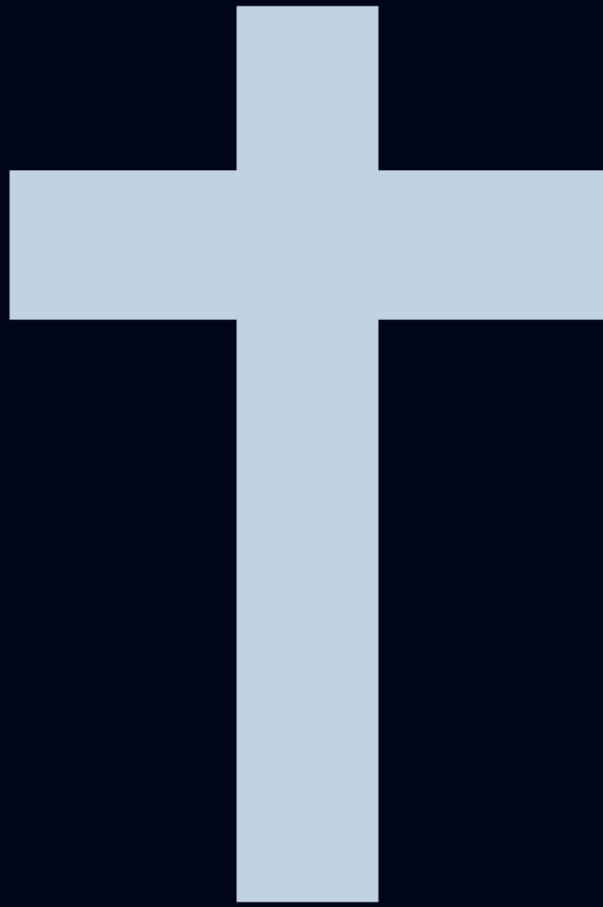

'Wusloluue loluu
'sebhe

New Testament in Kouya

ʼWɔsuslɔlue loluu ʼsɛbhɛ
New Testament in Kouya

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kouya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Information sur le droit d'auteur

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. tous droits réservés.

Ce texte de traduction vous est rendu disponible sous termes du Creative Commons License: Attribution-Noncommercial- Pas de travaux dérivés. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) En outre, vous avez l'autorisation de mettre le texte sous différents formats de fichier, tant que vous ne changez pas le texte ou la ponctuation de la Bible.

Vous pouvez partager, copier, distribuer, transmettre et extraire des parties ou des citations de ce travail à condition que vous incluiez l'information sur le droit d'auteur ci-dessus:

- Vous devez donner Attribution au travail.
- Vous ne devez pas vendre ce travail pour en tirer profit.
- Vous ne devez effectuer aucun travail dérivé qui puisse changer les mots ou la ponctuation en l'état des Saintes Ecritures.

Les autorisations au-delà du canevas de cette licence peuvent être disponibles si vous nous contactez au travers de votre demande.

Le Nouveau Testament

en Kouya

Copyright Information

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kouya

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

Contents

Matie	1
Maliki	46
Luki	73
Zaan	122
Lenugbunya	154
Wlomv -nyuma	196
1 Kolenti -nyuma	214
2 Kolenti -nyuma	231
-Galasii -nyuma	243
Efezi -nyuma	250
Filipu -nyuma	256
Kolosv -nyuma	261
1 Tes	265
2 Tes	269
1 Timotee	271
2 Timotee	276
Titu	280
Filemō	283
Eblenya	285
'Zake	299
1 Pielu	304
2 Pielu	309
1 Zaan	312
2 Zaan	317
3 Zaan	318
Zudi	319
'Yliwv	321

Matiee 'sebhε Sa Matie gbaa -Zezuu gbuzɔnu gbu

-Zezuu -gugbu Matie cɛlia, mɔ -wa. Nu, Matie mi -Zezuu *'bɛnɔnya kugbua lε 'sɔɔ glaa -nyumε yabhlo nya. Zuifu -yla Matie cɛlia wee 'sebhε ni. -Lagɔ ka 'cɛn ɔ -Bhasanyɔɔ tietiegbuu weli wla, 'in -Lagɔgbuu -falɔpanya ka -mɔɔ daa cɛli *'wuslɔlue suaa 'sebhε 'wu. 'Sebhε ni 'wu, Matie slɔlua we Zuifu nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ (Mɔ -wa Mesi).

-Zezuu dɔkpasɪ

(Lk 3.23-28)

¹ -Zezu Klisu dɔkpasu ηni nu: ɔɔ -Zezu *Klisu mia, ɔ dɔkpasu -wa *-Davidi, 'in *Ablaamu mia -Davidu dɔkpasu nya.

² Ablaamu gwalia Izaki.

Izaki gwalia Zakɔbu.

Zakɔbu gwalia Zuda -yɔ ɔ bhelia.

³ Zuda gwalia Pelesi -yɔ Zela, nu, wa 'nyaa -wa Tamaa.

Pelesi gwalia Eslɔmu.

Eslɔmu gwalia Alamɔ.

⁴ Alamɔ gwalia Aminadabu.

Aminadabu gwalia Naason.

Naason gwalia Salma.

⁵ Salma gwalia -Boazi, nu, ɔ 'nyaa -wa *Wlaabu.

-Boazi gwalia Obedi, nu, ɔ 'nyaa -wa Wlutɪ.

Obedi gwalia -Zesee.

⁶ -Zesee gwalia nyɔmaa 'wlulapɪlɔnyɔ -Davidi.

-Davidi gwalia *Salomɔɔ, Ulii 'ηwnɔ nya.

⁷ Salomɔɔ gwalia Wloboamu.

Wloboamu gwalia Abia.

Abia gwalia Aza.

⁸ Aza gwalia Zozafati.

Zozafati gwalia Zolamu.

Zolamu gwalia Oziasɪ.

⁹ Oziasɪ gwalia Yotamu.

Yotamu gwalia Akazi.

Akazi gwalia Ezekiasɪ.

¹⁰ Ezekiasɪ gwalia Manasee.

Manasee gwalia Amɔn.

Amɔn gwalia -Zoziasɪ.

¹¹ -Zoziasɪ gwalia Yekonia -yɔ ɔ bhelia.

We bhla wa kpaɔ *Izlaɛlɔnyɔ, 'in wa yia wa Babilɔnu kwa.

¹² -Muu 'bɪgu, Yekonia gwalia Salatiɛli.

Salatiɛli gwalia Zolobabelɪ.

¹³ Zolobabelɪ gwalia Abiudu.

Abiudu gwalia Eliakimu.

Eliakimu gwalia Azɔɔ.

¹⁴ Azɔɔ gwalia Sadɔku.

Sadɔku gwalia Akimu.

Akimu gwalia Eliudu.

¹⁵ Eliudu gwalia Eleazaa.

Eleazaa gwalia Matan.

Matan gwalia Zakɔbu.

¹⁶ Zakɔbu gwalia Maliii 'lowli *-Zezefv. Nu, Malii gwalia -Zezu wa laa Klisi, -muv ji -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ.

¹⁷ Nu, we 'ka Ablaamu -gv 'bhv, we 'ka -Davidi yli, dukpasɩ -zakpa kugbua lɛ -mnva -wa. We 'ka -Davidi -gv 'bhv, we 'ka wa kpakpie yli, 'in wa 'ka wa Babilɔnu kwa, we nyini dukpasɩ -zakpa kugbua lɛ -mnva. -Muv 'bigv, we 'ka wa Babilɔnu -kwakwie -gv 'bhv, we 'ka -Zezu Klisu gwali bhla nyini, we nyini dukpasɩ -zakpa kugbua lɛ -mnva.

*Malii gwalia -Zezu
(Lk 2.1-21; -Gal 4.4)*

¹⁸ Nu, sanɛɛ wa gwalia -Zezu Klisi. Nu, ɔ 'nyaa -wa Malii, mɔ -yɔ -Zezefv 'kaa kukwali, wa 'ni -slɔ ladi dabhlo, 'in ɔ yia nukpla pla -Lagɔɔ Zuzu 'Pɔpaa 'tite nya. ¹⁹ Nu, -Zezefv mia, nyume tiklu -wa. ɔ 'ni 'yibha ɔ 'ka Malii gbv dli -zejila 'wu. We 'dɛɛ 'gbv, bhoyi ɔ -yɔ ɔ yi yaa -dia zizewiemɩ. ²⁰ Da ɔ dli mia we -gv, 'in Jejitapɛɛ 'anzi yabhlo yia ɔ -gbɛ yi 'ytaa 'wu, 'in we nɛɛ:

«-Zezefv, -Davidi 'yuoyu, -in 'na lɔlv dli -ni, -in 'ka Malii kwa, nu, 'yu ɔ yia gwalia, -Lagɔɔ Zuzu 'Pɔpaa 'tite nya ɔ plaa nukpla. ²¹ Nu, nukpasuyu ɔ yia gwalia, 'in -in 'ka ɔ 'ɣni zv -Zezu, 'in ɔ 'ka ɔ nyuma gbonyuu 'wusa.»*

²² -We Jejitapɛɛ gbaa ɔ gbuv -falɔpanyɔɔ ɣwe nya, we 'ka lenuv 'gbv, we yi 'saa 'plɩ:

²³ «Nu, 'yieslɔɣwɔnyu -ɔ 'nia nukpasu -yi,

mɔ yia nukpasuyu gwalia,

'in wa 'ka ɔ 'ɣni zv Emanuɛli.»

-Muv ji -wa nu, -Lagɔ -yɔ -a 'sɔ mi.

²⁴ ɔ ganɔa, sa Jejitapɛɛ 'anzi gbaa, 'mɔ ɔ nva lɛ, 'in ɔ yia Malii ɔ 'dɛɛ -gbɛ belɩ. ²⁵ ɔ -yɔ ɔ 'ni -budu 'wɔdi, 'in ɔ Malii yia ɔ nukpasuyu gwali, 'in -Zezefv yia -mɔɔ 'ɣni zv -Zezu.

2

*Gbuyilonya mnua -Zezuu 'ɣni 'ylimania
(Lk 2.22-38)*

¹ -Zezu wa gwalia Betilemu, Zudee -dɔdɔ -gv, -zugba *Ewloɔv mi nyumaa 'wlulapɩnyo nya.

Tɔun, gbuyilonya 'bhva 'yɩv 'wusɔlɔda, 'in wa yia *-Zeluzalemɩ nyini. ² Wa nɛɛ: «'Yu, -ɔ wa gwalia, 'in ɔ 'ka *Zuifvɩ 'wlulapɩli, da ɔ mia? Nu, ɔ -zɛliya ka 'wɩv 'yɩv 'wusɔlɔda, 'in -a yia we -yɔyi, we 'dɛɛ 'gbv, -a yia yi -a 'ka ɔ 'ɣni 'ylimani.»

³ Nu, nyumaa 'wlulapɩnyɔ Ewloɔv 'nva we, 'in ɔ plɛ yia sumani, ɔ -yɔ -Zeluzalemɩ -nyuma weee. ⁴ -Bha ɔ laa *-Lagɔbubɔnyaa -cian we -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya, 'in da wa 'kaa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ gwali, ɔ 'ka we yibheli. ⁵ Wa nɛɛ ɔ -ylɛ: «Nu, Betilemu, Zudee -dɔdɔ -gv, -bha wa gwalia ɔ. Nu, -we *-Lagɔgbuv -falɔpanyɔ cɛli, mu ni:

⁶ «Amia, Betilemu, Zudee -dɔdɔ -gv -nyuma,

amɩaa 'gbe 'ni 'kienyi -mi,

Zudeegbe 'kadi glaa.

Nyumaa 'Wlulapɩnyɔ yabhlo yia amɩaa -gbɛ 'bhva,

mɔ 'kaa Izlaɛlunyuma -wa -wa na nyuma,

mɔ 'kaa wa 'yugali.» »

⁷ Tɔun, 'in Ewloɔv yia waa gbuyilonya la zizewiemɩ, 'in ɔ yia wa layibha nu, labhla wa 'yi wee -zɛliya -yɔa. ⁸ 'In ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «A mni, a -talɩ ɔɔ 'yuu da 'nanuv, a -ka ɔ 'yi, a yi 'mi 'di -salia, 'in, -ami, in 'ka -mɔ mni, in 'ka ɔ bubɔ.» -Bha ɔ tiea wa Betilemu.

⁹⁻¹⁰ Waa gbuyilonya 'nva Ewloɔv wɛli, 'in wa yia 'yoo bhli. 'In -zɛliya wa 'yi yaa 'yɩv 'wusɔlɔda, wa yia we -yɔyi, 'in we yia wa 'muna 'wɩla. Wee -zɛliya -gali wa 'yu, 'in da ɔɔ 'yu mia, we nyinia -bha, 'in we yia 'yiligbe. ¹¹ Da wa plaa -budu ɔɔ, 'in wa yia 'yu -yɔ ɔ 'nyaa Malii -yɔyi. Wa yia ɔɔ 'yu bubɔ, ɔ 'yu 'kukolu sibhlie nya. -Muv 'bigv, wa yia wa 'gba 'wukali, 'in 'ɣnumnɩli wa cɛli ɔ, mu ni: -can klaa, *mɩli klaa, we -yɔ 'wɩli, 'mɩ wa 'nyɛa

* 1:21 -Zezuu ji -wa nu, -Lagɔ saa nyuma gbv 'wu.

o. ¹² 'Ylaa 'wu, -Lagɔ nɛɛ wa -yla nu, wa 'na 'plili Ewloɔv -gbe -ni. 'In wa yia 'yoo -putu 'wubhu, 'in wa yia wa -zɔɔ lomni.

-Zezefv mnia Eziputu

¹³ Waa gbuyilonya ka mni 'bhie, Jejitapeɛ 'anzi yabhlo yia -Zezefv -gbe yi 'yaa 'wu, 'in we nɛɛ o -ylaɛ: «Nu, Ewloɔv yia oɔ 'yuu da -talia, o 'ka o 'bha. We 'dɛɛ 'gbu, -so 'wu, -in 'bhu oɔ 'yu -yo o 'nyaa 'wu, -in -yo wa 'so mni Eziputu -gwagwie nya. -In -tu -mɔ, bhla -we nya a 'kaa yi, -ami yia we an -yla gbaa.»

¹⁴ -Zezefv -sɔa 'wu, 'in o yia 'yu -yo o 'nyaa 'wubhu. Wa 'bhva -bha sabo, ¹⁵ 'in wa yia Eziputu mni. Wa -di -mɔ la, 'in Ewloɔv yia tli. 'Sa -muɔ 'plia sa, 'in -we -Lagɔ gbaa o gbuɔ -falipanyoɔ ɲwe nya, we 'ka gbuzɔnu -zɛ, o nɛɛ:

«In ka na 'yu la,

o 'ka Eziputu 'bhv.»

Ewloɔv 'bhaa nukpasuyua Betilemɔ -dɔvɔ -gv

¹⁶ Da Ewloɔv 'yia nu, gbuyilonya ka o -dawli 'wɔnɔv, 'in o yia 'cɛ 'pa bhabha. -Bha o tiea nyuma wa 'ka Betilemɔ dɔvɔ -gv nukpasuyua 'bha. -Wa 'nia -zv 'so yli, we -yo -wa kaa -zv 'so, -maa wa mnia 'bhaa. Nu, bhla -we nya -zɛliya 'wlva gbuyilonya ka o 'di -salu 'gbu o yi 'saa nu. ¹⁷ Nu, -we *-Lagɔgbuɔ -falipanyo Zelemi gbaa mu nua lɛ:

¹⁸ «-A ka 'wokpiweli 'nu mɔ Wlamaa,

wa mi 'wokpida, wida wa mia.

*Wlaseli -wa, o 'yua o mia wida,

o 'ni ɲwnu wa 'ka o bhubhoe,

nu, o 'yua ka tli.»

-Zezefv 'bhva Eziputu

(Lk 2.39)

¹⁹ Da Ewloɔv tlia, -zugba -Zezefv mi Eziputu, 'in Jejitapeɛ 'anzi yabhlo yia o -gbe yi 'yaa 'wu, 'in we nɛɛ o -ylaɛ: ²⁰ «-So 'wu, -in 'bhu oɔ 'yu -yo o 'nyaa 'wu, -in -yo wa 'so mni *Izlaeli -dɔvɔ -gv. Nu, -wa 'yibhaa wa 'ka oɔ yu 'bha, -maa ka tli.»

²¹ Tɔnɔv, -Zezefv -sɔa 'wu, 'in o yia oɔ 'yu -yo o 'nyaa 'wubhu, 'in wa yia Izlaeli -dɔvɔ -gv mni. ²² O 'nva nu, Alikelausi mi Zuifɔv 'wlulapilida o dide Ewloɔv 'bɔgv, -bha o nva nyanɔ o 'ka Zudee mni. Mɔ o 'kaa mni, o 'yia -bha 'yaa 'wu, 'in o yia Galilee -dɔvɔ -gv mni.

²³ 'In 'gbe -we wa laa Nazaleti, 'in wa yia -bha ladi. Nu, 'sa we 'plia sa, 'in -we -Lagɔgbuɔ -falipanya gbaa we 'ka gbuzɔnu -zɛ. Wa nɛɛ:

«'Mɔ wa yia laa Nazaletiyu.»

3

*Zaan batizea nyuma 'nyu nya

(Mk 1.1-8; Lk 3.1-18; Zn 1.19-28)

¹ We bhla wa 'yia 'Zan *-Batisi -yo -mɔ da bebleɛ Zudee -dɔvɔ -gv. O 'kpiɔ 'wu, ² o nɛɛ: «A 'bhiti amiaa dli, nu, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilie ka cipa.»

³ -Lagɔgbuɔ -falipanyo *Ezaii nɛɛ zlɛmɛ o daa nu:

«Nyime yabhlo 'kpiɔ 'wu -mɔ da bebleɛ, o nɛɛ:

«Nu, a mnazi Nyumaa -Kanyoɔ 'yloogblo -yo.

A nu 'yoo tikli o 'yu.» »

⁴ Nu, oɔ *Zaan mia, o 'wu -bana mi *-nyomɛɛ nyanɔ nya, 'in o -cesli mia numɛɛ ku nya. Luɔ 'kpi -yo -gangan o lia. ⁵ Zudee -dɔvɔ -gv -nyuma klaa, -Zeluzalemɔ -nyuma klaa, we -yo -wa 'bhva Zudeɛn nyu kwesi, ma yia Zaaan -gbe. ⁶ Gbonyuu -we wa nua lɛ, 'mu wa gbaa -zejila 'wu, 'in o batizea wa Zudeɛn nyu lu.

⁷ Zaan 'yia nu, *Falizinyuma -yo *Sadusenyuma mi o -gbe yida, nu, -maa -zu 'wu, 'in o nɛɛ wa -ylaɛ: «Amia mia dɛ, 'munumɛɛ -gnu a -mia! Nyoo -sali an 'di, 'in a pupali 'wlukuɔn la nu, a mneni a 'ka -Lagɔɔ 'cɛ -we mia yida kwɛɛ 'tlaa? ⁸ A -slolu amiaa lenugbunya 'wu sazɔnu sa nu, a ka amiaa dli 'bhiti. ⁹ A 'na gbalɔ amiaa 'dɛ dli zo -niɛ:

«Nu, Ablaamu mi -amīaa dukpasa nyaa 'gbu -a ka gbuwubhu.» Nu, in nɛɛ aun -yla, -Lago mneni ɔ 'ka tukpanya ni, Ablaamu 'yua -zeli. ¹⁰ -Lagoo 'nenɔ gbee 'yli -di sunyaa bhu -yɔ la pepe. Su weee -we'e 'paa 'bhue -zɔnunya ni, -dia ɔ yia we, ɔ 'ka we -kosu 'wu viteli. ¹¹ 'Nyu nya -ami na batizea aun, 'in wa 'ka we 'jiyibheli nu, a ka amīaa dli 'bhiti. Nu, nyume -ɔ yia 'mi 'bi yia, mɔ yia aun batizea Zuzu 'Pupa -yɔ -kosu nya. ɔ 'tite -zi na -nu, in 'ni we 'klu -ka in 'ka ɔ -sakwla 'wubhu. ¹² ɔ ka ɔ butɛ kwɛɛ, ɔ 'ka ɔ 'mnɔ 'wupu, ɔ 'ka we 'ya -yɔ we vavi -yɔsɔsali. 'In ɔ 'ka we 'ya -zɔnunya -gbagbu 'wu slu, 'bhie, ɔ 'ka we vavinya -kosu we'e nyumoa 'wu viteli.»

Zaan batizea -Zezu 'nyu nya

(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Zn 1.29-34)

¹³ -Zezu 'bhva Galilee -dudu -gu, 'in ɔ yia Zudeɛn nyu -yɔ mni. ɔ nynia -mɔ, 'in ɔ yia Zaan kwesi bɛ, -mɔɔ 'ka ɔ batizee 'nyu nyaa 'gbu. ¹⁴ Zaan 'ni we ɣwnu, ɔ nɛɛ: «-Innya, we 'ni 'sa -mi. -Mi 'ka 'yaa 'mi batizee 'nyu nya, 'in -in yia yi, in 'ka -mi 'nyu nya batizee yi?»

¹⁵ -Zezu nɛɛ: «Nu, we mi -Lago 'yu tikluu 'gbu, -a nu we lɛ.»

-Bha Zaan ɣwnua we -yɔ, 'in ɔ yia we lɛnu.

¹⁶ Zaan batizea -Zezu 'nyu nya, -Zezu mi 'nyu lu 'tlada, 'in ɔ yia -Lagoo 'gbe -yɔyɔ ɣwe -kaluda. 'In ɔ yia -Lagoo Zuzu, -ɔ 'wlu -kpakun, -yɔyɔ kwilida, 'in -mɔɔ yia ɔ -gu lasibhli.

¹⁷ 'In wa yia weli yabhlo, -we 'bhva -Lagoo -gbe 'nu, we nɛɛ: «Na 'Yu ɔ -mia, in -kali ɔ zɛ, 'mɔ in 'nyɛa na dli weee yoo.»

4

*'Kuzu ylaa -Zezu la

(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

¹ Tɔun, 'in -Lagoo Zuzu yia -Zezu da beblɛɛ kwa, *'Kuzu 'ka ɔ laylaa 'gbu. ² ɔ mia -mɔ da beblɛɛ, ɔ li -mɔ zli glu 'sɔ, sabɔ glu 'sɔ, -zugba ɔ ti lililu, 'in ɣwɔ yia ɔ -yɔkpa. ³ *Laylanyɔ bea ɔ kwesi, 'in we nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In -ka -Lagoo 'Yu nya -mi 'piɛn, -in gba tukpanya ni -yla nu, we -zɛ 'floo.»

⁴ 'In ɔ nɛɛ: «We mi celida *-Lagɔsɛbhɛ 'wɔɛ:

«We 'ni lililu -bhlogbɔɔ -gu nyumɛɛ 'yliyɔgagie tlili, nu,

weli -we -Lagɔ gbaa,

'in we nyɛ 'yaa ɔ 'yliyɔgagie.» »

⁵ Tɔun, 'in 'Kuzu yia ɔ -mɔwlu -gbe -Zeluzalɛmu 'wukwa. We dia ɔ *-Lagɔbudu 'kadu 'wlu la, ⁶ 'in we nɛɛ: «-In -ka -Lagoo 'Yu nya -mi 'piɛn, -blu 'wu -in 'ka lasibhli, nu, we mi celida -Lagɔsɛbhɛ 'wɔɛ:

«-Lagɔ yia ɔ 'anzunya tiea -na 'gbu,

'in we 'ka we sɔnya -mi zɔ laslɔlɔ,

-na bhu yi tukpa gozoo 'gbu.» »

⁷ 'In ɔ nɛɛ: «We mi 'ya celida -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ:

«Nu, Jejitapɛ, -ɔ -wa -na -Lagɔ,

a 'na ylalɔ ɔ la -ni.» »

⁸ -Bha 'Kuzu kwa 'yaa ɔ 'wupa -gɔgɔ 'kadu 'wlu. 'In we yia duduɔ ɣnumni -da weee -yɔ we ɣnumni -yɔ we 'tite ɔ 'kluslolu. ⁹ 'In we nɛɛ: «-In -ka 'mi 'yu 'kukolu 'sibhli, 'in -in -ka 'mi bubɔ, nu, -we weee mia da, 'in na nyɛa -mi we.»

¹⁰ 'In ɔ nɛɛ we -ylaɛ: «Bɛ lu, 'Kuzu! We mi celida -Lagɔsɛbhɛ 'wɔɛ:

«-In bubɔ Jejitapɛ, -ɔ -wa -na -Lagɔ,

'in -in nu ɔ 'debhlogbɔɔ -yla lubho.» »

¹¹ 'Kuzu 'bhva ɔ kwesi tɔun, 'in 'anzunya yia ɔ 'wusa.

-Zezu dia ɔ lubho gwe Galilee

(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

¹² -Muu 'biḡv, -Zezu 'nva nu, wa ka Zaan -kaslv 'wvpa, 'in o yia Galilee mni. ¹³ O 'ni Nazaleti -tv, Kapenaumu o -dia la. Nu, Kapenaumvḡbe mia Galilenyu kwesi, -we mia -mo Zabulon -yō Nefutalii -dvdv -gv. ¹⁴ 'Mu o nva le, 'in -we -Lagōgbv -falpanyō Ezaii gbaa, we 'ka gbvzōnv -ze, o nē:

¹⁵ «Zabulon -yō Nefutali -nyuma,
nyuma -wa mi 'nyuu -yō 'yloogbv,
-mō Zudeen nyuu kakpe yabhlo lv,
Galilee da 'lakpanya mi!

¹⁶ Nyuma -wa mia nikpise 'wv, zlv wa yia 'yia!
-Wa mia tlithee zuzu 'wv, zlv wa wa -gbē 'tlaa.»

¹⁷ -Bha -bhlokpade, 'in o yia -Lagōgbv gbagbē bhli, o nē: «A 'bhiti amuaa dli, nu, -Lagō nyumaa 'wlulapilte ka cipa.»

-Zezu laa o 'binōnya -mnva
(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)

¹⁸ 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi Galilenyu kwesi nōda, 'in o yia bhelia 'sō -yōyi, 'Simō (-mō -barḡni -wa Pieli), we -yō o bheli Andlee. Wa mi wa 'sowli 'nyu lv vitelida, nu, zibhibhanya wa -mia. ¹⁹ O nē wa -yla: «A yi 'mi 'bi, sa a kpaa zibhi, in 'ka 'sa aun nyumaa 'ylibilanōnyua -zeli, 'in a 'ka 'mi wa 'bi -la.»

²⁰ Tōvn, wa tia -bha wa 'sowli, 'in wa yia o 'bi mni. ²¹ O bēa 'yu -se, 'in o yia *'Zake -yō o bheli *Zaan 'yi, nu, Zebedee 'yua -wa. Wa -yō wa dide mi wa 'sowli mnazida -mō 'glv 'wv, 'in -Zezu yia wa la, ²² 'in wa yia wa dide -yō o 'glv -bha ti, 'in wa yia -Zezu 'bi mni.

²³ We bhla -Zezu 'plilua Galilee -dvdv weee -gv, -zugba o slolua nyuma gbv *-Lagōbudunya zō, 'in o gbaa *-Lagō nyumaa 'wlulapilte -zōnv gbv, gu weee -yō siaste weee, -we mia nyuma -yō jipejipe nya. ²⁴ -Bha wa 'nva -Zezuu 'di Sili -dvdv weee -gv. Nu, -wa mia siada weee, -wa kaa gu -yō klaa, -wa ka ku glopoa klaa, -wa zuzu 'nyuu mia 'wv klaa, -wa kaa nēvn gu -yō klaa, we -yō zōlaslonya, 'ma wa -laa -Zezu, 'in o yia wa jipe. ²⁵ 'in nyumaa -zlo yia -Zezu 'bi yi. Tōlva 'bhva Galilee, tōlva 'bhva 'Gbe Kugbua -dvdv -gv, tōlva 'bhva -Zeluzalemv, tōlva 'bhva Zudee -dvdv -yō Zudeen kakpe yabhlo -gv.

5

-Zezu -slolua nyuma gbv
(Lk 6.20-23)

¹ Da -Zezu 'yia nyumaa -zlo -yō, o -gblaa -gōgō yabhlo 'wlv, 'in o yia -mō ladi. O 'binōnya gbelia o, ² 'in o yia wa slolue bhli, o nē:

³ «Nyuma -wa'a laa wa 'de nyuma -Lagō 'yu,
'wutvte -dlō mi wa -nv nya,
-we ka gbv -wa, -Lagō pilu wa 'wlv la.

⁴ -Wa mia wida,
'wutvte -dlō mi wa -nv nya,
-we ka gbv -wa, -Lagō yia wa 'kuayli 'paa.

⁵ Nyuma -wa mia sa bhe,
'wutvte -dlō mi wa -nv nya,
-we ka gbv -wa, ma yia dvdv 'wobhua 'bi -liliee saa.

⁶ Nyuma -wa nyuma tiklu -zeze tv mia 'bhada ḡwō 'bhisa,
'wutvte -dlō mi wa -nv nya,
-we ka gbv -wa, lva wa yia.

⁷ Nyuma -wa yilia wa -lima nyazi,
'wutvte -dlō mi wa -nv nya,
-we ka gbv -wa, -Lagō yia wa nyazi 'yilia.

⁸ Nyuma -wa ka dli mia tiklu,
'wutvte -dlō mi wa -nv nya,
-we ka gbv -wa, -Lagō wa yia 'yia.

⁹ Nyuma -wa bibelia nyuma -yɔ,
'wɔtɔtue -dlɔɔ mi wa -nɔ nya,
-we ka gbu -wa, -Lagɔ yia wa laa ɔ 'yua.

¹⁰ Nyuma -wa wa palia 'klyie 'wɔ,
wa mi nyuma tiklu nyaa 'gbu,
'wɔtɔtue -dlɔɔ mi wa -nɔ nya,
-we ka gbu -wa, -Lagɔ pɩli wa 'wlu la.

¹¹ «Nu, wa -ka amiaa 'ɲni -nyumɔ, wa -ka aun 'klyie 'wɔpali, wa -ka aun yoyo gbu -gu la zɔlɔ na 'gbu, 'wɔtɔtue -dlɔɔ mi amiaa -nɔ nya. ¹² A li 'mɔna sa duun, -we ka gbu -wa, -tɔnɔ 'kadi a yia 'yia -Lagɔɔ -gbɛ. Nu, 'sa -bhlokpade wa 'palia -Lagɔgbu -falɩpanya, -wa -gala aun 'yu, 'klyie 'wɔ.

-Zezu nɛɛ ɔ 'bɩnɔnya mi zli -yɔ gumu 'bhisa
(Mk 4.21, 9.50; Lk 8.16, 14.34-35)

¹³ «Nu, amia, dɔdɔgbu -nyumaa gumu 'bhisa a mia. Nu, gumu -ka 'nɔɲwe 'bhu, sa wa 'ka we namania? We 'ni 'maslɛɛn -lu yabhlogbɔɔ 'wɔku. Nu, 'pipee wa vitelia we, 'in nyuma nɔa we -gu.

¹⁴ «Nu, amia, dɔdɔgbu -nyumaa zli 'bhisa a mia. 'Gbe wa zva -gɔgɔ 'wlu, wa 'ni mneni wa 'ka we zize. ¹⁵ 'In wa -yɔ 'napɛ -ka yi, wa'a dɩ we -solu zɔ la. Yali wa dia we la, 'in we yia nyuma weee -gu la, we 'ni mɔv? ¹⁶ 'Sa -bhlokpade, amiaa zli 'kaa nyuma 'yu li, 'in wa 'ka amiaa lɛnɔgbu -zɔnɔ -yɔyi, 'in wa 'ka amiaa Dide -ɔ mia yalu 'ɲni -mnɩni.

-Zezu -yɔ -Lagɔɔ tite

¹⁷ «A 'na pupali dli zɔ la -ni, nu, *Moizu tite -yɔ -Lagɔgbu -falɩpanyaa weli in yia lasaa -ni. In 'ni we lasasiee 'gbu yi. Yi in yia, 'in we 'ka gbuzɔnɔ -zɛ.

¹⁸ «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnɔ sa nu, dɔdɔ -yɔ yali 'ni -slɔ labhu, -Lagɔɔ titee cɛlɩlu 'ya 'kienyi -lɛ 'na 'ka labhu, 'in dɔdɔ 'kaa bhia. ¹⁹ We 'dɛɛ 'gbu, nyime -ɔ mia 'kienyi -lɛ, -wa -Lagɔ pɩli 'wlu la glaa, mɔ -wa nyime -ɔ'ɔ zva -Lagɔɔ tite 'kienyi -lɛ 'nɔɲwe, 'in ɔ slolua ɔ -lima sa wa'a zva we 'nɔɲwe. Nu, -ɔ slolua ɔ -lima -Lagɔɔ tite 'nɔɲwezɔzɔve, mɔ -wa kɩpa, nyuma -wa -Lagɔ pɩli 'wlu la glaa. ²⁰ In nɛɛ aun -yla: a zɔ -Lagɔɔ tite 'nɔɲwe. A -zi -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, we 'ni -mɔvɔ, nyuma -wa -Lagɔ pɩli 'wlu la, a 'na 'ka wa glaa -mi.

A -yɔ amiaa bhelia suslolu 'wɔ

²¹ «A ka 'nɔ nu, wa nɛɛ amiaa dɔkɩpasɩ -ylae: «A 'na 'bhali nyime -ni. Nu, -ɔ ka ɔ bheli 'bha, gbɔwɔbhunya 'yu wa yia ɔ kwaa.» ²² Nu, in nɛɛ aun -ylae: -ɔ -ka ɔ bheli -yɔ 'cɛpali, gbɔwɔbhunya 'yu wa kwaa ɔ. -ɔ -ka gba ɔ bheli -yla, -mɔɔ mi nyime -kɩpa nya, nyuma kɩpasɩ 'yu wa kwaa ɔ, 'in wa bhua ɔ -yɔgbu 'wɔ. -ɔ -ka ɔ bheli -yla gba: «Nyɔgɔgɔ», ɔ ka we 'klɩ wa 'ka ɔ -kosu -we'e nyumoa 'wɔ kwa. ²³ We -ka nu, -na wlawlalu -in mi -Lagɔ kwada 'slakagɩsalɩlu 'yu, 'in -in yi ligbe nu, -in -yɔ -na bheli 'sɔ ka gbu, ²⁴ -in ti -bha wee wlawlalu 'slakagɩsalɩlu 'yu, -in mni, -in -yɔ -na bheli 'ka gbu -bhia, 'bhie, -in 'ka wee wlawlalu -Lagɔ -la.

²⁵ «Nu, nyime -ka -mi gbu 'wluladɩli, 'in -in -yɔ ɔ 'sɔ 'ka gbɔwɔbhunya 'yu mɩda -mi, -in -yɔ ɔ 'sɔ -bhia gbu slɩ, da a mia -slɔ 'yloogblɩ. Nu, we 'ni -mɔv, 'in ɔ kwaa -mi gbɔwɔbhunya 'yu, 'in gbɔwɔbhunya nyɛa -mi 'slɩja yoo, 'in wa paa -mi -kasɩ 'wɔ. ²⁶ In nɛɛ aun -yla gbuzɔnɔ sa: -in 'ni -slɔ ɔ tama 'wɔbhlolu -nɔ wla, -in 'na 'ka -mɔ 'tla.

-In -yɔ nyime -putuu 'ɲwɔɔ 'na -dɩli -budu 'wɔ -ni

²⁷ «A ka 'nɔ nu, wa nɛɛ: «-In -yɔ 'ɲwɔɔ -putu 'na -dɩli -budu 'wɔ -ni.»* ²⁸ Nu, -ami, in nɛɛ aun -yla: nyime -ka ɔ -libheyii 'ɲwɔɔ yla, 'in ɔ -budu 'wɔdɩ tv -ka ɔ 'bha, ɔ -yɔ ɔ ka -budu 'wɔdɩ ɔ dli zɔ.

²⁹ «We -ka nu, -na lilikwe -yliya kwa -mi gbɔnyuu lɩ, -sa -bha we, viteli we 'pɩpɩ. We nanɩ 'yli -in 'ka -na kuu kibhe mɩnɔnɔ, we -zi wa 'ka -na ku weee viteli -kosu -we'e nyumoa

* 5:27 Glɛkɩweli 'wɔ, we ji -wa nu, -wa kukwalia, wa -yɔ nyuma -putu 'na -dɩli -budu 'wɔ -ni.

'wɔ. ³⁰ We -ka nu, -na lilikwe -sɔ kwa -mɪ gbɔnyuu lɔ, dɪ -bha we, viteli we 'pɪpɪ. We nanɪ 'yɪ -ɪn 'ka -na 'lali yabhlo mnɔnɔ, we -zi -ɪn 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wɔpla -na -kɔpabhi nya.

A 'na -sali 'ɣwnɔ 'kwɛ -nɪ
(Mt 9.9; Mk 10.11-12; Lk 6.18)

³¹ «Wa nɛɛ 'ya aɪn -yɪlɛ: <Nyɪmɛ -ɔ -ka ɔ 'ɣwnɔ 'kwɛ -sa, ɔ 'nyɛ ɔ 'kwɛ -sa -sɛbhɛ yoo.> ³² 'ɪn -amɪ, ɪn nɛɛ aɪn -yɪlɛ: nyɪmɛ 'nɪ mneni ɔ 'ka ɔ 'ɣwnɔ 'kwɛ -sa, 'mɪ we 'nɪ ɔ mɪtnɪ kwɛ -kakiɛ 'wɔbhɔ. Nu, nyɪmɛ -ka ɔ 'ɣwnɔ 'kwɛ -sa, ɔ gbɔnyuu lɔ -sulue -wa, -we ka gbɔ -wa, nɔkpasu -putu ɔ yia kwaa. 'ɪn nyɪmɛ -mɔmɔ -ka 'kwɛ -sa ɣwnɔ kwa, gbɔnyuu ɔ nua lɛ.

A 'na bili -nɪ

³³ «A ka 'nɔ nu, wa nɛɛ amɪaa dukpasɪ -yɪlɛ: <-ɪn 'na bili yoyo sa -nɪ. -We -ɪn bia -Lagɔ 'yu, -ɪn nɔ we lɛ.> ³⁴ Nu, -amɪ, ɪn nɛɛ aɪn -yɪlɛ: a 'na bili 'mnumnu -nɪ. A 'na bili yalɪ -nɪ, nu, mɪ -wa -Lagɔɔ 'ɣnumnikpe. ³⁵ A 'na bili dɔdɔ -nɪ, mɪ -gɔ ɔ dia bhɔ la. A 'na bili -Zeluzalɛmɔ -nɪ, nu, mɪ -wa -Lagɔnyuma weɛɛ 'wlulapɪɪnyɔɔ gbe. ³⁶ -ɪn 'na bili -na 'wlu -nɪ, nu, -ɪn 'nɪ mneni -ɪn 'ka -na 'wluo nyi -bhlogbɔɔ 'bhiti, we 'ka 'pɔpa -zɛ, we 'ka 'ylukpa -zɛ. ³⁷ We -ka <ɪn>, a gba <ɪn>, we -ka <-ɪnnya>, a gba <-ɪnnya>. -We -na yia we 'bɪgɔ zua, gbɔnyuuu dideɛ -gbe we bhɔa.

A 'na nɔnɔ gbɔɔ 'lɛɛji lɛ -nɪ
(Lk 6.29-30)

³⁸ «A ka 'nɔ nu, wa nɛɛ: <'Ylii 'lɛɛji -wa yɪ, 'ɪn glaa 'lɛɛji -wa gla.> ³⁹ Nu, -amɪ nɛɛ aɪn -yɪlɛ: ɔ nua -mɪ -yɪlɛ gbɔ lɛ, -ɪn 'na nɔnɔ we 'lɛɛji lɛ -nɪ. Nu, nyɪmɛ -ka -na lilikwe -yukwli 'kpa 'wɔsɔbhɔ, -ɪn 'bhiti we -gɔdɔ, ɔ 'ka -bha yabhlo 'pa. ⁴⁰ Nyɪmɛ -ka -mɪ gbɔwɔbhunya 'yu kwa, ɔ 'ka -na -bana 'wɔbhɔ, 'nyɛ ɔ 'yoo, ɔ 'ka -na -gɔslunaa 'wɔbhɔ. ⁴¹ -Laide -ka -mɪ 'gba 'wludɪ -ɪn 'ka kilo -bhlo lɛnɔ, -ɪn nɔ kilo 'sɔ lɛ. ⁴² Nyɪmɛ -ka -mɪ -lu -zlalɪ, 'nyɛ we ɔ. Nyɪmɛ -ka -na -lu -bhoa yɪ, -ɪn 'na palɪ ɔ -blɪgɔ -nɪ.

A -kali amɪaa tɔnyumaa zɛ
(Lk 6.27-28,32-36)

⁴³ «A ka 'nɔ nu: <-ɪn -kali -na -libheyii zɛ, 'ɪn -na tɔnyumɛ mia, -ɪn 'ka -mɔɔ 'wɔnyɛ.> ⁴⁴ Nu, -amɪ, ɪn nɛɛ aɪn -yɪlɛ: a -kali amɪaa tɔnyumaa zɛ, 'ɪn -wa palɪ aɪn 'kɪyɛ 'wɔ, a bhuhhoe -Lagɔ wa 'ɣnɪ nya. ⁴⁵ 'Bhie, a 'ka amɪaa Dide, -ɔ mia yalɪ 'yua -zɛ. Nu, -Lagɔ sɔlɔ ɔ 'yɪlɔ 'wɔ nyuma -zɔnɔ -yɔ nyuma 'nyii -gɔ, 'ɪn -wa nua gbɔzɔnɔ lɛ, we -yɔ -wa nua gbɔnyuu lɛ, 'ɪn ɔ lɔalɔ wa -gɔ 'nyu.

⁴⁶ «-Wa -kalia amɪaa zɛ, we -ka -maa -bhloo 'dɛɛ zɛ a -kali, a 'nɪ -lu yabhlogbɔɔ 'kɪlɔ -ka -Lagɔ 'yu. Nu, *nisun -gwezisanyaa 'debhiɛ -gbolu, 'sa -bhlokpade wa nua. ⁴⁷ A -ka amɪaa bheliaa 'dɛkpɔva fɔsa nɪ, gbɔ 'kadɔ a nua -bha lɛ yɪ? Nu, -wa 'nɪ -Lagɔ -yɪ, 'sa -bhlokpade wa nua, we 'nɪ mɔv? ⁴⁸ We 'dɛɛ 'gbɔ, amɪa, a -mɪ tiklu sa amɪaa Dide -ɔ mia yalɪ mia tikluu 'bhisa.

6

Sa -a 'kaa bobabhanya 'nyɛ

¹ «A zɔ amɪaa 'dɛ 'yɪliɔ, a 'na nɔnɔ amɪaa -Lagɔgbɔ lɛ -zejila 'wɔ, nyuma 'ka aɪn 'yɪlɛ 'gbɔ -nɪ. A -ka 'sa we nɔ, a 'na 'ka -tɔnɔ 'yɪ amɪaa Dide -ɔ mia yalɪ kwɛɛ.

² «-ɪn -ka 'gwezi bobabhanya 'nyɛ, -ɪn 'na bhɪlɪ we lɛglɛ nya -nɪ. Nu, 'sa wɛɪ 'sɔ -nyuma nua -mɔ -Lagɔbudunya zɔ, we -yɔ 'yloogblɔ, wa 'ka wa 'ɣnɪ -zɔnɔ gbaa 'gbɔ. ɪn nɛɛ aɪn -yɪlɛ gbɔzɔnɔ saɛ: wa ka wa -tɔnɔ 'yɪ 'gamɔ. ³ Nu, -mɪ, -ɪn -ka -na 'gwezi bobabhanya 'nyɛ -na lilisɔ nya, -na kɔpɛsɔ 'na yibheli we 'ji -nɪ. ⁴ Sa -ɪn wɪlɛ -lu zizɛda, -na Dide -Lagɔ, -ɔ yɪa we -yɔ, mɔ kwɛɛ -na yɪa -na -tɔnɔ 'yɪa.

Sa -a 'kaa -Lagɔ bhuhhoe
(Lk 11.2-4)

⁵ «A -ka -Lagɔ bhubhoeda -mi, a 'na nɔnɔ wɛlɪ 'sɔ -nyuma 'bhisa -ni. Nu, wamɪa, wa 'yibha wa 'ka 'yiligbe, 'in wa 'ka -Lagɔ bhubhoe -Lagɔbudunya zɔ -yɔ 'yoo 'wugbelida. 'Mu wa nva lɛ, 'in nyuma weee 'ka wa -yɔyi. In nɛɛ aɪn -yla gbuzɔnɔ sɛɛ: wa ka wa -tnɔv 'yi 'gamv. ⁶ Nu, -mi, -in -ka -Lagɔ bhubhoea yi, -in pla -na -budu zɔ, -in kla we, 'in -in bhubhoe -na Dide da wa'a 'yia -mi -yɔ. -In -ka 'sa nɔ, -na Dide -ɔ yia -mi -yɔ zizeda, mɔ yia -na -tnɔv wlaa.

⁷ «A -ka -Lagɔ bhubhoeda -mi, a 'na mnanɪ ɲwɛ la -ni, nɛɛ -wa 'nɪa -Lagɔ -yi. We mɪ wamɪa dli zɔ nu, wa gbagbawɛlɪ duuun 'gbv -Lagɔ pulva wa yukwli. ⁸ A 'na nɔnɔ wa 'bhisa -ni. Nu, a 'nɪ -slɔ ɔ -lu -zlalɪ, ɔ -yi amɪaa -yɔkpagbɔ.

⁹ «Sa a 'kaa -Lagɔ bhubhoe mɔ nu:

←Amɪaa Dide -ɔ mɪ yalɪ,

wa zɔ -bha -na -mɔwlv ɲni.

¹⁰ -Na nyumaa 'wlulapilɛ yi.

Nyuma nɔ -na dɔmagbɔ lɛ dɔdɔ -gv,

sa we mɪa yalɪ 'bhisa.

¹¹ 'Nyɛ -zɛɛn nɔv lililɪ -aɪn.

¹² -Wa nva -aɪn gbɔnyuu 'wluo,

sa -a tɪa wa -yɔgbɔ 'wɔ,

-in tɪ 'sa -amɪaa -yɔgbɔ 'wɔ.

¹³ -In 'na kwalɪ -aɪn laylagbɔ lv -ni.

-In -sa -aɪn gbɔnyuuu dide kwɛɛ.⟩

[Nu, nyumaa 'wlulapilɛ klaa,

'tɪtɛ klaa, we -yɔ 'ɲnumɪɛ,

we -mɪ -na -nɔ nya, bhla weee nya.

*-Amɛnɪ.]

¹⁴ Nu, amɪaa -lima -wa nva aɪn -yla gbɔnyuu lɛ, a -ka we 'wɔtɪ, amɪaa Dide -ɔ mɪa yalɪ, 'in ɔ tɪa amɪaa -yɔgbɔ 'wɔ. ¹⁵ 'In a 'nɪ wa -yɔgbɔ 'wɔtɪ nɪ, amɪaa Dide -ɔ mɪa yalɪ, ɔ 'na 'ka amɪaa -yɔgbɔ 'wɔtɪ.

Sa a 'kaa 'sun pla

¹⁶ «A -ka 'sun 'wɔ -mi, a 'na 'sulu 'klɔ wɛlɪ 'sɔ -cian 'bhisa -ni. 'In wa nva wa 'klɔ 'fuakaa, 'in nyuma weee 'ka we 'jiyibheli nɪ, wa mɪ 'sun 'wɔ. In nɛɛ aɪn -yla gbuzɔnɔ sɛɛ: wa ka wa -tnɔv 'yi 'gamv. ¹⁷ Nu, -mi, -in -ka 'sun 'wɔ -mi, budo 'klɔ -yɔ, 'fla -na 'nyi, ¹⁸ nyuma yi we 'jiyibheli nɪ, -in mɪ 'sun 'wɔ. -Na Dide, -ɔ wa'a 'yia -yɔ, -mɔ -bhlogbɔɔ yia we 'jiyibhelia. -We -in nva zizeda lɛ, -na Dide, -ɔ yia we -yɔ, mɔ yia -na -tnɔv wlaa.

'ɲnumɪlɪ -zɔnɔ

(Lk 12.33-34)

¹⁹ «'ɲnumɪlɪ -we mɪa dɔdɔ -gv, da 'glɪ -yɔ ɲwɔnɔ nyumɔa we, 'in 'wienya wlaa -budu, 'in wa ylia we, a 'na dilɪ we -zlo dɔdɔ -gv -ni. ²⁰ Nu, a dilɪ 'ɲnumɪlɪ -Lagɔɔ -gbɛ la, da 'glɪ -yɔ ɲwɔnɔ 'na 'kaa we -nyumɔ, 'in 'wienya 'na 'kaa we yli. ²¹ Nu, mɔ -na 'ɲnumɪlɪ mɪa, -mɔ -na dli mɪa.

'Yli -wa kuu 'napɛ

(Lk 11.34-36)

²² «'Yli mɪ kuu 'napɛ nya. -Na 'yli -ka -yalɪ, -na ku weee mɪ zli 'wɔ. ²³ Nu, -na 'yli -ka gu -yɔ -ka, -na ku weee mɪ nikpise 'wɔ. -We mɪa -na zli nya, we -ka nikpise 'bhisa -mi, -zugba nikpise -dlugba -wa.

'Gwɛzi -yɔ -Lagɔ, a -sa -bha

(Lk 16.13)

²⁴ «Nyumɛ 'nɪ mneni ɔ 'ka -cian 'sɔ -yla lubho nɔ. We -ka 'sa -mi, 'yabhlo ɔ yia 'wunyea, 'in ɔ 'ka 'yabhlo zɛkalɪ. 'Yabhlo -yɔ ɔ yia lanɛa, 'in 'yabhlo 'ka ɔ dɔdɔnyumani. A 'nɪ mneni a 'ka -Lagɔ -yɔ 'gwɛzi -yla lubho nɔ dabɔdɔ.

A 'na lɔlɔ dli -ni
(Lk 12.22-31)

²⁵ «We 'dɛɛ 'gbu, un nɛɛ aun -yla: a 'na lɔlɔ dli amiaa 'yliyɔgagie -yɔ amiaa kuu 'gbu -ni. A 'na gbalɔ amiaa dli zɔ -niɛ: <Lɛɛ -lu -a 'ka lia? Lɛɛ -lu -a 'ka 'maa? -A yi 'naa 'yi -a 'ka 'wɔplaa?> Nu, amiaa 'yliyɔgagie -zi lililu, 'un amiaa ku -zi 'naa, we 'ni mvu? ²⁶ Nu, zia mia, we'e 'pa 'mnɔ, we'e -di we, 'un we'e bublu we -zlo -gbagbu 'wu. Nu, amiaa Dide -ɔ mia yali, mɔ nyɛa we lililu. Nu, amia, a 'yli a -zi 'zia, we 'ni mvu? ²⁷ Nyime yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka ɔ 'yliyɔgagiee 'yli -gu palɔ ɔ dliɔlɔɔ nya. ²⁸ Lɛɛ -lu ka 'gbu a lu dli 'naa 'gbua? -Fliisuu -buɔ mia, a di we dli 'wu nu, we'e nu lubho, 'un we'e lva 'naa. ²⁹ Nu, un nɛɛ aun -yla: *Salomɔɔɔ 'dɛɛ 'ɲnumɛ 'kadu 'wu, ɔ 'ni 'ylinanɔ -bana -bhlogbɔɔ 'yi suu -buɔnya nu 'yabhlo 'bhisa. ³⁰ Su -we mia -zɛɛn kpaa, 'un wa 'kaa -kosu 'wu viteli cɔzi, we -ka nu, -Lagɔ ka we -bana -zɔnu 'nyɛ, -zugba -bana ɔ yia aun 'nyɛa, dli 'kienyi -zɔnya! ³¹ A 'na 'yibhali amiaa 'dɛ la dli -lɔlɔɔ nya -niɛ: <Lɛɛ -lu -a 'ka lia? Lɛɛ -lu -a 'ka 'maa? -A yi -bana 'yi -a 'ka 'wɔpla -bhaa?> ³² -Lu weee mia da, -wa talia we da, 'yli weee nya, nyuma -wa 'nia -Lagɔ -yi, ma -wa. Amiaa Dide -ɔ mia yali, ɔ -yi we 'ji nu, -we mia dɛ, mv -wa amiaa -yɔkpagbu. ³³ Tɔɔda, a 'tide -Lagɔ 'yi, ɔ 'ka aun 'wlulapɔli, 'un a 'ka gbu tiklu lɛnu. We 'bɔgu, -Lagɔ 'ka aun -lu weee -mɔni 'nyɛ. ³⁴ Nu, a 'na lɔlɔ dli cɔzi gbɔɔ 'gbu -ni. Nu, cɔzi 'bhie, a 'ka cɔzi nuv gbɔ 'wɔpla. Nu, -zɛɛn nuv siaste mia, we -tu 'sa, a 'na palɔ we 'yli -putuu -nu -gu -ni.»

7

A 'na 'bhulu nyumaa -yɔgbu 'wu -ni
(Lk 6.37-38,41-42)

¹ «A 'na 'bhulu nyumaa -yɔgbu 'wu -ni, -Lagɔ yi amiaa -yɔgbu 'wɔbhɔ. ² Nu, sa a bhua nyumaa -yɔgbu 'wu, 'sa -Lagɔ yia amiaa -yɔgbu 'wɔbhua. -We a bhua 'wu, 'un a yibhɔlva nyuma, 'mv -Lagɔ yia 'wɔbhua ɔ 'ka aun yibhɔlɔ.

³ «Buɛɛ gɔ -lɛ mia -na bhelii 'yliya 'wu, 'mv -na yia -yɔ, 'un su -kibhe 'kadu -we mia -na 'yliya 'wu, -i'un 'yi we -yɔ. Lɛɛ -lu ka 'gbua? ⁴ Su -kibhe 'kadu mi -na 'yliya 'wu, 'un -un nɛɛ -na bheli -yla: <ɲwnu, un 'ka -mi buɛɛ gɔ 'yliya 'wusaa?> We 'ni 'ylinani. We 'ni mvu? ⁵ Welɔ 'sɔ -nyime, -in -sa -slɔ -na 'dɛ su -kibhe 'kadu 'yliya 'wu, -in 'ka layɔ 'bhie, -in 'ka buɛɛ gɔ -na bhelii 'yliya 'wusa.

⁶ «A 'na 'nyɛni -Lagɔɔ -lu gwɔ yoo -ni, we 'ni -mvu, 'un we bhitia la, 'un we mua aun. A 'na viteli amiaa -can gbua -bobo zɔ -ni, we 'ni -mvu, 'un we nɔa we -gu.

A bhuhhoe amiaa Dide -ɔ mia yali
(Lk 11.9-13)

⁷ «A -zla -lu, 'un wa 'ka we aun 'nyɛ. A -talɔ -luu da, 'un a 'ka we 'yi. A bhli -budu, 'un wa 'ka -bha -kali aun -yla. ⁸ Nu, -ɔ zlaa -lu, 'mɔ wa nyɛa we. -ɔ talia -luu da, mɔ yia we. -ɔ bhli -budu, mɔ -yla wa kalɔ -bha. ⁹ Amiaa 'yu -ka aun 'floo -zlali, a mneni a 'ka ɔ tukpa 'nyɛɛ? ¹⁰ 'In ɔ -ka aun zibhi -zlali, a mneni a 'ka ɔ tubhe 'nyɛɛ? -Innya, we 'ni sa -mi. ¹¹ Nu, amia -mama -wa nyuma 'nyii, a -yi amiaa 'yua -li -zɔnu 'nyɛ sa. We -ka 'sa -mi, a -mi we -gu nu, amiaa Dide -ɔ mia yali, -wa -ka ɔ -lu -zlali, -lu -zɔnu ɔ yia wa 'nyɛa.

¹² «-We a 'yibhaa nyuma nu aun -yla lɛ, amia nu 'ya we wa -yla lɛ. Mu -wa Moizu tite -yɔ -Lagɔgbɔɔ -falɔpanyaa 'sɛbhɛɛ ji.

'Yoo 'sɔ
(Lk 13.24)

¹³ «A plali klolo ɲwɛɛ poo 'wu. 'Yoo -we kwaa nyime tlɔtlɔ 'wu, we gbɔ 'ni -yɔ -kali, 'un we klolo ɲwɛɛ 'yilia 'wu la. 'In -wa bhli we 'yoo, wa -zu 'wu. ¹⁴ Nu, 'yoo -we kwaa nyime 'yliyɔgagie 'wu, we gbɔ -kali -yɔ. 'In we ɲwɛɛ mia poo. -Wa yia we -yɔ, wa 'ni 'wuzu.

Suu 'bhue -yɔ wa yibhelia we
(Lk 6.43-44)

¹⁵ «Nyuma -wa laa wa 'de -Lagōgbu -falpanya, a zu amiaa 'de 'yliyo wa gbegebeun. Wa -ka yi, wa mi sa -dlōō bhlabbhe 'bhisa, 'in wa nukple mia, -mō 'wlu -fliigwi -we mia vla 'wu. ¹⁶ Wa lenugbu -yo a yia wa yibhelia. Wa'a -sa *-dlōya 'mnēwia 'wlu, 'in wa'a -sa magloo -kōji 'wlu. ¹⁷ Nu, su -zōnu weee mia, 'bhue -zōnu we paa, 'in su 'nyuu mia, 'bhue 'nyuu we paa. ¹⁸ Su -zōnu mia, we 'ni mnēni we 'ka 'bhue 'nyuu 'pa. 'In su 'nyuu mia, we 'ni mnēni we 'ka 'bhue -zōnu 'pa. ¹⁹ Su weee nyidi, -we 'ni 'bhue -zōnu 'pa, -di wa -dia we, 'in wa vitelia we -kosu 'wu. ²⁰ 'Sa a yia waa yocian yibhelia wa lenugbu 'wu.

-Zezuu nyuma -zōnu

(Lk 13.25-27)

²¹ «-Wa gbaa da: <Na -Kanyō, na -Kanyō>, we 'ni wa 'de weee -Lagō yi 'sa 'wlulaplia. Nu, -wa nva o dumagbu le, ma 'wlu o yia laplia. ²² Zli -Lagō yia nyumaa -yōgbu 'wubhua, -bha nyuma duun yia 'mi -yla gbaae: <-Amiaa -Kanyō! -Amiaa -Kanyō! Nu, -a ka -Lagōgbu gba -na 'hni nya, -a ka zuzu 'nyii vu -na 'hni nya, 'in -a ka gwedigbu lenu -na 'hni nya, we 'ni muv?> ²³ Tōun, -bha na yia wa -yla gbaa -zejila 'wue: <In 'ni ain -yi 'mnumnu. Nyuma 'nyii, a be lu!»

-Budu 'sōō gbuu nine

(Lk 6.47-49)

²⁴ «Nu, -we weee in gbaa de ni, -o -ka we yukwli pulu, 'in o 'ka we -gugbu lenu, o 'wlu gbuyilonyo -o 'subha o -budu tukpa -gu. ²⁵ Da 'nyu lva, 'nyu yea -bha, -pūpe 'kadu 'plia, wee -budu 'ni bhli. -We ka gbu -wa, wa ka we 'subha tukpa -gu. ²⁶ Nu, nyime -o 'nva na weli, 'in o 'nia we -gugbu lenu, o 'wlu nyōgugu, -o 'subhaa o -budu -buse -gu. ²⁷ Da 'nyu lva, we yea -bha, 'in -pūpe 'kadu 'plia, 'in we yia we la bhli, 'in we yia -nyumō weee.»

²⁸ -Zezu bhia gbu ni gbagbie, 'in we yia nyuma weee hwegaga -subhali. ²⁹ Nu, o 'ni wa gbu -slolu -Lagō titee gwesanya 'bhisa, se -we -Lagō 'nyea o, we nya o -slolua wa gbu.

8

-Zezu puea *sōlibhanyo

(Mk 1.40-45; Lk 5.12-16)

¹ Da -Zezu mia -gōgō kwlida, 'in nyumaa -zlo yia o 'bi yi. ² Tōun, *sōlibhanyo yabhlo bea o 'yu, 'in o yia 'kukolu 'sibhli, 'in o nēe: «Na -kanyō, -na zukpa -wa: we -ka -mi dudu nani, -in mnēni -in 'ka 'mi jipe.»

³ -Zezu -gloa sō 'wu, o zia o kwe,* o nēe: «We nani 'mi dudu, -in 'pu!»

-Bha -bhlokpade *sōli 'bhva o ku -yo, ⁴ 'in -Zezu nēe o -yla: «-In -ka mni ni, -in 'na -sali we 'di nyime yabhlogbōō -ni. Mni -na 'de *-Lagōsubhanyo 'kluslolu, 'in -we Moizi gbaa nu, nyime -o -ka 'pu o 'nye -Lagō, -in wla we, 'in wa 'ka we 'jiyibheli nu, -in ka 'pu.»

-Zezu puea 'slujaa 'yugalinyo zōyu

(Lk 7.1-10)

⁵ We bhla -Zezu plaa Kapenaumvgbe nukple, 'in *Wlōmv -sluja glu gbuu 'yugalinyo yia o -gbe yi. Nu, o yia o zukpa 'pali, -mōō 'ka o -yōbe. ⁶ O nēe: «Na -kanyō, na zōyu ka gu -yo, o ka 'kli, o mi lapida -budu hwegē, o mi siada duun.»

⁷ -Zezu nēe o -yla: «In mi yida, in 'ka o jipe.»

⁸ 'In 'slujaa 'yugalinyo nēe: «Na -kanyō, in 'ni we 'klv -ka, -in 'ka na -budu zō pla. Nu, gba weli yabhlo, 'in na zōyu 'ka 'pu. ⁹ Nu, -ami, in mi na -cian zō, 'in in plia 'sluja tōlva 'wlu la. In -ka 'yabhlo -yla gbae: <-In mni!» 'in o mnia. In -ka 'ya -budu -yla gbae: <-In yi!» 'in -mōō yia. 'In in -ka na zōlubhonyo -yla gbae: <-In nu -mni le!» 'in o nva we le.»

¹⁰ -Zezu 'nva we, 'in we yia o hwegaga -subhali, 'in o nēe -wa mia o 'bi -yla: «In nēe ain -yla gbuzōnu sae: nyime, -o zua sa dli ni, in 'ni -slō we -kanyō 'yi Izlaeli -duduv 'debhie -gbolu -gu. ¹¹ In nēe ain -yla: nyuma -duun yia yia. Tōlva yia 'yluv 'wusōluda 'bhva, 'in tōlva yia 'yluv bhlilida 'bhva. *-Lagō nyumaa 'wlulapligbe 'wu wa yia dabudu lia, wa -yo

* 8:3 Zuifuv -gbe, -o -ka sōli -yo -ka, o 'ni mnēni o 'ka nyime kwezi, 'in o 'ni mnēni o 'ka -Lagōbudu zō mni.

*Ablaamu klaa, *Izaki klaa, we -yɔ *Zakɔbu. ¹² Nu, 'yua -wa 'wlu -Lagɔ 'ka 'yaa lapili, 'ma wa yia 'pipee vitelia, nikpise 'wu. -Mɔ wa yia wilia, 'in -mɔ wa yia gla 'wu lia.»

¹³ Tɔun, -Zezu nɛɛ ɔ 'slɔjaa 'yugalunyɔ -yla: «Mni -buduŋwɛɛ. -We -na dli mia -gu we ka lɛnu.»

-Bha -bhlokpade ɔ zɔyu 'pua.

-Zezu puea guzɔnya duun

(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)

¹⁴ -Bha -Zezu mnia Piɛlu -buduŋwɛɛ. ɔ nynia -mɔ, 'in ɔ yia Piɛlu 'ɲwnɔɔ 'nyaa -yɔyɔ lapida. -Mɔɔ ku -su. ¹⁵ -Zezu zia ɔ sɔ kwɛ, 'in -pɪpɛ yia ɔ ku zɔ 'plili. ɔ sɔa 'wu, 'in ɔ yia wa -yla pipie bhli.

¹⁶ Jibhe 'ka zɔ, 'in wa yia nyuma duun -wa zuzu 'nyuu mia 'wu, ɔ -gbe -la. ɔ wɛli nya ɔ vua zuzu 'nyii, 'in ɔ jipea guzɔnya weee. ¹⁷ 'Mu ɔ nua lɛ, 'in -we -Lagɔgbu -falpanyɔ Ezaii gbaa we 'ka gbuzɔnu -zɛ:

«ɔ ka -amɪaa siasɪ 'wubhu,

'in ɔ yia -ain gu -yɔsa.»

Nyuma 'yibhaa wa 'ka -Zezu 'bi mni

(Lk 9.57-62)

¹⁸ -Mvu 'bɪgu, -Zezu 'yia nu, nyuma duun mi ɔ kwesi, 'in ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla nu, wa mni 'nyuu kakpe -putu -gu. ¹⁹ -Lagɔɔ titee gwesanyɔ yabhlo bea ɔ -yɔ, 'in ɔ nɛɛ: «-Slolunyɔ, da weee -na yia mnia, in mi -mi 'bi.»

²⁰ 'In -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-Totonya ka 'bhɔka, 'in zia kaa lɔlɔ. Nu, da *Nyumɛɛ 'Yu 'kaa ladili, -bha 'ni -mi.»

²¹ 'In ɔ 'binɔnyɔ yabhlo nɛɛ ɔ -yla: «Nyumaa -Kanyɔ, -in 'nyɛ 'mi 'yoo, in 'ka na dide 'bhlua mni 'bhie.»

²² -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-In yi 'mi 'bi, -in 'tide tɪtlɪnya 'yi, wa 'ka wa tɪtlɪnya 'bhlu.»

-Zezu belia -pɪpɛ 'kadu zɔ

(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

²³ -Zezu -bhoa 'glɔ 'wu, 'in ɔ 'binɔnya yia ɔ yoo kwa. ²⁴ Tɔun, 'in -pɪpɛ 'kadu yia 'plɪplɪe bhli, 'in 'nyu -gbugbu yia 'glɔ 'wɔslo, -zugba -Zezu mi 'yɪaa 'wu. ²⁵ ɔ 'binɔnya bea ɔ kwesi, wa ganɔa ɔ, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «Nyumaa -Kanyɔ, -sa -ain gbu 'wu! -Amɪa tɪa!»

²⁶ Tɔun, -Zezu nɛɛ wa -yla: «Dli 'kienyi -zɔnya, lɛɛ -lu ka 'gbu a nu 'sa nyanɔa?»

Tɔun ɔ sɔa 'wu, 'in ɔ yia -pɪpɛ -yɔ 'nyu 'wluo 'kpɪli, 'in -bha yia 'wɔtɔ blenyii. ²⁷ ɲwɛgaga -subhalia wa 'dɛ weee, 'in wa yia layɪbhali -yɪbhalɛ: «ɔɔ nyumɛ mia da, 'nyu -yɔ -pɪpɛ zɔa ɔ 'nuŋwɛ, mɔɔ -nyumɛ ni da?»

-Zezu jipea nyuma 'sɔ -wa kaa zuzu 'nyii 'wu

(Mk 5.1-20; Lk 8.26-29)

²⁸ We bhla -Zezu nynia 'nyuu kakpe yabhlo -gu, -mɔ -wa Gadale -nyumaa dɔdɔ -gu, 'in nukpasia 'sɔ yia gbawla nyɪdi 'tɪa, 'in wa yia ɔ yoo yi. Waa nukpasia mia, zuzu 'nyii mi wa 'wu. 'Cɛ wa paa -bhabha, 'in wa bhɪtɪa nyuma, we 'dɛɛ 'gbu nyuma weee nua nyanɔ, 'in wa 'a 'plɪɪa -slɛɛn wee 'yloogblɔ. ²⁹ Tɔun wa 'kpɪa 'wu, wa nɛɛ: «-Mi, -Lagɔɔ 'Yu, -naa lɛɛ -gbu pɪli -amɪaa gbu 'wɪla? We bhla 'ni -slɔ nyini, yi -in yia, -in 'ka -ain 'kɪɪyɛ 'wɔpa yi?»

³⁰ Nu, wa kwesi, -boboo -zlo mi -bha lililuu dataɪɪda. ³¹ 'In zuzu 'nyii yia ɔ zukpa 'pali, we nɛɛ: «-In -ka gba -in 'ka -ain vu ni, -in kwa -ain -bobonya ni 'wu.»

³² -Zezu nɛɛ: «A mni.»

'In we yia waa nyuma 'sɔ 'wɔtɪa, 'in we yia -bobonya 'wɔpɪa. Tɔun, wee -bobonya yia -gɔgɔ kwɪ -gwagwɪe nya, we yia 'nyu lɔ slo, 'in we yia 'nyu lɔ tɪli -nya. ³³ -Bha -boboo 'yɪɪyɔzɔnya mnia 'gbe 'kadu nukplɛ -gwagwɪe nya, 'in -we weee yɪa -bobonya -yɔ -wa kaa zuzu 'nyii 'wu, 'in wa yia -mɔ we 'dɪ -sa. ³⁴ Wee 'gbe nukpla -nyuma weee 'tɪaa, da -Zezu mia, 'in wa yia -mɔ mni. Wa 'yia ɔ, 'in wa yia ɔ bhuhhoe, 'in wa nɛɛ ni, ɔ 'bhɔ wa dɔdɔ -gu.

9

-Zezu puea zolaslonyo

(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

¹ -Zezu -bhoa 'glv 'wv, o -dia 'nyu 'wv, 'in o yia Kapernaumu lv mni. ² 'In nyuma -yo zolaslonyo yia yi, -zugba o mi 'sowli 'wv. -Zezu 'yia nu, wa ka o dli -gv zu, 'in o nɛɛ o zolaslonyo -yla: «Na 'yu, -in 'tɛmani dli, in ka -na gbonyii 'woti.»

³ -Bha, -Lagoo titee gwesanya pupalia 'wlukvun lae: «Nu, nukpasu mia de, -Lago o vela.»

⁴ 'In -we wa pupalia 'wlukvun la, -Zezu yia we yibheli, 'in o nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbv a pupali 'wlukvun la sa 'nyumɛɛa? ⁵ In 'ka gba: «In ka -na gbonyii 'woti,» -muv -kalia -yo yaayu, in 'ka gba: «-In -so 'wv, -in nɔ,» -muv -kalia -yo yi? ⁶ A yibheli we 'ji nu, Nyumɛɛ 'Yu ka se dudu -gv o 'ka nyumaa gbonyii 'woti.»

-Bha -Zezu gbaa oo zolaslonyo -ylae: «-So 'wv, 'bhu -na 'sowli 'wv, mni -na -buduɲwɛɛ.»

⁷ Oo nyumɛ -saa 'wv, 'in o yia -buduɲwɛɛ mni. ⁸ Waa nyuma 'yia we -yo, 'in nyanoo yia wa dli 'wv slo, 'in wa yia -Lagoo 'ɲni -mni, nu, -Lago ka nyuma 'tite 'nyɛ wa 'ka 'sasokpa -gbv lɛnv.

-Zezu laa Matie

(Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)

⁹ 'Yli yabhlo nya -Zezu 'bhva -bhade, o mi 'plida, 'in o yia nyumɛ wa laa Matie -yoyi, nu, o -di 'gwezisabudu zo la. O nɛɛ o -yla: «Yi 'mi 'bi.»

Matie -saa 'wv, 'in o yia o 'bi mni.

¹⁰ -Zezu -yo o 'binonya mi lida Matiee -budu zo, -zugba *nisun -gwezisanya -yo gbonyuuu kwe -cian duun mi 'ya wa glaa. ¹¹ Faliznyuma 'yia we -yo, 'in wa nɛɛ -Zezuu 'binonya -ylae: «Amiaa -Kanyo mia, lɛɛ -lu ka 'gbv o -yo nisun -gwezisanya -yo gbonyuuu kwe -cian lia?»

¹² -Zezu 'nva we, o nɛɛ wa -yla: «Nyuma -wa -yalia, wa'a mni -dotlɔo -gv. Nu, guzunya mnia -dotlɔo -gv. ¹³ -We -Lagoweli ni gbaa, a mni a 'ka we 'jii dataɪ, we nɛɛ:

<-We in 'yibhaa mv -wa nu,
nyuma 'ka nyazidli -ka,
we 'ni 'slaka -saste.>

Nu, in 'ni nyuma tiklu laa yi, gbonyuu -lɛnvnya in yia laa.»

-Zezu -yo 'sun

(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)

¹⁴ 'Zan -Batisu 'binonya bea -Zezu kwesi, 'in wa yia o layibhae: «Lɛɛ -lu ka 'gbv, -amia -yo Faliznyuma pla 'sun 'yli tɔlva nya, 'in -nanvu 'binonya'a nu we laa?»

¹⁵ 'In -Zezu nɛɛ wa -ylae: «Nu, 'ɲwno kwa zli, o 'lowlii 'talea mia, wa dli 'ni men, gbuzovv -wa yi? -Innya, yo -wa yo. Nu, 'yli yabhlo yia nynia, 'in wa saa wa 'ɲwnoo 'lowli glaa. Nu, -muv zli wa plaa 'sun.

¹⁶ «Nu, -bana sva -ka yla ni, nyumɛ -ka we pipɛda -mi, o'o zu we ylada 'naa lolu. O -ka 'sa we nu, 'in 'naa lolu gbizea -bana sva 'wv, 'in we ylada ylimania 'wula. ¹⁷ 'Sa -bhlokpade, wa'a palɪ nu lolu *bala sva 'wv. Wa -ka 'sa nu, 'in bala wloa, 'in nu jitea. Nu, nu -lolu kaa bala lolu, 'in we 'de 'so gwla.»

-Zezu puea 'ɲwno yabhlo, 'in o yia 'ɲwnoyu yabhlo 'yliyogagie 'nye

(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

¹⁸ Da -Zezu mia -slo gbv gbada, 'in Zuifuv 'yugalinyo yabhlo yia yi. O 'sibhlia o 'yu 'kukolu, 'in o nɛɛ: «-Na zukpa -wa, na 'ɲwnoyu ka tli, we 'bi 'ni -slo 'wugwle, nu, -in yi, -in 'ka o so -gv lapali, 'in o 'ka 'yliyogagie 'yi.»

¹⁹ -Zezu -saa 'wv, 'in o -yo o 'binonya yia -moo 'bi mni.

²⁰⁻²¹ -Bha 'ɲwno yabhlo mi -bha, mo palia kwe, we li -zu kugbua le 'so o -yo. O nɛɛ o 'deɛ dli zo: «In -ka o -bana kwe -zizie mneni, 'in na pua.»

We 'dɛɛ 'gbu ɔ yia -Zezu luv 'plili, 'in ɔ yia ɔ -banaa ŋwe kwezi. ²² -Zezu 'bhitia la, ɔ 'yia ɔ ɔ 'ŋwnɔ -yɔ, 'in ɔ nɛɛ: «Na 'yu, a 'tɛmanɪ dli, amaa dli ka aun pue.» -Bha -bhlokpadɛ ɔ 'pua.

²³ Tɔun, -Zezu nynia Zuifv 'yugalunyɔɔ -buduŋwɛɛ, 'in ɔ yia -mɔ guzɔ -gɔfi -bhlunya -yɔyi, -zugba nyuma duun zizli -bha -gv sɔ weee lv. ²⁴ ɔ nɛɛ: «A 'bhu -bha! Nu, ɔ ɔ 'ŋwnɔyu 'ni tli, 'ytaa 'wv ɔ mia.»

'In wa yia ɔ gla pali. ²⁵ Wa ka wa wleli weee 'bhie, -Zezu yia komi luv pla. ɔ kpalia ɔ ɔ 'ŋwnɔyu sɔ -yɔ, 'in -mɔɔ yia 'wvɔɔ.

²⁶ We di mnenia wee dudu weee -gv la.

-Zezu puea 'lɔlɔnya 'sɔ

²⁷ -Zezu 'bhva -mɔ, ɔ mi 'yloogblv, 'in 'lɔlɔnya 'sɔ yia ɔ 'bi mni. Wa 'kpa 'wv, wa nɛɛ: «Davidu 'yuɔɔa, -in 'yili -aun nyaziɔɔ!»

²⁸ Da ɔ plaa -budu zɔ, 'in 'lɔlɔnya 'sɔ yia ɔ kwesi bɛ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «'Lee a zɔ dli nu, in mneni in 'ka we lenv?»

'In wa nɛɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, gbuzɔnv -wa, -in mneni we.»

²⁹ Tɔun, -Zezu zia wa 'yli kwɛ, 'in ɔ nɛɛ: «Sa a zva dli, a 'yi 'sa we!»

³⁰ 'In wa 'yli yia -blo. -Zezu nɛɛ wa -yla 'klv 'cɪɪ nya: «Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'na yibheli we 'ji -niɛ.»

³¹ Tɔun, wa mnia, 'in wa yia -Zezuu 'di -sa wee dudu weee -gv.

-Zezu jipea bhobho yabhlo

³² Da wa mia mni, 'in wa yia -Zezu nyumɛ yabhlo -la. Nu, ɔ nyumɛ mia ni, ɔ 'ni gbagbie mneni, zuzu 'nyuu mi ɔ 'wv 'gbv. ³³ -Zezu vua wee zuzu, -bha -bhlokpadɛ ɔ nyumɛ gbaa. 'In -wa mia -bha, ŋwɛgaga -subhali wa, 'in wa nɛɛ: «Aya, -a 'ni -slɔ 'sasukpa -gbv -mɔnu da 'yi Izlaɛli -dudu -gv.»

³⁴ Nu, Falizinyuma mia, -maa nɛɛ: «Zuzu 'nyiii -kanyɔ 'nyɛa ɔ 'tɪɛ, 'in ɔ 'ka zuzu 'nyii vu!»

Nyumaa -zlo -laa -Zezu nyazi 'wv

³⁵ -Zezu 'plilia -bha 'gbe 'kadɪ weee -yɔ 'gbe yua weee 'wv, ɔ plaa -Lagɔbudunya zɔ, 'in ɔ yia -mɔ nyuma gbv -slolu. -Lagɔgbv -we gbaa -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilvgb, 'mv ɔ gbaa wa -yla, 'in ɔ yia gu weee -yɔ siasie weee jipe. ³⁶ Nyumaa -zlo -wa mia siada, 'in wa dli 'nia mɛni, -wa 'wlv bhlabhle -we 'ni 'yliyɔzɔnyɔ -ka, ɔ 'yia wa -yɔ, 'in wa yia ɔ nyazi 'wvla.

³⁷ 'In ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla: «'Mnɔ ka zalɪ duun, we kpa 'yli, 'in we -didinya 'ni 'wvzu.

³⁸ We 'gbv, a bhuhhoe kpa -Kanyɔ ɔ 'ka lubhonvnya yoo 'pa, wa 'ka wee -lu -di.»

10

-Zezuu tietienya kugbua lɛ 'sɔ

(Mk 3.13-19; Lk 6.12-26)

¹ -Zezu laa ɔ 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ, 'in ɔ yia wa 'tɪɛ 'nyɛ wa 'ka zuzu 'nyii vu, 'in wa 'ka gu weee -yɔ ku zɔ -siasie weee jipe. ² ɔ tietienya kugbua lɛ 'sɔɔ ŋni nu: tiada, 'Simɔɔ (-mɔɔ -baŋni -wa Piɛli), we -yɔ ɔ bheli Andlee klaa, Zebedee 'yua *'Zake -yɔ ɔ bheli *Zaan klaa, ³ Filipu -yɔ Batlemii klaa, Toma -yɔ nisɔn -gwɛzisanɔ Matie klaa, Alifeee 'yu 'Zake -yɔ Tadee klaa, ⁴ 'gbee *lɔpanyɔ 'Simɔɔ we -yɔ Zudasɪ Iskaliɔtv, nyumɛ -ɔ wlaa -Zezu ɔ tɔnyuma -yla.

-Zezu tiea ɔ 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ

(Mk 6.7-13; Lk 3.1-6)

⁵⁻⁶ -Mv 'bigv, -Zezu 'kaa ɔ 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ tie ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Nu, nyuma -wa 'nia Zuifv, a 'na mnɔni wa dudu -gv -ni. A 'na mnɔni 'ya Samalii -dudv 'gbe yabhlogbɔɔ 'wv -ni. Da a 'kaa mni ni, mv -wa Izlaɛlɔnyumaa -gbe, ma 'wlv mnɔmɔ -bhlabhle. ⁷ A -ka 'yloogblv -mi, a gbɛɛ: -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapili bhla ka cɪpa. ⁸ Guzɔnya mia, a jipe -maa. -Mama -ka tli, a 'nyɛ -maa 'yliyɔgagie. Sɔlibhanya mia, a pue -maa, 'in a vu zuzu 'nyuu. Bhe a 'yia wee 'tɪɛ, we 'dɛɛ 'gbv, a -sa nyuma 'wv bhe. ⁹ A 'na 'bhulu -can klaa, 'gwɛzi

klaa, we -yɔ tama yabhlogbɔɔ 'wɔ -nɪ. A 'na palɪ we amɪaa pɔsi 'wɔ -nɪ. ¹⁰ A -ka mnɪda -mɪ, *-bada klaa, -bana 'sɔnɔ klaa, -sakwla klaa, we -yɔ kɔɔsu, a 'na 'bhulu we 'yabhlogbɔɔ 'wɔ -nɪ. Lubhonɔnyɔ mia, ɔ ka ɔ lililuu 'kɪv.

¹¹ «Nu, a -ka 'gbe 'kadɪ -mɔmɔ 'wɔ nyɪni, a -ka 'gbe yua -mɔmɔ 'wɔ nyɪni, nyɪmɛ -ɔ 'kaa aɪn kpa 'nanɔv, a -talɪ ɔ da. A 'nɪ -slɔ wee 'gbe 'wɔbhɪ, a -dɪ -bha la. ¹² -Budɪ -mɔmɔ ɲwɛɛ a -ka nyɪni, a ɲwana wa 'nyu la, 'ɪn wa 'ka 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ 'yɪ. ¹³ Wee -budɪɲwɛɛ -nyɪma -ka amɪaa 'lakpasu kpa, amɪaa 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ -tɔ wa -gɔ. 'ɪn wa 'nɪ amɪaa 'lakpasu kpa, a -yɔ amɪaa 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ 'plɪ.

¹⁴ «Nu, -budɪ -mɔmɔ ɲwɛɛ we -yɔ 'gbe -mɔmɔ 'wɔ, wa 'nɪ amɪaa 'lakpasu kpa, wa 'nɪ aɪn yukwɪ pulɔ, a gbɔtɔ amɪaa bhɪ -yɔ *-bhuhɪ, 'ɪn a 'bhɪ -bha. ¹⁵ ɪn nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔ sa nɪ, zɪ -Lagɔ yia nyɪmaa -yɔgbɔ 'wɔbhɪ, wee 'gbe -mɔnɪ nɔkpla -nyɪma yia sia bhabha, we 'ka *Sɔdɔmɔ -nyɪma -yɔ *-Gomɔlɔ -nyɪma -nɔ 'wɔzi.

-We 'kaa -Zezuu 'bɪnɔnyɔ yɪ

(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17)

¹⁶ «A pɔ yukwɪ: nɪ, bhlabhɪɛ 'bhɪsa na tiea aɪn -mɔ gbi glaa. We 'dɛɛ 'gbɔ a mna 'yɪ tɪbhɛ 'bhɪsa, 'ɪn a 'ka mɪ -dlɔɔ -kpakɪn 'bhɪsa. ¹⁷ Nu, gbɔwɔbhɪnyɔ 'yɪ wa yia aɪn kwaa, 'ɪn wa 'ka aɪn selɪ -mɔ -Lagɔbudɪnyɔ zɔ. We 'dɛɛ 'gbɔ, a zɔ amɪaa 'dɛ 'yɪlɪyɔ. ¹⁸ Na 'gbɔ, wa yia aɪn dɔdɔv 'wlɪlapɪlɪnyɔ -yɔ nyɪmaa 'wlɪlapɪlɪnyɔ 'yɪ kwaa. Nu, -maa -yɔ -wa 'nɪa Zuɪfɔ, wa 'yɪ a yia na gbɔdayɪnyɔ -zɛa. ¹⁹ Wa -ka aɪn gbɔwɔbhɪnyɔ 'yɪ kwa, a 'na lɔlɔ dlɪ -nɪ, -we a 'kaa gba, 'ɪn sa a 'kaa we gba mɔ nɪ: welɪ -we a 'kaa gba, we bhla a yia we. ²⁰ Nu, wee welɪ mia, we'e 'bhɪ amɪaa 'dɛ dlɪ zɔ, amɪaa Dɪde -Lagɔ yia we wlaa ɔ Zuzuu gbɛgbɛɪn.

²¹ «Nu, bhɪlia yia wa bhɪlia wlaa wa 'ka wa 'bha, 'ɪn 'sa -bhlokpade dɪdea yia wa 'yua wlaa. Yua yia wa dɪdea -yɔwɔsɔlɔ, 'ɪn wa 'ka wa 'bha. ²² Amɪa, na 'gbɔ nyɪma weee yia aɪn 'wɔnyɛa. -ɔ ka dlɪ -ka 'mɪ -gɔ -tɔ, 'ɪn we 'ka we bhlɔlɔda nyɪni, 'ɪn -mɔɔ bhɪa gbɔ 'wɔ. ²³ Wa -ka aɪn 'kɪlɪyɛ 'wɔpalɪda -mɪ 'gbe yabhlo 'wɔ, a mɪnɪ 'gbe -putu 'wɔ -gwagwɛ nya. ɪn nɛɛ aɪn -yla gbɔzɔnɔ saɛ: a 'nɪ -slɔ *ɪzlaɛɪɪ 'gbe weee 'wɔplɪlɪ bhɪa, 'ɪn Nyɪmɛɛ 'Yɪ 'kaa lɔyɪ.

²⁴ «'Kpɪakpɪanyɔ yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ -slɔlɔnyɔ 'wɔzi, 'ɪn gayɪlɔ yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ -kanyɔ 'wɔzi. ²⁵ Nu, 'kɪakpɪanyɔ -ka ɔ -slɔlɔnyɔ 'bhɪsa -mɪ, 'ɪn gayɪlɔ 'ka ɔ -kanyɔ 'bhɪsa -mɪ, we -tɔ sa. Wa -ka -budɪɲwɛɛ -kanyɔ velɪ, wa -ka ɔ 'ɲnɪ zɔ *Bɛɪɪzɛbulɪ, ɔ -budɪɲwɛɛ -nyɪma mia, -maa -nɔ yia -bha -zia!

-ɔ a 'kaa sɔ, mɔ nɪ

(Lk 12.2-7)

²⁶ «A 'na sɔlɔ nyɪma -nɪ. Nu, -lɔ weee mia zɪzɛda, zɪ 'kɪv we yia 'tɪlaa, 'ɪn -we ka 'jɪ nyɪma 'nɪa -yɪ, 'jɪ wa yia we yɪbhɪlia. ²⁷ -We ɪn gbɔaa aɪn -yla nɪkpɪsɛ 'wɔ, a gba we zɪ. -We ɪn gbɔaa aɪn -yla ɲwɪɲwɛda, a wɪzɪ we nyɪma weee -yla. ²⁸ -Wa mnenɪa wa 'ka nyɪmɛɛ ku 'bha, 'ɪn wa 'nɪa mnenɪa wa 'ka nyɪmɛɛ zuzu 'bha, a 'na sɔlɔ wa -nɪ. Nu, -Lagɔ mia, ɔ mnenɪa ɔ 'ka nyɪmɛɛ ku -yɔ ɔ zuzu 'bha -kosu 'wɔ, we 'gbɔ a sɔ ɔ.

²⁹ «Nyɪmaa 'yɪlɪyɔ 'wɔ, bhuyua 'nɪ -valɛ -ka. Tama -bhloɔ 'gbɔ wa paa we 'sɔ pelɔ. 'ɪn -mɔv bhla, amɪaa Dɪde 'nɪ -slɔ we ɲwnɪ, we yabhlogbɔɔ ɔ bhɪlɪ dɔdɔ. ³⁰⁻³¹ Nu amɪa, a 'yɪlɪ -Lagɔɔ 'yɪlɪyɔ 'wɔ, a 'ka bhuyuaa -zɪlɔ 'wɔzi, nɪ, -Lagɔ -yɪ amɪaa 'wɪlɔ nyɪ ɲwɛ. We 'dɛɛ 'gbɔ a 'na nɔnɔ nyɪnɔ -nɪ.

Nyɪmɛ -ɔ mia -Zezuu -nɔ nyɪ mɔ nɪ

(Lk 12.8-9)

³² «Nu, nyɪmɛ, -ɔ -ka gba ɔ mɪ na -nɔ nyɪ -zɛjɪla 'wɔ, 'ɪn na gbɔaa na Dɪde -ɔ mia yalɪ 'yɪ nɪ, ɔ mɪ na 'bɪnɔnyɔ nya. ³³ Nu, -ɔ yia na gbɔ kpɛɪta -zɛjɪla 'wɔ, 'ɪn -amɪ na kpɛɪta ɔ gbɔ na Dɪde -ɔ mia yalɪ 'yɪ.

-We -Zezuu -laa dɔdɔ -gɔ mɔ nɪ

(Lk 12.51-53, 14.26-27)

³⁴ «Nu, ɪn 'nɪ 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ -la dɔdɔ -gɔ. We 'nɪ -mɔv, ɪn 'nɪ 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ -la, nɪ, tɔ ɪn -laa dɔdɔ -gɔ.

35 «Nu, 'yu -yɔ ɔ dide klaa,
       'ɲwɔnyu -yɔ ɔ 'nyaa klaa,
 we -yɔ 'ɲwɔnɔ -yɔ ɔ 'lowlii 'nyaa,
       'yli in yia wa pupalta.

36 Nyumɛɛ -buduɲwɛɛ -nyuma yia ɔ tonyuma -zɛa.»

37 «Nyumɛ -ɔ -ka ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa 'yibha we 'ka 'mɪ -zi, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka na 'bɪnɔnyɔ -zɛ. 'In -ɔ -ka ɔ nɔkpasuyu -yɔ ɔ 'ɲwɔnyu 'yibha we 'ka 'mɪ -zi, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka na 'bɪnɔnyɔ -zɛ. 38 'In nyumɛ -ɔ 'nɪ ɔ stasɛɛ *su 'wɔbhu, ɔ 'ka 'mɪ 'bɪ yi, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka na 'bɪnɔnyɔ -zɛ. 39 Nu, -ɔ -ka gba, ɔ 'ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie 'yɪ nɪ, tɪa ɔ yia. 'In -ɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie wla na 'gbu, 'in -mɔɔ yia 'yliyɔgagie -we 'nɪa bhloluda -ka.

-We -Lagɔ 'kaa nyuma 'nyɛ

(Mk 9.41)

40 «Nyumɛ -ɔ -ka aɪn kpa 'nanɔv, -amɪ ɔ kpaɔ 'nanɔv. 'In nyumɛ -ɔ -ka 'mɪ kpa 'nanɔv, -ɔ tiea 'mɪ, 'mɔ ɔ kpaɔ 'nanɔv. 41 Nyumɛ -ɔ -ka -Lagɔgbɔv -falɪpanyɔ kpa 'nanɔv, ɔ mɪ -Lagɔgbɔv -falɪpanyɔ nyaa 'gbu, -we -Lagɔ 'kaa ɔ gbɔv -falɪpanya 'nyɛ, 'yia ɔ yia we. 'In -ɔ -ka nyumɛ mia tɪklu -Lagɔ 'yu kpa 'nanɔv, ɔ mɪ tɪklu -Lagɔ 'yuu 'gbu, -we -Lagɔ 'kaa nyuma tɪklu 'nyɛ, 'yia ɔ yia we. 42 'In nɛɛ aɪn -yla gbuzɔnɔv sa nɪ, nyumɛ -ɔ -ka 'nyu -wɔtɔv 'kɔpɔv yabhlogbɔɔ 'nyɛnyɛyua nɪ 'yabhlo 'nyɛ, ɔ mɪ na 'bɪnɔnyɔ nyaa 'gbu, -Lagɔ yia we -tɪvɔ -mɔɔ 'nyɛa.»

11

1 Da -Zezu bhɪa weɛ gbɔv gbagbɛ, ɔ 'bɪnɔnyɔ kugbua lɛ 'sɔ -yla, 'in ɔ yia -bha 'bhɔ. ɔ mɪna weɛ dɔdɔ -gɔv 'gbɛnya 'wɔ, ɔ gbaa -mɔ -Lagɔgbɔv, 'in ɔ yia -mɔ nyuma gbɔv -slolu.

-Zezu gbaa 'Zan -Batisu gbɔv

(Lk 7.18-35)

2 'Zan -Batisɪ mia, ɔ mɪ -kasɔv 'wɔ, 'in ɔ yia -Zezu Klisu lɛnɔgbɔv 'dɪ 'nɔ. -Bha ɔ tiea ɔ 'bɪnɔnyɔ tɔlva, wa 'ka ɔ layɪbhaɛ: 3 «Nu, nyumɛ -ɔ 'kaa yi, -a mia wɔda, 'mɔ -in -mia yi, yaayɪ, -a wɔ nyumɛ -putuu?»

4 -Zezu nɛɛ: «Nu, -we a 'nva, -we a 'yia -yɔ, a mɪnɪ, a -salɪ we Zaan lɔdɪ nya. 5 'Lɔlɔnyɔ mɪ layɪda, 'tɪgɪtɪgɪnyɔ mɪ nɔda 'nanɔv, sɔlɪbhanya ka 'pɔ. 'Sulonyɔ mɪ 'nɔda, tɪtɪlɪnyɔ ka tɪtɪlɛ lɔ 'wɔsɔ. Wa mɪ -Lagɔgbɔv gbada bobabhanya -yla. 6 Nyumɛ -ɔ 'nɪ 'mɪ dlɪ -gɔ -sa, 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ mɪ ɔ -nɔ nya.»

7 Da Zaaan 'bɪnɔnyɔ 'bhɪtia lɔ, 'in -Zezu yia Zaaan gbɔv gbagbɛ bhɪlɪ nyuma duun -yla. ɔ nɛɛ: «Lɛɛ -lu a mɪnɪ ylaa da bɛblɛɛa? Gbleɛ -we -pɪpɛ mia zukluda, mɔ -wa yi? -lnnya! 8 'In lɛɛ -lu a mɪnɪ -slɛɛn -mɔ ylaa? Nyumɛ -ɔ kaa -bana 'nanɔv 'wɔ, mɔ -wa yi? Nu, nyuma -wa kaa -bana -zɔnɔv 'wɔ, nyumaa 'wlulapɪlɪnyɔɔ -buduɲwɛɛ wa mia. 9 We -ka 'sa -mɪ, lɛɛ -lu a mɪnɪ -mɔ ylaa tenyua? -Lagɔgbɔv -falɪpanyɔ -wa yi? In, in nɛɛ aɪn -ylɛɛ: ɔ 'yli, ɔ -zi -Lagɔgbɔv -falɪpanyɔɔ 'dɛgbolɔ. 10 Nu, -Lagɔ nɛɛ ɔ 'sebhɛ 'wɔ Zaaan daɛ:

<-Mɪ 'yu na paa na tɪtɪɛnyɔ yoo,

      ɔ 'ka -na 'yoo -yɔmnazi.>

11 'In nɛɛ aɪn -yla gbuzɔnɔv saɛ: nyuma -wa 'ɲwɔnɪ gwaltɔ, wa glaa, nyumɛ -ɔ 'kaa 'yli, ɔ 'ka 'Zan -Batisɪ -zi, -mɔɔ -kanyɔ 'nɪ -mɪ. We mɪ 'sa 'bhɛ, nyumɛ -ɔ mia 'kɪɛnyɪ -lɛ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɪlɪgbɛ 'wɔ, -mɔɔ 'yli ɔ 'ka Zaan -zi. 12 We 'ka 'Zan -Batisu -Lagɔgbɔv -gba bhɪla 'bhɔ we 'ka -zɛɛn yɪ, *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɪlɛ mɪ 'yugbɛɪn mɪnɪda 'tɪtɛ nya, 'in nyuma 'tɪtɛ bhua we 'wɔ. 13 We 'ka Zaaan bhɪla nyɪnɪ, -Lagɔgbɔv -falɪpanya weɛɛ -yɔ Moizɪ tɪtɛ weɛɛ, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɪlɛ gbɔv wa gbaa. 14 A -ka na wɛlɪ 'wɔɲwɔnɔ, ɔɔ *Elii -ɔ -Lagɔsebhɛ gbaa nɪ, yia ɔ yia, Zaan -wa. 15 -ɔ -ka 'nɔnɔv -yukwɪlɪ 'wɔlɔ -ka, ɔ 'nɔv we.

16 «Nyuma -mama in 'ka dɛslɛɛn -nyuma nɪ 'wɔpaltɔ? Wa 'wɔlɔ sa 'ylaasɪ -wa -dɪ -gbɔlɔgbɔlɔ 'wɔlɔ, -zugba tɔlva kɪpɪ 'wɔ wa -lima -yla, 17 'in wa gbaɛ:

<-A ka aɪn -yla -lɪlɪ bhɪlɪ,

      a 'nɪ lɪtɛ.

'In -a ka aɪn -yla guzɔlɔv bhɪlɪ,

'in a 'ni -bhali!»

¹⁸ 'Sa Zaan yia, o ka 'sun pla, o 'ni nu 'ma, 'in wa nɛɛ nu, o ka zuzu 'nyuu 'bi! ¹⁹ Nyumɛɛ 'Yu yia, o mi lida, o mi 'mada, 'in wa nɛɛ: «A -tali, nyumɛ mia dɛ, liligbu -yɔ numagbu o kaa. Nu, *nisun -gwezisanya -yɔ gbonyuuu kwɛ -cian, wa 'tale o -mia.» Nu, -Lagɔ gbuyiloo lenugbunya -yɔ wa yibhelia we 'ji nu, we tiklu.»

'Gbe -we 'nia -Zezuu gbu ηwnu

(Lk 10.13-15)

²⁰ 'Gbe -we 'wu o nua gwɛdigbu lɛ, 'in wa 'nia wa dli 'bhiti, 'in o yia wa -yla gbu lapalie bhli: ²¹ «Kolazen -nyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Betisaida -nyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Nu, gwɛdigbu -Lagɔ nua da lɛ aun nyidi, we 'ka 'yaa 'mu o nu lɛ Tili -yɔ Sidɔɔn, -zugba wa ka wa dli 'bhiti pepe, 'in wa plaa -gbɛnaa 'wu, 'in wa slua 'toto 'wluo, mu yia we slolua mnia. ²² We 'dɛɛ 'gbu in nɛɛ, zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wɔbhua, amiaa -nu o yia 'wɔbhua we 'ka Tili -yɔ Sidɔɔn -nu 'wuzi.* ²³ Amia, Kapɛnaumu -nyuma, amiaa dli 'wu nu, 'wu a yia -sɔa yali yi? -Innya, we 'ni -mu, zɔ -Lagɔ yia aun bɛlia, tilitinyaa duɔ -gu. We -ka nu, gwɛdigbu in nua da aun nyidi lɛ, mu nu Sodomu lɛ, wa 'na 'ka 'yaa labhu, -zugba wa mi -zɛɛn -bha. ²⁴ We 'dɛɛ gbu in nɛɛ zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wɔbhua, amiaa -nu o yia 'wɔbhua we 'ka *Sodomu -nyumaa -nu 'wuzi.»

A mni -Zezuu -gbe o 'ka aun 'gba 'wlu -sa

(Lk 10.21-22)

²⁵ -Mvu 'bigu, 'in -Zezu nɛɛ: «Dide, -na 'ηni na mnia, yali -yɔ duɔduɔ -Kanyɔ, in 'pa -mi fuo. -We ka gbu -wa, -lu -we -in zizea gbuyilonya -yɔ 'ylimnanya kwɛɛ, 'mu -in -slolua 'nyenyeyua 'klɔ. ²⁶ Gbuzɔnu -wa, Dide, -na 'dɛ 'yibhaa we -mi 'sa.

²⁷ «Nu, na Dide ka 'mi -lu weɛɛ 'nyɛ. Oo Yu mia, we 'ni o Dide 'dɛbhlogbɔɔ 'wɔbhu, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni o -yi. 'in o Dide mia, we 'ni o 'Yu 'wɔbhu, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni o -yi. Nu, nyuma -wa o 'Yu -slolua o Dide, ma -yia o.

²⁸ «A 'dɛ weɛɛ kaa da 'gba 'kadɔ 'wlu, a yi na -gbe in 'ka aun nyapɛda 'nyɛ. ²⁹ -We in 'bhua 'wu, amia 'bhu 'ya we 'wu, 'in in 'ka aun gbu -slolu. Nu, na dli -dlɔɔ, 'in in 'ylimani na 'dɛ. -Bha a yia amiaa 'dɛɛ 'wɔtɔtɔɛ -dlɔɔ 'yia. ³⁰ Sa na yia aun 'yugalia, we 'ni 'tɛ, 'in 'gba na yia aun 'wlu dia we 'ni 'wɔwɔlɔ.»

12

-Zezu -yɔ *Nyapɛyli

(Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)

¹ -Mvu 'bigu, Zuifvu *Nyapɛyli yabhlo nya, -Zezu 'plilia blekpaa, 'in ηwɔ yia o 'bunɔnya 'bha, 'in wa yia bleya 'kwa wa 'ka we li. ² -We wa mia lenuda, Faliznyuma 'yia we -yɔ, 'in wa nɛɛ -Zezu -ylaɛ: «-Tali, -we -amiaa tite gbaa wa 'na nuɔnu Nyapɛyli nya lɛ -ni, 'mu -na 'bunɔnya nua lɛ!»

³ -Zezu nɛɛ wa -yla: «'Yli yabhlo nya, da ηwɔ mia *-Davidɔ -yɔ o nɔnɔnya 'bhada, -we o nua lɛ, a 'ni -slɔ we zɛlu? ⁴ 'in o yia -Lagɔ bubɔbudu zɔ pla, 'in 'floo -we wa 'nyɛa -Lagɔ, 'in o -yɔ o nɔnɔnya 'sɔ yia we li. Nu, weɛ 'floo mia, -Lagɔ tite nɛɛ wa 'ni mneni wa 'ka we li: *-Lagɔbubɔnyaa 'dɛkpua 'ka yaa we li. ⁵ We mi cɛlida Moizu tite 'wu nu, Nyapɛyli nya, -Lagɔbubɔnya -ka lubho nu *-Lagɔbudu 'kadu zɔ, -we wa 'na 'ka yaa lenu, a 'ni -slɔ we zɛlu nu, -Lagɔ 'na 'ka wa -yɔgbu 'wɔbhuu? ⁶ Nu, -we mia -seli we -zi -Lagɔbudu 'kadu!

⁷ Nu, we mi cɛlida -Lagɔɛbhe 'wɔɛ:

<-We in 'yibhaa, mu -wa nu,
nyuma 'ka nyazɔdli -ka,
we 'ni 'slaka -saste.>

«A -ka yaa we 'wolanu, a 'na 'ka yaa nyuma -wa 'nia gbonyuu lenu gbu -dli. ⁸ Nu, Nyumɛɛ Yu mia, mɔ -wa Nyapɛyli -Kanyɔ.»

* 11:22 Kapɛnaumu kwesi -gbe -wa Kolazen -yɔ Betisaida, 'in Sidɔɔn -yɔ Tili mia, 'lakpa -gbe 'kadɔ -wa.

-Zezu jipea nyume Nyapeyli nya
(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)

⁹ -Zezu 'bhva -bha, 'in o yia *-Lagobudu zo mni. ¹⁰ Nu, nyume yabhlo mia -bha, o so ka 'ku. -Wa mia -bha, wa 'yibha wa 'ka -Zezu gbu 'wlu di. We 'dɛɛ 'gbu wa yia o layibhaɛ: «-Amiaa tite nokple, 'lee, nyume mneni o 'ka guzonyo jipe Nyapeyli nyaa?»

¹¹ -Zezu nɛɛ: «Ain glaa, nyume yabhlo -ka bhlabhle -bhlo -ka ni, 'in we -ka 'wutolo -bhuka 'wobho Nyapeyli nya ni, -mo o yia we -saa, we 'ni muv? ¹² Nu, nyume mia, o 'ylilo -zi bhlabhle. We -ka 'sa -mi, nyume mneni o 'ka gbuzonu lenu Nyapeyli nya amiaa tite 'wu.»

¹³ 'In -Zezu nɛɛ -o ka so 'kua -yla: «-Glo -na so 'wu.» O -gloa we 'wu, 'in we yia 'pu, 'in we yia 'wutu we -libheyi 'bhisa. ¹⁴ Faliznyuma mia wa glaa, wa 'tlaa, 'in wa yia gbu zva mni, sa wa 'kaa -Zezu lasa, we -gu.

¹⁵ -Zezu 'nva we, 'in o yia -bha 'bhv.

-Lagoo lubhononyo o -saa -bha

-Sleen -Zezu mnia, 'in nyuma duun yia o 'bi mni. O jipea guzunya weee, ¹⁶ 'in o nɛɛ wa -yla 'klu 'cici nya ni, -o o -mia, wa 'na gbalu we -ni. ¹⁷ 'Sa we 'plia sa, 'in -we -Lagobu -falipanyo Ezaii gbaa, we 'ka gbuzonu -zɛ. O nɛɛ:

¹⁸ «Nu, -Lagoo nɛɛ:

«Na lubhononyo in -saa -bha, mo ni.

O ze in -kalia, 'mo in 'nyea na dli weee yoo.

'Mo na yia na Zuzu 'nyea.

Sa in 'kaa nyumaa -yogbu 'wobhu,

we gbu o yia dudugu -nyuma weee -yla lapalia.

¹⁹ O -yo nyume 'na 'ka kpeli.

'In o 'na 'ka 'wukpi,

'in nyume yabhlogbo 'na 'ka o weli 'nu 'yloogblu.

²⁰ Gblee -we mia 'wukwnada,

o 'na 'ka we 'kate,

'napɛ -we ka mo 'nia layida -mi 'nanu,

o 'na 'ka we nyumonu.

'Sa o yia nva 'in nyuma 'ka na gbuzonu gbu 'wuhunu.

²¹ Dudugu -nyuma weee yia o dli 'wodia.» »

Nyuma vela -Zezu

(Mk 3.22-30; Lk 11.14-23)

²² Nu, 'lolo -bhobho yabhlo -o zuzu 'nyuu mia 'wu, 'mo wa -laa -Zezu. -Zezu jipea o, 'in o bhobho yia gba, 'in o yia layi. ²³ We -subhala nyuma weee hwegaga, 'in wa nɛɛ: «Oo mia da ni, 'lee -Davidu 'yu o -mia yi?»

²⁴ Nu, Faliznyuma 'nva we, wa nɛɛ: «Oo nyume mia da ni, we 'ni zuzu 'nyiii -kanyo Belizebuli 'nye o 'tite ni, o 'ni mneni o 'ka zuzu 'nyii vu.»

²⁵ -We wa pupalia 'wlukun la, -Zezu -yi we, we 'gbu o nɛɛ: «Dudu -we ka -gu -nyuma -ka tuguda -mi wa 'dekpa nyidi, la wee dudu bhva. -Budu -bhlo hweɛ -nyuma -yo 'gbe -bhlo 'wu -nyuma -ka -yowusoboda -mi, we 'na 'ka -gwle. ²⁶ *-Saatan -ka -Saatan vu, we 'de -yo we -solva 'wu, we -ka 'sa -mi, we 'na 'ka -gwle. ²⁷ Amia nɛɛ Belizebuli nyea 'mi see 'gbu, na vaa zuzu 'nyii. We -ka 'sa -mi, nyoo 'nye amiaa -lima se, 'in wa vu zuzu 'nyia? We 'gbu, amiaa -limaa 'debhieɛ lenugbu solua nu, -we a gbaa, yo -wa. ²⁸ -We -wa gbuzonu, mu nu: nu, -Lagoo Zuzu 'tite nya na vaa zuzu 'nyii, -mu 'ji -wa nu, -Lagoo nyumaa 'wlulapilie mi ain nyidi.

²⁹ «Nu, wa 'ni -slo latelonyo gban, wa 'ni mneni wa 'ka o -budu zo pla, wa 'ka o 'gba labhu. Wa -ka o gban, 'bhie wa plaa o -budu zo, 'in wa bhua o zvonu la.

³⁰ «Nyume -o -yo 'mi 'ni -mi, na tunyo -wa. Nyume -o' o -saa 'mi 'wu -a 'ka nyuma -yobibeli, nyumaa lamumninyo o -mia. ³¹ We 'dɛɛ 'gbu in nɛɛ ain -ylaɛ: -Lagoo yia gbonyuu weee -yo veli weee 'wotia. Nu, nyume -o -ka -Lagoo Zuzu vela, -Lagoo 'na 'ka o -yogbu

'wuti. ³² Nyoo -ka *Nyumeε 'Yu daa gbonyuu gbaa, -moo -yogbu -Lago tia 'wu. Nu, nyume -ka Zuzu 'Pupa daa gbonyuu gbaa, we 'de yi desleen -zeoo, we 'de yi bhla -we mia yida nya -zeoo, -Lago 'na 'ka o -yogbu 'wuti.

Su -yo we 'bhue

(Mt 2.16-17; Lk 6.44-45)

³³ «Su -zonu paa 'bhue -zonu, 'in su 'nyuu paa 'bhue 'nyuu. Suu 'bhue -yo wa yibhelia wee su. ³⁴ Amia mia de, 'munume a -mia, a mneni a 'ka gbuzonu gbaa? -lnnya. -Lu -we yea nyumeε dli -zo, mu tlaa o ηweε. ³⁵ Nyume -zonu mia, o gbuzonu mia o dibhe 'wu, 'mu o wlelia. 'In nyume 'nyuu mia, o gbu 'nyuu mia o dibhe 'wu, 'mu o wlelia. ³⁶ In neε aun -ylae: weli weee -we nyuma yia gbaa, zli -Lago yia nyumaa -yogbu 'wobhua, we 'ji wa yia gbaa. ³⁷ Nu, -na gbagbaweli -gu, -Lago yia -mi gbu dila. 'In we -gu -na yia gbu 'wutlaa.»

Nyuma yibhelia -Zezu gwedigbu

(Mk 16.1-4; Mk 8.11-12; Lk 11.16,29-32)

³⁸ Toun -Lagoo titeε gwesanya -yo Falizunyuma neε -Zezu -yla: «Slolunyoo, -in nu gwedigbu yabhlo ε, 'in -a 'ka we 'jiyibheli zozonu sa nu, -Lago tiea -mi.»

³⁹ -Zezu neε: «Desleen -nyuma mia, nyuma 'nyii wa -mia, 'in wa'a zo -Lago dli -gu, 'in wa yibhelia 'mi gwedigbu. Gwedigbu yabhlogboo 'na 'ka wa -yla lenu, 'mu we 'ni *Zonasu gbu -ze. ⁴⁰ Nu, Zonasi ka zli ta sabo ta li, zibhi nukple. 'Sa -bhlokpadeε Nyumeε 'Yu yia gwlu zli ta sabo ta lia. ⁴¹ *Ninivu -nyuma 'nua *Zonasu weli, 'in wa yia wa dli 'bhiti. Nu, nyume -o 'yilia -o -zia Zonasi, o mi da. We 'deε 'gbu, zli -Lago yia nyumaa -yogbu 'wobhua, 'in Ninivu -nyuma soa 'wu desleen -nyuma 'yu, 'in wa dila -maa gbu. ⁴² Sebaa 'wlulapuluηwno 'bhua duduu bhloluda, 'in o yia *Salomooε gbu yilo weli yukwli pulva yi. Nu, nyume -o -zia Salomoo, o mi da. We 'deε 'gbu, zli -Lago yia nyumaa -yogbu 'wobhua, 'in oo 'ηwno soa 'wu desleen -nyuma 'yu, 'in o dila -maa gbu.

Zuzu 'nyuu yia lu

(Lk 11.24-26)

⁴³ «Nu, zuzu 'nyuu 'tlaa nyumeε yabhlo 'wu, we mni, we yi, -mo yeye da, ladidaa datale nya, we 'ka ladi. ⁴⁴ We 'ni da 'yu 'gbu, we neε we 'de -ylae: «Na -budu we zo in 'bhua, -mo na bhitia lu.» We 'bhitia -mo lu, 'in we yia -bha wee -budu yli klo nya, -zugba we nukple mi laylipeda, 'in -mo mi lamnazida. ⁴⁵ Toun, zuzu 'nyii gbeso ka nukple -nyua 'yli bhabha, -we -zia wemu, 'in we yia -muu 'bumni. 'In we -yo we 'so yia wee -budu zo luyi, dabudu. 'In we yia -mo ladi duaa. -Sleen, 'in oo nyumeε -kwikwi yia 'ylinyumanu, 'in we yia we tianu 'wuzi. Desleen -nyuma -wa ka nukple 'nyua 'yli, we 'sasukpa -gbu yia wa ylia.»

-Zezu zwayli -nyuma -zonu

(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

⁴⁶ Da -Zezu mia nyuma -yla gbu gbada ni, 'in o 'nyaa -yo o bhelia yia yi, 'in wa yia -buduηweε 'yiligbe. Wa 'yibha wa 'ka o -yla gbu gba. ⁴⁷ 'In nyumeε yabhlo neε o -yla: «-Na 'nyaa -yo -na -bhelia mi 'pipee, wa 'yibha wa 'ka -mi -yla gbu gba.»

⁴⁸ -Zezu neε o -ylae: «Nyoo -wa na 'nyaa, nyoo -wa na bhelia?»

⁴⁹ O 'bhua so 'wu, 'in o yia o 'bunonya wa 'kluslolu.

'In o neε: «-Wa mia da ni, ma -wa na 'nyaa -yo na bhelia. ⁵⁰ Nu, -o nua na Dide -o mia yalu dumagbu ε, mo -wa na bheli, mo -wa na bhelo, mo -wa na 'nyaa.»

13

'Mnapanyoε gbusu nine

(Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)

¹ Wee 'yli -bhlokpadeε nya, -Zezu 'tlaa -budu zo, 'in o yia 'nyuu -gogo -gu ladia mni. ² Nyumaa -zlo ka o gbelii 'gbu, o yia 'glu 'wobho, 'in o yia -mo ladi, -zugba nyumaa -zlo mi 'nyuu -gogo -gu. ³ Gbusu nine nya o -slolua wa gbu duun, o neε: «Nu, kpaapanyoε yabhlo mnia 'mnoε paa. ⁴ O mia wee 'mnoε 'mnida, 'yaa -zakpa -bhlo yia 'yoo ηwe -yo bhli, 'in

'zianya yia we li. ⁵ Tɔlva bhlilia tukpa -dudu -gu, da bla 'nia -zu. Bla 'ni -bha -zuu 'gbu, we yia mi sa slvi. ⁶ Nu, 'ylo -sɔa 'wv, we yia we -sie, 'in we yia ye, we somi 'ni -tlvlv 'gbu. ⁷ We 'ya tɔlva sloa -kpɔga glaa, 'in -kpɔga yia we -gu palvi, 'in we yia we 'tuntnu. We 'ni 'ya yabhlogbɔɔ 'pa. ⁸ Tɔlva yia dudu -zɔnu -gu bhlili, 'in we yia zv. We lakpa tɔlva wla 'ya glv -bhlo 'ya kugbua, tɔlva wla 'ya glv ta, 'in tɔlva wla 'ya glv gbu. ⁹ -ɔ -ka 'nɔnu -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nv we.»

-We ka 'gbv -Zezu paa gbv nine

(Mk 4.10-12; Lk 8.9-10)

¹⁰ ɔ 'bunɔnya bea ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ layibha: «Lɛɛ -lu ka 'gbv -na slolu wa gbv nine -papie nya?»

¹¹ ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lagɔ ka ɔ nyumaa 'wluwapilv mia zizeda aun 'klvslolu, nu, ɔ 'ni we wamia 'klvslolu. ¹² Nu, -lukanyɔ mia, ɔ -nv wa yia -gupalia, 'in we 'ka 'wuzuman. 'In nyumɛ -ɔ 'nia -lu duun -ka, we -sɛɛ mia ɔ kwɛɛ, kwɛɛ wa yia we ɔ -saa.

¹³ «We 'dɛɛ 'gbv na gbaa wa -yla gbv nine -papie nya. Wa -ka ylada -mi, wa'a 'yi la. Wa -ka yukwli pɔda -mi, wa'a 'nv. Nu, wa'a 'nv gbv yabhlogbɔɔ 'wɔla. ¹⁴ 'Sa -we -Lagɔgbv -falpanyɔ Ezaii gbaa, we -zɛa gbvzɔnu wa gbɛgbɛin, ɔ nɛɛ:

«Yukwli a yia pva 'nanv,

'in a 'na 'ka we 'wɔlanv.

Ylaa a yia 'nanv,

'in a 'na 'ka -lu -yɔyi.

¹⁵ Nu, waa nyuma -manu 'wluksun ka 'wɔtv -dudluu.

Wa ka wa yukwli 'suman, wa ka wa 'yli 'mu,

wa yi layi, wa yi 'nv, wa yi gbv yibhelii 'gbv,

wa yi wa dli 'bhitii 'gbv, in yi wa gbv 'wusa.

'Sa -Lagɔ gbaa.»

¹⁶ Amia, amiaa 'yli yi la, 'in amiaa yukwli nva, 'wɔtvɔvɛ -dlɔɔ mi amiaa -nv nya. ¹⁷ In nɛɛ aun -yla gbvzɔnu saɛ: -Lagɔgbv -falpanya -yɔ -Lagɔnyuma tuklu -zlo 'yibha -we a yia -yɔ, wa 'ka we -yɔyi, 'in wa 'ni we -yɔyi, -we a nva, wa 'ka we 'nv, 'in wa 'ni we 'nv.

'Mnɔpanyɔɔ gbv ninee 'ji

(Mk 4.13-20; Lk 8.11-15)

¹⁸ «We 'dɛɛ 'gbv, amia, a 'nv mnɔpanyɔɔ gbv ninee ji ni 'wɔla. ¹⁹ -Wa 'nva *-Lagɔɔ nyumaa 'wluwapilvɛ wɛli, 'in wa'a 'nva we 'wɔla, wa 'wlv 'yoo ŋwɛ -yɔ da 'mnɔ bhlia. *Gbnyuuu dide -ka yi, -we wa faa wa dli zɔ, 'in we saa -mɔ we. ²⁰ 'Sa -bhlokpade tɔlva mi -bha tukpa -dudu 'bhisa, da -Lagɔwɛli bhlia. 'In wa -ka we 'nv ni, 'in wa ŋwnua we gbv 'mɔna nya, 'in wee 'mɔna'a -gwɛɛ. ²¹ Nu, wa 'ni ŋwnu we 'ka somi fa wa dli zɔ. Waa nyuma mia, bhla -sɛɛ nya wa ŋwnua we -yɔ, 'in wa -ka wa sɔlɔda -mi, wa -ka wa 'klyɛ 'wɔpalɔda -mi -Lagɔwɛli 'gbv, 'in wa saa -Lagɔwɛli dli -gu. ²² Tɔlva 'wlv 'ya 'mnɔya -we -wa -Lagɔwɛli -mɔ -kpɔga glaa. Wa 'nva wee wɛli, 'in dudu -gɔv dlilvɛ klaa, wa 'gwɛzi -we nana wa dudu, 'in we nva wa -dawli 'wv klaa, mv palɔta we -gɔv 'gbv, we'e tɔva. ²³ 'In nyuma tɔlva mia, -maa 'wlv wee 'mnɔya -we -wa -Lagɔwɛli -mɔ dudu -zɔnu -gu. Wa 'nva we, 'in wa yia we -yɔŋwnu. Tɔv, wee wɛli -we mia wa 'wv, 'in we yia tɔv. We lakpa yabhlo wla 'ya glv -bhlo 'ya kugbua, we tɔlva 'ya glv ta, 'in we tɔlva wla 'ya glv gbu.»

-Petu 'nyuuu gbv nine

²⁴ -Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbv nine yabhlo, ɔ nɛɛ: «-We -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wluwapilvɛ 'wɔwlv, 'mv na yia da aun -yla gbaa. Nu, nyumɛ yabhlo 'paa ɔ kpa'a 'mnɔ -zɔnu. ²⁵ -Mv 'bigv, sabɔ, da nyuma wee mia 'yaa 'wv, ɔ tɔnyumɛ yia, 'in ɔ yia -petuu 'ya glv wee 'mnɔ -kpa'a, 'in ɔ yia mni. ²⁶ Da wee 'mnɔ mia, 'in wee mia zuda, -zugba wee -petu mi 'ya -mɔ we nyidi.

²⁷ «Wee kpa'a -kanyɔɔ lubhonunya yia yi, 'in wa nɛɛ ɔ -ylae: «-Amiaa -kanyɔ, 'lee, -in 'ni zlumɛ da 'mnɔya -zɔnu 'paa? 'In da -petunya ni 'bhulva?»

²⁸ «ɔ nɛɛ wa -ylae: «Na tɔnyumɛ nva we lɛ.»

«'In ɔ lubhonɔnya nɛɛ ɔ -yla: <'Lee, -a mneni -a 'ka wee -petu 'tluu?»

²⁹ «ɔ nɛɛ: <-lnnya, nu, a -ka wee -petu 'tluu yi, a mneni a 'ka 'mnɔ 'tlu -bha -bhlokpade.
³⁰ A 'tide we 'yi, we 'de 'sɔ 'ka 'ylimani. We -didi bhla -ka be, 'in in 'ka we -didinya 'tulu nu, wa -di -slo -petu, wa gbuan we, 'in wa 'ka we sie. -Muu 'bigu, wa 'ka 'mnɔ -di, 'in wa 'ka we na -gbagbu 'wukwa.» »

-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛe gbɔɔ nine
(Mk 4.30-32; Lk 13.18-19)

³¹ -Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbɔɔ nine yabhlo, ɔ nɛɛ: «-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛe 'wlu su -we wa laa *mutadi, we 'ya. 'Mu nyumɛ yabhlo 'bhua 'wu, 'in ɔ yia we glɔ ɔ kpaa. ³² We 'kienyi we -zi dudu -gɔɔ su weee 'ya. Nu, we -ka mi, 'in we ylimani 'kaduu, 'in we zɛa su -we -zia su weee 'wu. Nu, 'zianya yia we lulu 'subhaa we 'kɛya -nyidi.»

(Lk 13.20-21)

³³ -Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbɔɔ nine yabhlo, ɔ nɛɛ: «-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛe 'wlu *gɔɔ 'ɛwɔnɔ yabhlo slua 'floo -bhɔbhɔ kilo glɔ -bhlo 'ya gbu lu, ɔ bhɛtia we, 'in we yia 'yli, mu.»

-We ka 'gbɔ -Zezu paa gbɔɔ nine
(Mk 4.33-34)

³⁴ Nu, gbɔ weee mia de, gbɔɔ nine -papɛ nya ɔ -slolua we nyumaa -zlo. We 'ni gbɔɔ nine -papɛ 'wɔbhɔ, ɔ'ɔ -slolu nyuma gbɔ. ³⁵ 'Sa we 'plia sa, 'in -we -Lagɔgbɔɔ -falɔpanyɔ gbaa, we 'ka gbɔzɔɔ -zɛ, ɔ nɛɛ:

«Nu, gbɔɔ nine -papɛ nya na yia wa -yla gbɔ gbaa.

We 'ka dudu gwedida 'bhɔ,

gbɔ -we -Lagɔ zizea, gbaa na yia we.»

³⁶ Tɔɔn, -Zezu 'bhua nyuma glaa, 'in ɔ yia -buduɔwɛɛ mni. ɔ plaa -budu zɔ, 'in ɔ 'binɔnya yia ɔ kwesi be, 'in wa nɛɛ ɔ -ylae: «Gba -aun -yla kpaa -petu 'nyuu nu gbɔɔ ninee 'ji.»

³⁷ ɔ nɛɛ wa -ylae: «Nu, -ɔ 'paa 'mnɔya -zɔɔ, Nyumɛ Yu -wa. ³⁸ 'In kpaa mia, mu -wa dudu -gu, 'in 'mnɔya -zɔɔ mia, mu -wa nyuma -wa -Lagɔ pɛtia 'wlu la. -Petu mia, mu -wa nyuma -wa gbɔnyuu dide pɛtia 'wlu la. ³⁹ ɔ tɔnyumɛ -ɔ glua wee -petu, -Saatan -wa. We -didi bhla mia, -muu -wa dudu bhialɔ da. We -didinya mia, -muu -wa 'anzinya. ⁴⁰ Sa wa tlua -petu, 'in wa vitelia we -kosu 'wu, 'sa -bhlokpade we yia dudu -bhia bhla -mia. ⁴¹ ɔ Nyumɛ Yu yia ɔɔɔ 'anzinya yoo 'paa. Nu, -wa kwaa wa -lima gbɔnyuu lu we -yɔ -wa ka de nua gbɔnyuu le, we 'ka wa 'wugbɔzi, -wa -Lagɔ pɛtia 'wlu la glaa. ⁴² 'In we 'ka wa -kosu 'kadu 'wu viteli. -Mɔ wa wia, -mɔ wa lia gla 'wu. ⁴³ -Wa nua -Lagɔɔ dumagbu le, ma yia lia 'yɔ 'bhisa da wa Dide pɛtia nyuma 'wlu la. -ɔ -ka 'nɔɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nu we.

'ɛnumɔlu -we mia zizeda

⁴⁴ «-We -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛe 'wɔwɔlu mu -wa 'ɛnumɔlu yabhlo -we mia zizeda kpaa. 'Mu nyumɛ yabhlo 'yia, 'in ɔ yia we zize lu. ɔ plɛ mɛni, 'in ɔ mɛtia, ɔ yia ɔ -lu weee pɛlu 'pa ɔ 'ka wee kpaa zɔ.

Tukpa -zɔɔ -we ka -vale 'tɛa, we gbɔɔ nine

⁴⁵ «-We -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛe 'wɔwɔlu, mu -wa 'ya, -valepanyɔ -ɔ mia tukpa -zɔɔ -we ka -vale 'tɛaa datalɔda. ⁴⁶ ɔ 'yia wee 'yilinanɔ -tukpa, -we ka -vale 'tɛa -we -zia we -lima ni, ɔ mɛtia, 'in ɔ yia ɔ -lu weee pɛlu 'pa ɔ 'ka we zɔ.

Zibhi -bha -sowlɛi gbɔɔ nine

⁴⁷ «-We -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛe 'wɔwɔlu, mu -wa 'ya, 'sowlɛi -we wa viteli 'nyu lu, 'in we yi zibhii 'yli -bhlo -bhlo kpa. ⁴⁸ We yea, 'in zibhibhanya yia we 'nyu lu gbize, 'in wa yia we 'nyu -gɔgɔ -gu ladi, wa 'ka zibhi 'wugbɔzi. We zuzɔɔ wa gbɔzia 'wu, -muu wa slua wa -cɛɛ 'wu, 'in -we 'nia 'yilinani, 'in wa yia we kwnɛɛ viteli. ⁴⁹ 'Sa -bhlokpade we yia -mia dudu bhia zli. Nyuma -wa nua gbɔnyuu le -yɔ -wa nua gbɔ -zɔɔ le, 'anzinya yia

yia we 'ka wa -yōsisali, ⁵⁰ 'in -wa nva gbunyuu ɛ, we 'ka -maa -kosu 'kadu 'wu viteli. -Mō wa yia wilia, -mō wa yia gla 'wu lia.»

Gbuzōnu sua -yō gbuzōnu lolu

⁵¹ -Zezu nɛɛ ɔ 'binōnya -yla: «A ka we 'dɛ weee 'wolanu?»

Wa nɛɛ: «In, -a ka we 'wolanu.»

⁵² Tōun, -Zezu nɛɛ wa -yla: «Nu, -Lagō titee gwesanyō ɔ yibhelia -Lagō nyumaa 'wlulapilgbu, ɔ 'wlv nu, -buduŋweɛ -kanyō yabhlo ɔ wleli 'ɲnumnulu sua -yō 'ɲnumnulu lolu, ɔ -luu lazvda.»

-Zezuu -zō -nyuma 'nɪ ɔ gbu -yōŋwnu

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

⁵³ -Zezu ka gbuv nine -papie bhia 'bhie, ɔ yia -bhade 'bhv. ⁵⁴ 'Gbe -we 'wu ɔ 'ylimania, ɔ mnia -mō, 'in ɔ yia nyuma -slolu -mō -Lagōbudu zō. -Wa weee mia -bha, 'in we yia wa ŋwegaga -subhalt. 'In wa nɛɛ: ⁵⁵ «Dō nyime mia da ni, -budukunyō yu -wa, we 'nɪ muv? ɔ 'nyaa mia ni, Malii -wa. *'Zake klaa, *-Zezefv klaa, 'Simō klaa, we -yō Zudi, wa 'nɪ ɔ bheliaa? ⁵⁶ ɔ bhōlōa mi -aun glaa. Aya! Mō ɔ -salɪ gwedigbu lɛnu sea?»

⁵⁷ We 'dɛɛ 'gbu, wa 'nɪ mneni wa 'ka ɔ dli -gv zv. Tōun, -Zezu nɛɛ wa -yla: «-Lagōgbuv -falɪpanyō -ka -mi, da weee wa zva -bha ɔ. Wa'a zv -bha ɔ, ɔ -zō we -yō ɔ -buduŋweɛ.»

⁵⁸ Nyuma 'nɪ ɔ dli -gv zvv 'gbu, ɔ 'nɪ -bha gwedigbu duun lɛnu.

14

Sa 'Zan -Batisɪ titlia 'wu la

(Mk 6.14-29; Lk 9.7-9)

¹ We bhla, Galilee -duduv 'wlulapilunyō Ewlovu 'nva -Zezuu 'di. ² ɔ nɛɛ ɔ zōlubhonunya -yla: «'Zan -Batisɪ -wa! Nu, mō -sōa titlɪnya glaa 'wu, we 'dɛɛ 'gbu ɔ mnenia ɔ 'ka gwedigbu lɛnu.»

³⁻⁴ Nu, sa Zaaan titlɪgbu 'plia, mu mia da: Ewlovu kwaa ɔ bheli Filipuv 'ɲwnō Ewloadi, 'in Zaan nɛɛ ɔ -yla: «Nu, we 'nɪ 'ylinani -Lagō tite 'wu, nyime 'ka ɔ 'dɛɛ bheli 'ɲwnō glosa, 'in ɔ 'ka ɔ kwa.»

We 'dɛɛ 'gbu Ewlovu yia nyuma tie, wa 'ka ɔ kpa, wa 'ka ɔ gbuan, 'in wa 'ka ɔ -kaslv 'wupa.

⁵ Ewlovu 'yibha ɔ 'ka Zaan 'bha. Nu, ɔ mi Zuifu sōa, -maa nɛɛ nu, Zaan mia, -Lagōgbuv -falɪpanyō -wa.

⁶ Nu, Ewlovu gwalyilu 'feti nyina, 'in Ewloadi 'ɲwnōyu yia -wa mia 'feti -gvv 'yibadi lɛɛ. 'In ɔ yia Ewlovu dudv namani bhabha. ⁷ 'In ɔ yia bi, ɔ nɛɛ: «-We a yia 'mi -zlala, yoo na yia we aun 'nyea.»

⁸ ɔ 'nyaaa wɛli -gv ɔ nɛɛ: «-In 'nye 'mi 'Zan -Batisɪ 'wlu yoo -plaa -gv.»

⁹ We wlaa Ewlovu 'kuayli la, nu, ɔ ka bi ɔ -limaa 'yibadu 'gbu, ɔ nɛɛ: «-We ɔ -zlala 'mi, a 'nye we ɔ yoo.»

¹⁰ 'In ɔ yia 'slujayu yabhlo tie -mō -kaslv 'wu, ɔ 'ka Zaan 'wlu -gv -di. ¹¹ 'In wa -yō ɔ 'wlu yia yi -plaa -gv. Wa 'nyea we ɔ 'ɲwnōyu yoo, 'in -mō yia we ɔ 'nyaa yoo 'nye. ¹² Tōun, Zaaan 'binōnya yia, 'in wa yia ɔ 'kwie 'bumni, 'in wa yia we 'bhuka 'wufa, 'in wa yia we 'di -Zezu -salia mni.

-Zezu 'nyea nyumaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu lililu

(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Zn 6.1-14)

¹³ -Zezu 'nva we 'di, 'in ɔ yia 'glv 'wobho, ɔ -dia 'nyu 'wu, 'in ɔ yia da bebleɛ mni, da nyuma 'nia -mi, ɔ 'ka 'wunya.

Nyumaa -zlo 'nva we, wa 'tlaa wa 'gbe nukplɛ, 'in wa yia ɔ 'bɪ mni bhv -gv, 'nyu -gōgō -gv yilie nya. ¹⁴ -Zezu 'tlaa 'glv 'wu, ɔ 'yia nyumaa -zlo -yō, 'in wa yia ɔ nyazi 'wola, 'in ɔ yia wa guzōnya jipe.

¹⁵ Jibhe zōa, ɔ 'binōnya bea ɔ kwesi, 'in wa nɛɛ: «'Ylv ka -fla, 'in da tlvl la. We 'dɛɛ 'gbu, 'nye wa 'yoo wa 'ka 'gbenya 'wu lililu zōa mni.»

¹⁶ ɔ nɛɛ wa -yla: «Wa 'na 'ka mni. Amiaa 'dɛ 'nye wa lililu.»

¹⁷ 'In wa nɛɛ: «We 'nɪ 'floo gbu -yɔ zibhii 'ya 'sɔ 'wɔbhɪ, -a 'nɪ lililu kwɛɛ -ka.»

¹⁸ 'In ɔ nɛɛ: «A -yɔ we yi.»

¹⁹ -Mvɔ 'bɪgɔ, ɔ nɛɛ nyɪmaa -zlo -yla nɪ, wa -dɪ -petu -gu la. Tɔʊn, ɔ bhua wee 'floo gbu -yɔ zibhii 'ya 'sɔ 'wɔ, ɔ ylaa yaɪ, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa. 'Bhie, ɔ dlilia wee 'floo, ɔ 'nyɛa we ɔ 'bɪnɔnya yoo, 'in -maa yia we nyɪma 'wɔladlɪli. ²⁰ Wa 'dɛ weee lia, 'in wa yia lɪ. We pɪnɪ -tva 'wɔ, -we nyɪnia -cɪcɛ kugbua lɛ 'sɔ, 'in ɔ 'bɪnɔnya -yɔ we yia mɪnɪ. ²¹ Nyɪma -wa lia, wa nyɪni nɔkpasiaa 'wlu glɔ -bhlo 'wlu gbu (5.000). Wa 'nɪ 'ɲwɪnɪ -yɔ 'nyɛnyɛyua zɛɪ.

-Zezu nɔa 'nyu -gu

(Mk 6.45-52; Zn 6.15-21)

²² Tɔʊn, 'in -Zezu yia wa tie, wa -galɪ ɔ 'yu, wa 'ka 'nyuu kakpe -putu -gu mɪnɪ, -zugba ɔ pa nyɪma wɛɪ. ²³ ɔ 'paa wa wɛɪ, 'in ɔ yia -gɔgɔ 'wlu mɪnɪ ɔ 'ka -Lagɔ bhuhhoe. ɔ mɪ -bha ɔ 'dɛ -bhlo, 'in sabɔ yia bɛ. ²⁴ Nɪ, 'glɔ ka -slɛɛn -gɔgɔ -yɔ la tɪmɪnɪ. -Pɪpɛ mɪ wa 'klɔ -yɔ -gbɛɪn bhɔɪɔdaa 'gbɔ, 'nyuu -gbɔgbɔ sloa 'glɔ 'wɔ.

²⁵ Tɪatɪa -kɔkɔ gboa, 'in -Zezu yia ɔ 'bɪnɔnya 'bɪ mɪnɪ 'nyu -gu -nɔnɔve nya. ²⁶ Wa 'yia da ɔ -yɔ -nɔda -mɔ 'nyu -gu, 'in wa yia nyanɔ nɔ, wa nɛɛ: «'Kuzu -wa!»

Wa mɪ nyanɔ nɔdaa 'gbɔ, wa yia 'wɔkɪ. ²⁷ Tɔʊn, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «A 'na nɔnɔ nyanɔ -nɪ, -amɪ -wa, a palɪ dlɪ la.»

²⁸ 'In Pɪɪɪ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, we -ka -mɪ 'pɪɪɪn, 'nyɛ 'mɪ 'yoo, in 'ka 'nyu -gu nɔ, in 'ka -mɪ -yɔbɛ.»

²⁹ ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Yɪ!»

Pɪɪɪ 'tlaa 'glɔ 'wɔ, 'in ɔ yia -Zezuu -gbɛ mɪnɪ 'nyu -gu -nɔnɔve nya. ³⁰ Nɪ, ɔ 'yia -pɪpɛ mɪ 'plɪda, 'in ɔ yia nyanɔ nɔ, 'in ɔ yia 'nyu glɔ -plapɪe bhli. ɔ 'kɪpɪa 'wɔ, ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, kpa 'mɪ!»

³¹ -Bha -bhlokpade, -Zezu -gloa sɔ 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ kpa, 'in ɔ nɛɛ: «Dɪ 'kɪɛnyɪ -zɔnyɔ, lɛɛ -lu ka 'gbɔ -na lɔ dlɪa?»

³² Wa 'dɛ 'sɔ -bhɔa 'glɔ 'wɔ, 'in -pɪpɛ yia zɔbɛ. ³³ Tɔʊn, ɔ 'bɪnɔnya -wa mɪa 'glɔ 'wɔ, 'in wa yia ɔ 'yu 'kukolu 'sɪbhli, wa 'ka ɔ 'ylɪmɪnɪ, wa nɛɛ: «-Mɪ, -in mɪ -Lagɔɔ 'Yuu 'dɛbhɪe -gbolu nya!»

-Zezu jipea Zenezalɛtɪ guzɔnya

(Mk 6.53-56)

³⁴ Wa -dɪa 'nyu 'wɔ, 'in wa yia Zenezalɛtɪ -dɔdɔ -gu nyɪnɪ. ³⁵ -Bha nyɪma weee yia -Zezu yɪbheli, 'in ɔ 'dɪ yia wee dɔdɔ weee -gu lamnɛni. Wa yia ɔ guzɔnya weee -la. ³⁶ 'In wa palɪa -Zezu zukpa nɪ, ɔ 'ka wa guzɔnya 'yoo 'nyɛ wa 'ka ɔ -banaa ɲwɛ kwɛzɪ. 'In -wa weee zɪa we kwɛ, -maa yia 'pɔ.

15

-Zezu -yɔ Zuɪfɔv tite

(Mk 7.1-13)

¹ Falizɪnyɪma -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya 'bhɔa -Zeluzalɛmɔ, 'in wa yia -Zezuu -gbɛ yi, 'in wa nɛɛ ɔ -ylɛɛ: ² «-Na 'bɪnɔnya mɪa, wa 'a budo kwɛ -amɪaa titee sɔɔɔ, 'in wa lia. Nɪ, -we -amɪaa dɔkpasɪ gbaa -a 'na nɔnɔ lɛ -nɪ, 'mɔ wa nɔa lɛ. Lɛɛ -lu ka 'gbɔa?»

³ -Zezu nɛɛ wa -yla: «Amɪa mɪa da, amɪaa bhlasabhla gbɔv 'gbɔ, a 'a zɔa -Lagɔɔ tite 'nɔɲwɛ. Lɛɛ -lu ka 'gbɔa? ⁴ Nɪ, -Lagɔ nɛɛ:

<Zɔ -na dɪdɛ -yɔ -na 'nyaa 'nɔɲwɛ.>

ɔ nɛɛ 'yɛɛ:

<-ɔ -ka ɔ dɪdɛ -yɔ ɔ 'nyaa vɛɪ,

'bha wa 'bhaa ɔ.>

⁵ 'In amɪa, a nɛɛ: nyɪmɛ ɔ -ka ɔ dɪdɛ -yɔ ɔ 'nyaa -yla gba nɪ, -we ɔ 'ka yaa wa 'nyɛ, wa 'wɔsastɛ saa, ɔ ka we -Lagɔ 'nyɛ, ⁶ ɔɔ nyɪmɛ'ɛ -sa ɔ dɪdɛ 'wɔ. 'Sa a nɔa, 'in a saa -Lagɔwɛɪ la, amɪaa bhlasabhla gbɔv 'gbɔ. ⁷ Wɛɪ 'sɔ -nyɪma a -mɪa! -We Ezaii gbaa -benyi amɪaa daa, gbuzɔnɔ -wa. ɔ nɛɛ:

⁸ «-Lagoo nɛɛ: waa nyuma mia,
ɲwɛɛ la wa nnania 'mi,
nu, wa dli 'ni 'mi -gv -mi.

⁹ Bhebhe wa ylimania 'mi.

Nu, tite wa slolua,
-we wa laa -Lagoo tite,
nyumaa -gbɛ we bhva.» »

*-We plalia nyuma puɲ, mu ni
(Mk 7.14-23)*

¹⁰ -Muu 'bigu, -Zezu nɛɛ nyumaa -zlo -yla: «A bɛ -seli, -we na yia gbaa, a 'ka we 'nu.
¹¹ Nu, -we plaa nyumɛ ɲwɛɛ, we'e -plali o puɲ. Nu, -we plalia nyumɛ puɲ ni, mu -wa we bhva ɲwɛɛ.»

¹² Tɔɔn, o 'bunɔnya bea o -yo, 'in wa nɛɛ o -yla: «-In -yi we 'ji nu, wɛli -in gbaa dɛ -bha, we ka Falizinyuma 'wu 'fnu?»

¹³ O nɛɛ: «Su, -we na Dide, -o mia -yali, 'nia fa ni, tlua wa yia we. ¹⁴ A 'tide wa 'yi nu, 'lɔlɔnya wa -mia, 'in wa mia 'lɔlɔnya 'yoo da -sloluda. Nu, 'lɔlɔnyo -ka 'lɔlɔnyoo su lakpa o 'ka o 'yoo da -slolu, 'in wa 'dɛ 'sɔ bhlilia 'bhvka 'wu.»

¹⁵ Pielɛ 'bhua wɛli 'wu, o nɛɛ: «Wee gbuu nine mia da ni, sa we 'ji mia?»

¹⁶ -Zezu nɛɛ: «Amia, a 'ni 'ya -slɔ -muv 'wolanuv? ¹⁷ Nu, -lu weee -we plalia nyumɛɛ ɲwɛɛ, o nukple we plua. -Muu 'bigu, 'in o plaa 'kwla -yo. A'a 'nu 'ya -muv 'wulaa? ¹⁸ Nu, -we tlaa nyumɛ ɲwɛɛ, mu bhva o dli zo, 'in -we plalia nyumɛ puɲ, mu -wa. ¹⁹ Nu, 'wlukuvɔn lapɔpalie 'nyuu bhva nyumɛɛ dli zo. Tɔɔn, 'in nyuma bhaa wa -lima, 'ɲwnu -yo nyuma -putu dia -budu 'wu,* wa kaa mutni kwe, wa ylia 'wie, wa tubhva yo, 'in wa saa wa -lima 'ɲni. ²⁰ Nu, -we plalia nyumɛ puɲ mu mia dɛ. Nu, nyumɛ 'ni kwe budo tiklu o 'ka li, -muv'o -plali nyumɛ puɲ.»

*'Lakpaɲwno ɲwnua -Zezuu gbv
(Mk 7.24-30)*

²¹ -Muu 'bigu, -Zezu 'bhva -bha, 'in o yia Tili -yo Sidɔɔn -dɔdɔ -gv mni. ²² Kanaa -ɲwno yabhlo -dila -mɔ la, 'in o yia o -gbɛ mni, -zugba o wili o -yo: «-Davidi 'yuoo, -in 'yuli 'mi nyazoo! Na -Kanyo, zuzu 'nyuu ka na 'ɲwnɔyu kpa, o 'ni 'kvayli -ka.»

²³ -Zezu 'ni o -gv -sa. O 'bunɔnya bea o -yo, 'in wa nɛɛ o -yla: «Vu o, we 'ni -muv, o mi -aun 'bi wiwie nya.»

²⁴ 'In -Zezu nɛɛ: «Izlaelnyuma -wa 'wlvɔ bhlabhle -we mno, wa 'dekpuaa 'gbv in yia yi.»

²⁵ Nu, o ɲwno 'sibhliɔ o 'yu 'kukolu, o nɛɛ: «Na -Kanyo, bɛ 'mi -yo.»

²⁶ 'In o nɛɛ: «'Ylaasli -ka lida -mi, we 'ni tiklu -mi wa 'ka 'ylaasli lililu zo -sa, wa 'ka we gwi zo viteli, we 'ni muv?»

²⁷ O ɲwno nɛɛ: «Na -Kanyo, gbuzɔnu -wa. Nu, 'ylaasli -ka lida -mi, 'in gwi -ka 'tabhle zo -mi, we lililu -we bhliɔ, gwi lia we, we 'ni muv?»

²⁸ O nɛɛ: «Amaa dlizɔve 'yli 'le! -We a 'yibhaa, mu yia aun -yla lenva.»

-Bha -bhlokpade o 'yu 'puv.

-Zezu jipea guzunya -zlo

²⁹ -Muu 'bigu, -Zezu 'bhva -bha, o 'plua Galilenyu kwesi, o -gblaa -gɔgɔ 'wlu, 'in o yia -mɔ ladi. ³⁰ Tɔɔn, nyumaa -zlo -yo wa guzunya yia o -gbɛ yi. Tɔlvɔ tɔlvɔ, tɔlvɔ'a 'yi la, tɔlvɔ 'kua, tɔlvɔ'a 'nu, 'in wa'a gba, we -yo guzunya duun -putu. 'In wa yia wa -Zezu -yo laslu, 'in o yia wa jipe. ³¹ Nyumaa -zlo 'yia nu, -wa mia bhobhonya, wa ka gba, -wa 'kua, wa ka 'pu, -wa tɔlvɔ, wa ka no 'nanuv, -wa 'lɔa, wa ka layi, we 'ni wa ɲwegaga -subhali -sɛ. 'In wa yia *Izlaeli -Lagoo 'ɲni -mnu.

* 15:19 Gɛkɔwɛli 'wu, we ji -wa nu, -wa kukwalia, wa -yo nyuma -putu dia -budu 'wu.

-Zezu 'nyεa nyuma 'wlu glv -bhlo lililu
(Mk 8.1-10)

³² -Zezu laa ɔ 'bunɔnya, 'in ɔ nεε: «Nu, nyazi nyuma ni laa 'mi 'wu. Wa 'yli ta ni, -zugba wa mi 'mi 'bi, 'in lililu ka bhia. Nu, wa 'ni -slɔ li, in -ka gba wa mni lv ni, wa mneni wa 'ka 'yloogblv bhli siasie kwεε.»

³³ -Bha ɔ 'bunɔnya 'yibhaa ɔ laε: «-A mia -flii 'pɔpɔ, da -a ka 'floo 'yuli, 'in -a 'ka nyumaa -zlo ni 'nyε, 'in wa 'ka li, 'in wa 'ka lua?»

³⁴ -Zezu nεε wa -yla: «'Floo zuma mi ain kwεεa?»

Wa nεε: «'Floo gbesɔ, we -yɔ zibhi yua -sεε.»

³⁵ Tɔun, ɔ nεε nyumaa -zlo -yla nu, wa -di dɔdɔ la. ³⁶ 'Bhie, ɔ 'bhua 'floo gbesɔ -yɔ zibhi 'wu, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we ladɔli, 'in ɔ yia we ɔ 'bunɔnya yoo 'nyε, 'in -maa yia we nyumaa -zlo 'wɔladlili. ³⁷ Wa 'dε weεe lia, 'in wa yia lv. -We wa sialia, we nyini -cɔcε gbesɔ, 'mɔ ɔ 'bunɔnya -yɔ we mnia. ³⁸ Nu, -wa lia wa nyini nɔkpasiaa 'wlu glv -bhlo (4.000). Wa 'ni 'ɲwni -yɔ 'nyenyeyua zeli. ³⁹ Da -Zezu 'nyεa wa 'yoo, 'in ɔ yia 'glv 'wɔbho ɔ 'ka Magadan -dɔdɔ -gv mni.

16

*Sadusenyuma -yɔ Falizinyuma 'yibhaha -Zezu gwedigbu
(Mk 8.11-13; Lk 12.53-56)

¹ *Sadusenyuma -yɔ Falizinyuma bea -Zezu -yɔ, wa 'ka ɔ layla. Wa nεε ɔ -yla: «-In nu gwedigbu yabhlo ε, 'in -a 'ka we 'jiyibheli nu, -Lagɔ 'nyεa -mi 'tɔtε.»

² -Zezu nεε wa -yla: «'Ylv -ka bhli, yali -ka lazamanɔ a nεε da nani 'yli. ³ 'In zɔkpe 'ylv -ka 'wɔsɔ, yali -ka lazamanɔ, a nεε 'nyu yia -zεen lva. A -ka yali yla, we -ka nu, 'nyu yi lua, 'in a yibhelia we 'ji. 'In -we mia -zεen 'plɔda, a 'ni mneni a 'ka we yla, 'in -we mia yida a 'ka we yibheli. ⁴ Deslεen -nyuma ka 'nyii, 'in wa'a zɔ -Lagɔ dlɔ -gv. Wa 'yibha in nu wa -yla gwedigbu ε, we 'ni *Zonasu gwedigbu 'wɔbhu, wa 'na 'ka gwedigbu yabhlogbɔɔ 'yi.»

Tɔun, ɔ tia -bha wa, 'in ɔ yia mni.

Falizinyuma -yɔ Sadusenyumaa gɔɔ gbu
(Mk 8.13-21)

⁵ ɔ 'bunɔnya mia 'nyu 'wɔdɔda, wa ka 'floo 'wɔdlv. ⁶ Tɔun, -Zezu nεε wa -ylaε: «A zɔ amiaa 'dε 'yliyɔ, a 'na 'tideli amiaa 'dε 'yi Falizinyuma -yɔ Sadusenyumaa 'floo *gɔɔ -yla -ni.»

⁷ -Bha ɔ 'bunɔnya gbɔgbalia -ylaε: «Nu, 'floo 'ni -ain kwεε -mi, we 'gbv ɔ yi 'saa gba.»

⁸ -We mia wa dlɔ zɔ, -Zezu yibhelia we 'ji, ɔ nεε wa -ylaε: «Dli 'kienyi -zɔnya, 'lee, lεε -lu ka 'gbv a gbɔgbali -yla nu, a 'ni 'floo kwεε -kaa? ⁹ A 'ni -slɔ we 'wɔlanv nu, 'floo gbu in dlilia nyumaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu (5.000) 'wv laa? 'In -cɔcε a 'bhua 'wu, a ka we 'wɔdlv? ¹⁰ 'In 'floo gbesɔ in dlilia nyumaa 'wlu glv -bhlo (4.000) 'wv la, 'in -cɔcε a 'bhua 'wu, a ka we 'wɔdlv? ¹¹ In -ka ain -yla gba nu, a zɔ amiaa 'dε 'yliyɔ Sadusenyuma -yɔ Falizinyumaa gɔɔ kwεε, in 'ni 'floo gbu gba, sa a 'nu we 'wv laa?»

¹² -Slεen, ɔ 'bunɔnya yibhelia we 'ji nu, -Zezu 'ni 'floo *gɔɔ gbu gba. Gbu -we Falizinyuma -yɔ Sadusenyuma slolua, 'mɔ ɔ saa 'ɲni.

Pielɔ nεε nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ
(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)

¹³ -Zezu mnia Sezalee Filipv -dɔdɔ -gv, ɔ nynia -mɔ, 'in ɔ nεε ɔ 'bunɔnya -ylaε: «'Lee, nyuma nεε *Nyumεε 'Yuu daa nyɔɔ ɔ -mia?»

¹⁴ Wa nεε: «Nyuma tɔlva nεε, 'Zan -Batisi -in -mia, 'in tɔlva nεε, Elii -in -mia. 'In tɔlva nεε 'ya nu, Zelemi -in -mia, -Lagɔgbv -falipanyɔ -putu -in -mia.»

¹⁵ 'In ɔ nεε: «'In amia, a nεε, nyɔɔ in -mia?»

¹⁶ Simɔ Pielɔ nεε: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ -in -mia, -in mi 'yliyɔga -Lagɔɔ 'Yu nya.»

¹⁷ Tɔun, -Zezu nεε ɔ -ylaε: «'Simɔɔ, Zonasu 'yu, -in -tv 'wv -dlɔɔ, nu, weε gbu mia, nyumε 'ni -mi we -slolu. Na Dide -ɔ mia yali, mɔ -slolua -mi we. ¹⁸ Nu, -mi wa laa Pielɔ, we

ji -wa tukpa. Wee tukpa -gu na yia na *Leglizı 'subhaa. 'In tltltee 'dëbhië -gboluu 'tite 'na 'ka we -wlo. ¹⁹*-Lagoo nyumaa 'wlulapulgbee -laklı na yia -mı yoo 'nyea. -We -na yia gbuaan dudu -gu, gbuaan wa yia we yalı. 'In -we -na yia -bloa dudu -gu, -bloa wa yia we yalı.»

²⁰ 'In o nɛɛ wa -yla 'klu 'cıcı nya: «A 'na gbalı nyumɛ yabhlogbɔɔ -yla, in mı -Lagoo -Bhasanyɔ nya -nı.»

-Zezu nɛɛ tla o yia, 'in o 'ka tltlunya glaa 'wusɔ

(Mk 8.31-9.1; Lk 9.22-27)

²¹ Nu, we 'ka -bha 'bhu, -Zezu gbaa -slɛɛn o 'binɔnya -yla sa tuklu, o'ɔ zize 'maslɛɛn gbu, o nɛɛ: «We mı nu, in mı -Zeluzalem, -mɔ Zuifvɔ nyuma kpası klaa, *-Lagobubɔnyaa -cian klaa, we -yɔ -Lagoo titee gwesanya, ma kwɛɛ na yia sıa bhabha. Ma yia 'mı wlaa wa 'ka 'mı 'bha. 'In 'yılı 'sɔ we tanv nya, tltlunya glaa na yia 'wusɔa.»

²² Tɔvɔn, 'in Pieli yia o -glima lalı, 'in o yia o -yla gbu gba, o nɛɛ: «Na -Kanyɔ, -Lagoo 'na ɣwnunu we -nı. -Mvɔ 'na nɔvɔ lɛ -nı.»

²³ -Zezu 'bhiti la, o nɛɛ Pieli -yla: «*-Saatan, bɛ lu! 'Bhu 'mı kwesi. -In mı 'mı 'yoo -kɔlvɔda. Nu, -ı'ın pupalı 'wlukvɔvɔ la -Lagoo 'bhisa, nyuma 'bhisa -na pupalıa 'wlukvɔvɔ la.»

²⁴ Tɔvɔn, o nɛɛ o 'binɔnya -yla: «Nyɔɔo nyɔɔ -ka gba o 'ka 'mı 'bı nɔ, o -sa o 'dɛ dli, o 'bhu o sıasıee *su 'wv, 'in o 'ka 'mı 'bı yı. ²⁵ Nu, nyɔɔo nyɔɔ -ka o 'dɛɛ 'yliyɔgagıe 'wvɔvɔ nı, 'wv o yia we bɔa. 'In -o -ka o 'dɛɛ 'yliyɔgagıe 'wvɔvɔ na 'gbu, 'yliyɔgagıe -we 'nıa bhloluda -ka, 'mv -mɔɔ yia 'yia. ²⁶ Nu, nyumɛ -ka dudu -gvɔvɔ zɔvɔvɔ weee 'yı, 'in o -ka o 'yliyɔgagıe 'wvɔvɔ nı, lɛɛ -lu o 'yı we 'wva? Nu, -lu yabhlogbɔɔ 'nı mnɛni we 'ka nyumɛɛ 'yliyɔgagıe zɔ.

²⁷ Nu, Nyumɛɛ Yu yia yia o Dıdee 'ɣnumıee san 'wv, o -yɔ o 'anzınya 'sɔ. 'In -we nyuma nva lɛ, we ɣwɛɛ o yia wa 'pɛnıa. ²⁸ In nɛɛ aın -yla gbuzɔvɔvɔ sɛɛ: amıa -wa mıa da -selı, aın glaa, nyuma tɔlvɔ ka Nyumɛɛ 'Yu 'yılı yıda, o 'ka nyuma 'wlulapılı, 'bhië wa 'kaa tlı.»

17

-Zezuu 'binɔnya ta 'yia o 'tite

(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36)

¹ 'Yılı gbu, we gbelıbhlonv nya, -Zezu 'bhua Pieli klaa, *'Zake klaa, we -yɔ 'Zakee bheli *Zaan 'wv, 'in wa yia -gɔgɔ 'kadv 'wlu mı. -Mɔ wa -nyaa 'wv. ² -Mɔ, 'in o 'klu yia 'bhiti wa 'yılıya 'wv, 'in we yia lı 'yılı 'bhisa, 'in o -bana yia pɔmanı 'pampan zlı 'bhisa. ³ Tɔvɔn, 'in wa yia Moızı -yɔ *Elıı 'sɔ -yɔyı, -zugba wa -yɔ -Zezu sa 'dı. ⁴ -Bha Pieli gbaa -Zezu -ylaɛ: «Na -Kanyɔ, -amıaa -selı -mımıe nanı 'yılı! We -ka -mı dudu nanı, palv yua ta na yia -selı 'subhaa. -Na -nv -bhlo, Moızı -nv -bhlo, Elııı -nv -bhlo.»

⁵ O mı gbada, tɔvɔn yalıpupa -we lıa, 'in we yia wa 'wuwɛlı. 'In wɛlı yabhlo yia we yalıpupa nyıdı 'tla, we nɛɛ: «-O mıa dɛ, na Yu -wa, in -kalı o zɛ. 'Mɔ in 'nyea na dlı weee yoo, a pɔlv o yukwlı.»

⁶ O 'binɔnya 'nva wee wɛlı, nyanɔ sloa wa 'wv, 'in wa yia 'klu lagbli. ⁷ -Zezu bɛa wa -yɔ, o zıa wa kwɛ, o nɛɛ: «A -sɔ 'wv, a 'na nɔvɔ nyanɔ -nı.» ⁸ Wa 'bhua 'klu 'wv, we 'nı -Zezu -bhlogbɔɔ 'wvbhu, wa 'nı nyumɛ -putu -yɔyı.

⁹ Da wa mıa wee -gɔgɔ kwlıda, -Zezu zva wa 'dı, o nɛɛ: «-We a 'yia da -yɔ nı, oɔ Nyumɛɛ 'Yu 'nı -slɔ tltlunya glaa 'wusɔ, a 'na gbalı we nyumɛ yabhlogbɔɔ -yla -nı.»

¹⁰ Tɔvɔn, -Zezuu 'binɔnya yia o layıbha: «'Lee, lɛɛ -lu ka 'gbu -Lagoo titee gwesanya gba nu, Elıı 'kaa yı tıaa?»

¹¹ O nɛɛ: «Gbuzɔvɔvɔ -wa: Elıı yia yia tıa o 'ka -lu weee we 'bı 'wula. ¹² Nu, in nɛɛ aın -yla: Elıı ka yı pepe, 'in wa 'nı o yıbheli. Sa wa 'yıbhaa, 'in wa yı 'saa o nv. 'Sa -bhlokpade wa yia Nyumɛɛ 'Yu sıalıa.» ¹³ -Bha o 'binɔnya yıbhelia we 'jı nu, 'Zan -Batisu gbu o mıa gbada.

-Zezu vua zuzu 'nyuuu 'tite

(Mk 9.14-29; Lk 9.37-43)

¹⁴ -Bha -Zezu -yɔ o 'binɔnya nınia nyumaa -zlo kwesi, nyumɛ yabhlo 'tlaa -mɔ, o 'sıbhlıa 'kukolu -Zezu 'yu, o nɛɛ: ¹⁵ «Na -Kanyɔ, na yu mıa, -in 'yılı o nyazı. Nu, o 'wlukvɔvɔ ka

-nyumɔ. 'Yli tɔlva nya, ɔ bhlilia -kosu 'wɔ, ɔ bhlilia 'nyu lɔ. ¹⁶ In ka ɔ -na 'bunɔnya -la, wa 'nɪ mneni wa 'ka ɔ jipe.»

¹⁷ -Zezu nɛɛ: «Dɛslɛɛn -nyuma -wa'a zɔ dli, nyuma 'nyii, 'yli zuma in -yɔ aun 'sɔ 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amiaa 'gba zɔ 'yiligbeda -tua? A -yɔ ɔ 'sɔ yi -seli.»

¹⁸ -Zezu 'kpɪlia wee zuzu 'nyuu 'wluo, 'in we yia ɔɔ 'yu 'yitide, 'in ɔ yia 'pɔ. ¹⁹ 'Bhie, -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya -nyaa 'wɔ, wa bɛa ɔ kwesi, 'in wa nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbɔ -amia 'nɪ mneni -a 'ka wee zuzu 'nyuu nɪ vua?»

²⁰ -Zezu nɛɛ: «-We ka gbɔ -wa, amiaa dlɪzɔzɔve 'kienyi. Nu, in nɛɛ aun -yla gbɔzɔnɔ sɛɛ: *mutadu 'ya -sɛ, amiaa dli 'ka yaa we 'bhisa -mɪ, a -ka gba -gɔgɔ -yla, <'Bhu da, mɪ mɔ, 'in we bhua -bha.> A mneni 'ya a 'ka -lu weee lɛnɔ. [²¹ 'Sasɔkpa -zuzu 'nyii mia dɛ, we 'nɪ -Lagɔbhubhoe -yɔ 'sun -plaplie 'wɔbhu, wa 'nɪ mneni wa 'ka we vu.]»

-Zezu gba 'yaa ɔ tɪtɪlgɔ

(Mk 9.30-32; Lk 9.43-45)

²²⁻²³ 'Yli yabhlo nya, -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya gbelia 'wlu -mɔ Galilee, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «ɔɔ Nyumɛ 'Yu wa yia nyuma yoo 'nyɛa, wa 'ka ɔ 'bha. Nu, 'yli 'sɔ, we tanɔ nya, ɔ yia tɪtɪlnya glaa 'wɔsɔa.» 'In wee gbɔ yia wa -gɔ 'wɔtɪ yuoo.

-Zezu plɔlɔ -Lagɔbudu 'kadɔ 'gwezi

²⁴ -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya nɪnia Kapenaumɔ, * -Lagɔbudu 'kadɔ nɪsɔn -gwezisanya bɛa Pieli -yɔ, 'in wa yia ɔ layibhɛɛ: «-Na -Kanyɔ mia, ɔɔ plɔlɔ -Lagɔbuduu 'gwezi -wa yi?»

²⁵ Pieli nɛɛ: «Plɔlɔ ɔ plɔlɔ we.»

Da Pieli plaa -budu zɔ, -Zezu gbaa tia, ɔ nɛɛ: «'Simɔɔ, -mɪ nɛɛ lɛa? Da nyumaa 'yugalɪnya mia 'gwezi -sada nɪ, nyɔɔ plɔlɔ wea? Wa yua -wa yaayu, 'lakpanya -wa yi?»

²⁶ Pieli nɛɛ: «'Lakpanya -wa.»

-Zezu nɛɛ: «We -ka 'sa -mɪ, wa 'yua'a plɔlɔ we. ²⁷ Nu, -a 'nɪ 'yibha -a 'ka wa nyeni. We 'dɛɛ 'gbɔ, mɪ 'nyu -yɔ. -In -ka -mɔ nɪni nɪ, -in 'pa -kɔ. Zibhii tianɔ -ka we 'wɔbhua yi nɪ, gbize we 'wɔ. -In -ka we kpa, 'bha we ŋwɛɛ. -Mɔ -na yia tama yabhlo 'yia, -we 'kaa in -yɔ -mɪ 'sɔɔ nɔ -Lagɔbuduu 'gwezi plɔlɔ. 'Bhu we 'wɔ, 'in -in 'ka -amiaa -nɔ plɔlɔ.»

18

Nyɔɔ 'yli -Lagɔɔ 'yliya 'wua?

(Mk 9.33-37; Lk 9.46-48)

¹ We bhla, -Zezuu 'bunɔnya bɛa ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ layibha: «Nyuma -wa -Lagɔ pɪlia 'wlu la, nyɔɔ 'yli wa glaa?»

² -Zezu laa 'yu yabhlo, 'in ɔ yia wa 'yu ɔ 'yiligbeli, ³ 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «In nɛɛ aun -yla gbɔzɔnɔ sɛɛ: a 'bhiti amiaa 'dɛ, 'in a 'ka 'ylaasli 'bhisa -mɪ. We 'nɪ -mɔv, nyuma -wa -Lagɔ pɪlia 'wlu la, a 'na 'ka wa glaa -mɪ.

⁴ «Nyumɛ -ɔ tia ɔ 'dɛ 'wɔ 'nyenyeyu 'bhisa, nu, nyuma -wa -Lagɔ pɪlia 'wlu la, mɔ -wa wa kpa. ⁵ 'Yu -ɔ mia yu nɪ 'bhisa, nyumɛ -ɔ -ka ɔ kpa 'nanɔv na 'ŋnɪ nya, na 'dɛ ɔ kpa 'nanɔv.

Gbɔnyuu -lɛnɔnyaa -tnɔv

(Mk 9.42-44; Lk 17.1-2)

⁶ «Nu, 'ylaasli -wa mia sa yu nɪ 'bhisa, 'in wa zua 'mɪ dli -gɔ, -ɔ -ka wa 'yabhlogbɔɔ gbɔnyuu lukwa, we nanɪ 'yli -mɔɔ -nɔ nya wa 'ka -mɔɔ tɔkpa 'kadɔ -blɪ -yɔ gbuanɪ, 'in wa 'ka ɔ 'nyu lɔ viteli. ⁷ Gbɔnyuu mɪ dɔdɔgɔv -nyumaa -nɔ nya, gbɔ -we kwaa nyuma gbɔnyuu lɔv 'gbɔ. Nu, gbɔ -we kwaa nyuma gbɔnyuu lɔ, we mɪ la 'kɔmɔv. Nu, nyumɛ -ɔ ka -gbɛ wee gbɔnyuu -ka 'bhu, gbɔnyuu mɪ ɔ -nɔ nya. ⁸ We -ka -na bhv -yɔ -na sɔ 'ka -mɪ gbɔnyuu lɔ kwa nɪ, -dɪ -bha we, 'pa we kwɛɛ. We nanɪ 'yli -in 'ka 'yliyɔgagɪ -we 'nɪa bhloluda -ka 'yi sɔ -bhlo -yɔ bhv -bhlo nya, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wɔ mɪ sɔ 'sɔ -yɔ bhv 'sɔ nya. ⁹ We -ka -na yli 'ka -mɪ gbɔnyuu lɔ kwa, -sa -mɔ we, 'pa we kwɛɛ. We nanɪ 'yli -in 'ka 'yliyɔgagɪ -we 'nɪa bhloluda -ka 'yi 'yliya -bhlo nya, we -zi wa 'ka -mɪ -kosu -we'e nyumoa 'wɔ viteli 'yli 'sɔ nya.

Bhlabhle -we mn̄aa gb̄uu nine
(Lk 15.3-7)

¹⁰ «A zu am̄aa 'de 'yliȳo 'yilaasli nu gb̄egbein, a 'na gbali -ni nu, 'yilaasli glaa, 'yu -bhlo 'ni -lu yabhlogb̄oo nya -mi. Nu, 'yili weee nya, wa 'anzunya mi -bha yali. 'In na Dide -o mia yali, mu 'yiligbea o 'yu wa 'gbu. [¹¹ Nu, o Nyime Yu mia, -wa mn̄aa, 'ma o yia gb̄u 'wusa.]

¹² «Nu, a n̄e lea? Nyime yabhlo -ka bhlabhle glu gbu -ka, 'in we 'yabhlo 'ka mn̄o, we glu -mn̄ua 'ya kugbua le gbom̄ua o tia -ḡoḡo 'wlu, 'in o mn̄ia we 'yabhloo dataia. We 'ni mu? ¹³ In n̄e ain -yla gbuz̄onu sae: o -ka we 'yi, 'in we laa o 'muna 'wu, we -zi bhlabhle glu -mn̄ua 'ya kugbua le gbom̄ua -we -tua -bha. ¹⁴ Sa -bhlokpade am̄aa Dide -o mia yali, o o ḡwnu waa 'yilaasli nu 'yabhlogb̄oo 'ka mn̄o.

-Na bheli -ka -mi gb̄u -ȳokpali

¹⁵ «-Na bheli -ka -mi gb̄u -ȳokpali, m̄ni o 'yia, 'in gb̄u o nua le, -in -ȳo o 'so 'ka 'wu -nya, -in 'ka we o -yla lapali. O -ka we ḡwnu ni, -zugba o ka 'ya na bheli -ze. ¹⁶ O 'ni we ḡwnu ni, -in 'bhu nyime -bhlo, nyuma 'so 'wu, 'in sa -Laḡosebhe gbaa ni, wa 'bhu gb̄u 'wu nyuma 'so, nyuma ta 'yu, -in nu 'sa. ¹⁷ O 'ni wa weli 'wḡwnu ni, gba we -Laḡonyuma weee 'yu. 'In o 'ni -maa 'wḡwnu ni, -in 'bhu o 'wu *nisun -gwezisanya -ȳo nyuma -putu -wa 'nia -Laḡo -yi 'bhisa.

A bhubhoe -Laḡo dabudu

¹⁸ «In n̄e ain -yla gbuz̄onu sa ni, -we a yia gbuan dudu -gu, gbuan wa yia we -m̄o yali -Laḡoo -gbe. 'In -we a yia -bhloa yia dudu -gu, -bhloa wa yia we -m̄o yali -Laḡoo -gbe.

¹⁹ «In n̄e 'ya ni, am̄a mia dudu -gu, ain glaa, nyuma 'so -ka weli bhli, wa -ka -lu -m̄umu -zla, na Dide -o mia yali, 'nyea o yia we ain. ²⁰ Nu, da nyuma 'so, nyuma ta -ka 'wlugbeli na 'ḡni nya, in mi wa glaa.»

Lubhon̄onyo -o 'nia o -libheyii -ȳogbu 'wuti, o gb̄uu nine

²¹ T̄oun Pieli bea -Zezu -ȳo, 'in o yia o layibhae: «Na -Kanyo, na bheli -ka 'mi gb̄u -ȳokpali, -zakpa zuma in 'ka o -ȳogbu 'wuti? We nyini -zakpa gbeso -wa yi?»

²² -Zezu n̄e o -yla: «-Innya, in 'ni gba -zakpa gbeso. In n̄e: glu ta 'ya kugbua -zakpa gbeso (70 x 7).* ²³ We 'd̄e 'gbu, -we -ȳo -Laḡoo nyumaa 'wlulap̄lie 'wuw̄lua mu ni. ²⁴ Dudu 'wlulap̄lunȳo yabhlo 'yibha o -ȳo o lubhon̄unya 'ka wa kpagbu zeli. O bhli we zeli, o lubhon̄onyo yabhlo yia, -m̄oo 'ka minion̄ kpagbu 'wlu. ²⁵ O nyime 'ni -lu yabhlogb̄oo kw̄e -ka, o 'ka we kpagbu -sa. We 'd̄e 'gbu o -kanyo n̄e o 'ka o pelu 'pa, o 'ka gaylo -ze, o 'ḡwno -ȳo o 'yua klaa, we -ȳo o -kakalu weee, 'in o 'ka o kpagbu -sa. ²⁶ 'In o lubhon̄onyo yia o -kanyo 'yu 'kukolu -kulu, 'in o n̄e o -yla: «-Na zukpa -wa, -in nu d̄itie le na gb̄egbein, 'in in 'ka we 'de weee 'peni.» ²⁷ 'In o -kanyo yia o nyazi 'yili, 'in o yia we 'bi 'bhu.

²⁸ «O lubhon̄onyo 'tlaa, 'in o -ȳo o -libheyi yabhlo yia gbeli. -M̄oo ka on̄u kpagbu 'kienyi -le 'wlu. O yia -m̄oo -bli 'wobhli, 'in o yia o 'tuntnu, o n̄e: «-Sa na kpagbu.»

²⁹ «O -libheyi bhli o gb̄u -ȳo, o n̄e: «-Na zukpa -wa, -in nu d̄itie le na gb̄egbein, 'in in 'ka we 'de weee 'peni.»

³⁰ «O 'ni we ḡwnu, 'in o yia o -kaslu 'wupa. Nu, -m̄oo 'ni -slo o 'gwezi wla, -m̄oo 'na 'ka -m̄o 'tla. ³¹ Da o -lima -man̄i 'nua we, we 'ni wa -ȳokpa -se. 'In -maa yia wa -kanyo we 'di -sali. ³² T̄oun, 'in wa -kanyo yia o lubhon̄onyo la, 'in o n̄e o -yla: «Nyiikanyo, -in ka 'mi zukpa 'pali we 'd̄e 'gbu in yia na kpagbu 'bi 'bhu. ³³ Sa in 'yulia -mi nyazi, we mi nu, -in 'yili yaa 'sa -na -libheyi nyazi.» ³⁴ O -kanyo 'paa 'ce bhabha, 'in o yia o lubhon̄onyo -kaslu 'wukwa, wa 'ka o siali. O 'ni -slo o kpagbu -sa, o 'na 'ka -m̄o 'tla.

³⁵ «Nu, 'sa we 'plia -sa. 'Sa -bhlokpade, na Dide -o mia yali yia ain -yla nua, we -ka ni, ain glaa nyime yabhlo 'ni o -libheyii -ȳogbu 'wuti d̄i weee nya.»

* 18:22 We 'ji yabhlo -wa ni, -zakpa glu ta 'ya kugbua le gbeso (77).

19

-Zezu gbaa 'ɣwnɔ kwnɛɛ -sa gbu
(Mk 10.1-12)

¹ -Zezu bhua gbu ni gbagbie, ɔ 'bhua Galilee, Zudee -dudu -we mia Zudeen nyu luv, 'in ɔ yia -mɔ mni. ² Nyumaa -zlo mnia ɔ 'bi, 'in ɔ yia wa guzunya jipe.

³ Falizunyuma tɔlva bea ɔ -yɔ wa 'ka ɔ layla, 'in wa yia ɔ layibhae: «-Amiaa tite nukple, nukpasu mneni ɔ 'ka ɔ 'ɣwnɔ kwnɛɛ -sa gbu -kpɔaa 'gbɔɔ?»

⁴ ɔ nɛɛ: «-We wa celta -Lagɔwɛli 'wu, a 'ni -slɔ we zɛlu? Nu, -lu weee gwedida, 'in -Lago yia nukpasu -yɔ 'ɣwnɔ lala. ⁵ 'In ɔ nɛɛ:

«We 'dɛɛ 'gbu -nukpasu yia ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa kwesi 'bhua,

'in ɔ -yɔ ɔ 'ɣwnɔ 'ka 'wɔsuslolu,

'in wa 'ka ku -bhlo -zɛ.»

⁶ -Slɛɛn, wa 'ni 'maslɛɛn nyuma sɔ, nu, nyumɛ -bhlo wa -mia. We 'dɛɛ 'gbu, -we -Lago -ka 'ylijjli, nyumɛ 'na sisali we 'yli -ni.»

⁷ Falizunyuma nɛɛ: «Nu, we -ka 'sa -mi, lɛɛ -lu ka 'gbu Moizi gba nu, -ɔ -ka ɔ 'ɣwnɔ kwnɛɛ -sa, ɔ 'nye -mɔɔ kwnɛɛ -sa 'sebhɛ yooa? 'In ɔ 'tide ɔ 'yia?»

⁸ ɔ nɛɛ: «Amiaa yukwli -yɔ suloo 'gbu, Moizi yia ain 'yoo 'nye a 'ka amiaa 'ɣwnɔ kwnɛɛ -sa. Nu, we gwedida we 'ni 'sa -mi. ⁹ 'In nɛɛ ain -yla: nu, nyumɛ -ka ɔ 'ɣwnɔ kwnɛɛ -sa, -zugba -mɔɔ 'ni nukpasu -putu nya -budu 'wudi, 'in ɔ -ka 'ɣwnɔ -putu kwa, gbɔnyuu ɔ nva -mɔɔ -yla lɛ.»

¹⁰ ɔ 'binɔnya nɛɛ ɔ -yla: «Nukpasu -yɔ 'ɣwnɔɔ gbu -ka 'sa -mi, we nanɔ 'yli, nyumɛ 'na kwali 'ɣwnɔ -ni.»

¹¹ ɔ nɛɛ wa -yla: «Nyuma weee 'ni we kweyɔmneni. Nu, -wa -Lago 'nyɛa we 'tite, wa mneni we kweyɔ. ¹² Nu, nyuma -tɔlva mia, wa'a kwa 'ɣwnɔ. -We ka gbu -wa, we 'ka wa gwali bhla 'bhv, wa 'ni we kweyɔmneni. 'In tɔlva mia, wa'a kwa 'ɣwnɔ, wa ka wa lɛlu 'gbu. Nu, tɔlva'a kwa 'ɣwnɔ, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛe 'gbu. Nu, nyumɛ -ɔ -ka we 'wulanɔ, ɔ 'nu we 'wu la.»

-Zezu ɣwnaa 'ylaashɔ 'nyu la
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

¹³ -Bha nyuma kwaa -Zezu 'ylaashɔ ɔ 'ka wa kwe 'wluo lapali, 'in ɔ 'ka -Lago bhuhhoe wa 'ɣni nya. 'In ɔ 'binɔnya yia wa vuvue bhli wa 'wluo kpilɛ nya. ¹⁴ -Zezu nɛɛ: «A 'tide wa 'yi wa 'ka na -gbɛ yi, a 'na -kɔlv wa 'yoo -ni. Nu, nyuma -wa 'wlu -Lago yia lapilɛ, waa 'ylaashɔ -sukpa -nyuma -wa.» ¹⁵ ɔ palɛ wa sɔ 'wluo la, -muv 'biɔv, 'in ɔ yia -bha 'bhv.

Nyumɛ -ɔ 'kaa -Zezu 'bi mni, ɔ 'bhv ɔ -lu weee 'bi
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)

¹⁶ -Bha nyumɛ yabhlo bea -Zezu kwesi, 'in ɔ yia ɔ layibha: «-Slɔlunyɔ, lɛɛ -lu -zɔnv in 'ka lɛnv, 'in in 'ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'yia?»

¹⁷ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-Lu -zɔnvɔnya mia, lɛɛ -lu ka 'gbu -na yibha 'mi we gbu laa? -Lago -bhlogbɔɔ mia nyumɛ -zɔnv nya. Nu, -in 'ka 'yliyɔgagie 'yi, -in zv ɔ *tite 'nɔɣwɛ.»

¹⁸ ɔ nɛɛ: «Tite -mumv we -maa?»

-Zezu nɛɛ: «-In 'na 'bhali nyumɛ -ni. -In -yɔ 'ɣwnɔ -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.* -In 'na ylili 'wie -ni. -In 'na zɔlv nyumɛ yo -yɔ -ni. ¹⁹ -In zv -bha -na dide -yɔ -na 'nyaa, 'in -in -kali -na -libheyii zɛ -na 'dɛ 'bhisa.»

²⁰ ɔ nyimeslɔyu nɛɛ ɔ -yla: «In ka wee titenya weee 'nɔɣwɛ zv, 'in -mumv -tv 'waa?»

²¹ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-In -ka gba -in 'ka tiklu -mi ni, -in 'pa -na zvzɔnv weee pɛlv, -in 'nye we -yɔ -gwezi bobabhanya, 'in -in 'ka 'ɣnumnɛe 'yi -Lagɔɔ -gbɛ. -In -ka we lɛnve bhia, -in yi 'mi 'bi.»

²² ɔ nyimeslɔyu 'nva we, 'in ɔ yia lɔbhiti, 'klu -susue nya, nu, 'ɣnumnɔnyɔ -wa.

* 19:18 Gɛkɔwɛli 'wu, we ji -wa nu, -wa kɔkwalia, wa -yɔ nyuma -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.

²³ Toun, -Zezu nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnɔ saɛ: 'ɛnumnɔyɔ 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapiligbe 'wɔ mni, 'tɛ we 'tɛa. ²⁴ In nɛɛ 'ya aun -ylaɛ: 'ɛnumnɔyɔ 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapiligbe 'wɔpla, we -kali -yɔ we -zi *-nyɔmɛɛ seenu 'bhuka 'wɔplilɛ.»

²⁵ ɔ 'binɔnya 'nva we, 'in we yia wa -lɛli. 'In wa nɛɛ: «Aya! We -ka 'sa -mi, nyɔɔ -mɔmɔ 'ka gbu 'wɔbhva?»

²⁶ -Zezu ylaa wa tenyii, ɔ nɛɛ: «Nyumɛ 'ni we mneni. Nu, -Lagɔ mia, ɔ mneni ɔ 'ka -lu weɛ lɛnu.»

²⁷ Pielɔ yia we 'bɔgɔpalɛ: «-Tali, -a ka -amɔa -lu weɛ -bha ti, 'in -a yia -mi 'bi yi. Lɛɛ -lu -a 'ka we 'wɔ 'yia?»

²⁸ ɔ nɛɛ wa -yla: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnɔ saɛ: dudu lolu yia yia, 'in *Nyumɛɛ 'Yu 'ka ɔ 'ɛnumnikpe -zɔnɔ -gɔ ladi, ɔ 'ka nyuma 'wlulapili. We bhla, amia nyuma kugbua lɛ sɔ nɔa 'mi 'bi, 'ɛnumnikpe -gɔ a yia ladia, a 'ka *Izlaɛlu *zva kugbua lɛ 'sɔɔ -yɔgbu 'wɔbhɔ. ²⁹ -Wa weɛ tɔa -bha wa -budu klaa, wa bhelia klaa, wa bhɔlɔa klaa, wa dide klaa, wa 'nyaa klaa, wa 'yua klaa, we -yɔ wa kpaɔ, na 'gbu, 'yia wa yia we -zakpa glu gbu, we -yɔ 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka. ³⁰ Nyumaa dumadu -wa -gaa 'yu, lu -maa yia -gaa. 'In -wa -gaa lu, 'yu -maa yia -gaa.»

20

'Yliwɔ -lubhonunyyaa gbɔvɔ nine

¹ «-We -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛ 'wɔwɔlva, mɔ ni: nu, kpaapanyɔ yabhlo -wa, zligu ɔ mɔa 'yliwɔ -lubhonunyyaa dataɔa, wa 'ka ɔ *-dlɔkpaaa lubho nu. ² ɔ -yɔ wa 'sɔ, 'in wa yia weli bhli, ɔ 'ka wa tama -bhlo 'nye 'yli -bhlo, 'in ɔ yia we kpaɔ wa kwa. ³ Zlɔkpa -yɔ 'tite nya, ɔ 'tɔa lu, 'in ɔ yia nyuma tɔlva 'yi, -zugba wa slu lɔkɔ 'wɔ la sa bhe. ⁴ ɔ nɛɛ wa -yla: «Amia mia da ni, a mni na kpaɔ lubho nva, 'in -we mia tiklu, 'in in 'ka we aun 'nye.» ⁵ 'In wa yia mni.

«ɔ kpaapanyɔ 'tɔa 'yɔ -gbagbu, we -yɔ jibheza yɔ nya, 'in ɔ yi 'yaa we -bhlokpade lɛnu. ⁶ Jibheza ɔ 'tɔa, ɔ 'yia nyuma, -zugba -maa mi 'ya lɔkɔ 'wɔ, ɔ nɛɛ wa -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a -di -seli la bhe, 'in a 'ni -lu yabhlogbɔɔ lɛnvda -mia?»

⁷ «Wa nɛɛ ɔ -yla: «Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni -aun 'wɔbhɔ.»

«ɔ nɛɛ wa -yla: «A mni na kpaɔ.»

⁸ «Sabɔ bɛa, 'in ɔ nɛɛ ɔ lubhonunyyaa 'yugalɔnyɔ -ylaɛ: «La -na 'yliwɔ -lubhonunyyaa. -Wa in laa lɔgada, -in 'peni -maa tɔa, 'in -wa in laa tɔa, -in 'ka -maa 'peni lɔgada.» ⁹ -Wa ɔ 'bhua 'wɔ jibheza, -maa yia, 'in wa yia tama -bhlo 'yi. ¹⁰ -Wa ɔ 'bhua 'wɔ tɔa, -maa nɛɛ -maa 'de dli zɔ nu, -maa -nu yia tama -bhlo 'wɔzia. Nu, tama -bhlo -maa 'yi 'yaa. ¹¹ Wa 'yia we, 'in wa yia ɔ -yɔ 'ɛwɔnweni. ¹² Wa nɛɛ: «Nu, 'wɔbhlo -nyuma -wa nva lubho 'lɛli -bhlo nya klaa, -amia -mama nva lubho 'yli -bhlo 'yɔ 'klu klaa, -a 'de weɛ 'penigwezi mia -bhlo yi? We 'ni 'yilinani.»

¹³ «ɔ kpaapanyɔ nɛɛ wa yabhlo -yla: «'Tale, in 'ni -mi -dawli 'wɔnu. -A 'de 'sɔ ka yaa weli bhli, -in 'ka lubho nu tama -bhlo -nu nya, we 'ni mɔv? ¹⁴ Nu, -in 'bhu -na 'gwezi 'wɔ, -in -yɔ we mni. We nani 'mi dudu, in 'ka -we in 'nyɛa -mi, in 'ka we -ɔ yia 'wɔbhloluda 'nye. ¹⁵ Na 'gwezi -wa. -We in 'yibhaa, in 'ni mneni in 'ka we nya we lɛnu? Yaayu na 'nanu 'gbu -na nva zenii yi?»

¹⁶ «'Sa we mia sa, -wa -gaa lu, ma yia 'yu -gaa. 'In -wa -gaa 'yu, lu wa yia -gaa yia.»

-Zezu gbaa ɔ 'dɛɛ tɔlɔgbu -zakpa ta

(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

¹⁷ -Zezu mi -Zeluzalemɔ mnɔda, ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ -ylaɛ: «A bɛ -seli!» 'In da wa mia nɔda ɔ nɛɛ wa -yla: ¹⁸ «A -tali, -Zeluzalemɔ -a mia da mnɔda, -mɔ wa yia ɔ Nyumɛɛ 'Yu wɔla -Lagɔɔbɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanyaa kwɛɛ. Ma yia ɔ -yɔgbu 'wɔbhua, 'in wa 'ka gba wa 'bha ɔ. ¹⁹ 'In wa 'ka ɔ 'lakpanya, -wa 'nia -Lagɔ -yi, yoo 'nye, -maa 'ka ɔ gla pali, -maa 'ka ɔ seli, 'in wa 'ka ɔ *su -gɔ lakulɔ. 'In 'yɔ 'sɔ we tanu nya, ɔ 'ka tɔlɔnyaa glaa 'wɔsɔ.»

-*ɔ-ka gba* ɔ 'ka nyume 'kadu -ze, ɔ -ze ɔ -limaa zolubhononyo
(Mk 10.35-45)

²⁰ Toun, Zebedee 'hwno -yo ɔ nukpasuyua 'so yia -Zezu -yobe. 'In ɔ yia ɔ 'yu 'wokwli, ɔ 'ka ɔ bhubhoe. -Zezu neɛ ɔ -yla: «-A 'nu -mo yi?»

²¹ ɔ neɛ: «Nu, na 'yua so ni, zli -in -ka nyuma 'wlulapilida -mi, -na zukpa -wa, -in 'nye wa 'yoo, yabhlo 'ka -na lilisolu ladi, 'in yabhlo 'ka -na kopesolu ladi.»

²² -Zezu neɛ wa -yla: «-We a zalia da 'mi, a 'ni we -yi. 'Lee, siaste -we zo na yia 'yiligbea, a mneni a 'ka we zo 'yiligbee?»

Wa neɛ: «In, -a mneni we!»

²³ ɔ neɛ: «Cun, gbuzonu -wa. Sia a yia 'mi 'bhisa. Nu, na lilisolu ladiɛ mia, we 'ni -ami 'ka -bha we -sa. Wee 'bunya mia, -wa -yla na dide mnazia we la, wa -nu -wa.»

²⁴ Wa -lima kugbua 'nua we, 'in wa yia wa bhelia 'so -yo 'ce 'pali. ²⁵ Toun, -Zezu yia wa 'de weee la, ɔ neɛ: «A -yi we 'ji nu, dɔdɔgu -nyumaa 'yugalunya mia, -cian 'bhisa wa pila nyuma 'wlu la. 'In wa nyuma 'kadi siala wa zolubhononyo wa 'tite nya. ²⁶ Nu, aun glaa, we 'na 'ka 'sa -mi. Nu, -ɔ -ka gba ɔ 'ka nyume 'kadu -ze, ɔ -ze ɔ -limaa zolubhononyo. ²⁷ 'In aun glaa, -ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ -lima 'yugali, ɔ -ze ɔ -limaa gaylo. ²⁸ 'Sa -bhlokpade, ɔ Nyumee 'Yu 'ni yi wa 'ka ɔ 'wusa. Nu, yi ɔ yia ɔ 'ka nyuma 'wusa, 'in ɔ 'ka tli, nyuma duun 'wuzitree 'gbu.»

-Zezu -bloa nyuma 'soɔ 'yli
(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

²⁹ Da wa 'bhua Zelikoo, 'in nyumaa -zlo yia -Zezu 'bi mni. ³⁰ 'Lolonya so -dia 'yoo hwe -yo la, wa 'nua nu, -Zezu mi 'plida, 'in wa yia 'wokpi: «-Amiaa -Kanyo, -Davidu 'yuoɔ, -in 'yili -aun nyaziɔ!»

³¹ 'In nyuma duun yia wa 'wluo 'kpili, wa neɛ wa -yla: «A 'mu hwe -nya!» Toun, -bha -maa 'kpi 'wu 'titeɛ: «-Amiaa -Kanyo, -Davidu 'yu, -in 'yili -aun nyaziɔ!»

³² -Zezu yia 'yiligbe, ɔ laa wa, 'in ɔ neɛ: «-A 'nu -mo, lee -lu a 'yibha in nu le aun -yila?»

³³ Wa neɛ: «-Amiaa -Kanyo, -blo -amiaa 'yli!» ³⁴ Wa -laa ɔ nyazi 'wu, 'in ɔ yia wa 'yili kwe zi. -Bha -bhlokpade wa 'desobhie 'yia la, 'in wa yia ɔ 'bi mni.

21

-Zezu mnia -Zeluzalem
(Mk 11.1-12; Lk 10.28-40; Zn 12.12-19)

¹ -Zezu -yo ɔ 'binonya 'so, wa bea -Zeluzalem, wa nynia 'gbe -we wa laa Betifaze, -we mia *Olivusunyaa -gɔgɔ kwesi, -bha -Zezu tiea ɔ 'binonya 'so. ² ɔ neɛ wa -yla: «'Gbe -we mia -meme aun 'yu, a mni -mo. A -ka -mo nuni, toun, -sokofalɔhwno a yia -mo 'yia, we mi lubhu -jida, we 'yu mi we kwesi. A -sa we lubhu, a -yo we 'desobhie yi. ³ Wa -ka aun -yla gbu gba, a 'pali we 'bigve: «-Amiaa -Kanyo 'yibha we.» -Bha -bhlokpade wa yia we aun yoo 'nyea, a -yo we 'ka yi.»

⁴ 'Sa we 'pila sa, 'in -we -Lagɔgbu -falipanyo gbaa we 'ka gbuzonu -ze.

⁵ «Nu, a gba *Siogbe 'wu -nyuma -ylaɛ:

<A -tali, amiaa 'wlulapilinyo mi amiaa -gbe yida.

ɔ'ɔ 'ylimani ɔ 'de.

ɔ -di -sokofalɔhwno -gu la, nu,

-sokofalɔhwno -dɔgbu -wa.» »

⁶ Toun, ɔ 'binonya 'so mnia, -we -Zezu gbaa, 'mu wa nua le. ⁷ Wa -laa wee -sokofali -yo we 'yu -Zezuu -gbe, 'in wa yia wa 'naa we -gu sli, 'in ɔ yia we -gu ladi. ⁸ Nyumaa -zlo siva wa 'naa 'yloogbli, talva -dia saun, 'in wa yia we 'yloogbli lapali. ⁹ Nyuma -wa naa ɔ 'yu we -yo wa naa ɔ luv, wa 'de weee 'kpi 'wu, wa neɛ:

«-A -mnuni -Davidu 'yuu 'hni.

-ɔ mia Jeitapee 'hni nya yida,

-Lagɔ hwna ɔ 'nyu la.

-Wa mia yali, wa -mnuni -Lagɔɔ 'hni!»

¹⁰ -Zezu plaa -Zeluzalemu, 'in 'gbe 'wu -nyuma weee yia gbugblolu. Wa nɛɛ: «Mɔɔ -nyume ɔ -mia?»

¹¹ Tɔlva nɛɛ: «Galilee -dudu -gu, Nazaletiyu -Zezu -wa. Nu, -Lagɔgbuu -falɔpanyɔ ɔ -mia.»

-Zezu vua -valepanya -Lagɔbudu 'kadu ηweɛ

(Mk 11.15-18; Lk 19.45-48; Zn 2.13-22)

¹² Nu, -Zezu mɔɔ -Lagɔbudu 'kadu ηweɛ, 'in ɔ yia -valepanya -yɔ -valezɔnya -bha vu. ɔ yia 'gwezi -bhityaa 'tabhle labhli, we -yɔ -kpakun pelɔpanya kpenya. ¹³ 'in ɔ nɛɛ wa -yla:

«We mi celɔda -Lagɔsebhe 'wue:

«Na -budu mia, 'mu wa yia laa -Lagɔbhubhoe -budu.»

'in 'mu amia nua 'wienyaa zizeda 'wu.»

¹⁴ 'Lɔlɔnya -yɔ 'tigitiginya bea -Zezu -yɔ -mɔ -Lagɔbudu 'kadu ηweɛ, 'in ɔ yia wa jipe.

¹⁵ -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya 'yia -Zezuu ηwegaga -subhali gbu -yɔ, 'in wa 'nua 'ylaaslu 'wɔkpɔweli -Lagɔbudu 'kadu ηweɛ: «-A -mnɔni -Davidu 'yuu 'ηni,» 'in wa yia 'ce 'pa.

¹⁶ Wa nɛɛ -Zezu -yla: «-We wa mia gbada, -'in 'nu wee?»

'in -Zezu nɛɛ: «In, 'nu na nu we wa. Nu, -we mia celɔda -Lagɔsebhe 'wu, a 'ni -slɔ we zelu? We nɛɛ:

«-Mi nua we le,

'in 'ylaasli -yɔ 'nyenyeyua mia -na 'ηni -mnɔnɔda.» »

¹⁷ Tɔɔn -Zezu 'bhua wa -yɔ, ɔ 'tlaa wee 'gbe 'wu, ɔ mɔɔ Betani, 'in ɔ yia -mɔ -gu.

-Zezu tia *figisu me -yɔ la

(Mk 11.12-14,20-24)

¹⁸ Zli zlia, -Zezu mi -Zeluzalemu lɔmnɔda, 'in ηwɔ yia ɔ 'bha. ¹⁹ ɔ mi nɔda, 'in ɔ yia *figisu -yɔyɔ 'yoo ηwe -yɔ. ɔ bea we kwesi, we kpu 'dekpua mia we 'wlu, 'in ɔ nɛɛ figisu -yla: «-Mi 'na 'pali 'masleɛn 'bhue -ni!»

-Bha -bhlokpade wee figisu yea. ²⁰ ɔ 'bunɔnya 'yia we -yɔ, 'in we yia wa ηwegaga -subhali, 'in wa yia ɔ layibhae: «Sa -mumu wee su ye 'sa sa slɔa?»

²¹ -Zezu nɛɛ: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnɔ sae: a -ka dli zu, 'in a 'ni dli lu, -we in nua da figisu ni -yla le, a mnɛni a 'ka we lenu. A mnɛni a 'ka -gɔgɔ 'kadu -yla gba: -in 'bhu da, viteli -na 'de 'nyu lu, 'in we nua we le. ²² -We a zlia -Lagɔ dli weee nya, 'yia a yia we.»

Nyɔɔ 'nye -Zezu sea?

(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

²³ -Zezu mɔɔ -Lagɔbudu 'kadu ηweɛ lu, 'in ɔ yia nyuma gbu -slolu. -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ Zuifɔv nyuma kpasɔ bea -Zezu -yɔ, 'in wa yia ɔ layibhae: «Se -mumu nya -na nu gbunya ni lea? 'In nyɔɔ 'nye -mi we lenu sea?»

²⁴ -Zezu nɛɛ wa -yla: «Gbɔv gɔ -bhlo na yi 'yaa aun layibhaa, a -ka we 'bigɔpali 'bhie, 'in -ɔ 'nyeɔ 'mi se, 'in na gbaa ɔ 'ηni. ²⁵ Nyɔɔ tie Zaan ɔ batizee nyuma, -Lagɔ -wa yaayu, nyuma -wa yi?»

'in wa yia we -gu kpeli bhli, 'in wa nɛɛ: ²⁶ «-A -ka gba, «-Lagɔ tiea ɔ, 'in ɔ yibhaa -aun lae: «Leɛ ka 'gbu a 'ni ɔ weli 'wɔηwnua?» -A -ka gba ni, nyume tiea ɔ, 'in nyuma slɔa -aun -yɔ 'wu. Nu, wamɔ nɛɛ -Lagɔgbuu -falɔpanyɔ -wa.»

²⁷ Tɔɔn wa nɛɛ -Zezu -yla: «-ɔ tiea *Zaan, -a 'ni ɔ -yi.»

'in -mɔɔ nɛɛ: «We -ka 'sa -mi, -ɔ 'nyeɔ 'mi wee gbunya -mumu lenu se, -amɔ 'na 'ka 'ya -mɔɔ -kanyɔɔ 'ηni aun -yla gba.»

Nɔkpasuyua 'sɔɔ gbɔv nine

²⁸ -Zezu nɛɛ: «Gbɔv nine -mɔni, sa a gba we daa? Nu, nyume yabhlo mia, ɔ ka nɔkpasuyua 'sɔ. ɔ nɛɛ 'yabhlo -yla: «Na 'yu, -in mni -zeɛn -dlɔkpaɔ lubho nua.»

²⁹ «-Mɔɔ nɛɛ: «In 'ni mɔɔda -mi.» -Bha bea, ɔ 'yu yia dli 'bhiti, 'in ɔ yia wee kpaɔ mni.

³⁰ «Toun, 'in o dide yia wee weli -bhlokpade gba o 'yu -putu -yla. 'In -moo nee: <-Ao, mnia na yia.> 'In -moo 'ni mni.

³¹ «Nu, waa 'yua 'so nyidi, nyoo nu o didee dumagbu lea?»

Wa nee: «O tianu -wa.»

Toun, -Zezu nee wa -yla: «In nee ain -yla gbuzonu sae: da -Lago yia nyuma 'wlulapila, nisun -gwezisanya -yo 'naabuziwu yia ain 'yugalia. ³² Nu, 'Zan -Batisi yia amiaa -gbe, 'in o yia ain 'yoo tklu da -slo, 'in a 'ni we -yowunu. Nu, nisun -gwezisanya -yo 'naabuziwu mia, -maa yia o 'wuwunu. 'In a 'yia we -yo, -muv 'bigu a 'ni -slo dli 'bhiti, 'in a 'ka o 'wuwunu.»

(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)

³³ -Zezu nee: «A pulu gbuv nine yabhlo ni yukwli. Nu, nyume yabhlo 'paa -dlakpaa. Wee kpa o bibelia 'suo, 'in o yia -dloyaa 'wonyazolu lenu. 'In da wa 'kaa 'yiligbe, 'in wa 'kaa kpa -gutali, o yia -muv 'subha. 'In o yia we -gu -busalubhonunya lapali, 'in o yia 'lakpa 'wu mni. ³⁴ -Dloya -sasa bhla bea, 'in o yia o zolubhonunya tie o -busalubhonunya 'bi, o 'ka onu kpa -lu 'yi. ³⁵ Waa -busalubhonunya kpa o tietienya, 'in wa yia 'yabhlo bhiti, 'yabhlo wa 'bhaa, 'in wa yia wa tanu gboku 'wobhali. ³⁶ -Muv 'bigu, o yi 'yaa o zolubhonunya tolva tie. -Maa -zu 'wu, -maa -zi wa tianu. Mu -bhlokpade waa -busalubhonunya nu 'yaa wa -yla le. ³⁷ -Muv 'bigu, o yia o 'dee 'yu tie, o nee o 'de dli zo: <Na yu mia, 'mo wa yia 'nuywe zua.>

³⁸ «Nu, waa -busalubhonunya 'yia oo 'yu -yo, wa nee wa 'de nyidi: <-O 'kaa ci oo kpa -kanyo 'bi li, mo ni. -A mni o 'bhaa, 'in -a 'ka o 'bi li.> ³⁹ Wa kpa o, 'in wa yia o kpa lu viteli, 'in wa yia o 'bha.

⁴⁰ «Nu, oo kpa -kanyo -ka yi, lee -lu o 'ka waa -busalubhonunya nonva?»

⁴¹ Wa nee o -yla: «Waa 'nyii -cian mia, 'nyii -sa o yia wa 'bhaa. -Muv 'bigu, 'in o palu -busalubhonunya -putu o -dlakpaa -gu la, 'in we -didi bhla -ka be, 'in o yia o kpa -luu 'ya.»

⁴² Toun -Zezu nee wa -yla: «-We mia -Lagosebhe 'wu celida, a 'ni -slo we zeli? We nee: <Tukpa -we -budusubhanya -saa kwnee, mu -zea -buduu gwigwiyli -tukpa -zonu. -O nva gbv ni le, Jejitape -wa.

'In wee gbv mia, -a -ka we 'yi, 'in we namania -amiaa dli.>

⁴³ «We 'dee 'gbv in nee ain -yla, -Lago 'na 'ka 'masleen ain 'wlulapili, o nyazidli nya. -Wa nva o dumagbu le, 'ma o yia 'wlulapila. ⁴⁴ Wee tukpa mia, nyoo -ka we -gu bhili, la o wuwala. 'In -momo -gu we -ka bhili, o tpu we saa.»

⁴⁵ -Lagobonyaa -cian -yo Falizinyuma 'nva wee gbv ninenya ni, 'in wa yia we 'jiyibheli ni, 'ma o saa 'ni. ⁴⁶ Wa ka 'kli 'yi wa 'ka o kpa, 'in wa yia nyumaa -zlo so. -We ka gbv -wa, -maa nee ni, -Lagobv -falpanyo o -mia.

22

'Jwnokwafeti

(Lk 14.15-24)

¹ -Zezu gba nyumaa -zlo -yla gbv nine -papie nya, o nee: ² «-We -yo *-Lago nyumaa 'wlulapile 'wuwala mu ni: duduv 'wlulapilinyo yabhlo mia, o yu kwaa 'jwno. 'In o 'yibha o 'ka we 'feti -sa. ³ O laa nyuma, o tiea o zolubhonunya wa 'wu wa 'ka yi, wa nee nu, wa 'ni yida -mi. ⁴ O yi 'yaa tolva tie, o nee: <-Wa in laa a gba wa -yla nu, in ka wa -yla pi. In ka na 'bhlinya -yo na 'kpi -ka -numa 'bha wa -yla. We 'de weee mi -bha. Wa yi 'jwnokwafeti 'wu.>

⁵ «Nu, -wa o laa, wa 'ni we -yowunu. 'In wa yia wa dumagbu lenva mni. Tolva mnia kpa, tolva mnia -vale 'paa. ⁶ 'In tolva yia o zolubhonunya kpa, wa siala wa, 'in wa yia wa 'bha.

⁷ «Nu, oo duduv 'wlulapilinyo yia 'ce 'pa, 'in o yia o 'sluja tie, -wa 'bhaa da nyume, wa 'ka wa 'bha, 'in wa 'ka wa 'gbe 'yli fa. ⁸ Toun, o nee o zolubhonunya -yla: <'Jwnokwafeti

-gu -lililu mi -bha. -Wa in laa, wa 'ni we 'klu -ka wa 'ka we li. ⁹ We 'dɛɛ 'gbu, a 'plulu 'gbee 'yoo weee -gu, -wa a -ka 'yi, a la wa, wa 'ka yi.»

¹⁰ «Tɔun, ɔ zɔlubhonunya yia 'yoo weee 'wɔplulu, 'in wa yia wa 'dɛ weee 'wlugugwɔlali. 'Sa wa laa nyuma duun, 'in feti -budu yia ye. ¹¹ Tɔun, ɔɔ dɔdɔɔ 'wlulapilunyɔ plaa -mɔ ɔ 'ka -wa ɔ laa -gutali, 'in ɔ yia nyumɛ yabhlo 'yi -mɔɔ 'ni 'feti -gu -bana 'wɔpla. ¹² 'In ɔ nɛɛ ɔ -yla: <'Tale, -in 'ni 'feti -gu -bana 'wɔpla. Sa -in pɔplali -seli 'wɔlaa?> ɔ 'ni gbu -gu -sa.

¹³ «Tɔun, ɔɔ 'wlulapilunyɔ nɛɛ ɔ zɔlubhonunya -yla: <A gbuan ɔ bhu -yɔ ɔ sɔ. A viteli ɔ 'pipee -mɔ nikpise 'wu. Da wa wia, 'in wa lia gla 'wu.»

¹⁴ «Nu, -Lagɔ laa nyuma duun, 'in -wa ɔ -saa -bha, -maa -sɛɛ.»

'Gwezi plulbe *Sezaa kwɛɛ

(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

¹⁵ Falizinyuma gbelia 'wlu, wa 'ka 'klu 'yi, 'in wa 'ka -Zezu -dawli 'wɔnɔ, 'in ɔ 'dɛɛ gbagbawɛli 'ka ɔ gbuan. ¹⁶ Falizinyuma tiea wa 'bunɔnya tɔlva -yɔ Ewɔlodɔɔ nyuma tɔlva -Zezuu -gbɛ. -Maa nɛɛ ɔ -yla: «-Slolunyɔ, -a -yi we 'ji nu, gbuzɔnɔ -na gbaa. 'In sa -Lagɔ 'yibhaa nyumɛ nu, 'mu -na slolua tiklu. Nyumɛ -ka 'yli, -nanɔ -gbɛ, we bhe, we 'dɛɛ 'gbu, -'in sɔ nyumɛ. ¹⁷ We -ka 'sa -mi, -in nɛɛ lɛa? 'Lee, we mi tiklu -amɔaa tite nukplɛ, -a plulu *Sezaa kwɛɛ *nisun -gwezii?»

¹⁸ Nu, -Zezu yibheliala wa 'wlukɔn lapɔpali -gbu 'nyuu, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «Wɛli 'sɔ -nyuma, lɛɛ -lu ka 'gbu a yla 'mi laa? ¹⁹ 'Gwezi -we a plulva Sezaa kwɛɛ, a -slolu 'mi we 'klu.» 'In wa yia ɔ tama yabhlo yoo 'nyɛ. ²⁰ 'In ɔ nɛɛ: «'Lee, nyɔɔ ka 'wlu -yɔ ɔ ŋni mi da we -gva?»

²¹ Wa nɛɛ: «Sezaa -wa.»

-Bha ɔ gbɛ: «-We -ka Sezaa -nu, a 'nyɛ we Sezaa yoo. 'In -we -ka -Lagɔɔ -nu, a 'nyɛ we -Lagɔ yoo.»

²² Wa 'nua wee wɛli, 'in we yia wa ŋwegaga -subhali, 'in wa yia ɔ -yɔbhu, 'in wa yia mni.

*Sadusenyuma kpɛlia -Zezuu tɔltɛ -yɔ ɔ 'wɔsɔsɔvee gbu -gu

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

²³ *Sadusenyuma mia, wa nɛɛ nu, tɔltɛnya 'ni mneni wa 'ka tɔltɛ lu 'wɔsɔ.

Wee 'yli -bhlokpade nya, waa Sadusenyuma tɔlva bɛa -Zezu kwesi. ²⁴ Wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Slolunyɔ, Moizi nɛɛ: <Nu, nyumɛ -ka tli, ɔ -yɔ ɔ 'ŋwnɔ 'ni 'yu gwali, ɔ bheli kwa ɔ -dɔgbɔŋwnɔ, 'in ɔ -yɔ ɔɔ 'ŋwnɔ 'sɔ 'ka ɔ bhelii zua lala 'in -mɔɔ 'ŋni 'ka dɔdɔ -gu -tu.»

²⁵ «Nu, zlumɛ -amɔaa -gbɛ nyumɛ yabhlo ka nukpasuyua gbesɔ. Wa kpasa kwaa 'ŋwnɔ, ɔ -yɔ ɔ 'ni gwali, 'in ɔ yia tli. 'Sa ɔɔ 'ŋwnɔ -tua ɔ bheli -yɔ. ²⁶ 'Sa -bhlokpade we nua ɔ bhelii 'sɔnɔ nya, ɔ bhelii tanɔ nya, 'sa -bhlokpade we nua waa bhelia gbesɔ -nu nya. ²⁷ Wa 'dɛ weee 'bɔgɔ, 'in ɔɔ 'ŋwnɔ yi 'yaa tli.

²⁸ «'Yli -we nya waa tɔltɛnya yia 'wɔsɔa, waa bhelia gbesɔ glaa, nyɔɔ ka 'ŋwnɔ ɔ -mia? Nu, wa 'dɛ gbesɔ kwaa ɔ -bhlo -bhlo.»

²⁹ ɔ nɛɛ wa -yla: «Amɔaa 'dɛ a nua -dawli 'wu. -We ka gbu -wa, a 'ni -Lagɔsɛbhe -yɔ -Lagɔɔ 'tite -yi. ³⁰ Nu, tɔltɛnya -ka 'wɔsɔ, nukpasia -yɔ 'ŋwnɔ 'na 'ka kɔkwali. Nu, 'anzɔnya -we mia yali, we 'bhisa wa yia -tua. ³¹ 'Lee, -we -Lagɔ gbaa aun -yla tɔltɛnyaa 'wɔsɔgbu daa, a 'ni -slɔ we zɛlu? ɔ nɛɛ:

³² <-Ami -wa *Ablaamɔ -Lagɔ,

*Izaku -Lagɔ, *Zakɔbɔɔ -Lagɔ.> »

'In -Zezu yia we -gudɛ: «-Lagɔ mia, 'yliyɔganyaa -Lagɔ -wa. ɔ 'ni tɔltɛnyaa -Lagɔ.»

³³ Nyumaa -zlo 'nua we ni, 'in -we ɔ -slolua wa, 'in we yia wa ŋwegaga -subhali.

Tite weee 'kadu

(Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)

³⁴ Da Falizinyuma 'nua nu, -Zezu ka Sadusenyuma lu, -bha wa gbelia 'wlu. ³⁵ Wa 'yabhlo mia, -Lagɔɔ titee gwesanyɔ mɔ. ɔ 'yibha ɔ 'ka -Zezu layla, 'in ɔ yia ɔ layibhaɛ: ³⁶ «-Slolunyɔ, -amɔaa tite weee glaa, -mumɔ -wa we 'kadua?»

³⁷ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: « ‹Jejitape, -ɔ -wa -na -Lago, -in -kali ɔ zɛ -na dli weee nya, -na zuzu weee nya, -na 'wlukuun lapupalie weee nya.› ³⁸ Mu -wa wee titee tianv. 'In we 'kadu we -mia. ³⁹ 'In wee titee 'sɔnu -we mia we 'kadu -muni 'bhisa, mu nu: ‹-In -kali -na -libheyii zɛ -na 'dɛ 'bhisa.› ⁴⁰ Nu, Moizu *tite weee -yɔ -we weee -Lagɔgbu -falipanya -slolua, mu -gu wa -saa we.»

-Lagɔɔ -Bhasanyɔ, nyɔɔ ɔ -maa?

(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

⁴¹ Falizinyuma mi 'wlugbelida -bhlokpade, 'in -Zezu yia wa layibhaɛ: ⁴² «A nɛɛ lɛa? -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mia, nyɔɔ ka 'yu ɔ -mia?»

Wa nɛɛ: ‹-Davidu yu -wa.›

⁴³ ɔ nɛɛ wa -yla: ‹-Lagɔɔ Zuzu 'sua -Davidi, 'in ɔ yia ɔ la ‹Na -Kanyɔ›, lɛɛ -lu ka 'gbua?»

⁴⁴ Nu, -Davidi nɛɛ:

‹Jejitape nɛɛ na -Kanyɔ -yla:

‹-In -di da la na lilisɔlv.

'In in 'ka -na tɔnyuma -na bhv zɔ lapali.›

⁴⁵ We -ka nu, -Davidi la ɔɔ -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, ‹na -Kanyɔ›, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -Davidu 'yu -zɛ, we 'ni muv?»

⁴⁶ -ɔ mnenia ɔ 'ka ɔ wɛlu 'bigupali, ɔ 'ni -mi. We 'bhv wee 'yli 'wu, nyime yabhlogbɔɔ ɔ 'yibha -slɛɛn ɔ la.

23

A 'na nɔnu -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma 'bhisa -ni

(Mk 12.38-39; Lk 11.43-46, 20.45-46)

¹ -Muv 'bigu, -Zezu gbaa nyumaa -zlo -yɔ ɔ 'binɔnya -yla, ɔ nɛɛ: ² ‹-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma mia Moizu 'bigu, wa 'ka ɔ titee 'ji gba. ³ We 'dɛɛ 'gbu a zu wa 'nɔɔwɛ. 'In -we weee wa yia gbaa, a 'ka we lɛnu. Nu, -we wa nua lɛ, a 'na nɔnu we lɛ -ni. Nu, -we wa slolua, wa 'dɛ'ɛ nu we -gugbu lɛ. ⁴ 'Gba 'kadu wa nua lɛ, 'in wa dia we nyuma 'wlu, 'in -zugba wa -kwitaya -bhlogbɔɔ ɔ 'tlili we. ⁵ -We weee wa nua lɛ, -zejila 'wu wa nua we lɛ, nyuma 'ka wa -yoyu 'gbu. -Lagɔwɛli -kibhe wa gbuan wa 'klɔɔ, wa sɔ -yɔ, -tɔkpu 'kadu 'wu wa zua we. Wa -banaa ɔwɛ wa lva, 'in we tlɔmania. ⁶ -Lagɔbudu zɔ -yɔ 'fetinya -gu, 'yugbeun ladidie wa 'yibhaa kpe -zɔnɔnya -gu. ⁷ Nyuma -ka wa fusa -zejila 'wu, wa 'nɔɔwɛzɔvɛ nya, wa -ka wa la ‹*Wlabi›, 'in we namania wa dɔvɔ.

⁸ ‹Nu, amia, a 'na ɔwnunu wa 'ka aun ‹Wlabi› la -ni. -We ka gbu -wa, bhelia a 'dɛkpu a -mia, amiaa -Slolunyo -bhlogbɔɔ. ⁹ A 'na lali dɔvɔgu -nyime yabhlogbɔɔ ‹Dide› -ni. Nu, amiaa Dide -bhlogbɔɔ, ɔ mi yali. ¹⁰ Amiaa 'dɛkpu nyidi, a 'na lali nyime ‹-Kanyɔ› -ni. Amiaa -Kanyɔ -bhlogbɔɔ, mɔ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ. ¹¹ -ɔ 'kaa aun 'yugali, ɔ -mi amiaa zɔlubhonnyɔ nya.

¹² ‹Nu, nyime -ɔ ylimania ɔ 'dɛ, zɔ -Lagɔ yia ɔ belia, 'in nyime -ɔ belia ɔ 'dɛ zɔ, 'ylimania -Lagɔ yia ɔ.›

(Mk 12.40; Lk 11.39-42,44,52, 20.47)

¹³ ɔ nɛɛ 'ya: ‹-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Weli 'sɔ -nyuma a -mia. -We ka gbu -wa, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapiligbee 'yoo a kɔklalia. Amiaa 'dɛ'ɛ pla -mɔ, 'in -wa 'yibhaa wa 'ka -mɔ pla, 'in a kulva wa 'yoo.

[¹⁴ ‹-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Weli 'sɔ -nyuma a -mia. -We ka gbu -wa, -dugbanwni a saa -maa -lu weee kwɛɛ. 'In a bhubhoea -Lagɔ nyumaa 'yliya 'wu kpokpo, nyuma tuklu 'bhisa. We 'gbu, -Lagɔ yia amiaa -yɔgbu 'wubhua, 'in amiaa -kaslu 'ka nyuma tɔlvaa -nu 'wuzi.]

¹⁵ ‹-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Weli 'sɔ -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa, dɔvɔ weee -yɔ 'nyu weee -gu a plɔlia, a 'ka nyime yabhlogbɔɔ 'yi, ɔ 'ka amiaa gbu -yɔɔwnu. A -ka -mɔɔ 'yi, 'in amiaa lɛnɔgbu zɛlia -mɔɔ nyime 'nyuu. 'In -Lagɔ paa ɔ -kaslu 'wu, we 'ka amiaa -nu -zi -zakpa 'sɔ.

¹⁶ «Amia, nyumaa 'yoo daslolunya, a ka 'lɔ, gbonyuu mi amiaa -nu nya! A nɛɛ: «Nyume -ka -Lagɔbudu 'kadu bi, we mi bhe. 'In -ɔ -ka -Lagɔbudu 'kadu -can bi, we mi nu, ɔ nu we le tein.» ¹⁷ -Sabhe 'wlukoon, 'lɔlɔnya! Nu, -Lagɔbudu 'yli we -zi -can, mu nva le, 'in -can yia -lu tiklu -zɛ. A 'ni we 'ji -yii? ¹⁸ A nɛɛ 'yae: «Nyume -ka 'slakagusalilu bi, we bhe. Nu, nyume -ka wlawlalu -we mia 'slakagusalilu -gu bi, we mi nu, ɔ nu we le tein.» ¹⁹ 'Lɔlɔnya, nu, 'slakagusalilu 'yli we -zi wlawlalu. Mu nva le, 'in wlawlalu yia -lu tiklu -zɛ, a 'ni we 'ji -yii? ²⁰ Nu, nyume -ka 'slakagusalilu bi, 'slakagusalilu -yɔ -lu weee wa palia we -gu la, 'mu ɔ bia. ²¹ Nyume -ka -Lagɔbudu 'kadu bi, -Lagɔbudu -yɔ -Lagɔ, -ɔ -dia -mɔ la, 'ma ɔ bia. ²² Nyume -ka yali bi, -Lagɔɔ 'ɲnumnikpe -yɔ -ɔ -dia we -gu la, 'ma ɔ bia.

²³ «-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Welɔ 'sɔ -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa, -titikpi -we menia: 'matɔ klaa, fenuwi klaa, we -yɔ kumɛ 'bhisa, we kugbuua -gu -bhlo -nu a bhua 'wu, 'mu a nyɛa -Lagɔ. -Zugba a tide -Lagɔɔ titee gbu 'kadɔ 'yi, -we -wa: «A -mi tiklu, a -ka nyazɔdlɔ, 'in a zɔ -Lagɔ dli -gu.» -We mia dɛ, 'mu a 'ka yaa lenv tia, 'in a 'na dlɔlv -luu kugbuua -gu -bhlo -nu wlawlie 'wu -ni. ²⁴ Amia, nyumaa 'yoo daslolunya, a ka 'lɔ! Amiaa 'mama nyu a lloa 'wu, a 'ka -mɔ -knɔknɔ -saa 'gbu. Tɔun, 'in a mnaa *-nyɔmɛɛ, -glu!

²⁵ «-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Welɔ 'sɔ -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa, 'kɔpu -yɔ 'setu ku -yɔ a wɔlvɔ, 'in -zugba 'wie -yliyie -yɔ 'nyii ye we. ²⁶ Falizinyume, -in ka 'lɔ. Tiada, -wɔlv -slɔ wee 'kɔpuv nɔkplɛ we 'ka tiklu -mi.

²⁷ «-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Welɔ 'sɔ -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa ni, -we -yɔ aun 'wɔwlvɔ, mu -wa gbawla -we -yɔ wa 'paa pentlu 'pupa. We ku -yɔ mia, 'yli we nania. We nɔkplɛ mia, we mi yeda 'kva klaa, 'kwie klaa, we -yɔ zenzen -lu weee nya. ²⁸ Sa 'bhisa, nyuma -ka aun 'yi ni, a mi tiklu wa 'yiliya 'wu, 'in amiaa nɔkplɛ mia, yo mi -mɔ, 'in a 'ni tiklu -mi.

(Lk 11.47-51)

²⁹ «-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Welɔ 'sɔ -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa, -Lagɔgbu -falɔpanya -yɔ nyuma tiklu gbawla a subhaa, 'in a namania we 'yli. ³⁰ 'In a nɛɛ: «A -ka yaa -amiaa dukpasu bhla 'wlv, -a 'na 'ka yaa wa glaa -mi, -a 'ka -Lagɔgbu -falɔpanya lasa.» ³¹ 'Sa a bhua amiaa 'dɛɛ -yɔgbu 'wu. -Wa 'bhaa -Lagɔgbu -falɔpanya ni, wa 'yuaa 'dɛbhie -gbolu a -mia. ³² We -ka 'sa -mi, -we amiaa dukpasɔ dia gwe, a bhia we. ³³ Tibhenya, 'munumɛɛ -gnu! Amiaa dli 'wu nu, a mneni a 'ka -Lagɔ amiaa -Kosu 'wupapie kwɛɛ 'tlaa? -Innya, a 'ni we mneni. ³⁴ We 'dɛɛ 'gbu, a pu yukwli. Nu, -Lagɔgbu -falɔpanya klaa, gbuyilonya klaa, we -yɔ nyuma -wa 'kaa aun gbu -sloɔ, 'ma na yia amiaa -gbe tiea. Tɔlvɔ a yia 'bhaa, tɔlvɔ a yia *su -gu laklvɔ, tɔlvɔ a yia sɛlia -Lagɔbudunya zɔ, 'in a 'ka wa 'bɔ vu 'gbe -bhlo -bhlo 'wu. ³⁵ Gbu -we ka 'gbu in yia wa tie, mu -wa nu, -Lagɔ yia aun -kaslv 'wupaa nyuma tiklu weee wa 'bhaa, wa 'gbu. Tiada, wa 'bhaa *Abeli, nyume tiklu. We bhialɔda -wa, Balasii 'yu Zakalii 'bhabhie. 'Mɔ wa 'bhaa -Lagɔɔ -mɔwlvɔda -yɔ 'slakagusalilu nyidi. ³⁶ In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu saɛ: -we weee mia daa 'gbu, -Lagɔ yia dɛslɛɛn -nyuma -kaslv 'wupaa.

-Zezu palia -Zeluzalemv -nyuma -yla gbu la

(Lk 23.34-35)

³⁷ «-Zeluzalemv -nyuma, -Zeluzalemv -nyuma, amia -wa bhaa -Lagɔgbu -falɔpanya, 'in nyuma -Lagɔ paa aun yoo, -wa bhaa wa gbɔku 'wu. Sa nynu gugwalia we 'yua 'wlu we -kapue zɔ, 'in we gbliɔ we -gu la, in 'yibha in 'ka 'sa aun 'wlugwlvɔ bhla weee nya, 'in a 'ni we -yɔɲwnu. ³⁸ We 'gbu, -Lagɔ yia amiaa -budu 'kadu sɔlv lapalɔ. ³⁹ In nɛɛ aun -ylaɛ: a 'na 'ka 'maslɛɛn 'mi 'yi, 'in bhla -we nya a 'kaa gba nu, «Nyume -ɔ yia Nyumaa -Kanyɔɔ 'ɲni nya, -Lagɔ ɲwna ɔ 'nyu la», 'in we bhla 'kaa nyini.»

24

-Zeluzalemvgbee -wlvɔlvɔɛ -yɔ Nyumeɛ 'Yuu yiyigbu

(Mk 13.1-2; Lk 21.5-6)

¹ -Zezu 'tlaa -Lagɔbudu 'kadu zɔ, ɔ mia mnida, 'in ɔ 'bunɔnya nɛɛ ɔ -yla: «Yla 'saa wee -budu ni wa!» ² -Zezu nɛɛ wa -yla: «A yi we -yɔ, we 'ni muv? In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: tukpanya -mini 'yabhlogbɔɔ 'na 'ka we -libheyi -gu -tu. Jitea we 'dɛ weee yia.»

(Mk 13.3-13; Lk 21.7-19)

³ ɔ -dia Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu la, da wa -nyaa 'wu, 'in ɔ 'bunɔnya yia ɔ kwesi bɛ, 'in wa yia ɔ layibha: «Lɛbhla -muv 'ka lɛnua? Lɛɛ -lu 'ka we -slolu nu, -na yiyibhla -yɔ dudu labhu bhla ka cipaa? Gba we -ain -yla.»

⁴ ɔ nɛɛ wa -yla: «A zu amiaa 'dɛ 'yliyɔ, -muv yi 'wlu nu, wa nu ain -dawli 'wu. ⁵ Nu, nyuma -duun yia na 'ɣni -gu yia, 'in wa 'ka gbaɛ: <-Ami -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ!> 'in wa 'ka nyuma duun -dawli 'wunu.»

⁶ «A -ka 'nu nu, wa mi tuguda da -kwɛin, 'in a -ka 'nu nu, wa mi tuguda da 'pɪpɪ, a 'na nunu nyanɔ -ni. We mi nu, we nu lɛ, -muv 'ni -slɔ dudu bhialida. ⁷ Tu yia laga dudu 'sɔ nyidi 'wusa. 'Gbe yabhlo yia we -libheyi -yɔwɔsɔlva. ɣwɔ yia yia da tɔlva, 'in dudu 'ka zuklu. ⁸ Sa 'ɣwnɔ -ka gwalia yi ɔ sia, 'sa wee dudu bhiabhiee gwedida yia -mia.»

⁹ «We bhla kpaɔ wa yia ain, 'in wa 'ka ain 'klyie 'wɔpali, 'in wa 'ka ain 'bha. Na 'gbu, dudugu -nyuma weee yia ain 'wunya. ¹⁰ -Muv bhla tɔlva yia 'mi dli -gu -saa, 'in wa 'ka wa -lima wla, wa 'ka wa kpa, 'in wa 'ka wa -lima 'wunya. ¹¹ Nu, nyuma duun yia yia, 'in wa 'ka gba nu, ma -wa -Lagɔgbu -falipanya. Yo -wa yo. 'In nyuma duun wa yia -dawli 'wunua. ¹² 'Ylunyogbu yia zumania. We 'dɛɛ 'gbu, nyumaa zekalidi yia -gudua bhabha nyuma duun dli zɔ. ¹³ Nu, nyume -ɔ 'ni 'mi dli -gu -sa, 'in ɔ 'ka we bhiloluda nyini, -Lagɔ yia ɔ gbu 'wusa. ¹⁴ Nu, weli -zɔnu -we gbaa -Lagɔɔ nyumaa 'wlulaplie gbu, 'mu wa yia gbaa dudu weee -gu, 'in nyuma weee 'ka we 'nu. Tɔun, 'in dudu bhia bhla nyina.»

(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)

¹⁵ «Nu, -lu -we -Lagɔ 'mia 'yibha, 'in we saa -lu weee la, 'mu a yia 'yia -mɔ -Lagɔɔ -mɔwɔluda. (Nyume -ɔ -ka 'sebhɛ ni zeli, ɔ 'nu we 'wɔla.) Nu, -Lagɔgbu -falipanyɔ Daniɛli gbaa wee gbu. ¹⁶ Nu, nyuma -wa -ka Zudee -dudu -gu -mi, wa -yɔ -gwagwie mi zizea -gɔgɔnya 'wlu. ¹⁷ Nyume -ɔ -ka nyapɛda -mi 'pipee, ɔ 'na mnini ɔ -lu 'wɔbhua -budu zɔ -ni. ¹⁸ 'In -mɔmɔ -ka kpaɔ -mi, -mɔɔ 'na yili -mɔɔ -bana 'bu -zɔɔ -ni.»

¹⁹ «Lɛɛ gbonyuu yi 'sa nukplabhue ɣwni -yɔ 'ɣwni -wa mia 'yua 'nyɛnida yia, wee 'ylinya -mini nya! ²⁰ Nu, -a bhuhoe -Lagɔ, we yi lɛnu ɣwɔtɔyibhla, we -yɔ *Nyapeyli nya. ²¹ Nu, we bhla mia, siasie 'kadu wa yia 'yia. 'Lee, -a -ka bhaa 'wlu, we 'sasokpa -gbu ka -slɔ lɛnu, 'in lɛ we yia nua yi? -Innya, we 'na 'ka lɛnu. ²² -Lagɔ 'ni yaa wee 'yli -gusa, -zugba nyume yabhlogbɔɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka 'pu. Nu, ɔ nyuma ɔ -saa -bha, wa 'gbu ɔ yia wee 'yli -gusa. ²³ Nu, nyume -ka gba -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mi -seli, 'in wa -ka gba nu, ɔ mi mɔ, a 'na zulu we dli -gu -ni. ²⁴ Yocian yia yia, 'in wa 'ka gba nu, ma -wa -Lagɔɔ -Bhasanya, 'in tɔlva 'ka gba nu, -Lagɔgbu -falipanya wa -mia. Gwedigbu -yɔ gbu 'kadu wa yia lɛnua. 'In -wa -Lagɔ -saa -bha, 'in wa 'ka wa -dawli 'wunu, 'in wa 'ni we mnɛni.»

²⁵ «A pu yukwli in 'ka ain 'dizu. ²⁶ Nu, nyume -ka gba: <ɔ mi da bɛblɛɛ>, a 'na mnini -mɔ -ni, 'in wa -ka gba: <ɔ mi zizeda da -putu>, a 'na lali we gbuzɔnu -ni. ²⁷ Sa 'nyu -ka 'yika 'pa, 'in we -nyumalu yali 'wɔdidie bhua 'ylɔ 'wɔsɔluda, 'in we nyina 'ylɔ bhililida, 'sa *Nyumɛɛ 'Yu yia yia. ²⁸ Da 'kwie -ka -mi, -bha -ɣwaaa -zlo mia.»

(Mk 13.24-27; Lk 21.25-28)

²⁹ «Tɔun, wee siasiee 'ylinya nu 'bigu,
 <Nikpise yia kpaɔ,
     'yɔ 'na 'ka 'pu.
 Nikpise yia kpaɔ,
     'cu 'na 'ka li.
 Nikpise yia kpaɔ,
     -zeli yia yali 'bhua we 'ka bhli.
 -Lu weee mia yali,
     zuklua we yia.>

³⁰ «Τῶν, -we slolua nu, ὁ Nyumeε 'Yu mi yida, 'in nyuma yia we -yṵ yali. Τῶν, 'in dudugu -nyuma weee wazea, 'in wa kpta 'wu. -Slēen, Nyumeε 'Yu wa yia -yṵyia yida yalupupa 'wu, 'tite -yṵ zli weee nya. ³¹ Nu, legle 'kadu -ka gba, 'in ὁ paa ὁ 'anzunya yoo dudv weee -gu, -wa -Lagṵ -saa -bha 'gbe weee 'wu, we 'ka wa la.

(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

³² «-We figisu slolua, a 'nu we 'wola. We 'kliya -ka tlumanida -mi, 'in we -ka tṵpṵda -mi, a yibheli we 'ji nu, 'nyu -lva bhla ka cipa. ³³ Sa -bhlokpade, a -ka 'sasukpa -gbv -muni lenvda 'yi, a yibheli we 'ji nu, ὁ Nyumeε 'Yuu yiyibhla ka cipa. ὁ 'ni -slēen latlṵlv. ³⁴ In nēe ain -yla gbuzṵnv saē: dēslēen -nyumaa 'dē weee 'na 'ka tli, 'in wee gbunya -muni 'kaa lenv. ³⁵ Nu, la yali -yṵ dudv yia 'bhua, na weli 'na 'ka labhv 'mnumnu.

(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30,34-36)

³⁶ «Nu, nyume yabhlogbṵṵ 'ni wee staslee bhla -yṵ we 'yli -yi. Yalu 'anzunya -yṵ -Lagṵṵ 'Yuu 'dēbhie, wa 'ni wee 'yli -yi. Nu, na Dide -bhlogbṵṵ -yia wee 'yli. ³⁷ -We 'plia *Noweee bhla, zli ὁ Nyumeε 'Yu yia yia, mu yia lenva. ³⁸ Da 'nyu 'kadu 'nia -slṵ nyuma lasa, -zugba wa mi lida, wa mi 'mada, wa mi kuvwalida, wa mi wa 'ḡwniyua yli zuda. Τῶν, 'in Nowee yia batoo 'kadu 'wṵgbla. ³⁹ Zzeguda 'kaa wa lasaa yi, waa nyuma 'ni gbv yabhlogbṵṵ 'wulanv. 'Sa -bhlokpade we yia -mia ὁ Nyumeε 'Yuu yiyizli.

⁴⁰ «Nyuma 'sṵ -ka kpa -mi, 'yabhlo wa yia 'wobhua, 'in wa 'ka -bha ὁ -libheyi ti. ⁴¹ 'ḡwni 'sṵ -ka bhuda -mi, 'yabhlo wa yia 'wobhua, 'in wa 'ka -bha ὁ -libheyi ti. ⁴² We 'dēe 'gbv, a -tv 'yliyṵgada. 'Yli -we nya amiaa -Kanyṵ 'kaa yi, a 'ni we -yi.

⁴³ «A yibheli we 'ji nu, bhla -we nya 'wienyṵ 'kaa -buduu -kanyṵṵ -gbe yi sabṵ, ὁ -ka we -yi, ὁ 'na 'ka 'ylaa ḡwṵ, 'in ὁ kulva ὁ 'yoo, -mṵṵ yi -budu zṵ pla. ⁴⁴ We 'dēe 'gbv, a mnazi amiaa 'dē la. Nu, bhla -we a 'nia -tṵlv, we nya Nyumeε 'Yu yia yia.

Zṵlubhonṵnyṵ -zṵnv -yṵ zṵlubhonṵnyṵ 'nyuuu gbv nine

(Lk 12.41-48)

⁴⁵ «Zṵlubhonṵnyṵ, ὁ zva ὁ -kanyṵ 'nuḡwe, 'in ὁ -yia gbv, sa ὁ mia? Mṵ -wa, -ṵ, ὁ -kanyṵ tia ὁ -lima -yṵ, 'in lilibhla -ka be, ὁ 'ka wa lililu 'nye. ⁴⁶ ὁ -kanyṵ -ka luyi, ὁ -ka 'yi nu, -mṵṵ mi ὁ lubho nvda, 'wutṵtue -dlṵṵ mi ὁ -nv nya. ⁴⁷ In nēe ain -yla gbuzṵnv saē: ὁ -kanyṵ yia -mṵṵ zṵzṵnv weee ὁ yoo 'nyea ὁ 'ka we 'yliyṵzṵ. ⁴⁸ We -ka nu, ὁ zṵlubhonṵnyṵṵ nṵkple -nyu 'yli, 'in ὁ gbaa ὁ 'dēe dli zṵe: «Na -kanyṵ yia -mṵṵ -gwlēa.» ⁴⁹ 'In ὁ bhliia ὁ -lima bhṵtie, ὁ -yṵ nṵmanya 'sṵ lia, 'in wa maa. ⁵⁰ 'Yli -we nya ὁ 'nia ὁ -kanyṵ wuda -mi, 'in bhla ὁ 'kaa yi, ὁ 'nia we -yi, we nya ὁ yia. ⁵¹ ὁ -kanyṵ yia ὁ vua, 'in sa -Lagṵ paa weli 'sṵ -nyuma -kaslv 'wu, 'sa ὁ yia -mṵṵ -kaslv 'wṵpaa, mṵ wa wilia, 'in wa lia gla 'wu.»

25

'Yiesia kugbuaa gbv nine

¹ «Nu, -we -yṵ -Lagṵṵ nyumaa 'wlulapliē 'kaa 'wṵwlv, mu nu: mu -wa 'yiesia kugbua. 'ḡwnṵkwafetu zli, ma 'tlaa, wa 'ka 'ḡwnṵṵ 'lowli yoo mni. ²⁻⁴ Wa gbv 'nia 'ylimna, wa -yṵ wa 'nape mnia, wa 'ni wa 'napeε 'nyu 'wobhu. Wa gbv -mama -yia gbv, -maa 'bhua -maa 'nape -yṵ -maa 'napeε 'nyuu -tukpv 'sṵ 'wu. ⁵ ὁ 'ḡwnṵṵ 'lowli 'ni yida -mi -pa. 'In 'kva yia wa 'yli lawla. 'In wa yia 'ylaa ḡwṵ.

⁶ «Sabṵ -nyidi, 'in nyume yabhlo yia 'wṵkpi: «'Lowli ka yidṵ! A mni ὁ yooṵṵ!» ⁷ Τῶν, waa 'yiesia ganṵa, 'in wa yia wa 'nape lamnazi.

⁸ «-Wa 'nia 'ylimna, wa nēe -wa -yia gbv -yla: «-Amiaa 'nape mi nyumoda, a 'nye -ain 'napeε 'nyu.»

⁹ «-Wa -yia gbv, -maa nēe wa -yla: «-Innya, 'napeε 'nyu 'ni 'wuzu amiaa -nv -yṵ -amiaa -nv -yla. A mni we pelṵpanyaa -gbe, a 'ka amiaa -nv zṵ -bhlo.»

¹⁰ «Wa mnia 'napeε 'nyu zṵa, wa -mani -mṵ, 'in 'ḡwnṵṵ 'lowli yia yi. -Wa mnazia wa -nv la, 'in wa -yṵ ὁ 'lowli yia 'fetu -budu zṵ pla. 'In wa yia -bha kla.

¹¹ «-Mṵṵ 'bṵgv, wa tṵlva -mani yia yi, 'in wa nēe: «-Amiaa -kanyṵ, -amiaa -kanyṵ, -kali -bha, -a 'ka pla.»

¹² «ὁ 'lowli nēe: «In nēe ain -yla gbuzṵnv sa: in 'ni ain -yi.» »

¹³ -Bha -Zezu bhlaa we -gυε: «A -tu 'yliyogada, -we ka gbu -wa, a 'ni we 'yili -yi -bhloo, 'in a 'ni we bhla -yi.»

Zolubhonunya taa gbuu nine

(Lk 19.11-27)

¹⁴ «-We -yɔ *-Lagoo nyumaa 'wlulapili'e 'wɔwɔlɔa, mu -wa nyume yabhlo. Mɔ mia 'lakpa 'wu mnɔda, 'in ɔ yia ɔ zolubhonunya la, ɔ 'ka wa ɔ 'ɲnumnulu yoo 'nye, wa 'ka we 'yliyɔɔɔ.

¹⁵ -We nyume yabhlo mnenia ɔ 'ka 'yliyɔɔɔ, 'mu ɔ 'nyea ɔ. ɔ 'nyea yabhlo -can bi gbu, wa 'sɔnu -can bi 'sɔ, 'in ɔ yia tanu -can bi -bhlo 'nye. Tɔnu, 'in ɔ yia mni.

¹⁶ «-ɔ 'yia -can bi gbu, ɔ titalia we -gula -valepapie nya, 'in ɔ yi 'yaa -can bi gbu we -gɔpali. ¹⁷ 'Sa -bhlokpade, -ɔ 'yia -can bi 'sɔ, 'in -mɔɔ yi 'yaa -can bi 'sɔ we -gɔpali. ¹⁸ -ɔ 'yia -can bi -bhlo, ɔ mnia, ɔ yia 'bhuka 'bhlu, 'in ɔ yia -mɔ ɔ -kanyɔɔ -can zize.

¹⁹ «We 'bi -gwɛa 'wu, 'in wa -kanyɔ yia yi ɔ 'ka ɔ -lu zeli wa nya. ²⁰ -ɔ 'yia -can bi gbu, ɔ bea ɔ kwesi, 'in ɔ yi 'yaa -mɔ -can bi gbu wleli. ɔ nɛɛ: «Na -kanyɔ, -in ka 'mi -yɔ -can bi gbu ti, in 'ka we 'yliyɔɔɔ. In ka -can bi gbu 'yi 'ya, mu mia da.»

²¹ «ɔ -kanyɔ nɛɛ ɔ -yla: «We nani 'yili, -in mi zolubhononyɔ -zɔnu nya, 'in -na zua 'mi 'nuɲwe. -In ka -lu -sele 'yi, 'in -in yia we 'yliyɔɔɔ tiklu, we 'dɛɛ 'gbu na nyea -mi -lu duun, -in 'ka we 'yliyɔɔɔ. -In yi, in -yɔ -mi 'sɔ 'ka 'muna li.»

²² «-ɔ 'yia -can bi 'sɔ, ɔ bea ɔ -kanyɔ -yɔ, 'in ɔ nɛɛ: «Na -kanyɔ, -in ka 'mi -yɔ -can bi 'sɔ ti, in 'ka we 'yliyɔɔɔ. Nu, in ka -can bi 'sɔ 'yi 'ya, nu, mu mia da.»

²³ «ɔ -kanyɔ nɛɛ ɔ -yla: «We nani 'yili, -in mi zolubhononyɔ -zɔnu nya, 'in -na zua 'mi 'nuɲwe. -In ka -lu -sele 'yi, 'in -in yia we 'yliyɔɔɔ tiklu, we 'dɛɛ 'gbu, na nyea -mi -lu duun, -in 'ka we 'yliyɔɔɔ. -In yi, in -yɔ 'mi 'sɔ 'ka 'muna li.»

²⁴ «-ɔ 'yia -can bi -bhlo, ɔ bea ɔ -kanyɔ -yɔ, ɔ nɛɛ: «Na -kanyɔ, in -yi we 'ji nu, -in 'tɛ, da -in 'nia -lu gwɔɔ, -mɔ -na kwaa we. 'in da -in 'nia 'mnɔ 'pa, -mɔ -na dia we. ²⁵ In mi -mi sɔdaa 'gbu, in mnia, 'in in yia -na -can zize 'bhuka 'wu. Nu, wee -na -can ni.»

²⁶ «ɔ -kanyɔ nɛɛ: «Na zolubhononyɔ, -na nukple -nyu 'yili, 'ya -in 'yaa, -in -yi we 'ji nu, da in 'nia -lu gwɔɔ, -mɔ na kwaa we, da in 'nia 'mnɔ 'pa, -mɔ na dia we. ²⁷ We -ka yaa 'sa -mi, -mumu ka 'gbu -in 'ni na 'gwezi banki 'wɔkwaa? 'in da in -ka yi, 'in in 'ka -mɔ we -sa, -zugba we ka -gu -bhoa?»

²⁸ «Tɔnu, ɔ nɛɛ ɔ lubhonunya -yla: «A -sa wee -can bi -bhlo ɔ kwɛɛ, 'in -ɔ kaa -can bi kugɔua, a 'ka we ɔ yoo 'nye. ²⁹ -Wa weee kaa -lu duun, wa -nu wa yia -gɔpali, 'in wa -nu 'ka 'wɔzuman. Nu, nyume -ɔ 'nia -lu duun -ka, we -sele mia ɔ kwɛɛ, kwɛɛ wa yia we ɔ -saa. ³⁰ ɔ zolubhononyɔ -ɔ ka nukple -nyua 'yili, -ɔ mia da ni, a viteli ɔ 'pipee, nikpise 'wu, mɔ wa wilia, 'in wa lia gla 'wu.»

³¹ «ɔ Nyumɛɛ Yu yia yia, dɔdɔ 'wlulapilinyɔ 'tite nya, ɔ -yɔ ɔ 'anzi weee 'sɔ. -Bha ɔ yia ɔ 'ɲnumnikpe -gu ladia, 'in ɔ 'ka nyuma 'wlulapili. ³² Laga weee yia ɔ 'yu 'wlugbelia, 'in mɔ yia nyuma -yɔsɔsɔ. Sa numɛɛ 'yliyɔɔɔnyɔ sɔsɔla bhlabhlenya -yɔ wlinya -yɔ, ³³ 'sa ɔ Nyumɛɛ 'Yu yia bhlabhlenya lilikwɛsɔlɔ zua, 'in ɔ 'ka wlinya kɔpɛsɔlɔ zu. ³⁴ -Sɛɛn, ɔ nyumaa 'wlulapilinyɔ yia gbaa -wa mia ɔ lilisɔlɔ -yla: «Amia, -mama na Dide palia sɔ -zɔnu -gu la, a yi. A yi, dɔdɔ -lolu na Dide mnazia la aun -yla, we 'ka dɔdɔ gwedida 'bhu, a yi a 'ka we -gɔladi. ³⁵ Nu, ɲwɔ ka 'mi 'bha, 'in a yia 'mi lililu 'nye. 'In 'nyumatɔ yia 'mi 'bha, 'in a yia 'mi 'nyu 'nye. In mi zlume 'lakpayu nya, 'in a yia 'mi kpa sɔ 'sɔ nya. ³⁶ In mi zlume kpanɔ nya, 'in a yia 'mi 'naa ku 'wɔgbali. In ka zlume gu -yɔ, 'in a yia 'mi 'yuo 'paa yi. In mi zlume -kasɔ 'wu, 'in a yia 'mi -yɔbɛ.»

³⁷ «'In -wa mia tiklu yia we 'biɔpali ɔ -ylaɛ: «-Amiaa -Kanyɔ, nu, -in nɛɛ, ɲwɔ mi -mi 'bhada, 'in -a yia -mi lililu 'nye, 'nyumatɔ mi -mi 'bhada, 'in -a yia -mi 'nyu 'nye. ³⁸ Da -a 'yili -mi 'lakpayu nya, 'in -a yi -mi kpa sɔ 'sɔ nya? -In mi kpanɔ nya, 'in -a yi -mi 'naa ku 'wɔgbali? ³⁹ -In ka gu -yɔ, -in mi -kasɔ 'wu, 'in -a yi -mi -yɔbɛa? Labhla -a 'yi -mi, 'in -a yi we lenua?»

⁴⁰ «Nyumaa 'wlulapilinyɔ yia gbaaɛ: «In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu sa, -we a nua lɛ na 'bisua bhelia -yla, na 'dɛ -yla a nua we lɛ.»

⁴¹ «Təun, ɔɔ nyɔmaa 'wlulapilinyɔ yia -wa mia ɔ kɔpɛsɔlv -yla gbac: <Amia -Lagɔ tia me -yɔ la, a bɛ lv! Nu, -kosu -we'e nyumoa, -we -Lagɔ mnazia la *'Kuzu -yɔ we 'anzinya -yla, a mni -mɔ. ⁴² Ɔwɔ ka 'mɪ 'bha, 'in a 'nɪ 'mɪ lililu 'nyɛ. 'Nyumatv mɪ 'mɪ 'bhada, a 'nɪ 'mɪ 'nyu 'nyɛ. ⁴³ In mia 'lakpayu nya, a 'nɪ 'mɪ kpa sɔ 'sɔ nya. In mia kpanv nya, a 'nɪ 'mɪ 'naa ku 'wɔgbali.»

⁴⁴ «'In we 'bigv wa yia 'palia yiaɛ: <-Amiaa -Kanyɔ, nu, -in nɛɛ, Ɔwɔ mɪ -mɪ 'bhada, 'nyumatv mɪ -mɪ 'bhada, -in mɪ 'lakpayu nya, -in mɪ kpanv nya, -in ka gu -yɔ, -in mɪ -kaslv 'wv, 'in -a 'nɪ -mɪ -yɔbɛ. Labhla -a 'yɪ -mia? Labhla -a 'nɪ we lɛnva?»

⁴⁵ «Ɔɔ nyɔmaa 'wlulapilinyɔ yia we 'bigv paliaɛ: <In nɛɛ aun -yla gbuzɔnv saɛ: -we a 'nia lɛnv -wa mia -sɛsɛ -yla, -amɪ -yla a 'nia we lɛnv.»

⁴⁶ «Nu, wamɪ, da wa paa wa -kaslv 'wv, 'in we'e bhia, -mɔ wa mɪa. 'In -wa mia tiklu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mv wa yia 'yia.»

26

Zuifv 'yugalinya zva -Zezuu -yɔgbv

(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Zn 11.45-53)

¹ -Zezu bhia gbv weee ni gbagbie, 'in ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya -ylaɛ:

² «A -yi we 'ji nu, *'Wuzitylu 'fɛti ka cɪpa, we -tv 'wv 'yɪ 'sɔ. Nu, ɔɔ Nyɔmɛɛ 'Yu, 'mɔ wa yia wlaa, wa 'ka ɔ *su -gv lakulv.»

³ Nu, -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ Zuifv nyuma kpasɪ gbelia 'wlv *'Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu Kaifv -buduƆwɛɛ, ⁴ 'in wa yia wɛlv -bhlo bhli, wa 'ka -Zezu kpa 'wiemɪ, 'in wa 'ka ɔ 'bha. ⁵ Wa nɛɛ: «-A 'na kpali ɔ 'fɛtu 'yɪ nya -ni, we 'nɪ -mɪv, 'in nyuma gbugblolua.»

'Ɔwɔnɔ yabhlo slua -Zezuu 'wlv *'lasiklv

(Mk 14.3-9; Lk 7.36-50; Zn 12.1-8)

⁶ Da -Zezu mia Betani *'sɔlibhanyɔ 'Simɔɔ -buduƆwɛɛ, ⁷ 'in 'Ɔwɔnɔ yabhlo yia ɔ -yɔbɛ. Ɔ ka -bhonyida kwɛɛ, *'lasiklv -zɔnv, -we 'ka -valɛ 'tɛa, we mɪ we 'wv. -Zezu mia lida, 'in ɔ yia wee -lasiklv ɔ 'wlv slv. ⁸ Ɔ 'binɔnya 'yia we -yɔ, 'in wa yia 'cɛ 'pa, wa nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbv ɔ nyumɔ 'sa sa wea? ⁹ A mneni yaa a 'ka wee -lasiklv -zɔnv pɛlv 'pa, 'in a 'ka we 'gwezi bobabhanya yoo 'nyɛ.»

¹⁰ -Zezu yibhelia we 'ji nu, wa ka 'cɛ 'pa, 'in ɔ nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbv a sialɔ ɔɔ Ɔwɔnɔ nia? -We ɔ nva 'mɪ -yla lɛ, gbuzɔnv -wa. ¹¹ Nu, bobabhanya -yɔ aun 'sɔ mɪ 'yɪ weee nya. Nu, -amɪ mia, we 'nɪ 'yɪ weee nya in mɪ aun glaa. ¹² Na gbawlaa 'gbv ɔ yia wee -lasiklv na 'wlv slv. ¹³ In nɛɛ aun -yla gbuzɔnv saɛ: da wa yia -Lagɔgbv gba dɔdɔ weee -gv, -we Ɔwɔnɔ ni nva da lɛ, gbaa wa yia we, 'in ɔ lɛnvgbv 'ka nyɔmaa dlɪ 'wv -tv.»

Zudast 'yibha ɔ 'ka -Zezu wla

(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

¹⁴ Təun, -Zezuu 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ glaa nyɔmɛ yabhlo wa laa Zudast Isikaliɔtv, mɔ mɪa -Lagɔbubɔnyaa -cian -gbɛ, ¹⁵ 'in ɔ nɛɛ: «'Lee, in -ka -Zezu wla ni, lɛɛ -lu a 'ka 'mɪ 'nyɛa?» 'In -maa yia ɔ tama glv -bhlo 'ya kugbua 'nyɛ. ¹⁶ We 'bhv wee 'yɪ 'wv, sa ɔ 'kaa nv ɔ 'ka -Zezu wla, -bha ɔ bhli we 'yooo datahie.

-Zezu -yɔ ɔ wlawlanyɔ lia

(Mk 14.12-21; Lk 22.7-14, 21-23; Zn 13.21-30)

¹⁷ Nu, Zuifv *'floo 'nia gɔɔ -yɔ -kaa 'fɛtu 'yɪ tianv nya, 'in ɔ 'binɔnya yia ɔ laybha: «Mɔ -in 'yibha -a mni -mɪ -yla 'Wuzitylu 'fɛti -gv -lililu pia?»

¹⁸ -Zezu nɛɛ: «A mni -zɔɔ nyɔmɛ nu -gbɛ, * a gba ɔ -yla: <-Amiaa -Kanyɔ nɛɛ: «Na bhla ka nyini. -Na -gbɛ na yia 'Wuzitylu 'fɛti -saa, in -yɔ na 'binɔnya 'sɔ.» > » ¹⁹ -We ɔ gbaa wa -yla, 'mv wa nva lɛ, 'in wa yia wee 'fɛti -gv -lililu pi.

²⁰ Jibhe zɔa, 'in -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya yia ladɪ wa 'ka li. ²¹ Da wa mia lida, 'in ɔ nɛɛ: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnv sa nu, aun glaa, nyɔmɛ yabhlo yia 'mɪ wlaa.»

* 26:18 A zɛli Mk 14.13-15

²² 'In we yia wa -yɔkpa, 'in wa yia ɔ layibhayibhie bhli -bhlo -bhlo: «Na -Kanyɔ, we 'nɪ -amɪ, we 'nɪ mʊv?»

²³ ɔ nɛɛ: «-ɔ -yɔ 'mɪ 'sɔ -ka 'floo 'ɲwa zapu lu, mɔ -wa. ²⁴ Gbuzɔnu -wa: sa we mia celɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wu ɔ daa, 'sa ɔɔ *Nyumɛɛ 'Yu yia mɲia. Nu, nyumɛ -ɔ 'kaa ɔ wla, 'in wa 'ka ɔ 'bha, gbonyuu mɪ -mɔɔ -nu nya. Wa 'nɪ yaa -mɔɔ gwali, we nanɪ 'yɪ.»

²⁵ Zudasɪ -ɔ 'kaa -Zezu wla yia ɔ layibha: «Wlabi, we 'nɪ -amɪ, we 'nɪ mʊv?»
-Zezu nɛɛ: «-Mɪ gbaa dɛ -mʊv!»

-Zezu -yɔ ɔ 'bɪnɔnya lia

(Mk 14.22-26; Lk 22.15-20; 1 Kol 11.23-26)

²⁶ Wa mia lida, 'in -Zezu yia 'floo 'wɔbhɪ. ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we ladɪdlɪ. ɔ dlɪlia we ɔ 'bɪnɔnya 'wɔla, 'in ɔ nɛɛ: «A 'bhu we 'wɔ a 'ka we li, na ku -wa.»

²⁷ -Mʊv 'bɪgʊ, 'in ɔ yia nu -kɔpʊ 'wɔbhɪ, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we wa yoo 'nyɛ, ɔ nɛɛ: «A 'dɛ weee 'ma we. ²⁸ Nu, mʊ -wa na 'pɪɔn -we yia jitea nyuma duuun 'gbɪ, 'in we 'ka -Lagɔ -yɔ nyuma 'wɔsuslolu. ²⁹ Nu, gbuzɔnu -wa, zli na Dide -ka dɔdɔ 'wlɪlapɪli, we zli na maa nu lolu. We 'nɪ -mʊv, we 'ka -zɛɛn 'wɔbhɪ, in 'na 'ka nu 'ma.»

³⁰ Wa bhli -Lagɔ -lɔv 'bhie, wa yia 'tla, 'in wa yia *Olivɔsunyaa -gɔgɔ 'wlu mɲɪ.

-Zezu nɛɛ nu, Piɛli yia ɔ gbɪ kpɛli

(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Zn 13.36-38)

³¹ Tɔvɪn, -Zezu nɛɛ wa -yla: «Nu, -zɛɛn sabɔɔ 'dɛbhie -gbolu, a 'dɛ weee yia 'mɪ 'bɪ 'bhua. Nu, we mɪ celɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔɛ:

«Bhlabhɛɛ 'yɪiyɔzɔnyɔ na yia 'bhaa,

'in bhlabhɛ 'ka lamɲɔ.»

³² Nu, in -ka tli, in -ka 'wɔsɔ lu, Galilee na yia aɪn wɔlva mɲia.»

³³ 'In Piɛli nɛɛ ɔ -yla: «Nyuma weee -ka -mɪ 'bɪ 'bhɪ, -amɪ 'na 'ka we lɛv.»

³⁴ 'In -Zezu yia we 'bɪgʊpalɛ: «In nɛɛ -mɪ -yla gbuzɔnu saɛ: -zɛɛn sabɔ mia, -na kpɛli na gbɪ 'wɔla -zakpa ta, -zugba -kɔkɔ 'nɪ -slɔ gbɔ.»

³⁵ Piɛli nɛɛ: «-Innya, we 'nɪ -mʊv, we -ka 'bha wa 'ka in -yɔ -mɪ 'sɔ 'bha, in 'na 'ka -na gbɪ kpɛli.»

'Sa -bhlokpade, wa 'dɛ weee gbaa wee wɛli -bhlo.

-Zezu bhuhhoea -Lagɔ Getɛsemanee

(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)

³⁶ -Zezu -yɔ ɔ 'bɪnɔnya 'sɔ, 'in wa yia da wa laa Getɛsemanee mɲɪ. -Bha ɔ gbaa wa -ylaɛ: «A -dɪ da la, in 'ka mɔ mɲɪ, in 'ka -Lagɔ bhuhhoe.»

³⁷ ɔ -yɔ Piɛli -yɔ Zebedee 'yua 'sɔ klaa, 'in wa yia mɲɪ. -Bha ɔ -gu yia, 'in 'pɪɔn yia ɔ dli 'wɔ slo. ³⁸ 'In ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Na dli sulo mɪ 'mɪ 'bhada, a -tɔ 'yɪiyɔgada, a -yɔ 'mɪ 'sɔ.»

³⁹ ɔ bɛa 'yu -sɛ, 'in ɔ yia 'klu lagbli, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe, ɔ nɛɛ: «Na Dide, -in -ka we 'yibha, -in vlali 'mɪ siasɛ 'kadɔ -mɲɪ gwe. Nu, we 'na -zɛli na dɔmagbɪ -nɪ, we -zɛ -na dɔmagbɪ.»

⁴⁰ 'In ɔ yia ɔ 'bɪnɔnyaa -gbɛ luyi, -zugba wa mɪ 'yɪlaa 'wɔ. ɔ nɛɛ Piɛli -yla: «A 'nɪ mɲɛni a 'ka 'yɪiyɔgada -tɔ 'lɛli -bhloo -kpɔva, a -yɔ 'mɪ 'sɔɔ? ⁴¹ A -tɔ 'yɪiyɔgada, a bhuhhoe -Lagɔ, a yi laylagbɪ lu bhlili. Nu, nyumɛɛ dli 'yibha we 'ka -lu -zɔnu lɛv, 'in ku 'nɪ we mɲɛni.»

⁴² Tɔvɪn, ɔ 'bhɪ 'yaa wa -yɔ lu, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe. ɔ nɛɛ: «We -ka nu, 'yoo -putu 'nɪ -mɪ, siasɛ -yoo 'nɪ in 'ka bhli, -na dɔmagbɪ nu lɛ.»

⁴³ ɔ yia lu, -zugba wa mɪ 'ya 'yɪlaa 'wɔ, wa 'yɪli ka 'wɔwɔmanu 'gbɪ. ⁴⁴ ɔ 'bhɪ wa -yɔ lu, 'in ɔ yia 'yu bɛ, 'in ɔ tanɔ yia -Lagɔ bhuhhoe -zugba ɔ gbaa wee wɛli -bhlokpade.

⁴⁵ 'In ɔ yia ɔ 'bɪnɔnyaa -gbɛ yi lu, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A mɪ 'yɪlaa 'wɔ -bhlokpade, nyapɛda a mia yi? Da wa 'kaa Nyumɛɛ 'Yu wla gbonyuu -lɛnɔnya -yla, we bhli ka nyɪni. ⁴⁶ A -sɔ 'wɔ, -a 'ka mɲɪ! A -tali, nyumɛ -ɔ 'kaa 'mɪ wla, mɔ yia mɔ.»

-Zezu wa yia kpaa

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Zn 18.3-21)

⁴⁷ Da -Zezu mia gbada, weli mi o ηωεε, τὸν Zudası yia yi. Ὁ Zudası mia, o mi -Zezuu 'binonya kugbua le 'so glaa. 'In o -yo nyumaa -zlo yia yi, tugugble -yo su kibhe nya kwεε. Nu, -Lagobubonyaa -cian -yo nyuma kpası tiea wa. ⁴⁸ -o 'kaa o wla, sa o 'kaa o wla, o ka wa -yla we gba. O nee: «Nyume in -ka gbleli ni, mo -wa, a kpa o.»

⁴⁹ Toun, o bea -Zezu -yo, o nee: «*Wlabi» o fusasie nya, 'in o yia o gbleli.

⁵⁰ -Zezu nee o -ylae: «'Tale, -we -in yia lenva, -in nu we le slv.»

-Bha tolva bea -Zezu -yo, 'in wa yia o kpa. ⁵¹ Nu, o 'binonyaa 'yabhlo -saa tugugble tukpa 'wu, 'in o yia we -Lagobubonyaa -kanyo 'kaduu zolubhononyo 'pa, 'in we yia o yukwli 'wlu -di. ⁵² Toun, -Zezu nee: «Fa -na -gble we 'bigv. Nu, -o -ka tugugble 'wobhu, tugugble 'yli o mnunia. ⁵³ -In yibheli we 'ji nu, in mneni in 'ka na Dide bhuhhoe, -bha -bhlokpade, o 'ka 'mi 'anzinyaa -zakpa kugbua le 'so yoo 'pa, we 'ka gv. ⁵⁴ We -ka 'sa -mi ni, sa -we mia celida -Lagosebhe 'wu 'ka gbuzonu -zea? Nu, we nee 'sa we yia 'plia.»

⁵⁵ -Zezu nee wa -yla: «'Wienyo in -mia, 'in a yia 'mi kpa yi tugugble -yo su kibhe nya kwεε -nya yi? -Innya! 'Yli weee nya, in mi ladida -Lagobudu 'kadu zo gbu -sloluda, 'in a 'ni 'mi kpa. ⁵⁶ Nu, 'sa we 'de weee 'plia sa, 'in -Lagobuu -falipanyaa weli -we mia celida -Lagosebhe 'wu, we 'ka gbuzonu -ze.» Toun, 'in o 'binonya yia -bha o ti -gwagwie nya.

-Zezu wa kwaa gbububhunya 'yu

(Mk 14.53-65; Lk 22.54-55,63-71; Zn 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Wa kpa o, 'in wa yia o -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu, -o wa laa Kaifuv -gbe kwa. Da -Lagobubonyaa -cian klaa, -Lagoo titee gwesanya klaa, wa -yo nyuma kpası gbelia 'wlu. ⁵⁸ Pieli mi -Zezu 'bi, o 'ni o -yo cipa, 'in o yia -Lagobubonyaa -kanyo 'kaduu -buduηwee plali, o 'ka -bha 'yi.

⁵⁹ -Lagobubonyaa -cian -yo gbububhunya weee titalia yoyogbu la -Zezu -yo, wa 'ka o gbu 'wluladi, 'in wa 'ka o 'bha, wa 'ni gbu yabhlogbo 'yi. ⁶⁰ Nyuma -wa yia -Zezu yo -gv la zolva, -maa -zu 'wu. Nu, nyume -o 'kaa weli gba -we -yo wa 'kaa -Zezu 'bha, -moo 'ni -mi. -Sleen, nyuma 'so -soa 'wu wa nyidi, ⁶¹ 'in -maa nee: «-O mia da ni, o nee ni, o mneni o 'ka -Lagobudu 'kadu labhli, 'in o 'ka we 'subha 'yli ta zo.»

⁶² -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -soa 'wu, 'in o nee -Zezu -ylae: «Nyuma ni ka -mi gbu 'wluladi, -in 'ni mneni -in 'ka gbu -gv -saa?»

⁶³ -Zezu yia ηwe -muda -tu. 'In -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu nee o -ylae: «-In bi 'mi -yla, 'yliyoga -Lagoo 'ηni nya: 'lee, -Lagoo -Bhasanyo, -Lagoo 'Yu -in -mia yi?»

⁶⁴ -Zezu nee: «'Mu -in gbaa de! In nee 'ya ain -yla ni, Nyume Yu yia 'tite -ka -Lagoo lilisolu ladia. 'Yia a yia o, yaluppa -gv -zugba o -yo we kwli.»

⁶⁵ Toun, -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu yia o 'naa yla 'ce nya, 'in o nee: «O ka -Lago veli, a 'de weee ka we 'nu. -A 'ni -sleen gbudayinyo gbu -ka. ⁶⁶ 'In amia, a nee lea?»

Wa nee: «O -yogbu -wa, wa 'bha o.»

⁶⁷ Toun, wa yia o -dle klao slu, 'in wa yia o -kwli 'pa, -zugba tolva subhaa o 'kpa yukwli, ⁶⁸ 'in wa nee: «-Lagoo -Bhasanyo, nyoo 'pa -mi -lua? -In gba o 'ηni!»

Pieli kpelia -Zezuu gbu

(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Zn 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Nu, Pieli -di -bha la, 'pipee -buduηwee, 'in -Lagobubonyaa -kanyo 'kaduu zolubhononyo yabhlo yia o -yobe, 'in o nee o -yla: «-Mi, -in -yo Galileyu -Zezu 'so mi ya.»

⁷⁰ 'In o yia nyuma weee 'yibadi kpeli, o nee: «-We a mia gbada, in 'ni we -yi!»

⁷¹ O mnia 'suoo klolo -yo, 'in zolubhononyo yabhlo yia o 'yi, 'in -moo nee nyuma mia -bha -yla: «-O mia de ni, o -yo Nazaletiyu -Zezu 'so mi.»

⁷² 'In Pieli yia we kpeli -tapa, o nee bibie nyae: «In 'ni nyume ni -yi!»

⁷³ -Bha bea -se, -wa mia -bha, wa nee o -yla: «Nu, gbuzonu -wa, -in mi wa glaa. -Na gbagbaweli -gv -a yibhelia we 'ji.»

⁷⁴ Toun, Pieli yia bi, o nee: «In 'ni oo -nyume ni -yi! In -ka yo 'tubhu, -Lago 'pa 'mi -kaslu 'wu!»

-Bha -bhlokpade -kukɔ gboa. ⁷⁵ 'In Pielu dli yia -we -Zezu gbaa ɔ -yla -gu -bho: «Nu, -na kpeli na gbu 'wula -zakpa ta, -zugba -kukɔ 'ni -slo gbo.»

Pielu 'tlaa, 'in ɔ yia nyaziwie wida -tu kpokpo.

27

-Zezu wa kwaa Pilatu 'yu

(Mk 15.1; Lk 23.1-2; Zn 12.28-32)

¹ Zlɔkpɛ -papa, -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ Zuifɔv nyuma kpasɩ weee yia weli bhli, wa 'ka -Zezu 'bha. ² Wa gbuan ɔ, *Wlɔmv -nyime -ɔ pilu Zudee -dudu 'wlu la, wa laa Pilatu, 'in wa yia ɔ -mɔɔ -gbɛ kwa. 'In wa yia ɔ -mɔɔ yoo 'nyɛ.

Zudasɩ tlia

(Lngb 1.18-19)

³ Zudasɩ, -ɔ wlaa -Zezu, ɔ 'yia nu, wa ka ɔ -yɔgbu 'wobhu wa 'ka ɔ 'bha, 'in ɔ dli yia ɔ zukpa -sa. 'In wee tama glu -bhlo 'ya kugbua mia, ɔ yia we -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ Zuifɔv nyuma kpasɩ yoo 'nyɛ lv. ⁴ ɔ nɛɛ: «Nyime -ɔ 'nia gbunyu yabhlogbɔɔ 'ji -yi, in ka ɔ wla wa 'ka ɔ 'bha, gbunyu in nua lɛ.»

Wa nɛɛ ɔ -yla: «-Muv 'ni -amɩaa gbv. -Na 'dɛ gbv mv.»

⁵ Zudasɩ vitelia wee 'gwezi -mɔ -Lagɔbudu 'kadu zɔ, ɔ mɩa, 'in ɔ yia ɔ 'dɛ bɩzi. ⁶ -Lagɔbubɔnyaa -cian 'bhua wee 'gwezi la, 'in wa nɛɛ: «Wee 'gwezi mia da ni, nyimeɛ 'pɩɔɔn 'gwezi -wa, nu, -a 'ni mneni -a 'ka we -Lagɔbudu 'kadu 'kesu 'wuzv.»

⁷ Wa bhli weli, 'in wa yia wee 'gwezi labhu, 'in wa yia we nya nyidabhlanyɔɔ kpaɩ zɔ, we 'ka 'lakpanyaa 'bhluluda -zɛ. ⁸ We 'dɛ 'gbv wa laa -zɛɛn yli nya we «nyimeɛ 'pɩɔɔn kpaɩ». ⁹ Nu, -we -Lagɔgbv -falpanyɔ Zelemi gbaa, mv nua lɛ.

«Nu, tama glu -bhlo 'ya kugbua,

mv -wa -vale -we -gu *Izlaɛli -ylaasli bhli weli,

wa 'ka ɔ 'wuzlv.

¹⁰ 'Mv wa 'bhua 'wv,

'in wa yia we nyidabhlanyɔɔ kpaɩ 'wuzlv.

Sa na -Kanyɔ tiea 'mi,

'sa wa nua we lɛ.»

Pilatu 'bhua -Zezu -yɔgbu 'wv

(Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Zn 18.33-38)

¹¹ Wa 'ylibelia -Zezu Pilatu 'yu, 'in -mɔɔ nɛɛ ɔ -yla: «'Lee, Zuifɔv 'wlulapɩnyɔ -in -mɩa yi?»

'In -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «'Mv -in gbaa dɛ.»

¹² -Muv 'bɩgv, -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ Zuifɔv nyuma kpasɩ dilu ɔ gbv 'wlu la, ɔ 'ni gbv -gu -sa. ¹³ Tɔn, Pilatu nɛɛ ɔ -yla: «-We weee wa gbaa dɛ -na da ni, -i 'in 'nu wee?»

¹⁴ -Zezu 'ni we 'yabhlogbɔɔ 'bɩgvpaɩ, 'in we yia Pilatu ŋwegaga -subhalu.

Pilatu nɛɛ nu, wa 'bha -Zezu

(Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Zn 18.39-19.16)

¹⁵ Nu, Zuifɔv *'Wuzɩtylu 'feti -ka nyini ni, -ɔ nyumaa -zlo 'yibhaa, 'mɔ Wlɔmv -dudu 'wlulapɩnyɔ saa -kaslv 'wv. ¹⁶ We bhli, nyime -ɔ nyuma weee -yia, wa laa -Zezu -Balabasɩ, mɔ mia -kaslv 'wv. ¹⁷ Da nyuma duun gbelia 'wlu Pilatu -gbɛ, 'in ɔ yia wa layibhae: «Nyɔɔ a 'yibha in 'tide 'yia? -Zezu -Balabasɩ yaayu, -Zezu wa laa -Lagɔɔ -Bhasanyɔɔ?»

¹⁸ Nu, Pilatu 'dɛ -yi we 'ji nu, zenyidli nya wa wlaa ɔɔ -Zezu. ¹⁹ Pilatu -dia la, ɔ mi gbvubhuda, 'in ɔ 'ŋwɔ yia ɔ weli yoo 'pa: «-In 'na plali nyime mia nu gbv 'wv -ni. ɔ 'ni gbunyu lɛnv. Nu, -zɛɛn sabɔ mia, -mɔ 'yila 'wv, in ka ɔ 'gbv -zila 'yi.»

²⁰ * -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ nyuma kpasɩ sumania nyumaa -zlo -yɔla, wa 'ka gba nu, ɔ 'tide -Balabasɩ 'yi, 'in ɔ 'ka -Zezu 'bha. ²¹ ɔɔ dudu 'wlulapɩnyɔ nɛɛ wa -yla: «Nu, nyime yabhlo na yia 'yitidea. 'Lee, wa 'dɛsɔbhie glaa, nyɔɔ in 'ka 'yitidea?»

Wa nɛɛ: «-Balabasɩ!»

²² Pilati nɛɛ: «We -ka 'sa -mɪ, -Zezu wa laa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, 'lee, lɛɛ -lu un 'ka ɔ nunua?»

'In wa nɛɛ: «Kɔlv ɔ *su -gu la!»

²³ Pilati nɛɛ: «Gbɔnyuu -mɔmɔ ɔ nu lɛa?»

'In wa yia 'wokpɪ 'tɪtɛ: «Kɔlv ɔ su -gu la!»

²⁴ Da Pilati 'yia nu, -we ɔ mia lɛnuda we bhe, 'in 'gbe mia gbugbloluda bhabha, ɔ 'bhua 'nyu 'wu, ɔ budoa kwɛ nyuma weee 'yibadi, 'in ɔ nɛɛ: «Nyɪmɛ nu tɪtlɪɛɛ 'gba 'nɪ 'mɪ 'wlu -mɪ. Amɪaa 'dɛɛ gbu -wa!»

²⁵ Wa 'dɛ weee nɛɛ: «ɔ tɪtlɪɛ mia, -amɪaa -yɔ -amɪaa 'ylaaslu 'wlu -gbu -wa!»

²⁶ Tɔvɪn, 'in Pilati yia -Balabasi -kaslu 'wɔsa. 'In ɔ nɛɛ 'slɔja -yla nu, wa selɪ -Zezu, 'in wa 'ka ɔ su -gu lakɔlv.

'Slɔja nyania -Zezu

(Mk 15.16-20; Zn 19.2-3)

²⁷ Pilati 'slɔja kwaa -Zezu dɔvɔv 'wlulapɪlɪnyɔɔ -budɔvɔwɛɛ. 'Slɔja weee bibeɔ ɔ, ²⁸ 'in wa yia ɔ -bana 'wɔsa, 'in wa yia ɔ 'naa zalɔ 'wɔpla. ²⁹ Tɔvɪn, wa maa 'wia -kloo, 'in wa yia we ɔ 'wluo -pla, 'in wa yia gblee ɔ lilisɔ 'wɔ zv. Wa 'sibhliɪ 'kukolu ɔ 'yu, 'in wa yia ɔ nyani. 'In wa nɛɛ: «Zuifvɔ 'wlulapɪlɪnyɔɔ, -na fuv!»

³⁰ 'In wa yia ɔ -dlɛ -gu slu. Wa 'bhua gblee 'wu, 'in wa yia we ɔ 'wluo 'pa. ³¹ Da wa bhɪa ɔ nyaniɛ, 'in wa yia ɔ 'naa zalɔ 'wɔsa, 'in wa yia ɔ 'dɛɛ -bana ɔ 'wɔpla, 'in wa -yɔ ɔ yia mɪn wa 'ka ɔ su -gu lakɔlv.

-Zezu wa kulva su -gu la

(Mk 15.21-35; Lk 23.26-43; Zn 19.17-27)

³² Da wa 'tlaa 'gbe, 'in wa -yɔ Silɛnyu 'Simɔɔ yia gbeli. 'Slɔja nɛɛ ɔ -yla -gla nya nu, ɔ 'bhu -Zezuu su 'wu. ³³ 'In wa yia da yabhlo wa laa zuifwɛli 'wu Gɔlvɔgɔta nyɪnɪ, we ji -wa nu, 'wluu 'kvaɔ da. ³⁴ -Bha 'slɔja 'nyɛa -Zezu nu -we lu wa palɪa kalɔ -nyakpɔ. -Zezu 'yia we 'ɲwɛ, ɔ 'nɪ we 'ma. ³⁵ Wa yia ɔ su -gu lakɔlv, 'in wa yia -nɪgbɪ 'pa, -we wa 'kaa 'yɪ -bhlo -bhlo ɔ -bananya glaaɔ 'gbu. ³⁶ Tɔvɪn, wa yia -bha ladi, wa 'ka ɔ 'yliyɔzv.

³⁷ -We ka 'gbu wa yia ɔ 'bha, wa ka we cɛli, 'in wa yia we ɔ 'wɔlɔbɪta lakɔlv:

-ɔ MɪA DA

ZUIFVU 'WLULAPɪLɪNYɔ -ZEU -WA

³⁸ Wa ka 'ya 'wienya 'sɔ su -gu lakɔlv ɔ kwesi. 'Yabhlo mɪ ɔ lilisɔlv, 'in -gudv mia ɔ kɔpɛsɔlv.

³⁹ -Wa plɪɪa -bha, 'wlu wa bitea, 'in wa vɛɪɪa -ɔ, ⁴⁰ wa nɛɛ: «-Mɪ, -mɪ gbaa -in 'ka -Lagɔbudu 'kadu -wɔlɔ, 'in -in 'ka we 'sɔvha 'yɪɪ ta 'wɔ nɪ, -sa -na 'dɛ gbu 'wu. Nu, -in -ka -Lagɔɔ 'Yu nya -mɪ, -in 'bhv su -gu -in 'ka lasibhli.»

⁴¹ 'Sa -bhlokpade, -Lagɔvɔvɔnyaa -cian klaa, -Lagɔɔ titee gwesanya klaa, we -yɔ Zuifvɔ nyuma kpasi nyania ɔ, wa nɛɛ: «ɔ ka nyuma tɔlvɔ pue, ⁴² ɔ 'nɪ -slɛɛn mneni ɔ 'ka ɔ 'dɛ pue. *Izlaɛlu 'Wlulapɪlɪnyɔɔ ɔ -mia yɪ? We -ka 'sa -mɪ, ɔ 'bhv su -gu ɔ 'ka lasibhli, 'in -a 'ka ɔ dli -gu zv. ⁴³ 'In ɔ nɛɛ: «In mɪ -Lagɔɔ 'Yu nya.» Nu, -de -Lagɔ yɪ ɲwɪnu, ɔ 'ka ɔ gbu 'wɔsa, -bha -a yia 'yia.»

⁴⁴ 'Sa -bhlokpade, 'wienya, -wa wa kulva su -gu la ɔ kwesi, -maa vɛɪɪa ɔ.

-Zezuu tɪɪa

(Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Zn 19.28-30)

⁴⁵ 'Ylv 'ka -glɔnyɪɪɪ nyɪnɪ yɪ, nɪkpise kpaa dɔvɔv weee -gu, we li 'lɛɪ ta. ⁴⁶ We bhɪalɪda -Zezu 'kpɪa 'wu 'tɪtɛɛ, ɔ nɛɛ: «Eli, Eli, lama sabakatani?» -Mvɔv ji -wa nu: na -Lagɔ, na -Lagɔ, lɛɛ -lu ka 'gbu -in yɪ 'mɪ 'bɪ 'bhua?

⁴⁷ Nyuma tɔlvɔ -wa mia -bha, -wa 'nva we, wa nɛɛ: «ɔ mɪ Elii lada!»

⁴⁸ Wa 'yabhlo 'bhua -fuu 'wu -gwagwɪɛ nya, ɔ faa we kalɔ nu lv, 'in ɔ yia we gblee 'yɪɪa 'wu zv, 'in ɔ yia we ɔ ɲwɛ -yɔɪɪ ɔ 'ka 'ma.

⁴⁹ Nu, wa tɔlvɔ nɛɛ: «-In wv -slɔ. -De Elii yɪ yɪ -mɔɔ 'ka ɔ gbu 'wɔsa, -a 'ka -bha 'yɪ!»

⁵⁰ -Zezu yia 'wokpɪ lv 'tɪtɛɛ, 'in ɔ yia tɪ. ⁵¹ -Bha -bhlokpade, 'naa bɪzɪa -Lagɔbudu 'kadu ɔ bhliɪ 'wɔylayɪɪ we nyɪɪɪ -mɔ yalɪ tɪklu, 'in we yia ɔv nyɪnɪ. Dɔvɔv yia zuklu, 'in tɔkpanya yia 'wɔyla. ⁵² Gbawla yia ɲwɛ -kali, 'in -Lagɔnyuma tɔlvɔ -wa tɪa, 'in wa yia tɪtlɪnyɪa

glaa 'wusɔ. ⁵³ 'In wa yia wa gbawla 'wotla. Da -Zezu -sɔa tɪtlɪnya glaa 'wu, wa mɪa -Zeluzalemɔ, 'in nyuma duun yia wa 'yi.

⁵⁴ *Wlɔmɔ -slɔja glɔ gbuu 'yugalɪnyɔ -yɔ ɔ 'slɔja, -wa mɪa -Zezu 'yliyɔzɔda, wa 'yia dɔdɔ zukluda we -yɔ -lu weee -we 'plɪa, 'in wa yia nyanɔ nu, wa nɛɛ: «-Lagɔɔ 'Yu ɔ -mɪa 'piɛɪn!»

⁵⁵ 'ɪjwnɪ -duun mɪa -bha, -wa kwaa -Zezu yoo Galilee, 'in -wa pia ɔ -yla, wa 'yɪgbe -mɔ 'pɪ, -zugba wa yla. ⁵⁶ Wa glaa, Magɪdala -ɪjwnɔ Malii klaa, *'Zake -yɔ * -Zezɛfɔv 'nyaa Malii klaa, we -yɔ Zebedeee 'yuaa 'nyaa mɪ -bha.

*Alimateyu *-Zezɛfɔ faa -Zezu gbawla 'wu
(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Zn 19.38-42)*

⁵⁷ Jibhe mɪa zɔda, 'in Alimategbe 'wɔv 'ɪnumɪnyɔ yabhlo wa laa *-Zezɛfɔ, 'in -mɔɔ yia yi. Nu, -mɔɔ mɪ -Zezuu 'bɪnɔnyɔ nya. ⁵⁸ ɔ mɪa Pilatu -gbe, 'in ɔ yia -mɔɔ -Zezu 'kwie -zlali. Tɔvɪn, Pilatɪ yia ɔ 'yoo 'nyɛ ɔ -yɔ we 'ka mɪnɪ. ⁵⁹ ɔ 'bhua -Zezuu 'kwie 'wu, 'in ɔ yia we 'naa lolu -yɔ zu. ⁶⁰ 'Bhuka -we wa 'bhluɔ tɔkpɔ 'wu ɔ 'dɛɛ -yla, we nukplɛ ɔ faa wee 'kwie. We 'bɪgɔ, ɔ glipea tɔkpɔ -boklo 'kadɔ, ɔ klaa gbawla ɪjwɛ, 'in ɔ yia mɪnɪ. ⁶¹ Magɪdala -ɪjwnɔ Malii -yɔ Malii -putu -dɪ -bha gbawla 'yu la.

'Slɔja -kva -Zezuu gbawla ɪjwɛ

⁶² Zɪ -ka zɪ, mɔ -wa *Nyapɛylɪ. -Lagɔbɔbɔnyaa -cɪan -yɔ Falizunyɪa yia Pilatu -gbe mɪnɪ. ⁶³ Wa nɛɛ: «-Amɪaa -kanyɔ, -we ɔɔ yokanyɔ nɪ gbaa, -zugba ɔ -ga 'yɪliyɔ, -amɪaa dɪ ka we -gɔ lasibhli. ɔ nɛɛ: «'Yɪ 'sɔ, we tanɔ nya, na yia tɪtlɪnya glaa 'wusɔa.» ⁶⁴ We 'dɛɛ 'gbɔ, -na zɔkpɔ -wa, tie -na 'slɔja, wa 'ka ɔ gbawla ɪjwɛkɔ tɪklu 'yɪ ta. Wa -ka 'sa nu, ɔ 'bɪnɔnyɔ 'nɪ mɪnɪ wa 'ka ɔ 'kwie yɪ, 'in wa 'ka gba nu, ɔ ka tɪtlɪnya glaa 'wusɔ. We 'nɪ -mɔv, yɔ -mɔmɔv wa yia tubhɔv, we -nyu 'yɪ we -zi tɪanɔ.»

⁶⁵ Pilatɪ nɛɛ: «'Slɔja nɪ, sa a -ka we ɪjwɛkɔkɔv mɪnɪ, a mɪnɪ a 'ka 'sa we ɪjwɛkɔ.»

⁶⁶ Tɔvɪn, wa yia mɪnɪ wa 'ka gbawla ɪjwɛkɔ. Tɔkpɔ -we mɪa we ɪjwɛɛ, 'in wa yia we -yɔ 'pa, 'in wa yia -bha 'slɔja 'yɪgbeli, wa ka we 'yɪliyɔzɔ.

28

-Zezu -sɔa tɪtlɪnya glaa 'wu

(Mk 16.1-11; Lk 24.1-12; Zn 20.1-10)

¹ Nyapɛylɪ 'plɪa, dimasɔ zɔkpɛ -papa, Magɪdala -ɪjwnɔ Malii -yɔ Malii -putu yia gbawla -gɔ mɪnɪ. ² Tɔvɪn, 'in dɔdɔ yia zuklu sa -gɪgɪli. -We ka gbɔ -wa, Jejɪtapɛɛ 'anzɪ 'bhɔvɔ yalɪ, mɔ 'sɪbhliɔ la, we glipea tɔkpɔ -boklo 'kadɔ, 'in we yia we gbawla ɪjwɛɛ -sa, 'in we yia we -gɔ ladɪ. ³ Sa 'nyu 'kaa 'yɪka 'pa, 'sa we 'klɔ mɪa, 'in we 'wu -bana lɪa 'paun 'paun. ⁴ Waa 'slɔja nɔv nyanɔ, -zugba wa tɛɪa, 'in wa yia bhli tɪtlɪnya 'bhɪsa.

⁵ Nu, 'anzɪ nɛɛ 'ɪjwnɪ -yla: «A 'na nɔvɔ nyanɔ -nɪ. In -yɪ we 'jɪ nu, -Zezu -ɔ wa kulɔv *su -gɔ la, ɔ da a mɪa -talɪda. ⁶ ɔ 'nɪ -seli -mɪ. Sa ɔ gbaa, ɔ ka tɪtlɪnya glaa 'wusɔ, ɔ -ga 'yɪliyɔ. A yɪ, da ɔ pia zɪmɛ la, a 'ka -bha 'yɪ. ⁷ A mɪnɪ -gwagwɪɛ nya, a 'tɔlɔ ɔ 'bɪnɔnyɔ nu, ɔ ka tɪtlɪnya glaa 'wusɔ, ɔ ka aun 'yugalɪ Galilee. -Mɔ a yia ɔ 'yia. Nu, 'mɔ in gbaa dɛ aun -yla.»

⁸ Wa 'bhɔvɔ gbawla -yɔ slɔv, wa mɪ nyanɔ nɔvɔda, -zugba 'mɔna 'kadɔ mɪ wa dɪ 'wu. 'In wa yia mɪnɪ -gwagwɪɛ nya, wa 'ka -Zezuu 'bɪnɔnyɔ 'dɪ -salɪ. ⁹ Tɔvɪn, 'in -Zezu yia wa yoo yi, ɔ nɛɛ wa -yla: «Ka 'yuo 'pa!» Wa bɛa ɔ -yɔ, 'in wa yia ɔ bhɔ lakpa, 'in wa yia ɔ 'yɪlɪmanɪ. ¹⁰ 'In ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «A 'na nɔvɔ nyanɔ -nɪ, a mɪnɪ, a gba na bhɛɪa -yla wa mɪnɪ Galilee, -mɔ wa yia 'mɪ 'yia.»

'Dɪ 'slɔja -saa

(Mt 27.62-66)

¹¹ Da waa 'ɪjwnɪ mɪa -slɔ 'yɪloogblɔ, 'slɔja -wa -kva gbawla ɪjwɛ, 'in wa tɔlɔvɔ yia 'gbe nukplɛ lɔmɪnɪ. -We weee 'plɪa, 'mɔ wa gbaa -Lagɔbɔbɔnyaa -cɪan -yla. ¹² -Maa -yɔ nyuma kpasɪ gbɛɪa 'wlu, 'in wa yia wɛɪɪ -bhlo bhli. Wa 'nyɛa 'slɔja 'gweziɪ -zɪlo, ¹³ 'in wa nɛɛ: «-We a 'kaa gba nɪ, mɔ nɪ da: «Nu, sabɔ, da -a mɪa 'ylaa 'wu, 'in ɔ 'bɪnɔnyɔ yia yi, 'in wa

yia ɔ 'kwiɛ yli.» ¹⁴ Nu, ɔɔ dɔdɔv 'wlulapulinyɔ -ka we 'nu, -we -a 'kaa gba, -a -yi we. Gbu 'na 'ka aɔn yli.»

¹⁵ 'Slɔja -yɔ wa 'gwezi mɔɔ, -we wa gbaa wa -yla, mu wa nva lɛ. Wee 'di wa zva 'slɔja, 'in we yia lamneni Zuifvɔ -gbɛ. -Zɛɛn yli nya, wa mɔ -slɔ we gbada.

-Zezu -slɔlua ɔ 'dɛ ɔ 'bɔnɔnya 'klɔ

(Mk 16.14-18; Lk 24.36-49; Zn 20.19-23; Lngb 1.6-8)

¹⁶ ɔ 'bɔnɔnya kugbua lɛ -bhlo mɔɔ Galilee, -gɔgɔ -we -Zezu -slɔlua wa 'klɔ, 'mɔ wa -gblaa. ¹⁷ Wa 'yia -Zezu -yɔ, 'in wa yia ɔ 'ɛni -mɔnɔ. Nu, wa tɔlva lva dli. ¹⁸ -Zezu bɛa wa -yɔ, 'in ɔ nɛɛ: «-Lagɔ ka 'mɔ 'tɛtɛ weɛ 'nyɛ yali -yɔ dɔdɔ -gv. ¹⁹ A mɔ laga -dɔdɔ weɛ -gv, a -zɛlɔ -mɔ -nyɔma na 'bɔnɔnya. A batizee wa 'nyu nya, Dide klaa, 'Yu klaa, we -yɔ Zuzu 'Pɔpa, wa 'ɛni nya. ²⁰ Tite weɛ in 'nyɛa aɔn, a -slɔlu wa we 'nɔɔwɛzɔvɛ. A yibheli we 'ji nu, in -yɔ aɔn 'sɔ mɔ 'yli weɛ nya, 'in dɔdɔ 'kaa labhu.»

Maliku 'sebhē Sa Maliki gbaa -Zezuu gbuzōnu gbu

Nu, nyuma -wa cēlia -Zezuu -gugbu, Maliki -wa wa tianu. Ōmō klaa, *Pōlu klaa, we -yō Banabasi, ma nua lubho dabudu. Wa ka Maliku -gugbu celi -Zezuu tietienyaa lenvgbunya 'sebhē 'wu. Ō 'sebhē 'wu, ō 'yibha ō 'ka tia -Lagonyuma -Zezu -slolu, 'in -we ka 'gbu we mi yaa nu, -Zezu tli tēn, ō 'ka we 'ji wa -yla gba.

-We 'kaa lenu, 'mū 'Zan *-Batisti gbaa

¹ -Lagōgbu -we gbaa -Lagō 'Yu -Zezu *Klisu gbu, we gwedida ni. ² *-Lagōgbu -falipanyō *Ezaii cēlia ō 'sebhē 'wōe:
«Nu, -Lagō nēe:

«-Mī 'yu na paa na *tietienyō yoo ō 'ka -na 'yoo -yōmnazi.»

³ Nyūmē yabhlo 'kpiā 'wu -mō da beblē, ō nēe:

«Nu, a mnazi Nyūmaa -Kanyō 'yloogbu -yō.

A nu 'yoo tiklu ō 'yu.» »

⁴ 'Sa wa 'yia *Zaan -yō -mō da beblē, -zugba ō batizee nyuma 'nyu nya, ō kpi 'wu nu, «A 'bhiti dli, a yi in 'ka aun batizee, 'in -Lagō 'ka amīaa gbunyii 'woti.»

⁵ Zudee -dudu -gu -nyūma weee -yō *-Zeluzalemū -nyūma weee yia Zaan -gbē. Gbonyuu, -we wa nua lē, 'mū wa gbaa -zejila 'wu, 'in ō batizea wa, Zudeen nyu lu.

⁶ Nu, ō Zaan mīa, ō 'wu -bana mī *-nyōmē nyani nya, 'in ō -cēsli mīa numē ku nya. Lu 'kpi -yō -gangan ō lia. ⁷ Ō 'kpiā 'wu, ō nēe: «Nyūmē -ō yia 'mī 'bī yia, ō 'tite -zi na -nu. In 'nī we 'klo -ka in 'ka 'wōkwli, 'in in 'ka ō -sakwlaa 'llukpe -blo. ⁸ 'Nyu nya -amī na batizea aun. Mō yia aun batizea -Lagō Zuzu 'Pupa nya.»

Zaan batizea -Zezu

(Mt 3.13-4.11; Lk 3.21-22, 4.1-13)

⁹ -Bha -bhlokpade -Zezu 'bhva Nazaletī Galilee -dudu -gu, 'in Zaan yia ō batizee Zudeen nyu lu. ¹⁰ -Zezu 'tlaa 'nyu lu, tōn, ō yia -Lagō 'gbe -yōyi ŋwē -kalida. 'In -Lagō Zuzu -ō 'wla -kpakun, -mō yia -Zezu -gu lasibhli. 'In wa yia weli yabhlo 'bhva -Lagō -gbē 'nu, we nēe: ¹¹ «Na 'Yu -in -mīa, in -kali -na zē. -Mī in 'nyēa na dli weee yoo.»

¹² Tōn, -Lagō Zuzu yia -Zezu da beblē 'sulu. ¹³ Ō li -mō 'yī glu 'sō, 'in *-Saatan yia ō layla, -zugba -Zezu mī -mō -fliinuma glaa, 'in 'anzunya yia ō 'wusa.

-Zezu laa zibhibhanya -mnua

(Mt 4.12; Lk 4.14-15, 5.1-11)

¹⁴ Wa ka Zaan -kasl 'wupa 'bhie, -Zezu yia Galilee -dudu -gu mni. Ō nyūnia -mō, 'in ō yia -Lagōgbu gbagbie bhli. ¹⁵ Ō nēe: «'Yī -we -Lagō -saa -bha, we ka nyūni. *-Lagō nyūmaa 'wlulapū bhla ka cpa. A 'bhiti amīaa dli. A zū -Lagōgbu dli -gu.»

¹⁶ -Zezu mī Galilenyū kwesi 'plida, 'in ō yia 'Simō -yō ō bheli Andlee 'yī. Wa mī -bha wa 'sowli 'nyu lu vitelida. Nu, zibhibhanya wa -mīa. ¹⁷ -Zezu nēe wa -ylae: «A yi 'mī 'bī, sa a kpaā zibhi, in 'ka 'sa aun nyūmaa 'yiliblanōnyū -zeli, 'in a 'ka wa 'mī 'bīa.» ¹⁸ Tōn, wa tia -bha wa 'sowli, 'in wa yia ō 'bī mni.

¹⁹ Ō bea 'yu -sē, 'in ō yia Zebedee -yō ō 'yua *'Zake -yō *Zaan -yōyi, -zugba wa mī wa 'sowli mnazida, -mō 'glu 'wu. ²⁰ Ō laa wa, 'in wa yia -bha wa dide -yō ō lubhonnyūa tī, -mō 'glu 'wu, 'in wa yia ō 'bī mni.

-Zezu vua zuzu 'nyuu

(Lk 4.31-37)

²¹ -Zezu -yō ō *'būnōnyūa mni Kapernaumu *Nyapēyī nya, 'in ō yia wa gbu -slolu *-Lagōbudu zō. ²² Ō gbagba weli ka wa ŋwegaga -subhalti. Nu, ō 'nī wa gbu -slolu -Lagō titee gwesanya 'bhisa, se -we -Lagō 'nyēa ō, we nya ō -slolua wa gbu. ²³ Tōn, nyūmē yabhlo, zuzu 'nyū kpaā, 'mō wa 'yia -yō -mō -budu zō, 'in ō yia 'wōkpi. ²⁴ Ō nēe: «-Mī,

Nazaletiyu -Zezu, -naa læe -gbu puli na gbu 'wula? -Amiaa lasastee 'gbu -in yia yi yi? In -yi -mi ηwee ηwee: -Lagoo -Mowlonyo o tiea, 'mo -in -mia.»

²⁵ -Zezu yia we, we ηwee labhali -gla nya: «'Mu ηwe! 'Bhu o 'wu.»

²⁶ Toun, 'in we yia o lazuklu 'titee, 'in we yia o 'wotla 'wukpikpie nya. ²⁷ ηwegaga yia wa 'de weee subha, 'in wa yia la 'yibhali yibhale: «Aya! Læe gbu ni daa? Welu -lolu o slolua nyuma 'titee nya. Nu, o puli zuzu 'nyii 'wlu la, 'in we zua o 'nuηwe.»

²⁸ -Bha -bhlokpade o 'ηni mnenia Galilee -dudu -gu la.

-Zezu jipea guzonyaa -zlo

(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

²⁹ Wa 'tlaa toun, omo klaa, 'Zake klaa, we -yo Zaan, wa yia Andlee -yo 'Simoo -buduηwee mni. ³⁰ Wa 'kaa -mo nyini, -zugba 'Simoo ηwnoo 'nyaa mi lapida. O ku -su. Wa yia we -Zezu -yla gba sibi. ³¹ O bea o kwesi, 'in o yia o so -yo o 'wobhulu, 'in o kusulo yia o -gu 'bhu. 'Bhie, o yia wa -yla pipie bhli.

³² Jibheza, da 'ylo bhli, 'in wa yia guzonya -yo nyuma -wa zuzu 'nyuu mia 'wu -Zezuu -gbe -la. ³³ 'In, -zoo -nyuma weee yia -bha wee -buduηwee 'wlugbeli. ³⁴ O yia nyuma, -wa kaa guu 'yli -bhlo -bhlo -yo jipe, 'in o yia zuzu 'nyii duun vu. Nu, -o o -mia, zuzu 'nyii -yi we, we 'dæe 'gbu o 'ni ηwnu we 'ka gba.

-Zezu 'plilia Galiledudu weee -gu

(Lk 4.42-44)

³⁵ Zligu -papa, 'in -Zezu yia 'wuso, 'in o yia -flii mni. -Mo o bhuhoea -Lago. ³⁶ 'Bhie, 'Simoo -yo o -lima yia o 'yilibalanova mni. ³⁷ Wa 'yia o, wa næe o -yla: «Nu, nyuma weee mi -mi -yo laybhada.»

³⁸ O næe wa -yla: «-A mni 'ya da -putu, kwesi -gbenya 'wu, in 'ka -meme -Lagobgu gba. Nu, we 'gbu in yia yi.»

³⁹ O yia Galilee -dudu weee -gu 'plili, -zugba o gba -Lagobgu -Lagobudunya zo, 'in o vu zuzu 'nyii.

-Zezu jipea *solibhanyo

(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

⁴⁰ -Bha *solibhanyo -bhlo bea o 'yu, 'in -moo yia 'kukolu 'sibhli. -Moo næe: «-Na zukpa -wa. We -ka -mi dudu nani, -in mneni -in 'ka 'mi jipe.»

⁴¹ -Zezu 'yilia o nyazi, 'in o yia o kwezi, 'in o næe: «We nani 'mi dudu we 'ka -mi -yo 'bhu.» ⁴² Toun, 'in we yia o -yo 'bhu, 'in o yia 'pu. ⁴³ -Bha o gbaa o -yla 'klu 'cici nyæe: ⁴⁴ «-In -ka mni ni, -in 'na -sali we 'di nyume yabhlogbo -ni. Mni -na 'de *-Lagobubonyo 'kluslolu. 'In, -we *Moizi gbaa nyume -o -ka 'pu -o 'nye -Lago, -in wla we, wa 'ka we 'jiyibheli nu, *soli ka -mi ku 'wu 'bhu.»

⁴⁵ O nyume mnia, 'in o yia we gba nyuma weee -yla. We 'dæe 'gbu -Zezu 'ni 'masleen mneni o 'ka 'gbe nukple pla. -Mo o -dula -flii la, -zugba wa bhu da weee, wa yi o -gbe.

2

-Zezu jipea zolaslonyo

(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

¹ 'Yli 'sole 'plia, 'in -Zezu yia Kapenaumu lu yi. Wa ka 'nu nu, o mi -budu zo. ² Nyuma duun yia -mo gbeli. Wa -zu 'wu -bhaa 'gbu, tolva 'ni mneni wa 'ka 'yiligbeda 'yi -bha -buduηwee. 'In, -zugba o gbaa wa -yla -Lagoweli. ³ 'In nyuma -yo zolaslonyo yia yi. O mi nyuma -mnu kwæe 'sowli 'wu. ⁴ Nyuma -zu 'wuu 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka o -Zezu 'kluslolu. We 'dæe 'gbu wa -gblaa -budu 'wlu, wa 'fitea -bha, 'in wa yia -bha o zolaslonyo -lali, -zugba o mi 'sowli 'wu. ⁵ -Zezu 'yia nu, wa ka o dli -gu zu, o næe o zolaslonyo -yla: «Na 'yu, in ka -na gbonyii 'woti.»

⁶ -Lagoo titee gwesanya tolva -dia -bha la, -maa næe -maa 'dæe dli zoæ: ⁷ «Læe -lu ka 'gbu nyume -moni gba 'sa sa? -Lago o vela. -Lago -bhlogbo mnenia o 'ka nyume gbonyii 'woti. We 'ni mu?»

⁸ 'In gbu -we mia wa 'wlukvvn, -Zezu yibhelia we, 'in o nɛɛ wa -ylae: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a pupali sa dli laa? ⁹ 'In 'ka gba: «In ka -na gbonyii 'wutu, -muv -kalia -yo yaayu, in 'ka gba: «-Sɔ 'wu, 'bhu -na 'sowli 'wu, mni -budunwɛɛ» -muv -kalia -yo yi? ¹⁰ A yibheli we 'ji nu, oɔ *Nyumɛɛ 'Yu ka se dudu -gv, o 'ka nyumaa gbonyii 'wutu.» ¹¹ -Bha o gbaa oɔ zolaslonyo -yla: «-Sɔ 'wu, -in 'bhu -na 'sowli 'wu, mni -budunwɛɛ.»

¹² Tɔvɔn, nyuma weee mi o ylada, 'in o yia 'wusɔ. O 'bhua o 'sowli 'wu, 'in o yia mni. We subhala nyuma nɔwɛgaga, 'in wa yia -Lagɔɔ 'nɔn -mnun, wa nɛɛ: «-A -ka bhaa 'wlv, -a 'ni -slɔ 'sasokpa -gbu -mnu da 'yu.»

-Zezu laa Levii
(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

¹³ -Zezu mnia lv, -mɔ 'nyu kwesi, 'in nyumaa -zlo yia o 'bi yi, -zugba o slolua wa gbu. ¹⁴ O mi 'plida, 'in o yia Alifɛɛ 'yu Levii -yoyi, -mɔɔ -di 'gwɛzisabudu zɔ la. 'In o nɛɛ o -ylae: «Yi 'mi 'bi.» *Levii -sɔa 'wu, 'in o yia o 'bi mni.

¹⁵ -Zezu -yo o 'binɔnya mi lida *Leviii -budu zɔ, -zugba *nisun -gwɛzisanya -yo gbonyuuu kwe -cian tɔlvɔ mi 'ya wa glaa. Nu, -maa -zu 'wu, 'in wa mia o 'bi. ¹⁶ -Lagɔɔ titee gwesanya 'yia -Zezu -yo nisun -gwɛzisanya -yo gbonyuuu kwe -cian nya lida, 'in wa nɛɛ o 'binɔnya -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbu o -yo nisun -gwɛzisanya -yo gbonyuuu kwe -cian lia?»

¹⁷ O 'nva we, o nɛɛ wa -yla: «Nyuma -wa -yalia, wa'a mni -dɔtlɔɔ -gv. Nu, guzvɔnya mnia -dɔtlɔɔ -gv. Nu, in 'ni nyuma tiklu laa yi, gbukpva -nyuma in yia laa.»

-Zezu -yo 'sun
(Mt 9.4-17; Lk 5.33-39)

¹⁸ Zaaan 'binɔnya -yo *Falizinyuma mi 'sun 'wu, 'in wa yia -Zezu layibhaa mni. Wa nɛɛ o -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbu Zaaan 'binɔnya -yo Falizinyuma mi 'sun 'wu, 'in -nanvɔ 'binɔnya 'ni 'sun 'wu -mia?»

¹⁹ -Zezu yia we 'bigupaliɛ: «'nɔwɔɔ kwa zli, o 'lowlii -lima mnɛni wa 'ka lililu ti o 'lowlii 'yibadu? -Innya, we 'ni 'sa -mi. O 'lowli -ka -bha -mi, wa 'ni mnɛni wa 'ka 'sun pla. ²⁰ Nu, 'yil yabhlo yia nɔnia, 'in wa saa wa 'nɔwɔɔ 'lowli glaa. -Muv zli wa plaa 'sun.

²¹ «Nu, -bana sva -ka yla ni, nyumɛ -ka we pipɛda -mi, oɔ zɔ we ylada 'naa lolu. O -ka 'sa we nv, 'in 'naa lolu gbizea -bana sva 'wu, 'in we ylada ylimania 'wula.

²² «Nu, wa'a pali nv lolu *bala sva 'wu. Wa -ka 'sa nv, 'in nv lolu wlaa wee bala, 'in we 'de 'sɔ nyumoa. Nu, nv -lolu kaa bala lolu.»

-Zezu -yo Nyapeyli
(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)

²³ *Zuifvɔ Nyapeyli yabhlo nya, -Zezu mi blekpa 'plida, 'in o 'binɔnya yia bleya -kwakwie bhli 'yooɔwɛ -yo. ²⁴ -Bha Falizinyuma gbaa o -yla: «-We -amua tite gbaa wa 'na nɔvɔ Nyapeyli nya lɛ -ni, lɛɛ -lu ka 'gbu -na 'binɔnya nv we lɛa?»

²⁵ O nɛɛ: «Da *-Davidi 'nia -lu -ka, 'in nɔwɔɔ mia o -yo o nɔnɔnya 'bhada, -we o nva lɛ, a 'ni -slɔ we zɛlu? ²⁶ *-Lagɔɔbubɔnyaa -kanyo 'kadu Abiataa bhla, 'sa -Davidi plaa -Lagɔɔ bubɔbudu zɔ, 'in 'floo wa 'nyɛa -Lagɔɔ, wee 'floo mia ni, -Lagɔɔbubɔnya 'dɛkpva 'ka yaa we li, 'in -Davidi yia we li, 'in o yia o nɔnɔnyaa -nv wla.

²⁷ «-Lagɔɔ zva nyuma Nyapeyli, wa zuzɔnvɔ 'gbu o yia we lala, we 'ni Nyapeyli 'dɛkpva 'nɔnɔwɛzuvɛɛ gbu. ²⁸ We 'dɛɛ 'gbu, Nyumɛɛ Yu mia, mɔ -wa Nyapeyli -Kanyo.»

3

Nyumɛ -o ka sɔ 'kua
(Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

¹ -Zezu yia -Lagɔɔbudu zɔ pla lv, -zugba nɔkpasu -o ka sɔ 'kua o mi -mɔ. ² -Wa mia -bha, -zugba wa wv 'saa -Zezu tenyii, -de o yi nyumɛ jipe Nyapeyli nya, 'in wa 'ka sa oɔ zva titee 'nɔnɔwɛ, wa 'ka we gbu o 'wlu di. ³ O nɛɛ -o ka sɔ 'kua -ylae: «-Sɔ 'wu nyuma weee -zejila 'wu.»

⁴ Təun, ə yia wa layibha: «Sa tite gbaa? We nɛɛ wa nu gbu -zənu lɛ Nyapeyli nya yaayu, wa nu gbu 'nyuu lɛɛ? Wa pue nyumɛ yaayu, wa 'bha nyumɛɛ?»

'In -bha yia 'wutu bhlenyii. ⁵ Waa nyumaa nukplɛɛ 'ylinyunoo 'gbu -Zezuu dli yia 'wusə, -zugba ə ylaa wa 'cɛ dli nya. 'In ə nɛɛ -ə ka sɔ 'kua -yla: «-Glo -na sɔ 'wu.» Ə -gloa ə sɔ 'wu, 'in we yia 'pu. ⁶ Falizinyima 'tlaa, wa -yɔ *Ewlodbu nyuma yia yli pla, wa yia gbu zɔ. Nu, wa 'ka 'kli 'yi, wa 'ka ə 'bha.

Nyumaa -zlo yia -Zezu 'bi

⁷ -Zezu yia 'nyuu ŋwɛ -yɔ mni, ə -yɔ ə 'binɔnya 'sɔ. Nyumaa -zlo yia ə 'bi, Galilee klaa, Zudee klaa, we -yɔ Idumee dudu -gɔ wa 'bhva. ⁸ Tɔlva 'bhva -Zeluzalemɔ, tɔlva 'bhva Idumee -dudu -gɔ, dudu -we mia Zudeen nyu luv, tɔlva 'bhva we -gɔ, tɔlva 'bhu 'yaa Tili -yɔ Sidɔn kwesi gbe 'wu. Nu, wa 'nva ə lɛnvgbu, 'in wa yia ə -gbɛ yi. ⁹ Ə nɛɛ ə 'binɔnya -yla: «A mnazi 'glu yabhlo la 'mi -yla. Nu, nyumaa -zlo yi 'mi ninɛn.»

¹⁰ Nu, ə ka nyuma duun jipe, we 'dɛɛ 'gbu -wa kaa gu -yɔ, 'in wa suslua wa 'ka ə kwɛzi. ¹¹ 'In zuzu 'nyii -ka ə 'yi, 'in we kwlia 'wu ə 'yu, 'in we kpia 'wu: «Nu, -Lagɔ 'Yu -in -mia.» ¹² 'In ə gbaa we -yla 'klu 'cɪcɪ nya nu, -ə ə -mia, we 'na gbalɪ we -ni.

-Zezu -saa -bha ə 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ

(Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

¹³ -Muv 'bigv, 'in -Zezu yia -gɔgɔ 'wlu mni, 'in nyuma ə 'yibhaa, ə yia wa la. 'In -maa yia ə -gbɛ mni. ¹⁴ 'In ə yia -bha nyuma kugbua lɛ 'sɔ -sa, 'in ə yia -maa tie, -maa 'ka -Lagɔgbu gba. ¹⁵ 'In ə yia wa 'tite 'nyɛ wa 'ka zuzu 'nyii vu. ¹⁶ Waa nyuma kugbua lɛ 'sɔ, ə -saa -bha, wa ŋni ni: 'Simɔɔ, -mɔɔ -barŋi ə zva Pieli, klaa, ¹⁷ Zebedee 'yu 'Zake -yɔ -mɔɔ 'bɪsva -bheli wa laa Zaan klaa, -maa -barŋi ə zva Boanezɛsɪ, -muv ji -wa nyuma -wa 'wlvə -dɛ, we -yɔ ¹⁸ Andlee klaa, Filipv klaa, Batlemii klaa, Matie klaa, Toma klaa, Alifee 'yu 'Zake klaa, Tadee klaa, 'gbee *lupanyɔ 'Simɔɔ klaa, ¹⁹ we -yɔ Zudasɪ Isikalioɔv, nyumɛ -ə wlaa -Zezu, 'in wa yia ə 'bha.

-Zezuu nyuma yia ə 'bi

²⁰ 'In wa yia -buduŋwɛɛ mni lv. Nyuma duun yi 'yaa wa -gbɛ yi, we 'dɛɛ 'gbu wa 'ni mneni wa 'ka li. ²¹ Ə nyuma 'nva da we, wa nɛɛ nu, -Zezu 'wlukvɔn ka -nyumɔ. 'In wa yia ə 'bi yi.

-Lagɔ tite gwesanya dila -Zezu gbu

(Mt 12.22-32; Lk 11.14-23, 12.10)

²² -Lagɔ tite gwesanya, -wa 'bhva -Zeluzalemɔ, wa nɛɛ: «*Belizebuli ka -Zezu kpa, wee zuzu 'nyiii -kanyɔɔ 'tite nya ə vua zuzu 'nyii.»

²³ -Zezu yia wa la, ə nɛɛ wa -yla gbuv nine -papie nya: «Sa -Saatan 'ka we 'dɛ vua? ²⁴ Dudu -we ka -gɔ -nyuma -ka tuguda -mi wa 'dekpva nyidi, la wee dudu bhva. ²⁵ 'In -budu -bhlo ŋwɛɛ -nyuma -ka -yɔwusɔlvɔda -mi, we 'na 'ka -gwɛ. ²⁶ 'In -Saatan -ka we 'dɛ -yɔwusɔlv, -zugba we ka we 'dɛ 'wudi, we 'na 'ka -gwɛ, we -nu ka -mɔ bhia.

²⁷ «Nu, wa 'ni -slɔ nyumɛ 'tite gbuan, wa 'ni mneni wa 'ka ə -budu zɔ pla, wa 'ka ə 'gba labhu. Wa -ka ə gbuan 'bhie wa plaa ə -budu zɔ, 'in wa bhua ə 'gba la.

²⁸ «In nɛɛ aun -yla gbuzənu saɛ: gbonyuu wee klaa, velilunya klaa, -Lagɔ yia we 'wutia. ²⁹ Nu, nyumɛ -ka Zuzu 'Pupa veli, -Lagɔ 'na 'ka ə -yɔgbu 'woti. Gbonyuu -we 'nia bhloluda -ka, 'mv ə nva lɛ.»

³⁰ -We ka 'gbu ə yi 'saa gbu ni gba, mv -wa nu: wa nɛɛ 'ya, zuzu 'nyuu ka -Zezu kpa.

-Zezuu nyuma -zənu

(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

³¹ -Zezuu 'nyaa -yɔ ə 'bɪsvayua yia ə 'bi. Wa yia -buduŋwɛɛ 'yiligbe, 'in wa yia nyumɛ tie, -mɔɔ 'ka ə la. ³² Nu, nyuma duun ka ə gbeli, wa -di -bha la. 'In -maa nɛɛ ə -ylac: «-Tali, nu, -na 'nyaa -yɔ -na bhelia 'yiligbe 'pipee, wa mi -mi lada.»

³³ Ə nɛɛ wa -yla: «Nyɔɔ -wa na 'nyaa -yɔ na bheliaa?»

³⁴ Ɔ ylaa -wa -dia ɔ -yɔ la, ɔ nɛɛ: «-Wa mia da ni, ma -wa na 'nyaa -yɔ na bhelia. ³⁵ Nu, nyume ɔ nva -Lagɔɔ dumagbu ɛ, mɔ -wa na 'nyaa, mɔ -wa na bheli, mɔ -wa na bhɔɔ.»

4

'Mnɔpanyɔ -yɔ dɔdɔ

(Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

¹ -Zezu bhlia nyuma slolue 'ya lu -mɔ 'nyu kwesi, 'in nyumaa -zlo yia ɔ -gbɛ mni. We 'dɛɛ 'gbu ɔ yia 'glv 'wɔgbɔla, 'in ɔ yia -mɔ ladi 'nyu -gu, -zugba nyumaa -zlo mi 'nyuu -gɔgɔ -gu. ² Gbɔɔ nine -papɛ nya ɔ -slolua wa gbu duun. Ɔ mia wa -sloluda, ɔ nɛɛ: ³ «A pɔ yukwli. Nu, kpaapanyɔ yabhlo mnia 'mnɔ 'paa. ⁴ Ɔ mia 'mnɔ 'mnida, 'in we 'yaa -zakpa -bhlo yia 'yoo ŋwɛ -yɔ bhli, 'in 'zianya yia we li. ⁵ Tɔlva bhllia tukpa -dɔdɔ -gu, da bla 'nia -zu. Bla 'ni -bha -zuu 'gbu, we yia mi sa slɔ. ⁶ 'Ylu 'pua, we yia we -sie, 'in we yia yɛ, we somi 'ni -tlɔtlɔ 'gbu. ⁷ -Zakpa -bhlo sloa -kpɔga glaa, 'in -kpɔga yia we -gu palɔ, 'in we yia we 'tuntnu. We 'ni 'ya yabhlogbɔɔ 'pa. ⁸ Tɔlva yia dɔdɔ -zɔnu -gu bhllili, 'in -mɔɔ yia mi, 'in we yia 'ylimani, 'in we yia zu. We lakpa tɔlva wla 'ya glv -bhlo 'ya kugbua, tɔlva wla 'ya glv ta, 'in tɔlva wla 'ya glv gbu.

⁹ «-Ɔ -ka 'nɔnu -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nu we.»

-We ka 'gbu -Zezu paa gbɔɔ nine

(Mt 13.10-17; Lk 8.9-10)

¹⁰ Da nyuma duun mnɔa -Zezu -yɔla, -wa -tua -bha, 'in wa yia ɔ gbeli we -yɔ ɔ 'bunɔnya kugbua ɛ 'sɔ, -maa yia wee gbɔɔ ninee 'ji layibha.

¹¹ Ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lagɔ ka an ɔ nyumaa 'wlulapɔlɔgbu -we mia zizeda 'kluslolu. Nu, wa tɔlva -wa'a nva -Lagɔɔ dumagbu ɛ, gbu weee -maa nva gbɔɔ nine sɔɔ. ¹² We 'dɛɛ 'gbu: <'in wa -ka ylada -mi,

wa'a 'yɔ la.

Wa -ka yukwli puda -mi,

wa'a 'nu we 'wula.

We 'ni yaa 'sa -mi ni,

'in wa 'bhitia wa dli,

'in -Lagɔ tia wa -yɔgbu 'wɔ.» »

¹³ 'In ɔ yia wa layibhaɛ: «A 'ni gbɔɔ nine -mni 'wulanɔ 'lee, sa a 'ka we tɔlva 'wulanva?»

'Mnɔpanyɔɔ gbɔɔ ninee 'ji

(Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

-Zezu nɛɛ 'yaa: ¹⁴ «'Mnɔya -we kpaapanyɔ 'paa, we 'wlv -Lagɔwɛli. ¹⁵ Nyuma tɔlva 'wlv 'yoo ŋwɛ -yɔ, da -Lagɔwɛli bhlia. Wa -ka we 'nu tɔun, 'in -Saatan yia, 'in we saa -mɔ -Lagɔwɛli wa faa wa dli zɔ. ¹⁶ 'Sa -bhlokpade tɔlva mia tukpa -dɔdɔ 'bhisa, da -Lagɔwɛli bhlia. -Maa -ka we 'nu, 'in -maa ŋwnua we gbu 'muna nya. 'In wee 'muna, we'e -gwɛ. ¹⁷ Nu, wee wɛli'u fa somi -mɔ wa dli zɔ. Waa nyuma mia, bhla -sele nya wa ŋwnua we -yɔ. 'In wa -ka wa sɔlɔda -mi, wa -ka wa 'klyɛ 'wɔpalɔda -mi -Lagɔwɛli 'gbu, 'in wa saa -Lagɔwɛli dli -gu. ¹⁸ 'In tɔlva mi -kpɔga 'bhisa, -we glaa -Lagɔwɛli 'mnia. Wa -ka we 'nu, ¹⁹ dɔdɔ -guɔ dliɔve klaa, wa 'gwezi wa -dawli 'wɔnɔnɔve klaa, we -yɔ wa dliɔnɔnɔniɔ, mɔnya palɔla -Lagɔwɛli -gu, 'in we'e tɔna. ²⁰ 'In tɔlva 'wlv dɔdɔ -zɔnu, da -Lagɔwɛli bhlia. Ma 'nva -Lagɔwɛli, 'in wa yia we -yɔŋwnu, 'in wee wɛli -we mia wa 'wv, 'in we yia tɔn. We lakpa yabhlo wla glv -bhlo 'ya kugbua, 'yabhlo glv ta, 'in lakpa yabhlo wla glv gbu.»

'Napɛɛ gbɔɔ nine

(Lk 8.16-18)

²¹ -Zezu nɛɛ wa -yla: «Nu, wa -yɔ 'napɛ -ka yi ni, 'lii zɔ wa faa we yɔ? -Solu zɔ wa faa we yɔ? -Innya: yali wa dia we la, we 'ni mɔɔ? ²² Nu, -lu -we mia zizeda, zli 'klu we yia 'tlaa. 'In -lu -we mia nikpise 'wv, -yɔ wa yia we 'yia. ²³ -Ɔ -ka 'nɔnu -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nu we.»

²⁴⁻²⁵ 'In ɔ yi 'yaa we 'bɔɔpalɛ: «-We a 'nva da ni, a zɔlv we dli zɔ la. -We a bhua 'wv, 'in a yibhɔlva nyuma, 'mv -Lagɔ yia 'wɔbhua ɔ 'ka an yibhɔlv. Nu, -lukanyɔ mia, ɔ -nu wa

yia -gɔpaliɔ, 'in we 'ka 'wuzumani. 'In nyume ɔ 'nia -lu duun -ka, we -sele mia ɔ kwεε, kwεε wa yia we ɔ -saa.»

'Mnɔɔ gbuu nine

²⁶-Zezu nεε wa -yla: «-We -yɔ -Lagɔɔ nyɔmaa 'wlulapilte 'wowlva, mu ni: nyume yabhlo 'paa 'mnɔɔ ɔ kpaɔ. ²⁷Ɔ yi ylaa 'wu -mi sabɔɔ, ɔ yi 'yliyɔga zluo, mi we mi, 'in we ylimania. 'In sa we mimnia 'wula, -zugba we ylimani, we naci 'ni ɔ dli zɔ -mi.

²⁸«Nu, dudu zɔlva 'mnɔ. Tiatia, we kpi tlaa. We kpi -ka 'tla 'bhie, we lakpa tlaa. We lakpa -ka 'tla 'bhie, we zalia. ²⁹We -ka zali, 'in wa dia we -bhleka nya. -We ka gbu -wa, we -didi bhla ka nyini.»

*-Lagɔɔ nyɔmaa 'wlulapiltee gbuu nine

(Mt 13.31-32; Lk 13.18-19)

³⁰-Zezu nεε 'yae: «In 'ka aun -yla gbuu nine yabhlo 'pa 'ya. Lεε -lu -a 'ka -Lagɔɔ nyɔmaa 'wlulapilte 'wɔpaliɔ? Gbuu nine -mumu nya -a 'ka wee gbu gbaa? ³¹We 'wlv su wa laa *mutadi, we 'ya. Wa -ka we 'pada -mi, we 'kienyi, we -zi dudu -gɔv su weee 'ya. ³²Wa -ka we glv ni, 'in we mia. We -ka 'ylimani 'kadu, 'in we zia su weee 'wu, we paa 'kliya 'kadi, 'in 'zianya dia we zuzu 'wu la.»

Sa -Zezu gbaa nyuma -yla

³³Wee gbuu nine nu 'wowlunu nya -Zezu gbaa wa -yla -Lagɔɔgbu. Sa wa 'kaa we 'wolanu. ³⁴We 'ni gbuu nine -papie 'wobhu, ɔ'ɔ gba gbu bhe. Nu, ɔ 'de -bhlo -yɔ ɔ 'binɔnya -ka ladida -mi, 'in ɔ gbaa we 'ji weee wa -yla.

-Zezu belia -pɔpe 'kadu zɔ

(Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)

³⁵Wee 'yli -bhlokpadeε jibheza, -Zezu nεε ɔ 'binɔnya -yla: «-A 'plli 'nyuu kakpe -putu -gɔ.»

³⁶Wa 'bhva nyuma duun glaa, 'in -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya yia 'glv 'wobho. Da ɔ -dia la, 'glv tɔlva mi ɔ kwesi. ³⁷Tɔun, -pɔpe 'kadu yia 'plilte bhli, 'in 'nyuu -gbugbu yia 'glv 'wɔslo, -zugba we yeli we. ³⁸-Zezu -mɔɔ pi 'glv lvgbein la. Ɔ 'wlu mi -sumu -gɔ. Ɔ mi 'ytaa 'wu. 'In ɔ 'binɔnya yia ɔ ganɔ, wa nεε ɔ -yla: «-Amiaa -Kanyɔ, -amia tlia! We'e -la -mi -sian 'wɔv?»

³⁹Ɔ -sɔa 'wu tɔun, 'in ɔ yia -pɔpe 'wluo 'kpli, 'in ɔ nεε 'nyu -yla: «'Yligbe! Be zɔ!» Tɔun, -pɔpe yia zɔbe, 'in 'nyu -gɔ yia 'wɔv blenyii. ⁴⁰Ɔ nεε wa -yla: «-Mumu ka 'gbu a nu 'sa nyanɔa? A 'ni -slo 'mi dli -gɔv zɔ -wa yi?»

⁴¹Tɔun, nyanɔ 'kadu yia wa dli 'wu slo. 'In wa yia layibhali -yibhale: «Mɔɔ -nyume ɔɔ -mɔni -mi, 'in 'nyu -yɔ -pɔpe zɔ ɔ 'nɔhwea?»

5

-Zezu vaa zuzu 'nyii

(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

¹'In -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya yia Galilenyuu kakpe -putu -gɔ nyini, Zelazi -nyɔmaa dudu -gɔ. ²Ɔ 'bhva 'glv 'wu, 'in ɔ yia lasibhli. Nukpasu yabhlo 'tlaa gbawla nyidi, 'in ɔ yia ɔ -yɔyi. Nu, ɔ nyume mia, zuzu 'nyuu mi ɔ 'wu. ³Gbawla -gɔ ɔ gva. Nu, wa 'ni -sleen mneni wa 'ka ɔ gban, wa 'de yi nete -llukpe 'wobhu. ⁴Wa ka bha ɔ sɔ -yɔ -peklee zɔ, wa yia ɔ bhv gban nete -llukpe nya, ɔ yia nete -llukpe -di, 'in ɔ yia -peklee -nyumɔ. Nyume 'ni -sleen ɔ kwεyɔmneni. ⁵Sabɔɔ, zluo, 'yli weee nya, ɔ mi -mɔ -gɔgɔnya 'wlu, -mɔ gbawla -gɔ 'wukpida, -zugba ɔ nu ɔ 'de le tukpa nya.

⁶Ɔ 'yia -Zezu -yɔ -mɔ 'pi, ɔ mmia ɔ -gbε -gwagwie nya, 'in ɔ yia ɔ 'yu 'kukolu 'sibhli. ⁷⁻⁸-Zezu nεε ɔ -yla: «Zuzu 'nyuu, 'tide ɔ 'yi!»

'In ɔ yia 'wukpi 'titeε: «-Zezu, Yali -Lagɔɔ 'Yu, -naa lεε -gbu pili na gbu 'wula? -Na zukpa -wa, 'na pali 'mi 'klyie 'wu -ni, -Lagɔɔ 'ɔni nya.»

⁹'In -Zezu yia ɔ layibha: «'Lee, sa wa la -na 'ɔnia?»

'In we yia we 'bigɔpaliε: «Na 'ɔni wa laa <'Sɔjaa -zlo.> Nu, -a -zu 'wu.»

¹⁰ We yia ɔ zukpa 'pali bhabha nu, ɔ 'na vulu we dudu ni -gv -ni. ¹¹ -Zugba -boboo -zlo mi -bha lililuu datalida, -gɔgɔ ɔ 'klv -yɔ. ¹² 'In zuzu 'nyii yia -Zezu zukpa 'pali, we nɛɛ ɔ -yla: «Nu, kwa -ain -bobonya mia ni 'wu. 'Nye -ain 'yoo -a 'ka we 'wupla.»

¹³ ɔ yia we 'yoo 'nye. Tɔvɔn, wee zuzu 'nyii 'tlaa ɔɔ nukpasu 'wu, 'in we yia -bobonya 'wupla. We kwlia -gɔgɔ -gwagwie nya, 'in we yia 'nyu lv slo, 'in 'nyu yia we 'bha.

Nu, wee -bobo ɔwɛɛ mneni we 'ka -bobo 'wlu kugbua nyini. ¹⁴ Tɔvɔn, -boboo 'yliyɔzɔnya yia -gwa. Gbu -we ylia wa, 'in wa yia we gba kudanya -yɔ 'gbe 'kadɔ nukplɛ. 'In we 'di yia da weee nyini. Nyuma yia -bha 'yia mni. ¹⁵ Wa nyinia -Zezu kwesi, nyime ɔ kaa zuzu 'nyii duun 'wu wa 'yia -mɔɔ -yɔ, -zugba -mɔɔ -di -bha la, -bana nya 'wu, 'in -mɔɔ 'wlukvɔn ka ladolu, 'in wa yia nyanɔ nu. ¹⁶ 'In gbu ylia zuzu 'nyii 'wukanyɔ -yɔ -bobonya, nyuma -wa 'yia -bha, 'in wa yia we 'di -sa. ¹⁷ Wa yia -Zezu bhuhhoe nu, ɔ 'bhu wa dudu -gv.

¹⁸ Da -Zezu mia 'glv 'wugblada, nyime zuzu 'nyuu kpaɔ, ɔ yia ɔ zukpa 'pali nu, ɔ -yɔ ɔ 'sɔ 'ka -tv. ¹⁹ -Zezu 'ni we ɔwɔnu, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Mni -na -buduɔwɛɛ, -na nyumaa -gbe, 'in -we weee Nyumaa -Kanyɔ nva -mi -yla lɛ nyazɔdlɔ nya, -in 'ka we 'di wa -salɔ.» ²⁰ 'In ɔ yia mni. -We weee -Zezu nva ɔ -yla lɛ, ɔ yia we 'di -sa 'Gbe Kugbua -dudu -gv, 'in we yia wa 'dɛ weee ɔwɛgaga -subhali.

'ɔwɔnɔ yabhlo -yɔ -Zalusu 'ɔwɔnyuu gbu

(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

²¹ -Zezu mnia 'nyuu kakpe yabhlo -gv 'glv nya, 'in nyuma duun yia 'wlugbeli ɔ kwesi 'nyuu -gɔgɔ -gv. ²² -Bha *-Lagɔbuduu -kanyɔ yabhlo yia, 'mɔ wa laa -Zalusu. ɔ 'yia -Zezu, 'in ɔ yia -mɔɔ bhu -yɔ bhlili, ²³ 'in ɔ yia ɔ bhuhhoe bhabha: «Nu, -na zukpa -wa. Na 'ɔwɔnyule mi tɔlɔda. Yi, -in 'ka ɔ sɔ -gulapali, ɔ 'ka 'pu, ɔ 'ka 'yliyɔgagie 'yl.»

²⁴ 'In -Zezu -yɔ ɔ 'sɔ yia mni. Nyumaa -zlo kwaa ɔ yoo, nunenɔ wa ninenɔ ɔ.

²⁵ Nu, 'ɔwɔnɔ yabhlo mi wa glaa, -mɔɔ kwɛpalie li -zv kugbua lɛ 'sɔ -mɔɔ -yɔ. ²⁶ -Dɔtlɔɔ -zlo jipea ɔ, wa yia ɔ sialɔ. ɔ ka ɔ 'gwezi weee -nyumɔ, ɔ 'ni 'pu. -Zugba we -yɔ ɔ sialte mni. ²⁷⁻²⁸ ɔ 'nva -Zezuu 'di ni, 'in ɔ nɛɛ ɔ 'dɛ dli zɔɛ: «In -ka ɔ -bana kwezi, in mneni in 'ka 'pu.»

ɔ 'plɔlia nyuma nyidi -Zezu lvɔ, 'in ɔ yia ɔ -bana kwezi. ²⁹ -Bha -bhlokpade ɔ 'pɔɔn yia 'wukani, 'in ɔ yia we 'jyibheli nu, ɔ ka 'pu.

³⁰ -Zezu yibhelia we 'ji nu, ɔ 'tɛɛ ka lubho nu, 'in ɔ yia labhiti -mɔ nyuma nyidi, 'in ɔ yia layibhaɛ: «Nyɔɔ zi na -bana kwea?»

³¹ 'In ɔ 'binɔnya yia we 'bɔgɔpalɛ: «Aya! Nyumaa -zlo mia da -mi ninenɔda ni, 'lee sa -na yibha la nu, nyɔɔ zi -mi kwea?»

³² ɔ yia ɔ 'dɛ -yɔ latitali. Nyime ɔ nva we lɛ, ɔ 'ka ɔ 'yl. ³³ ɔɔ 'ɔwɔnɔ ka nyanɔ nu, -zugba ɔ tɛlia. -We ylia ɔ, -mɔɔ ka we 'jyibhelii 'gbu, 'in ɔ yia -mɔɔ bhu -yɔ bhlili, 'in ɔ yia we 'bɔgɔ 'plɔli -mɔɔ -yla. ³⁴ -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Na 'yu, amaa dli ka aun pue. A mni, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ -yɔ aun 'sɔ -mi! Amaa gu bhuaoo!»

³⁵ Da -Zezu mia gbu -mni gbada, nyuma 'bhva -Zalusu -buduɔwɛɛ, wa yia, wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «In 'na sialɔ Nyumaa -Kanyɔ -ni, -na 'ɔwɔnyu ka tɔlɔ.»

³⁶ 'In wɛli, wa mia gbada, -Zezu yia we yukwli -gulasali, 'in ɔ nɛɛ -Zalusu -ylaɛ: «-In 'na nɔvɔ nyanɔ -ni, -in zv dli!»

³⁷ We 'ni Pieli -yɔ *'Zake -yɔ ɔ bheli *Zaan 'wɔbhu, ɔ 'ni ɔwɔnu nyime -putu 'ka wa yoo kwa. ³⁸ Wa nyinia -Lagɔbuduu -kanyɔɔ -buduɔwɛɛ, 'in ɔ yia nyumaa -zlo -yɔyi -guzizlida sɔ weee lv, wie -yɔ 'wɔkɔkɔɔ nya. ³⁹ ɔ plaa -budu zɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a gbugblolu -nya? Lɛɛ -lu ka 'gbu a wi -nya? ɔ 'ni tɔlɔ, 'yɔla 'wu ɔ mia.» ⁴⁰ 'In wa yia ɔ gla pali.

-Bha ɔ wlelia wa 'dɛ weee. -Slɛɛn, ɔmɔ klaa, 'ɔwɔnyuu dide klaa, ɔ 'nyaa klaa, we -yɔ ɔ 'binɔnya ta, 'in wa yia komi lv mni, mɔ 'ɔwɔnyu pia la. ⁴¹ 'In ɔ yia ɔ sɔ lakpa, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Talita kumi.» (We ji -wa nu: «'Yieslɔɔwɔnyu, in nɛɛ aun -ylaɛ, a -sɔ 'wu.») ⁴² Tɔvɔn, ɔɔ 'ɔwɔnyu yia 'wɔsɔ, 'in ɔ yia nɔ. We yia wa ɔwɛgaga -subhali. Nu, ɔ ka -zv kugbua lɛ 'sɔ. ⁴³ -Zezu nɛɛ wa -yla 'klv 'cɔcɔ nya: «A 'na gbalɔ we nyime yabhlogbɔɔ -yla -ni. A 'nye ɔ lililu, ɔ 'ka li.»

6

-Zezuu -zoo -nyuma 'ni o gbu njwuu

(Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

¹ -Zezu 'bhva -bhede, 'in o -yo o 'binonya 'so yia o -zoo mni. ²⁻³ Wa *Nyapeyli nya, 'in -Zezu yia wa -Lagobudu zo mni, 'in o yia -mo gbu -slolu. Nyuma, -wa o mia -sloluda, we -subhala wa njwegaga, 'in wa nee: «Do mia de ni, o 'ni Maliii yuu? 'Lee, o 'ni 'Zake klaa, Zozee klaa, Zudi klaa, we -yo 'Simoo bhelii? O bhola 'ni da -ain glaa -mu? Do mia de ni, -budukonyo -wa. Wee gbu mia de ni, da o salı wea? Gbuyilo -mumu -Lago 'nye omo, o 'ka -ain -slolua? Nyoo 'nye o 'tite, 'in o nu gwedigbu ni lea?»

We 'dee 'gbu, wa 'ni o weli 'wunjwuu. ⁴ 'In o nee wa -yla: «-Lagobuu -falpanyo -ka -mi, da weee -bha wa zva o. Nu, wa'a zo -bha o o -zoo, o zwayli we -yo o -budunjwee.»

⁵ We 'ni, o ka nyuma -bhlo -bhlo jipe, wa so -gv lapalie nya 'wubhu, o 'ni mneni o 'ka gwedigbu lenu, ⁶ 'in o nee: «Aya! In 'ni -slö 'sasukpa -nyuma, -wa'a zva -Lago dli -gv, 'yi.»

-Zezu tiea o 'binonya kugbua le 'so

(Mt 10.5-15; Lk 9.1-6)

-Muu 'bigu, 'in -Zezu yia kwesi -gbenya 'wuplulu nyuma gbuslolue nya. ⁷ O laa o 'binonya kugbua le 'so, o 'ka wa tie 'so 'so, 'in o yia wa 'tite 'nye, wa 'ka zuzu 'nyii vu. ⁸⁻⁹ O nee wa -yla: «We 'ni koozu -bhlogboo 'wubhu, a 'na 'bhulu -lu yabhlogboo 'wu -ni. A 'na 'bhulu 'floo 'wu -ni. A 'na 'bhulu *-bada 'wu -ni. A 'na 'bhulu 'gwazi 'wu -ni. Nu, a -pla -sakwla bhv 'wu, a -yo -banaa 'sonu 'na mnuni -ni.

¹⁰ «A -ka 'gbe -mumu 'wu nyii, -budu -we ka njwee a -ka ladi, a -gv -bha. 'Yli -we nya a 'ni -slö 'wuso, a 'na 'bhulu -bha -ni. ¹¹ 'In da -mumu wa 'ni amiaa 'lakpasu kpa, wa 'ni ain yukwli pulu, a gboto amiaa bhv -yo *-bhuhui, 'in nyuma 'ka we 'jiyibheli nu, wa 'ni -Lagobuu -yunjwuu.»

¹² Wa mnia, 'in wa nee nyuma -yla nu, wa 'bhiti wa dli. ¹³ -Zugba wa vua zuzu 'nyiii -zlo, 'in wa slua guzunya duun 'kpi 'wluo, 'in -maa pva.

Ewlodu wlaa Zaan wa 'ka o 'bha

(Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)

¹⁴ -Zezuu 'jnu mnenia da weee la, 'in duduu 'wlulapilnyo *Ewlodu yia we 'nu. O nee: «'Zan -Batisu -wa. Nu, mo -soa 'wu tilitnya glaa. We 'dee 'gbu o mneni o 'ka gwedigbu lenu.»

¹⁵ Nyuma talva nee: «*Elii -wa.»

'In talva nee: «-Lagobuu -falpanyo -wa, bhlasabhla -Lagobuu -falpanyaa 'yabhlo 'bhisa.»

¹⁶ Nu, Ewlodu 'nua we, 'in o nee: «Zaan -wa. -Ami wlaa o, 'in wa yi bhaa o 'wlu -gv -di. Mo -soa tilitnya glaa 'wu.»

¹⁷⁻²⁰ Nu, Ewlodu mia, o ka bha o bheli Filipuu 'jwno Ewlodiadi -moo -glosa, 'in o yia -moo kwa. 'In Zaan nee o -yla: «Nu, we 'ni 'ylinani -Lagoo tite 'wu, nyume 'ka o 'dee bhelii 'jwno kwa.» -Bha Ewlodiadi 'paa 'ce. O 'yibha o 'ka Zaan 'bha. Nu, Ewlodu soa Zaan, 'in o -yi we 'ji nu, -Lagonyume tiklu -wa. 'In Zaan -ka gbada -mi, we nani Ewlodu duduu, 'in we bhiti o 'wlukuu. We 'dee 'gbu Ewlodu 'yibha o 'ka Zaan 'wugu. 'In o yia o gbuan, o yia o -kaslu 'wupa Ewlodiadi yi o 'bhaa 'gbu.

²¹ Nu, 'yli yabhlo nya, 'in Ewlodiadi yia -jolu 'yi. We zli mia, Ewlodu gwalyli -wa. 'In o yia 'gbee -cian klaa, 'slujaa nyuma 'kadı klaa, we -yo Galilee -nyuma kpası la, wa 'ka 'feti -sa. ²² Ewlodiadi 'jwnoyu plaa, 'in o yia lite, 'in o yia wa duduu namani. -Bha oo duduu 'wlulapilnyo Ewlodu gbaa o -yla: «Nu, -we a -ka 'yibha, a -zlalı 'mi we, 'in in 'ka we ain 'nye.» ²³ 'In o yia o -yla bie: «Nu, -lu weee a yia 'mi -zlalı, yoo na nyea we ain. We yi na duduu kibhe -zeoo, 'nyea na yia we ain.»

²⁴ Oo 'jwnoyu 'tlaa, 'in o yia o 'nyaa layibha: «Lee -lu in 'ka o -zlalı?»

'In moo nee: «A -zlalı o 'Zan -Batisu 'wlu.»

²⁵ Oo 'jwnoyu mnia lu -gwagwie nya, 'in o nee Ewlodu -yla: «-We in 'yibhaa ni, mu -wa 'Zan -Batisu 'wlu. -In -la desleen 'mi we -plaa -gv.»

²⁶ We wlaa ɔ 'kwayli la, ɔ ka bi ɔ -limaa 'yibadu 'gbu, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka gba nu, ɔ 'nia we ɲwuu. ²⁷ ɔ yia 'slɔjayu yabhlo la, ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Mni, -in -di -bha 'Zan -Batisu 'wlu, -in -yɔ we yi.»

²⁸ ɔ mnia -kaslu 'wu, ɔ yia Zaaan 'wlu -bha -di, 'in ɔ yia we -plaa -gu ladi, 'in ɔ -yɔ we yia yi. ɔ 'nyɛa we ɔɔ 'ɲwɔnyu yoo, 'in -mɔɔ yia -mɔɔ 'nyaa we kwa.

²⁹ Zaaan 'binɔnya 'nva we 'di, 'in wa yia ɔ 'kwie 'bumni, wa 'ka we gbawla 'wufa.

-Zezu 'nyɛa nukpasia 'wlu glu -bhlo 'wlu gbu lililu

(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Zn 6.1-14)

³⁰ -Zezuu tietienya yia lu, 'in wa -yɔ ɔ 'sɔ yia 'wlugbeli. Gbu weee wa nva le, -we wa -slolua nyuma, 'in wa yia we 'di ɔ -sali. ³¹ Nyumaa -zlo, -wa yia, -wa mnia, wa 'gbu, -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya 'ni mneni wa 'ka li. ³² We 'gbu ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla: «-A mni da mia blenyii, -a 'ka -mɔ ladi.»

'in wa 'dɛkpua yia 'glu 'wu -bho, 'in da nyuma 'nia -mi, wa yia -mɔ mni. ³³ Nyuma duun 'yia da wa -yɔ mɔnda, 'in wa yia wa yibheli. 'in 'gbe weee 'wu -nyuma yia ɔ 'yu zili bhu -gu -gwagwie nya.

³⁴ -Zezu 'tlaa 'glu 'wu, 'in ɔ yia nyumaa -zlo -yɔyi. Wa 'wlu bhlabhle -we 'ni 'yliyɔzɔnyɔ -ka. We 'gbu wa laa ɔ nyazi 'wu, 'in ɔ yia wa gbu duun -slolu.

³⁵ Jibhe zɔa, ɔ 'binɔnya bea ɔ kwesi, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «Da -mni -tlɔlv la, 'in 'yɔ ka -fla.

³⁶ Gba wa -yla, wa mni kudanya -yɔ 'gbenya mia da -aun kwesi 'wu, wa 'ka wa 'dɛɛ lililu zɔ.»

³⁷ ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Amiaa 'dɛ 'nyɛ wa lililu!»

Wa nɛɛ: «'Cu gbetaa lubho -gwezi 'ni mneni we 'ka wa 'floo zɔ.»

³⁸ 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «'Floo zuma mi aun kwɛɛa? A mni a 'ka we zɛli.»

Wa zɛli we, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «Nu, 'floo gbu -yɔ zibhii 'ya sɔ mia -bha.»

³⁹ -Bha ɔ gbaa wa -yla, -maa 'tulɔ nyuma nu, wa -di la -zlo ɲwɛɛ -petu kɔli -gu. ⁴⁰ 'in wa yia -zlo ɲwɛɛ ladi. -Zlo yabhlo ka nyuma 'wu glu gbu, 'in tɔlv ka 'wu glu 'sɔ 'ya kugbua.

⁴¹ -Zezu 'bhua wee 'floo gbu -yɔ zibhii 'ya 'sɔ 'wu, ɔ ylaa yali, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, ɔ didlii wee 'floo la, 'in ɔ yia we ɔ 'binɔnya yoo 'nyɛ, wa 'ka we nyuma 'wɔladlili. 'Sa -bhlokpade ɔ dlilia nyuma weee zibhi 'wu la. ⁴² Wa 'dɛ weee lia, 'in wa yia lu. ⁴³ 'Floo pnu -yɔ zibhi -we wa siala, we nyini -ciɛ kugbua le 'sɔ. ⁴⁴ Nyuma -wa lia, wa nukpasia mia wa glaa, wa nyini nyumaa 'wlu glu bhlo 'wlu gbu (5.000).

-Zezu nɔa 'nyu -gu

(Mt 14.22,32; Zn 6.15,21)

⁴⁵ Tɔun, -Zezu nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla: «A -bho 'glu 'wu, a -gali 'mi 'yu -mɔ Betisaida mɔnda. 'in in 'ka waa nyuma wɛli 'pa.» ⁴⁶ Wa 'bhɔbhɔva -yɔ, 'in ɔ yia -gɔgɔ 'wlu mni, ɔ 'ka -Lagɔ bhɔbhɔe.

⁴⁷ -Kwitatukpa ylumania la, -zugba -Zezuu 'binɔnya mi -mɔ 'nyu -nyidi 'glu 'wu, 'in ɔmɔ mia dɔdɔ, ɔ 'dɛ -bhlo. ⁴⁸ -Zezu 'yia nu, -maa mi siada, -pɛpɛ mi wa 'klu -yɔ -gbein bhɔlvda, 'in 'glu -papɛ kalɔ -yɔ, tiatia -kɔkɔ gboa, 'in ɔ yia wa 'bi mni 'nyu -gu -nɔnve nya, ɔ 'ka wa -gu yli. ⁴⁹⁻⁵⁰ Wa 'yia ɔ -yɔ nɔda -mɔ 'nyu -gu, wamia nɛɛ 'sa 'kuzu -wa. Wa 'dɛ weee 'yia ɔ -yɔ, 'in wa yia nyanɔ nu. Wa 'kpia 'wu, -Zezu nɛɛ: «A 'na nɔnɔ nyanɔ -ni, -ami -wa, a pali dli la.»

⁵¹ 'in ɔ yia wa lu -bho -mɔ 'glu 'wu, 'in -pɛpɛ yia zɔbɛ. Wee gbu 'ni wa ɲwɛgaga -subhali -sɛ. ⁵² Nu, wa yukwli -yɔ 'telaa 'gbu, -Zezu 'nyɛa nyumaa -zlo lililu gwɛdi sa, wa 'ni ɔ 'tute yibheli.

⁵³ -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya -dia 'nyu 'wu, wa nynia Zenezalɛti -dɔdɔ -gu, -mɔ wa jia 'glu lubhu. ⁵⁴ Wa mi 'glu 'wu lasibhlida, 'in nyuma yia -Zezu yibheli. ⁵⁵ Wa -yɔ 'pulo -pulue mi 'gbe weee 'wu 'plilida, 'in da wa -ka 'nu nu, -Zezu mi -bha, 'in wa mnia -mɔ, wa -yɔ wa guzunya 'sɔ, -zugba -maa mi 'sowli 'wu. ⁵⁶ Da ɔ -ka mni, 'in wa laa ɔ guzunya. We yi kɔda -zɛoo, we yi -zɔɔ -zɛoo, we yi 'gbe 'kadu 'wu -zɛoo, 'in wa palta wa guzunya -zejila 'wu la. 'in wa palta -Zezu zukpa nu, ɔ 'ka wa guzunya 'yoo 'nyɛ wa 'ka ɔ -banaa ɲwɛ kwezi. 'in -wa weee zia we kwɛ, -maa yia 'pu.

7

-Zezu -yɔ Zuifvɔ tite

(Mt 15.1-9)

¹⁻⁴ Bha Zuifvɔ -yɔ Falizunyɔmaa -gbɛ, wa 'nɪ -slɔ kwɛ budo 'nanvɔ, wa'a li. Nu, wa dukpasu tite -wa, 'mɔ wa zwa 'nɔŋwɛ. Nu, wa -ka lɔkɔ 'wɔbhɔ, wa 'nɪ -slɔ budo, wa'a li. Tite tɔlvɔ wa dukpasɪ tia wa -yɔ, 'ɪn wa zɔ 'yaa -mɔv 'nɔŋwɛ. Sa 'bhisa, nyidanya klaa, -tɔkpɔnya klaa, we -yɔ 'wɔmanɪ -kɔpɔnyaa 'wɔ lawɔlvɛ.

'Yli yabhlo nya, Falizunyɔmaa -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya 'bhɔva -Zeluzalemɔ, 'ɪn wa yia -Zezuu -gbɛ 'wɔgbeli. -Bha wa 'yia nu, ɔ 'bɪnɔnya tɔlvɔ mɪ kwɛ pɔvɪn lilida. Nu, -maa 'nɪ kwɛ budo. ⁵ Wa nɛɛ -Zezu -ylɛ: «-Na 'bɪnɔnya lilia kwɛ pɔvɪn. Wa 'nɪ -amɪaa dukpasu tite 'nɔŋwɛ zɔ. Lɛɛ -lu ka 'gbɔ wa yi 'sa nɔva?»

⁶ ɔ yia we 'bɪgɔpaltɛ: «Wɛli 'sɔ -nyɪma! -We -Lagɔɔgbɔvɔ -falɔpanyɔ Ezaii cɛltɔ ɔ 'sɛbhɛ 'wɔ, gbuzɔvɔ -wa:

<Waa nyɪma mɪa, ŋwɛɛ la wa nɔnɔnɪa 'mɪ,
nu, wa dli 'nɪ 'mɪ -gɔ -mɪ.

⁷ Bhebbhe wa ylimanɪa 'mɪ.

Nu, tite wa slɔlvɔ,

'ɪn wa laa -Lagɔɔ tite,

nyɪmaa 'dɛkpɔvɔaa -gbɛ we 'bhɔva.>

⁸ Nu, a ka -slɛɛn -Lagɔɔ dɔmagbɔ 'yitide, 'ɪn a nɔva nyɪmaa dɔmagbɔ lɛ.>

⁹ ɔ nɛɛ 'ya wa -ylɛ: «A mna 'yli! A 'yɪbha a 'ka amɪaa dukpasu tite 'nɔŋwɛ zɔv 'gbɔ, a yia -Lagɔɔ tite 'yitide. ¹⁰ Moizɪ nɛɛ:

<Zɔ -na dide -yɔ -na 'nyaa 'nɔŋwɛ.>

'ɪn:

<-ɔ -ka ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa vɛli,

'bha wa bhaa ɔ.>

¹¹ 'ɪn amɪa, a nɛɛ: nyɪmɛ -ɔ -ka ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa -yla gba nu, <-We ɪn 'ka yaa aɪn 'nyɛ, mɔ -wa «Kɔlvɔbɔn» > (we ji -wa ɔ ka we -Lagɔ 'nyɛ), ¹² amɪa 'nyɛa ɔ 'yoo, ɔ'ɔ nɔ -slɛɛn -lu yabhlogbɔɔ lɛ ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa 'sɔ -yla. ¹³ A -ka 'sa nɔvɔ -mɪ nu, 'ɪn a saa -Lagɔwɛli la, amɪaa bhlasabhla gbɔv 'gbɔ. 'ɪn a nɔva we 'gbɔ 'sasɔkpa -gbɔ duun tɔlvɔ lɛ.>

-We plalɔ nyɪmɛ pɔvɪn mɔ nu

(Mt 15.10-20)

¹⁴ -Mɔv 'bɪgɔ, 'ɪn -Zezu yia nyɪmaa -zlo la, 'ɪn ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «A pɔ yukwli, -we na yia gbaa a 'ka we 'nɔ. ¹⁵ Lililu nyɪmɛ lia nu, we'e -plalɔ ɔ pɔvɪn. Nu, gbɔ -we ɔ gbaa, -we 'bhɔva ɔ dli zɔ, mɔ plalɔ ɔ pɔvɪn. [¹⁶ -ɔ -ka 'nɔvɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nɔ we.]>

¹⁷ Da -Zezu 'bhɔva nyɪma glaa, ɔ plaa -budu zɔ, 'ɪn ɔ 'bɪnɔnya yia ɔ wee gbɔv ninee 'ji layibha. ¹⁸ 'ɪn ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Amɪa'a 'nɔ 'ya -mɔv 'wɔlvɔ? A yibheli we 'ji nu, -lu -we nyɪmɛ lia, we'e -plalɔ ɔ pɔvɪn. ¹⁹ Nu, wee lililu mɪa, we'e mɪnɔ ɔ dibhe 'wɔ, ɔ nukplɛ we mɪa. -Mɔv 'bɪgɔ, 'ɪn ɔ plaa 'kwla -yɔ.» -Bha ɔ gbaa nu, wa mɛnɛni wa 'ka lililu wee li.

²⁰ 'ɪn ɔ nɛɛ 'yɛ: «Wee -lu -we bhɔva nyɪmɛɛ dli zɔ, mɔ plalɔ ɔ pɔvɪn. ²¹ Wee -lu -we bhɔva nyɪma 'wɔ, -mɔ wa dli zɔ, mɔ -wa nu: wa pɔpaltɛ 'wɔlvɔvɔvɔ la 'nyɪmɛɛ, wa ka mɔvɔnɔ kwɛ, wa yli 'wie, wa bha nyɪmɛ, ²² 'ɪn 'ŋwɔnɔ -yɔ nyɪma -putu dia -budu 'wɔ.* Wa 'yɪbha wa 'ka -gɔgalɔ. Gbɔnyuu wa nɔva lɛ, wa -lima wa nɔva -dawli 'wɔ. Wa'a zɔ tite 'nɔŋwɛ. Wa ka zɛnyɪ, 'ɪn wa saa nyɪmɛ 'ŋnɔ. Wa ylimanɪa wa 'dɛ, wa 'wɔlvɔvɔvɔvɔ ka -nyɪmɔ. ²³ Wee gbɔnyɪi mɪa dɛ, mɔ tlaa nyɪmɛɛ dli zɔ, 'ɪn mɔ plalɔ ɔ pɔvɪn.>

'Lakpɔŋwɔnɔ ŋwɔnɔ -Zezuu gbɔ

(Mt 15.21-28)

²⁴ Da -Zezu 'bhɔva -bha, 'ɪn ɔ yia Tilt -dɔvɔ -gɔ mɪnɔ, -mɔ ɔ plaa -budu zɔ. ɔ 'nɪ 'yɪbha nu, nyɪmɛ 'yɪ ɔ, 'ɪn ɔ 'nɪ mɛnɛni ɔ 'ka zize. ²⁵⁻²⁶ Nu, ɔ plaa -budu zɔ, tɔvɔn, 'ŋwɔnɔ yabhlo yia

* 7:22 Gɛkɔwɛli 'wɔ, we ji -wa nu, -wa kɔkwɔlvɔ, wa -yɔ nyɪma -putu dia -budu 'wɔ.

o -gbe yi. Oo hwno mia, 'lakparhwno -wa: Sili -dudu yabhlo wa laa Fenisi, -mo wa gwalia o. Nu, o ka 'hwnoyu, 'mo zuzu 'nyuu kpa. 'In oo 'hwno yia -Zezu -yobe, 'in o yia o bhv -yo bhlili, o nee: «-Na zukpa -wa, zuzu 'nyuu -we kpa na 'yu ni, -in vu we.»

²⁷ O nee o -yla: «'Ylaasli -ka lida -mi, we 'ni tiklu -mi wa 'ka 'yilaasli lililu zosa wa 'ka we gwı zo viteli, we 'ni mu?»

²⁸ Oo 'hwno nee o -yla: «Na -Kanyo, gbuzonu -wa. Nu, gwı -ka 'tabhle zo -mi, 'in 'yilaasli -ka lida -mi, we lililu -we bhli, gwı lia we. We 'ni mu?»

²⁹ O nee: «-We a gbaa, gbuzonu -wa. We 'gbu a 'bhiti lv. Nu, zuzu 'nyuu -we kpa amaa 'yu, in ka we vu.»

³⁰ O mnia lv, o nynia o -buduwee, -zugba o 'yu pi lii -gv la, zuzu 'nyuu ka o 'yitide.

-Zezu jipea bhobho

³¹ -Zezu 'bhua Tili -dudu -gv, o -dia Sidon -yo 'Gbe Kugbua -dudu 'wu, 'in o yia Galilenyu kwesi luyi. ³² Nyume -o'o 'nua, 'in -o'o gbaa, -bha wa -yo o yia, 'in wa nee o -yla: «-Na zukpa -wa, palı o -na so -gv la o 'ka 'pu.»

³³ -Zezu -yo o 'so 'bhua nyuma glaa, 'in o yia oo guzunya yukwlii 'yoo 'wu -kwetiya fa. -Bha -Zezu tlia -dle o -kwetiya -yo, 'in o yia o mo kwezi. ³⁴ Ton, 'in o yia yali yla, 'in o yia -nyii slu, 'in o nee oo guzunya -yla: «Efata», -mu ji -wa nu: «-In -kali.»

³⁵ -Bha -bhlokpade o 'pua, 'in o yia gba, 'in o yia 'nu. ³⁶ -Zezu nee waa nyuma -yla: «A 'na gbalı we nyume yabhlogbo -yla -ni.»

'In sa oo -Zezu zua wa 'di, nu, wa'a gbalı we -ni, wa 'ni 'sa nu. ³⁷ 'In wa -yo we gbagbie yia da weee mni. Hwegaga ka wa -subhali, 'in wa nee: «Aya! O lenlu weee mia 'yli we nania. -Wa'a 'nuao, 'in -maa nua, -wa'a gbaao, 'in -maa gbaa!»

8

-Zezu 'nyea nyuma 'wlu glv -bhlo lililu

(Mt 15.32-39)

¹ We bhla, 'in nyuma duun yi 'yaa -Zezu 'bi yi. Lililu 'ni -mi. -Bha -Zezu laa o 'binonya, 'in o nee wa -yla: ² «Nu, nyazi nyuma ni laa 'mi 'wu. Wa 'yli ta ni -zugba wa mi 'mi 'bi, 'in lililu ka bhia. ³ Wa 'ni -slo li. In -ka gba, wa mni lv ni, wa mneni wa 'ka 'yloogblo bhlili. Nu, talva 'bhuda -tlvl la.»

⁴ O 'binonya yia we 'bigupalı: «Aya! -Amia -flii 'pıpi, da -a 'ka 'floo 'yi -a 'ka wa 'nye, 'in wa 'ka lva?»

⁵ O nee: «'Floo zuma mi an kweea?»

-Maa nee: «'Floo gbeso.»

⁶ 'In o nee nyuma -yla: «A -di dudu la.»

O 'bhua wee 'floo 'wu, o 'paa -Lago fuo, 'in o yia we ladıdı. O 'nyea we o 'binonya yoo, 'in -maa yia we nyuma 'woladlıli. ⁷ Zibhi yua talva mia -bha, o 'bhua we 'wu, 'in o yia we -Lago kwee zo. O 'nyea we o 'binonya yoo, -maa yia we nyuma 'woladlıli. ⁸ Wa lia, 'in wa yia lv. -We wa sialı, we yia -cıce gbeso ye. ⁹ Nu, -wa lia, wa mneni wa 'ka nyuma 'wlu glv -bhlo (4.000) nyni.

Falizinyuma ylaa -Zezu la

(Mt 16.1-4)

¹⁰ -Zezu 'nyea wa 'yoo ton, o yia 'glv 'wobho o -yo o 'binonya 'so, 'in wa yia Dalımanuta -dudu -gv mni. ¹¹ Falizinyuma yia, 'in wa yia -Zezu kpeli, wa nee o -yla: «-In nu gwedıgbv yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jiyibheli nu, -na 'tite mia, -Lago 'nyea -mi we.»

¹² -Zezu yia nyo laslu, 'in o nee: «Lee -lu ka 'gbu amia desleen -nyuma 'yibha 'sa gwedıgbv? In nee an -yla gbuzonu sae: waa -manı 'na 'ka gwedıgbv yabhlogbo 'yi.»

-Zezu 'binonya 'ni o 'tite 'wolanu

(Mt 16.5-12)

¹³ -Zezu yia -bha wa ti. O -yo o 'binonya 'so, wa yia 'glv 'wu -gbı, 'in wa yia 'nyuu kakpe yabhlo -gv mni. ¹⁴ O 'binonya ka dlv, wa 'ni lililu 'wobhu. 'Floo yabhlo -tva -mo 'glv 'wu,

mv -bhlogbɔɔ -tua wa kwɛɛ. ¹⁵ -Zezu yia wa gbu -yla lapali: «A zu amiaa 'de 'yliyɔ. A 'na 'tideli amiaa 'de 'yi Falizunyumaa 'flooɔ *gɔɔ -yɔ Ewloɔv nyumaa -nv -yla -ni.»

¹⁶ -Bha ɔ 'binɔnya gbugbaltia -yla: «Nu, 'floo 'ni -aun kwɛɛ -ni. We 'gbu ɔ yi 'saa gba.»

¹⁷ -Zezu yibhelia we 'ji, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a gba 'sa? A 'ni 'floo 'wɔbhɔ -wa yi? A 'ni -slɔ we 'wɔlanvɔ? Amiaa yukwli -yɔ 'tɛa la yi? ¹⁸ A ka 'yli 'klv -yɔ, 'in a'a 'yi la. A ka yukwli, 'in a'a 'nv. Amiaa dlu -bho we -gv. ¹⁹ Nu, in ka zlumɛ 'floo gbu nyumaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu (5.000) 'wɔladlili. -Cɪcɛ yeye -nv zuma -tv zlumɛ 'wua?»

Wa nɛɛ: «-Cɪcɛ kugbua lɛ 'sɔ.»

²⁰ 'In ɔ nɛɛ: «In dlili 'yaa 'floo gbesɔ nyumaa 'wlu glv -bhlo (4.000) 'wɔla naa?»

Wa nɛɛ: «-Cɪcɛ gbesɔ.»

²¹ ɔ nɛɛ wa -yla: «Aya! A 'ni -slɔ we 'wɔlanvɔ?»

-Zezu jipea 'lɔlɔnyɔ

²² -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya nynia Betsaida, 'in wa yia ɔ 'lɔlɔnyɔ -la. Zukpa wa palɔ ɔ zukpa nu, ɔ zi -mɔɔ kwe. ²³ -Zezu kpaɔ ɔ sɔ la, 'in ɔ -yɔ ɔ 'sɔ yia 'gbe lvɔ mni. -Mvɔ 'bɪgv, 'in ɔ yia ɔ -dlɛ 'yli -gv tli, 'in ɔ yia ɔ sɔ -gv lapali. ɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «-Na yi -lu yabhlo -yɔɔ?»

²⁴ ɔ -bloa 'yli, ɔ nɛɛ: «Nyuma na yia -yɔ, wa 'wlv sunya. Nu, wa mi nɔda.»

²⁵ -Zezu palia ɔ 'yli -gv sɔ la 'ya, 'in ɔ 'yli yia -blo, 'in ɔ yia layɔ 'vayv. ²⁶ ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Mni -na -budurɔwɛɛ. -In 'na plali -zɔɔ -ni.»

Pielɔ nɛɛ nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ

(Mt 16.13-20; Lk 9.18-20)

²⁷ -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya mnia 'gbenya -we mia Sezalee Filipv kwesi nvkplɛ. Wa mi 'yloogblv nɔda, 'in -Zezu yia wa layibha: «'Lee, nyɔɔ nyuma palɔ 'mi 'wua?»

²⁸ Wa 'palia we 'bɪgv, wa nɛɛ: «Nyuma nɛɛ nu, 'Zan -Batisɔ -in -mia. Tɔlvɔ nɛɛ, Elii -in -mia, 'in tɔlvɔ nɛɛ 'yɛɛ, bhlasabhla -Lagɔgbvɔ -falɔpanyaa 'yabhlo -in -mia.»

²⁹ ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «'In amia, a nɛɛ, nyɔɔ in -mia?»

'In Pielɔ nɛɛ: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ -in -mia.»

³⁰ -Zezu nɛɛ: «A 'na gbalɔ we nyumɛ yabhlogbɔɔ -yla -ni.»

-Zezu gbaa ɔ 'dɛɛ tɪtlɪgbv

(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

³¹ Nu, -Zezu bhliɔ ɔ 'binɔnya gbvslolue, ɔ nɛɛ wa -yla: «We mi nu, ɔɔ *Nyumɛɛ 'Yu sia bhabha. Nu, Zuifvɔ nyuma kpasɔ klaa, *-Lagɔbvbɔnyaa -cian klaa, we -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya yia ɔ kwɛɛ -saa. 'Bhaa wa yia ɔ, 'in 'yli 'sɔ, we tanv nya, tɪtlɪnya glaa ɔ yia 'wvsvɔ.»

³² 'Sa ɔ gbaa we sa beblɛɛ, 'in Pielɔ yia ɔ -glima lali, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «-In 'na gbalɔ 'sa -ni.»

³³ -Zezu 'bhitiɔ la, ɔ ylaa ɔ 'binɔnya, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla 'klv 'cɪcɪ nya: «*-Saatan, bɛ lv! 'Bhv 'mi kwesi. Nu, -ɪ'in pɔpalɔ 'wlvkvvɔn la -Lagɔ 'bhisa, nyuma 'bhisa -na pɔpalɔ 'wlvkvvɔn la.»

³⁴ ɔ laa nyuma -yɔ ɔ 'binɔnya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Nyɔɔɔ nyɔɔ -ka gba ɔ 'ka 'mi 'bɪ nɔ, ɔ -sa ɔ 'de dli, ɔ 'bhv ɔ stasɛɛ *su 'wv, 'in ɔ 'ka 'mi 'bɪ yi. ³⁵ Nu, nyɔɔɔ nyɔɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie 'wvɔv ni, 'wv ɔ yia we bɔa. 'In -ɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie 'wvɔɔ -Lagɔgbv -yɔ na 'gbv, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mv -mɔɔ yia 'yia. ³⁶ Nu, nyumɛ -ka dɔdɔ -gvɔ zuzɔnv weɛ 'yi, 'in ɔ -ka ɔ 'yliyɔgagie 'wvɔɔ ni, lɛɛ -lu ɔ 'yi we 'wua? ³⁷ Nu, -lu yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka nyumɛɛ 'yliyɔgagie zɔ. ³⁸ Nu, Nyumɛɛ Yu yia yia ɔ Dideɛ 'ɣnumnɛɛ san 'wv, ɔ -yɔ ɔ -mɔwlv -anzɪnya 'sɔ, -wa nva -Lagɔɔ dvmagbv lɛɛ -gbɛ. Nu, deslɛɛn -nyuma, -wa 'nia tiklv -mi, 'in wa nva gbvnyuu lɛ, wa glaa, -ɔ -ka in -yɔ na wɛlv zɔ nv, -ami, zlv in -ka yi ni, 'in na nv 'yaa ɔnv zɔ.»

9

¹ ɔ nɛɛ wa -yla: «Nu, in nɛɛ aɪn -yla gbuzɔnv saɛ: amia -wa mia da -seli, aɪn glaa, tɔlvɔ ka *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɪlɛ 'yi yida 'tɪtɛ nya, 'bhie, wa 'kaa tli.»

-Zezuu 'binɔnya ta 'yia ɔ 'tite
(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

² 'Yli gbu 'plia, we gbelibhlonu nya, -Zezu laa Pieli klaa, *'Zake klaa, we -yɔ *Zaan, 'in wa 'de -mnua 'bhie yia -gɔgɔ 'kadu 'wlu mni. -Mɔ ɔ 'klu 'bhitia wa 'yliya 'wu. ³ 'In ɔ 'wu -bana yia pɔmani tenyii. Li we lia. Nyume ɔ 'kaa 'sa -bana pɔmani dudu -gu, -mɔɔ -kanyɔ 'ni -mi. ⁴ -Bha wa 'yia Moizu -yɔ Elii 'sɔ -yɔ, -zugba -maa -yɔ -Zezu mi 'di -sada. ⁵⁻⁶ 'In nyanɔ yia wa dli 'wu slo. Welɔ -we Pieli 'kaa gba, ɔ 'ni we -yi. -Bha ɔ gbae: «*Wlabi, -amaa -seli -mumie nani 'yli! Palu yua ta -a yia 'subha, -na -nu -bhlo, Moizu -nu -bhlo, Elii -nu -bhlo.»

⁷ -Bha yalɔpɔpa welta wa 'wu, 'in weli yabhlo yia wee yalɔpɔpa nyidi 'tla, we nɛɛ: «-ɔ mia de, na Yu -wa, in -kali ɔ zɛ. A pulu ɔ yukwli.»

⁸ Tɔun, 'in -Zezuu 'binɔnya yia latitali, we 'ni -Zezu 'wobhu, wa'a 'yi nyume yabhlogbɔɔ -yɔ.

⁹ Wa mia -gɔgɔ kwilida, 'in -Zezu nɛɛ wa -yla: «-We a 'yia da ni, nu, ɔ Nyumɛ 'Yu 'ni -slɔ tɔtɔnya glaa 'wusɔ, a 'na gbaɔ we nyume yabhlogbɔɔ -yla -ni.»

¹⁰ Welɔ -we -Zezu gbaa wa -yla, wa ka we 'nuɔwe zu. 'In wa yibhala -yibhala la: nu, ɔ nɛɛ: «Nyume 'ka tɔtɔnya glaa 'wusɔ. Sa -muv 'ji mia?»

¹¹ 'In wa yia ɔ layibha: «'Lee, lɛɛ -lu ka 'gbu -Lagɔɔ titee gwesanya gba nu, *Elii 'kaa yi tiaa?»

¹² ɔ nɛɛ: «Gbuzɔnu -wa: Elii 'kaa yi tia ɔ 'ka -lu weee we 'bi 'wu la. We mi celɔda *-Lagɔɔbhe 'wu, nu, ɔ Nyumɛ Yu yia sia bhabha, 'in wa 'ka ɔ vɛli. -We ka 'gbu we mia celɔda, a -yi we 'jii? ¹³ 'In in nɛɛ ain -yla: Elii ka yi pepe. 'In sa wa 'yibhaa, 'sa wa siala ɔ. Sa we mia -benyi celɔda -Lagɔɔbhe 'wu, 'sa we 'plia.»

-Zezu vua zuzu 'nyuu
(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)

¹⁴ -Zezu klaa, Pieli klaa, 'Zakee klaa, Zaan klaa, da wa nynia wa -lima -gbe, wa -talia -mɔ, -zugba nyumaa -zlo ka -maa gbeli. -Lagɔɔ titee gwesanya mi wa glaa. Wa -yɔ wa 'sɔ mi gbu gbada. ¹⁵ Wa 'yia -Zezu, tɔun wa yia ɔwe -ga, 'in wa yia ɔ -gbe mni -gwagwie nya, wa 'ka ɔ fusa.

¹⁶ -Zezu yia ɔ 'binɔnya layibha: «-A 'nu -seli? Lɛɛ gbu a gbaa?»

¹⁷⁻¹⁸ Nyume yabhlo 'palia we 'biɔve: «-Slolunyɔ, -mi in -laa na 'yu. Nu, zuzu 'nyuu ka ɔ kpa. We ka ɔ weli 'wobhu, ɔ'ɔ gba. Da we -ka ɔ kpali, la we bhli ɔ. 'Fufli tlaa ɔ ɔweɛ, ɔ lia gla 'wu, 'in ɔ slelia. In ka -na 'binɔnya bhuhoe, wa 'ka wee zuzu 'nyuu vu. Wa 'ni we mneni.»

¹⁹ -Zezu nɛɛ wa -yla: «Deslɛɛn -nyuma, -wa'a zu dli, 'yli zuma in -yɔ ain 'sɔ 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amaa 'gba zɔ 'yiligbeda -tva? A -yɔ ɔ 'yu 'sɔ yi.»

²⁰ 'In wa -yɔ ɔ yia yi. Da ɔ 'yia -Zezu, 'in wee zuzu 'nyuu yia ɔ lazuklu 'titeɛ, 'in ɔ yia bhli, -zugba ɔ glipe, 'fufli tla ɔ ɔweɛ. ²¹ -Zezu yia ɔ dide layibha: «We dia gwe, we -zu zuma ma?»

ɔ dide nɛɛ: «ɔ mi -sɛɛ, 'in we yia gwedi. ²² We 'ka ɔ 'bhaa 'gbu, 'yli tɔlva zli, 'in we paa ɔ -kosu 'wu, 'in we paa ɔ 'nyu lu. Nu, -in -ka mneni -in 'ka -ain 'wusa, 'yili -ain nyazi. Be -ain -yɔ.»

-Zezu nɛɛ: ²³ «Lɛɛ -lu 'ka 'gbu -na gba nu, -in -ka we mnenia? -ɔ zua -Lagɔɔ dli -gu, ɔ mneni ɔ 'ka -lu weee lɛnu.»

²⁴ -Bha ɔ 'yuu dide 'kpia 'wu, ɔ nɛɛ: «In ka dli -sɛɛ -Lagɔɔ gbɛgbɛin, -sa 'mi 'wu, 'in in 'ka dli zu weee.»

²⁵ -Zezu 'yia nu, nyumaa -zlo mi ɔ -gbe yida, 'in ɔ yia wee zuzu 'nyuu 'wluo 'kpili: «-Mi zuzu 'nyuu, -mi nua we lɛ, 'in nyumɛ'ɛ gbaa, in ɔ'ɔ 'nua. In nɛɛ: 'tide ɔ 'yi. -In 'na kpali 'maslɛɛn ɔ -ni.»

²⁶ We zuklua ɔ 'yu la 'titeɛ, 'in we yia ɔ 'yitide 'wɔkpɔkpɛ nya, 'in ɔ yia lapɔ 'kwie 'bhisa. We 'gbu tɔlva nɛɛ: «ɔ ka tli.»

²⁷ -Zezu yia ɔ sɔ -yɔ ɔ 'wobhulu. ɔ -sɔa 'wu, 'in ɔ yia 'yiligbe.

²⁸ -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya plaa -budu zɔ, 'in wa yia ɔ layibha: «Wee zuzu 'nyuu mia de ni, lee -lu ka 'gbu -a yi we vuvue sialia?»

²⁹ ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «'Sasukpa -zuzu 'nyii mia de ni, we 'ni -Lagɔɔ bhubhoe -bhlogbɔɔ 'wubhu, wa 'ni mneni wa 'ka -mɔv vu.»

³⁰ Wa 'bhva -bha, 'in wa yia Galilee -dɔdɔ -gu 'plɩ. -Zezu 'yibha wa 'na yibheli ɔ da -ni. ³¹ ɔ -slɔlua ɔ 'binɔnya gbu, ɔ nɛɛ: «ɔɔ Nyimeɛ 'Yu wa yia nyuma yoo 'nyɛa, 'in wa 'ka ɔ 'bha. 'Yli 'sɔ, we tanv nya ɔ yia tɩtlɩnya glaa 'wɔsɔa.»

³² Nu, -we -Zezu gbaa, ɔ 'binɔnya'a 'nu we 'wɔla. Wa mi nyanɔ nudaa 'gbu wa 'ni ɔ layibha.

Sa nyime 'ka nu, 'in ɔ 'ka -mi tiklu -Lagɔ 'yua?

³³ Wa nynia Kapenaumu, wa plaa -budu zɔ, 'in -Zezu yia wa layibha: «Mɔɔ -di a -sa yaa 'yloogblva?» ³⁴ 'in wa -gu yia lasubha. -We ka gbu -wa, wa mia nɔda, 'in wa yia layibhali -yibhali: «'Lee, nyɔɔ 'yli -ain glaa?»

³⁵ ɔ yia ladi, 'in ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla: «A be -seli. Nu, -ɔ -ka gba ɔ 'ka amiaa kpasa -ze, ɔ -ze nyuma weee 'bɩsvayu, 'in ɔ 'ka wa zɔlubho nu.»

³⁶ ɔ 'bhva 'yu yabhlo 'wu, 'in ɔ -yɔ ɔ 'sɔ yia ɔ 'binɔnya nyidi ladi, ɔ gblelia -mɔɔ, 'in ɔ yia -mɔɔ ɔ bhv -gu ladi. ɔ nɛɛ: ³⁷ «'Yu -ɔ mia yu ni 'bhisa, nyime -ɔ -ka ɔ kpa 'nanvu na 'ɣni nya, na 'de ɔ kpa 'nanvu. -ɔ -ka 'mi kpa 'nanvu, we 'ni na 'de ɔ kpa 'nanvu, nu, -ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ kpa 'nanvu.»

³⁸ Zaan nɛɛ -Zezu -yla: «Na -Slolunyɔ, -a ka nyime yabhlo 'yi, ɔ 'ni -ain glaa -nyime, -zugba ɔ vua zuzu 'nyuu -na 'ɣni nya. ɔ 'ni -ain glaa -mu 'gbu, -a yia ɔ 'yiligbeli.»

³⁹ -Zezu nɛɛ: «-Innya, a 'na 'yiligbeli ɔ -ni. 'Lee, -ɔ -ka gwɛdigbu lɛnv na 'ɣni nya, ɔ mneni ɔ 'ka 'mi velu? -Innya. ⁴⁰ Nu, nyime -ɔ 'ni -amiaa tɔnyɔ, ɔ -yɔ -ain 'sɔ mi.

⁴¹ «Nu, in nɛɛ ain -yla gbuzɔnv saɛ: nyime -ɔ -ka ain 'nyu 'nye -Lagɔɔ -Bhasanyɔɔ 'ɣni nya, -Lagɔ yia ɔ -tɩnv 'nyɛa. ⁴² 'Ylaasɩ -wa mia sa yu ni 'bhisa, 'in wa zva 'mi dɩ -gu, -ɔ -ka wa 'yabhlogbɔɔ gbonyuu lɔkwa, we nanɩ 'yli -mɔɔ -nv nya, wa 'ka ɔ tukpa 'kadɩ -blɩ -yɔ gbuanɩ, 'in wa 'ka ɔ 'nyu lɩ viteli. ⁴³ We -ka -na sɔ 'ka -mi gbonyuu lɩ kwa ni, -di -bha we. We nanɩ 'yli -in 'ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi, sɔ -bhlo nya, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wɔ mni sɔ 'sɔ nya. [⁴⁴ -Meme mia, 'nɔnya -we lia nyimeɛ yice we'e tɩ, 'in -kosu'u nyumo -mɔ -gba.]

⁴⁵ «'in we -ka -na bhv 'ka -mi gbonyuu lɩ kwa ni, -di -bha we. We nanɩ 'yli -in 'ka 'yliyɔgagie 'yi 'tigie nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wɔ viteli -na bhv 'sɔ nya. [⁴⁶ -Meme mia, 'nɔnya -we lia nyimeɛ yice we'e tɩ, 'in -kosu'u nyumo -mɔ -gba.]

⁴⁷⁻⁴⁸ «We -ka -na yli 'ka -mi gbonyuu lɩ kwa, -in -sa -mɔ we. We nanɩ 'yli -in 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɩgbe 'wɔ mni 'yliya -bhlo nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wɔ viteli, da nɔ lia yice 'yli weee nya, 'yli 'sɔ nya.

⁴⁹ «Sa wa palia gumu lililu -yɔ, 'sa -bhlokpade -Lagɔ yia nyuma -gu -kosu slua. ⁵⁰ Gumu nanɩ 'yli. Menɩ we menɩ. We 'ni -slɛɛn menɩ ni, wa 'ni mneni wa 'ka we menɩe we -yɔ zɔ. Nu, amia, a mi gumu 'bhisa, a -tv 'wɔ -dlɔɔ.»

10

-Zezu gbaa 'ɣwnɔ kwnɛɛ -sa gbu

(Mt 19.1-12; Lk 16.18)

¹ -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya 'sɔ mnia Zudee -dɔdɔ -gu, 'in wa yia Zudeɛn nyu 'wɔdi. Nyumaa -zlo yia ɔ kwesi yi lɩ. Sa ɔ nua 'yli weee nya, 'sa ɔ bhli 'yaa wa slolue lɩ.

² Falizinyuma yia ɔ kwesi be, wa 'ka ɔ layla. 'in wa yia ɔ layibhaɛ: «'Lee, -amiaa tite nukple, nukpasu mneni ɔ 'ka ɔ 'ɣwnɔ kwnɛɛ -saa?»

³ ɔ nɛɛ: «'Lee, tite -mɔmv Moizi 'nye ain a?»

⁴ Wa nɛɛ: «Moizi cɛlia nu, nyime -ka gba ɔ 'ka ɔ 'ɣwnɔ kwnɛɛ -sa, ɔ cɛli wee gbu 'sebhe -gu, 'bhie ɔ 'ka ɔ kwnɛɛ -sa.»

⁵ 'In -Zezu nɛɛ wa -yla: «Amɪaa yukwli -yɔ suloo 'gbu, 'in Moizɪ yia 'mɔ tite nɪ palɪ.
⁶ -Lu weee gwedɪda,

<'In -Lagɔ yia nukpasu -yɔ 'ɲwnɔ lala.>

⁷ <We 'dɛɛ 'gbu, nukpasu yia ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa -yɔbhva,

'in ɔ -yɔ ɔ 'ɲwnɔ 'ka 'wɔsuslolu,

⁸ 'In wa 'ka ku -bhlo -zɛ.>

-Slɛɛn, wa 'nɪ 'maslɛɛn nyuma sɔ, nɪ, nyɪmɛ -bhlo wa -mɪa. ⁹ We 'dɛɛ 'gbu, -we -Lagɔ -ka 'ylijjli, nyɪmɛ 'na sisali we 'yli -nɪ.>

¹⁰ Wa plaa -budu zɔ, 'in ɔ 'binɔnya yia ɔ wee gbu nɪ 'ji layɪbha. ¹¹ ɔ nɛɛ wa -yla: «Nɪ, nyɪmɛ -ɔ -ka ɔ 'ɲwnɔ kwɛɛ -sa, ɔ -ka 'ɲwnɔ -putu kwa, gbɔnyuu ɔ nua ɔ 'ɲwnɔ tianɔ -yla lɛ. ¹² 'Sa -bhlokpade, 'ɲwnɔ -ka ɔ 'lowli -glubhu, 'in ɔ -ka nukpasu -putu kwa, gbɔnyuu ɔ nua lɛ.>

-Zezu ɲwnaa 'ylaasli 'nyu la

(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

¹³ Nyuma mɪ -Zezuu -gbe 'ylaasli kwada, ɔ 'ka wa 'nyularɲna wa kwe -gɔ lapaliɛ nya, 'in ɔ 'binɔnya yia wa wuvue bhli wa 'wluo kpilɛ nya. ¹⁴ -Zezu 'yia wa -yɔ, 'in we yia ɔ -yɔkpa. 'In ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla: «A 'tide 'ylaasli 'yi wa 'ka na -gbe yi, a 'na -kɔlu wa 'yoo -nɪ. Nɪ, nyuma mɪa sa 'ylaasli nɪ 'bhisa, -Lagɔ nyumaa 'wlulapilɛ mɪ -maa -nɔ nya. ¹⁵ In nɛɛ aɪn -yla gbuzɔnɔ sɛɛ: nyɪmɛ, -ɔ 'nɪ -Lagɔ nyumaa 'wlulapilɛgbu -yɔɲwnu 'yɪslɔkpilɛ 'bhisa, ɔ 'na 'ka -Lagɔ -gbe pla.» ¹⁶ ɔ 'bhua wa 'wɔ, ɔ yia wa sɔ 'wluo lapali, 'in ɔ yia wa 'nyularɲna.

Nyɪmɛ -ɔ 'kaa -Zezu 'bɪ mɪ ɔ 'bhɔ ɔ -lu weee 'bɪ

(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

¹⁷ Nɪ, -Zezu mɪ mnɪda, 'in nyɪmɛ yabhlo yia ɔ 'bigwali, 'in ɔ yia 'kukolu 'sibhli ɔ 'yu, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Na -slolunyo -zɔnɔ, sa in 'ka nɔ, zli in -ka tli, 'in in 'ka -Lagɔ kwɛɛ 'yliyɔgagɛ -we 'nɪa bhloluda -ka 'yia?»

¹⁸ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-Mɔmɔ ka 'gbu -na la 'mɪ nyɪmɛ -zɔnɔ? We 'nɪ -Lagɔ 'dɛbhlogbɔ 'wɔbhɔ, nyɪmɛ -zɔnɔ 'nɪ -mɪ. ¹⁹ Nɪ, -na 'dɛ -yi -Lagɔ *titenya:

<-In 'na 'bhali nyɪmɛ -nɪ.

-In -yɔ 'ɲwnɔ -putu 'na -dɪli -budu 'wɔ -nɪ.*

-In 'na ylili 'wie -nɪ.

-In 'na zɔlv nyɪmɛ yo -yɔ -nɪ.

-In 'na lili nyuma 'wlu -dawli nya -nɪ.

-In zɔ -bha -na dide -yɔ -na 'nyaa.> »

²⁰ ɔ nɛɛ: «-Slolunyo, in mɪ nyimeslɔ nya, 'in in yia tite -mɪnɪ 'nɔɲwɛzɔzɔve bhli.»

²¹ -Zezu ylaa ɔ zɛkalɪdli nya, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «-Lu yabhlo -tɔa 'wɔ, -in 'nɪ -slɔ -mɔv lɛnɔ. Mɪnɪ, -in 'pa -na -kakali weee pelɔ, -in 'nyɛ we 'gwezi bobabhanya yoo, 'in -in 'ka 'ɲnumɪɛ 'yɪ -Lagɔ -gbe. -In -ka we lɛnɔve bhɪa, -in yi 'mɪ 'bɪ.»

²² ɔ 'nua wee weli nɪ, 'in 'kua yia ɔ 'yli lawla, 'in ɔ yia lɔbhiti 'klo -susue nya. Nɪ, 'ɲnumɪnyɔ -wa.

²³ -Zezu ylaa ɔ 'binɔnya -wa gbelia ɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «'ɲnumɪnyɔ 'ka -Lagɔ nyumaa 'wlulapilɛgbɛ 'wɔ pla -yɔ we -kala.»

²⁴ Wee weli yia -Zezu 'binɔnya ɲwɛgaga -sɔbhali. 'In ɔ nɛɛ 'ya wa -yla: «Na 'yua, nyɪmɛ 'ka *-Lagɔ nyumaa 'wlulapilɛgbɛ 'wɔ pla, we 'nɪ 'tɛ -sɛ. ²⁵ 'ɲnumɪnyɔ 'ka -Lagɔ nyumaa 'wlulapilɛgbɛ 'wɔ pla, we -kali -yɔ we -zi *-nyɔmɛɛ seenu 'bhɔka 'wɔplɪɛ.»

²⁶ We yia ɔ 'binɔnya -lɔɛli. Wa nɛɛ: «Aya! We -ka 'sa -mɪ, nyɔɔ -mɔmɔ 'ka gbu 'wɔbhva?»

²⁷ -Zezu ylaa wa, 'in ɔ nɛɛ: «Nyɪmɛ 'nɪ we mnɛni, nɪ, -Lagɔ mnɛni we. -Lagɔ mɪa, ɔ mnɛni ɔ 'ka -lu weee lɛnɔ.»

²⁸ -Bha Pielɪ gbaa: «-Tali, -a ka -amɪaa -lu weee -bha tɪ, 'in -a yia -mɪ 'bɪ yi.»

* 10:19 Gɛkɪwɛli 'wɔ, we ji -wa nɪ, -wa kɔkwalia, wa -yɔ nyuma -putu 'na -dɪli -budu 'wɔ -nɪ.

²⁹⁻³⁰ -Zezu 'paltā we 'bigv, ɔ nɛɛ: «Nu, in nɛɛ aun -yla gbuzɔnɔv sɛɛ: nyime -ɔ -ka ɔ -lu weee -bha ti na 'gbv, 'in ɔ 'ka -Lagɔgbv gba, we 'lɛɛji -mɔɔ yia 'yia -zakpa glv gbu. -ɔ -ka ɔ -budu klaa, ɔ bhelia klaa, ɔ bhɔlɔa klaa, ɔ 'nyaa klaa, ɔ dide klaa, ɔ 'yua klaa, we -yɔ ɔ kpaā -bha ti, bhla -we 'wv -a mia da -budunya klaa, bhelia klaa, bhɔlɔa klaa, 'nyanya klaa, didea klaa, 'yua klaa, we -yɔ kpaanya ɔ yia 'yia, -zugba nyima sialɔ ɔ. 'In bhla -we yia yia, we nya ɔ yia 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka.

³¹ «Nyimaa dumadu -wa -gaa 'yu, lv -maa yia -gaa. 'In -wa -gaa lv, 'yu -maa yia -gaa.»

-Zezu gbaa ɔ tlitlɔgbv

(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)

³² -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya 'sɔ, wa mia -Zeluzalemv mɔnda, -Zezu -galɔ wa 'yu 'yloogblv, -zugba ɔ 'binɔnya lv dli. -Wa mia wa 'bi, -maa mi 'ya nyanɔ nuda. ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ -yla: «A bɛ -seli.»

'In -we 'kaa lɛnɔ, ɔ yia we wa -yla gba. ³³ ɔ nɛɛ: «A -talɔ, -Zeluzalemv -a mɔna da. Nu, -mɔ wa yia ɔɔ Nyimeɛ 'Yu wlaa. -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔ titee gwesanya kwɛɛ wa yia ɔ pelv 'paa. 'In wa 'ka ɔ gbv 'wɔluladɔ, 'in wa 'ka wɛlɔ -bhlo bhli wa 'ka ɔ 'bha. 'In 'lakpanya -wa 'nia -Lagɔ -yi, wa 'ka ɔ -maa yoo 'nyɛ. ³⁴ -Maa yia ɔ gla paltā, -maa yia ɔ -dlɛ -gv slua, -maa yia ɔ selia, 'in -maa 'ka ɔ 'bha. 'Yli 'sɔ, we tanv nya, 'in ɔ 'ka gbawla 'wɔtla.»

-ɔ -ka gba, ɔ 'ka nyime 'kadv -zɛ, ɔ -zɛ ɔ -limaa zɔyu

(Mt 20.20-28)

³⁵ We 'bigv, Zebedee 'yua *'Zake -yɔ Zaan yia -Zezu -yɔbɛ, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «-Amiaa -Slolunyo, -we -a yia -mi -zlalɔ, -a 'yibha -in nv we lɛ.»

³⁶ ɔ nɛɛ wa -yla: «Lɛɛ -lu a 'yibhaa in nv aun -yla lɛa?»

³⁷ Wa nɛɛ: «Da nyima weee -ka we 'jiyibheli nu, -in pɔli nyima 'wlu la, 'nyɛ -aun 'yoo -a 'ka -mi kwesi ladɔ. 'Yabhlo 'ka -na lilisɔlv ladɔ, 'in 'yabhlo 'ka -na kɔpɛsɔlv ladɔ.»

³⁸ ɔ nɛɛ wa -yla: «Nu, -we a -zlalɔ 'mi, a 'ni we -yi. 'Lee, siasie -we zɔ na yia 'yiligbea, a mneni a 'ka we zɔ 'yiligbee? Yaayu batizea wa yia 'mi siasie lv, a mneni a 'ka ŋwnu wa 'ka 'sa aun batizee?»

³⁹ 'In wa nɛɛ ɔ -yla: «In, -a mneni we.»

-Zezu yia we 'bigvpalɛ: «Gbuzɔnɔv -wa. Sia a yia 'mi 'bhisa. Siasie -we lv wa yia 'mi batizea, we lv wa yia aun batizea. ⁴⁰ Nu, we -ka na lilisɔlv -yɔ na kɔpɛsɔlv ladɔdie, -ami 'ni mneni in 'ka we wla. Nu, wee ladɔda mia, -Lagɔ ka we lamnazi nyima tɔlvaa -nv nya. Nu, ma yia -bha ladɔa.»

⁴¹ Wa -lima kugbua 'nva we, 'in wa yia wa -yɔ 'cɛ 'palɔ. ⁴² -Zezu yia wa 'dɛ weee la, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Nu, dɔdɔgbv -nyimaa 'wɔlupɔlunya mia, wa 'tite nya wa sialɔ wa zɔlvbhonɔnya. ⁴³ Aun glaa, we 'na -mɔni 'sa -ni. -ɔ -ka gba ɔ 'ka nyime 'kadv -zɛ, ɔ -zɛ ɔ -limaa zɔlvbhonɔnyɔ. ⁴⁴ 'In aun glaa, -ɔ -ka gba ɔ 'ka nyima 'yugalɔ, ɔ -zɛ ɔ -limaa gaylo. ⁴⁵ Nu, ɔɔ *Nyimeɛ 'Yu 'ni yi wa 'ka ɔ 'wusa. Yi ɔ yia ɔ 'ka nyima 'wusa, 'in ɔ 'ka tli nyima duun 'wɔzitɛe 'gbv.»

-Zezu -bloa 'lɔlvnyɔɔ 'yli

(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

⁴⁶ -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya nynia Zelikoo, wa mi wee 'gbe 'tlada, 'in nyima duun yia wa 'bi yi. 'Lɔlvnyɔ yabhlo wa laa Batimee, Timee 'yu nya, ɔ -di 'yoo ŋwe -yɔ la. Nu, -zlazlanɔ -wa. ⁴⁷ ɔ 'nva nu, Nazaletiyu -Zezu mi 'plɔda, 'in ɔ yia 'wɔkpi, ɔ nɛɛ: «*-Davidu 'yu -Zezuɔɔ, -in 'yili 'mi nyaziɔ!»

⁴⁸ 'In nyima duun yia ɔ 'wluo 'kpɔli. Wa nɛɛ ɔ -yla: «'Mu ŋwe!»

-Mv bhla ɔmɔ 'kpi 'wɔ 'titeɛ: «-Davidu 'yuɔɔ, -in 'yili 'mi nyaziɔ.»

⁴⁹ Tɔvɔn, -Zezu yia 'yiligbe, 'in ɔ nɛɛ: «A la ɔ.»

'In wa yia ɔ la, -zugba wa gba ɔ -yla: «-Na 'yuo. -In -sɔ wv, ɔ mi -mi lada.»

⁵⁰ 'Lɔlvnyɔ vitelia ɔ 'naa, 'in ɔ yia 'wɔsɔ -gwagwie nya, ɔ yia -Zezu -yɔbɛ. ⁵¹ 'In -Zezu yia ɔ layibha: «Lɛɛ -lu -in 'yibha in nv -mi -yla lɛa?»

'In ɔ nɛɛ: «*Wlabi, -in -blo na 'yli, in 'ka layt lu.»

⁵² ɔ nɛɛ: «'Bhiti lu, -na dlɔzɔvɛ ka -mɪ pue.» Tɔun, ɔ 'yli yia -blo, 'in ɔ yia -Zezu 'bɪ mni.

11

-Zezu mnia -Zeluzalemɔ

(Mt 21.1-11; Lk 19.28-40)

¹ -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya ɔɔpaa -Zeluzalemɔ -yɔ, -mɔ Betifaze -yɔ Betani kwesi, 'in wa yia *Olivusunyaa -gɔgɔ yli, -bha -Zezu tiea ɔ 'bunɔnya 'sɔ, ² 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «'Gbe -we mia -mɛmɛɛ aɪn 'yu, a mni -mɔ. Nu, lɛbhla a 'ka -mɔ nyini, -sokofali -dɔgbu yabhlo a yia -bha ylia lubhu -jɪda. Wee -sokofali mia, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ -slɔ we -gɔ ladi. A -sa we lubhu, a -yɔ we yi. ³ Nu, wa -ka aɪn layibha: lɛɛ -lu ka 'gbu a nu 'sa? A gba wa -ylaɛ: -amɪaa -kanyɔ 'yibha ɔ 'ka we -gɔ ladi, nu, dɛslɛɛn ɔ laa we lu.»

⁴ Wa mnia, 'in wa yia -sokofali -dɔgbu yabhlo 'yɪ lubhu -jɪda -bha 'yooo ŋwɛ -yɔ -bha 'pipee -budu yabhloo ŋwɛ -yɔ. 'In wa yia we lubhu -sa. ⁵ Nyuma mia -bha, wa nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a sa wee -sokofali lubhua?»

⁶ 'In sa -Zezu zua wa 'dɪ, 'in wa yi 'saa gba. 'In wa yia wa kwe -yɔ -sa, 'in wa yia mni. ⁷ Wa -laa wee -sokofali -dɔgbu -Zezu, wa slva wa 'naa we -gɔ, 'in ɔ yia we -gɔ ladi. ⁸ Tɔlva slva wa 'naa 'yloogblv, 'in tɔlva -dia suu kpɪ -mɔ kpaa, 'in -maa yia we 'yloogblv laslu. ⁹ Nyuma nɔa ɔ 'yu we -yɔ -wa nɔa ɔ lɔv, wa 'dɛ weee 'kɪa 'wɔ, wa nɛɛ:

«-A -mnɪnɪ -Lagɔɔ 'ŋnɪ.

-ɔ mia Jejitapɛɛ 'ŋnɪ nya yida,

-Lagɔ ŋwna ɔ 'nyu la.

¹⁰ Nyumɛ -ɔ mia yida,

ɔ 'ka -aɪn 'wlulapɪlɪ -Davidu 'bɪgɔ,

-Lagɔ 'pali 'sa ɔ sɔ -zɔnɔ -gɔ la.

-Wa mia yali,

wa -mnɪnɪ -Lagɔɔ 'ŋnɪ.»

¹¹ -Zezu plaa -Zeluzalemɔ, 'in ɔ yia *-Lagɔbudu 'kadu zɔ mni, 'in ɔ yia da weee yla. Jibhe zɔa, we 'gbu ɔ -yɔ ɔ 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔ yia Betani mni.

-Zezu bhla *figɪsu gwɛzɛ

(Mt 21.18-19)

¹² Zli zlia, -Zezu mɪ Betani 'bhuda, 'in ŋwɔ yia ɔ 'bha. ¹³ Tɔun, ɔ yia *figɪsu -we kaa kpɪ 'wlu -yɔyɪ -mɔ 'yu, 'in ɔ yia we -yɔ bɛ, -de ɔ yi we 'bhue 'wlu 'yu. ɔ 'ka -bha nyini, we kpɪ 'dɛkpɔa mia we 'wlu. Nu, we 'bhue -pa bhla 'nɪ -slɔ nyini. ¹⁴ -Bha ɔ gbaa wee su -yla: «-Mɪ'tɪ 'pali -slɛɛn 'bhue -nɪ.»

In ɔ 'bunɔnya yia we 'nv.

-Zezu vua -valepanya

(Mt 21.12-17; Lk 19.45-48)

¹⁵ Wa nyinia -Zeluzalemɔ, tɔun -Zezu yia -Lagɔbudu 'kadu ŋwɛɛ mni. -Wa mia -bha, -valepanya -yɔ -lizɔnya, 'in -Zezu yia wa vuvue bhli. ɔ yia 'gwɛzi -bhitinyaa 'tabhle -yɔ -kpakɔn pelɔpanyaa kpenya labhli. ¹⁶ ɔ 'nɪ ŋwnu nyumɛ yabhlogbɔɔ -yɔ -lu 'ka -Lagɔbudu 'kadu ŋwɛɛ 'plɪlɪ. ¹⁷ ɔ -slɔlua wa gɔv, ɔ nɛɛ:

«We mɪ celɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔɛ:

«Na -budu mia, 'mɔ wa yia laa dɔdɔgɔ -nyuma weee -Lagɔ bhuhhoe -budu.»

'In 'mɔ amɪa nva 'wienyaa zizeda 'wɔ.»

¹⁸ -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya 'nva ɔ 'dɪ, 'in wa yia nyano nu, -we ka gɔv -wa, ɔ gbagbawɛli ka nyuma duun ŋwɛgaga -sɔbhali. We 'dɛɛ 'gbu wa mia 'kli 'yɪda wa 'ka ɔ 'bha.

¹⁹ Jibhe zɔa, 'in -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya yia 'gbe nɔkplɛ 'bhv, 'in wa yia mni.

-Zezu -yɔ tlɪtlɪ -figɪsu

(Mt 21.20-22)

²⁰ Zli zlia, wa mi 'yloogblu 'plida, 'in -Zezuu 'binanya yia wee figisu -yoyi, -zugba we ka ye weee. ²¹ -We -Zezu gbaa, Pieli dli 'sibhlia we -gu la, o nɛɛ: «Wlabi, -in yla figisu -in bhlia de gweze, we ka ye.»

²² -Zezu nɛɛ wa -yla: «A zu -Lago dli -gu. ²³ In nɛɛ aun -yla gbuzonu saɛ: nyime -ka -gogo -yla gba: 'Bhu da, viteli -na 'de 'nyu lu,» 'in o dli 'ka -we o gbaa da lenvee -gu -mi, 'in o 'ni dli lu, 'in we nva le. ²⁴ We 'dɛɛ 'gbu in nɛɛ aun -yla, -we weee a yia -Lago -zlalia yia bhuhhoe nya, a zu we dli -gu nu, 'yia a yia we, 'in -Lago 'ka we aun 'nye.

²⁵ «Nu, a -ka -Lago bhuhhoeda -mi, 'in nyime yabhloo gbu -ka aun dli -mi, a ti o -yogbu 'wu, 'in amiaa Dide -o mia yali, o 'ka amiaa gbonyuu 'woti. [²⁶ A 'ni nyimeɛ -yogbu 'woti, amiaa Dide -o mia yali, o 'na 'ka amiaa -yogbu 'woti.]]»

Mɔ -Zezuu 'tite bhva?

(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

²⁷ -Zezu -yo o 'binanya mni 'yaa -mɔ -Zeluzalemu lu. Wa mi -zieda -mɔ -Lagobudu 'kadu njweɛ, 'in -Lagobubonyaa -cian klaa, -Lago titee gwesanya klaa, we -yo Zuifuu nyuma kpaɛ, wa yia -Zezu -yo be. ²⁸ Wa yia o layibha: «Se -mumu nya -na nu gbunya ni lea? 'In nyoo 'nye -mi we lenu sea?»

²⁹ O nɛɛ wa -ylae: «Gbuu go -bhlo na yia aun layibhaa, a -ka we 'bigupali 'bhie, -o 'nyea 'mi se, 'in na gbaa o 'jni. ³⁰ Nyoo tie *Zaan o batizee nyuma, -Lago -wa yaayu, nyuma -wa yi? A gba 'mi -yla we.»

³¹ 'In wa yia we -gu kpelie bhli, 'in wa nɛɛ: «-A -ka gba, (-Lago tiea o), 'in o yibhaa -aun lae: «Lɛɛ ka 'gbu a 'ni o weli 'wɔnjwua?» »

³² Wa mi nyuma sɔda, nu, -maa nɛɛ Zaan mia -Lagobuu -falipanyo -wa. We 'dɛɛ 'gbu wa 'ni mneni wa 'ka gba nu, nyuma tiea o.

³³ We 'dɛɛ 'gbu, wa nɛɛ -Zezu -yla: «-O tiea Zaan, -a 'ni o -yi.»

'In -Zezu nɛɛ: «We -ka 'sa -mi, -o 'nyea 'mi wee gbunya -mumu lenu se, -ami 'na 'ka 'ya -moo -kanyoo 'jni aun -yla gba.»

12

-Zezu 'paa gbuu nine o -yowusolunya -yla

(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

¹ -Muu 'bigu, 'in -Zezu yia wa -yla gbu gbagbie bhli gbuu nine -papie nya: «Nu, nyime yabhlo 'paa *-dlɔkpa. Wee kpaɛ mia, 'mu o bibelia 'suo. O nva *-dlɔyaa 'wɔnyazolu le, 'in o yia kpaagutali -gbagbu 'subhaa. O 'bhua -busalubhonunya 'wu, -zugba -maa lo wee kpaɛ. 'In o yia 'lakpa 'wu mni.

² «Tɔun, -dlɔya -sa bhla 'ka be, 'in o yia o zolubhonunya yabhlo tie waa -busalubhonunya 'bi, wa 'ka o -nu wla. ³ Wa sloa -moo 'wluo, wa bhitia -moo, 'in wa yia -moo vu kwe klo nya. ⁴ Oo -dlɔkpa -kanyo yi 'yaa o zolubhonunya -putu tie. -Moo mnia, -moo wa bhitia 'wluo, 'in wa yia -moo veli. ⁵ Oo kpaɛ -kanyo yi 'yaa nyumaa tanu tie, 'in wa yia -moo 'bha. 'Sa o tiea nyumaa -zlo, tɔlva wa bhitia, 'in wa yia tɔlva 'bha.

⁶ «Nyime -bhlogbo -tua o kwesi, mɔ -wa o 'yu -o -ka ze o -kalia. -Moo o tiea wa -gbe lɔgada, -zugba o pupalia dli la nu, -moo wa yia 'nujwe zua. ⁷ -Bha waa -busalubhonunya gbubalia -ylae: «-O 'kaa ci oo kpaɛ -kanyo 'bi li, mɔ ni. -A mni o 'bhaa, 'in wee kpaɛ 'ka -amiaa -nu -ze.» ⁸ Wa sloa o 'wluo. Wa 'bhaa o, 'in wa yia o 'kwie viteli kpaɛ lu.

⁹ «Lee, sa oo kpaɛ -kanyo 'ka nva? O 'de yia yia, o 'ka nyuma tie, wa 'ka waa -busalubhonunya 'bha, 'in o 'ka kpaɛ nyuma -putu yoo 'nye.

¹⁰ «-We mia -Lagosebhe 'wu celida, a 'ni -slo we zelu? We nɛɛ: <Tokpa, -we -budusubhanya -saa kwɛɛ,

mu -zea gwɔgwɔyli -tokpa -zonu.

¹¹ -O nva gbu ni le, Jejitape -wa.

'In wee gbu mia, -a -ka we 'yi,

'in we namania -amiaa dli.» »

¹² Wee gbuv nine mia, Zuifuv 'yugalunya -yi we 'ji nu, ma -yo -Zezu -saa we. Wa ka 'kli 'yi, wa 'ka o kpa. Nu, nyumaa -zlo wa mia sodaa 'gbu, wa yia o -yo 'bhv, 'in o yia mnv.

'Gwezi plulve *Sezaa kwεε
(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

¹³ Falizinyuma tolva -yo Ewloov nyuma, 'ma wa tiea -Zezu -gbe, wa 'ka o zo bhli, 'in o 'dεε gbagbaweli 'ka o gbvan. ¹⁴ Wa yia, 'in wa nεε o -yla: «-Amiaa -Slolunyō, -a -yi we 'ji nu, -we -na gbaa, gbuzōnv -wa. -l'in so gbuv 'yli, 'in -l'in so nyume 'ylilo -ηwεε. Nu, sa -Lagō 'yibhaa nyume -mi, 'mv -na slolua gbuzōnv sa. We mi tiklu nu, -amiaa tite nvkple, -a plulve *Sezaa kwεε *nison -gwezii? -A plulve we yaayu, -a 'na plulve we -nu?»

¹⁵ -Zezu -yi we 'ji nu, wa gbagbaweli -yo wa 'wlukvun la pupale 'ni -mi -bhlo. O nεε wa -yla: «Lεε -lu ka 'gbu a bhli 'mi zōa? A -la 'mi *Wlōmv -tama yabhlo, in 'ka we 'yi.»

¹⁶ Wa 'nyεa o tama yabhlo yoo, 'in o yia wa layibha: «'Lee, nyōō ka 'wlu -yo o ηni mi da we -gva?»

'In wa nεε o -yla: «Sezaa -wa.»

¹⁷ -Bha o gbaa wa -yla: «-We -ka Sezaa -nv, a 'nyε we Sezaa yoo, 'in -we -ka -Lagō -nv, a 'nyε we -Lagō yoo.»

'In o gbuv 'bigupalv weli yia wa ηwεgaga -svbhalv.

*Sadusenyuma kpelia tlitlunya tlitlie lv 'wsvōgbv
(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

¹⁸ *Sadusenyuma mia, wa nεε nu, tlitlunya 'ni mneni wa 'ka tlitlie lv 'wsvō.

Wa tolva yia -Zezuu -gbe, 'in wa nεε o -yla: ¹⁹ «-Slolunyō, -we mia celida Moizu tite 'wu, mv mia da. Nu, nyume -ka 'ηwnō kwa, o -yo o 'ni gwali, o -ka tli, o ηwnō -tua o 'bigv, o bheli kwaa o, 'in o -yo o ηwnō 'so 'ka o bheli zva lala, 'in -mōō 'ηni 'ka dōdv -gv -tv.

²⁰ Sa 'bhisa, nyume yabhlo ka nukpasuyua gbesō, 'in wa kpasa yia 'ηwnō kwa. O -yo o 'ni gwali, 'in o yia tli. ²¹ Wa 'sōnv kwaa o bheli -dugbarηwnō, -mōō -yo o 'ni gwali, 'in -mōō yi 'yaa tli. O ηwnō -bhlokpade yia waa bheliaa tanv kwa. ²² 'Sa wa 'de gbesō kwaa o ηwnō -bhlo -bhlo, wa -yo o 'ni gwali, 'in wa yia tli. Wa 'bigv, o ηwnō yi 'yaa tli.

²³ «'Lee, 'yli -we nya tlitlunya yia 'wsvōa, nyōō ka 'ηwnō o -maa? Nu, wa 'de gbesō kwaa o -bhlo -bhlo.»

²⁴ -Zezu nεε wa -yla: «A ka 'yoo mnō, -we ka gbv -wa, a 'ni -Lagōsbhe -yi, 'in a 'ni -Lagōō 'tite -yi. ²⁵ Tlitlunya -ka 'wsvō, nvkpasia -yo 'ηwni 'na 'ka kvkwalv, nu, 'anzunya -we mia yali, we 'bhisa wa yia -tua. ²⁶ 'Lee, we -ka tlitlunya 'wsvōgbv, -we mia celida Moizu 'sbhe 'wu, a 'ni -slō we zēlv? Da misagsu pileε -bhoa 'yli, 'in -Lagō nεε Moizu -yla: «-Ami -wa *Ablaamv -Lagō, *Izaku -Lagō, *Zakōbv -Lagō.» » ²⁷ 'In -Zezu yia we -gōdv: «-Lagō mia, 'yliyōganyaa -Lagō o -mia. O 'ni tlitlunya -Lagō. A ka mnō bhabha.»

-Lagōō tite gwesanyō yabhlo gbaa gbuzōnv
(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

²⁸ Wa mi -Zezu laylada, 'in -Lagōō tite gwesanyō yabhlo yia we 'nv. O 'yia nu, -Zezu mi wa weli 'bigupalvda 'nanvv, o bea o -yo, 'in o yia o layibha: «-Lagōō tite weε glaa, -mōmv -wa we 'kadva?»

²⁹ -Zezu yia we 'bigupalv: «Tite weε glaa, -we -wa we 'kadv mv mia da: «*Izlaelnyuma, a pv yukwli. Nu, Jejitape mia, -amiaa -Lagō -wa, o -bhlogbōō. ³⁰ Jejitape, -o -wa -na -Lagō, -in -kali o zε -na dli weε nya, -na zuzu weε nya, -na 'wlukvun lapupale weε nya, -na 'tite weε nya.» ³¹ Weε tite 'sōnv nu: «-In -kali -na -libheyii zε -na 'de 'bhisa.» Tite, -we 'kaa tite so ni 'wōzi, we 'ni -mi.»

³² O tite gwesanyō nεε: «Gbuzōnv -wa. -Lagō -bhlogbōō, o 'ni 'so -mi. ³³ Nyume -ka -Lagōō zεkali o dli weε nya, o 'wlukvun lapupale weε nya, o 'tite weε nya, o 'de weε nya, 'in o -ka o -limaa zεkali o 'de 'bhisa, -mōv namv 'yli we -zi 'slaka weε, we -zi nyume 'ka wlawlalu sie -Lagō -yla.»

³⁴ O 'palv we 'bigv gbuyilo nya, -Zezu 'yia we -yo, 'in o nεε o -yla: «-Lagōō -na 'wlupalv 'ni -slēn latlv.»

-Muu 'bigu, nyime, -o 'kaa 'tite 'yi o -yo -Zezu 'ka kpeli, -moo 'ni 'yie.

-Lagoo -Bhasanyo: nyoo o -mia?

(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

³⁵ -Zezu mi nyuma gbusloluda -Lagobudu 'kadu nyee, 'in o nee: «Waa -Lagoo titee gwesanya nee nu, -Lagoo -Bhasanyo mia, -Davidu yu -wa. Lee -lu ka 'gbu wa yi 'sa gbaa?»

³⁶ Nu, -Davidu 'debbie -gbolu, -o Zuzu 'Pupa 'nyea 'tite, o nee:

«Jejitape nee na -Kanyo -yla:

«-In -di da la na lilisolu.

'In in 'ka -na tonyuma -na bhv zo lapali.»

³⁷ Nu, -Davidu 'de -ka oo -Lagoo -Bhasanyo la «na -Kanyo», sa o mneni o 'ka o 'yu -zea?»

(Mt 23.1-12; Lk 20.45-47)

Nyuraa -zlo mia -bha, 'in o gbagbaweli yia wa 'muna 'wula. ³⁸ O mia wa -sloluda, o nee: «A zu amiaa 'de 'yliyoo -Lagoo titee gwesanyaa gbegbein. Wa 'yibha tlolo -bana 'kadu 'wuplalie, -zugba wa zie we nya. Wa 'yibha wa -sa wa fu wa 'nyuwewezue nya -zejila 'wu. ³⁹ -Lagobudu zo -yo 'fetunya -gu, 'yugbein ladidie wa 'yibhaa kpe -zonunya -gu. ⁴⁰ -Dugbarwuni wa saa -maa -lu weee kwee. 'In wa bhubhoea -Lago nyuma 'yia 'wu kpokpo, nyuma tiklu 'bhisa. We 'gbu, -Lago yia wa -yogbu 'wubhu, 'in wanuu -kaslu 'ka nyuma tolbaa -nu 'wuzi.»

-Lagoo 'nyenyie -zonu

(Lk 21.1-4)

⁴¹ -Zezu -di 'gwezii -gbo kwesi la, -zugba o yla nyuma -maa palu -mo 'gwezi -dolu -gu. Nu, 'hnumnyaa -zlo palia -mo 'gwezi duun. ⁴² Bobabha -dugbarwuno yabhlo yia, o palu -mo tamayua 'so -we 'nia -vale -ka.

⁴³ -Bha -Zezu gbaa o 'binonya -yla: «In nee ain -yla gbuzonu sae: bobabha -dugbarwuno mia de ni, 'gwezi o wlaa de, we -zi nyuma weee -nu 'wu. ⁴⁴ 'hnumnyaa mia, 'gwezi -we wa gbu 'nia 'wu -mi, 'mu wa wlaa. Nu, oo hwno mia, o boba 'wu, 'gwezi -we o 'kaa lili, 'mu o wlaa.»

13

-We slolua duduu bhia bhla, mu nu

¹ -Zezu 'tlaa -Lagobudu 'kadu zo, 'in o 'binonyo yabhlo nee o -ylae: «Na -Slolunyoo: yi 'saa wa, tukpa -zonu, we -budu nani 'yli 'le!»

² 'In o yia we 'bigupalie: «Gbuzonu -wa, tukpanya -na yia de -yo -guladidida, we 'yabhlogboo 'na 'ka we -libheyi -gu -tu. Jitea we 'de weee yia.»

³ Wa mnia Olivusunyaa -gogo 'wlu, -mo wa -dia la, -zugba wa yla -Lagobudu 'kadu. Da wa -nyaa 'wu, Pielu klaa, 'Zake klaa, Zaan klaa, we -yo Andlee, 'in wa yia o layibha:

⁴ «Lebhla -muu 'ka lenva? 'In lee -lu 'ka we -ain -slolu, nu, we bhla ka cupaa?»

(Mt 24.4-14; Lk 21.8-19)

⁵ O nee wa -yla: «A zu amiaa 'de 'yliyoo, -muu yi 'wlu nu, wa nu ain -dawli 'wu. ⁶ Nyuma -duun yia na 'hni -gu yia, 'in wa 'ka gbae: «-Ami -wa -Lagoo -Bhasanyo!» 'in wa 'ka nyuma duun -dawli 'wunu.

⁷ «A -ka 'nu nu, wa mi tuguda da -kwein, 'in a -ka 'nu nu, wa mi tuguda da 'pipi, a 'na nunu nyanoo -ni. We mi nu, we nu le, -muu 'ni -slo duduu bhialida. ⁸ Tu yia laga 'so nyidi 'wusaa. 'In nyuraa 'wlulapilinyo yabhlo 'ka nyuraa 'wlulapilinyo -gudu -yowusolu. Dudu yia zuklua da tolba, 'in hwo 'ka yi. Sa 'hwno -ka gwalia yi o sia, 'sa wee duduu bhiabhie gwedida yia -mia.

⁹ «Amia mia de, a zu amiaa 'de 'yliyoo. Gbuwobhunya 'yu wa yia ain kwaa. Bhitia wa yia ain -Lagobudunya zo. Duduu 'wlulapilinya -yo nyuraa 'wlulapilinya 'yu wa yia ain laa na 'gbu, 'in na gbudayinya a yia -zea wa 'yu. ¹⁰ Tiada, -Lagobu wa yia gbaa 'lakpanya weee -yla. ¹¹ Wa -ka ain gbuwobhunya 'yu kwa, a 'na lulu dli -ni, -we a 'kaa gbaa 'gbu. -Muu bhla, weli -we a 'kaa gba, -Lago yia we ain nyee zua. We'e 'bhv amiaa 'dee 'wlukoon, Zuzu 'Pupa wlaa we.

¹² «Nyume yia ɔ bheli wlaa wa 'ka ɔ 'bha. 'Sa -bhlokpade, dide yia ɔ 'yu wlaa. 'Yua yia wa didea -yɔwɔsɔlua wa 'ka wa 'bha. ¹³ Na 'gbu, nyuma weee yia ain 'wonyea. Nyume ɔ 'ni 'mi dli -gu -sa, 'in ɔ 'ka we bhloluda nyini, -Lago yia ɔ gbu 'wusaa.

(Mt 24.15-31; Lk 17.23-24, 21.20-28)

¹⁴ «Nyume ɔ -ka 'sebhɛ ni zeli, ɔ 'nu we 'wula. Nu, -lu -Lago 'nia 'yibha, 'in -we saa -lu weee la, ɔ -ka we -yɔyɔ ladida, da we 'na 'ka yaa -mi, ɔ -ka 'sebhɛ ni zeli, ɔ 'nu we 'wula. Nyuma -wa -ka Zudee -dudu -gu -mi, wa -yɔ -gwagwie mni zizea -gɔgɔnya 'wlu. ¹⁵ Nyume, ɔ -ka nyapɛda -mi 'pipee, ɔ 'na mnini ɔ -lu 'wobhwa -budu zɔ -ni. ¹⁶ 'In -mɔmɔ -ka kpa -mi, -mɔɔ 'na yili -mɔɔ -bana 'bhu -zɔɔ -ni. ¹⁷ Lɛɛ gbonyuu yi 'sa nukplabhue ɣwni -yɔ 'ɣwni -wa mia 'yua 'nyenida ylia, wee 'yliny -mni nya! ¹⁸ A bhuhoe -Lago, we yi lenu ɣwɔtlɔyibhla. ¹⁹ We bhla mia, siaste 'kadu wa yia 'yia. 'Lee, -a -ka 'bhaa 'wlu, we 'sasɔkpa -nu ka -slɔ lenu? 'In lɛ we yia nua yi? -lnnya, we 'na 'ka lenu.

²⁰ «-Lago 'ni yaa wee 'yli -gusa, -zugba nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka we kwɛɛ -di. Nu, nyuma ɔ -saa -bha, wa 'gbu ɔ yia wee 'yli -gusaa. ²¹ Wa -ka gba nu, -Lagoɔ -Bhasanyɔ mi -seli, 'in wa -ka gba nu, ɔ mi mɔ, a 'na lali we gbuzɔnu -ni. ²² Yocian yia yia, wa 'ka gba, nu, ma -wa -Lagɔgbu -falipanya -yɔ ɔ -Bhasanya. Gwɛdigbu -yɔ gbu 'kadu wa yia lenu, 'in -wa -Lago -saa -bha, wa 'ka wa -dawli nu. Nu, wa 'na 'ka we mneni. ²³ 'Mu in gbaa da ain -yla 'gamu. Nu, amia mia dɛ, a zu amiaa 'dɛ 'yliyɔ.»

²⁴⁻²⁵ 'In -Zezu nɛɛ:

«We bhla, wee siaste 'bigu,
 <Nikpise yia kpa,
     'yli 'na 'ka 'pu.
 Nikpise yia kpa,
     'cu 'na 'ka li.
 Nikpise yia kpa,
     -zeli yia yali 'bhwa we 'ka bhli.
 -Lu weee mia yali, zuklua we yia.»

(Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

²⁶ «-Muɔ 'bigu wa yia ɔɔ Nyumɛɛ 'Yu -yɔyia yida -mɔ yalipupa 'wu, 'tite -yɔ zli weee nya. ²⁷ -Bha ɔ yia 'anzinya yoo 'paa, dudu weee -gu. 'In, -wa -Lago -saa -bha 'gbe weee 'wu, wa 'ka wa la.

²⁸ «-We figisu slolua ain, a 'nu we 'wula. We 'kliya -ka tlomanida -mi, 'in we -ka tɔpɔda -mi, a -yi we 'ji nu, 'nyu -lua bhla ka cɔpa. ²⁹ 'Sa -bhlokpade a -ka 'sasɔkpa -gbu -mni 'yi lenuda, a yibheli we 'ji nu, ɔɔ *Nyumɛɛ 'Yu ka cɔpa, ɔ 'ni -slɛɛn latlɔlu.

³⁰ «In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: dɛslɛɛn -nyumaa 'dɛ weee 'na 'ka tli, 'in wee gbunya -mni 'kaa lenu. ³¹ Yali -yɔ dudu mia, la we yia 'bhwa, nu, na weli 'na 'ka labhu 'mnumnu. ³² Nyume yabhlogbɔɔ 'ni wee siaste bhla -yɔ we 'yli -yi. Yali -anzinya -yɔ -Lagoɔ 'Yuu 'dɛbhie 'ni wee 'yli -yi. Nu, na Dide -bhlogbɔɔ -yia we 'yli.

³³ «We 'dɛɛ 'gbu, a zu amiaa 'dɛ 'yliyɔ. A -tu 'yliyɔgada. 'Yli -we nya gbu ni 'kaa lenu, a 'ni we -yi. ³⁴ We 'wlu saɛ, nyume yabhlo ɔ mi 'lakpa 'wu mnida. ɔ 'kaa mni, ɔ yia ɔ zɔ -nyuma lubho 'woladlili. 'In ɔ nɛɛ kloloo ɣwekɔnyɔ -yla: <-In 'na ɣwɔnu 'yila -ni.> ³⁵ We 'dɛɛ 'gbu, a -tu 'yliyɔgada, a 'na ɣwɔnu 'yila -ni. Bhla -we nya -buduu -kanyɔ 'kaa yi, -de jibhezao, -de sabɔɔ, -de zligɔɔ, -de zlukpɛɔ, a 'ni we -yi. ³⁶ ɔ -ka ain 'tlali, ɔ 'na yili ain ylaa ɣwɔda -ni. ³⁷ -We in mia da ain -yla gbada, mu na gbaa nyuma weee -yla. A -tu 'yliyɔgada.»

14

Zuifɔv -cian zva -Zezuu -yɔgbu

(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Zn 11.45-53)

¹ Nu, we -tu 'wu 'yli 'sɔ *'Wuzitylu 'feti -yɔ Zuifɔv 'floo 'nia *gɔɔ -yɔ -kaa 'feti 'ka nyini. -Lagɔbɔnyaa -cian -yɔ -Lagoɔ titee gwesanya yia -Zezuu -yɔyli pla wa 'ka ɔ kpa -dawli

nya, 'in wa 'ka o 'bha. ² Wa nee: «-A 'na kpali o 'fetu 'yli nya -ni. We 'ni -muv, 'in 'gbe gbugblolua.»

*'ɔwɔnɔ yabhlo slua -Zezu 'wluo *-lasiklɔ
(Mt 26.6-13; Zn 12.1-8)*

³ -Zezu mia Betani, sɔlibhanyɔ 'Simɔɔɔ -budu zɔ, da o mia lida, 'in 'ɔwɔnɔ yabhlo yia -mɔ pla. ɔɔ 'ɔwɔnɔ, o ka -bhonyida kwɛɛ. * -Lasiklɔ -zɔnɔ, -we ka -valɛ 'tɛa, we mi we 'wɔ. ɔ -dia wee -bhonyida -bli ɔwɛɛ, 'in o yia wee -lasiklɔ -Zezuu 'wluo slu. * ⁴ Nyima tɔlva mia -bha, 'in -maa yia 'cɛ 'pa, -zugba wa 'yibhalɔ yibhalɔ la: «Lɛɛ -lu ka 'gbu o nyumɔ -lasiklɔ nia? ⁵ Wa mnɛni yaa wa 'ka we pɛlv 'pa 'gwezi duun lv, -we nyumɛ 'kaa 'yɪ -zɔ ɔwɛɛ, 'in wa 'ka we bobabhanya 'nyɛ.»

'In wa yia oɔ 'ɔwɔnɔ -yɔ 'cɛpali. ⁶ -Zezu nee wa -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a sialɔ oɔ? A 'tide o 'yɪ. -We o nva 'mɪ -yla lɛ, gbu -zɔnɔ -wa. ⁷ Nu, bobabhanya mi aun glaa 'yli weee nya. Da a -ka 'yibhalɔ, a mnɛni a 'ka wa 'nanɪ 'wɔnɔ. Nu, -amɪ mia, in 'ni aun glaa -mɪ 'yli weee nya. ⁸ -We o mnɛnia, 'mɔ o nva 'mɪ -yla lɛ. Nu, -lasiklɔ o tlia 'mɪ -yɔ gbawlaa 'gbu 'gamu. ⁹ In nee aun -yla gbuzɔnɔ saɛ: da wa yia -Lagɔgbu gbaa dɔdɔ weee -gu, -we ɔwɔnɔ ni nva da lɛ, gbaa wa yia we, 'in o lɛnɔgbu 'ka nyumaa dli 'wɔ -tu.»

*Zudasɪ 'yibha o 'ka -Zezu wla
(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)*

¹⁰ -Zezuu 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ glaa, nyumɛ yabhlo, wa laa Zudasɪ Isikalioɔtu, mɔ mnɪa -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -gbɛ, o 'ka -Zezu wla. ¹¹ Wa 'nva we, 'in we yia wa 'munɔ 'wula. 'In wa nee o -yla: «'Gwezi -a yia -mɪ 'nyɛa.» Sa o 'kaa nɔ o 'ka -Zezu wla, -bha o bhliɔ we 'yooɔ datale.

*-Zezuu 'binɔnya pia 'Wɔzitiylu 'feti -gv -lililu
(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14; Zn 13.21-30)*

¹² 'Floo 'nia gɔɔ -yɔ -kaa 'feti ka nyini. We 'yilu tianɔ -we nya wa bhaa *bhlabhleyua 'Wɔzitiylu 'feti -gv -lililu nya, wee 'yli nya -Zezuu 'binɔnya 'yibhaa o laɛ: «Mɔ -in 'yibha -a mni -mɪ -yla 'Wɔzitiylu 'feti -gv -lililu pia?»

¹³ -Zezu tiea o 'binɔnya 'sɔ, 'in o nee wa -yla: «A mni -zɔɔ. A -ka -mɔ nyini, nyumɛ o 'nyunyida mia 'wlu, a -yɔ o yia 'wɔgbelia, a mni o 'bi. ¹⁴ ɔ -ka -budu -mɔmɔ zɔ pla, a gba wee -buduu -kanyɔ -yla: «-Amiaa -Kanyɔ nee, «'Lee, -buduu 'yu -we zɔ -a 'kaa -amiaa 'Wɔzitiylu 'feti -gv -lililu li ni, mɔ we mia?» » ¹⁵ 'In o slɔlua aun -buduu 'yu 'kadɔ yabhlo 'klɔ, -mɔ -budu 'wlu, -we zɔ -gɔladɪ -li -zɔnɔ mia. -Mɔ a 'kaa -amiaa 'Wɔzitiylu 'feti -gv -lililu pili.»

¹⁶ Wa mnɪa, wa nɪnia -zɔɔ, 'in sa -Zezu gbaa wa -yla, 'in wa yi 'saa we yli. 'In wa yia wa 'feti -gv -lililu pi.

*-Zezu -yɔ o wlawlanyɔ lia
(Mt 26.20-25; Lk 22.14; Zn 13.21-30)*

¹⁷ Jibhe zɔa, 'in -Zezu -yɔ o 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ yia yi. ¹⁸ Da wa mia lida 'tabhle -gv, -Zezu nee: «In nee aun -yla gbuzɔnɔ saɛ: aun glaa, nyumɛ yabhlo in -yɔ o mia da lida ni, mɔ yia 'mɪ wlaa.»

¹⁹ Tɔn, wa plɛ sumania, 'in wa yia o layibha -bhlo -bhlo. «We 'ni -amɪ, we 'ni mɔv?»

²⁰ ɔ nee wa -yla: «Amia kugbua lɛ 'sɔ glaa nyumɛ yabhlo -wa. In -yɔ o 'sɔ mi 'floo 'ɔwɔnɔ zɔpɔ -bhlo lv. ²¹ Gbuzɔnɔ -wa: sa we mia celida -Lagɔsebhe 'wɔ o daa, 'sa oɔ Nyumɛɛ 'Yu yia mnɪa. Nu, nyumɛ o 'kaa o wla, 'in wa 'ka o 'bha, gbɔnyuu mi -mɔɔ -nɔ nya. Wa 'ni yaa -mɔɔ gwali, we nanɪ 'yli.»

*-Zezu -yɔ o 'binɔnya lia
(Mt 26.26-30; Lk 22.15-20; 1 Kol 11.23-25)*

* 14:3 Wee -lasiklɔɔ -bhonyida mia, tukpa wa laa alibatli, mu nya wa nva we lɛ. Wee -lasiklɔ, wa laa nalɔdi.

²² Wa mia lida, 'in -Zezu yia 'floo 'wobhu. Ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we ladɪdli. Ɔ dlilia we ɔ 'binɔnya 'wula, 'in ɔ nɛɛ: «A 'bhu we 'wu, na ku -wa.»

²³ -Muu 'bigu, 'in ɔ yia nu -kɔpu 'wobhu, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we wa yoo 'nye -bhlo -bhlo, 'in wa 'de weee yia we 'ma. Ɔ nɛɛ:

²⁴ «-We mia da ni, mu -wa na 'pɔn -we yia jitea nyima duuun 'gbu, 'in we 'ka -Lagɔ -yo nyima 'sɔ 'wɔsuslolu. ²⁵ Nu, in nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: zli -Lagɔ -ka dudu 'wlulapili, we zli na maa nu lolu. We 'yli 'ni -slɔ nyini, in 'na 'ka nu 'ma.»

²⁶ Wa bhlia -Lagɔ -lɔv 'bhie, wa yia 'tla, 'in wa yia *Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu mni.

-Zezu nɛɛ nu, Pieli yia ɔ gbu kpɛlia

(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Zn 13.36-38)

²⁷ -Zezu nɛɛ wa -yla: «'Bi a yia 'mi 'bhva. Nu, we mi cɛlida -Lagɔsɛbhe 'wu:

«Bhlabhɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ na yia 'bhaa,

'in bhlabhɛɛnya 'ka lamnɔ.»

²⁸ Nu, in -ka tli, in -ka 'wɔsɔ lu, Galilee na yia ain wɔlva mnia.»

²⁹ Pieli nɛɛ ɔ -yla: «Nyima weee -ka -mi 'bi 'bhv, -ami 'na 'ka we lɛnu.»

³⁰ 'In -Zezu yia we 'bigupalɛ: «In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: -zɛɛn sabɔ mia, -na kpɛli na gbu 'wula -zakpa ta, -zugba -kɔkɔ 'ni -slɔ -zakpa 'sɔnu gbo.»

³¹ Pieli nɛɛ -bhlokpadeɛ: «-Innya, we 'ni -muv! We -ka 'bha wa 'ka -in -yo 'mi 'sɔ 'bha, in 'na 'ka -na gbu kpɛli.»

Tɔun, wa 'de weee yia wee wɛli -bhlo gba.

-Zezu bhuhoea -Lagɔ Getisemanee

(Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

³² -Muu 'bigu, -Zezu -yo ɔ 'binɔnya 'sɔ nyinia Getisemanee, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «A -di ɛ la. In 'ka -Lagɔ bhuhoe.»

³³ Ɔ -yo Pieli klaa, *'Zake klaa, we -yo *Zaan, wa yia mni. -Bha ɔ -gu yia, 'in 'pɔn yia ɔ dli 'wu slo. ³⁴ Ɔ nɛɛ wa -ylae: «Na dli ka sumani bhabha. A -tu -seli, a -tu 'yliyɔgada.»

³⁵⁻³⁶ Ɔ bea 'yu -sɛ, ɔ -gblia dudu la, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhoe, ɔ nɛɛ: «*Aba! Dide! -In mnɛni -in 'ka -lu weee lɛnu. -In -ka we 'yibha ni, -in vlali 'mi siasie 'kadu -mini gwe. Nu, we 'na -zɛli na dɔmagbu -ni: we -zɛ -na dɔmagbu.»

³⁷ Ɔ yia ɔ 'binɔnyaa -gbe lu, -zugba wa mi 'ylaa 'wu. Ɔ nɛɛ Simɔ Pieli -yla: «'Ylaa -na ŋwɔa yi? -In 'ni mnɛni -in 'ka 'yliyɔgada -tu 'lɛli -bhloo -kpuaa? ³⁸ A -tu 'yliyɔgada, a bhuhoe -Lagɔ, a yi laylagbu lu bhlili. Nu, nyimɛɛ dli 'yibha we 'ka -lu -zɔnu lɛnu, 'in ɔ ku 'ni we mnɛni.»

³⁹ Tɔun, ɔ 'bhv 'yaa wa -yo lu, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhoe wɛli -bhlokpadeɛ nya. ⁴⁰ Ɔ yia lu, -zugba wa mi 'ya 'ylaa 'wu, wa 'yli ka 'wɔwɔmanu 'gbu. Wɛli -we wa 'kaa ɔ -yla gba, we 'ni -mi.

⁴¹ Ɔ yia lu -zakpa tanu nya, ɔ nɛɛ wa -ylae: «A mi 'ylaa 'wu -bhlokpadeɛ, nyapɛda a mia yi? We -tu 'sa. Da wa 'kaa Nyimɛɛ 'Yu wla gbunyu -lɛnɔnya -yla, we bhla ka nyini. ⁴² A -sɔ 'wu, -a 'ka mni. A -tali, nyimɛɛ -ɔ 'kaa 'mi wla, mɔ yia mɔ.»

-Zezu wa yia kpa

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Zn 18.3-12)

⁴³ Da -Zezu mia gbada, wɛli mi ɔ ŋwɛɛ, tɔun Zudasɪ yia yi. Ɔɔ Zudasɪ mia, ɔ mi -Zezuu 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ glaa. 'In ɔ -yo nyimaa -zlo yia yi, tugugble -yo su kibhe nya kwɛɛ. Nu, -Lagɔbɔbɔnyaa -cian klaa, -Lagɔɔ titee gwesanya klaa, we -yo nyima kpaɪ, ma tiea wa. ⁴⁴ Zudasɪ, -ɔ 'kaa -Zezu wla, sa ɔ 'kaa ɔ wla, ɔ ka we wa -yla gba. Ɔ nɛɛ: «Nyimɛɛ in -ka gbleli ni, mɔ -wa. A kpa ɔ, a -yo ɔ 'sɔ mni, a zu ɔ 'yliyɔ 'nanuu.»

⁴⁵ Zudasɪ nyinia -Zezu kwesi, 'in ɔ nɛɛ: «*Wlabi.» 'In ɔ yia ɔ gbleli. ⁴⁶ -Bha wa yibhelia -Zezu, 'in wa yia ɔ kpa. ⁴⁷ Ɔ 'binɔnyɔ yabhlo -saa tugugble tukpa 'wu tɔun, ɔ yia *-Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu zɔlubhɔnyɔ yabhlo yukwli 'wlu -di.

⁴⁸ -Zezu nɛɛ wa -yla: «'Wienyɔ in -mia, 'in a yia 'mi kpa yi tugugble -yo su kibhe nya kwɛɛ -nya yi? ⁴⁹ -Innya, 'yli weee nya, in mi ain glaa gbu -sloluda -mɔ -Lagɔbudu 'kadu

zɔ, 'in a 'ni 'mi kpa. Sanɛɛ a kpa 'mi, 'in -we mia celida -Lagɔsɛbɛ 'wɔ, we 'ka gbuzɔnu -zɛɛ 'gbɔ.»

⁵⁰ Tɔun, 'in ɔ 'binɔnya yia -bha ɔ ti -gwagwie nya. ⁵¹⁻⁵² Nyimeslɔyu yabhlo yia ɔ 'bi, ɔ ka 'naa -bhlogbɔɔ -gɔ. Wa kpa wee 'naa, 'in ɔ yia we wa kwɛɛ ti, 'in ɔ yia -gwa kpanu nya.

-Zezu wa kwaa gbɔwɔbhunya 'kadi 'yu
(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55,63-71; Zn 18.13-14,19-24)

⁵³ Wa yia -Zezu -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kaduɔ -gbɛ kwa. Da -Lagɔbɔbɔnyaa -cian klaa, nyuma kpasɩ klaa, we -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya weee, wa gbelia 'wɔ. ⁵⁴ Pieli mi -Zezu 'bi, ɔ 'ni ɔ -yɔ cɩpa. ɔ plalia -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kaduɔ -buduɛwɛɛ, 'in ɔ yia -kosu -yɔ ladi, ɔ -yɔ 'slɔja 'sɔ.

⁵⁵ -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ gbɔwɔbhunya weee titalia -Zezu -yɔ la wa 'ka ɔ gbɔ -dli, 'in wa 'ka ɔ 'bha, wa 'ni gbɔ yabhlogbɔɔ 'yi. ⁵⁶ Nyuma -duun zɔlɔa ɔ yo -yɔ, 'in -maa weli 'ni bhli -bhlo.

⁵⁷ Tɔlɔa -sɔa 'wɔ, -maa dilia ɔ yo gbɔ 'wlu la, 'in -maa nɛɛ: ⁵⁸ «Gbɔ ɔ gbaa, -a ka we 'nu. ɔ nɛɛ nu, -Lagɔbɔdu 'kaduɔ, -we nyuma 'subhaa da ni, -wɔa ɔ yia we. 'In 'yɩ ta zɔ we -putu -we nyumɛɛ sɔ 'nia 'tlili, ɔ 'ka -mɔv 'subha.» ⁵⁹ Wee gbɔ ni -gɔ, wa'a gba weli -bhlo.

⁶⁰ -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kaduɔ -sɔa 'wɔ wa nyidi, 'in ɔ yia -Zezu layibha: «Nyuma ni mi -mi gbɔ 'wluladilida. -In 'ni mneni -in 'ka we -gɔ -saa?» ⁶¹ -Zezu 'ni ɛwɛ gba. ɔ -sɔ yaa 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ layibha: «'Lee, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ -in -mia yi? -Lagɔ ka 'ɛni -a mnunia, ɔ 'Yu -in -mia yi?»

⁶² -Zezu yia we 'bigɔpali: «Cun, 'mɔ in -mia. Nyumɛɛ Yu yia 'tite -ka -Lagɔɔ lilisɔlɔ ladia. 'Yia a yia ɔ yalɩpɩpa -gɔ we nya kwɩda.»

⁶³⁻⁶⁴ -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kaduɔ yia ɔ 'naa yla 'cɛ nya. ɔ nɛɛ: «ɔ ka -Lagɔ vɛli, a 'dɛ weee ka we 'nu. -A 'ni -slɛɛn gbudayinyɔɔ gbɔ -ka.»

ɔ nɛɛ wa -yla: «Amia nɛɛ lɛa?»

Wa nɛɛ: «ɔ ka gbɔnyuu lɛnu.»

-Zugba wa kɩa 'wɔ: «A 'bha ɔ! A 'bha ɔ! A 'bha ɔ!»

⁶⁵ Nyuma tɔlɔa slua ɔ -dle -gɔ. Wa -gbɩa ɔ 'naa 'yɩ -gɔ, 'in wa yia ɔ bhiti -kwɩ nya, wa nɛɛ ɔ -yla: «Nyɔɔ 'pa -mi -lua? -In gba ɔ 'ɛni!» 'In 'slɔja yia ɔ 'kpa yukwɩ 'wɔ subha.

Pieli kpɛlia -Zezuu -gugbɔ
(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Zn 18.15-18,25-27)

⁶⁶⁻⁶⁷ Nu, da Pieli mia 'wɔlɔda -mɔ wee -buduɛwɛɛ, 'in -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kaduɔ zɔlubhonuɛwɔ yia yi. ɔ 'yia Pieli, 'in ɔ yia ɔ yla tenyii, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «-Mi mia da, -in -yɔ Nazaletiyu -Zezu 'sɔ mi -benyi.»

⁶⁸ Pieli nɛɛ: «Yo -wa yo, in 'ni ɔ -yi. -We a gbaa dɛ ni, i'in 'nu we 'wula.»

Tɔun, 'in ɔ yia 'wɔsɔ, ɔ yia klolo ɛwɛɛ 'yɩgbe. 'In -kukɔ yia gbo. ⁶⁹ ɔ 'ɛwɔnɔ 'yɩ 'yaa ɔ, -wa mia -bha, ɔ nɛɛ wa -yla: «ɔɔ nukpasu mia da ni, ɔ mi waa nyuma ni glaa.»

⁷⁰ Pieli nɛɛ: «Yo -wa yo.»

Tɔun, -wa mia -bha, wa nɛɛ Pieli -yla: «Gbuzɔnu -wa, -in mi wa glaa. Nu, Galilee -nyumɛ -in -mia.»

⁷¹ 'In Pieli yia bi, ɔ nɛɛ: «Nyumɛ a saa dɛ 'ɛni, in 'ni ɔ -yi, in -ka yo 'tubhu, -Lagɔ 'pa 'mi -kasɩ 'wɔ!»

⁷² -Bha -bhlokpade, -kukɔ yia -zakpaa 'sɔnu gbo, 'in Pieli dli yia -Zezuu weli -gɔ -bho, nu, ɔ kpɛli -Zezu gbɔ 'wula -zakpa ta, -zugba -kukɔ 'ni -slɔ -zakpaa 'sɔnu gbo. 'In Pieli yia wie bhli.

Pilati 'bhua -Zezuu -yɔgbɔ 'wɔ
(Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Zn 18.28-38)

¹ Zlɔkpe -papa, *-Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, nyuma kpasɩ klaa, we -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya, waa gbuwɔbhunya weee, ma bhliɩ weli -bhlo. Wa gbuan -Zezu, *Wlɔmu -nyume -ɔ pɩla Zudee -dudu 'wlu la, wa laa Pilati, 'in wa yia ɔ -mɔɔ -gbe kwa, 'in wa yia ɔ -mɔɔ yoo 'nyɛ.

² -Bha Pilati 'yibhaa ɔ la: «'Lee, Zuifvu 'wlulapɩnyɔ -in -mia yi?»

-Zezu nɛɛ ɔ -yla: «'Mu -in gbaa dɛ.»

³ -Lagɔbubɔnyaa -cian dɩla -Zezu gbu duun 'wlu la. ⁴ 'In Pilati yia ɔ -zakpa 'sɔnu layibha: «'Lee, gbvu -zlo wa dɩla dɛ -mɩ 'wlu la ni, -na nu we, 'in -i 'in -sa we -gɔv?»

⁵ -Zezu 'ni we 'yabhlogbɔɔ 'bigupali, 'in we yia Pilati ŋwɛgaga -subhali.

⁶ Nu, Zuifvu 'feti -ka nyini ni, -kasɩnyume -ɔ nyumaa -zlo 'yibhaa, 'mɔ Pilati tidea 'yi. ⁷ -Mɔ wee -kasɩ 'wu, nyume yabhlo wa laa -Balabasi -yɔ ɔ -lima mi -mɔ. Ma -yɔ dudu 'wlulapɩnya gɔ bhaa tu, 'in wa yia nyume 'bha. ⁸ -Bha wa gbaa Pilati -yla: «-We -na nu bhaa 'fetu 'yɩ nya lɛ, -in nu we lɛ.»

⁹ Pilati nɛɛ wa -ylaɛ: «Zuifvu 'wlulapɩnyɔ mia, 'mɔ in 'kaa 'yitide yi?»

¹⁰ Pilati 'dɛ -yi we 'ji nu, zenyidli nya -Lagɔbubɔnyaa -cian wlaa -Zezu. ¹¹ Ma zɩva nyuma ŋwe ni, wa sumani we 'wu Pilati 'ka -Balabasi -kasɩ 'wusa.

¹² -Bha Pilati gbaɛ: «'Lee, Zuifvu 'wlulapɩnyɔ mia dɛ ni, lɛɛ -lu in 'ka ɔ nunva?»

¹³ Wa 'kɩa 'wu, wa nɛɛ: «Kɩlu ɔ *su -gɔ la!»

¹⁴ Pilati nɛɛ: «Gbɔnyuu -mɔmu ɔ nu lɛa?»

'In wa yia 'wɔkɩ 'titɛɛ: «Kɩlu ɔ su -gɔ la!»

¹⁵ Nu, Pilati 'yibha ɔ 'ka nyumaa -zloo dumagbu lɛnu, we 'dɛɛ 'gbu ɔ yia -Balabasi 'yitide. Tɔun, ɔ nɛɛ 'slɔja -yla: «A seli -Zezu.» 'In ɔ yia wa 'yoo 'nyɛ, wa 'ka -Zezu su -gɔ lakɩlu.

'Slɔja nyania -Zezu

(Mt 27.27-31; Zn 19.2-3)

¹⁶ 'Slɔja kwaa -Zezu yoo -mɔ dudu 'wlulapɩnyɔ gbuwɔbhɩ -buduŋwɛɛ, 'in wa yia wa -lima weee la ¹⁷ wa 'ka ɔ nyani. Wa yia ɔ nyumaa 'wlulapɩnyɔɔ -bana zalɩ 'wɔpla, 'in wa yia 'wia -kloo ma, 'in wa yia we ɔ 'wluo -pla, ¹⁸ 'in wa yia ɔ fɩsa ɔ glapalie nya: «Zuifvu 'wlulapɩnyɔ, -na fɩv.»

¹⁹ Wa bhɩtia ɔ 'wlu gblee nya, -zugba wa slua ɔ -dlɛ -gɔ, 'in wa sibhliɩ 'kukolu ɔ 'yu, wa tia wa 'dɛ 'wu 'kienyi. ²⁰ Da wa bhɩ ɔ nyanie, wa -saa ɔ -bana zalɩ 'wu, 'in wa yia ɔ 'dɛɛ -bana ɔ 'wɔpla. 'In wa -yɔ ɔ yia mni, wa 'ka ɔ su -gɔ lakɩlu.

-Zezu wa kulva su -gɔ la

(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Zn 19.17-27)

²¹ Wa mia mnɩda, 'in wa -yɔ Silɛnyu 'Simɔɔ yia gbeli, -zugba ɔ bhɩ kpaɩ. Nu, Alɛzandɩ -yɔ Wɩufusu dide -wa. -Bha 'slɔja gbaa ɔ -yla -gla nya ni, ɔ 'bhɩ -Zezuu su 'wu. ²² Wa yia -Zezu da wa laa Gɔlugota kwa. (-Mɩv ji -wa 'wluo kwaa da.) ²³ Wa 'nyɛa ɔ nu -we lu wa slua *mɩlɩ, ɔ 'ni we 'ma. ²⁴ Tɔun, wa yia ɔ su -gɔ lakɩlu, 'in wa yia -nɩgbɩ 'pa, -we wa 'kaa 'yɩ -bhlo -bhlo ɔ -bananya glaaa 'gbu.

²⁵ Zlɔkpa yɩ nya wa kulva ɔ su -gɔ la. ²⁶ -We ka 'gbu wa yia ɔ 'bha, wa cɛlia we, 'in wa yia we ɔ 'wlu -bita lakɩlu. 'Mu wa cɛlia:

-ɔ MIA DA

ZUIFVU 'WLULAPɩLɩNYɔ -WA

²⁷ Wa ka 'ya 'wienya 'sɔ su -gɔ lakɩlu. 'Yabhlo mi ɔ lilisɔlu, 'in -gudu mia ɔ kɔpɛsɔlu. [

²⁸ Nu, sanɛɛ 'sa -Lagɔsebheɛ beta yabhlo gbaa, beta -we gbaaɛ: «Wa ka ɔ gbɔnyuuu kwe -cian glaa zɛli.»]

²⁹ Nyuma mia 'plɩda, -zugba wa bite 'wlu, wa vɛlia ɔ, wa nɛɛ: «Aya, -mi gbaa -in 'ka -Lagɔbudu 'kadɩ -wɩɔ, 'in -in 'ka we 'subha 'yɩ ta zɔ ni, ³⁰ -sa -na 'dɛ gbu 'wu, 'bhɩ su -gɔ -in 'sibhli la.»

³¹ -Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, -Lagɔɔ titee gwesanya klaa, ma gbɩgbali 'yaa -yla ɔ nyanie nya, -maa nɛɛ: «Nu, ɔ ka nyuma tɔlva pue, ɔ 'ni -slɛɛn mneni ɔ 'ka ɔ 'dɛ pue! ³² ɔmɔ, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, *Izɛlaɩu 'Wlulapɩnyɔ, ɔ -ka su -gɔ 'bhɩ ɔ -ka lasibhli ni, -a -ka ɔ -yɔyi, 'in -a zɩa ɔ dli -gɩ.»

-Wa mia su -gu o kwesi, -maa ka 'ya o veli.

-Zezuu thida

(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Zn 19.28-30)

³³ Ylu 'ka -glonyidi nynia yi, nikpise yia kpa dudu weee -gu, we li 'leli ta. ³⁴ We bhla -bhlokpade, -Zezu 'kpa 'wu 'titee, o nee: «Eloi, Eloi, lama sabakatani?» -Muv ji -wa: «Na -Lago, na -Lago, lee -lu ka 'gbu -in yi 'mi 'bi 'bhua?»

³⁵ Nyuma tolva -wa mia -bha, -wa 'nua we, wa nee: «Aya, o mi Elii lada!»

³⁶ Wa lu nyume yabhlo -yo -gwagwie mnia, o 'bhua -fuu 'wu, o yia we kalo nu lu fa. O zua we gbleee 'yliya 'wu, 'in o yia we o hwe -yodi, -de -moo yi we hwohwohu, 'in o nee: «A wu -slo. -De Elii yi yi, -moo 'ka o lasibhlii, -a 'ka -bha 'yi.»

³⁷ -Zezu 'kpa 'wu 'titee, 'in o yia tli.

³⁸ 'Naa biza -Lagobudu 'kadu zo, mu bhlia 'wuylaylie we nyidi -mo yali tiklu, 'in we yia zo nyini.

³⁹ Wlomu -sluja glb gbuu 'yugalnyo -o 'yigbea -Zezu 'yu, 'in o yia o 'wokpaweli 'nu, 'in sa o titlia 'wula, 'in o yia -bha 'yi, o nee: «Oo nyume mia da ni, -Lagoo Yu -wa 'pien.»

⁴⁰⁻⁴¹ Magidala -hwno Malii klaa, 'Zake -yule -yo Zzee 'nyaa Malii klaa, we -yo Salomee, ma mia o 'bi. Nu, ma pia -benyi o -yla da wa mia Galilee. Wa -yo 'hwnu duun tolva -yo -Zezu ka bha -Zeluzalem mu. Wa 'yigbe -mo 'pupi, -zugba wa yla o.

*-Zezefu zua -Zezuu 'kwie gbawla nukple

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Zn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Jibheza ylu nya, Alimateyu *-Zezefu yia yi. O mi *Zuifvu gbuwliwodnyaa glaa -nyume yabhlo, -o wa zua -bha nya. Bhla -we nya -Lago 'kaa dudu 'wlulapili, o mi we wuda.

We zli mia, Zuifu mi wa -lu lamnazida, 'in zli -ka zli, mu -wa wa *Nyapeyli. We 'dee 'gbu -Zezefu yia dli 'temani, o yia Pilatu -gbe mni o 'ka -Zezuu 'kwie -moo -zlali. ⁴⁴ Pilatu nee o dli zo: «Aya! O ka tli -papa -bhlo.»

'In o yia Wlomu -sluja glb gbuu 'yugalnyo la, 'in o yia o layibha: «'Lee, o tiliti bi ka 'wugwlee?»

⁴⁵ -Moo hwnua we -yo, 'in o yia -Zezefu o 'kwie yoo 'nye. ⁴⁶ -Zezefu zaa 'naa -zonu, o -saa -Zezuu 'kwie su -gu, o zua we 'naa -yo, 'in o yia we 'bhoka 'wu fa. Wee 'bhoka mia, wa ka bha we 'bhlu tukpa 'wu. Toun, o glipea tukpa -boklo, 'in o yia wee gbawla hwekla.

⁴⁷ Da wa zua -Zezuu 'kwie gbawla nukple, Magidala -hwno Malii -yo Zzee 'nyaa Malii ka -bha 'yi.

16

-Zezu -saa 'wu tilitinya glaa

(Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Zn 20.1-10)

¹ Nyapeyli 'plia, Magidala -hwno Malii klaa, *'Zakee 'nyaa Malii we -yo Salomee, ma zaa -lasiklo, -we ka hne menia, wa 'ka we -Zezuu 'kwie -yotli.

² Dimasu zlukpe -papa, da 'ylu -saa 'wu, 'in wa yia gbawla -gu mni, ³ -zugba wa 'yibhalia yibhalia lae: «'Lee, tukpa 'kadu mia da gbawla hwee, nyoo 'ka we glipe -ain -yla?»

⁴ Wa -talia -mo, 'in wa yia wee tukpa -boklo 'kadu -yoyi. Nu, wa ka 'cun we glipe. ⁵ Wa plaa gbawla nukple, in wa yia -mo nyimesloyu yabhlo 'yi. Oo nyimesloyu -dili lilisolo la. O -bana polu. Nyano yia wa dli 'wuslo.

⁶ O nee wa -yla: «A 'na nonu nyano -ni. Nazaletiyu -Zezu, -o wa kulva *su -gu la, o da a talia yi? Nu, o ka 'woso tilitinya glaa. O 'ni -seli -mi. A -tali, da wa palia o la, -bha ni da.

⁷ Nu, o ka ain 'yugal Galilee. -Mo a yia o 'yia, saa 'de o gbaa zlume ain -yla, 'sa. Nu, a mni, a 'tulv o 'binonya -yo Pielu.»

⁸ -Bha wa 'tlaa gbawla nukple -gwagwie nya, -zugba wa telia nyano nya. Wa mi nyano nudaa 'gbu, wa 'ni nyume yabhlogbo -yla gbu gba.

Magidala -hwno Malii 'yia -Zezu

(Mt 28.9-10; Zn 20.11-18)

[⁹ -Zezu -sɔa tɪtlɪnya glaa 'wɔ dimasu zɔkpe. Magɪdala -ɲwɔɔ Malii, -ɔ 'wɔ ɔ vɔa zuzu 'nyii gbesɔ, ɔ yia ɔ 'dɛ -mɔɔ 'klɔslolu tɪa.

¹⁰⁻¹¹ -Wa -yɔ -Zezu 'sɔ mia 'cɪn, -bha Malii mɪa wa -gbɛ. Wa mɪ wida. ɔ 'tɔlvɔ wa nɪ, ɔ ka -Zezu 'yɪ, ɔ -ga 'yɪiyɔ. Wa 'nɪ we la gbuzɔnɔ.

-Zezu -slolua ɔ 'dɛ ɔ 'bɪnɔnya 'sɔ 'klɔ

(Lk 24.13-35)

¹² -Mɔv 'bɪgɔ, -Zezuu 'bɪnɔnyaa glaa -nyɪma 'sɔ mia kpaa -yloogblɔ nɔda, 'ɪn ɔ yia ɔ 'dɛ -maa 'klɔslolu sa -putu sa. ¹³ Wa 'bhitia lɔ, 'ɪn wa yia wa -lima 'tɔlvɔ, -maa 'nɪ 'ya we la gbuzɔnɔ.

-Zezu -slolua ɔ 'dɛ ɔ 'bɪnɔnya kugbua lɛ -bhlo 'klɔ

(Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Zn 20.19-23; Lngb 1.1-8)

¹⁴ -Slɛɛn, ɔ 'bɪnɔnya kugbua lɛ -bhlo mɪ lida, 'ɪn -Zezu yia ɔ 'dɛ wa 'klɔslolu. ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Nyɪma nɛɛ aɪn -yla nɪ, ɪn ka 'wɔsɔ tɪtlɪnya glaa, 'ɪn wa yia 'mɪ 'yɪ. A 'nɪ we la gbuzɔnɔ. Lɛɛ ka 'gbɔ a 'nɪ 'mɪ dɪlɪ -gɔ zɔa? Lɛɛ ka 'gbɔ a su sa yukwɪ -yɔa?»

¹⁵ Tɔvɔn, 'ɪn ɔ nɛɛ wa -yla: «A 'plɪlɪ dɔdɔ weɛɛ -gɔ, a 'ka -mɔ -Lagɔgbɔ gba nyɪma weɛɛ -yla. ¹⁶ Nyɪmɛ, -ɔ -ka 'mɪ dɪlɪ -gɔ zɔ, 'ɪn wa -ka ɔ batizee, -Lagɔ yia ɔ gbɔ 'wɔsaa. Nu nyɪmɛ, -ɔ 'nɪ 'mɪ dɪlɪ -gɔ zɔ, -Lagɔ yia ɔ gbɔ dɪlɪa. ¹⁷ -Wa zɔa 'mɪ dɪlɪ -gɔ, gwɛdɪgbɔ wa yia lɛnɔa, mɪ nɪ: na 'ɲɪnɪ nya wa yia zuzu 'nyuu vɔa. Wɛlɪ -we wa 'nɪa -yɪ, 'mɔ wa yia gbaa. ¹⁸ Wa yɪ tɪbɛ 'wɔbhuɔɔ, wa yɪ gu 'maoɔ, gbɔ yabhlogbɔɔ 'na 'ka wa yɪ. Wa yɪ nyɪma sɔ -gulapalɔɔ, 'ɪn -maa pɔa.»

¹⁹ Nyɪmaa -Kanyɔ -Zezu bhɪa gbɔ gbagbɛ, -Lagɔ 'bhua ɔ 'wɔ, ɔ mɪa yalɪ, 'ɪn ɔ yia -Lagɔ lɪlɪsɔlvɔ ladɪ. ²⁰ 'ɪn ɔ 'bɪnɔnya yia -Lagɔgbɔ gbaa mɪnɪ, da weɛɛ. 'ɪn Nyɪmaa -Kanyɔ saa wa 'wɔ wa lubho 'wɔ. ɔ yia wa 'tɪtɛ 'nyɛ wa 'ka gwɛdɪgbɔ lɛnɔ. Mɔ yia we -slolua, 'ɪn nyɪma weɛɛ 'ka we 'jɪyɪbhɛlɪ nɪ, wa wɛlɪ mɪ gbuzɔnɔ nya.]

Luku 'sebhε

Sa Luku gbaa -Zezuu gbuzɔnu gbu

-Dɔtlɔyɔ -ɔ -yɔ *Pɔlv mɩna 'lakpa 'wv, mɔ -wa. Luku 'sebhε ɔ cɛlia, we gwedɩda ɔ nɛɛ nu, -we ka 'gbv ɔ yia 'sebhε nɩ cɛli, mɩ -wa nu, nyuma 'ka -Zezu -gvgbv 'debhie yibheli.

-We ka 'gbv Luku yia 'sebhε nɩ cɛli mɩ nɩ

¹ Teofilɩ 'kadɩ, -na fuv! -We pla -seli -aun glaa, nyuma duun ka we cɛlicɛlie layla. ² Nyuma, -wa 'yia wee gbv gwedɩda, 'in wa yia -Lagɔwɛlu gbagbanya -zε nɩ, -we wa gbaa -aun -yla nɩ, 'mɩ wamɩa cɛlia. ³ Na 'debhie -gbolu, da wee gbv dilɩa gwe, sa we 'pɩpla 'wɩla, 'in in yia we layibha. Sa we mɩmɩna 'wɩla, 'in in yia we yibheli ηwεε ηwεε. We 'gbv, Teofilɩ, we nanɩ 'mɩ dɩdɩ, 'mɩ in cɛlia da 'sebhε 'wv, 'in in yia -mɩ we yoo 'pa. ⁴ In 'nɩ -mɩ 'wɩcɛli bhebhε. -Zezuu wɛli wa -slolua -mɩ, sa we -zεa wɛli -zɔnu, -in 'ka we 'jiyibheli 'gbv, in yia -mɩ 'wɩcɛli.

Zakalii -yɔ Elizabetɩ 'yugwalɩgbv

⁵ Bhla -we nya dɩdɩv 'wlulapɩnyɔ *Ewloɩv pɩli bhaa Zudee -dɩdɩ 'wlu la nɩ, *-Lagɔbɩbɩnyɔ yabhlo, -ɔ mɩ bhaa -bha, 'mɔ wa laa Zakalii. *-Lagɔbɩbɩnyaa zva wa laa Abia, -mɔ wa nyɩɩ ɔ mia. ɔ 'ηwnɔɔ 'ηnɩ wa laa Elizabetɩ. 'In ɔ yia -Lagɔbɩbɩnyaa -kanyɔ 'kadɩ *-Awlɔɔɔn zɩyali 'bhv. ⁶ Zakalii -yɔ Elizabetɩ 'sɔɔ nɔnɔbhv tiklu -Lagɔ 'yɩliya 'wv. 'In wa zva -bha -Lagɔɔ tite sazɔnu sa, we -yɔ ɔ wɛli 'dε weεε 'sɔ. ⁷ -Gblo Elizabetɩ -tɩaa 'gbv, wa 'nɩ 'yu -ka, 'in wa 'dε 'sɔ yia gɔ.

⁸ 'Yɩ yabhlo nya, 'in Zakalii nɩ -Lagɔbɩbɩ zɩaa 'yɩ yia nyɩni. 'In Zakalii yia ɔ -Lagɔbɩbɩ -lubho nɩa mɩ, -mɔ *-Lagɔbudu 'kadɩ zɔ. ⁹ -Lagɔbɩbɩnyaa lɛnɩgbv 'cɩn 'wv, wa -ka gba wa 'ka wa libho dlili nɩ, -nɩgbɩ wa paa. -Mɩv zɩɩ mia, wa 'paa wee -nɩgbɩ nɩ, Zakalii -gv we bhɩlɩa, ɔ 'ka -mɔ -Lagɔbudu 'kadɩ zɔ pla, ɔ 'ka -mɔ 'wli -sɩεε 'gbv. ¹⁰ Weεε 'wli -sɩεε bhla nyɩnia nɩ, -zugba -Lagɔɔ nyɩmaa -zlo -dɩ -bha 'pipee la, wa mɩ -Lagɔ bhuhhoeda.

¹¹ Zakalii mɩ -Lagɔ bɩbɩda, Jejitapeε 'anzi yabhlo yia ɔ 'klɩtlɩli. We 'yɩlɩge -bha 'slakagɩsalɩli, -we -gv wa sɩεa 'wɩnyɩa, we lilisɔlv. ¹² Da Zakalii 'yia wee 'anzi -yɔ, 'pɩɔn sloa ɔ dɩli, 'in -nyanɩgbɩ yia ɔ -kpali. ¹³ 'Anzi nɛε ɔ -ylɩε: «Zakalii, -in 'na nɩnɩ nyano -nɩ. -Lagɔ ka -na -Lagɔ -bhuhhoewɛli 'wɩηwnu. Nukpasuyɩ -na 'ηwnɔ Elizabetɩ yia gwali -mɩ -yla. ɔ -ka ɔ gwali, 'in -in 'ka ɔ 'ηnɩ zɩ *Zaan. ¹⁴ ɔ 'yuu 'gbv, 'mɩna 'kadɩ yia -mɩ 'wv yia. Nyuma -duun ɔ gwali gwali yia 'mɩna 'wɩlaa. ¹⁵ -We ka gbv -wa nɩ, -bha Jejitapeε 'yu, nyumε 'kadɩ ɔ yia -zεa. ɔ 'na 'ka -dlɔ zalv 'ma, ɔ 'na 'ka nɩ kalo 'ma. ɔ mɩ -mɔ ɔ 'nyaaa nukplɩ nɩ, 'in -Lagɔɔ Zuzu 'Pɩpa 'kaa ɔ ye. ¹⁶ *Izlaɩnyuma -duun ɔ yia Jejitapeε, -ɔ -wa wa -Lagɔɔ -gbe lɩlaa. ¹⁷ Nyumaa -Kanyɔɔ 'yugalɩnyɔ ɔ -mɩa, 'in zuzu -yɔ 'tɩtɩε, -we mɩ bhaa *Elii -gv nɩ, mɩ yia ɔ -gv yia. ɔ 'ka we lɛnɩ, 'in dɩɩεa -yɔ 'yua 'sɔ 'ka 'yibhali -yibhali. 'Bhie, -wa'a zva -Lagɔ 'nɩηwε, ɔ 'ka wa nyuma tiklu gbɩyɩlo 'nyε. ɔ 'ka 'sa wa -yɔmɩnɩ Nyumaa -Kanyɔɔ -nɩ nya.»

¹⁸ -Lagɔɔ 'anzi gba 'saa, Zakalii nɛε: «-Amɩ ka gɔ, 'in na 'ηwnɔ mɩ ηwnɔkaa nya, -na wɛli -in gbaa da 'lee, sa we 'ka 'wɩlapɩli?»

¹⁹ 'Anzi yia we 'bɩgɩpali, we nɛε: «-Amɩ -wa Gabliε. -Lagɔ -ɔ 'yu na yɩlɩgea, mɔ tiea 'mɩ, nɩ, in yɩ, in 'ka -mɩ -yla wɛli nɩ -yɔ gbuzɔnu -gbv nɩ gba. ²⁰ Wɛli -we in gbaa dε -mɩ -yla, -in 'nɩ we dɩli 'wɩdu 'gbv nɩ, we 'bhv -zεεn 'wv, bhobho -na yia -zεa, wɛli 'na 'ka -mɩ ηwεε 'tɩa. 'Yɩ -we -Lagɔ 'paa ηwεε, we -ka nyɩni 'bhie, 'in -in 'kaa gba.»

²¹ Zakalii mɩ -Lagɔbudu 'kadɩ zɔ -gwɩɩda kplokplɔo 'gbv, -Lagɔɔ nyuma -wa mia -bha 'pipee ɔ wɩlvda, ηwεgaga ka wa sɩbha. ²² Nɩ, ɔ 'tɩlaa, ɔ 'nɩ mɩnɩni ɔ 'ka wa -yla gba. 'In nyuma yia we -yɔyɩ nɩ, -lu yabhlo ka ɔ 'klv 'tɩlɩli -mɔ -Lagɔbudu 'kadɩ zɔ. 'In -zugba ɔ paa wa -yla sɔ. ɔ 'nɩ mɩnɩni ɔ 'ka gbv -gusa. ²³ ɔnɩv -Lagɔɔ bɩbɩ yɩ bhɩa nɩ, 'in ɔ yia ɔ -zɔɔ lɩmɩni.

²⁴ 'Yli 'sɔ -lɛ 'plɛ, 'in Zakalii 'ɲwnɔ Elizabethi yia nukpla pla. 'Cv gbu 'wu, -zugba ɔ zize ɔ 'dɛ. 'In ɔ nɛɛ ɔ 'dɛɛ dli zɔɛ: ²⁵ «-Aa! -Lagɔ ka 'mi nyazi 'yili, ɔ ka 'mi zɔ 'klu -sa nyuma 'yiliya 'wu. 'In in yia gwalɛ ɲwnɔ -zɛ.»

Sa 'anzi kwaa Malii -Zezuu gwalɛgbu 'di

²⁶ Elizabethi plaa nukpla, ɔ ka 'cv gbelibhlo, 'in -Lagɔ yia ɔ 'anzi Gablie tie -mɔ Nazaleti, Galilee -dudu -gv. ²⁷ -Mɔ 'yieslɔɲwnɔyuu -gbe ɔ tiea we. ɔ 'ɲni wa laa Malii. ɔ 'ni -slɔ nukpasu -yi. Nu, nyume yabhlo wa laa *-Zezɛfu, ɔ bhoyi -wa. Nyumaa 'wlulapɛlɛnyɔ *-Davidu zwayli -nyume yabhlo -wa. ²⁸ -Lagɔ 'anzi plaa ɔ -gbe, 'in we nɛɛ ɔ -ylɛ: «Malii, a fu! A li 'muna. Ama -Lagɔ 'nyɛa ɔ zuzɔnu, ama na saa fu, -Lagɔ -yɔ aun 'sɔ mi.»

²⁹ Malii 'nva wɛli -muni, we ka ɔ dli sumanu. 'In ɔ yia ɔ 'dɛ layibha 'lee: «Fu -mumu we -saa dɛ 'mi, sa -muv 'ji mia?» ³⁰ 'Anzi nɛɛ ɔ -ylɛ: «Malii, nyano 'na slolu aun dlu -ni. -Lagɔ ka ɔ zuzɔnu aun 'nyɛ. ³¹ A -tali, nukpla a yia plaa, a 'ka nukpasuyu gwalɛ, 'in a 'ka ɔ 'ɲni zɔ -Zezu. ³² Nyume 'kadu ɔ yia -zɛa, 'in wa 'ka ɔ la Yali -Lagɔ 'Yu. 'Mɔ Jejitape yia ɔ dukpasa -Davidu 'ɲnumnikpe 'wɔladi, 'in ɔ 'ka nyuma 'wlulapɛli. ³³ Mɔ yia Izlaɛlɛnyuma weɛ 'wlulapɛli 'kɔmuv, 'in ɔ nyumaa 'wlulapɛli 'ni bhloluda -ka.»

³⁴ Malii nɛɛ 'anzi -ylɛ: «In 'ni nukpasu -yi, sa we 'ka 'wɔlanɔnnva?»

³⁵ 'Anzi yia we 'bigupali ɔ -ylɛ: «Zuzu 'Pupa yia aun -gv yia, 'in Yali -Lagɔ 'tite yia aun -gugblia zuzu 'bhisa. We 'gbu, ɔ 'yu a yia gwalia, ɔ mi -mɔwɔlɔda, 'mɔ wa yia laa -Lagɔ 'Yu. ³⁶ Ama zwayli ɲwnɔ Elizabethi mi nukpla, nu, ɔ ka gɔ. Nukpasuyu ɔ yia gwalia, -ɔ wa laa zlume -gblotv ɲwnɔ, ɔ 'cv gbelibhlo mia da. ³⁷ -We ka gbu -wa ni, -lu yabhlogbɔ 'kaa -Lagɔ siati, we 'ni -mi.»

³⁸ Tɔun, 'in Malii nɛɛ: «Jejitapeɛ lubhonɲwnɔ in -mia. Sa -in gbaa dɛ, we nu 'sa na -nu nya.» 'In 'anzi yia ɔ kwesi 'bhu, 'in we yia mi.

Malii mnia Elizabethi 'yia

³⁹ We bhla -bhloo 'dɛ nya, Malii -sɔa 'wu -gwagwie nya, 'in ɔ yia Zudee -duduv da -gɔgɔ -zuaa 'gbe yabhlo 'wu mi. ⁴⁰ ɔ plaa Zakalii -budu zɔ, 'in ɔ yia Elizabethi fusa. ⁴¹ Da Elizabethi 'nva Maliii fɔsawɛli ni, yu mia ɔ nukple, 'in ɔ yia lazuklu. 'In Zuzu 'Pupa yia Elizabethi ye. ⁴² 'In ɔ yia 'wukɛ 'titeɛ:

«Malii! -Lagɔ ka aun 'nyulaɲwna, we 'ka 'ɲwni weɛ -zi. 'In ɔ ka 'ya 'yu -ɔ mia aun nukple 'nyulaɲwna. ⁴³ Aya! Nyɔ un -mia, 'in na -Kanyɔ 'nyaa yi na -gbe yia? ⁴⁴ Nu, a yi -yɔɔ! In 'nva amaa na fɔsawɛli, tɔun, 'yu -ɔ mia 'mi nukple, 'in ɔ yia lazuklu 'muna 'kadu nya. ⁴⁵ Gbu Jejitape gbaa aun -yla, a ka we dli 'wɔdi nu, lɛ we yia nva 'gbu, 'wɔtɔtɔ -dlɔɔ mi amaa -nu nya.»

Malii -mnia -Lagɔ 'ɲni

⁴⁶ Elizabethi gba 'saa, -bha -bhlokpade Malii nɛɛ:

«Cun, Jejitape 'yili,

ɔ 'ɲni na yia -mnia.

⁴⁷ 'Muna ka na dli ye,

na Gbɔwɔsanyɔ -Lagɔ 'gbu.

⁴⁸ -We ka gbu -wa,

-Lagɔ ka 'mi 'yili -gv 'pa,

ɔ nyazɔdli nya.

-Ami, ɔ lubhonɲwnɔ,

-ɔ 'nia -lu yabhlogbɔ nya -mi.

We 'gbu, we 'bhu -zɛɛn 'wu,

bhla weɛ nya, nyuma yia na daa gbaa:

«'ɲwnɔ, -ɔ -Lagɔ ɲwna 'nyu la.»

⁴⁹ -Lagɔ -ɔ ka 'tite pɛli 'tite weɛ 'wlu la,

ɔ ka 'mi gbu 'kadɔ -yla lɛnu.

ɔ 'ɲni mi -mɔwɔlɔda.

⁵⁰ Nyuma -wa zua ɔ 'nɲwe,

bhla weee nya ɔ yilia wa nyazi.

⁵¹ ɔ sɔɔ 'tite ɔ -slolua,
'in -wa ka dli zɔ,
'dɛɛ 'ylimantie mia,
ɔ yia wa -yɔsɔsali.

⁵² -Lagɔ ka duduvu 'wlulapilunya wa 'ɲnumnkpe -gu -sa.

'In ɔ yia nyuma -sɛ -sɛ 'bi 'kadu 'nyɛ.

⁵³ Nyuma -wa 'kli mia 'bhada,
ɔ ka wa -lu -zɔnu 'nyɛ duun,
'in ɔ yia 'ɲnumnunya vu, wa kwɛ klo nya.

⁵⁴⁻⁵⁵ ɔ ka ɔ lubhonvnyɔ *Izlaeli -yɔbɛ.

'In ɔ 'ni ɔ nyazɪdlu lɛnugbu 'wɔdlu,
*Ablaamu -yɔ ɔ 'yuoyuaa gbɛgbɛin,
-zɔ weee nya.

Sa ɔ gbaa -amɪaa dukpasɪ -yla,

'sa ɔ mia we nɔda.»

⁵⁶ Malii -dɪla Elizabetu -gbɛ la, we li sa 'cɔ ta, 'bhie, ɔ yia ɔ -zɔɔ lumni.

'Zan *-Batisu gwalɪgbu

⁵⁷ Bhla -we nya Elizabetu 'kaa 'wlusa we nɪnia, 'in ɔ yia nukpasuyu gwalɪ. ⁵⁸ Elizabetu kwesinyuma -yɔ ɔ zɔyali -nyuma 'nɪa ni, Jejitape ka Elizabetu nyazi 'kadu 'yɪli, 'in wa -yɔ ɔ 'sɔ yia we 'mɔna li.

⁵⁹ Da 'yu lia lɔkɔwlu -bhlo, wa yia ɔ knɪ 'wɔ 'paa, 'in wa nɛɛ, wa 'ka ɔ dide Zakalii 'ɲni ɔ zɔ. ⁶⁰ 'In ɔ 'nyaa nɛɛ: «-Innya! 'Mɔ wa laa Zaan.»

⁶¹ Wa nɛɛ ɔ -ylae: «'ɲni -mɪni 'ni amaa zɔyali -mi.»

⁶² 'In wa yia ɔ dide layibha sɔ nyae: «Sa -in 'ka ɔ 'ɲni zɔa?» ⁶³ Zakalii 'yibhali wa -boklo falu ni, 'in ɔ yia we -gu cɛli nu: «'Yuu ɲni -wa Zaan.» 'ɲni -we ɔ cɛli, wa 'yia we -yɔ ni, 'in ɲwɛgaga yia wa 'dɛ weee sɔbha. ⁶⁴ -Bha -bhlokpade Zakalii mɔ -bloa, 'in ɔ yia gbagbie bhli, -zugba ɔ mɪni -Lagɔɔ 'ɲni. ⁶⁵ Tɔɔn, nyanɔ yia ɔ kwesinyuma weee 'wɔslo, -zugba nyuma weee, -wa mia Zudee -gɔgɔ -duduvu -gu, gbɔgbali we -yla. ⁶⁶ -Wa weee 'nɪa wee gbɔ -mɪni, dli zɔ wa dɪla we la, 'in wa yibhali -yibhali lae: «'Ao! Nyɔɔ 'yu -mɔni 'ka cɪ -zɛa?» Ni, -Lagɔɔ 'tite -yɔ ɔ 'sɔ mi.

Gbuɔzɔnu -gbu, -Lagɔ nɪa lɛ, Zakalii 'paa we -fali

⁶⁷ Zuzu 'Pɔpa yea ɔɔ 'yuu dide Zakalii, 'in ɔ yia gbɔɔ -falɔpapɛ bhli:

⁶⁸ «Jejitape, -ɔ -wa Izlaelinyumaa -Lagɔ,
-a -mɪni ɔ 'ɲni. Mɔ bɛa ɔ nyuma -yɔ,
'in ɔ yia wa gbɔ 'wusa.

⁶⁹ Nyumaa Gbuɔwɔsanyɔ 'kadu,
-ɔ 'bhɪa -Lagɔɔ lubhonvnyɔ -Davidu zɔyali,
ɔ ka ɔ -ain 'nyɛ.

⁷⁰ -Lagɔ ka 'cɪn we gba ɔ -mɔwlu gbɔɔ -falɔpanyaa ɲwɛ nya.

⁷¹ Ni, mɔ yia -ain -amɪaa tɔnyuma kwɛɛ -saa,
'in ɔ 'ka -ain -wa weee nyɛa -ain 'wɔ,
wa 'tite zɔ -sa.

⁷² 'Sa -Lagɔ -slolua sa ɔ nyazɪdli -amɪaa dukpasɪ 'klu.
'In ɔ ligbɛa ɔ -yɔ ɔ nyuma 'sɔɔ -mɔwlu *'wɔsuslɔlɔgbu.

⁷³ -Lagɔ ka zɪmɛ -amɪaa dukpasa Ablaamu -yla bi, ni,
⁷⁴ -amɪaa tɔnyuma kwɛɛ ɔ yia -ain -saa,

'in ɔ 'ka -ain nyanɔ dli -sa,

-a 'ka ɔ lubho nu,

⁷⁵ -mɔwluwɔbe -yɔ 'wɔtɔtɔe tiklu nya ɔ 'yu,

bhla -a -gaa 'yɪliɔ.

⁷⁶ 'In -mi, na 'yu, wa yia laa,

Yali *-Lagōgbu -falpanyo.
 Nu, -mi yia Nyūmaa -Kanyo 'yu nōa,
 'in -in 'ka o 'yloogblunya -yo mnazi.
⁷⁷ 'In -in 'ka o nyūma -yla we 'wōyleli nu,
 -Lagō -ka wa -yōgbu 'wōti, mō slōlua wa 'pōpōe.
⁷⁸ -Amīaa -Lagō nyazidli 'kadu 'gbu,
 o yia yali san -we -yō zlokpā ylu san 'wōwlvā,
 -aun -gō 'mnia,
⁷⁹ we 'ka -wa mia nikpise 'wō ladida -yō -wa mia tilitēe zuzu 'wō ladida, glāa layi.
 'In we 'ka -aun 'wōtōtōe -dlōō 'yloogblu daslōluu 'gbu.»
⁸⁰ 'Yulē mī 'yilimanīda, 'in o 'wlukūun mī ladoluda. 'In o yia da bēblēe ladilūa mni o 'de
 -bhlo tiklu 'bhie, 'yī -we nya o -slōlua o 'de Izlaēlīnyūma 'klū, 'in we yia nyini.

2

*-Zezuu gwaligbu**(Mt 1.18-25)*

¹ -Mō bhla, nyūmaa 'wlulapilnyo 'kadu *Sezaa Ogusī palīa tite yabhlo, nu, wa zelī
 o nyūma weee, dōdō weee -gō. ² Bhla -we nya Kiliniūsū mīa Silīī -dōdō -gō nyūmaa
 'wlulapilnyo nya, we bhla wa zelīa nyūma tianō. ³ Nyūma weee yia wa 'dēē -zōō wa 'hni
 celīa mni -bhlo -bhlo.

⁴ *-Zezefu -mōō yi 'yaa Nazaletigbe 'wō 'bhū, Galīlee -dōdō -gō, 'in o yia -Davidu 'gbe
 wa laa Betilēmu nōkplē mni, Zudee -dōdō -gō. -Davidu zōayli -yō o -budu zō -nyūmē o
 -mia, -Davidu -budu zō. ⁵ O -yō o bhoyi Malīī, -o mīa 'wlōwlv -nōkplā 'sō, 'in wa yia mni,
 wa 'ka wa 'hni celī 'gbu. ⁶ Wa mī Betilēmu, 'bhie, Malīī 'wlusabhla yia nyini. ⁷ 'In o yia o
 'wōkpālī yu gwali, nōkpasuyu nya. O bibelīa o 'naa -yōla nī, 'in o yia o nūmaa 'wōlilī -gō
 'wō lapilī. Nu, wa 'nī 'bī 'yī 'lakpanyā -budu zōō 'gbu.

-Lagōō 'anzi yabhlo -laa bhlabhlēe 'yliyōzōnya 'dizōnō

⁸ -Mō wee dōdō -bhlokpādē -gō nī, kpāa bhlabhlēe 'yliyōzōnya gūa. Sabō, -zugba wa
 ku wa bhlabhlēe -zlo hōwē. ⁹ -Jejitapēe 'anzi yabhlo yia wa 'klōtlālī, 'in -Lagōō 'hnumnīe
 san 'kadu yia wa gbelī. 'In -nyanīgō yia wa -kpālī. ¹⁰ 'Anzī nēē wa -ylāē: «A 'na nyamanī
 -nī, nu, 'dizōnō in -laa aun. Mō yia nyūma weee 'mōna 'kadu dli zō slūa. ¹¹ -Zēēn sabō,
 wa ka amīaa Gbōwōsanyō gwali, -mō -Davidu -zōō. Mō -wa -Lagōō -Bhasanyō, 'in mō -wa
 Nyūmaa -Kanyō. ¹² -Lu -we 'kaa o -slōlū, 'bhie, a 'ka o yibheli mō nī: 'yuyōlū yabhlo a yia
 'yia, 'naa mī o -yōlabibelīda, -zugba o pī nūmaa 'wōlilī -gō 'wō la.»

¹³ Tōōn, yali 'anzū -zlo yia 'anzī -gōbhō, -Lagōō 'hnumnīe nya, -zugba we gbaa:

¹⁴ «-Lagōō 'hni 'yī -mō yali 'pīpī,
 'in nyūma -wa -Lagō 'yībhāa,
 'wōtōtōe -dlōō mī wa -nō nya dōdō -gō.»

Bhlabhlēe 'yliyōzōnya mni Betilēmu

¹⁵ Da -Lagōō 'anzūnya 'bhūa wa kwesi, 'in we 'dē weee yia yali mni nī, -bha bhlabhlēe
 'yliyōzōnya zōzlvā 'dī, wa nēē: «-A mni Betilēmu, gbū -we nūa -mō lē, Jejitapē -slōlua -aun
 'klū, -a 'ka we 'yī.»

¹⁶ Wa -sōa 'wō -gwagwīe nya, 'in wa yia -mō mni. 'In wa yia -mō Malīī -yō -Zezefu yī.
 'Yuyōlū pī nūmaa 'wōlilī -gō 'wō la, 'in wa yia o 'yī. ¹⁷ Da wa 'yia o 'yuyōlū nī, -we 'anzi
 gbaa wa -yīa o 'yūū daa, 'in wa yia we 'disasīe bhli nyūma tōlvā -yīa. ¹⁸ Gbū -we bhlabhlēe
 'yliyōzōnya gbaa, -wa weee 'nūa we, hōwēgaga subhāa wa. ¹⁹ Gbū weee 'plīa, Malīī yia we
 dli zō ladilī. O -ka ladī, -zugba o pōpālī we -gō 'wlukūun la. ²⁰ -Mō 'bīgū, 'in bhlabhlēe
 'yliyōzōnya yia lōmni, -Lagōō 'hni yilimanīe -yō o 'hni mniē nya. -We wa 'nūa klāa, 'in
 wa 'yīa -yō klāa, nū, sa 'anzī gbaa we wa -yīa, 'sa we nūa.

Malīī -yō -Zezefu 'sō yia -Zezū -slōlua mni, -Lagōōbudu 'kadu zō

²¹ 'Yuu ləkəwlu -bhlo nynia, 'in wa yia ɔ kni 'wupa. 'In wa yia ɔ 'ɛni zv -Zezu. Wa 'ni -slɔ ɔ nukpla pla, 'ɛni -we 'anzi gbaa ɔ 'nyaa -yla ni, 'mu wa zva ɔ.

²² 'In da Maliii -yɔwɔlv yli nynia, sa we mia cɛlida *Moizu tite 'wu, 'sa -Zezefv -yɔ Malii kwaa 'yu *-Zeluzalemv, wa 'ka ɔ Jejitape 'kluslolu. ²³ Nu, we mi cɛlida Jejitape tite 'wɔɛ: «'Wɔkpialu nukpasuyu wa yia -bha -saa Jejitape -nv nya.»

²⁴ Wee tite -bhlokpade gbaa wa bubɔ -Lagɔ, -de gbele sɔɔ, -de -kpakvɔn yua sɔɔ, we nya, 'in Malii -yɔ -Zezefv -yɔ we yia mni.

'Simeɔɔ 'paa -Lagɔ fuo -Zezuu 'gbv

²⁵ Nu, nyime yabhlo mi bhaa -Zeluzalemv, 'mɔ wa laa 'Simeɔɔ. Nyime tiklu -wa, 'in ɔ zva -Lagɔ 'nɔɔwɛ, 'in ɔ mia *Izlaɛlu Gbɔwɔsanyɔ wuda. Zuzu 'Pɔpa mi ɔ -gv. ²⁶ -Mɔɔ nɛɛ ɔ -yla 'ciɛn, nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ ɔ yia yoo 'paa, ɔ 'ni -slɔ -mɔɔ 'yi, ɔ 'na 'ka tli. ²⁷ -Lagɔɔ Zuzu 'bhua 'Simeɔɔ 'wu, 'in ɔ yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ mni. We bhla, -Zezuu didea ka wa 'yu -Lagɔbudu 'kadu zɔ kwa. 'In -we Jejitape tite gbaa, wa 'ka we lenv ɔ -yla. ²⁸ 'Simeɔɔ 'bhua 'yu 'wu, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ nɛɛ:

²⁹ «Jejitape, -we -in gbaa, we ka lenv.

-Slɛn -in mneni -in 'ka -na lubhonvnyɔ 'yitide,
ɔ 'ka tli -dlɔɔ.

³⁰ Nu, *nyumaa Gbɔwɔsanyɔ -in 'paa yoo,
in ka ɔ 'yi na 'yli 'sɔ nya.

³¹ Nu, nyime ɔ -in nva lɛ,
nyumaa Gbɔwɔsanyɔ nya,
nyuma weee 'yu, in ka ɔ 'yi.

³² Mɔ -wa, zli -we 'kaa dudvɔv -nyuma weee nikipise 'wusa.
Izlaɛlnyuma -in -saa -bha,
wa 'ɛni 'ka mni ɔ 'gbv.»

'Simeɔɔɔ -falɔpagbv

³³ Gbv 'Simeɔɔ mia gbada -Zezuu daa, we ka ɔ 'nyaa -yɔ ɔ dide 'sɔ ɛwɛgaga -subhali.
³⁴ 'Simeɔɔ ɛwɛnaa wa 'nyu la, 'in ɔ nɛɛ -Zezuu 'nyaa Malii -ylaɛ: «A -talɛ, 'yu -mɔnu 'gbv, nyuma -duun yia bhli, 'in nyuma -duun yia 'wɔsɔa *Izlaɛli -dudu -gv. Mɔ yia -Lagɔ -slolua, 'in nyuma tɔlva 'na 'ka ɔ gbv -yɔɛwɛnu. ³⁵ 'In nyuma duun dli zɔ lapɔpalɔgbunya mia, wa dli zɔ zizeda, sanɛɛ ɔ yia we zli 'klv wlelia bɛblɛɛ. 'In ama, Malii, gbv -we yia ain ylia, -yɔ we yia ain 'cɔnɔa, nɛɛ 'yli 'sɔ tɔgɔgbɛ wa fa amaa dibhe 'wu.»

Ani 'paa -Lagɔ fuo -Zezuu 'gbv

³⁶ We bhla, Fanuelu 'yu Ani, ɔ -wa -Lagɔgbv -falɔpaɛwɔ, Asɛlu zvayli, -mɔɔ mi 'ya wee -Lagɔbudu 'kadu zɔ, -zugba ɔ ka gɔ. ɔ -dɔgbv bhla, ɔ -kva yli, we li -zv gbesɔ, 'in ɔ 'lowli yia tli. ³⁷ ɔ ka -zvɔ glv -mnva -zv -mnva, 'in -zugba ɔ mi -dugbaɛwɔ nya. ɔ mi -Lagɔbudu 'kadu zɔ 'kɔmvɔ, 'in ɔ nva -mɔ -Lagɔɔ lubho zlvkɛ, jibheza, -zugba ɔ pla 'sun, 'in ɔ bhubhoe -Lagɔ. ³⁸ Da 'Simeɔɔ mia Malii -yɔ -Zezefv 'sɔ -yla gbv gbada, we bhla Ani plaa -Lagɔbudu 'kadu zɔ, ɔ 'yia -Zezu ni, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'ɛni mnɛie bhli. 'In -zugba nyuma weee -wa mia -Zeluzalemv 'wɔzitiylɛ wuda, ɔ gba -maa -yla -Zezuu gbv.

-Zezu -yɔ ɔ nyuma 'sɔ 'bhitia lv Nazaletɛ

³⁹ Gbv -we Jejitape tite gbaa, -Zezuu nyuma bhia we lenve, 'in wa yia wa 'gbe nukple lɔbhiti, Nazaletɛ, Galilee -dudu -gv. ⁴⁰ Wa mi -mɔ, -zugba 'yu ylimani, ɔ temani la. 'In gbuyilo yia ɔ ye, 'in -Lagɔɔ 'nani yia ɔ nya -tv.

-Zezu ka -zv kugbua lɛ 'sɔ, 'in ɔ yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ mni

⁴¹ -Zv weee nya, -Zezuu 'nyaa -yɔ ɔ dide mnia *Zuifvɔ *'Wɔzitiylɛ 'feti* -gv -Zeluzalemv. ⁴² -Zv yabhlo nya, da -Zezu 'yia -zv kugbua lɛ 'sɔ, sa wa mnia 'cɛn 'Wɔzitiylɛ 'feti -gv ni, 'in ɔ -yɔ ɔ nyuma 'sɔ yi 'saa -mɔ mni. ⁴³ 'Feti bhia, wa mi Nazaletɛ luyida, 'in

* 2:41 'Mv wa laa -tuauwɛli 'wv: «Pâques».

wa 'yu -Zezu yia -Zeluzalemv -tv. Ɔ didea 'nɪ we 'jiiyibheli. ⁴⁴ Wama dlu nu, -Zezu mɪ wa nɔnɔnya glaa. Wa nɔa 'yɪ -bhlo, 'ɪn wa yia ɔ datale bhli wa nyuma -yɔ wa 'talea nyɪdi. ⁴⁵ Nu, wa 'nɪ ɔ 'yɪda -mu 'gbu, 'ɪn wa yia -Zeluzalemv lɔbhiti, wa 'ka -mɔ ɔ datale. ⁴⁶ We 'yɪ tanv zɪ, 'ɪn wa yia ɔ 'yɪ -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ. -Zugba ɔ -dɪ titee gwesanya nyɪdi la, ɔ pulv wa yukwli, 'ɪn ɔ yɪbha wa gbunya la. ⁴⁷ Nyuma -wa pulva ɔ weli yukwli n̄wegaga ka wa subha, ɔ 'ylimnee -yɔ ɔ gbuv 'bigɔpalɩe 'gbu. ⁴⁸ Da ɔ nyuma 'yɪa ɔ nɪ, 'ɪn n̄wegaga yia wa subha. 'ɪn ɔ 'nyaa n̄ɛɛ ɔ -ylae: «Na 'yu, lɛ ka 'gbu -ɪn yɪ 'sa -aun -yla nva? -ɪn -talɪ, ɪn -yɔ -na dide mia -na dataɪda, -amɪaa dɪ ka sumanɪ bhabha.»

⁴⁹ 'ɪn ɔ yia we 'bigɔpalɪ wa -ylae: «Lɛɛ ka 'gbu a nɔnɔ 'mɪ 'yilibɪla? A 'nɪ we 'jɪ -yɪ nu, na Didee -budu zɔ ɪn 'kaa -mu?» ⁵⁰ Nu, ɔ nyuma 'nɪ gbu -we ɔ gbaa wa -yla 'wɔlanv.

⁵¹ -Zezu -yɔ ɔ nyuma 'sɔ yia Nazaletɪ lɔbhiti, 'ɪn ɔ yia wa 'nɔn̄wɛ zɔ. 'ɪn ɔ 'nyaa yia gbunya -mɪnɪ dɪ zɔ lazv. ⁵² -Zezu mɪ 'ylimanɪda, -zugba ɔ gbuyilo ylimanɪ -guwɔla, 'ɪn ɔ namanɪ -Lagɔ -yɔ nyuma dɔdɔ.

3

'Zan -Batisɪ mnazɪa Nyumaa -Kanyɔɔ 'yloogblv -yɔ

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Zn 1.19-28)

¹⁻² Nu, Tibɛɛ Sezaaa nyumaa 'wlulapɩlee -zv kugbua lɛ gbunv nya nɪ, we bhla, Pɔnsɪ Pilatɪ mɪ dɔdɔv 'wlulapɩlɩnyɔ nya Zudee. Ewɔdɔ mɪ nyumaa 'wlulapɩlɩnyɔ nya Galilee, 'ɪn ɔ bheli Filipv mia Itulee -yɔ Tlakonitɪ -dɔdɔ -gv, -zugba Lizaniasɪ -mɔɔ mɪ Abilenɪ -nyumaa 'wlulapɩlɩnyɔ nya. 'ɪn Anasɪ -yɔ Kaifv 'sɔ mɪ *-Lagɔbɔbɔnyaa -cian 'kadɪ nya. We bhla, Zakalɩii 'yu *Zaan -ɔ dɪta da beblɛɛ la, 'ɪn -Lagɔ yia ɔ -yla gbv gba. ³ 'ɪn Zaan yia Zudeɛn gbua dɔdɔ weee -gv 'plɩle bhli, -zugba ɔ gba nyuma -ylae: «A 'bhiti dɪ, a yɪ ɪn 'ka aun batizee, 'ɪn -Lagɔ 'ka amɪaa -yɔgbv 'wɔtɪ.» ⁴ Sa *-Lagɔgbv -falɩpanyɔ *Ezaii cɛɪa ɔ 'sebhe nɔkplɛ, 'sa we nva. Ɔ n̄ɛɛ:

«Nyɪmɛ yabhlo kpɪa 'wɔ da beblɛɛ, ɔ n̄ɛɛ:

«Nu, a mnazɪ Nyumaa -Kanyɔɔ 'yloogblv -yɔ,
a nɔ ɔ 'yu 'yoo tikɪ.

⁵ 'Gbiwɪlɪ weee yia klaa,
-gɔgɔ weee -yɔ 'kpɪda weee yia sloa.
'Yloogblv 'wukanɔdanya yia 'wɔslamanɪa,
'ylɩnyuno -yloogblɩnyaa -gv yia
'wɔmnenɪa ylɔɔylɔɔ.

⁶ 'ɪn *Nyumaa Gbɔwɔsanyɔ -Lagɔ 'paa yoo,
dɔdɔgv -nyuma weee yia ɔ 'yɪa.» »

⁷ Nyumaa -zɔ mɪ Zaaan -gbɛ yida, ɔ 'ka wa batizee, 'ɪn ɔ n̄ɛɛ wa -ylae: «Tɪbhe -gnv! -Dawlician! -Lagɔɔ gbɔwɔbhuyɪlɪ ka cɪpa. Nyɔɔ -salɪ aun 'dɪ, 'ɪn a pupalɪ 'wlukɔv la nɪ, a mnenɪ a 'ka -Lagɔɔ 'cɛ -we mia yida kwɛɛ 'tɪlaa? ⁸ A 'bhiti amɪaa dɪ, 'ɪn a -sɔlɔ we amɪaa lenvgbunya 'wɔ sazɔnɔ sa. A 'na gbalt amɪaa 'dɛɛ dɪ zɔ -nɪɛ: «Nu, Abɪlaamv mɪ -amɪaa dukpasa nyaa 'gbv, -a ka gbɔwɔbhv -nɪ. Nu, ɪn n̄ɛɛ aun -ylae, -Lagɔ mnenɪ, ɔ 'ka tɔkpanya nɪ Abɪlaamv 'yua -zɛɪ. ⁹ -Lagɔɔ 'nenɔ gbee 'yɪ -dɪ sunyaa bhv -yɔ la pepe. Su weee -we'e 'paa 'bhue -zɔnɔnya nɪ, -dɪa ɔ yia we, ɔ 'ka we -kosu 'wɔ viteli.»

¹⁰ Tɔv, 'ɪn waa nyumaa -zɔ yia Zaan layɪbhaɛ: «Sa -a 'ka -ylɛɛ nɔ ya?»

¹¹ Zaan yia we 'bigɔpalɪ wa -ylae: «-Ɔ -ka -bana 'sɔ -ka, ɔ 'nye 'yabhlo nyɪmɛ -ɔ 'nɪa -bana -ka. 'ɪn -ɔ -ka lilɪlɪ duun -ka, ɔ dlɪlɪ we.»

¹² *Nɪsɔn -gwɛzɪsanya tɔlv yia Zaaan -gbɛ, ɔ 'ka wa batizee. 'ɪn wa yia Zaan layɪbhaɛ: «-Amɪaa -kanyɔ, sa -a 'ka nva?»

¹³ 'ɪn Zaan yia we 'bigɔpalɪ wa -ylae: «'Gwɛzɪ -we a 'kaa -sa, amɪaa 'dɛ -yɪ we, a 'na palɪ we -gv -nɪ.»

¹⁴ 'ɪn 'sɔlɔja yia ɔ layɪbha 'yae: «Sa -amɪa 'ka nva?»

Ɔ n̄ɛɛ wa -ylae: «A 'na -salɪ nyuma 'gwɛzɪ kwɛɛ -gla nya -nɪ, a 'na lilɪ wa -bɪ 'wɔ -nɪ. Amɪaa 'pɛnɪgwɛzɪ namanɪ aun dɔdɔ.»

¹⁵ Nyuma, -wa mia wuda, maa yibhaa -maa 'de la dli zo, «Zaan mia de, -Lagoo -Bhasanyo 'kaa yi, -de mao?» ¹⁶ Nu, Zaan nee wa 'de weee -ylaε: «-Ami, 'nyu nya na batizea ain. Nu, -o mia yida, o 'tite -zi na -nu. In 'ni we 'klu -ka, in 'ka o -sakwlaa 'llukpe -blo. Mo yia ain batizea Zuzu 'Pupa -yo -kosu nya. ¹⁷ O ka o bute kwεε, o 'ka o 'mno 'wupu, 'in, o 'ka we 'ya -yo we vavi -yosisali. 'In o 'ka we 'ya -zonunya -gbagbu 'wu slu, 'bhie, o 'ka we vavinya -kosu we'e nyumoa 'wu viteli.»

¹⁸ Zaan mi nyuma 'di duun zuda, -zugba o gba wa -yla -Lagoweli -zonu. ¹⁹ Nu, we bhla Zaan palta duduv 'wlulapulunyō Ewlodu -yla gbu la, o bhelii 'nywnō Ewlodiadi o -saa -mō -glo, 'in o yia o kwa, we -yo gbonyuu -duun o nva lεε 'gbu. ²⁰ Nu, 'in Ewlodu yi 'yaa gbonyuu yabhlo lenu -tapa: o ka Zaan -kaslu 'wupa.

Zaan batizea -Zezu

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)

²¹ Da wa 'nia -slō Zaan -kaslu 'wupa, we bhla o batizea nyuma duun -yo -Zezuu 'debhie -gbolu. O batizee bhla, -Zezu mi -Lago bhuhhoeda, 'in yali yia nywe -kali. ²² 'In Zuzu 'Pupa yia o -gu lasibhli, o 'wlv sa -kpakun. 'In wa yia weli yabhlo 'bhva -Lagoo -gbε 'nu, we neε: «Na 'Yu -in -mia, in -kali -na zε. -Mi in 'nyea na dli weee yoo.»

-Zezuu dukpasu 'nyunya ni

(Mt 1.1-17)

²³⁻³⁸ -Zezu ka sa -zu glu -bhlo -zu kugbua, 'bhie, o yia o lubhoo nunve gwedi. O dukpasu nyi ni:

*-Adaan dide -wa -Lago.

-Adan gwalia Seti, Seti gwalia Enosu.

Enosu gwalia Kainamu, Kainamu gwalia Maleleeli.

Maleleeli gwalia -Zaledi, -Zaledi gwalia Enoku.

Enoku gwalia Matuzala, Matuzala gwalia Lameki.

Lameki gwalia *Nowee, Nowee gwalia Semu.

Semu gwalia Alifakisadi, Alifakisadi gwalia Kainamu.

Kainamu gwalia Sala, Sala gwalia Ebeli.

Ebeli gwalia Faleki, Faleki gwalia Wlago.

Wlago gwalia Seluku, Seluku gwalia Nakoo.

Nakoo gwalia Tala, Tala gwalia Ablaamu.

Ablaamu gwalia Izaki, Izaki gwalia Zakobu.

Zakobu gwalia Zuda, Zuda gwalia Falesi.

Falesi gwalia Eslomu, Eslomu gwalia Aluni.

Aluni gwalia Adime, Adime gwalia Aminadabu.

Aminadabu gwalia Naason, Naason gwalia Sala.

Sala gwalia -Boazi, -Boazi gwalia Obedi.

Obedi gwalia -Zesee, -Zesee gwalia -Davidi.

-Davidi gwalia Natan, Natan gwalia Matata.

Matata gwalia Mena, Mena gwalia Melea.

Melea gwalia Eliakimu, Eliakimu gwalia -Zonamu.

-Zonamu gwalia -Zezefu, -Zezefu gwalia Zuda.

Zuda gwalia 'Simeoo, 'Simeoo gwalia *Levii.

Levii gwalia Matati, Matati gwalia Zolimu.

Zolimu gwalia Eliezeε, Eliezeε gwalia -Zezu.

-Zezu gwalia Eli. Eli gwalia Elimadamu.

Elimadamu gwalia Kozamu, Kozamu gwalia Adii.

Adii gwalia Melikii, Melikii gwalia Neli.

Neli gwalia Salatieli, Salatieli gwalia Zolobabeli.

Zolobabeli gwalia Wlesa, Wlesa gwalia Yoana.

Yoana gwalia Zoda, Zoda gwalia Zozeki.

Zozeki gwalia Semeini, Semeini gwalia Matatiasi.
 Matatiasi gwalia Mati, Mati gwalia Nagai.
 Nagai gwalia Esili, Esili gwalia Naumu.
 Naumu gwalia Amosu, Amosu gwalia Matatiasi.
 Matatiasi gwalia -Zezefu, -Zezefu gwalia Zanai.
 Zanai gwalia Melikii, Melikii gwalia Levii.
 Levii gwalia Matati, Matati gwalia Eli.
 Eli gwalia -Zezefu. 'In we mi nyima dlu nu,
 -Zezefu nukpasuyu -wa -Zezu.

4

*'Kuzu ylaa -Zezu la
 (Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)

¹ Zuzu 'Pupa yea -Zezu toun, 'in o yia Zudeen -gogo -gu 'bhu, 'in o Zuzu 'Pupa yia o da beblee kwa. ² 'In *'Kuzu yia -mo o layla, 'yil glu 'so nukple. Wee 'yinya -muni nya, o 'ni -lu yabhlogbo li. Wee 'yinya 'pia, 'in nwo yia o -yokpa.

³ 'Kuzu nee o -ylae: «-In -ka -Lago 'Yu nya -mi 'piein, -in gba tukpa mia ni -yla, we -ze 'floo.»

⁴ 'In -Zezu yia we 'bigupali we -ylae: «We mi celida *-Lagosebhe 'wue: <We 'ni lililu -bhlogbo -gu nyimee 'yiyogagie tlili.> »

⁵ 'Kuzu yia -Zezu 'wupa -gogo 'kadu 'wlu kwa, -bha -bhlokpade we -slolua o duduv 'hnumni -da weee 'klu. ⁶ 'In we nee o -ylae: «'Tite weee ni klaa, 'in dudv -gus 'hnumnie weee klaa, in 'ka -mi we 'nye. Wa ka 'mi we 'de weee yoo 'nye. Nyimee -o in -ka 'yibha, 'mo in mnenia in 'ka we 'nye. ⁷ -In -ka 'mi 'yu 'kukolu 'sibhli, -in -ka 'mi bubo ni, 'in we 'de weee zea -na -nu.»

⁸ 'In -Zezu yia we 'bigupali we -ylae: «We mi celida -Lagosebhe 'wue: <-In bubo Jeitape, -o -wa -na -Lago, 'in -in nu o 'debhlogbo -yla lubho.> »

⁹ 'Kuzu yia -Zezu -Zeluzalemv kwa. We dia o -Lagobudu 'kadu 'wlu la, 'in we nee o -ylae: «-In -ka -Lago 'Yu nya -mi 'piein, -in -blu 'wu, -in 'ka lasibhli. ¹⁰ Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

<-Na 'gbu, gbaa o yia o 'anzinya -yla we zu -mi 'yiyoo.

¹¹ 'In we 'ka we sonya -mi zo laslolu, -na bhu yi tukpa gozoo 'gbu.> »

¹² 'In -Zezu yia we 'bigupali 'Kuzu -ylae: «-Lagosebhe nee, <Jeitape -o -wa -na -Lago, -in 'na ylal o la -ni.> »

¹³ 'Kuzu bhia -Zezuu laylaylie so weee lu ni, 'in we yia o gwevla -se.

-Zezu dia o lubhoo gwe Galilee -dudv -gu
 (Mt 4.12-17; Mk 1.14-15)

¹⁴ -Lago Zuzuu 'tite mi -Zezu yeda, 'in o yia Galilee luyi. 'In o 'hni yia lamneni Galilee -dudv weee -gu. ¹⁵ Nyima o slolua *-Lagobudunya zo, 'in nyima weee kwalia o 'hni.

Nazaleti -nyima 'ni -Zezuu gbu -yohwuu
 (Mt 13.53-58; Mk 6.1-6)

¹⁶ -Zezu ka Nazaleti mni, -mo wa zua o. *Nyapeyli nya ni, sa o plaa 'cin -Lagobudu zo ni, 'in o yi 'saa -mo pla. O yia 'wuso -Lagosebhe zelizeliee 'gbu. ¹⁷ 'In wa yia o -Lagobuu -falpanyo Ezaii 'sebhhe yoo 'nye glida, o yia we 'wokali, da weli ni mia celida ni, 'in o yia we 'yi, 'in o yia we zeli:

¹⁸ «Jeitapee Zuzu mi 'mi -gu.

O ka -bha 'mi -sa,
 in 'ka nyazinya -yla -Lagobu gba.

Ɔ ka 'mɪ tie, ɪn 'ka -kasɔnyɪma -yla gba nu:

⟨Amɪaa -kasɔ ka -zɛɛn bhɪa.⟩

⟨Lɔlɔnya, amɪaa 'yɪ ka -zɛɛn -blo.⟩

⟨Amɪa wa nyɛa 'wɔ, a ka -zɛɛn gbɔ 'wɔbhɔ.⟩

¹⁹ 'ɪn, -zɔ -we nya Jejitape 'kaa ɔ zɔzɔnɔ lɛnɔ,

ɪn 'ka we 'dɪ wa -salɪ.⟩

²⁰ -Zɛzɔ glɪa wee 'sɛbhɛ, 'ɪn ɔ yɪa we -Lagɔbudu zɔɔ lubhonɔnyɔ yoo 'nyɛ, 'ɪn ɔ yɪa ladɪ. Nyɪma weee -wa mɪa -bha, -maa yɪa ɔ ylada -tɔ sa tenyii. ²¹ Tɔn, 'ɪn ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «-We 'sɛbhɛɛ 'ya gbaa, we ka -zɛɛn lɛnɔ, amɪa pɔlɔ da 'mɪ yukwɪ, amɪaa 'yɪbadɪ.⟩

²² -We wa 'dɛ weee yɪa -yɔ -Zɛzɔu gbɛgbɛn, 'ɪn wa yɪa we gbagbɛ bhɪ. 'ɪn gbɔzɔnɔ -gbɔnya ɔ mɪa gbada, we ka wa ɲwɛgaga -subhali. 'ɪn wa nɛɛ: «Nyɪmɛ mɪa dɛ, ɔ 'nɪ -Zɛzɛfɔv yuu?» ²³ -Zɛzɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Nine 'nɪ a yɪa 'mɪ -yla 'paa, gbɔzɔnɔ sa. Gbaa a yɪa: ⟨-Dɔtlɔɔ, -ɪn jɪpe -na 'dɛ.⟩ 'ɪn gbaa a yɪ 'yaa 'mɪ -ylɛ: ⟨-We weee -ɪn nɔv lɛ Kapɛnaumɔ nɪ, -a ka we 'dɪ 'nɔ. -ɪn nɔv wee gbɔnya -bhloo 'dɛ lɛ -na 'dɛɛ dɔdɔ -gɔ -selɪ.⟩ »

²⁴ -Zɛzɔ nɛɛ wa -yla 'yɛ: «Cɪn, gbɔzɔnɔ -wa, wa'a -tɔlɔ -Lagɔgbɔ -falɔpanyɔ nyɪmɛ, ɔ 'dɛɛ dɔdɔ -gɔ. ²⁵ Gbɔzɔnɔ na gbaa da aɪn -yla. -Dɔgbɔɲwɪ duun mɪ Izlaɛlɪ -dɔdɔ -gɔ zlɪmɛ, -Lagɔgbɔ -falɔpanyɔ Eliii bhɪ. -Zugba 'nyu'u lɔv -zɔ ta 'cɔ gbɛlibhlo, 'ɪn ɲwɔ 'kadɔ yabhlo yɪa wee dɔdɔ weee -gɔ yɪ. ²⁶ 'ɪn -mɔv bhɪ, -Lagɔ 'nɪ Elii tie -dɔgbɔɲwɪ mɪa Izlaɛlɪ -dɔdɔ -gɔv -gbɛ, 'ɪn ɔ 'ka wa 'yabhlo 'wɔsa. Nɪ, -dɔgbɔɲwɔ -ɔ mɪa Salɛpɔtagbɛ nukplɛ, Sidɔɔn -dɔdɔ -gɔ, ɔ -gbɛ -Lagɔ tiea Elii. ²⁷ -Lagɔgbɔ -falɔpanyɔ Elizɛɛ bhɪ, -zugba *sɔlibhanya duun mɪ Izlaɛlɪ -dɔdɔ -gɔ. Elizɛɛ 'nɪ wa 'yabhlogbɔɔ jɪpe, nɪ, Silii -yɪ Naamaa ɔ jɪpɛ.⟩

²⁸ Nyɪma weee -wa mɪa -Lagɔbudu zɔ, wa 'nɔv wee wɛlɔnya -mɪnɪ, 'ɪn we yɪa wa 'cɛdlɔ la. ²⁹ Wa 'dɛ weee -sɔa 'wɔ, 'ɪn wa -yɔ -Zɛzɔu 'susue yɪa 'gbɛ -glɪma mɪnɪ. 'ɪn -gɔgɔ -we kwɛsɪ wa 'gbɛ mɪa 'subhada, 'ɪn wa yɪa we 'wɔlɔ ɔ kwa, wa 'ka ɔ zɔ vitɛlɪi 'gbɔ. ³⁰ Nɪ, 'ɪn -Zɛzɔ yɪa wa nyɪdɪ 'plɪlɪ, 'ɪn ɔ yɪa mɪnɪ.

-Zɛzɔ pɛɛa nyɪmɛ -ɔ kaa zɔzɔ 'nyuu 'bɪ

(Mk 1.21-28)

³¹ Tɔn, -Zɛzɔ mɪnɪ Kapɛnaumɔ, Galilɛɛ -dɔdɔv 'gbɛ yabhlo nukplɛ, 'ɪn ɔ yɪa nyɪma -Lagɔgbɔ -slɔlɔ Nyapɛylɪ weee nya, -Lagɔbudu zɔ. ³² Ɔ nyɪma -slɔlɔ sɔ ka wa ɲwɛgaga -subhali. Nɪ, se -we -Lagɔ 'nyɛa -Zɛzɔ, we nya ɔ gbaa.

³³ -Mɔ -Lagɔbudu zɔ, nyɪmɛ yabhlo kaa pɔn -ka -zɔzɔ 'nyuu 'bɪ, mɔ 'kpɪa 'wɔ 'tɪtɛɛ, ɔ nɛɛ: ³⁴ «'Aaa! Nazaletɪyɪ -Zɛzɔ, -naa lɛɛ -gbɔ pɪlɪ -amɪaa gbɔ 'wɔ la? -Amɪaa lasasɛɛ 'gbɔ -ɪn yɪa yɪ yɪ? ɪn -yɪ -mɪ ɲwɛɛ ɲwɛɛ: -Lagɔɔ -Mɔwɔlɔnyɔ ɔ tiea, 'mɔ -ɪn -mɪa.⟩

³⁵ -Zɛzɔ yɪa we, we ɲwɛɛ labhali -glɪa nya. Ɔ nɛɛ we -ylɛ: «'Mu ɲwɛ, 'bhɔ ɔ 'wɔ!» Zɔzɔ 'nyuu yɪa ɔɔ nukpasu labhli dɔdɔ, nyɪma weee -zɛjɪla 'wɔ, 'ɪn we yɪa ɔ 'wɔtɪla, we 'nɪ ɔ gbɔnyuu yabhlogbɔɔ -yla lɛnɔ.

³⁶ ɲwɛgaga yɪa wa 'dɛ weee subha, 'ɪn wa nɛɛ wa 'dɛkpɔv nyɪdɪɛ: «Mɔɔ -wɛlɪ mɔ dɛa? Se -yɔ 'tɪtɛ nya ɔɔ nyɪmɛ gbaa zɔzɔ 'nyii -yla gbɔ, 'ɪn we tɪla nyɪma 'wɔ!» ³⁷ 'ɪn -Zɛzɔu 'ɲnɪ yɪa lamnɛni wee dɔdɔ weee -gɔ.

-Zɛzɔ jɪpɛa guzɔnya

(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)

³⁸ -Zɛzɔ 'bhɔv -Lagɔbudu zɔ nɪ, 'ɪn ɔ yɪa 'Simɔɔɔ -budu zɔ mɪnɪ. -Zugba 'Simɔɔɔ 'ɲwɔnɔɔ 'nyaaa ku -su sa -glagla, 'ɪn wa nɛɛ ɔ -yla, ɔ zukpa -wa, ɔ jɪpe ɔ. ³⁹ -Zɛzɔ kwɪla ɔ -gɔ 'wɔ, 'ɪn ɔ nɛɛ ɔ kusulo -yla wɛlɪ 'tɪtɛ nyɛ: «-ɪn 'bhɔ ɔ -gɔ la.» Ɔ gba 'saa tɔn, 'ɪn we yɪa ɔ -gɔ labhɔ. -Bha -bhlokpade ɔɔ 'ɲwɔnɔ -sɔa 'wɔ, 'ɪn ɔ yɪa wa -yla pipɛ bhɪ.

⁴⁰ Jɪbhɛylɔ nya, -wa kaa guzɔnyaa 'yɪ -bhlo -bhlo nɪ, 'ɪn -maa -yɔ -maa guzɔnya yɪa -Zɛzɔu -gbɛ yɪ. Ɔ yɪa wa kwɛzɪ -bhlo -bhlo, 'ɪn ɔ yɪa wa jɪpe. ⁴¹ Zɔzɔ 'nyii yɪ 'yaa guzɔnya duun 'wɔtɪla 'wɔkpɪkpɛ nyɛ: «-Lagɔɔ 'Yɪ -ɪn -mɪa!» -We ka gbɔ -wa, wa -yɪ we 'jɪ -nya nɪ, -Zɛzɔ mɪa, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ -wa. 'ɪn -Zɛzɔ yɪa we wa ɲwɛɛ labhali -nya, ɔ 'nɪ ɲwɔnɔ wa 'ka gba.

-Zezu *mnia* -Lagɔgbu gbaa dudu weee -gu

(Mk 1.35-39)

⁴² Zlı 'ka 'wɔladolua mni tɔn, 'in -Zezu yia 'gbe nukplɛ 'tla, 'in ɔ yia da yabhlo mni -flii. 'In nyumaa -zlo yia ɔ 'yli 'bɪ lanɔnve bhli, da ɔ mia ni, 'in wa yia -bha nyini. Wa 'yibha ɔ 'na 'bhɔlv wa -yɔ -ni, 'in wa yia ɔ lakpɔkpali. ⁴³ 'In -Zezu nɛɛ wa -ylɛ: «We mi 'ya ni, in gba *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilıgbu 'gbe tɔlv 'wu. We 'gbu, -Lagɔ yia 'mi tie.» ⁴⁴ 'In ɔ gbaa -Lagɔgbu, -Lagɔbudunya zɔ, dudu weee -gu.

5

-Zezu *laa* ɔ *'binɔnyaa tıanv

(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi Zenezaleti* -nyu 'kadu yabhloo -gɔgɔ -gu, 'in nyuma duun yia ɔ gbeli, wa 'ka -Lagɔweli 'nɔv 'gbu. ² 'In 'glv sɔ mia 'nyuu -gɔgɔ ɲwe -yɔ, -Zezu yia we -yɔyi, -zugba zibhi -bhanya ka we 'wɔtla, wa mi wa 'sowlinya -wɔlvda. ³ Wee 'glv sɔbhie glaa, 'yabhlo -wa 'Simɔɔ -nv. -Zezu -gblaa we 'wu, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «'Simɔɔ, -in vla gwe 'nyuu -gɔgɔ -yɔ -sɛ.» -Zezu mi wee 'glv nukplɛ, -zugba ɔ slolu nyuma -Lagɔweli.

⁴ Da ɔ bhia gbagbie, ɔ nɛɛ 'Simɔɔ -ylɛ: «-In be 'nyuu 'wɔtɔlvda 'glv nya, 'bhie, a 'ka amıaa 'sowlinya viteli.»

⁵ 'In 'Simɔɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «Na -Slolunyɔ, -a ka sɪada -tv sabɔ weee, -a 'ni -lu yabhlogbɔɔ 'yi. Nu, -mi gbaa -a nu we lɛɛ 'gbu, vitelia na yia wee 'sowlinya.»

⁶ Wa vitelia wee 'sowlinya, 'in wa yia zibhii -zlo 'pli, wa 'ni we 'wugbizee mneni, 'in wa 'sowli yia ylayıte gwedi. ⁷ We 'dɛɛ 'gbu, wa -lima mia 'glv yabhlo 'wu, 'in wa yia wa la sɔ -papıe nya, -maa 'ka wa 'wusa. 'In wa -yɔ wa 'glv yia yi. 'In wa yia wee zibhi wee 'glv sɔbhie 'wɔslu. We ka we ye kɛkɛɛ 'gbu, we feli 'nyu glu mnia. ⁸ Nu, Simɔ Pieli 'yia gbu -mni -yɔ ni, 'in ɔ yia 'kukolu 'sibhli -Zezu 'yu, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «-In vla gwe 'mi -yɔ, na -Kanyɔ! -We ka gbu -wa, gbɔnyuu -lɛnɔnyɔ in -mia.»

⁹ Zibhi -duun wa 'bhaa, da wa 'yia we -yɔ ni, 'in -nyanıgbɔ yia Simɔ Pieli -kpalı, we -yɔ ɔ nɔnɔnya 'sɔ. ¹⁰ Nu, Zebedee 'yua *'Zake -yɔ Zaan -wa mia 'Simɔɔ nɔnɔnya nya, 'sa -bhloo 'dɛ -nyanıgbɔ -kpalıa -maa.

'In -Zezu nɛɛ 'Simɔɔ -ylɛ: «-In 'na nɔnɔ nyanɔ -ni, nu, sa na kpa da zibhi ni, -slɛɛn, nyumaa -zlo -na yia -Lagɔɔ -gbɛ laa.» ¹¹ Nu, wa -laa wa 'glv 'nyuu -gɔgɔ -yɔ lv, 'in wa yia -bha -lu weee ti, 'in wa yia -Zezu 'bɪ mni.

-Zezu *jipea* sɔlbhanyɔ yabhlo

(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)

¹² 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi 'gbe yabhlo nukplɛ, nyumɛ -ɔ ka ku sɔli 'bhua la sa -kan, 'in ɔ yia -Zezu 'yi. ɔ bea ɔ -yɔ, 'in ɔ yia dudu lagbli ɔ 'yu. ɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «-Na zukpa -wa, na -Kanyɔ. -In -wɔlv 'mi -yɔ. Nu, we -ka -mi dudu nani, -in mneni -in 'ka 'mi jipe.»

¹³ -Zezu -gloa sɔ 'wu, 'in ɔ yia ɔ sɔlbhanyɔɔ ku kwezi, 'in ɔ nɛɛ: «We nani 'mi dudu, we 'ka -mi -yɔ 'bhı!» -Zezu gba 'saa tɔn, -bha -bhlokpade wee sɔli 'bhua ɔ nyumɛ ku -yɔ. ¹⁴ -Zezu nɛɛ ɔ nyumɛ -ylɛ: «-In -ka mni ni, -in 'na -salı we 'di nyumɛ yabhlogbɔɔ -ni. Nu, -in mni -na 'dɛ -Lagɔbubɔnyɔ 'klvslolua. ɔ -ka -mi 'yi, 'in 'slaka Moizi gbaa -na -sokpa -nyumɛ wla ni, -in 'ka we wla. 'In nyuma 'ka we 'jiyibheli ni, sɔli ka -mi ku 'wu 'bhı.»

¹⁵ Nu, -Zezu gba 'saa da ɔ -ylaoo, -mvv bhla ɔ 'ɲni -yɔ lamnenie mnia bhabha. 'In nyumaa -zlo yia ɔ gbeli, wa 'ka ɔ weli yukwli pulv, 'in ɔ 'ka 'ya wamıa jipe. ¹⁶ 'In -Zezu bhua wa glaa 'kɔmvv, 'in ɔ mnia -Lagɔ bhuhoea da bebleɛ.

-Zezu *jipea* zɔlaslonıyɔ yabhlo

(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

¹⁷ 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi -Lagɔgbu nyuma -sloluda, -zugba *Faliznyuma -yɔ titee -cian -di ɔ kwesi la, wa pulv ɔ yukwli. Waa nyuma -manı, Galilee -yɔ Zudee -duduv 'gbe

* 5:1 'Mv wa la 'yaa Galilee.

wee nukple wa 'bhua. Tɔlva 'bhua -Zeluzalemv. Jejitapee 'tite -yɔ -Zezu 'sɔ mɪ, -zugba ɔ jipe 'sa we nya guzunya. ¹⁸ Nyumaa -zakpa -bhlo -yɔ zɔlaslonyɔ yabhlo yia yi, -zugba ɔ mɪ 'sowli 'wu. -Budu -we zɔ -Zezu mia, wa 'yibha wa -yɔ zɔlaslonyɔ 'ka -mɔ pla, 'in wa 'ka ɔ -Zezu 'yu ladi. ¹⁹ Nyumaa -zloo 'gbv, da wa 'kaa 'plili -bha 'nɪ -mɪ. Tɔvɪn, 'in wa yia wee -budu 'wlu -gbla. Wa yia -bha ɲwe -di, wa -lalia -bha ɔ, 'in wa yia wee -budu zɔ ɔ lasibhli nyumaa -zlo nyidi -Zezu 'yu tɛɪn. ²⁰ -Zezu 'yia nu, wa ka ɔ dli -gv zɔ, ɔ nɛɛ ɔɔ guzunya -ylae: «'Tale, in ka -na gbunyii 'wɔti.»

²¹ -Zezu gba 'saa da tɔvɪn, -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma yia 'ɲwɔɲwue ɲwɔɲwue bhli: «Nyɔɔ ɔɔ nyime -mɔnɪ -mia, 'in ɔ veli -Lagɔɔ? Nyɔɔ mneni ɔ 'ka nyumaa gbunyii 'wɔtia? -Lagɔɔ 'debhlogbɔɔ mnenia we, we 'nɪ mɔv?»

²² Gbv -we wa mia dli zɔ lapɔpalɪda, -Zezu yibhelia we 'ji nu, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «Lɛɛ ka 'gbv a pɔpali sa gbv -mɪnɪ dli zɔ la? ²³ In 'ka gba: «In ka -na gbunyii 'wɔti», -mɔv -kalia -yɔ yaayu in 'ka gba: «-In -sɔ 'wɔ, -in 'ka nɔ», -mɔv -kalia -yɔ yi? ²⁴ In 'yibha a yibheli we 'ji nu, *Nyime 'Yu ka we se dudu -gv, ɔ 'ka nyumaa gbunyii 'wɔti.» Tɔvɪn, 'in ɔ nɛɛ zɔlaslonyɔ -ylae: «-Sɔ 'wɔ, 'bhu -na 'sowli 'wɔ, mɪ -buduɲweɛ.»

²⁵ -Bha -bhlokpade, zɔlaslonyɔ -sɔa 'wɔ nyuma weee 'yibadi. ɔ 'sowli -we -gv ɔ pɪ yaa la, ɔ 'bhua we 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ -buduɲweɛ mɪ, -Lagɔɔ 'ɲnɪ mɪnɪe nya. ²⁶ Nyuma weee -wa mia -bha, ɲwegaga yia wa subha, 'in -nyanigbɔ yia wa -kpalɪ. Wa yia -Lagɔɔ 'ɲnɪ -mɪnɪ, 'in wa nɛɛ: «-Yia! -A ka -zɛɛn gwedigbunyaa da 'yɪ!»

-Zezu laa Levii, ɔ 'ka ɔ 'bɪ nɔ

(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)

²⁷ -Mɔv 'bigv, -Zezu 'tlaa, ɔ mɪ sa -zieda, 'in ɔ yia *nisun -gwezisanyɔ yabhlo 'yɪ, -zugba -mɔɔ -di -mɔɔ lubhonv -budu zɔ la. 'Mɔ wa laa Levii. 'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «Yi 'mɪ 'bɪ.»

²⁸ Tɔvɪn, *Levii -sɔa 'wɔ, ɔ tia -bha ɔ -lu weee, 'in ɔ yia -Zezu 'bɪ mɪ.

²⁹ -Mɔv 'bigv, 'in Levii yia -Zezu -yla lililu 'kadɔ pi ɔ -budu zɔ. -Zugba nisun -gwezisanya duun -yɔ nyuma tɔlva mɪ -bha, 'in wa yia li dabɔdɔ. ³⁰ Falizinyuma -yɔ wa -Lagɔɔ titee gwesanya 'yia we -yɔ, 'in wa yia wa zɔ ɲwɔɲwenie bhli. 'In wa nɛɛ -Zezuu 'bunɔnya -ylae: «Lɛɛ ka 'gbv a -yɔ nisun -gwezisanya -yɔ gbunyuuu kwe -cian tɔlva 'sɔ li, 'in a -yɔ wa 'sɔ maa?»

³¹ -Zezu 'bhua weli 'wɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «Nyuma -wa -yalia, wa'a mɪ -dɔtlɔɔ -gv, nu, guzunya mɪa -dɔtlɔɔ -gv. ³² In 'nɪ nyuma -wa laa wa 'de nyuma tiklu laltee 'gbv yi. Nu, gbunyuu -lɛnɔnyaa 'gbv in yia yi, wa 'ka wa dli 'bhiti.»

-Lagɔɔ gbuzɔnɔ -yɔ nyumaa lɛnɔgbv 'cɪ'in nɔ dabɔdɔ

(Mt 9.14-17; Mk 2.18-22)

³³ 'In nyuma tɔlva nɛɛ -Zezu -ylae: «Zaaan 'bunɔnya plaa 'sun, 'in wa bhubhoea -Lagɔɔ, 'sa Falizinyumaa 'bunɔnya nu 'yaa. 'In -nanɔv 'bunɔnya mɪ lida, -zugba wa ma!»

³⁴ -Zezu yia we 'bigɔpali wa -ylae: «Nyime -ka ɔ 'ɲwnɔ -kwa -fɛti -sada -mɪ, ɔ -ka ɔ 'talea la, a mneni a 'ka gba wa -yla wa pla 'sun, -zugba ɔɔ 'ɲwnɔɔ 'lowli mɪ wa glaa?

³⁵ Bhla yabhlo yia nynia, 'in wa 'ka 'ɲwnɔkwanyɔ wa glaa -sa. Wee 'yɪnya -mɪnɪ nya, wamɪa 'kaa 'sun pla.»

³⁶ 'In -Zezu yi 'yaa wa gbv nine -mɪnɪ 'pali. ɔ nɛɛ wa -ylae: «Nyime yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka 'naa lolu yla, 'in ɔ 'ka we 'pɪ 'naa sva -yɔlanɛnɪ, 'in ɔ 'ka we pɪpɛ. We -ka -mɔv, -zugba yla wa ylaa wee 'naa lolu bhe. We 'yɪ 'na 'ka 'wowlv. ³⁷ 'In nyime yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka nu lolu *bala sva 'wɔ slu. ɔ -ka 'sa nu, 'in we wlɔa. 'In wee nu jitea dudu, -zugba wee balanya ka -nyumɔ. ³⁸ We 'gbv, a slu nu lolu bala lolu 'wɔ. ³⁹ 'In nyime -ɔ -ka nu sva 'ma, nu loluu 'ma tu'v 'bha ɔ. -We ka gbv -wa, gbaa ɔ yia nu: «Nu sva nani 'yɪ.» »

6

-Zezu mɪ Nyapeylu -Kanyɔ nya

(Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)

¹ Zuifv Nyapeyli yabhlo nya, -Zezu -yo ɔ 'binɔnya mi blekpaanya* 'plida, ɔ 'binɔnya -ka bleya 'kwa, wa -ka we 'titli, -zugba wa li we. ² Wa mi 'sa nuda, Falizinyuma tɔlva 'yia wa -yo ni, 'in wa yia wa layibhae: «-We -amɔaa tite gbaa, wa 'na nɔv Nyapeyli nya le -ni, lea ka 'gbu a nu we lea?»

³ -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «-We nyumaa 'wlulapulinyɔ -Davidi nua le, -we mia cɛlida -Lagɔsebhe 'wu, a 'ni -sɔ we zɛlu? 'Yli yabhlo nya, 'in ŋwɔ yia ɔ -yo ɔ 'binɔnya 'bha, ⁴ -Davidi plaa -Lagɔɔ bubɔbudu zɔ, 'floo wa 'nyea -Lagɔ, ɔ 'bhua we 'wu, ɔ lia we, 'in ɔ yia ɔ nɔnɔnyaa -nu wla, 'in -maa yia we li. Wee 'floo -muni, -amɔaa tite nɛɛ, -Lagɔbubɔnyaa 'dekpva 'ka yaa we li.» ⁵ -Zezu nɛɛ 'ya wa -ylae: «Nyumɛɛ Yu mia, mɔ -wa Nyapeyli -Kanyɔ.»

Nyapeyli nya -Zezu jipea nyumɛ ka sɔ 'kua

(Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)

⁶ Nyapeyli yabhlo nya 'ya, -Zezu plaa -Lagɔbudu zɔ, 'in ɔ yia -Lagɔwɛlu -sloluslolue bhli. -Zugba nyumɛ ɔ ka lilikwɛsɔ 'kua, ɔ mi wee -budu zɔ. ⁷ -Zugba -Lagɔɔ titee gwesanya -yo Falizinyuma wua -Zezu tenyii, -de ɔ yi nyumɛ jipe Nyapeyli nya, 'in sa ɔ ɔ zua tite 'nɔŋwɛ, wa 'ka we gbu ɔ 'wlu di. ⁸ Nu, -Zezu -yi wa 'wlukvɔn lapupaligbu, we 'gbu, ɔ nɛɛ ɔ nyumɛ ka sɔ 'kua -ylae: «-In -sɔ 'wu, -in 'yiligbe nyuma weee -zejila 'wu.» ɔ nyumɛ yia 'wɔsɔ, 'in ɔ yia 'yiligbe. ⁹ -Zezu nɛɛ wa -ylae: «Wɛli 'ni na yibhaa sa aun la. Sa tite gbaa? We nɛɛ wa nu gbu -zɔv le *Nyapeyli nya yaayu, wa nu gbu 'nyuu lea? Wa pue nyumɛ yaayu, wa 'bha ɔ?» ¹⁰ -Zezu ylaa wa 'dɛ weee -gu -yilili, 'in ɔ nɛɛ ɔ nyumɛ -ylae: «-Glo -na sɔ 'wu.» -Mɔɔ nu 'saa -Zezuu wɛli -gu, 'in -mɔɔ sɔ yia 'pɔ. ¹¹ -We -Zezu nua le, 'in we yia -Lagɔ titee gwesanya -yo Falizinyuma 'cɛ 'nyuu dɔ la. 'in -we wa 'kaa -Zezu 'wluo nu, 'in wa yia we pupali wa 'dekpva nyidi.

-Zezu -saa -bha ɔ tietienya kugbua le 'sɔ

(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)

¹² We bhla, -Zezu yia -Lagɔ bhuhhoe 'gbu -gɔgɔ 'wlu mni, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoeda -tɔ zli yia ɔ -zli. ¹³ Zli zlia, ɔ yia ɔ 'binɔnya la. Wa glaa, 'in ɔ yia nyuma kugbua le 'sɔ -bha -sa. 'in ɔ yia wa la ɔ tietienya. ¹⁴ Wa ŋni ni: 'Simɔɔ (-ɔ ka -banɔ ɔ zua Pieli) -yo -mɔɔ bheli Andlee, 'Zake -yo *Zaan, Filipu -yo Batlemii, ¹⁵ Matie -yo Toma, Alifee 'yu 'Zake -yo 'Simɔɔ wa laa *Zelɔv, ¹⁶ 'Zakee 'yu Zudasɔ -yo Zudasɔ Isikaliɔv, -ɔ 'kaa -Zezu wla ɔ tɔnyuma kwɛɛ.

-Zezu mi nyumaa -zlo -sloluda, -zugba ɔ jipe 'sa guzunya

(Mt 4.23-25)

¹⁷ -Zezu -yo ɔ tietienya kugbua le 'sɔ 'bhua -gɔgɔ 'wlu, 'in ɔ yia da ylalaa yabhlo 'yiligbe, -zugba ɔ 'binɔnya tɔlvaa -zlo mi -bha dɛ. Nyuma -duun 'bhua Zudee -yo -Zeluzalɛmɔ -dɔvɔ -gu, we -yo Tili -yo Sidɔɔn -gbenya mia gumunyuuu -gɔgɔ -gu. ¹⁸ Wa 'dɛ weee yia, -Zezuu wɛlu yukwli pɔlve -yo ɔ 'ka wa jipee 'gbu. Nu, -wa zuzu 'nyii mia sialida, -Zezu ka wa jipe. ¹⁹ Nyuma duun 'yibha wa 'ka ɔ kwɛzi, -we ka gbu -wa, 'tite bhua ɔ 'wu, we mi wa 'dɛ weee jipeda.

'Wutvɔe -dlɔɔ -yo gbonyuuu gbu

(Mt 5.1-12)

²⁰ -Zezu ylaa ɔ 'binɔnya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae:

«Amia bobabhanya,

'wutvɔe -dlɔɔ mi amɔaa -nu nya,

nu, -Lagɔ pɔli aun 'wlu la.

²¹ Amia ŋwɔ mia da 'bhada,

'wutvɔe -dlɔɔ mi amɔaa -nu nya,

-we ka gbu -wa, lva a yia.

Amia mia da wida,

* 6:1 'Flooya wa laa -tuauwɛli 'wu: «bl'e».

'wototue -dlɔɔ mi amiaa -nu nya,
-we ka gbu -wa, nyaa a yia.

²² Nyuma -ka ain 'wonye,
wa -ka ain kwnɛɛ -sa, wa -ka ain veli,
'in wa -ka amiaa daa gbonyuu gba Nyumɛɛ 'Yuu 'gbu,
'wototue -dlɔɔ mi amiaa -nu nya.

²³ «-Muu 'sasokpa -gbunya -ka ain yli, a lite 'muna nya. Nu, amiaa -tnuv 'kadi mi -mo
ain wuda -Lagɔɔ -gbe. Nu, 'sa wa dukpasɪ pali bhaa -Lagɔgbuu -falɔpanya 'klyie 'wu.

²⁴ Amia, 'ɲnumunya,
gbonyuu mi amiaa -nu nya,
a ka amiaa zuzɔnunya kwɛɛ -seli dudu -gub 'gbu.

²⁵ Amia -wa lva da,
gbonyuu mi amiaa -nu nya, -we ka gbu -wa,
ɲwɔ yia ain 'bhaa yia.

Amia -wa mia da nyada,
gbonyuu mi amiaa -nu nya, -we ka gbu -wa,
gu yia ain 'wowlva, 'in a 'ka wi.

²⁶ Nyuma weee -ka amiaa gbuzɔnu gbada -mi,
-zugba gbonyuu mi amiaa -nu nya.

Nu, 'sa wa dukpasɪ nu bhaa
yoyogbuu -falɔpanya.

A -kali amiaa nyuma 'nyiii zɛ
(Mt 5.38-48, 7.12)

²⁷ «Amia -wa pulva da 'mi yukwli, in nɛɛ ain -ylaɛ: a -kali amiaa tonyumaa zɛ, -wa nyɛa
ain 'wu, a nu wa zuzɔnu 'wluo. ²⁸ -Wa bhlia ain gweze, a ɲwna wa 'nyu la, -wa palia ain
'klyie 'wu, a bhuhoe -Lagɔ wa 'ɲni nya. ²⁹ Nyumɛ -ka -na yukwli yabhlo 'kpa 'wusubha,
-in 'bhiti ɔ -yla we -budu. 'in ɔ -ka -na -guslunaa 'wubhu, -in 'na 'tɔtɔlu -na -bana ɔ kwɛɛ
-ni. ³⁰ Nyɔɔɔ nyɔɔ -ka -mi -lu -zlali, -in 'nye we ɔ. 'in nyɔɔ -ka -na -lu 'wubhu, -in 'na
'yibhali we -yɔ la -ni. ³¹ -We a 'yibhaa nyuma nu ain -yla lɛ, amia nu 'ya we lɛ wa -yla.

³² «-Wa -kalia amiaa zɛ, we -ka -maa -bhloo 'dɛɛ zɛ a -kali, a 'na pupali 'wlukusun la -ni
nu, -Lagɔ yia ain 'penia we 'gbu -ni. Gbonyuu -lenunya -kali 'ya -wa -kalia wamiaa zɛ, we
'ni saa? ³³ -Wa nva ain 'nani 'wu, a -ka maa -bhloo 'dɛ 'nani 'wunu, -Lagɔ 'nia ain 'penia
yi. 'Sa gbonyuu -lenunya -maa nu 'ya, we 'ni muv? ³⁴ Nyuma -wa saa amiaa kpagbu, a
-ka -maa -bhloo 'dɛ kpagbu -yɔfa, lɛɛ -lu a 'ka 'yi we 'penie nya -Lagɔ kwɛɛa? Gbonyuu
-lenunya mia ni, gbonyuu -lenunya wa fa kpagbu -yɔ. 'in wa 'ka we 'bigupali -nu 'yu 'gbu!

³⁵ We 'gbu, in nɛɛ ain -ylaɛ, a -kali amiaa tonyumaa zɛ. A nu zuzɔnu lɛ. A fa kpagbu, amiaa
dli 'na -tulv we 'bigupali -nu -yla -ni. Nu, Yali -Lagɔ yia ain 'penia, 'in a 'ka ɔ 'yua -zɛ.
-Lagɔ mi zuzɔnu lenunya nya, -wa 'nia 'nani -yi -yɔ nyuma 'nyiii gbegein. ³⁶ Sa amiaa
Dide -Lagɔ kaa nyazidli ni, amia -ka 'ya 'sa nyazidli.

A 'na 'bhulu nyuma -putuu -yɔgbu 'wu -ni
(Mt 7.1-5)

³⁷ «A 'na 'bhulu nyuma -putuu -yɔgbu 'wu -ni, -Lagɔ yi amiaa -yɔgbu 'wubhu. A 'na dili
nyuma wa gbonyuuu 'gba 'wlu -ni, -Lagɔ yi amiaa -nu ain 'wlu di. A ti nyumaa -yɔgbu 'wu,
'in -Lagɔ 'ka amiaa -yɔgbu 'woti. ³⁸ A 'nye nyuma, 'in -Lagɔ 'ka ain 'nye. A -ka 'sa nu, 'in
-Lagɔ slua amiaa bi 'wu -lu, 'in wa bhua we, 'in we kva, 'bhie, we sloa gwe -yɔ la. Sa a
nyɛa nyuma, 'sa -Lagɔ yia ain 'nyɛa.»

³⁹ 'in -Zezu yi 'yaa wa gbuu nine yabhlo 'pali: «'Lɔlɔnyɔ mneni ɔ 'ka 'lɔlɔnyɔɔ su lakpa,
'in ɔ 'ka ɔ 'yoo da -sloluu? Wa -ka 'sa nu, 'in wa 'dɛ 'sɔ bhililia 'bhuka 'wu, we 'ni muv?

⁴⁰ «Nu, 'kpiakpianyo yabhlogbɔɔ 'ni ɔ -slolunya 'wuzi. 'Kpiakpianyo ɔ -ka 'wusibhli, ɔ
-kanyɔ ɔ -yɔ ɔ mnenia 'wu.

⁴¹ «Buee go -le mia -na bhelii 'yliya 'wu, 'mu -na yia -yo, 'in su -kibhe 'kadu -we mia -na 'yliya 'wu, -'in 'yi we -yo. Lee -lu ka 'gbua? ⁴² -Mi, -mamo kaa su -kibhe 'kadu 'yliya 'wu, 'in -'in 'yia we -yo, sa -na gba -na bheli -ylae: «Na bheli, -in 'tide 'mi 'yi, in 'ka -mi wee buee go 'yliya 'wu -saa?» Welu 'so -nyume, -in -sa -slo -na 'de su -kibhe 'kadu 'yliya 'wu, -in 'ka layi, 'bhie, -in 'ka buee go -na bhelii 'yliya 'wu -sa.

Suu 'bhue -yo wa yibhelia we

(Mt 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ «Su -zonu 'v tnu 'bhue 'nyuu, 'in su 'nyuu'u tnu 'bhue -zonu. ⁴⁴ Suu 'bhue -yo wa yibhelia we. Wa'a -sa magloo mnewia 'wlu, 'in wa'a -sa *-dlaya 'ylilu su 'wlu. ⁴⁵ Nyume -zonu mia, gbuzonu mia o dibhe 'wu, 'mu o nua le. 'In nyume 'nyuu mia, gbonyuu mia o dibhe 'wu, 'mu o nua le. Nu, gbunya bhua nyumee dibhe 'wu, mu tlaa o nyee.

-Budu 'soo gbuu nine

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ «Lee ka 'gbu, a la 'mi (-amtaa -Kanyo, -amtaa -Kanyo), 'in -we na gbaa ain -yla, 'in a'a nu we lea? ⁴⁷ Nyume -o yia na -gbe, -o pulva na weli yukwli, 'in o nua we -gu, o 'wuwlu na yia ain 'kluslolua. ⁴⁸ O 'wlu sa nyume -o yia o -budu 'subhaa, 'in o yia 'wutolo -bhuka 'bhlu, 'in o yia we gwe glu pali tukpa -gu, mo. 'Nyu 'kadu lva, we -gbligbli yilia wee -budu -yo, we 'ni we -wlo, wee -budu mi 'subhada 'nanuu 'gbu. ⁴⁹ 'In nyume -o pulva na weli yukwli, 'in o' o nua we -gu ni, o 'wlu sa nyume -o 'subhaa o -budu dudu klo -gu, 'in o 'nia we gwe glu 'pa, mo. 'Nyu 'kadu lva, we -gbligbli yia, 'in we yia we -wlo -bha -bhlokpadu. 'In wee -budu yia lamumni weee.»

7

-Zezu jipea 'slujaa 'yugalinyoo zolubhononyo

(Mt 8.5-13)

¹ Da -Zezu bhia welnya -mini gbagbie, nyumaa -zlo -wa mia o yukwli puluda -yla, 'in o yia Kapenaumu gbe nukple mni. ² -Mo Kapenaumu, *Wlomu -sluja glu gbuu 'yugalinyo ka zolubhononyo yabhlo o 'yibhaa bhabha. Oo zolubhononyo ka gu -yo, we -tu 'wu -se, o 'ka tli. ³ Da oo 'slujaa 'yugalinyo 'nua -Zezuu 'di, 'in o yia Zuifuu nyuma kpasu tolva o 'wutie, nu, o yi o 'ka o zolubhononyo jipe. ⁴ Wa mnia, 'in wa yia -Zezuu -gbe nyini, wa bhuhoea o bhabha, 'in wa nee o -ylae: «Nyume mia da, nyume -zonu -wa, o ka we 'klu, -in 'ka o -yobe. ⁵ O kali -amtaa nyuma weee ze, 'in mo 'subhaa -amtaa -Lagobudu.» ⁶ 'In -Zezu -yo wa 'so yia mni.

Wa 'ka o -budu -yo cipaa yi, 'in oo 'slujaa 'yugalinyo yia o 'talea tie, nu, wa mni -Zezu yoo wa gbae: «Na -Kanyo, -in 'na stali -na 'de -ni, in 'ni we 'klu -ka, -in 'ka na -budu zo pla. ⁷ In 'ni we 'klu -kaa 'gbu, na 'de 'nia -na -gbe mni. -Muu 'gbu, -in gba weli yabhlogboo, 'in na zo'yu 'ka 'pu. ⁸ Nu, in ka 'wlulapunya, 'in na zva wa 'nuywe. In ka 'sluja, -wa 'wlu in pula la. In -ka 'yabhlo -yla gbae: «-In mni!», 'in o mnia. In -ka 'ya -budu -yla gbae: «-In yil!», 'in -moo yia. 'In in -ka na zolubhononyo -yla gbae: «-In nu -mini le!», 'in o nua we le.»

⁹ Da -Zezu 'nua welnya -mini, 'in o yia oo 'sluja glu gbuu 'yugalinyo 'hni kwali. 'In nyumaa -zlo mia o 'bi, o 'bhitia wa -gbe la, o nee wa -ylae: «In nee ain -ylae: nyume, -o zva sa dli ni, in 'ni -slo we -kanyo 'yi Izlaeli -duduu 'debbie -gbolu -gu.» ¹⁰ -Zezu gba 'saa toun, 'sluja glu gbuu 'yugalinyoo tietienya yia o -gbe lubhiti, wa 'kaa yi, -zugba o zolubhononyo kaa gu -yo, o ka 'pu.

-Zezu 'bhua -dugba hwnoo nukpasuyu yabhlogboo 'wu tithie lu

¹¹ -Muu 'bigu, 'yli yabhlo nya, 'gbe yabhlo wa laa Naini, 'in -Zezu yia -mo mni, -zugba o 'bunonya -yo nyumaa -zlo -yo o 'so mi noda. ¹² O 'ka wee 'gbee 'suo hwe -yo cipaa mni, -dugba -hwnoo yabhloo nukpasuyu yabhlogboo tlia, wa mi o 'bhluda mni. -Zugba wee 'gbee nukpla -nyuma duun -yo oo -dugba hwnoo no, wa mni 'bhuka -gu. ¹³ Da Nyumaa -Kanyo 'yia oo -dugba -hwnoo -moo -yo, 'in -moo yia o nyazi 'wula bhabha. O nee o -ylae: «A -golu 'wu, a 'na wili -ni.» ¹⁴ 'Bhie, o bea -bha, 'in o yia 'kwiee -gbo kwezi. 'In

we 'wɔbhunya yia 'yiligbe. -Zezu nɛɛ: «Nyimeslɔyu, un nɛɛ, -in -sɔ 'wɔ!»¹⁵ -Zezu gbaa 'sa tɔɔn, 'in ɔɔ tɔtɔlɔnyɔ yia 'wɔsɔ, 'in ɔ yia gbagbie bhli. 'In -Zezu yia ɔ 'nyaa ɔ yoo 'nyɛ.

¹⁶ -Nyanigbo yia nyuma weee -kpalɔ. 'In wa yia -Lagɔɔ 'ɔni yilimanie bhli, wa nɛɛ: «-Lagɔgbɔ -falɔpanyɔ 'kadɔ yabhlo ka -aun glaa yi. -Lagɔ ka ɔ nyuma 'wɔsaa yi.»¹⁷ -Zezuu 'ɔni -zɔnɔ yia lamneni Zudee -dɔdɔ weee -yɔ we kwesi -gbe weee -gu.

'Zan -Batisi tiea nyuma -Zezuu -gbe
(Mt 11.2-19)

¹⁸ -We weee 'plia, 'Zan -Batisi 'binɔnya yia we ɔ -salɔ lɔɔɔ nya. 'In 'Zan -Batisi yia wa glaa nyuma 'sɔ la. ¹⁹ 'In ɔ yia wa Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu -gbe tie, wa 'ka ɔ layibha 'lee: «Nyumɛ ɔ 'kaa yi, -a mia wɔda, 'mɔ -in -mia yi, yaayu, -a wɔ nyumɛ -putuu?»

²⁰ ɔɔ 'Zan -Batisi 'binɔnya nɔnya -Zezuu -gbe, wa nɛɛ ɔ -ylɛ: «'Zan -Batisi tiea -aun -na -gbe, -a 'ka -mi layibha 'lee: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ ɔ 'kaa yi, -a mia wɔda, 'mɔ -in -mia yi, yaayu, -a wɔ nyumɛ -putuu?» »

²¹ Wee bhla -bhloo 'de nya, -Zezu jipea guzɔnya duun -yɔ 'kukunya, 'in nyuma -wa kaa zuzu 'nyii 'bi, ɔ yia we wa 'bi vu, 'in ɔ yia 'lɔlɔnya duun 'yli -blo. ²² 'Bhie, ɔ nɛɛ 'Zan -Batisi tietienya 'sɔ -ylɛ: «A mni, -we a 'yia -yɔ, 'in a 'nua, a -salɔ we 'Zan -Batisi lɔɔɔ nya: «Nu, 'lɔlɔnya mi layida, 'tigitigunya mi nɔda 'nanɔ, *sɔlibhanya ka 'pu, 'sulɔnya mi 'nɔda, tɔtɔlɔnya ka tɔtɔle lu 'wɔsɔ, 'in wa mi -Lagɔgbɔ gbada bobabhanya -yla.»²³ Nyumɛ ɔ 'ni 'mi dli -gu -sa, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mi ɔ -nɔ nya.»

-Zezu gbaa 'Zan -Batisi gbu ɔ 'bunyumaa -zlo -yla

²⁴ Da 'Zan -Batisi tietienya 'bhitia lu, -bha -Zezu bhli 'Zan -Batisi gbu gbagbie nyumaa -zlo -yla. ɔ nɛɛ: «Lɛɛ -lu a mni ylaa da bebleɛa? Gblee -we -pɔpɛ mia zukluda, mu -wa yi? -Innya!²⁵ 'In lɛɛ -lu a mni -slɛɛn -mɔ ylaa? Nyumɛ ɔ -plaa 'ɔnumni naa 'wɔ, mɔ -wa yi? A -yi we 'ji nu, nyuma -wa plaa 'ɔnumni -naa -zɔnɔnya 'wɔ, 'in wa mia 'ɔnumni -li nyidi ni, nyumaa 'wlɔlapɔnyaa -budu zɔ wa -dɔɔ la. ²⁶ Lɛɛ -lu a mni -mɔ ylaa tenyua? -Lagɔgbɔ -falɔpanyɔ -wa yi? 'In, un nɛɛ aun -ylɛ: ɔ 'yli, ɔ -zi -Lagɔgbɔ -falɔpanyɔ 'degbolu. ²⁷ Nu, -Lagɔ nɛɛ ɔ 'sɛbhɛ 'wɔ 'Zan -Batisi daaɛ:

«-Mi 'yu na paa na *tietienyɔ yoo,
'in ɔ 'ka -na 'yoo -yɔmnazi.»

²⁸ 'In nɛɛ aun -ylɛ: nyuma -wa 'ɔwni gwalia, wa glaa, nyumɛ ɔ 'kaa 'yli, ɔ 'ka 'Zan -Batisi -zi, -mɔɔ 'ni -mi. -Zugba, nyuma -wa -Lagɔ plia 'wlu la glaa, nyumɛ 'kienyile 'yli, -mɔɔ -zi ɔ 'wɔ.»

²⁹ Nyuma weee -yɔ nisɔn -gwezisanya -wa pɔlva 'Zan -Batisi weli yukwli, wa ka we 'jiyibheli nu, -Lagɔ tiklu, 'in wa yia wa 'de 'Zan -Batisi yoo 'nyɛ, 'in -mɔɔ yia wa batizee.

³⁰ Nu, Falizinyuma -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya ka zɔzɔnɔ -Lagɔ 'kaa wa -yla lenɔ kwnɛɛ -sa, 'in wa 'ni 'ɔwni 'Zan -Batisi 'ka wa batizee.

³¹ -Zezu nɛɛ 'yɛ: «Waa deslɛɛn -nyuma, nyɔɔ un 'ka wa 'wɔpalia? Nyɔɔ wa -yɔ ɔ 'wɔwɔlva?»³² Wa 'wlu sa 'ylaasi -dɔɔ la -gblɔgbɔ 'wɔ, ma. -Zugba wa lilali, 'in wa gba wa -lima -ylɛ:

«-A ka aun -yla -lili bhli,

a 'ni litɛ!

'In -a yia aun -yla guzɔ -lɔɔ bhli,

a 'ni wil!»

³³ Nu, 'Zan -Batisi yia, ɔ 'lia lililu -zɔnɔ, ɔ 'maa nu, 'in a nɛɛ: «ɔ ka zuzu 'nyuu 'bi.»

³⁴ *Nyumɛɛ 'Yu yia ni, ɔ li, 'in ɔ maa. 'In a nɛɛ: «A -talɔ, nyumɛ mia de, liligbu -yɔ numagbu ɔ kaa. *Nisɔn -gwezisanya -yɔ gbonyuuu kwe -cian, wa 'tale ɔ -mia.»³⁵ Nu, -wa 'ɔwni -Lagɔgbɔ -yɔ, ma yibhelia we 'ji, -Lagɔɔ gbuyilo mia, we tiklu.»

-Zezu tia gbonyuuu lenɔ -ɔwni yabhloo -yɔgbɔ 'wɔ

³⁶ Falizinyumɛ yabhlo laa -Zezu, wa 'ka li dabɔdɔ. 'In -Zezu yia ɔ Falizinyumɛɛ -budu zɔ pla, 'in ɔ yia lililu gwe ladɔ. ³⁷ -Muu bhla, gbonyuuu lenɔ -ɔwni yabhlo mi wee 'gbe -mɔɔ nukplɛ. ɔ 'nua nu, -Zezu mi Falizinyumɛɛ -gbe lida, ɔ -yɔ *-lasiklɔ -zɔnɔ -bhonyidaa

yeyenu yia -mā mni. ³⁸ 'In ɔ yia -Zezu luv ladi, -mā bhunya -yɔ, -zugba ɔ wi. 'In ɔ 'miɔ yia -Zezuu bhv wɔtɔlv. 'Bhie, ɔ yia we -yɔsɛ ɔ 'nyi nya, ɔ yia we gbleli, 'in ɔ yia -lasiklɔ ɔ bhv -yɔ slu. ³⁹ Falizinyumɛ, -ɔ laa -Zezu wa 'ka li dabudu, ɔ 'yia we -yɔ, ɔ nɛɛ ɔ 'dɛɛ dli zɛ: «Ɔɔ nyumɛ -māni -ka yaa -Lagɔgbv -falipanyɔ 'piɛn, 'ɣwnɔ -ɔ mia dɛ ɔ kwɛzida, sa ɔ mia, -zugba, ɔ ka yaa ɔ yibheli gbonyuu lɛnu ɣwnɔ nya.»

⁴⁰ -Zezu 'bhua wɛli 'wv, ɔ nɛɛ ɔ Falizinyumɛ -ylɛ: «'Simɔɔ, in 'yibha in 'ka -mɪ -yla gbv yabhlo gba.»

'Simɔɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, -in gba.»

⁴¹ 'In -Zezu nɛɛ: «Nyumɛ yabhloo kpagbv mia nyuma 'sɔ -yɔ. 'Yabhlo ka tamaa 'wlu glv gbu -zakpa gbv 'wlu (500.000), 'in -gudu kaa 'wlu glv 'sɔ 'wlu kugbua 'wlu (50.000). ⁴² Nu, waa nyuma 'sɔ 'na 'ka wee kpagbv -saa 'gbv, 'in ɔ nyumɛ yi 'saa we ti. 'Lee wa 'dɛ 'sɔ glaa nu, nyɔɔ 'ka ɔ nyumɛ 'yibha bhabha?»

⁴³ 'In 'Simɔɔ yia we 'bigupaliɛ: «-Amɪ dlu ni, -ɔ kaa 'gwezi 'kadu 'wlu, mɔ 'kaa ɔ 'yibha bhabha.»

'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylɛ: «Gbv -zɔnu -in gbaa.» ⁴⁴ Tɔun, -Zezu 'bhiti la 'ɣwnɔɔ -gbɛ, 'in ɔ nɛɛ 'Simɔɔ -ylɛ: «-Na yi 'mɔ ɣwnɔ ni -yɔɔ? In plaa -na -budu zɔ, -in 'ni 'mi 'nyu 'nyɛ, in 'ka bhv -yɔ budo. Nu, mɔ budoa na bhv -yɔ ɔ 'miɔ nya, 'in ɔ yia we -yɔ sɛ ɔ 'nyi nya. ⁴⁵ -In 'ni 'mi gbleli, nu, ɔ plaa, mɔ -tva na bhv gblelida. ⁴⁶ -In 'ni 'mi 'kpi 'wluo slu, nu, mɔ slua na bhv -yɔ -lasiklɔ. ⁴⁷ We 'gbv, in nɛɛ -mɪ -ylɛ: -Lagɔ zɛ ɔ kalɪ bhabhaa 'gbv, -Lagɔ ka ɔ gbonyuu duun 'wv. Nu, nyumɛ -ɔ nva gbonyuu 'kienyi lɛ, 'in -Lagɔ yia ɔ -yɔgbv 'wv, ɔ -Lagɔ zɛkalidli -sɛ.»

⁴⁸ 'In -Zezu nɛɛ ɔ 'ɣwnɔ -ylɛ: «In ka amaa gbonyii 'wv.»

⁴⁹ -Wa -yɔ ɔ 'sɔ mia lida, -maa nɛɛ -mɔ dli zɛ: «Mɔɔ -nyumɛ mɔa, 'in -mɔɔ ti nyumɛ gbonyuu 'wva?»

⁵⁰ 'In -Zezu nɛɛ ɔ 'ɣwnɔ -ylɛ: «Amaa dli ka ain pue, a mni, 'wvɔtɔvɛ -dlɔɔ -yɔ ain 'sɔ -mɪ!»

8

ɣwnɪ -wa nɔa -Zezu 'bɪ

¹ -Mv 'bigv, -Zezu yia 'gbe 'kadɪ -yɔ 'gbe yua 'wv mni, *-Lagɔɔ nyumaa 'wlupaliɛ gbuzɔnɔnyaa gbagbɛ nya, -zugba ɔ 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔ -yɔ ɔ mi. ² 'In, 'ɣwnɪ tɔlvɔ ɔ vua zuzu 'nyii 'bɪ, -yɔ ɔ jipea, -maa mi 'ya -bha. Wa ɣni ni: Magɪdalaa -ɣwnɔ Malii zuzu 'nyii gbesɔ 'tlaa 'wv, ³ Ewlvɔv lubhonɔnyɔ 'kadu Kuzaa 'ɣwnɔ Zanɪ, -yɔ 'Suzanɪ -yɔ 'ɣwnɪ dumadu, -wa -saa -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya 'wv, wa zuzɔnu nya.

Mnɔpanyɔɔ gbv nine

(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)

⁴ Nyumaa -zlv 'bhua 'gbe -bhlo -bhlo 'wv, 'in wa yia -Zezu -yɔ 'wlvbeli. 'In ɔ yia gbv nine -mni wa 'pali. ⁵ «Nu, kpaapanyɔ mnia ɔ 'mno 'paa. Ɔ mi ɔ 'mno 'pada, ɔ 'mnia we, 'in we -zakpa -bhlo yia 'yoo ɣwɛ -yɔ bhli. 'Plɪplɪnya nɔa we -gv, 'in 'zianya yia we li. ⁶ Tɔlvɔ yia tvkpa -dudu -gv bhli, we mia, -bhaa bla 'ni 'nyu 'wvlakaa 'gbv, 'in we yia yɛ. ⁷ Tɔlvɔ yia -kpɔga glaa bhli, 'in -mɔv -yɔ we 'sɔ yia 'wɔsɔ, 'in -mɔv yia we -gv palɪ, 'in we yia we 'tuntnu. ⁸ Tɔlvɔ yia dudu -zɔnu -gv bhli, 'in we yia mi, we 'paa lakpa, we lakpa -bhlo -sa -mɔ 'yaa glv gbv.»

'In -Zezu yia we -gv di wɛli 'tɪtɛ nyɛ: «-Ɔ -ka 'nɔv -yukwli 'wlv -ka, ɔ 'nv we.»

-Mɔmv ka 'gbv -Zezu pa gbv ninea?

(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

⁹ Ɔ 'bunɔnya ka ɔ wee gbv nine -mni 'ji layibha. ¹⁰ 'In ɔ yia we 'bigupali wa -ylɛ: «-Lagɔ ka ɔ nyumaa 'wlupaliɛgbv mia zizɛda an 'klɔslolu. 'In nyuma tɔlvɔ -nv mia, gbv nine nya wa 'paa we wa -yla.

«Wa -ka -lu yla, wa'a 'yi we -yɔ,

'in wa -ka gbv 'nv,

wa'a 'nu we 'wula.»

-Zezu gbaa wee gbuv ninee 'ji

(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

¹¹ «Wee gbuv ninee ji ni: 'mnɔya mia, we 'wlv -Lagɔweli. ¹² Nyuma tɔlva 'wlv 'yoo nwe -yɔ da 'mnɔya bhli: wa -ka -Lagɔweli 'nu ni, 'in *'Kuzu yia, 'in we saa we wa dibhe 'wu, wa yi we dli -gv zɔ, 'in wa yi gbu 'wubhuu 'gbu. ¹³ -Mumunya mia tukpa -bita -gv: -muv 'wlv nyuma -tɔlva, -wa nva -Lagɔweli, 'in wa nwnua -bha we -yɔ 'muna nya ni, wa'a 'tide we 'yi, we'e fa wa 'wu somi. Bhla -sɛɛ nya, wa nwnua we -yɔ, 'in laylagbunya -ka yi, 'in wa dli bhva we -gv. ¹⁴ Nyuma tɔlva 'wlv 'mnɔya -we bhli -kpɔga glaa: wa -ka -Lagɔweli 'nu, bhla -gudv -ka nyini, 'in wa tidea wa 'dɛ 'yi -sɛ -sɛ, 'in dlilve -yɔ 'nnumni -li, dudv -gv 'muna -li tuntua wa, 'in wa'a wla 'ya, -muv'v zali. ¹⁵ 'Mnɔya -we bhlia dudv -zɔnv -gv, -muvnya 'wlv nyuma -wa nva -Lagɔweli dli -zɔnv nya, 'in wa zva we la, wa dli weee nya, 'in wa paa 'ya bhla weee nya.

'Napee gbuv nine -yɔ -Lagɔweli yukwli pulv sɔ

(Mk 4.21-25)

¹⁶ «Nyume -ka 'nape -nyuma, ɔ'ɔ -gbli we -solu 'wluo, 'in ɔ'ɔ fa we 'lii zɔ. Nu, yali ɔ dia we la -budu zɔ, 'in -wa -ka pla, wa 'ka we san -yɔyɔ. ¹⁷ Nu, -we weee mia zizada, zli 'klu we yia 'tlaa, 'in -we weee mia 'wiemi -lu nya, 'ji wa yia we yibhelia, 'in we 'ka 'bhlewlv weee. ¹⁸ We 'gbu, a zɔ amiaa gbuv yukwli pulv sɔ 'yliyɔ. Nu, -lukanyɔ mia, ɔ -nv wa yia -gɔpalia, 'in nyume ɔ 'nia -lu duun -ka, we -sɛɛ -we -gv ɔ dli mia, kwɛɛ wa yia we ɔ -saa.»

-Mama -wa -Zezuu bhelia -yɔ ɔ 'nyaa?

(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

¹⁹ -Zezuu bhelia -yɔ ɔ 'nyaa 'sɔ yia ɔ 'yia ni, nyuma duun 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka ɔ yli. ²⁰ 'In wa yia -Zezu 'di kwae: «-Na 'nyaa -yɔ -na bhelia mi 'pipee. Wa 'yibha wa 'ka -mi 'yi.»

²¹ 'In -Zezu nɛɛ wa 'dɛ weee -ylae: «-Wa pulva -Lagɔweli yukwli, 'in wa nɔa we -gv ni, ma -wa, na 'nyaa -yɔ na bhelia.»

-Zezu 'yigbelia -pɛpɛ 'kadv

(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

²² 'Yli yabhlo nya, -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya -gblaa 'glv yabhlo 'wu ni, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «-A 'plil 'nyuu kakpe -putu -gv.» 'In wa yia mni. ²³ Da wa mia 'nyu 'wudida, 'in -Zezu yia 'yila nwa. Tɔnv, -pɛpɛ 'kadv yia 'nyu -gv 'plilɛ bhli. 'Nyu mi 'glv yeda, we -tv 'wu -sɛ, wa 'ka 'nyu glu mni.

²⁴ -Zezuu 'binɔnya bea ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ ganɔ. 'In wa nɛɛ 'wɔkpɛpɛ nya: «-Slolunyɔ, -Slolunyɔ, -amia tlia!»

-Zezu ganɔa, 'in ɔ yia -pɛpɛ 'wluo 'kpili. 'In 'nyuu -gbvgbv yia zɔbe, we yia 'yigbe blenyii. 'In -bha yia 'wuku.

²⁵ -Zezu nɛɛ ɔ 'binɔnya -ylae: «Mɔ amiaa dlizɔve mia?»

-Nyanigbɔ -kpalia wa ni, 'in nweɛgaga yia wa subha. 'In wa nɛɛ wa 'dɛkpva nyidiɛ: «Mɔ -nyume ɔɔ -mɔni -mia, 'in ɔ gba 'nyu -yɔ -pɛpɛ -yila, 'in we zɔ ɔ 'nɔnwea?»

-Zezu -saa nyume yabhlo zuzu 'nyii 'bi

(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

²⁶ -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya -dia 'nyu 'wu, Zelazi -nyumaa dudv* mia nyuu kakpe yabhlo -gv, Galilee 'klu, -mɔ wa nynia. ²⁷ Da -Zezu 'bhva 'glv 'wu ɔ 'sibhlia la, 'in wee 'gbee nukpla -nyume yabhlo yia ɔ yoo yi. ɔɔ nyume mia, zuzu 'nyii mia ɔ 'wu. 'Bi ka 'wɔgwɛ, ɔ'ɔ -pla -bana 'wu, 'in ɔ'ɔ -gv -budu zɔ, nu, gbawla -nyidi ɔ gva. ²⁸ Da ɔ 'yia -Zezu -yɔ, 'in ɔ yia 'wɔkpɛ, 'in ɔ yia ɔ bhv -yɔ bhli. 'In ɔ nɛɛ weli 'tite nyae: «-Naa lɛɛ -gbv pili na gbv 'wula, -Zezu, Yali -Lagɔɔ 'Yu? -Mi na bhuhoea, -in 'na pali 'mi 'klyie 'wu -ni!» ²⁹ -We ka 'gbv ɔɔ nyume yi 'saa gba, zuzu 'nyuu mia ɔ 'wu, 'mv -Zezu gbaa we 'tla ɔ 'wu. Wee zuzu 'nyuu

* 8:26 'Mv wa la 'yaa Gadale -nyumaa dudv.

mia, 'wu we bhua ɔ -zakpa duun nya. Wa -ka ɔ sɔnya gbuan netellikpe nya, 'in wa -ka ɔ gbloko bhv 'wu fa, 'in ɔ dia we 'de weee. 'In wee zuzu 'nyuu kwaa ɔ -flii.

³⁰ -Zezu yia ɔ layibhae: «Sa wa la -na 'hnia?»

'In ɔ nee: «Na 'hni wa laa <'Slojaa -zlo> ». -We ka gbu -wa, zuzu 'nyii duun mi ɔ 'wu.

³¹ 'In wee zuzu 'nyii nee -Zezu -ylae: «-Na zukpa -wa, -in 'na kwali -ain *glukaslo 'wu -ni!»

³² -Zugba -boboo -zlo mi we lililuu datalida -gɔgɔ nɔkpla -gv. 'In wee zuzu 'nyii nee -Zezu -ylae: «-Na zukpa -wa, -in kwa -ain -bobonya mia ni 'wu!» 'In -Zezu yia we 'yoo 'nye nu, we pla we 'wu. ³³ Tɔun, zuzu 'nyii yia ɔ nyume 'wu 'tla, 'in we yia -bobonya 'wu pla. 'In wee -bobo weee yia -gɔgɔ kwli -gwagwie nya, 'in we yia 'nyu lu slo, 'in we yia tli -nya.

³⁴ Da wee -boboo 'yliyɔzunya 'yia gbu 'plia ni -yɔ, 'in wa -yɔ -gwagwie yia 'gbe 'kadi -yɔ kudanya 'wu we 'di lamneni. ³⁵ Da wee gbu -mini 'plia, 'in nyuma yia -mɔ 'yia mni. Wa nynia -Zezu kwesi, nyume ɔ 'wu zuzu 'nyii 'tlaa, 'in wa yia ɔ 'yi, -zugba ɔ -di -Zezuu bhv -yɔ la, -bana mi ɔ 'wu, 'in ɔ 'wlukɔɔn ka ladolu. 'In -nyanigbo yia wa -kpali weee.

³⁶ Sa ɔ zuzu 'nyii 'wu -nyume 'pva ni, -wa 'yia wee gbu weee da, 'in -maa yia we 'di -sa wa -yla. ³⁷ Tɔun, Zelazi -nyuma weee nee -Zezu -yla, ɔ 'bhv wa dɔdɔ -gv. Nu, -nyanigbo ka wa -kpali. 'In -Zezu yia 'glv 'wugbla, ɔ 'ka lumni.

³⁸ Nyume ɔ zuzu 'nyii 'tlaa 'wu, bhuhoea -Zezu, ɔ nee ɔ -ylae: «In -yɔ -mi 'sɔ 'ka mni.» 'In -Zezu yia ɔ lɔlabhitili, ɔ nee ɔ -ylae: ³⁹ «Mni -na -buduɔwee. -We weee -Lagɔ nva -mi -yla le, -in gba we nyuma -yla.» ɔ nyume mnia, -we weee -Zezu nva ɔ -yla le, 'in ɔ yia we 'di lamneni, wee 'gbe 'kadu nɔkple weee.

-Zezu puea 'hwnɔ yabhlo, 'in ɔ yia -Zalusu 'hwnɔyu 'yliyɔgagie 'nye

(Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)

⁴⁰ Da -Zezu yia lu 'nyuu kakpe -putu -gv, 'in nyumaa -zlo yia ɔ yoo -sa, wa mi ɔ wɔdaa 'gbv. ⁴¹ We bhla, nyume ɔ wa laa -Zalusu nynia -Zezuu -gbe. -Lagɔbuduu -kanyɔ yabhlo ɔ -mia. 'In ɔ yia -Zezuu bhv -yɔ bhilili, ɔ yia ɔ bhuhoe nu, ɔ yi ɔ -buduɔwee. ⁴² -We ka gbu -wa, ɔ 'hwnɔyu yabhlogbɔ kaa -zv kugbua le 'sɔ, mɔ mia tɔda.

Da -Zezu mia -mɔ mnida, -zugba nyumaa -zlo tuntnu 'saa ɔ sɔ weee lu. ⁴³ Wa nyidi, 'hwnɔ yabhlo mia -bha, ɔ kwɛpalie li ɔ -yɔ -zv kugbua le 'sɔ. 'In ɔ yia 'gwezi weee -nyumɔ. -Dɔtlɔɔ yabhlogbɔ 'ni ɔ jipe. ⁴⁴ ɔ 'plilia -Zezu luv, 'in ɔ yia ɔ -banaa hwe kwezi. -Bha -bhlokpade ɔ 'pɔn yia 'wɔkani.

⁴⁵ 'In -Zezu yia layibhae: «Nyɔɔ zi 'mi kwea?»

Wa 'de weee mi we kpelidaa 'gbv, 'in Pieli nee: «Na -Slolunyɔ, nyuma -wa gbelia -mi, ma tuntnu -mi sɔ weee lu!»

⁴⁶ 'In -Zezu nee: «Nyume yabhlo ka 'mi kwezi, in ka we 'jyibheli nu, na 'tite ka lubho nu.»

⁴⁷ ɔ 'hwnɔ 'yia we -yɔ nu, wa ka we 'jyibheli, 'in ɔ -yɔ tɛlɛtɛtɛ yia -Zezuu bhv -yɔ bhilia mni. 'In -we ka 'gbv, ɔ yia ɔ kwezi, 'in sa ɔ 'pva -bha -bhlokpade, ɔ yia we gba ɔ -yla, nyuma weee 'yibadi. ⁴⁸ -Zezu nee ɔ -ylae: «Na 'yu, amaa dli ka ain pue, a mni, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ -yɔ ain 'sɔ -mi!»

⁴⁹ Da -Zezu mia gbu -mini gbada, nyume yabhlo 'bhva -Zalusu -buduɔwee, ɔ yia 'in ɔ nee ɔ -ylae: «-In 'na siali Nyumaa -Kanyɔ -ni, -na 'hwnɔyu ka tli.»

⁵⁰ -Zezu 'nva we ni, ɔ nee -Zalusu -ylae: «-In 'na nɔnɔ nyanɔ -ni, -in zv dli! 'Pva ɔ yia.»

⁵¹ -Zezu nynia wee -buduɔwee, ɔ 'ni hwnu nyuma -putu 'ka wee -budu zɔ pla, 'mu we 'ni Pieli klaa, *Zaan klaa, *Zake klaa, we -yɔ 'yuu dide -yɔ ɔ 'nyaa 'wɔbhv. ⁵² Nyuma weee mi wida, -zugba wa bhali ɔ 'hwnɔyuu 'gbv. 'In -Zezu nee wa -ylae: «A 'na wili -ni, ɔ 'ni tli, 'yɔlaa 'wu ɔ mia.»

⁵³ 'In wa -yi we 'ji nu, 'yu ka tli 'gbv, wa yia ɔ gla pali. ⁵⁴ -Zezu kpalia ɔ sɔ -yɔ, 'in ɔ yia 'wɔkpi, ɔ nee: «Na 'yu, a -sɔ 'wu!» ⁵⁵ ɔ zuzu 'sibhilia ɔ -gv la, 'in ɔ yia 'wɔsɔ -bha -bhlokpade. -Zezu nee wa -ylae: «A 'nye ɔ lililu.» ⁵⁶ -We 'plia, 'in we yia ɔ 'hwnɔyuu 'nyaa -yɔ ɔ dide hwegaga -subhali. 'In -Zezu nee wa -ylae: «A 'na gbalɔ we nyume yabhlogbɔ -yla -ni!»

9

-Zezu tiea ɔ 'binɔnya kugbua le 'so

(Mt 10.5-15; Mk 6.7-13)

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zezu gbelia ɔ 'binɔnya kugbua le 'so 'wlu, 'in ɔ yia wa se -yɔ 'tite 'nye, wa 'ka zuzu 'nyii vu, 'in wa 'ka gu nyuma -yɔ -sa. ² 'Bhie, ɔ yia wa tie, wa 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapuligbu gba. 'In wa 'ka guzunya jipe. ³ 'In ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A -ka nɔa mɔia yi ni, a 'na 'bhulu -lu yabhlogbɔɔ 'wu -ni: kɔɔsu, *-bada, 'floo -yɔ 'gwezi 'na -mɔni aɔn kwɛɛ -ni. 'In nyumɛ yabhlogbɔɔ 'na 'bhulu -bana 'so 'wu -ni. ⁴ -Budɔ -we ŋwɛɛ a -ka mɔni, wa -ka amiaa 'lakpasu kpa, a -tu -bha tɔklu, 'in amiaa lɔbhiti yli 'ka nyini. ⁵ -Budɔ -we ŋwɛɛ a -ka mɔni, wa 'ni amiaa 'lakpasu kpa, a 'tla wee 'gbe nɔkplɛ. A gbɔtɔ amiaa bhu -yɔ *-bhuhui, 'in nyuma 'ka we 'jiyibheli nu, wa 'ni -Lagɔɔgbɔ -yɔŋwnu.» ⁶ -Zezuu 'binɔnya yia mɔni. 'In wa yia 'gbe weee 'wu 'plili, -Lagɔɔgbɔɔ gbagbie -yɔ guzunya jipee nya da weee.

Ewloɔv lva dli -Zezuu 'gbɔ

(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29)

⁷ We bhla, -we weee mia 'plida, 'in Galilee 'wlulapulinyɔ Ewloɔv yia we 'nu. -We ɔ 'kaa 'wlukɔvɔn lapɔpali, we 'ni -mɔ. Nu, nyuma -tɔlva nɛɛ: «'Zan -Batisi -sɔa 'wu tɔtɔlɔnya glaa.»

⁸ 'In nyumaa -zakpa -bhlo nɛɛ: «Elii yia lɔ dɔdɔ -gɔ.» 'In tɔlva nɛɛ 'yaɛ: «Bhabenyii -Lagɔɔgbɔɔ -falɔpanyaa 'yabhlo -sɔa 'wu tɔtɔlɔnya glaa.»

⁹ Ewloɔv nɛɛ: «Na welɔ -gɔ, wa ka Zaan 'wlu -gɔ -di. 'In nyumɛ -ɔ ka -gɔgbɔ na nva dɛ, nyɔɔ mɔa?» 'In ɔ yia -Zezu 'yilibulanɔnu, ɔ 'ka ɔ 'yi.

-Zezu 'nyɛa nyumaa 'wlu glɔ -bhlo 'wlu gbu lililu

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Zn 6.1-14)

¹⁰ -Zezuu tietienya yia ɔ -gbɛ lu, -we wa nva le, 'in wa yia we 'di ɔ -sali. ɔ -yɔ wa 'sɔ vlaa gwe, 'in wa yia 'gbe -we wa laa Bɛtɔsaiɔa kwesi mɔni. ¹¹ Nyumaa -zlo 'nva we, 'in wa yia ɔ 'bi mɔni. -Zezu yia wa kpa sɔ 'sɔ nya, 'in ɔ yia wa -yla -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapuligbu gba. Nyuma -wa 'yibhaa ɔ jipe wa, 'in ɔ yia -maa jipe.

¹² Da jibhe mia zɔda, 'in -Zezuu 'binɔnya kugbua le 'sɔ yia ɔ kwesi bɛ. 'In wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Da -a mia -seli, -bha tɔlɔ la. -In gba nyuma -manɔ -yla, wa mɔni 'gbenya -yɔ kudanya mia kwesi 'wu, wa 'ka lililunya -yɔ lapɔda 'yi.»

¹³ 'In -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «Amiaa 'dɛ 'nye wa lililu!»

'In wa yia we 'bigɔpaliɛ: «'Floo gbu -yɔ zibhii 'ya 'sɔ -a kaa kwɛɛ. -In 'yibha, nu, -amia mɔni nyumaa -zlo -manɔ lililu zɔaa?» ¹⁴ (Nu, sa, nyumaa 'wlu glɔ -bhlo 'wlu gbu mia -bha (5.000)).

'In -Zezu nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla, wa di wa la sa glɔ 'sɔ 'ya kugbua, kugbua ŋwɛɛ.

¹⁵ Wa nu 'saa, 'in wa yia wa 'dɛ weee ladi. ¹⁶ -Zezu 'bhua wee 'floo gbu -yɔ zibhii 'ya 'sɔ 'wu, ɔ ylaa yali, 'in ɔ yia -Lagɔɔ fuo 'pa. ɔ didɔla we la, 'in ɔ yia we ɔ 'binɔnya yoo 'nye, wa 'ka we nyumaa -zlo 'wɔladlili. ¹⁷ Wa 'dɛ weee lia, 'in wa yia lu. 'In -we -tua 'wu, wa -yɔ we -ciɛɛ yeye -nu kugbua le 'sɔ yia mɔni.

Pielɔ nɛɛ -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ

(Mt 16.13-19; Mk 8.27-29)

¹⁸ 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi -Lagɔɔ bhuhhoeda, ɔ 'dɛ -bhlo, -zugba ɔ 'binɔnya mi ɔ kwesi. 'In ɔ yia wa layibhaɛ: «Nyɔɔ nyumaa -zlo palɔ 'mi 'wua?»

¹⁹ 'In wa yia we 'bigɔpaliɛ: «-Zakpa -bhlo nɛɛ, 'Zan -Batisi -in -mia. Tɔlva nɛɛ, Elii -in -mia, 'in tɔlva nɛɛ 'yaɛ, -Lagɔɔgbɔɔ -falɔpanya mi bhaa bhlasabhla, wa 'yabhlo -sɔa 'wu tɔtɔlɔnya glaa.»

²⁰ 'In -Zezu yia wa layibhaɛ: «'In amia, a nɛɛ, nyɔɔ in -mia?»

'In Pielɔ yia we 'bigɔpaliɛ: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ -ɔ ka gbɔ ɔ gbaa, 'mɔ -in -mia.»

-Zezu 'paa ɔ tɔtɔlie -fali

(Mt 16.20-28; Mk 8.30-9.1)

²¹ 'In -Zezu nɛɛ wa -yla 'klv 'ciɔ nyae: «A 'na gbalɔ we nyume yabhlogbɔɔ -yla -ni.»
²² 'In ɔ yia we -gɔdiɛ: «We mi nu, ɔ Nyumeɛ 'Yu sia bhabha. 'In Zuifvɔ nyuma kpasɔ klaa, *-Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, we -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya yia ɔ kwnɛɛ -saa. 'Bhaa wa yia ɔ, 'in 'yli 'sɔ we tanv nya, tɔltɔlnya glaa ɔ yia 'wusɔa.»

Sa wa 'ka -Zezu 'bi nɔa

²³ 'Bhie, ɔ nɛɛ wa 'dɛ weee -ylac: «Nyɔɔ nyɔɔ -ka gba ɔ 'ka 'mi 'bi nɔ, ɔ -sa ɔ 'dɛ dli, ɔ 'bhu ɔ siasee *su 'wv, 'yli weee nya, 'in ɔ 'ka 'mi 'bi yi. ²⁴ Nu, nyɔɔ nyɔɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie 'wɔgv ni, 'wv ɔ yia we bɔa. 'In -ɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie 'wɔbɔ na 'gbv, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mv -mɔɔ yia 'yia. ²⁵ Nyume -ka dɔdɔ -gvɔ zɔzɔnv weee 'yi, 'in ɔ -ka ɔ 'yliyɔgagie 'wɔbɔ, ɔ -ka ɔ 'dɛ lasa dɔdɔ -gv, lɛɛ -lu ɔ 'ka we 'wv 'yia? ²⁶ Nyume -ɔ -ka in -yɔ na wɛli 'sɔ zɔ nv, zli Nyumeɛ 'Yu yia yia ɔ -yɔ ɔ Dide -yɔ -mɔɔ -mɔwlv -anzɔnyaa 'ɔnɔmɛ 'wv, we zli -mɔɔ nv 'yaa ɔnv zɔ. ²⁷ In nɛɛ aɔn -yla gbɔzɔnv sac: -wa mia da -seli, wa tɔlv ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɛ da 'yi, 'bhie, wa 'kaa tlv.»

*-Zezu bhilia 'wula
(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)*

²⁸ -Zezu gbaa wɛli -mɔni, we 'bɔgv, lɔkɔwlv -bhlo 'plia sa, -Zezu -yɔ Pieli, Zaan -yɔ 'Zake 'sɔ mɔni, 'in ɔ yia -gɔgɔ 'wlv -Lagɔ bhuhhoea mni. ²⁹ Da -Zezu mia -Lagɔ bhuhhoea, 'in ɔ 'klv yia 'bhiti, 'in ɔ 'wv -bana yia pɔmani, -zugba we li 'bibi. ³⁰ -Bha -bhloo 'dɛ, 'in nyuma 'sɔ yia ɔ 'klv 'tlali, -zugba ɔ -yɔ wa 'sɔ gba. Moizu -yɔ Elii sɔ -wa. ³¹ Ma 'tlaa -Lagɔɔ 'ɔnɔmɛ san -nyidi. Sa -Zezu 'kaa ɔ lubho 'wlubha -Zeluzalemv, ɔ tɔltɛ nya, 'in wa -yɔ ɔ 'sɔ yia we -gɔgv gba. ³² Pieli -yɔ ɔ -lima 'sɔ ka -gblo 'yia nya. Da wa ganɔa, 'in wa yia -Zezuu 'ɔnɔmɛ san -yɔyi, we -yɔ nyuma sɔ mia ɔ kwesi. ³³ Da waa nyuma mia -Zezu kwesi 'bhɔda, 'in Pieli nɛɛ ɔ -ylac: «Na -Slolonyɔ, -a -ka -seli -tv we nanɔ 'yli. Palv yua ta -a yia 'subhaa, -na -nv -bhlo, Moizu -nv -bhlo, Eliii -nv -bhlo.» (Nu, -we Pieli mia gbada, ɔ 'ni we -yi.)

³⁴ Da ɔ mi 'saa gbada ni, 'in yalɔpupa yia wa -gɔgbli. We -gbli wa -gv, 'in -nyanɔgbɔ yia wa -kpalɔ. ³⁵ 'In wɛli yabhlo yia wee yalɔpupa nyidi 'tla, we nɛɛ: «-ɔ mia dɛ, na Yu -wa, 'mɔ in -saa -bha, a pɔlv ɔ yukwli!»

³⁶ Da wa 'nva wɛli -mɔni, -mɔv 'bɔgv, -Zezuu 'dɛbhlogbɔɔ wa 'yia -yɔ. 'In ɔ 'bunɔnya yia ɔwɛ 'mu 'cɛ, -we wa 'yia -yɔ, wa 'ni we 'di -sa nyume yabhlogbɔɔ -yla, we bhla.

*-Zezu vua zuzu 'nyuu, 'yu yabhlo 'bi
(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)*

³⁷ Zli zlia, 'in wa yia -gɔgɔ 'wlv 'bhv. Nyumaa -zlo yia -Zezu yoo yi. ³⁸ -Mɔ nyumaa -zlo nyidi, nyume yabhlo yia 'wɔkpi: «Na -Kanyɔ, -mi na bhuhhoe, -in yia na 'yu, mɔ -wa na 'yu yabhlogbɔɔ! ³⁹ -In -talɔ, zuzu 'nyuu -ka ɔ kpa, 'in ɔ kpa 'wv, -bha -bhlokpade, we zuklua ɔ 'titeɛ, 'in we wlelia ɔ 'fufli gbva ɔwɛɛ. We -ka ɔ siati kplokplo, 'bhie, we bhva ɔ -gv. ⁴⁰ In ka -na 'bunɔnya bhuhhoe nu, wa vu wee zuzu 'nyuu ɔ 'bi, wa 'ni we kwe -yɔ mneni.»

⁴¹ -Zezu yia 'wɔkpi: «Deslɛɛn -nyuma -wa'a zɔ dli, nyuma 'nyii, 'yli zuma in -yɔ aɔn 'sɔ 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amiaa 'gba zɔ 'yiligbeda -tua? -In -yɔ -na 'yu yi -seli.»

⁴² Bhla -we nya 'yu mia -Zezu kwesi beda, 'in zuzu 'nyuu yia ɔ labhli, we yia ɔ lazuklu 'titeɛ. 'In -Zezu yia wee zuzu 'nyuu 'wluokpɛli. 'In ɔ yia ɔ 'yu jipe, ɔ yia ɔ dide ɔ yoo 'nyɛ.

⁴³ 'In -wa weee mia -bha, -Lagɔɔ 'tite 'kadv yia wa ɔwɛgaga -subhali.

*-Zezu gbaa ɔ tɔltɛ gbu 'ya 'sɔ
(Mt 17.22-23; Mk 9.30-32)*

-We weee -Zezu nva lɛ, we ka wa ɔwɛgaga -subhali -bhlo -bhloo 'gbv, ɔ nɛɛ ɔ 'bunɔnya -ylac: ⁴⁴ «Amia, -we na gbaa da a 'nv we, *Nyumeɛ 'Yu wa yia nyuma yoo 'nyɛa.» ⁴⁵ -Zezu gbaa wɛli -mɔni, ɔ 'bunɔnya 'ni we 'wulanv. We 'ji mi zizada wa -yla, wa yi we 'wulanv 'gbv. 'In wa 'ka we -Zezu layibha, nyanɔ mi wa dli.

Nyɔɔ 'yilia?

(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)

⁴⁶ 'Yli yabhlo nya, -Zezuu 'binɔnya yia kpelie bhli wa 'dɛkpa nyidi. 'In wa nɛɛ 'lee: «Nyɔɔ 'yli -aun glaa?» ⁴⁷ -Zezu yibhelia -we -gv wa mia kpelidaa 'ji, 'in ɔ yia 'yule 'wɔbhu, 'in ɔ yia -mɔɔ ɔ 'dɛ kwesi 'yligbeli. ⁴⁸ ɔ nɛɛ wa -ylae: «-ɔ -ka 'yu -mɔni kpa 'nanuu na 'ɲni nya, na 'dɛ ɔ kpa 'nanuu. 'In -ɔ -ka 'mi kpa 'nanuu, -ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ kpa 'ya 'nanuu. Nu, -ɔ -ka ɔ 'dɛ 'wɔbhu 'kienyi, mɔ -wa nyime 'kadu aun glaa.»

Nyime -ɔ 'nia amiaa tonyime, amiaa nyime -wa

(Mk 9.38-40)

⁴⁹ Zaan 'bhua weli 'wu, ɔ nɛɛ: «-Amiaa -Slolunyo, -a ka nyime yabhlo 'yi, zuzu 'nyuu ɔ vua -na 'ɲni nya. -A 'yibha yaa -a 'ka ɔ 'yligbeli, ɔ -yo -aun 'sɔ 'ni -mi 'gbu.»

⁵⁰ Nu, -Zezu yia we 'bigupali ɔ -ylae: «A 'na 'yligbeli ɔ -ni. -We ka gbu -wa, -ɔ 'ni amiaa tonyime, amiaa nyime -wa.»

Samalii -gbe yabhlo 'ni -Zezuu gbu -yɔɲwnu

⁵¹ Da -Zezuu dudu -gv -bhu -ylinya cipaa, 'in ɔ nɛɛ, -Zeluzalem ɔ mnia -kpɔ. ⁵² ɔ yia nyuma tie ɔ 'dɛ 'yu. -Maa mnia, 'in -maa yia Samalii -gbe yabhlo nukple pla, wa 'ka da ɔ 'kaa -gv lamnazu 'gbu. ⁵³ ɔ mi -Zeluzalem mndaa 'gbu, *Samalii -nyuma 'ni ɔ gbu -yɔɲwnu. ⁵⁴ -Zezuu 'binɔnya 'Zake -yo Zaan 'nua we, 'in wa nɛɛ -Zezu -ylae: «-Amiaa -Kanyɔ, -in 'yibha -a gba -kosu 'bhu yali, we 'ka wa lasaa?»

⁵⁵ -Zezu 'bhitia la wa -gbe, 'in ɔ yia wa -yla gba 'klɔ 'cici nyae: [«Dli -we zua weli -muni aun ɲwɛɛ, a 'ni we -yi. ⁵⁶ Nu, Nyime 'Yu 'ni dudu -gv yi nyumaa lasastee 'gbu. Nyumaa puepuee 'gbu ɔ yia yi.»] 'In -Zezu -yo ɔ 'binɔnya yia 'gbe -putu 'wu mni.

-Wa 'yibhaa wa 'ka -Zezu 'bi nɔ

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Da wa mia mndaa 'yloogblɔ, 'in nyime yabhlo nɛɛ -Zezu -ylae: «Dao da -in -ka mndaa -mi, in mi -mi 'bi.»

⁵⁸ -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «-Totonya ka 'bhoka, 'in 'zianya kaa lɔlɔ. Nu, da Nyime 'Yu 'kaa ladili, -bha 'ni -mi.»

⁵⁹ 'In -Zezu nɛɛ nyime yabhlo -ylae: «-In yi 'mi 'bi.»

'In -mɔɔ nɛɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, -in 'nye 'mi 'yoo, in 'ka na dide 'bhlu mni 'bhie.»

⁶⁰ -Zezu yia we 'bigupali ɔ -ylae: «-In 'tide tɔltɔnya 'yi, wa 'ka wa tɔltɔnya 'bhlu. Nu -mi, -in mni -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapiligbu gbaa.»

⁶¹ 'Yabhlo nɛɛ 'ya ɔ -ylae: «Nyumaa -Kanyɔ, 'bi na yia -mi nɔa, nu, -in 'tide -slɔ 'mi 'yi, in 'ka na nyuma weli 'paa mni.»

⁶² -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «Nyime -ɔ kpa gugwɛɛ kuku la, 'in ɔ dia lubhoo gwe, 'bhie ɔ -talia lɔ, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilie zɔ pla.»

10

-Zezu tiea ɔ 'binɔnya glɔ ta 'ya kugbua lɛ 'sɔ

¹ -Muu 'bigu, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu laa ɔ 'binɔnya, 'in ɔ yia wa glaa glɔ ta 'ya kugbua lɛ 'sɔ -bhasa. 'In 'gbenya -yo da ɔ 'dɛ 'ka yaa mni, 'in ɔ yia -mɔ wa tie 'sɔ 'sɔ ɔ 'dɛ 'yu.

² -Zezu nɛɛ wa -ylae: «'Mnɔ ka zali duun, we kpa 'yili, 'in we -didinya 'ni 'wɔzu. We 'gbu, a bhuhoe kpa -kanyɔ, 'in ɔ 'ka lubhonnya yoo 'pa, wa 'ka ɔ 'mnɔ -di. ³ A mni, bhlabhleyua 'bhisa na tiea aun gbi glaa. ⁴ A 'na 'bhulu 'gwezi klaa, -bada klaa, we -yo -sakwla 'wu -ni. 'In a 'na -gwɛli 'yloogblɔ fɔsastee 'gbu -ni. ⁵ A -ka -budu -mumu ɲwɛɛ nyini, a gba tiaɛ: <'Wɔtɔtɔve -dlɔɔ -mi -budu -mini ɲwɛɛ.> ⁶ We -ka 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ -nyime yabhlo mi wee -buduɲwɛɛ, amiaa 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ a gbaa ɔ -yla, we -tu ɔ -gv. We 'ni -mumu, amiaa 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ yi amiaa -gbe lɔ. ⁷ A -tu wee -budu -mini ɲwɛɛ, -we wa -ka aun 'nye a li, 'in a 'ma. Nu, lubhonnyɔ mia, ɔ 'penilu ɔ yia. A 'na 'plili -budu -bhlo -bhlo ɲwɛɛ -ni. ⁸ Da a -ka 'gbe -mumu 'wu pla, wa -ka aun kpa 'nanuu wa 'lakpanya nya, -we wa -ka aun 'nye, a li we. ⁹ A jipe wee 'gbee guzunya. 'In a gba -mɔ -nyuma -ylae: <*-Lagɔɔ nyumaa

'wlulapilte ka ain -yɔ cɪpa.» ¹⁰ Nu, 'gbe -we 'wu a -ka mni, -mɔ -nyuma 'ni amiaa 'lakpasu kpa, a 'tla -gblɔgbɔ 'kadu 'wu. A gba wa -ylaɛ: ¹¹ «Amiaa 'gbee nukpla -bhuhui -we sloa -ain bhu -yɔ, 'mu -a yia ain -gu gbɔtɔlva. 'In a yibheli we 'ji nu, -Lagɔ nyumaa 'wlulapilte ka cɪpa.» ¹² In nɛɛ ain -ylaɛ, zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wubhua, 'gbe -minu nukpla -nyuma yia sia bhabha, we 'ka *Sodomu -nyumaa -nu 'wuzi.

'Gbenya 'nia -Lagɔgbu -yɔɣwnu

(Mt 11.20-24)

¹³ «Kolazen -nyuma, gbɔnyuu mi amiaa -nu nya! Betisaida -nyuma, gbɔnyuu mi amiaa -nu nya! Ninee 'ɣnipaligbu -Lagɔ nva lɛ amiaa -gbe, we -ka yaa nu, Tili -yɔ Sidɔɔn 'sɔ ɔ nu we lɛ, -zugba -mɔ -nyuma ka yaa wa dli 'bhiti pepe. 'In wa ka yaa we -slolu, -gbenaa 'wuplapi -yɔ 'tɔtɔɔ 'wluo -sluslue nya. ¹⁴ We 'gbu, zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wubhua, amiaa -nu ɔ yia 'wubhua, we 'ka Tili -yɔ Sidɔɔn -nu 'wuzi. ¹⁵ 'In amia, Kapenaumu -nyuma, amia dlu nu, 'wu a yia -sɔa yali yi? -Innya, we 'ni -muv, zɔ -Lagɔ yia ain belɔ tɪtlɪnyaa dɔdɔ -gu.»

¹⁶ -Zezu nɛɛ 'ya ɔ 'binɔnya -ylaɛ: «Nyume ɔ -ka ain yukwli pɔlv, -ami ɔ pɔlva yukwli. ɔ 'ni ain kpa 'nanuv, -ami ɔ 'nia kpa 'nanuv. 'In ɔ 'ni 'mi kpa 'nanuv, -zugba, ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ 'nia kpa 'nanuv.»

-Zezuu 'binɔnyaa glv ta 'ya kugbua lɛ sɔ yia lv

¹⁷ -Muv 'bigu, waa tietienyaa glv ta 'ya kugbua lɛ 'sɔ yia luyi 'muna nya. 'In wa nɛɛ -Zezu -ylaɛ: «-Amiaa -Kanyɔ, -a -ka gbu gba zuzu 'nyii -yla, -na 'ɣni -gu, 'in we zva -ain 'nuɣwe.»

¹⁸ -Zezu yia we 'bigupali wa -ylaɛ: «In ka *-Saatan -yɔyi yali -bhuda nɛɛ nyu 'pa 'yika, 'in we yia bhli. ¹⁹ A yla, in ka ain se 'nyɛ, a 'ka tibhe -yɔ -klagbeta -gu nɔ. 'In a 'ka 'ya amiaa tunyumɛ 'tite lawlali, 'in -lu yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka ain gbɔnyuu 'wluo nu. ²⁰ A 'na lili 'muna zuzu 'nyii ka ain 'nuɣwe zɔv 'gbu -ni. Nu, amiaa 'ɣni -Lagɔ cɛlia yali, a li -muv 'gbu 'muna.»

-Zezu lia 'muna

(Mt 11.25-27, 13.16-17)

²¹ Wee bhla -bhloo 'de nya, Zuzu 'Pupa yia -Zezu 'muna yeli. 'In ɔ yia 'wɔkpi: «Dide, -na 'ɣni na mnɪna, yali -yɔ dɔdɔv -Kanyɔ, in 'pa -mi fuo. -We ka gbu -wa, -lu -we -in zizea gbuyilonya -yɔ 'ylimnanya kwɛɛ, 'mu -in -slolua 'nyenyeyua 'klv. Gbuzɔnu -wa, Dide, -na 'de 'yibhaa we -mi 'sa.

²² «Na Dide ka 'mi -lu weee 'nyɛ. ɔ Yu mia, nyume yabhlogbɔɔ 'ni ɔ -yi, we 'ni ɔ Didee 'debhlogbɔɔ 'wubhu. 'In ɔ Dide mia, nyume yabhlogbɔɔ 'ni ɔ -yi, we 'ni ɔ 'Yu 'wubhu, we -yɔ -wa ɔ 'Yu -slolua ɔ 'klv, ma -yia ɔ.»

²³ 'Bhie, -Zezu 'bhitia ɔ 'binɔnyaa -gbe la, 'in ɔ nɛɛ -maa 'dekpva -ylaɛ: «'Wɔtɔtɔe -dlɔɔ mi amiaa -nu nya, -we a mia da -yɔyida, a ka we -yɔyi 'gbu! ²⁴ Nu, in nɛɛ ain -ylaɛ: -Lagɔgbu -falɪpanya duun -yɔ dɔdɔv 'wlulapilɪnya 'yibha bhaa, -we a yia -yɔ, wa 'ka we -yɔyi, 'in wa 'ni we -yɔyi. -We a nva, wa 'ka we 'nu, 'in wa 'ni we 'nu.»

-In -kali -Lagɔ -yɔ -na -libheyii zɛ

²⁵ -Bha -Lagɔ titee gwesanyɔ yabhlo -sɔa 'wu, ɔ 'ka -Zezu laylaa 'gbu. 'In ɔ yia ɔ layibhaɛ: «-Slolunyɔ, sa in 'ka nu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'in in 'ka we 'yia?»

²⁶ -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Sa we mi cɛlɪda titee 'sɛbhɛ 'wua, 'in -in -ka we zɛli sa -na nu we 'wɔla?»

²⁷ 'In ɔ nyume yia we 'bigupaliɛ:
«Jɛitapɛ, ɔ -wa -na -Lagɔ,

-in -kali ɔ zɛ -na dli weee nya,
-na zuzu weee nya, -na 'tite weee nya,
-na 'wlukuvn lapɔpalie weee nya.

'In -in -kali -na -libheyii zɛ -na 'de 'bhisa.»

²⁸ -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In ka we 'bigupali tiklu. -In nu 'sa, 'in -in 'ka 'yliyɔgagie 'yi.»

²⁹ Nu, ɔɔ -Lagɔɔ titee gwesanyɔ 'yibha ɔ 'ka zukpa 'yu 'gbu, 'in ɔ yia -Zezu layibhae: «Nyɔɔ -wa na -libheyia?»

³⁰ -Zezu yia we 'bigupalɛ: «Nyume yabhlo 'bhva -Zeluzalem, ɔ mi Zelikogbe 'wu mnida, 'in 'wienya yia ɔ 'yiligbeli. Wa 'bhua ɔ -lu weee 'wu, wa bhutia ɔ, ɔ -gbloa, 'in wa yia -bha ɔ ti, 'in wa yia mni. ³¹ Sa 'bhisa, -Lagɔɔbɔnyɔ yabhlo bhlia wee 'yloogblo, ɔ 'yia ɔɔ nyume -yɔ lapida, 'in ɔ yia ɔ -yɔlabhlili, 'in ɔ yia mni. ³² Sa -bhlokpade *Leviii zwaylinyume yabhlo nynia 'ya -bha. ɔ 'yia ɔɔ nyume -yɔ, 'in ɔ yia ɔ -yɔlabhlili, 'in ɔ yia mni.

³³ «Nu, Samalii -nyume yabhlo mia 'lakpa 'wu mnida. ɔ nynia ɔɔ nyume -yɔ, ɔ 'yia -mɔɔ -yɔ, 'in -mɔɔ yia ɔ nyazi 'wula. ³⁴ ɔ nynia -mɔɔ -yɔla -tapa, 'in ɔ yia -mɔɔ danya le nua, 'kpi -yɔ nyakpɔ palti, 'in ɔ yia we gbuan. 'Bhie, ɔ yia ɔ 'wubhu ɔ -sokofali -gu, 'in ɔ yia ɔ 'lakpanyaa -budu zɔ kwa. -Mɔ ɔ gwɛlɛba ɔ -yɔ. ³⁵ We zli zlia, ɔ -saa -mɔ 'gwezi* , 'in ɔ yia we wee -buduu -kanyɔ yoo 'nye. 'In ɔ nɛɛ -mɔɔ -ylae: «-In gwɛlɛ nyume ni -yɔ, da in -ka -seli luyi, -na 'gwezi -we -in -ka we -gɔpali, in 'ka we kpagbu -sa na 'de nya.» »

³⁶ -Zezu yia we -gɔɔɛ: «Waa nyuma ta -manɔ glaa, -mi dlu, nyɔɔ -wa nyume 'wienya bhutiaa -libheyia?»

³⁷ -Lagɔɔ titee gwesanyɔ yia we 'bigupalɛ: «Nyume -ɔ 'yilia ɔ nyazi, mɔ -wa.»
'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «-In mni, -in nu 'sa.»

-Zezu mnia Maati -yɔ Malii fɔsaa

³⁸ -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya mi 'yloogblo, 'in ɔ yia 'gbe yabhlo nɔkplɛ pla. 'Ŋwnɔ yabhlo mia -bha, wa laa Maati, mɔ kpaa ɔ 'lakpasu ɔ 'dɛɛ -budu zɔ. ³⁹ Maatu bhɔlɔ wa laa Malii, mɔ -dia Nyumaa -Kanyɔɔ bhv -yɔ la, -zugba ɔ pulu ɔ nyumaa gbuslolu weli yukwli. ⁴⁰ Maatu 'yiligwe -su la pipie nya. ɔ yia -Zezu kwesi, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Nyumaa -Kanyɔ, na bhɔlɔ tilia na 'de -bhlo lubho weee, we'e -la -mi -sian 'wu? -In gba ɔ -yla ni, ɔ -sa 'mi 'wu!»

⁴¹ Nyumaa -Kanyɔ yia we 'bigupalɛ ɔ -ylae: «Maati, Maati, amaa 'dɛɛ dli a sumania bhe, 'in a palaa amaa 'dɛɛ -biabi 'yiligwe gbu duuun 'gbu. ⁴² Nu, -lu yabhlogbɔɔ mi -lu -zɔnu nya. -We nania 'yli, 'mu Malii -saa -bha. 'In nyume 'ni mnɛni ɔ 'ka we ɔ kwɛɛ -sa.»

11

-Zezu slolua -Lagɔɔbhubhoe ɔ 'bunɔnya

(Mt 6.9-13, 7.7-11)

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi -Lagɔɔ bhubhoeda da yabhlo. Da ɔ bhua, ɔ 'bunɔnyaa 'yabhlo nɛɛ ɔ -ylae: «Nyumaa -Kanyɔ, -in -slolu -ain -Lagɔɔbhubhoe, sa 'Zan -Batisi -slolua ɔ 'bunɔnya.»

² -Zezu nɛɛ wa -ylae: «A -ka -Lagɔɔ bhubhoeda -mi, a gbae:

«Dide,

wa zɔ -bha -na -mɔwlv ŋni,

-na nyumaa 'wlulapɛte yi.

³ 'Yli -we -ka -mi,

-in 'nye we lililu -ain.

⁴ -In ti -amɛaa -yɔgbu 'wu.

-Wa nua -ain gbɔnyuu 'wluo,

sa -a tia wa -yɔgbu 'wu, 'sa.

-In 'na kwali -ain laylagbu lv -ni.» »

Nyume -ɔ mnia ɔ 'tale 'floo -zlalia

⁵ -Zezu nɛɛ 'ya wa -ylae: «Sa 'bhisa, ain glaa, 'yabhlo ka 'tale yabhlo. ɔ -ka ɔ -gbe mni zli -nyidi, ɔ 'ka ɔ -yla gbae: «'Tale, -in fa 'mi 'floodbhaku taa kpagbu -yɔ. ⁶ Nu, deslɛɛn, na 'tale yabhlo 'bhva 'lakpa 'wu, 'in ɔ yia na -gbe yi. In 'ni -lu yabhlogbɔɔ -ka, 'in in 'ka we ɔ 'nye.»

* 10:35 'Yli 'sɔɔ lubhoo 'gwezi -wa.

⁷ «'In sa 'bhisa, ɔ 'tale -mɔɔ yia we 'biɔɔpali -budu zɔɛ: <-In 'tide 'mi 'yi 'ce! In ka -budu kla -lakli nya, we 'bi ka 'wɔɔwɛ. In -yɔ na 'yua mi lapida, in 'ni mneni in 'ka 'wɔɔɔ, 'in in 'ka -mi 'floo yoo 'nye!> ⁸ In nɛɛ ain -yla, ɔ 'na 'ka 'wɔɔɔ, ɔ 'ka wee 'floonya wla ɔ 'tale -ɲwɛɛ. Nu, -mɔɔ mi we -zlazlagbu kpada sɔ 'sɔ nya -klii 'gbu, 'wu ɔ yia -sɔa, -we weee -mɔɔ -ka 'yibha, ɔ 'ka we -mɔɔ yoo 'nyɛ.

⁹ «We 'gbu, -ami nɛɛ ain -ylaɛ: a -zla -lu, 'in wa 'ka we ain 'nyɛ. A -tali -luu da, 'in a 'ka we 'yi. A bhli -budu, 'in wa 'ka -bha -kali ain -yla. ¹⁰ Nu, -ɔ zlaa -lu, 'mɔ wa nyɛa we. -ɔ talia -luu da, mɔ yia we. -ɔ bhli -budu, mɔ -yla wa kalia -bha.

¹¹ «Ain glaa, 'yabhlo -ka 'yuu dide nya -mi, ɔ 'yu -ka ɔ ['floo -zlali, ɔ yi ɔ tukpa 'nyɛɛ? Yaayu, ɔ -ka ɔ] zibhi -zlali, ɔ yi ɔ tibhe 'nyɛɛ? ¹² 'In ɔ 'yu -ka ɔ nynugan -zlali, ɔ yi ɔ -klagbeta 'nyɛɛ? ¹³ Nu, amia -mama -wa nyuma 'nyii, a -yi amiaa 'yua -li -zɔnu 'nyɛ sa. We -ka 'sa -mi, amiaa Dide -ɔ mia yali, -ɔ kaa 'nani, -wa zlalɔ ɔ Zuzu 'Pupa, ɔ 'na 'ka we wa 'nyɛɛ?»

-Zezu nɛɛ nu, ɔ 'tite'ɛ 'bhv -Saataan -gbɛ

(Mt 12.22-30; Mk 3.22-27)

¹⁴ 'Yli yabhlo nya, zuzu 'nyuu -we -zɛlia nyume yabhlo bhobho, -Zezu mi we vuda, da wee zuzu 'tlaa -mɔɔ 'wu, 'in -mɔɔ yia gbagbie bhli -bha -bhlokpade. Tɔɔn, nyumaa -zlo -wa mia -bha, 'in ɲwɛgaga yia wa subha. ¹⁵ Nu, nyuma -tɔlva -wa mia -bha, wa nɛɛ: «Zuzu 'nyiii -kanyɔ *Belzebult nyɛa ɔ se, ɔ 'ka zuzu 'nyii vu.» ¹⁶ Tɔlva 'yibha wa 'ka ɔ laylaa 'gbu, wa nɛɛ ɔ -yla, ɔ nu gwedigbu yabhlo ɛ, 'in wa 'ka we 'jiyibheli nu, -Lagɔɔ -gbɛ ɔ bhua.

¹⁷ 'In -Zezu -yi wa 'wlukvun lapupaltee 'gbu, ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Dudu -we ka -gu -nyuma -ka tu -gu wa 'dekpva nyidi, la wee dudu bhua. 'In -budu -bhlo ɲwɛɛ -nyuma -ka -yɔwɔsɔsɔlɔda -mi, bhli wee -budu yia. ¹⁸ A nɛɛ, zuzu 'nyii na vua, Belzebult nyɛa 'mi we se. -Saatan -ka we 'de -yɔwɔsɔlɔ, sa we dudu 'ka 'wɔlatɔlva? ¹⁹ Belzebult -ka -ami se 'nyɛ, in -ka zuzu 'nyii vu, nyɔɔ nyɛ amiaa -lima se, 'in -maa vu wee zuzu 'nyiaa? We 'gbu, amiaa -limaa 'debbiee lenugbu slolua nu, -we a gbaa yo -wa. ²⁰ Gbuzɔnu sa, -Lagɔɔ sɔ nya na vua zuzu 'nyii, we ji -wa nu, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapite mi ain nyidi.

²¹ «Latelɔnyɔ -ɔ kaa 'li -yɔ -gble kwɛɛ, ɔ -ka ɔ kɔda 'wɔkɔda -mi ni, ɔ zɔzɔnu weee mi 'wɔpada 'ce. ²² 'In, nyume 'tea la, -ɔ zia ɔ, -mɔɔ -ka yi, 'in -mɔɔ -ka ɔ ɲwɛ -zi, 'in ɔ 'li -yɔ -gble -we ɔ di yaa dli 'wu, 'in -mɔɔ saa we ɔ kwɛɛ. 'In -we weee -mɔɔ -saa ɔ kwɛɛ, 'in -mɔɔ dlilia we. ²³ Nyume -ɔ -yɔ 'mi 'ni -mi, na tonyɔ -wa. Nyume ɔ'ɔ -saa 'mi 'wu, -a 'ka nyuma -yɔbbeli, la ɔ mumnia wa.

Zuzu 'nyuu luyiyie

(Mt 12.43-45)

²⁴ «Nu, zuzu 'nyuu 'tlaa nyume yabhlo 'wu, we mni, we yi, -mɔ yɛyɛ da, ladɔdaa datale nya, we 'ka ladi. We 'ni da 'yu 'gbu, we nɛɛ we 'de -ylaɛ: <Na -budu -we zɔ in 'bhva, -mɔ na bhitia lv.> ²⁵ 'In da we 'bhitia -mɔ lv, we yia -bha wee -budu yli, -zugba we nukple mi laylipeda, 'in -mɔ mi lamnazida. ²⁶ Tɔɔn, zuzu 'nyii gbesɔ ka nukple -nyua 'yli bhabha, -we -zia wemu, 'in we yia -mu 'bumni. 'In we -yɔ we 'sɔ yia wee -budu zɔ luyi, dabudu. 'In we yia -mɔ ladi duaa. -Slɛɛn, 'in ɔɔ nyumɛɛ -kwikwi yia 'ylinyumani, 'in we yia we tianu 'wuzi.»

'Mvnaa 'degbolu

²⁷ Da -Zezu gba 'saa, 'in 'ɲwnɔ yabhlo nɛɛ ɔ -yla, -mɔ nyuma -nyidi weli 'tite nyɛɛ: «'ɲwnɔ -ɔ plaa -na nukpla, 'in ɔ yia -mi 'nyeni, 'wɔtutue -dlɔɔ mi ɔ -nu nya.»

²⁸ 'In -Zezu yia we 'biɔɔpalɛ: «A gba saɛ: nyuma -wa pulva -Lagɔweli yukwli, 'in wa zua we 'nuɲwɛ, 'wɔtutue -dlɔɔ mi wa -nu nya.»

Nyuma 'yibhala -Zezu gwedigbu

(Mt 12.38-42)

²⁹ Da nyumaa -zlo gbelia -Zezu, 'in ɔ yia gbagbie bhli wa -ylaɛ: «Deslɛɛn -nyuma mi nyuma 'nyii nya. Ma yibhala 'mi gwedigbu. Gwedigbu yabhlogbɔɔ 'na 'ka wa -yla lenu,

'mu we 'ni *Zonasu gbu -ze. ³⁰ Sa *Zonasu -zea we 'yli -slolunyɔ *Ninivu -nyuma -yla, 'sa Nyumεε 'Yu yia we 'yli -slolunyɔ -zea deslεen -nyumaa -nu nya. ³¹ Sebaa 'wlulapilunɔ 'bhua duduv bhloluda, 'in ɔ yia *Salomɔɔ gbuyiloweli yukwli pulva yi. Nu, nyumε -ɔ zia Salomɔɔ, ɔ mi da. We 'dεε 'gbu, zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wubhua, 'in ɔɔ 'ɲwnɔ sɔa 'wu deslεen -nyuma 'yu, 'in ɔ dulia -maa gbu. ³² Ninivu -nyuma 'nua Zonasu weli, 'in wa yia wa dli 'bhiti. Nu, nyumε -ɔ 'yilia -ɔ -zia Zonasu, ɔ mi da. We 'dεε 'gbu, zli -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbu 'wubhua, 'in Ninivu -nyuma sɔa 'wu deslεen -nyuma 'yu, 'in wa dulia -maa gbu.»

'Napεε gbuu nine

(Mt 5.5-15, 6.22-23)

³³ -Zezu 'paa wa -yla gbuu nine yabhlo 'ya, ɔ nεε: «Nyumε -ka 'napε -nyuma, ɔ'ɔ zize we, 'in ɔ'ɔ zu we -solu zɔ. Nu, yali ɔ dia we la, 'in -wa -ka -budu zɔ pla, 'in wa yia we san -yɔ. ³⁴ -Na 'yli mi -na kuu 'napε nya. We -ka nu, -na 'yli -yali, -na ku -kpabhie mi zli 'wu. We -ka -na 'yli ka gu -yɔ, -na ku mi nikpise 'wu. ³⁵ Nu, -in zu -na 'dε 'yliyɔ, zli -we mia -mi 'wu, we 'na -zeli nikpise -ni. ³⁶ -Na ku weee -ka zli 'klu -mi, we kibhe 'ni nikpise 'wu -mi, we -kpabhie mia zli 'klu. Sa 'napεε san dolua -mi -yɔ la bebleε, 'sa.»

-Zezu dia Falizinyuma -yɔ -Lagɔ titee gwesanya gbu 'wlu

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

³⁷ -Zezu bhia gbagbie, Falizinyumε yabhlo yia ɔ la, ɔ -yɔ ɔ 'ka li. -Zezu plaa ɔ -budu zɔ, 'in wa yia lilie bhli. ³⁸ Falizinyumε 'yia nu, -Zezu 'ni kwε budo, 'in ɔ yia lilie bhli, we yia ɔ ɲwegaga -subhali.

³⁹ Nu, Nyumaa -Kanyɔ nεε ɔ -ylae: «Sa amia Falizinyuma mia, mu nu: 'kɔpu -yɔ 'wuliliknaa ku -yɔ a wɔlva, -zugba 'wie -yilyie -yɔ 'nyii mi amiaa dibhe yeda. ⁴⁰ -Gɔwɔtonya! -Lagɔ -ɔ nua -luu ku -yɔ lε, mɔ nua we nukplε lε 'ya, we 'ni muv? ⁴¹ -Lu -we mia amiaa 'kɔpu -yɔ amiaa knanya 'wu, a 'nye we bobabhanya. 'in we 'dε weee 'ka -mɔwlv amiaa -nu nya.

⁴² «Amia Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Amiaa -titikpi weee -we menia, 'mati -yɔ wluu* 'bhisa, we kugbua -gu -bhlo a nyεa -Lagɔ. 'in gbu tiklunya -we nania -Lagɔ dudv -yɔ amiaa -Lagɔ zekalie, a ka we 'yli latlili, 'mu a 'ka yaa lenv tia. 'in a 'na dlvlv -luu kugbua -gu -bhloo wlawhe 'wu -ni.

⁴³ «Amia Falizinyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, 'yugbein ladidie a 'yibhaa -Lagɔbudu zɔ. 'in a 'yibha, wa -sa aun fu -zejila 'wu amiaa 'nuɲwezuzve nya.

⁴⁴ «Gbonyuu mi amiaa -nu nya! A 'wlv sa gbawla wa'a 'yi -yɔ, wa -ka we -gu nɔda -mi, wa 'ni we 'ji -yi.»

⁴⁵ -Lagɔ titee gwesanyaa 'yabhlo nεε -Zezu -ylae: «Na -Slolunyɔ, -in -ka 'sa gbada -mi, -amia -in mi 'yaa velida!»

⁴⁶ -Zezu yia we 'bigupalie: «Titee gwesanya, gbonyuu mi 'ya amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, 'gba 'kadv -we ka didie -kalia -yɔ, 'mu a dia nyuma 'wlv, 'in amiaa 'dεε -kwitaya -bhlogbɔɔ'ɔ 'tlili we.

⁴⁷ «Gbonyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, -Lagɔgbu -falpanyaa gbawla a paa, 'in amiaa didea 'bhaa wa. ⁴⁸ -We a mia lenvda, mu slolua we nu, -we amiaa didea nua lε, we nani aun dudv. Amiaa dukpasu 'bhaa -Lagɔgbu -falpanya, 'in amia mia wa gbawla 'pada. ⁴⁹ We 'gbu, -Lagɔ Gbuyilo nεε: «Wa -gbe na yia gbu -falpanya -yɔ tietienya tiea. 'in -maa glaa tɔlva wa yia 'bhaa, 'in wa 'ka tɔlva 'klyie 'wupalu.» ⁵⁰ Nu, we 'ka dudv gwedilida -yɔ 'bhv, -Lagɔgbu -falpanya wa 'bhaa, -wa ka 'pɔn wa jitea, wa 'pɔn -Lagɔ yia deslεen -nyuma layibhaa. ⁵¹ Tia, wa ka *Abeli 'bha, 'in 'wubhloluda wa yia Zakalii 'bha, 'slakagvsahilu -yɔ -Lagɔ -mɔwlvda nyidi. Cun, in nεε aun -ylae: deslεen -nyuma -Lagɔ yia we 'gba 'wlv dia.

* 11:42 'Mati -yɔ wluu mia: -titikpi -we Zuifunya pali bhaa zapu lv, mu -wa.

⁵² «Amia titee gwesanya, gbunyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, -lakli -we kalta gbuyilo ηwεε, 'mu a 'bhua 'wu, 'in amiaa 'de 'ni -mō pla. 'In -mama 'yibhaa -maa 'ka -mō pla, 'in a yia -maa 'yoo -kolu.»

⁵³ Da -Zezu 'tlaa wee -budu zō, -Lagō titee gwesanya -yō Falizinyuma yia o -yō 'ce 'nyuu 'pali. 'In wa yia gbu duun o layibha. ⁵⁴ O zōbhlibhlie nya, 'in gbu -kpua weli -ka o ηwεε 'tla, wa 'ka we nya o gbu -lueli.

12

A 'na -zeli weli 'sō -nyuma -ni

(Mt 10.26-27)

¹ We bhla, nyumaa 'wlu -nyacun yia 'wlugbeli -Zezu kwesi. Wa 'wuzuloo 'gbu, bhv ladida'a 'yi. -Zezu nεε o 'binanya -yla tiaε: «A zu amiaa 'de 'yliyō Falizinyumaa 'floo *gōō gbegebein. Nu, wa weli 'sō 'sō. ² Nu, -we weee mia zizeda, zli 'klu we yia 'tlaa, 'in -we ka 'ji nyuma 'nia -yi, 'ji wa yia we yibhelia. ³ We 'gbu, -we weee a gbaa nikpise 'wu, 'nua wa yia we zli 'klu. 'In -we weee a ηwuywea nyime -yla komi luv, -budu 'wlu wa yia we wizia.»

A sō -Lagō 'debhlogbō

(Mt 10.28-31)

⁴ 'In -Zezu nεε 'yae: «Na 'talea, in nεε amia -ylaε: -wa mnenia wa 'ka nyumεε ku 'bha, 'in wa 'nia we 'bigu gbu yabhlogbō lenve mneni, a 'na solu wa -ni. ⁵ -O a 'kaa sō, 'mō na yia ain 'kluslolua: a sō -Lagō, amiaa tlitlie 'bigu, mō kaa we se, o 'ka ain -kosu 'wu viteli. Cun, in nεε ain -ylaε: 'mō a 'kaa sō!

⁶ «Nyuma 'yliya 'wu, bhuyua 'ni -vale -ka. Tama 'sō lu wa paa we gbu pelu. 'In -muv bhla, -Lagō'ō dlu we 'yabhlogbō 'wu. ⁷ -Lagō -yi amiaa 'wluo nyii ηwεε. We 'gbu, a 'na nuvu nyanō -ni. A 'yli -Lagō 'yliya 'wu, a 'ka bhuyuaa -zlo 'wuzi.

-Wa ηwnua -Zezuu gbu -yō 'in -wa' a ηwnua -Zezuu gbu -yō

(Mt 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸ «In nεε ain -ylaε: -o -ka gba na daa -zejila 'wu, nu, o mi na -nu nya, gbaa *Nyumεε 'Yu yia o daa, -Lagō 'anzinya 'yu, o mi o -nu nya. ⁹ -O yia na gbu kpelia -zejila 'wu, nu, Nyumεε Yu yia o gbu kpelia -Lagō 'anzinya 'yu. ¹⁰ Nyō -ka Nyumεε 'Yuu daa weli 'nyuu gba, -mō -yōgbu -Lagō tia 'wu. Nu, -o -ka Zuzu 'Pupa weli, -Lagō 'na 'ka -mō -yōgbu 'wuti.

¹¹ «Wa -ka amiaa -yōgbu 'wobhua yi, wa -ka ain -Lagōbudunya zō kwa, 'in wa -ka ain nyumaa 'yugalinya -yō 'gbee 'wlulapilinya 'yu kwa, sa a 'kaa we amiaa 'de -gu -sa, 'in -we a 'kaa gba, a 'na lulu we 'gbu dli -ni. ¹² Nu, -we a 'kaa gba, we bhla, Zuzu 'Pupa yia we ain ηwεε zua.»

ηnumnyō -gōwtōnuv gbu nine

¹³ -Mō waa nyumaa -zlo nyidi, nyime yabhlo nεε -Zezu -ylaε: «Na -Slolunyō, -in gba na bheli -yla, 'bi -amiaa dide tia, o dlili we, o 'ka na -nu wla.»

¹⁴ -Zezu yia we 'bigupali o -ylaε: «'Tale, nyōo pali 'mi la amiaa gbūwubhunyō -yō amiaa zuzōnuv dlinyō nya?» ¹⁵ -Muv 'bigu, o nεε wa 'de weee -ylaε: «A zu amiaa 'de 'yliyō, 'ηnumnuluu dli 'wōnyinyniee gbegebein. Nu, 'yliyōgagiee 'degbolu mia, we'e 'bhv nyumεε 'ηnumnuluu -gbe, saa 'de o yi 'ηnumnyō 'kadu -zε.»

¹⁶ 'In -Zezu yia wa gbu nine yabhlo 'paliε: «'ηnumnyō yabhlo mi -bha, o ka kpaanya -we tva o -yla duun. ¹⁷ O pupalia 'wlukuv la, o yia o 'de layibhaε: «Sa in 'ka da we nua? Da in 'kaa na kpa -li slu, -bha 'ni -mi.» ¹⁸ 'In o yia we -gudiε: «-We in 'kaa lenu, mu ni! Na wlvnya na yia -yōmnazia, 'in in 'ka we 'wulaylimani. 'In in 'ka -mō na 'mno -yō na -lu -zōnuv tōva slu. ¹⁹ 'In na yia na 'de -yla gbaε: «Na nyime, -in ka zuzōnuv -zlo, -zu duun -nu nya. -In -di la, -in nyape, -in li, -in 'ma, -in li 'muna!» ²⁰ 'In -Lagō nεε o -ylaε: «-Gōwtōnyō, -zεen sabō -na tia. 'In -we weee -in gōgwalia 'wlu -na 'de -yla, nyōo -yla we 'ka -tva?» »

²¹ -Zezu yia we -gvdæ: «Nyumε -ɔ gugwɔlalia zuzɔnunya 'wlu ɔ 'dε -yla, 'sa we mia ɔ -nu nya. 'ln -mɔɔ 'nɪ 'ɲnumnɪnyɔ nya -mɪ -Lagɔ 'yɪliya 'wɔ.»

A zɔ -Lagɔ dli -gu

(Mt 6.25-34)

²² 'ln -Zezu nεε ɔ 'bɪnɔnya -ylaε: «We 'gbɔ, in nεε aɪn -ylaε: -we a 'kaa li, 'in a 'ka 'yɪliyɔgagie 'yɪ, a 'na lɔlɔ we 'gbɔ dli -nɪ. 'Naanya a 'kaa 'wɔpɔla, a 'na lɔlɔ we 'gbɔ dli -nɪ. ²³ -We ka gbɔ -wa, nyumεε 'yɪliyɔgagie -zi lililu, 'in nyumεε ku -zi 'naa. ²⁴ A yla 'ɲwaa: we'e 'pa 'mɔɔ, 'in we'e -dɪ we, 'in we'e bɔbɔ we wɔ 'wɔ. Nu, -Lagɔ nyεa we lililu. Amia 'yɪ a -zi 'zianya! ²⁵ Aɪn glaa, nyɔɔ mneni ɔ 'ka ɔ dlɪbe nya, ɔ 'yɪliyɔgagieε 'yɪ -gu palia? ²⁶ 'ln amia 'nɪa mneni, a 'ka weε -lu 'kienyɪle -mɪnɪ lɛnɔ, lεε ka 'gbɔ a lu we pnu 'gbɔ dli?»

²⁷ «A yla -fliisuu -bɔ: we'e nɔ lubho, 'in we'e lɔa 'naa. ln nεε aɪn -yla nu: *Salomɔɔɔ 'dεε 'ɲnumnɪε 'kadɔ 'wɔ, ɔ 'nɪ 'yɪlinanɔ -bana -bhlogbɔɔ 'yɪ suu -bɔnya nu 'yabhlo 'bhisa. ²⁸ Dli 'kienyɪ -zunya! Su -we mia -flii -zεen, 'in wa 'kaa -kosu 'wɔ viteli cɪzi, -Lagɔ -ka sa -mɔɔ -kpeli, -zakpa zuma ɔ 'na 'ka 'sa amia -kpelia! ²⁹ -We a 'kaa li, 'in -we a 'kaa 'ma, a 'na sumanɪ amiaa 'dεε dli -mɔɔ 'gbɔ -nɪ. ³⁰ Nu, dɔdɔgɔ -nyuma weεε, -wa 'nɪa -Lagɔ -yɪ, ma talia -luu da 'kɔmɔɔ. 'ln amia mia, amiaa Dide -Lagɔ -yɪ -we -wa amiaa -yɔkpagbɔ. ³¹ A -talɪ -Lagɔɔ amiaa 'wlulapɪliε da tia, 'bhie, -Lagɔ 'ka aɪn -lu weεε -mɪnɪ 'nyε.

A dɪ amiaa 'ɲnumnɪli -Lagɔ kwesi la

(Mt 6.19-21)

³² «Na kwiiyua, a 'na nɔnɔ nyanɔ -nɪ. Nu, we nanɪ amiaa Dide -Lagɔ dɔdɔ, ɔ 'ka aɪn ɔ nyumaa 'wlulapɪliε zɔ kwa. ³³ A 'pa amiaa zuzɔnunya pɛlɔ, 'in a 'nyε we -yɔ -gwεzi bobabhanya. 'Gwεzi -bhɔtɔ -we'e -nyumɔa, a nɔ we lε. A gugwɔlɪ amiaa 'ɲnumnɪli 'wlu -Lagɔ kwesi, da we 'na 'kaa mɔɔ. 'Wienya 'nɪ mneni wa 'ka we 'wɔbhɔ, 'in 'ɲwɔnɔ 'nɪ mneni we 'ka we li. ³⁴ -We ka gbɔ -wa, mɔ -na 'ɲnumnɪli mia, -mɔ -na dli mia.

A mnazi amiaa 'dε la, 'in a 'ka -Zezu wɔ

³⁵ «A mnazi amiaa 'dε la, a jɪ -jɪlaa, amiaa 'napε -tɔ -nyumada. ³⁶ Zɔlubhonɔnya mia wa -kanyɔ mɪnɪ 'ɲwnɔkwafɛtɪ -gu wɔda, a mɪ wa 'bhisa. Da ɔ -ka lɔyɪ, ɔ -ka kɔkɔ bhɪ, 'in wa 'ka -bha -kalɪ ɔ -yla -bha -bhlokpade. ³⁷ Zɔlubhonɔnya -manɪ -kanyɔ -ka wa 'yɪliyɔgada yɪ, 'wɔtɔtɔε -dlɔɔ mɪ wa -nɔ nya! ln nεε aɪn -yla, gbɔzɔnɔ -wa: ɔ -jɪlaa ɔ yɪa jɪa, ɔ 'ka wa ladɪ, lililuu 'gbɔ. 'ln ɔ 'ka we wa 'wɔladlɪli. ³⁸ ɔ -ka lɔyɪ, -de zɪ -nyɪdɪ, -de zɪ -gɔɔ, ɔ -ka wa 'yɪliyɔgada yɪ, 'wɔtɔtɔε -dlɔɔ mɪ wa -nɔ nya! ³⁹ -We mia da, a 'nɔ we 'wɔla: bhɪa -we nya 'wienyɔ 'kaa yɪ, -buduu -kanyɔ -ka yaa we -yɪ, ɔ 'na 'ka ɔ 'yɪtide, ɔ 'ka ɔ -budu zɔ pla. ⁴⁰ Amia, a mnazi amiaa 'dε la 'yae. Nu, bhɪa -we a 'nɪa -tɔlɔ, we nya Nyumεε 'Yɪ yia yia.»

Zɔlubhonɔnyɔ -zɔnɔ -yɔ zɔlubhonɔnyɔ 'nyuu

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Piɛlɪ yia ɔ layɪbhaε: «Nyumaa -Kanyɔ, -amia -bhlo -na palia weεε gbɔɔ nine yaayɪ, nyuma weεε -in mia we 'palɪda yɪ?»

⁴² Nyumaa -Kanyɔ yia we 'bɪgɔpalɪ ɔ -ylaε: «-ɔ -wa zɔlubhonɔnyɔ tukɪ, 'in ɔ -yɪa gbɔ, sa ɔ mia? Mɔ -wa, -ɔ, ɔ -kanyɔ tia -budu -yɔ, ɔ 'ka we 'yɪliyɔzɔ. 'ln lɪlibhɪa -ka bε, ɔ 'ka zɔlubhonɔnya tɔlɔa lililu 'nyε. ⁴³ 'Wɔtɔtɔε -dlɔɔ mɪ ɔ zɔlubhonɔnyɔɔ -nɔ nya. ɔ -kanyɔ -ka lɔyɪ, 'in ɔ 'ka ɔ 'yɪ, -zugba ɔ mɪ weεε lubho nɔda. ⁴⁴ ln nεε aɪn -yla gbɔzɔnɔ saε: ɔ -kanyɔ yia -mɔɔ zuzɔnɔ weεε ɔ yoo 'nyεa, ɔ 'ka we 'yɪliyɔzɔ. ⁴⁵ We -ka nu, ɔ zɔlubhonɔnyɔ nεε dli zɔε: «Na -kanyɔ mɪ -mɔ -gwɛda.» 'ln ɔ yɪa zɔlubhonɔnya -yɔ lubhonɔɲwɪ tɔlɔa bhɪtɪε bhɪ, ɔ yɪa li, ɔ yɪa 'ma, 'in ɔ yɪa ɔ 'dε nɔ 'bhali. ⁴⁶ 'Yɪ -we nya ɔ zɔlubhonɔnyɔ -mɔnɪ 'nɪa ɔ -kanyɔ wɔda -mɪ, 'in bhɪa -we ɔ 'nɪa -tɔlɔ, we nya -mɔɔ yɪa yia. Vua ɔ -kanyɔ yia ɔ, 'in ɔ 'ka ɔ -kasɪ 'wɔpa. Sa -Lagɔ paa wa'a 'ɲwnɔa ɔ gbɔ -yɔ -kasɪ 'wɔ, 'sa. ⁴⁷ Zɔlubhonɔnyɔ -ɔ -yɪa ɔ -kanyɔɔ dɔmagbɔ, 'in ɔ 'mnazi ɔ 'dε la, ɔ 'ka we lɛnɔ, gan -duun wa yɪa ɔ 'paa. ⁴⁸ Zɔlubhonɔnyɔ -ɔ 'nɪa ɔ -kanyɔɔ dɔmagbɔ -yɪ, 'in ɔ nɔa gbɔnyuu lε, gan -sε wa paa ɔ. 'ln nyumε -ɔ wa 'nyεa -lu duun yoo, 'mɔ wa yɪa -lu duun layɪbhaa. 'ln nyumε -ɔ kwεε wa zɔa -lu duun la, 'mɔ wa yɪa -lu duun layɪbhaa bhabha.

-Zezuu 'gbu -yɔbhɔbhɔlɔve yia nyuma nyidi -bhoa
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ «-Kosu in -laa dɔdɔ -gu, 'in na dli 'yibha 'yaa nu, we -nyuma -bha -bhlokpadɛ.
⁵⁰ Siasie -we -wa na batizee -gbu, we lenve in mia wuda dlilve nya. ⁵¹ Amia dlu nu, dɔdɔgu
-nyuma nyidi in -laa 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ yi? -Innya, in nɛɛ aun -ylaɛ, -yɔbhɔbhɔlɔve in -laa wa
nyidi. ⁵² We 'bhu -zɛɛn 'wu, nyuma gbu -ka -budu yabhlo zɔ -mi, -yɔ wa yia 'bhɔbhɔlɔ.
Ta yia 'sɔ -yɔ gwe 'paa, 'in 'sɔ 'ka ta -yɔ gwe 'pa. ⁵³ Dide yia ɔ 'yu -yɔwɔsɔlɔva, 'in 'yu 'ka
ɔ dide -yɔwɔsɔlɔ. 'Nyaa yia ɔ 'ɲwɔɔyɔ -yɔwɔsɔlɔva, 'in 'ɲwɔɔyɔ 'ka ɔ 'nyaa -yɔwɔsɔlɔ.
'Lowlii 'nyaa yia ɔ 'yuu 'ɲwɔɔ -yɔwɔsɔlɔva, 'in 'yuu 'ɲwɔɔ 'ka ɔ 'lowlii 'nyaa -yɔwɔsɔlɔ.»

A 'nv bhlaa 'ji 'wu la
(Mt 16.2-3)

⁵⁴ -Zezu nɛɛ 'ya nyumaa -zlo -ylaɛ: «Da yali -ka laylumani, 'in a gbaa -bha -bhlokpadɛ
nyu yia lva, 'in we lva 'saa 'piɛn* . ⁵⁵ 'in da 'yɔ -ka 'wɔsɔ zɔlɔkpɛ -papa, a nɛɛ: «Sloo yia
yia», 'in we yi 'saa 'piɛn, we 'ni muu?† ⁵⁶ Welɛ 'sɔ -nyuma! -We weee plia dɔdɔ -gu -yɔ
yali, a -yi we 'ji. 'In -we mia dɛslɛɛn 'plida, a'a 'nv -muu 'wu la!

-In -yɔ -na tɔnyɔ 'nɔnnɔ 'wɔla?
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ «Lɛɛ ka 'gbu, gbu mia tiklu a 'ni we 'wɔsɔsalida dayia? ⁵⁸ Nyume -ka -mi gbu 'wlu
ladili, ɔ -yɔ -mi 'sɔ -ka gbɔwɔbhunya 'yu mnida -mi, da a mia -slɔ 'yloogblɔ, -in 'yi 'kli,
-in -yɔ ɔ 'sɔ 'ka gbu -bhia. ɔ yi -mi gbɔwɔbhunya 'yu kwa, 'in -mɔɔ yi -mi 'slɔja yoo 'nyɛ,
'slɔja yi -mi -kasɔ 'wɔpa. ⁵⁹ In nɛɛ -mi -ylaɛ: -in 'ni -slɔ ɔ 'wɔbhɔlɔ -su wla, -in 'na 'ka
-mɔ 'tla.»

13

A 'bhiti amiaa dli, we 'ni -muu, 'in a tlia

¹ We bhla, Galilee -nyuma -wa mia 'slaka -sada, sa dɔdɔ 'wlulapɔlɔnyɔ Pilati 'bhaa wa,
'in nyuma tɔlva yia we gbaa yi -Zezu -yla. ² -Zezu yia we 'bɔgɔpali wa -ylaɛ: «Amia dlu
nu, waa Galilee -nyuma wa 'bhaa, ma -wa gbɔnyuu -lenɔnya, we 'ka Galilee -nyuma tɔlva
'wuzi yi? ³ -Innya, in nɛɛ aun -ylaɛ, a 'ni amiaa dli 'bhiti, a 'dɛ weee yia tlia wa 'bhisa. ⁴ 'In
nyuma kugbua lɛ gbeta, -wa -gu Siloe we -wa tɔlɔbudu 'kadɔ bhililia, 'in we yia wa 'bha,
amia dlu nu, ma nva gbɔnyuu lɛ, ma -zia -Zeluzalemɔ -nyuma tɔlva yi? ⁵ -Innya, in nɛɛ
aun -ylaɛ, a 'ni amiaa dli 'bhiti, a 'dɛ weee yia tlia wa 'bhisa.»

Gblotusu wa laa *figɔsuu gbɔu nine

⁶ -Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbɔu nine, ɔ nɛɛ: «Nɔkpasu yabhlo faa ɔ *-dlɔkpaɔ *figɔsu. 'Yli
yabhlo nya, ɔ yia we 'bhueɛ da mni, 'in ɔ 'ni we 'bhue yabhlogbɔɔ 'wlu yli. ⁷ Tɔn, ɔ nɛɛ ɔ
kpaɔa lubhonnyaa -kanyɔ -ylaɛ: «-In yla, we -zɔ ta ni, -zugba na yi figɔsu -minu 'bhueɛ
da, 'in 'yi we 'bhue yabhlogbɔɔ. -In -di we -gu! Lɛɛ ka 'gbu we klali dɔdɔ 'wu bhea?»

⁸ «ɔ kpaɔa lubhonnyaa -kanyɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Na -kanyɔ, -in ti -bha we, -zɔ -minu nya
-slɔ, in 'ka we -yɔ 'bhlu, 'in in 'ka -ylikpee zɛnzɛnnɔ we gwe -yɔ slu. ⁹ -De we yi 'sa -mɔ
tnu lgadaa. We 'ni tnu, 'in -in 'ka 'mi -yla gba, in -di we -gu.» »

-Zezu jipea 'kwɛgɔɲwɔ yabhlo

¹⁰ Zuifɔv Nyapeyli yabhlo nya, -zugba -Zezu mi nyuma gbu -sloluda -Lagɔbudu yabhlo
zɔ. ¹¹ We bhla, 'ɲwɔɔ yabhlo kaa gu -yɔ, ɔ mi -bha. -Zɔ kugbua lɛ gbeta 'wu 'kwɛzuzu
'kwnaa ɔ 'wu, 'in ɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka 'wuglo tiklu. ¹² Da -Zezu 'yia ɔɔ 'ɲwɔɔ -yɔ, ɔ yia ɔ la,
'in ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «A ka amaa gu kwɛɛ 'tla!» ¹³ -Zezu palta ɔ sɔ -gu la, -bha -bhlokpadɛ ɔ
-gloa 'wu tiklu, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'ɲni mnɛni bhli.

* 12:54 Wee dɔdɔ -muu -gu, 'yɔ bhililida 'nyu bhɔlva 'kɔmuu. † 12:55 Wee dɔdɔ -muu -gu,
'yɔ 'wɔsɔlɔdaa lilisɔlɔ -pɛɛ laa slo.

¹⁴ -Zezu ka 'ɲwɔɔ -mɔni jipe Zuifɔv *Nyapeyli nyaa 'gbv, -Lagɔbuduu 'yugalɔnyɔ yia 'ce 'pa. ɔ nɛɛ nyumaa -zlo -ylaɛ: «-A ka 'yli gbelibhlo -a 'ka we nya lubho nɔ. A yi -mɔv nya amiaa 'de jipea. We 'na -zeli Nyapeyli nya -ni!»

¹⁵ Nyumaa -Kanyɔ yia we 'bigupali ɔ -ylaɛ: «Weli 'sɔ -nyuma, Nyapeyli nya a'a -sa amiaa 'bhli -yɔ amiaa -sokofali lubhu we 'wɔlili -gbo -yɔ -bhlo -bhloo, 'in a'a kwa we 'madaa, we 'ni mɔv? ¹⁶ 'In Ablaamɔv zɔayliɲwɔɔ -mɔni, 'mɔ -Saatan gbuan, we -zɔ kugbua lɛ gbeta ni, in nɛɛ aɔn -yla 'lee, we mi nu, wa 'ka ɔ -blo Nyapeyli nyaa?» ¹⁷ -Zezu gbaa weli -mɔni, tɔɔn, zɔ yia ɔ tɔnyuma weee 'bha. 'In -zugba gbv 'kadɔ weee ɔ mia lenɔda, nyumaa -zlo li we 'mɔna.

Su wa laa *mutadi, we 'yaa gbɔv nine

(Mt 13.31-32; Mk 4.30-32)

¹⁸ -Mɔv 'bigv, -Zezu nɛɛ: «Lɛɛ -lu -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛ -yɔ we 'wɔwɔlɔ, 'in lɛɛ in 'ka we 'wɔpalia? ¹⁹ Su wa laa *mutadi, -we ka 'ya nyumɛ yabhlo glɔa ɔ kpaɔ, 'mɔ we -yɔ we 'wɔwɔlɔ: we mia, we yia su -zɛ, 'in 'zianya yia we 'kliya -nyidi lɔlɔ 'subha.»

'Floo gɔɔɔ gbɔv nine

(Mt 13.33)

²⁰ -Zezu nɛɛ 'yaɛ: «Lɛɛ -lu in 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛ 'wɔpalia? ²¹ Gɔɔ 'ɲwɔɔ yabhlo slua 'floo -bhɔbhɔv kilo glɔ -bhlo 'ya gbv lu, ɔ bhɔtia we, 'in we yia 'yli, 'mɔ *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛ -yɔ we 'wɔwɔlɔ.»

Plalɔda poo

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² -Zezu mi -Zeluzalemɔv -gbɛin mɔnɔda, -zugba ɔ -yɔ nyumaa -slɔlɔslɔlue mɔni 'gbe 'kadɔ -yɔ 'gbe yua nɔkplɛ. ²³ 'In nyumɛ yabhlo yia ɔ layibhaɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, nyuma -wa 'kaa gbv 'wɔbhv, wa 'na 'ka 'wɔzɔv?»

-Zezu yia we 'bigupali wa -ylaɛ: ²⁴ «A 'tɛmanɔ amiaa 'de la, a 'ka plalɔda poo 'wɔ 'plɔli. In nɛɛ aɔn -yla, nu, nyuma -duun yia -bhaa 'plɔlɛ laylaa, 'in wa 'na 'ka we mɔni. ²⁵ Da -buduu -kanyɔ -ka 'wɔsɔ, ɔ -ka ɔ -budu -gbali, 'in a tɔa 'pipee. A bhliɔ -buduu bhliɔbhliɛ, 'in a gbaaɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, -in -kali -bha -aɔn -yla.» We 'bigv ɔ yia 'palia aɔn -ylaɛ: «In 'ni amiaa 'bhɔlɔda da -yi!» ²⁶ Tɔɔn, 'in a gbaa ɔ -ylaɛ: «-A -yɔ -mi 'sɔ ka li, 'in -a yia 'ma dabɔv, 'in -in yia -amiaa 'gbee -gblɔgbɔlɔ 'wɔ nyuma -slɔlɔ!» ²⁷ Gbaa ɔ yi 'yaa aɔn -ylaɛ: «In 'ni amiaa 'bhɔlɔda da -yi. Amia weee nɔa gbɔnyuu lɛ, a vla 'mi gwe!» ²⁸ Da a yia *Abalamɔ, *Izaki, *Zakɔbɔ -yɔ -Lagɔgbɔv -falɔpanya weee 'yia, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɔgbe 'wɔ, 'in wa 'ka amia 'pipee viteli, -bha a yia wia, 'in a 'ka gla 'wɔli! ²⁹ 'Ylɔv 'wɔsɔlɔda, 'ylɔv bhliɔlɔda, 'ylɔv 'wɔsɔlɔdaa lilisɔlɔ -yɔ kɔpɛsɔlɔ, -mɔ nyuma yia 'bhɔa, 'in wa 'ka dabɔv li -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɔgbe 'wɔ. ³⁰ 'In -slɛɛn da, -wa -gaa lu, tɔlɔa yia 'yuganya -zɛa, 'in -wa -gaa 'yu, -maa tɔlɔa yia luganya -zɛa.»

-Zezu wia -Zeluzalemɔv 'gbv

(Mt 23.37-39)

³¹ We bhla, Falizinyuma tɔlɔa bɛa -Zezu kwesi, 'in wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In 'bhv da, -in mɔni da -putu. Nu, Ewɔlɔv 'yibha ɔ 'ka -mi 'bha.»

³² -Zezu yia we 'bigupali wa -ylaɛ: «A mɔni, a gba -totoo -bho -nyumɛ mia ni -ylaɛ: zuzu 'nyii na vua, 'in na jipea guzɔnya -zɛɛn -yɔ cɔzi. 'In we 'yli taa zɔ na bhia na lubho. ³³ Nu, -zɛɛn, cɔzi -yɔ cɔziɛlɔ, we mi nu, in zɔ na nɔnɔve 'yiliyɔ. Nu, wa 'ka -Lagɔgbɔv -falɔpanya 'bha 'gbe -putu -gv, we 'ni 'yli nani, 'mɔ we 'ni -Zeluzalemɔ 'wɔbhv.

³⁴ «-Zeluzalemɔ -nyuma, -Zeluzalemɔ -nyuma, amia -wa bhaa -Lagɔgbɔv -falɔpanya, 'in nyuma -Lagɔ paa aɔn yoo, -wa bhaa wa gbɔkɔ 'wɔ. Bhla weee nya, sa nyuu gugwɔlɔtia we 'yua 'wlu we -kapue zɔ, 'in we gbliɔ we -gv la, in 'yibha in 'ka 'sa aɔn 'wluɔgɔwɔlɔli, 'in a 'ni we -yɔɲwɔnu. ³⁵ We 'gbv, -Lagɔ yia amiaa -budu 'kadɔ sɔlɔ lapalɔliɔ. 'In in nɛɛ aɔn -ylaɛ: a 'na 'ka 'maslɛɛn 'mi 'yi tiklu, 'in bhla -we nya a 'kaa gba nu,

«Nyumɛ ɔ yia Nyumaa -Kanyɔɔ 'ɲni nya,

-Lagɔ ɲwɔna ɔ 'nyu la»,

'un we bhla 'kaa nyini.»

14

-Zezu jipea guzonyo yabhlo, Zuifov Nyapeyli nya

¹ Zuifov Nyapeyli yabhlo nya, Falizinyumaa 'yugalunyaa 'yabhlo laa -Zezu o 'dεε -gbe, o -yo o 'ka li dabudu. -Zezu plaa o -budu zo, -zugba Falizinyuma -wa mia -bha, -maa yla o tenyii. ² -Zugba nyume yabhlo kaa 'ylylygu -yo, -moo 'ylygbe o 'yu. ³ 'In -Zezu yia -Lago titee gwesanya -yo Falizinyuma layibhae: «'Lee, -amuaa tite nye nyume 'yoo yaayu, we'e 'nye o 'yoo, o 'ka nyume jipe Nyapeyli nyaa?»

⁴ 'In wa 'ni 'yibha wa 'ka we 'bigupalu. -Zezu 'bhitia oo guzonyoo -gbe la, 'in o yia o jipe. 'In o nee o -yla: -in mni. ⁵ 'Bhie, o nee wa -ylae: «Ain glaa -nyume yabhlo, -de o yuu, o -ka -klo 'wubho, o 'na 'ka -mo o -saa, yaayu -de o bhlii, we -ka -klo 'wubho, o 'na 'ka -mo we -sa Nyapeyli nyaa?»

⁶ Da -Zezu gba 'saa, wa 'ni mneni wa 'ka we 'bigupalu o -yla.

-In 'na 'bhulu -na 'de 'wo nyume 'kadu 'bhisa -ni

⁷ -Wa wa laa wee 'feti -gu, -wa mia 'bi -zono 'wubhuda, -Zezu 'yia wa -yo, 'in o yia wa gbuv nine -mni 'pali: ⁸ «Da nyume yabhlo -ka -mi la 'hwnokwafeti -gu, -in -ka -mo nyini, -in 'na -dili 'bi -zono mia 'yugbein -gu la -ni. -We ka gbv -wa, nyume -o ka -vacu -zia -mi, -de wa ka -mo laa! ⁹ 'In nyume -o laa a 'de 'so wee 'feti -gu, o -ka yi, 'in o 'ka -mi -yla gbae: <-In 'nye o 'bi -mni, zo nya -na yia 'wusa, 'in -in 'ka lugbein ladia mni. ¹⁰ Nu, da nyume -ka -mi la 'feti -gu, -in -ka -mo nyini, -in mni -in -di lugbein la. 'In -o laa -mi da o -ka yi, 'in o 'ka -mi -yla gba: <'Tale, yi, -in 'ka 'bi -zono -gu ladi. Tono, 'in -muv ylimania -na 'hni, nyuma -wa -in -yo wa 'so mia lililu gwe 'ylyi 'wu. ¹¹ Nu, nyume -o ylimania o 'de, zo -Lago yia o belia, 'in nyume -o belia o 'de zo, 'ylimania -Lago yia o.»

-Wa a 'kaa la lililu -yo

¹² 'Bhie -Zezu nee o laa o -ylae: «Da -in -ka lililu lenu, -in 'na lali -na 'talea, -na bhelia, -na zuaylinyuma -yo -na -lima 'hnumnyaa 'dekpva -ni. Nu, zli wanuv 'yly -ka nyini wa -ka -mi la, -zugba -we -in nva le we 'bigu wa 'palia. ¹³ Nu, -in -ka 'fetu lililu lenu, -in la bobabhanya, 'kukunya, 'tigitigunya -yo 'lolonya. ¹⁴ Nu, -in -ka 'sa nu, -zugba, 'wututue -dlao mi -na -nu nya. Wa 'ni mneni wa 'ka -mi -lu yabhlogoo 'nye we 'bigu. Nu, -Lago yia we 'bigupalu -mi -yla. Da nyuma tiklu yia tlitlunya glaa 'wusa, we zli.»

'Feti 'kadu gbuv nine

(Mt 22.1-10)

¹⁵ -Muv 'bigu, nyuma -wa mia lililu gwe, wa glaa -nyume yabhlo 'nva welunya -mni, o nee -Zezu -ylae: «Nyume -o yia lia -Lago nyumaa 'wlulapigbe 'wu, 'wututue -dlao mi -mo -nu nya.»

¹⁶ -Zezu nee o -ylae: «Nyume yabhlo -saa 'feti 'kadu, 'in o yia nyuma duun la. ¹⁷ Lilibhla bea, 'in o yia o zolubhonnyo yabhlo tie, o gba -wa o laa -ylae: <A yi, nu, lililu pipie ka bhia.»

¹⁸ «'In wa 'de weee yia gbagbie bhli -bhlo -bhlo nu, <-In ti -amuaa -yogbu 'wu». Tiano nee oo zolubhonnyo -ylae: <In ka kpaa yabhlo zo, 'mu na mnia 'yia -kpa. We 'gbv, -mi na bhuhoe, -in ti na -yogbu 'wu.» ¹⁹ 'In 'yabhlo nee o -ylae: <In ka 'bhli kugbua zo, 'mu na mnia laylala. -Mi na bhuhoe, -in ti na -yogbu 'wu.» ²⁰ -Budu nee 'ya o -ylae: <Desleen na bhua da 'hwno kwada. We 'gbv, in 'ni mneni in 'ka mni.»

²¹ «Zolubhonnyo 'bhitia lu o -kanyoo -gbe, 'in o yia we 'bigu -dunya o -sali. 'In -buduu -kanyo yia 'ce -papie bhli. 'In o nee o zolubhonnyo -yla: <-In mni 'gbe nukple slu, -mo we -gblagblunya -yo we -gwelanya -gu, -in -yo bobabhanya, 'kukunya, 'lolonya -yo 'tigitigunya yi.» ²² -Muv 'bigu, zolubhonnyo yia, 'in o nee: <Na -kanyo, -we -in gbaa in nu le, in ka we lenu. 'In 'bu tova yi 'yaa 'wutu.» ²³ 'In -buduu -kanyo nee o zolubhonnyo -ylae: <-In mni, -in 'plili -gwelanya -gu, we -yo kpaa -yoonya 'wu, 'in -wa -in -ka 'yi, -in

gba wa -yla -gla nya, wa yi na -gbe. 'In na -budu 'ka ye. ²⁴ In nɛɛ aun -ylae: waa tianyuma -wa in laa, wa 'yabhlogbɔɔ 'na 'ka na 'feti -gv -lu li.»

Sa wa 'kaa -Zezu 'bi nu, mu ni
(Mt 10.37-38)

²⁵ Nyumaa -zlo -yɔ -Zezu mi 'yloogblu nuda, ɔ 'bhitia wa -gbe, 'in ɔ nɛɛ wa 'de weee -ylae: ²⁶ «Nyume -ɔ -ka 'mi 'bi yi, in namanɔ ɔ dɔdɔ, we 'ka ɔ dide, ɔ 'nyaa, ɔ 'ɲwnɔ, ɔ 'yua, ɔ bhelia, ɔ bhɔɔa -yɔ ɔ 'debbie -gbolu 'wuzi. We 'ni -mɔɔɔ, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka na 'bunɔnyɔ -zɛ. ²⁷ 'In nyume -ɔ 'ni ɔ stasiee *su 'wɔbhu, ɔ 'ka 'mi 'bi yi, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka na 'bunɔnyɔ -zɛ.

²⁸ «Nu, amiaa lu -nyume -mɔmɔ, -ɔ gba ɔ 'ka -budu 'kadu 'subha, 'in ɔ'ɔ -di la, ɔ'ɔ zeli 'gwɛzi -we mia ɔ kwɛɛa? 'In -de wee 'gwɛzi mneni we 'ka wee -budu bhiaa? 'In ɔ'ɔ yibheli we 'jia? ²⁹ We 'ni -mɔɔɔ, ɔ -ka wee -buduu gwe glu pali, ɔ sɔ -ka we 'subhasubhee -yɔbhiali, -wa weee yia -bha 'yia, 'in wa bhlia ɔ nyamie? ³⁰ Gbaa wa yiae: «Nyume -mɔni bhlia -buduu subhasubhee, 'in ɔ sɔ yia we -yɔbhiali.»

³¹ «'Sa -bhlokpade, nyumaa 'wlulapilinyɔ yabhlo kaa 'slɔja 'wlu glu 'sɔ 'wlu kugbua, ɔ -ka gba, ɔ 'ka nyumaa 'wlulapilinyɔ -putu -ɔ kaa ɔnɔ 'slɔja -zakpa 'sɔɔ -gbe tu kwa, la ɔ dia, 'in ɔ yibhaa ɔ 'de la: «Lee, in mneni in -yɔ ɔ 'ka tu gu?» ³² We -ka ɔ 'ni we mneni, 'in ɔ tiea nyuma, nyumaa 'wlulapilinyɔ -mɔnu -gbe. Da -mɔɔ -tlɔlɔ -sɔ ɔ -yɔ la, 'in ɔ 'ka -mɔɔ -yla gba 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ -tu wa nyidi.

³³ «'Sa -bhlokpade, nyɔɔ nyɔɔ -ka amiaa lu -nyume nya -mi, ɔ 'ni ɔ -kakalu weee -bli -gv 'pali, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka na 'bunɔnyɔ -zɛ.»

Gumu -we 'bhva 'nɔɲwe
(Mt 5.13; Mk 9.50)

³⁴ 'In -Zezu yia we -gɔdɛ: «Gumu mia, -lu -zɔnɔ -wa. 'In gumu -ka 'nɔɲwe 'bhv, sa wa 'ka we namania? ³⁵ We 'ni 'ylinani, dɔdɔɔ -nɔ nya, we 'ni 'ylinani -ylikpeduduu -nɔ nya. 'Pipee wa vitelia we.

«-ɔ -ka we 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nɔ we.»

15

Bhlabhle mnɔaa gbɔɔ nine
(Mt 18.12-14)

¹ 'Yli yabhlo nya, *nisun -gwɛzisanya -yɔ gbɔnyuuu kwe -cian tɔlɔ bɛa -Zezu kwesi, wa 'ka ɔ weli yukwli pulɔ. ² Falizinyuma -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya saa -Zezuu 'ɲni, wa nɛɛ: «Nyume -mɔni kpaa gbɔnyuuu kwe -cian sɔ 'sɔ nya, 'in ɔ -yɔ wa lia dabudu!»

³ 'In -Zezu yia wa gbɔɔ nine -mɔni 'pali: ⁴ «Amiaa lu -nyume yabhlo -ka bhlabhle glu gbu -ka, we lu -bhlabhle yabhlo -ka mnɔ, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka we glu -mnɔ 'ya kugbua le gbomnɔ lida tu? ɔ 'ka wee -bhlo mnɔ 'yiliblanɔnɔ mni, 'in ɔ ka we 'yu? ⁵ 'In da ɔ 'yia wee bhlabhle, ɔ dli namania, ɔ yia we -bli gba lapali. ⁶ ɔ nyinia ɔ -buduɲwɛɛ, tɔn, ɔ laa ɔ 'talea -yɔ ɔ ladɔnya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «A -yɔ 'mi 'sɔ li 'mɔna. Nu, na bhlabhle mnɔa, in ka we 'yu!»

⁷ «In nɛɛ aun -yla, 'sa -bhlokpade, gbɔnyuu -lɛnɔnyɔ yabhlogbɔɔ 'bhva ɔ gbɔnyuu 'bu 'gbɔ, 'mɔna 'kadu mi yali. Nyuma tikliu glu -mnɔ 'ya kugbua le gbomnɔ, -wa pupalia 'wlukɔn la nu, wa gbɔ 'ni dli 'bhiti gbɔ 'wolapili, wee 'mɔna -zi wa -nɔ 'wu.

'Gwezii tama mnɔaa gbɔɔ nine

⁸ «Yaayu, 'ɲwnɔ yabhlo kaa 'gwɛzi tama kugbua, 'in we 'yabhlo -ka mnɔ, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka 'nape -nyuma, 'in ɔ 'ka -budu zɔ laylipe, ɔ 'ka we datali yleleɛ, 'in ɔ 'ka we 'yu? ⁹ 'In da ɔ 'yia wee 'gwezii tama -bhlo, ɔ laa ɔ 'talea -yɔ ɔ ladɔnya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «A -yɔ 'mi 'sɔ li 'mɔna. Nu, na 'gwɛzi tama -bhlo mnɔa, in ka we 'yu!»

¹⁰ «In nɛɛ aun -yla 'sa -bhlokpade, gbɔnyuu -lɛnɔnyɔ yabhlogbɔɔ 'bhva ɔ gbɔnyuu 'bu 'gbɔ, 'mɔna 'kadu mi -Lagɔɔ 'anzi nyidi.»

Mnɔmɔnyuu gbɔɔ nine

¹¹ -Zezu nɛɛ 'yaa: «Nyumɛ yabhlo ka nukpasiyua 'sɔ. ¹² 'Bɩsubhayu nɛɛ ɔ dide -yɛa: <Dide, -na 'bɩ -in 'ka yaa -ain -yɔ tɩ nɩ, -in dlili we, 'in -in 'ka na -nɩ wla.> 'In wa dide yia wee 'bɩ ɔ 'yua sɔbbie 'wuladlili.

¹³ «'Yli 'sɔ -lɛ 'plia, 'in ɔ nyimesloyu yia ɔnɩv wee 'bɩ pɛlv 'pa. ɔ 'bhua we 'gwɛzi 'wɩ, 'in ɔ yia dɩdɩ -putu -gɩ mɩ 'pɩpɩ. -Mɔ ɔ -nyumɔnɩv wee 'gwɛzi, pɩnplagbɩv lɛnɩv nya. ¹⁴ Da ɔ bhua ɔ 'gwɛzi weee nyumɔe, 'in ɩwɔ 'kadɩ yia wee dɩdɩ -gɩ yɩ. Tɔn, ɔ 'nɩ lililu -kaa 'gbɩ, 'in ɩwɔ yia ɔ 'bhabhie bhli. ¹⁵ -Bha ɔ mɩna -slɛɛn wee dɩdɩ -gɩv nyumɛ yabhloo -gbɛ lubho nɩv. 'In -mɔɔ yia ɔ -mɔɔ kpaɩ kwa, ɔ 'ka -bobo ɩwɛkɩ. ¹⁶ ɔ 'yibha yaa gwesi -we -bobo lia, ɔ 'ka we li. 'In nyumɛ yabhlogbɔɔ'ɔ 'nyɛ we ɔ.

¹⁷ «Tɔn, ɔ dli -saa ɔ zukpa, 'in ɔ nɛɛ: <Na didee lubhonɩnya ka lililu duun, wa 'nɩ mneni, wa 'ka we li. 'In, -zugba, -amɩ, na tli ɩwɔ nya -seli. ¹⁸ Didee -gbɛ na yia lubhitia, 'in in 'ka ɔ -yɩa gbɛ: <Dide, in ka gbɩnyuu lɛnɩ -Lagɔ -yɩa, 'in in yia -mɩ -yɩa we lɛnɩ. ¹⁹ In 'nɩ -slɛɛn we 'klɩ -ka, -in 'ka 'mɩ la -na 'yɩ. Nɩ, 'bhu 'mɩ 'wɩ -na lubhonɩnyaa 'yabhlo 'bhisa.> ²⁰ ɔ -sɔɩ 'wɩ, 'in ɔ yia ɔ didee -gbɛ lubhiti.

«Da ɔ -tlɩlɩv -slɔ -budɩwɛɛ -yɔ la, ɔ dide yia ɔ -yɔyɩ. 'In nyazi yia ɔ 'wɩ yɩ bhabha, ɔ -yɔ -gwagwɛ mɩna ɔ yoo, 'in ɔ yia ɔ gbleli. ²¹ Tɔn, ɔ 'yɩ nɛɛ ɔ -yɩa: <Dide, in ka -Lagɔ -yɩa gbɩnyuu lɛnɩ, 'in, in yia -mɩ -yɩa we lɛnɩ. In 'nɩ -slɛɛn we 'klɩ -ka, -in 'ka 'mɩ la -na 'yɩ.>

²² «'In ɔ dide nɛɛ ɔ zɔlubhonɩnya -yɩa: <A 'pulo! A -la ɔ 'ylinanɔ -bana yabhlo. A -pla we ɔ 'wɩ, a fa ɔ ɔwɩlɩ sɔ 'wɩ, a -pla ɔ -sakwla bhv 'wɩ. ²³ 'Bhli -dɔgbɩ palɩ dɛ 'kpɩ, a -yɔ we yɩ. A 'bha we, 'fɛtɩ -wa! -A 'ka li! ²⁴ Nɩ, na yɩ mɩa da, ɔ ka tli, 'in ɔ yia ganɔ, ɔ ka mnɔ, 'in in yia ɔ 'yɩ.> 'In wa yia 'fɛtɩ -sasɛɛ gwɛdɩ.

²⁵ «We bhla, -zugba ɔ 'yɩ kpaɩ mɩ lubho nɩda kpaɩ. ɔ mɩ -zɔɔ yida, da ɔ cipaa -budɩwɛɛ, 'in ɔ yia lɩv -yɔ -lilii wɛlɩ 'nɩ. ²⁶ ɔ laa zɔlubhonɩnyɔ yabhlo, 'in ɔ yia ɔ layibha: <'Lee, lɛɛ -lɩ nɩ lɛa?> ²⁷ Zɔlubhonɩnyɔ yia we 'bɩgɩpalɩ ɔ -yɩa: <-Na bheli yia lɩ, we 'gbɩ, 'kpɩkabhlii -dɔgbɩ -a 'sialɩ, 'in -na dide yia we 'bha. -We ka gbɩ -wa, ɔ ka 'kuayli, 'in ɔ yia ɔ 'yɩ.>

²⁸ «'In ɔ 'yɩ kpaɩ yia 'cɛ 'pa, ɔ nɛɛ ɔ 'nɩ -budɩwɛɛ nyɩ. ɔ dide 'tlaa, 'in ɔ yia ɔ bhubhoe nɩ, ɔ mɩ -budɩwɛɛ. ²⁹ 'In 'yɩ yia we 'bɩgɩpalɩ ɔ dide -yɩa: <-Tali, in ka -mɩ -yɩa lubho nɩ -zɩ duun nya. In 'nɩ -slɔ -na wɛlɩ yabhlogbɔɔ 'nɩwɛ -sa. 'In -zugba, -in 'nɩ -slɔ -amɩ wliyu yabhlogbɔɔ 'nyɛ, in -yɔ na -lima 'ka 'fɛtɩ -sa. ³⁰ -Na 'yɩ -ɔ -nyumɔɩ -na -li 'naabɩzɩwnɩ nya nɩ, mɔ yia lɩv 'gbɩ, 'in -in yia 'kpɩkabhlii -dɔgbɩ 'kadɩ -a 'sialɩ nɩ 'bha!>

³¹ «ɔ dide nɛɛ ɔ -yɩa: <Na 'yɩ, -mɩ -yɔ 'mɩ mɩ 'yɩ weee nya. -Lu weee in kaa, we mɩ 'ya -na -nɩ nya. ³² Nɩ, -na bheli -na yia da -yɔ, ɔ ka tli, 'in ɔ yia ganɔ. ɔ ka mnɔ, 'in in yia ɔ 'yɩ. We 'gbɩ, -a mneni, -a 'ka 'fɛtɩ 'kadɩ -sa 'muna nya.> »

16

-Luu 'yliyɔzɩnyɔ 'nyuuu gbɩv nine

¹ -Zezu nɛɛ ɔ 'bɩnɔnya -yɩa: «'Yli yabhlo nya, 'ɩnumnɩnyɔ yabhlo ka ɔ zɩzɩnɩv 'yliyɔzɩnyɔ yabhlo, 'in nyuma yia ɔ -yɩa fɛn 'tɩbhɩv mɩ nɩ: <-Na zɩzɩnɩv 'yliyɔzɩnyɔ mɩ -na zɩzɩnɩv -nyumɔda.> ² Tɔn, ɔ yia ɔ zɩzɩnɩv 'yliyɔzɩnyɔ la, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yɩa: <In ka 'dɩ 'nyuu 'nɩ -na gbɛgbɛin. Lubho -we -in nɩv, -in -slɩlu 'mɩ we 'klɩ. -We ka gbɩ -wa, -in 'na 'ka -slɛɛn na zɩzɩnɩv 'yliyɔzɩnyɔ -zɛ.>

³ «'In ɔ lubhonɩnyɔ nɛɛ ɔ 'dɛ dli zɔɛ: <Na -kanyɔ -ka 'mɩ kwɛɛ -sa, sa in 'ka we nɩv? In 'nɩ latɛ, in 'ka kpaalubho nɩ. 'In, in 'ka -kɩn, zɩ -mɩv bhala 'mɩ. ⁴ Aa! Da na -kanyɔ -ka 'mɩ kwɛɛ -sa, -we in 'kaa lɛnɩ, 'in nyuma tɩlɩv 'ka 'mɩ 'bɩ 'nyɛ, in -yɩ wɛ!>

⁵ «'In -wa ɔ -kanyɔɔ kpagbɩ mɩ 'wlu, ɔ yia wa la -bhlo -bhlo. ɔ yia tɩnɩv la, 'in ɔ nɛɛ -mɔɔ -yɩa: <Na -kanyɔɔ kpagbɩ zuma mɩ -mɩ 'wlu?>

⁶ «-Mɔɔ yia we 'bɩgɩpalɩ ɔ -yɩa: <'Kpɩ -balii glɩ gbɩ mɩ 'mɩ 'wlu.>

«'In ɔ nɛɛ -mɔɔ -yɩa: <-Na 'sebhe nɩ, -in -dɩ la slɩ, -in cɛlɩ glɩ 'sɔ 'ya kugbua.>

⁷ «-Muu 'bigu, 'in ɔ lubhononyo yia 'yabhlo layibhae: <'In -mi, kpagbu zuma -in ka 'wlua?»

«'In -moo yia we 'bigupali ɔ -ylae: <'Mno bii glu gbu.»

«ɔ nee ɔ -ylae: <-Na 'sebbe ni, -in celi glu -mna.»

⁸ «Nu, -luu 'yliyozonyo 'nyuuu -kanyo yia ɔ 'ɲni kwali ɔ naciakakie 'gbu.» 'In -Zezu yia we 'wlubha, gbagbie nyae: «Nu, dudu ni -gu -nyuma ka naci 'nyuu wa 'dekpva nyidi, we 'ka zli 'klu -nyuma -zi.»

⁹ -Zezu yia we -gudi: «In nee ain -ylae: a dili nyuma 'tale, dudugvu 'ɲnumnilu nya. Zli we yia ain 'wubɔa, 'in wa 'ka amiaa 'lakpasu kpa, -Lagoo -zoo.»

¹⁰ «Nyume -ɔ mia tiklu -li yua -seseɛ lenɔda, ɔ tiklu 'ya -li 'kadu lenɔda. Nyume -ɔ 'nia -mi tiklu -li yua -seseɛ lenɔda, ɔ 'ni 'ya tiklu -mi -li 'kadu lenɔda. ¹¹ A 'ni -mi tiklu, 'in a 'ka dudu -gvu 'ɲnumnilu -we bhua la kpa, nyoo 'ka ain 'ɲnumnilu -zoo yoo 'nyea? ¹² 'In a 'ni -mi tiklu, a 'ka nyuma -putuu -lu kpa sa -yibheli, -we -wa amiaa -nu, nyoo 'ka we ain 'nyea?»

A 'na 'bhulu 'gwezi 'wu amiaa -kanyo nya -ni

¹³ «Lubhononyo yabhlogboo 'ni mneni ɔ 'ka -cian 'so -yla lubho nu. Nu, 'yabhlo ɔ yia 'wonyea, 'in ɔ 'ka -bhloo zekali. 'Yabhlo -yo ɔ yia lanɛa, 'in -bhlo 'ka ɔ dudvnyuman. A 'ni mneni a 'ka -Lago -yo 'gwezi -yla lubho nu dabudu.»

-Zezu gbalia Falizinyuma -gu

(Mt 11.12-13, 5.31-32; Mk 10.11-12)

¹⁴ 'Gwezi nani Falizinyuma dudvu 'gbu, wa 'nua welinya -mini, -zugba wa pali -Zezu gla. ¹⁵ -Zezu nee wa -ylae: «Amia nua amiaa 'de nyuma tiklu 'wu nyuma 'yiliya 'wu, 'in -Lago -yi amiaa dli. Nu, -we mia 'kaduu nyuma 'yiliya 'wu, 'wu -Lago nyea we.»

¹⁶ «We 'ka 'Zan -Batisu bhla yli, -zugba Moizu titee 'sebbe -yo -Lagobvu -falipanyaa 'sebbe mi la. We 'ka wee bhla 'wubhu, -Lagoo nyumaa 'wlulapilgbu wa gba. 'In nyuma duun gva la, wa 'ka we zo pla. ¹⁷ Nu, yali -yo dudu mneni we 'ka labhu. 'In titee celilu 'ya yabhlogboo 'ni mneni we 'ka 'sa labhu.»

¹⁸ «Nyume -ɔ -ka ɔ 'ɲwno kwnɛɛ -sa, ɔ -ka 'ɲwno -putu kwa, gbonyuu ɔ nua le. 'In -ɔ -ka kwnɛsarɲwno kwa, gbonyuu -moo nua le.»

'ɲnumninyo -yo bobabhanyo -Lazali

¹⁹ -Muu 'bigu, -Zezu yia wa gbvu nine -mini 'pali: «'ɲnumninyo yabhlo mi bhaa, 'ylinano -naanya ka -vale 'tea, 'mu ɔ plaa 'wu. 'In 'yli weee zli, ɔ saa 'feti 'muna nya.»

²⁰ -Muu bhla, bobabhanyo yabhlo wa laa -Lazali, -ɔ ka ku 'gbia 'bhua la, -moo pi ɔ 'ɲnumninyoo -buduɲweɛ la. ²¹ 'In lililunya -we bhlia ɔ 'ɲnumninyoo 'tabhle zo, -Lazali 'yibha yaa ɔ 'ka we li. 'In -zugba gwunya menɔ ɔ 'gbia 'yli la.»

²² «'Yli yabhlo nya, bobabhanyo yia tli. 'In -Lagoo 'anzunya yia ɔ Ablaamu kwesi kwa. 'ɲnumninyo -moo yi 'yaa tli, 'in wa yia ɔ 'bhlu. ²³ 'ɲnumninyo mi siada -mo tilitnyaa dudu -gu, ɔ 'bhua 'wlu 'wu, 'in ɔ yia Ablaamu -yoyi 'pɔpi, -zugba -Lazali mi -moo kwesi. ²⁴ Tɔun, 'in ɔ yia 'wukpi: <Dide Ablaamu, -in 'yuli 'mi nyazi, -in tie -Lazali, ɔ 'ka ɔ -kwitayaa 'mne 'nyu lu fa, 'in ɔ 'ka na mo -gu lawotolu. Nu, in mi siada bhabha -seli -kosu 'wu.»

²⁵ «'In Ablaamu yia we 'bigupali ɔ -ylae: <Na 'yu, -in 'pa -bha dli nu, -in ka -nanvu zuzoo weee 'yi zlume dudu -gu, -zugba -Lazali sia. -Sleen, wa mi -Lazali dli -belu -yopalida -seli, -zugba -mi -na sia. ²⁶ 'In 'ya, 'gbiwlu 'kadu mi a -yo -ain 'so nyidi. We 'gbu, nyuma -wa 'yibhaa wa 'ka -amiaa -gbe 'bhv, wa 'ka amiaa -gbe mni, wa 'ni we mneni. 'Sa -bhloo 'de, da -in mia, nyume yabhlogboo 'ni mneni -moo 'ka 'ya -mo 'bhv, 'in -moo 'ka -amiaa -gbe yi.»

²⁷ «'In ɔ 'ɲnumninyo nee: <Dide, -mi na bhuhhoe, we -ka 'sa -mi, -in tie -Lazali na didee -buduɲweɛ. ²⁸ Nu, in ka bhelia gbu, -Lazali kwa wa weli, wamia yi 'ya stasiada -mini yi.»

²⁹ «Ablaamu yia we 'bigupali ɔ -ylae: <-Na bhelia ka Moizu titee 'sebbe -yo -Lagobvu -falipanyaa 'sebbe kweɛ, -we we gbaa wa -yla, wa zu we 'nuɲwe!»

³⁰ «'In ɔɔ 'ɛnumninyɔ nɛɛ: <Dide Ablaamu, gbuzɔnu -wa, mu -nanu -wa 'bhie, nu, nyime yabhlo -ka -seli 'bhu tɛtɛlɛnyaa -gbɛ, ɔ -ka wa wɛli kwa, 'in wa 'bhitia wa dli.>

³¹ «'In Ablaamu nɛɛ ɔ -ylaɛ: <-We Moizu titee 'sebhɛ -yɔ -Lagɔgbuu -falɔpanyaa 'sebhɛ gbaa, wa 'ni we 'nuɛwɛ zu, nyimɛɛ 'dɛ yi 'wɔsɔ tɛtɛlɛnyaa glaa, ɔ yi wa wɛli kwao, wa 'na 'ka ɔ wɛli 'wɔɔwɔnu.> »

17

Gbonyuu -yɔ nyimɛɛ -yɔgbu 'wɔtɛtɛ

(Mt 18.6-7, 21-22; Mk 9.42)

¹ -Zezu nɛɛ ɔ 'binɔnya -ylaɛ: «Gbu -we 'kaa nyuma gbonyuu lukwa, we mi la 'kɔmu. Nyime -ɔ ka -gbɛ wee gbonyuu -ka 'bhu, gbonyuu mi ɔ -nu nya. ² 'In wa -ka ɔ tukpa 'kadu -bli -yɔ gbuanɛ, wa -ka ɔ gumunyu lu viteli, we nanɛ 'yɛli ɔ -nu nya. ɔ yi 'yɛlaasi -manu 'yabhlo gbonyuu lukwa. ³ A zu amɛaa 'dɛ 'yɛliɔ!

«-Na bheli -ka gbonyuu lɛnu, -in palɛ we ɔ -yla la. ɔ -ka we yibheli, -in ti ɔ -yɔgbu 'wu. ⁴ -Na bheli -ka -mi -yla gbonyuu lɛnu -zakpa gbesɔ 'yɛli -bhlo nukplɛ, 'in ɔ -ka -na -gbɛ yi, ɔ -ka we yibheli, wee 'yɛli -bhloo 'dɛ nya -zakpa gbesɔ, -in ti ɔ -yɔgbu 'wu.»

-In 'ylimani -amɛaa dɛzɔzɔvɛ -gɔwɔla

⁵ 'Yɛli yabhloo zɛli, -Zezuu tietienya nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, -in 'ylimani -amɛaa dɛzɔzɔvɛ -gɔwɔla.»

⁶ 'In Nyumaa -Kanyɔ yia we 'bɛgɔpalɛ: «Amɛaa dɛzɔzɔvɛ -ka -mi 'kienyi mutadu 'ya 'bhisa, a mnɛni a 'ka su -mɛni -yla gba: <-In 'tɛli, -in 'ka -na 'dɛ faa mɛni gumunyu lu>, 'in we zua aɛn 'nuɛwɛ.

Lubhonɔnyɔɔ nɔnu -lubho

⁷ «Sa 'bhisa: aɛn glaa, nyime yabhlo ka lubhonɔnyɔ yabhlo, kpaapanyɔ nya, 'nɔɔluu 'yɛliɔzɔnyɔ nya. Da -mɔɔ -ka kpa 'bhu, ɔ -ka -mɔɔ -yɔyɛ, ɔ yi -mɔɔ -yla gba: <-In yi sɛli, -in 'ka lɛli? ⁸ -Innya, nu, gbaa ɔ yia ɔ -ylaɛ: <-In pi na lililu, -in 'bhiti -na -bana. -In wɛli na lililu, in -ka lilie bhɛa 'bhie, -in 'ka -na -nu li.> ⁹ ɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka ɔ lubhonɔnyɔ fuo 'pa, -we ɔ gbaa -mɔɔ -yla, -we -mɔɔ nva lɛɛ 'gbu, we 'ni mu? ¹⁰ 'Sa we mi 'yaa amɛaa -nu nya: -we weee -Lagɔ gbaa a nu lɛ, a -ka we lɛnu, a gbaɛ: <Lubhonɔnyaa -kpa -amɛa -mɛa, -we -Lagɔ gbaa -a nu lɛ, 'mu -a nva lɛ.> »

-Zezu jipea *sɔlibhanya kugbua

¹¹ Da -Zezu mia -Zeluzalemɛ mnɛni, 'in ɔ yia Samalii -yɔ Galilee 'wɔgbelida 'plɛli. ¹² Da ɔ plaa 'gbe yabhlo nukplɛ, 'in *sɔlibhanya kugbua yia ɔ yoo yi. ¹³ Wa -tɛlɛ ɔ -yɔla, 'in wa yia 'wɔkpɛkpɛ bhli: «-Zezu, -Slolunyo, -in 'yɛli -aɛn nyazi!»

¹⁴ -Zezu 'yia wa -yɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A mɛni amɛaa 'dɛ -Lagɔbɔbɔnya 'klɛslɔluu.»

Da wa mia mnɛni, 'in wa yia 'pu. ¹⁵ Wa glaa, 'yabhlo yibheli we 'ji nu, ɔ ka 'pu, 'in ɔ yia lɔbhiti, -zugba ɔ mnɛni -Lagɔɔ 'ɛni, 'wɔkpɛkpɛ nya. ¹⁶ ɔ bhli -Zezuu bhv -yɔ, ɔ yia ɔ 'wɛli zɔfa, 'in ɔ yia ɔ fuo 'pa. ɔɔ nyime mia, *Samalii -nyime -wa. ¹⁷ Tɔɔn, -Zezu nɛɛ: «'Lee, nyuma kugbua 'ni 'pu, wa gbomɛna pɛni 'na? ¹⁸ 'Mu we 'ni 'lakpayu -mɛni 'wɔbhv, nyime yabhlogbɔɔ 'ni 'wlukɔvɛn lapɔpalɛ, ɔ 'ka -Lagɔ fuo 'paa yii?» ¹⁹ 'Bhie, -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In -sɔ 'wu, -in mɛni. -Na dɛzɔzɔvɛ ka -mi pue.»

-Lagɔɔ nyumaa 'wlɔlapɛli mi aɛn nyɛli

(Mt 24.23-28,37-41)

²⁰ Falizinyuma yia -Zezu layɛbha 'lee: «Lɛbhla -Lagɔɔ nyumaa 'wlɔlapɛlibhla 'ka nɛni?» 'In -Zezu yia we 'bɛgɔpalɛ wa -ylaɛ: «-Lagɔɔ nyumaa 'wlɔlapɛli mia, wa'a 'yɛli we -yɔ 'yɛli nya. ²¹ Wa 'na 'ka gba nu, <A -talɛ, -Lagɔɔ nyumaa 'wlɔlapɛli mi -seli!> 'in <We mi mɔ!> A yibheli we 'ji nu, *-Lagɔɔ nyumaa 'wlɔlapɛli mi aɛn nyɛli.»

'Yɛli -we nya Nyimɛɛ 'Yu 'kaa yi

²² 'Bhie, -Zezu nɛɛ ɔ 'binɔnya -ylaɛ: «Bhla yabhlo yia nɛni, 'in a 'ka gba, a 'ka *Nyimɛɛ 'Yu 'yɛli, 'yɛli -bhlogbɔɔ nya, 'in a 'na 'ka ɔ 'yɛli. ²³ Nyuma -ka gba: <ɔ mi -seli>, 'in wa -ka gba,

«O mi mɔ», a 'na dili we dli 'wu -ni, 'in a 'na mnini -mɔ -gwagwie nya -ni. ²⁴ Sa 'nyu -ka 'yika 'pa, we -nyumali bhva yalu gwedilida, 'in we mnua we bhualida, zli Nyumee 'Yu yia yia, 'sa ɔ yia -mia. ²⁵ We mi ni, ɔ sia -slɔ bhabha, 'in desleen -nyuma 'ka ɔ solu lapali.

²⁶ «-We 'plia *Noweee bhla, Nyumee Yuu yiyizli, mu -bhloo de yia lenva. ²⁷ Noweee bhla, nyuma mi lida, wa mi 'mada, wa mi kukwalida, wa mi wa 'ɲwniyua yli zɔda, 'in Noweee batoo 'wu -gbla yli yia nyini. Nowee -gblaa batoo 'wu, tɔn, zezeguda lua, 'in 'nyu yia nyuma lasa.

²⁸ «*Lɔtu bhla 'sa -bhlokpade we nua: nyuma mi lida, wa mi 'mada, -zugba, wa zɔ lu, 'in wa pa -vale, wa pa kpa, 'in wa subha -budu. ²⁹ 'In 'yli -we nya Lɔtu 'bhva *Sodomu, wee 'yli nya -Lagɔ kwilila -kosu -yɔ -bhuhui slo, 'in we yia wa lasa.

³⁰ «'Yli -we nya Nyumee 'Yu yia 'bhlewlva, 'sa -bhlokpade we yia nua.

³¹ «Wee 'yli nya, -ɔ -ka nyapɛda -mi 'pipee, ɔ 'na mnini ɔ 'gba 'wubhua -budu zɔ -ni. 'Sa -bhlokpade, -ɔ -ka kpa -mi, -mɔɔ 'na bhitali lu -zɔɔ -ni. ³² A 'pa Lɔtu 'ɲwnɔ dli -gu. ³³ Nyume -ɔ -ka ɔ 'yliyɔgagie 'wugu, 'wu ɔ yia we bɔa. 'In -ɔ -ka ɔ 'yliyɔgagie 'wubɔ, kwɛɛ we yia ɔ -tua. ³⁴ In nɛɛ au -yla gbuzɔnu saɛ: wee 'yli -minu sabɔ, nyuma 'sɔ -ka lapida -mi, 'yabhlo wa yia 'wubhua, 'in wa 'ka -bha -gɔdu ti. ³⁵ 'ɲwni 'sɔ -ka -lu bhuda -mi, 'yabhlo wa yia 'wubhua, 'in wa 'ka -bha ɔ -libheyi ti. [³⁶ Nyuma 'sɔ -ka kpa -bhlo 'wu -mi, 'yabhlo wa yia 'wubhua, wa 'ka -bha ɔ -libheyi ti.]»

³⁷ 'In -Zezuu 'bunɔnya yia ɔ layibha 'lee: «Nyumaa -Kanyɔ, da gbu -minu 'ka lenva?» 'In -Zezu yia we 'biɔpaliɛ: «Da 'kwie -ka -mi, -bha -ɲwaaa -zlo mia.»

18

Gbuwubhunyo 'nyuu -yɔ -dugbanɲwɔ

¹ -Muu 'biɔ, -Zezu yia wa gbuu nine 'pali, ɔ 'ka we wa 'kluslolu nu, -Lagɔ wa 'kaa bhuhhoeda -tu 'kɔmuu, 'kua 'na wlali wa 'ylila -ni. ² «Gbuwubhunyo yabhlo mia 'gbe yabhlo 'wu, ɔ'ɔ sɔ -Lagɔ, 'in ɔ'ɔ zu nyume yabhlogbɔɔ 'nɔɲwɛ. ³ Wee 'gbe -bhloo 'de 'wu, -dugbanɲwɔ yabhlo mi -bha 'ya. 'Kɔmuu ɔ mnua ɔ gbuwubhunyoɔ -gbe, 'in ɔ gbaa ɔ -ylae: «-In 'bhu in -yɔ na tɔnyɔ 'sɔɔ nyidi gbu 'wu».

⁴ «'Yli weee nya, ɔ gbuwubhunyoɔ ɲwnu we -yɔ. 'Bhie, 'yli yabhlo nya, 'in ɔ yia 'wlukɔn lapɔpali, ɔ nɛɛ ɔ 'dɛɛ dli zɔɛ: «'In sɔ -Lagɔ, 'in 'in zu nyume yabhlogbɔɔ 'nɔɲwɛ, gbuzɔnu -wa. ⁵ Nu, -dugbanɲwɔ -mɔni mi 'mi stalida duuun 'gbu, ɔ gbu na yia 'wubhua. We 'ni -muu, 'in ɔ yia 'mi siala 'yli weee nya.» »

⁶ 'Bhie, Nyumaa -Kanyɔ yia we -gɔdiɛ: «-We ɔ gbuwubhunyo 'nyuu gbaa, a pulu we yukwli! ⁷ 'In -Lagɔ naa, -mɔɔ -bhasanya -ka ɔ gbɛgbɛin 'wukɔda -mi zlvkɛ -yɔ jibheza, -mɔɔ 'na 'ka wa -yɔgbu 'wubhu tkli? 'Lee, we 'bi ɔ yia 'wugwɛɛɛɛ yɔ? ⁸ In nɛɛ au -ylae: -unnya, wa gbu ɔ yia 'wubhua slɔ. 'In da Nyumee 'Yu -ka yi, ɔ yi dɔzunya dudu -gu yli?»

Falizinyume -yɔ nisun -gwezisanyɔɔ gbuu nine

⁹ Nyuma -wa yia wa 'de tkli -Lagɔ 'yliya 'wu, 'in wa tlilia nyuma tɔlva 'ylila, ma -yla -Zezu 'paa gbuu nine -minu: ¹⁰ «Nyuma sɔ mnua -Lagɔbudu 'kadu zɔ -Lagɔ bhuhhoea. 'Yabhlo -wa Falizinyume, 'in -budu -wa nisun -gwezisanyɔ.

¹¹ «'In Falizinyume -mɔni yia -Lagɔ bhuhhoe ɔ 'dɛɛ dli zɔɛ: «'Oo -Lagɔ, nyuma -tɔlva -wa 'wienya, tɔlva 'ni -mi tkli, 'in tɔlva -yɔ 'ɲwni -putu dia -budu 'wu. -Ami 'ni -maa 'bhisa -mi, 'in 'dɛbhie, in 'ni nisun -gwezisanyɔ -mɔni 'bhisa mi 'gbu, na paa -mi fuo. ¹² Lɔkɔwlu -bhlo 'wu na pla 'sun 'yli 'sɔ, 'in -lu weee na yia, 'in na nyɛa -mi we kugbua -gu -bhlonu.»

¹³ «Nisun -gwezisanyɔ -mɔɔ vlaa gwe, ɔ 'ni 'yibha ɔ 'ka yali yla, ɔ kpa 'wlu la, 'in ɔ nɛɛ: «'Oo -Lagɔ, -in 'yili -ami gbunyu -lenɔnyɔ nyazi.» »

¹⁴ 'In -Zezu yia we -gɔdiɛ: «In nɛɛ au -ylae: ɔ nyume -mɔni, da ɔ mia ɔ -budunwɛ mnida, ɔ -yɔ -Lagɔ ka wɛɛɛ -bhlo, we 'ka Falizinyume -zi, -Lagɔ ka ɔ -yɔgbu 'wutu 'gbu. Nu, nyume -ɔ ylimania ɔ 'dɛ, zɔ -Lagɔ yia ɔ belia, 'in nyume -ɔ belia ɔ 'dɛ zɔ, 'ylimania -Lagɔ yia ɔ.»

-Zezu *nywnaa 'yilaasi* 'nyu la
(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

¹⁵ 'Yli yabhlo nya, nyuma yia -Zezu 'yuyolua -la, ɔ 'ka wa 'nyularɔwna, wa kwɛ -gu lapalie nya. -Zezuu 'binɔnya 'yia we -yɔ, 'in wa yia waa nyuma vuvue bhli wa 'wluo kpilte nya. ¹⁶ 'In -Zezu yia waa 'yuyolua ɔ 'dɛ -yɔbɛli, 'in ɔ nɛɛ: «A 'tide 'yua 'yi, wa 'ka na -gbɛ yi, a 'na -kulu wa 'yoo -ni. Nu, nyuma mia sa 'yilaasi ni 'bhisa, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilte mi -maa -nu nya. ¹⁷ 'In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu saɛ: ɔ 'ni -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapiligbu -yɔɔwnu 'yislokpilte 'bhisa, ɔ 'na 'ka -Lagɔɔ -gbɛ pla.»

ɲnumni nyimeslɔyu
(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

¹⁸ 'Yli yabhlo nya, Zuifvu 'yugalinyɔ yabhlo 'yibhaa -Zezu laɛ: «Na -slolunyɔ -zɔnu, lɛɛ -lu in 'ka lenv, 'bhie, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'in in 'ka we 'yia?»

¹⁹ -Zezu yia we 'bigupali ɔ -ylaɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbu -na la 'mi nyumɛ -zɔnu? We 'ni -Lagɔɔ 'dɛbhlogbɔɔ 'wobhu, nyumɛ -zɔnu 'ni -mi. ²⁰ -In -yi -Lagɔɔ *titenya: <-In -yɔ 'ɲwnɔ -putu 'na -dili -budu 'wu -ni* , -in 'na 'bhali nyumɛ -ni, -in 'na yilili 'wie -ni, -in 'na zulu nyumɛ yɔ -yɔ -ni, -in zu -bha -na dide -yɔ -na 'nyaa.»

²¹ ɔɔ nyumɛ nɛɛ: «Na -kanyɔ, in mi nyimeslɔ nya, 'in in yia tite -mini 'nyɔwezuvɛ bhli.»

²² -Zezu 'nva gbu -mini, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Lu -we -in 'kaa lenv, we -tu 'wu -bhlo: -in 'pa -na zuzɔnu weee pɛlv, 'in -in 'ka we 'gwɛzi bobabhanya 'wuladlili. 'in -in 'ka 'ɲnumnie 'yi -Lagɔɔ -gbɛ. -In -ka we lenve bhia, -in yi 'mi 'bi.»

²³ Nu, ɔɔ nyumɛ 'nva weli -mini, ɔ mi 'ɲnumninyɔ 'kadu nyaa 'gbu, 'in we yia ɔ dli sumani. ²⁴ -Zezu 'yia we -yɔ nu, ɔɔ nyumɛɛ dli ka sumani, 'in ɔ nɛɛ: «'ɲnumninya 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapiligbe 'wu pla, -yɔ we -kalia! ²⁵ 'ɲnumninyɔ 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapiligbe 'wu pla, we -kali -yɔ we -zi* -nyɔmɛɛ seenu 'bhuka 'wupliɛ.»

²⁶ Nyuma -wa mia -Zezu yukwli puluda, wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Aya! We -ka 'sa -mi, nyɔɔ -mɔmɔ 'ka gbu 'wobhva?»

²⁷ -Zezu yia we 'bigupaliɛ: «-We ka lenve nyuma 'nia mneni, -Lagɔɔ mneni we lenve.»

²⁸ Tɔun, Pieli nɛɛ -Zezu -yla: «-In -tali, -a ka -amiaa -lu weee -bha ti, 'in -a yia -mi 'bi yi.»

²⁹ -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu saɛ: *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilte 'gbu, nyɔɔ nyɔɔ -ka ɔ -budu klaa, ɔ 'ɲwnɔ klaa, ɔ bhelia klaa, ɔ didea -yɔ ɔ 'yua -bha ti, ³⁰ -lu -duun ɔ yia 'yia bhla -mini nya, we 'ka -bha 'wuzi. 'in -muv 'bigu, bhla -we yia yia, 'in ɔ yia 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka.»

-Zezuu -zakpa tanv gbaa ɔ tilitie -yɔ ɔ 'wusɔ gbu
(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)

³¹ -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ mi mnida, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A -tali, -Zeluzalemv -a mnia da. Gbu -we -Lagɔgbuv -falipanya cɛlia Nyumɛɛ 'Yuu daa, -mɔ we yia lenva. ³²⁻³³ Nu, nyuma -wa 'nia -Lagɔ -yi, -maa -yla wa yia ɔ wlaa. 'in -maa 'ka ɔ gla pali, -maa 'ka ɔ vɛli, 'in -maa 'ka ɔ -dlɛ -gu slu. Sɛlia wa yia ɔ, 'in wa 'ka ɔ 'bha, we 'yil taa zli, 'in ɔ 'ka 'wusɔ tilitinya glaa.»

³⁴ Nu, weli -we -Zezu gbaa, we 'ji mi zizedaa 'gbu, ɔ 'binɔnya 'ni we 'wulanu.

-Zezu *jipea 'lɔlɔnyɔ* yabhlo Zelikoo gbe nukplɛ
(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

³⁵ -Zezu 'ka Zelikoo kwesi bɛa yi, 'lɔlɔnyɔ -di yoo ɲwɛ -yɔ la, -zugba ɔ zla. ³⁶ ɔɔ 'lɔlɔnyɔ 'nva 'pliplinyaa weli, 'in ɔ yia layibha, lɛɛ nu lɛa?

³⁷ 'In -maa nɛɛ ɔ -yla: «Nazaletiyu -Zezu mia 'plida.»

³⁸ Tɔun, ɔ yia 'wukpi: «*-Davidu 'Yu -Zezuɔɔ, -in 'yulu 'mi nyaziɔɔ!»

* 18:20 Gɛkɔwɛli 'wu, we ji -wa nu: -wa kɔkwalia, wa -yɔ nyuma -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.

³⁹ Nyuma -wa mia -Zezu 'yu nɔda, 'in -maa yia ɔ 'wluo 'kpili, wa nɛɛ ɔ -yla: «'Mu ɲwe!» 'in ɔ yi 'yaa 'wɔkpi 'titɛɛ: «-Davidu 'Yuɔɔ, -in 'yili 'mi nyaziɔɔ!»

⁴⁰ -Zezu 'yiligbea, 'in ɔ nɛɛ nyuma -yla, wa -yɔ ɔ 'sɔ yi. Da 'lɔlɔnyɔ bea ɔ kwesi, 'in -Zezu yia ɔ layibha: ⁴¹ «Lɛɛ -lu -in 'yibha in nu lɛ -mi -yila?»

-Mɔɔ yia we 'bigɔpalɛ: «Na -Kanyɔ, -in -blo na 'yili, in 'ka layi lu.»

⁴² -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Na 'yili -bloɛ, -na dɔɔzɔvɛ ka -mi pue.» ⁴³ -Bha -bhlokpade, ɔ bhli layiyɛ, 'in ɔ yia -Zezu 'bi mni, -Lagɔɔ 'ɲni mnɛɛ nya. Nyumaa -zlo 'yia we -yɔ, 'in -maa yi 'yaa -Lagɔɔ 'ɲni mnɛɛ bhli.

19

-Zezu -yɔ -Zasee

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zezu plaa Zelikoo, ɔ mi wee 'gbe 'wodida, ² 'ɲnumnyɔ yabhlo mia -bha, *nisun -gwezisanyaa -kanyɔ nya, 'mɔ wa laa -Zasee. ³ ɔ mi 'kli 'yida, -de nyɔɔ -wa -Zezuu, ɔ 'ka ɔ -yɔyɔ 'gbu. ɔ mi nyumɛ kibhe nya, nyumaa -zloo 'gbu, ɔ 'mi mneni ɔ 'ka ɔ -yɔyɔ. ⁴ 'Yoo -we -Zezu mia kwada, -Zasee tlia -gwagwie la, su wa laa sikomɔlv -we 'yiligbea wee 'yoo ɲwe -yɔ, 'in ɔ yia we -gbla. -Zezu yia -bha 'plila, ɔ 'ka ɔ 'yu 'gbu.

⁵ -Zezu nyinia wee su zɔ, ɔ ylaa yali, 'in ɔ nɛɛ -Zasee -ylaɛ: «-In 'sibhli la sɔvɛ, -na -gbe in 'kaa -zɛɛn -gu.» ⁶ -Zasee 'sibhli la -gwagwie nya, 'in ɔ -yɔ -Zezu 'sɔ yia ɔ -buduɲweɛ mni 'muna nya.

⁷ -Wa weee 'yia -bha, 'in -maa yia -Zezu zɔ ɲwuɲwenie bhli, wa nɛɛ: «ɔɔ nyumɛ ka gbonyuuu kwe -kanyɔɔ -gbe -gva mni.»

⁸ 'In -Zasee yia Nyumaa -Kanyɔ 'yu be, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Na -Kanyɔ, in 'yibha in 'ka bobabhanya na zɔzɔnɔvɛ kibhe 'nyɛ. 'In nyɔɔ in -ka 'gwezi duun kweɛ -sa, in 'ka -mɔɔ we -zakpa -mna 'nyɛ.»

⁹ 'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «'Pɔpɔvɛ ka -zɛɛn -budu -mni zɔ pla. -We ka gbu -wa, -mi mi 'ya Ablaamɔvɛ zɔyalyumɛ nya. ¹⁰ Nu, nyuma -wa mna, 'ma Nyumɛɛ 'Yu yia 'yilibanɔvɛ, 'in ɔ 'ka wa gbu 'wusa.»

Zɔlubhonunya taa gbu nine

(Mt 25.14-30)

¹¹ Da nyuma mia -Zezuu weli yukwli pɔlvɔda, 'in ɔ yi 'yaa wa -yla gbu nine yabhlo 'pa. -We ka gbu -wa, da ɔ cipaa -Zeluzalɛmɔ -yɔ, 'in wa yia we 'wlukɔvɛ lapɔpali ni, deslɛɛn -Lagɔ slɔlua ɔ nyumaa 'wlulapiliɛ.

¹² ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «'ɲnumnyaa zɔyalyumɛ yabhlo mna dudu -putu -gu, wa 'ka ɔ nyumaa 'wlulapilinyɔ -zeli, 'in ɔ 'ka luyi. ¹³ Da ɔ 'kaa mni, 'in ɔ yia ɔ zɔlubhonunya glaa nyuma kugbua la. 'In ɔ yia wa -can gbua -bhlo -bhlo 'wɔladlili. ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A 'pali we -vale, 'in na luyibhla 'ka 'sa nyi.»

¹⁴ «'In ɔ dudu -gu nyuma mi ɔ 'wɔnyɛdaa 'gbu, wa yia nyuma ɔ 'bi tie, 'in wa nɛɛ: «-A 'ni 'yibha nyumɛ -mɔni pili -an 'wlu la.»

¹⁵ «Wa -zɛli ɔ nyumaa 'wlulapilinyɔ, 'in ɔ yia ɔ dudu -gu luyi. Tɔvɛ, ɔ zɔlubhonunya ɔ 'nyɛa zlumɛ 'gwezi yoo, 'in ɔ yia wa la. 'In -we wa 'yia, ɔ 'ka we ɲweɛ yibheli.

¹⁶ «ɔ zɔlubhonunya tianɔ yia, 'in ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, 'gwezi -we -in 'nyɛa 'mi yoo, we -zakpa kugbua ka we -gubho.»

¹⁷ «Nyumaa 'wlulapilinyɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «We nani 'yili, zɔlubhononyɔ -zɔvɛ -in -mia. -In ka -lu -seleɛ lenve 'yliyɔzɔvɛ 'gbu, 'gbe kugbua na yia -mi yoo 'nyɛa, -in 'ka we 'wlulapili.»

¹⁸ «ɔ zɔlubhonunya 'sɔvɛ yia, 'in -mɔɔ nɛɛ: «Na -kanyɔ, 'gwezi -we -in 'nyɛa 'mi yoo, we -zakpa gbu ka we -gubho.»

¹⁹ «Nyumaa 'wlulapilinyɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Mi -mɔni, 'gbe gbu na yia -mi yoo 'nyɛa, -in 'ka we 'wlulapili.»

²⁰ «ɔ zɔlubhonunya tianɔ yia, 'in -mɔɔ nɛɛ: «Na -kanyɔ, -na 'gwezi in zizea 'naa pi 'wu mu ni. ²¹ In mi -mi sɔdaa 'gbu, in yi 'saa nu. Nu, -in mi dɔɔlɔnyɔ nya. -Lu -we -in 'ni ladi, 'mu -na bhua 'wu. 'In da -in 'ni 'mna 'pa, -bha -na dia 'mna.»

²² «Nyumaa 'wlulapilunyɔ nɛɛ ɔ -ylae: <Zɔlubhonɔnyɔ 'nyuu -in -mia. -Na 'dɛɛ ɲwɛɛ wɛli -gu, na yia -na -yɔgbu 'wɔbhua. -In yi we 'ji nu, dlutɛlɔnyɔ in -mia, 'in -lu -we in 'ni ladi, 'mu na bhua 'wu, 'mnɔ -we in 'ni 'pa, 'mu na dia. ²³ Lɛɛ ka 'gbu -in 'ni na 'gwezi banki 'wu kwa, we 'ka -gubhoa? 'In in -ka luyi, in 'ka -mɔ we -saa?»

²⁴ «-Muu 'bigu, nyuma -wa mia -bha, ɔ nɛɛ wa -ylae: <A -sa 'gwezi ɔ kwɛɛ, -ɔ 'yia we -zakpa kugbua a 'nye we -mɔɔ yoo.»

²⁵ «Wa nɛɛ ɔ -ylae: <-Amiaa -kanyɔ, -mɔɔ ka 'cun we kugbua kwɛɛ!»

²⁶ «'In ɔ yia we 'bigupali wa -ylae: <In nɛɛ, -wa weee kaa -lu duun, wa -nu wa yia -gupalia. 'In nyumɛ -ɔ 'mia -lu duun -ka, we -sɛɛɛ dɛ mia ɔ kwɛɛ, kwɛɛ wa yia we ɔ -saa. ²⁷ -Slɛɛn, na tonyuma 'nia 'yibha in pili wa 'wlu la, a -yɔ wa yi -seli, 'in a -di wa -bli na 'yibadi.» »

-Zezu nynia -Zeluzalɛmu

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Zn 12.12-19)

²⁸ -Zezu bhua sa gbagbie, -muu 'bigu, ɔ yia nyumaa -zlo 'yugali, 'in ɔ yia -Zeluzalɛmu mni. ²⁹ Da ɔ mia Betifazee -yɔ Betani kwesi beda, -gɔgɔ wa laa *Olivusunyaa -gɔgɔ kwesi, 'in ɔ yia ɔ 'binɔnya 'sɔ tie ɔ 'dɛ 'yu. ³⁰ ɔ nɛɛ wa -ylae: «'Gbe -we mia -mɛmɛ -aun 'yu, da a -ka -mɔ nyini ni, -sokofali -dɔgbu a yia lubhu -juda ylia, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ we -gu ladi, a -sa we lubhu, a -yɔ we yi -seli. ³¹ We -ka nyumɛ yabhlo ka aun layibhaɛ: <Lɛɛ -lu ka 'gbu a sa we lubhua?» A gba ɔ -ylae: <-Amiaa -Kanyɔ 'yibha we.» »

³² Waa tietienya mnia, saa 'dɛ -Zezu gbaa we wa -yla, 'in wa yi 'saa we yli. ³³ Wa mi wee -sokofali -dɔgbu lubhu -sada, 'in we -cian yia wa layibhaɛ: <Lɛɛ -lu ka 'gbu a sa we lubhua?»

³⁴ 'In wa yia we 'bigupaliɛ: «-Amiaa -Kanyɔ 'yibha we.» ³⁵ 'Bhie, wa -yɔ wee -sokofali yia -Zezuu -gbɛ yi. 'In wa yia we wa 'naanya -gu lapali. 'In wa yia -Zezu we -gu -gblali. ³⁶ Da -Zezu mia mnida, -zugba nyuma -yɔ 'naa -slɔslɔve mni 'yloogblo ɔ 'yu.

³⁷ ɔ 'piliua Olivusunyaa -gɔgɔɔ yoo 'wu, ɔ 'ka -Zeluzalɛmu cipaa yi, 'muna yea ɔ 'binɔnyaa -zlo, 'in wa yia -Lagɔɔ 'ɲnumɲumɛ bhli, wɛli 'tite nya, ninee 'ɲnipaligbu weee ka da wa 'yiaa 'gbu. ³⁸ 'In wa nɛɛ:

«Nyumaa 'wlulapilunyɔ mia yida Jejitapɛɛ 'ɲni nya,

-Lagɔ ɲwana ɔ 'nyu la.

'Wɔtutue -dlɔɔ -mi yali,

'in -Lagɔɔ 'ɲni 'ylimanti!»

³⁹ Falizinyuma -tɔlva mia nyumaa -zlo glaa, wa nɛɛ -Zezu -ylae: «-Slɔlunyɔ, -in gba -na 'binɔnya -yla wa 'mu ɲwɛ.»

⁴⁰ -Zezu yia we 'bigupaliɛ: <In nɛɛ aun -ylae, wa -ka ɲwɛ 'mu, 'in tukpanya kpia 'wu!»

-Zezu wia -Zeluzalɛmuu 'gbu

⁴¹ -Zezu nynia -Zeluzalɛmu kwesi, ɔ -talia wee 'gbe -gu, 'in ɔ yia we 'gbu wi. ⁴² ɔ nɛɛ: «Cun, -Zeluzalɛmu, -we 'kaa -mi 'wɔtutue -dlɔɔ 'nye, -in -ka yaa -zɛɛn yli nya we yibheli, we nani 'yli. Nu, -slɛɛn we mi zizada -mi kwɛɛɛ 'gbu, -in 'ni mneni -in 'ka we 'yi. ⁴³ -We ka gbu -wa, bhlanya yia nynia -na -nu nya, 'in -na tonyuma 'ka -mi 'suo bibeli. 'In wa 'ka -mi 'wɔkla sɔ weee lv. ⁴⁴ Nu, la wa yia -in -yɔ -na nyuma 'sɔ -saa. -Na -budunya wa yia wlaa, we tukpa 'na 'ka -gu ladiɔladi -tu. -We ka gbu -wa, bhla -we nya -Lagɔ 'yilia -mi nyazi, 'in ɔ yia -mi 'wɔsaa yi, -in 'ni we yibheli.»

-Zezu vua -valepanya -Lagɔbudu 'kadu ɲwɛɛ

(Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Zn 2.13-22)

⁴⁵ -Zezu mnia -Lagɔbudu 'kadu ɲwɛɛ, 'in ɔ yia -valepanyaa vuvue bhli. ⁴⁶ ɔ nɛɛ wa -ylae: «We mi celida -Lagɔsebhe 'wɛɛ:

<Na -budu mia, -Lagɔ -bhubhoe -budu -wa».

'In 'mu amia nva 'wienyaa zizada 'wu.»

⁴⁷ 'Kɔmuu, -Zezu slɔlua nyuma -Lagɔbudu 'kadu zɔ, -zugba, *-Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Zuifuv 'yugalunya yia 'kli, wa 'ka ɔ 'bha. ⁴⁸ 'In sa wa 'kaa nu, wa

'ka ɔ 'bha, 'sa 'ni -mi. -We ka gbu -wa, nyuma duun ka ɔ nyɛɛ weli -zɔnɔv yukwli pulve -mani.

20

Da -Zezuu gbulɛnɔ se 'bhɔlva?

(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi nyuma gbu -sloluda -Lagɔbudu 'kadu zɔ, -zugba ɔ gba wa -yla -Lagɔgbu. 'In -Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, -Lagɔ titee gwesanya -yɔ Zuifɔv nyuma kpasɩ yia ɔ -gbɛ yi. ² 'In wa yia ɔ layibhaɛ: «Se -mumu nya -na nu gbunya -mini lɛa, -in gba we -aun -yla. 'In nyɔɔ 'nyɛ -mi we lɛnɔ sea?»

³ -Zezu yia we 'bigupali wa -ylɛ: «Gbuɔ gɔ -bhlo na yi 'yaa amia layibhaa. ⁴ Nyɔɔ tie *Zaan ɔ batizee nyuma, -Lagɔ -wa yaayu, nyuma -wa yi? A gba 'mi -yla we.»

⁵ 'In wa yia we -gu kpɛlie bhli wa 'dekpva nyidi, 'in wa nɛɛ: «-A -ka gba, (-Lagɔ tiea ɔ), 'in ɔ yibhaa -aun lɛɛ: «Lɛɛ ka 'gbu a 'ni Zaaan weli 'wɔɔɔwɔnua?» ⁶ 'In -a -ka gba: «Nyime tiea ɔ», 'in nyumaa -zlo bhaa -aun gbɔku 'wu. -We ka gbu -wa, nyuma -yi we 'ji nu, Zaan mi -Lagɔgbuɔ -falɩpanyɔ nya.» ⁷ We 'gbu, wa yia we 'bigupali -Zezu -ylɛ: «-ɔ tiea Zaan, -a 'ni ɔ -yi.»

⁸ 'In -Zezu nɛɛ wa -ylɛ: «-Aa. We -ka 'sa -mi, -ɔ 'nyɛa 'mi wee gbunya -minu lɛnɔ se, -amɩ 'na 'ka 'ya -mɔɔ -kanyɔɔ 'ɲni aun -yla gba.»

Nɔkplɛ 'ylinyunonya -wa nva -dlɔkpaɩ lubho

(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

⁹ -Muv 'bigu, -Zezu yia nyumaa -zlo gbuɔ nine -mini 'pali: «Nyime yabhlo 'paa -dlɔkpaɩ, 'in ɔ yia we -gu -busalubhonɔnya lapali. 'In ɔ yia -mɔ -gwɛ -lakpa 'wu mni. ¹⁰ Da -dlɔya -sa bhla nynia, 'in ɔ yia ɔ zɔlubhonɔnyɔ yabhlo tie -busalubhonɔnya 'bi, wa 'ka ɔ -nu wla. 'In waa -busalubhonɔnya -mani yia ɔ zɔlubhonɔnyɔ -mɔni bhiti, 'bhie, wa yia ɔ vu kwe klo nya. ¹¹ 'In ɔ kpaɩ -kanyɔ yi 'yaa ɔ zɔlubhonɔnyɔ -putu tie. 'In waa -busalubhonɔnya yi 'yaa -mɔɔ bhiti, wa yia ɔ vɛli, 'in wa yia ɔ vu kwe klo nya. ¹² ɔ yi 'yaa ɔ zɔlubhonɔnyaa tanɔ tie. Wa nu 'yaa -mɔɔ lɛ, 'in wa yia -mɔɔ kpaɩ -gnima viteli.

¹³ «ɔɔ -dlɔkpaɩ -kanyɔ nɛɛ: «Sa in 'ka nva? Na yu, -ɔ ka zɛ in -kala, 'mɔ na yia tiea. Na dli zɔ nu, -bha wa yia ɔ zva.»

¹⁴ «Nu, da -busalubhonɔnya 'yia ɔ 'yu, wa nɛɛ wa 'dekpva nyidiɛ: «-ɔ 'kaa cɩ ɔ kpaɩ -kanyɔɔ 'bi li, mɔ nu. -A 'bha ɔ, 'in wee kpaɩ 'ka -amɩaa -nu -zɛ.» ¹⁵ 'In wa yia ɔ kpaɩ -gnima viteli, 'in wa yia ɔ 'bha.»

'In -Zezu yia layibhaɛ: «'Lee, sa ɔɔ -dlɔkpaɩ -kanyɔ 'ka wa nva? ¹⁶ Yia ɔ yia, ɔ 'ka ɔ -busalubhonɔnya -mani 'bha, 'in ɔ 'ka wee kpaɩ nyuma -putu yoo 'nyɛ.»

Da nyuma 'nva wee weli -mini, 'in wa nɛɛ: «-Gbaa! -Muv 'na 'ka lɛnɔ!»

¹⁷ 'In -Zezu ylaa wa, ɔ nɛɛ: «Weli mia da cɛlida, sa we 'ji mia?

<ɩkpa -we -budusubhanya -saa kwɛɛ,

mɔ -zɛa -buduu gwɔgwɔyili -tukpa -zɔnɔv.»

¹⁸ Nyɔɔɔ nyɔɔ -ka wee tukpa -mini -gu bhilili, la ɔ wowlala. 'In wee tukpa -ka nyɔɔ -gu bhilili, ɔ tɔpu we saa.»

Nisɔn -gwɛzii plɔlve Sezaa kwɛɛ

(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

¹⁹ -Lagɔ titee gwesanya klaa, -Lagɔbubɔnyaa -cian klaa, wa ka we 'jiyibheli nu, ma -yɔ -Zezu -saa wee gbuɔ nine. Wa mi 'klu 'yida, wa 'ka -Zezu kpa -bha -bhlokpade, 'in wa yia nyumaa -zlo sɔ. ²⁰ Wa mi sa -Zezu -kuda, -muv 'bigu, 'in wa yia ɔ 'wiemi gbuɔ lɛnɔnya yoo 'pa, -wa nva wa 'de nyuma tiklu 'bhisa. Waa nyuma -mani 'ka ɔ zɔbhli, ɔ layibhie nya. 'In weli -kpva -ka ɔ nyɛɛ 'tla, wa 'ka ɔ gbu 'wlu di, 'in duduv 'wlulapɩnyɔ kaa 'tite -yɔ se, wa 'ka ɔ -mɔɔ yoo 'nyɛ. ²¹ 'In wa yia ɔ gbu -mini layibhaɛ: «-Amɩaa -Slolunɔ, -we -na gbaa, 'in -na slolua, -a -yi we 'ji nu, we tiklu. -l'in yla nyumɛɛ -kwikwi. Sa -Lagɔ 'yibhaa nyime

-mi, 'mu -na slolua gbuzonu sa. ²² 'Yoo -amīaa tite nye -aun, -a plolu *Sezaa kwεε nisun -gwezi yaayu, -a 'na plolu we -nu?»

²³ -Zezu yibhelia wa -dawlī 'ji, 'in o nεε wa -ylae: ²⁴ «A -slolu 'mī *Wlomu -tama yabhlo 'klu. Nyoo ka 'wlu -yo o ηni mi we -gva?»

'In wa nεε: «Sezaa -wa.»

²⁵ 'In o nεε wa -ylae: «-We -ka *Sezaaa -nu, a 'nye we Sezaa yoo. 'In -we -ka -Lagoo -nu, a 'nye we -Lagoo yoo.»

²⁶ Welī -we o mia gbada nyumaa -zlo 'yu, we -mumu -gu wa 'kaa o kpali, -muv 'ni 'yi. Nu, o gbuv 'bigupali weli ka wa ηwegaga -subhalu 'gbu, wa yia ηwe 'muda -tv.

'Lee, tltlīnya yi 'wusoo?

(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

²⁷ *Sadusenyūma, -wa gbaa tltlīnya 'ni mneni wa 'ka tltlie lu 'wusoo, ma bea -Zezu kwesi, 'in wa nεε o -ylae: ²⁸ «-Amīaa -kanyoo, Moizi ka we celi -aun -yla titee 'sebhε 'wue: <Nyume -ka 'ηwnoo -ka, o -ka tli, o 'ni 'yu -ka, o bheli kwa o -dugbadaa. 'In o -yo oo 'ηwnoo 'so 'ka o bheli zva lala, 'in -moo 'ηni 'ka dudu -gu -tv.> ²⁹ Nu, zlume nyume yabhlo ka nukpasuyua gbesoo. Wa kpsa kwaa 'ηwnoo, o 'ni gwali, 'in o yia tli. ³⁰ Wa 'sonu yia oo 'ηwnoo kwa. ³¹ 'Bhie, wa tanu yia o kwa. 'Sa we nva waa bhelia gbesoo -nu nya, wa 'de weee -yo o 'ni gwali, 'in wa yia tli. ³² Wanuv 'bigu, 'in oo 'ηwnoo -moo yi 'yaa tli. ³³ Nu, waa bhelia gbesoo ka oo 'ηwnoo -mōni kwa -bhlo -bhlo. 'In 'yli -we nya tltlīnya yia 'wusoo, nyoo ka 'ηwnoo o -mia?»

³⁴ 'In -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «Bhla -minu nyuma mi kukwalida. ³⁵ Nu, nyuma -wa -Lagoo -saa -bha, 'in -wa kaa we 'klu, wa 'ka 'wusoo tltlīnya glaa, 'in wa 'ka dudu lolu -gu mni, wa 'na 'ka kukwali. ³⁶ Nu, wa 'ni -sleen mneni wa 'ka tli, -we ka gbu -wa, wa 'wlu -Lagoo 'anzunya. Wa mi -Lagoo 'yua nya. -Lagoo ka wa 'wobhu tltlīnya lu, 'in wa yia 'yliyogagie 'yi. ³⁷ Moizi ka we -slolu vaa, nu, tltlīnya yia 'wusoo, 'in wa 'ka 'yliyogagie 'yi. Da misagusu pileε -bhoa 'yli, 'in o yia Jejitape la: <Ablaamuv -Lagoo, Izaku -Lagoo, Zakobuv -Lagoo.> »

³⁸ 'In -Zezu yia we -gudie: «Welī -minu slolua nu, -Lagoo mia, 'yliyoganyaa -Lagoo -wa, o 'ni tltlīnyaa -Lagoo. Nu, wa 'de weee mi 'yliyoganya nya -Lagoo 'yīya 'wu.»

³⁹ -Lagoo titee gwesanya tōlva nεε -Zezu -ylae: «-Amīaa -slolunyoo, -we -in gbaa, gbuzonu -wa.» ⁴⁰ 'In waa nyuma 'ni 'masleen 'yibha, wa 'ka gbu -putu o layibha.

-Lagoo -Bhasanyoo mi -Davidu -Kanyoo nya

(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)

⁴¹ -Zezu nεε wa -ylae: «Lεε ka 'gbu wa gba -Lagoo -Bhasanyoo mia, -Davidu yu -wa?»

⁴² Nu, -Davidu 'debbie -gbolu nεε Luusebhe 'wue:

<Jejitape nεε na -Kanyoo -ylae:

«-In -di da la na lilisolu.

⁴³ 'In in 'ka -na tonyūma -na bhv zo lapali,

-in 'ka wa -gu no.» >

⁴⁴ Nu, sa oo -Lagoo -Bhasanyoo 'ka 'ya -Davidu 'yu -zea?»

A 'na nuuv -Lagoo titee gwesanyaa lenvgbu le -ni

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

⁴⁵ Da nyuma weee -wa mia -bha, wa mia -Zezu yukwli puloda, 'in o nεε o 'binōnya -ylae: ⁴⁶ «A zv amīaa 'de 'yliyoo -Lagoo titee gwesanyaa gbεgbεin. Wa 'yibha tlulo -bana 'kadu 'wuplaplie, -zugba wa zie we nya. 'In wa 'yibha wa -sa wa fu, wa 'nuηwezuvue nya -zejila 'wu. -Lagobudu zo -yo 'fetinya -gu, 'yugbεin ladidie wa 'yibhaa kpe -zōnunya -gu. ⁴⁷ -Dugbarwū wa saa -maa -lu weee kwεε. 'In wa bhuhhoea -Lagoo nyuma 'yīya 'wu kpokpo, nyuma tiklu 'bhisa. We 'gbu, -Lagoo yia wa -yogbu 'wobhua, 'in wanuv -kaslu 'ka nyuma tōlvaa -nu 'wuzi.»

21

*Bobabha -dugbarjwno**(Mk 12.41-44)*

¹ -Zezu ylaa o 'de kwesi, 'hnumnunya mia 'gwezi -gbo 'wu palida -bhlo -bhlo, -Lagobudu 'kadu zo, 'in o yia wa -yoyi. ² Wee bhla -bhlokpade nya, bobabha -dugbarjwno mia wee -gbo 'wu tamayua 'so palida, 'in o yi 'yaa -moo -yoyi. ³ -Bha -Zezu gbaa: «In nee ain -yla gbuzonu sae, bobabha -dugbarjwno -moni wlaa duun, mo -zia wa 'de weee 'wu. ⁴ 'Hnumnunya mia, 'gwezi -we wa gbu 'nia 'wu -mi, 'mu wa wlaa. 'In omoo, o boba 'wu, 'gwezi -we o 'kaa lili, 'mu o wlaa.»

*-Zezu gbaa -Lagobudu 'kadu -wlowlbee gbu**(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)*

⁵ -Muu 'bigu, nyuma tolva mi -Lagobudu 'kadu 'ylinano gbu gbada. Tukpa 'nani wa 'subhalia we klaa, 'in -lu 'nani wa 'nyea -Lago, -we nya wa namania we zo 'yli, we 'gbu. 'In -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: ⁶ «'Ylunya yia yia, -buduu tukpanya a yia de -yo -goladidida, we 'yabhlogbo 'na 'ka we -libheyi -gu -tu. Jitea we 'de weee yia.»

*Gbunyii 'kaa lenu duduv bhiahie 'yu**(Mt 24.3-14; Mk 13.3-13)*

⁷ 'In wa yia o layibhae: «-Amiaa -slolunyo, lebhla -muu 'ka lenua? Lee -lu 'ka wee -li -minu lenubhla -slolua?»

⁸ 'In -Zezu yia we 'bigupali: «A zu amiaa 'de 'yliyoo, nyume 'na nonu ain -dawli -ni. Nu, nyuma -duun yia na 'hni -gu yia, 'in wa 'ka gbae: «-Ami -wa -Lago -Bhasanyo!» 'In: «We bhla ka nyini!» Nu, a 'na nonu wa 'bi -ni. ⁹ Da a -ka tugugue -yo -yowusolovee 'di 'nu, a 'na nonu nyanoo -ni. We mi nu, we nu le tia. Nu, -muu 'ni desleen duduv bhialida.»

¹⁰ 'Bhie, o yia we -gudie: «Tu yia laga 'so nyidi 'wusoo. 'In nyumaa 'wlulapilunyo yabhlo 'ka nyumaa 'wlulapilunyo -gudu -yowusolu. ¹¹ Dudu yia zuklua, hwo yia yia, 'in gu 'kadu yia nyuma -yobhoa duduv da weee. -Nanagbunya -yo gwedigbunya wa yia -yoyia yali, 'in we 'ka nyuma -nyanigbo -gu -la.

-We 'kaa -Zezuu 'binonya yli mu ni

¹² «'In -muu weee 'yu, kpaa wa yia ain, wa 'ka ain 'klyie 'wupali, wa 'ka ain -Lagobudunya zo kwa, wa 'ka amiaa -yogbu 'wubhu, 'in wa 'ka ain -kaslu 'wupa. Nyumaa 'wlulapilunya -yo duduv 'wlulapilunya 'yu wa yia ain kwaa na 'gbu. ¹³ -We weee mia de yia lenua, 'in na gbunya ka da a 'yia, a 'ka we gba. ¹⁴ -We a 'kaa gba, a 'ka amiaa 'de gbu -gu -sa, a 'na pupali we 'wlukoon la -ni. 'In a 'na lulu we 'gbu dli -ni. ¹⁵ Nu, na 'debbie -gbolu yia ain gbuyilo weli hwee zua. Sa amiaa tonyuma 'na 'kaa we kpeli, 'in wa 'na 'kaa we 'bigupali weli 'yi, 'sa. ¹⁶ Nu, amiaa didea -yo amiaa 'nyaanya, amiaa bhelia, amiaa nyuma -yo amiaa 'talea yia ain wlaa. 'In wa 'ka ain glaa nyuma duun 'bha. ¹⁷ Na 'gbu, nyuma weee yia ain 'wonyea. ¹⁸ Nu, amiaa 'wluonyii go yabhlogbo 'nia mna yi. ¹⁹ We 'dee 'gbu, a kpa amiaa 'de la -kli, 'in a 'ka 'yliyogagie -zonu 'yi.

*-Zezu gbaa -Zeluzalemuu -wlowlbee gbu**(Mt 24.15-21; Mk 13.14-19)*

²⁰ «Da a -ka we -yoyi, -Zeluzalemuu tonyumaa 'sluja ka we gbeli, -zugba a yibheli we 'ji nu, -Zeluzalemuu gbee labhubhla ka cipa. ²¹ -Muu bhla, -wa -ka Zudee -dudu -gu -mi, -maa -yo -gwagwie mni zizea -gagonya 'wlu. -Wa -ka -Zeluzalemugbe nukple -mi, -maa 'tla wee 'gbe nukple. 'In -wa -ka kpaa -mi, -maa 'na yili -zoo -ni. ²² Sa -Lago 'kaa o nyumaa -yogbu 'wubhu, wee 'ylunya nukple mu ni. We mi celida, 'in le we yia nua. ²³ Lee gbonyuu yi 'sa, nukplabhue hwni -yo -wa mia 'yua 'nyenida ylia, wee 'ylunya -mini nya! Nu, stasie 'kadu yia wee dudu -gu yia. 'In -Lago 'ce 'ka -mo -nyuma -yowusolu. ²⁴ 'Bhaa wa yia tolva tugugble nya, 'in wa 'ka tolva dudu -putunya -gu kwa gali nya. Nyuma -wa 'nia Zuifu, -gu wa yia -Zeluzalemuu naa, wa 'ka we su, 'bhie, wanuu bhla 'ka 'saa bhia.

Nyumeε 'Yuu yiyie

(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

²⁵ «Gwedili wa yia -yoyia, 'ylo klaa, 'cu -yo -zeli klaa, we -gv. Gumunyu saju -pa -jiji 'kadu yia lenva, 'in dudugu -nyuma weee dli 'ka sumani, nyanɔ 'ka wa 'wɔslo. ²⁶ 'In -we weee yia lenva dudv -gv, 'mɔ nyuma mia 'wlukuun lapupalida, we dli -sulo yia wa 'bhaa. Nu, yalu 'tite weee yia zuklua. ²⁷ Nu, Nyumeε 'Yu wa yia -yoyia yida yalipupa -gv, ɔ 'tite -yo ɔ 'ɲnumnie nya. ²⁸ Da wee gbunya -muni lenve -ka gwedi, a 'yligbe gege, 'in a 'bhu 'wlu 'wu. Nu, -Lagɔɔ amiaa gbɔwɔsayli ka cipa -kwein.»

-We figisu slolua mu ni

(Mt 24.32-35; Mk 13.28-31)

²⁹ 'In ɔ yia wa gbɔv nine -muni 'pali. ɔ nɛε wa -ylae: «A yla figisu -yo su -tolva weee -muni! ³⁰ Da a -ka we -yoyi nu, we mi tɔpɔda, a yibheli we 'ji nu, 'nyu -lva bhla ka cipa. ³¹ 'Sa -bhlokpadɛ, da a -ka gbunya -muni lenve -yoyi, a yibheli we 'ji nu, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilie ka cipa. ³² In nɛε aɩ -yla gbuzɔnɔ saε: dɛslɛn -nyumaa 'dɛ weee 'na 'ka tli, 'in wee gbunya -muni 'kaa lenv. ³³ Nu, la yali -yo dudv yia 'bhva, na weli 'na 'ka labhu 'mnumnu.»

A -tu 'yliyɔgada

³⁴ «A zɔ amiaa 'dɛ 'yliyɔ! A 'na yeli amiaa dibhe 'fetnya -yo nɔ bhabhaa mamie -ni, 'in a 'na lɔlɔdli dudv -gvɔ -lii 'gbv -ni. We 'ni -mɔvɔ, 'in Nyumeε 'Yuu yiyiyli tlalia aɩ. ³⁵ Nu, sa 'sowli tlalia zibhi, 'sa -bhlokpadɛ wee yli -muni yia dudugu -nyuma weee 'tlalia. ³⁶ We 'dɛε 'gbv, a -tu 'yliyɔgada, a 'na ɲwɔnɔ 'ylaa -ni. A -tu -Lagɔ bhuhhoeda 'kɔmɔv, a 'ka 'tite 'yi, 'in gbv weee yia yia, a 'ka we lu. 'In a 'ka Nyumeε 'Yu 'klv 'yligbee mneni.»

³⁷ Zli, -Zezu slolua nyuma -Lagɔbudu 'kadu zɔ. 'In jibheza, ɔ mɩa lapia -gɔgɔ wa laa *Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu. ³⁸ Zlɔkpɛ 'tutu, 'in nyumaa -zlo yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ, ɔ weli yukwli pulva.

22

Zuifɔv 'yugalinya zva -Zezuu -yɔgbv

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Zn 11.45-53)

¹ *'Floo -we 'nia gɔɔ -yo -ka, -we ka 'feti dia gwe *'Wɔzitiylu 'feti zli, we ka cipa. ² -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yo -Lagɔɔ titee gwesanya 'yia 'kli, wa 'ka -Zezu 'bha. Nyumaa -zlo gbelia -Zezu, wa sɔsvee 'gbv, wa 'ni we mneni.

Zudasɩ nva -Zezu -dawli 'wv

(Mt 26.14-16; Mk 14.10-11)

³ Nu, -Zezuu 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔɔ lv -nyume yabhlo wa laa Zudasɩ Isikalioɔv, -Saatan ka ɔ 'wv pla. ⁴ Sa Zudasɩ 'kaa -Zezu wla, 'in ɔ yia we gbaa mni -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yo 'slɔja kva -Lagɔbudu 'kadu ɲweε -cian -yla. ⁵ We yia wa 'mɩna 'wɔla. 'In wa nɛε ɔ -yla, wa 'ka ɔ 'gwɛzi 'nyɛ. ⁶ Zudasɩ ɲwnua we -yo, 'in sa ɔ 'kaa wa -Zezu yoo 'nyɛ, 'in nyumaa -zlo 'na 'kaa we 'jiyibheli, -zugba ɔ talia we 'yoo da.

-Zezu nɛε ɔ 'bunɔnya pi 'Wɔzitiylu 'feti -gv -lililu

(Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Zn 13.21-30)

⁷ Yli -we nya wa 'kaa 'Wɔzitiylu 'feti -gv *'bhlabhleyua 'bha, we -yo 'Floo -we 'nia gɔɔ -yo -kaa 'feti, we 'yli ka nyini. ⁸ 'In -Zezu yia Pieli -yo Zaan tie, ɔ nɛε wa -ylae: «A mni -aɩ -yla 'Wɔzitiylu 'feti -gv -lililu pia, -a 'ka we li.»

⁹ 'In wa yia ɔ layibhaε: «Mɔ -in 'yibha -a mni we pilia?»

¹⁰ -Zezu nɛε wa -ylae: «Bhla -we nya a -ka -zɔɔ plaa yi ni, nyume yabhlo a -yo ɔ yia gbelia, ɔ ka 'nyunyida 'wlu. -Budu -we zɔ ɔ yia plaa, a pla ɔ 'bi. ¹¹ A gba -buduu -kanyɔ -ylae: «-Amiaa -slolunyɔ nɛε, -buduu 'yu -we zɔ ɔ -yo ɔ 'bunɔnya 'kaa 'Wɔzitiylu 'feti -gv -lililu li, da we mia?» ¹² -Buduu 'yu 'kadu mia we 'wlu, -we kaa -guladi -li -zɔnɔ zɔ, 'in ɔ slolua we aɩ da. -Bha a yia wee -amiaa lililu pia.»

¹³ 'In wa yia mni, 'in sa -Zezu gbaa wa -yla, 'in wa yi 'saa we yli. 'In wa yia 'feti -gv lililu pi.

Nyumaa -Kanyo -mawlv -lililu

(Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Kol 11.23-25)

¹⁴ Da lilibhla nynia, 'in -Zezu -yo o tietienya yia lililu gwe ladi. ¹⁵ O nne wa -yla: «In 'yibha in -yo aun 'ka 'Wozitylu 'feti -gv -lililu li dli weee nya, 'bhie, na siasia yli 'ka nyni! ¹⁶ Nu, in nne aun -yla: we 'bhu -zenn 'wu, in 'nia lililu nu -putu lia yi. Zli a -ka weee lililuu 'ji 'wulanv kpeen kpeen, -mo -Lagoo 'wlulapiligbe 'wu, we zli na lia we.»

¹⁷ -Zezu 'bhua nu -korpv 'wu, 'in o yia -Lago fuo 'pa. 'In o nne: «A 'bhu 'korpv ni 'wu, a dlili we nukpla -lu a 'dekpva nyidi. ¹⁸ Nu, in nne aun -yla: we 'bhu -zenn 'wu, in 'na 'ka 'masleen nu 'ma, 'in -Lagoo nyumaa 'wlulapilue 'kaa yi.»

¹⁹ -Muv 'bigv, o 'bhua 'floo 'wu, 'in o yia -Lago fuo 'pa. O didlia we la, 'in o yia we wa 'wuladlili. 'In o nne: «-We mia da na ku -wa, 'mu in wlaa amiaa 'gbv. A li wee 'floo -mni, 'in a 'ka 'mi ligbeda -tv bhla weee nya.» ²⁰ Wa bhia lilie, 'in -Zezu yi 'yaa 'sa wa nu -korpv yoo 'nye. 'In o nne: «Wee 'korpv -mni -wa -Lago -yo nyuma 'sao *'wusloluwe -lolu, -we ka 'gbv na 'pion yia jite amiaa 'gbv.»

²¹ «'In a yla: -o 'kaa 'mi pelv 'pa nyuma kwee, o mi da. Na so -yo o so mi lililu lv kna -bhlogboo 'wu. ²² Gbozov -wa, sa -Lago 'yibhaa we, 'sa Nyumee 'Yu yia mnia. Nu, nyume -o 'kaa o wla, 'in wa 'ka o 'bha, gbonyuu mi -moo -nu nya.» ²³ 'In wa yia layibhalie bhli: «-Ain glaa nyoo 'ka -muv lenva?»

-Ain glaa nyoo -wa 'kadva?

²⁴ -Zezu 'binonya nyidi kpelie 'kadv yia -bha -bho. Wa 'yibha, -o -wa wa glaa 'kadv, wa 'ka o yibheli. ²⁵ -Zezu nne wa -yla: «Dudugv -nyumaa 'wlulapilunya pilu wa 'wlu la, 'tite weee nya. 'In -wa kaa wa, -maa 'yibha wa la -maa gbuzovuv lenunya.» ²⁶ 'In amia 'na nnuv 'sa -maa 'bhisa -ni. Nu, -o -wa 'kadv aun glaa, o -mi 'yislokpilue 'bhisa. 'In -o -wa amiaa -kanyo, o -mi amiaa zolubhononyo 'bhisa. ²⁷ Nu, nyume -o -dia lililu gwe la, mo 'yia yaayu, -o mia lililu dlilida -moo 'yia yi? -O -dia lililu gwe la mo 'yia. We 'ni muv? We nanu 'yli! -Muv bhla, -ami mi aun nyidi nyumee zolubhononyo 'bhisa!

²⁸ Da wa mia 'mi sialida, amia mia da, amia -tua 'mi kwesi 'yli weee nya. ²⁹ Sa na Dide 'nyea 'mi nyumaa 'wlulapilue se, 'sa -bhlokpade -ami na nyea 'ya we amia. ³⁰ -Mo na 'wlulapiligbe 'wu, lia a -yo 'mi 'so yia, 'in a -yo 'mi 'so 'ka 'ma. 'In 'hnumukpe -gv a yia ladia, 'in a 'ka *Izraelu *zva kugbua le 'sao -yogbv 'wobhu.

-Zezu nne Pieli yia o gbv kpelta

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Zn 13.36-38)

³¹ «'Simoo, 'Simoo, -in pv yukwli! *-Saatan 'yibha o 'ka aun 'wobhli, sa wa bhla 'mno 'wu, 'in sa wa sisala we 'ya -yo we flv 'wu, 'sa. ³² In ka -Lago bhuhoe -na 'gbv, dlizove yi -mi 'woboo 'gbv. 'In 'yli -we nya -in -ka lubbhiti na -gbe, -in 'temanv -na bheliaa dli la.»

³³ Pieli nne o -yla: «Nyumaa -Kanyo, in ka dli -sa, -in 'ka -kaslv 'wu mnuo, in -yo -mi 'so. -In -ka thoo, in -yo -mi 'so.»

³⁴ 'In -Zezu yia we 'bigupalv: «In nne -mi -yla: -zenn -yli -mni nya, -kuko 'na 'ka gbo, 'in -na kpelta na gbv -zakpa ta. 'In -na gbaa, -in 'ni 'mi -yi.»

A mnazi la, a 'ka tv gv

³⁵ -Zezu nne wa -yla: «Da in tiea aun, 'in a 'nia 'gwezi -bhoto, -bada -yo -sakwla 'wobhu, -lu ka aun 'woboo?»

'In -maa yia we 'bigupalv: «-Innya, -lu yabhlogboo 'ni -aun 'woboo.»

³⁶ 'In o nne wa -yla: «Nu, -sleen -o -ka 'gwezi -ka, o 'bhu we 'wu. -O -ka -bada -ka, o 'bhu we 'wu. 'In -o 'ni tugugble -ka, -moo 'pa -moo -bana 'kadv pelv, 'in o 'ka we 'yabhlo zo. ³⁷ In nne aun -yla: weli -we wa celia -Lagosebhe 'wu, -we gbaa:

<Wa ka o gbonyuuu kwe -cian glaa zeli,>

na 'gbv wa yia we celv. Nu, -we wa celia na 'gbv, we mi nu, we nu le, -bha -tv 'wu -se.»

³⁸ O 'binonya nne o -yla: «Nyumaa -Kanyo, tugugble so ni.»

'In ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «We -tu sa!»

*-Zezu bhuhhoea -Lagɔ Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu
(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42)*

³⁹ -Zezu 'tlaa, 'in ɔ yia *Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu mni, ɔ -yɔ ɔ 'bunɔnya 'sɔ. Sa ɔ nua -benyi 'sa. ⁴⁰ Da ɔ nyinia wee da, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A bhuhhoe -Lagɔ, a yi laylagbu lu bhlili.»

⁴¹ 'Bhie, sa nyime -ka gbɔku viteli da we bhlia, 'in ɔ yi 'saa wa gwevla. ɔ 'sibhlia 'kukolu, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe. ⁴² ɔ nɛɛ: «Dide, -in -ka we 'yibha, -in vlali 'mi siasie 'kadu -muni gwe. We 'na -zeli nanvu dumagbu -ni, we -ze -na dumagbu.» [⁴³ Tɔn, -Lagɔ 'anzɔ yabhlo 'bhua yali, 'in we yia ɔ 'klutlali, we 'ka ɔ dli latemanu 'gbu. ⁴⁴ -Zezuu dli sumania tenyi tenyii, 'in ɔ yi 'yaa -Lagɔ bhuhhoe 'titeɛ. 'In ɔ -yɔɔ sloo 'wlu 'pɔn, we yia bhlida -tu dɔdɔ.]

⁴⁵ Da ɔ bhia -Lagɔ bhuhhoe, ɔ -sɔa 'wu, 'in ɔ yia ɔ 'bunɔnyaa -gbe luyi. 'In ɔ yia wa 'yaa -ɲwɔda yli, -we ka gbu -wa, wa dli -su. ⁴⁶ ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Lɛɛ ka 'gbu a ɲwɔ 'yaa? A -sɔ 'wu, 'in a bhuhhoe -Lagɔ, a yi laylagbu lu bhlili.»

*-Zezu wa kpaɔ
(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Zn 18.3-11)*

⁴⁷ -Zezu mi ɔ 'bunɔnya -yla gbu gbada, 'in nyumaa -zlo yia ɔ 'tlali. ɔ 'bunɔnya kugbua le 'sɔɔ 'yabhlo wa laa Zudasɔ, mɔ -galia wa 'yu. 'In ɔ yia -Zezu kwesi be, ɔ 'ka ɔ gbleli. ⁴⁸ 'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Zudasɔ, -in 'ka *Nyumɛɛ 'Yu pelu 'paa 'gbu -na gblelia ɔ yi?»

⁴⁹ Gbu -we 'kaa -Zezu yli, da ɔ 'bunɔnya 'yia we -yɔ, 'in wa yia ɔ layibhaɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, -a 'pa waa nyuma ni tugugbleɛ?» ⁵⁰ Tɔn, 'in wa lu -nyime yabhlo yia -Lagɔbunɔnyaa -kanyɔ 'kadu zɔlubhononyɔɔ lilikwe -yukwli ɔ 'wlu -di.

⁵¹ 'In -Zezu nɛɛ: «A 'tide we 'yi, we -tu sa!» ɔ zia ɔ nyumɛɛ yukwli kwe, 'in ɔ yia ɔ jipe.

⁵² 'Bhie, -Lagɔbunɔnyaa -cian, -Lagɔbudu 'kadu ɲwekunyaa -cian, -yɔ -Lagɔbudu zɔ nyuma kpaɔ, -wa yia -Zezu kpaɔ, -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «'Wienyɔ in -mia, 'in a yia 'mi kpaɔ yi tugugble -yɔ su kibhe nya kweɛ -nya yi? ⁵³ In -yɔ au 'sɔ mi 'kɔmɔ -Lagɔbudu 'kadu zɔ, a 'ni 'mi kpa. Nu, wee bhla -muni mi amiaa -nu nya, 'in we mia -Saataan 'tite mia nikpise 'wɔɔ -nu nya.»

*Pielɔ nɛɛ ɔ 'ni -Zezu -yi
(Mt 26.57-58,69-75; Mk 14.53-54,66-72; Zn 18.12-18,25-27)*

⁵⁴ Wa kpaɔ -Zezu, wa -yɔ ɔ mnia, 'in wa yia ɔ *-Lagɔbunɔnyaa -kanyɔ 'kadu -budu zɔ 'pa, -zugba Pielɔ mi -Zezu 'bi, ɔ 'ni ɔ -yɔ cipa. ⁵⁵ Wa -dia -kosu 'yi wee -buduɲweɛ, nyuma -wa mia 'wɔɔda, 'in Pielɔ yia wa nyidi ladi. ⁵⁶ Zɔlubhononyɔɔ 'yia ɔ -kosu ɲwe -yɔ ladida, ɔ ylaa ɔ tenyii, 'in ɔ nɛɛ: «ɔɔ nyime -mɔni mi 'ya -Zezuu 'bunɔnyɔ nya zlɛɛ.»

⁵⁷ 'In Pielɔ yia we 'bigɔpali ɔɔ 'ɲwɔnɔ -ylaɛ: «We 'ni gbuzɔnɔ, in 'ni ɔ -yi.»

⁵⁸ -Bha bea -sɛ, nyime yabhlo mia -bha, ɔ ylaa Pielɔ tenyii, ɔ nɛɛ: «-Mi mia de, -in mi 'ya ɔ 'bunɔnyaa glaa -nyime yabhlo nya.»

'In Pielɔ yia we 'bigɔpali ɔɔ nyime -ylaɛ: «-Innya, -ami 'ni ɔ 'bunɔnyɔ.»

⁵⁹ -Mɔɔ 'bigɔ, 'leli -bhlo 'plia sa, 'in nyime yabhlo yi 'yaa we ɲwe -yɔkpaliɛ: «Cun, gbuzɔnɔ -wa, ɔɔ nyime mia de, ɔ -yɔ ɔ 'sɔ mi zlɛɛ, nu, Galilee -nyime -wa.»

⁶⁰ 'In Pielɔ yia we 'bigɔpali ɔɔ nyime -ylaɛ: «'Tale, leɛ -in 'yibha -in 'ka gba -bha? 'In 'nu -na weli 'wula.» Pielɔ mi -slo gbada, tɔn, 'in -kukɔ yia gbo. ⁶¹ Nyumaa -Kanyɔ 'bhitia, 'in ɔ yia Pielɔ yia tenyii. Tɔn, weli -we Nyumaa -Kanyɔ gbaa, 'in Pielu dli yia we -gu -bho, ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Pielɔ, nyuma -yla -na yia gbaa nu, -in 'ni 'mi -yi, -zakpa ta, 'bhie, -kukɔ 'kaa -zeɛn gbo.»

⁶² Pielɔ 'tlaa, 'in ɔ yia nyazɔwie wida -tu kpokpo.

*-Zezu wa velia, 'in wa yia ɔ bhiti
(Mt 26.67-68; Mk 14.65)*

⁶³ Nyuma -wa mia -Zezu ηwekuda, -zugba wa pali o gla, 'in wa bhiti o. ⁶⁴ Wa -gblia o 'naa 'yli -gu, 'in wa yia o layibha: «Nyoo 'pa -mi -lua? -ln gba o 'ηni!» ⁶⁵ 'In wa yi 'yaa o weli, weli 'yli -bhlo -bhlo nya.

-Zezu wa kwaa gbuwliwodunya 'yu
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Zn 18.19-24)

⁶⁶ Da zli zlia, Zuifvu nyuma kpasu, -Lagobubonyaa -cian -yo -Lagoo titee gwesanya yia 'wlu gbeli. 'In wa yia -Zezu gbuwliwodunya 'yu kwa. ⁶⁷ 'In wa yia o layibha: «-Lagoo -Bhasanyo -in -mia yi? -ln gba we -ain -yla.»

-Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «ln -ka we gba ain -yla, a 'nia we gbuzonu laa yi. ⁶⁸ ln -ka ain layibha, a 'na 'ka we 'bigupali 'mi -yla. ⁶⁹ Nu, desleen 'debbie -gbolu, Nyumee 'Yu dia 'tite -ka -Lagoo lilisolu la.»

⁷⁰ Toun, 'in wa 'de weee yia 'wukpi: «-Zugba, -Lagoo 'Yu -in -mia yi?»

'In o yia we 'bigupali wa -ylae: «'Mu a gbaa de: 'mo in -mia.»

⁷¹ 'In wa nee: «-A 'ni we dayinyaa gbu -ka! -A ka -amuaa 'de nya o ηwee weli 'nu feifei.»

23

-Zezu wa kwaa Pilati 'yu
(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Zn 18.28-38)

¹ Nyuma weee -soa 'wu, 'in wa yia -Zezu Pilati 'yu kwa. ² 'In wa yia o gbu 'wluladile bhli -mo. Wa nee: «-A 'kaa nyumee -mou 'yi, -zugba o mi -amuaa nyuma mnounda. O nee -ain -yla, -a 'na 'peni Sezaa *nisun -gwezi -ni. 'In o nee, o de -wa -Lagoo -Bhasanyo, mo -wa nyumaa 'wlulapulunyoo.»

³ Pilati yia o layibhae: «'Lee, Zuifvu 'wlulapulunyoo -in -mia yi?»

-Zezu yia we 'bigupali o -ylae: «'Mu -in gbaa de.»

⁴ 'In Pilati nee -Lagobubonyaa -cian -yo nyumaa -zlo -ylae: «Gbu -we ka 'gbu in 'kaa nyumee -mo ni -kaslu 'wupa, 'in 'yi we -yo.»

⁵ 'In wa nee 'ya weli 'tite nyae: «O gbuslolu weli -gu nyumaa -zlo solva nyumaa 'wlulapulunya -yo 'wu. Galilee dudv -gu o dila we gwe, 'in o -yo we yia Zudee -dudv -gu 'plu, 'bhie, o -yo we 'so yia -zeen da -seli nyini -Zeluzalemv -dudv -gu.»

-Zezu wa kwaa Ewlovu 'yu

⁶ Pilati 'nva wa ηwee Galileee 'ηni, 'in o yia layibha: «Oo nyumee -mo ni, Galilee -nyumee -wa yi?» ⁷ O 'nva nu, dudv -we Ewlovu pila 'wlu la, -mo -Zezu 'bhva, 'in o nee, wa kwa o Ewlovu. -Muv bhla, -zugba Ewlovu mi -slo -Zeluzalemv -dudv -gu.

⁸ Ewlovu 'yia -Zezu, 'in o yia 'muna li. Nu, wa ka -Zezuu gbu -gbada -gwle, -zugba o nu we. O 'yibha o 'ka o 'yi, -muv 'bi ka 'wugwle. 'In o 'yibha o 'ka o gwedigbu yabhloo lenuda 'yi. ⁹ O yia o gbu duun layibha, 'in -Zezu 'ni we 'yabhlogbooo 'bigupali. ¹⁰ -Muv bhla, -Lagobubonyaa -cian -yo -Lagoo titee gwesanya mi -bha, -zugba wa dila -Zezu gbu 'wlu la -gla nya. ¹¹ Ewlovu -yo 'sluja palia -Zezu gla, 'in wa yia o gbu -kpva -nyumee 'wunu. 'In o nee, wa -pla o 'ylinano -bana 'wu, wa kwa o Pilatu -gbe lv. ¹² -Benyi, Ewlovu -yo Pilati 'so mi tunyuma nya. Wee 'yli -bhlokpade nya, wa -zea 'tale -yo 'tale.

Zuifv 'yibha -Zezuu titlie
(Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Zn 18.39-19.16)

¹³ -Lagobubonyaa -cian klaa, nyumaa 'yugalunya kpasu -yo 'gbee nukpla -nyuma weee, Pilati gbelia 'wlu. ¹⁴ 'In o nee wa -ylae: «A -laa 'mi nyumee -mo ni, 'in a nee, o mi nyuma mnounda. Mu mia! 'Mo in yibhaa de la ain 'yu. 'In gbunyii a dila o 'wlu la, in 'ni o 'yi we 'yabhlogbooo lenunyoo nya. ¹⁵ 'In Ewlovu -moo 'ni 'ya o 'yi we lenunyoo nya. We 'gbu, o yia o lula -amuaa -gbe. -Muv 'bigu, nyumee -mo ni, gbunyuu -we o nva le, -we ka 'gbu o 'kaa tli, -muv 'ni -mi. ¹⁶ We 'gbu, gbaa na yia wa seli o -pni nya bhabha, 'bhie, in 'ka o 'yitide.» [¹⁷ Sa *'Wozitiylu 'feti nyinia -bhlo, 'sa Zuifvu tite gbaa Pilati 'tide wa -yla -kaslonyime yabhlo 'yi.]

18 'In Pilati 'yibha o 'ka -Zezu 'yitidee 'gbu, wa 'de weee yia 'wukpi: «-In 'bha oo nyime -mo ni, 'in 'tide -ain -yla -Balabasi 'yi!» 19 Zlume -Balabasi -solva duduv 'wlulapilunya -yo 'wu -Zeluzalemugbe nukple, 'in o yia nyime 'bha. We 'gbu, wa yia o -kasu 'wupa.

20 Pilati 'yibha o 'ka -Zezu 'yitidee 'gbu, o yi 'yaa weli 'wobhu 'so, 'in o yia waa nyumaa -zlo -yla gbu gba. 21 'In wa yia 'wukpi 'titee o -yla: «Kulu o *su -gu la! Kulu o su -gu la!»

22 Pilati 'bhua weli -zakpa tanu 'wu, 'in o nee wa -ylae: «Gbonyuu -mumu o nu lea? Gbonyuu -we o nva le, -we ka 'gbu o 'kaa tli, 'in 'yi we -yo. We 'gbu, gbaa na yia wa seli o -pni nya bhabha, 'bhie, in 'ka o 'yitide.»

23 'In wa yia 'wukpi, -zugba wa kpali wee gbu -bhloo 'de nye, wa kulu -Zezu su -gu la. 'In wa nye -yotelo yia Pilati 'wozi. 24 We 'gbu, -we wa 'yibhaa, 'in Pilati yia we lenugbu -yogwuu. 25 Nyime o -solva nyumaa 'wlulapilunya -yo 'wu, 'in o yia nyime 'bha, 'mo wa 'yibhaa wa tide 'yi. 'In Pilati yia -moo 'yitide. 'In o yia wa -Zezu yoo 'nye, 'in -we wa -ka 'yibha, wa 'ka we o nnu.

-Zezu wa kulva su -gu la
(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Zn 19.17-27)

26 Da wa -yo -Zezu mia mnuda, 'in Silenyu 'Simoo, wa -yo -moo yia gbeli, -zugba o bhu kpa. 'Sluja yia o kpa, 'in wa yia o -Zezuu su -bligba 'wulapali, o 'ka we o 'bi kwa. 27 Nyumaa -zlo mi o 'bi. 'In nyuu mia wa glaa, -zugba -maa bhiti kikli, 'in wa bhali o 'gbu.

28 -Zezu 'bhitia la wa gbegebein, o nee wa -ylae: «-Zeluzalemu -nyuu, a 'na wili na 'gbu -ni, a wi amiaa 'de -yo amiaa 'yuaa 'gbu! 29 Nu, we bhla yia nynia, 'in wa 'ka gbae: <'Nyuu -wa 'nia mnene wa 'ka 'yu gwali, -wa 'nia -slo gwali, 'in -wa 'nia -slo 'yu 'nyeni, 'wututue -dlao mi -maa -nu nya!» 30 Nu, nyuma yia gbaa -gogonya -yla:

<A bhili -ain -gu!» 'In wa 'ka gba 'kpidanya -yla:
<A zize -ain!»

31 Nu, we -ka 'sa wa nu sa su yalu, 'in lee -lu 'ka suu yeyenu ylia?»

32 Wee bhla -bhlokpade nya, nyuma so mia gbonyuu -lenunya nya, 'in 'sluja -yo -maa yi 'yaa yi, wa 'ka wa -yo -Zezu 'bha dabudu. 33 Da wa nynia da ka 'nyuu wa laa «'Wluu 'kua», -bha 'sluja kulva -Zezu su -gu la. 'In wa yi 'yaa -bha gbonyuu -lenunya 'so su -gu lakulu. 'Yabhlo mi o lilisolu, 'in -gudu mia o kopesolu. 34 Ton, -Zezu nee, «Dide, -in ti wa -yogbu 'wu, -we wa mia lenuda, wa 'ni we -yi.»

'In wa yia -nigbi 'pa, -zugba wa dlili o -bana, wa 'dekpua nyidi.

35 Nyumaa -zlo mia -bha, -zugba wa yla -we mia 'plida. Zuifuv 'yugalunya yia o gla pali, -zugba wa gbae: «O ka nyuma toba pue, o pue -sleen o 'de, -zugba *Klisi -o -wa -Lagoo -Bhasanyo, o -ka o nya -mi!»

36 'Sluja yi 'yaa -Zezu gla pali. Wa bea o kwesi, 'in wa yia o kalu nu 'nye. 37 'In wa nee: «We -ka Zuifuv 'wlulapilunya -in -mi, -in -sa -na 'de gbu 'wu.»

38 O 'wlu -bita, wa yia -bha celi:

-O MIA DA
ZUIFUV 'WLULAPILINYO -WA

39 'In waa gbonyuu -lenunyaa 'yabhlo mia su -gu lakuluda, -moo yia -Zezu veli. O nee: «-In 'ni -Lagoo -Bhasanyoo? -in pue -na 'de, 'in -in 'ka -amia pue!»

40 'In, oo gbonyuu -lenunya -gudu yia o -libheyi -yla gbu lapali. O nee o -ylae: «-In so -Lagoo? Nyime o -a -yo o 'so mia da tiliti -kasu -bhlo 'wu, omo 'ni gbonyuu yabhlogboo lenu. 41 We klu -wa -amia 'ka -kasu -muni pla, gbonyii -a nva le, we 'penie -wa. 'In omo 'ni gbonyuu yabhlogboo lenu.» 42 'Bhie, o yia we -gudie: «-Zezu, zli -in -ka -na nyuma 'wlulapilia yi, -in ligbe 'mi.»

43 -Zezu yia we 'bigupali o -ylae: «In nee -mi -yla gbuzonu sae: -zelen -yli -muni nya, -in -yo 'mi 'so mi -Lagoo duduv -gu.»

-Zezuu thlie
(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Zn 19.28-30)

44 'Ylu 'ka -glonyidi nynia yi, we nyumaa 'wu, 'in nikpise yia kpa duduv weee -gu. We li 'leli ta. 45 'In 'naa bizi -Lagobudu 'kadu zo, we yia 'woyla 'so we nyidi. 46 -Zezu 'kpa 'wu

weli 'tite nya, 'in o nɛɛ: «Dide, -mɪ kwɛɛ na zua na zuzu.» ɔ bhia 'saa gbagbie, tɔvɔn, 'in o yia tli.

⁴⁷ -We weee 'plia, *Wlɔmv -sluja glv gbuu 'yugalinyo 'yia we -yo, 'in o yia -Lagoo 'ɲni -mnɪni, 'in o nɛɛ: «Gbuzɔv -wa, ɔɔ nyime -mɔni, nyime tiklu -wa 'piɛn!»

⁴⁸ Nyuma -duun -wa yia gbu -mɪni ylaa, -we weee 'plia, 'in wa yia we -yoyi. 'In ɲwɔtlɔ yia wa -gv slu, 'in wa -yo kikli bhiti yia nyazi nya wa -zoo lubhiti. ⁴⁹ -Zezuu 'talea weee -yo 'ɲwɔni -wa -yo ɔ 'bhva Galilee, 'in wa yia o yoo kwaa, wa 'yilige 'pɪpɪ, -zugba wa yla -we weee mia 'plida.

*-Zezefv 'bhlua -Zezu

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Zn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Zuifv 'gbe yabhlo wa laa Alimatee, we nyime yabhlo wa laa *-Zezefv, -moo mɪ 'ya -bha. Nyime -zɔv -yo nyime tiklu -wa. ɔ mɪ -Lagoo nyumaa 'wlulapɪte wuda, 'in o mia Zuifv gbɔwliwɔdɪnyaa glaa -nyime yabhlo nya. -We gbɔwliwɔdɪnyaa tɔlvɔ pɔpɔlɪa, 'in wa nva lɛ, ɔ -yo wa 'so 'nɪ we -gv weli -bhlo -ka. ⁵² ɔ -Zezefv mɪna Pilatu -gbe, 'in o yia -moo -Zezuu 'kwie -zlati. ⁵³ -Mv 'bigv, 'in o yia wee 'kwie su -gv -sa, 'in o yia we 'naa -yo zv. 'Bhuka -we wa 'bhlua tukpa 'wv, 'in wa 'nɪa -slɔ 'kwie nɔkplɛ fa, we nɔkplɛ ɔ faa wee 'kwie. ⁵⁴ 'Yli -we nya wa mnazia wa 'dɛ la, wee 'yli nya -Zezefv faa wee 'kwie 'bhuka 'wv. 'In we nya *Nyapeyli dia gwe.

⁵⁵ 'ɲwɔni -wa -yo -Zezu 'bhva Galilee -dudv -gv, -maa -yo -Zezefv yia 'bhuka -gv mɪni. Wa yia wee 'bhuka 'wv -tali, 'in sa wa palɪa -Zezuu 'kwie la, 'in wa yia we -yoyi. ⁵⁶ -Mv 'bigv, 'in wa yia wa -zoo lubhiti. 'In ɲne -ka kpɪ -yo -lasiklv -we ka ɲne menɪa, wa yia we pi, -we wa 'kaa 'kwiee ku -yo 'pa. Wa tite nɛɛ, Zuifv Nyapeyli nya, wa 'na nɔv lubho -ni. We 'gbv, wa yia nyapɛda -tv.

24

-Zezu -sɔa 'wv tɪtlɪnya glaa

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Zn 20.1-10)

¹ Dimasu zlvkpe -papa, 'in 'ɲwɔni yia kpɪ -we ka ɲne menɪa wa pia, we nya gbawla -gv mɪni. ² Bhla waa 'ɲwɔni 'ka -bha nyɪni, -zugba tukpa -boklo 'kadv 'nɪ gbawla ɲweɛ -mɪ, wa ka we glipe. ³ Wa -talia gbawla nɔkplɛ, wa 'nɪ Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'kwie 'yi. ⁴ -We waa 'ɲwɔni 'kaa 'wlukvɔn lapɔpɔlɪ, wa 'nɪ we -yi. Tɔvɔn, nyuma sɔ kaa lɪlbana 'pɔpa 'ylylɪ 'wv, -maa yia wa 'klɔtlɔlɪ. ⁵ Nyano sloa 'ɲwɔni 'wv, 'in wa yia 'wlu lagbli. Waa nyuma 'sɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbv a tali 'yliyoganyoo da tɪtlɪnya glaa? ⁶ ɔ 'nɪ -seli -mɪ. ɔ ka 'wusɔ tɪtlɪnya glaa. Da o mia zlɪmɛ Galilee, -we o gbaa aɪn -yla, a ligbe we: ⁷ «We mɪ nɪ, wa 'nye *Nyime 'Yu gbonyuu -lɛvɔnya yoo. Wa 'ka o su -gv lakvɔv, 'in 'yli 'sɔ we taa zlv, ɔ 'ka tɪtlɪnya glaa 'wusɔ.» »

⁸ 'In waa 'ɲwɔni yia -Zezuu wɛlɪnya ligbe. ⁹ Wa 'bhva gbawla -gv, 'in wa yia we gbaa mɪni -Zezuu 'bɔvɔnya kugbua lɛ -bhlo -yla, we -yo nyuma -tɔlvɔ -yo wa 'sɔ mia. ¹⁰ 'ɲwɔni -wa -laa wee 'dɪ -mɪni -Zezuu tietienya, wa ɲni nɪ: Magɪdala -ɲwɔnɔ Malii, Zanɪ, *'Zakee 'nyaa Malii -yo 'ɲwɔni -tɔlvɔ -yo wa 'sɔ mia. ¹¹ 'In waa -Zezuu tietienya nɛɛ wa 'dɛɛ dli zɔɛ, -we waa 'ɲwɔni mia gbada, gbv -kpva -waa 'gbv, wa 'nɪ wa dli 'wudi. ¹² -Bha Piɛlɪ -sɔa 'wv, 'in o -yo -gwagwɛ yia gbawla -gv mɪni. ɔ kwlia 'wv, ɔ -talia 'bhuka 'wv, 'naapɪnya wa bibelia 'kwie -yo la, we 'dɛkpva o 'yia -yo. 'In ɲwɛgaga yia o svbha, -we weee 'pliaa 'gbv. 'In o yia o -budɪwɛɛ lɔmɪni.

-Zezu -slolua o 'dɛ o 'bɔvɔnya 'sɔ 'klv

(Mk 16.12-13)

¹³⁻¹⁴ 'Gbe -we wa laa Emausi, we -yo -Zeluzalemv 'sɔ, kilo kugbua lɛ -bhlo mia we nyɪdɪ. Wee 'yli -bhlokpɛɛ nya, -Zezuu 'bɔvɔnya glaa -nyuma 'sɔ mia -moo mɪnɪda. -We weee 'plia, -zugba wa -yo we 'disasɛ mɪni 'yloogblv. ¹⁵ Bhla -we nya wa mia gbada, 'in wa mia kpɛlɪda, -Zezuu 'dɛbhie -gbolu yia wa kwesi bɛ, 'in o -yo wa yia bhv 'wv mɪni dabudv. ¹⁶ -Zezuu 'bɔvɔnya 'yia o -yo, 'in -lu yabhlo'o ɲwɔni, wa 'ka o yibheli.

¹⁷ 'In -Zezu yia wa layibha: «'Lee, lɛɛ gbu -gu a kpɛli nɔda 'yloogblva?»

Tɔun, wa dli yia sumani, 'in wa yia 'yiligbe. ¹⁸ Wa 'dɛ 'sɔ glaa 'yabhlo wa laa Kleopasi, -mɔɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Na 'dɛ -bhlo -wa -Zeluzalemɔ -nyime, -ɔ 'nia gbu 'plia 'wobhlolu -ylinya ni nyaa 'ji -yi yi?»

¹⁹ 'In ɔ yia wa layibhaɛ: «Mɔɔ -gbu we -ma?»

'In wa yia we 'bigupali ɔ -ylaɛ: «Gbu -we 'yilia Nazaletiyu -Zezu, mu -wa! -Lagɔgbu -falipanyɔ 'tite ɔ -mia. ɔ ka we -slolu ɔ lenɔgbunya -yɔ ɔ wɛlunya 'wu, -Lagɔ -yɔ nyima 'yu. ²⁰ -Amiaa *-Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ -amiaa 'yugalunya ka -Zezu wla, wa 'bha ɔ, 'in wa yia ɔ *su -gu lakulu. ²¹ -Amia di we dli 'wu nu, mɔ 'ka yaa Izlaelnyuma gbu 'wusa. 'In -muv weee -gu, gbunya 'plia, we 'yli taa zli mia -zɛɛn. ²² Gbuzɔnu -wa, -amia glaa ŋwni tɔlva ka -aun ŋwegaga -subhali. Zlɔkpe -papa, 'in wa yia gbawla -gu mni. ²³ Wa 'ni ɔ 'kwie 'yi. 'In wa yia luyi, -bha wa gbaa -aun -ylaɛ, -Lagɔɔ 'anzunya ka wa 'klɔtlali, 'in we nɛɛ wa -ylaɛ: «-Zezu -ga 'yliyɔ!» ²⁴ -Amia lu -nyuma tɔlva ka gbawla -gu mni, 'in gbu -we 'ŋwni gbaa, wa yi 'saa we yli. Wa 'ni -Zezuu 'dɛ 'yi.»

²⁵ 'In -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «Nyuma -wa 'ni 'ylimna, 'in gbu -we -Lagɔgbu -falipanya gbaa, -wa'a 'nu we 'wula -pa! ²⁶ We mi nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ sia sa, 'bhie, -Lagɔ 'ka ɔ 'ŋnumɛ ɔ yoo 'nye.» ²⁷ -Muv 'bigu, -we wa cɛlia ɔ daa, -Lagɔɛbhɛ 'wu, ɔ yia we gwe -sa wa -yla. ɔ dia we gwe Moizu 'sɛbhɛ -gu, 'in ɔ -yɔ we yia -Lagɔgbu -falipanyaa 'sɛbhɛ weee 'wu pla.

²⁸ 'Gbe -we 'wu ɔ 'bunɔnya 'sɔ mia mnida, da wa nynia we kwesi, 'in -Zezu yia nu nɛɛ, da 'pɛpi ɔ mi mnida. ²⁹ 'In wa yia ɔ -klolu, 'in wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In -yɔ -aun 'sɔ -tu! Jibhe ka zɔ, 'in sabɔ ka bebee bhia.» 'In ɔ yia -budu zɔ pla, ɔ -yɔ wa 'sɔ 'ka -tu.

³⁰ ɔ -yɔ wa -dia lililu gwe la, ɔ 'bhua 'floo 'wu, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa. -Muv 'bigu, ɔ didlɔ we la, 'in ɔ yia we wa 'wɔladlili. ³¹ Tɔun, wa 'yli -bloa, 'in wa yia ɔ yibheli. -Bha -bhlokpade, ɔ yia wa 'yiligwe mnɔnu. ³² 'In wa nɛɛ, wa 'dekpua nyidiɛ: «Da -a mia 'yloogblu, ɔ mia -aun -yla gbu gbada, -zugba ɔ sa -aun -yla -Lagɔɛbhɛ gwe, 'muna ka -aun dli zɔ ye, we 'ni muv?»

³³ Wa -sɔa 'wu -bha -bhlokpade, 'in wa yia -Zeluzalemɔ lumni, -mɔ wa ylia -Zezuu tietienya kugbuɛ lɛ -bhlo -yɔ wa -lima 'wlu gbelida. ³⁴ 'In -maa nɛɛ wa -ylaɛ: «Gbuzɔnu -wa, Nyumaa -Kanyɔ ka tɛtlunya glaa 'wusɔ. Nu, ɔ ka 'Simɔɔ 'klɔtlali.» ³⁵ 'In -maa 'sɔ yia -we 'plia 'yloogblu 'di -sa wa -yla. Sa wa yibhelia -Zezu, -zugba ɔ mi 'floo ladidɔda, 'in wa yi 'yaa -muv gba wa -yla.

-Zezu -slolua ɔ 'dɛ ɔ 'bunɔnya 'klɔ

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Zn 20.19-23; Lngb 1.6-8)

³⁶ Da wa mia -slɔ gbada, 'in -Zezu yia ɔ 'dɛ -slolu wa nyidi. 'In ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «'Wututve -dlɔɔ -yɔ aun 'sɔ -mi!»

³⁷ -Nyanigbɔ -kpalɔ wa, 'in wa yia nyanɔ nu. Wamɔ nɛɛ yaa 'sa nu, nyimezuzu -wa. ³⁸ -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «Lɛɛ -lu sumani amiaa dliɔ? 'In lɛɛ ka 'gbu a lu sa dliɔ? ³⁹ A yla na -kwite -yɔ na bhupatunya, -ami -wa, gbuzɔnu sa! A zi 'mi kwɛ, 'in a yla, nu, nyimezuzu 'ni yicɛ -yɔ 'kua -ka. Sa a yia dɛ 'mi -yɔ 'bhisa.»

⁴⁰ ɔ gba 'saa, 'bhie, ɔ yia ɔ -kwite -yɔ ɔ bhupatunya wa 'kluslolu. ⁴¹ 'Muna ka wa ye, 'in ŋwegaga yia wa subhaa 'gbu, -we -Zezu mia wa -yla gbada, wa 'ni mnɛni wa 'ka we dli 'wudi. 'In ɔ yia wa layibhaɛ: «-Lu -we a 'kaa li, we mi -seli aun kwɛɛ?» ⁴² 'In wa yia ɔ llalla -zibhii kibhe 'nye. ⁴³ ɔ 'bhua we 'wu, 'in ɔ yia we li wa 'yibadi.

⁴⁴ -Muv 'bigu, ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Da in -yɔ aun 'sɔ mia -benyi, in nɛɛ aun -ylaɛ: we mi nu, -we weee wa cɛlia na daa, Moizu titee 'sɛbhɛ 'wu, -Lagɔgbu -falipanyaa 'sɛbhɛ -yɔ Luusebhɛ 'wu, we nu lɛ.» ⁴⁵ 'In ɔ yia wa 'wlukusun ladolu, wa 'ka -Lagɔɛbhɛ 'wulanu. ⁴⁶ 'In ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «-We mia cɛlida -Lagɔɛbhɛ 'wu mu nu: we mi nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ sia, 'in ɔ 'ka tli. Wa -ka ɔ gbawla 'wufa, 'yli 'sɔ we taa zli, 'in ɔ 'ka 'wusɔ tɛtlunya glaa. ⁴⁷ ɔ 'ŋni nya, -Lagɔgbu -we 'kaa nyumaa dli 'bhiti, 'in -Lagɔ 'ka wa -yɔgbu 'wuti, a bhli we gbagbie -Zeluzalemɔ, 'in a -yɔ we 'ka dudv weee -gu mni. ⁴⁸ Nu, amia -wa we dayinya. ⁴⁹ 'In Zuzu

-ɔ Dide gbaa ɔ 'ka aɪn 'nyɛ, -amɪ yia we aɪn yoo 'paa. We 'dɛɛ 'gbu, amia, a -tu wee gbe ni nukplɛ tikli, 'in -Lagɔɔ 'tɪtɛ 'ka aɪn -gɔ lasibhli.»

-Zezu mɪa yali

(Mk 16.19-20; Lngb 1.9-11)

⁵⁰ -Mɔv 'bɪgɔ, -Zezu -yɔ ɔ 'bɪnɔnya yia Betani kwesi mɪnɪ, ɔ yia sɔ 'wɔbhu, 'in ɔ yia wa 'nyulaŋwɪna. ⁵¹ Da ɔ mɪa wa 'nyulaŋwɪnada, ɔ yia wa gwevɪa, 'in -Lagɔ yia ɔ 'wɔbhu, ɔ yia yali mɪnɪ. ⁵² Wa 'ylimaniɪ ɔ, 'bhie, wa yia -Zeluzalɛmɔ lɔbhiti 'mɔna 'kadu nya. ⁵³ 'Kɔmɔv, wa mɪ -Lagɔbudu 'kadu zɔ, -zugba wa mɪnɪ -Lagɔɔ 'ŋnɪ.

Zaan 'Sεbhε Sa Zaan gbaa -Zezuu gbuzonu gbu

-Zezuu -gugbu *Zaan celi, mv -wa. Nu, Zaan mi -Zezuu *'binanya kugbua le 'sɔɔ glaa -nyume yabhlo nya. 'Mɔ wa laa «'binanyɔ -ɔ ka zε -Zezu -kali» wee 'sebhε da tɔlva. -We ka 'gbu Zaan yia 'sebhε ni celi, mv -wa nu, nyuma 'ka we 'jiyibheli nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, mɔ -wa -Lagɔɔ Yu, 'in -ɔ -ka ɔ dli -gu zu, 'in -mɔɔ yia 'yliyɔgagie ɔ 'ηni nya.

Weli -zεa nyume

¹-Lagɔ 'nia -slɔ -lu weee lala, -ɔ wa laa Weli ɔ mi la. Wee Weli -yɔ -Lagɔ 'sɔ mi. Wee Weli -yɔ -Lagɔ mi -bhlo. ²-Lu weee gwedida, ɔ -yɔ -Lagɔ 'sɔ mi. ³ɔ gbεgbεin -Lagɔ -laa -lu weee la. -Lu -we mia lalada ɔ 'bɔgu we 'ni -mi. ⁴Nu, ɔ -gu 'yliyɔgagie 'bhva, 'in wee 'yliyɔgagie mia, we ka nyuma zli -la. ⁵Wee zli mi lida nikpise 'wu, 'in nikpise 'ni we nyumonu.*

⁶-Lagɔ ka nyume yabhlo tie, 'mɔ wa laa *Zaan,† ⁷mɔ -wa gbudayinyɔ, mɔ yia ɔ 'ka zlu -gugbu gba. Yi ɔ yia nyuma -ka ɔ weli 'nu, 'in wa 'ka dli zu. ⁸ɔ 'dε 'ni wee zli nya -mi, nu, yi ɔ yia ɔ 'ka wee zlu -gugbu gba. ⁹-We mia da ni, mv -wa zlu 'zayli, wee zli yia dudv -gu, we san mi 'mnida nyuma weee -gu.

¹⁰ɔ Weli ka dudv -gu yi. ɔ gbεgbεin -Lagɔ -laa dudv la, we mi 'sa 'bhie, dudv -nyuma 'ni ɔ yibheli. ¹¹ɔ yia ɔ 'dε nyumaa -gbe ni, wa 'ni ɔ kpa 'nanvu. ¹²Nu, tɔlva 'paa ɔ yi, 'in wa yia ɔ dli -gu zu. -Maa mia, -maa ɔ 'nyea 'yoo wa 'ka -Lagɔɔ 'yua -zε. ¹³Sa nyuma gwalia wa 'yua dudv -gu, we 'ni 'sa -manɔ -zε -Lagɔɔ 'yua. We 'ni nyume mi wa dide nya. Nu, -Lagɔ 'nyea wa 'yliyɔgagie.

¹⁴ɔ Weli ka nyume -zε, 'in ɔ yia -ain glaa ladi. ɔ 'gbu -a yia 'nanidli -yɔ -Lagɔɔ gbuzonu yibheli. -A ka ɔ yla, 'in sa ɔ 'ηni mnua -Lagɔɔ 'ηni 'bhisa, -a ka we -yoyi. Nu, 'ηnumnie -we -Lagɔɔ 'Yu -bhlo 'yia ɔ Dide kwεε, mv -wa. ¹⁵Zaan mi ɔ gbudayinyɔ nya, ɔ 'kpia 'wu, ɔ nεε: «Da in gbaa: <-ɔ yia na 'bɔgu, ɔ 'ηnumnie -zi na -nu, -we ka gbu -wa, bhla in 'ka 'wlu ɔ mi -bha» 'mɔ in saa 'ηni.»

¹⁶'Nanidli duun ɔ kaa, we nya ɔ ηwnaa -a 'dε weee 'nyu la. ɔ palta -ain sɔ -zɔnu -gu la, 'in ɔ yia we -gupalɔ. ¹⁷Nu, -Lagɔ palta ɔ tite *Moizu gbεgbεin, nu, -Zezu *Klisu gbεgbεin -a yibhelia ɔ 'nanidli -yɔ ɔ gbuzonu. ¹⁸Nyume yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ -Lagɔ 'yi, nu, ɔ 'Yu -bhlogbɔɔ -ɔ -yɔ ɔ mia -bhlo, 'in -ɔ mia ɔ Dide kwesi, mɔ slolua -ain -Lagɔ.

'Zan *-Batisu dayigbu

(Mt 3.11-12; Mk 1.7-8; Lk 3.15-17)

¹⁹⁻²⁰*Zuifvu 'yugalunya -wa mia *-Zeluzalem, ma tiea -Lagɔsubɔnya -yɔ wa -yɔbenya *Leviii zvaylinyuma tɔlva, wa 'ka Zaan layibha nyɔɔ ɔ -mia. Zaan 'ni kali 'pa, 'sa ɔ 'palta we 'bɔgu sa tiklu. -We ka da ɔ 'yia, 'mv ɔ gbaa, mv -wa nu: «-Ami, in 'ni -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya -mi.»

²¹'In wa yi 'yaa ɔ layibha: «We -ka 'sa -mi, nyɔɔ -in -mia? *-Lagɔgbu -falpanyɔ *Elii -in -mia yi?»

ɔ nεε: «-Innya, in 'ni -mɔɔ.»

Wa nεε 'yae: «ɔɔ -Lagɔgbu -falpanyɔ -putu -a mia wuda ni, 'mɔ -in -mia yi?»

ɔ nεε: «-Innya.»

²²We 'dεε 'gbu wa nεε ɔ -yla: «Nyɔɔ -in -mia? -A -ka mmi, -wa tiea -ain, -a 'ka wa 'di -sali, -in nεε -na 'dεε daa lea?»

²³Weli -we -Lagɔgbu -falpanyɔ *Ezaii gbaa, 'mv Zaan palta:

«<Nyume yabhlo -ɔ 'kpia 'wu -mɔ da bebleε:

a nu Nyumaa -Kanyɔɔ 'yoo tiklu ɔ 'yu,

'mɔ in -mia.»

* 1:5 We 'ji yabhlo -wae: 'in nikpise 'ni we 'wolanu. † 1:6 Nu, 'Zan -Batisu -wa.

²⁴ Nyuma -wa wa tiea Zaaan -gbe, *Falizunyuma mi wa glaa. ²⁵ Wa 'yibhaa o la: «Nu, -in 'ni -Lagoo -Bhasanyo nya -mi, -in 'ni -Lagoo -falipanyo Elii, 'in -Lagoo -falipanyo -putu -a mia wuda, -in 'ni -moo, we -ka 'sa -mi, lee -lu ka 'gbu -na batizee nyuma?»

²⁶ O nee: «Gbuzonu -wa, -ami mia, nyuma na batizea 'nyu nya. Nu, aun nyidi, nyime yabhlo mi -bha, a 'ni o -yi. ²⁷ Mo yia 'mi 'bi yia, in 'ni mneni in 'ka o -sakwlaa 'llukpe -blo.»

²⁸ -We weee mia da, Betani we nva le, -mo Zudeen nyu 'ylu 'wusoluda, da Zaan batizea nyuma.

-Zezu, saa -bha nyuma gbonyuu

²⁹ Zli zlia, -Zezu mi Zaaan gbegebeun yilida, 'in Zaan yia o -yoyi, 'in o nee: «A yla, -Lagoo *Bhlabhleyu ni, o mi dudugu -nyuma gbonyuu -bhasada. ³⁰ Da in gbaa nu, nyime yia 'mi 'bi yia, o 'tite -zi na -nu, nu, wa 'mia -slo 'mi gwalu, o mi la, 'mo in saa 'hni. ³¹ Zlume, in 'ni o -yi, in 'ka o *Izraelnyuma -slolu wa 'ka o yibheli, we 'gbu in yia nyuma batizea yi 'nyu nya.»

³²⁻³³ Zaan ka 'ya o gbuv da 'yi, o nee: «Nu, zlume, in 'ni o -yi, nu, -Lagoo -o tiea 'mi in 'ka nyuma batizee 'nyu nya, o nee 'mi -yla: «-o -gu -in -ka -Lagoo Zuzu 'yi kwilda, 'in we 'ka bha -tu, mo -wa nyime -o 'kaa nyuma batizee -Lagoo Zuzu 'Pupa nya. Nu, -ami -wa o gbudayinyo. In ka -Lagoo Zuzu -yoyi. O 'bhva yali, o 'sibhlia o -gu la -kpakun 'bhisa, 'in o yia -bha -tu.» ³⁴ -Ami, in ka o -yoyi, mu 'gbu in yia gba nu, oo nyime mia da, -Lagoo 'Yu o -mia.»

-Zezu laa o 'binonyaa tianu

³⁵ Zli zlia, Zaan -yo o 'binonya 'so mi 'ya -bha, ³⁶ 'in -Zezu yia 'plia yi. Zaan ylaa o, o nee: «A -tali, -Lagoo Bhlabhleyu ni.»

³⁷ O 'binonya 'so 'nva -we o gbaa, 'in wa yia -Zezu 'bi mni. ³⁸ -Zezu 'bhitia la, o 'yia nu, wa mi o 'bi, 'in o nee wa -yla: «Lee -lu ka da a talia?» Wa nee o -yla: «*Wlabi, mo -in -dilu la?» (Nu, Wlabii ji -wa zuifweli 'wu: «Gbuslolunyoo».)

³⁹ O nee: «A yi, 'in a 'ka -bha 'yi.»

Wa mnia da o -dila la, 'in wa yia -bha 'yi, -zugba jibhezaa -leli -mnuanu ka nyini. 'In wa yia wee 'ylu pnu bhia o -gbe.

⁴⁰ Wa 'desobhie glaa, -wa 'nva Zaaan weli, 'in wa yia -Zezu 'bi mni, wa 'yabhlo -wa Simo Pieli bheli Andlee. ⁴¹ Tiada, mo yia o bheli 'Simoo laa, 'in o nee: «-A ka Mesi 'yi.» (We ji -wa «-Lagoo -Bhasanyo».)

⁴² 'In o -yo -moo 'so yia -Zezuu -gbe mni. -Zezu ylaa o, 'in o nee: «-Mi -wa 'Simoo, -na dide wa laa Zaan. -Na 'hni wa yia zva Sefasi.» ('Mu wa bhitia 'wola Pieli, -mu ji -wa tukpa.)

-Zezu laa Filipu -yo Natanaeli

⁴³ Zli zlia, -Zezu 'yibha o 'ka Galilee -dudu -gu mni. O -yo Filipu gbelia, o nee o -yla: «Yi 'mi 'bi.» ⁴⁴ Filipu mia, Betisaida -dudu -gu o 'bhva, Andlee -yo Pieli klaa 'ya. ⁴⁵ -Muu 'bigu, Filipu -yo Natanaeli yia 'wugbeli, 'in o nee o -yla: «-Lagoo titee 'sebhie 'wu, Moizu ka nyime yabhloo gbu gba, -Lagoo -falipanya ka 'ya o gbu gba wee 'sebhie 'wu. -A ka o 'yi. Nu, mo -wa *-Zezefuu 'yu -Zezu, Nazaletigbe 'wu o 'bhva.»

⁴⁶ -Moo nee o -yla: «'Lee, -lu -zonu mneni we 'ka Nazaletu 'bhvu?»

Filipu nee: «Yi -na 'de 'ka -bha 'yi.»

⁴⁷ Nu, Natanaeli yia -Zezuu -gbe yi. O bea o -yo, -Zezu 'yia o -yo, 'in o nee o daa: «A yla, *Izraelnyumee 'debhie -gbolu ni, oo nyime mia, kalu 'ni o dilu 'wu -mi.»

⁴⁸ Natanaeli nee: «Sa -in yibheli 'mi 'wu la?»

O nee: «Da Filipu 'mia -slo -mi la ni, in ka -mi 'yi, -zugba -in mi *figisu zo.»

⁴⁹ -Bha Natanaeli gbae: «Wlabi, -in mi -Lagoo 'Yu nya, Izraelnyumaa 'wlulapilunyoo -in -mia.»

⁵⁰ -Zezu 'palia we 'bigu, o nɛɛ: «In gbaa nu, un ka -mi 'yi figisu zo, we 'gbu -in yia 'mi dli -gu zu, mu -wa yi? -Li 'kadi -we -zia -moni 'yia -na yia we. ⁵¹ In nɛɛ ain -yla gbuzonu saɛ, yali a yia 'yia nwe -kalida. 'Anzinya a yia 'yia kwilida -yo -gblada *Nyumɛɛ 'Yu -gu.»

2

-Zezu 'bhitilia 'nyu nu 'wola

¹ -Muu 'bigu, 'yili 'so 'plia, 'un wa yia 'nwonkwafeti -sa Galilee 'gbe wa laa Kana, we 'wu. -Zezuu 'nyaa mi -bha. ² 'In wa yi 'yaa -Zezu -yo o 'binanya la wee 'feti 'wu. ³ -Bha bea, 'in nu yia bhia, 'in -Zezuu 'nyaa nɛɛ o -yla: «Nu ka bhia.»

⁴ -Zezu 'palia we 'bigu, o nɛɛ: «'Maa, amaa nu gbu -wa yaayu, na nu gbu -wa yi? Bhla -we nya wa 'kaa na 'titeɛ 'debhie -gbolu 'yi, we 'ni -slɔ nyini.»

⁵ -Zezuu 'nyaa nɛɛ lililuu dlilinya -yla: «-We weee o yia ain -yla gbaa, a nu we le.»

⁶ 'In tukpa nyida 'kadi gbelibhlo mi -bha wa kwesi. -Muu 'wu wa pia 'nyu, 'in wa budoa: 'sa Zuifuv tite gbaa. Nu, we 'yabhlo bhu 'wu litli glu gbu. ⁷ -Zezu nɛɛ waa lililuu dlilinya -yla: «Nyidanya mia da ni, a yeli we 'nyu.» 'Sa wa yelia we sa ke! ke! ke!

⁸ -Zezu nɛɛ: «A 'pli -slɛɛn we, a 'ka we 'feti 'yugalnyo kwa.» 'In wa yia we o kwa. ⁹ O o 'feti 'yugalnyo 'yia wee 'nyu nwe, -zugba we ka nu 'wɔlabhitili. Da wee nu 'bhɔlua, o 'ni -bha da -yi, nu, -wa 'pia 'nyu, wa -yi -bha da. 'In o 'feti 'yugalnyo yia 'nwon -kwanyo la. ¹⁰ 'In o nɛɛ: «Da weee, nu -zonu wa wlaa -slɔ tia, wa -ka 'ma duun 'bhie, wa wlaa kalo nu. 'In -mi, -in yia nu -zonu ladi, 'in sɛɛɛ bhla yia we yli.»

¹¹ Nu, gwedigbuu tianu -we -slɔlua o 'nnumnee 'tite, Galilee 'gbe wa laa Kana, we 'wu o nua we le. 'Sa o -slɔlua o 'nnumnee 'tite, 'in o 'binanya yia o dli -gu zu. ¹² We 'bigu, 'in o yia Kapenaumu mni, o -yo o 'nyaa klaa, o bhelia klaa, we -yo o 'binanya. 'In wa yia -mo 'yili ya 'sɔle li.

-Zezu vua -valepanya *-Lagobudu 'kadu nweɛ

(Mt 21.12-13; Mk 11.15-18; Lk 19.45-46)

¹³ Nu, Zuifuv *'Wuzitiyilu 'feti ka cipa, 'in -Zezu yia -Zeluzalemu mni. ¹⁴ O plaa *-Lagobudu 'kadu nweɛ, nyuma -wa paa 'bhli klaa, bhlabhle klaa, we -yo -kpakuɔn pelu, 'ma o ylia -bha, 'in o yi 'yaa 'gwezi -bhitinya -bha yli, wa -di wa 'tabhle -yo la. ¹⁵ O 'pnaa 'llukpe -yelipe 'bhisa, 'in o yia nyuma weee vu -mo -Lagobudu 'kadu nweɛ, we -yo wa 'bhli -yo wa bhlabhlenya 'so. O 'mnia 'gwezi -bhitinyaa 'gwezi, 'in o yia wa 'tabhle labhli. ¹⁶ O nɛɛ -kpakuɔn pelupanya -yla: «A -sa da we, a 'na nuun na Didee -budu -vale -budu 'wu -ni.»

¹⁷ -We *-Lagosebhe gbaa, 'in o 'binanyaa dli yia we -gu -bho:
«'A! Na -Lago, -na -budu in 'yibhaa,

we 'tu mi 'mi 'bhada.»

¹⁸ Toun, 'in Zuifuv 'yugalunya yia o layibha: «Sanɛɛ -na nua yi? -In nu gwedigbu yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jiyibheli nu, -Lago ka -mi 'yoo 'nye.»

¹⁹ -Zezu 'palia we 'bigu, o nɛɛ: «Wee -Lagobudu 'kadu mia, a -sa we la, 'in in 'ka we 'yigbeli 'yili ta nya.»

²⁰ Wa nɛɛ o -yla: «Aya! Wa 'kaa -budu ni 'subha, wa li -zu glu 'so -zu gbelibhlo, 'in -mi, -in nɛɛ -in 'ka we 'subha 'yili ta nyaa?» ²¹ Nu, -budu -zonu -Zezu saa 'nɛɛ, o 'deɛ kuu gbu o gbaa. ²² We 'deɛ 'gbu, da -Zezu -ka tilitinya glaa 'wusɔ, o 'binanyaa dli yia we -gu -bho, -we o gbaa we -yo -we mia celida -Lagosebhe 'wu, 'mu wa zua dli -gu.

-We mia nyumaa dli zo, -Zezu -yi we

²³ Zuifuv 'Wuzitiyilu 'feti nya -Zezu mi -Zeluzalemu. O gwedigbunya -we slɔlua o 'tite, 'mu o nua le, nyuma duun 'yia we -yo, 'in wa yia o dli -gu zu. ²⁴ -Zezu 'ni wa dli -gu zu, -we ka gbu -wa, o -yi wa 'de weee dli. ²⁵ Nu, nyumɛɛ -o -ka o -limaa gbu lapali o -yla, -Zezu 'ni -muu gbu -ka, nu, -we mia nyumɛɛ dli zo, o 'de -yi we.

3

-Zezu -yo 'Nikodemu

¹ Nu, nyume yabhlo wa laa 'Nikodemu, -o mia Falizinyumaa so lu, 'in o mia Zuifvu 'yugalunyɔ yabhlo nya, ² mɔ yia -Zezuu -gbe sabɔ, 'in o nɛɛ: «Wlabi, -a -yi we 'ji nu, -Lagɔ ka -mi tie, -in 'ka -ain gbu -slolu. -Lagɔ -yɔ -mi 'sɔ 'ni -mi ni, -in 'ni mneni -in 'ka 'sasukpa -gwedigbunya ni lɛnu.»

³ O nɛɛ 'Nikodemu -ylɛɛ: «In nɛɛ -mi -yla gbuzɔnu saɛ: nyume -o ka 'lulolu* wa 'ni gwali, o 'ni mneni o 'ka nyuma -wa -Lagɔ pɪta 'wlu la glaa -mi.»

⁴ 'Nikodemu nɛɛ: «Sa wa 'ka nyume kpasaa 'lulolu gwalia? Nu, o mneni o 'ka o 'nyaa nukplɛ pla, wa 'ka o 'sɔnu gwali?»

⁵ -Zezu 'pɪta we 'bɪgɔ, o nɛɛ: «Nu, in nɛɛ -mi -yla gbuzɔnu saɛ: we -ka nu, wa 'ni nyumɛɛ 'lulolu gwali, 'nyu -yɔ -Lagɔɔ Zuzu nya, -mɔɔ 'ni mneni -mɔɔ 'ka -wa -Lagɔ pɪta 'wlu la glaa -mi. ⁶ -We ka gbu -wa, -wa 'nyaa -yɔ dide gwalia, wa mi nyumaa nyuma nya, 'in -wa -Lagɔɔ Zuzu gwalia, wa mi -Lagɔɔ Zuzuu nyuma nya. ⁷ We -ka 'sa -mi, in -ka gba nu, wa gwali amiaa 'lulolu, we 'na subhalt -mi ηwegaga -ni. ⁸ Nu, da -pɪpɛ 'yibhaa we 'ka 'pli, -bha we plɪta, 'in -na nva we -jiji, nu, da we bhulva, mɔ we mnia, -in 'ni -bha da -yi. Sa -pɪpɛ mia, -wa -Lagɔɔ Zuzu gwalia, 'sa wa mia.»

⁹ 'Nikodemu nɛɛ: «Sa -muv 'ka 'wu la 'pɪta?»

¹⁰ 'In -Zezu nɛɛ: «Gbuslolunyɔ, -o ka 'ηni wa -yia *Izlaeli -dudu -gu, 'mɔ -in -mia, 'in -in 'ni wee gbu ni -yii? ¹¹ Nu, in nɛɛ -mi -yla gbuzɔnu saɛ: -we ka 'ji -a -yia, we -gugbu -a gbaa. -We ka da -a 'yia, we 'di -a saa. 'In a 'ni 'yibha a 'ka -amiaa -bhayɪgbu -yɔηwnu. ¹² In ka ain -yla dudugbu gbu gba, a 'ni we -yɔηwnu. We -ka 'sa -mi ni, da na yia ain -yla yali gbu gbaa, a 'na 'ka we -yɔηwnu, we 'ni muv? ¹³ Nu, nyume yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ -Lagɔɔ -gbe -gbla, we 'ni o Nyumɛɛ 'Yu 'wubhu, mɔɔ 'bhua yali.

¹⁴ «Nu, Moizi ka nete -tibhe 'wubhu yali da bebleɛ nyuma weee 'yu, 'sa -bhlokpade wa yia Nyumɛɛ 'Yu 'wubhua yali, ¹⁵ 'in -wa weee -ka o dli -gu zu, wa 'ka 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi. ¹⁶ We 'dɛɛ 'gbu, 'sa -Lagɔ -kalia dudugbu -nyumaa zɛ, 'in o yia o 'Yu yabhlogbɔɔ wla, 'in -wa -ka o dli -gu zu, wa 'na 'ka labhu. 'Yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu wa yia 'yia. ¹⁷ Nu, -Lagɔ 'ni o 'Yu tie dudu -gu o 'ka nyuma gbu dili, nu, o 'ka wa gbu 'wusa, we 'gbu o yia o tie. ¹⁸ -O -ka o 'Yu dili -gu zu, -Lagɔ 'na 'ka o gbu dili, 'in -o 'ni o dli -gu zu, -Lagɔ ka o gbu dili pepe. -We ka gbu -wa, o 'ni -Lagɔɔ 'Yu -bhlogbɔɔ dli -gu zu. ¹⁹ Sanɛɛ -Lagɔ bhua nyumaa -yɔgbu 'wu, nu, zli ka dudu -gu yi, 'in nyuma 'ni we -yɔηwnu, nu, wa 'yibha nikpise, -we ka gbu -wa, gbunyuwa wa nva lɛ. ²⁰ -Wa weee nva gbunyuwa lɛ, zli wa nyɛa 'wu, 'in wa 'a 'tla zli 'klu. -We ka gbu -wa, wa mi nyanɔ nuda, nyume yi wa lɛnugbu yibheli. ²¹ Nu, -wa nva -Lagɔɔ dumagbu lɛ, zli 'klu wa tlaa. 'Sa nyuma yia wa lɛnugbu -yɔ sa tenyii, 'in wa yibhelia we 'ji nu, wa mi -Lagɔ 'nuηwe zuda.»

Zaan nɛɛ -Zezu -gali o 'yu

²² -Muv 'bɪgɔ, -Zezu -yɔ o 'binɔnya yia Zudee -dudu -gu mni, 'in o yia wa -gbe 'yli 'sɔle li, -zugba o batizea nyuma. ²³ 'In Zaan mia, -mɔɔ mi 'ya nyuma batizede: o mi Enɔɔ, Salimu kwesi, da 'nyu -zua, -zugba nyuma yi o -gbe o batizee wa. ²⁴ Nu, wa 'ni -slɔ Zaan -kaslu 'wupa. ²⁵ -Bha kpikpelie -bhoo Zaaan 'binɔnya -yɔ Zuifu yabhlo nyidi, sa Zuifu tite gbaa wa budo wa 'ka -mɔwlu, we -gu. ²⁶ We 'gbu wa bea Zaan -yɔ, 'in wa nɛɛ: «Wlabi, nyume -o -yɔ -mi 'sɔ mia Zudeen nyu lu, 'in -in yia o -gugbu gba -ain -yla, o mɔ, o mi nyuma batizede, 'in nyuma weee mi o -gbe mnida.»

²⁷ 'In Zaan nɛɛ: «-Lagɔ 'ni nyume -lu 'nyɛ, o 'ni mneni o 'ka we 'yi. ²⁸ Amiaa 'de mi na gbudayinya nya, a ka 'mi ηweɛ 'nu nu, -ami, in 'ni -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, nu, -Lagɔ tiea 'mi o 'yu. ²⁹ -We ka gbu -wa, we -ka nanuv gbu, nu, nyume -o mia 'ηwnɔ kwada, o 'tale -o mnazia -lu weee, 'in 'fɛti 'ka nna, 'mɔ in -mia. 'In da o 'ηwnɔkwanyɔ -ka wee fɛti 'wu yi ni, o 'tale -ka o yiyi di 'nu ni, 'in 'mɔna bhaa o. -Ami mia, in mi 'mɔna lida sa duun, 'sa nanuv gbu mia. ³⁰ O mɔ, o 'bhu 'bi 'wu, 'in -ami 'ka zɔbe.

³¹ «Nu, -o bhua -Lagɔɔ -gbe, o -gali nyuma weee 'yu. -o bhua dudu -gu, dudugbu -nyume o -mia, 'in o gbaa dudugbu gbu. O mɔ, -o bhua -Lagɔɔ -gbe, o -gali nyuma weee 'yu. ³² -We

* 3:3 'Lulolu: wɛli 'bhitie tɔlva nɛɛ yali.

ᵋ 'yia, -we ᵋ 'nua, we -gugbu ᵋ gbaa. 'In nyume yabhlogbᵋᵋ'ᵋ ᵋwnu ᵋ gbuᵋ dayigbu -yᵋ.
³³ -ᵋ -ka ᵋ gbuᵋ dayigbu -yᵋᵋwnu, mᵋ slolua nu, -we -Lagᵋ gbaa, gbuzᵋnu -wa. ³⁴ Nu, -ᵋ
 -Lagᵋ -ka tie, -Lagᵋweli ᵋ gbaa, -we ka gbu -wa, -Lagᵋ nyea ᵋ ᵋ Zuzu kplo! kplo! ³⁵ Dide
 -Lagᵋ -kali ᵋ 'Yuu zε, 'in ᵋ ka ᵋ 'tite ᵋ kwεε zᵋ -lu weee -gu. ³⁶ -ᵋ -ka ᵋ 'Yu dli -gu zᵋ, ᵋ
 ka 'yliyᵋgagie -we 'nia bhloluda -ka. Nu, -ᵋ'ᵋ zᵋa ᵋ 'Yu 'nuᵋwε, ᵋ 'na 'ka 'yliyᵋgagie 'yi.
 -Lagᵋᵋ 'cε zᵋ ᵋ tua.»

4

-Zezu -yᵋ Samaliᵋwnᵋ

¹ -Muv 'biᵋ, Falizinyuma ka 'nu nu, nyuma duun mᵋ -Zezu 'biyida ᵋ 'ka wa batizee we
 -zi Zaan. ² (Nu, we 'ni ᵋ dε, ᵋ 'bunᵋnya batizea nyuma). Da -Zezu yibhelia we 'ji, ³ -bha ᵋ
 'bhua Zudee, 'in ᵋ yia Galilee lu mni.

⁴ ᵋ 'ka Galilee mni, we mᵋ nu, ᵋ -di Samalii -dudu 'wu. ⁵⁻⁶ Da ᵋ mia Samalii -dudu -gu
 'pliluda, 'gbe yabhlo wa laa Sikaa, -bha ᵋ nynia we nukple. Wee gbe mia, da *Zakᵋbu ka
 bhaa dudu kibhe, 'in ᵋ yia -bha -klᵋ 'bhlu, wee dudu -we ᵋ 'nyea ᵋ 'yu *-Zezεfu, we kwesi
 we mia. -Zezu sia nᵋnve kwεε, 'in ᵋ yia wee -klᵋ -yᵋ ladi. Nu, 'ylygbagbu -wa.

⁷ -Bha Samaliᵋwnᵋ yabhlo yia 'nyu 'plia, 'in -Zezu nεε ᵋ -yla: «A 'nye 'mi 'nyu in 'ka
 'ma.» ⁸ (Nu, ᵋ 'bunᵋnya ka lililu zᵋa mni 'gbe nukple.)

⁹ ᵋᵋ 'ᵋwnᵋ nεε ᵋ -yla: «Aya! -Mᵋ Zuifu zlalia -amᵋ Samaliᵋwnᵋ 'nyu yᵋ?» Nu, Zuifu -yᵋ
 Samalii -nyuma'a 'nᵋnuᵋ 'wola.

¹⁰ -Zezu nεε ᵋ -yla: «A 'ni -Lagᵋᵋ wlawlalu -yi, 'in a 'ni -ᵋ mia ain 'nyu -zlalida -yi. A
 -ka yaa we 'ji -yi, ama yi yaa ᵋ 'wlowlonyu -zlalia, 'in ᵋ 'ka we ain 'nyε.»

¹¹ ᵋ nεε: «Na -Kanyᵋ, -in 'ni floko kwεε -ka, 'in -klᵋ -tᵋ 'wu, sa -in 'ka 'mᵋ wee
 'wlowlonyu 'nyea? ¹² -Amiaa dukpasa Zakᵋbu 'bhlua wee -klᵋ, ᵋ 'dε ka we 'nyu 'ma, we
 -yᵋ ᵋ 'yua -yᵋ ᵋ 'nᵋlii -gnuv -zlo. -Mᵋ dli 'wu nu, -mᵋ 'yilia -mᵋ -zia ᵋ yᵋ?»

¹³ -Zezu nεε ᵋ -yla: «Nyume -ᵋ -ka nyu ni 'ma, 'nyumatv yia ᵋ 'bhaa lu. ¹⁴ Nu, 'nyu -we
 na yia wlaa, nyume -ᵋ -ka we 'ma, 'nyumatv 'na 'ka 'maslεen ᵋ 'bha. 'In wee 'nyu zεa ᵋ
 'wu 'wlowlonyu, da 'yliyᵋgagie -we 'nia bhloluda -ka, we bhua.»

¹⁵ ᵋᵋ 'ᵋwnᵋ nεε ᵋ -yla: «Na -Kanyᵋ, 'nye 'mᵋ wee 'nyu, 'nyumatv yi -slεen 'mᵋ 'bha, in
 yi 'maslεen -seli 'nyu 'plia yi.»

¹⁶ -Zezu nεε ᵋ -ylae: «A mni amaa 'lowli laa, a -yᵋ ᵋ 'sᵋ 'ka yi.»

¹⁷ ᵋ nεε: «In 'ni 'lowli -ka.»

ᵋ nεε: «Gbuᵋnu a gbaa, nu, a 'ni 'lowli -ka. ¹⁸ Nu, a 'yi 'lowlia gbu. -Mᵋmᵋ a -yᵋ ᵋ 'sᵋ
 mia dε ni, ᵋ 'ni amaa 'lowli. Gbuᵋnu -wa.»

¹⁹ ᵋᵋ 'ᵋwnᵋ nεε: «Cun, na -Kanyᵋ, in -yi we 'ji nu, -Lagᵋgbuv -falipanyᵋ -in -mia. ²⁰ -
 Gᵋgᵋ 'kadu ni 'wlu -amiaa dukpasi bubᵋ bhaa -Lagᵋ, 'in amia nεε: -Zeluzalemv wa 'kaa
 -Lagᵋ bubᵋ.»

²¹ -Zezu nεε ᵋ -yla: «Bhᵋᵋ, a zᵋ 'mᵋ dli -gu. Bhla yabhlo yia bea, we 'ni -gᵋgᵋ 'kadu
 'wlu, 'in we 'ni -Zeluzalemv wa 'ka Dide -Lagᵋ bubᵋ. ²² Nu, amia *Samalii -nyuma, -we a
 bubᵋa, a 'ni we -yi. 'In -we -amia Zuifu bubᵋa, -a -yi we. -We ka gbu -wa, Gbuwvanyᵋ
 mia, Zuifv -gbe ᵋ bhua. ²³ Nu, bhla -we nya -wa bubᵋa Dide -Lagᵋ tiklu, wa 'kaa ᵋ bubᵋ
 Zuzu nya sazᵋnu sa, we bhla ka cipa, 'in we ka nyini. Nu, we 'sasvka -nyumaa da -Lagᵋ
 talia, wa 'ka ᵋ bubᵋ. ²⁴ -Lagᵋ mᵋ Zuzu nya. -Wa 'kaa ᵋ bubᵋ, wa bubᵋ ᵋ Zuzu nya sazᵋnu
 sa.»

²⁵ ᵋᵋ 'ᵋwnᵋ nεε ᵋ -yla: «In -yi we 'ji nu, Mesi yia yia. (We ji -wa -Lagᵋᵋ -Bhasanyᵋ.) ᵋ
 -ka yi ni, mᵋ yia we 'dε weee 'wvsvalia.»

²⁶ ᵋ nεε ᵋ -yla: «Mᵋ mia da ain -yla gbada.»

²⁷ -Bha -bhlokpade ᵋ 'bunᵋnya yia lu. 'In wa yia -Zezu -yᵋ 'ᵋwnᵋ yabhlo -yᵋyᵋ 'di -sada.
 'In we yia wa ᵋwεgaga -subhali, -zugba wa gba -mᵋ dli zᵋε: «Lεε -lu ᵋ yibhali ᵋᵋ 'ᵋwnᵋ?
 Lεε -gbv ᵋ gba ᵋ -yla?» Nu, 'sasvka -layibhawali ni 'ni nyume yabhlogbᵋᵋ ᵋwεε 'tla.

* 4:9 Zuifu 'ni mneni wa 'ka Samalii -nyumaa kna kwezi.

²⁸ Toun, do 'hwno tia -bha o 'nyu -nyida, 'in o yia 'gbe nukple pla. O nee nyuma -yla: ²⁹ «A yi! A yi -nya, a 'ka nyume yabhlo 'yu! Mo gbaa na lenugbu weee. We 'wlv sa mo -wa -Lagoo -Bhasanyo.» ³⁰ Toun, wa yia 'gbe nukple 'tla, 'in wa yia -Zezuu gbegebein mnini.

³¹ We bhla, o 'bunonya mi o bhuhhoeda o 'ka li. ³² 'In o nee wa -yla: «Lililu -we in 'kaa li, a 'ni we -yi.»

³³ 'In o 'bunonya nee wa 'dekpuva nyidi: «Aya! Nyoo 'nye o lililua?»

³⁴ O nee wa -yla: «Na yoopanyoo dumagbuvu 'nuhwezuvue -yo o lubhoo 'wluhabhie, mu -wa na lililu. ³⁵ Amia, a nee nu, we -tu 'wu 'cu -mnuva, 'in -luu -didi bhla 'ka nyini, -ami nee an -yla, nu, we -didi bhla ka -sleen nyini. A -tali kpa -gu, we 'ya ka zal. ³⁶ -O -ka -luu -didinyo nya -mi, o ka onuv -tnuv 'yi. Nu, o mi nyuma 'wlugwglalida, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, -Lago 'ka we wa 'nye. 'In we gluglunyoo -yo we -didinyo 'ka 'muna li dabhlo. ³⁷ Nu, nine yabhlo nee: «Nyume yabhlo glva, 'in nyume -putu dia.» Gbuzonu -wa. ³⁸ Kpa -we 'wu a 'nia lubho nu, -mo in tiea an we -luu -didi bhla. Tolva ka -mo lubho nu, 'in wa yia sia. 'In -amia yia we 'wu -tnuv.»

³⁹ -Muv 'bigu, do 'hwnoo gbagbaweli -gu Samalii -nyuma duun zva -Zezu dli -gu. O nee wa -yla: «O nyume ni gbaa 'mi -yla na lenugbu weee.» ⁴⁰ We 'dee 'gbu, Samalii -nyumaa -zlo yia -Zezuu -gbe yi. 'In wa yia o -belv -yopal, o -yo wa 'ka -tu. O li -bha 'yli 'so.

⁴¹ 'In tolva yia wa -gu -bho dlizuvue nya, o 'dee hwee weli 'gbu. ⁴² Wa nee do 'hwno -yla: «We 'ni -sleen amaa weli -bhlogboo 'gbu -a yi o dli -gu zv. Nu, -amiaa 'de ka o hwee weli 'nu. Nu, -a -yi -sleen we 'ji nu, mo -wa dudugu -nyuma weee Gbuvusanyoo 'debbie.»

-Zezu jipea nyume 'kadu yabhloo 'yu

⁴³ -Zezu li -bha 'yli 'so, we tanuv zli, 'in o yia o 'yoo bhli, o 'ka Galilee -dudu -gu lv mni. ⁴⁴ (Nu, -Zezuu 'de ka gba nu, wa'a zv -bha -Lagobuvu -falipanyo o 'dee -zoo.) ⁴⁵ Toun, o nynia Galilee, 'in nyumaa -zlo yia o yoo -saa yi. -We ka gbu -wa, gwedigbu o nva le -Zeluzalemu 'Wuzitiyilu 'fetu bhla, wa ka -bha 'yi.

⁴⁶ 'Bhie o yia Kana lv mni, Galilee -dudu -gu, da o 'bhitilia 'nyu nu 'wola. Nu, *Ewloovu nyume 'kadu yabhlo mia Kapenaumu, o 'yu ka gu -yo. ⁴⁷ O 'nva nu, -Zezu ka Zudee 'bhu, o ka Galilee mni, 'in do nyume yia Kana mni, o 'ka o 'yi. O nynia o -gbe, o nee o -yla: «-Na zuka -wal -A mni Kapenaumu, -in 'ka na 'yu jipe, o yi tli.»

⁴⁸ -Zezu nee o -yla: «We 'ni gwedigbunya 'wobhu, a 'ni mneni a 'ka 'mi dli -gu zv.»

⁴⁹ O nyume 'kadu nee o -yla: «Na -Kanyo, -a mni -mo, na 'yu yi tli.»

⁵⁰ O nee: «Mni -buduwwee, nu, -na 'yu ka 'pu.»

'In do nyume yia -Zezuu weli dli -gu zv, 'in o yia o -buduwwee mni. ⁵¹ O mi mnida, 'in o -yo o zoyua yia gbeli 'yloogblv. -Maa nee o -yla: «-Na 'yu ka 'pu.»

⁵² 'In o yia wa layibhae: «'Lee, bhla -mumu nya o yili 'wva?»

Wa nee: «Zubha 'ylogbagbuvu 'lelu tianu nya o 'pva.»

⁵³ Oo 'yuu dide yia we 'jyibheli nu, wee bhla -bhlokpade nya, -Zezu gbaa o -yla: «-Na 'yu ka 'pu.» -Bha o -yo o -buduwwee -nyuma weee zva -Zezu dli -gu.

⁵⁴ Wee gwedigbuvu 'sonu o nva de le o Zudee -bhuda, o 'ka Galilee mni.

5

-Zezu jipea guzunya yabhlo *Nyapeyli nya

¹ -Muv 'bigu, Zuifuv 'fetu yabhlo nynia, 'in -Zezu yia 'woso, o 'ka -Zeluzalemu mni. ² Nu, -mo -Zeluzalemu, klolo 'kadu yabhlo mi -bha, 'mu wa laa Bhlabhlee Klolo. -Bha wee klolo kwesi, 'nyu yabhlo mi -bha, 'mu wa laa zuifuweli 'wu Betesida. Nu, palvu bhv gbu gbelia we. ³ Nu, guzunyaa -zlo slu we -yo la: 'lolonya klaa, 'tigitiginya klaa, we -yo zolaslonya mi -bha. [Nu, 'nyuu zuklue wa mia woda. ⁴ -We ka gbu -wa, bhla tolva nya, 'anzi sibhilia wee 'nyu lv la, 'in we zuklua we 'klv. 'In -o -ka -mo -bho tia, guo gu -we -ka o -yo -mi, 'in o pva.]

⁵ Nu, wa glaa, nyume yabhlo ka gu -ya, we -zu gbu -bhlo 'ya kugbua le gbeta ni. ⁶ Da -Zezu 'plilia -mo, o 'ya o, 'in o yia 'nu nu, wee gu ka o -yo -gwle. O bea o -yo, 'in o yia o layibha: «-In 'yibha -in 'ka 'puv?»

⁷ 'In o guzonyo yia we 'bigupalie: «Na -kanyo, 'nyu -ka zuklu, nyume -o 'kaa -mo 'mi 'pa, o 'ni -mi. Bhla in 'ka 'woso, nyume yabhlo ka 'mi 'yugal.»

⁸ -Zezu nee o -yla: «-So 'wu! -In 'bhu -na -bita 'wu, -in mni.» ⁹ -Bha -bhlokpade, o nyume 'pua, o -soa 'wu, o 'bhua -bita 'wu, 'in o yia mni.

Nu, *Nyapeyli nya we nua le. ¹⁰ -Bha Zuifvu 'yugalunya gbaa -o wa jipea -yla: «Nu, -zeen mia, Nyapeyli -wa. 'In -amiaa tite nee, -in 'ni mneni -in 'ka -na -bita 'wobhu, -in 'ka no.»

¹¹ O nee wa -yla: «Nyume -o jipea 'mi, o nee 'mi -yla: «-In 'bhu -na -bita 'wu, -in 'ka mni.»

¹² -Bha wa 'yibhaa o lae: «Nyoo gba -mi -yla, 'bhu -na -bita 'wu -in mnia?» ¹³ Nu, o nyume -o jipea o, o 'ni o -yi. Nu, -Zezu ka o 'yiligwe lamnonu, nyuma -zu -bhaa 'gbu.

¹⁴ -Muv 'bigu, -Zezu plaa -Lagobudu 'kadu o, o 'ya o -yo, 'in o nee o -yla: «-In ka -sleen 'pu, -in 'na nonu 'masleen gbonyuu le -nie. We 'ni -muvu, -we yia -mi ylia, we -nyu 'yli.»

¹⁵ -Bha o nyume mnia, 'in o nee Zuifv -yla: «-O puea 'mi ni, -Zezu -wa.» ¹⁶ Nu, Nyapeyli nya o jipea nyume, we 'dee 'gbu wa yia o -yowosolu, wa 'ka o stali.

¹⁷ Nu, -Zezu nee wa -yla: «Bhla weee nya, na Dide mi lubho nuda, o 'bhisa -ami mi 'yaa lubho nuda.» ¹⁸ We 'dee 'gbu Zuifvu 'yugalunya yia o -yowosolu, wa 'ka o 'bha. We 'ni wa Nyapeyli -bhlogbo o 'ni 'nuywe zu gbv, o nee 'ya nu, -Lago -wa o Dide, 'in o yibhola o 'de -Lago.

-Zezu wlaa 'yliyogagie

¹⁹ -Zezu 'palia we 'bigu o nee: «Nu, in nee ain -yla gbuzonu sae: 'Yuu 'debhlo 'ni mneni o 'ka -lu yabhlogbo lenu, nu, -we o 'ya o Dide lenuda, we 'dekpa o nua le. -We Dide nua le, 'mu 'Yu nu 'yaa le. ²⁰ Nu, Dide -kali o 'Yuu ze, 'in o slolua o o lenugbu weee. Cun, gbu 'kadi -we 'yia -we -zia -we a 'ya, 'mu o yia o -slolua, 'in we 'ka ain nyegaga -subhali. ²¹ Sa Dide ganoo tilitnya, 'in o nyaa wa 'yliyogagie, 'sa -bhlokpade 'Yu nyaa 'yliyogagie nyuma -wa o 'yibhaa o 'ka we 'nye. ²² Dide'e 'bhu nyumee -yogbu 'wu, o ka we 'de weee o 'Yu yoo 'nye, ²³ 'in nyuma weee 'ka 'Yu 'nuywe zu o Dide 'bhisa. -O 'ni 'Yu 'nuywe zu ni, o Dide, -o tiea o, o 'ni -moo 'nuywe zu.

²⁴ «In nee ain -yla gbuzonu sae: -o -ka na weli yukwli pulu, 'in -o tiea 'mi, o 'ka o dli -gu zu, o ka 'yliyogagie -we 'nia -bhloluda -ka. Gbudile 'na 'ka o -nu nya -mi. Nu, o ka tilitie 'wobhu, 'in o yia 'yliyogagie 'woplili. ²⁵ In nee ain -yla gbuzonu sae: da tilitnya 'kaa -Lago 'Yuu weli 'nu, 'in -wa yia we 'nua, 'yliyogagie wa yia 'yia, we bhla ka cipa, 'in we ka nyi. ²⁶ Sa Dide kaa 'yliyogagie 'wu, 'sa 'Yu kaa 'yliyogagie 'wu. Nu, Dide 'nyaa we o 'Yu. ²⁷ 'In o yia o 'Yu se 'nye, o 'ka nyumaa -yogbu 'wobhu. -We ka gbu -wa ni, o mi *Nyumee 'Yu nya. ²⁸ Gbunya ni 'na subhali ain nyegaga -ni. ²⁹ We bhla mi yida, da tilitnya weee -wa wa 'bhlu, wa yia o weli 'nua, 'in wa 'ka wa gbawla 'wotla. -Wa nua gbu -zonu le, wa -ka tilitnya glaa 'woso, 'yliyogagie wa yia 'yia. 'In -wa 'nia gbu -zonu lenu, wa -ka 'woso, gbudile yia wa -nu nya -mia.

-Zezu gbudayinya

³⁰ «Nu, in 'ni mneni in 'ka -lu yabhlogbo lenu na 'de nya. Sa Dide gbaa, 'sa na bhua nyumaa -yogbu 'wu, we 'gbu, na gbuwobhubhue mia tiklu. -We ka gbu -wa, 'in -tali na 'dee dumagbu da, -o tiea 'mi, o dumagbu da na talia.

³¹ «We -ka na de mi na gbudayinyo nya, -we na yia gbaa, a 'na 'ka we la gbuzonu. ³² Nu, na gbudayinyo yabhlo mi -bha. 'In, in -yi we 'ji nu, -we o gbaa na daa gbuzonu -wa. ³³ Na 'gbu a yia nyuma tie Zaan -gbe, wa 'ka o layibha. -We o gbaa ain -yla na daa, gbuzonu -wa. ³⁴ -Ami, in 'ni we gbu -ka, nyume 'ka na gbudayinyo -ze. Nu, Zaan gbu na gbaa ain -yla, a 'ka gbu 'wobhu gbu -wa. ³⁵ Zaan 'wla lilinape, 'in a yia nyuu a 'ka 'muna li o san 'wu, bhla -bhlo nya. ³⁶ Nu, in ka gbudayinyo yabhlo -o 'yia -o -zia Zaan. Sa wa 'kaa we 'jiyibheli nu, Dide tiea 'mi, mu -wa nu, lubho -we ka 'gbu o yia 'mi tie, in mi we nuda.

³⁷ 'In ɔ Dide -ɔ tiea 'mi, ɔ 'dɛ mi na gbudayinyɔ nya. Nu, a 'ni -slɔ ɔ wɛli 'nu, 'in a 'ni -slɔ ɔ 'klu 'yi. ³⁸ ɔ wɛli 'ni aun 'wu -mi, -ɔ ɔ tiea, a'a zu ɔ dli -gɔv 'gbv. ³⁹ -Lagɔsbhɛ 'wu a talia, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, a 'ka we 'yi we nukplɛ. Nu, gbuzɔnu -wa, wee wɛlu de gbaa na -gɔvbu. ⁴⁰ 'In a'a yi na -gbɛ, a 'ka 'yliyɔgagie -zɔnu 'yi.

⁴¹ «In 'ni nyumaa 'ɛni kwalie datalida -mi. ⁴² Nu, in -yi aun, in -yi we 'ji nu, -Lagɔ zɛkalie 'ni aun 'wu -mi. ⁴³ -Ami -mɔmɔ yia na Didee 'ɛni nya, a'a ɛwnu na gbv -yɔ, 'in nyumɛ -putu -ka yi, ɔ 'dɛɛ 'ɛni nya, ɔ gbv a ɛwnua -yɔ. ⁴⁴ 'ɛni kukwalie da a talia, nu, -Lagɔ -bhlogbɔɔ 'ka amiaa 'ɛni 'ylimani, a'a -tali -muv da. -We mia daa 'gbv, a'a zva 'mi dli -gv. ⁴⁵ Lee, -ami yia aun gbv dila -Lagɔ 'yu yi? -Innya, we 'ni -ami yi aun gbv dila -Lagɔ 'yu, nu, a ka Moizi dli 'wu di, mɔ yia aun gbv dila. ⁴⁶⁻⁴⁷ A -ka yaa Moizi dli -gv zu ni, -zugba a ka 'mi dli -gv zu. Lɛɛ -lu ka 'gbv? -We ka gbv -wa ni, Moizi ka na daa celi -Lagɔsbhɛ 'wu nu, -we ɔ cɛlia a 'ni we dli -gv zu, we 'dɛɛ 'gbv a'a zva na 'dɛɛ wɛli dli -gv.»

6

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

¹ -Muv 'bigv, -Zezu mnia Galilenyu kwesi, 'in ɔ yia wee 'nyu 'wudi. (Nu, wee nyu mia, 'mu wa la 'yaa Tibeliadi). ² 'In nyumaa -zlo yia -Zezu 'bi yi, nu, gwɛdigbu ɔ nua lɛ nyumaa jipee nya, wa ka we -yɔyu 'gbv. ³ -Bha ɔ -gblaa -gɔgɔ yabhlo 'wlu, 'in ɔ yia -mɔ ladi, ɔ -yɔ ɔ 'bunɔnya 'sɔ. ⁴ Nu, Zuifv *'Wuzitylu 'feti ka cipa. ⁵ -Zezu -talia -bha tɔnu, 'in ɔ yia nyumaa -zlo -yɔyi ɔ -gbɛ yida, 'in ɔ nɛɛ Filipv -ylɛ: «Da -a 'ka 'floo zɔ, 'in nyuma ni 'ka lia?» ⁶ -We -Zezu 'kaa lɛnu, ɔ 'dɛ -yi we. Nu, la ɔ ylaa Filipv, we 'gbv ɔ yia we ɔ layibha.

⁷ Filipv nɛɛ: «Aya! 'Cv gbetaa lubhoo 'pɛniɔwezii 'dɛbhie nya, -a 'ni mnɛni -a 'ka 'floo zɔ, 'in wa 'dɛ weee 'ka li -sɛsɛ.»

⁸ -Zezu 'bunɔnyɔ yabhlo mi -bha, 'mɔ wa laa Andlee, Simɔ Piɛlu bheli -wa. ɔ nɛɛ: ⁹ «Nukpasuyu yabhlo mia da, ɔ ka *lɔzifloo gbv -yɔ zibhi 'sɔ kwɛɛ. Zibhinya -yɔ 'floonya ni 'ni 'wuzu, wa 'dɛ weee 'ka li. We 'ni muv?»

¹⁰ -Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -yla: «A 'tɔlv wa, wa -di la.» Nu, wee da mia, -petu -zu -bha. Waa nyuma -dia la, wa nyini nukpasiaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbv (5.000). ¹¹ ɔ 'bhua 'floo 'wu, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, -wa mia ladi, 'in ɔ yia we wa 'wɔla dlili. 'Sa ɔ dlili 'yaa wa zibhi 'wɔla, 'in wa yia li wa dlu da. ¹² Da wa 'dɛ weee lva ni, 'in -Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -yla: «A 'bhu we pnu la, a -yɔ we yi, we 'ya yabhlogbɔɔ yi mɔ.» ¹³ Wee 'floo gbv nyuma lia, 'in wa yia lv. We pnu -we -tua 'wu, 'muv ɔ 'bunɔnya 'bhua la, mu yea -cice kugbua lɛ 'sɔ.

¹⁴ Gwɛdigbu ɔ nua lɛ, wa 'yia we -yɔ, 'in wa nɛɛ: «Gbuzɔnu -wa, -Lagɔgbv -falpanyo -ɔ 'kaa yi ni, 'mɔ ɔ -mia.» ¹⁵ -Zezu -yi we 'ji nu, wa 'yibha wa 'ka ɔ 'wɔbhu -gla nya, wa 'ka ɔ wa 'wlulapilinyɔ -zɛli. We 'dɛɛ 'gbv ɔ yia wa gwevla, 'in ɔ 'dɛbhlo yia -gɔgɔ 'wlu mni.

-Zezu nɔa 'nyu -gv

(Mt 14.22-27; Mk 6.45-52)

¹⁶ Jibhe zɔa, -bha ɔ 'bunɔnya kwlia -gɔgɔ 'nyu kwesi. ¹⁷ -Bha wa -bhoa 'glv 'wu, wa 'ka 'nyu 'wudi, 'in wa 'ka Kapenaumu mni, -zugba -Zezu 'ni -slɔ wa glaa -mi, 'in sabɔ yia bɛ. ¹⁸ Nu, 'nyuu -gbvbu yia zuklue bhli, -pipɛ 'kadu mi 'plidaa 'gbv. ¹⁹ We bhla, kilometli gbv, kilometli gbelibhlo wa nua lɛ -mɔ 'nyu -gv. Nu, wa mi 'nyu 'wudida, 'in wa yia -Zezu -yɔyi yida wa gbɛgbɛin 'nyu -gv -nɔnu nya. -Bha wa nua nyanɔ. ²⁰ 'In -Zezu nɛɛ wa -ylɛ: «-Ami -wa. A 'na nɔnu nyanɔ -ni.» ²¹ ɔ 'bunɔnya 'yibha wa 'ka ɔ 'wɔbhu 'glv 'wu. Tɔnu, mɔ wa mia mɔda, 'in wa 'glv yia -bhaa dudu yli.

²² Zli zlia, nyumaa -zlo -wa -tua 'nyuu kakpe yabhlo -gv, 'in wa yia we 'jiyibheli nu, 'glv -bhlogbɔɔ mia -bha. 'In nyuma -yi we 'ji nu, -Zezu 'bunɔnya ka 'glv 'wɔbho, 'in wa yia mni, -zugba ɔ 'ni wa glaa -mi. ²³ -Slɛɛn, nyuma -wa 'bhua Tibeliadiɔgbɛ nukplɛ, 'in wa yia 'glv tɔlva 'wɔbho, 'in wa yia mni. Wa mnia, da Nyumaa -Kanyɔ bhuhhoea -Lagɔ, 'in nyumaa -zlo yia 'floo li, 'in wa yia -bha nyini. ²⁴ Nyumaa -zlo mia -bha, wa yibhelia we 'ji nu, -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya 'ni -bha -mi, wa -bhoa 'glunya 'wu, 'in wa yia -Zezu 'yli 'bi lanɔnu mni Kapenaumu.

-Zezu -wa 'floo -we nya nyuma 'yliyɔgagie

²⁵ Wa ylia -Zezu kakpe -putu -gv, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «*Wlabi, 'lee, lebhla -in nyini -selia?»

²⁶ -Zezu 'palia we 'bigv, ɔ nɛɛ: «In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: a ka 'floo li, 'in a 'ni lu -sɛ, we 'gbv a talia na da. We 'ni nu, na gwɛdigbunya in nua lɛ, we 'ji a 'nv 'wolaa gbv.

²⁷ Lililu -we nyumɔa, a 'na nuɔv we 'gbv lubho -ni. Nu, lililu -we gwɛla, 'in we nyɛa nyime 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, a nv we 'gbv lubho. Wee lililu ni, Nyimeɛ Yu yia we ain 'nyɛa. Nu, 'mɔ Dide -Lagɔ zva ɔ yibhelida -yɔ.»

²⁸ -Bha wa 'yibhaa ɔ laɛ: «Lee, sa -a 'ka nv, lubho -we nania -Lagɔ dɔdɔ, 'in -a 'ka we nua?»

²⁹ -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «Lubho -we -Lagɔ 'yibhaa a nv, mv -wa -ɔ ɔ tiea, a zv ɔ dli -gv.»

³⁰ Wa nɛɛ ɔ -yla: «Gwɛdigbv -mumv -in 'ka lɛnv, -a 'ka -yɔyi, 'in -a 'ka -mi dli -gv zva? Sa -in 'ka nua? ³¹ Nu, da -amiaa dukpasɪ -dili bhaa da beblɛ la -bhlo -bhlo, wa ka *manɪ li. 'Sa we mia celida -Lagɔsɛbhe 'wɛ:

<'Floo -we 'bhva yali,

ɔ ka we wa 'nyɛ,

wa 'ka we li.»

³² ɔ nɛɛ: «In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: -ɔ 'nyɛa ain yalu 'floo ni, we 'ni Moizi: nu, na Dide nyɛa ain yalu 'floo 'zayli. ³³ Nu, -we ka gbv -wa, -Lagɔɔ nv 'floo mia, mv -wa -ɔ 'bhva yali, 'in ɔ nyɛa dɔdɔgv -nyuma 'yliyɔgagie.»

³⁴ -Slɛɛn, wa nɛɛ ɔ -yla: «-Amiaa -Kanyɔ, wee 'floo mia ni, 'nyɛ we -ain 'yɪ weee nya.»

³⁵ -Bha -Zezu gbaa wa -ylaɛ: «Nu, 'floo -we nyɛa nyime 'yliyɔgagie, -ami -wa. -ɔ -ka na -gbɛ yi, ηwɔ 'na 'ka 'maslɛɛn ɔ 'bha. 'In -ɔ -ka 'mi dli -gv zv, 'nyumatv 'na 'ka 'maslɛɛn ɔ 'bha. ³⁶ Nu, in ka we ain -yla gba: amia, a ka 'mi 'yi, 'in a'a zv 'mi dli -gv.

³⁷ -Wa weee na Dide nyɛa 'mi, na -gbɛ wa yia yia. 'In nyɔɔɔ nyɔɔ yia na -gbɛ, in 'na 'ka ɔ 'pipee viteli. ³⁸ Nu, in 'ni yali 'bhv in 'ka na 'dɛɛ dɔmagbv lɛnva yi, -ɔ tiea 'mi, -mɔɔ dɔmagbv in yia lɛnva. ³⁹ -ɔ tiea 'mi, ɔ dɔmagbv -wa nu, nyuma ɔ 'nyɛa 'mi yoo, in 'na mnɔnv wa 'yabhlogbɔɔ -ni. Nu, dɔdɔv bhia zli, in -sɔlv wa 'wv tlitlɪnya glaa. ⁴⁰ Cun, na Didee dɔmagbv ni: -wa -ka 'Yu 'yi, 'in wa -ka ɔ dli -gv zv, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mv wa yia, 'in dɔdɔv bhia zli, in -sɔlv wa 'wv tlitlɪnya glaa.»

⁴¹ Tɔvɔn, Zuifv yia -Zezu -yɔ ηwunwenie bhli, -we ka gbv -wa, ɔ nɛɛ nu, ɔ mi 'floo -we 'bhva yali nya. ⁴² Wamɪa nɛɛ: «-ɔ mia dɛ ni, -Zezu -wa. We 'ni mvv? -A -yi ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa. Nu, *-Zɛzɛfvɔ 'yu ɔ -mia. Sa ɔ gba -slɛɛn nu, yali ɔ 'bhva?»

⁴³ -Bha -Zezu 'palia wa wɛlv 'bigvɛ: «A 'na 'ηwunweni a 'dɛkpvɔ nyɪdɪ -ni. ⁴⁴ Nu, nyime yabhlogbɔɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka na -gbɛ yi, 'mv we 'ni nu, na Dide -ɔ tiea 'mi, mɔ gbize ɔ 'wv. 'In -ɔ -ka na -gbɛ yi ni, dɔdɔv bhia zli, 'in na sɔlvɔ ɔ 'wv tlitlɪnya glaa. ⁴⁵ -We mia celida -Lagɔgbv -falɪpanyaa 'sɛbhe 'wv, mv ni: <-Lagɔ yia wa 'dɛ weee gbv -slolua. Nyuma weee -wa nua na Didee wɛlv, 'in -we ɔ slolua, 'in wa ηwnua we -yɔ, ma yia na -gbɛ. ⁴⁶ Nu, -ɔ 'bhva -Lagɔɔ -gbɛ ɔ 'dɛbhlogbɔɔ 'yia Dide. We 'ni ɔmɔ 'wbbv, nyime yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ Dide 'yi. ⁴⁷ In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: nyime -ɔ zva 'mi dli -gv, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, we mi ɔ -nv nya. ⁴⁸ Nu, 'floo -we nyɛa nyime 'yliyɔgagie, -ami -wa. ⁴⁹ Da beblɛ mia, amiaa dukpasɪ ka -mɔ *manɪ li, we mi 'sa 'bhie, 'in wa yia tli. ⁵⁰ Nu, -mvv -ka wee 'floo -we bhva yali ni, nyime -ɔ -ka we li, ɔ 'nia tlia yi. ⁵¹ In nɛɛ, 'floo -we 'bhva yali, -we wlaa 'yliyɔgagie, -ami -wa. Wee 'floo mia, nyime -ɔ -ka we li ni, 'in ɔ yia 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka. Nu, 'floo na yia wlaa, mv -wa na yɪɛ, 'mv na yia wlaa dɔdɔgv -nyumaa 'yliyɔgagiee 'gbv.»

⁵² -Bha Zuifv kɪkɪɛlie sumania 'wv, 'in wa nɛɛ: «Lee, sa nyime ni 'ka ɔ yɪɛ -ain 'nyɛ lililu 'bhisaa?»

⁵³ Tɔvɔn, -Zezu nɛɛ: «In nɛɛ ain -yla gbuzɔnu sa nu, a 'ni Nyimeɛ 'Yuu yɪɛ li, 'in a 'ka ɔ 'pɪɔn 'ma, 'yliyɔgagie 'na 'ka ain 'wv -mi. ⁵⁴ Nyime -ɔ lia na yɪɛ, 'in -ɔ maa na 'pɪɔn, ɔ ka 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka. 'In dɔdɔv bhia zli ni, -ami na sɔlvɔ ɔ 'wv tlitlɪnya glaa.

⁵⁵ Nu, na yɪɛ mia lililu -zɔnv -wa, 'in na 'pɪɔn mia, 'mamalu -zɔnv -wa. ⁵⁶ Nyime -ɔ -ka na yɪɛ li, 'in ɔ -ka na 'pɪɔn 'ma, ɔ mi 'mi 'wv, 'in -ami mi ɔ 'wv. ⁵⁷ Sa Dide -ɔ tiea 'mi, ɔ -gaa 'yliyɔ, 'in in yia 'yliyɔgagie 'yi ɔ 'gbv, 'sa -bhlokpade -ɔ -ka 'mi lida -tv, 'in -mɔɔ yia

'yliyogagie na 'gbv. ⁵⁸ Nu, -we -wa 'floo -we 'bhva yali ni, mu nu: wee 'floo mia, we -yo amiaa dukpasu lilifloo 'ni 'wuwlv. Nu, wamia ka tli. 'In nyume -o -ka wee 'floo ni li, o mi 'yliyogada 'yli weee nya.»

⁵⁹ Nu, gbv weee -we mia de, -mo Kapenaumov *-Lagobudu zo o -slolua we.

Nyuraa -zlo jlaa -Zezu 'bi

⁶⁰ Da -Zezuu 'binonya 'nva o weli, 'in wa glaa nyura duun nee: «Nyoo mneni o 'ka o weli ni -yogwnua? Wee weli ni 'ni 'te -se.»

⁶¹ Da -Zezu yibhelia we 'ji nu, -we o gbaa, o 'binonya mi we 'gbv 'nyuwedda, o nee wa -yla: «-We mia da ni, mu dia amiaa 'kva 'wu yi? ⁶² 'In da a -ka -sleen *Nyumee 'Yu -yoyi yali lumnida, sa a 'ka gbaa? ⁶³ Nu, -Lagoo Zuzu wlaa 'yliyogagie, we 'ni -muv ni, nyumee 'de -bhlo 'ni we mneni. Weli -we in gbaa da aun -yla, -Lagoo Zuzu nya in gbaa we, 'in we nyaa nyume 'yliyogagie. ⁶⁴ We mi 'sa 'bhie, nyura talva mi aun glaa, wa'a zu 'mi dli -gv.» Nu, we bhili we gwedda, nyura -wa 'nia o dli -gv zu, we -yo nyume -o 'kaa o wla, wa 'ka o 'bha, -Zezuu 'de -yi wa. ⁶⁵ -Bha o gba 'yaa: «We 'gbv in yia da aun -yla gba nu, nyume -o Dide 'ni 'yoo 'nye o 'ka na -gbe yi, o 'ni we mneni.»

⁶⁶ We 'bhv we bhla ni 'wu, o 'binonya glaa, nyura duun yia o 'bi 'bhv. Wa -yo o'v bhli -sleen 'yoo -bhlo. ⁶⁷ -Sleen, -Zezu nee o 'binonya kugbua le 'so -yla: «'In amia naa, amia 'ni 'ya 'yibha a 'ka mnu?»

⁶⁸ Simo Pieli 'palia we 'bigv, o nee: «Na -Kanyo, 'lee, nyoo ka -gbe -a 'ka mnia? Nu, weli -we nyaa nyume 'yliyogagie -we 'nia bhiloluda -ka, -mi kwee we mia. ⁶⁹ Nu, -amia mia, -a ka dli zu, 'in -a yia we 'jyibheli nu, -Lagoo -Mowlonyo o tiea, 'mo -in -mia.»

⁷⁰ -Zezu nee wa -yaa: «Amia nyura kugbua le so mia de ni, -ami -saa -bha aun, we 'ni muv? Nu, aun glaa, nyume yabhlo mia *'Kuzuu -nu mo!» ⁷¹ O mia we gbada, Simo Iskaliovtov 'yu Zudas o saa 'hni. Nu, o Zudas mia, o mi -Zezuu 'binonya kugbua le 'so glaa, 'bhie, mo yia o wlaa.

7

-Zezuu bhelia 'ni o dli -gv zu

¹ -Muv 'bigv, -Zezu yia Galilee -dudv -gv mni, -zugba o plli 'gbenya 'wu. Nu, o 'ni 'yibha o 'ka Zudee -dudv -gv nyini, Zuifv 'yugalunya mi o 'bhabhiee 'kli 'yidaa 'gbv. ² Zuifv -feti -we wa laa -fa -feti, we ka cipa, ³ 'in o bhelia nee o -yla: «-In 'bhv -seli, -in 'ka Zudee mni, 'in -na 'binonya 'ka -na lenvgv -yoyi. ⁴ Nyume -o 'yibhaa nu, wa yibheli o, o'v zize o lenvgv. -Sleen, -in mi gbunya ni lenvdaa 'gbv, -in -slolu -na 'de dudvgv -nyura 'klu wa 'ka -mi -yoyi.» ⁵ Nu, -Zezuu bheliaa 'debie 'ni o dli -gv zu.

⁶ 'In -Zezu nee: «-Ami mia, nanv 'yli -zov 'ni -slv nyini. Amia, 'yli weee nani 'yli amiaa -nu nya. ⁷ Dudvgv -nyura 'ni mneni wa 'ka aun 'wonye, nu, -ami wa nyaa 'wu, -we ka gbv -wa, in ka wa lenvgv 'yliyolabhi, 'in in nee nu, wa lenvgv -nyu 'yli. ⁸ Nu, amia, a mni 'feti ni -gv. Nanv 'yli 'ni -slv nyini 'gbv, -ami 'na 'ka mni.» ⁹ O bhia -we mia de gbagbie, 'in o yia Galilee -tv.

¹⁰ Nu, o bhelia mnia wee 'feti -gv, 'in -Zezuu 'debie yia -mo mni zizewiem. O 'ni -zejila 'wu 'tla. ¹¹ Wa mi 'feti -sada, -zugba Zuifv 'yugalunya nov o 'yiliba, 'in wa gbaa: «Da o nyume ni mia?»

¹² -Bha nyura duun kpelia o -gv, talva nee: «Gbv -zov o nva le», talva nee: «-Innya, we 'ni 'sa -mi, nyura o nva -dawli 'wu.» ¹³ Nu, wa mi Zuifv 'yugalunya sodaa 'gbv, -o 'kaa -Zezuu gbv gba -zejila 'wu, we -kanyo 'ni -mi.

-Fa -fetu 'yli nya -Zezu -slolua nyura gbv

¹⁴ Da 'fetu 'yli ya 'sole 'pia, -Zezu plaa -Lagobudu 'kadv zo, 'in o yia -mo nyura gbvslolue bhli. ¹⁵ -Bha nyegaga -subhala Zuifv, 'in wa nee: «Om ni nyume 'nia 'sebie 'kpa, 'lee, sa o nu, 'in o -yi 'sebie?»

¹⁶ O nee: «Na gbvslolue mia, we'e 'bhv na 'de -gbe. Nu, -o tiea 'mi, o -gbe we bhva. ¹⁷ Nu, nyume -o -saa dli o 'ka -Lagoo dumagbv lenv, 'ji o yia we yibhelia nu, wee gbvslolue

mia, -de -Lagoo -gbe we bhuv, 'in -de na 'dεε 'hni nya na gbaa. ¹⁸ Nyime -o gbaa o 'dεε 'hni nya, o 'dεε 'ylimaniee da o talia. Nu, nyime -o talia -o tiea o, -moo 'hni 'ylimaniee da, gbuzonu o gbaa, o 'o 'tubhu yo. ¹⁹ Moizi palia tite aun -yla, we 'ni muv? 'In wee tite mia, aun glaa nyime yabhlogbo 'ni we 'nuwe zuda -mi. Nu, lee -lu ka 'gbu a 'ka 'mi 'bhaa? »

²⁰ -Bha waa nyumaa -zlo gbaa: «Zuzu 'nyuu kpa -mi yi? 'Lee, nyoo gba o 'ka -mi 'bhaa? »

²¹ -Zezu 'palia we 'bigu, o nee: «Gwedigbu -bhlogbo un nva le, mu subhala de a 'de weee ηwegaga. ²² Nu, Moizi ka aun kni -plapie -slolu. ('In wee kni -plapie mia, we 'ni Moizi -la we la, o dukpas* -wa.) We 'gbu, amia, *Nyapeyli nyaoo, 'in a paa nukpasu kni 'wu. ²³ Amia -ka nyime *kni 'wupa Nyapeyli nya, Moizu tite 'nuwe zodee saa ni, -sleen, -ami -ka nyime -kpbhie jipe Nyapeyli nya ni, 'lee, lee -lu ka 'gbu a pal 'mi -yo 'cea? ²⁴ Sa a yia -lu -yo, a 'na 'bhulu 'sa we -yogbu 'wu -ni, a 'bhu gbu 'wu sa tiklu.»

-Zezu -wa -Lagoo -Bhasanyo yi?

²⁵ -Bha -Zeluzalemv -nyuma tolva gbae: «Nyime -o ka da wa mia -talida wa 'ka o 'bha, mo 'ni da -mu? ²⁶ Moo gbaa -sleen de gbu -zejila 'wu, 'in wa'a -sa o -gu! 'Ji -amiae 'yugalinya yibhelia we nu, mo -wa -Lagoo -Bhasanyo -zonu yi? ²⁷ Nu, omo, -o mia da, -a -yi o 'bhuluda da. 'In -Lagoo -Bhasanyo mia, o -ka yi, da o yia 'bhua, nyime 'ni -bha da -yi.»

²⁸ Da o mia nyuma gbu -sloluda -Lagobudu 'kadu zo, -bha o 'kpa 'wu 'titee: «A nee nu, a -yi 'mi, 'in da in 'bhua a -yi -bha da. We mi 'sa 'bhie, we 'ni na 'de nya in yi. Nu, -o tiea 'mi, o mi tiklu. Amia 'ni o -yi, ²⁹ -ami in -yi o, -we ka gbu -wa, o -gbe na bhua, 'in mo tiea 'mi.» ³⁰ We 'dεε 'gbu wa 'yibha wa 'ka o kpa. Nu, o 'yli 'ni -slu nynie 'gbu, nyime yabhlogbo 'ni o kwezi.

³¹ Waa nyuma glaa, nyuma duun ka o dli -gu zu. -Maa nee: «-Lagoo -Bhasanyo mia, o -ka yi ni, gwedigbu nyime ni nva de le, omo -nu 'na 'ka -moo -zi.»

³² -We nyuma duun mia 'ηwuweda o daa, Falizinyuma 'nva we, -bha *-Lagobubonyaa -cian -yo Falizinyuma tiea -mo -Lagobudu 'kadu ηwekunya wa 'ka o kpa.

³³ -Zezu nee 'yae: «In -yo aun 'so mi -slu da bhla -sele nya, -muv 'bigu, -o tiea 'mi, o -gbe na yia lu 'bhita. ³⁴ Nu, na da a yia -talia yia, 'in a 'nia 'mi 'yia yi, -we ka gbu -wa, da na mnia, amia, a 'ni mneni a 'ka -mo mni.»

³⁵ -Bha Zuifu gbugbala -ylae: «Mo o 'ka mnia, 'in -a 'na 'ka o 'yia? 'Lee, Zuifu mia -glogu -mo *Gleki glaa, wa glaa o yia mnia yi? 'Lee, waa Gleki o yia -slolua mnia yi? ³⁶ Welu -we mia da ni, sa we 'ji mia? O nee: «Na da a yia -talia, 'in a 'nia 'mi 'yia yi, 'in: «Da in mia mnida, amia, a 'ni mneni a 'ka -mo mni.» »

³⁷ Nu, 'fetu 'wubhlolu -yli mia, -we -wa wee 'ylu 'kadu, we nya -Zezu bea nyuma 'yu, 'in o nee weli 'tite nyae: «Nyime -o 'nyumatu -ka 'bha, o yi na -gbe, 'in o 'ka 'ma. ³⁸ Nyime -o -ka 'mi dli -gu zu, 'wuwonyu -we wlaa 'yliyogage, mu yia o dli zo 'wlu, 'sa we mia celuda -Lagosebhe 'wu.» ³⁹ 'Nyu -we ka gbu o gbaa, -Lagoo Zuzu -wa. Nyuma -wa zua o dli -gu ni, 'mu -Lago yia wa 'nyea. Nu, -Lago 'ni -slu Zuzu yoo 'pa, o 'ni -slu -Zezu 'hnyililo 'nyee 'gbu.

⁴⁰ Nu, nyuma duun 'nva -Zezuu weli, wa tolva nee: «-o mia de, -Lagobbu -falpanyo -a mia wuda, mo -wa.»

⁴¹ Nyuma tolva nee 'ya: «-Lagoo -Bhasanyo mia, mo -wa,» nu, tolva nee: «-Lagoo -Bhasanyo 'na 'ka Galilee 'bhu, we 'ni muv? ⁴² -Lagosebhe nee nu, -Lagoo -Bhasanyo mia, *-Davidu zwayli o yia 'bhua. Betilemu -Davidu -zoo mia, -mo o yia 'bhua.»

⁴³ Oo -Zezuu 'gbu waa nyuma ni yia -yo 'bhubhu. Wa 'ni 'masleen weli -bhlo -ka. ⁴⁴ Nyuma tolva 'yibha wa 'ka o kpa. Nu, nyime yabhlogbo 'ni o kwezi. ⁴⁵ Da waa -Lagobudu 'kadu ηwekunya 'bhua we ηwee, 'in wa yia -Lagobubonyaa -cian -yo Falizinyumaa -gbe lu mni. -Bha -maa 'yibhaa wa lae: «Lee -lu ka 'gbu a 'ni -Zezu kpa, 'in a -yo o 'ka yia? »

⁴⁶ Wa nee: «-A -ka bhaa 'wlu, nyime 'nia -slu nyime ni 'bhisa gba.»

* 7:22 Dukpas: nu, Ablaamu -Lago 'nyea kni -plapie tia.

⁴⁷ 'In Falizinyuma nɛɛ wa -yla: «Amia, ɔ ka 'ya ain -dawli 'wɔɔv, we 'nɪ mɔv? ⁴⁸ Zuifɔv 'yugalunya -yɔ Falizinyuma glaa, nyɛmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ dli -gu zɔ. ⁴⁹ 'In waa nyuma mia dɛ, wa 'nɪ -amiaa tite -yi, 'in -Lagɔ ka wa mɛ -yɔ la ti.»

⁵⁰ Nu, Falizinyumɛ yabhlo mi wa glaa, 'mɔ wa laa 'Nikodemu. (ɔɔ 'Nikodemu, -ɔ mɔɔ -Zezu 'yia zɔmɛ, mɔ -wa.) ɔ nɛɛ wa -yla: ⁵¹ «-Amiaa tite 'nɪ gba nu, -a 'bhu sa nyumɛɛ -yɔgbɔ 'wɔ. -A 'nɪ -slɔ ɔ wɛli, 'in -we ɔ nva lɛ, -a 'ka we yibheli 'bhie, -a 'ka ɔ gbu dɪli.»

⁵² Nu, tɔɔɔɔɔɔɔ ɔ ɔwɛɛ, wa nɛɛ: «-Mi mia dɛ, Galilee -nyumɛ -mi mi 'yaa yi? -In -tali -slɔ -Lagɔwɛli zɔ, 'in -na yia nu, -Lagɔgbɔv -falɩpanyɔ yabhlogbɔɔ 'na 'ka Galilee 'bhu.»

[⁵³ -Slɛɛn, -mɔmɔ -ka 'wɔɔv, 'in -mɔɔ mɔɔ -mɔɔ -budɩwɛɛ.

8

'ɔwɔɔ -ɔ wa kpaɔ nukpasu -putu nya

¹ Nu, -Zezu mɔɔ *Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu, ² zli zli, we zɩkɩpɛ -papa, -bha ɔ mɔɔ -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ lu, 'in nyuma weɛɛ yia ɔ -gɛ yi. 'In -Zezu yia laɔɔɔ 'ka nyuma gbu -slolu.

³ -Slɛɛn, -Lagɔɔ titeɛ gwesanya -yɔ Falizinyuma -laa yɩkwɔwɔwɔ yabhlo -Zezu 'yu. ɔɔ ɔwɔɔɔɔɔɔ, 'mɔ wa kpaɔ, -zugba ɔ -yɔ nukpasu -putu mi -budu 'wɔɔɔɔɔ. -Bha wa 'yɩgbelia ɔ wa 'dɛ weɛɛ nyɔɔɔ. ⁴ -Maa nɛɛ -Zezu -ylɛ: «-Slɔlunyɔ, nu, 'ɔwɔɔ -ɔ mia da ni, ɔ -yɔ nukpasu -putu mi -budu 'wɔɔɔɔɔ, 'in wa yia ɔ kpa. ⁵ Moizi nɛɛ tite 'wɔ nu, 'sasukpa -ɔwɔɔɔɔɔɔ, wa 'bha ɔ gbɔku 'wɔ. 'In -mi, -in nɛɛ saa?»

⁶ ɔ zɔɔɔɔɔɔɔ nya wa gbaɔ dɛ wɛli ni, ɔ 'dɛɛ wɛli 'ka ɔ kpa, 'in wa 'ka ɔ gbu dɪli. Nu, -Zezu kwɩa 'wɔ, 'in ɔ yia -di la tli dɔɔɔ ɔ -kwɩɩɩɩ nya. ⁷ Wa mi ɔ layɩbhadaa 'gbɔ, ɔ -sɔɔ 'wɔ, ɔ nɛɛ: «Ain glaa, nyumɛ -ɔ 'nia -slɔ gbɔnyuu yabhlogbɔɔ lɛɔ, -mɔɔ 'pa ɔwɔɔ ni gbɔku tia.»

⁸ 'Bhie, ɔ yi 'yaa 'wukwli, -zugba ɔ cɛli dɔɔɔ.

⁹ Da wa 'nva ɔ wɛli, 'in wa yia mɔɔɔɔɔɔ bhli -bhlo -bhlo, we bhli nyuma kpaɔ -gu, 'in -Zezuu 'dɛbhlo yia -bha -tu we -yɔ ɔɔ 'ɔwɔɔ. ¹⁰ -Slɛɛn, -Zezu -sɔɔ 'wɔ, ɔ nɛɛ: «Bhɔɔ, da wa mia? Da amaa gbɔɔɔɔɔɔɔ 'dɛbhie mia? 'Lee, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ -tu ɔ 'ka ain gbu -dɪli?»

¹¹ ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ da -tu ɔ 'ka 'mi gbu -dɪli.»

'In -Zezu nɛɛ: «'In -ami, 'in -dɪli 'ya ain gbu. Nu, a mɔɔ -budɩwɛɛ. We 'bhu -zɛɛn 'wɔ, ama -putu 'na ɔɔv gbɔnyuu lɛ -nɛ.»]

-Zezu mi dɔɔɔɔɔ -nyumaa zli nya

¹² -Slɛɛn, -Zezu nɛɛ 'ya nyuma -yla: «-Ami -wa dɔɔɔɔɔ -nyumaa zli. Nyumɛ -ɔ yia 'mi 'bɪ nɔɔ, ɔ 'nia nɩkɩpɛɛ 'wɔ nɔɔ yi. Nu, zli -we wɩaa 'yɩyɔgagɛ, 'mɔ ɔ yia 'yia.»

¹³ -Bha Falizinyuma gbaɛ: «-Na 'dɛ -wa -na gbɔɔɔɔɔɔ, wɛli -we -na yia gbaɔ, -a 'na 'ka we gbɔzɔɔɔ la.»

¹⁴ ɔ 'pala we 'bigu, ɔ nɛɛ: «Nu, na 'dɛ yi na gbɔɔɔɔɔɔɔ nya -mɔɔ, gbɔzɔɔɔ -wa. -We ka gbu -wa, mɔ na bhua, we -yɔ mɔ na mɔɔ, in -yi -bha da. We mi 'sa 'bhie, amia, da na bhua, a 'nɪ -bha da -yi, 'in mɔ na mɔɔ, a 'nɪ -bha da -yi. ¹⁵ Sa dɔɔɔɔɔ -nyuma bhua gbu 'wɔ, 'sa a bhua nyumaa -yɔgbɔ 'wɔ. Nu, -ami mia, 'in 'bhu nyumɛ yabhlogbɔɔɔ -yɔgbɔ 'wɔ. ¹⁶ Nu, we -ka nyumɛɛ -yɔgbɔ in 'ka 'wɔɔbhu, na gbɔwɔɔbhuhue mi tikli. -We ka gbu -wa, we 'nɪ na 'dɛbhlogbɔɔ bhua weɛ gbu 'wɔ, Dide -ɔ tiea 'mi, in -yɔ ɔ 'sɔ mi. ¹⁷ We mi amiaa tite 'wɔ cɛlɔɔɔ ni, -we gbɔɔɔɔɔɔɔ 'sɔ -ka gba wɛli -bhlo nya, a mɔɔ ni a 'ka we dli -gu zɔ.» ¹⁸ -Ami mi na gbɔɔɔɔɔɔɔ nya, 'in Dide, -ɔ tiea 'mi, -mɔɔ mi 'yaa na gbɔɔɔɔɔɔɔ nya.

¹⁹ Wa nɛɛ ɔ -yla: «Da -na Dide mia?»

-Zezu nɛɛ: «Amia, a 'nɪ 'mi -yi, 'in a 'nɪ na Dide -yi, a -ka yaa 'mi -yi, -zugba a -yi yaa na Dide.» ²⁰ Nu, we gbu ni -Zezu gbaɔ, -zugba ɔ mi nyuma gbu -sloluda -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ, da wa palia -Lagɔgwɛzi, we kwesi. ɔɔv 'yɩ 'nɪ -slɔ nɩnɩi 'gbɔ, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ kpa.

-Zezu nɛɛ ni, mɔɔ ɔ yia

²¹ -Zezu nɛɛ 'ya wa -yla: «Mnia na yia, 'in na da a yia -talia. Nu, amiaa gbonyuu lu a yia tlilia. Da in mia mnida a 'ni mneni a 'ka -mɔ mni.»

²² -Slɛɛn, Zuifv 'yugalinya nɛɛ: «ɔ 'dɛ ɔ yia 'bhaa yi? -We ka gbu -wa, ɔ nɛɛ: «Da in mia mnida, a 'ni mneni a 'ka -mɔ mni.» »

²³ ɔ 'palia we 'bigv, ɔ nɛɛ: «Amia, dudv -nv a -mia, 'in -ami, yalu -nv in -mia. Dudv -nyuma a -mia, 'in -ami 'ni dudv -nyumɛ. ²⁴ We 'dɛɛ 'gbu in yia gba nu, amiaa gbonyii lu a yia tlilia. 'In tlia a yia amiaa gbonyii lu, we -ka nu, a 'ni we dli -gv zv nu, -ɔ in -mia, 'mɔ in -mia.»

²⁵ -Bha wa 'yibhaa ɔ laɛ: «Nyɔɔ -in -mia?»

ɔ nɛɛ: «We 'bhv we gwedida, in mi we aun -yla gbada. ²⁶ In mneni in 'ka gbu duun gba amiaa daa, 'in in 'ka aun gbu dli. Nu, -ɔ tiea 'mi, ɔ mi tiklu, 'in -we in 'nva ɔ -gbɛ, 'mv na gbaa dudv -nyuma -yla.»

²⁷ Wa 'ni we 'wv la 'nv nu, ɔ Didee gbu ɔ mia gbada. ²⁸ We 'gbu, ɔ nɛɛ wa -yla: «A -ka Nyumɛ 'Yu 'wobhu yal 'bhie, a yibhelia we 'ji nu, -ɔ in -mia, 'mɔ in -mia. 'Ji a yia we yibhelia nu, 'in nv -lu yabhlogbɔɔ lɛ na 'dɛ -bhlo, nu, -we Dide -slolua 'mi, 'mv na gbaa. ²⁹ Nu, -ɔ tiea 'mi ɔ -yɔ 'mi 'sɔ mi. 'Yli weee nya, -we nania ɔ dudv 'mv na nva lɛ, we 'dɛɛ 'gbu, ɔ 'ni na 'dɛ -bhlo ti.»

³⁰ Da ɔ gbaa gbu ni, -bha nyuma duun zva ɔ dli -gv.

Galu 'zayli

³¹ -Zezu nɛɛ Zuifv -wa zva ɔ dli -gv -ylaɛ: «A -ka na weli -gv nɔ, a mi na 'bunɔnya -zɔnv nya. ³² 'In a yibhelia gbuzɔnv, 'in wee gbuzɔnv saa aun gaylo 'wv.»

³³ Wa nɛɛ: «Nu, *Ablaamv 'yuoyua -a -mia, -amiaa klu -ka bhaa 'wlv, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ -aun gal -zɛli. Lɛɛ -lu ka 'gbu -na gba -slɛɛn nu, -in 'ka -aun gayloflii -saa?»

³⁴ -Zezu -saa wa -gv, ɔ nɛɛ: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnv sa nu, -ɔ nva gbonyuu lɛ, gbonyuu gaylo ɔ -mia. ³⁵ Gaylo mia, yiyinyɔ -wa, ɔ 'ni -budurwɛɛ -nyumɛ 'yli weee -nv nya. 'In, -budurwɛɛ -kanyɔɔ 'yu mia, -budurwɛɛ -nyumɛ ɔ -mia 'yli weee nya. ³⁶ Nu, -Lagɔɔ 'Yu -ka aun gayloflii -sa ni, gayloflii a 'bhuaa 'dɛbhie -gbolu. ³⁷ Ablaamv 'yuoyua a -mia, in -yi we 'ji. Nu, a 'yibha a 'ka 'mi 'bha, -we ka gbu -wa, a'a ŋwnu na weli -yɔ. ³⁸ -Ami mia, -we in 'yia Didee -gbɛ, 'mv na gbaa. 'In amia, -we a 'nva amiaa didee -gbɛ, 'mv a nva lɛ.»

³⁹ Wa nɛɛ: «-Amiaa didee mia, Ablaamv -wa.»

ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A -ka Ablaamv 'yua nya -mi gbuzɔnv saa, -we ɔ nva lɛ, a ka yaa we lɛnv. ⁴⁰ Nu, -slɛɛn mia, na 'bhabhɛɛ da a mia -talida, 'in in ka -nanv aun -yla gbuzɔnv gba, gbuzɔnv -we in 'nva -Lagɔɔ -gbɛ. Wee gbu mia, Ablaamv 'ni we 'sasvka -nv lɛnv. ⁴¹ Nu, amia mi amiaa didee lɛnv gbv lɛnvda.»

-Bha wa gbɛ: «-A 'ni bhoyi -gv yua nya -mi. -A 'dɛ weee ka Dide -bhlo, -Lagɔ -wa.»

⁴² ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lagɔ -ka yaa amiaa Dide, -zugba a -kali yaa na zɛ. -We ka gbu -wa, ɔ -gbɛ na bhva, 'in ɔ 'gbu in mia -seli. We 'ni na 'dɛ nya in yi, mɔ tiea 'mi. ⁴³ A 'ni na weli 'wv lanvda -mi, lɛɛ -lu ka 'gbva? -We ka gbu -wa, a 'ni mneni a 'ka na weli 'nv. ⁴⁴ Nu, amiaa dide -wa 'Kuzu, 'in a 'yibha a 'ka 'Kuzuu dumagbɔ lɛnv. We 'bhv we gwedida, we mi nyumɛbhanyɔ nya. Gbuzɔnv 'ni -slɔ we ŋwɛɛ 'wlv. Gbuzɔnv 'ni we 'wv -mi 'gbv. We 'dɛɛ weli mia, mv -wa yoyoweli. We mi *yokanyɔ nya, 'in we mia *yoo dide nya. ⁴⁵ 'In -ami, gbuzɔnv na gbaa 'gbv, a'a ŋwnu na gbu -yɔ. ⁴⁶ Aun glaa, nyɔɔ 'ka we -slolu nu, in ka gbonyuu lɛnva? Nu, in -ka gbuzɔnv gba ni, lɛɛ -lu ka 'gbv a'a ŋwnu we -yɔa? ⁴⁷ Nu, nyumɛ -ka -Lagɔɔ -nv ni, -Lagɔɔ weli ɔ nva. A 'ni -Lagɔɔ -nv, we 'dɛɛ 'gbv a 'nia wee weli nya 'nvda -mi.»

-Zezu -yɔ Ablaamv 'sɔ nyidi, nyɔɔ 'yilia?

⁴⁸ -Slɛɛn, Zuifv nɛɛ: «-A -ka gba nu, Samaliyu -in -mia, 'in zuzu 'nyuu mi -mi 'wv, -a 'ni yo 'tubhv, we 'ni mv?»

⁴⁹ -Zezu nɛɛ: «-Innya, we 'ni nu, zuzu 'nyuu mi 'mi 'wv. Nu, na Dide na zva -bha. Amia'a zv -bha 'mi. ⁵⁰ 'In 'ylimani na 'dɛ, -ɔ 'yibhaa na 'ŋni 'ylimani, ɔ mi -bha, mɔ bhua gbv 'wv. ⁵¹ In nɛɛ aun -yla gbuzɔnv saɛ: nyumɛ -ɔ zva na weli 'nvŋwɛ, ɔ 'na 'ka tlitlie 'yi.»

⁵² Zuifu nɛɛ: «Nu, -a -yi -slɛn we 'ji nu, zuzu 'nyuu mi -mi 'wv. Ablaamu -yɔ -Lagɔgbɔv -falɔpanya ka tli. 'ln -mi, -in nɛɛ, nyime -ɔ -ka -na wɛlɛ 'nɔrɔwɛ zɔ, ɔ 'na 'ka tɛtɛ 'yi. ⁵³ Nu, -amɪaa dide Ablaamu ka tli. 'Lee, -mi 'yilia -mi -zia -amɪaa dide Ablaamu yi? -Lagɔgbɔv -falɔpanya ka 'ya tli. Sa -na bhu -na 'dɛ 'wva?»

⁵⁴ -Zezu nɛɛ: «ln -ka na 'dɛ 'ylimani, -mɔv 'ni 'ji -ka. Nu, na Dide 'ylimani na 'ɔni, na Dide -ɔ ka daa a gbaa: «Mɔ -wa -amɪaa -Lagɔ.» ⁵⁵ ln, a 'ni ɔ -yi, -ami -yi ɔ. ln -ka gba nu, in 'ni ɔ -yi, -zugba amɪa 'bhisa in mɪa yokanyɔ nya. Nu, in -yi ɔ, 'in na nɔa ɔ wɛlɛ -gv. ⁵⁶ 'Muna ka amɪaa dide Ablaamu ye, nu, 'yli -we nya in 'kaa yi, ɔ 'ka -bha 'yu 'gbv. ɔ 'yia wee 'yli -yɔ, 'in ɔ yia 'muna li.»

⁵⁷ Zuifu nɛɛ ɔ -yla: «Aya! -ln 'ni -slɔ -zɔ glv 'sɔ 'ya kugbua li, 'in -in yia Ablaamu 'yi yi?»

⁵⁸ -Zezu nɛɛ: «ln nɛɛ aɪn -yla gbuzɔnɔv saɛ: Ablaamu 'nɪa -slɔ 'wlv, -ami mɪ.»* ⁵⁹ -We mɪa daa 'gbv, wa yia gbɔkv labhu, wa 'ka we ɔ 'wɔbha. Nu, -Zezu zizea, 'in ɔ yia -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ 'tla.

9

-Zezu -bloa 'lɔlɔnyɔɔ 'yli

¹ Da -Zezu mɪa mɪɪda, nyime yabhlo wa 'kaa gwali, -ɔ 'lɔa, 'in ɔ yia ɔ 'yi. ² -Bha ɔ 'binɔnya 'yibhaa ɔ laɛ: «Wlabi, nyime mɪa dɛ ni, wa 'kaa ɔ gwali, ɔ mi 'lɔda. 'Lee, mɔ nva gbɔnyuu lɛ yaayu, ɔ 'nyaa -yɔ ɔ dide -wa yi?»

³ ɔ 'palɪa we 'bɪgv, ɔ nɛɛ: «ɔmɔ klaa, ɔ 'nyaa klaa, we -yɔ ɔ dide, we 'ni wa gbɔnyuuu gbv. Nu, 'lɔ ɔ 'lɔa da ni, -Lagɔv lubho 'ka we 'dɛ -slɔlu ɔ gbɛgbɛun gbv -wa. ⁴ Da zli mɪa -slɔ da, we mi nu, -ɔ tiea 'mi -a 'ka ɔ lubho nv. Nu, sabɔ mi yida, da nyime yabhlogbɔv 'nɪa mɛni ɔ 'ka lubho nv. ⁵ Da in mɪa -slɔ dɔdɔ -gv, dɔdɔgv -nyɪmaa zli in -mɪa.»

⁶ -Zezu bhɪa gbv ni gbagbɛ, ɔ 'paa -dlɛ dɔdɔ, ɔ nva plaplɪ lɛ we nya, 'mɔ ɔ tlia 'lɔlɔnyɔɔ 'yli -gv. ⁷ ln ɔ nɛɛ: «Mni budoa 'nyu -we wa laa Siloe lv. (Siloe ji -wa: pa yoo.) ɔ mɪa -mɔ, ɔ budoa wee 'nyu lv, ɔ 'kaa luyi, -zugba ɔ mi la 'yida sa 'vayu.»

⁸ ɔ -zɔɔ -bhɛlia -yɔ -wa yia 'cun ɔ zlada, -maa nɛɛ: «-ɔ mɪa da ni, nyime -ɔ zladaa mɔ, we 'ni mɔɔ?» ⁹ Nyɪma tɔlvɔ nɛɛ: «Mɔ -wa mɔ!» Tɔlvɔ nɛɛ 'ya: «-lnnya, we 'ni ɔmɔ, ɔ 'wɔwlv -wa.»

-Bha ɔ 'dɛ gbɛɛ: «-Amɪ -wa gbuzɔnɔv sa.»

¹⁰ Wa nɛɛ ɔ -yla: «Sa -na 'yli -bhlolu 'wɔlaa?»

¹¹ ɔ nɛɛ: «Nyime wa laa -Zezu, ɔ nva plaplɪ lɛ, 'mɔ ɔ tlia na 'yli -gv. 'ln ɔ nɛɛ nu, in mni budoa Siloe lv. ln mɪa -mɔ, in budoa, 'in na 'yli yia -blo.»

¹² Wa nɛɛ: «Da ɔɔ nyime mɪa?»

ɔ nɛɛ: «ln 'ni ɔ da -yi!»

¹³ -Slɛn, 'lɔlɔnyɔ -ɔ ka 'yli -Zezu -bloa, 'mɔ wa kwaa Falizɪnyɪmaa 'yu. ¹⁴ Nu, 'yli -we nya -Zezu nva plaplɪ lɛ ɔ -dlɛ nya, 'in ɔ yia 'lɔlɔnyɔɔ 'yli -blo ni, Nyapeylɪ -wa. ¹⁵ We 'dɛɛ 'gbv, da wa kwaa ɔɔ 'lɔlɔnyɔ Falizɪnyɪmaa 'yu, sa ɔ 'yli -blɔlua 'wɔla, 'in -maa yi 'yaa we ɔ la 'yibha. ɔ nɛɛ: «ɔ tlia na 'yli -gv plaplɪ, in budoa, 'in in yia layɪ.»

¹⁶ Waa Falizɪnyɪma glaa, tɔlvɔ nɛɛ: «Nyime mɪa da ni, ɔ 'ni -Lagɔv -gbɛ 'bhv, we 'dɛɛ 'gbv ɔɔ zva Nyapeylɪ tite 'nɔrɔwɛ.»

Nu, tɔlvɔ nɛɛ 'ya: «Nyime -ɔ nva gbɔnyuu lɛ, ɔ 'ni mɛni ɔ 'ka 'sasɔkpa -gwɛdigbɔ lɛnɔ.» Gbv ni -gv wa 'ni wɛlɛ -bhlo -ka.

¹⁷ -Slɛn, wa yi 'yaa ɔɔ 'lɔlɔnyɔ layibhaɛ: «ln -mi naa, -ɔ -bloa -na 'yli, sa -na gba ɔ daa?»

ɔ nɛɛ: «-Lagɔgbɔv -falɔpanyɔ -wa.»

¹⁸ Nu, waa Zuifu 'yugalɪnya 'ni we -yɔrɔwnu nu, ɔɔ nyime ka zlɪmɛ 'lɔ, 'in -slɛn, ɔ mi layida. -We mɪa da, we 'dɛɛ 'gbv wa yia ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa la. ¹⁹ ln wa yia wa layibhaɛ:

* 8:58 Wee wɛlɛ ni -Zezu gbaa da ni, we -yɔ 8.24 'sɔɔ 'ji -bhlo. Nu, -Lagɔv -mɔwlv ɔnɔ 'dɛbhie ɔ zva ɔ 'dɛ. Zuifu 'wlvkɔv nu, -Lagɔ ɔ vɛlɛ.

«'Lee, nyime ni mi amiaa 'yu nya gbuzonu saa? A nee nu, a 'kaa o gwali, o mi 'loda? Lee -lu nu le 'in o yi -sleen laa?»

²⁰ -Maa nee: «-A -yi we 'ji nu, -amiaa yu -wa, nu, -a 'kaa o gwali, o mi 'loda. ²¹ -We nua le 'in o yia -sleen la, 'in o -bloa o 'yli, -a 'ni we -yi. A 'yibha o 'de la. Sa we 'pia o gbegbein o 'de 'ka we gba, nu, o 'ni 'nyenyeyu.» ²² O dide -yo o 'nyaa mi Zuifv 'yugalinya sdaa 'gbu, wa yi 'saa gba. -Maa ka we zu nu, nyime -o -ka gba nu, -Zezu -wa -Lagoo -Bhasanyo, wa 'ka o -Lagobudu zo vu. ²³ We 'dee 'gbu o dide -yo o 'nyaa nee: «O 'ni 'nyenyeyu, a 'yibha o 'de la.»

²⁴ Falizinyuma laa o -zakpa 'sonu, wa nee o -yla: «-In gba gbuzonu -Lago 'yu, -amia -yi we 'ji nu, oo nyime mia, gbonyuu -lenonyo -wa.»

²⁵ O nee: «O -ka gbonyuu -lenonyo, in 'ni we 'ji -yi. Gbu -we in -yia 'ji, we -bhlogbo: in ka 'lo, 'in -sleen, in mi layida.»

²⁶ -Maa nee: «Moo -lu o nu -mi -yla lea? Sa o nu, 'in o yi -na 'yli -bloa?»

²⁷ O 'palia wa weli 'bigu, o nee: «In ka yaa we ain -yla gba, 'in a 'ni na weli yukwli pulu, lee -lu ka 'gbu a 'yibha 'ya a ka we 'nua? 'Lee a 'yibha a 'ka o 'binonya -ze -wa yi?»

²⁸ Wa velia o, wa nee: «-Mi -wa o 'binonyo. -Amia mia, Moizu 'binonya -a -mia. ²⁹ -We ka 'ji -a -yia, mu -wa nu, -Lago ka Moizu -yla gbu gba. 'In omoo mia, da o bhulva, -a 'ni -bha da -yi.»

³⁰ Oo nyime nee wa -yla: «-We subhalia nyime hwegaga mu ni: amia 'ni o 'bhulva da -yi, 'in o yia na 'yli -blo! ³¹ Nu, -a -yi we 'ji nu, -Lago o 'nu gbonyuu -lenonyoo weli. Nyime -o mia -Lagonyimee 'zayli nya, 'in o nua o dumagbu le, o weli -Lago nua. ³² -A 'ni -slo 'nu -gba nu, nyime wa 'kaa gwali, -o 'loa, nyime yabhlo ka o 'yli -blo. ³³ Nyime -o nua gbu ni le, -Lagoo -gbe o bhva, we 'ni yaa we gbu, o 'ni -lu yabhlogboo mneni.»

³⁴ Waa Falizinyuma nee: «We 'bhu -na gwali bhla, -na -kpabhie mi gbonyuu lu. -Mi 'ni mneni -in 'ka -amia gbu -slo! -Bha Falizinyuma vaa o.»

'Lolonyaa 'zayli

³⁵ Nu, -Zezu ka 'nu nu, wa ka oo nyime vu. O 'yia -moo, 'in o nee o -yla: «'Lee -mi, Nyimee 'Yu -na zu dli -gub?»

³⁶ Oo nyime nee: «Na -kanyo, nyoo o -mia? Gba we, 'in in 'ka o dli -gu zu.»

³⁷ -Zezu nee o -yla: «'Mo -na yia da -yo, 'in mo mia da -mi -yla gbada.»

³⁸ -Bha o gbae: «Na -Kanyo, dli na zaa -mi -gu.» 'In o yia o bubo o 'yu 'kukolu sibhlie nya.

³⁹ We 'bigu, -Zezu nee: «-We -wa nyimaa -yogbu 'wobhubhue, -we ka 'gbu in yia dudu -gu yi ni, mu -wa nu, nyima -wa'a 'yia la, wa 'ka layi, 'in -wa yia la, wa 'ka 'lo.»

⁴⁰ Falizinyuma tova -wa mia -bha, wa 'nua we, 'in wa nee: «-Amia naa, 'lolonya -a -mia yi?»

⁴¹ -Zezu nee: «A -ka yaa 'lolonya ni, a 'na 'ka ya gbonyuu 'wlu -ka. -Sleen, a nee: «-A yi la» we 'dee 'gbu amiaa gbonyuu mi ain 'wlu.»

10

Bhlabhle 'yliyozonyo -zonu

¹ «Nu, in nee ain -yla gbuzonu sae: nyime -o 'nia 'suoo hwee plali, -o -gblala 'suoo da -putu, 'wienyo -yo nyime 'nyuu o -mia. ² Nu, nyime -o plala 'suoo hwee, mo -wa bhlabhle 'yliyozonyo. ³ 'In bhlabhle 'suoo hwekonyo kalta klolo o -yla, 'in bhlabhle nua we 'yliyozonyoo weli. Bhlabhle -mu -ka -mi, we 'hni -yo o lala we, 'in o kwaa wee bhlabhlenya 'pipee. ⁴ O -ka we 'de weee weli, 'in o naa we 'yu. O mi -sleen we 'yu, 'in we naa o 'bi, -we ka gbu -wa, we -yi o weli. ⁵ We'e no nyime -putu 'bi. Nu, kwee we gwaa o, we 'ni o weli -yii 'gbu.» ⁶ Gbuu nine o 'paa da -zugba o mi gbada, nyima 'ni we 'wulanu.

⁷ -Bha -Zezu gba 'yae: «In nee ain -yla gbuzonu sa nu, -ami -wa bhlabhle 'suoo hwee. ⁸ In 'nia -slo yi, -wa weee yia, 'wienya wa -mia, 'in wa mia nyima 'nyii nya. Nu, bhlabhle 'ni wa weli 'nu. ⁹ 'In bhlabhle 'suoo hwee mia, -ami -wa. Nu, nyime -o -ka na -gbe plali, 'in o bhva gbu 'wu. Wee 'suoo hwee o yia plala, 'in -bha o yia 'lala 'bhie, o 'ka lililu 'yi.

¹⁰ 'Wienyo mia, o -ka yi ni, 'wie klaa, 'bhabhie klaa, we -yo lasasie, we 'gbu o yia. -Ami mia, nyuma 'ka 'yliyogagie 'yu 'gbu in yia yi. 'In wee 'yliyogagie mia, wa 'ka we 'yi duun.

¹¹ «Nu, -ami -wa bhabhle 'yliyozonyo -zonu. Bhabhle 'yliyozonyo -zonu mia, o 'dee 'yliyogagie o saa dli -gu o bhabhle 'gbu. ¹² Nu, lubhononyo -o 'nia bhabhle 'yliyozonyo, 'in bhabhle 'nia o -nu, -fliigwi -ka yida -mi, o -ka we -yoyi, 'in o tia -bha wee bhabhle -gwagwie nya. We -ka bhabhle tolva kpa, 'in we pnu mumnia la. ¹³ -We ka gbu -wa, lubhononyo -o mia 'gwezii datalida, o' o stali o 'de bhabhle 'gbu. ¹⁴ Nu, -ami -wa bhabhle 'yliyozonyo -zonu. Sa in -yia na bhabhle, 'in na bhabhle -yia 'mi ni, ¹⁵ 'sa Dide -yia 'mi, 'in, in -yia na Dide. 'In na palia na 'yliyogagie la na bhabhle 'gbu. ¹⁶ Bhabhle tolva in kaa, -mumunya mia da suo ni 'wu, we 'ni -slo -muv glaa -mi. We mi nu, in gugwlati we 'wlu. Na weli we yia 'nua, 'in we 'de weee 'ka -zlo -bhlo -we kaa 'yliyozonyo -bhlo -ze.

¹⁷ «Nu, na Dide -kali na ze. -We ka gbu -wa, in ka na 'yliyogagie lapali. 'In 'wu na yia we 'bhua. ¹⁸ Wee na 'yliyogagie mia, nyume yabhogboo 'ni mnenei o 'ka 'mi we kwee -sa, na dlu da in palia we la. In ka we se in 'ka we lapali, 'in, in ka we se in 'ka 'ya we 'wobhu. Tite na Dide tia 'mi -yo, mu mia de.»

¹⁹ -Zezu weli ni sisalia Zuifu -yo. ²⁰ Wa glaa, nyuma duun nee: «Zuzu 'nyuu mi o 'wu, -sabhe mi o 'bhada, lee -lu ka 'gbu a pulv o yukwlia?»

²¹ Tolva nee: «Weli -we o gbaa de ni, Zuzu 'nyuuu 'wominyoo weli 'ni 'sa -mi. 'Lee, zuzu 'nyuu mnenei we 'ka 'lolonyoo 'yli -bloo?»

-Zezu nee o mi -Lagoo 'Yu nya

²² Nu, -Lagobudu 'kaduv -kalyilu 'feti ka nyini -Zeluzalemv. -Zuo -zu, -sa wa saa we. 'In, njwatloyibhla -wa. ²³ -Lagobudu 'kadu njwee, da wa laa Salomoo palv 'kadu, we bhunya -yo -Zezu mia -zieda. ²⁴ -Sleen, Zuifu gbelia o, 'in wa nee: «Lebhla -in 'ka -amtaa dli yali -saa? Nu, -mi, in -ka -Lagoo -Bhasanyo, gba we -ain -yla sa 'vayu.»

²⁵ -Zezu nee wa -ylae: «In ka we ain -yla gba, 'in a 'ni we dli -gu zu. Nu, gbu na nua le na Didee 'hni nya, mu -wa na gbudayunya. ²⁶ Nu, a 'ni na bhabhle glaa -mi, we 'dee 'gbu a'a zva 'mi dli -gu. ²⁷ Na bhabhle mia, na weli we nua. -Ami -yi we, 'in we noa 'mi 'bi. ²⁸ 'Yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu na nyea we. We 'na 'ka labhu -bhlokoo -gba, 'in nyume yabhogboo 'na 'ka 'mi we kwee -sa. ²⁹ Na Dide -o 'nyea 'mi we yoo, o 'yli o -zi -lu weee. 'Bhie, nyume yabhogboo 'ni mnenei o 'ka we na Dide kwee -sa.* ³⁰ -Ami -yo na Dide 'so, -a -bhlo.»†

³¹ -Bha, Zuifu 'bhu 'yaa gboku la wa 'ka we o 'wobha. ³² We 'dee 'gbu -Zezu nee wa -ylae: «Libho -zonuv -zlo, -we 'bhva na Didee -gbe, in nua le amtaa 'yibadi, a 'yia -yo, we glaa, -mumu ka 'gbu a 'ka 'mi 'bha gboku nyaa?»

³³ Zuifu nee o -yla: «We 'ni lubho -zonuv 'gbu -a 'yibha -a 'ka -mi 'bha gboku nya, nu, -Lagoo -in velia, we gbu -wa. Nu, nyume -in -mia, 'in -na bhua -na 'de 'wu -Lagoo 'bhisa!»

³⁴ -Zezu nee: «We mi celida amtaa tite 'wu nu, -Lagoo nee: <-lagonya a -mia.>

³⁵⁻³⁶ -A -yi we 'ji nu, -we mia celida -Lagosebhe 'wu, nyume 'ni mnenei o 'ka we lasa. -Wa ka -nu nya -Lagoweli mia celida, o -ka -maa la <-lagonya> ni, 'in -ami, -Lagoo -ka -bha 'mi -sa, 'in o -ka 'mi tie dudv -gu ni, 'lee, sa a mnenei a 'ka gba nu, in ka -Lagoo velia, nu, in nee in mi -Lagoo 'Yu nyaa 'gbuv? ³⁷ Nu, in 'ni na Didee lubho nu ni, a 'na zulu 'mi dli -gu -ni. ³⁸ Nu, in -ka we lenv ni, 'in a 'ni yaa 'mi dli -gu zva yioo, wee libho -zonuv mia, a zu we dli -gu. 'In a 'ka we 'jyibheli 'nanuv nu, Dide mi 'mi 'wu, 'in in mi o 'wu.» ³⁹ Wee gbu nu 'gbu, wa 'yibha 'ya wa 'ka o kpa, 'in o yia wa kwee 'tla.

⁴⁰ -Sleen, -Zezu yia Zudeen nyuu -kakpe yabhlo -gu mnv. Da Zaan batizee bhaa nyuma, -bha o -dia la. ⁴¹ Nyuma duun yia o -gbe, wa nee: «Zaan 'ni gwedigbu yabhogboo lenv, nu,

* 10:29 'sebhhe tolva nee: «-We na Dide 'nyea 'mi yoo, we 'yli we -zi -lu weee.» † 10:30 Nu, -Zezu -ka gba nu, o -yo -Lagoo 'so -bhlo, -Lagoo o velia Zuifuv 'wlukuv, wa titee solv. We 'dee 'gbu wa 'yibha wa 'ka o 'bha.

-we weee ɔ gbaa nyume nu daa, we mi gbuzonu nya.»⁴² -We mia ni -gu, nyuma duun zva ɔ dli -gu.

11

-Lazalu tlitligbu

¹⁻² Nu, nyume yabhlo wa laa -Lazali, ɔ -zɔɔ -wa Betani. Malii -yɔ Maati 'sɔ mi 'ya Betani, ɔ bhɔɔa wa -mia. (Malii -ɔ 'kaa Nyumaa -Kanyɔ *-lasiklɔ bhv -yɔ tli, 'in ɔ 'kaa we -yɔsɛ ɔ 'dɛɛ 'nyi nya ni, ɔ Malii -wa.) Nu, 'yli yabhlo nya, 'in -Lazali yia gu bhli. ³ We 'dɛɛ 'gbv, ɔ bhɔɔa yia nyume tie, wa 'ka -Zezu la. ɔ mnua -Zezuu -gbɛ, 'in ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, -na jijli -tale ka gu -yɔ.»

⁴ Da -Zezu 'nva we, ɔ nɛɛ: «Nu, gu -we yia -Lazali -yɔ, we 'ni ɔ 'bhabhiee 'gbv we yi ɔ -yɔyi, we 'ka -Lagɔɔ 'ɲnumniee 'tite -sloluu gbv -wa. -Bha wa yia -Lagɔɔ 'Yuu 'ɲni -mnua.»

⁵ Nu, -Zezu 'ni Maati klaa, ɔ bhɔɔɔ klaa, we -yɔ -Lazalu zekali -sɛ. ⁶ 'In ɔ 'nva nu, -Lazali ka gu -yɔ, wa laa ɔ, ɔ 'ni -mɔ mnɔ. Da ɔ mia, ɔ li -bha 'yli 'sɔ. ⁷ 'In ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla: «-A mnɔ Zudee lv.»

⁸ ɔ 'binɔnya nɛɛ: «*Wlabi, daylɔda, Zuifu 'yibha wa 'ka -mi 'bha gbɔkv nya, 'in -na gbaa -in 'ka -mɔ lumnɔ yi?»

⁹ ɔ nɛɛ: «We bhlili zligv, jibhe 'ka zɔ, mv -wa 'yly zli. Nyume -ɔ nɔa zli, ɔ'ɔ gozo, -we ka gbv -wa, zlu san mi -bha. ¹⁰ Nu, we -ka sabɔ ɔ nɔ, 'in ɔ gozoa, -we ka gbv -wa, san 'ni -bha -mi.» ¹¹ Welunya nu 'bɔgv, ɔ nɛɛ: «-Amɔaa 'tale -Lazali ka 'ylyaa ɲwɔ, nu, mnɔda in mia in 'ka ɔ ganɔ.»

¹² ɔ 'binɔnya nɛɛ ɔ -yla: «-Amɔaa -Kanyɔ, we -ka 'ylyaa ɔ ɲwɔ, 'pva ɔ yia.» ¹³ -We -Zezu 'yibhaa ɔ 'ka gba, mv -wa nu, -Lazali ka tli. Nu, ɔ 'binɔnya nɛɛ 'sa nu, 'ylyaa 'dɛbhie ɔ saa 'ɲni.

¹⁴ -Bha -Zezu gbaa wa -yla sa tiklue: «-Lazali ka tli. ¹⁵ Nu, ɔ ka tli, 'in in 'ni -mɔ -mi, we 'dɛɛ 'gbv na lia 'mvna amɔaa daa. 'In, a 'ka 'mi dli -gu zɔv gbv -wa. Nu, -a mnɔ ɔ -gbɛ.»

¹⁶ -We mia ni -gu, Toma wa laa -Zluya nɛɛ -Zezuu 'binɔnya tɔlvaa -yla: «-A -yɔ ɔ 'sɔ mnɔ, 'in -a 'ka dabhlo tli.»

¹⁷ Nu, da -Zezu mnua -mɔ, 'in ɔ yia 'nv nu, wa ka -Lazalu 'kwie gbawla 'wufa, we li 'yli -mnua.* ¹⁸ Nu, Betani mi -Zeluzalemv kwesi, we nyidi mneni we 'ka kilometli ta nyini. ¹⁹ We 'dɛɛ 'gbv Zuifu duun yia Maati -yɔ Malii -gbɛ yi, wa 'ka wa 'yuo 'pa wa bheli tlitliee 'gbv.

²⁰ Da Maati 'nva nu, -Zezu mi yida, 'in ɔ yia ɔ yoo -saa mnɔ, -zugba Malii -mɔɔ -di -budu zɔ la. ²¹ Maati -yɔ ɔ gbelia 'wv, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Na -Kanyɔ, nu, -in -ka yaa -seli -mi, na bheli 'na 'ka yaa tli. ²² Nu, in -yi -slɛɛn we 'ji nu, -we -na yia -Lagɔ -zlaha, 'nyɛa ɔ yia -mi we.»

²³ ɔ nɛɛ ɔ -yla: «'Wv amaa bheli yia -sɔa.»

²⁴ -Mɔɔ nɛɛ: «In -yi we 'ji nu, duduv bhia zli mia, ɔ -yɔ tlitlunya yia 'wusɔa.»

²⁵ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «Tlitlunyyaa 'wusɔlvnyɔ mia, -amɔ -wa, 'in -ɔ nyɛa nyuma 'yliyɔgagie, -amɔ -wa. Nyume -ɔ -ka 'mi dli -gu zɔ, ɔ 'dɛ yi tloo, 'yliyɔ ɔ yia -gaa. ²⁶ 'In nyume -ɔ -gaa 'yliyɔ, 'in -ɔ zva 'mi dli -gu, ɔ 'na 'ka tli. -We in gbaa dɛ, 'lee, a zv we dli -gus?»

²⁷ ɔ nɛɛ: «In, na -Kanyɔ, in ka we dli -gu zɔ nu, -in mi -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya, 'in -in mi -Lagɔɔ 'Yu -ɔ 'kaa dudv -gu yi nya.»

²⁸ Welɔ ni -gu ɔ mnua ɔ bhɔɔɔ Malii laa, 'in ɔ yia ɔ ɲwurwenie: «-Amɔaa -Slolunya mi da, ɔ nɛɛ a mnɔ.» ²⁹ Malii 'nva we, -bha ɔ -sɔa 'wv sa slvi, 'in ɔ yia ɔ -gbɛ mnɔ, ³⁰ -zugba -Zezu 'ni -slɔ wee -zɔɔ pla, da Maati tia ɔ, -bha ɔ mia. ³¹ Zuifu tɔlvaa -yɔ Malii -di -mɔ -budu zɔ la, -zugba wa pa ɔ 'yuo. Malii -sɔa 'wv sa slvi, ɔ 'tlaa, wa 'yia ɔ -yɔ, 'in wa yia ylylali, 'in wa nɛɛ wa 'dɛkpva nyidi nu, gbawla -gu ɔ mnua ɔ 'ka -mɔ wili, -bha wa mnua ɔ 'bi.

³² Da -Zezu mia, Malii nynia -bha, ɔ 'yia ɔ -yɔ, 'in ɔ yia ɔ bhv -yɔ bhlili, -bha ɔ gbac: «Na -Kanyɔ, -in 'ka yaa -seli -mi ni, na bheli 'na 'ka yaa tli.»

* 11:17 Nu, Zuifv -gbɛ, nyume -ka tli, 'in wa faa ɔ 'kwie gbawla 'wv wee 'yli -bhlokpadɛɛ zli.

³³ Da -Zezu 'yia ɔ wida, 'in Zuifunya -wa -laa ɔ yoo, -maa mi 'yaa wida, -bha -gbagbi sloa ɔ 'wu, 'in ɔ dli yia sumani. ³⁴ Ɔ nɛɛ: «Da a zɔ ɔ 'kwiea?»

Wa nɛɛ: «-Amiaa -Kanyɔ, -in yi -in 'ka -bha 'yi.»

³⁵ -Bha -Zezu wia.

³⁶ 'In Zuifu nɛɛ: «A -tali, ɔ 'ni ɔ zɛkali -sɛ!»

³⁷ Nu, wa glaa nyuma tɔlva nɛɛ: «Nyime ɔ -bloa 'lɔlɔnyaa 'yli, lɛɛ -lu ka 'gbu ɔ 'ni mneni ɔ 'ka yaa -Lazalu tɔtɔlɛ 'yoo -kɔlva?»

-Zezu -sɔlva -Lazali 'wu tɔtɔlɛnyaa glaa

³⁸ 'Ya -bhlokpade, -gbagbi sloa -Zezuu kuzɔ, 'in ɔ yia gbawla -gu mni. Nu, wee gbawla mia, tukpaa gbacɔzɔ we mia, 'in tukpa -boklo 'kadu mia we nyɛɛ. ³⁹ Ɔ nɛɛ: «A -sa -bha wee tukpa.»

'In ɔ tɔlɛ, ɔ bhɔlɔ Maati nɛɛ: «Na -Kanyɔ, ɔ 'ni -bha nyɛ 'pa -slɛn? Ɔ tɔlɛ, we 'yli -mɔvɔnɔ ni -zɛɛn.»

⁴⁰ Nu, -Zezu nɛɛ ɔ -yɛla: «'Lee, in 'ni aɔn -yɛla gba nu, a -ka 'mi dli -gu zɔ, 'in a yia -Lagɔɔ 'nyumɛ -yɔɔ?»

⁴¹ -Bha wa -saa -bha tukpa. -Zezu 'bhua 'klu 'wu yali, ɔ nɛɛ: «Dide, -Mi na paa fuo, -we ka gbu -wa, -in ka na wɛli -yɔɔwɔnu. ⁴² Nu, in -yi we 'ji nu, 'wu -na nyɛnɔna na wɛli 'yli weee nya. Gbuzɔnɔ mɔ, nyuma duun -wa gbelia da 'mu 'gbu na gbaa we, wa 'ka dli zɔ nu, -mi tiea 'mi.» ⁴³ Ɔ gbaa wɛli ni, 'in ɔ nɛɛ wɛli 'tite nyɛɛ: «-Lazali, 'tɔlɛ -mɔ!» ⁴⁴ -Lazali, ɔ tɔlɛ yaa, ɔ 'tɔlɛ -mɔ, -zugba ɔ bhv -yɔ ɔ sɔnya mi gbɔanda 'naa kibhe nya. 'Naa mi ɔ 'klu -yɔ bibeda.

-Bha -Zezu gbaa nyuma -yɛla: «-We weee mia dɛ ɔ -yɔ, a -blo we, a 'tide ɔ 'yi, ɔ 'ka mni.»

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

⁴⁵ Zuifunya -wa yia Malii -gbɛ, 'in -we -Zezu nɔɔ lɛ, -wa 'yia we -yɔ, wa glaa, nyuma duun yia ɔ dli -gu zɔ. ⁴⁶ Nu, tɔlva mni Falizinyumaa -gbɛ, -we -Zezu nɔɔ lɛ, 'in wa yia -maa 'di -salɛ. ⁴⁷ -Bha -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ Falizinyuma laa wa -lima gbɔwɔbhunya wa 'dɛ weee 'ka 'wɔlɔgbɛli, 'in wa nɛɛ: «Nyime ni mi gwɛdigbu duun lɛnɔda, 'lee, sa -a 'ka ɔ nɔɔ? ⁴⁸ Nu, -a -ka ɔ 'yitide, ɔ -yɔ we lɛnɔɔ 'ka mni -mi, 'in nyuma weee zɔ ɔ dli -gu. Wa -ka ɔ dli -gu zɔ, 'in *Wlɔmɔ -nyumaa 'wlɔlɔpɔlɔnyaa yia, 'in wa saa -amiaa bɔbɔlɔda -yɔ -amiaa klu la.»

⁴⁹ Waa Zuifu glaa, yabhlo mi -bha, 'mɔ wa laa Kaifu. *Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu ɔ -mia wee -zɔ ni nya. Ɔ nɛɛ: «A'a 'nɔ -lu yabhlogbɔɔ 'wɔla! ⁵⁰ We 'dɛɛ 'gbu a pupali 'wlɔkɔnɔ la 'nanɔ! We nani 'yli amiaa -nu nya nu, nyime -bhlo tɔlɛ -amiaa kluu 'gbu. -A -ka 'sa nu, -Zuifu weee 'na 'ka labhu.» ⁵¹ Nu, wɛli -we Kaifu gbaa, we 'ni ɔ 'dɛɛ -gbɛ 'bhv. Nu, wee -zɔ ni nya, mɔ -wa -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu. -Bha -Lagɔ zɔ ɔ wɛli nyɛɛ, 'in ɔ nɛɛ nu, -Zezu yia tɔlɛ Zuifu weee 'gbu. ⁵² We 'ni Zuifu -bhlogbɔɔ 'gbu ɔ 'ka tɔlɛ, nu, -Lagɔɔ 'yua weee mia dɔdɔ weee -gu, ɔ 'ka wa 'wɔlɔgbɛwɔlɛ, 'in ɔ 'ka wa nyuma -bhlo -zɛlu gbu -wa 'ya.

⁵³ Nu, we 'bhv wee 'yli 'wu, -bha Zuifu 'yugalunya pupalia -slɛn gbu nu, wa 'ka -Zezu 'bha. ⁵⁴ -We mia 'dɛɛ 'gbu, ɔ'ɔ -zie -slɛn Zuifu glaa zɔ 'klu. Nu, 'gbɛ -we wa laa Eflaimu, -we mia -mɔ da bɛblɛɛ, -mɔ ɔ mni, 'in ɔ -yɔ ɔ 'bɔnɔnyaa 'sɔ yia -mɔ ladi.

⁵⁵ Zuifu *'Wɔzɔtɔyɔlɔ 'fɛtɔ ka ɔpa. Wee 'fɛtɔ 'ni -slɔ nyini, 'in nyuma duun yia da weee 'bhv, 'in wa yia -Zeluzalɛmɔ yi. Nu, wa 'ka wa 'dɛ lamnazɔli, 'in wa 'ka -mɔwɔlɔ, wa 'ka wee 'fɛtɔ -sa. ⁵⁶ Wa mi -mɔ -Lagɔbudu 'kadu zɔ, -zugba wa talia -Zezuu da, 'in wa gbɔgbali -yɛla: «'Lee, nyime ni 'nia fɛtɔ 'wu yia yi -wa yi? Sa amia yi wea?» ⁵⁷ -Slɛn, -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yɔ Falizinyuma zɔ gbu, 'mɔ wa gbaa nyuma -yɛla: «Nu, nyime ɔ -ka -Zezu da -yi, ɔ yi ɔ 'ka we gba, 'in wa 'ka ɔ kpa.»

12

*Malii tɔlɛ -lasiklɔ -Zezuu bhv -yɔ
(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)*

¹ Nu, we -tu 'wu 'yli gbelibhlo, 'in 'Wuzitylu 'feti 'ka nyini. -Bha -Zezu -sɔa 'wu, 'in ɔ yia Betani mni. Wee Betani -Lazali mia, nyime ɔ -Zezu -sɔlva zlume tltlunya glaa 'wu, mɔ -wa. ² -Bha wa pia ɔ -yla, 'in Maati mia we dlilida. -Wa -yɔ -Zezu 'sɔ mia lida, ɔɔ -Lazali mi wa glaa. ³ Wa mi lida ni, Malii bea -Zezu -yɔ, -lasiklo -zɔnuv litli -kibhe -we ka -vale 'tea, ɔ 'bhua we 'wu, ɔ tlia we -mɔɔ bhv -yɔ, 'in ɔ yia we -yɔse ɔ 'nyi nya. 'In wee -lasiklɔɔ ɲɛ yia -budu zɔ ye.

⁴ Nu, -Zezuu 'bunɔnyɔ yabhlo wa laa Zudasɪ Isikaliɔtv, ɔ 'kaa cɪ ɔ wla, ɔ 'bhua gbu 'wu, ɔ nɛɛ: ⁵ «-Lasiklo nu -vale 'te, we -vale mneni we 'ka lubhonvnyɔɔ -zv -bhloo 'penigwezi nyini. Lɛɛ -lu ka 'gbv -a 'ni we pelv 'pa -a 'ka we 'gwezi bobabhanya 'nyɛa?» ⁶ -We ɔ gbaa da ni, we 'ni nu, bobabhanyaa daa ɔ ka nyazidlɪ, nu, 'wienyɔ ɔ -miaa gbu -wa. Nu, 'gwezii lazonyɔ ɔ -mia, 'yli weee nya -zugba ɔ sa -bha zizewiemɪ.

⁷ 'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylae: «'Bhv ɔ -yɔ! Nu, -we ɔ tlia da 'mi -yɔ ni, na ku ɔ mnazɪa la zli wa 'kaa 'mi gbawla 'wu fa, we 'gbv. ⁸ Bobabhanya mia ni, -maa -yɔ aɪn 'sɔ mi 'yli weee nya. Nu, -ami mia ni, in 'na 'ka aɪn glaa -tu 'yli weee nya.»

⁹ Zuifov -zlo 'nva nu, -Zezu mi Betani, 'in wa yia -mɔ mni. -We ka 'gbv wa yia -mɔ mni ni, we 'ni ɔ 'debhloo gbu, nu, wa 'yibha 'ya wa 'ka -Lazali 'yi, -ɔ ɔ -sɔlva tltlunya glaa 'wu. ¹⁰ We 'dɛɛ 'gbv -Lagɔbubɔnyaa -cian yi 'yaa -Lazalu 'bhabhie pupali. ¹¹ Nu, nyumaa -zlo mi wa -gbe 'bhuda ɔ 'gbv, -zugba wa zv -Zezu dli -gv.

Nyumaa -zlo -saa -Zezu yoo

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)

¹² Zli zlia, nyumaa -zlo, -wa yia 'feti ni -gv, wa 'nva nu, -Zezu mi -Zeluzalemv yida, ¹³ wa 'tlaa wee 'gbe 'wu, yoo wa mnia ɔ -saa saun nya kwɛɛ. Wa 'kpi'a 'wu, wa nɛɛ:

«-A -mnuni -Lagɔɔ 'ɲni!

-ɔ mia Jejitapeɛ 'ɲni nya yida,

-Lagɔ ɲwna ɔ 'nyu la.

-Lagɔ ɲwna Izlaelnyumaa 'Wlulapɪlunyɔ 'nyu la.»

¹⁴ -Zezu 'yia -sokofali -dɔgbv, 'in ɔ yia we -gv -gbla, 'sa we mia celuda -Lagɔsebhe 'wvɛ:

¹⁵ «A 'na nuv nyano -ni, *Sion -gbe!

A -tali, amaa 'wlulapɪlunyɔ mi yida!

ɔ -di -sokofali -dɔgbv -gv la.»

¹⁶ We gwedida, -we mia 'pluda, ɔ 'bunɔnya 'ni -slɔ we 'wɪla 'nv. Nu, -Zezu -ka -slɛɛn ɔ 'ɲnyililo 'yi 'bhie, wa dli bhlilia -bha ni, -we weee mia de ni, we mi celuda -Lagɔsebhe 'wu, 'in ɔ -gvgbv we gbaa.

¹⁷ Nyumaa -zlo, -wa -yɔ -Zezu 'sɔ mia gbawla ɲwɛɛ, da ɔ gbac: «-Lazali, 'tla -mɔ», 'in ɔ yia ɔ 'wɔsɔlv tltlunya glaa, -we wa 'yia -yɔ, wa mi we 'di -sada. ¹⁸ We 'dɛɛ 'gbv nyumaa -zlo ka -Zezu yoo -saa yi. Nu, wa ka 'nv nu, ɔ ka wee gwedigbv lɛnv. ¹⁹ Tɔvn, Falizinyuma nɛɛ wa 'dekpva nyidiɛ: «'Lee, a 'ni mneni a 'ka -lu yabhlogbɔɔ lɛnv? Mu mia de, nyuma weee mi ɔ 'bibholuda!»

²⁰ Nu, Gleki tɔlva yia -Zeluzalemv wa 'ka -Lagɔ bubɔ 'feti bhla. ²¹ Ma yia Filipuv -gbe, -Zezuu 'bunɔnyɔ ɔ 'bhva Betisaida, Galilee -dudv -gv, mɔ -wa. 'In wa nɛɛ ɔ -ylae: «-Na zupka -wa, -a 'yibha -a 'ka -Zezu 'yi.»

²² Filipu gbaa we Andlee -yla, 'in -mvv 'bɪgv, wa 'desɔbhie yia we -Zezu -yla gbaa mni.

²³ ɔ nɛɛ: «-Slɛɛn, we bhla ka nyini, bhla -we nya -Lagɔ 'kaa *Nyumɛɛ 'Yuu 'ɲni 'ylimani, we ka nyini. ²⁴ Nu, bleya -we bhla dudv, tli we tlia, we 'ni -mvv, 'in we tua 'wu -bhlo. We -ka tli ni, 'in we wlaa 'yaa -zlo. ²⁵ In nɛɛ aɪn -yla gbuzɔnv saɛ: nyumɛ ɔ -ka ɔ 'yliyɔgagie 'yibha, kwɛɛ we yia ɔ 'tlaa. Nu, nyumɛ ɔ nyɛa ɔ 'yliyɔgagie 'wu dudv ni -gv, 'yliyɔgagie -we 'mia bhloluda -ka, mv yia ɔ -nv nya -mia. ²⁶ -ɔ -ka gba ɔ 'ka na lubho nv, ɔ nɔ 'mi 'bi, 'in da in -ka -mi, na lubhonvnyɔ mi 'ya -bha. Nyumɛ ɔ -ka na lubho nv ni, na Dide yia ɔ -bha zva.»

²⁷ «-Slɛɛn, na dli ka sumani bhabha. 'Lee, sa in 'ka gbaa? 'Sa in 'kaa gba: <Dide, -in -sa 'mi siasia bhla ni 'wu yi?> -lnnya! Nu, we 'dɛɛ 'gbv in yia yi. ²⁸ Dide, 'ylimani -na 'dɛɛ 'ɲni!»

Welɩ yabhlo 'bhva yali, we nɛɛ: «In ka we 'ylimani pepe, 'in 'ylimania na yia we lu.»

²⁹ Nyumaa -zlo -wa mia -bha, 'in -wa 'nva wee welɩ, wa nɛɛ: «Dɛɛ -gangan -jiji -wa!»

Tɔlva nɛɛ: «'Anzi ka ɔ -yla gba!»

³⁰ -Zezu nɛɛ wa -ylɛ: «We 'ni na 'dɛɛ 'gbu welɩ ni yi gba, nu, amiaa gbu -wa. ³¹ Bhla -we nya -Lagɔ 'kaa dɔdɔgbu -nyumaa -yɔgbu 'wɔbhɩ, we bhla ka nyini. 'In bhla -we nya ɔ 'kaa dɔdɔgbu -nyumaa 'yugalunya 'nyuu* vu, we bhla ka nyini.

³² «'In -ami mia, wa -ka 'mi 'wɔsɔlv dudu -gu, 'in na gbizea nyuma weee 'wu na gbɛgbɛɩ.» ³³ Wee welɩnya ɔ gbaa da ni, nu, sa ɔ 'kaa tli 'mu ɔ mia -sloluda.

³⁴ Nyumaa -zlo nɛɛ ɔ -ylɛ: «Titee 'sɛbhɛ nɛɛ nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mia, 'yli weee nya ɔ yia -bha -tua, we ni muv? Nu, sa -in mneni -in ka gba nu, Nyumɛɛ 'Yu wa yia 'wɔsɔlva? ɔɔ Nyumɛɛ 'Yu, nyɔɔ ɔ -maa?»

³⁵ ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Bhla -sɛɛ ni nya, zli mi -slɔ ain glaa. A nɔ -nya, da zli mia -slɔ -bha, nikpise yi ain -kpali. -We ka gbu -wa, nyumɛ -ɔ nɔa nikpise 'wu, mɔ ɔ mnia, ɔ 'ni -bha da -yi. ³⁶ Da a kaa da zli, a zɔ we dli -gu, 'in a 'ka zlu 'yua -zɛ.» Da ɔ bhva gbagbɛ, 'in ɔ yia wa kwɛɛ zizea mni.

Zuifu'v zɔ -Zezu dli -gu

³⁷ -Zezu ka gwɛdigbu duun lɛnu Zuifu'v 'yibadi, 'in wa'a zɔ ɔ dli -gu. ³⁸ Sa -Lagɔgbu -falɩpanyɔ Ezaii gbaa, 'sa we 'plia, ɔ nɛɛ:

«Nu, Jejitape, nyɔɔ zɔ -amiaa welɩ dli -gua?

'In nyɔɔ Jejitape -slolu ɔ 'tite 'klva?»

³⁹ We 'gbu Zuifu'v 'ni mneni wa 'ka ɔ dli -gu zɔ. Sa Ezaii gbaa we da -putu sa -wa:

⁴⁰ «-Lagɔ ka wa 'lɔlv.

ɔ ka wa dli 'wukla,

-muv yi 'wlv nu, wa 'yli 'yɩ la,

'in wa dli 'nv gbu 'wɔla.

We 'dɛɛ 'gbu wa'a 'bhitia -Lagɔɔ -gbɛ la

ɔ 'ka wa pue.»

⁴¹ -We ka 'gbu Ezaii yia wee welɩ ni gba, mu -wa nu, ɔ ka -Zezuu 'ɲnumɩe -yɔyi, 'in ɔ mia ɔ gbu gbada.

⁴² Nu, -mɔ Zuifu'v 'yugalunya glaa, nyuma duun ka -Zezu dli -gu zɔ. Nu, wa'a 'wlv 'klvlɩ we gbagbɛ nya Falizinyumaa 'gbu. Wa mi sɔda wa yi wa vu -Lagɔbudu zɔ. ⁴³ Wa 'yibha nyuma kwali wa 'ɲni we -zi -Lagɔ 'ka wa 'ɲni kwali.

-Zezuu welɩ bhva ɔ Didee -gbɛ

⁴⁴ -Zezu 'kpia 'wu, ɔ nɛɛ: «Nyumɛ -ɔ -ka 'mi dli -gu zɔ, we 'ni na 'debhlo ɔ zɔ dli -gu, nu, -ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ zɔ 'yaa dli -gu. ⁴⁵ 'In nyumɛ -ɔ yia 'mi -yɔ, -yɔ ɔ yia -ɔ tiea 'mi. ⁴⁶ Nu, zli in -mia, in ka dudu -gu yi, 'in nyumɛ -ɔ -ka 'mi dli -gu zɔ, ɔ 'na 'ka nikpise 'wɔtv. ⁴⁷ Nu, nyumɛ -ɔ nva na welɩ, 'in ɔ'ɔ zva we 'nɔɲwɛ, -ami, 'in dli ɔ gbu. Nu, we 'ni nyumaa gbudilɛe 'gbu in yi yi, in 'ka wa gbu 'wɔsaa 'gbu in yia yi. ⁴⁸ Nu, nyumɛ -ɔ 'ni 'mi -yɔɲwɩnu, 'in ɔ -ka na welɩ kpela 'wɔnv, ɔ gbɔwɔbhunyo mi -bha. Dɔdɔv bhva zli, welɩ -we in gbaa, mu yia ɔ -yɔgbu 'wɔbhua. ⁴⁹ Welɩ in gbaa, we 'ni na 'dɛɛ -gbɛ 'bhv. Nu, Dide -ɔ tiea 'mi, ɔ -gbɛ we 'bhva. Gbu in 'kaa gba, 'in sa in 'kaa we gba, ɔ 'dɛ ka 'mi we -slolu. ⁵⁰ 'In, in -yi we 'ji nu, Didee tite mia, 'yliyɔgagɩe -we 'nia bhloluda -ka, 'mu we wlaa. Welɩ weee na gbaa, sa Dide gbaa 'mi -yla we, 'sa na gbaa we.»

13

-Zezu -wɔlva ɔ 'bunɔnyaa bhv -yɔ

¹ Nu, we -tv 'wu 'yli -bhlo, Zuifu'v 'Wɔzitiylu 'feti 'ka nyini. -Zezu -yi we 'ji nu, 'yli -we nya ɔ 'kaa dudu -gu 'bhv, 'in ɔ 'kaa ɔ Didee -gbɛ mni, we 'yli ka nyini. ɔ -kali ɔ dudu -gu -bheliaa zɛ, 'in -slɛɛn, ɔ -kali wa zɛ ɔ dli weee nya. ² Nu, jibhe ka zɔ, 'in -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya 'sɔ mi lida. *'Kuzu ka 'cɩn Zudasɩ, Simɔ Iskaliɔtv 'yuu dli zɔ -Zezuu wlawhe zɔ.

* 12:31 Nu, -Saatan wa saa 'ɲni.

³ -Zezu -yi we 'ji nu, ɔ Dide ka ɔ -lu weee kwɛɛ zɔ. 'In ɔ -yi we 'ji nu, Didee -gbɛ ɔ 'bhua, 'in ɔ -gbɛ ɔ yia lɔmɔɔ. ⁴ Da wa mia lida, ɔ -sɔa 'wɔ, ɔ -saa ɔ -bana 'wɔ, ɔ 'bhua 'naa 'wɔ, 'in ɔ yia we zleti -gba. ⁵ -Mɔv 'bɪgɔ, ɔ slua 'nyu kna 'wɔ, ɔ -wɔlvɔ ɔ 'bɪnɔnyaa bhv -yɔ, 'naa -we ɔ -gbaa zleti, 'in ɔ yia we -yɔ sɛ we nya.

⁶ Tɔv, ɔ nɔɔɔ Simɔ Pieli -gv, 'in -mɔɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «Aya! Na -Kanyɔ, nanvɔ bhv -yɔ -mɪ na yia -wɔlvɔ yɪ?»

⁷ ɔ nɛɛ: «-We in mia lɛnvɔda, -i'in 'nv -slɔ we 'wɔla. Nu, cɪcɪ -in 'kaa we 'wɔlanv.»

⁸ Pieli nɛɛ ɔ -ylɛ: «-Innya, -in 'na 'ka na bhv -yɔwɔlvɔ -gba!»

ɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «In 'nɪ -na bhv -yɔwɔlvɔ, -in 'na 'ka -lu 'yabhlogbɔɔ 'yɪ 'mɪ kwɛɛ.»

⁹ Simɔ Pieli nɛɛ: «Na -Kanyɔ, we -ka 'sa -mɪ nɪ, -in 'na -wɔlvɔ na bhv -bhlo -yɔ -nɪ. Nu, -in -wɔlvɔ 'ya na sɔ -yɔ na 'wɔlvɔ!»

¹⁰ ɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «Nyɪmɛ -ɔ -ka budo nɪ, ɔ 'nɪ -yɔwɔlvɔ gbv -ka, we 'bhv ɔ bhv 'wɔ, ɔ ka -mɔwlvɔ 'lɪlɪ. We 'dɛɛ 'gbv, amɪa, a mɪ -mɔwlvɔda, 'in, we 'nɪ a 'dɛ weee.» ¹¹ Nu, -ɔ 'kaa ɔ wla, ɔ -yi ɔ, we 'dɛɛ 'gbv ɔ yia gba nu: «A 'dɛ weee 'nɪ -mɔwlvɔda -mɪ.»

¹² Da -Zezu bhɪa ɔ 'bɪnɔnyaa bhv -yɔwɔlvɔ, ɔ -plaa ɔ -bana 'wɔ, 'in ɔ yia ladi. ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «'Lee, -we in nva da aɪn -yla lɛ, a nɔ we 'wɔlaa? ¹³ -Amɪ a laa <-Slɔlunyɔ> we -yɔ <-Kanyɔ>, 'in amɪaa gbv mɛnɪ, nu, 'mɔ in -mɪa. ¹⁴ Nu, -amɪ -wa amɪaa -Kanyɔ, we -yɔ amɪaa -Slɔlunyɔ, 'in in ka amɪaa bhv -yɔ -wɔlvɔ, we 'dɛɛ 'gbv a 'dɛkpɔva 'kaa bhv -yɔ wɔwɔlvɔ. ¹⁵ In ka we 'yɪ aɪn -slɔlu: sa in nva aɪn -yla, a nɔ 'sasvɔkpa -gbv lɛ. ¹⁶ In nɛɛ aɪn -yla gbvzɔnɔ sa nu, lubhonvnyɔ 'nɪ 'nɔvɔwɛ -ka ɔ 'ka ɔ -kanyɔ -zi, tietienyɔ 'nɪ 'lɛ -ka -ɔ tiea ɔ, ɔ 'ka -mɔɔ -zi. ¹⁷ -Slɛn, a -yi we 'dɛ weee 'ji. Nu, a -ka we lɛnv nɪ, 'wɔtvɔtɔvɛ -dlɔɔ mɪ amɪaa -nɔ nya.

¹⁸ «Nu, in 'nɪ a 'dɛ weee 'ɣnɪ sa -nya. -Wa in -saa -bha, in -yi wa. Welɪ -we mia celɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ, lɛ we yia nva. We nɛɛ:

<Nyɪmɛ -ɔ -yɔ 'mɪ 'sɔ lia,
ɔ ka na tɔnyɪmɛ -zɛ.>

¹⁹ Da we 'nɪa -slɔ da 'plɪ nɪ, gba na gbaa -slɛn we aɪn -yla. Nu, we bhla -ka nɔnɪ nɪ, 'in a 'ka dlɪ zɔ nu, -amɪ mia, <-ɔ in -mɪa, 'mɔ in -mɪa.> ²⁰ In nɛɛ aɪn -yla gbvzɔnɔ saɛ: nyɪmɛ -ɔ -ka na tietienyɔ kpa 'nanvɔ, -amɪ ɔ kpa 'nanvɔ. 'In nyɪmɛ -ɔ -ka 'mɪ kpa 'nanvɔ, -ɔ tiea 'mɪ, 'mɔ ɔ kpa 'nanvɔ.»

-Zezu nɛɛ ɔ 'bɪnɔnyɔ yabhlo yia ɔ wlaa
(Mt 26.20-25; Mk 14.17-21; Lk 22.21-23)

²¹ -Zezu bhɪa gbvnyɔ nɪ gbagbɛ, 'in ɔ dlɪ yia sumanɪ, 'in ɔ nɛɛ wa -yla sa tɪklu: «In nɛɛ aɪn -yla gbvzɔnɔ saɛ: aɪn glaa, nyɪmɛ yabhlo yia 'mɪ wlaa.»

²² Nu, -Zezuu 'bɪnɔnyɔ yia yɪylalɪ, -ɔ ɔ saa 'ɣnɪ, wa 'nɪ ɔ -yi. ²³ Da wa mia lida, ɔ 'bɪnɔnyɔ yabhlo, -ɔ ka zɛ ɔ -kalɪa, -mɔɔ mɪ ɔ kwesi. ²⁴ Simɔ Pieli yia ɔ -yla 'yɪka 'pa, ɔ 'ka -Zezu layɪbha nu, nyɔɔ ɔ sa 'ɣnɪa.

²⁵ -Mɔɔ pia -Zezuu gbɛgbɛɪn 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ layɪbha 'ɣwuwɛ welɪ 'wɔɛ: «Na -Kanyɔ, nyɔɔ 'ka -mɪ wlaa?»

²⁶ ɔ 'palɪa we 'bɪgɔ, ɔ nɛɛ: «'Floo -kibhe na yia zapv lɔ 'ɣwaa, -ɔ in -ka we yoo 'nyɛ, mɔ 'kaa 'mɪ wla.»

Tɔv, ɔ 'ɣwaa 'floo -kibhe zapv lɔ, 'in ɔ yia we Simɔ Isukaliɔtvɔ 'yɪ Zudasɪ yoo 'nyɛ.

²⁷ Da -mɔɔ 'bhua wee 'floo -kibhe 'wɔ, -bha -bhlokpade *-Saatan plaa -mɔɔ 'wɔ. -Mɔv 'bɪgɔ, -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-We -in 'kaa lɛnv, -in nɔ we lɛ slɔ.» ²⁸ -Wa mia -bha lida, wa 'nɪ we 'wɔlanv. -We ka 'gbv -Zezu yia we ɔ -yla gba, wa glaa, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ we -yi.

²⁹ -Zezu gbaa welɪ mia dɛ nɪ, -zugba nyɪma tɔlvɔ pupalɪa 'wlukvɔn laɛ: «'Sa ɔ 'yɪbhaa ɔ 'ka gba nu, ɔ mɪ 'fɛtɪgɔlɪ zɔa yaayɪ, ɔ mɪ bobabhanya 'gwezi 'nyɛa yɪ?» Zudasɪ mɪ 'gwezi lazɔnyɔ nyaa 'gbv. ³⁰ Zudasɪ 'bhua wee 'floo -kibhe 'wɔ, -bha -bhlokpade ɔ 'tlaa -budu zɔ, -zugba sabɔ ka bɛ.

Tite lolu

³¹ Zudasɪ mɪa 'bhie, -Zezu nɛɛ: «-Slɛn, Nyɪmɛɛ 'Yu ka 'ɣnɪylɪlo 'yɪ. ɔ 'wɔ wa yia -Lagɔɔ 'ɣnɪylɪlo yibhelia. [³² 'In wa -ka -Lagɔɔ 'ɣnɪylɪlo yibheli ɔ 'wɔ nɪ,] Nu, ɔɔ 'Yu -ka

-Lagoo 'hni 'ylimani ni, 'in -Lagoo 'debbie slolua oo 'Yuu 'hnyililo o 'de 'wu, 'in dayli o slolua we. ³³ Na 'yilaashi, in -yo aun 'so mi -slo bhla -selee -nu nya. 'In -muvu 'bigu, na da a yia -talia. -We ka gbu -wa, da na yia mnia, a 'ni mnene a 'ka -mo mni. Nu, in ka zlume we Zuifu -yla gba. 'In, 'mu na gbaa -sleen aun -yla. ³⁴ Nu, tite lolu na palia aun -yla, mu ni: a kikalı ze. Cun, sa in -kalia amiaa ze, a kikalı 'sa ze. ³⁵ We -ka 'sa -mi, a -ka zekikalı, 'in nyuma weee yibhelia we 'ji nu, a mi na 'bunonya nya.»

-Zezu nee Pieli yia o gbu kpelia
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)

³⁶ Simo Pieli nee -Zezu -yla: «Na -Kanyo, mo -na mnia?»

O 'palia we 'bigu, o nee: «'Mo na mnia, -in 'ni -slo mnene -in 'ka 'mi 'bi yi, nu, cici -in 'kaa 'mi 'bi yi.»

³⁷ Pieli nee o -yla: «Na -Kanyo, in 'ni -sleen mnene in 'ka -mi 'bi yii? 'Lee, lee -lu ka 'gbua? Nu, in mnene in 'ka na 'de'e 'yliyogagie wla -na 'gbu!»

³⁸ O nee o -yla: «-In mnene -in 'ka -na 'de'e 'yliyogagie wla na 'gbu 'pien? In nee -mi -yla gbuzonu sa nu, -kuko 'na 'ka gbo, 'in -na kpelia na gbu -zakpa ta.»

14

-Zezu -wa 'Yoo -we mnia Didee -gbe

¹ -Zezu nee o 'bunonya -ylae: «A 'na lulu dli -ni. A zu -Lago dli -gu, 'in a zu 'ya 'mi dli -gu. ² -Buduu -zlo mi na Didee -buduwwe. We 'ni ya 'sa -mi ni, in 'na 'ka aun -yla gba ni, amiaa ladida na mnia la mnazia, we 'ni muv? ³ 'In, in -ka aun -yla ladida la mnazi ni, lu na yia yia in -yo aun 'so 'ka mni, 'in da in mia, a 'ka -bha -mi. ⁴ 'In da na mnia, 'yoo -we mnia -mo, a -yi we.»

⁵ Toma nee o -yla: «Na -Kanyo, da -na mnia -a 'ni -bha da -yi! 'Lee, sa -a mnene -a 'ka -bhaa 'yoo da -yia?»

⁶ O nee: «Nu, -ami -wa yoo, gbuzonu we -yo 'yliyogagie. Nyime -o 'ni 'mi 'woplili ni, o 'na 'ka Didee -gbe mni. ⁷ A -ka 'mi -yi, -zugba a -yi na Dide. 'In we 'bhu -sleen 'wu, a -yi o, 'in a ka o 'yi.»

⁸ Filipu nee o -ylae: «Na -Kanyo, -na zukpa -wa, -slolu -aun -na Dide 'klv. -In -ka we lenu, 'in -amiaa dli pia la.»

⁹ -Zezu nee o -yla: «Filipu, 'yilu -zlo in -yo aun 'so lia da ni, 'lee, -in 'ni 'mi -yii? Nyime -o -ka 'mi 'yi, o ka na Dide 'yi. 'In, -mi nee: «-Slolu -aun -na Dide 'klv!» ¹⁰ Nu, in mi Dide 'wu, 'in Dide mi 'mi 'wu. 'Lee, -i' in zu we dli -guv? Welunya na gbaa da aun -yla, we'e 'bhu na 'de'e -gbe, nu, na Dide -o -dilia 'mi 'wola, mo nva o lubho.

¹¹ «In -ka aun -yla gba ni, in mi Dide 'wu, 'in Dide mi 'mi 'wu, a zu 'mi dli -gu. We 'ni -muv ni, a zu -ylee dli na gwedigbunya 'gbu. ¹² In nee aun -yla gbuzonu sa nu, -o -ka 'mi dli -gu zu ni, 'in o nva na lenugbunya le. Cun, o lenugbunya yia na -nu -zia, -we ka gbu -wa, Didee -gbe na mnia. ¹³ -Lu weee a -ka na 'hni nya -zla, le na yia we nva. We -ka 'sa -mi ni, 'in 'Yu mnunia o Didee 'hni. ¹⁴ Nu, -lu -muv a -ka 'mi -zlali na 'hni nya, le na yia we nva.

-Yobenyo yia yia

¹⁵ «Nu, a -ka na zekali -nya ni, 'in a zva na titenya 'nuwe. ¹⁶ 'In in 'ka Dide -yobhubhoe o 'ka aun -Yobenyo -putu 'nye. Mo 'kaa aun -yobe, 'in mo -yo aun 'so 'kaa -tu 'yili weee nya. ¹⁷ Nu, mo -wa Zuzu -o 'kaa aun -Lagoo gbuzonu 'wokwa. Oo Zuzu mia ni, dudugu -nyuma 'ni mnene wa 'ka o -yowonu, -we ka gbu -wa, wa'a 'yili o -yo, 'in wa 'ni o -yi. Nu, amia mia, a -yi o, o -yo aun 'so -di dabhlo la, 'in aun 'wu o yia ladila.

¹⁸ «In 'na 'ka aun 'woti kwiyua 'bhisa, nu, amiaa -gbe na yia yia. ¹⁹ 'In bhla -sele -ka 'pli ni, dudugu -nyuma 'na 'ka 'mi 'yi. Nu, amia mia ni, 'yia a yia 'mi. 'In a yia 'yliyogagie, -ami ka 'yliyogagiee 'gbu. ²⁰ Zli we 'yili -ka nyini ni, 'in a yibhelia we 'ji nu, in mi Dide 'wu, a mi 'mi 'wu, 'in in mi aun 'wu.

²¹ «Nyume -o -ka na titenya -yohwunu, 'in o -ka we 'nuhwe zv ni, -zugba -moo -kali na ze. Oo nyume -o -kalia na ze, o ze na Dide yia -kalia. -Ami, o ze na yia -kalia, 'in in 'ka o na 'de -slolu.»

²² Zudası (-o 'mia Zudası Isikaliotı) nee o -yla: «Na -Kanyo, 'lee, lee -lu ka 'gbu -in 'ka -ain -na 'de -slolu, 'in, -i'in -slolu -na 'de dudugv -nyuma weee?»

²³ O nee: «Nyume -o -ka na zekali ni, na weli o zva 'nuhwe. 'In na Dide kalia o ze, 'in -ami -yo na Dide so yia o 'wu la -dila. ²⁴ Nyume -o 'nia na zekali, o'o zv na weli 'nuhwe. -We na gbaa da ain -yla, we 'ni na 'dee weli, nu, na Dide -o tiea 'mi, o -gbe we bhva.

²⁵ «Wee weli na gbaa ain -yla, da in mia -slo ain glaa. ²⁶ Nu, in -ka mni ni, 'in na Dide paa ain Zuzu 'Pupa yoo na 'hni nya, mo 'kaa ain 'wusa. Oo Zuzu 'kaa ain gbu weee -slolu, 'in o ligbea ain gbu weee -we in gbaa ain -yla.

'Wututue -dlao -zono

²⁷ «'Wututue -dlao na tia ain -yo. Na 'wututue -dlao na nyaa ain. Sa in kaa 'wututue -dlao ni, 'sa na nyaa we ain. 'In wla we dudugv -nyumaa -luwla solv. A pali dli la, a 'na nunu nyanoo -ni. ²⁸ A ka 'mi hwee 'nu nu: «Mnia na yia, 'in amiaa -gbe na yia lu yia.» A -ka yaa na zekali ni, -zugba a ka yaa 'muna li, nu, na Didee -gbe na mnia. -We ka gbu -wa, Dide 'yli o -zi 'mi. ²⁹ Da -we -nya mia de 'nia -slo 'pli ni, gba na gbaa we ain -yla 'gamu. Nu, we bhla -ka nyini, a 'ka we dli -gv zv. ³⁰ In -yo ain 'so 'na 'ka gba duun, -we ka gbu -wa, dudugv -nyumaa 'yugalinyo 'nyuu* mi yida. O 'ni 'mi kweyomneni. ³¹ We -ka 'sa -mi ni, dudugv -nyuma 'ka we 'jiyibheli nu, in -kali na Didee ze. In -kali o ze, we 'dee 'gbu -lu weee o gbaa in nu le, 'in na nva we le. A -so 'wu, -a 'ka mni.»

15

*-Dlao suu 'zayli

¹ «Nu, *-dlao suu 'zayli, -ami -wa. 'In na Dide mia, we kpaapanyo o -mia. ² Na 'klyia -we'e tnuva, 'mu o dia, 'in 'klyia -we tnuva, o mnazia we -yo, 'in we 'ka tnu duun. ³ Weli -we in gbaa ain -yla, we ka ain -yomnazi, 'in we yia ain -mowlv.

⁴ «A -dli 'mi 'wola, sa in -dila ain 'wola 'bhisa. Sa suu 'klyia -we 'nia suu 'gbu -yo -mi, we 'nia mneni we 'ka tnu we 'de -bhlo ni, 'sa -bhlokpade, a 'ni 'mi 'wuladili, a 'na 'ka tnu.

⁵ «Nu, -ami -wa -dlao, 'in amia -wa we 'klyia. Nyume -o -ka 'mi 'wuladili, sa -ami -dila o 'wola 'bhisa ni, oo nyume, tnuva o yia duun. -We ka gbu -wa, in 'ni ain -yobe, a 'ni mneni a 'ka -lu yabhlogbooo lenv. ⁶ Nyume -o 'ni 'mi 'wuladili ni, suu 'klyia 'bhisa wa vitelia o. Wee suu 'klyia -ka ye ni, 'mu wa bhua la, 'in wa paa we -kosu 'wu, 'in we sia. ⁷ A -ka 'mi 'wuladili, 'in na weli nya -ka amiaa dli 'wutu ni, -lu weee a -ka 'yibha, a -zlati we Dide, 'in o nyaa we ain. ⁸ A -ka tnu duun, mu slolua na Didee 'hnumnie -yo a mi na 'binonya -zono nya.

⁹ «Nu, sa Dide -kalia na ze, 'sa -bhlokpade in -kalia amiaa ze. A -tu na zekalie 'wu. ¹⁰ In ka na Didee titenya 'nuhwe zv, 'in in yia o zekalie 'wutu. 'Sa -bhlokpade, a -ka na titenya 'nuhwe zv ni, 'in a tua na zekalie 'wu.

¹¹ «-We mia de, 'mu in gbaa ain -yla, 'in sa 'muna mia 'mi dli 'wu, we 'ka 'sa ain dli 'wu -mi. Cun, 'in amiaa 'muna 'ka -bha -gv zi. ¹² Na tite ni: sa in -kalia amiaa ze, a kikalı 'sa ze. ¹³ Nu, nyume -o -ka o 'dee 'yliyogagte wla o -limaa 'gbu, zekalie -we -zia -muv, we 'ni -mi. ¹⁴ -We in gbaa a nu le, a -ka we 'nuhwe zv, a mi na 'talea nya. ¹⁵ 'In la 'masleen ain na lubhonunya, -we ka gbu -wa, lubhononyo 'ni o -kanyoo gbunya -yi. 'In amia mia, na 'talea na laa ain, -we ka gbu -wa, gbu weee in 'nva Didee -gbe, in ka we ain -slolu. ¹⁶ 'Lee, amia -saa -bha 'mi yi? -Innya, we 'ni -muv, -ami -saa -bha ain. Nu, in ka ain 'yoo 'nye a 'ka tnuva mni, 'in we 'ya 'ka -gwle. 'In -lu weee a -ka Dide -zla na 'hni nya, o 'ka we ain 'nye. ¹⁷ Nu, tite in palia ain -yla, mu ni: a kikalı ze.

Dudugv -nyuma nyaa -Zezu -yo o 'binonya 'wu

* 14:30 Nu, -Saatan wa saa 'hni.

¹⁸ «Nu, dudugv -nyuma -ka ain 'wonye ni, a 'na dlvlo -ni nu, wa ka 'mi 'wonye tia. ¹⁹ A -yo dudugv -nyuma 'so 'ni -mi -bhlo. A -ka yaa -mi -bhlo, 'in wa yibhaa ain, wa 'dɛɛ nyuma wa 'yibhaa 'gbv. Nu, in ka -bha ain -sa dudugv -nyuma glaa, 'in a -yo wa 'so 'ni -mi -bhlo, we 'dɛɛ 'gbv wa nyɛa ain 'wv. ²⁰ A ligbe na weli, nu, lubhononyo 'ni 'yli o 'ka o -kanyo -zi. Dudugv -nyuma ka 'mi 'klyie 'wupalɪ. 'In wa -ka 'mi 'klyie 'wupalɪ ni, 'klyie 'wv wa yia ain palia. 'In wa -ka na weli 'nɔɔwɛ zu, 'in wa zva amiaa -nv 'nɔɔwɛ. ²¹ Nu, 'sa wa yia ain kpaɪ na 'gbv. -We ka gbv -wa, o tiea 'mi, wa 'ni o -yi. ²² In 'ni yaa yi, 'in in 'ka wa -yla gba ni, -zugba wa 'ni yaa gbonyuuu 'gba 'wlu -ka. Nu, -slɛɛn wa 'ni zizeda -ka wa gbonyuu 'yu. ²³ Nyume o -ka 'mi 'wonye, na Dide o nyɛa 'wv. ²⁴ Gwɛdigbunya -we nyume yabhlogboɔ 'nia -slɔ lɛnv, in ka -mv lɛnv wa 'yibadi. We 'ni yaa 'sa -mi, -zugba wa 'na 'ka yaa gbonyuu 'gba 'wlu -ka. Nu, -slɛɛn, gwɛdigbunya in nua lɛ, wa ka we -yoyi, 'in wa nyɛa in -yo na Dide 'so 'wv. ²⁵ -We mia cɛlɪda wa tite 'wv, nɛɛ:
 <Wa ka 'mi 'wonye bhe.>

'Wv wa nyɛa -ain, -we mia cɛlɪda we 'ka lɛnv 'gbv.

²⁶ «Nu, -Yɔbenyo yia yia. Mɔ -wa Zuzu o 'kaa ain gbuzɔnv 'wɔkwa. Didee -gbe o bhua, yoo na yia o ain 'paa. Nu, o -ka yi ni, mɔ yia na gbudayinyo -zɛa. ²⁷ 'In amia yi 'yaa na gbudayinya -zɛa, -we ka gbv -wa, we bhlili we gwɛɪda, a -yo 'mi 'so mi.»

16

¹ «Nu, a yi 'yoo -zɔnv -gv labhulu, we 'gbv in yia ain -yla gbv -mni gba. ² -Lagɔbudunya zo wa yia ain vua. 'In we bhla ka cipa, da nyuma -wa mnenia wa 'ka ain 'bha, wa yia gbaa wa 'dɛɛ dli 'wv nu, 'sa wa nua -Lagɔɔ lubho. ³ 'Sa wa yia nua, -we ka gbv -wa, wa 'ni Dide -yi, 'in wa 'ni 'mi -yi. ⁴ Da we bhla 'nia -slɔ nyini, gbunya ni na gbaa ain -yla 'gamv. 'In we bhla -ka nyini ni, a 'ka ligbe nu, in ka we ain -yla gba.

-Yɔbenyo yia yia

«Nu, in 'ni we ain -yla gba we gwɛɪda, -we ka gbv -wa, in -yo ain 'so mi -slɔ.

⁵ «-Slɛɛn, o tiea 'mi, o -gbe na mnia. 'In ain glaa, nyume yabhlogboɔ o 'yibha 'mi laɛ: <Mɔ -na mnia?> ⁶ Nu, -slɛɛn in 'tulva da ain ni, we 'dɛɛ 'gbv amiaa -gv yia 'wvɔv yoo. ⁷ 'In gbuzɔnv -nanv in mia ain -yla gbada: In -ka mni ni, -mv nani 'yli amiaa 'gbv. -We ka gbv -wa, in 'ni mni, -Yɔbenyo 'na 'ka ain -yla yi. Nu, in -ka mni ni, 'in na paa o ain yoo. ⁸ 'In, o -ka yi ni, 'in o slɔlua dudugv -nyuma sa wa nua wa 'dɛ -dawli 'wv wa gbonyuu klaa, -we mia tiklu klaa, we -yo -Lagɔɔ gbuvubhubhuee daa. ⁹ Nu, dudugv -nyuma mi wa 'dɛ -dawli 'wvɔvɔda tɪada gbonyuuu daa, wa'a zu 'mi dli -gvv 'gbv. ¹⁰ 'In, we 'sɔnv nya, wa mi wa 'dɛ -dawli 'wvɔvɔda, -we mia tiklu daa. -We ka gbv -wa, Didee -gbe na mnia, 'in a 'na 'ka 'mi 'yi. ¹¹ Dudugv -nyuma mi wa 'dɛ -dawli 'wvɔvɔda we tanv nya, -Lagɔɔ gbuvubhubhuee daa. -We ka gbv -wa, -Lagɔɔ ka dudugv -nyumaa 'yugalinyo 'nyuuu -yogbv 'wvɔvɔv pepe.

¹² «Nu, in ka -slɔ weli duun in 'ka we ain -yla gba. 'In a 'ni -slɛɛn mneni a 'ka we zo 'yiligbe. ¹³ Gbuzɔnv -Zuzu -ka yi ni, mɔ 'kaa ain gbuzɔnv 'dɛbhie 'wɔkwa. -We ka gbv -wa, o 'na 'ka o 'dɛɛ 'ɔni nya gba, nu, -we weee o 'nua, 'mv o gbaa, 'in -we 'nia -slɔ 'pli ni, 'mv o palia ain zli. ¹⁴ -We mia na -nv nya, 'mv Zuzu yia 'yia, 'in o palia ain zli. 'Sa o mnɪna na 'ɔni. ¹⁵ -We weee na Dide kaa, we mi 'ya na -nv nya. We 'dɛɛ 'gbv, in yia ain -yla gba ni, -we mia na -nv nya, 'mv Zuzu yia 'yia, 'in we zli o yia ain 'palia.

-Zezu nɛɛ ni, mnia o yia

¹⁶ «Bhla -sɛɛ nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sɛɛ nya, 'in a yia 'mi.»

¹⁷ -Zezu 'binɔnya glaa, tɔlvɔ gbvgbɔlvɔ -ylɛɛ: «O nɛɛ -ain -yla: <Bhla -sɛɛ nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sɛɛ nya, 'in a yia 'mi.> O nɛɛ 'ya -ain -ylɛɛ: <Na Didee -gbe na mniaa 'gbv,> 'lee, sa we 'ji mia?»

¹⁸ 'In wa nɛɛ 'yɛɛ: «O -ka gba <Bhla -sɛɛ> ni, 'lee, sa -mv 'ji mia? -We o gbaa, -a'a 'nv we 'wɔlvɔ.»

¹⁹ -Zezu -yi we 'ji nu, o 'binɔnya 'yibha wa 'ka o layibha, tɔvn, o nɛɛ wa -yla: <In nɛɛ ain -yla: <Bhla -sɛɛ nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sɛɛ nya, 'in a yia 'mi.> We 'jii da a mia -talɪda a 'dɛkpva nyɪdi, we 'ni mv? ²⁰ In nɛɛ ain -yla gbuzɔnv sa ni, wia a yia, 'in

-gle a yia 'paa. Nu, duduḡv -nyuma yia 'muna lia, -zugba amiaa dli sumanu, 'in amiaa dli sumanie yia 'muna -zea. ²¹ 'ŋwnɔ -ka luzi -bho, ɔ dli -su, -we ka gbu -wa, ɔ siasia bhla ka nyini. Nu, ɔ -ka gwali ni, 'in ɔ dli ɔ siasie 'wu. 'In ɔ lia 'muna, ɔ ka 'yu gwalu 'gbu. ²² 'Sasukpa sa, -sleen amiaa dli -su, nu, in -ka aun 'yi lu ni, 'in a lia 'muna. 'In, nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka wee 'muna aun kwɛɛ -sa. ²³ Nu, wee 'yli -ka nyini ni, a 'na 'ka 'masleen 'mi gbu yabhlogbɔɔ layibha. In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu saɛ: -lu weee a -ka Dide -zlali na 'ŋni nya, 'nyea ɔ yia we aun. ²⁴ A 'ni -slɔ -lu na Dide -zlali na 'ŋni nya. Nu, a -zla, a -ka -zla ni, 'in a yia we, 'in amiaa 'muna 'ka -bha -ḡv zi.

-Zezu ka dudu lu

²⁵ «Nu, -we weee mia de, in ka we aun -yla gba gbuv nine nya. We bhla ka cipa, bhla -we nya in 'na 'kaa gbu gba gbuv nine nya, 'in in 'kaa aun -yla Didee gbu gba sa 'vayi. ²⁶ Wee 'yli -ka nyini ni, 'in a bhuhhoea na Dide na 'ŋni nya. 'In, in 'ni gba aun -yla nu, bhuhhoea na yia ɔ amiaa 'gbu. -lnnya, we 'ni -muv. ²⁷ -We ka gbu -wa, Didee 'debbie -kali amiaa ze. A -kali na ze, 'in a zua dli nu, Dide -Lagɔɔ -gbɛ na bhua, we 'gbu ɔ -kalia amiaa ze. ²⁸ Nu, Didee -gbɛ in 'bhua, 'in in yia dudu -ḡv yi. -Sleen, dudu -ḡv na yia 'bhua in 'ka Didee -gbɛ lumni.»

²⁹ 'In ɔ 'binɔnya nɛɛ ɔ -ylae: «Mu mia de, -sleen -'in gba gbuv nine nya, nu, sa tiklu -na gbaa. ³⁰ -Sleen, -a -yi we 'ji nu, -in -yi gbu weee 'ji. Nu, -a 'ni -slɔ -mi gbu yabhlogbɔɔ layibha, 'in -in -yia -we -a 'kaa -mi layibha. We 'gbu -a zua dli nu, -Lagɔɔ -gbɛ -na bhua.»

³¹ -Zezu 'palia we 'biḡv, ɔ nɛɛ wa -ylae: «Dli a zu -sleen 'mi -ḡv? ³² In nɛɛ, we bhla mi beda, 'in we ka nyini, da a 'kaa lamumni, 'in -ɔ -ka -mi, ɔ 'kaa ɔ da lumni, 'in a 'kaa -bha na 'de -bhlo ti. Nu, we 'ni na 'debhlo mi, Dide -yɔ 'mi 'sɔ mu 'gbu.

³³ «-We mia de in gbaa aun -yla a 'ka 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ 'yi 'mi 'wu. Sia a yia dudu -ḡv. Nu, a 'teman dli: in ka dudu lu.»

17

-Zezu bhuhhoea -Lagɔ

¹ Nu, -Zezu bhia -we weee mia deɛ gbagbie, ɔ ylaa yali, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe. ɔ nɛɛ:

«Dide, we bhla ka nyini. -Slolu -na 'Yuu 'ŋnyililo, 'in -na 'Yu 'ka -na 'ŋnyililo -slolu.

² Nu, -in ka ɔ 'yoo 'nye nyuma weee -ḡv. 'In waa nyuma weee -wa -in 'nyea ɔ, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, ɔ 'ka we -maa 'nye. ³ Nu, nyuma -ka -mi -yi, -mi, -ɔ ka 'de -bhlo mia -Lagɔɔ 'zayli nya, 'in wa -ka -Zezu Klisi, -ɔ -in tiea -yi ni, mu -wa 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka. ⁴ In ka -na 'ŋnumnie -slolu dudu -ḡv, 'in lubho, -we -in 'nyea 'mi, in ka we bhia. ⁵ Dide, dudu 'nia -slɔ la -mi, na 'ŋni mnua 'cin -na -gbɛ. Nu, 'nye -sleen 'mi wee 'ŋnumnie -bhlokpade -mi kwesi.

⁶ «Nu, nyuma -wa -in -saa -bha duduḡv -nyuma glaa, 'in -in yia 'mi wa 'nye, in ka -maa -na 'ŋni -slolu. Wa mi -na -nu nya, 'in -in yia wa 'mi 'nye, 'in wa yia -na weli 'nuḡwe zu. ⁷ -Sleen, wa -yi we 'ji nu, -we weee -in 'nyea 'mi, -na -gbɛ we bhua. ⁸ -We ka gbu -wa, weli -in zua 'mi ḡwɛɛ, in gbaa we wa -yla, 'in wa yia we -yɔḡwnu. 'In wa ka we yibheli sazɔnu sa nu, -na -gbɛɛ na bhua, 'in wa yia dli zu nu, -mi tiea 'mi.

⁹ «Nu, wa 'gbu na bhuhhoea -mi. In 'ni duduḡv -nyumaa 'gbu -mi bhuhhoeda -mi, nu, -wa -in 'nyea 'mi, wa 'gbu na bhuhhoea -mi. -We ka gbu -wa, wa mi -na -nu nya.

¹⁰ Nu, -wa weee mia na -nu nya, wa mi -na -nu nya. 'In nyuma weee mia -na -nu nya, wa mi na -nu nya, 'in wa mnua na 'ŋni. ¹¹ Wamia mia, dudu -ḡv wa yia -slɔ -ḡwɛɛ, nu, -ami mia, in 'na 'ka dudu -ḡv -ḡwɛɛ: -na -gbɛ na yia mnua. -Mɔwɔ -Dide, zu wa 'yliyɔ -na 'ŋnu 'tite nya, 'ŋni -we -in 'nyea 'mi, wa 'ka 'wɔtɔ -bhlo, sa -ami -yɔ -mi 'sɔ mia -bhlo 'bhisa. ¹² Bhla -we nya in mia wa glaa, in ka wa 'yliyɔzu -na 'ŋnu 'tite nya, 'ŋni -we -in 'nyea 'mi. In ka wa 'yliyɔzu, 'in nyume yabhlogbɔɔ 'ni mnɔ wa glaa, we 'ni -ɔ 'kaa mnɔ 'wɔbhv. Mɔ 'kaa mnɔ, 'in -we mia celida -Lagɔɛbhe 'wu, we 'ka lenv.

¹³ «'In -sleen, in mi -na -gbɛ mnua. Da in mia -slɔ dudu -ḡv, wɛɛnya ni na gbaa, wa 'ka na 'muna dli 'wu -ka, 'in we 'ka -bha -ḡvzi. ¹⁴ In ka wa -na weli 'nye, 'in duduḡv

-nyuma yia wa 'wonye. -Maa -yo wa 'so 'ni -mi -bhlo, 'sa -bhlokpade in -yo dudugu -nyuma 'nia -mi -bhlo, we 'dɛɛ 'gbu wa yia -maa 'wonye. ¹⁵ In 'ni -mi bhuhhoeda -mi nu, -in 'ka wa dudu -gu -sa. -Innya, nu, bhuhhoe na bhuhhoea -mi -in 'ka wa 'yliyɔzu gbunyuuu dide kwɛɛ. ¹⁶ Wa -yo dudugu -nyuma 'so 'ni -mi -bhlo, -ami 'bhisa. ¹⁷ -Sa wa dudugu -nyuma kwesi -na 'de -yla gbuzɔnu nya. Nu, -na weli mi gbuzɔnu nya. ¹⁸ Sa -in tiea 'mi dudugu -nyumaa -gbe, 'sa -bhlokpade na tiea na 'bunɔnya dudugu -nyumaa -gbe. ¹⁹ Na 'de na wlaa -mi -yla wa 'gbu, 'in wa 'ka 'ya -mi -yla -mi 'piɛn.

²⁰ «Nu, in 'ni -maa 'dɛbhloo 'gbu bhuhhoeda -mi. Bhuhhoe na bhuhhoe 'yaa nyuma -wa yia -maa weli 'gbu 'mi dli -gu zua, wa 'gbu. ²¹ Bhuhhoeda in mia wa 'de weee 'ka -mi -bhlo, nɛɛ -mi -ami 'wu, 'in -ami -mi 'wu, nu, Dide, wa -yo -aun 'so -mi -bhlo. We -ka 'sa -mi ni, 'in dudugu -nyuma zua dli nu, -mi tiea 'mi. ²² 'ŋnumnie -we -in 'nyɛa 'mi, in ka we wa 'nyɛ, wa 'ka -mi -bhlo, -ami -yo -mi 'so 'bhisa. ²³ -Ami mi wa 'wu, 'in -mi mi -ami 'wu, we -ka 'sa -mi ni, -bhlo wa yia -mia sazɔnu sa. 'In wa -ka -slɛɛn -bhlo -mi, 'in dudugu -nyuma yibhelia we 'ji nu, -in ka 'mi tie, 'in sa -in -kalia na zɛ, 'sa -in -kalia wa zɛ.

²⁴ «Dide, dudu 'nia -slo la -mi, -in -kali na zɛ, we 'dɛɛ 'gbu -in yia 'mi 'ŋnumnie 'nyɛ. -Slɛɛn, in 'yibha nu, -maa -in 'nyɛa 'mi, wa -yo 'mi 'so -mi 'ya da na mɔɔ, wa 'ka wee 'ŋnumnie -yɔyi.

²⁵ «Dide tiklu, dudugu -nyuma 'ni -mi -yi, nu, -ami -yi -mi, 'in na 'bunɔnya -yia we 'ji nu, -mi tiea 'mi. ²⁶ In ka wa -na 'ŋni -slo lu, 'in -slo lu da na yia we -tɔa, 'in sa -in -kalia na zɛ, wee zɛkale 'ka wa 'wu -mi, 'in -ami 'ka wa 'wu -mi.»

18

'Sɔja kpaa -Zezu

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)

¹ -Zezu bhia -Lagɔ bhuhhoe, ɔ -yo ɔ 'bunɔnya -sɔa 'wu, 'in wa yia mni. Wa mia mɔɔda, -gbua -we wa laa Sedlon, 'in wa yia we 'wudi. Nu, su -kpaa yabhlo mi -mɔ, -bha -Zezu -yo ɔ 'bunɔnya plaa.

² Zudasɔ, -ɔ mia -Zezu wlada, ɔ -yi -mɔ da, -we ka gbu -wa, -mɔ -Zezu -yo ɔ 'bunɔnya gbelia 'wlu zli tɔlvaa zli. ³ Nu, -Lagɔbudu 'kaduu ŋwekunya -wa *-Lagɔbubɔnyaa -cɔan -yo Falizinyuma tiea, we -yo Wlɔmv -sɔja, Zudasɔ -gali wa 'yu, 'in wa yia we su -kpaa mni. Wa 'kaa -mɔ nyini ni, wa -yo 'napɛ -yo ylo yia yi, -zugba 'sɔja ka tugugble kwɛɛ.

⁴ -We weee 'kaa -Zezu yli, ɔ 'de -yi we, we 'dɛɛ 'gbu ɔ yia wa gbegbɛɛn mni, 'in ɔ yia wa layibhaɛ: «'Lee, nyɔɔ ka da a talia?»

⁵ Wa nɛɛ: «Nazaletiyu -Zezu, ɔ da -a mia -talida.»

ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «-Ami -wa.» (-Zugba Zudasɔ, -ɔ mia ɔ wlada, mi -maa glaa.)

⁶ Da -Zezu gbaa wa -yla: «-Ami -wa» ni, waa 'sɔja yilia gwe tɔun, 'in wa yia bhli.

⁷ ɔ yia wa layibha -zakpa 'sɔɛ: «Nyɔɔ ka da a talia?»

'In wa nɛɛ: «Nazaletiyu -Zezu, ɔ da -a mia -talida.»

⁸ 'In -Zezu yia we 'bigɔpali wa -ylaɛ: «In ka we aun -yla gba pepe, -ami -wa. Nu, we -ka na da a mi -talida, a 'tide -maa mia de 'yi, wa 'ka mni.»

⁹ -We mia da, 'mu ɔ gbaa, ɔ weli -we ɔ gbaa 'cɔn we 'ka lenuu 'gbu: «Dide, nyuma -wa -in 'nyɛa 'mi, nyime yabhlogbɔɔ 'ni mɔɔ wa glaa.»

¹⁰ Nu, Simɔ Pielɔ ka tugugble kwɛɛ. ɔ -saa we we tukpa 'wu, 'in ɔ yia -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kaduu zɔlubhononyɔ we pa, 'in ɔ yia -mɔɔ lilikwe -yukwli -bha -di. (ɔ zɔlubhononyɔ wa laa Malikusɔ.)

¹¹ Nu, -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «Fa -na tugugble we tukpa 'wu. -Mi dli 'wu, siaste 'kadu -we Dide dia 'mi -yla la, in 'nia we zɔ 'yiligbea yi -wa yi?»

(Mt 26.57-58; Mk 14.53-54; Lk 22.54)

¹² Waa 'sɔja -yo wa 'yugalinyɔ, we -yo Zuifuv -Lagɔbudu 'kaduu ŋwekunya kpaa -Zezu, 'in wa yia ɔ gbuan. ¹³ Nu, Anasɔ -gbe wa kwaa -ɔ tia. -We ka gbu -wa, Anasɔ -wa Kaifuv

'ɲwɔɔ dide. Wee -zu nya, Kaifu -wa *-Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu. ¹⁴ Nu, Kaifu zua Zuifv 'yugalunya 'di, ɔ nɛɛ: «We nanɪ 'yli nu, nyumɛ -bhlo tli -amɪaa nyumaa 'gbu.»

Pielu tua kpɛlie nu, ɔ 'ni -Zezu -yi
(Mt 26.69-70; Mk 14.66-68; Lk 22.55-57)

¹⁵ Simɔ Pielɪ -yɔ -Zezuu 'binɔnyɔ yabhlo yia -Zezu 'bi mni. Nu, -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu -yi ɔɔ -Zezuu 'binɔnyɔ yabhlo -mɔni, we 'dɛɛ 'gbu -mɔɔ -yɔ -Zezu 'sɔ yia ɔɔ -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu -buduɲwɛɛ pla. ¹⁶ Nu, Pielɪ yia 'pipee -tu, 'yoo ɲwɛɛ. Tɔɔn, ɔɔ -Zezuu 'binɔnyɔ yabhlo, -ɔ -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu -yia, 'in -mɔɔ yia 'tla. ɔ gbaa 'yoo ɲwɛkɔɲwɔ -yla gbu, 'in ɔ yia Pielɪ -plali. ¹⁷ ɔɔ 'yoo ɲwɛkɔɲwɔ nɛɛ Pielɪ -ylaɛ: «ɔɔ nyumɛɛ 'binɔnyɔ yabhlo -in -mɪa, we 'ni muɔ?»

Pielɪ yia we 'bigupali ɔ -ylaɛ: «-lnnya, -gba! -gba!»

¹⁸ Nu, ɲwɔtɔ mɪ yida. We 'dɛɛ 'gbu lubhonɔnya -yɔ -Lagɔbudu 'kadu ɲwɛkɔnya yia -kosu 'yidi, -zugba wa wɔɔɔ. Pielɪ mɪ 'ya wa glaa 'wɔɔɔda -kosu -yɔ.

-Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu yibhaa -Zezu la
(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Lk 22.66-71)

¹⁹ Nu, -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu mɪ -Zezu layibhada, ɔ 'binɔnya -yɔ -we ɔ slolua -gv. ²⁰ ɔ 'palia we 'bigu, ɔ nɛɛ: «ln ka nyuma weɛ -yla gba -zejila 'wu. Nu, 'yli weɛ nya na slolua -Lagɔbudunya zɔ we -yɔ -Lagɔbudu 'kadu zɔ da Zuifu weɛ gbelia 'wlu. 'in gba gbu yabhlogbɔɔ 'wiemi. ²¹ 'Lee, -amɪ -na yibhaa la yi? Nyuma -wa in -slolua, wa -yi -we in gbaa, 'yibha we wa la.»

²² -Zezu gbaa -we mɪa dɛ ni, -Lagɔbudu 'kadu ɲwɛkɔnyɔ yabhlo mɪa -bha, ɔ bea ɔ -yɔ, 'in ɔ yia ɔ 'kpa yukwli 'wu sɔbha. 'in ɔ nɛɛ -Zezu -ylaɛ: «'Lee, sanɛɛ -na gbaa -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu -yla yi?»

²³ ɔ nɛɛ -buduu ɲwɛkɔnyɔ -ylaɛ: «'Lee, gbu 'nyuu -mumu in gbaa, -slolu 'mɪ we 'klɔ, 'in we -ka ni, in 'ni gbu 'nyuu gba ni, lɛɛ -lu ka 'gbu -na pa 'mɪ -lua?» ²⁴ Tɔɔn, 'in Anasi yia 'slɔja 'yoo 'nyɛ, wa 'ka -Zezu -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu Kaifu -gbe kwa, -zugba ɔ mɪ gbvanda.

(Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62)

²⁵ Nu, Simɔ Pielɪ mɪ weɛ -buduɲwɛɛ 'wɔɔɔda. Wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Mɪ mɪa 'dɛ ɔɔ nyumɛɛ 'binɔnyɔ yabhlo -in -mɪa, we 'ni muɔ?»

ɔ kpɛlia we, ɔ nɛɛ: «-lnnya, yo -wa yo!»

²⁶ -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadu gaylo yabhlo mɪ -bha, nyumɛ -ɔ ka yukwli Pielɪ -dia -bha, ɔ kɔda -nyumɛ yabhlo -wa. ɔɔ lubhonɔnyɔ nɛɛ Pielɪ -yla: «Nu, -mɪ in 'yia da su -kpa, -in -yɔ -Zezu 'sɔ, we 'ni muɔ?» ²⁷ Nu, 'in Pielɪ yia we -zakpa tanu kpɛli. We kpɛlie mɪ ɔ ɲwɛɛ, 'in -kɔkɔ yia -bha -bhlokpade gbogboe bhli.

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5)

²⁸ Nu, we 'bigu, wa -yɔ -Zezu yia Kaifu -gbe 'bhv. *Wlɔmv -nyumɛ Pilati, -ɔ pɪla Zuifv dudu 'wlu la, -mɔɔ -buduɲwɛɛ wa kwaa ɔ. Zɔkpɛ tutu -wa, Zuifv 'yugalunya 'ni weɛ -budu zɔ pla. Wa -ka -mɔɔ pla, -zugba wa ka pɔn pla wa tite 'yu. 'in wa -ka pɔn -ka ni, wa 'ni mneni wa 'ka *'Wɔzitiylu 'fɛti -gv -lu li. ²⁹ We 'dɛɛ 'gbu wa yia 'pipee -tu, 'in Pilati, -ɔ pɪla Zuifv 'wlu la yia 'tla. ɔ nɪnia wa -yɔ la, 'in ɔ yia wa layibha: «'Lee, gbu -mumu a dili nyumɛ mɪa?»

³⁰ Wa 'palia we 'bigu, wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-A -ka -mɪ nyumɛ mɪa dɛ -la ni, -zugba gbunyumonyɔ -wa.»

³¹ Pilati nɛɛ wa -ylaɛ: «Amɪaa 'dɛ 'bhv ɔ 'wu, 'in a 'ka ɔ -yɔgbu 'wɔbhu amɪaa titeɛ sɔɔɔ.»

Tɔɔn, 'in wa nɛɛ: «We -ka nyumɛɛ -yɔgbu -a 'bhv 'wu, -a 'ni we 'klɔ -ka, -a 'ka ɔ tɪtɪe -dɪɪ.»

³² 'Sa -muv 'plia, -Zezuu weli 'ka gbuzɔnu -zɛɛ 'gbu. Sa ɔ 'kaa tli, weɛ weli ka we -slolu.

³³ Pilati plaa -budu zɔ, 'in ɔ yia -Zezu la. -Mɔɔ bea ɔ 'yu, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: «'Lee, Zuifv 'wlulapɪlunyɔ -in -mɪa yi?»

³⁴-Zezu 'palia we 'bigu, o nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbu -na yibha 'mi we laa? 'Lee, -na 'de yibhaa 'mi we la yaayu, nyuma -putu la 'saa 'mi yi?»

³⁵Pilati nɛɛ: «'Lee, Zuifu in -mia yi? Nu, -na 'dɛɛ Zuifubhelia -yo -Lagobubɔnyaa -cian ka -mi 'mi -la. 'Lee, lɛɛ -lu -in nu lɛa?»

³⁶o nɛɛ: «Na 'wlulapilɛɛ se mia, we'e 'bhv dudugu -nyumaa -gbɛ. We -ka yaa wa -gbɛ we 'bhv ni, -zugba na lubhonnya ka yaa jelugba gu, -muv yi 'wlv nu, Zuifu 'yugalnya kpa 'mi. Nu, -unnya, we'e 'bhv dudugu -nyumaa -gbɛ.»

³⁷Pilati nɛɛ o -ylɛɛ: «Nu, nyumaa 'wlulapilɛɛ -in -mia, we 'ni muv?»

o nɛɛ: «'Mu -in gbaa dɛ. We 'dɛɛ 'gbu wa yia 'mi gwali. In 'ka gbuzɔnuv dayinyo nya -mu 'gbu in yia dudv -gu yi. -Wa weee mia gbuzɔnuv -nu nya, na weli wa pulva yukwli.»

(Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25)

³⁸Pilati nɛɛ: «Gbuzɔnuv, lɛɛ -lu we -mia?» Pilati bhia -we mia dɛ gbagbie, 'in o yia -budu zo 'tla. o mnia 'pipee Zuifu -gbɛ, o nɛɛ wa -ylɛɛ: «Nu, -we ka 'gbu in 'kaa nyume ni gbu dili, i'in 'yi we -yo. ³⁹Amiaa lenugbu 'cin 'yibha nu, in 'tide -kaslonyume yabhlo 'yi 'Wuzitylu 'fetu bhla. 'Lee, a 'yibha nu, in 'tide an -yla Zuifu 'Wlulapilɛɛ 'yii?»

⁴⁰Wa 'kpa 'wu, wa nɛɛ: «-lnnya! -ln 'na 'tide -moo mia dɛ 'yi -ni. 'Tide -Balabasi 'yi -an -yla!» -Zugba oo -Balabasi mia, nyume 'nyuuu 'debbie -wa.

19

¹Tɔvɔn, 'in Pilati nɛɛ wa -yla nu, wa 'bhu -Zezu 'wu wa 'ka o selɛ mni. ²'Sija maa 'wia -kloo, 'in wa yia we -Zezu 'wluo -pla. 'In wa yi 'yaa o -bana zalv 'wvpla, nyumaa 'wlulapilɛɛ 'bhisa. ³Wa -ka o -yo lanyni -bhlo, -zugba wa nyania o. Wa nɛɛ o -ylɛɛ: «Zuifu 'wlulapilɛɛ, -na fuv.» 'In wa subhaa o 'kpa yukwli 'wu.

⁴Pilati 'tlaa lv, 'in o nɛɛ wa -ylɛɛ: «A pu yukwli -nya, nu, lv na laa o an 'pipee, 'in a 'ka we 'wolanu nu, -we ka 'gbu in 'kaa nyume ni gbu dili, i'in 'yi we -yo.» ⁵Tɔvɔn, 'in -Zezu yia 'tla, o ka wee -bana zalv 'wu, 'in 'wia -kloo mia o 'wluo. 'In Pilati nɛɛ wa -ylɛɛ: «oo nyume ni!»

⁶-Lagobubɔnyaa -cian -yo -Lagobudu 'kaduv ŋwekunya 'yia -Zezu -yo, 'in wa yia 'wukpikpie bhli. Wa nɛɛ: «Kulv o *su -gu la! Kulv o su -gu la!»

Pilati nɛɛ wa -ylɛɛ: «Amiaa 'de 'bhu o 'wu, 'in a 'ka o su -gu lakulv. Nu, -we ka 'gbu in 'kaa o gbu dili, i'in 'yi we -yo.»

⁷Zuifu nɛɛ o -yla: «-A ka tite yabhlo, 'in wee tite nɛɛ nu, wa 'bha o, -we ka gbu -wa, o nɛɛ nu, -Lagoo 'Yu o -mia.»

⁸Da Pilati 'nva wa weli ni, 'in o nyano yia -gubho. ⁹o plaa -budu zo, 'in o yia -Zezu layibha: «Mo -na bhva?» Nu, -Zezu 'ni we 'yabhlogbooo 'bigupali. ¹⁰Tɔvɔn, 'in Pilati nɛɛ o -ylɛɛ: «-l'in sisali ŋwe -gu -ami -yaa? -Ami, in ka we se in 'ka -mi 'yitide, 'in in ka 'ya we se in 'ka -mi su -gu la kulv, 'lee, -in 'ni we 'ji -yi -wa yi?»

¹¹-Zezu nɛɛ o -yla: «-ln 'ni -lu yabhlogbooo se -ka 'mi -gu, we 'ni -we ka se -Lago 'nyea -mi 'wobhu. We 'dɛɛ 'gbu -momo -laa 'mi -mi 'yu, o gbonyuu 'yli we 'ka -na -nu -zi.»

¹²Wee weli nu 'bigu, Pilati 'yibha yaa o 'ka -Zezu 'yitide, 'in Zuifu yia 'wukpikpie bhli. Wa nɛɛ: «-ln -ka nyume mia dɛ 'yitide ni, -zugba -in 'ni Wlomuv 'wlulapilɛɛ 'kaduv 'tale! Nu, nyume -o -ka gba: «Nyumaa 'wlulapilɛɛ in -mia» -zugba -moo mi nyumaa 'wlulapilɛɛ 'kaduv tonyume nya.»

¹³Pilati 'nva welynanya ni, 'in o yia -Zezu la o 'ka 'tla. We 'bigu, 'in Pilati yia gbuwobhukpe -gu ladi. -Buduwɛɛɛ da -le wa mnazia la tokpa nya, -bha -wa. 'Mu wa laa «Gabata» zuifuweli 'wu.

¹⁴Nu, 'yli -we nya wa mnazia wa 'de la 'Wuzitylu 'fetu 'gbu, wee yli -wa. 'Ylv nynia -glonyidi, 'in Pilati nɛɛ Zuifu -yla: «Amiaa 'wlulapilɛɛ ni.»

¹⁵'In wa yia 'wukpikpie bhli. Wa nɛɛ: «'Bha o! 'Bha o! Kulv o su -gu la!»

Pilati nɛɛ wa -ylɛɛ: «'Lee, in kulv amiaa 'wlulapilɛɛ su -gu laa?»

'In -Lagobubɔnyaa -cian yia we 'bigupali: «-Amiaa 'wlulapilɛɛ -bhlogbooo, Wlomuv 'wlulapilɛɛ 'kaduv -wa.»

¹⁶Tɔvɔn, 'in o yia wa -Zezu yoo 'nye, wa 'ka o su -gu lakulv.

'Slɔja kulɔa -Zezu su -gu la
(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43)

'In wa -yɔ -Zezu 'sɔ yia mni. ¹⁷ Wa 'kaa 'gbe 'tla ni, su -we -gu wa 'kaa ɔ la kulɔ, ɔ 'dɛ ka we -bligba. Wa mi mnida, 'in wa yia da -we wa laa 'Wluu 'Kvaa da nyini. (-Bha wa laa «Gɔlvgota» zuifɔwɛlɛ 'wu.) ¹⁸ -Bha 'slɔja kulɔa -Zezu su -gu la. 'In wa yi 'yaa nyima -putu 'sɔ su -gu lakulɔ. 'Yabhlo mi -Zezuu lilisɔlv, 'in 'yabhlo mia ɔ kɔpɛsɔlv.

¹⁹ Pilatu nwa su falɔ lɛ, 'in wa yia we -Zezuu su -gu lakulɔ. Wee su falɔ -gu ɔ cɛlia:

NAZALETIYU -ZÉZU
ZUIFƆU 'WLULAPIɔɔ

²⁰ Nu, Zuifu duun zɛlia -we mia wee su falɔ -gu cɛlida. -We ka gbɔ -wa, da wa zva -Zezu su -gu, -bha cɔpa 'gbe 'kadu -yɔ, 'in wa cɛli we -zakpa ta: tia zuifɔwɛlɛ 'wu, we 'bigɔ wlɔmɔwɛlɛ 'wu, 'bhie glɛkɛwɛlɛ 'wu. ²¹ *-Lagɔbɔbɔnyaa -cian zɛlia we, -bha wa mnia Pilatu -gbɛ, 'in wa nɛɛ ɔ -ylɛ: «-Mi cɛlia: <Zuifuɔ 'Wlulapɔɔnyɔ> ni, we 'ni mneni we 'ka 'sa -tu! -In cɛli nu: <Nyume ni nɛɛ: -Ami -wa Zuifuɔ 'wlulapɔɔnyɔ.> »

²² Pilatu 'palia we 'bigɔ, ɔ nɛɛ: «-We in cɛlia, cɛlida we tua.»

²³ Da 'slɔja kulɔa -Zezu su -gu la, 'in wa yia ɔ 'wɔplali dlili. Wa dlili we 'wu la -mnuva, 'slɔjayu -mɔmɔ -ka -mi, -mɔɔ ka -mɔɔ -nu. 'In wa yi 'yaa ɔ -banaa zɔbana -zɔnv 'wɔbhɔ. Nu, wee -bana mi lvada 'naa kibhe -bhlo nya, we 'bhɔ -blɛ -yɔ we 'ka bhɔ -yɔ nyini. We 'ni pipɛda -mi. ²⁴ Wa nɛɛ wa 'dɛkpua nyidiɛ: «-A 'na ylali wee -bana -zɔnv -ni, nu, -a 'pa -nɔgbɛ, 'in -ɔ ka -nu -yɔ we -ka -tu ni, -mɔɔ 'ka we 'wɔbhɔ.»

Nu, 'sa -we mia -Lagɔsɛbhe 'wu cɛlida 'kaa sa 'pli. We nɛɛ:

«Wa ka na 'wɔplali dlili wa 'dɛkpua nyidi.

'In wa yia -nɔgbɛ 'pa,
-ɔ yia na -bana 'bhaa,
wa 'ka ɔ yibheli.»

Nu, -we 'slɔja nwa lɛ, mv mia dɛ.

²⁵ -Zugba -Zezuu 'nyaa klaa, ɔ 'nyaa bhɔlv klaa, Klopasu 'ɔwɔnɔ Malii klaa, we -yɔ Magidala -ɔwɔnɔ Malii mi -bha wee *su kwesi. ²⁶ Nu, 'in -Zezu yia ɔ 'nyaa -yɔyi. ɔ 'bunɔnyɔ yabhlo -ɔ ka zɛ ɔ -kala, -mɔɔ mi ɔ 'nyaa kwesi. 'In ɔ nɛɛ: «'Maa, amaa yu ni.» ²⁷ We 'bigɔ, ɔ nɛɛ 'bunɔnyɔ -ylɛ: «-Na 'nyaa ni.» Tɔvn, we 'bhɔ -bha 'wu, 'in ɔ 'bunɔnyɔ yia ɔ, ɔ 'dɛɛ -gbɛ belɛ.

-Zezuu thlie
(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49)

²⁸ We 'bigɔ, -Zezu -yi -slɛɛn we 'ji nu, -lu weee ka gba. 'In -we mia cɛlida -Lagɔsɛbhe 'wu, we 'ka lɛnvɔ 'gbɔ, ɔ nɛɛ: «In 'ka 'ma.»

²⁹ Wee da mia, kalɔ nvɔ nyida mi -bha. Wa faa -fuu wee kalɔ nvɔ lv, wa bɔzia we suu* 'yliya 'wu, 'in wa yia we -Zezuu ɔwɛ -yɔ belɛ. ³⁰ Nu, ɔ 'maa wee kalɔ nvɔ ni, we 'bigɔ, ɔ nɛɛ: «We ka bhia!» ɔ -laa 'wlu zɔ tɔvn, 'in ɔ yia tli.

³¹ Nu, 'yɛ -we nya wa mnazia wa 'dɛ la wa Nyapɛyɛlu 'gbɔ, wee yɛ -wa. Wee *Nyapɛyɛlu mia, 'yɛ -zɔnvɔ 'dɛbhie -wa. We 'dɛɛ 'gbɔ Zuifu 'ni 'yibha ni, 'kwie -tu su -gu wee Nyapɛyɛlu nya. We 'gbɔ wa 'yugalunya yia Pilatu 'yoo -zlalia mni, wa 'ka waa nyumaa bhɔ 'kate, 'in wa 'ka wa 'kwie su -gu -sa. ³² Tɔvn, wee da wa kulɔa waa nyuma su -gu la, 'in 'slɔja yia -mɔ mni. Wa nyinia -mɔ ni, 'in wa yia waa nyuma sɔ 'sɔ lv mia -Zezu kwesi bɛ. Wa 'katea yabhlo bhunya, 'bhie, wa yia 'sɔnvɔ -nu 'kate. ³³ Wa nyinia -Zezu -yɔ la, 'in wa yia we -yɔyi ni, ɔ ka tli, we 'dɛɛ 'gbɔ wa 'ni ɔ bhunya 'kate. ³⁴ Nu, 'in 'slɔjayu yabhlo yia -Zezuu gbacɔ zɔ tnv ɔ 'li nya. -Bha -bhlokpade 'pɔɔn -yɔ 'nyu 'tlaa ɔ 'wu. ³⁵ Nyume -ɔ mia -bha we zli, 'in -we 'plia, -ɔ 'yia we -yɔ, -mɔɔ -wa we dayinyɔ. Nu, wee gbunya ni ɔ gbaa, 'in a 'ka 'ya we dli -gu zv. ɔ gbudayiwɛlɛ mi gbuzɔnv nya, 'in ɔ -yi we 'ji nu, -we ɔ gbaa gbuzɔnv -wa.

* 19:29 Wee su mia dɛ, *isɔpvu -wa.

³⁶ -We weee mia de 'plia, 'in -we mia celida -Lagosebhe 'wu, we 'ka lenv. We nee: «Wa 'na 'ka o 'kva yabhlogbo 'kate.» ³⁷ 'In wee 'sebhe kibhe yabhlo nee: «'In, ylaa wa yia o ka gbaci -zo wa tnva.»

³⁸ Nu, nyume yabhlo wa laa *-Zezefu, Alimateyu -wa, o mi -Zezuu 'binonyo yabhlo nya zizewiem. -We ka gbu -wa, o mi Zuifvu 'yugalinya soda. O nyume ni mnia Pilati 'yoo -zlalia o 'ka -Zezuu 'kwie 'wobhu. 'In Pilati yia we -yohwuu. Toun, -Zezefu yia lu ni, 'in o yia -Zezuu 'kwie 'wobhu. ³⁹ Nyume yabhlo wa laa 'Nikodemu, -moo yi 'yaa o 'bi mni. Nu, nyume o mnia zlume -Zezu 'yia sabo, mo -wa. O mia mnida, o -yo -lasiklo botolu -nu 'so, 'in wa yia mni. 'Mu wa laa *mili -yo aluesi. We 'wuwolve mneni we 'ka kilo glv -bhlo 'ya kugbua nyini. ⁴⁰ -Zezefu -yo 'Nikodemu yia -Zezuu 'kwie 'wobhu. 'In wa yia o 'naapunya -we wa slua wee botolu -lasiklo -gv, -yo labibeli. Nu, 'sa Zuifv mnazia 'kwie -yo, 'bhie wa faa we gbawla 'wu.

⁴¹ Da wa kulva -Zezu *su -gv la, su -kpaam -bha. Wee su -kpaam, 'bhuka -lolu, -we 'wu wa 'nia -slo 'kwie yabhlogbo fa, we mi -bha. ⁴² Nu, 'yli -we nya Zuifv mnazia wa 'de la wa Nyapeyli 'gbu, wee yli -waa 'gbu, 'in wee 'bhuka cipa -bhaa 'gbu, wa yia -Zezuu 'kwie -mo fa.

20

-Zezu 'ni gbawla 'wu -mi

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

¹ Nu, 'yli 'pli -bhlo, we 'sonv zligu, dimasu nya, da zli 'nia -slo ladolu, 'in Magdala -hwno Malii yia gbawla -gv mni. Nu, wa ka zlume we kla tukpa -boklo 'kadu nya, 'in Malii -talia -bha ni, o 'ni wee tukpa -yoyi we hwee. ² Toun, 'in o -yo -gwagwie yia Simo Pieli -yo 'binonyo yabhlo, o ka ze -Zezu -kalia, 'di kwa. O nee wa -ylae: «Wa ka -amiaa -Kanyo gbawla 'wusa, 'in da wa zva o, -a 'ni -bha da -yi.»

³ Pieli -yo o -Zezuu 'binonyo yabhlo ni -soa 'wu, 'in wa yia wee gbawla -gv mni. ⁴ -Gwagwie nya wa 'desobhie mia -mo mnida. 'In o 'binonyo -mou -gwagwie -zi Pieli. Moo nynia -mo tia. ⁵ O kwlia 'wu, 'in o yia 'naapunya -yoyi -bha lasluda, nu, o 'ni -mo pla. ⁶ Simo Pieli yia o 'bi, o nynia, o plaa gbawla nukple, 'in o yia -mo 'naapunya -yoyi, -bha lasluda. ⁷ O ka 'ya 'naa -we wa gbuania -Zezuu 'wlu -yola -yoyi. Nu, wee 'naapi 'ni we -lima glaa -mi, we mi glida we 'dee saa da -putu. ⁸ -Muv 'bigv, 'binonyo -o nynia tia, o yi 'yaa gbawla nukple pla. O 'yia we -yo, 'in o yia dli zv. ⁹ (Nu, -we mia -Lagosebhe 'wu celida, wa 'ni -slo we 'wolanv: nu, 'wu -Zezu yia -soa tlitinya glaa.)

-Zezu 'tlaha Malii 'klv

(Mk 16.9-11)

¹⁰ Toun, 'binonya sobhie yia -buduwwee lubhiti. ¹¹ Nu, Malii mi -bha gbawla kwesi -zugba o wi. O mi wida, 'in o yia 'wukwli o 'ka gbawla nukple 'ylilabhi. ¹² 'In o yia -mo 'anzi 'so -yoyi ladida da wa palia -Zezuu 'kwie la. Yabhlo mi o 'wluu 'bigv, 'in yabhlo mia o bhunya 'bigv. 'Wuplalu 'pupa mia we 'wu. ¹³ Nu, 'in wee 'anzi yia Malii layibha. We nee: «Bholo, lee -lu wili aun a?»

O nee we -yla: «Wa ka na -Kanyo -bha lasali, 'in da wa zva o, 'in 'ni -bha da -yi.» ¹⁴ O mi -we mia de gbada, o 'bhitia la, 'in o yia -Zezu -yoyi, o 'ni we 'jiyibheli nu, -Zezu -wa.

¹⁵ 'In -Zezu yia o layibha: «Bholo, lee -lu ka 'gbu a wia? Nyoo a nonv 'yilibila?»

Malii dli 'wu nu, su -kpaam lubhononyo -wa. Toun, o nee o -ylae: «-Na zukpa -wa, we -ka nu, -mi 'bhu o 'kwie 'wu, gba 'mi -yla da -in zva o, 'in 'in 'ka o 'bumni.»

¹⁶ -Zezu nee o -ylae: «Malii!»

Malii 'bhitia o gbegbein la, 'in o nee o -yla zuifweli 'wue: «Wlaboni!» We ji -wa: «-Slolonyo.»

¹⁷ O nee o -yla: «A 'na kpali 'mi la -ni, 'in 'ni -slo Didee -gbe mnu 'gbu. Nu, a mni a 'ka na bhelia -yla gbae: na Dide, -o mia amiaa Dide nya, na -Lago, -o mi 'yaa amiaa -Lago nya, o -gbe na mnia.»

¹⁸ Toun, 'in Magdala -ηwnō Malii yia -Zezuu 'binōnyaa -gbē mni, 'in ō nēē wa -ylae: «In ka -amīaa -Kanyō 'yī!» 'in ō yia -we -Zezu gbaa ō -yla, we 'dī wa -sali.

-Zezu 'tlalia ō 'binōnyaa 'klu

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49)

¹⁹ Wee 'yī -bhlokpadeē jibheza, 'binōnyaa yia 'wluḡbeli -budu zō. Nu, wa ka -buduu klolo -gbali, wa mī Zuifvū 'yugalunya sōdaa 'gbv. 'In -Zezu yia wa glaa yī. Ō 'yiligbe wa nyūdi, 'in ō nēē wa -ylae: «-Lagō 'nyē aūn 'wūtūtue -dlō!» ²⁰ Ō bhīa we ḡbagbte, 'in ō yia ō -kwitē wa 'kluslolu, we -yō ō ḡbaci zō. Wa 'yia Nyūmaa -Kanyō -yō, 'in wa yia 'mūna li.

²¹ Ō nēē wa -yla -zakpa 'sōnv nyae: «-Lagō 'nyē aūn 'wūtūtue -dlō! Nu, sa Dide tiea 'mī, 'sa -bhlokpadeē na tiea aūn.» ²² Wee welinya nu 'bīḡv, ō 'paa wa -pīpē -ḡv, 'in ō nēē wa -yla: «Zuzu 'Pūpa -mī amīaa -nv nya. ²³ A -ka nyūmaa ḡbonyuu 'wūtī nī, 'in we 'ḡba bhva wa 'wlu. Nu, a 'nī nyūmaa ḡbonyuu 'wūtī nī, 'in we tva wa 'wlu.»

-Zezu -yō Toma

²⁴ Da -Zezu yia wee -budu zō, -zugba ō 'binōnyaa kugbua lē 'sō glaa yabhlo wa laa Toma (-ō ka 'ḡnu -yōḡbalūḡni -wa -Zluya), ō 'nī -bha -mī. ²⁵ Toun, 'binōnyaa pnu nēē ō -yla: «-A ka -amīaa -Kanyō 'yī.»

Nu, Toma nēē wa -ylae: «We -ka nu, in 'nī poēndee 'bī 'yī ō -kwitē, 'in in 'nī we 'bī 'wū na -kwitaya fa, 'in in 'nī ō ḡbaci zō na sō fa nī, in 'na 'ka we dī -ḡv zō.»

²⁶ Lōkwōlwū 'plī -bhlo, 'in -Zezuu 'binōnyaa yī 'yaa 'wluḡbeli -budu zō. Nu, Toma mī -bha. Wa ka -buduu klolonya -gbali, 'in -Zezu yia wa glaa yī. Ō nēē wa -yla: «-Lagō 'nyē aūn 'wūtūtue -dlō!» ²⁷ 'In ō nēē Toma -ylae: «Dī da -na -kwitaya, 'in yla da na -kwitē: belīda -na sō, 'in fa we na ḡbaci zō. 'Bhv dlīlūbe 'bī, 'in -in 'ka dī zō!»

²⁸ Toma nēē ō -ylae: «Na -Kanyō, na -Lagō!»

²⁹ -Zezu nēē ō -yla: «-In ka 'mī 'yī, we 'ḡbv -na zva dī, we 'nī mvv? -Wa 'nīa 'mī 'yī, 'in wa zva dī, 'wūtūtue -dlō mī -maa -nv nya.»

Wee 'sebhēē wlu nī

³⁰ -Zezu ka ḡwēdīḡbonyaa tōlvaa -zlo lēnv ō 'binōnyaa 'yībadi, nu, -mvv 'nī celīda -mī 'sebhē nī 'wū. ³¹ Nu, -we -nya mīa da celīda nī, -bha we mīa a 'ka dī zō nu, -Zezu -wa -Lagō -Bhasanyō -yō -Lagō Yu. 'In, a -ka ō dī -ḡv zō, a 'ka 'yīyōḡḡḡe 'yī ō 'ḡnī nya.

21

-Zezu 'tlalia ō 'binōnyaa 'klu Tibeliadīnyu kwesi

¹ -Mvū 'bīḡv, 'in -Zezu yī 'yaa ō 'dē ō 'binōnyaa 'kluslolu Tibeliadīnyu kwesi. Sa we 'plīa mv nī: ² Simō Pieli klaa, Toma (-ō wa laa -Zluya) klaa, Natanaēli (Galileē Kanagbe 'wū yu) klaa, Zebedee 'yua klaa, we -yō -Zezuu 'binōnyaa -putu 'sō mī -bha. ³ Simō Pieli nēē wa -yla: «'Nyū na mīna -dōa.» Wa nēē ō -ylae: «-Amīa mī 'ya yīda -a -yō -mī 'sō 'ka mī.» Wa mīna, 'in wa yia 'ḡlv 'wūbhō. Nu, sabō weē 'plīa nī, wa 'nī zībhi yabhlogbōō 'bha.

⁴ Zī bhliā zīlzīe, -zugba -Zezu mī -bha wee 'nyūu ḡwē -yō. Nu, ō 'binōnyaa 'nī we 'jīyībheli nu, mō -wa. ⁵ Ō nēē wa -ylae: «In! Nyimesia, a 'nī zībhi 'bha -nyaa?»

Wa 'pālīa we 'bīḡv, wa nēē: «In, -a 'nī zībhi yabhlogbōō 'yī!»

⁶ Ō nēē wa -yla: «A viteli 'sowli amīaa 'ḡlv līlīsōlv, 'yīa a yīa.» Wa vitelia 'sowli, toun, zībhīi -zlo -we wa 'bhaa, we 'wūzuloo 'ḡbv, wa 'nī 'maslēn 'sowli 'nyū lv -saste mnēni.

⁷ 'Binōnyō -ō ka zē -Zezu -kālīa nēē Pieli -yla: «-Amīaa -Kanyō -wa!» Simō Pieli 'nva «-Amīaa -Kanyō -wa!» toun, 'in ō yia ō -banāa -ḡubana 'wūplā, nu, ō ka we 'wūsaa 'ḡbv, 'in ō yia 'nyū lv -bho. ⁸ 'In 'binōnyaa pnu -yō 'ḡlv yīa yī, -zugba 'sowli mīa yēda zībhi nya, wa ḡbize we 'wū. Nu, wa 'nī yaa 'nyūu ḡwē -yō latīlv, sa 'bhīsa 'metlī ḡlv ḡbu sīsalīa wa -yō. ⁹ Wa 'tlāa -ḡḡḡ -ḡv, 'in wa yīa -bha -kapv 'yī. Zībhi mī 'yī, 'in 'floo mīa -bha.

¹⁰ -Zezu nēē wa -yla: «Zībhi -we a 'bhaa da nī, a -yō we tōlvā yī.»

¹¹ Simō Pieli -ḡblāa 'ḡlv 'wū toun, 'in ō yia 'sowli 'wūḡbize dudv. We mī yēda zībhi 'kadī nya, we ḡwē nyīnī zībhi ḡlv ḡbesō 'ya kugbua lē ta (153). Nu, wee zībhi -zu 'wū, 'in wee sowli 'i yla. ¹² -Zezu nēē wa -yla: «A yī a 'ka lī!» Waa 'binōnyaa glāa nyūmē yabhlogbōō 'nī

ɲwe -ka ɔ 'ka ɔ layibhae: «Nyɔɔ -in -mia?» Wa -yi we 'ji nu, Nyumaa -Kanyɔ -wa. ¹³ -Zezu bɛa wa kwesi, ɔ 'bhua 'floo 'wu, ɔ dlilia we wa 'wula, 'in ɔ yia wa zibhi 'nye. ¹⁴ Nu, -Zezu -sɔa tɪtlɪnya glaa 'wu, ɔ 'dɛɛ slolue ɔ 'bunɔnya -yɫaa -zakpa tanu mia dɛ.

¹⁵ Wa bhia lilie, -Zezu nɛɛ Simɔ Piɛli -yɫa: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -in -kali na zɛ we -zi waa?»

ɔ nɛɛ ɔ -yɫa: «ɪn, na -Kanyɔ, -in -yi we 'ji nu, in -kali na zɛ.»

-Mɔɔ nɛɛ ɔ -yɫaɛ: «'Nyɛ na bhlabhleyua.»

¹⁶ ɔ nɛɛ ɔ -yɫa -zakpa 'sɔnu nyae: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -in -kali na zɛɛ?»

-Mɔɔ nɛɛ ɔ -yɫa: «ɪn, na -Kanyɔ, -in -yi we 'ji nu, in -kali -na zɛ.»

-Zezu nɛɛ ɔ -yɫaɛ: «-Zɛ na bhlabhlee 'yliyɔzɔnyɔ.»

¹⁷ 'In ɔ yia ɔ layibha -zakpa tanu nyae: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -in -kali na zɛɛ?»

Piɛli -gɔ yia 'wu -tu -kɔun, nu, ɔ ka ɔ layibha -zakpa ta: «Lee, -mi, -in -kali na zɛɛ?»

We 'gbu, ɔ nɛɛ ɔ -yɫaɛ: «Na -Kanyɔ, -in -yi -lu weee 'ji: -in -yi we 'ji nu, in -kali -na zɛ.»

-Zezu nɛɛ ɔ -yɫa: «'Nyɛ na bhlabhle. ¹⁸ In nɛɛ -mi -yɫa gbuzɔnu sa nu, da -in mia nyimeslɔyu nya ni, -na dɛ gbaa -na -ɛsli, 'in -na mɪna mɔ -in 'yibhaa. Nu, -in -ka gɔ ni, -na sɔ -na yia 'wɔbhua, 'in nyuma -putu yia -na -ɛsli -gbaa, 'in wa kwaa -mi da -in 'nia 'yibha.» ¹⁹ (-We -Zezu gbaa dɛ ni, sa Piɛli 'kaa tɪ, 'in ɔ 'kaa -Lagɔɔ 'ɲni -mnunɔ ɔ -tɪtlɪe 'wu, 'mu ɔ mia -sloluda.) 'Bhie, -Zezu nɛɛ Piɛli -yɫaɛ: «Yi 'mi 'bi.»

²⁰ Piɛli 'bhitia la, 'in ɔ yia wa 'lɔv -gbɛin 'bunɔnyɔ -ɔ ka zɛ -Zezu -kalia -yɔyɔ wa 'biyida. (Nyime -ɔ, wa mia zlɪmɛ lida, -ɔ pɪɫa -Zezuu gbɛgbɛin 'wu, 'in ɔ yia ɔ layibha nu, nyɔɔ 'ka ɔ wɫa ni, mɔ -wa.) ²¹ Piɛli 'yia ɔɔ 'bunɔnyɔ -yɔ, 'in ɔ yia -Zezu layibhae: «'In -mɔɔ mia da na?»

²² -Zezu nɛɛ ɔ -yɫaɛ: «In -ka 'yibha nu, ɔ -tu -bha, 'in in 'ka lɔ yi ni, 'lee, lɛɛ -lu -muɔ 'ka -mi nunva? -Mi, nɔ 'mi 'bi!» ²³ Tɔun, 'in we 'di yia 'mni 'bunɔnya glaa nu, ɔɔ 'bunɔnyɔ -mɔnɔ 'na 'ka tɪ. Nu, -Zezu 'ni gbɛɛ: «ɔ 'na 'ka tɪ.» Nu, ɔ nɛɛ: «In -ka 'yibha nu, ɔ -tu -bha, 'in in 'ka lɔ yi ni, 'lee, lɛɛ -lu -muɔ 'ka -mi nunva?»

²⁴ Nu, ɔɔ 'bunɔnyɔ -bhlokpade -wa we dayɪnyɔ, 'in mɔ ɛɫia we. -A -yi we 'ji nu, -we ɔ gbaa, gbuzɔnu -wa.

²⁵ -Zezu ka gbɔv -zloo tɔɫva lɛnu. Nu, sa we 'pɫa, we -ka 'sa wa ɛɫi we -bhlo -bhlo ni, we 'wuzuloo 'gbu, wee 'sɛbhɛnya 'na 'ka yaa dɔdɔ weee -gɔ mneni.

-Zezuu tietienyaa Lenugbunya

'Sebhεε 'sɔnu -we Luki cɛlia, mv -wa. Sa tia *-leglizinyaa gbv dia gwe, 'mv we gbaa -aun -yla. Nyuma 'sɔɔ -gugbv we gbaa -aun -yla tenyi tenyii: Pielɪ -yɔ *Pɔlv. Gbv ta wee 'sebhε nɪ slolua -aun: -we tia -Lagɔnyuma zva dli -gv, sa *Zuifu 'nia wee gbv -yɔɲwnu, we -yɔ -we Wlɔmv -nyuma nva -Lagɔnyuma 'wluo.

-Zezu nεε, ɔ 'ka -Lagɔɔ Zuzu 'Pupa yoo 'pa

¹ Na bheli Teofili, -na fuu! Na 'sebhε tianv 'wu, -we weee -Zezu nva lε, 'in ɔ -slolua, we 'ka we gwedida 'bhv, we 'ka ɔ yalimnbhla yli, in ka we celi. ² Nyuma -wa ɔ -saa -bha ɔ tietienya nya ɔ 'kaa yali mni, -we ɔ gbaa wa -yla Zuzu 'Pupaa 'tite nya, mv ni. ³ -Zezu tia, we 'bigv, ɔ yia ɔ 'dε ɔ tietienya 'kluslolu -zakpa duun, wa we slolue nya ni, ɔ 'ni tli, ɔ -ga 'yliyɔ. ɔ li 'yli gbv 'sɔ, -zugba ɔ tlali wa 'klv, ɔ gba *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilgbv wa -yla.

⁴ 'Yli yabhlo nya, -Zezu -yɔ ɔ tietienya 'sɔ mi lida, 'in ɔ nεε wa -ylac: «A 'na 'bhulu *-Zeluzalemvgbe nukplε -ni. -We Dide gbaa ɔ 'ka aun yoo 'pa, -we ka gbv in gbaa zlɔmε aun -yla, a wv we. ⁵ Nu, *Zaan -mɔɔ ka nyuma batizee 'nyu nya, -bha -tv 'wv -sε, 'in -Lagɔ 'ka aun batizee Zuzu 'Pupa nya.»

Da -Zezu mnia yali

⁶ -Mv 'bigv, -wa gbelia 'wlu -Zezu kwesi, wa yia ɔ layibha, wa nεε ɔ -ylac: «-Amiaa -Kanyɔ, wee bhla -mni nya, -na yia *Izlaelnyuma wa dɔdɔv 'wlulapilte yoo 'nyεa lv yi?»

⁷ -Zezu yia we 'bigvpaɪ wa -ylac: «We bhla -yɔ we yli mia ni, we 'ni amianv gbv. Na Dide ka we zv. 'in ɔ 'dεbhlogbɔɔ mnenia ɔ 'ka we lenv ɔ 'dεε se nya. ⁸ Nu, amia yia 'tite 'yia, Zuzu 'Pupa yia aun -gv lasibhlia, 'in a zεa na gbvdayunya -Zeluzalemvgbe nukplε, Zudee -yɔ Samalii -dɔdɔ -gv, 'in we 'ka dɔdɔv bhloluda nyini.»

⁹ Da ɔ bhia wee gbunya -mni gbagbie, 'in -Lagɔ yia ɔ 'wubhu yali, -zugba ɔ tietienya mi ɔ 'bi ylada sa tenyii. -Mv 'bigv, yalipupa yia ɔ 'wuzize. Wa'a 'yi 'maslεen ɔ -yɔ. ¹⁰ Da -Zezu mia -mɔ 'yu beda, 'in ɔ tietienya mia ɔ 'bitalida yali, -bha -bhlokpade, nukpasia sɔ kaa -bana 'pupa 'wv, 'tlaha wa 'klv. ¹¹ -Maa nεε wa -ylac: «Galilee -nyuma, -bhade a 'yiligbea, -zugba a yia yali yi, lεε ka 'gbva? ɔɔ -Zezu, -Lagɔ ka ɔ 'wubhu aun glaa, ɔ ka yali mni. Sa a 'yia da ɔ mnida yali, 'sa -bhlokpade ɔ yia luyia.»

¹² Tɔvn, -Zezuu tietienya 'bhva -gɔɔ wa laa *Olivusunyaa -gɔɔ 'wlu, 'in wa yia -Zeluzalemv lumnɪ. Wee -gɔɔ mi -Zeluzalemv kwesi, we 'dε 'sɔ nyidi ka sa kilo -bhloo -kpva nyini. ¹³ Wa plaa -Zeluzalemv ni, 'in wa yia komi yabhlo, -we mia -budu 'wlu ɔ mni. -Mɔ wa dila la -benyi. Pielɪ klaa, *Zaan klaa, *'Zake -yɔ Andlee klaa, Filipu -yɔ Toma klaa, Batlemii -yɔ Matie klaa, Alifee 'yu 'Zake klaa, 'Simɔ *Zelɔtv -yɔ 'Zakee 'yu Zudasɪ klaa, -maa mi 'ya wee -budu zv. ¹⁴ Wamia klaa, 'ɲwnɪ klaa, -Zezuu 'nyaa Malii -yɔ -Zezuu bhelia klaa, 'zlabhue zv wa 'dε weee gbelia 'wlu, 'in wa bhuhoea -Lagɔ dli -bhlogbɔɔ nya dabudv.

Matiasɪ wa -saa -bha Zudasɪ 'bigv

¹⁵ 'Yli yabhlo nya, -Lagɔbhelia gbelia 'wlu, wa mneni wa 'ka nyumaa gbv gbelibhlo nyini. Pielɪ -sɔa 'wv, ɔ 'yiligbea wa nyidi, 'in ɔ nεε wa -ylac: ¹⁶ «Na bhelia, weli -we Zuzu 'Pupa gbaa 'cin, 'in wa celia *-Lagɔsebhε 'wv, we mi ni, we nv lε. Zuzu 'Pupa ka Zudasɪ gbv gba nyumaa 'wlulapilnyɔ *-Davidu ɲwe nya 'cin. Nyuma -wa kpaɔ -Zezu, ɔɔ Zudasɪ -galia wa 'yu. ¹⁷ Zudasɪ mi zlɔmε -amiaa lɔnyumε yabhlo nya. Tietie -lubho -a nva, ɔ yia ɔ -nv 'yi.» (¹⁸ 'Gwezi wa 'penia ɔ, ɔ gbvnyuuu 'gbv, 'in ɔ yia we kpaɔ yabhlo 'wvzv, 'in ɔ yia ɔ 'dε 'bha. ɔ 'sibhlia 'wlu, ɔ nukpla yia ɲwanɪ, 'in ɔ 'mvi weee yia 'pipee 'mni. ¹⁹ -Zeluzalemv -nyuma weee yia we 'nv. We 'gbv, wa yia wee kpaɔɔ 'ɲni zv wa weli 'wv, «Akɛlidama.» We ji -wa «'Pɔɔn -Kpaɔ.»)

²⁰ «Nu, we mi Lvusebhε 'wv celidaε:
ɔɔ -budu -tv klo nya,

nyume yabhlogbɔɔ 'na -dili we zɔ la -ni.›
 'In we mi 'ya cɛludæ:
 ‹Nyume -putu nu ɔ 'bigu lubho.›
²¹We 'gbu, nyume yabhlo -bho -ain glaa, 'in sa Nyumaa -Kanyɔ -Zezu -sɔa 'wu tɔltɔle lu, -a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka we dayinya -zɛ. Nyuma -wa -yɔ -ain 'sɔ nɔa, -zugba -amɔaa -Kanyɔ -Zezu -yɔ -ain 'sɔ mi dudu weee -gu 'plɔlɔda, ɔɔ nyume -zɛ wa lɔnyume yabhlo, ²²'yli -we nya Zaan batizea -Zezu, we 'bhu we -yɔ, 'in we 'ka -Zezuu yali -mni bhla yli.›
²³'In wa yia nyuma 'sɔ wla: Matiasi -yɔ *-Zezɛfu wa laa Balisabasi, 'in wa la 'yaa Zutusi.
²⁴'Bhie, 'in wa 'dɛ weee yia -Lagɔ bhuhhoe dabudu, wa nɛɛ: «Jɛjitapɛ, -mi -yia nyuma weee dli, waa nyuma sɔ ni glaa, -ɔ -in -saa -bha, -in -slolu ɔ -ain 'klu, ²⁵ɔ 'ka *tietienyɔ -zɛ Zudasu 'bigu. 'In lubho -we -mɔɔ 'tidea 'yi, ɔ 'ka we nu. Nu, 'bi -we ka 'klu Zudasu kaa, 'in ɔ yia -mɔɔ -gu mni.›
²⁶-Muu 'bigu, wa yia -nigbi 'pa, we yia Matiasi -gu bhli. 'In ɔ yia -Zezuu tietienya kugbua lɛ -bhlo glaa -bho.

2

-Lagɔ 'paa ɔ Zuzu 'Pupa yoo

¹*Pantikɔtuɔ 'yli nyinia ni, 'in -Lagonyuma weee yia 'wlugbeli da yabhlo. ²Tɔun, -jiji yabhlo yia yali gba. We 'wlu sa -pipɛ 'kadu -we mi 'plɔda, 'in we yia -budu -we ka zɔ wa -dia la ye weee. ³-Bha -bhlokpade, -we wa 'yia -yɔ, we 'wlu sa -kosuu mɔnya. We 'bhɔbhɔa -yɔ, 'in we yia wa -gu ladi -bhlo -bhlo. ⁴'In Zuzu 'Pupa yia wa ye. Wa yia weli -putunya gbagbie bhli. Sa Zuzu zua we wa nywee, 'sa wa gbaa we.

⁵Nu, Zuifu -wa zua -bha -Lagɔ, -wa 'bhua dudu weee -gu, -Zeluzalemɔ wa -dia la. ⁶-Jiji -we gbaa yali da wa 'nua we, wa -zlo -yɔ -gwagwie yia -mɔ 'wlugbelia mni, -we nua lɛ, wa 'ka we 'yi. Wa nyinia -mɔ, we ka wa nywegaga -subhali. -We ka gbu -wa, -Lagonyuma mi wa weli gbada -bhlo -bhlo, -zugba wa nu we. ⁷We ka wa -lueli, 'in wa yia -folu. 'In wa nɛɛ: «Aya, -mɔɔ 'ni -slɔ gbuzɔnu! Nyuma -wa mia dɛ -amɔaa weli gbada -nya, wa 'ni Galilee -nyumaa? ⁸Sa we nu, 'in wa gba -amɔaa weli -bhlo -bhlo, -zugba -a nu wea? ⁹-Ain glaa, nyuma -tolva mi Paati -nyuma nya, tolva mia Medi -yɔ Elamu -nyuma nya. 'In tolva bhua Mezopotami, Zudee -yɔ Kapadɔsu -dudu -gu, Pɔɔɔn -yɔ -Azii -dudu -gu, ¹⁰Flizii -yɔ Panfilii, Eziputu -dudu -gu, we -yɔ Silenigbe 'wu Libii -dudu -gu. Nyuma -tolva 'bhua *Wlɔmu, ¹¹Zuifu -yɔ nyuma -wa zua Zuifu -Lagɔ dli -gu. Kleti -nyuma -yɔ Alabunya mi -bha, 'in -zugba -a nu -Lagɔɔ lenugbu 'kadu wa nywee -amɔaa 'dɛɛ weli 'wu!› ¹²We ka wa -lueli. Sa wa 'kaa 'wlukuun lapupali, 'sa 'ni -mi. 'In wa nɛɛ wa 'dekpua nyidɛ: «Sa -mɔɔ 'ji mia?›

¹³'In nyuma tolva yia wa glapale bhli, 'in wa nɛɛ: «Nu wa lua 'wu, mu mia wa 'bhada!›

Pieli gbaa nyumaa -zlo -yla gbu

¹⁴Pieli -yɔ tietienya kugbua lɛ -bhlo -sɔa 'wu, 'in ɔ yia nyumaa -zlo -yla gbu -gbagbie bhli weli 'tite nyæ: «Amɔa Zuifu, 'in amɔa weee dɔlɔ -Zeluzalemɔ la, -we mia 'plɔda, a 'nu we 'wɔla. 'In -we na yia gbaa, a pulu we yukwli 'nanu. ¹⁵Sa a pupalia dɛ we 'wlukuun la, we 'ni 'sa -mi. Nu 'ni nyuma ni 'bhada -mi, nu, zlukpa -lɛli gbomnuanu 'wu -a mia da. ¹⁶Nu, -we *-Lagɔgbuu -falipanyɔ -Zowelɔ gbaa, mu mia -slɛɛn da lenuda. ɔ nɛɛ nu, -Lagɔ nɛɛ:

¹⁷‹-We 'kaa lenu 'wubhlolu -ylunya zli mu ni.

Na Zuzu na yia nyuma weee -gu lamnenia.

Amɔaa nukpasiyua -yɔ amɔaa 'nywiyua yia gbuu -fali 'paa.

Amɔaa nyimesia yia -li -yɔyɔ wa 'yli 'wu, 'in amɔaa nyɔsu 'ka 'ylaanya yla.

¹⁸Cun, wee 'ylunya -mni nya, na Zuzu na yia na lubhonunya -yɔ na lubhononyi -gu slua,

'in wa 'ka gbuv -fali 'pa.

¹⁹ Gbu 'kadu na yia lenva yali.

'In in 'ka gwedigbu lenv dudu -gv.

'Pion klaa, -kosu klaa,
gbeylo -ylukpa klaa, mu -wa.

²⁰ Nikpise yia 'ylo 'yliya 'wu kpa,
'in 'cu 'ka zamanu nee 'pion.

-Muv 'bigu, 'bhie, Nyumaa -Kanyoo yiyiyli 'kadu
ka 'hnumna 'kaa yi.

²¹ 'In nyoo nyoo -ka Nyumaa -Kanyoo 'hni la,
-Lago 'ka o gbu 'wusa.» »

²² Pielu nee 'yae: «Izlaelu nyuma, -we na yia ain -yla gbaa, a pulu we yukwli: -Lago ka Nazaletiyu -Zezuu 'tite ain 'kluslolu. -Zezuu gbegebeun -Lago nva ninee 'hnpaligbu klaa, gbu 'kadu klaa, we -yo gwedigbu le ain nyidi. Amiaa 'de -yi we 'ji. ²³ Wa 'kaa ain -Zezu yoo 'nye -Lago -yi we 'ji, 'in o dumagbu -wa, o ka we 'wlukvun lapupalu 'cin. A ka -Zezu 'bha, a ka o gbunyuu -lenunya yoo 'nye, 'in wa yia o *su -gv lakulu. ²⁴ -Lago ka -Zezu 'wobhu tltlie lu, 'in o yia o tltliee stasiee 'llukpe -yodi, we se 'ni -mi, o 'ka tltliee 'tite zo -tu.

²⁵ Nyumaa 'wlulapilinyo -Davidi nee -Zezu daae:
<'Komsu na yia Nyumaa -Kanyo -yo na 'de 'yu.

o mi na lilisolu, in yi bhlii 'gbu.

²⁶ We 'gbu, na dli 'wlv gumu,
'in na hwee weli mi yeda 'muna nya.

'In na ku -ka tli, -zugba nyapeda we mia:
na dli 'te 'wu -Lago -gv.

²⁷ Nu, na -kanyo, -in 'na 'ka 'mi tltlie loti
tltlinyaa dudu -gv.

-In 'na 'ka -na -mawlonyo 'yitide
o 'ka 'bhuka 'wu zen.

²⁸ -In ka 'mi 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -kaa
'yoo daslolu.

In -ka -mi 'yu -mi,
'muna -na yia 'mi yelia.» »

²⁹ Pielu nee 'yae: «Na bhelia, amiaa zukpa -wa, a 'nye 'mi 'yoo, in 'ka -amiaa dukpasa -Davidi -gugbu gba kpeen kpeen. O ka tli, wa ka o 'bhlu. 'In o gbawla mi -zeen yli nya -ain nyidi. ³⁰ Bhla -we nya, nyumaa 'wlulapilinyo -Davidi -gaa 'yliyoo ni, o mi -Lagobbu -falpanyo nya. 'In o -yi we 'ji, -Lago ka o -yla bi: nu, o 'yuoyu -kpo yia o 'hnumnibi 'wobhua.

³¹ Nyumaa 'wlulapilinyo -Davidi ka we -yoyi -mo 'yugbein nu, *Klisi, -Lagoo -Bhasanyo yia 'wosoa tltlie lu. We 'gbu, o nee nu, -Lago 'nia o tltlinyaa dudu -gv 'wobania yi. 'In o ku 'na 'ka zen gbawla nukple. ³² Oo -Zezu, -o ka gbu in mia da gbada, -Lago ka o 'wobhu tltlie lu, -amia -mama mia da, -a 'de weee mi we -bhayinya nya. ³³ -Lago ka o 'wobhu o lilisolu, 'in o yia Zuzu 'Pupa 'yi, -o Dide -Lago gbaa zlume o 'ka yoo 'pa. 'In o yia o Zuzu -ain -gv slu, 'mu a mia -yoyida, 'in 'mu a mia 'nuda -sleen. ³⁴⁻³⁵ Nu, nyumaa 'wlulapilinyo -Davidi 'ni ci yali mi, 'in o nee o 'de nyae:

<Jejitape nee na -Kanyo -ylae:

«-In -di na lilisolu la,
'in in 'ka -na tonyima -na bhu zo lapali,
-in 'ka wa -gv no.» »

³⁶ «Izlaelnyuma weee yibheli we 'ji sazono sa: nu, oo -Zezu a kulva su -gv la, 'mo -Lago nva Nyumaa -Kanyo -yo -Bhasanyo 'wu.»

³⁷ Da wa 'nva welnya -muni, 'in we yia wa dli kwezi bhabha. 'In wa nee Pielu -yo tietienya tova -ylae: «Bhelia, sa -a 'ka we nua?»

³⁸ Pieli nɛɛ wa -ylae: «A 'bhiti amiaa dli, 'in wa batizee a 'de weee -bhlo -bhlo -Zezu Klisu 'ɣni nya. 'In -Lagɔ 'ka amiaa gbunyii 'wɔti, 'in ɔ 'ka ɔ Zuzu 'Pupa aun 'nye, ɔ kwelu nya. ³⁹ Nu, -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wla, we mi amia -yɔ amiaa 'yuua -nu nya. We mi 'ya nyuma -wa mia 'pɔpu -nu nya, we mi nyuma weee -nu nya, -wa Jejitape, -amiaa -Lagɔ 'kaa la.»

⁴⁰ Pieli ka wa -yla weli tɔlva gba duun, ɔ 'ka wa lu, 'in ɔ 'ka wa dli latemanu 'gbu. ɔ nɛɛ wa -ylae: «A ɣwnu 'pɔpɔee gbu -yɔ, a vla mnɔmnɔnya gwe.»

⁴¹ Wa glaa nyuma duun yia Pieli weli -yɔɣwnu, 'in wa yia wa batizee. Wee 'yli nya, nyuma -wa 'nyea wa 'de -Lagɔ yoo, wa yi sa nyumaa 'wlu kugbua le gbu nyini (3.000), 'in wa yia -Lagɔnyuma 'cun -gubhli.

-Lagɔnyumaa gbulɛnu sɔ

⁴² 'Kɔmɔv, wa pulva tietienyaa gbu -sloluweli yukwli, 'in wa tua dabudu, bhelia -yɔ bhɔlɔa 'bhisa. Dabudu wa lia, 'in wa dia wa 'floo 'wu, 'in wa bhuhhoea -Lagɔ dabudu.

⁴³ -Nyanigbɔ ka wa -kpali -bhlo -bhlo, gbu 'kadu -yɔ gwedigbu -duunnya tietienya mia lenɔdaa 'gbu. ⁴⁴ -Wa weee plaa -Lagɔ, we bhla dabhlo wa mia, 'in dabudu wa -lu weee mia. ⁴⁵ Wa -kakali -yɔ wa zuzɔnunya wa paa pelu, 'in wa dlilia we 'gwezi wa 'dekpu nyidi. Sa -mɔmɔ ka -yɔgbu -ka -mi, 'sa wa nyea -mɔ.

⁴⁶ 'Yli weee nya, *-Lagɔbudu 'kadu zɔ wa gbelia 'wlu. 'In wa lia ladiɔlɔfloo wa -budunwee dabudu, *'in wa lia wa 'sukwe 'mɔna -yɔ dli -dlɔɔ nya. ⁴⁷ -Lagɔɔ 'ɣni wa mnunia, 'in -zugba nyuma weee -wa mia wee 'gbe nukple, kwali wa 'ɣni. 'In 'yli weee nya, Jejitape saa nyuma gbu 'wu, 'in ɔ palia wa -Lagɔnyuma -gu.

3

'Kukunyo yabhlo 'yia 'pɔpɔe

¹ 'Yli yabhlo nya, -Lagɔ -bhuhhoe bhla bea, Pieli -yɔ Zaan 'sɔ yia dabudu -Lagɔbudu 'kadu zɔ mni, wa 'ka -Lagɔ bhuhhoe jibheylɔ 'lelu tanɔ nya. ² -Lagɔbudu 'kadu plalida wa laa Plalida -Zɔnu, we kwesi nukpasu yabhlo ɔ 'nyaa gwalia, -zugba ɔ mi 'kuda, -bha ɔ dia la. 'Yli weee nya, ɔ nyuma -yɔ ɔ yia -bha, 'in wa dia -bha ɔ la, ɔ 'ka nyuma -wa plaa -Lagɔbudu 'kadu zɔ 'gwezi -zlalu 'gbu. ³ ɔ 'yia Pieli -yɔ Zaan 'sɔ plada -Lagɔbudu 'kadu zɔ, 'in ɔ yia wa -lu -zlali. ⁴ Pieli -yɔ Zaan 'sɔ 'bhitia la, wa ylaa ɔ tenyii, 'in Pieli nɛɛ: «Yla -an.» ⁵ 'In ɔɔ nukpasu yia wa ylada -tu. ɔmɔ dlu nu, -lu yabhlo wa yia ɔ 'nyea.

⁶ 'In Pieli nɛɛ ɔ -ylae: «In 'ni 'gwezi -ka, in 'ni -can -ka. Nu, -we in kaa, 'mɔ na yia -mi 'nyea: Nazaletiyu -Zezu Klisu 'ɣni nya, -sɔ 'wu, nɔ!» ⁷ 'In ɔ yia ɔ lilisɔ -yɔ kpali, ɔ yia ɔ 'wɔbhu. -Bha -bhlogpade, ɔ 'kukunyoɔ bhunya -yɔ we -kwikwianya 'temania la. ⁸ ɔ -blu 'wu -bhlogbɔɔ, 'in ɔ yia ɔ bhu 'sɔ -gu 'yiligbe, ɔ yia nɔnɔe bhli. 'In ɔ -yɔ wa 'sɔ yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ pla, nɔnɔe nya, 'wɔblublue nya, we -yɔ -Lagɔɔ 'ɣni -zɔnɔv mnunye nya. ⁹ 'In nyuma weee mia -bha, 'in wa yia ɔ -yɔyi nɔda, -zugba ɔ mnuni -Lagɔɔ 'ɣni -zɔnu. ¹⁰ Wa ka ɔɔ nukpasu yibheli. Mɔ -dia -benyi -Lagɔbudu 'kadu Plalida -Zɔnu la, -zugba ɔ zla -li. 'In nyanɔ yia wa 'wuslo, 'in we yia wa -lɔeli, -we ylia ɔɔ nukpasuu 'gbu.

Pieli gbaa nyuma -yla gbu -Lagɔbudu 'kadu zɔ

¹¹ ɔɔ nyume 'ni Pieli -yɔ Zaan 'bi 'bhuda -mi, 'in nyuma weee ɣwegaga subhaa, -maa -yɔ gwagwie yia wa gbegbein mni, -Lagɔbudu 'kadu -kapue kaa bhu, wa lala *Salomɔɔɔ 'ɣni, we zɔ. ¹² Da Pieli 'yia gbu -mini -yɔ, 'in ɔ nɛɛ nyumaa -zlo -ylae: «Izlaelu nyuma, leɛ ka 'gbu nyume -mɔnu 'pɔpɔe subhali aun ɣwegaga? Leɛ ka 'gbu a yla -ain nɛɛ -amiaa 'deɛ 'tite -yɔ -amiaa -Lagɔɔ -yɔlanenye nya -a jipe ɔɔ nyume -mɔnia? ¹³ *Ablaamu, *Izaki -yɔ *Zakɔbɔv -Lagɔ, -amiaa dukpasu -Lagɔ ka ɔ lubhonɔnyɔ -Zezuu 'ɣni 'ylimani. Amiaa 'de ka ɔ wla nyumaa 'wlulapɔnya -yla, 'in a yia ɔ kwneɛ -sa Pilati 'yu, -zugba -mɔɔ 'yibha yaa -mɔɔ 'ka ɔ 'yitide. ¹⁴ A ka -Mɔwɔlɔnyɔ mia Nyume Tiklu nya kwneɛ -sa, 'in a nɛɛ Pilati -yla, ɔ 'tide nyumebhanyɔ 'yi aun -yla. ¹⁵ Sanɛɛ 'sa, a 'bhaa 'yliyɔgagiee -Kanyɔ. 'In -Lagɔ ka ɔ

* 2:46 'Sa -Lagɔnyuma ligbea -Zezuu tɔltɔle, sa ɔ -slolua we wa 'wɔbhlolu -lililuu lida.

'wobhu tilitunya glaa, -a mi we dayinya nya. ¹⁶ Nyime a yia de -yo, 'in a -yia, -Zezuu 'hnu 'tite -yo o dli -guzuzve 'nyea o latele. -Zezuu dli 'wuzuzve jipea o nyime -moni kpen kpen, sa a 'de weee yia de we -yo.

¹⁷ «'In -sleen, na bhelia, in -yi we 'ji zuzonu sa nu, a -yo amiaa 'yugalunya 'so, gbu -we a nua le -Zezuu gbegbein, a 'ni we 'wuyii 'gbu, a yia we lenu. ¹⁸ 'In gbu -we -Lago gbaa zlme o gbuv -falipanya weee hwe nya, o ka 'sa we lenu. O nee zlme nu, sia -Lago -Bhasanyo yia. ¹⁹ In nee, a 'bhiti amiaa dli, a yi -Lago -gbe lu, 'in o 'ka amiaa gbunyii lamumni. ²⁰ 'In Jejitape 'ka aun nyapebhla 'nye, -pape 'ka aun -yoplili. 'In Klisi, -Lago -saa -benyi -bha amiaa -nu nya, o 'ka o aun yoo 'pa, mo -wa -Zezu. ²¹ We mi nu, yali -Zezu Klisi yia -slo -tua, 'in -lu weee lamnazi bhla 'kaa nyini. Sa -Lago gbaa we zlme, o gbuv -falipanyaa -mowlo nu hwe nya, 'sa.

²² «'In, *Moizi nee:
<Jejitape -o -wa amiaa -Lago, mo yia aun glaa
o gbuv -falipanyo yabhlo -bha -saa, -ami 'bhisa.
Amiaa 'dee bheli yabhlo o yia -zea.
-We weee o yia an -yla gbaa,
yukwli a yia we pulva.

²³ Nyoo nyoo 'ni o -Lagobuv -falipanyo -monu
weli yukwli pulva,
-Lago nyuma glaa wa yia o -saa,
'in o 'ka labhu.»

²⁴ 'In we 'ka Samueli -gu gwedi, -Lagobuv -falipanya -wa gbaa -bhlo -bhlo, wa 'de weee ka 'yinya -minu gbu gba. ²⁵ -Lu -we -Lago 'kaa wla, o gbaa o gbuv -falipanyaa hwe nya, we mi amiaa -nu nya. 'In *'wusulolue -we ka weli -Lago -yo amiaa dukpasu bhla, -mu mi 'ya amiaa -nu nya. Da o gbaa Ablaamu -ylae:
<-Na 'yuoyuaa 'gbu na yia
duduv -nyuma weee 'nyulanwana.»

²⁶ 'In tia -Lago ka o lubhononyo yoo 'pa amiaa 'gbu. O ka o tie, o 'ka aun 'nyulanwana, 'in o 'ka aun amiaa lenugbu 'nyii 'bisa -bhlo -bhlo.»

4

Piel -yo Zaan wa kwaa *Zuifuv gbowlwodunya 'yu

¹ Da Piel -yo Zaan mia nyumaa -zlo -yla gbu gbada, 'in -Lagobubunya klaa, -Lagobudu 'kaduv hwekunya -kanyo -yo *Sadusenyuma yia -bha wa yli. ² 'In wa yia 'ce 'pa, da Piel -yo Zaan 'so mia nyumaa -zlo -sloluda nu, -Zezu ka tilitunya glaa 'wuso, mu slolua we nu, tilitunya mneni wa 'ka tilitie lu 'wuso. ³ Wa kpa wa, jibhe ka zo 'gbu, wa yia wa -kasubudu zo -gueli. ⁴ -Mu bhla, nyumaa -zlo -wa 'nua -Lagobuv, yia we -yohwuu. Wa nyini sa nyumaa 'wlu glu -bhlo 'wlu gbu. (5.000)

⁵ -Mu zli zlia, Zuifuv 'yugalunya klaa, nyuma kpasu -yo -Lago tite gwesanya yia 'wlugbeli -Zeluzalem. ⁶ Nyuma -wa mia -bha wa hni nu: *-Lagobubunya -kanyo 'kadu Anasi, Kaifu, Zaan, Alezandli we -yo -Lagobubunya -kanyo 'kadu zuaylinyuma weee. ⁷ 'In wa yia Piel -yo Zaan kwa wa 'yu, 'in wa yia wa layibhae: «Se -mumu nya a jipe o 'kukunya? 'In nyoo ka 'hni -gu a nu we lea?»

⁸ Zuzu 'Pupa yea Piel, o nee wa -ylae: «'Yugalunya, nyuma kpasu, ⁹ -a ka guzonyo -moni zuzonu -yla lenu 'gbu, wa yibhaa -zeen yli nya -an la, sa -a jipeli o nyime 'wula? ¹⁰ A 'de weee yibheli we 'ji, 'in Izraelunyuma yibheli we 'jie: Nazaletiyu -Zezu Klisi a kulva su -gu la, 'in -Lago 'bhua 'wu tilitunya glaa, o 'hni nya nyime -moni 'pua, 'in o 'yiligbea da aun 'yu. ¹¹ Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wu -Zezuu daae:

<Tokpa -we amia -budusubhanya -saa kwnee,
mu -zea -buduu gwigwiyli -tukpa -zonu.» >

¹² Piel nee 'yae: «O 'debhlogoo -gbe wa yia 'pupue. Nu, duduv weee -gu, nyuma weee glaa, -Lago 'ni nyime -putuu 'hni wla, o 'ka -aun gbu 'wusa.»

¹³ Da *Zuifuv gbuwliwudunya 'yia Pieli -yo Zaan dli telo -yo, 'in nwegaga yia wa subha. 'In wa yia we -yoyi nu, nyuma -kpua -yo -wa 'nia 'sebhe -yi, ma -wa. 'In wa -yi 'ya wa -Zezuu nononya 'cun nya. ¹⁴ 'In wa yi 'yaa nyume -o wa jipea -yoyi 'yiligbeda wa kwesi. 'In wa 'ni weli -ka, wa 'ka we 'bigupali. ¹⁵ 'In wa nne wa -yla: «A 'tla gbuwubhu -budu zo!» 'In wa 'dekpua yia kpelte bhli. ¹⁶ Wa nne: «Sa -a 'ka waa nyuma -mani nua? Wa ka gwedigbu lenu, -Zeluzalemv -nyuma weee ka -bha 'yi, 'in -a 'ni mneni -a 'ka we kpelu. ¹⁷ Nu, wee gbv -muni yi lamneni nyuma -nyidi -tapaa 'gbv, -a 'yiligbeli wa -glaweli nya! Nyoo nyoo -o -ka -mi, wa yi o -yla gbv gba -Zezuu 'hni nya.»

¹⁸ Wa laa Pieli -yo Zaan, 'in wa nne wa -yla: «A 'na gbal nyuma -yla gbv -Zezuu 'hni nya -ni, 'in a 'na -slo lu wa gbv we nya 'mnumnu -ni.» ¹⁹ 'In Pieli -yo Zaan nne wa -yla: «A 'yibha -slo amiaa 'de la. We nani 'yli, -Lago 'yu, -a zu amia 'nuhwe yaayu, -a zu -Lago 'nuhwee? ²⁰ 'A! Gbv -we ka da -a 'yia, 'in -a 'nua, -a 'ni mneni, -a 'ka gba -a 'nia we gba.»

²¹ Gbuwliwudunya yia wa 'ce -yo 'pali 'ya 'so. -Muv 'bigv, 'in wa yia wa 'yitide. Gbv -we ka 'gbv wa 'kaa wa 'klyie 'wupalu, wa 'ni we 'yi. Nyuma weee mi -Lago 'hni -mnuida, -we nua lee 'gbv. ²² Nyume -o 'pua gwedi sa, o -zu mneni we 'ka -zuv glu 'so -guzi.

-Lagonyuma bhubhoea -Lago

²³ Da wa 'tidea Pieli -yo Zaan 'yi, 'in wa yia wa bheliaa -gbe mni. 'In -we *Lagobubonyaa -cian -yo nyuma kpasu gbaa wa -yla, wa yia we -sa ludu nya. ²⁴ Da waa -Lagobhelia 'nua gbv -muni, 'in -maa yia -Lago bhubhoe bhli dabudu. 'In wa nne: «-Amiaa -Kanyo, -mi nua yali -yo dudu -yo gumunyu le, 'in -we weee mia we -gu -yo we nukple, -mi nua we le. ²⁵ -Mi gbaa, Zuzu 'Pupa nya, -amiaa dukpasa -Davidu -o -wa -na lubhononyo, o nwe nyae:

«Lee ka 'gbv dudugu -nyuma weee

di -zle la 'dee 'ylimante nya?

Lee ka 'gbv wa pupali gbv -kpua gbaa?

²⁶ Dudu 'wlulapilinya -soa 'wu tu nya,

'in nyumaa 'yugalunya yia gwe 'pa,

Jejitape -yo o -Bhasanyo -yo.»

²⁷ Nu, gbuzonu -wa, -na lubhononyo -Zezu -o mia -mowluda, -in -saa -bha, 'in -in slua 'kpi 'wluo, *Ewlodu klaa, Ponsi Pilatu klaa, 'lakpanya -yo *Izlaelu zwaylinyuma ka o -yo gwe 'pali, wee dudu -gu. ²⁸ -We weee -in gbaa -na 'tite -yo -na dumagbu nya pepe, 'mu wa nua de le. ²⁹ 'In Jejitape, sa wa 'palia -ain 'ce -yo, -in yla we. 'In -in 'teman -na lubhononyaa dli la, wa 'ka -na gbv gba. ³⁰ -In -glo -na so 'wu, 'in nyumaa jipee -yo gwedigbu -yo gbv 'kadi 'kadi nu le, -na lubhononyo -Zezu mia -mowludaa 'hni nya. We -mi 'sa.»

³¹ Bhla -we nya wa bhia -Lago bhubhoe, da wa -dia la, 'in -bha yia zuklu. 'In Zuzu 'Pupa yia wa 'de weee ye, toun, wa yia -Lagoweli gbagbie bhli, dli telo nya.

-Lagonyuma susloluwa wa zuzovli 'wu da yabhlo

³² Nyuma weee -wa zua -Zezu dli -gu, wa dli -yo wa 'wlukvun lapupalie -bhlo. 'In nyume yabhlogbo'o gba nu, onuv zuzovunya mia, o 'de -bhloo -nu -wa. Nu, wa zuzonu weee mia, 'wu wa susloluwa we da yabhlo. ³³ 'Tite 'kadu yabhlo nya, -Zezuu tietienya gbaa Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'wso'gbv thitinya glaa. 'In -Lago 'nani 'kadu yia wa 'de weee -gu kwilili.

³⁴ Wa glaa bobabhanyo 'ni -mi. -Wa weee kaa kpa -yo -budunya, pelu wa paa we, 'in wa -yo we -yogwezi yia. ³⁵ 'In wa -yo wee 'gwezi yia, -zugba wa nye we -Zezuu tietienya yoo. -Muv 'bigv, 'in -maa dlilia we wa 'wula -bhlo -bhlo, sa wa -yogbu -ka -mi, 'in wa bhia we.

³⁶ Siplvyu *-Zezefu, -o -wa *Leviii zwaylinyume, -o ka 'hni -Zezuu tietienya zua Banabasi, 'sa o mia. (Wee Banabasi ji -wa, nyumaa dli latemanonyo.) ³⁷ Kpa yabhlo o kaa, 'in o yia we pelu 'pa. O -yo we 'gwezi yia -Zezuu tietienya -gbe mni, 'in o yia we wa yoo 'nye.

¹ Cunn, nyime yabhlo -o ka nni -wa Ananiasi -yo o 'hwno Safilaa 'paa wa kpa pelu. ² 'In o -yo o 'hwno bhla weli -bhlo, o yia we 'gwezi kibhe 'wuti o -nu nya, 'in o -yo we tolva yia -Zezuu tietienyaa -gbe mni.

³ 'In Pielu nee o -yla: «Ananiasi, lee ka 'gbu *-Saatan yi -na dli yea? -In ka Zuzu 'Pupa -yla yotubhu, 'in -in yia wee kpa 'gwezi tolva 'wuti -na -nu nya. ⁴ Da -in 'nia -slo wee kpa pelu 'pa, we mi -na -nu nya. 'In -in 'paa we pelvoo, we 'gwezi mia, -na -nu -wa, we 'ni muv? Lee ka 'gbu -in yi sanee -sukpa gbu pupalia? We 'ni nyuma -yla -in 'tubhu yo, -Lago -yla -in 'tubhua we.»

⁵ Ananiasi 'nua wee welynua -mni, o bhla, -bha o tlua. -Wa weee 'nua we, -nyanigbo yia wa -kpa. ⁶ Nyimesia yia 'wuso, 'in wa yia o 'naa -yozu, wa -yo o yia mni, 'in wa yia o lazv.

⁷ 'Leli ta 'pla, 'in o 'hwno Safilaa yia pla, -zugba -we nua le, o 'ni we 'ji -yi. ⁸ Pielu yia o laybha, o nee o -yla: «A gba 'mi -yla gbuzonu, -vale ni nya a 'paa amua kpa pelu yi?»

'In o nee: «In, we nya -a 'paa we pelu.»

⁹ Toun, Pielu nee o -yla: «Sa we mia, 'in a -yo amaa 'lowli yi weli -bhlo bhla, 'in a yi -Lago Zuzu laylaa? A -tali, -wa 'bhua amaa 'lowli lazuda, wa 'yigbe -budunwee, ma yi 'yaa ama yoo kwaa.»

¹⁰ -Bha -bhlokpade, o bhla Pielu bhu -yo, o yia tli. Nyimesia 'kaa pla, -zugba o ka tli, wa 'bhua o 'wu, wa -yo o 'so mnia, 'in wa yia o lazv o 'lowli kwesi. ¹¹ *Leglizi weee -yo nyuma -tolva weee, -wa 'nua wee gbu -mni, -nyanigbo yia wa -kpa.

-Zezuu tietienyaa nua gwedigbu 'kadu le

¹² -Zezuu tietienyaa ka gwedigbu -yo gbu 'kadu duun lenu nyuma nyidi. -Lagobudu 'kadu -kapue wa lala Salomoo palu 'kadu, we zo -Lagonyuma gbelia 'wlu, we bhla wa ka dli -bhlo. ¹³ 'In nyime yabhlogbo'o 'yi dli o 'ka wa lobho, 'in -zugba nyuma duun mni wa 'hni. ¹⁴ 'In nyumaa -zlo, nukpasia -yo 'hwni, -wa hwnua Nyumaa -Kanyo gbu -yo, 'in -maa yia -Lagonyuma -gubho. ¹⁵ 'In nyuma yia guzunya 'yloogbu wlelie bhli. Wa yia wa -gbato -yo -bitanya -gu lapili. 'In bhla -we nya Pielu -ka 'pla yi, o zuzu 'ka -ylee 'yabhloo -kpa -gu 'plili wa glaa. ¹⁶ Nyumaa -zlo yi 'yaa 'gbenya mia -Zeluzalem kwesi 'bhu, 'in wa -yo guzunya -yo nyuma -wa zuzu 'nyii mia 'klyie 'wupalda yia yi, 'in wa 'de weee yia 'pu.

Wa kpa -Zezuu tietienyaa

¹⁷ -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yo -wa mia o kwesi -wa weee -wa *Sadusenyuma, zenyidi yia wa 'wubho -Zezuu tietienyaa gbegein. 'In -we wa 'kaa lenu, wa yia we weli bhli. ¹⁸ Wa kpa -Zezuu tietienyaa, 'in wa yia wa -kasu 'wupa. ¹⁹ Nu, sabo, -Jeditapee 'anzi yabhlo yia, 'in we yia -Zezuu tietienyaa hwe -kasubudu -kali. We wlelia wa, 'in we nee wa -yla: ²⁰ «A mni -Lagobudu 'kadu zo. 'In -we weee -wa 'yiyogagie loluu gbu, a gba we nyuma -yla.» ²¹ -Zezuu tietienyaa zua we weli 'nuhwe, 'in zlukpe -papa, wa yia -Lagobudu 'kadu zo mni, 'in wa yia nyuma slolue bhli.

-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yo -wa mia o kwesi, wa yia gbuwliwudinya -yo Zuifvu nyuma kpa la, gbuwubhubhue 'kadu -yo. 'Bhie, wa yia nyuma tie -kasubudu zo, wa mni -Zezuu tietienyaa 'bu. ²² 'In da 'sluja nynia -kasubudu zo, -maa 'ni -mo wa yli. 'In -maa yia gbuwubhunya -gbe lobhiti, wa yia ludi -sa. ²³ Wa nee: «-A ka -kasubudu klada yli 'nanvu, -zugba we hwekunya 'yigbe we hwee. Nu, da -a -kala we, -a 'ni -mo nyime yabhlogbo yli.» ²⁴ Da -Lagobudu 'kadu hwekunya -kanyo -yo -Lagobubonyaa -cian 'nua gbunya -mni, -we wa 'kaa 'wlukvu lapupali, wa 'ni we -yi. 'In wa yia wa 'de laybhae: «Lee -lu yli -Zezuu tietienyaa?»

²⁵ Toun, nyime yabhlo 'tlala -bha, 'in -mo nee wa -yla: «A -tali! Nyuma -wa a 'paa -kasu 'wu, wa mi -Lagobudu 'kadu zo nyuma gbu -sloluda.» ²⁶ 'Bhie, -Lagobudu 'kadu hwekunya -kanyo -yo o 'sluja yia -Zezuu tietienyaa 'bumni sa -doo, wa 'ni we nu -gla nya, nyuma yi wa gboku 'wubhaa 'gbu, nyanu mi wa dlu.

Wa kwaa -Zezuu tietienyaa gbuwliwudinya 'yu

²⁷ Da wa -yɔ wa yia lɔ, 'in wa yia wa gbɔwliwodunya 'yu kwa. -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadɔ -yɔ -wa mia ɔ kwesi, yia wa layibhayibhie bhli. ²⁸ ɔ nɛɛ wa -ylae: «-A ka aun -yla gba 'klu 'ciɔ nya da nu, a 'na -slolu nyuma gbu nyume -mɔnu 'ɲni nya -ni. 'In -mumu a nu de lea? A ka amiaa nyumaa gbɔslolue lamneni -Zeluzalemɔ -gbe -kpabhie nɔkple. 'In a 'yibha a 'ka -aun ɔ 'bhabhagbu 'wludi.»

²⁹ Pielɔ -yɔ -Zezuu tietienya tɔlva yia we 'bigɔpalɛ: «-Lagɔ -a 'kaa 'nɔɲwe zu, we 'ka nyuma -zi. ³⁰ Amia 'bhaa -Zezu, ɔ su -gɔ lakɔlɔe nya. 'In -amiaa dɔkpasu -Lagɔ yia ɔ 'wɔbhu tɔtɔlinya glaa. ³¹ Nu, -Lagɔ ka ɔ 'wɔbhu ɔ lilisɔlɔ, 'in ɔ yia ɔ 'yiligbeli nyumaa 'Yugalunyo -yɔ wa Gbɔwusanyɔ nya. 'In ɔ 'ka *Izlaelɔ 'yoo 'nye, wa 'ka wa dli 'bhiti, 'in -Lagɔ 'ka wa gbɔnyii 'wɔti. ³² Wee gbɔnya -mini, -amia mi we dayinya nya, 'in Zuzu 'Pɔpa -ɔ -Lagɔ 'nyea -wa zua ɔ 'nɔɲwe, ɔ mi 'ya we dayinyɔ nya.»

³³ Gbɔwliwodunya 'nva gbɔnya -mini, 'in we yia wa 'ce dlo la. Wa 'yibha wa 'ka -Zezuu tietienya 'bha we 'gbu. ³⁴ Wa glaa, *Falizinyume yabhlo wa laa Gamalielɔ, -Lagɔ titee gwesanyɔ -wa, nu, nyuma weee zua ɔ 'nɔɲwe, ɔ -sɔa 'wɔ gbɔwliwodunya nyidi, 'in ɔ nɛɛ, wa wleli -slo -Zezuu tietienya -se.

³⁵ -Mɔsɔ 'bigɔ, ɔ nɛɛ waa gbɔwliwodunya -ylae: «Izlaelɔ nyuma, gbu -we a 'kaa lenu waa nyuma -manu gbegbeɛn, a zu amiaa 'de 'yliyɔ we 'gbu. ³⁶ Nu, nyume yabhlo wa laa Tedaɔ, ɔ 'tlaa, we 'bi 'ni 'wɔgwle, ɔ yia ɔ 'de la nyume -zɔnu. Sa 'bhisa, nyumaa 'wlu 'sɔ yia ɔ 'bi -bholu. Wa yia ɔ 'bha, 'in -wa weee -bholua ɔ 'bi, -maa yia lamnɔ. 'In gbu -we ɔ 'kaa lenu, we yia 'wɔtu bhe. ³⁷ -Mɔɔ 'bigɔ, nyumaa zelibhla, Galileyu Zudaɔ yia 'tla, 'in nyumaa -zlo yia ɔ 'bibholu. 'In wa yi 'yaa -mɔɔ 'bha. 'In -wa weee -bholua ɔ 'bi, -maa yia lamnɔ. ³⁸ -Sleɛn, in nɛɛ aun -ylae: a 'na ylali nyuma -manɔ 'masleɛn -ni, a 'tide wa 'yi, wa 'ka mni. We -ka wa 'wlukɔsɔn lapɔpalɔgbu -yɔ wa lenugbu mia, nyumaa -gbe we bhv, la we yia 'bhua. ³⁹ Nu, we -ka -Lagɔ -gbe we bhv 'piɛn, a 'ni mneni a 'ka we lasa. A zu amiaa 'de 'yliyɔ, a -yɔ -Lagɔ 'na gɔlɔ tu -ni!»

'In gbɔwliwodunya yia Gamalielɔ weli 'wɔɲwnu. ⁴⁰ Wa laa -Zezuu tietienya, 'in wa yia wa seli, 'in wa nɛɛ wa -yla, wa 'na gbalɔ 'masleɛn -Zezuu 'ɲni nya gbu -ni. 'Bhie, wa yia wa 'yitide. ⁴¹ 'In -Zezuu tietienya -yɔ 'muna yia gbɔwliwodunyaa -gbe 'bhv, -we ka gbu -wa, -Lagɔ ka we -yɔyi nu, wa ka we 'klu, wa 'ka wa 'klyie 'wɔpalɔ -Zezuu 'ɲni nya. ⁴² 'In sa zli zlia, 'sa wa tua -Lagɔweli -sloluda, 'in wa tua -Lagɔɔ -Bhasanyɔ -Zezuu Gbɔzɔnu -gbada -Lagɔbudu 'kadɔ -yɔ wa -budunya zɔ.

6

Wa -sa -bha nyuma gbesɔ, wa 'ka -Zezuu tietienya 'wusa

¹ We bhla, 'in -Zezuu *'bunɔnya yia -gubho. -Lagɔnyuma -wa gbaa *glekiweli, ma palia -Lagɔnyuma -wa gbaa zuifoweli -yla gbu lae: «'Yli weee nya, wa -ka lililu dlilia yi, 'in wa dɔlva -amiaa -dugbaɲwnu 'wɔ.» ² -Zezuu tietienya kugbua le 'sɔ gbelia -Zezuu 'bunɔnya weee 'wlu, 'in wa nɛɛ wa -ylae: «-A -ka -Lagɔweli sloluee 'yitide lililuu dliliee 'gbu, we 'ni 'yilinani. ³ We 'deɛ 'gbu, bhelian, a -sa -bha -mɔ aun glaa nyuma gbesɔ, -wa ka 'ɲni -zɔnu nyuma gbaa, -wa -Lagɔɔ Zuzu yea, -wa -yia gbu, 'in -a 'ka wa wee lubho kwɛɛ zu. ⁴ 'In -amia 'ka -Lagɔ bhubhoe -yɔ -Lagɔweli -sloluda -tu.»

⁵ -We wa gbaa, -wa weee mia -bha, 'in -maa yia we -yɔɲwnu. 'In Etiɛni -ɔ zua dli, Zuzu 'Pɔpa mia yeda, 'in wa yia -bha ɔ -sa, we -yɔ Filipu, Plokɔɔ, Nikanɔɔ, Timɔ, Palumenasi -yɔ Antioɔsu -yu 'Nikolaa, -ɔ zu bhaa Moizu tite 'nɔɲwe. ⁶ 'Bhie, wa yia wa -Zezuu tietienya 'yu kwa. 'In -maa yia wa sɔ 'wluo lapali, 'in wa yia -Lagɔ bhubhoe.

⁷ 'In -Lagɔgbu -yɔ lamnenie yia mni -tapa. 'In -Zezuu 'bunɔnya yia -gubho duun -Zeluzalemɔ. 'In *-Lagɔbɔbɔnyaa -zlo yia -Zezuu gbu -yɔɲwnu dli weee nya.

Wa kpaɔ Etiɛni

⁸ Etiɛni, ɔ kaa -Lagɔɔ 'nanɔ -yɔ ɔ 'tite 'wɔ, mɔ nva gbu 'kadɔ 'kadɔ -yɔ gwedigbu le nyuma -nyidi. ⁹ *-Lagɔbudu wa lalia «Galɔ wa 'tidea 'yii» 'ɲni nya, we zɔ nyuma tɔlva -sɔlva Etiɛni -yɔ 'wɔ. Waa nyuma -yɔ Etiɛni kpelia, ma ni: Silɛni -yɔ Alezandlii gbee Zuifu, we -yɔ 'ya

Silisi -yɔ -Aziii Zuifu. ¹⁰ Nu, gbuyilo -Lagɔ Zuzu 'nyea ɔ, we nya ɔ gbaaa 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka ɔ lu.

¹¹ 'In wa yia nyima 'woplali nu, wa gbae: «Ɔ mi Moizu -yɔ -Lagɔ velida, 'in -a yia we 'nu.» ¹² 'Sa wa 'bhua sa nyimaa -zlo, nyima kpasɔ -yɔ -Lagɔ titee gwesanyaa dli 'wu, 'in -maa yia Etienu kwesi be, wa yia ɔ kpa. 'In wa yia ɔ gbuwliwudinya 'yu kwa. ¹³ Yogbuu dayinya wa -yɔ wa yi 'yaa, 'in -maa nee: «Ɔ nyime -mɔ ni, -amɔaa -mɔwlv -Lagɔbudu 'kadu -yɔ Moizu titee da ɔ gbaa gbonyuu 'komuu. ¹⁴ -A ka 'nu ɔ nyee nu, ɔ Nazaletiyu -Zezu yia -amɔaa -Lagɔbudu 'kadu lamumnia, 'in tite Moizu 'nyea -an, ɔ 'ka we 'bhiti.»

¹⁵ Gbuwliwudinya weee -wa -dia -bha la, wa ylaa Etienu tenyii, 'in wa yia ɔ 'klv -yɔyɔ nee -Lagɔ 'anzi yabhloo klv.

7

Etienu gbaa -Lagɔgbu

¹ *-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu yia Etienu layibhae: «-We weee wa gbaa da -na daa, gbuzɔnu -wa yi?»

² 'In Etienu yia we 'bigupalie: «Na bhelia -yɔ na didea, a pulv 'mi yukwli! 'Nnumnu -Lagɔ ka -amɔaa dukpasa Ablaamu 'klotlali Mezopotami -dudu -gv. We ka lenu 'bhie, Ablaamu yia Alaan -dudu -gv mni. ³ -Lagɔ nee ɔ -ylae:

<-In 'bhv -na nyimaa -gbe,
-na dudu -gv,
'in dudu -we na yia -mi 'kluslolua,
-in mni we -gv.>

⁴ Ablaamu 'bhva Kalidee -dudu -gv, 'in ɔ yia Alaan mni.

«Ɔ dide tlia, -muv 'bigv, 'in -Lagɔ yia ɔ 'wubhu Alaan -dudu -gv, 'in dudu -we -gv a dia -zeen da la, 'in ɔ yia -bha ɔ -la. ⁵ -Muv bhla, -Lagɔ 'ni Ablaamu -lu yabhlogbɔɔ 'nye. Duvu kibhe 'kienyile -we 'wlv bhuv 'bi, ɔ 'ni 'debhie -gbolu we ɔ 'nye. 'In -Lagɔ nee Ablaamu -yla, wee dudu ɔ yia ɔ 'nyea, 'in we 'ka ɔ 'yuoyua 'lv -yuoyuaa -nv -ze, ɔ 'bigv. 'In -zugba Ablaamu 'ni 'yu yabhlogbɔɔ -ka. ⁶ -Lagɔ nee ɔ -ylae: <-Na 'yuoyua yia 'lakpa -dudu -gv ladia. 'In wa 'ka -mɔ galɔ -ze, wa 'ka wa 'klyie 'wupalɔ -zv 'wlu 'sɔ nukple.> ⁷ 'In -Lagɔ nee 'yae:

<Nyima -wa ka galɔ wa yia -zea,
-maa -yɔgbu na yia 'wubhua.
-Muv 'bigv, lv wa yia yia,
'in wa 'ka 'mi bubɔ -seli.>

⁸ 'Bhie, -Lagɔ yia '*wusulolue ɔ -yɔ Ablaamu nyidi zv. -We -slolua we mv -wa *kni 'wupapie. 'Sa Ablaamu gwalia ɔ 'yu Izaki, we 'yli gbetaa zli, 'in ɔ yia ɔ kni 'wupa, 'in Izaki yia -mɔɔ 'yu Zakɔbu kni 'wupa, 'in Zakɔbuu 'yua kugbua le sɔ mia -amɔaa dukpasɔ nya, 'in ɔ yia wa kni 'wupa.

⁹ «-Amɔaa dukpasɔ nva *-Zezefv zenyi, 'in wa yia ɔ pelv 'pa gaylo nya Eziputu -dudu -gv. 'In -Lagɔ -yɔ -Zezefv 'sɔ mi. ¹⁰ -Lagɔ ka -Zezefv siasie 'wusa, 'in ɔ yia ɔ gbuyilo 'nye, ɔ 'ka Eziputu dudu 'wlulapilinyɔ *Falaɔn dudɔnamani. 'In -mɔɔ yia ɔ Eziputu zvɔɔnu weee -yɔ -mɔɔ 'dɛɛ -buduu 'yliyɔzvnyɔ 'wuvu.

¹¹ «'Nwɔ 'kadu ka Eziputu weee -yɔ Kanaa -dudu -gv yi. We mi siasie 'kadu nya. -Amɔaa dukpasɔ 'i 'yu lililu wa 'a li. ¹² Da Zakɔbu 'nva nu, lililu mi Eziputu -dudu -gv, 'in ɔ yia -mɔ -amɔaa dukpasɔ tie tia -bhlo. ¹³ Da wa -zakpa 'sonv mnia, 'in -Zezefv yia ɔ 'dɛ -slolu ɔ bhelia -yla. -Bha Falaɔn yibhelia -Zezefv zvaylinyuma. ¹⁴ 'In -Zezefv yia nyima tie, wa mni ɔ dide Zakɔbu -yɔ ɔ zvaylinyuma 'bv. Wa nyimaa glv ta 'ya kugbua le gbu. ¹⁵ 'In Zakɔbu yia Eziputu mni, -mɔ ɔ tlia, 'in -mɔ -amɔaa dukpasɔ tɔlv tli 'yaa. ¹⁶ 'In wa yia wa 'kwie Sisemugbe 'wu kwa, 'in 'bhvka -we Ablaamu zɔa 'gwezi nya Amɔɔɔ 'yua kwɛɛ, 'in wa yia we 'wu wa 'bhlulu -mɔ Sisemv.

¹⁷ «Gbu -Lagɔ gbaa zlɛ Ablaamu -yla, da we lenu bhla nynia, 'in Zuifu yia zumani Eziputu -dudu -gv. ¹⁸ Nyimaa 'wlulapilinyɔ -lolu -ɔ 'nia -Zezefv yibheli, 'in -mɔɔ yia

Eziputu -dudu 'wlulapili. ¹⁹ 'In o nyumaa 'wlulapilinyo -mōni yia -amīaa nyuma -dawli 'wunu. O nēe -gla nya, wa 'tide wa 'yuyolua 'yi -maa 'ka tli.

²⁰ «We bhla wa gwalia Moizi. O nani 'yli, 'in o nania -Lago dudu bhabha. Wa 'nyeni o 'cu ta o didee -budu zo. ²¹ Da o didea palia o la, wa 'bhva o luv, Falaōon 'hwnoyu yia o 'wobhu. 'In o yia o zu o 'dēe 'yu 'bhisa. ²² 'Sa wa -slolua Moizi gbu weee Eziputu -nyuma -yia. 'In o yia nyume 'tite -ze, o hwee weli -yo o lenugbunya 'wu.

²³ «Da o 'yia -zuv glu 'so, 'in o nēe, o bhelia Izlaelinyuma o mnia 'yia. ²⁴ Moizi 'yia Eziputu -nyume yabhlo, -zugba o mi Izlaelinyume yabhlo 'klyie 'wopada, 'in o yia -mōo lupa, 'in o yia Eziputu -nyume 'bha. ²⁵ Omō dlu, 'wu o bhelia yia we lanva nu, 'mō -Lago yia 'wobhua, 'in o 'ka wa gbu 'wusa. 'In wa 'ni we 'wulanu. ²⁶ -Muv 'bigu, zli zlia, 'in Moizi yia Izlaeli -yilaasi 'so guda yli. 'In o 'yibha o 'ka wa 'wusulolu, 'in o nēe wa -ylae: «Na 'talea, amia mi bhelia nya, lēe ka 'gbu a pupali 'klyie 'wua?»

²⁷ «'In -o mia o -libheyi 'klyie 'wupalida, 'in -mōo yia Moizi 'su, 'in o nēe Moizi -ylae: «-In 'bhulu 'mi 'yula!

Nyoo pali -mi la -amīaa 'yugalinyo
-yo -amīaa gbuwobhunyō nya?

²⁸ Sa -in 'bhaa Eziputuyu zubha,
-in 'yibha -in 'ka 'sa -ami 'bhaa?»

²⁹ Moizi 'nva welinya -muni, toun, o yia -flii -bho, 'in o yia Madian -dudu -gu mni. -Mō o gwalia nukpasia 'so.

³⁰ «-Zuv glu 'so 'plia, da beblee *Sinaii -gōgō mia -bha -Lago 'anzi yabhlo 'tlalia Moizi 'klu, misa -gu -su teklee mia sida we -kosuu mō 'wu. ³¹ Da Moizi 'yia we -yo, 'in hwegaga yia o subha. O mi -bha beda o 'ka we yla, 'in o yia Jejitapee weli 'nu, mu nēe o -ylae:

³² «-Ami -wa -na dukpasu -Lago.

-Ami -wa Ablaamu,
Izaki -yo Zakobu -Lago.»

'In Moizi yia tele bhli nyanō nya o 'ni 'masleen 'yibha o 'ka -bha -tali. ³³ Jejitape nēe o -ylae:

«-In -sa -na -sakwla bhv 'wu.
Da -in mia de, -mōwlv -da -wa.

³⁴ In ka na nyumaa siaste -yoyi Eziputu -dudu -gu.

'In in yia wa wieweli 'nu,
'in in yia lasibhli,
in 'ka wa gbu 'wusa.

-In yi, in 'ka -mi tie Eziputu -dudu -gu.»

³⁵ «Oo Moizi -o Izlaelinyuma -saa zlume kwnēe, 'in wa yia o -yla gbae: «Nyoo pali -mi la -amīaa 'yugalinyo -yo -amīaa gbuwobhunyō nya?», 'mō Jejitape tiea wa 'yugalinyo -yo wa gbuwosanyō nya, -Lago 'anzi -o 'tlalia o 'klu misa -gu -su teklee nyidi, o so nya. ³⁶ Moizi -saa Izlaelinyuma Eziputu -dudu -gu. 'In o yia gbu 'kadu -yo gwedigbunya lenu Eziputu -dudu -gu, *gumunyu Zalu -gu, we -yo da beblee zuv glu 'so nukple.

³⁷ «Oo Moizi gba 'yaa Izlaelinyuma -ylae:

«-Lago yia ain o gbuv -falpanyo yabhlo yoo 'paa,
'mi 'bhisa.

Amīaa zvaylinyume yabhlo o yia -mia.»

³⁸ Da Izlaelinyuma gbelia 'wlu da beblee, oo Moizi mi -bha. Mō -zea 'kolv, -Lago 'anzi gbaa o -yla gbu Sinaii -gōgō 'wlu -yo -amīaa dukpasu nyidi. Mō -yla -Lago gbaa 'yliyogaweli, 'in o yia we -ain -yla gba.

³⁹ «'In -amīaa dukpasu 'ni 'yibha wa 'ka o 'nuhwe zu. 'In wa yia o kwnēe -sa, wa dli 'yibha wa 'ka Eziputu -dudu -gu lubhiti. ⁴⁰ Wa nēe *-Awlōon -ylae:

«-In nu -ain -yla -Lagonya le,
we 'ka -ain 'yugal.

Nu, oo Moizi -o -saa -ain Eziputu -dudu -gu,

-we ylia ɔ, -a 'ni we -yi.»

⁴¹ Tɔvn, wa yia 'bhliyu bhla, 'in wa yia we bubɔ. Wa sɔɔ lɛnɔlu ka wa 'muna 'wɔlaa 'gbu, 'in wa yia we 'feti -sa. ⁴² 'In -Lagɔ yia wa -bligɔ palɪ. ɔ yia wa kwɛ -yɔsa, wa 'ka yalɪ bubɔ. We mi 'sa cɛlɪda -Lagɔgbu -falɔpanyaa 'sebhɛ 'wɛ:

⟨Izlaɛlɔnyuma, 'lee -amɪ a 'nyɛa 'nɔɔlɔnya

-yɔ -zila bubɔluu tɔlva,

-zuv glɔ 'sɔ nɔkplɛ da bɛblɛɛ yi?

⁴³ -Innya! A ka amɪaa -lagɔ wa laa Molɔkvu 'naabudu

-yɔ -lagɔ wa laa Wɛfanu zuzu 'wɔbhɪ.

Nɪ, -li a nva lɛ, a 'ka we bubɔ, mɪ -wa.

We 'gbu na yia ain galɪ -zɛlɪa dɔdɔ -putu -gv,

Babilɔnɔgbɛ lɔv 'pɪpɪ.»

⁴⁴ Etienɪ nɛɛ 'yae: «-Amɪaa dukpasɪ ka bhaa *'naabudu yabhlo kaa 'wɔlanɔnnɔvɛɛ 'sebhɛɛ 'gba zɔ, -mɔ da bɛblɛɛ. Sa -Lagɔ 'paa we ɲwɛɛ Moizɪ -yla, 'sa wa nva we. Nɪ, ɔ nɛɛ Moizɪ -yla, we 'yli -we ɔ 'yia -yɔ, ɔ nɪ we lɛ. ⁴⁵ -Mɪv 'bɪgv, 'in -amɪaa dukpasɪ 'yua yia wee *'naabudu 'wɔbhɪ -maanɪ nya. *-Zozue -galɪ wa 'yu, nyuma -Lagɔ vua wa 'yu, 'in wa yia -maa dɔdɔ -gv ladɪa mɪ. 'In wa -yɔ wee 'naabudu yia -mɔ mɪ. 'In we yia -bha -tu tiklɪ, 'bhie, nyumaa 'wlulapɪlɔnyɔ -Davidu nɔ bhla yia nyɪ. ⁴⁶ -Davidɪ ka -Lagɔɔ 'nanɪ 'yi, 'in ɔ yia -Lagɔ 'yoo -zɪlɪ ɔ 'ka Zakɔbɔv -Lagɔɔ -budu 'subha. ⁴⁷ 'In nyumaa 'wlulapɪlɔnyɔ *Salomɔɔ 'subhaa wee -budu -Lagɔ -yla.

⁴⁸ «'In, -zugba, Yalɪ -Lagɔ'ɔ -dɪlɪ nyumɛ 'subha 'subha -budu zɔ la. Sa -Lagɔgbu -falɔpanyɔ gbaa we 'sa. ⁴⁹ Jejitape nɛɛ:

⟨Yalɪ -wa na 'ɲnumnikpe,

'in dɔdɔ -gv na dia na bhɪ la.

-Budu -mɔmɔ a mneni a 'ka 'mɪ -yla 'subha?

'In da in mneni in 'ka ladɪa?

⁵⁰ 'Lee -amɪ 'ni we 'dɛ weee lalaa?»

⁵¹ Etienɪ nɛɛ 'yae: «-Glaciaan yukwliyɔsulɔnya, amɪaa dlɪ -yɔ amɪaa yukwli mɪ 'wɔsuluda -Lagɔɔ lalawɛlɪ -yla. 'In a zva -gla Zuzu 'Pɔpa -yla 'kɔmɔv. A 'wɔ sa amɪaa dukpasɪ! ⁵² -Lagɔgbu -falɔpanyɔ -mɔmɔ amɪaa dukpasɪ 'ni 'kɪlyɛ 'wɔpalɪa? 'In -wa gbaa zlumɛ Nyumɛ Tiklɪ yabhlogbɔɔɔ yiyigbu, wa ka -maa 'bha. 'In -slɛɛn, 'mɔ a wlaa, 'in a yia ɔ 'bha. ⁵³ -Lagɔ ka ɔ tite ain yoo 'nyɛ -Lagɔɔ 'anzu sɔ nya. 'In a 'ni we 'nɔɲwɛ zɔ.»

Etienɪ tɪtlɪɛ

⁵⁴ Da gbɔwliwɔdɪnya 'nva wɛlɪnya -mɪnɪ, 'in 'cɛ yia wa dlɔ yi. Wa lia gla 'wɔ, 'in wa yia Etienɪ 'cɛ -yɔ 'palɪ. ⁵⁵ Zuzu 'Pɔpa mɪ Etienɪ yedaa 'gbu, ɔ ylaa yalɪ, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'ɲnumɪɛ 'kadɔ -yɔyɪ, -zugba -Zezu 'yɪligbɛ -Lagɔɔ lilisɔlɔ. ⁵⁶ 'In ɔ nɛɛ: «A -talɪ, na yɪ yalɪ -yɔ ɲwɛ -kalɪda, 'in, -zugba, *Nyumɛɛ 'Yu 'yɪligbɛ -Lagɔɔ lilisɔlɔ.»

⁵⁷ Tɔvn, wa yia 'wɔkɪɪ 'tɪtɛɛ, 'in wa yia yukwli 'wɔsulɔ. 'In wa 'dɛ weee yia ɔ -guslo dabɔdɔ. ⁵⁸ 'In wa -yɔ ɔ 'susue yia 'gbe -gnima mɪ, -zugba wa bha ɔ gbɔkv 'wɔ. 'In -bhayɪnya yia -maa -bananya nyimeslɔyu yabhlo wa laa Sɔlv -yɔtɪ, -mɔɔ 'ka we 'yɪlyɔzɔ.

⁵⁹ Da wa mɪa Etienɪ gbɔkv 'wɔbhada, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe, ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ -Zezu, -in 'bhu na zuzu 'wɔ.» ⁶⁰ -Mɪv 'bɪgv, ɔ yia 'kukolu 'sibhli, 'in ɔ yia 'wɔkɪɪ 'tɪtɛɛ: «Jejitape, -in 'na dlɪ gbɔnyuu -mɪnɪ 'gba wa 'wɔ -nɪ!» ɔ bhɪa 'sa gbagbɛ tɔvn, ɔ yia 'yli 'mu.

8

Sɔlv palɪa -Zeluzalɛmɔv *leglɪzɪ 'kɪlyɛ 'wɔ

¹ Sɔlv -yɔ -wa 'bhaa Etienɪ ka dlɪ -bhlo.

Wee 'yli -bhloo 'dɛ nya, wa bhliɪa -Zeluzalɛmɔv leglɪzɪ 'kɪlyɛ 'wɔpalɪɛ. 'In -Lagɔnyuma weee yia lamneni Zudee -yɔ Samalɪ -dɔdɔ -gv. -Zezuu tietienya 'dɛkpva -tva -Zeluzalɛmɔv. ² 'In nyuma -wa zva -bha -Lagɔ, yia Etienɪ 'kwie -gv wili bhabha, 'in wa yia ɔ 'bhlu.

³ Sɔlv 'tɛmanɪa 'kva la, ɔ 'ka leglizɪ lasa, -zugba ɔ mni -budunya zɔ -bhlo -bhlo, 'in ɔ kpa -Lagonyuma, nukpasia -yɔ 'ɲwɪ ɔ pa wa -kaslv 'wv.

Filipv gbaa -Lagɔgbv Samalii -dɔdv -gv

⁴ -Lagonyuma -wa mnenia la dɔdv weee -gv, wa mni mɔ, wa yi mɔ, -Lagɔgbv gbabɛ nya. ⁵ Filipv yia Samalii 'gbe 'kadu yabhlo nukplɛ mni, 'in ɔ yia -mɔ nyuma -yla -Lagɔ -Bhasanyɔ gbu -gbabɛ bhli. ⁶ Nyumaa -zlo pulva Filipv wɛlɪ yukwli flilu, -we wa 'nva, 'in gwɛdigbu ɔ nva lɛ, wa yia -yɔ 'gbv. ⁷ Nu, zuzu 'nyii yia guzonyaa -zlo 'wotla 'wukɪkɪɛ nya, 'in 'kukunya -yɔ 'tɪgɪtɪɪnyɪ duun yi 'yaa 'pv. ⁸ 'In we yia 'mɔna 'kadu -zɛ, wee 'gbe -mni nukplɛ.

⁹ We bhla, nyɛ yabhlo mi 'cun wee 'gbe nukplɛ, 'mɔ wa laa 'Simɔ. -Dlabhia -nyakpɔ nɔnyɔ -wa. 'In ɔ subhali *Samalii -nyuma weee ɲwɛgaga. 'In ɔ laa ɔ 'dɛ nyɛ -zɔnv. ¹⁰ 'In we 'ka 'nyɛnyɛyua -yɔbhɪ, we 'ka nyuma kpasɪ yli, wa 'dɛ weee pulva ɔ yukwli flilu. Wa nɛɛ: «Ɔɔ nyɛ -mɔni, -Lagɔ 'tɪtɛ -wa, -we wa laa 'Tɪtɛ 'Kadu.» ¹¹ Ɔ ka -dlabhia -nyakpɔ nɔda -gwɛ, -zugba we subhali nyuma ɲwɛgagaa 'gbv, wa pulva ɔ wɛlɪ yukwli flilu. ¹² 'In -Lagɔ nyumaa 'wlulapɪlgbu -yɔ -Zezu Klisu gbu -zɔnv Filipv gbaa. -Wa weee ɲwɪnua we -yɔ, nukpasia -yɔ 'ɲwɪ, 'in ɔ yia wa batizee. ¹³ 'Simɔ 'dɛ ka we -yɔɲwɪ, 'in wa yia ɔ batizee. Ɔ yia Filipv kwesi -tv. Gwɛdigbu -yɔ gbu 'kadu mia lɛnvda, -we ɔ yia -yɔ, 'in we yia ɔ ɲwɛgaga -subhali.

¹⁴ -Zezu tietienya mia -Zeluzalemv 'nva ni, Samalii -nyuma ka -Lagɔgbv -yɔɲwɪ, 'in wa yia wa -gbe Piɛlɪ -yɔ *Zaan tie. ¹⁵ Da Piɛlɪ -yɔ Zaan nyina Samalii -dɔdv -gv, 'in -maa yia -Lagɔ bhuhɔe, -wa ɲwɪnua -Lagɔgbv -yɔ, wa 'ka Zuzu 'Pupa 'yu 'gbv. ¹⁶ Nu, Zuzu 'Pupa 'ni wa glaa nyɛ yabhlogbɔ -gv lasibhli -slɔ. Nyumaa -Kanyɔ -Zezu 'ɲni nya -bhlogbɔ wa batizea wa. ¹⁷ 'In Piɛlɪ -yɔ Zaan 'sɔ yia wa sɔ 'wluo lapali, 'bhie, wa yia Zuzu 'Pupa 'yu.

¹⁸ Da 'Simɔ 'yia we -yɔ ni, -Zezu tietienya -ka nyuma -wa ɲwɪnua -Lagɔgbv -yɔ sɔ 'wluo lapali, 'in wa yia -Lagɔ Zuzu ni, 'in ɔ yia Piɛlɪ -yɔ Zaan 'gwezi -la. ¹⁹ 'In ɔ nɛɛ: «A 'nyɛ 'ya -ami wee se -mni, 'in -ɔ in -ka sɔ 'wluo lapali, -mɔ 'ka Zuzu 'Pupa 'yu!»

²⁰ 'In Piɛlɪ yia we 'biɔpali ɔ -ylɛ: «-In -yɔ -na 'gwezi 'bhv la dabɔv! -We ka gbu -wa, -mi dli, -Lagɔ wlawlalu mia, wa mneni wa 'ka we zɔ 'gwezi nya! ²¹ -Na dli 'ni 'ylinani -Lagɔ 'yiliya 'wv 'gbv, -in 'ni -lu yabhlogbɔ -ka gbu -mni 'wv. ²² -In 'bhiti -na dli, -in bhuhɔe Jejitapɛ, -de ɔ mneni ɔ 'ka -na 'wlukvɪn lapɔpaliɛ 'nyuu -yɔgbv 'wotɪ? ²³ Na yi we -yɔ ni, -in 'tɛ dli kalɔ, 'in -in mi gbunyuuu gaylo nya.»

²⁴ 'In 'Simɔ nɛɛ Piɛlɪ -yɔ Zaan -ylɛ: «Amɪa 'dɛ bhuhɔe -Lagɔ na -nv nya. -Delee gbu -we a gbaa da, we yi 'mi yli.»

²⁵ -Mv 'biɔ, wa bhia -we ka da wa 'yia, we -yɔ -Lagɔgbv gbabɛ, 'in waa -Zezu tietienya 'sɔ yia lobhiti -Zeluzalemv. Wa mi mɪnda, -zugba wa -yɔ -Lagɔgbv gbabɛ mni Samalii 'gbe duun nukplɛ.

Filipv -yɔ Etiopiyu gbelia

²⁶ Jejitapɛɛ 'anzɪ yabhlo nɛɛ Filipv -ylɛ «'Ylv 'wvɔlvda lilisɔlv, 'yoo -we 'bhua -Zeluzalemv, 'in we yia -Gazaagbe 'wv mni, -in -sɔ 'wv, -in mni -mɔ.» -Buse -dɔdv bɛblɛ -gv -wa.

²⁷ -Bha -bhlokpade, Filipv -sɔa 'wv, 'in ɔ yia mni. 'In ɔ -yɔ nyɛ yabhlo yia gbeli, lɛlɛlnyɔ yabhlo -wa. Etiopii -dɔdv -gv 'wlulapɪlɲwɪnɔ Kandasu lubhɔ ɔ nva, 'ɲnumɪlii 'yliyɔzɔnyɔ 'kadu -wa. -Zeluzalemv ɔ yia, ɔ 'ka -Lagɔ bubɔ, ²⁸ 'in ɔ mia ɔ dɔdv -gv lɔmɪnda. Ɔ mi ɔ numɛsvɪn -wotloo 'wv, -zugba ɔ zɛlɪ 'sɛbhɛ -we -Lagɔgbv -falɪpanyɔ *Ezaii cɛlia. ²⁹ -Lagɔ Zuzu nɛɛ Filipv -ylɛ «-In mni, -in nyini -wotloo mia ni -yɔ.»

³⁰ Filipv -yɔ -gwagwɛ yia we -yɔnyini, ɔ 'nva -Lagɔgbv -falɪpanyɔ Ezaii 'sɛbhɛ Etiopiyu mia zɛlɪda ni, 'in ɔ yia ɔ layɪbha. Ɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «-We -na zɛlia dɛ, -na nv we 'wulaa?»

³¹ -Mɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «Nyɛ 'ni 'mi -yla we gwe -sa, sa in 'ka we 'wulanua?» 'In ɔ nɛɛ Filipv -ylɛ: «-In -gbli -wotloo 'wv, -in -di 'mi kwesi la.» ³² -Lagɔsɛbhɛ 'ya -we ɔ mia zɛlɪda mv ni:

«Ɔ 'wlv sa bhlabhle -we wa kwa we 'bhalɪda,

o 'ni nwe gba.
 'In o 'wlv sa *bhlabhleyu -we'e gba,
 we nyanu -godunyɔ 'yu,
 o 'ni nwe gba.

³³ Wa ka o 'wvɔti 'kienyi,
 o 'ni -gvgbvgbanyɔ tiklu 'yi.
 Nyɔɔ 'ka ɔnvɔ 'yuuaa 'di -sa?
 Nu, wa ka o lasa dɔdɔ -gv.»

³⁴ Etiopiyu nɛɛ Filipu -ylae: «-Na zukpa -wa, nyɔɔ ka gbu -Lagɔgbvɔ -falipanyɔ gba sa? O 'dɛɛ gbu -wa yaayu, nyime -putuu gbu o gbaa yi?» ³⁵ Tɔvn Filipu yia we -gusa. 'In o yia wee -Lagɔɛbhɛɛ 'ya kibhe -mini -gv -Zezuu gbu -zɔnvɔ gbagbie bhli o -yla. ³⁶ Wa mi sa mnɔda, 'in wa yia 'yloogblvɔ da yabhlo 'nyu yi, 'in Etiopiyu nɛɛ: «Nyu mia da! Lɛɛ -lu ka 'gbv -in 'na 'ka 'mi batizea?» [³⁷ Filipu nɛɛ o -yla: «Wa mneni wa 'ka -mi batizee, -zugba -in -ka -Zezu dli -gv zɔ dli weee nya.» Etiopiyu nɛɛ: «In zɔ we dli -gv nu, -Zezu Klisi mi -Lagɔɔ 'Yu nya.»]

³⁸ Tɔvn, o yia -wotloo 'yiligbeli, 'in Filipu -yɔ o 'sɔ yia 'nyu lv -bho, 'in Filipu yia o batizee. ³⁹ Da wa 'tlaa 'nyu lv ni, 'in -Lagɔɔ Zuzu yia Filipu -bha lasali, Etiopiyu 'ni 'maslɛn o 'yi. Tɔvn, 'in o yia o 'yloogblv 'wɔbhhu 'mɔna nya. ⁴⁰ Filipu mia ni, -mɔɔ mi Azɔvɔ! -Lagɔgbv -zɔnvɔ o gbaa 'gbenya nɔkplɛ. Danya o plɔla tiklu, o 'ka Sezalee nyini.

9

Sɔlv 'bhiti dli, 'in o yia o 'dɛ -Zezu yoo 'nye
 (Lngb 22.6-16, 26.12-18)

¹ We bhla, Sɔlv gbaa 'kɔmvɔ o 'ka Nyumaa -Kanyɔɔ 'bɔnɔnya 'bha, 'in o yia *-Lagɔɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadɔ 'yia mni -Zeluzalemv. ² 'In o nɛɛ -mɔɔ -yla, -mɔɔ celɔ 'sebhɛnya *-Lagɔɔbudunya 'wvɔ -Damasigbe nɔkplɛ. Nyuma -wa mia -Zezuu 'Yloogblv -gv, o -ka -mɔ wa yi, o kpa wa, we yi nɔkpasia -zɛɔɔ, we yi 'nvnvɔ -zɛɔɔ, ɔ Sɔlv 'ka wa 'llukpe pali, 'in o 'ka wa -Zeluzalemv kwa.

³ O mi sa -Damasɔ mnɔda, o 'ka wee 'gbee nwe -yɔbea yi, tɔvn, san yabhlo yia yali 'bhv, 'in we -nyumali yia o gbeli. ⁴ 'In o yia bhli dɔdɔ, 'in o yia weli yabhlo 'nv. -Mvɔ nɛɛ o -ylae: «Sɔlv, Sɔlv, lɛɛ ka 'gbv -na pali 'mi 'klyie 'wva?»

⁵ 'In o yia we 'bigupali: «Na -Kanyɔ, nyɔɔ -in -mia?»
 «-Ami -Zezu, -in mia 'klyie 'wɔpalɔda, -ami -wa. ⁶ -In -sɔ 'wv, -in pla gbe ni 'wv, 'in -we -in 'kaa lɛnv, wa 'ka we -mi -yla gba.»

⁷ Nyuma -wa -yɔ Sɔlv 'sɔ mia, wa yia 'yiligbe, wa'a -sa gbu -gv nyanɔ nya. Weli -we gbaa 'nv wa nv we, 'in wa'a 'yi nyime yabhlogbɔɔ -yɔ. ⁸ Sɔlv 'kaa dɔdɔ 'wvɔɔ, o 'yili mi -bloda, -zugba o'ɔ 'yi -lu yabhlogbɔɔ -yɔ. O sɔ wa kpa la, 'in wa -yɔ o 'sɔ yia -Damasɔ pla. ⁹ O li 'yili ta, o'ɔ 'yi la, 'in o'ɔ li, o'ɔ 'ma.

¹⁰ -Zugba -Zezuu 'bɔnɔnyɔ yabhlo wa laa Ananiasi o mi -Damasɔ. Nyumaa -Kanyɔ nɛɛ o -yla -mɔ o 'yili 'wv: «Ananiasi!»

'In o yia nvnvɔ, o nɛɛ: «Nyumaa -Kanyɔ, -ami ni.»

¹¹ Nyumaa -Kanyɔ nɛɛ o -ylae: «-In -sɔ 'wv dɛslɛn, -gwele wa laa 'Wusna -Gwele, -in 'plɔli we -gv. -In mni Zudasɔ -budu zɔ, Talisyu yabhlo wa laa Sɔlv, o mi -Lagɔ bhuhɔda, -in 'yibha o -yɔla. ¹² 'In -mɔ o 'yili 'wv, o ka nɔkpasu yabhlo wa laa Ananiasi -yɔyi plada, 'in -mɔɔ yia o sɔnya -gv lapali, 'in o 'ka lalolu 'yi.»

¹³ Ananiasi yia we 'bigupali: «'A! Na -Kanyɔ, in ka 'nv nyuma duun nweɛ ni, nyime ni ka -na nyuma tiklu gbonyuu 'wluo nv -Zeluzalemv. ¹⁴ 'In -seli o yia da, -Lagɔɔbɔnyaa -cian ka we se o 'nye, ni, nyuma weee, -wa gbaa -na 'nvn, o kpa wa, 'in o 'ka wa 'llukpe pali.»

¹⁵ Nyumaa -Kanyɔ nɛɛ o -ylae: «-In mni! Nu, in ka -bha nyime -mɔni -sa na lubhonlv yabhlo nya. Nyuma -wa 'nia Zuifu klaa, wa dɔdɔv 'wlulapɔlɔnya klaa, Izlaelinyuma klaa, o 'ka wa na 'nvn -slolu. ¹⁶ Sa o 'kaa sia na 'nvn 'gbv, na dɛ yia -mvɔ o -slolu.»

¹⁷ Toun, Ananiasi yia mni. O nynthia wee -budu zo, 'in o yia Solu sonya -gu lapali. 'In o nee o -ylae: «Solu, na bheli, da -in mia yida ni, Nyumaa -Kanyo -Zezu ka -mi 'klutlali 'yloogblu. Mo tiea 'mi, -in 'ka lalolu 'yi, 'in Zuzu 'Pupa 'ka -mi ye.» ¹⁸ -Bha -bhlokpade, -lu yabhlo 'bhva Solu 'yliya 'wu gaza -kwikwi 'bhisa, we yia bhli, 'in o yia layiyie lolu bhli. O -saa 'wu, 'in wa yia o batizee. ¹⁹ Toun, o bhia lilie, 'in 'kua yia o 'yli yi.

Solu gbaa -Lagogbu -Damasi

Solu -yo -Zezuu 'binonya ka -tu 'yli sanime nya -Damasi. ²⁰ O yia -bha -bhlokpade -Zezuu gbuv gbagbie bhli *-Lagobudu zo. O nee: «-Zezu mi -Lagoo 'Yu nya.» ²¹ Nyuma -wa 'nua o weli, hwegaga yia wa subha, 'in wa nee: «Nyume o palidaa nyuma -wa gba -Zezuu 'hni 'klyie 'wu, mo 'ni de mu? 'In gbu -gble sa, o 'ni de wa kpaai yi, 'in o 'ka wa -Lagobubonyaa -cian kwaa?»

²² 'Yli weee nya, Solu gbaa -Zezuu gbu 'tite nya. Da o gbaa -Zezu -wa -Lagoo -Bhasanyo ni, Zuifunya mia -Damasi, -we wa 'kaa gba, we 'ni -mi.

²³ 'Yli sanime pia, 'in Zuifu yia 'wulanonu, wa 'ka Solu 'bha. ²⁴ 'In Solu yia we 'nu. 'Yli weee nya, zli -yo sabo, -zugba wa mi gbee plalidanya hweguda, wa 'ka o 'bhaa 'gbu. ²⁵ 'Yli yabhlo nya, sabo, nyuma -wa -yo Solu 'so mia, wa yia o -cice 'wu ladi. 'In wa yia o 'suo -we gbelia 'gbe, we 'wlubita -lali, 'in wa yia o we lu lasibhli.

Solu mi -Zeluzalem

²⁶ Solu nynthia -Zeluzalem ni, 'in o yia -Zezuu 'binonya lubbobhoe layla. -Maa weee yia o sasu bhli. Wa 'yabhlo 'ni we dli 'wudi nu, Solu mi -Zezuu 'binonyo nya. ²⁷ Banabasi yia o 'wubhu, 'in o -yo o 'so yia tietienyaa -gbe mni. 'In o yia wa -yla Solu gbu gba. Sa Solu -yo Nyumaa -Kanyo 'so gbelia, 'in o yia o -yla gbu gba klaa, 'in sa Solu gbaa -Lagogbu -Zezuu 'hni nya -Damasi, -zugba nyano 'ni o dlu -mi, Banabasi yi 'yaa -muv gba wa -yla. ²⁸ -Muv bhla, Solu -yo tietienya mi. O mni, 'in o yia wa -gbe -Zeluzalem, -zugba o gba -Lagogbu Nyumaa -Kanyo 'hni nya, nyano 'ni o dlu -mi. ²⁹ Zuifu -wa gbaa glexweli, o -yo wa yia 'wugbeli, 'in wa yia weli 'wusali. Nu, -maa mi o dideda, wa 'ka o 'bha. ³⁰ -Lagonyuma 'nua sa we, 'in wa yia Solu Sezalegbe 'wu kwa. 'Bhie, wa yia o yoo 'pa Talisigbe nukple.

³¹ -Muv bhla -leglizu -yo -dlow, Zudee -yo Galilee -yo Samalii -dudu weee -gu. -Zugba wa teman dli, 'in wa zu Nyumaa -Kanyo 'nuhwe. 'In Zuzu 'Pupa yia wa 'wusa, 'in wa yia 'wuzumane bhli.

Eneee puepuegbu

³² We -ka Pieli, -moo mia dudu weee -gu 'plilida -Lagonyuma 'wotalie nya. 'Yli yabhlo nya, 'in o yia -Lagonyuma -wa mia Lidaagbe nukplee -gbe mni. ³³ 'In o yia -mo nyume yabhlo wa laa Enee 'yi, -zugba -moo pi -moo -bita -gu la -zu gbeta, o 'kukuee 'gbu. ³⁴ Pieli nee o -ylae: «Enee! -Zezu Klisti ka -mi pue. -In -so 'wu, -in gli -na -bita -na 'de nya.» -Bha -bhlokpade Enee -saa 'wu. ³⁵ Lidaa -nyuma weee -yo Saloon -dudu -gu -nyuma weee 'yia o -yo nada ni, 'in wa yia -Lago pla.

Tabitaa saa 'wu tilitie lu

³⁶ Nu, 'hwno yabhlo mi -Zopeegbe 'wu, -Zezuu 'binohwno o mia. 'Mo wa laa Tabitaa, we ji -wa «lue» * glexweli 'wu. 'Yli weee nya, o nua gbuzonu gbu le, 'in o bea bobabhanya -yo. ³⁷ 'Yli yabhlo nya, 'in o yia gu bhli, 'in o yia tli. Wa budoa o 'kwie, wa yia we lapali -budu 'wlu, -mo komi yabhlo zo. ³⁸ -Zezuu 'binonya -wa mia -Zopee, wa ka 'nu nu, Pieli mi Lidaagbe 'wu, -we mia -Zopee kwesi. Wa yia nyuma 'so tie, nu, wa mni o laa weli ni nya: «-Na zukpa -wa, -in 'na -gweli -mo -ni. -In yi!»

³⁹ Toun, Pieli -saa 'wu, 'in o -yo wa yia mni. Da o nynthia -mo, 'in wa yia o wee komi -we mia -budu 'wlu zo kwa. -Dugbarhwni weee bea o kwesi wie nya. Zobana -yo -bana -we Tabitaa nua le, -zugba o -ga 'yliyoo, 'mu wa -slolua o 'klv. ⁴⁰ Pieli wlelia nyuma weee -budu zo, o kulua 'kukolu 'yli, 'in o yia -Lago bhuhoe. O 'bhitia 'kwiee gbegeun, 'in o nee: «Tabitaa, a -so 'wu!» Tabitaa -bloa 'yli, o 'yia Pieli -yo, 'in o yia 'wuso, o yia ladi.

* 9:36 -Dokasi.

⁴¹ Pieli kpalia ɔ sɔ -yɔ, 'in ɔ yia ɔ 'wobhu. ɔ laa -Lagɔnyuma -yɔ -dugbanwɔni, 'in ɔ yia ɔ wa 'klɔslolu, -zugba ɔ -ga 'yliyɔ. ⁴² -Zopeegbe 'wɔ -nyuma weee yia we 'nu. -Bha nyuma duun zva Nyumaa -Kanyɔ dli -gv. ⁴³ Pieli ka 'yli sanumɛ li -mɔ -Zopee, -zelibhanyɔ yabhlo wa laa 'Simɔɔ -gbe.

10

Kɔlɔnɛi 'ylikakɛ Sezalegbe 'wɔ

¹ -Mɔ Sezalee, nukpasu yabhlo mi -mɔ, 'mɔ wa laa Kɔlɔnɛi. Wlɔmɔv 'slɔjaa 'wlu ta lu -slɔja glɔ gbu -zakpa -bhlo wa laa Italii -nyuma, wa 'yugalinyɔ ɔ -mia. ² Nukpasu -mɔni, -Lagɔ ɔ zva -bha. 'In ɔ -yɔ ɔ -budunwɛɛ -nyuma sɔ sɔa -Lagɔ. Zuifɔv bobabhanya duun ɔ saa 'wɔ. 'In ɔ bhuhhoea -Lagɔ 'kɔmɔv. ³ 'Yli yabhlo nya, jibheza, lɛlu tanɔ nya, -Lagɔɔ 'anzi yabhlo yia ɔ 'klɔtlali ɔ 'yli 'wɔ. Kɔlɔnɛi yia we -yɔyɔ vaa. 'In -mɔv yia ɔ -gbe pla. 'In we nɛɛ ɔ -ylɛ: «Kɔlɔnɛi!»

⁴ ɔ ylaa -Lagɔɔ 'anzi tenyii, 'in -nyanɔgbɔ yia ɔ -kpali. ɔ nɛɛ we -ylɛ: «Na -Kanyɔ, lɛɛ -lu we -ma?»

-Lagɔɔ 'anzi yia we 'bigɔpali ɔ -ylɛ: «-Na -Lagɔɔ bhuhhoe weli -yɔ zɔzɔnɔnya -in nva bobabhanya -yla lɛ, -Lagɔ ka we gbu -yɔnɔwɔnu. ɔ 'ni -mi 'wudlu. ⁵ -In tie deslɛɛn nyuma -Zopee, nyumɛ yabhlo mi -bha, 'mɔ wa laa Simɔ Pieli. Wa -yɔ ɔ 'ka yi. ⁶ -Zelibhanyɔ wa laa 'Simɔɔ, ɔ ka -budu mia gumunyuu -gɔgɔ -gv ni, ɔ -gbe Pieli mia.» ⁷ Da -Lagɔɔ 'anzi -we -laa ɔ weli mɔni, tɔn, 'in Kɔlɔnɛi yia ɔ zɔlubhonɔnya 'sɔ -yɔ ɔ 'slɔjayu yabhlo mia ɔ lubho nɔda la. Nu, ɔ 'slɔjayu mia, -Lagɔ -mɔɔ zɔ 'yaa -bha. ⁸ Gbu -we 'plia, ɔ gbaa we 'bigɔ wa -yla weee 'bhie, ɔ yia wa tie -Zopee.

Pielu 'ylikakɛ -Zopeegbe nukple

⁹ We zli zlia, da wa mia -slɔ 'yloogblɔ, 'in wa mi -Zopee -yɔ ɔpada, -bha Pieli -gblaa -budu 'wlu*. Midiii gbɛgbɛn, ɔ -gblaa -mɔ, 'in ɔ 'ka -Lagɔ bhuhhoe. ¹⁰ -Slɛɛn, nɔwɔ 'bhaa ɔ, ɔ 'yibha ɔ 'ka li. Da wa mia ɔ -yla lililu pida, -bha -lu yabhlo -Lagɔ 'paa yoo yia ɔ 'yli -gv. ¹¹ ɔ 'yia yali -yɔ nɔwɛ -kalida, -bha -lu yabhlo 'bhɔva -mɔ. Wee -lu mia, we 'wlu sa 'naa 'kadu, mɔ 'bhɔva yali, nɛɛ -lu wa kpa la gwɔgwɔ -mnua 'yli, 'in we yia kwli. ¹² 'In nɔma weee -we kaa 'lali -mnua klaa, lagbizeli -nɔma klaa, we -yɔ zia weee mi we 'wɔ. ¹³ Weli yabhlo nɛɛ ɔ -ylɛ: «Pieli, -in -sɔ 'wɔ, -in 'bha, 'in -in 'ka li!»

¹⁴ Nu, Pieli 'palia we 'bigɔ: «'Ao! -Innya! Na -Kanyɔ, -we ka gbu -wa, in 'nia -slɔ pɔnkanumɛ -yɔ -na -gba li.»

¹⁵ Wee weli -bhlokpade -zakpa 'sɔnɔ yia gba, we nɛɛ: «-We -Lagɔ tia 'wɔ 'wlalaa ni, -mi 'na 'yli we pɔnkalu 'bhisa -ni.» ¹⁶ We 'plili 'wɔ la -zakpa ta, 'in we -lu yia yali lɔmni.

¹⁷ Nu, -we ɔ 'yia dɛ ɔ 'yli 'wɔ, we 'ji Pieli 'yibhaa ɔ 'dɛ la, 'lee sa -mɔv 'ji 'ka -mia? Wee bhla ni nya, nyuma -wa Kɔlɔnɛi tiea, wa yia 'Simɔɔ -budu -yɔlayibha. Nu, -slɛɛn wa mi ɔ -buduu klolo nɔwɛɛ. ¹⁸ Wa laa, 'in wa yia layibha: «Lee -budu ni nɔwɛɛ Simɔ Pieli mia yi?»

¹⁹ Pieli mi -slɔ -we ɔ 'yia ɔ 'yli 'wɔ, we 'ji -gv 'wlukɔvɔn lapɔpalida, -bha -Lagɔɔ Zuzu gbaa ɔ -ylɛ: «-In -tali, nyuma ta mi -na da -talida. ²⁰ -In -sɔ 'wɔ, -in 'sibhli la. 'In -in 'na kpekeli -ni, -in -yɔ wa 'sɔ mni, -ami tiea wa.»

²¹ Pieli 'sibhli la, 'in ɔ nɛɛ waa nyuma -ylɛ: «Nyumɛ yabhlo da a mia -talida yi? -Ami -wa. -A 'nu -mɔ? Lɛɛ gbu 'wɔ a yi -nya?»

²² Wa nɛɛ ɔ -ylɛ: «Kɔlɔnɛi -ɔ -wa Wlɔmɔv 'slɔjaa glɔ gbuu 'yugalinyɔ ni, mɔ tiea -an. Nyumɛ tiklu -wa, 'in ɔ zva -Lagɔ 'nɔnɔwɛ. Zuifɔv dudu -gv -nyuma weee saa ɔ zɔzɔnɔv 'di. 'Yli yabhlo nya, -Lagɔɔ 'anzi yabhlo yia ɔ 'tɔlva yi. Nu, ɔ tie -mi nyuma 'wɔ. Wa la -mi, -in yi ɔ -gbe, 'in weli nya -in 'kaa gba, ɔ 'ka we yukwli pɔlv.» ²³ Tɔn, Pieli yia wa 'wobhu ɔ 'lakpanya nya, 'in wa yia ɔ -gbe -gv.

Zli zlia, 'in Pieli yia 'wɔsɔ. 'In ɔ -yɔ wa 'sɔ yia mni. -Lagɔbhelia -tɔlva -wa mia -Zopee, -maa yia wa yoo kwa. ²⁴ We zli 'sɔnɔ zlia ni, 'in wa yia Sezalee nyini. Kɔlɔnɛi ka ɔ -budunwɛɛ -nyuma -yɔ ɔ jijli -talea la. Wa ka 'wlugbeli ɔ -budu zɔ, -zugba wa wɔ Pieli.

* 10:9 Wee -buduu -ba -bedlɛɛ.

²⁵ Da Pieli nynthia Kòlòneù -budunwée, ò 'ka plaa yi, -bha Kòlòneù yia ò yoo -saa. 'In ò yia 'wukwli tenyii, ò 'ka Pieli fusa, -mòò 'nòhwezuzve nya. ²⁶ 'In Pieli yia ò 'wubhu. Ò nɛɛ ò -ylaɛ: «-In -sò 'wu, nu, nyime -amì -mì 'ya.» ²⁷ 'Bhie, ò yia gbada -tu Kòlòneù nya. 'In ò yia -budu zò pla. Pieli yia nyumaa -zlo -yòyì 'wlugbelida. ²⁸ Ò nɛɛ wa -ylaɛ: «A -yì we 'ji nu, we se 'nì Zuifv -yla -mì, ò -yò -ò 'nua -Lagò -yì 'ka ladì. 'In ò 'nì we se -ka, ò 'ka -mòò -budu zò pla. -Lagò ka 'mì we 'klvslolu nu, in 'na ylali nyime yabhlogbòò pùnkanyò -yò titinanyò 'bhisa -nì. ²⁹ We 'dɛɛ 'gbv, da a laa 'mì, 'in in yia yi, 'in in 'nua -gla zv. -We ka 'gbv a yia 'mì la, in 'yibha in 'ka we 'nv.»

³⁰ Kòlòneù yia we 'bigupali: «We 'yì -mnua nì, wee lèlì -bhlokpade nya, 'yìlgbagbu lèlu tanv nya, in mì -Lagò bhuhòeda na 'dɛɛ -gbɛ. -Bha -bhlokpade nyime yabhlo kaa lilibana 'wv tlatia 'mì 'klv. ³¹ 'In ò nɛɛ 'mì -ylaɛ: «Kòlòneù, -Lagò ka -na -Lagòò bhuhòe wèlì -yòhwnu. Ò 'nì zuzònv -we -in nua bobabhanya -yla lè 'wvdlv. ³² -In tie nyuma -Zopee, Simò Pieli -gbɛ wa -yò ò 'ka yi. -Zelibhanyò wa laa 'Simòò, -ò ka -budu mia gumunyu -gògò -gv nì, ò -gbɛ Pieli mia.» ³³ -Bha -bhlokpade in tiea nyuma, wa mnì -mì 'bv, 'in -in yia yiyigbu -yòhwnu. -A 'dɛ weee mì -slɛɛn -seli -Lagò 'yu, -a 'ka -we Nyumaa -Kanyò zva -mì hwee yukwli pulv.»

Pieli gbaa Kòlòneù -budunwée

³⁴ Tòvn, Pieli 'bhua wèlì 'wv, 'in ò nɛɛ: «-Slɛɛn, in ka we 'jyibheli gbuzònv sa nu, -Lagò'ò gbuzì nyuma 'wv. ³⁵ Nu, wèlì -gnv -bhlo -bhlo 'wv, nyime -ò zva -Lagò 'nòhwe, 'in ò nua gbv tiklu lè, mò nanua -Lagò dvdv. ³⁶ -Lagò ka ò wèlì Izlaelnyuma yoo 'pa. Nu, wèlì -zònv -wa. 'In -Zezu Klisu 'gbv, -a 'ka 'wvutvte -dlòò 'yì -Lagòò -gbɛ. Òò -Zezu -wa nyuma weee -Kanyò. ³⁷ Bhla -we nya 'Zan *-Batìsì gbaa nyuma -yla: «A yì, in 'ka ain batizee», we bhla wee wèlì -mnì dia gwe Galilee. 'In, -muv 'bigv, -we nua lè Zudee -dvdv -gv da weee, amiaa 'dɛ -yì we 'ji. ³⁸ Sa -Lagò hwnaa Nazaletiyu -Zezu Zuzu 'Pupa 'tite nya, a -yì we 'ji. Sa -Zezu 'plilia dvdv weee -gv gbuzònv lènv nya, 'in sa ò jipea nyuma weee -wa '*Kuzu mia 'klyte 'wupalida, a -yì 'ya -muv 'ji. -We ka gbv -wa, -Lagò -yò ò 'sò mì.

³⁹ «-We weee ò nua lè Zuifv dvdv -gv -yò -Zeluzalemv, -amia mì we dayinya nya. Wa ka 'ya ò 'bha ò *su -gv lakolve nya. ⁴⁰ 'In 'yì 'sò we taa zli, -Lagò yia ò 'wubhu tìtlinya lv. 'In ò yia we lènv, ò 'ka -amia ò tietienya 'klvtlali. ⁴¹ We 'nì nyuma weee 'yì ò, -amia -Lagò -saa -bha 'cìn ò gbuv dayinya nya, -amia -wa. Da -Lagò 'bhua ò 'wv tìtlinya lv, -amia -yò ò lia, 'in -a -yò ò yia 'ma. ⁴² -Zezu nɛɛ -ain -yla, -a gba -Lagògbv nyuma -yla, 'in -a gba nu, 'mò -Lagò palia la, ò 'ka tìtlinya -yò 'yliyòganyaa -yògbv 'wubhu. ⁴³ -Lagògbv -falpanya weee ka ò gbuv dayigbu gba. Wa nɛɛ: «Nyime -ò -ka -Zezu dli -gv zv, 'in -Lagò tia -mòò -yògbv 'wv, -Zezuu 'hnu 'tite 'gbv.» »

Nyuma -wa 'nua Zuifv, Zuzu 'Pupa ka wa -gv lasibhli

⁴⁴ Bhla -we nya Pieli mia gbada, -wa mia ò wèlì yukwli puluda, 'in Zuzu 'Pupa yia wa -gv lasibhli. ⁴⁵ Zuifv -Lagònyuma -wa -yò Pieli 'sò nòò, -maa 'ya we -yò nu, -Lagò ka -wa 'nua Zuifv Zuzu 'Pupa -gv lamneni, 'in hwegaga yia wa subha. ⁴⁶ 'In -Lagònyuma yia waa nyuma hwee wèlì -putunya 'nv, -zugba wa mnì -Lagòò 'hnu 'kadv.

⁴⁷ 'In Pieli nɛɛ: «Nyuma Zuzu 'Pupa 'sibhli -gv la -ain 'bhisa, -a mnèni -a 'ka gba wa 'na batizeli wa 'nyu nya -nu?» ⁴⁸ 'In Pieli nɛɛ, wa batizee wa -Zezu Klisu 'hnu nya. 'In wa 'dɛ weee nɛɛ Pieli -yla, ò -yò wa 'sò -tu 'yì sanume nya.

11

*Pòlv saa 'bigv dì -Zeluzalemv leglizì -yla

¹ -Zezuu tietienya -yò -Lagòbhelia -wa mia Zudee -dvdv -gv ka 'nv nu, nyuma -wa 'nua Zuifv, wa ka -Lagògbv -yòhwnu. ² Da Pieli yia lv -Zeluzalemv, -Lagònyuma -wa mia Zuifv nya, 'in -maa yia ò tv dli. ³ Wa nɛɛ: «-In ka nyuma 'nua knì 'wv mu -gbɛ pla* , 'in -in -yò wa 'sò yia li!»

* 11:3 Glèkwèlì nɛɛ «knìplanya».

⁴ -Bha Pieli gbaa wa -yla, -we 'plia -bhlo -bhlo, we bhlili we gwedida, o nɛɛ wa -yla:
⁵ «'Yli yabhlo nya, in mi -Zopeegbe 'wu, da in mia -Lago bhubhoeda, 'in -lu yabhlo -Lago
 'paa yoo yia na 'yli -gu yi. Wee 'yli 'wu, in 'yia -lu yabhlo -yo, -zugba we sibhli la na
 gbɛgbɛin. Wee -lu 'wɔ sa 'naa 'kadu. We mi lakpada we gwigwi -mnua 'yli, -zugba we
 bhv yali, 'in we yia 'mi kwesi nyini. ⁶ In ylaa we nukple tenyii, 'in in yia numa kaa 'lali
 -mnua klaa, -fliinuma klaa, lagbizeli -numa klaa, 'zianya klaa -yoyi. ⁷ Toun, 'in in yia weli
 yabhlo 'nu, we nɛɛ 'mi -yla: <Pieli, -in -so 'wu, -in 'bha, 'in -in 'ka li!»

⁸ «'In in nɛɛ: <'Ao, na -Kanyo, -innya! In -ka bhaa 'wɔ, puunkalu -yo -na -gba 'ni -slo
 na nɔwɛɛ pla.»

⁹ «'In we 'sonu nya, wee weli yia yali 'bhv, 'in we nɛɛ 'mi -yla: <-We -Lago tia 'wu 'wlalaa
 ni, -mi 'na 'yili we puunkalu 'bhisa -ni.» ¹⁰ We nu 'sa -zakpa ta. 'Bhie, we 'de weee yia yali
 lɔmni.

¹¹ «We bhla toun, nyuma ta -wa 'bhva Sezalee, -wa wa tiea 'mi 'wu, -budu -we nɔwɛɛ in
 mia, 'in wa yia -bha nyini. ¹² -Lagoo Zuzu nɛɛ 'mi -ylaɛ: <-In 'na gbizili nyuma 'wu -ni, -in
 -yo wa 'so mni.» -Amiaa -Lagobhelia gbelibhlo -wa -yo 'mi 'so yia da -seli ni, ma kwaa
 'mi yoo Sezalee. 'In -a 'de weee yia Koloneu -budu zo pla. ¹³ -We ylia Koloneu ni, o yia we
 gba -aun -yla. Sa o 'yia o -budu zo -Lagoo 'anzi 'yiligbeda, 'in -muv yia o -yla gba: <-In tie
 nyuma -Zopee, nyume wa laa Simo Pieli, wa -yo o 'so 'ka yi. ¹⁴ Sa -in 'kaa nu, 'in -in -yo -na
 -budunɔwɛɛ -nyuma 'kaa gbu 'wobhu, o 'ka -mi -yla we gba.»

¹⁵ «Da in bhliia wa -yla gbu -gbagbie, 'in Zuzu 'Pupa yia wa -gu lasibhli. Sa we 'sibhliia
 -amia -gu la we gwedilida, 'sa. ¹⁶ Toun, Nyumaa -Kanyoo weli o gbaa zlime, 'in we yia 'mi
 dlu lasibhli: <*Zaan ka batizee 'nyu nya, nu, -Lago 'ka aun batizee Zuzu 'Pupa nya.» ¹⁷ Zli
 -a nɔwnua Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisu gbu -yo, 'in -Lago yia o Zuzu 'Pupa -aun 'nye. 'Sa
 -Lago 'nye 'yaa wamia o Zuzu 'Pupa. Nyoo -ami mia, 'in in 'ka gba -we -Lago 'kaa lenu, o
 'na nunu we le -nia?»

¹⁸ -Lagonyuma 'nva welynua -mini, 'in we yia wa dli zobeli -dloo. Wa -mnunia -Lagoo
 'hni, 'in wa nɛɛ: «Gbuzonu -wa, nyuma -wa 'nia Zuifu, -Lago ka se wa 'nye, wa 'ka wa dli
 'bhiti, 'in wa 'ka 'yliyogagie -zonu 'yi.»

Antiosu -Lagonyuma

¹⁹ Etienu tlitlie 'bigu, 'in wa yia -Lagonyuma 'klyie 'wupalie bhli. 'In -maa yia lamneni
 da weee. Tolva mni Fenisi, Siplu -yo Antiosu. 'In wa -ka -Lagogbu gbaa mni, Zuifu
 'dekpuu -yla wa gbaa we. ²⁰ -Muv bhla, Siplu -yo Silenu -Lagonyuma tolva ka Antiosu yi,
 -zugba wa gba Nyumaa -Kanyo -Zezuu gbuzonu gbu, nyuma -wa 'nia Zuifu -yla. ²¹ -Lagoo
 'tite -yo wa 'so mu 'gbu, nyuma duun yia wa weli -gu lanwnunu. 'In wa yia wa 'de -Lago
 yoo 'nye.

²² -Zeluzalemuv *leglizi 'nva gbunya -mini, toun, wa yia Banabasi tie Antiosu. ²³ Da o
 nynia -mo, sa -Lago nva -Lagonyuma 'nani 'wu, o 'yia we -yo, o yia we 'muna li. 'In o yia
 wa 'de weee 'kuayli 'pa, nu, wa -tu -Lago 'wu dli weee nya tiklu. ²⁴ Banabasi mi nyume
 -zonu nya, Zuzu 'Pupa ka o ye, 'in o kaa dli. 'In we 'gbu nyumaa -zlo yi 'yaa -maa 'de -Lago
 yoo 'nye.

²⁵ -Muv 'bigu, Banabasi yia Soluv datatia mni Talisi. ²⁶ Da o 'yia o, 'in o -yo o 'so yia
 Antiosu yi. Wa 'de 'so li -bha -zu -bhlo waa -Lagonyumaa -gbe, -zugba wa slolu nyumaa
 -zlo dli -zu gbu. Nu, Antiosugbe 'wu wa laa -Zezuu 'binonya Kletien tiatia.

²⁷ We bhla, -Lagogbuu -falupanya tolva 'bhva -Zeluzalemv, 'in wa yia Antiosu yi. ²⁸ Wa
 'yabhlo wa laa Agabusi -soa 'wu -Lagoo Zuzu nya, o nɛɛ, nɔwɛɛ 'kadu yia dayli yia dudv weee
 -gu. 'In wee nɔwɛɛ yia yi bhla -we nya Klodv mia nyumaa 'wlulapilinyo 'kadu nya. ²⁹ 'In,
 -Zezuu 'binonya yia gbu pupali nu, -o -ka -mi -we o -ka 'yi, o wla we, wa 'ka we yoo 'pa,
 -Lagonyuma mia Zudee dudv -gu wa 'wusalu nya. ³⁰ 'Sa waa -Zezuu 'binonya nva we.
 -We wa 'yia, 'in wa yia we Banabasi -yo Solv yoo 'nye, 'in -maa yia we leglizi nyuma kpasu
 kwa Zudee.

12

Wa 'bhaa *'Zake, 'in wa yia Pieli -kaslu 'wopa

¹We bhla, nyumaa 'wlulapilunyɔ Ewloɔv bhlia leglizɔ nyuma tɔlva 'klyie 'wupalie. ²'In ɔ yia Zaaan bheli *'Zake 'bha tvgvgble nya. ³'In da ɔ 'yia we -yɔ nu, we namɔ Zuifu dudu, 'in ɔ yi 'yaa Pieli kpa, *'Floo -we 'nia gɔɔ -yɔ -kaa 'fetu bhla. ⁴Ewloɔv kpa Pieli, 'in ɔ yia ɔ -kaslu 'wopa. 'In ɔ nɛɛ 'sluja -mnvaa -zakpa -mnva -yla, -maa -ku ɔ ŋwɛ. ɔ 'yibha ɔ 'ka ɔ -yɔgbu 'wɔbhu nyuma 'yu, *'Wuzitiyɔlu 'fetu bhia zɔ. ⁵'Sloja mɔ Pieli ŋwekuda -kaslobudu zɔ, 'in leglizɔ yia -Lagɔ bhuhhoeda -tu tiklu ɔ 'gbu.

-Lagɔɔ 'anzi -saa Pieli -kaslobudu zɔ

⁶Yɔ -we nya Ewloɔv 'kaa Pieli -yɔgbu 'wɔbhu, we sabɔ, -zugba Pieli mɔ 'yɔlaa 'wɔ 'sluja 'sɔ nyidi. ɔ mɔ netellukpe 'sɔ 'wɔ gbvanda, -zugba -kaslobuduu ŋwekunya 'yiligbe -kaslobudu ŋwɛɛ. ⁷-Bha -bhlokpadɛ Jejitapeɛ 'anzi 'tlala -bha -kaslobudu zɔ, 'in zɔ yia -mɔ slo. ɔ zia Pieli beta yabhlo kwɛ, ɔ ganɔa ɔ, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «-In -sɔ 'wɔ slɔ!» Tɔɔn, netellukpenya yia Pieli sɔ 'wɔbhu, 'in we yia laslo.

⁸'In -Lagɔɔ 'anzi nɛɛ ɔ -ylae: «-In ji -na -jɔlaa, -in -pla -na -sakwla 'bhu 'wɔ, -in -gba we 'llukpe!» Pieli yia we 'nɔŋwɛ zɔ. 'In -Lagɔɔ 'anzi yia we -gudi ɔ -ylae: «-In -pla -na -bana 'wɔ, 'in -in yi 'mɔ 'bɔ.»

⁹Pieli mɔ -Lagɔɔ 'anzi 'bɔ, 'in ɔ yia -kaslobudu zɔ 'tla. -We -Lagɔɔ 'anzi mia lenuda, ɔmɔ dlu we 'mɔ gbuzɔnɔ, 'yɔlaa -ylada ɔ mia. ¹⁰Wa zia -kaslobuduu ŋwekunya tianɔ -yɔ 'sɔnɔ -gu, 'in nɛɛɛ -klolo -we -galia 'gbe, 'in wa yia we -yɔ nɔni. Wee klolo -kalia we 'dɛ nya wa 'yu, 'in wa yia 'tla. Wa kwaa yoo yabhlo -sɛ, tɔɔn, 'in -Lagɔɔ 'anzi yia Pieli kwesi 'bhu.

¹¹Tɔɔn, -we 'plia Pieli yibhelia we 'ji, 'in ɔ nɛɛ ɔ dli zɔɛ: «-Sɛɛn na yi we -yɔ nu, gbuzɔnɔ -wa: Jejitape ka ɔ 'anzi tie, 'in ɔ yia 'mɔ Ewloɔv 'tite kwɛɛ -sa. Gbunyuu Zuifu pupalia na 'gbu, 'in ɔ yi 'yaa 'mɔ -mɔv zɔ -sa.»

¹²Da Pieli 'nva wee gbu 'wɔla, 'in ɔ yia Zaan wa laa Maliku 'nyaa Maliii -budunwɛɛ mɔ. Da -Lagɔnyuma duun gbelia 'wlu, -zugba wa bhuhhoe -Lagɔ ɔ 'gbu. ¹³Pieli bhlia -buduu klolo, lubhonɔŋwɔnɔ wa laa Wloɔv, 'in -mɔɔ yia -bha -tala yi. ¹⁴ɔ yibhelia Pieli wɛɛ, ɔ mɔ 'mɔna lidaa 'gbu, ɔ 'nɔ -budu -kali. 'In ɔ -yɔ gwagwɛ yia gbaa mɔ nyuma tɔlva -ylae: «Pieli mɔ -budunwɛɛ!» ¹⁵Wa nɛɛ ɔ -ylae: «-Sabhe bhaa ain yi?» 'In ɔ nɛɛ wa -yla: «Gbuzɔnɔ -wa!» Tɔɔn, 'in wa nɛɛ: «-Zugba ɔ zuzu -wa!»

¹⁶-Mɔv bhla, -zugba Pieli bhlia klolo -bhloo 'dɛ. Da wa -kalia -bha, wa 'yia ɔ -yɔ, 'in ŋwegaga yia wa subha. ¹⁷'In Pieli yia wa -yla sɔ 'pa, a 'mu ŋwɛ. 'In sa Jejitape wlelia ɔ -kaslobudu zɔ, 'in ɔ yia we 'bɔgu gba wa -yla. 'In ɔ nɛɛ 'ya wa -ylae: «A gba we 'Zake -yɔ -Lagɔbhelia tɔlva -yla.» 'Bhie, ɔ 'tɔlaa, 'in ɔ yia da -putu mɔ.

¹⁸Da zɔ zɔla, 'in 'sluja yia gbugblolu, -zugba wa yibhelia yibhelia laɛ, lɛɛ -lu yɔ Pielia. ¹⁹Ewloɔv nɛɛ wa -tali ɔ da. Wa -talia ɔ da, wa 'nɔ ɔ 'yi. 'In Ewloɔv yia waa -buduu ŋweku -sluja laybha, 'in ɔ nɛɛ wa 'bha wa.

-Mɔv 'bɔgu, ɔ 'bhva Zudee, 'in ɔ yia Sezalee ladia mɔ bhla -sɛɛɛ -nɔ nya.

Ewloɔv ka tli

²⁰Tili -yɔ Sidɔn -nyumaa lililu mia, Ewloɔv dudu -gu we bhva. -Mɔv bhla, Ewloɔv ka wa -yɔ 'cɛ 'pali. Wa bhlia wɛɛ -bhlo, 'in wa yia ɔ komii ŋwekunya Blasitɔsɔ ɔ 'wɔkulu. 'In wa nɛɛ Ewloɔv -ylae: «'Wɔtɔtɔe -dlɔɔ -tu -ain nyidi.»

²¹'In Ewloɔv yia wa -yla 'yɔ zɔ. Wee 'yɔ nɔni, ɔ yia ɔ 'ŋnumɔ -bana 'wɔpla, 'in ɔ yia ɔ gbuwɔbhukpe 'wɔ ladi. 'Bhie, ɔ yia wa -yla gbu lapali -zejila 'wɔ. ²²'In nyuma yia 'wɔkpu: «-Lagɔ yabhlo mia dɛ gbada, -mɔɔ 'nɔ nyumɛ!» ²³Wee bhla -bhloo 'dɛ nya, Jejitapeɛ 'anzi yia Ewloɔv bhiti, ɔ 'nɔ -Lagɔɔ 'ŋmɔ -mnunu 'gbu. 'In -mna yia ɔ li, 'in ɔ yia tli.

²⁴We bhla, -zugba -Lagɔwɛɛ -yɔ -gɔwɔlaylimante mɔ, 'in nyuma nyɛ wa 'dɛ -Lagɔ yoo.

²⁵Da Banabasɔ -yɔ Sɔlv bhia wa lubho, 'in wa yia -Zeluzalemɔ lubhiti. Wa yia 'Zan Maliku 'wɔbhu, 'in wa -yɔ ɔ 'sɔ yia mɔ.

13

Zuzu 'Pupa tiea Banabasi -yo Solu

¹ Antiosu leglizi 'wu, -Lagobu -falpanya -yo nyumaa gbuslolunya mia -bha. Wa nni nu: Banabasi, 'Simeo wa laa nyume -ylukpa, Silenyu Lusiusu, nyumaa 'wlulapilinyo Ewlodu Antipasuu jijli -tale Manaee -yo Solu. ² 'Yli yabhloo zli, da wa mia -Lago bhuhhoeda, -zugba wa pla 'sun, Zuzu 'Pupa nee wa -ylae: «A -sa -bha Banabasi -yo Solu wa 'de saa, lubho -we ka 'gbu in yia wa la, wa 'ka we nu.» ³ Wa yia 'sun -plada -yo -Lago -bhuhhoeda -tu. -Muu 'bigu, 'in wa yia Banabasi -yo Solu so 'wluo lapali, 'bhie, wa yia wa 'yitide, 'in wa yia mni.

⁴ Zuzu 'Pupa tiea Banabasi -yo Solu, 'in wa yia Selusii mni, -bha wa 'bhua 'glu 'wu. 'In 'nyunyidudu wa laa Siplu, wa yia -mo mni. ⁵ Da wa nynia Salamini, 'in wa yia -Lagobu gbagbie bhli Zuifvu -Lagobudunya zo. 'Zan Maliki -yo wa 'so mi, -zugba o sa wa 'wu.

⁶ Wa -dia 'nyunyidudu 'wu, 'in wa yia Pafosugbe nukple nyini. -Mo wa -yo -dlabha -lenonyo yabhlo wa laa Baali -Zezu gbelia. Zuifvu, -o laa o 'de -Lagobu -falpanyo, mo -wa. ⁷ 'Nyunyidudu 'wlulapilinyo Seljiusu Polusu -gbe o -dila la, 'ylimnanyo mo. Oo dudu 'wlulapilinyo laa Banabasi -yo Solu, o 'yibha o 'ka -Lagoweli 'nu 'gbu. ⁸ Nu, -dlabha -lenonyo wa laa glekieweli 'wu Elimasi, -mo 'ni 'yibha, 'nyunyidudu 'wlulapilinyo nwnu -Lagobu -yo, we 'gbu o yia Banabasi -yo Solu tu dila. ⁹ Zuzu 'Pupa yea Solu wa la 'yaa *Polu, o ylaa o Elimasi 'yliya 'wu tenyii, 'in o nee o -ylae: ¹⁰ «Dawli bhabha -yo 'nyii -kanyo, 'Kuzuu 'yu, -o -wa gbuzonu weee tonyume! -In 'nia -Lagoo lenugbu da 'wolasale 'yigbelia yii? ¹¹ -Sleen -in pu yukwli: Jejitape yia -mi bhuta, -in 'ka 'lo. 'In -in 'na 'ka 'ylo -yoyi bhla yabhlo nya.»

-Bha -bhlokpade, Elimasi 'laa, 'in o yia nikpise 'wu -tu, -zugba o bhuhhuli so la, nyime -o 'kaa o so lakpaa datale nya. ¹² Da 'nyunyidudu 'wlulapilinyo 'yia -we 'plia -yo, 'in o yia -Lago -plagbu -yownu. 'In -Lagobu wa mia -sloluda, we yia o dli kwezi bhabha.

Polu -yo Banabasi 'so mnia Antiosu Pisidii -dudu -gu

¹³ Pafosugbe 'wu, Polu -yo o nnonya -bhoa 'glu 'wu, 'in wa yia Pelizigbe nukple mni, Panfilii -dudu -gu. -Bha 'Zan Maliki 'bhua wa 'bi, 'in o yia -Zeluzalemu lumn. ¹⁴ -Muu 'bigu, wa 'bhua Pelizi, 'in wa yia Antiosu mni Pisidii -dudu -gu, bhv -gu. Zuifvu *Nyapeyli nya, 'in wa yia -Lagobudu zo pla, 'in wa yia ladi. ¹⁵ Da wa bhia tite -yo -Lagobu -falpanyaa 'sebhe zelizelie, 'bhie, -Lagobudu -cian nee Polu -yo Banabasi -yla: «Bhelian, we -ka gbu a 'ka gba, 'in a 'ka nyumaa dli latemani, a mneni a 'ka we gba!»

¹⁶ Polu -saa 'wu, o 'paa so, 'in o nee: «Izlaelu nyuma, amia bubaa -Lago, a pulu 'mi yukwli! ¹⁷ Izlaelnyumaa -Lago -sa -bha -amiaa dukpasu, 'in o yia wa zumani da laga 'wu Eziputu -dudu -gu. 'Bhie, o yia wa Eziputu -sa o 'tite nya. ¹⁸ 'In o yia wa zu dudu beblee -gu, we mneni we 'ka -zuv glu 'so nwee nyini. ¹⁹ 'In o yia zva gbeso lasa Kanaa -dudu -gu. 'In o yia -maa dudu o nyuma 'woladlili, 'in we yia -maanv -ze. ²⁰ -Muu li -zuv 'wlu so -zuv glu 'so 'ya kugbua (450).

«'Bhie, o yia -amiaa dukpasu gbuwubhunya 'nyeda -tu tiklu, 'in we yia -Lagobu -falpanyo Samuelu bhla yli.

²¹ «-Muu 'bigu, -amiaa dukpasu yia -Lago wa 'wlulapilinyo -zlali. 'In -Lago yia wa Kisu 'yu Saulu 'nye, Bezamee zwaylinyume nya. -Moo pili wa 'wlu la -zuv glu 'so. ²² -Muu 'bigu, -Lago -saa Solu kwnee, 'in o yia -Davidi o 'bigupali. 'In -Lago nee -Davidu daae: «In ka -Zesee 'yu -Davidi 'yi na dlu da -nyume nya. -We weee in 'yibhaa, le o yia we nua.»

²³ «-Davidu zwaylinyume yabhlo -wa -Zezu, 'mo -Lago -saa -bha *Izlaelu Gbuwusanyo nya. Sa o gbaa zlime we 'sa. ²⁴ -Zezuu yiyie 'yu, Zaan yia Izlaelnyuma weee la. O nee wa -yla: «A 'bhiti amiaa dli, 'in wa 'ka aun batizee.» ²⁵ Da Zaan mia o lubhoo 'wlu 'bhada, 'in o nee: «Amia dli, nyoo in -mia? -Lagoo -Bhasanyo, -o a mia wuda we 'ni -ami. A -tali, yia o yia 'mi luv, 'in, in 'ni we 'klu -ka in 'ka o -sakwlaa 'llukpe -blo.»

²⁶ «Na bhelia, amia Ablaamuu zwaylinyuma, 'in amia mia -seli -Lago bubuee 'gbu, -a 'de weee -yla -Lago 'paa nyumaa gbuwusaweli -muni yoo. ²⁷ Nu, -Zeluzalemu -nyuma -yo wa

'yugalunya 'nɪ -Zezu yibheli *nyumaa Gbuwɔsanyɔ nya. 'In -Lagɔgbɔɔ -falɔpanyaa weli -we wa zɛlia Zuifɔv Nyapɛyɪ weee nya, wa 'nɪ -mɔv 'wolanv. 'In wa yia we lenve gbalɪ -Zezuu 'bhabhie nya. ²⁸ 'In weli -we -gv wa 'kaa ɔ 'bha wa 'nɪ we 'yɪ. 'In wa nɛɛ Pilatɪ -yla, -mɔv 'bha ɔ. ²⁹ -We -Lagɔsɛbhɛ gbaa -Zezuu daa, wa bhɪa we lenve, wa -saa ɔ *su -gv, 'in wa yia ɔ gbawla 'wu ladi. ³⁰ 'In -Lagɔ yia ɔ 'wobhu tɪtlɪnya glaa. ³¹ 'In nyuma -wa -yɔ -Zezu 'sɔ 'bhua Galilee -dɔdɔ -gv, 'in wa yia -Zeluzalemɔ mni, ɔ ka ɔ 'dɛ -maa 'klɔslolu 'yɪ duun nya. -Maa mia -slɛɛn ɔ gbɔdayɪnya, -zugba wa -yɔ ɔ gbɔ -gbagbie mni Izlaɛlɪnyuma -yla.

³² «'In gbuzɔnv -we -Lagɔ gbaa zɪmɛ -amɪaa dukpasɪ -yla, 'mɔ -a yia aɪn -yla gbaa. ³³ -Amɪa, wa 'yuoyua -yla -Lagɔ nua -slɛɛn we lɛ, -Zezuu 'wobhubhue nya tɪtlɪnya glaa. We mɪ ɛlɪda Luɛsɛbhɛɛ lɔvɔ 'sɔnv 'wɛɛ:

<-Mɪ -wa na yu,
'in we 'bhɔ -zɛɛn 'wɔ,
-amɪ -wa -na dide.>

³⁴ -Lagɔ ka zɪmɛ we gba. Nu, -Zezu ɔ yia 'wobhua tɪtlɪnya glaa, 'in ɔ 'na 'ka 'maslɛɛn tɪ. 'In ɔ nɛɛ wee gbɔ -mɪnɪ daɛ:

<-Mɔwɔlɔlɔ -zɔnvɪnya in gbaa in 'ka -Davidɪ 'nyɛ,
'mɔ na yia aɪn 'nyɛa.>

³⁵ We 'gbɔ, we mɪ 'ya ɛlɪda Luɛsɛbhɛɛ da yabhɔɛ:

<-In 'na 'ka -na -mɔwɔlvɪnyɔ 'yɪtɪde
ɔ 'ka 'bhɔka 'wɔ zɛnɪ.>

³⁶ Da nyumaa 'wlulapɪlvɪnyɔ -Davidɪ -gaa 'yɪlvɔ, sa -Lagɔ 'yɪbhaa, 'in ɔ yɪ 'saa ɔ lubho nv. ɔ tɪa, wa 'bhɔlɔa ɔ, ɔ dukpasɪ kwesi, 'in ɔ yia zɛn.

³⁷ «-Zezu 'nɪ glu zɛnɪ, -Lagɔ ka ɔ 'wobhu tɪtlɪnya glaa. ³⁸ Amɪa, bhɛlia, -a nɛɛ aɪn -ylɛɛ: -Zezuu 'gbɔ -Lagɔ tɪa nyumaa -yɔgbɔ 'wɔ. ³⁹ Nu, nyɔvɔ nyɔvɔ -ka -Zezuu gbɔ -yɔvɔwɔ, ɔ 'gbɔ -na gbɔnyuuu 'gba bhua -mɪ 'wɔ. Moizu tɪtɛ 'nɪ mneni we 'ka we aɪn 'wɔ -sa. ⁴⁰ A zɔ amɪaa 'dɛ 'yɪlvɔ, gbɔ -we -Lagɔgbɔɔ -falɔpanya gbaa, we yɪ aɪn yɪ. ⁴¹ -Lagɔ nɛɛ:

<A -talɪ gbɔvɔ 'ylɪlatɪlɪnya,
ɪwɛgaga sɔbhɔa aɪn,
'in a 'bhɔ la.

Nu, gwɛdɪgbɔ na yia lenva amɪaa bhɔa.

Wa -ka we 'dɪ aɪn -salɪ,
a 'na 'ka we la gbuzɔnv.> »

⁴² Da Pɔlv -yɔ Banabasɪ mia -Lagɔbudu zɔ 'tlada, 'in wa nɛɛ wa -ylɛɛ: «Amɪa -a bhɔbhɔe, Zuifɔv Nyapɛyɪ -putu -ka nyɪnɪ, a yɪ a 'ka wee gbɔ -bhɔlɔ 'dɛ gba -aɪn -yla!» ⁴³ Wa bhɪa 'wɔlɔgbɛlie, Zuifɔv -zɔ -yɔ nyuma -putu -wa bubɔa Zuifɔv -Lagɔ, 'in wa yia Pɔlv -yɔ Banabasɪ yoo kwa. Pɔlv -yɔ Banabasɪ mɪ wa -yla gbɔ -gbada, -zugba wa tɛmanɪ wa dɪ la nu, wa 'na 'tɪdelɪ -Lagɔvɔ 'nani 'yɪ -nɪ.

Pɔlv -yɔ Banabasɪ gbaa gbɔ nyuma -wa 'nɪa Zuifɔ -yla

⁴⁴ Zuifɔv Nyapɛyɪ -putu nyɪnɪ, -wa yia -Lagɔwɛlɪ yukwɪ pɔlvɔ, we -tɔ 'wɔ -sɛ, wa 'ka wee 'gbee nɔkpɔla -nyuma ɪwɛɛ nyɪnɪ. ⁴⁵ Zuifɔ 'yɪa nyumaa -zɔ -manɪ -yɔ, 'in zɛnyɪdɪ yɪ wa 'wobho. 'In -we Pɔlv mia gbada, wa bhɪtɪa we saputu sa, -zugba wa vɛlɪ ɔ.

⁴⁶ Pɔlv -yɔ Banabasɪ nɛɛ wa -yla dɪ 'tɪtɛ nyɛɛ: «We mɪ nu, amɪa Zuifɔ -yla wa 'ka yaa -Lagɔgbɔ gba tɪa. 'In a mɪ we kwɛɛ -sada, 'in a nɛɛ amɪaa 'dɛ nya nu, 'yɪlvɔgagɪe -we 'nɪa bhɔlɔlɔda -ka, a 'nɪ we 'yɪvɪe 'klɔ -kaa 'gbɔ, nyuma -wa 'nɪa Zuifɔ, wa gbɛgbɛɪn -a yia mɪnɪa!

⁴⁷ «-We Jɛɪtɛpɛ gbaa -aɪn -yla, mɔ nɪ:
<In ka -mɪ 'yɪlɪgbɛlɪ,
dɔdɔgvɔ -nyuma weee zɪ nya.

'In, -in 'ka nyuma gbɔwɔsa wɛlɪ gba dɔdɔvɔ da weee.> »

⁴⁸ Da nyuma -wa 'nɪa Zuifɔ 'nua wɛlvɪnya -mɪnɪ, 'in wa yia 'muna lɪ, wa yia -Lagɔvɔ 'ɪnɪ -mɪnɪ ɔ wɛlɪ -zɔnvɔ 'gbɔ. 'In -wa -Lagɔ -saa -bha 'cɪn, wa 'ka 'yɪlvɔgagɪe -we 'nɪa bhɔlɔlɔda -ka 'yɪ, 'maa yia -Lagɔvɔ dɪ -gv zɔ.

⁴⁹ 'In Nyumaa -Kanyoo weli yia wee dudu weee -gu lamneni. ⁵⁰ Zuifu 'paa 'hnumni -hwni -wa zua -Lago -bha -yo 'gbee nyuma 'kadu dli yali nu, wa palu Pulu -yo Banabasi 'klyie 'wu. 'In wa yia -maa vu wa dudu -gu. ⁵¹ Da Pulu -yo Banabasi 'kaa wee 'gbe nukple 'bhu, 'in -maa yia -maa bhu -yo *-bhubhui gboto wa 'gbu. 'Bhie, wa yia Ikoniumu mni. ⁵² 'In 'muna -yo Zuzu 'Pupa yia -Zezuu 'binonya ye -mo Antioosu -dudu -gu.

14

Pulu -yo Banabasi mi Ikoniumu

¹ Da Pulu -yo Banabasi nynia Ikoniumu, 'in wa yi 'yaa -meme Zuifuv -Lagobudu zo pla. Wa gbaa -mo -Lagobu sa kpeen kpeen, Zuifu duun -yo -wa 'nia Zuifu, -maa yia -Lago pla. ² Zuifu -wa 'nia -Lagobu -yohwnu, -maa 'bhua nyuma -tolva -wa 'nia Zuifuv dli 'wu, 'in wa 'ka -Lagobhelia -yla gbonyuu lenu. ³ 'In Pulu -yo Banabasi yia -muv bhla Ikoniumu -tu -daan, -zugba wa gba -Lagobu, nyanu yabhlogbo 'ni wa 'wu -mi. 'In -Lago yia wa se 'nye, wa 'ka gwedigbunya -yo gbu 'kadu lenu. Wa gbaa o 'nanu -gu gbu, 'in -Lago yia we -slolu nu, wa weli mi gbuzonu nya.

⁴ 'In wee 'gbee nukpla -nyuma yia 'wudi 'so: tolva -zea Zuifuv -nu, 'in tolva yia -Zezuu tietienyaa -nu -ze. ⁵ Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu, we -yo wa 'yugalunya pupalia gbu, wa 'ka Pulu -yo Banabasi 'klyie 'wupa, 'in wa 'ka wa gboku 'wubha. ⁶ Da waa nyuma 'so 'nua gbu -mni, 'in wa yia -flii -bho. 'In wa yia Likaoni -duduv 'gbenya wa laa Listli -yo Delbu mni, we -yo we kwesi -gbenya 'wu. ⁷ 'In wa yi 'yaa -meme -Lagobu gba.

Pulu -yo Banabasi mi Listli

⁸ Nyume yabhlo mi Listli, ladida o tua 'komu, -we ka gbu -wa, o bhu ka 'ku. 'In wee 'kukue wa gwalila o, o tianu 'ni -slo no. ⁹ 'Yi yabhlo nya, -zugba o pulu Puluv weli yukwli. 'In Pulu yia we -yoyi nu, o dli mi -Zezu -gub 'gbu, o mneni o 'ka 'pu. ¹⁰ Pulu nee o -yla weli 'tite nyae: «-In so 'wu, -in 'yigbe -na bhu -gu tiklu!» 'In oo nyume yia 'woblu, o yia nonve bhli -bha -bhlokpade.

¹¹ Gbunya Pulu nua le da, nyumaa -zlo 'yia we -yo, 'in wa yia 'wukpi Likaoni -nyumaa weli nya: «-Lagonya ka nyuma -ze, we ka -amua -gbe lasibhli!» ¹² Banabasi wa laa -Zeusu, 'in Pulu -wa gbugbanyoo 'gbu, wa yia -moo la Elumesi. ¹³ -Lago wa laa -Zeusu, we -budu 'yigbe wee 'gbee hwe -yo. 'In we bubonyo -yo bhligbonya yia yi, 'in o yia we -kpeli suu -bui nya. O -yo o nyumaa -zlo 'yubha wa 'ka Banabasi -yo Pulu -zila -yo bubulu.

¹⁴ 'In da -Zezuu tietienya Banabasi -yo Pulu 'nua wee gbu -mni, 'in wa yia wa 'wu *-bananya yla. 'In wa -yo gwagwie yia nyumaa -zlo glaa mni 'wukpikpie nyae: ¹⁵ «'Oo! Bheliau, lee -lu ka 'gbu a nu 'sa? Nu, nyuma -amua -mia 'ya amua 'bhisa. -Lagobu -a yia au -yla gbaa. Nu, a 'bhu -sini -kpuanya -mni 'bi, a 'bhiti 'yliyoga -Lagoo gbegbu! Mo nua yali klaa, dudu klaa, gumunyu -yo we lu -lu weee le. ¹⁶ Bha, bhlasabhla, -Lago ka dudugu -nyuma weee 'yitide, 'in wa yia wa 'dax nu 'yoo bhli. ¹⁷ 'In -muv bhla, -Lago yia o 'de -slolu au -yla, o zozonulenve nya 'komu: o lvali yalonyu, 'in amua kpa -li zua. 'In o nyaa au lililu duun, o yelia 'muna au dli zo.» ¹⁸ Banabasi -yo Pulu ka 'klyi, 'in wa yia gbu weee 'bigu 'plili waa nyuma -zlo -yla, nu, wa 'na bubulu wamua -ni, 'bhie -maa yia we -yohwnu lugada.

¹⁹ We bhla Zuifunya 'bhua Antioosu Pisidii -yo Ikoniumu -dudu -gu, wa nynia Listli, 'in wa yia nyumaa -zlo lubho. 'In wa yia -maa dli 'wubhu, 'in wa yia Pulu gboku 'wubha, wa 'ka o 'bhaa 'gbu. 'Bhie, wa yia o 'gbe -gnima kwa, wa mia dlu nu, o ka tli. ²⁰ 'In da -Lagonyuma gbelia Pulu, o yia 'wuso, 'in o yia wee 'gbe nukple lumn. -Muv zli zlia, 'in o -yo Banabasi 'so yia Delbu mni.

Pulu -yo Banabasi 'bhiti lu Silii -dudu -gu

²¹ Pulu -yo Banabasi gbaa -Lagobu Delubugbe nukple, 'in nyuma duun yia -mo -Lago pla. 'Bhie, wa yia lubhiti Listli, Ikoniumu, we -yo Antioosu Pisidii -dudu -gu. ²² 'In wa temania -Lagonyumaa dli la, -zugba wa pa wa 'kuayli, nu, wa zu dli gege. 'In wa nee wa -ylae: «We mi nu, -a 'plili siaste duun lu 'bhie, -a 'ka *-Lagoo nyumaa 'wlulapilie zo pla.» ²³ 'In Pulu

-yɔ Banabasɩ yia nyuma kpasɩ lapalɩ *leglizɩ -bhlo -bhlo zɔ. Wa plaa 'sun, wa bhubhoea -Lagɔ, 'bhie, wa yia waa -Lagɔnyuma -wa zua -Lagɔ dli -gu, -Lagɔ kwɛɛ zɔ.

²⁴ -Muv 'bigu, wa 'plɩtia Pisidii -dɔdɔ -gu, 'in wa yia Panfilii nyini. ²⁵ Wa gbaa -Lagɔgbu Pɛlizigbe nukplɛ, -muv 'bigu, 'in wa yia Atalii mni. ²⁶ -Mɔ wa -gblaa 'glu 'wu Atalii, 'in wa yia Antioṣu lubbhiti Sili -dɔdɔ -gu. -Mɔ wa zua zlɩmɛ wa -Lagɔɔ 'nanɩ kwɛɛ, lubho -we wa bhua da nunvee 'gbu.

²⁷ Da wa nynia Antioṣu, 'in wa yia leglizɩ weee 'wlugbeli. -We weee -Lagɔ nua lɛ wa sɔ nya, 'in sa -Lagɔ -kalia -wa 'nia Zuifu -yla 'yoo, 'in -maa 'ka 'ya -Lagɔ pla, wa yia we -sa 'bigu di nya. ²⁸ 'In Pɔlv -yɔ Banabasɩ yia Antioṣu -tu -daan -Zezuu 'bunɔnya nya.

15

Antioṣugbee -Lagɔnyuma kpɛlia Moizu tite -gu

¹ We bhla -bhlokpade nya, nyuma -tɔlva 'bhua Zudee -dɔdɔ -gu, 'in wa yia Antioṣu mni. Da wa nynia -mɔ, wa yia -Lagɔbhelia gbu -minu slolue bhli, wa nɛɛ: «Sa Moizu tite gbaa, wa 'pa nyuma knɩ 'wu, a 'nɩ 'sa knɩ pla, a 'nɩ mneni a 'ka gbu 'wɔbhɩ!» ² Pɔlv -yɔ Banabasɩ 'nɩ wa wɛli -yɔɣwnu -gbaa, 'in wa -yɔ wa 'sɔ yia wee gbu -minu -gu kpɛli bhabha. We 'gbu, wa yia Pɔlv, Banabasɩ -yɔ Antioṣu -nyuma tɔlva tie -Zeluzalemɩ, 'in wa -yɔ -Zezuu tietienya -yɔ nyuma kpasɩ 'ka wee gbu -minu gba.

³ We 'gbu, wa mɩ mnumnie -gu, 'in leglizɩ yia wa -yɔbɛ, 'in wa yia wa yoo kwa. 'In wa yia Fenisi -yɔ Samalii -dɔdɔ -gu 'plɩli, sa nyuma -wa 'nia Zuifu plaa -Lagɔ, -zugba wa -yɔ we gbagbie mni. 'In wee 'dɔzɔnɩ -minu yia -Lagɔbhelia weee 'mɔna 'kadu 'wɔla.

⁴ Da wa nynia -Zeluzalemɩ, 'in leglizɩ klaa, -Zezuu tietienya klaa, we -yɔ nyuma kpasɩ yia wa 'lakpasu kpa. 'In -we -Lagɔ nua lɛ wa sɔ nya, wa yia we -sa 'bigu di nya -maa -yla.

⁵ Zuifuɩ -zakpa -bhlo wa laa Faliznyuma wa glaa -nyuma tɔlva, -wa zua -Zezu dli -gu -sɔa 'wu, 'in wa nɛɛ: «-Lagɔnyuma -wa 'nia Zuifu, wa 'pa wa knɩ 'wu, 'in wa gba wa -yla, wa zɔ Moizu tite 'nuɣwɛ!»

-Lagɔnyumaa 'wlugbelie -Zeluzalemɩ

⁶ 'In -Zezuu tietienya -yɔ nyuma kpasɩ yia 'wlugbeli, wa 'ka wee gbu -minu 'wɔsisali. ⁷ Wa kpɛlia kpokpo, Pielɩ -sɔa 'wu, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛɛ: «Na bhelia, amiaa 'dɛ -yi we 'ji nu, -Lagɔ ka -bha 'mɩ -sa aɩn glaa, we 'bɩ ka 'wugwɛ, 'in -wa 'nia Zuifu, in 'ka wa -yla -Lagɔgbu gba, wa -ka we 'nu, wa 'ka -Zezu dli -gu zɔ. ⁸ -Lagɔ -ɔ -yia nyumaa dli, ɔ ka we -slolu nu, -wa 'nia Zuifu, ɔ ka wa gbu -yɔɣwnu, 'in ɔ yi 'yaa wamɩ Zuzu 'Pupa 'nyɛ, -amɩ 'bhisa. ⁹ -Lagɔ 'nɩ nyumɛ 'wugbɩzi, -a -yɔ wa 'sɔ nyidi. -We ka gbu -wa, ɔ ka wa dli -yɔwɔlv, wa ka -Zezu dli -gu zɔv 'gbu. ¹⁰ 'In -slɛɛn, lɛɛ -lu ka 'gbu a yla -Lagɔ la? 'In 'gba 'kadu -amɩaa dukpasɩ -yɔ -amɩaa 'dɛ 'nia mneni -a 'ka 'wɔbhɩ, 'in a di we -Zezuu 'bunɔnya 'wluu? ¹¹ -Innya! -A di we dli 'wu nu, Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'nanu 'gbu, -a yia 'pu, wamɩ 'bhisa!»

¹² Tɔvn, nyuma weee yia ɣwɛ 'mu, -zugba wa pulv Banabasɩ -yɔ Pɔlv 'sɔ yukwli. Gwɛdigbu -yɔ gbu 'kadu -Lagɔ nua lɛ wa sɔ nya -wa 'nia Zuifu nyidi, -zugba wa gba we waa nyuma -yla.

*'Zake gbaa nyuma -yla gbu

¹³ Da wa bhua gbagbie, 'in *'Zake yia wɛli 'wɔbhɩ, ɔ nɛɛ: «Na bhelia, a pulv 'mɩ yukwli. ¹⁴ Sa -Lagɔ ylaa tiatia nyuma 'nia Zuifu, 'in ɔ yia -bha nyumaa -zakpa -bhlo -sa wa glaa, -maa 'ka ɔ -nu -zɛ, we gbu 'Simɔɔ gbaa -aɩn -yla. ¹⁵ 'In wee wɛli -minu -yɔ -Lagɔgbu -falɩpanyaa wɛli yia bhli -bhlo. Nu, we mɩ cɛlɩda -Lagɔɛbhɛ 'wɛɛ:

¹⁶ Jejitape nɛɛ:

«-Muv 'bigu,

lv na yia yia ci,

'in -Davidu -budu bhlia,

in 'ka we 'subha lv.

In 'ka we 'subha lv we 'ku -gu,

'in in 'ka we 'yligbeli.

¹⁷ 'In nyumaa pnu weee yia Jejitapeε 'yoo dataha.

Cun, nyuma -wa 'nia Zuifu in laa

wa 'ka na -nu -ze, ma -wa.»

¹⁸ -We Jejitapeε gbaa mv mia de.

Ɔ ka wee gbunya -muni -solulu 'cin,

-muv 'bi ka 'wugwle,

'in 'sa Ɔ mia we lenuda.» »

¹⁹ 'Zake yia we -gudie: «We 'gbu, -we na yia -yɔ, nyuma -wa 'nia Zuifu, -wa plaa -Lago, -a 'na siali wa -ni. ²⁰ Nu, -a celi wa 'wue: wa 'na lili -zila -bubɔnume -ni, we ka pɔun. 'In wa 'na nunu mutnigbu le -ni. Nume -we 'pɔn 'nia 'wutla, we -yɔ numee 'pɔn -tukpa, wa 'na lili we -ni. ²¹ -We ka gbu -wa, bha bhlasabhla, nyuma slolua Moizu tite 'gbe -bhlo -bhlo 'wu, -zugba wa zeli we -Lagɔbudunya zɔ, *Nyapeyli weee nya.»

'Sebhe wa 'paa -Lagɔnyuma 'nia Zuifu yoo

²² Tɔun, -Zezuu tietienya -yɔ nyuma kpasɔ -yɔ leglizɔ weee yia weli -bhlo bhli nu, wa -sa -bha nyuma wa glaa, 'in wa 'ka wa -yɔ Pɔlv -yɔ Banabasɔ tie Antioɔv. 'In wa yia -bha Zudasɔ wa laa Balisabasɔ -yɔ Silasɔ -sa. Wamia nyuma 'sɔ -manɔ, -bha -Lagɔbhelia zua wa.

²³ 'Sebhe wa celia wa zua wa kwee we nukpla -weli ni:

Amia, -amiaa bhelia -Lagɔnyuma 'nia Zuifu, -wa mia Antioɔv gbe nukple, Silii -yɔ Silisi -dɔdɔ -gv, -amia -Zezuu tietienya -yɔ nyuma kpasɔ saa aun fu.

²⁴ -A ka 'nu nu, nyuma ka -amiaa -gbe 'bhv, 'in wa yia amiaa dli sumania mni wa nwee welinya nya. -Amia 'ni wa tie -muv 'wu. ²⁵ We 'gbu, -a yia weli -bhlo bhli, 'in -a yia -bha nyuma -sa, -a 'ka wa tie. 'In wa 'ka -amiaa jijili -talea Banabasɔ -yɔ Pɔlv yoo kwa amiaa -gbe. ²⁶ Waa nyuma 'sɔ ka wa 'pɔpve dli -sa, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu lubhoo nunvee 'gbu. ²⁷ We 'gbu, -a yia Zudasɔ -yɔ Silasɔ tie amiaa -gbe. 'In -we -a celia aun 'wu da, wa 'ka we 'wɔsɔsɔlɔ aun -yla. ²⁸ Nu, Zuzu 'Pupa -yɔ -aun 'sɔ 'ni 'yibha wa di 'gba 'kadu aun 'wlu. Nu, titenya mia da, a zɔ we 'nuhwe, -gla -wa: ²⁹ a 'na lili -zila -bubɔnume -ni, we ka pɔun. Nume 'pɔn -tukpa -yɔ nume -we 'pɔn 'nia 'wutla, a 'na lili we -ni. 'In a 'na nunu mutnigbu le -ni. A -ka we 'nuhwe zɔ, -zugba gbuzɔnɔ a nua le.

-A -sa aun fu.

-Zezuu tietienya nynia Antioɔv gbe 'wu

³⁰ Wa 'tidea waa nyuma -mnuv -manɔ 'yi, 'in -maa yia Antioɔv mni. Wa yia -Lagɔnyuma weee 'wlugbeli, 'in wa yia wee 'sebhe -maa yoo 'nye. ³¹ Wa zelia wee 'sebhe, we yia wa 'muna 'wola, we nukplaweli ka wa 'kuayli 'paa 'gbu. ³² Zudasɔ -yɔ Silasɔ -wa ka de mia -Lagɔgbv -falipanya nya, wa zua -Lagɔbhelia 'di kpokpo, 'in wa yia wa 'kuayli 'pa, 'in wa yia wa dli latemanɔ. ³³ 'Yli sanume 'pla, 'in -Lagɔbhelia yia wa 'yoo 'nye -dlɔɔ. Wa yia -wa tiea zlume wa -gbe lubhiti. [³⁴ Nu, we nanɔ Silasɔ dɔdɔ Ɔ 'ka wa -gbe -tv, 'in Ɔ yia -bha -tv.] ³⁵ We bhla, Pɔlv -yɔ Banabasɔ ka Antioɔv -tv. Wa -yɔ nyumaa -zlo 'sɔ, -zugba wa slolu nyuma, 'in wa gba -Lagɔgbv.

Pɔlv -yɔ Banabasɔ 'bhubbhva -yɔ

³⁶ 'Yli sanume 'pla, 'in Pɔlv neε Banabasɔ -ylaε: «'Gbe weee -we nukple -a -yɔ -Lagɔgbv gbagbie 'pla -a 'bhiti -mɔ lv. -A 'ka -amiaa bhelia 'yi, -de sa wa mi -mɔɔ.» ³⁷ Da wa mia mnida, *Zaan wa laa Maliki, Banabasɔ 'yibha wa -yɔ Ɔ 'sɔ 'ka mni. ³⁸ 'In Pɔlv 'ni we -yɔhwnu, -we ka gbu -wa, Maliki ka zlume wa 'bibhu Panfilii -dɔdɔ -gv, 'in Ɔ 'ni wa kwali, wa -Lagɔlubho 'wu. ³⁹ Kpelle 'kadu yia Pɔlv -yɔ Banabasɔ nyidi -bho, 'in wa yia -yɔbhubbh. Banabasɔ yia Maliki 'wɔbhv, 'in wa yia 'glv 'wɔbhv, 'in 'nyunyididɔdɔ wa laa Siplu, wa yia we -gv mni. ⁴⁰ 'In, Pɔlv -mɔɔ yia -bha Silasɔ -sa. 'In -Lagɔnyuma yia -Lagɔ bhuhoe wa 'de 'sɔɔ -nu nya, nu, Nyumaa -Kanyɔ nu wa 'nanɔ 'wu, 'bhie, wa yia mni. ⁴¹ 'In wa yia Silii -yɔ Silisi -dɔdɔ -gv 'plili, -zugba wa -yɔ leglizinyaa 'kuaylipapie mni.

¹ Pɔlv nynia Delibu -yɔ Lisitli -gbenya nukplɛ, -Zezuu 'bunonyo yabhlo wa laa Timotee, -zugba ɔ mi -mɔ. Zuifvɔwɔnɔ ɔ zva -Zezu dli -gv, ɔ yu -wa, 'in ɔ dide mia *Glekɩyu nya. ² -Lagonyuma mia Lisitli -yɔ Ikoniumu -gbenya nukplɛ, ma gbaa Timotee gbuzɔnu gbu. ³ Pɔlv 'yibha ɔ -yɔ ɔ 'sɔ 'ka mni. ɔ 'bhua ɔ 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ *kni 'wɔpa, Zuifu -wa mia wee dudu -gvu 'gbu. -We ka gbu -wa, -maa weee -yi ɔ dide Glekɩyu nya. ⁴ Da wa mia 'gbenya -gv 'plida -bhlo -bhlo, gbunya -Zezuu tietienya -yɔ -Zeluzalemuv -Lagonyuma kpasɩ pupalia, -zugba wa -yɔ we gbagbie mni -Lagonyuma -yla nu, wa zu we 'nɔɔwɛ. ⁵ 'in leglizinya yia latemanɩ dliuzvɔe 'wɔ. 'in sa zli zlia, -zugba wa bho -gv.

Masedvanɩ -nyime 'tlalia Pɔlv 'klu

⁶ Da Zuzu 'Pupa gbaa wa 'na gbalɩ -Lagɔgbu -Azii -dudu -gv -ni, 'in wa yia Flizii -yɔ -Galasii -dudu -gv 'plilu. ⁷ Da wa nynia Mizii -yɔ Bitinii 'wɔgbelida, wa ka Bitinii dudu -gv -mnumnie layla. 'in -Zezuu Zuzu 'ni we ɔwɔnu wa -yla. ⁸ We 'gbu, wa 'plilia Mizii -dudu -gv, 'in wa yia Tloasɩgbe nukplɛ mni. ⁹ Sabɔ, Pɔlv yia Masedvanɩ -nyime yabhlo -yɔyɩ 'yiligbeda ɔ 'yli 'wɔ. 'in -mɔɔ nɛɛ ɔ -yla: «-Na zukpa -wa, -in 'plili Masedvanɩ -dudu -gv, -in 'ka -an 'wusa.» ¹⁰ Wee gbu -mni 'bhua Pɔlv 'yli -gv, -bha -bhlokpade -a gbaa -a 'ka Masedvanɩ mni. -We ka gbu -wa, -a ka we -yɔyɩ nu, -Lagɔ ka -an la, -a 'ka -mɔ -nyuma -yla -Lagɔgbu gba.

Lidii ɔwɔnua -Lagɔgbu -yɔ Filipugbe 'wɔ

¹¹ -A -gblaa 'glu 'wɔ Tloasi, 'in -a yia 'nyunyɩdudu wa laa Samotlasɩ -gv mni tiklu. -Muv 'bɩgu zli zlia, 'in -a yia Neapoli nyini. ¹² -Mɔ -a 'bhua, 'in Masedvanɩ -dudu -gvu 'gbe 'kadu wa laa Filipu, -we Wlɔmu -nyuma pɩla 'wlu la, 'in -a yia -mɔ mni. -A ka 'yli duun li wee 'gbe nukplɛ.

¹³ Nyapeyli nynia, 'in -a yia 'gbe nukplɛ 'tla, -a yia -gbua ɔwɛ -yɔ mni. Da -a zva we dli -gv nu, -mɔ Zuifu bhuhhoelia 'cun -Lagɔ. 'ɔwɔni -wa gbelia -bha 'wlu, -a -dia la, 'in -a yia wa -yla gbu gba. ¹⁴ Waa 'ɔwɔni glaa 'yabhlo wa laa Lidii, Tiatilɩgbe 'wɔ wa gwalilia ɔ, 'naa -zalu ka -vale 'tɛa, 'mu ɔ paa pɛlv, 'in ɔ bubɔa -Lagɔ. ɔ mi -an yukwli puluda, 'in Nyumaa -Kanyɔ yia ɔ dli 'wɔkali, -zugba -we Pɔlv mia gbada ɔ nu we. ¹⁵ Da -a batizea ɔ -yɔ ɔ nyuma 'sɔ, 'in ɔ nɛɛ -an -ylae: «We -ka an dlu -mi, nu, in ka -Lagɔgbu -yɔɔwɔnu 'piɛn, a yi na -gbe ladilia.» 'in ɔ nɛɛ -a ɔwɔnu we -yɔ -kpɔ.

Filipugbe nukplɛ, wa 'paa Pɔlv -yɔ Silasɩ -kaslv 'wɔ

¹⁶ 'Yli yabhlo nya, da wa bhuhhoelia -Lagɔ, -a mi -mɔ mnida, 'in gaylonɔwɔnɔ yabhlo yia -an yoo yi. ɔ ka -zatɩbhe -zuzu -gv, mu nya ɔ bhlia kwe la. Wee ɔ kwe labhlile -yɔ ɔ yia 'gwezi duun ɔ -cian -yla. ¹⁷ 'in ɔ yia -a -yɔ Pɔlv 'sɔ 'bi -bholu, 'wɔkpɩkɩɛ nya: «Waa nyuma mia da, Yali -Lagɔɔ lubhonunya -wa. Sa -Lagɔ 'kaa an gbu 'wusa, we 'yoo wa mia da an dasloluda.» ¹⁸ 'Sa ɔɔ 'ɔwɔnɔ nva 'kɔmuv. We bhialida, 'cɛ yia Pɔlv dɔlv, ɔ 'bhitia, 'in ɔ nɛɛ wee zuzu -ylae: «-Zezu Klisu 'ɔni nya, in nɛɛ -mi -ylae, -in 'tla ɔ 'wɔ!» -Bha -bhlokpade, 'in wee zuzu yia ɔ 'wɔtla.

¹⁹ ɔɔ gaylonɔwɔnɔ -cian yia we -yɔyɩ nu, ɔ 'ni 'maslɛn mneni, ɔ 'ka wa -yla 'gwezi 'yi. 'in wa yia Pɔlv -yɔ Silasɩ kpa, 'in wa yia wa -zejila 'wɔ kwa nyumaa 'yugalunyaa -gbe, -gla nya. ²⁰ Wa kwaa wa Wlɔmuv gbuwɔbhunya 'yu, wa nɛɛ -maa -ylae: «Nyuma mia da, wa ka -amɩaa 'gbe gbugblolu. Zuifvɔnya -wa, ²¹ 'in wa zwayli -gbu, -amɩ Wlɔmu -nyumaa tite gbaa -a 'na ɔwɔnunu -yɔ -ni, 'in -a 'na nɔnu lɛ ni, 'mu wa slolua.» ²² 'in nyumaa -zlo yi 'yaa wa 'cɛ -yɔ 'pali.

Wlɔmu -nyumaa gbuwɔbhunya nɛɛ wa -sa Pɔlv -yɔ Silasɩ -bana 'wɔ, 'in wa 'ka wa seli. ²³ Wa seli wa bhabha, 'bhie, wa yia wa -kaslv 'wɔpa. 'in wa nɛɛ -kaslvbuduu ɔwɛkɔnyɔ -yla, ɔ zu wa 'yliyɔ 'nanuv. ²⁴ Wa gbaa sa weli -mni ɔɔ -kaslvbuduu ɔwɛkɔnyɔ -yla, 'in -mɔɔ yia wa -kaslvbuduu nyɩdi -komi zɔ 'pa. 'in ɔ yia wa gbloko bhu 'wɔ pali.

²⁵ -Mɔ zli -nyɩdi, Pɔlv -yɔ Silasɩ 'sɔ mi -Lagɔ bhuhhoeda, wa mnɩni -Lagɔɔ 'ɔni luv nya, -zugba -kaslvnyuma tolva pulu wa yukwli. ²⁶ -Bha -bhlokpade, dudu yia zuklu 'titeɛ, 'in -kaslvbuduu -klu yia lazuklu. Tɔɔn, 'in we klolo weee yia -kali, 'in -kaslvnyuma weee

gbloko yia ladidli. ²⁷ Da doo -kaslubuduu hwekunya ganoo, 'in o yia klolonya -yoyi -kalida. Omoo dlu nu, waa -kaslunya ka -gwa. 'in o yia -moo o tvgvgle -sa, o 'ka o 'de 'bha. ²⁸ 'In Poo yia 'wukpi 'titee, o nee: «-In 'na nono -na 'de gbonyuu -yla le -ni, -a 'de weee mi -bha!»

²⁹ Toun, -kaslubuduu hwekunya yia 'nape -yolayibha, 'in o yia gwagwie -yo telitelia nya -buduu komi zo pla, 'in o yia Poo -yo Silas 'so 'yu 'kukolu 'sibhli. ³⁰ -Muu 'bigu, o wlelia wa, 'in o yia wa layibha: «Na -cian, sa in 'ka nu, 'in in 'ka gbu 'wobhua?»

³¹ 'In Poo -yo Silas yia we 'bigupali o -ylae: «-In zu Nyumaa -Kanyo -Zezuu dli -gu, 'in -in -yo -na zwaylinyuma 'so 'ka gbu 'wobhu.» ³² 'In wa yia o -yo o zwaylinyuma weee -yla -Lagobu gba. ³³ Sabo, bhla -bhloo 'de nya, 'in doo -kaslubuduu hwekunya -yo Poo -yo Silas 'so yia o 'de -gbe mni. 'In o yia wa 'gbia glu, 'in -maa yia -bha -bhlokpade o -yo o zwaylinyuma weee batizee. ³⁴ O -yo Poo -yo Silas mni o -buduwee, 'in o yia wa lilili 'nye. 'In doo nyime -yo o zwaylinyuma yia 'muna li, -Lagoo dli -guzovee 'gbu.

Poo -yo Silas wa -saa -kaslu 'wu

³⁵ Da zli zlia, Wlomu -nyumaa gbuwobhunya yia 'sluja tie -kaslubuduu hwekanyoo -gbe nu, wa 'tide waa nyuma -manu 'yi. ³⁶ 'In -kaslubuduu hwekunya yia we weli Poo kwa, 'in o nee: «Gbuwbhunya ka nyuma tie, wa nee, in 'tide aun 'yi. We 'gbu, a mneni a 'ka 'tla, 'in a 'ka mni -dloo.»

³⁷ 'In Poo nee waa 'sluja -ylae: «-Amia -wa Wlomu -nyuma, wa 'ni -amiaa -yogbu 'wobhu sazono sa, 'in wa yia -aun bhiti -zejila 'wu, 'bhie, 'in wa yia -aun -kaslu 'wupa. 'In -sleen wa 'yibha wa 'ka -aun -kaslu 'wu -sa 'wiemu? -Innya, we 'na 'ka lenu. Wa yi, wa 'ka -aun weli wa 'de nya!»

³⁸ 'In 'sluja yia we 'di Wlomu -nyumaa gbuwobhunya -gbe kwa. -Maa 'nua nu, Poo -yo Silas mi Wlomu -nyuma nya, 'in we yia -maa nyanoo dli 'wuslu. ³⁹ 'In wa yia wa bhuhoea yi, 'bhie, wa yia wa -kaslu 'wu -sa. 'In wa nee: «Amia zukpa -wa, a 'tla 'gbe nukple!» ⁴⁰ Da Poo -yo Silas 'tlaa -kaslu 'wu, 'in wa yia Lidiii -buduwee mni. Wa 'yia -Lagobhelia, 'in wa yia wa 'kwayli 'pa, 'bhie, wa yia mni.

17

Poo -yo Silas so gbaa -Lagobu Tesalonikigbe nukple

¹ Poo -yo Silas 'so 'plila Anfipolisi -yo Apoloni -gbenya nukple, 'in wa yia Tesaloniki nyini. -Moo Zuifoo *-Lagobudu mia. ² 'In Poo yia -moo pla sa o nua 'cun 'sa. 'In Zuifoo Nyapeyli ta nya, 'in o -yo wa yia -Lagosebhe -gu kpelili. ³ 'In o yia we 'ji gba, 'bhie, o yia we wa 'kluslolu nu, wee 'sebhe nee, we mi nu, -Lagoo -Bhasanyo sia, o 'ka tli, 'in o 'ka 'wuso tilitunya glaa. O nee nu: «Oo -Zezu -o ka gbu na gbaa da aun -yla, moo -wa -Lagoo -Bhasanyo.» ⁴ Wee weli zia wa lu Zuifoo taloo dli kwe, wa yia we -yogwnu, 'in wa yia Poo -yo Silas 'bibholu. 'Sa -bhlokpade, *Gleki -duun -wa boboo Zuifoo -Lagoo nua, we -yo 'hnumni zwayliwnu -zlo.

⁵ 'In Zuifoo yia we zenyi nu, wa yia gbokpua -nyuma labhu 'yloogblu, 'in wa yia -zle ladi 'gbe nukple. 'In wa yia Poo -yo Silas da mni, Zasoon -buduwee, wa 'ka wa -zejila 'yu kwa. ⁶ 'In wa 'ni Poo -yo Silas 'yu 'gbu, wa yia Zasoon -yo -Lagobhelia taloo 'gbee 'wlulapunya 'yu kwa. 'In wa yia 'wukpikpie bhli: «Nyuma -manu ka dudu weee gbugblolu, 'in wa yi 'yaa -sleen -seli yi! ⁷ Zasoon ka wa 'bi 'nye o 'de -gbe! Waa nyuma wee'e zu nyumaa 'wlulapunya 'kadu *Sezaaa titenya 'nuwe, 'in wa nee, nyumaa 'wlulapunya -putu mi, 'moo wa laa -Zezu.» ⁸ 'In wee weli nya -muni yia nyumaa -zlo -yo gbee 'wlulapunya dli 'wobhu, ⁹ 'in wa nee Zasoon -yo -Lagobhelia taloo -yla, wa plulu 'gwezi 'kadu yabhlo. Wa wlaa we, 'bhie, wa yia wa 'yitide.

Poo -yo Silas gbaa -Lagobu Belegbe nukple

¹⁰ Da sabo bea, 'in -Lagonyuma yia -bha -bhlokpade Poo -yo Silas yoo kwa Belee. Da wa nyma -moo, 'in wa yia Zuifoo -Lagobudu zo mni. ¹¹ Belee -Zuifoo dli nani 'yli, we 'ka Tesaloniki -Zuifoo 'wuzi. Wa ka -Lagobu yukwli pulu, 'in wa yia we -yogwnu gwagwie nya

slu 'muna nya. 'Yli weee nya, wa kpa -Lagosebhe, 'in wa 'ka we -yoyi nu, -de -we Pòlu gbaa gbuzonu. ¹² 'In waa Zuifu glaa -nyima duun yia -Lagogbu -yoywuu. 'In Glekì glaa 'hnumu zwayliwuu -yo nukpasia duun yi 'yaa -Lagogbu -yoywuu.

¹³ Da Tesaloniki -Zuifu 'nua nu, Pòlu mi Belee -nyima -yla -Lagogbu gbada 'ya, toun, 'in wa yia wee gbee nukpla -nyimaa dlu yali 'paa mni, 'in -maa yia gbugblolu. ¹⁴ 'In -bha -bhlokpade -Lagobhelìa yia Pòlu yoo kwa gumunyu -yo -gbein. 'In Silasi -yo Timotee yia Belee -tu. ¹⁵ -Wa kwaa Pòlu yoo, wa -yo ò 'so yia Atenigbe nukple nyini. Wa 'bhitia lu la, 'in Pòlu yia wa weli zu, nu, Silasi -yo Timotee yli -mò ò slu.

Pòlu gbaa -Lagogbu Atenigbe nukple

¹⁶ Da Pòlu mia Silasi -yo Timotee wuda Atenu, ò 'yia we -yo nu, wee 'gbee nukpla -nyima, yoyolagò wa bubaa duun, 'in ò dli yia 'wusa. ¹⁷ 'In Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu, -wa bubaa -Lagò, 'ma ò -yo wa kpelia -Lagogbu -gu -Lagobudu zò. 'In sa zli zlia -bhlo, 'sa ò gbaa -Lagogbu 'pliplinya -yla -gblagblu 'wu. ¹⁸ 'Sebhe -yilonya 'kadu wa laa Epikulu 'binyima -yo Sitoisinyima, -maa -yo ò bhlià kpelikpeli 'ya. Tòlva nɛɛ: «Zlesanyò mia ni nɛɛ -bha saa?» Tòlva nɛɛ: «We 'wlu sa 'lakpa -Lagonyaa gbu ò mi gbada.» Nu, -Zezuu gbu -yo tilitinya glaa 'wusogbu Pòlu mia gbada, 'mu wa 'nua. ¹⁹ Da wa kpa Pòlu, 'in wa -yo ò yia wa gbuwubhunya 'yu mni, -gogò wa laa Aleopazi 'wlu. 'In wa yia ò layibhae: «Gbu -lolu -in mia de -sloluda, -in mneni -in 'ka we 'ji gba -aun -yia? ²⁰ -We ka gbu -wa, -nanagbunya -na gbaa de -aun -yla, -a 'yibha -a 'ka we 'ji 'wulanu.»

²¹ Nu, Atenu -nyima weee -yo wa 'lakpanya tua -bha bhla duun nya, 'wubhlolugbunyaà kpeli -yo we yukwli pulve nya.

²² -Mò Aleopazi 'wlu Pòlu -saa 'wu, 'in ò nɛɛ: «Atenu -nyima, na yi we -yo nu, amiaa bubali nani aun dudu bhabha. ²³ Da in mia amiaa 'gbe nukple -zieda, in ka amiaa bubalii *-bada 'yi. Amiaa -zilagububalulu yabhlo in 'yia -bha wa celiaɛ: -LAGÒ -Ò NYIMA 'NIA -YI. 'In -we a 'nia -yi, a bubaa, we gbu in yia da aun -yla gbaa. ²⁴ 'In -Lagò -ò nua dudu -yo we -gu -lu weee le, mò -wa yali -yo dudu -Kanyò. Ò'ò -dli nyimaa 'subha 'subha zilabubu -budu zò la. ²⁵ -Lagò 'ni 'yibha nyima 'nye ò -lu yabhlogbò, nu, mò nyaa nyima 'yliyogagie, nyapeli, we -yo -lu weee. ²⁶ Nyime yabhlogbò ò -laa la, 'in weli weee yia layi -mò 'gbu, 'in wa yia dudu weee -gu ladi. 'In ò yia -zuu 'wusisaluda lenu wa -yla, 'in ò yia dudu wa 'kaa -gu ladi bòlu palu. ²⁷ Nyima 'ka -Lagò datalu 'gbu, ò yi 'saa nu. Wa -ka siada -mi, ò datale nya, 'in wa 'ka ò 'yi. 'In -zugba -Lagò 'ni -aun -yobhuda -mi 'pipi. ²⁸ Ò 'gbu -a -gaa 'yliyò, -a nò, 'in -a mia la.» Amiaa gbalunyaa tòlva ka we gba: «-Amia mi 'ya ò 'yua nya.»

²⁹ «-A mi -Lagò 'yua nyaa 'gbu, -a 'na palili -can, 'gwezi -yo tukpa -we nyima telia wa 'ylimnee nya -Lagò 'wu -ni. ³⁰ Da nyima 'nia gbu yabhlogbò -yi, 'sa wa nua, 'in -Lagò gbu 'ni -munya 'wulapili. Nu, -sleen, dudu -nyima weee ò laa, da wa -ka -mi, wa 'ka wa dli 'bhiti. ³¹ Ò ka 'yli yabhlo zu, ò 'ka nyime yabhlo ò -saa -bha, ò 'ka ò -gu 'plili, 'in ò 'ka dudu -nyimaa -yogbu 'wubhu tuklu. Ò ka we nyima weee 'kluslolu, ò nyime 'wubhubhue nya tilitinya glaa.»

³² Da wa 'nua tilitie lu 'wusa gbu, Pòlu nyee, 'in -zakpa -bhlo yia ò gla palu, 'in tòlva nɛɛ: «'Yli -putu nya, 'bhie, -a 'ka -mi yukwli pulu, wee gbu -minu 'gbu.» ³³ 'In Pòlu yia wa glaa 'bhu. ³⁴ Nyima -tòlva -wa nyimaa -Lagogbu -yo, 'in -maa yia Pòlu 'bi mni. Wa glaa Atenu gbuwubhunyaà lonyime yabhlo wa laa Denisi klaa, 'nyimaa yabhlo wa laa Damalisi, we -yo nyima tòlva, ma -wa.

18

Pòlu mi Kolentigbe nukple

¹ -Muu 'bigu, Pòlu 'bhua Atenu, 'in ò yia Kolenti mni. ² Zuifu yabhlo wa laa Akilasi, wa gwalia Pòlu -dudu -gu, 'in ò yia -mò ò yli, -zugba ò -yo ò 'nyimaa Plisili ka Itali -dudu -gu 'bhu 'lulolu. -We ka gbu -wa, nyimaa 'wulapilinyò 'kadu Klodu nɛɛ, Zuifu 'bhu Wlòmugbe nukple. 'In Pòlu yia wa -gbe mni. ³ Nu, wa nonu -lubhoo 'yli -bhlo, *'naabuduu 'naa wa

lva, we 'gbu, o yia wa -gbe ladlila mni, -zugba wa nva lubho dabudu. ⁴ Sa *Nyapeyli nynia -bhlo, 'sa Pɔlv bhua weli 'wu -Lagɔbudu zo, 'in o gbaa, o yia 'kli, o 'ka Zuifu -yo Gleki lu.

⁵ Da Silasi -yo Timotee 'bhva Masedvani, Pɔlv yia bhla weee nya -Lagɔgbu gbada -tu, -zugba o gba Zuifunya -yla, nu, -Zezu -wa -Lagɔ -Bhasanyo. ⁶ 'In Zuifu yia Pɔlv -yowusɔlv, -zugba wa veli o. 'In o yia o -bana 'wovu wa -gu*, o nee wa -ylae: «A -ka mno, amiaa 'dɛɛ 'bigu -wa, we 'ni na gbu. Nu, we 'bhu -zɛɛn 'wu, -wa 'nia Zuifu, wa -gbe na yia mnia.»

⁷ Pɔlv 'tlaa -Lagɔbudu zo, 'in nyime yabhlo wa laa Titiusi Zutusi -o bubɔa -Lagɔ, 'in -o ka -budu mia -Lagɔbudu kwesi, 'in o yia -mɔɔ -gbe mni. ⁸ -Lagɔbuduu 'yugalinyo Klisipusi zua Nyumaa -Kanyo dli -gu, we -yo o zwaylinyuma. Kolenti -nyumaa -zlo -wa pulva Pɔlv weli yukwli, 'in -maa yi 'yaa -Lagɔ dli -gu zo, 'in wa yia wa batizee.

⁹ Sabo yabhlo nya, Nyumaa -Kanyo 'tlalia Pɔlv 'klu o 'yli 'wu, 'in o nee o -ylae: «-In 'na nusu nyanɔ -ni, -in -tu gbada. -In 'na 'munu nwe -ni. ¹⁰ Nu, in -yo -mi 'so mi. Nyime yabhlogbɔɔ 'na 'ka -mi kwɛzi, 'in o 'na 'ka -mi -yla gbunyuu lenu. -We ka gbu -wa, gbe ni nukple, -wa mia na -nu nya wa -zu 'wu.» ¹¹ Pɔlv li Kolenti -zo -bhlo 'cu gbelibhlo, -zugba o slolu -mɔ nyuma -Lagɔweli.

¹² Bhla -we nya Wlɔmv -nyime Galioɔn pulva Akai 'wlu la, 'in Zuifunya yia Pɔlv -yo gwe 'pa, 'in wa -yo o yia gbuwubhu -zejila 'yu mni. ¹³ 'In wa nee: «Oo nyime -mɔni, sa -amiaa tite 'nia gba, 'sa o gbaa nyuma bubɔ -Lagɔ.»

¹⁴ Pɔlv 'ka nwe gbaa yi, 'in Galioɔn nee Zuifu -ylae: «We -ka nu, oo nyime ka tite mno, 'in o yi gbu 'kadu -nyumɔ, -zugba in ka yaa dli lapali, 'in in ka amia Zuifu yukwli pulv. ¹⁵ -We ka gbu -wa, weli klaa, 'hni klaa, we -yo amiaa 'dɛɛ tite -gu a mia kpɛlɪɪdaa 'gbu, amiaa 'dɛɛ gbu mv. In 'ni 'yibha in 'ka sanɛɛ -sukpa gbuwubhunyo -zɛ!» ¹⁶ 'In Galioɔn yia wa vu gbuwubhu -zejila 'yu. ¹⁷ Tɔvn, Zuifu weee kpa -Lagɔbuduu 'yugalinyo Sɔsiteni, 'in wa yia o bhuti -bha gbuwubhu -zejila 'yu.

'In Galioɔn 'ni we 'yabhlogbɔɔ -gusa.

Pɔlv bhitia Antioɔv lu

¹⁸ Pɔlv ka 'ya Kolenti -gwle kplokplo. 'Bhie, o yia -Lagɔbhelia weli 'pa, 'in o yia 'glv 'wu -gblaa, o yia Sili -dudu -gu mni, o -yo Plisili -yo Akilasi 'so. Da wa 'kaa 'glv 'wu -gbla, 'in o yia o 'nyi kpla Sankleegbe nukple. -We ka gbu -wa, o ka -Lagɔ -yla bi. ¹⁹ Wa nynia Efezi, -bha Pɔlv tia Plisili -yo Akilasi. 'In o yia -Lagɔbudu zo mni, 'in o -yo Zuifu yia kpeli. ²⁰ 'In -maa nee o -yla, o -tu wa -gbe -slɔ, o 'ni we -yɔnwnu. ²¹ O 'paa wa weli, 'in o nee wa -ylae: «-Lagɔ -ka nwnu, 'in na yia amiaa -gbe lv.» 'In o yia 'glv 'wu -gbla Efezi, o yia mni. ²² -Muv 'bigu, o nynia Sezalee, 'in o yia -Lagɔnyuma fusaa mni -Zeluzalemv.

'Bhie, o yia Antioɔv mni. ²³ O lia -bha 'yli sanime Antioɔv, 'bhie, o yia lumni. O 'phila -Galasii -yo Flizii -dudu -gu -bhlo -bhlo, -zugba o pa -Zezuu 'binanya weee 'kwayli.

Apolɔsv

²⁴ Zuifu -o wa gwalia Alezandli, wa laa Apolɔsv, yia Efezi yi. Gbagbanyo -zɔnv -wa, 'in o -yia -Lagɔɛbhɛ 'nanuv. ²⁵ Nyumaa -Kanyoɔ 'Yloogblv wa -slolua zlɛɛ o, -slɛɛn dli weee nya o gbaa, 'in o slolua -Zezuu gbu kpɛɛn kpɛɛn. 'In Zaaan nyumaa batizee -gbu -bhlo o -yia. ²⁶ 'In Apolɔsv yia -Lagɔgbuv gbagbie bhli dli telɔ nya, Zuifuv -Lagɔbudu zo. Da Plisili -yo Akilasi pulva o yukwli, wa yia o 'wubhu, wa -yo o 'so yia wa 'dɛɛ -gbe mni. 'In wa yia o -Lagɔɔ 'Yloogblv -slolu kpɛɛn kpɛɛn.

²⁷ -Muv 'bigu, Apolɔsv 'yibha o 'ka Akai mni. 'In -Lagɔbhelia yia o 'kwayli 'pa, 'in -maa yia wee dudu -muv -gu -Lagɔnyuma 'ɛbhɛ yoo 'pa nu, wa kpa o 'nanuv wa 'lakpa yu nya. Da o nynia -mɔ, -wa plaa -Lagɔ, -Lagɔɔ 'nani nya, 'in o yia wa 'wusa bhabha. ²⁸ O ka -Lagɔɛbhɛ zeli Zuifu -yla, 'in o yia wa -slolu tiklu nu, -Zezu mi -Lagɔɔ -Bhasanyo nya, 'in o 'ni Zuifuv weli -yɔnwnu, o yia wa lu -zejila 'wu.

* 18:6 MV slolua nu, o ka -mɔ o so -sa.

¹ Bhla -we nya Apolosu mia Kolenti, 'in Pulu yia -Aziii* -gogo -ka -dudu yali -gben 'plu, 'in o yia Efezi nyini. 'In o yia -mo -Zezuu 'binonya tolva yli. ² 'In o yia wa layibhae: «Da a zva dli -Zezu -gv, Zuzu 'Pupa ka aun -gv kwilili?»

'In wa yia we 'bigupali o -yla: «-A 'ni -slo 'nu nu, Zuzu 'Pupa mi.»

³ 'In Pulu yia wa layibhae: «-Zugba, sa wa batizee aan?»

'In wa yia we 'bigupali: «Zaaan nyume batizee batizee solu wa batizea -aun.»

⁴ Pulu nee wa -yla: «Nyuma -wa nwnua wa dli 'bhitigbu, 'ma *Zaan batizea. 'In o nee wa -yla: «Nyume -o yia 'mi lu yia, a zu o dli -gv, mo -wa -Zezu.» » ⁵ Da waa Efezi -nyuma 'nva weli -muni, 'in wa yia wa 'de wla, wa batizee wa Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'hni nya. ⁶ Pulu palia wa so -gv la, 'in Zuzu 'Pupa yia wa -gv kwilili. 'In wa yia weli -putunyaa gbagbie bhli, -zugba wa paa -Lagobbu -fali.

⁷ Wa 'de weee mneni wa 'ka sa nyuma kugbua le 'so nwee nyini.

⁸ -Muu 'bigu, Pulu plaa -Lagobudu zo, 'in o yia -Lagobu gbada -tu 'cu ta nukple dli telo nya, -zugba o gba -Lagoo nyumaa 'wlulapiligu, 'in o yi 'kli, -wa mia o yukwli puloda o 'ka wa lu. ⁹ 'In duun yia yukwli -yosumani, -maa 'ni -Lagobu -yogwnu, 'in wa yia -Zezuu 'Yloogbu gla pal -zejila 'wu. 'In Pulu yia wa -yo 'bhu, o -yo -Zezuu 'binonya yia mni, -zugba o slolu wa -Lagobu 'komuu, Tilanusu lakoni -budu zo. ¹⁰ 'Sa o -tva nuda -zu 'so nukple. 'In Zuifu -yo Gleki so mia -Azii -dudu -gv, -maa yia Nyumaa -Kanyo gbu 'nu.

Sevaaa nukpasuyua

¹¹ 'In -Lago yia gwedigbu 'kadu 'kadu lenu, Pulu so nya. ¹² 'In 'kluo -seli -misl o -yo 'naa -kibhenya bhlia o ku nwe, 'mu wa kwaa guzunya. 'In -maa gu yia -maa -yo 'bhu, zuzu 'nyii -we -dila wa 'wu la, 'in we yia wa 'wu 'tla.

¹³ Zuifu tolva -wa jilia 'gbe, zuzu 'nyii vuvue nya guzunya 'wu, -maa yi 'yaa Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'hni laylali, we vuvue nya. 'In wa nee zuzu 'nyii -yla: «-Zezu ka gbu Pulu gbaa da, -a nee, o 'hni nya a 'tla wa 'wu!» ¹⁴ Zuifu -Lagobunya -kanyo mi -bha, 'mo wa laa Sevaa. O ka nukpasuyua gbeso, ma nu 'saa.

¹⁵ 'In zuzu 'nyuu yia we 'bigupali wa -yla: «In -yi -Zezu, 'in -o Pulu -mia, in -yi -mo. 'In amia naa, nyoo amia -mia?»

¹⁶ Nyume kaa zuzu 'nyuu 'wu, -mo yia wa -gubho. 'In o yia we -slolu nu, o 'tela, o -zi wa. O nva wa le, 'in o yia wa -bana yla, 'in wa -yo gwagwie yia o -budu zo 'tla kpanu nya. ¹⁷ Zuifu -yo Gleki mia Efezi 'nva gbu -muni, 'in nyan o yia wa 'wuslo. 'In wa yia Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'hni 'ylimani. ¹⁸ Nyuma -duun -wa nwnua -Lagobu -yo, 'in wa yia wa gbonyuu gbaa yi 'tite nyuma -zejila 'wu. ¹⁹ -Dlabhia -lenunya duun -yo wa 'sebhie -zlo yia yi, 'in wa yia we -sie nyuma weee 'yu. Wa zelia we -vale we nyini 'gwezii 'wlu glu ta 'wlu kugbua le gbu†. ²⁰ 'Sa -Lagobu mnenia la, 'in we yia -gwwlaylimani, Jejitapee 'tite slolue nya.

-Zle 'kadu mi Efezi

²¹ Gbunya -muni 'bigu, Pulu nee Masedvani -yo Akai o plila o 'ka -Zeluzalemu mni. O nee: «-Muu 'bigu, in -ka -mo nyini, we mi nu, in mni 'ya *Wlomu 'yia.» ²² Timotee -yo Elasi -wa -wa o 'wusanya, 'in o yia -maa sobhie tie Masedvani, 'in o 'de yia -Azii -tu 'yli yasole nya.

²³ -Muu bhla, 'in gbu 'kadu yia bhli -Zezuu 'Yloogbu 'gbu. ²⁴ Nyume yabhlo wa laa Demetliusu, 'gwezi nya o bhlaa -lu yua -sese. Nyumaa -lago wa laa Atemisi‡ we -buduu 'wowlu -yua -sese o bhlaa. Mu -yo, o -yo o lubhonnya yia 'gwezi duun. ²⁵ 'Yli yabhlo nya, Demetliusu gbelia o lubhonnya -yo -wa -yo o kaa lubhoo 'yli -bhlo 'wlu, 'in o nee wa -yla: «'Talean, amiaa 'de -yi we 'ji nu, 'mu lubho ni -yo -a ylia -amianuu 'gwezi. ²⁶ -We mia 'plida, a yi we -yo, 'in a nu we. Oo Pulu nee nu, -lago -we nyuma telia, we 'ni -lago -zonnya. O ka nyuma duun 'wlu -nyum. We 'ni -seli Efezi -bhlo, we -tu 'wu -se, we 'ka -Azii -dudu weee -gv lamneni. ²⁷ -Muu mneni we 'ka -amiaa lubho -nyum, 'in we 'ka

* 19:1 'Mu wa laa -zeen «Asie Mineure» -tuaweli 'wu. † 19:19 'Yli glu 'so 'yli kugbuaa lubhoo 'penigwezi -wa. ‡ 19:24 'nwnolago -wa.

Atemisi 'kadu -budu -yo we 'hni lasa. 'In nyuma 'na 'ka -sleen we 'ylimani. 'In 'mu wa bubaa -Azii -yo -dudu weee -gu.»

²⁸ Da nyuma 'nua wee gbu -muni, wa 'paa 'ce, 'in wa yia 'wukpikpie bhli: «Efezi -nyumaa Atemisi 'yilia!» ²⁹ 'In 'gbe -kpabhie yia gbugblolu. 'In Masedvani -nyuma 'so wa laa Gayusi -yo Alisitaki, -wa -wa Pòlvu nononya, 'in wa yia -maa kpa, 'in wa -yo wa 'so yia -gblögblo 'wu mni gwagwie nya.

³⁰ Pòlv 'yibha o 'ka wa nyidi 'tla -zejila 'wu, 'in -Zezuu 'binonya nee o -yla, o 'na nunu we le -ni. ³¹ -Aziii lubhonunya 'kadu -tolva -wa mia Pòlvu 'talea nya, -maa yi 'yaa wee weli -bhlokpade o yoo 'pa, nu, o 'na 'sibhli wee -zejila 'wu la -ni.

³² -Muu bhla, nyuma iyili -gu, -zugba gbu bidi -bidi bidi wa nua le. Nyuma tolva kpi 'wu weli yabhlo nya, 'in tolva kpia 'wu 'ya weli -putu nya. 'In -we ka 'gbu wa yia 'wlugbeli, wa glaa -nyuma duun 'ni we -yi. ³³ We bhla Zuifu yabhlo wa laa Alézandli mi -bha. 'In nyuma tolva yia we 'ji gba o -yla, -zugba Zuifu tolva sua o, o 'ka gba. 'In Alézandli yia so 'wubhu, o 'yibha o 'ka waa nyumaa -zlo -yla gbu gba. ³⁴ Wa yibhelio o Zuifu nya, 'in wa 'de weee yia 'wukpida -tu weli -bhlogböö nya 'leli 'so nukplae: «Efezi -nyumaa Atemisi 'yilia!»

³⁵ 'In wee 'gbee fengble yia nyuma weee hwe 'munu. 'In o nee: «Efezi -nyuma, nyuma weee -yi we 'ji nu, Efezi -gbe -wa Atemisu bubo -budu 'kadu -yo we teliteli -tukpa, -we 'bhua yalu hwekunya. ³⁶ Nyume yabhlogböö 'ni mneni o 'ka gbu -muni kpeli. We 'gbu, a 'mu hwe, a 'na slolu gbu lu -ni. ³⁷ 'In nyuma -wa a -laa -seli, wa 'ni we -budu zo -lu yabhlogböö yli, 'in wa 'ni -amiaa -Lago veli. ³⁸ We -ka Demetlius -yo o lubhonunya 'yibha wa 'ka nyume 'klamani, wa mni gbuwubhunya 'yu, gbuwubhu yli nya. Mo wa 'kaa nyume 'klamani -mo mia de. ³⁹ We -ka nu, a ka 'ya gbu yabhlo, a 'ka we layibha, -a mneni -a 'ka -muv gba -a 'de weee 'wlugbeliyili nya. ⁴⁰ -A felu -amiaa 'de gbu 'nyea, 'in wa 'ka -an gbu 'wludi, nu, -amia solva -amia 'wlulapilunya -yo 'wu, gbu -we 'plia -zeen daa 'gbu. Wee 'wlugbelie -muni 'ni 'ji tiklu -ka, 'in gbu -we -a 'kaa gba, -muv 'ni -mi.»

⁴¹ Da o fengble gba 'saa, 'in o nee nyuma -yla, wa mni wa -budu hwee.

20

Pòlv mnia Masedvani -yo *Glesi -dudu -gu

¹ Da -zle bhia, -muv 'bigu, Pòlv yia -Zezuu 'binonya 'wlugbeli. O zua wa 'di, 'bhie, o yia weli 'pa, 'in o yia Masedvani mni. ² O 'plilia wee dudu -muni -gu, 'in o yia -Lagonyuma 'di duun zo. -Muv 'bigu, o yia *Glesi nyini, ³ 'in o li -mo Glesi -dudu -gu 'cu ta. Da o mia 'glu 'wu -gblada, o 'ka Silii mni, 'in o yia 'nu nu, Zuifu mi o -yogbu zoda, wa 'ka o 'bha. Toun, o yia o 'de dli zo lapupalu nu, o 'ka Masedvani -dudu -gu lubhiti. ⁴ -Wa -yo Pòlv mnia, wa hni ni: Belee -nyume Pilusu 'yu Sopatee, Tesaloniki -nyuma Alisitaki -yo Sekondusi, Delibu -nyume Gayusi, 'in Timotee, we -yo 'ya -Azii -dudu -gu -nyuma Tisiki -yo Tlofimu. ⁵ Nyuma -mani -galia -an 'yu, 'in wa yia -an wu Tloasigbe nukple. ⁶ *'Floo -we 'nia go -yo -ka, we 'feti 'plia, 'in -amia yia Filipugbe nukple 'glu 'wu -gbla. -A li 'nyu 'kluo 'yli gbu, 'in -a yia wa -gbe nyini Tloasi, -a li -mo lokowlu -bhlo.

Pòlv mi Tloasi

⁷ Samidii jibheza, -a gbelia 'wlu, -a 'ka 'floo ladidi dabudu, 'in Pòlv yia gbu -gbagbie bhli -Lagonyuma -yla. 'In zli -ka zli mnia o yiaa 'gbu, 'in o yia gbada -tu tiklu, 'in zli -gu yia be. ⁸ -Buduu yu mia yali, -we zo -a gbelia 'wlu, 'napae -zlo mi -mo -nyumada. ⁹ Nyimesloyu wa laa Etiki -dia finetlu hwe -gu la. Pòlv ka gbagbie latlumanu 'gbu, Etiki yia 'yila hwo. O zilia 'yila 'wu, 'in o yia 'tazi tanvu finetli 'yli 'bhv, 'in o yia bhli. Wa 'ka o 'wubhu, -zugba o ka tli. ¹⁰ Pòlv 'sibhli la, o kwlia o -gu 'wu, 'in o yia o 'wubhu, o nee: «Amiaa dli 'na sumani -ni, o -ga 'yliy!» ¹¹ -Muv 'bigu, Pòlv -gblaa 'tazi 'wlu, o didlia 'floo la, 'in o yia we li. O gba 'yaa kplokplo, zli dolua 'wola, 'in o yia mni. ¹² 'In wa -yo o nyimesloyu yia mni, -zugba o -ga 'yliy, we yia wa 'de weee dli lapalu.

Pòlv 'bhua Tloasi, 'in o yia Milee mni

¹³ -A -gaa 'yu, -a yia 'glv 'wu -gbla, 'in -a yia Asosu mni. -Mə -a 'kaa Pəlv 'wobhu, -we ka gbu -wa, ə nɛɛ ə 'ka -mə mni bhv -gv. ¹⁴ Pəlv ylia -ain Asosu, 'in -a yia ə 'wobhu 'glv 'wu, 'in -a -yɔ ə 'sɔ yia Mitilɛni mni. ¹⁵ -Bha -a -gblaa 'glv 'wu, 'in -a yia lubhiti gumunyu -gv. -Muv zli zlia, 'in -a yia Kio 'klv nyini. -Muv 'bɪgv zli zli 'yaa, 'in -a yia Samosu nyini, -muv 'bɪgv zli zlia, 'in -a yia Milee nyini. ¹⁶ Nu, Pəlv nɛɛ, Efɛzi ə plilia, ə 'nia -bha 'yiligbea yi, ə yi bhla lanyumənu -Azii -dudu -gv. ə 'yibha ə 'ka *Pantikətuv 'yli nya -Zeluzalemv -mi, sao sa we -ka -mi. We 'gbv, ə yia kwelapulo.

Pəlv 'paa Efɛzu leglizu nyuma kpası weli

¹⁷ Pəlv mi Milee, 'in ə yia nyuma Efɛzi tie nu, wa 'ka *leglizu nyuma kpası laa mni. ¹⁸ Da wa nynia Pəlv kwesi, ə nɛɛ wa -ylae: «Na tianv nynia -Azii -dudu -gv, sa in -yɔ ain 'sɔ -dia la, amiaa 'dɛ -yi we. ¹⁹ In ka Nyumaa -Kanyɔɔ lubho nu na 'dɛɛ 'wɔtitiɛ nya 'kienyi, siaste -yɔ 'mɔɔ nya 'yliya 'wu, na -yɔgbv Zuifv zvaa 'gbv. ²⁰ Amiaa 'dɛ -yi we 'ji nu, in 'ni gbu yabhlogbɔɔ ain -yɔ zizeli. -We weee 'kaa ain 'wusa, in ka we ain -yla gba, 'in in ka we ain -slolu -zejila 'wu we -yɔ amiaa -budu zɔ. ²¹ In ka Zuifv -yɔ -wa 'nia Zuifv la, wa 'ka wa dli 'bhiti -Lagɔ 'yu, 'in wa 'ka -amiaa -Kanyɔ -Zezu dli -gv zɔ.

²² «'In -slɛɛn, -Zeluzalemv na mnia. -Lagɔɔ Zuzu gbaa, in nu 'sa -gla nya. -We 'kaa -mə 'mi yli, in 'ni we -yi. ²³ Nu, -we ka 'ji in -yia -bhlogbɔɔ, 'gbe -bhlo -bhlo 'wu, Zuzu 'Pupa ka 'mi 'tɔlv nu, -kaslv -yɔ siaste mi 'mi wɔda. ²⁴ In 'ka tlioo, in 'ka 'pɔoo, -muv 'ni 'mi dlu gbu yabhlogbɔɔ. -We -wa 'mi dlu gbu, mv -wa nu, lubho -we Nyumaa -Kanyɔ -Zezu tia 'mi -yɔ, in nu we, in 'ka we bhia. Wee lubho mia, -Lagɔɔ 'nanu gbuzɔnu gbuv gbagbie -wa.

²⁵ «In ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilıgbuv gbagbie nya ain glaa 'plıv. 'In -slɛɛn, in -yi we 'ji nu, amiaa 'yabhlogbɔɔ 'na 'ka 'maslɛɛn na 'klv 'yi. ²⁶ We 'gbv, in nɛɛ ain -yla -zɛɛn ɛ: amiaa 'yabhlo -ka mnɔ, we 'ni na 'wlv -gbv. ²⁷ Nu, in ka -Lagɔɔ dvmagbu weee ain -yla gba. In 'ni we 'yabhlogbɔɔ ain -yɔ zizeli. ²⁸ A zɔ amiaa 'dɛ 'yliyɔ, 'in a zɔ leglizi weee 'yliyɔ. Wa 'wlv sa bhlabhlenya, -wa Zuzu 'Pupa 'nye ain yoo, a 'ka wa 'yliyɔzunya -zɛ. -Lagɔ ka wa 'wuziti ə 'Yuu 'pɔɔn nya, wa 'ka ə -nv -zɛ. ²⁹ Na mnumtee 'bɪgv, gɔbhɛɛ -bho -nyuma yia ain glaa plaa, 'in wa 'ka wee bhlabhlenya gbonyuu -yla lɛnv. ³⁰ 'In 'dɛbhie ain nyidi, nyuma -tɔlv yia yotvbhva, 'in -Zezuu 'bunɔnya 'ka wa 'bibholu. ³¹ A -tv 'yliyɔgada, 'in a ligbe we nu, in ka ain 'dizvda -tv zlvkpe -yɔ jibheza, -zv ta 'wu, 'mɔɔ nya 'yli.

³² «'In -slɛɛn, -Lagɔ -yɔ ə 'nanıweli kwɛɛ na zva ain. 'In ə ka we se, ə 'ka ain 'ylimanı dlızvze 'wu, 'in 'bı -we ə zva la, -wa weee mia ə -nv nya -yla, ə 'ka we ain 'nye. ³³ Na dli 'ni nyume yabhlogbɔɔɔ 'gwezi, ə -can -yɔ ə 'naanya 'wɔnyini. ³⁴ Amiaa 'dɛ -yi we 'ji nu, -li -we ka 'tv mia in -yɔ na nɔnɔnya -yɔ, na 'dɛɛ sɔɔ lubho nya na yia we. ³⁵ Sa a 'kaa lubho nu, 'in a 'ka bobabhanya 'wuyi, in ka we ain -slolu. 'In -a 'ka weli -we Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'dɛ gbaa ligbe: «Nyume -lu -nyɛnyıɛ ka 'mɔna, we -zi -lu 'yıyıɛ nyume kwɛɛ.» »

³⁶ Pəlv bhia gbagbie, -muv 'bɪgv, ə -yɔ wa 'dɛ weee 'sibhlia 'kukolu, 'in wa yia -Lagɔ bhuhhoe. ³⁷ Wa 'dɛ weee bhlia wie, wa gblelia Pəlv, 'in wa yia ə weli 'pa. ³⁸ 'In wa -gv yia 'wɔtv -kɔvn, -we ka gbu -wa, ə nɛɛ wa -yla wa -putu 'na 'ka 'maslɛɛn ə 'klv 'yi. Wa kwaa ə yoo, 'in wa yia ə 'glv -yɔ -nyneni -kpɔ.

21

Pəlv mnia -Zeluzalemv

¹ -A 'bhva Efɛzu -Lagonyuma kpası -gbe, -a -gblaa 'glv 'wu, 'in -a yia 'nyunyıdıdudv wa laa Kɔsv -gv mni tiklu. -Muv zli zlia, -a nynia Wlodv, 'bhie, -a yia Patalaa mni. ² 'Glv yabhlo mia Fenisi dudv -gv mnıda, -mə -a ylia we. Tɔvn, -a -gbla we 'wu, 'in -a yia mni. ³ -A nynia gumunyu nyidi, 'in -a yia 'nyunyıdıdudv wa laa Sıplv -yɔyı kɔpɛsɔlv. -A mnia Silii -dudu -gv -gbɛn, 'in -a yia Tilıgbe nukple lasibhli, -bha 'glv 'kaa we nukpla -gba weee lasibhli. ⁴ -Mɔ Tilı -a ylia -Zezuu 'bunɔnya, 'in -a yia wa -gbe -tv lɔkɔwlv -bhlo. Gbu -we 'kaa Pəlv yli, -Lagɔɔ Zuzu gbaa we wa -yla, 'in wa nɛɛ ə -yla, ə 'na mnıv -Zeluzalemv -ni. ⁵ Da weee lɔkɔwlv -bhlo bhia, 'in -a yia 'yoo 'wobhu, wa 'dɛ weee yia -ain yoo kwa. Wa -yɔ wa 'ɣwnı -yɔ wa 'yua, 'in -a yia 'gbe nukple 'tla, 'bhie, -a yia 'kukolu 'sibhli gumunyu

-gɔgɔ -gɔ, 'in -a yia -Lagɔ bhubhoe. ⁶ -Muu 'bigu, -a 'pupalia weli, 'bhie, -amia -gblaa 'glu 'wu, 'in -Zezuu 'binɔnya yia -buduɲwɛɛ lubhiti.

⁷ -A 'bhua Tiligbe 'wu 'glu nya, 'in -a yia Putolemaisɪ -amiaa nɔnɔve 'wlubha. -A -saa wee 'gbe nɔkplɛɛ -Lagɔbhelia fu, 'in -a yia 'yli -bhlo li wa nya.

⁸ -Muu 'bigu zli zlia, -a 'bhitia lu, 'in -a yia Sezalee nyini. -Bha -a plaa -Lagɔ gbvɔgbanyɔ Filipuu -budu zɔ, 'in -a yia ɔ -gbe ladulu. Nu, ɔɔ Filipu mi nyuma gbesɔ -wa -a -saa zlume -bha -Zeluzalemɔ, wa lɔnyume yabhlo nya. ⁹ ɔ ka 'ɲwnɪyua -mnua, 'yieslɔɲwnɪ nya, wa 'ni yli -mi. -Lagɔgbuu -fali wa paa.

¹⁰ -A ka -bha 'yli duun li, 'bhie, -Lagɔgbuu -falɔpanyɔ yabhlo 'bhua Zudee, wa laa Agabusi, 'in ɔ yia -bha yi. ¹¹ ɔ yia -aun 'yia, ɔ 'bhua Pɔlvɔ -jlaa 'wu, ɔ gbvan ɔ 'dɛɛ bhv 'sɔ -yɔ sɔ 'sɔ, 'in ɔ nɛɛ: «Weli Zuzu 'Pupa gbaa, mu ni: «Nyume ka -jlaa mia da, sa in gbvan da na 'dɛ, 'sa Zuifu yia ɔ gbvaan -Zeluzalemɔ. 'In wa 'ka ɔ nyuma -wa 'nia Zuifu yoo 'nye.» »

¹² Da -a 'nua gbv -muni, 'in -amiaa 'dɛ -yɔ Sezalee -Lagɔbhelia yia Pɔlv bhubhoe, nu, ɔ 'na mnunɪ -Zeluzalemɔ -ni. ¹³ 'In Pɔlv yia we 'bigupaliɛ: «Lɛɛ ka 'gbv a wi, 'in a sumani na dlia? Wa 'ka 'mi gbvan -Zeluzalemɔoo, wa 'ka 'mi 'bha 'debhie -gbolu Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'ɲnu 'gbvoo, in mi 'cun lamnazida.»

¹⁴ Nu, ɔ 'ni -amiaa weli 'wɔɲwnuda -mu 'gbv, -a yia ɔ bhubhoe 'yitide. 'In -a nɛɛ: «Nyumaa -Kanyɔɔ dumagbu nu lɛ!»

¹⁵ -A lia 'yli sanume wee da, 'in -a yia -amiaa 'gbanya -mɔzv, -a yia -Zeluzalemɔ mni. ¹⁶ -Zezuu 'binɔnya tɔlvɔ mia Sezalee, -maa yia -aun yoo kwa. 'In wa yia -aun Siplv -nyume yabhlo, ɔ 'kaa -aun -gɔda 'nye, ɔ wa laa Mnasɔɔɔn -buduɲwɛɛ kwa. -Zezuu 'binɔnyɔ -wa, we 'bi ka 'wɔgwɛ.

Pɔlv -yɔ -Lagɔnyuma kpasɪ gbelia 'wlu -Zeluzalemɔ

¹⁷ Da -a nyinia -Zeluzalemɔ, -Lagɔbhelia yia -amiaa 'lakpasu kpa 'muna nya. ¹⁸ -Muu 'bigu zli zlia, Pɔlv -yɔ -aun 'sɔ yia *'Zakee -gbe mni. -Mɔ leglizu nyuma kpasɪ weee gbelia 'wlu. ¹⁹ Pɔlv -saa wa fu, 'bhie, -we weee -Lagɔ nua lɛ nyuma 'nia Zuifv -gbe, 'in ɔ yia we 'di -sa wa -yla kpɛɛn kpɛɛn.

²⁰ Da wa 'dɛ weee 'nua weli -muni, 'in wa yia -Lagɔɔ 'ɲni -mnunɪ. 'In wa nɛɛ Pɔlv -ylaɛ: «Bheli -in -talɪ, Zuifv 'wlu sanume ka -Zezu dli -gɔ zv, 'in wa mia Moizu tite -yɔlanɛda.

²¹ -We wa mia gbada wa -yla -na daa mu ni: Zuifv -wa mia 'lakpanya glaa, -in nɛɛ wa -yla wa palɪ Moizu tite -bligu, wa 'na 'palɪ wa 'yua knɪ 'wu -ni, 'in wa 'bhv -Zuifv lenugbu 'cun 'bi. ²² Sa -a 'ka we nua? 'Nua wa yia we -kpɔ, nu, -in ka yi. ²³ We 'gbv, -we -a yia da -mi -yla gbaa, -in nu we lɛ. Nɔkpasia -mnua -wa bia -Lagɔ -yla mi -aun glaa -seli. ²⁴ -In -yɔ wa mni, -in -yɔ wa 'ka wa -yɔwɔlvgbv lenv, -in plɔlv wa 'wlu, 'in wa 'ka wa 'nyi -sa. -In -ka 'sa nu, 'in nyuma weee yibhelia we 'ji nu, -we wa gbaa -na daa, we 'ni gbuzɔnu. 'In wa 'ka we -yɔyi, nu, Moizu tite -mi -na zv 'ya 'nɔɲwɛ. ²⁵ We -ka nyuma -wa 'nia Zuifv, -wa zva -Zezu dli -gɔ, gbv -we ka weli -a bhlia, -a ka we cɛli, 'in -a yia we wa yoo 'pa: «A 'na lili -zila -bɔbɔnumɛ -ni, we ka pɔvɪn. Numɛɛ 'pɔvɪn -tukpa -yɔ numɛ -we 'pɔvɪn 'nia 'wɔtla, a 'na lili we -ni. 'In a 'na nɔnu mɔtnɪgbv lɛ -ni.» »

²⁶ -Muu zli zlia, tɔvɪn, Pɔlv -yɔ waa nyuma -mnua yia mni. 'In ɔ -yɔ wa yia -yɔwɔlvgbv lenv dabɔdv. -Muu 'bigu, 'in ɔ mnia -Lagɔbudu 'kadv zɔ, 'in 'yli -we nya wee -yɔwɔlvgbv 'kaa bhia, ɔ yia we gba. We ji -wa nu, bhla -we nya wa 'kaa wa -zila bɔbɔ -bhlo -bhlo.

Pɔlv wa kpaɔ -Lagɔbudu 'kadv zɔ

²⁷ Wee -yɔwɔlv yli gbesɔ 'ka bhia mni, 'in -Azii -dɔdv -gɔv Zuifv yia Pɔlv -yɔyi -Lagɔbudu 'kadv zɔ. Tɔvɪn, wa 'paa nyuma -zloo dli yali, 'in wa yia ɔ kpa, 'wɔkpɪkɪɛ nyɛɛ:

²⁸ «Izlaɛlu nyuma, a bɛ -aun -yɔ! Nyume ɔ mia da, da weee -yɔ nyuma weee ɔ slɔlua gbv -we -wa Izlaɛlɪnyuma klaa, we -yɔ Moizu tite -yɔ -Lagɔbudu 'kadv -yɔ -tv. 'In -slɛɛn, nyuma -wa 'nia Zuifv, ɔ ka wa -Lagɔbudu 'kadv zɔ -la, sanɛɛ 'sa ɔ plalia wee -mɔwlv da pɔvɪn -llɛllɛ!»

²⁹ -We ka 'gbu, wa yia 'sa nu, wa ka Efeziyu Tlofimu 'yi Pòlv nya -Zeluzalemugbe nukplé. Nu, wama dlu, Pòlv -yò ò 'sò ka -Lagòbudu 'kadu zò pla.

³⁰ 'In wee 'gbee nukpla -nyuma weee gbugblolua, 'in wa -yò -gwagwie yia da weee 'bhv. 'In wa yia Pòlv kpa, wa -yò ò lagbizelie yia -Lagòbudu 'kadu zò 'tla, 'in wa yia -bha kla, -bha -bhlokpadé. ³¹ Zuifu mi 'kli 'yida, wa 'ka Pòlv 'bha, 'in nyuma yia weli Wlòmuv 'slujaa -zloo -kanyò 'kadu kwa, nu, -Zeluzalemv -nyuma weee ka gbugblolu. ³² -Bha -bhlokpadé, ò 'bhua 'sluja -yò 'slujaa glu gbuu 'yugalunya 'wu, 'in ò -yò -gwagwie yia nyumaa -zloo gbegebein mni. Da wa 'yia ò -yò 'sluja 'sò -yò, 'in wa yia Pòlvv bhutie 'yitide. ³³ Ò 'slujaa -kanyò 'kadu bea Pòlv -yò, ò kpaa ò, 'in ò nɛɛ, wa gbuan ò netellukpe 'sò nya. 'Bhie, ò yia wa layibhae: «Nyòò nyime -mòni -mia? Lɛɛ -lu ò nu lɛa?» ³⁴ 'In nyumaa -zloo glaa, -zakpa -bhlo kpɪ 'wu -maa 'dɛɛ sa, 'in tɔlva kpia 'wu, weli -putu nya. Nu, 'slujaa -kanyò 'kadu 'ni mneni ò 'ka weli yabhlogbòò 'wulanu, wee -zle duun glaa. 'In ò nɛɛ, wa -yò Pòlv 'sò mni 'slujaa -budu 'kadu zò. ³⁵ Da Pòlv -yò wa nynia wee -buduu sikalie kwesi, 'in 'sluja yia ò 'wobhu nyuma 'wlu yali, nyumaa -zlo glaa, 'cɛ 'kadu wa mia 'padaa 'gbu. ³⁶ Nu, nyuma weee mi ò 'bi, 'wukpikpie nya: «A 'bha ò!»

Pòlv gbaa ò 'dɛɛ -gugbu

³⁷ Bhla -we nya wa -yò Pòlv 'kaa 'slujaa -budu 'kadu zò pla, ò nɛɛ 'slujaa -kanyò 'kadu -yɛɛ: «'In mneni in 'ka -mi -yia weli yabhlo gbaa?»

'In -mòò yia we 'bigupalɛ ò -yɛɛ: «'In, aya! Glekɪweli -na gbaa? ³⁸ Eziputuyu -ò 'bhua nyumaa dli 'wu, nyumaa 'wlulapɪlɪnyò -yò, we 'bi 'ni -slo 'wugwɛ, 'in ò -yò 'binɔnya 'wlu glu -bhlo (4.000) yia da beblɛɛ ladɪla mni, we 'ni -mu?»

³⁹ Pòlv yia we 'bigupalɛ: «Zuifu in -mia, Talisigbe nukplé, Silisi -dudu -gv. Gbe ka 'ɲni mia mɪda, we nukpla -nyime in -mia. -Mi na bhuhhoea, -in 'nye 'mi 'yoo, in 'ka nyuma -yia gbu gba.»

⁴⁰ 'Slujaa -kanyò 'kadu yia ò 'yoo 'nye. Pòlv 'yiligbea sikalie 'wlu, 'in ò yia sò 'pa nyuma -yia, nu, wa 'mu ɲwɛ. Da wa 'dɛ weee 'mua ɲwɛ blenyii, 'in Pòlv yia wa -yia gbu gba zuifuweli 'wu:

22

¹ «Na bhelia -yò na didea, a pu yukwli, na 'dɛɛ gbu 'wusaweli na yia -sɛɛn da aun -yia gbaa.»

² Da Pòlv mia gbada wa -yia, wa 'nva we zuifuweli 'wu, 'in wa yia ɲwɛ 'mu blenyii.

Tòun, 'in Pòlv nɛɛ: ³ «Zuifu in -mia, Talisigbe 'wu wa gwalia 'mi, Silisi -dudu -gv. 'In -seli wa zva 'mi -Zeluzalemv. Gamalielɪ -wa na -sɪlɪnyò, mɔ -sɪlɪlu 'mi -amɪaa dukpasu tite kpɛɛn kpɛɛn. -Lagòò gbu mi 'ya -amɪ dlu 'kaduv, a 'dɛ weee 'bhisa -zɛɛn. ⁴ Nyuma -wa mia -Zezuu 'Yloogblv -gv, in ka wa 'kɪyɛ 'wupalɪ, in ka wa 'bha. 'In in yia wa 'llukpe palɪ, we yi nukpasia -zɛoo, we yi 'ɲwnɪ -zɛoo, -zugba na pa wa -kaslv 'wu. ⁵ * -Lagòvònyaa -kanyò 'kadu -yò Zuifuv nyuma kpasɪ weee mneni wa 'ka gba, nu, gbuzònu na gbaa. Wa ka 'mi 'sebhɛnya yoo 'nye, na bhelia Zuifu mia -Damasigbe nukplɛɛ 'gbu. 'In in yia wee 'gbe nukplé mni, waa -Lagònyuma mia -mò, in 'ka wa 'llukpe 'palɪ, in 'ka wa -mò -Zeluzalemv kwa, 'in wa 'ka wa -kaslv 'wupa.

Pòlv gbaa ò -Lagòplagbu

(Lngb 9.1-19, 26.12-18)

⁶ «'In, in mi 'yloogblv, in 'ka -Damasigbe -yò cɪpaa yi, 'yɪvgbagbu ylv nya tòun, san 'kadu yabhlo 'bhva yali, 'in we yia 'mi gbeli. ⁷ In bhlia dudu, 'in in yia weli yabhlo 'nu, we nɛɛ 'mi -yɛɛ: «Sòlv, Sòlv, lɛɛ ka 'gbu -na palɪ 'mi 'kɪyɛ 'wua?»

⁸ «'In in yia layibhae: «Na -Kanyò, nyòò -in -mia?»

«'In wee weli yia we 'bigupalɛ: «-Amɪ Nazaletɪyu -Zezu, -in mia 'kɪyɛ 'wupalɪda, -amɪ -wa.» ⁹ Na nɔnɔnya ka wee san -yoyɪ, 'in -ò mia 'mi -yia gbu gbada, wa'a 'nu -mòò weli.

¹⁰ «Tòun, in yia layibhae: «Na -Kanyò, sa in 'ka nva?»

«'In Nyumaa -Kanyo nɛɛ 'mi -ylaɛ: <-In -so 'wu, -in mni -Damasiɣbe nukple, 'in -we weee -Lago gbaa, -in nu le, -mo wa yia -mi -yla we gbaa.» ¹¹ In ka 'lo wee saan 'tite -minu 'gbu, na nononya kpa na so la, 'in wa yia 'mi -Damasi kwa.

¹² «-Mo -Damasi, nyime yabhlo mi -bha, 'mo wa laa Aniasi. Nyime -o zua -bha -Lago, 'mo -mia, 'in o zua Moizu tite 'nuɣwe. -Damasiɣbee Zuifu weee gbaa gbuzonu gbu o daa.

¹³ Aniasi yia na -gbe, o 'yigbea 'mi kwesi, 'in o nɛɛ 'mi -ylaɛ: <Solɔ, na bheli, -na 'yli -blo!> -Bha -bhlokpade, na 'yli -bloa, 'in in yia o -yoyi vaa.

¹⁴ «'In o yia we -gudi 'mi -ylaɛ: <-Amiaa dukpasu -Lago ka -bha -mi -sa 'cun, -in 'ka o dumagbu yibheli, 'in -o -wa Nyime Tiklu, -in 'ka o -yoyi, -in 'ka o 'deɛ weli 'nu. ¹⁵ Nu, o gbudayinyo -na yia -zea. 'In -we -in 'yia -yo, 'in -in 'nua, -in 'ka we gba dudugu -nyuma weee -yla. ¹⁶ 'In -sɛɛn, leɛ ka 'gbu -na wua? -In -so 'wu, -in yi, -in la Nyumaa -Kanyo 'ɣni, wa 'ka -mi batizee, -Lago 'ka -mi -yowolo, -na gbunyii 'ka -mi kweyli 'bhu.»

Pɔlu gbaa sa -Lago tiea o, nyuma 'nia Zuifu, wa -gbeɛ gbu

¹⁷ «-Muu 'bigu, in yia lɔbhiti -Zeluzalem. 'Yi yabhlo nya, in mi -Lago bhuhoda -Lagobudu 'kadu zo, 'in Nyumaa -Kanyo yia 'mi 'klutlali na 'yli 'wu. ¹⁸ 'In, in 'yia Nyumaa -Kanyo -yo, 'in o nɛɛ 'mi -ylaɛ: <-In 'pulo kwe la, -in 'bhu -Zeluzalem slɔ! Nu, na gbu -na yia gbaa, -mo -nyuma 'na 'ka we -yɔɣwuu.»

¹⁹ «In yia we 'bigupali: <Nyumaa -Kanyo, wa 'de -yi we 'ji nu, in ka -Lagobudunya zo 'plɔ, 'in nyuma -wa ɣwnua -na gbu -yo, -zugba na pa wa -kasɔ 'wu, 'in na seli wa. ²⁰ 'In da wa 'kaa -na gbudayinyo Etienu 'bha, -ami mi 'ya -bha. -Wa mia o 'bhada, in ka wa ɣwnunu, 'in in yia wa -bananya 'yliyozu.»

²¹ «'In Nyumaa -Kanyo nɛɛ 'mi -ylaɛ: <-In mni, nu, tiea na yia -mi 'pɔpi, nyuma -wa 'nia Zuifu gbegbein!> »

Pɔlu nɛɛ Wlomu 'slujaa -kanyo -yla nu, Wlomu -dudowlakpe o -mia.

²² Nyumaa -zlo pulua Pɔlu yukwli tiklu, tɔn, o yia welunya -minu gbagbie bhia. 'In wa yia 'wɔkpɔkpɛ bhlɛ: «A -sa nyime ni la! A 'bha o! O 'ni we 'klɔ -ka, o 'ka 'yliyogada -tu, dudu ni -gu!» ²³ Wa 'kɔɔ 'wu 'titeɛ, wa vitelia wa -bananya, 'in wa yia bla yali 'mni.

²⁴ Wlomu 'slujaa -kanyo 'kadu nɛɛ, wa 'pa Pɔlu 'slujaa -budu 'kadu zo. Wa 'ka o seli, 'in gbu -we ka 'gbu nyumaa -zlo mia sa o 'wluo 'kpɔlɔda, o 'ka we gba, 'in -moɔ 'ka we 'nu.

²⁵ 'In da wa gbuɔn Pɔlu wa 'ka o seli yi, tɔn, 'slujaa glu gbuu 'yugalinyo mia -bha, Pɔlu yia o layibha 'lee: «We se mi ain -yla, a 'ka *Wlomu -dudowlakpe seli, -zugba a 'ni -sɔ o -yɔgbu 'wubhuu?»

²⁶ Da o 'slujayu 'nua weli -mini, 'in o yia 'slujaa -kanyo 'kadu weli kwa, o nɛɛ o -ylaɛ: «Leɛ -lu -na yi yaa de lenua? O nyime -mɔni, Wlomu -dudowlakpe -wa!»

²⁷ 'Slujaa -kanyo 'kadu yia Pɔlu 'yia, o bea o -yo. O yia o layibhaɛ: «Gba gbuzonu, Wlomu -dudowlakpe -in -mia 'piɛn yi?»

Pɔlu yia we 'bigupali: «In, 'mo in -mia.»

²⁸ 'In 'slujaa -kanyo 'kadu nɛɛ: «'Gwezi 'kadu in plɔlɔa 'bhie, in yia Wlomu -dudowlakpe -ze.»

'In Pɔlu yia we 'bigupali: «-Ami mia, gwali wa gwali 'mi we.»

²⁹ -Bha -bhlokpade, -wa 'ka yaa Pɔlu seli, 'in o 'ka gba, -maa yia o gwɛvɛla. Da 'slujaa -kanyo 'kadu yibhelia we 'ji nu, Pɔlu -o o gbuɔn, -moɔ mi Wlomu -dudowlakpe nya, 'in o 'de yia nyano nu.

Pɔlu mi gbuwliwudunya 'yu

³⁰ Gbu -we Zuifu dia Pɔlu 'wlu, 'slujaa -kanyo 'kadu 'yibha o 'ka we 'wolanu kpɛɛn kpɛɛn. We 'gbu, zli zli, 'in o yia o gbuɔn -llukpe 'wusa. 'In o yia -Lagobubunya -cian -yo gbuwliwudunya 'wluɣbeli. 'Bhie, o -yo Pɔlu yia wa 'yu yi.

23

¹ Pɔlu ylaa gbuwliwudunya flulu, o nɛɛ: «Bheliɔn, in ka -Lago 'yu no 'nanuu, na dli 'ni 'mi gbu 'nye, 'in we yia -zɛɛn yli -mini yli.»

² 'In -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu Ananiasu nee -wa mia Polu kwesi -ylae: «A 'pa o nje -gu -lu!»

³ Toun, Polu nee o -ylae: «Weli 'so -nyime, -mi -Lago yia bhuta! -Bha -in -dia la, -zugba -na bhu na -yogbu 'wu titee solu, 'in -in nee, wa bhutu 'mi. Tite 'nu 'sa gba.»

⁴ -Wa mia Polu kwesi, -maa nee o -ylae: «-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -na vela yi?»

⁵ Polu yia we 'bigupalie: «Na bhelia, in 'nu we 'ji -yi nu, -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu o -mia. Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

«-In 'na gbalu gbunyuu -na nyumaa 'yugalinyo -yla -ni!» »

⁶ Polu -yi we 'ji nu, nyumaa -zakpa so -wa gbuwliwodunya. -Zakpa -bhlo -wa *Sadusenyuma, 'in -zakpa 'sonu -wa Falizinyuma. We 'dee 'gbu o yia 'wukpi 'titee wa 'yue: «Bhelia, Falizinyume in -mia, 'in Falizinyumee 'yu in -mia. Tlitalnyaa 'wososue in dia dlu 'wuu 'gbu, wa mia da na -yogbu 'wubhuda.»

⁷ Da Polu gba 'saa, Falizinyuma -yo Sadusenyuma yia kpelie bhli, 'in wa yia 'wudo 'so. ⁸ Nu, Sadusenyuma nee, tlitalnyaa 'wososue 'ni -mi, 'anzinya -yo zuzu 'ni la -mi, 'in -zugba Falizinyuma yibhelia we nu, we 'de weee mi la. ⁹ 'In nyumaa -zlo mi 'wukpida 'titee, 'in Falizinyumaa tolba -wa -wa -Lago titee gwesanya, -maa yia Polu lupa 'kua 'tite nya. Wa nee: «-A yi we -yo nu, nyime -mou 'ni gbunyuu yabhlogbo lenu. -De zuzu yabhloo, -de 'anzi yabhlo gba o -yla gbuu, nyoo -yi we 'jia?»

¹⁰ Wee -zle kpukpalia 'wu, wa yi Polu 'ylisalu 'gbu, nyanu yia 'slujaa -kanyo 'kadu dlu slo. 'In o nee o 'sluja -ylae, -maa -sa Polu wa nyidi, wa kwa o 'slujaa -budu 'kadu zo lu.

¹¹ -Muu 'biguu sabo bea, Nyumaa -Kanyo yia Polu 'klutlali, 'in o nee o -ylae: «-In 'temani dli! -In ka na gbu gba -seli -Zeluzalem, we mi nu, -in gba 'ya we Wlamugbe nukple.»

Zuifu zua Polu 'bhabhagbu

¹² -Muu zli zlia zlukpe, Zuifu -zakpa -bhlo yia weli -bhlo bhli, 'in wa yia bi -Lago 'yu nu, wa 'ni -slo Polu 'bha, wa 'na 'ka li 'in wa 'na 'ka 'ma. ¹³ Nyuma -wa bhli weli -muni, wa ka nyumaa glu 'so -guzi. ¹⁴ 'In wa yia -Lagobubonyaa -cian -yo nyuma kpasu -gbe mni. 'In wa nee -maa -ylae: «-A ka bi -Lago 'yu, nu, -a 'ni -slo Polu 'bha, -a 'na 'ka -lu yabhlogbo li. ¹⁵ 'In -sleen, amia -yo gbuwliwodunya bhli weli -bhlo, 'in a 'ka 'slujaa -kanyo 'kadu -yla gba nu, o -la an Polu -dawli nya, a 'yibha a 'ka o -yogbu 'wusali tiklu. We -ka -amia, -a ka -amiaa 'de lamnazi -a 'ka o 'bha, 'bhie, o 'ka -seli nyini.»

¹⁶ 'In weli wa bhli Polu daa, o bhoolo 'yu 'nua we, 'in o yia 'slujaa -budu 'kadu zo Polu 'di -salia mni. ¹⁷ Toun, Polu laa 'slujaa glu gbuu 'yugalinyo yabhlo, 'in o nee o -ylae: «-In kwa nyimesloyu ni 'slujaa -kanyo 'kadu -gbe, nu, o ka gbu yabhlo o 'ka we gba o -yla.»

¹⁸ Oo 'sluja -yo oo nyimesloyu yia 'slujaa -kanyo 'kadu -gbe mni, 'in o nee o -ylae: «-Kaslonyume Polu laa 'mi, o nee: in -la -mi nyimesloyu ni. -Moo ka gbu yabhlo o 'ka -mi -yla we gba.»

¹⁹ 'Slujaa -kanyo 'kadu kpa nyimesloyuu so la, o -yo o vlaa gwe -se, 'in o yia o layibhae: «Lee -gbu -in 'yibha -in 'ka 'mi -yla gbaa?»

²⁰ 'In nyimesloyu yia we 'bigupalie: «Zuifu ka weli -bhlo bhli nu, -in kwa cizi Polu gbuwliwodunya 'yu. Gbaa wa yia -dawli nya nu, gbuwliwodunya 'yibha wa 'ka o -yogbu 'wusali tiklu. ²¹ 'In -in 'na 'nunu wa weli -ni! Nu, -wa zizea o 'bhabhitee 'gbu, wa mneni nyumaa glu 'so -guzi. Wa ka bi -Lago 'yu, wa nee, wa 'ni -slo Polu 'bha, wa 'na 'ka li, 'in wa 'na 'ka 'ma. Nu, -sleen, wa ka lamnazi, -na weli wa mia wuda.»

²² Da oo 'slujaa -kanyo 'kadu gbaa nyimesloyu -yla nu: «-We -in gbaa da 'mi -yla, -in 'na gbalu we nyime yabhlogbo -yla -ni.» 'Bhie, o yia -moo 'yitide, 'in -moo yia mni.

'Slujaa -kanyo 'kadu kwaa Polu Felisu -gbe

²³ -Muu 'bigu, 'slujaa -kanyo 'kadu laa o 'slujaa glu gbuu 'yugalinya 'so, 'in o nee wa -ylae: «'Slujaa 'wlu -bhlo (200) klaa, numesun -guu 'slujaa glu ta 'ya kugbua (70) -yo 'slujaa 'wlu -bhlo kaa 'li kwee, a gbeli da wa 'wlu. 'In a 'de weee mnazi la, jibheza lelu gbomnuvany, a 'ka Sezalegbe nukple mni. ²⁴ A mnazi numasun -yo, 'in a 'ka Polu 'wubhu we -gu, 'in a 'ka o duduu 'wlulapilinyo Felisu -gbe kwa -dlao.»

²⁵ 'In ɔ yia 'sebhε cεlε:

²⁶ Dɔdɔw 'wlulapilinyɔ Felisi 'kadɔ,
-amɪ Klodɔ Liziasɪ saa -mɪ fu.

²⁷ Nyɪmε -ɔ in 'paa dε -mɪ yoo, Zuifu ka ɔ kpa, wa 'ka ɔ 'bha. 'In da in 'nva nu, Wlɔmɔ -dɔdɔwɔlakpε -wa, 'in in -yɔ na 'slɔja yia mni, in yia ɔ wa kwεε -sa. ²⁸ In 'yibha gbu -we Zuifu dia ɔ 'wlu, in 'ka we 'ji 'nu. We 'gbu, in yia ɔ wa gbɔwliwɔdunya 'yu kwa. ²⁹ In ka we -yɔyɪ nu, wa 'dεε titee 'gbu, wa dia ɔ gbu 'wlu. 'In wa 'nɪ mneni wa 'ka ɔ gbu yabhlogbɔɔ -yla lapali, -we ka 'gbu wa 'kaa ɔ 'bha, 'in wa 'kaa ɔ -kasɔ 'wɔpa, we 'nɪ 'yie. ³⁰ 'Bhie, wa yia 'mɪ wεlɪ kwεε, Zuifu ka ɔ -yɔgbu zɔ. -Bha -bhlokpade, in 'paa ɔ yoo -na -gbε. 'In in nεε ɔ gbɔwɔludunya -ylaε, wa 'kla ɔ -na -gbε.

³¹ -We 'slɔjaa -kanyɔ 'kadɔ gbaa, ɔ 'slɔja ka we lenu. Wa 'bhua Pɔɔɔ 'wɔ sabɔ, 'in wa -yɔ ɔ yia Antipatisigbe nɔkplε mni. ³² -Mɔv zli zlia, 'in 'slɔja mia bhɔ -gu nɔda, -maa yia 'slɔjaa -budu 'kadɔ zɔ lɔbhiti. 'In wa yia 'slɔja mia numasɔvɔn -gu 'yitide, -maa -yɔ Pɔɔɔ yia 'yoo 'yliyɔzɔ. ³³ 'Slɔja mia numasɔvɔn -gu nɔnia Sezalee, 'in wa yia dɔdɔw 'wlulapilinyɔ 'sebhε yoo 'nye, 'bhie, wa yia ɔ Pɔɔɔ 'klɔslolu. ³⁴ Dɔdɔw 'wlulapilinyɔ zεlia wee 'sebhε, 'in ɔ yia Pɔɔɔ layibha: «Dɔdɔ -mɔmɔ ka nyɪmε -in -mia?» 'In Pɔɔɔ yia we 'bɪgɔpali: «Silisi -nyɪmε in -mia.» ³⁵ 'In ɔ nεε ɔ -ylaε: «-Wa dia -mɪ gbu 'wlu, wa -ka yi, 'in na yibhaa -mɪ la.» 'In ɔ nεε, wa kwa Pɔɔɔ Ewɔdɔw gbɔwɔbhɔbudu 'kadɔ zɔ.

24

Zuifu dia Pɔɔɔ gbu 'wlu Felisi 'yu

¹ 'Yli gbu 'plia, -Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ 'kadɔ Ananiasɪ yia Sezalee nyɪni. ɔ -yɔ nyɪma kpasɪ talva -yɔ *lɔpanyɔ yabhlo wa laa Tεlitulɪ. 'In wa yia Pɔɔɔ 'klaa yi dɔdɔw 'wlulapilinyɔ Felisi 'yu.

² Wa laa ɔ, 'in Tεlitulɪ yia ɔ gbu 'wɔludɪε bhli dɔdɔw 'wlulapilinyɔ Felisi 'yu: «Felisi 'kadɔ! -Na 'gbu -a kaa da 'wɔtɔtɔε -dlɔɔ weεε. 'In gbunya -in 'bhiti gbu yilo nya, mɔ saa -amɪaa nyɪma 'wɔ. ³ -Lu -zɔvɔ weεε -a yia, da weεε, 'yli weεε nya, we 'gbu -a paa -mɪ fuo dli weεε nya. ⁴ 'In in 'nɪ 'yibha, in 'ka -na 'bɪ 'wɔgwɔlɔlɔ, we 'dεε 'gbu, -mɪ na bhɔbhɔε, -in 'nye -aɪn bhla -sεlε, -na dli -zɔvɔ nya, -in 'ka -aɪn yukwli pɔɔɔ.

⁵ «-A ka we -yɔyɪ nu, nyɪmε -mɔni, nyɪmε 'nyuuu 'dεgbolu -wa. Nyɪmaa -zakpa -bhlo wa laa Nazaletɪ -nyɪma, wa 'yugalinyɔ -wa. Zuifu weεε ɔ pupalia 'wɔ dɔdɔ weεε -gu. ⁶ 'In ɔ ka we layla 'dεbhie nu, ɔ 'ka -amɪaa -mɔwɔlɔ -Lagɔbudu 'kadɔvɔ 'ɲni -nyumɔ, 'in -a yia ɔ kpa. [-A 'yibha -a 'ka ɔ -yɔgbu 'wɔbhɔ -amɪaa titee sɔɔ. ⁷ 'In 'slɔjaa -kanyɔ 'kadɔ Liziasɪ yia yi, 'in ɔ yia ɔ -aɪn kwεε -sa -gla nya. ⁸ 'Bhie, Liziasɪ nεε Pɔɔɔvɔ gbɔwɔludunya -yla, wa yi -mɪ 'yu.] We -ka -na dε 'yibha ɔ la, 'in -in 'kaa we 'jiyibheli nu, gbu -we -a dia ɔ 'wlu, gbɔzɔvɔ -wa.»

⁹ 'In Zuifu -maa yi 'yaa Tεstulusu wεlɪ -gu 'yiligbe, 'in wa nεε: «Cun, -we ɔ gbaa dε, gbɔzɔvɔ -wa.»

Pɔɔɔ gbaa ɔ 'dεε -gugbu

¹⁰ 'In dɔdɔw 'wlulapilinyɔ yia Pɔɔɔ -yla sɔ 'pa, nu, ɔ gba. 'In Pɔɔɔ nεε:

«In -yi we 'ji, -in ka -zɔ duun li, -zugba -na bhɔ -amɪaa nyɪmaa -yɔgbu 'wɔ. We 'gbu, na dli 'tε 'wɔ, in 'ka na 'dεε -gugbu gba.

¹¹ «-In mneni -in 'ka we 'wɔsɔsɔ -na 'dε nya, nu, -amɪ nɔnia -Zeluzalemɔ, in 'ka -Lagɔ bɔbɔ, we 'yli kugbu lε 'sɔ 'nɪ -slɔ 'pli. ¹² Nyɪmε yabhlogbɔɔ 'nɪ 'mɪ 'yɪ, -zugba na -yɔ nyɪmε kpɔlɪ -Lagɔbudu 'kadɔ zɔ. 'In nyɪmε yabhlogbɔɔ 'nɪ 'mɪ 'wɔtlali, -zugba na bhɔ nyɪmaa -zloo dli 'wɔ -Lagɔbudunya zɔ -yɔ daputu, 'gbe nɔkplε. ¹³ 'In -slεn, gbu -we nyɪma -manɪ dia da 'mɪ 'wlu, wa 'nɪ mneni wa 'ka we 'wɔyleli -mɪ -yla. ¹⁴ -Mɔv bhla, -we in ɲwnua -yɔ -mɪ 'yu, mɔ nu: -amɪaa dukpasu -Lagɔ na bɔbɔ, 'Yloogblɔ -lolu -we ka gbu wa'a laa gbɔzɔvɔ, we -gu -nɔvɔ nya. 'In -we weεε mia cεlɪda Moizu titee 'sebhε -yɔ -Lagɔgbɔvɔ -falipanyaa 'sebhε 'wɔ, 'in na zva we dli -gu. ¹⁵ Sa wamɪa dia -Lagɔ dli 'wɔ, 'sa -amɪ na dia -Lagɔ dli 'wɔ. Nu, nyɪma tiklu -yɔ nyɪma 'nyii 'sɔ, 'wɔ wa yia -sɔa tɪtlɪnya

glaa. ¹⁶ We 'gbu na gva la 'yli weee nya, 'in na dli yi 'mi gbu 'nye -Lago 'yliya 'wu, 'in 'ya nyuma 'yliya 'wu.

¹⁷ «Da in lia -zo duun daputu, 'in in yia -Zeluzalemv luyi 'gwezi nya, na nyuma 'wosasie -yo 'slaka -lii wlawlie -Lago -ytaa 'gbu. ¹⁸ Da in mia -Lagobudu 'kadu zo, 'in -Aziii Zuifu yia -mo 'mi yli, -we in mia lenuda mu ni, in mi -mawlogbu lenuda. Nyumaa -zlo 'ni 'mi 'bi -mi, 'in -zle 'ni 'mi kwesi -mi. ¹⁹ 'In we -ka yaa nu, -Aziii Zuifu -tolva mia zlume -bha, -maa ka yaa na gbegebein gbu dlu, ma 'kaa 'mi 'kla -na -gbe. ²⁰ Da wa kwaa 'mi gbuwliwodunya 'yu, gbonyuu in nua le wa 'yia -yo, nyuma -wa 'yiligbea de, wa gba we -mi -yla. ²¹ 'In 'yiligbea gbuwliwodunya 'yu, 'in in nee wa -yla weli 'tite nya: <Tlitolunya yia 'wosaa tlitlie lv! We nya wa -laa 'mi aun 'yu, a 'ka na -yogbu 'wobhu.> -De muv.»

²² Duduv 'wlulapilinyo Felisu -yia -Zezuu 'Yloogbluv -gugbu 'ji kpeen kpeen, 'in o yia we 'wulanu, -moo yia wee gbuwobhu yli lubeli. 'In o nee wa -yla: «'Slujaa -kanyo 'kadu Lizias -ka yi 'bhie, in 'ka amiaa gbu 'wobhu.» ²³ O nee 'slujaa glv gbuu 'yugalinyo -yla: «-In di Polu la -kaslubudu zo. -In 'tide o 'yi, o 'ka o 'de -yla -tu. -In 'nye o 'talea 'yoo, wa 'ka o -yla -li lenu.»

Wa ka Polu Felisu -yo Dlusih 'yu kwa

²⁴ 'Yli sanime 'plia, Felisu -yo o 'hwno Dlusih yia yi, Zuifuhwno -wa. O nee wa -yo Polu yi, 'in o 'ka o -Zezu Klisu dli -guzo weli yukwli polu. ²⁵ 'In da Polu bhlia nyume nnonbhu tiklu klaa, 'dee dli lakpakpie -yo -Lago nyumaa -yogbu 'wobhubhuee gbu gbagbie, 'in Felisu yia nyanu nu. 'In o nee Polu -yla: «-In mneni, -in 'ka -sleen mni. 'In da in -ka bhia, in 'ka -mi la lv.» ²⁶ Duduv 'wlulapilinyo Felisu di yaa we dli 'wu nu, 'gwezi Polu yi yaa o 'nye. We 'gbu, o laa Polu bhla weee nya, o -yo o 'ka 'di -sa.

²⁷ -Zu 'so 'plia, Pousuv Fesituv yia Felisu 'biguplil. 'In Felisu 'yibha o 'ka Zuifu dudunamanu 'gbu, o yia Polu -kaslu 'wu tu.

25

Wa ka Polu nyumaa 'wlulapilinyo 'kadu Fesituv 'yu kwa

¹ Da o nynia wee dudv -gu, we 'yli ta 'plia, Fesituv 'bhva Sezalee, 'in o yia -Zeluzalemv mni. ² -Lagobubonyaa -cian -yo Zuifuv nyuma kpasu yia Polu 'kla o -gbe. ³ Wa nee Fesituv -yla, o nu wa 'nanu 'wu, 'in wa yia we hwe -yokpali nu, o -la Polu -Zeluzalemv lv. Nu, wa ka Poluv -yogbu zu, wa 'yibha wa 'ka o 'bha 'yloogblu. ⁴ 'In Fesituv yia we 'bigupali wa -yla: «Polu mi -kaslu 'wu Sezalee, 'in dayli na 'degbolu bhitia -mo lv.» ⁵ 'In o yia we -gudie: «Amiaa -cian kwa 'mi yoo, we -ka nu, nyume -mou ka gbonyuu lenu, wa 'ka -mo we gba.»

⁶ Fesituv li wa -gbe sa 'bhisa 'yli gbomnva. 'Bhie, o yia Sezalee lubhiti. -Muv zli zlia, 'in o yia gbuwobhu -zejila 'yu ladu, 'in o nee wa -yo Polu yi. ⁷ Da Polu yia, Zuifu -wa 'bhva -Zeluzalemv, -maa yia o gbeli. 'In wa yia o gbonyii 'kadu -zlo 'wludi, 'in wa 'de 'ni mneni wa 'ka we 'wosalsu tiklu. ⁸ Polu mia o 'dee -gugbu gbada, o nee: «In 'ni gbonyuu yabhlogbo lenu, Zuifuv tite -yo -Lagobudu 'kadu -yo nyumaa 'wlulapilinyo 'kadu *Sezaa gbegebein.»

⁹ Fesituv 'yibha o 'ka Zuifu dudv namanu 'gbu, 'in o nee Polu -yla: «-In 'yibha -in 'ka -Zeluzalemv mni? Wa 'ka -mo -na -yogbu 'wobhu 'mi 'yuu?»

¹⁰ Polu yia we 'bigupalie: «Sezaa gbuwobhu -zejila 'yu in 'yiligbea da, 'in -bha wa 'kaa na -yogbu 'wobhu. In 'ni Zuifu -yla gbonyuu yabhlogbo lenu, 'in -na 'de -yi we 'ji zuzonu sa. ¹¹ We -ka na -yogbu, 'in gbu -we ka 'gbu wa 'kaa nyume 'bha, in -ka we lenu, in 'na 'ka tlitliee daa gba <-innya>. 'In we -ka nu, gbu nyuma -manu mia da 'mi 'wludida, we 'ni gbuzonu, nyume yabhlogbo 'ni mneni o 'ka 'mi wa yoo 'nye. In ka na gbu Sezaa 'yu kwa.»

¹² Nu, Fesituv -yo o gbuwliwodunya bhia gbagbie, 'in o nee Polu -yla: «-In ka -na gbu Sezaa 'yu kwa, we 'gbu, Sezaa 'yu -na yia mni!»

Wa ka Polu Aglipa 'yu kwa

¹³ 'Yli sanime 'plia, nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa -yɔ ɔ bhələ Belenisi yia Fesitusu fusaaya yi Sezalee. ¹⁴ Wa mi -bha 'yli duun lida, 'in Fesitusu yia nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa -yla Pɔlvu gbu gba. ɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Nyime yabhlo Felisi tia -kaslu 'wu, ɔ mi da. ¹⁵ Da un mnia -Zeluzalemv, *-Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ Zuifvu nyuma kpasɔ yia ɔ 'kla nu, un 'pa ɔ -kaslu 'wu.»

¹⁶ «'In un yia we 'bigupali wa -ylaɛ: <-Amia, Wlɔmv -nyuma 'ni we bhlabhv, -a 'ka nyime ɔ gbɔwɔludinya yoo 'nye, -zugba ɔ 'ni ɔ 'dɛɛ -gugbu gba gbɔwɔbɔhunyo 'yu.» ¹⁷ 'In waa nyuma -yɔ 'mi 'sɔ yia -seli yi dabudu. 'In un 'ni kpeke, -muv zli zlia, un -dia gbɔwɔbɔhu -zejila 'wu la, 'in un nɛɛ na 'sloja -yla, wa -yɔ ɔ nyime yi. ¹⁸ ɔ gbɔwɔludinya yia yi. 'In gbɔnyii un pupali yaa 'wlukuvun la, nu, 'mu wa yi ɔ 'wlu dia, wa 'ni -muv ɔ 'wlu di. ¹⁹ Nu, wa 'dɛɛ -Lagɔbubue -yɔ nyime yabhlo wa laa -Zezuu gbu -gu wa -yɔ ɔ 'sɔ kpɛlia. ɔ nyime ka tli, 'in Pɔlv nɛɛ, ɔ 'ni tli, ɔ -ga 'yliyɔ. ²⁰ Sa un 'kaa gba gbu -muni 'wu, un 'ni we -yi. Tɔun, 'in un nɛɛ Pɔlv -yla, ɔ -ka 'yibha ɔ 'ka -Zeluzalemv mni, 'in wa 'ka -mɔ ɔ -yɔgbu 'wɔbhulu, gbu -muni -gu. ²¹ 'In Pɔlv yia ɔ gbu nyumaa 'wlulapilunyɔ 'kadu Sezaa 'yu kwa. ɔ 'yibha nu, -mɔ ɔ 'bhu ɔ -yɔgbu 'wu. 'In un nɛɛ, wa ti ɔ -kasɔvudu zɔ bhla -sele nya. -Muv 'bigu, un 'ka ɔ Sezaa 'yu kwa.»

²² Aglipa nɛɛ Fesitusu -ylaɛ: «Na 'dɛ 'yibha un 'ka ɔ nyime -mɔnu weli 'nu.»

Fesitusu yia we 'bigupalie: «Cɔzi -na nva ɔ nyime -mɔnu weli.»

²³ -Muv zli zlia, Aglipa -yɔ Belenisi -yɔ nyumaa -dɔlv yia -budu 'kadu zɔ pla, we -yɔ 'slujaa -cian -yɔ wee 'gbee nyuma kpasɔ. 'In Fesitusu weli -gu, wa -yɔ Pɔlv yia yi. ²⁴ 'In Fesitusu nɛɛ: «Nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa, 'in amia weee -yɔ -ain mia da, a yla 'mɔ nyime ni. Zuifu weee ka ɔ 'klaa yi na -gbɛ -Zeluzalemv, 'in wa yi 'yaa -seli 'mi 'bi yi, -zugba wa kpɔ 'wu, wa 'bha ɔ. ²⁵ -Ami ka we -yɔyɔ nu, ɔ 'ni gbɔnyuu yabhlogbɔɔ lenv, 'in wa 'ka -muv 'gbu ɔ 'bha. 'In ɔ 'dɛ yia ɔ gbu Sezaa 'yu kwa. We 'gbu, un nɛɛ wa kwa ɔ -mɔ -gbɛ. ²⁶ 'In -we un 'kaa celi -kpɔ na -kanyɔ 'wu ɔ 'gbu, we 'ni -mi. We 'gbu, un -yɔ ɔ yia ain 'yu yi, we -yɔ -mi nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipaa 'dɛbhie 'yu. -In 'yibha ɔ la, 'in -we ɔ -ka gba, un 'ka we celi. ²⁷ Nu, we 'ni 'yilinani -ami 'yiliya 'wu, un 'ka -kasɔnyime Wlɔmv kwa, -zugba gbu -we ɔ nva le, wa dia ɔ 'wlu, un 'ni mnɛni un 'ka we gba tiklu.»

26

Pɔlv gbaa ɔ 'dɛɛ -gugbu nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa 'yu

¹ Aglipa nɛɛ Pɔlv -ylaɛ: «-A ka -mi 'yoo 'nye, -in 'ka -na 'dɛɛ -gugbu gba.»

Tɔun, Pɔlv 'paa sɔ, 'in ɔ yia ɔ 'dɛɛ -gugbu gba, ɔ nɛɛ: ² «Nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa, na dli mɛni -zɛɛn bhabha. Nu, gbu weee Zuifu dia 'mi 'wlu, un 'ka we na 'dɛ 'wlu -sa -mi 'yu. ³ -We ka gbu -wa, -in -yi Zuifvu lenugbu 'cin 'nanuv, we -yɔ gbu -we -gu wa kpɛlɔlia. We 'gbu, -mi na bhuhhoea, -in pulv 'mi yukwli dɔtie nya.

⁴ «Sa un mɛmnia 'wɔla na nyuma weee nyidi, we -yɔ -Zeluzalemv, 'in we 'ka gwedi na nyimeslɔ bhla na lenugbu mia, Zuifu weee -yi we. ⁵ Wa -yi 'mi -muv 'bi ka 'wɔgwle, wa mnɛni wa 'ka we gba, -zugba wa -ka we 'yibha. Falizinyuma ka kwɛɛ -amiaa -Lagɔɔ gbu -sua 'wu, wa lɔnyime yabhlo un -mia. ⁶ 'In -lu -Lagɔ gbaa ɔ 'ka -amiaa dukpasɔ 'nye, un dia dli 'wuv 'gbu, wa mia na -yɔgbu 'wɔbhuda -slɛɛn. ⁷ -Amiaa nyumaa *zva kugbua le 'sɔɔ dli mi we -gu, wa 'ka weli nu lenvda 'yu. 'In wa bhuhhoea -Lagɔ 'kua 'tite nya, zɔkpɛ jibheza. Nyumaa 'wlulapilunyɔ Aglipa, wee weli -muni un dia dli 'wuv 'gbu, Zuifu yia 'mi gbu 'wludi! ⁸ Lɛɛ ka 'gbu, we mi amia Zuifu dli nu, -Lagɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka tɔltɔnya 'wɔbhu tɔltie lva?

⁹ «Na 'dɛgbolu ka 'wlukuvun lapupali nu, un mnɛni un 'ka Nazalɛtyu -Zezuu 'ɔni lasa sɔ weee lv. ¹⁰ 'Mu un nva le -Zeluzalemv. -Lagɔbubɔnyaa -cian ka 'mi 'yoo 'nye, 'in un 'ka -Lagɔnyumaa -zlo -kaslu 'wupa. 'In -wa gbaa wa 'ka wa 'bha, 'in na -yɔ -maa paa gwe. ¹¹ Zli tɔlvazli, 'in na plɔlia -Lagɔbudu zɔ. 'In na palia wa 'klyie 'wu, 'in na gbaa -gla nya, wa weli -Zezu. 'Cɛ na pali bhaa wa -yɔ 'nyumɛɛ 'gbu mu nva le, 'in na mnia wa 'klyie 'wupalia laga -gu.»

Pɔlv gbaa sa Nyumaa -Kanyɔ laa ɔ, we gbu
(Lngb 9.1-19, 22.6-16)

¹² «-Muv 'gbu, 'yli yabhloo zli, 'in in yia -Damasi mni. -Lagɔbubɔnyaa -cian 'nyea 'mi we se, 'in wa yia 'mi tie nu, in kpa -Lagɔnyuma. ¹³ Nyumaa 'wlulapilinyɔ Aglipa, 'ylugbagbu in mi 'yloogblu, 'in in yia san bhva yali -yɔyi. We -nyumali -zi 'yly, 'in we -nyumali yia 'mi gbeli, we -yɔ na nɔnɔnya. ¹⁴ -A 'de weee ka bhli dudu, 'in in yia weli yabhlo 'nu, -muv nɛɛ 'mi -yla zuifuweli 'wɔɛ: <Sɔlv, Sɔlv, lɛɛ -lu ka 'gbu -na palɪ 'mi 'klyie 'wɔa? Lɛɛ -lu ka 'gbu -na zu -gla bhea, nɛɛ bhli zu -gla we -kanyɔɔ 'pa 'pa -pni zɔa?>

¹⁵ «'In in yia layibhaɛ: <Na -Kanyɔ, nyɔɔ -in -mia?>

«'In Nyumaa -Kanyɔ yia we 'bigupali 'mi -ylae: <-Ami -Zezu, -in mia 'klyie 'wupalida, -ami -wa. ¹⁶ -In -sɔ 'wɔ, -in 'ylyigbe -bhade! -We ka 'gbu in yia na 'de -mi 'klɔslolu, mu ni: in ka -bha -mi -sa, -in 'ka na lubhononyɔ -zɛ. 'In -in 'ka 'ya na gbudayinyɔ -zɛ. 'In -we -in 'yia -zɛɛn -yɔ klaa, we -yɔ -we na yia ci -mi 'klɔslolua klaa, -in 'ka we gba. ¹⁷ Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu -wa ka -gbe in tiea -mi, na 'de yia -mi 'ylyiyɔzua wa gbɛgbɛin. ¹⁸ Wa -gbe na tiea -mi, -in 'ka wa 'yli -blo, -in 'ka wa nikpise 'wusa, -in 'ka wa zli 'klv -la. -In 'ka wa -Saataan 'tite zɔ -sa, 'in -in 'ka wa -Lagɔɔ -gbe -la. 'In wa -ka 'mi dli -gu zu, -Lagɔ 'ka wa gbonyuu 'wɔti, 'in wa 'ka 'bi 'yi -Lagɔɔ -mɔwlv -nyuma glaa.>

Pɔlv gbaa lubho -we ɔ mia nɔdaa gbu

¹⁹ «We 'gbu, nyumaa 'wlulapilinyɔ Aglipa, 'ylikakie -we 'bhva -Lagɔɔ -gbe, in 'ni we 'nɔɔwe -sa. ²⁰ 'In -Damasi -nyuma -yɔ -Zeluzalemv -nyuma -yla in gbaa -Lagɔgbu tia. 'Bhie, in yia Zudee -dudu weee -gu -nyuma -yɔ nyuma -wa 'nia Zuifu we -yla gba. In nɛɛ wa -yla, wa 'bhiti wa dli, wa yi -Lagɔɔ -gbe, 'in wa lenugbu -slolu wa 'bhitibhitie sazɔnu sa. ²¹ -We ka 'gbu Zuifu yia 'mi kpa, -zugba in mi -Lagɔbudu 'kadu zɔ, 'in wa yia 'kli 'yi, wa 'ka 'mi 'bha, mu ni. ²² 'In -Lagɔ zua 'mi 'ylyiyɔ, 'in we yia -zɛɛn yli. In mi -slɔ -bha, in 'ka ɔ gbudayinyɔ -zɛ nyuma weee 'yu, nyuma -kpva -yɔ nyuma 'kadu. Gbu -we -Lagɔgbuv -falpanya -yɔ Moizi gbaa nu, lɛ we yia nua, mu -bhloo 'de -ami na gbaa. ²³ In nɛɛ sa bheɛ, sia -Lagɔɔ -Bhasanyɔ yia. Mɔ yia tlɪtlɪnya glaa 'wɔsɔa tia, 'in mɔ yia -Lagɔɔ zlu gbu gbaa Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu -yla.»

Pɔlv nɛɛ nyumaa 'wlulapilinyɔ Aglipa -yla, ɔ pla -Lagɔ

²⁴ Pɔlv mi sa ɔ 'dɛɛ -gugbu gbada, 'in dudu 'wlulapilinyɔ Fesitusv yia 'wɔkpi: «Pɔlv, -sabhe bhaa -mi! -In ka 'sebhe 'kpi duun, we ka -mi -sabhe 'wlu palɪ!»

²⁵ Pɔlv yia we 'bigupali ɔ -ylae: «Fesitusv 'kadu, -sabhe 'ni 'mi 'wlu -mi. Welinya in mia da gbada, gbuzɔnu -yɔ gbu yilo -weli -wa. ²⁶ Nyumaa 'wlulapilinyɔ Aglipa -yi we 'de weee 'ji. 'In we 'gbu, in mneni in 'ka ɔ -yla wee gbu gba dli telɔ nya. Na dli mi we -gu nu, ɔ -yi wee gbu weee 'ji, -we ka gbu -wa, we 'ni lenv da yabhlo zizewiemɪ. ²⁷ Nyumaa 'wlulapilinyɔ Aglipa, gbu -Lagɔgbuv -falpanya gbaa, -na zu we dli -gɔv? Dli -na zu we -gɔ, in -yi we 'ji!»

²⁸ Aglipa yia we 'bigupali Pɔlv -ylae: «-Mi dli nu, -Lagɔ 'wɔ -na yia 'mi 'paa bhla -sɛ ni nya yi?»

²⁹ 'In Pɔlv yia we 'bigupaliɛ: «We yi dɛslɛɛn -zɛɔɔ, we yi ci -zɛɔɔ, -Lagɔ na bhuhhoea, we 'ni -na 'de -bhloo gbu, 'in 'ya amia weee -wa mia da 'mi yukwli pulvda -zɛɛn, sa in mia da, amia 'ka 'sa -mi, we 'bhv 'llukpenya -mni 'wɔ. Nu, in 'ni 'yibha wa gbuan ain -ami 'bhisa!»

³⁰ Nyumaa 'wlulapilinyɔ klaa, dudu 'wlulapilinyɔ klaa, Belenisi -yɔ -wa weee -yɔ wa dia -bha la, 'in wa yia 'wɔsɔ. ³¹ Wa 'tlaa, 'in wa nɛɛ wa 'dekpva nyidiɛ: «Nyumɛ -mɔni 'ni gbu yabhlogbɔɔ mnɔ, 'in wa 'ka -muv 'gbu ɔ -kaslv 'wupa, 'in wa 'ka ɔ 'bha.»

³² 'In Aglipa nɛɛ Fesitusv -ylae: «Nyumɛ -mɔni 'ni yaa ɔ gbu nyumaa 'wlulapilinyɔ 'kadu Sezaaa -gbe kwa, -zugba -in ka ɔ 'yitide.»

¹ Da wa gbaa, 'glv 'kadu 'wu -a yia -gblaa -a 'ka Italii -dudu -gv mni, 'in Wlómuv 'slujaa glv gbuu 'yugalnyo yabhlo wa laa Zulusu*, 'mò wa 'nyea Pòlv -yo -kaslunyuma tólva yoo.

² Adlamitu 'glv 'kadu yabhlo 'kaa -Azii -dudu -gv 'glv 'yiligbedanya 'plili, -a -gblaa we 'wu, 'in -a yia mni. Tesalonikiyu Alisitaki 'bhva Masedvani, o -yo -an 'sò mi.

³ -Muv zli zlia, 'in -a yia Sidóongbe nukplé nyini. Zulusu -o mia Pòlv kpada 'nanuv, -mò yia Pòlv 'yoo 'nye, o 'ka o 'talea 'yia mni, 'in -we Pòlv -ka 'yibha, wa 'ka we o 'nye. ⁴ Da -a 'bhva -bha de, -a nyinia 'nyunyidudu wa laa Siplv kwesi, 'in -a yia we kakpe yabhlo -gv 'plili, -pípe mi -an yoo yidaa 'gbv. ⁵ 'Bhie, -a -dia Silisi -dudu -yo Panfilii -dudu gumunyu 'wu, 'in a yia Milaa nyini, Lisii -dudu -gv. ⁶ -Bha Wlómuv 'slujaa glv gbuu 'yugalnyo yia Alézandlii gbee 'glv 'kadu mia Italii mnida, 'in o yia -mò -an 'pa.

⁷ 'Yli duun nya, -a -tva 'nyu -gv nòda ylelé 'glv nya, 'in -a yia sia bhabha, 'bhie, -a yia 'gbe wa laa Sinidi 'klv nyini. -Pípe 'ni nwnu, -a 'ka -mò -gbein mnu 'gbv, -a yia Salumonee 'plili, 'in -a yia 'nyunyidudu wa laa Kletu zógbéin mni. ⁸ Siasie duun nya -a nònu wee 'nyuu kakpe, 'in da wa laa «'Glv 'yiligbelida -zònyu», -a yia -bha de nyini, Lazegbe kwesi.

⁹ -Amiaa bhla duun ka lanyumònu, 'in 'glv 'wu -nònu yia 'ylinyumanu -an -yla, -we ka gbv -wa, Zuifuv 'sun -pla bhla ka 'plilie bhia, pepe† . We 'gbv, Pòlv yia glv nukplé -lubhonunya tólva -yla gbv lapali: ¹⁰ «Na 'talea, in ka we -yoyi nu, -amiaa nònu yia -ylinyumanu, nu, 'glv -yo we nukplé 'gbanya yia -nyumò. 'In -a 'ni nu 'nanuv, -amiaa 'debhie -gbolu yia -bha tilitie.» ¹¹ 'In Wlómuv 'slujaa 'yugalnyo yia 'glv 'kaduv 'papanyo -yo 'glv -kanyò weli dli 'wudi, we 'ka Pòlv weli 'wuzi. ¹² Nu, wee 'glv 'yiligbelidaa ladilie 'ni 'ylinan nwtólóyibhla. We 'gbv, nyuma duun nêe, wa 'bhv -bhade. Wa 'yi 'kli, wa 'ka 'glv 'yiligbelida Fenisi mni, -mò 'nyunyidudu wa laa Kletu -gv. Wee duduv 'klv mi 'ylv bhlilidaa sò 'sò lv. -Mò wa yia ladia nwtólóyibhla.

-Pípe 'kadu 'plia gumunyu -gv

¹³ 'Ylv bhlilida kòpèsòlv, -pípe yia 'plilie bhli -dlò. -Wa mia 'glv 'kadu 'wu, we mi wa dlu nu, -we wa pupalia, le we yia nva. Wa 'bhua 'glv 'yiligbelinete 'wu yali, wa mia, 'in wa yia 'nyunyidudu wa laa Kletu -gv 'plili. ¹⁴ 'In 'bi 'ni 'wugwle, tòn, -pípe 'kadu yabhlo wa laa Elakilòon, we yia 'nyunyidudu -gògò 'wlu 'bhv. ¹⁵ -Pípe yia 'glv kwa, 'in nyime 'ni mnèni o 'ka we layligbeli tikluu 'gbv, -a yia -amiaa 'de 'yitide, 'in -pípe yia -an kwa. ¹⁶ -A 'plilia 'nyunyidudu 'kienyi wa laa Kodaaa zógbéin, 'ylv bhlilida kòpèsòlv, 'in -a nyinia -bha, we yia -an 'wupa -se. 'In -a 'yia sa 'klu -zlo, 'in -a yia gbwòsaglv -yule yabhlo bizia 'glv 'kadu 'wlu 'wòbhv. ¹⁷ 'In 'glv 'kaduv nukplé lubhonunya yia we -gblali. 'In wa yia 'glv 'kadu gbvan nyumaa -yòbe -llukpe nya. Wa mi sòda, wa yi Libii -dudu -gv -bòse -kakpe -gv bhlii 'gbv, 'in wa yia 'glv 'kaduv 'naa 'wuyòglòlv, 'in wa yia 'sa wa 'de 'yitide, -pípe yia wa kwa.

¹⁸ -Muv zli zlia, -pípe 'kadu mi -an lazukluda 'titèe -bhloo 'de, 'glv nukpla -nyuma yia gbanyaa vitelivitelie bhli, gumunyu lv. ¹⁹ We 'yly tanuv zli, wa yia 'glv 'kadu 'dèe -yòlunyaa vitelie bhli gumunyu lv, wa 'dèe sò nya. ²⁰ 'Yli duun nya, -a 'a 'yly -yo -zeli -yo, -zugba wee -pípe 'kadu pli 'saa 'titèe. 'In -a yia -amiaa 'dèe tilitie dli -sa.

²¹ 'Bi ka 'wugwle, 'in -wa mia 'glv 'kadu nukplé, wa 'ni -lu yabhlogbò li. Tòn, Pòlv 'yiligbea wa nyidi, 'in o nêe wa -ylae: «Na 'talea, in nêe yaa, -a 'na 'bhòlv Kletu -ni. A -ka yaa na weli 'wugwle, -zugba -li 'na 'ka yaa sa -nyumò. ²² 'In -slèen, 'kva na paa an 'yly, a 'teman dli. Nu, amiaa lonyime yabhlogbò 'na 'ka tli, 'glv 'kaduv 'debhlogbò yia -nyumò. ²³ -We ka gbv -wa, -Lagò -o ka -nu in -mia, 'in -o ka lubho na nva, o 'anzi ka 'mi 'klòtlali -zèen sabò. ²⁴ 'In we nêe 'mi -ylae: «Pòlv, -in 'na nònu nyanò -ni! Nu, we mi nu, -in 'tla *Sezaa 'yu, wa 'ka -na -yògbv 'wòbhv. 'In -Lagò ka -mi 'nanu 'wònu, -na 'gbv, -wa weee -in -yo wa mia 'glv 'kadu 'wu, -Lagò yia wa puea.» ²⁵ We 'gbv, na 'talea, a 'teman

* 27:1 Zulusu 'sluja wa laa «nyumaa 'wlulapilinyo 'kaduv 'sluja». † 27:9 Wee 'yly -minu 'bigv, glv 'papie yia 'ylinyumanu bhlaa 'ylinyunoo 'gbv.

dli! Nu, na dli mi -Lago -gv. Gbu -we -Lago gbaa 'mi -yla, le we yia nua. ²⁶ Nu, bhlia -a yia, 'nyunyididudu yabhloo -gogō -gv.»

'Glvu -wlowlwe 'nyu -gv

²⁷ 'Yli kugbua le -mnuvanu sabo, -zugba -pipe 'kadu mi -ain kwada -bhlokpade Adliatiki -gumunyu -gv. -Mo zli -nyidi, 'in we yia 'glvu nukplee lubhonunya dlu lasibhli nu, -a ka dudu -yocipa. ²⁸ 'In wa vitelia 'nyuu yibhlo -llukpe 'nyu glu, we -to 'wu 'metli glu -bhlo 'ya kugbua le gbeso. Wa bea 'yugbein -se, wa viteli 'yaa we, we -to 'wu 'metlu glu -bhlo 'ya gbeta. ²⁹ 'In wa mi nyanu nuda nu, -amtaa 'glv 'kadu yi tukpa -gogō 'kadu 'wlu bhuu 'gbu, wa yia 'glvu 'yigbelinete -mnuva 'nyu lu viteli 'glvu lugbein, 'in wa yia zlu zlizlie wuda -tu dli sulo nya. ³⁰ 'In -mnu bhla, 'glv nukplee lubhonunya 'yibha wa 'ka -flii -bho. 'In wa yia gbuwosaglv -yule kwili 'nyu lu. 'In wa nee -dawli nya, 'glv 'kadu 'yigbelinete wa vitelia we 'yugbein. ³¹ 'In Pōlv nee Wlōmnu 'slujaa glu gbuu 'yugalunyo -yo 'sluja -yla: «Nyuma -mani 'ni 'glv 'kadu nukple -tu, a 'na 'ka 'pu.»

³² Tōvn, 'sluja yia 'glv -yule 'llukpenya -yodi, 'in wa yia we 'yitide, we 'ka gumunyu -gv mni.

³³ Zlu zlizlie 'yu, Pōlv laa wa 'de weee lililu -yo, 'in o nee wa -yla: «Amtaa 'yli kugbua le -mnuva ni -zeen, dli sulo nya, -zugba a'a 'bhu lililu yabhlogbōo 'wu, a'a li we. ³⁴ We 'gbu na laa ain, a 'ka li. Nu, we nani 'yli a 'ka li, 'bhie, a 'ka 'pu. Amtaa lonyume yabhlogbōo 'nyii gō yabhlo 'nia mna yi!» ³⁵ Welunya -minu 'bigu, Pōlv 'bhua 'floo 'wu, 'in o yia -Lago fuo 'pa wa 'de weee 'yibadi. 'Bhie, o -dia we 'wu, 'in o yia lilie bhli. ³⁶ Tōvn, wa 'de weee 'temania dli, 'in wama yi 'yaa li. ³⁷ -Amia mia wee 'glv 'kadu nukple, -a 'de weee nyini nyumaa 'wlu -bhlo glu ta 'ya kugbua le gbelibhlo. ³⁸ Da wa lua, 'in wa yia bleyanya 'nyu lu viteli 'glv 'ka 'wutu fefee 'gbu.

³⁹ Da zli zlia, 'glvu nukplee lubhonunya 'ni dudu yibheli, 'in wa yia gumunyu sō yabhlo -yo -buse -gogō -yoyi. 'In wa nee wa 'ka -mo 'glv 'yigbelia mni, -de wa yi we mnenii. ⁴⁰ Wa -bloa 'glvu 'yigbelinete nya, 'in wa yia we 'yitide gumunyu lu. 'In 'payli -we nya wa paa 'glv, wa yia we 'llukpe -blo. 'Bhie, wa yia 'naa wee 'glvu 'yugbein zu, -pipe 'ka we kwaa 'gbu, 'in wa yia -buse -gogō -gv -gbuin mni. ⁴¹ 'In wa nyina gumunyu sō 'sō nyidi -buse -zlo -gv, 'in 'glv yia -bha zi. 'In wee 'glvu 'yugbein yia -buse 'wu pla, we 'ni mneni we 'ka nō, -zugba gumunyu -gbvgbv 'tite wla we lugbein.

⁴² 'In 'sluja 'yibha wa 'ka -kaslonyuma 'bha, -maa 'yabhlogbōo yi -flii -bho lolloe nya 'gbu. ⁴³ 'In wa 'yugalunyo 'yibha o 'ka Pōlv gbu 'wusaa 'gbu, gbu 'sluja pupalia, o nee wa 'na nnu we le -ni. 'In -wa -yia llo sa, o nee -maa -yla, -maa -bho 'nyu lu tia, 'in wa 'ka -gogō -gv mni, ⁴⁴ 'in tōlv mni wa 'bi, sufalunya -yo 'glvu falu -yolanenie nya. Sanee 'sa, wa 'de weee 'tlaa -gogō -gv -dlōo, 'in wa yia 'pu.

28

Pōlv mi Maliti

¹ Da -a 'pua, 'in -a yia 'nu nu, wee 'nyunyididudu wa laa Maliti. ² Wee 'gbee nukpla -nyuma ka -amtaa 'lakpasu kpa 'nanuu. 'Nyu mi lvada, 'in ηwōtlō mu 'gbu, wa -dia -kosu 'kadu 'yi, 'in wa yia -a 'de weee 'bi 'nye, we kwesi.

³ Pōlv 'bhua -gbali pipi 'wu, o yia we -kosu 'wu 'pa. 'In 'mōnime yia -kosuu sloo 'gbu -gbali pipi 'wu 'tla! We yia Pōlv sō mu, 'in we yia we -yōlane! ⁴ Da 'nyunyididudu -gv -nyuma 'yia wee 'mōnime -yo bızida Pōlv sō -yo, 'in wa nee wa 'dekpa nyidi: «Oo nyume -mōni, nyumebhanyo -wa 'piēin. O ka gumunyu kwēē -di, 'in -Lago 'ni o 'pupugbu -yōηwnu.»

⁵ Tōvn, Pōlv vua sō 'wu, 'in wee tibhe yia -kosu 'wu -bho, o ku 'ni glopo. ⁶ Tōlv dlu nu, 'yia Pōlv yia, 'in bhlia o yia -bha -bhlokpade, o 'ka tli. 'In wa yia we -yōyi nu, 'bi mi 'wugwleda, gbu yabhlogbōo 'ni Pōlv yida -mi. Tōvn, wa yia weli 'bhiti, 'in wa nee: «-Lago yabhlo -wa.»

⁷ 'Nyunyididudu -minu 'wlulapilinyo wa laa Publiusu, o dudu mi wee da -mni kwesi. Mo kpa -amtaa 'lakpasu 'yli ta, 'in o yia -ain o -budu zo -gueli, o 'talea 'bhisa. ⁸ Publiusu

dide mi lapida, o ku -su, 'in o kaa kakpa -yo. Pɔlv mnia o 'yia, 'in o yia o so o 'wluo lapali, o yia o 'gbv -Lagɔ bhuhhoe, 'in o yia o jipe. ⁹ -Muv 'bɔgv, wee 'nyunyidududu -guv guzunya tɔlva yia yi, 'in Pɔlv yia wa jipe. ¹⁰ Wa ka -aun 'ylimani so weee lv. 'in -amiaa mnibhla bea, -a -gblaa 'glv 'wv, -we weee -a 'nia -ka, 'in wa yia we -aun 'nye.

Pɔlv mnia Wlɔmv

¹¹ 'Cv ta 'plia, 'in -a yia Alezandlii 'glv yabhlo wa laa «-Zluya -Lagɔ» 'wv -gbla. 'Nyunyidududu 'glv 'yiligbelida yabhlo wee 'glv -tua 'yiligbeda ηwɔtlɔyibhla. ¹² -A nynia Silakuzigbe 'wv, 'in -a yia -bhade -tv 'yli ta. ¹³ -A 'bhva -bhade, -a mi 'nyu -gɔgɔ nɔnvda, 'in -a yia Wleziogbe nukple nyini. -Muv 'bɔgv, zli zli, 'ylv bhilida kɔpesɔlv -pɔpe yia 'plɔphe bhlii 'gbv, -a li 'yli 'so 'yloogbv, 'bhie, -a yia Puzɔlvge nukple nyini. ¹⁴ Wee 'gbe nukple -a ylia -Lagɔnyuma, 'in -maa nɛɛ, -a li wa -gbe lɔkɔwlu -bhlo. Sanɛɛ 'sa, -a mnia Wlɔmv. ¹⁵ Wlɔmv -Lagɔnyuma 'nva nu, -a mi -mɔ yida, 'in wa yia -aun yoo -saa yi tiklu Apiusv lɔkɔ 'wv, we -yo wee 'gbee da wa laa 'Lakpanyaa Zɔgvbudu Ta. Da Pɔlv 'yia wa -yo, o 'paa -Lagɔ fuo, 'in we yia o 'kvayli 'pa. ¹⁶ Da -a nynia Wlɔmv, wa yia Pɔlv 'yoo 'nye nu, o -yo 'slojaju mia o ηwekɔda -dɔli -budu yabhlo zɔ la wa 'dɛɛ sa.

Pɔlv gbaa -Lagɔgbv Wlɔmv

¹⁷ 'Yli ta 'plia, 'in Pɔlv yia Zuifu mia Wlɔmv, wa 'yugalnya la. Da wa gbelia 'wlv, 'in o nɛɛ wa -ylae: «Na bheliain, in 'ni gbv yabhlogbɔɔ lenv, -amiaa nyuma -yo -amiaa dukpasu lenugbv 'cunnyaa gbɛgbɛin, 'in wa yia 'mi kpa -Zeluzalemv, 'in wa yia 'mi Wlɔmv -nyuma yoo 'nye. ¹⁸ Da -maa 'yibhaa 'mi la, -maa 'yibha yaa -maa 'ka 'mi 'yitide. -We ka gbv -wa, gbv -we in nva lɛ, -we ka 'gbv wa 'kaa 'mi -kaslv 'wɔpa, 'in wa 'ka 'mi 'bha, we 'ni -mi. ¹⁹ Da -maa gbaa -maa 'ka 'mi 'yitide, Zuifu yia we -yɔwɔsɔlv 'gbv, mv 'sua 'mi, 'in in yia na gbv -nyumaa 'wlulapɔlv 'kadu 'yu kwa. 'in -zugba, in 'ni 'yibha in 'ka na nyuma gbv 'wlv ladɔli. ²⁰ -We ka 'gbv, in yia aun la, 'in in 'ka aun -yla gbv gba, mv ni. Nu, nyime -o Izlaelnyuma mia wɔda, o 'gbv in mia da gbvan -llukpe -mɔni 'wv.»

²¹ 'In Zuifu nɛɛ o -ylae: «-Na -yɔsɛbhe yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ Zudee -dɔdɔ -gv 'bhv, 'in we 'ka -amiaa -gbe yi. 'in -amiaa bheli yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ mɔ 'bhv, o 'ka -na gbnyuu gbaa yi -aun -yla. ²² -Muv bhla, -a 'yibha gbunya -na pupalia 'wlukuv la, -in gba we, -a 'ka we 'nv. -A -yi we 'ji nu, da weee, nyuma sɔlva -na zva -yo 'wv.»

²³ Wa -yo Pɔlv yia 'yli yabhlo zv, 'in wee 'yli nynia, da o -gva, 'in wa -zlo yia -bha yi. We 'ka zlvkpe -yɔbhv, we 'ka jibhe yli, Pɔlv yia -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɔlv gba wa -yla, 'in o yia wa -yla we 'ji gba. O 'yibha o 'ka wa lu -Zezuu gbv nyaa 'gbv, o yia Moizu tite -yo -Lagɔgbv -falɔpanyaa 'sɛbhe zeli wa -yla. ²⁴ Gbv o mia gbada, we ka -zakpa -bhlo lu, 'in tɔlva nɛɛ -maa 'nia we -yɔηwv. ²⁵ 'In wa mi kpɛlida, -zugba wa mni. Pɔlv nɛɛ wa -yla bheɛ: «Zuzu 'Pupa ka zlɔme zukpa, da o gbaa amiaa dukpasɔ -yla gbv -Lagɔgbv -falɔpanyo Ezaiii ηwe nya! O nɛɛ nu:

²⁶ «-In mni, -in gba nyuma ni -ylae:

«Gbunya a yia 'nva sa 'nanv,
 'in a 'na 'ka we 'ji 'wlanv.

-Li a yia ylaa sa 'nanv,
 'in a 'na 'ka we -yɔyɔ.»

²⁷ Cun, waa nyuma -mani ka wa dli 'temani,
 wa ka wa yukwli 'wɔsulu,
 'in wa yia wa 'yli 'mu.

Wa yi layi wa 'yli nya,
 wa yi 'nv wa yukwli nya,
 'in wa yi gbv 'wlanv wa dli nya.

Wa 'ni 'yibha wa 'ka na -gbe lɔbhiti,
 in 'ka wa pue.» »

²⁸ 'In Pɔlv yi 'yaa we -gɔdɛ: «A yibheli we 'ji nu, nyuma -wa 'nia Zuifu, -Lagɔ ka wa nyumaa gbɔwusaweli yoo 'pa. 'Nɔa -maa yia we.» [²⁹ Da Pɔlv gbaa wɛlɔnya -mini, Zuifu -yɔ kpɛlikpɛlie 'tɪtɛ yia mni wa 'dɛkɔva nyidi.]

³⁰ -Budu -we Pɔlv 'pɛnia, ɔ li we zɔ zɔ 'sɔ, 'in -wa weee yia ɔ 'yia wee -budu zɔ, sɔ 'sɔ nya ɔ kpaa wa. ³¹ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɪlɪgbv Pɔlv gbaa, 'in ɔ slɔlua Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbv, dli -tɛlɔ weee nya, sa -dlɔɔ.

'Sɛbhɛ Pɔlv 'paa Wlɔmɔ -nyuma yoo

Nu, -Lagɔnyuma mia Wlɔmɔgbɛ 'wɔ, 'ma *Pɔlv 'paa 'sɛbhɛ ni yoo. ɔ nɛɛ wa -yla wee 'sɛbhɛ 'wɔ nu, nyuma 'ni mneni wa 'ka -Lagɔ -yɔlanyni wa 'dɛɛ lagɔgbɛ nya. Nu, nyuma -ka -Zezu *Klisi dli -gɔ zv, 'in -Lagɔ tia wa gbɔnyii 'wɔ, 'in ɔ nyɛa wa 'yliyɔgagie lolu.

Fɔsawɛli

¹ -Ami, -Zezu Klisi lubhonɔnyɔ, *Pɔlv, -ami cɛlia ain 'wɔ. -Lagɔ laa 'mi, in 'ka ɔ *tietienyɔ -zɛ, mɔɔ -saa -bha 'mi ɔ gbɔv gbada.

² Wee -Lagɔgbɔ mia dɛ ni, -Lagɔ ka bha we gba ɔ gbɔv -falɔpanyaa gbɛgbɛin, 'in wa yia we cɛli *-Lagɔsɛbhɛ 'wɔ. ³ ɔ 'Yuu -gɔgbɔ we gbaa. Nu, 'mɔ wa gwalia ɔ dukpasa, nyumaa 'wlɔlapɔlɔnyɔ *-Davidu zɔyali, nyumɛ -kpɔva 'bhisa. ⁴ Zuzu 'Pɔpa -slɔlua 'tite nya nu, mɔ -wa -Lagɔɔ Yu, ɔ ka tlɔlɔnya glaa 'wɔsɔɔ 'gbɔ. ⁵ ɔɔ -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klisi mia ni, ɔ gbɛgbɛin -Lagɔ nua -ain 'nanɔ 'wɔ, 'in -a yia ɔ tietienya -zɛ ɔ 'ɲnu 'gbɔ -a 'ka dɔdɔgbɔ -nyuma weɛ ɔ 'tite -slɔlu, 'in wa 'ka ɔ wɛli 'nɔɲwɛ zv dliɔzvɛ nya. ⁶ -Wa ɔ -saa -bha wa 'ka ɔ wɛli 'nɔɲwɛ zv, a mi wa glaa, -we ka gbɔ -wa, ɔ ka 'ya amɔa la -Zezu Klisi -nɔ nya.

⁷ Amɔa weɛ, -mɔ *Wlɔmɔ, amɔa -wa ka zɛ -Lagɔ -kali, 'in amɔa -wa ɔ laa a 'ka -mi tiklu, nu, -amɔaa Dide -Lagɔ -yɔ -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ɲwana ain 'nyu la, 'in wa 'nye ain 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ.

Pɔlv 'yibha ɔ 'ka Wlɔmɔ -nyuma 'yi

⁸ Tiatia mia, -Lagɔ na paa fuo -Zezu Klisi 'ɲni nya, a 'dɛ weɛ 'gbɔ. -We ka gbɔ -wa, dli a zɔa, we 'di ka 'gbɛ weɛ -gulammeni. ⁹ -Lagɔ, -ɔ ka lubho in mia nuda na dli weɛ nya -Lagɔgbɔv gbagbɛ nya, ɔ -yi we 'ji nu, -we na gbaa gbɔzvɔnɔ -wa. We 'gbɔ, in -ka -Lagɔ bhɔbhɔda -mi, amɔaa 'ɲni'ɔ bɔ -mɔ. ¹⁰ Zlabhuezɔ, na bhɔbhɔda ɔ, ɔ 'ka 'mi 'yoo 'nye, in 'ka amɔaa -gbɛ mni. ¹¹ Nu, amɔaa 'yiyiɛ 'tɔ mi 'mi 'bhada. In -ka amɔaa -gbɛ yi, -Lagɔɔ Zuzu wlɔlɔlu a yia 'yia na gbɛgbɛin, 'in a 'ka dli 'temani. ¹² Nu, in 'yibha in -mi ain glaa, 'in -a 'ka 'kvayli 'pɔpalɔ nanɔv dliɔzvɛ -yɔ amɔaa -nɔ 'sɔɔ gbɛgbɛin.

¹³ Bhɛliain, -we in 'yibhaa a yibheli 'ji, mɔ -wa nu, amɔaa -gbɛ na yi yaa yia -zakpa duun, 'in in 'ni -slɔ we 'yoo 'yi. In -ka -mɔ nyini ni, in 'yibha nu, na lubho mia, sa we 'yia -tɔnɔv laga -dɔdɔ -putu -gɔ, we nu 'ya 'sa amianɔv -gbɛ. ¹⁴ -We in 'kaa lɛnɔ, mɔ -wa nu, in mni dɔdɔ weɛ -gɔ, -wa ka 'yli -bloa klaa, -wa ka 'yli 'nia -blo klaa, -wa -yia 'sɛbhɛ we -yɔ -wa 'nia we -yi, wa -gbɛ. ¹⁵ We mi 'saa 'gbɔ ni, na dli mi amɔaa -gbɛ nyinida -mɔ Wlɔmɔ, in 'ka ain -yla -Lagɔgbɔ gba.

-Lagɔgbɔ, mɔ ni

¹⁶ Nu, in -ka -Lagɔgbɔ gbada -mi, we'e 'bhali 'mi zv. -Lagɔɔ 'tite -wa, 'in -wa zɔa ɔ dli -gɔ, 'ma ɔ saa gbɔ 'wɔ: *Zuifu ɔ saa gbɔ 'wɔ tia, 'bhie ɔ saa nyumaa pɔnu gbɔ 'wɔ. ¹⁷ -We wee -Lagɔgbɔ slɔlua, mɔ ni: nyuma -wa zɔa ɔ dli -gɔ, nyuma tiklu nya ɔ bhua wa 'wɔ. Dliɔzvɛ -bhlogbɔɔ nya nyumɛ bhua gbɔ 'wɔ. We mi cɛlɔda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔvɛ: «-ɔ -Lagɔ yibhɛlia nyumɛ tiklu nya dliɔzvɛvɛ 'gbɔ, 'yliyɔgagie -mɔɔ yia 'yia.»

Nyuma weɛ ka gbɔnyuuu 'gba 'wlu -Lagɔ 'yu

¹⁸ Nu, -Lagɔ mi ɔ 'cɛ -we bhua yali -slɔluda, -we ka gbɔ -wa, dɔdɔgbɔ -nyuma mi gbɔnyuu lɛnɔda, 'in -we wa nua lɛ, we 'ni tiklu -mi. 'In wa lɛnɔgbɔ 'nyii nya wa tuntɔnua -Lagɔɔ gbɔzvɔnɔ. ¹⁹ Nu, -we -yɔ wa mnenia wa 'ka -Lagɔɔ gbɔ yibheli, we mi wa 'yu: -Lagɔ ka we wa 'klɔslɔlu 'nanɔv.

²⁰ -Lagɔɔ 'tite, we'e bhia, 'in wa'a 'yi we -yɔ, 'in sa -Lagɔ mia, wa 'ni mneni wa 'ka 'sa ɔ -yɔyi. Nu, da -Lagɔ -laa dɔdɔ la, wa mneni wa 'ka wee gbɔ yibheli. -A -ka -Lagɔɔ lalɔlu yla, -amɔaa 'wlukɔvɔn mneni we 'ka -Lagɔ -yɔ ɔ 'tite -yɔyi. We 'gbɔ nyuma 'ni zizɛlɔda -ka. ²¹ Wa yibhɛlia -Lagɔ, wa 'ni ɔ 'ɲni -mɔnɔni, 'in wa 'ni ɔ fuo 'pa. 'In, 'mɔ nyumɛ 'ka yaa -Lagɔ -yla lɛnɔ. -Slɛɛn, wa 'wlukɔvɔn lapɔpalɛ bhe, wa 'ni gbuyilo dli -ka, we mi nikpise 'wɔ. ²² Wamɔa nɛɛ, wa -yi gbɔ, 'in -zugba wa nu -sabhebhagbɔ lɛ. ²³ -Lagɔ, -ɔ'ɔ tlia, -ɔ ka 'ɲni

wa 'kaa -mnuni, wa ti -bha -mɔɔ, 'in wa bubbɔa tɛltɛlɛli -we 'wɔɔa nyuma -wa tɛltɛ mnenia -yɔ blubɔunuma klaa, 'lalimnvanuma klaa, we -yɔ dlunɔnɔnɔnima.

²⁴ -We mia dɛɛ 'gbɔ, -Lagɔ yia wa kwɛbɔsa wa dlɔwɔnyɔnɔli 'bɛ, 'in wa plɛtia wa 'dɛ pɔun, zubhalɔgbɔɔ lɛnve nya. ²⁵ Wa ka -Lagɔɔ gbɔzɔnɔ -bɔlɔpali, 'in wa yia yɔnya -yɔɔwɔnu. 'In -Lagɔ -ɔ ka 'ɔni nyuma 'kaa 'yɔlɛmanɔ sazɔnɔ sa 'yɛlɛ weee nya, wa yia -bha -mɔɔ 'dɛ ti, -zugba wa bubbɔ ɔ lalali ɔ 'bɔɔ.

²⁶ We 'dɛɛ 'gbɔ -Lagɔ yia wa kwɛbɔsa wa zubhalɔ gbɔɔ 'tɔ 'bɛ. Nu, wa 'ɔwɔni -yɔ wa 'lowɔlia'a -dɛ -slɛɛn -budu 'wɔ, 'ɔwɔni -putu wa -yɔ wa dia -budu 'wɔ. 'Sasɔkpa gbɔɔ lɛnve mia, we 'nɛ 'yɔlɛmanɔ dɔdɔ -gɔ. ²⁷ 'Sa -bhɔkpadɛ nukpasia -yɔ wa 'ɔwɔni' -dia -budu 'wɔ. Nukpasiaa tɔ bhɛa wa. Wa -lima wa -yɔ wa dia -budu 'wɔ, zɔ we kaa. -We mia dɛɛ 'gbɔ, -lu -we ka 'kɔlɔ wa lɛnɔgbɔ 'nyuu kaa, 'mɔ wa yia.

²⁸ Nu, wa 'nɛ 'ɔwɔnu wa 'ka -Lagɔ yibhɛlii 'gbɔ, ɔ yia wa kwɛbɔsa wa 'ka wa 'dɛɛ 'wɔkɔnɔ gbɔ lɛnɔ. 'In -we nyumɛ 'na 'kaa lɛnɔ, 'in wa nɔa we lɛ. ²⁹ 'Yɔlɛnyunogbɔɔ 'yɛlɛ -bhɔ -bhɔ yea wa: nyuma 'nyii wa -mia, wa -limaa kwɛlu wa dɛlɛ nyɔnia 'wɔ, wa nukplɛ -nyu 'yɛlɛ. Zɛnyɛ yea wa dɛlɛ zɔ, 'in nyuma -bhabhɛ nana wa dɔdɔ. Wa ka -zɛ, wa -lima wa nɔa -dawli 'wɔ, gbɔkpa -gbɔ wa nɔa lɛ. Nyuma wa saa 'ɔni, ³⁰ gbɔnyuu wa gbɛa wa -limaa gbɛgbɛɛn, -Lagɔɔ tɔnyuma wa -mia, wa -lima wa vɛlia, wa 'dɛ wa yɔlɛmanɔ, wa 'dɛ wa yɔlɛ, naci weee da wa talɛ wa 'ka gbɔnyuu lɛnɔ. Wa'a zɔ wa dɛdɛ -yɔ wa 'nyaa 'nɔɔwɛ. ³¹ Wa 'nɛ 'wɔlɔkɔnɔ -ka, wa'a nɔ wa 'dɛɛ gbɔgbawɛlɛ -gɔ, wa 'tɛ, wa 'nɛ nyazɛdɛlɛ -ka. ³² Wa -yɛlɛ -Lagɔɔ gbɔwɔbhɔbhɛ 'ji: -wa nɔa we 'sasɔkpa -gbɔ nɛ lɛ, tɛltɛ -wa wa -nɔ. We mɛ 'sa 'bhɛ, -zugba wa nɔ we lɛ, 'in 'dɛbhɛ, tɔlɔa -ka we lɛnɔda -mɛ, 'in wa 'ɔwɔnnu 'yaa -maa.

2

-Lagɔɔ nyumaa -yɔgbɔ 'wɔbhɔbhɛ

¹ We 'dɛɛ 'gbɔ, -mɛ bhɛa dɛ -na nyumaa -yɔgbɔ 'wɔ, nyɔɔo nyɔɔ -in -ka -mɛ, -in 'nɛ zizɛlɛda -ka. Nyumaa -yɔgbɔ -na bhɛa 'wɔ, 'in -we wa nɔa lɛ, mɔ -bhɔkpadɛ -na nɔa lɛ. Nu, -in -ka wa -yɔgbɔ 'wɔbhɛ, -na 'dɛ -in -luɛlia gbɔ. ² 'In -a -yɛlɛ we 'ji nu, -wa nɔa 'sasɔkpa gbɔ lɛ, -Lagɔ bhɛa wa -yɔgbɔ 'wɔ sazɔnɔ sa. ³ -Mɛ, -mɛ bhɛa -wa nɔa we 'sasɔkpa gbɔ lɛɛ -yɔgbɔ 'wɔ, 'in -we wa nɔa lɛ, 'mɔ -na nɔa lɛ. Nu, -mɛ dɛlɛ 'wɔ nu, -Lagɔɔ gbɔwɔbhɔbhɛ yia -mɛ -gɔzia yɛ? ⁴ -Lagɔ ka 'nɛ bhɛbha, ɔ dɛlɛ tie, ɔ yɛ wɔsa. 'Lee, nyɛnɛ -na nyɛnia ɔ yɛ? 'Lee, -in 'nɛ we 'ji -yɛlɛ nu, -Lagɔ -ka sa 'nɛnɛ -ka -na daa, nu, -in 'ka -na dɛlɛ 'bhɛti gbɔ -waa? ⁵ -In -su yukwɛlɛ -yɔ, -in 'nɛ 'yɛbhɛ -in 'ka -na dɛlɛ 'bhɛti. We 'dɛɛ 'gbɔ -na zumɛnia -Lagɔɔ 'cɛ 'wɔ -na 'dɛ -yɔ. Wee cɛ mia, -Lagɔɔ nyumaa -yɔgbɔ 'wɔbhɛ -zɛlɛ, -na yia we. Nu, we zɛlɛ -Lagɔ yia nyumaa -yɔgbɔ 'wɔbhɔbhɛ -slɔlɔa sazɔnɔ sa. ⁶ -We nyumɛ -ka lɛnɔ, we -tɔnɔ ɔ yia 'yɛ -Lagɔ kwɛɛ. ⁷ Nu, nyuma tɔlɔa -wa tɛmanɛ dɛlɛ gbɔzɔnɔɔ lɛnve 'bɛ, -wa talɛ 'ɔnɔmɛ klaa, 'ɔnɔkwɛlɛ klaa, we -yɔ 'yɔlɛnyunogɛ da -Lagɔ kwɛɛ, 'yɔlɛnyunogɛ -we 'nɛ bhɔlɔlɔda -ka, 'mɔ -Lagɔ yia wa 'nyɛa. ⁸ 'In, nyuma -putu -wa sɔlɔa -Lagɔ -yɔ 'wɔ, -wa'a zɔa ɔ gbɔzɔnɔ 'nɔɔwɛ, 'in wa zɔa 'yɔlɛnyunogbɔ 'nɔɔwɛ, ma -yɔ -Lagɔ yia ɔ 'cɛ 'kadɔ 'paa. ⁹ Siasɛ 'kadɔ -yɔ dɛsɔlɔ yia nyuma weee -wa nɔa gbɔnyuu lɛ bhɛti. Zuɛfu -gɔ we yia gwɛdɛlia, 'bhɛ we 'ka -wa 'nɛ Zuɛfu -gɔ nyɛ. ¹⁰ 'In -wa nɔa gbɔzɔnɔ lɛ, wa 'ɔni -Lagɔ yia -mnɛnia, 'in ɔ 'ka wa 'ɔni kwɛlɛ, 'bhɛ ɔ 'ka wa 'wɔtɔtɔ -dlɔɔ 'nyɛ. Zuɛfu -gɔ we yia gwɛdɛlia, 'bhɛ we 'ka -wa 'nɛ Zuɛfu -gɔ nyɛ. ¹¹ Nu, -Lagɔ mia, ɔ'ɔ gbɛzi nyuma 'wɔ.

¹² -Wa 'nɛ *Moizɛ tɛ -yɛlɛ, 'in wa nɔa gbɔnyuu lɛ nɛ, wa 'nɛ we -yɛɔɔ, tɛlɛ -maa yɛ 'yaa. 'In -wa weee -yɛlɛ we tɛlɛ, 'in wa nɔa gbɔnyuu lɛ, we tɛlɛ gbɛgbɛɛn -Lagɔ yia wa -yɔgbɔ 'wɔbhɛ. ¹³ Nu, -wa mia tɛkɛlɛ -Lagɔ 'yɛlɛ, ma -wa nyuma -wa zɔa tɛlɛ 'nɔɔwɛ, we 'nɛ nu, -wa pɔlɔa we yukwɛlɛ, 'in wa'a nɔa we -gɔgbɔ lɛ. ¹⁴ 'In, -wa 'nɛ Zuɛfu, wa 'nɛ tɛlɛ -yɛlɛ. We mɛ 'sa 'bhɛ, -we we tɛlɛ gbɛa, tɔlɔa nɔa we -gɔ. Waa nyuma mia, wa 'nɛ tɛlɛ -ka. Wa 'dɛ -wa wa 'dɛɛ tɛlɛ. ¹⁵ Wa nɔnɔbhɛ slɔlɔa nu, lɛnɔgbɔ -we tɛlɛ 'yɛbhɛa, we mɛ cɛlɛda -mɔ wa dɛlɛ zɔ. Wa 'wɔlɔkɔnɔ mɛ we dayɛnyɔ nya. Mɔ nya wa 'dɛɛ 'wɔlɔkɔnɔ lapɔpalɛ bhɛa wa -yɔgbɔ 'wɔ, nu, wa ka gbɔnyuu lɛnɔ, nu, wa ka gbɔzɔnɔ lɛnɔ. ¹⁶ Gbɔwɔbhɛ zɛlɛ, wa yia we -yɔyɛ. Nu, -Lagɔgbɔ in mia da gbada, we nɛɛ nu, we zɛlɛ, -we weee nyuma zizɛa, -Lagɔ yia we gbɔ 'wɔbhɛa -Zɛzɛ Klɛsu gbɛgbɛɛn.

Zuifv -yó tite

¹⁷ Nu, -mi, -mi laa -na 'de Zuifv, 'in -na dia tite dlu 'wu, 'in -na bhua -na 'de 'wu 'kaduv, -na -Lagóó 'gbv. ¹⁸ -In -yi -Lagóó dómagbv, 'in tite ka -mi -slolu nu, -we mia 'nanuv -in yibheli we. ¹⁹ 'In -na bhua -na 'de 'wu 'lólónyaa 'yoo da -slolunyó nya, we -yó -wa mia nikpise 'wu wa zli nya. ²⁰ -In nɛɛ nu, -wa 'nia 'sɛbhɛ -yi, -mi -wa wa -slolunyó, 'in -in mia 'nyenyeyuaa 'yliyózonnyó nya, -we ka gbv -wa, -in mi we -gv nu, tite slolua -mi gbuzónv -yó -luyilo sa tiklu. ²¹ Nu, -mi slolua nyuma. Lɛɛ -lu ka 'gbv, -i'in -slolu -na 'deá? -In nɛɛ wa -yláɛ: «A 'na yili 'wie -ni», 'in -zugba -mi, -na 'de -na yli 'wie? ²² -In nɛɛ: «-In -yó 'ɣwnó -putu 'na -dli -budu 'wu -ni* », 'in -mi -na nva we lɛ yi? Yoyolagó -na nyɛa 'wu, 'in -na ylia -we mia wa yoyolagóó -budu zó yi? ²³ -Na 'de -na bhua 'wu titee yilonnyó nya, 'in -i'in zó we 'nuɣwɛ. -In -ka 'sa nuda -mi ni, -Lagóó 'ɣni -na bɛlia zó. ²⁴ Nu, we mi cɛlida -Lagóó sɛbhɛ 'wvɛ: «Amiaa 'gbv, -wa 'nia Zuifv, 'in wa gbaa -Lagóó 'ɣni 'nyuu.»

Kni 'wɔpapɛɛ 'zayli

²⁵ Kni 'wɔpapɛɛ mia, -in -ka Moizu tite 'nuɣwɛ zó, we ka 'ji. 'In -in 'ni wee tite 'nuɣwɛ zó, we 'wlv sa wa 'ni yaa -mi *kni 'wɔpa. ²⁶ Sa 'bhisa, wa 'ni nyumɛ yabhlo kni 'wɔpa, 'in -zugba ó zó -we tite yibhalia nyumɛ 'nuɣwɛ, 'lee, -Lagóó 'na 'ka ó 'wɔbhv nyumɛ wa 'paa kni 'wu 'bhisa? ²⁷ Nyumɛ, -ó wa 'nia kni 'wɔpa ku -yó, 'in ó zva tite 'nuɣwɛ sazónv sa, -mi'í zva da tite 'nuɣwɛ, mɔ yia -na -yógbv 'wɔbhua. 'In -zugba wa ka -mi kni 'wɔpa, 'ya tite -we mia cɛlida, we mi -mi kwɛɛ. ²⁸ Nu, -ó mia Zuifv 'zayli nya, we 'ni nyumɛ -ó wa yibheli ku -yó, 'in wa 'pa kni 'wu ku -yó, mɔ. ²⁹ Zuifv 'zayli mia ni, -mɔ ó 'wu wa yibhelia we. -We -wa *kni 'wɔpapɛɛ 'zayli ni, mv -wa dlu -nv, -Lagóó Zuzuu -gbɛ we bhva, nu, we'e 'bhv tite -we mia cɛlidaa -gbɛ. Ó nyumɛ mia ni, we 'ni nyuma kwali ó 'ɣni, -Lagóó kwalia ó 'ɣni.

3

Zuifv -yó -wa 'nia Zuifv, wa mi gbunyuu -lɛnvnya nya

¹ Lee, Zuifv mia, lɛɛ -lu -zónv ó ka, -we -zi -ó 'nia Zuifva? Lee, kni 'wɔpapɛɛ ka 'jii? ² Cuv, we nanu 'yli da weee. Tiada mia, Zuifv -yla -Lagóó wlaa ó weli. ³ Zuifv tálva 'ni yaa -Lagóó weli -gv nɔ, 'lee, -a yi yaa gba nu, -Lagóó 'na 'ka ó weli -gv -tuv? ⁴ -Innya, we 'ni sa -mi. -A yibheli we 'ji nu, -Lagóó mia, gbuzónv -gbanyó -wa, -zugba nyuma weee ka yo. -Lagóó sɛbhɛ ka we -gvgbv gba -Lagóó daɛ: «Wa yibheli -mi tiklu -na gbagbaweli 'wu, 'in wa -ka -mi gbuvbhuda kwa, 'in -na galia wa -gv.»

⁵ Gbunyuu -we -a nva lɛ, mv slolua nu, -Lagóó tiklu. We -ka 'sa -mi, -Lagóó -ka -aun 'cɛ -yópalu ni, 'lee, -a mneni -a 'ka gba nu, -Lagóó 'ni tiklu -mu? (In -ka 'sa gba, dɔdɔgv -nyuma 'bhisa in gbaa we.) ⁶ -Innya, we 'ni 'sa -mi. -Lagóó 'ni yaa tiklu -mi, sa ó 'ka nyumaa -yógbv 'wɔbhua? ⁷ 'In na yotubhvɛ -ka -slolu nu, -Lagóó gbaa gbuzónv, 'in nyuma -ka ó 'ɣni -mnunv we 'gbv, lɛɛ -lu ka 'gbv ó dli 'mi gbv, gbunyuu -lɛnvnyó 'bhisa? ⁸ 'Sa tálva vɛlia -aun, 'in wa gbaa nu, -amia nɛɛ: «-A nv gbunyuu lɛ, 'in zózonv -nv 'ka -bha 'tlali!» Nu, -maa -cuv mia de, -kaslv 'wɔpapɛɛ mi wa -nv nya.

⁹ Saa nya? Lee, -amia Zuifv 'ylia, -amia -zia nyuma tálva yi? -Innya, we 'ni 'sa -mi. In ka 'cuv we -slolu nu, Zuifv -yó nyuma -putu, gbunyuu ka 'tite wa 'de weee -gv. ¹⁰ Nu, we mi cɛlida -Lagóó sɛbhɛ 'wvɛ: «Nyumɛ -ó mia tiklu, ó 'ni -mi.

Nyumɛ yabhlogbóó 'ni tiklu -mi.

¹¹ Nyumɛ yabhlogbóó 'ni gbuyilonnyó nya -mi.

Nyumɛ yabhlogbóó'ó -talv -Lagóó da.

¹² Nyuma weee ka 'yoo -zónv -gulabhvlv,

* 2:22 Gɛkɛweli 'wu, we ji -wa nu, -wa kukwalia, wa -yó nyuma -putu 'na -dli -budu 'wu -ni.

wa ka -nyumo.

Nyume ɔ 'kaa gbuzɔnɔ lɛnɔ, ɔ 'nɪ -mɪ.

¹³ -We tlaa wa ηwɛɛ we 'wlv, gbawla -kali ηwɛ.

Wa mɔ nya wa nva wa -lima -dawli 'wv.

-We tlaa wa ηwɛɛ, 'mɔnimɛɛ -dlɛ -wa.

¹⁴ Melatɔwɛli 'nyuu yea wa ηwɛɛ.

'In wa wɛli nva nyume lɛ.

¹⁵ -Gwagwie nya wa mɔnia nyume 'bhaa.

¹⁶ Da wa -ka 'plɪli, -lu wa saa la,

'in wa tia -bha siasɛ.

¹⁷ Wa 'nɪ 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔɔ 'yoo -yi.

¹⁸ -Lagɔɔ sɔsɔvɛ 'nɪ wa dli zɔ -mɪ.»

¹⁹ -A -yi we 'ji nu, -we weee tite gbaa, -wa -yia tite, wa -nu nya we mɪa. We -ka 'sa -mɪ nɪ, nyume yabhlogbɔɔ 'nɪ zizelida -ka. Nu, nyuma weee ka gbonyuuu 'gba 'wlv -Lagɔ 'yu.

²⁰ We 'dɛɛ 'gbv, -Lagɔ 'na 'ka nyume yabhlogbɔɔ 'yɪ nyume tiklu nya titee 'nɔηwɛzɔzɔvɛɛ 'yilibilanɔnɔvɛ nya. -We tite nva lɛ, mɔ slɔlua nu, gbonyuu -lɛnɔnya nyuma -mɪa.

Sanɛɛ -Lagɔ zɛlia nyuma nyuma tiklu

²¹ 'In -slɛɛn mɪa, sa -Lagɔ 'kaa -ain nyuma tiklu -zɛli, ɔ ka we -ain 'klɔslɔlu. ɔ -ka -ain nyuma tiklu -zɛlia yi, ɔ'ɔ yla -amɪaa titee 'nɔηwɛzɔzɔvɛɛ 'yilibilanɔnɔvɛ. Nu, tite -yɔ *-Lagɔgbv -falɪpanya mɪ we gbudayɪnya nya, wa ka bha we gba: ²² -Zɛzu Klisu dlɔguzɔzɔvɛɛ gbɛgbɛɪn -Lagɔ nva nyume tiklu. -Wa weee zɔa Klisɪ dli -gv, 'ma ɔ nu 'saa. -We ka gbv -wa, 'wɔgbɔzɛɪɛ 'nɪ wa nyɪdɪ -mɪ: ²³ nu, nyuma weee ka gbonyuu lɛnɔ. Nyume yabhlogbɔɔ 'nɪ -Lagɔɔ 'ηnɪmɪɛ -yɔɔɪpa. ²⁴ Nu, -Lagɔ mɪa, ɔ zɔzɔnɔ nya, ɔ nva nyume tiklu sa bhe, -Zɛzu Klisu gbɛgbɛɪn. Mɔ saa nyuma gbonyuuu gaylo 'wv.

²⁵⁻²⁶ -Lagɔ 'yɪbha nu, -Zɛzu slɔ ɔ 'pɪɔn la 'slaka 'bhisa. 'In ɔ 'slaka nya, -Zɛzu yia nyumaa gbonyuu lamumɪnɪ, 'in -wa zɔa ɔ dli -gv, wa 'ka tiklumɪmɪɛ 'yɪ. Sanɛɛ -Lagɔ 'yɪbhaa ɔ 'ka -slɔlu nu, ɔ mɪ tiklu. Nu, ɔ ka dliɛ lɛnɔ bha, 'in ɔ 'nɪ we bhla nyuma -kaslv 'wɔpa wa gbonyuu lɛnɔvɛɛ 'gbv. 'In -slɛɛn mɪa, -Lagɔ slɔlua nyuma nu, ɔ mɪ tiklu, 'in ɔ 'ka nyuma, -wa zɔa -Zɛzu dli -gv, tiklu nɔ.

²⁷ 'In -amɪa ka -bha wɛli yabhlo -a 'ka -amɪaa 'dɛ 'ylimanu? -Innya, we 'nɪ 'sa -mɪ. Lɛɛ -lu ka 'gbva? -We ka gbv -wa, -we nania 'yɪli, we 'nɪ titee 'nɔηwɛzɔzɔvɛɛ 'yilibilanɔnɔvɛ -amɪaa 'dɛɛ lagɔvɛ nya, nu, -Zɛzu dlɔguzɔzɔvɛɛ -wa. ²⁸ -We -gv -a pɔpɔlia 'wlukɔvɔn la, mɔ nu: nyuma mɪ tiklu -Lagɔ 'yu, -we ka gbv -wa, wa ka -Zɛzu dli -gv zɔ. We 'nɪ titee 'nɔηwɛzɔzɔvɛɛ 'gbv -Lagɔ yi wa 'yɪ nyuma tiklu nya ɔ 'dɛ 'yu. ²⁹ Nu, -Lagɔ mɪa, Zuifv -bhlogbɔɔɔ -nɔ ɔ -mɪa yaayv 'lakpanyaa -Lagɔ ɔ -mɪ 'yaa yi? 'Lakpanyaa -Lagɔ ɔ -mɪ 'yaa: ³⁰ nu, -Lagɔ mɪ -bhlogbɔɔɔ 'gbv nɪ, mɔ yia Zuifv nyuma tiklu -zɛlia wa dlɔzɔzɔvɛɛ 'gbv, 'in mɔ -bhlokpɔdɛ yia 'lakpanya nyuma tiklu -zɛlia wa dlɔzɔzɔvɛɛ 'gbv. ³¹ 'Lee, we -ka 'sa -mɪ nɪ, dlɔzɔzɔvɛɛ -gv, tite mɪ bhe? -Innya, we 'nɪ 'sa -mɪ, mɔ nva we lɛ, 'in tite kaa 'nɔηwɛ.

4

*Ablaamv zɔa -Lagɔ dli -gv

¹ We -ka 'sa -mɪ, sa -a 'ka -amɪaa dvkpasa **Ablaamv* daa gbaa? Lɛɛ -lu ɔ 'yɪ ɔ lɛnɔgbv 'wva? ² Nu, -Lagɔ -ka yaa Ablaamv yibheli nyume tiklu nya ɔ lɛnɔgbv 'wv, ɔ mnɛni ɔ 'ka ɔ 'dɛ 'ylimani. 'Bhie, we 'nɪ -Lagɔ yu. ³ Nu, -Lagɔwɛli nɛɛ: «Ablaamv ka -Lagɔ dli -gv zɔ. ɔ dlɔzɔzɔvɛɛ 'gbv -Lagɔ yia ɔ yibheli nyume tiklu nya.» ⁴ Nu, nyume -ka lubho nɔ nɪ, 'pɛnɪ wa pɛnɪa ɔ, 'in -we ɔ 'yia, we 'nɪ bhe ɔ 'yɪ we, ɔ ka we 'klɔ. ⁵ Nu, nyume -ɔ'ɔ dia ɔ lɛnɔ -lubho dli 'wv, -Lagɔ, -ɔ zɛlia gbonyuu -lɛnɔnya nyuma tiklu, 'in ɔ zɔa dli -gv nɪ, ɔɔ nyume mɪa, -Lagɔ yibhelia ɔ nyume tiklu nya ɔ dlɔzɔzɔvɛɛ 'gbv. ⁶ 'Sa -bhlokpɔdɛ, -Davidɪ gbaa ɔɔ 'wɔtɔtɔvɛɛ -dlɔɔ -nyumɛɛ gbv, 'mɔ -Lagɔ yia nyume tiklu nya, we 'nɪ ɔ lɛnɔgbv gbv. ɔ nɛɛ: ⁷ «'Wɔtɔtɔvɛɛ -dlɔɔ -nyuma, ma nu: -wa ka -yɔgbv -Lagɔ tia 'wv,

'in ɔ yia wa gbɔnyuu lamumni, ma -wa.

⁸ 'Wututve -dlɔɔ -nyume mia, mɔ ni:

Jejitape'e yla -slɛn ɔ gbɔnyuu.»

⁹ Wee 'wututve -dlɔɔ mia ni, 'lee, Zuifu -bhlogbɔɔ -nv -wa yi? -Innya, -wa 'nia Zuifu wa -nv -wa 'ya* . -A nɛɛ ni: «Ablaamv ka -Lagɔ dli -gv zv, 'in -Lagɔ yia ɔ yibheli nyume tiklu nya.» ¹⁰ Lɛɛ -bhla -Lagɔ gba ni, Ablaamv mi nyume tiklu nyaa? Da wa 'nia -slɔ ɔ *kni 'wupa -wa yaayu da wa 'paa ɔ kni wv -wa yu? We 'ni ni, da wa 'paa ɔ kni wv. Da wa 'nia -slɔ ɔ kni 'wupa, we bhla -wa. ¹¹ Nu, da wa 'nia -slɔ ɔ kni 'wupa ni, Ablaamv mi nyume tiklu nya -Lagɔ 'yu, ɔ ka -Lagɔ dli -gv zv 'gbv. -Mv 'bɔgv, 'in ɔ yia kni 'wupapie 'yi -luu -slolulu nya. Wee kni bi -slolua ni, -Lagɔ ka ɔ 'yi nyume tiklu nya. Nyuma weee -wa zva -Lagɔ dli -gv, -bha Ablaamv -zɛa wa dide: wa 'dɛ 'ni kni 'wv -mɔɔ, ɔ mi wa dide nya. ¹² ɔ yi 'yaa nyuma -wa wa 'paa kni 'wv dide -zɛ. We 'ni ni, -wa wa 'paa kni 'wv ku -yɔ -bhlogbɔɔ, ni, -wa zva -Lagɔ dli -gv Ablaamv 'bhisa -zugba wa 'ni -slɔ wa kni 'wupa, ma -wa. ɔmɔ, ɔ ka -Lagɔ dli -gv zv, 'bhie wa yia ɔ kni 'wupa.

¹³ -Lagɔ nɛɛ Ablaamv -yɔ ɔ 'yua -yla ni, 'ma ɔ yia dudu 'nyɛa. -We -Lagɔ gbaa dɛ ni, we 'ni ni, Ablaamv zva tite 'nɔɔwɛɛ 'gbv, ni, -we ka gbv -wa, ɔ dlizuzvee 'gbv ɔ yia ɔ 'yi nyume tiklu nya. ¹⁴ We -ka yaa ni, zuzɔnv -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wla, titee 'nɔɔwɛzuzvee 'gbv -amia -bhlogbɔɔ yi we ni, -zugba, dlizuzvee mia, bhe -wa, 'in -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka nyume 'nyɛ, we 'ni 'ji -ka. ¹⁵ Tite laa -Lagɔɔ 'cɛ la, ni, tite 'ni -mi ni, we 'nɔɔwɛzuzvee 'ni -mi.

¹⁶ We 'gbv dlizuzvee nya -a yia -lu -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka -ain 'nyɛ. Nu, wla ɔ wlaa we bhe. -Wa weee mia Ablaamv 'yua nya, ma yia we. 'in -wa mia Ablaamv 'yua nya, we 'ni ni, -wa zva tite 'nɔɔwɛ -bhlogbɔɔ, ni, -wa zva dli Ablaamv 'bhisa, ma -wa. Nu, Ablaamv mi -a 'dɛ weee dide nya. ¹⁷ 'Sa we mia cɛlida -Lagɔɛbhe 'wvɛ: «Nu, -mi mia, -mi in -zɛlia laga -nyumaa -zloo dide.» Sanɛɛ Ablaamv mia -amiaa dide nya, -Lagɔ -ɔ ɔ zva dli -gv, -mɔɔ 'yu. -Lagɔ -ɔ nyɛa tɛtlɛnya 'yliyɔgagie, 'in -we 'nia lami, 'in ɔ laa we la, mɔ. ¹⁸ Ablaamv dli 'tɛ -Lagɔ -gv 'wv, da wa 'nia mnɛni wa 'ka -lu yabhlogbɔɔ wv, 'in ɔ yia wv. ɔ mia wuda, ɔ dli mi -Lagɔ -gv. We 'dɛɛ 'gbv ɔ yia laga -nyumaa -zloo dide -zɛ. Nu, -Lagɔwɛli nɛɛ: «-Wa -na yia gwalia ni, wa -zu 'wv.» ¹⁹ Ablaamv ka -Lagɔ dli -gv zv, 'in ɔ yia dli 'tɛmani. Nu, ɔ -zv glu gbv, 'in ɔ zɛlia ɔ ku tɛtlɛli glaa, 'in ɔ 'ɲwnɔ *Sala mi -gblɔtv ɲwnɔ nya. ²⁰ We mi 'sa 'bhie, ɔ 'ni dli -Lagɔɔ gbagbawɛli -gusa. Nu, ɔ dlizuzvee 'tɛmania ɔ la, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'ɲni 'ylimani. ²¹ ɔ mi we -gv ni, -Lagɔ ka 'tite, 'in -we ɔ gbaa, ɔ mnɛni ɔ 'ka we lɛnv. ²² -We mia dɛɛ 'gbv -Lagɔ yia Ablaamv 'yi nyume tiklu nya. ²³ -Lagɔwɛli nɛɛ: «-Lagɔ ka ɔ 'yi nyume tiklu nya», 'ya we 'ni ɔ 'dɛbhlogbɔɔ 'gbv we mi cɛlida. ²⁴ -Amia ka dlizuzvee -gv, -Lagɔ -ɔ -sɔlva -amiaa -Kanyɔ -Zezu 'wv tɛtlɛnya glaa yia -ain yibhelia nyuma tiklu nya, 'sa -bhlokpade we mia -amia weee -nv nya. ²⁵ -Amiaa gbɔnyuuu 'gbv wa yia ɔ 'bha, 'in -Lagɔ 'ka -ain 'yi nyuma tiklu nyaa 'gbv ɔ yia ɔ tɛtlɛnya glaa 'wvɔlv.

5

-Lagɔ ka -a -yɔ ɔ 'sɔ 'wvɔslɔlu -Zezuu gbɛgbɛin

¹ We 'dɛɛ 'gbv -Lagɔ yia -ain 'yi nyuma tiklu nya -amiaa dlizuzvee 'gbv. -Slɛn, -a -yɔ ɔ 'sɔ mi 'wututve -dlɔɔ 'wv, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbɛgbɛin. ² -A -ka -Lagɔ dli -gv zv, -Zezuu gbɛgbɛin -a mnɛni -a 'ka 'nanɔdli -ka -Lagɔ -yɔlanyni. 'in -slɛn, -a mi ɔ 'nanɔdli 'wv. -A mi 'muna lida, -we ka gbv -wa, -amiaa dli mi we -gv ni, -Lagɔɔ 'ɲnimɛ -a yia 'yia ɔ kwɛɛ. ³ We bhli -mv -gv, -amiaa 'dɛ yi sɔada -mɔɔ, -a mi 'muna 'wv. -We ka gbv -wa, -a -yi we 'ji ni, -a -ka sɔada -mi, 'bhie -a zɛa dlɛtie -cian. ⁴ -A -ka dlɛtie -ka, 'bhie -a tɛmania la 'yiyigbu 'wv. -A -ka latɛmani 'yiyigbu 'wv, -we -a wva, mv -wa -we -Lagɔ yia -ain -yla lɛnva. ⁵ -A -ka -Lagɔɔ kwɛlu wuda -mi, we 'na 'ka -ain -dawli 'wv, -we ka gbv -wa, -Lagɔ ka -ain ɔ Zuzu 'Pupa 'nyɛ, 'in mv 'kaa ɔ zɛkahe -amiaa dli ɔ yeli.

⁶ Cun, bhla -we nya -a 'nia 'tite yabhlogbɔɔ -ka, 'in Klisu yia tli gbɔnyuu -lɛnɔnyaa 'gbv, we bhla mia, -Lagɔ 'paa we ɲwɛɛ. ⁷ Wa 'ka nyume tiklu 'gbv tɛtlɛ -yɔɲwnu we -kali -yɔ.

* 4:9 Nu, glɛkiwɛli 'wv -wa mia kni 'wv -yɔ -wa 'nia kni 'wv -mi gbv we gbaa.

Nyume yabhlo -ɔ nua 'nanɪ, wa mneni yaa wa 'ka tli ɔ 'gbu. ⁸ Nu, Klisti yia tli -amɪaa 'gbu, da -a mi bhaa gbonyuu lenɔda, mv -slɔlua -ain sa -Lagɔ -kalia -amɪaa zɛ. ⁹ -Slɛn, ɔ 'pɪwɔn 'gbu -Lagɔ yia -ain nyuma tiklu nya. We -ka 'sa -mi ni, -a mi we -gu nu, mɔ yia -ain -Lagɔ 'cɛ 'wɔsaa. ¹⁰ Nu, da -a mi bhaa -Lagɔ tɔnyuma nya, 'in ɔ yia -a -yɔ ɔ 'sɔ 'wɔsuslɔlu ɔ 'Yuu tɪtlɪe nya. ɔ -ka -a -yɔ ɔ 'sɔ 'wɔsuslɔlu sanɛɛ, sa we -ka -mi, mɔ yi 'yaa -ain gbu 'wɔsaa ɔ 'Yuu 'yliyɔgagɪe -gu. ¹¹ We 'ni 'sa -tɔ. -A mi 'mɔna lida -Lagɔ 'wɔ, -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbɛgbɛɪn, -we ka gbu -wa, mɔwɔ suslɔlua -a -yɔ -Lagɔ 'sɔ 'wɔ.

-Zezu Klisu lenɔgbu 'yɪ we -zi *-Adaan -nu

¹² Gbonyuu yia la dɔdɔ -gu nyume yabhlogbɔɔɔ 'gbu, mɔ -wa *-Adan. 'In wee gbonyuu yia tɪtlɪe lala, tɔwɔn, 'in tɪtlɪe yia lamneni nyuma weee -gu, -we ka gbu -wa, dɔdɔgu -nyuma weee ka gbonyuu lenɔ. ¹³ Da -Lagɔ 'nia -slɔ Moizi tite 'nyɛ, wemu gbonyuu mi la dɔdɔ -gu see. Nu, tite 'ni bha -slɔ lamɪ 'gbu, -Lagɔ 'ni gbonyuuu 'gba nyume 'wlu di. ¹⁴ 'In tɪtlɪe -nanɔ yia nyuma 'wlɔlapɪli, we 'bhu -Adan -gu we 'ka Moizi yɪ. -Adan -ɔ 'nia -Lagɔ wɛli 'nɔɲwɛ zɔ, -mama 'nia ɔ -bho -gbonyuu lenɔ, 'in tɪtlɪe yia -maa 'bha.

Nu, -Adan -wa -ɔ 'kaa yɪi nɔ 'wɔwɔlɔ. ¹⁵ 'In, -Lagɔ wɔwɔlɔ bhe -yɔ -Adaan gbonyuu mi -yɔbhubhɔlɔda tenyi tenyii. Nyumaa -zlo yia tli nyume -bhlogbɔɔɔ gbonyuuu 'gbu, gbuzɔnɔ -wa. Nu, -Lagɔ wɔwɔlɔ bhe kaa 'ɲni tenyi tenyii, -Lagɔ wɔwɔlɔ we nyume -bhlogbɔɔɔ gbɛgbɛɪn, mɔ -wa -Zezu Klisu. 'Sa -Lagɔ bubania ɔ zɔzɔnɔ lenɔ la sa bhe, nyumaa -zlo glaa. ¹⁶ -Lagɔ wɔwɔlɔ, we -yɔ ɔ nyume -bhlogbɔɔɔ gbonyuu, we 'ni -tnɔv -bhlo -ka. ɔ nyume gbonyuuu -tnɔv -wa nyumaa -kasɔ 'wɔpɔpɔ -Lagɔ gbɔwɔbhubhuee gbɛgbɛɪn. Nu, ɔ wɔwɔlɔ bhe -tnɔv -wa -Lagɔ yia nyuma nyuma tiklu nya. ¹⁷ Gbuzɔnɔ sa, nyume -bhlogbɔɔɔ 'gbu, nyume -bhlogbɔɔɔ 'wlu -gbonyuuu 'gbu, 'in tɪtlɪe yia dɔdɔ weee bhɪti. Nu, ɔ -Zezu Klisu 'dɛbhlo gbɛgbɛɪn nyuma yia -lu duun -Lagɔ kwɛɛ. Mɔ nyɛa wa zɔzɔnɔ sa duun, 'in ɔ gbaa nu, wa mi nyuma tiklu nya. 'Yliyɔgagɪe wa yia 'yɪ -Zezu Klisu 'gbu, 'in wa -yɔ ɔ 'sɔ 'ka -lu weee 'wlɔlapɪli.

¹⁸ Nu, nyume -bhlogbɔɔɔ gbonyuu 'paa nyuma weee -kasɔ 'wɔ. 'Sa -bhlokpade, -bhlogbɔɔɔ lenɔgbu tiklu tia nyuma weee 'wɔ tiklu, 'in we yia wa 'yliyɔgagɪe 'nyɛ. ¹⁹ Bha -benyi, nyume -bhlogbɔɔɔ 'nia -Lagɔ 'nɔɲwɛ zɔ, -bha nyumaa -zlo -zɛa gbonyuu -lenɔnya. 'Sa -bhlokpade, nyume -bhlogbɔɔɔ zɔa ɔ 'nɔɲwɛ, 'in -Lagɔ yia nyuma duun 'yɪ nyuma tiklu nya.

²⁰ Tite ka yi, 'in gbonyuu yia 'wɔzumanɪ tenyii. 'In gbonyuu -ka 'wɔzumanɪ tenyii ni, -Lagɔ 'nanɪdli ka -gɔwɔlaylimanɪ, 'in we yia we ɲwɛlazili. ²¹ Nu, gbonyuu ka tɪtlɪe la, 'in we yia nyuma 'wlɔlapɪli. 'Sa -bhlokpade, -Lagɔ zɔzɔnɔ pɪtia nyuma 'wlu la, 'in we yia wa nyuma tiklu -zɛli. 'Sa -a yia 'yliyɔgagɪe -we 'nia bhlɔlɔda -ka -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbɛgbɛɪn.

6

Gbonyuu 'ni -slɛn se -ka -ain -gu

¹ Wee gbu mia, sa -a 'ka we daa gba? 'Lee, -a zɔ gbonyuu lenɔ 'yliyɔ, 'bhie -Lagɔ 'nanɪdli 'ka -gɔwɔlaylimanɪ? ² -Innya, we 'ni 'sa -mi. Tɪtlɪe yabhlo -we 'wɔ -a 'pɪliɪa, we ka -a -yɔ gbonyuu 'sɔ -yɔsɪsali. We -ka 'sa -mi, -a 'ni mneni -a 'ka gbonyuu lenɔda -tɔ. ³ Amɪaa 'dɛ -yi we 'ji nu, da wa batizea -ain, -a -yɔ -Zezu Klisu ka 'wɔtɔ -bhlo, 'in -a -yɔ ɔ 'sɔ mi -bhlo ɔ tɪtlɪe 'wɔ. ⁴ Da wa batizea -ain, we 'wɔ sa nu, wa ka -a -yɔ ɔ 'sɔ gbawla 'wɔfa. 'In Didee 'tɪtɛ 'kadɔ yia ɔ Klisu ganɔ -mɔ tɪtlɪe 'wɔ. 'Sa -bhlokpade, -amɪa 'ya, -a 'ka 'yliyɔgagɪe lolu 'yu 'gbu, ɔ yi 'saa nɔ.

⁵ We -ka nu, -a -yɔ ɔ 'sɔ mi -bhlo bhla -we nya -a -yɔ ɔ tɪtia, 'wɔ -a -yɔ ɔ yia -tɔa -bhlo ɔ 'yliyɔgagɪe 'wɔlali bhla. ⁶ -A yibheli we 'ji nu, -amɪaa -mɪmɪsɔ 'cɪn -yɔ Klisu mi *su -gu lakɔlɔda. -Slɛn, gbonyuuu -kpabhiɛ 'tɪtɛ ka labhu, -a yi 'maslɛn gbonyuuu galɪ nya -mi. ⁷ Nu, nyume -ka tli, gbonyuu 'ni 'maslɛn 'tɪtɛ -ka ɔ -gu.

⁸ Cɪn, -a -yɔ Klisu -ka tli ni, -amɪaa dli mi we -gu nu, 'yliyɔgada -a -yɔ ɔ 'sɔ yi 'yaa -mia. ⁹ Nu, -a -yi we 'ji nu, -Zezu Klisu ka tɪtlɪnya glaa 'wɔsɔ, 'in ɔ 'na 'ka 'maslɛn tli, we ji

-wa nu, tɪtlɪe 'nɪ 'maslɛn 'tɪtɛ -ka ɔ -gɜ. ¹⁰ Cɪn, ɔ ka tɪ, 'ɪn wee tɪtlɪe yɪa ɔ -yɔ gbɔnyuu -yɔsɪsɪlɪ -zakpa -bhlogbɔɔ 'kuteyi. -Slɛn, ɔ -ga 'yɪlyɔ, 'ɪn ɔ 'yɪlyɔgagɪe weee mɪ -Lagɔɔ -nu nya. ¹¹ 'Sa -bhlokpade, amɪa 'ya, a yla amɪa 'dɛ tɪtlɪnya 'bhɪsa. We jɪ -wa nu, a -yɔ gbɔnyuu ka -yɔbhɔbhɪlɪ, 'ɪn a -ga 'yɪlyɔ -Lagɔɔ -nu nya, -Zezu Klɪsɪ 'wɜ.

¹² We 'dɛɛ 'gbɜ, amɪa ku -we 'kaa tɪ, gbɔnyuu 'na pɪlɪ we 'wɪlɪ la -nɪ, a yɪ 'maslɛn we dɪwɔnyɪnɪgbɜ lɛnɜ. ¹³ A 'na tɪlɪ 'maslɛn amɪa ku gbɔnyuu lɛnve 'wɜ -nɪ, we yɪ gbɔnyuu lɛnɜ. Nu, -we a 'kaa lɛnɜ, mɜ nɪ: a 'nyɛ amɪa 'dɛ -Lagɔ yoo, nɛɛ nyuma -wa 'bhɜ tɪtlɪe lɜ, 'ɪn wa yɪ 'yɪlyɔgagɪe 'wɔplɪlɪ. A bhɜ amɪa 'lɪlɪ 'wɜ a 'ka gbɜzɔnɜ lɛnɜ. ¹⁴ Nu, gbɔnyuu 'na -kalɪ aɪn -nɪ. -We ka gbɜ -wa, a 'nɪ tɪtɛ zɔ -mɪ, nu, -Lagɔɔ 'nanɪdɪ zɔ a mɪa.

-Lagɔɔ galɪ a -mɪa

¹⁵ Nu, -we zɔ -a mɪa nɪ, we 'nɪ -slɛn tɪtɛ, nu, -Lagɔɔ 'nanɪdɪ zɔ -a mɪa. 'Lee, we -ka 'sa -mɪ, -a mnenɪ -a 'ka -amɪa 'dɛ gbɔnyuu lɛnve tɪlɪ? -ɪnnya, we 'nɪ 'sa -mɪ. ¹⁶ -We a 'kaa 'jɪyɪbhɛlɪ, mɜ nɪ: a -ka amɪa 'dɛ wɪa nyɪmɛ yabhlo -yɪa ɔ 'ka amɪa -kanyɔ -zɛ, ɔɔ nyɪmɛ a mɪa 'nɔɔwɛ -zɔda, -mɔɔ galɪ a -zɛa. We 'dɛɛ 'gbɜ, a mnenɪ a 'ka gbɔnyuu galɪ -zɛ. We 'nɪ -mɜɜ, a mnenɪ a 'ka -Lagɔɔ galɪ -zɛ. Gbɔnyuu mɪa, mɜ kwaa aɪn tɪtlɪe 'wɜ. Nu, a -ka -Lagɔ 'nɔɔwɛ zɜ, 'ɪn ɔ yɪa aɪn nyuma tɪklɪ nya. ¹⁷ -A 'pa -Lagɔ fuo. Tɪada mɪa, a mɪ gbɔnyuu galɪ nya, 'ɪn, -slɛn mɪa, a ka gbɜzɔnɜ wa -slɔlɜ aɪn 'nɔɔwɛ zɜ, dɪlɪ weee nya. ¹⁸ Nu, -Lagɔ ka aɪn gbɔnyuu 'tɪtɛ kwɛɛ -sa, 'ɪn, -we mɪa tɪklɪ, a yɪa we galɪ -zɛ. ¹⁹ -We ka 'gbɜ na gbɪa sa we, amɪa 'nunve -kalɪ -yɔ. Sa a wɪa bhɪa amɪa ku pɜɪnplagbɜ -yɔ gbɔnyuu 'yɪlɪ -bhlo -bhlo lɛnve -yɪa, galɪ 'bhɪsa, 'ɪn gbɔnyɪi weee yɪa aɪn 'wlɪlapɪlɪ nɪ, 'sa -bhlokpade, a wɪa -slɛn amɪa 'dɛ galɪ nya, -we mɪa tɪklɪ -yɪa. Nu, mɜ wlɔlɜ -mɔ aɪn -Lagɔɔ 'yɪlɪa 'wɜ.

²⁰ Da a mɪa gbɔnyuu galɪ nya, gbɜ tɪklɪ lɛnvee 'tɜ'v 'bhɪ aɪn. ²¹ -We a nɜa lɛ, lɛɛ -lu we 'nyɛ aɪn -nya? -Slɛn mɪa, zɜ bhɪa aɪn, wee gbɜ nɪ kwaa nyɪmɛ tɪtlɪe 'wɜ 'gbɜ. ²² Nu, -slɛn mɪa, a mɪ amɪa 'dɛ -yɪa, 'ɪn, gbɔnyuu 'nɪ aɪn -ka. A ka -Lagɔɔ galɪ -zɛ, 'ɪn we -tɪnɜ -wa nu, -a mɪ -mɔwɪvee 'yoo -gɜ. Mɜ kwaa aɪn -Lagɔɔ 'yɪlyɔgagɪe -we 'nɪa bhɪlɔlɜda -ka 'wɜ. ²³ Gbɜzɔnɜ -wa: gbɔnyuu lɛnve mɪa, we -tɪnɜ -wa tɪtlɪe. 'ɪn -we -Lagɔ wɪa sa bhɛ, mɜ -wa 'yɪlyɔgagɪe -we 'nɪa bhɪlɔlɜda -ka -amɪa -Kanyɔ -Zezu Klɪsɪ 'wɜ.

7

¹ Na bhɛlɪa, 'ɪn -yɪ we 'jɪ nu, -we na yɪa gbɪa, a ka we 'wɔlanɜnɜve bhɪa, -we ka gbɜ -wa, a -yɪ tɪtɛ. Tɪtɛ mɪa, nyɪmɛ -ka 'yɪlyɔga nɪ, we pɪlɪ ɔ 'wɪlɪ la. ² We 'wɪlɜ sa yɪkɜwɔɔwɔnɔ -yɔ ɔ 'lowlɪi gbɛgbɛɪn gbɜ. ɔ -ka ɔ 'lowlɪi -gbɛ -mɪ, -mɔɔ -ka 'yɪlyɔga nɪ, tɪtɛ -galɪ ɔ -gɜ. 'ɪn -mɔɔ -ka tɪlɪ, tɪtɛ 'nɪ -slɛn ɔɔ 'ɔɔwɔnɔ -gɜ -mɪ. ³ Da ɔɔ 'ɔɔwɔnɔ 'lowlɪ -gaa -slɔ 'yɪlyɔ, ɔ -ka nɜkpasɜ -putu kwa, -zugba gbɔnyuu ɔ nɜa lɛ. 'ɪn ɔ 'lowlɪ -ka tɪlɪ nɪ, tɪtɛ 'nɪ -slɛn ɔɔ 'ɔɔwɔnɔ -gɜ -mɪ. ɔ mnenɪ ɔ 'ka nyɪmɛ -putuu 'ɔɔwɔnɔ -zɛ, -mɜɜ 'nɪ -slɛn gbɔnyuu. ⁴ Na bhɛlɪa, 'sa -bhlokpade we mɪa amɪa -nu nya. A -yɔ Klɪsɪ mɪ -bhlo. Mɔ tɪa -amɪa 'gbɜ. We 'dɛɛ 'gbɜ a -yɔ tɪtɛ ka -yɔbhɔbhɪlɜ. -Slɛn mɪa, -ɔ -sɔa tɪtlɪnya glaa 'wɜ, ɔ -nu a -mɪa. We 'dɛɛ 'gbɜ, -a mnenɪ -a 'ka -Lagɔɔ lubhɔ nɜ. ⁵ -Benyɪ mɪa, da -a nɜa -amɪa 'dɛɛ dɜmagbɜ lɛ, -Lagɔɔ tɪtɛ saa -amɪa dɪwɔnyɪnɪlɪ 'nyɪi gwɪlɜ. Mɜɜ nɜa -amɪa ku zɔ lubhɔ, 'ɪn we kwaa -aɪn tɪtlɪe 'yɪloogbɜ. ⁶ Nu, -slɛn mɪa, -a 'nɪ 'maslɛn tɪtɛ galɪ nya -mɪ. -We kwɛɛ -a mɪa -kasɜ 'wɜ -benyɪ, -a ka tɪlɪ -mɜɜ sɔlɜ. -A mnenɪ -a 'ka -Lagɔɔ lubhɔ nɜ lubhɔnɜsɔ lolɜ lɜ, ɔ Zuzu 'nɔɔwɛzɜzɜe nya. Sa -a nɜa -benyɪ ɔ lubhɔ, tɪtɛ -we mɪa ɕɛlɜda we galɪ -mɪmɪe nya, -a 'nɪ 'maslɛn -mɜɜ -gɜ -mɪ.

-Mɜɜ tɪtɛ nu lɛa?

⁷ Sa -a 'ka -slɛn gbɪa? 'Lee, tɪtɛ -yɔ gbɔnyuu 'sɔ, -lu -bhlo -wa yɪ? -ɪnnya, we 'nɪ -lu -bhlo. Nu, -we gbɔnyuu -mɪa -slɔlɜ, tɪtɛ ka 'mɪ we -slɔlɜ. We 'nɪ yɪa nu, tɪtɛ nɛɛ nu, -na -lɪmaa -luu 'tɜ 'na 'bhɪlɪ -mɪ -nɪ, nyɪma -putuu -luu tɜ mɪa, 'ɪn 'na 'ka yaa we yɪbhɛlɪ. ⁸ Nu, da tɪtɛ yɪa, -bhɪa gbɔnyuu 'yɪa -jɔlɜ, 'ɪn we yɪa na dɪlɪ zɔ dɪwɔnyɪnɪlɜ 'yɪlɪ -bhlo -bhlo fa. -We ka gbɜ -wa, tɪtɛ 'nɪ -mɪ nɪ, gbɔnyuu ka tɪlɪ. ⁹ Bhɪa, da tɪtɛ 'nɪa lɪmɪ, 'ɪn -ga 'yɪlyɔ. -Slɛn, tɪtɛ ka yɪ, 'ɪn gbɔnyuu yɪa ganɔ, ¹⁰ -bhɪa -bhlokpade, 'ɪn 'ɪn yɪa tɪlɪ. -Slɛn, tɪtɛ -mɜmɜ

'ka yaa 'yliyɔgagie la, we 'nɪ we lɛnɔ, tɪtlɪe we laa. ¹¹ Gbɔnyuu 'yia -jɔlɔ, 'ɪn we yia tite 'wɔplɪlɪ we 'ka 'mɪ -dawli 'wɔnɔ. Gbɔnyuu ka 'mɪ 'bha titee sɔlɔ.

¹² Nɪ, -Lagɔ tite mɪ -mɔwɪlɔda, 'ɪn ɔ titenya mɪ -mɔwɪlɔda, we tɪklɪ, 'ɪn we nanɪ 'yɪ. ¹³ 'Lee, -lu -zɔnɔ mneni we 'ka 'mɪ tɪtlɪe -laa? -ɪnnya, we 'nɪ 'sa -mɪ: gbɔnyuu nɔa we lɛ. We ka -lu -zɔnɔ 'wɔplɪlɪ, we 'ka 'mɪ 'bha. Nɪ, tite slɔlua -aun nɪ, gbɔnyuu -nyu 'yɪ.

-Gɔlɔ mɪ guda nyumɛ 'wɔ

¹⁴ Cɪn, gbɔzɔnɔ -wa: -a -yi we 'jɪ nɪ, tite mɪa, -Lagɔ Zuzuu -gbɛ we 'bhɔa. 'ɪn -amɪ mɪa, nyumɛ -ɔ wa paa pɛlɔ gaylo 'bhisa gbɔnyuu kwɛɛ, 'mɔ ɪn -mɪa. ¹⁵ Yee! -We na nɔa lɛ, 'ɪn 'nɔ we 'wɔla. Nɪ, -we ɪn 'yɪbhaa ɪn 'ka lɛnɔ, 'ɪn nɔ -mɔv lɛ, 'ɪn -we na nyɛa 'wɔ, -mɔv na nɔa lɛ. ¹⁶ -We na nɔa lɛ, we -ka nɪ, ɪn 'nɪ we 'yɪbha, mɔ slɔlua nɪ, ɪn ka ɲwɪnɪ nɪ, tite nanɪ 'yɪ. ¹⁷ We -ka 'sa -mɪ, we 'nɪ na dɛ nɔ we lɛ, gbɔnyuu, -we mɪa 'mɪ 'wɔ, mɔ nɔa we lɛ. ¹⁸⁻¹⁹ Cɪn, ɪn -yi we 'jɪ, zɔzɔnɔ 'nɪ 'mɪ 'wɔ -mɪ. -Amɪ, -ɔ mɪa nyumɛ nya, nɪ, zɔzɔnɔ -nɔnɔvɛ mɪ na dɪ zɔ, 'ɪn ɪn 'nɪ mneni ɪn 'ka we lɛnɔ: zɔzɔnɔ -we ɪn 'yɪbhaa ɪn 'ka lɛnɔ, 'ɪn nɔ we lɛ, gbɔnyuu -we ɪn 'nɪa 'yɪbha, 'ɪn na nɔa -mɔv lɛ. ²⁰ -Slɛɛn mɪa, -we ɪn 'nɪa 'yɪbha, ɪn -ka we lɛnɔ nɪ, we 'nɪ nɪ, na dɛ nɔ we lɛ, nɪ, gbɔnyuu -we -dɪlɪa 'mɪ 'wɔla, mɔ nɔa we lɛ.

²¹ Sanɛɛ na tlaha sa tite nɪ -gɔ: ɪn -ka gba ɪn 'ka zɔzɔnɔ lɛnɔ, gbɔnyuu lɛnɔvɛ -bhlogbɔɔ ɪn mneni. ²² -Mɔ na dɪ zɔ, -Lagɔ tite nanɪ 'mɪ dɔdɔ. ²³ Nɪ, -mɔ na ku zɔ mɪa, tite -putu mɪa -mɔ. Wee tite mɪa, mɔ -yɔ tite, -we na 'wlukɔvɪn ɲwɪnɪnɔa sɔ gɔa, 'ɪn mɔ zɛlɪa 'mɪ tite 'nyuu, -we mɪa 'mɪ 'wɔv -kasɔnyumɛ. ²⁴ -Amɪ mɪa -slɛɛn da nyazɪnɔ nya. Nyɔɔ mneni ɔ 'ka 'mɪ na ku -we kwaa 'mɪ tɪtlɪe 'wɔ kwɛɛ -saa? ²⁵ -A 'pa -Lagɔ fuo -amɪa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'ɲɪnɪ nya. Na 'yɪlmɛɛ nya na ɲwɪnɔa -Lagɔ tite -yɔ, 'ɪn na zɔa gbɔnyuu 'nɔɲwɛ na -mɪmɪsɔ 'wɔ.

8

-Lagɔ Zuzu saa -aun gaylo -fɪi

¹ -Slɛɛn mɪa, -wa -yɔ -Zezu 'sɔ mɪa 'wɔsuslɔlɔda nyumɛ -bhlo nya, gbɔdɪlɪe 'nɪ wa -nɔ nya -mɪ. ² Nɪ, -Lagɔ Zuzuu tite, -we nyɛa nyumɛ 'yliyɔgagie -Zezu Klisu 'wɔ, -mɔv ka 'mɪ gbɔnyuuu tite -yɔ tɪtlɪe kwɛɛ -sa. ³ Nyumaa 'wɔyɔlɔvɛ 'gbɔ Moizu tite mɪa, we 'nɪ mneni we 'ka wa gbɔ 'wɔsa. Nɪ, -Lagɔ ka we lɛnɔ: ɔ 'ka nyumaa gbɔnyuuu -yɔgbɔ 'wɔbhɪu 'gbɔ, ɔ 'dɛɛ 'Yɪ ɔ 'paa yoo dɔdɔ -gɔ, 'ɪn -mɔɔ yia yi nyumɛ 'bhisa, -mɔɔ ku 'ka gbɔnyuu -lɛnɔnyɔɔ ku nya 'wɔwɔlɔ. 'Sa -Lagɔ 'bhɔa gbɔnyuuu -yɔgbɔ 'wɔ ɔ 'Yuu gbɛgbɛɪn. ⁴ -We ka 'gbɔ ɔ yi 'saa nɔ, mɔ -wa nɪ: -we tite palɪa gbɔ tɪklɪ nya -aun 'wɔ, we 'ka gba. Nɪ, -slɛɛn mɪa, -a mɪ -Lagɔ Zuzuu sɔlɔ nɔda, -a'a nɔ 'maslɛɛn -amɪa dɪwɔnɪnɪlɪ 'bɪ. ⁵ -Wa nɔa nyumaa dɪwɔnɪnɪlɪ 'bɪ, wa dɪ tua we -gɔ, 'ɪn -wa nɔa -Lagɔ Zuzuu sɔlɔ, wa dɪ tua we -gɔ. ⁶ Nyuma -wa ka dɪ tua wa dɪwɔnɪnɪlɪ 'bɪ, tɪtlɪe 'yoo -gɔ wa mɪa. Nyuma -wa ka dɪ tua -Lagɔ Zuzu -gɔ, 'yliyɔgagie -yɔ 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔɔ 'yoo -gɔ wa mɪa. ⁷ Cɪn, nyuma -wa ka dɪ tua wa dɪwɔnɪnɪlɪ 'bɪ, -Lagɔ tɔnyuma wa -mɪa: wa'a zɔ -Lagɔ tite 'nɔɲwɛ, nɪ, wa 'nɪ we mneni. ⁸ Nɪ, -wa nɔa wa 'dɛɛ dɪwɔnɪnɪlɪ 'bɪ, wa 'nɪ mneni wa 'ka -Lagɔ dɔdɔ namani.

⁹ 'ɪn amɪa, a'a nɔ amɪa dɪwɔnɪnɪlɪ sɔlɔ, nɪ, -Lagɔ Zuzuu sɔlɔ a nɔa, -we ka gbɔ -wa, ɔ mɪ aun 'wɔ. Nyumɛ -ɔ 'nɪ Klisu Zuzu 'wɔ -ka, ɔ 'nɪ Klisu -nɔ nya -mɪ. ¹⁰ Nɪ, Klisu -ka aun 'wɔ -mɪ, amɪa kuu 'dɛ yi tɪtlɪe -nɔ nya -mɪ gbɔnyuuu 'gbɔ, -slɛɛn -Lagɔ Zuzu yia aun 'yliyɔgagie 'nyɛa, -we ka gbɔ -wa, -Lagɔ nɛɛ nɪ, a mɪ nyuma tɪklɪ nya. ¹¹ We -ka nɪ, -Lagɔ Zuzu mɪ aun 'wɔ, -Lagɔ -ɔ -sɔlɔa -Zezu Klisu 'wɔ tɪtlɪnɔa glaa, amɪa ku -we tɪa, mɔ yia we 'yliyɔgagie 'nyɛa ɔ Zuzu -ɔ mɪa aun 'wɔv gbɛgbɛɪn.

¹² Bhɛlɪan, we mɪa dɛɛ 'gbɔ, kpagbɔ yabhlo mɪ -aun 'wɪ. Wee kpagbɔ mɪa, we 'nɪ -amɪa dɪwɔnɪnɪlɪ gbɛgbɛɪn, 'bhie -a 'ka we sɔlɔ nɔ. ¹³ A -ka amɪa dɪwɔnɪnɪlɪ sɔlɔ nɔ nɪ, tɪa a yia. 'ɪn a -ka we 'bha -Lagɔ Zuzuu 'tɪtɛ nya nɪ, 'ɪn a yia 'yliyɔgagie. ¹⁴ -Wa mɪa -Lagɔ Zuzuu sɔlɔ nɔda, ma -wa -Lagɔ yua. ¹⁵ -Lagɔ ka aun ɔ Zuzu 'nyɛ, 'ɪn ɔ Zuzu'u -zɛlɪ aun galɪ, ɔ'ɔ 'nyɛ aun nyanɔdɪ. Nɪ, -Lagɔ 'yua ɔ zɛlɪ aun. ɔ Zuzuu 'gbɔ, -a kpɪa 'wɔ

-Lagɔɔ gbɛgbɛin gbagbɛ nya: «Aba!* Dide!»¹⁶ -Lagɔɔ Zuzu bhla -amɔaa 'dɛɛ zuzu -gɔ, 'in ɔ ɲwnunua -ain ni, -a mi -Lagɔɔ 'yua nya. ¹⁷ 'In -a -ka -Lagɔɔ 'yua nya -mi, -lu -zɔnɔ -we -Lagɔɔ zɔa la ɔ nyumaa -nɔ nya, 'yia -a yia we. Cɔn, -a -yɔ Klisi sɔ yia we dlilia. Ni, -a -yɔ ɔ 'sɔ -ka siada -mi, -a -yɔ ɔ 'sɔ, 'in -amɔaa 'ɲni mni 'yaa.

-Lagɔ yia -ain ɔ 'ɲni 'kadɔ 'nyɛa

¹⁸ -Amɔaa -zɛɛn -siaste -yɔ -Lagɔɔ 'ɲnumɔ -we ɔ yia -ain 'klɔslɔlua, -a -ka we 'dɛsɔbhie yibhɔlɔ, in mi we -gɔ ni, -amɔaa siaste 'kienyi. ¹⁹ Cɔn, -lu weee -Lagɔɔ -laa la, bhla -we nya -Lagɔɔ 'kaa ɔ 'yuaa 'ɲni 'kadɔ -slɔlu, we mi we wɔda, 'in we 'tu mi we 'bhada. ²⁰ Ni, 'tite -we nɔa lɛ, 'in lalalu kamanɔa -yɔ, we kwɛɛ dɔdɔ -tɔa. We 'ni lalalu 'yibha we, -Lagɔɔ dɛ -wa. We mi 'sa 'bhie, -lu -zɔnɔ dɔdɔ mi wɔda. ²¹ Wee 'tite -we nɔa lɛ, 'in lalalu mi -nyumoda, 'in -we nɔa dɔdɔ gaylo 'wɔ, la we yia 'bhua. Gaylo 'wɔ dɔdɔ yia 'bhua, 'in 'yia we yia 'ɲni 'kadɔ -we -Lagɔɔ 'yua 'kaa 'yi. ²² -A -yi we 'ji ni, -lu weee -Lagɔɔ -laa la, we mi -zɛɛn -bhlokpade kluda siaste kwɛɛ, 'ɲwnɔ -ɔ mi 'wɔsada 'bhisa. ²³ Ni, we 'ni lalalu 'dɛbhlogbɔɔ: -amɔa mi 'ya kluda -amɔaa dli zɔ. -Lagɔɔ 'yuaa -zɛzɛɛ 'tu mi -ain 'bhada, ɔ 'ka -amɔaa ku gaylo 'wɔsa. We mi 'sa 'bhie, -a ka -Lagɔɔ wɔwɔlɔluu tianɔ 'yi, mɔ -wa ɔ Zuzu. ²⁴ -A ka gbɔ 'wɔbhɔ, ni, -a 'ni -slɔ we 'dɛ weee 'yi: -a mi we wɔda. -We -a dɔa dli 'wɔ, -a -ka we -yɔyɔ ni, wa'a la -slɛɛn we dliwɔdidie. -We -a yia -yɔ, we 'ni dliwɔdidie gbɔ -ka. ²⁵ -We -a'a 'yia -yɔ, -a -ka we dli 'wɔdɔ ni, 'in -a wɔa we dlitie nya.

²⁶ We bhli mɔv -gɔ, -amɔa 'ni da 'wɔtɛ ni, -Lagɔɔ Zuzu yia, 'in ɔ bɛa -ain -yɔ. Sa -a 'kaa -Lagɔɔ bhuhhoe sazɔnɔ sa, -a 'ni we sa -yi. Tɔn, 'in Zuzu bhuhhoea -Lagɔɔ -amɔaa -nɔ nya, klukluwelɔ -we ɲwɛ 'ni mneni we 'ka gba nya. ²⁷ Ni, -Lagɔɔ mi, -mɔ nyumɛɛ dibhe 'wɔ ɔ yia la, 'in ɔ -yi -we Zuzu yibhala ɔ, -we ka gbɔ -wa, sa ɔ 'yibhaa, 'sa Zuzu bhuhhoea, -wa mi ɔ -nɔ nya, wa 'gbɔ.

²⁸ -A -yi we 'ji ni, nyuma -wa -kalɔa -Lagɔɔ zɛ, -wa ɔ laa ɔ dɔmagbɔv 'gbɔ, gbɔv gbɔ -we ylia wa, -Lagɔɔ bhaa we 'wɔ -maa nɔ zɔzɔnɔ nya. ²⁹ -Wa -Lagɔɔ -saa -bha we gwedɔda, ɔ ka dli -sa 'cɔn ɔ 'ka wa ɔ 'Yuu 'wɔwɔlɔ -zɛli. 'In ɔ 'Yu 'ka kpasa -zɛ bhelia duun glaa. ³⁰ -Wa -Lagɔɔ -saa -bha tiatia, ɔ 'ka 'ya wa la. -Wa ɔ laa, ɔ ka wa nyuma tiklu -zɛli, 'in -wa ɔ -zɛlia nyuma tiklu, ɔ ka 'ya wa ɔ 'ɲni 'kadɔ 'nyɛ.

Gbɔ yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka -ain -Lagɔɔ zɛkalɛ -yɔsa

³¹ Ni, lɛɛ -lu -a 'ka gbɔnya -minu 'bigɔpalɔa? -Lagɔɔ -yɔ -ain -ka -mi, nyɔɔ mneni -ain a? -Mɔɔ -kanyɔ 'ni -mi. ³² ɔ 'Yuu 'dɛbhie, -Lagɔɔ 'ni ɔ siaste gwevlali. Ni, -a 'dɛ weee 'gbɔ ɔ yia ɔ wɔa wa 'ka ɔ 'bha. ɔ -ka ɔ 'Yu wɔa ni, -lu weee ɔ yia wɔa sa bhe. ³³ -Wa -Lagɔɔ -saa -bha, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka wa gbɔ 'wɔlɔdɔli. -We ka gbɔ -wa, -Lagɔɔ nɛɛ wa mi nyuma tiklu nya. ³⁴ Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka wa gbɔ -lueli. Ni, -Zɛzu Klisi ka tli, we 'ni 'sa -tu, 'in ɔ yia tɔtɔnya glaa 'wɔsɔ. ɔ -di -Lagɔɔ lilisɔlɔ la, -zugba ɔ bhuhhoe -mɔɔ -amɔaa -nɔ nya. ³⁵ Nyɔɔ 'ka -ain Klisi zɛkalɛ -yɔsa? 'Lee, siaste -wa yi? Dliɔ -wa yi? 'Kliye 'wɔpalɛ -wa yi? ɲwɔ -yɔ boba -wa yi? -Nanagbɔ -we ylia nyumɛ -wa yi? We -yɔ -amɔaa 'bhabhie -wa yi? ³⁶ 'Sa we mi cɛlɔda -Lagɔɔsebhɛ 'wɔɛ:

«-Na 'gbɔ -a plɔla tɔtɔɛ ɲwɛɛ 'yɔ weee nya.

Bhlabhlenya -we wa 'kaa 'bha ni,

sa wa nɔa we, 'sa wa nɔa -ain.»

³⁷ Ni, -we weee ylia -ain, 'in -a lua we sa kpɛɛn kpɛɛn, -ɔ -kalɔa -amɔaa zɛ, ɔ 'ɲni nya. ³⁸⁻³⁹ 'In in mi we -gɔ ni, gbɔ yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka -ain -Lagɔɔ zɛkalɛ -yɔsa. We 'dɛ yi tɔtɔ -zɛɔɔ, we yi 'yɔyɔgagie -zɛɔɔ, we yi 'anzɔnya -zɛɔɔ, we yi zuzunya -zɛɔɔ, we -yɔ -lu -we mi -slɛɛn -bha -zɛɔɔ, 'in -lu -we mi yida -zɛɔɔ, we 'ni we mneni. We yi -lu weee -we kaa 'tite -we mi yali -zɛɔɔ, -we mi dɔdɔ -zɛɔɔ, we -yɔ -li weee mi lalali nya -zɛɔɔ, we 'yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka -ain -Lagɔɔ zɛkalɛ -we ɔ -slɔlua -amɔaa -Kanyɔ -Zɛzu Klisi 'wɔ, -yɔsa.

* 8:15 Aba: we ji -wa «Dide» zuifɔwelɔ 'wɔ.

9

-Lagɔ -saa -bha *Izlaelnyuma

¹ Nu, gbuzɔnu na gbaa, -we ka gbu -wa, in mi Klisti 'wu, t'in 'tubhu yo. Na dli, -we Zuzu 'Pupa slolua 'yoo da, mu gbaa 'mi -yla nu, gbuzɔnu na gbaa. ² -Mɔ na nukplɛ, plɛɛ sulo 'nyuu -yɔ stasie -we 'nia bhloluda -ka mi -mɔ. ³ -We mia na bhelia Zuifvu -nu nya, -wa in -yɔ wa 'sɔ mia nyuma -bhlo nya yicɛ 'wu, in 'yibha yaa -Lagɔ -sa 'mi kwnɛɛ, 'in in 'ka Klisti -yɔbhu wa zuzɔnu 'gbu. ⁴ *Izlaelnyuma wa -mia. -Lagɔ ka wa ɔ 'yua -zɛli, ɔ ka wa ɔ 'ɲni 'kadu 'kluslolu, ɔ -yɔ wa 'sɔ ka 'wɔsuslolu, ɔ ka wa -yla ɔ tite pali, ɔ yia wa ɔ bubue -slolu, 'in -li 'kadu ɔ 'kaa wa 'nye, ɔ yia we wa -yla gba. ⁵ ɔ ka wa dukpasɪ 'kadu 'nye, 'in wa yia Klisti gwalɪ nyumɛ 'bhisa wa zwayli, Klisti -ɔ mia -Lagɔ nya nyuma weee 'wlu, -a 'ylimani ɔ 'yɪ weee nya. *-Amenɪ.

-Lagɔɔ 'yuaa 'zayli

⁶ We 'ni nu, -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wa 'nye, we 'na 'ka nyini, nu, -wa wa gwali Izlaelnyuma nya, wa 'dɛ weee 'ni 'sa Izlaelnyumaa 'zayli. ⁷ 'In -wa wa gwali Ablaamu zwayli, wa 'dɛ weee 'ni 'sa ɔ 'yuaa 'zayli. -Lagɔ nɛɛ Ablaamu -ylaɛ: «'Yua in gbaa nu, 'yia -na yia wa, *Izaku zvaa gbɛgbɛin -na yia wa 'yia.» ⁸ Wee wɛli 'ji -wa nu, -wa mia -Lagɔɔ 'yuaa 'zayli nya, we 'ni 'yua -wa wa gwali nyumaa sɔlv -bhlogbɔɔ, ma: 'yua -wa -Lagɔ gbaa ɔ 'yua wa yia -zɛa, ma -wa. ⁹ Nu, -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka lɛnu, mu -wa nu: «-Zv -bhlo 'ka 'pli ni, yia na yia, wee bhla -bhlokpade nya, -zugba *Sala ka 'yu gwali.»*

¹⁰ Nu, we 'ni we bhialida, *Wlebeka mi 'ya -bha. ɔ 'yɪ 'yua 'sɔ nukpla -bhlo 'wu -amɪaa dukpasa Izaku nya. ¹¹⁻¹² 'In -Lagɔ -yi ɔ nyuma -bhasa sa ɔ dumagbu nya, we 'ni wa lɛnugbu gbu, nu, la ɔ laa wa. *Wlebeka 'nia -slɔ ɔ 'yua 'sɔ gwali ni, -zugba wa 'ni gbuzɔnu -yɔ gbonyuu lɛnu, 'in -Lagɔ nɛɛ ɔ -yla: «Kpasa yia ɔ 'buswayu zɔ lubho nua.» ¹³ Nu, we mi cɛlida -Lagɔɛbhe 'wɛɛ:

«*Zakɔbuv zɛ in -kalia,
in 'ni *Ezauu zɛkali.»

¹⁴ Sa muv 'ji mia? 'Lee, -Lagɔ 'ni tiklu -mi -wa yi? -Innya, we 'ni 'sa -mi. ¹⁵ 'Ya, ɔ nɛɛ Moizi -yla:

«-ɔ in 'kaa nyazi 'yɪli,
nyazi na yɪlia ɔ.

'In -mɔmɔ in 'kaa zuzɔnu 'wluo nu,
zuzɔnu na nva ɔ 'wluo.»

¹⁶ We -ka 'sa -mi ni, -Lagɔɔ zuzɔnu -lɛnue mia, we'e 'bhu nyumaa dumagbu -gbɛ, 'in we'e 'bhu wa lagugvee -gbɛ, nyazidli -ka -Lagɔ -bhlogbɔɔ -gbɛ we bhua. ¹⁷ Nu, -mɔ -Lagɔɛbhe 'wu, -Lagɔ nɛɛ -ɔ pɪlia Ezipɪtu 'wlu la -ylaɛ: «Nyumaa 'Wlulapɪlɪnyɔ in nva da -mi 'wu ni, in 'ka na 'tɪtɛ -slolu -mi 'wuv gbu -wa, 'in -in 'ka we lɛnu, wa 'ka 'mi yibheli dɔdɔ weee -gu.» ¹⁸ -Bha wa yia we -yɔyɪa ni, -ɔ -Lagɔ 'yibhaa ɔ 'ka nyazi 'yɪli, 'mɔ ɔ yɪlia nyazi, 'in -ɔ ka dli ɔ 'yibhaa ɔ 'ka 'wukla, ɔ dli ɔ klaa 'wu.

-Lagɔ -saa ɔ nyuma -bha ɔ dumagbu nya

¹⁹ Gbaa wa yia 'mi -ylaɛ: «We -ka 'sa -mi ni, sa -Lagɔ 'ka gba nu, nyumɛ ka gbonyuu lɛnva? Nyɔɔ 'ka -Lagɔɔ dumagbu 'kluyligbea?» ²⁰ 'In -mi, nyumɛ, nyɔɔ -in -mi, 'in -na kpɛli -Lagɔa? 'Lee, nyida mneni we 'ka we manyɔ -yla gbaɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbu -in yi sa 'mi ma?» ²¹ Nyidamanyɔ mneni ɔ 'ka ɔ mame nya -we ɔ 'yibhaa ma. We 'ni muv? Wee mame -pue -bhlokpade nya ɔ mneni ɔ 'ka nyida -zɔnu ma, 'in ɔ mneni ɔ 'ka nyida -kpua ma.

²² Nu, -Lagɔ 'yibha ya ɔ 'ka ɔ 'cɛ -yɔ ɔ 'tɪtɛ -slolu, we 'dɛɛ 'gbu nyuma -wa -gu ɔ 'cɛ mi yaa, 'in ɔ 'kaa lasa, ɔ ka wa 'gba 'wubhu dlitie nya. ²³ Nu, -Lagɔ 'yibha sa ɔ 'ɲni mnia, ɔ 'ka we -slolu, we 'dɛɛ 'gbu, -wa ɔ 'yɪlia nyazi, 'ma ɔ mnazia la ɔ 'ɲnumniee -nu nya. ²⁴ Waa nyuma ɔ laa, -amɪa -wa. We 'ni nu, Zuifu -bhlogbɔɔ nyidi ɔ -sa -aun, 'in ɔ yi -aun la, nu, -wa 'nia Zuifu wa glaa -wa 'ya. ²⁵ 'Sa we mia cɛlida Ozeee 'sɛbhe 'wu nu, -Lagɔ nɛɛ:

«Nyuma -wa 'nia na nyuma glaa -mi,

* 9:9 NU, Izaku gwalɪgbu we gbaa dɛ.

laa na yia wa na nyuma.
 'In -wa 'nia na dliwɔnyininya,
 'ma na yia laa na dliwɔnyininya.»

²⁶ ɔ nɛɛ 'yaɛ:

«Da -mumɔ wa gbaa zlɛmɛ wa -ylaɛ:

«A 'ni na nyuma -ni,

'ma wa yia -slɛn laa 'yliyɔga -Lagɔɔ 'yua.»

²⁷ *Ezaii 'kpia 'wɔ, -mɔɔ nɛɛ Izlaɛlɛnyumaa daɛ: «Izlaɛlɛnyuma yi 'wɔzumanɔ gumunyuu
 ŋweyɔ -bɔsɛ 'bhisaoɔ, wa falɔ yabhlogbɔɔ yia 'gbɔ 'wɔbhva. ²⁸ Nu, -we Jejitape gbaa ɔ 'ka
 dudu -gu lɛnɔ, slɔɔ ɔ yia we lɛnɔ, 'in we 'ka we bhloluda nyini.» ²⁹ 'In Ezaii ka 'ya we gba
 tɔda:

«'Tite -ka -Lagɔ ka -aun 'yua -yɔti.

ɔ 'ni yaa we lɛnɔ ni,

sa *Sodɔmɔ -nyuma -yɔ *-Gomɔlɔ -nyuma mia,

'sa -a yia -mia.»

³⁰ Sa -mɔɔ 'ji mia? Nyuma -wa 'nia Zuifu, -wa 'nia tiklumumɛɛ datalɔda -mi, -Lagɔ nɛɛ
 wa mi nyuma tiklu nya, wa ka -Lagɔ dli -gu zuɔ 'gbɔ. We bhla, wa 'ni tiklumumɛɛ datalɔda
 -mi. ³¹ We 'ni 'sa -mi Izlaɛlɛnyumaa -nɔ nya, titee gbɛgbɛin wa talia tiklumumɛɛ da, 'in
 -we tite 'yibhaa wa 'ni we yli. ³² -We ka 'gbɔ wa 'nia we kweyɔmneni ni, wa lɛnɔgbɔɔ
 gbɛgbɛin wa talia we da, wa 'ni -Lagɔ dli -gu zuɔ. We nya wa gozoa «tukpa -we bhla nyuma
 la.» ³³ Wee tukpa mia, we mi celɔda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ we daɛ:

«Nu, *Siɔngbe 'wɔ, na dia tukpa 'kadu yabhlo

-we nyuma gozoa la,

-we bhla nyuma la.

-ɔ -ka ɔ dli -gu zuɔ ni,

-mɔɔ 'na ka dli lɔ.»

10

Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu, wa -Kanyɔ -bhlo

¹ Bhelian, in 'yibha na dli weee nya nu, -Lagɔ -sa Zuifu gbɔ 'wɔ, 'in in mi we 'gbɔ -
 Lagɔ bhuhhoeda. ² Nu, in mneni in 'ka gba, wa -gu mi ladoluda wa 'ka -Lagɔɔ lubho nɔ,
 'in sa wa 'kaa we nɔ, wa 'ni we -yi. ³ Sa -Lagɔ nɔ, 'in nyuma mia tiklu ɔ 'de 'yu, wa 'ni
 we 'wɔlanɔ, 'in wa 'yibhaa wa 'ka wa 'dɛɛ nɔ saa we nɔ. Wa -ka 'sa nɔda -mi, -zugba sa
 -Lagɔ zɛlia nyuma nyuma tiklu, wa 'ni we zɔlapɔli. ⁴ Nu, Klisi -wa Moizu titee 'wlubhalɔda.
 -Slɛn mia, -wa weee zɔa -Zezu Klisi dli -gu, 'ma -Lagɔ zɛlia nyuma tiklu.*

⁵ Moizu -ka tiklumumɛɛ -we bhva titee gbɛgbɛin gbɔ gbada -mi ni, ɔ nɛɛ: «-Wa zɔa tite
 gbagbawɛli 'nɔŋwɛ, ma yia 'yliyɔgagie we gbɛgbɛin.» ⁶ Nu, -we wa gbaa tiklumumɛɛ -Lagɔ
 'yuu daa dliɔzɔɔɔ 'wɔ, mɔ nɔ: «-In 'na gbalɔ -mɔ -na dli zɔ -ni, nyɔɔ 'ka yali -gbla?» (-In
 -ka 'sa gba, Klisi -in 'sibhla la.) ⁷ -In 'na gbalɔ 'ya -niɛ, nyɔɔ 'ka -mɔ glu pla? -In -ka 'sa
 gba, Klisi -in -sɔlɔ 'wɔ tɔtlɔnya glaa. ⁸ 'In sanɛɛ Moizu gbaa we daa -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ: «Weli
 mi -na 'de kwesi, -na ŋwɛɛ, -na dli zɔ.» Wee weli mia, dliɔzɔɔɔ gbɔ -we -a gbaa ain -yla,
 mɔ -wa. ⁹ -In -ka nyuma weee 'yibadi we ŋwɛɛ wleli ni, -Zezu -wa Nyumaa -Kanyɔ, 'in -in
 -ka we dli -gu zuɔ ni, -Lagɔ ka ɔ tɔtlɔnya glaa 'wɔsɔlɔ, -Lagɔ yia -mi gbɔ 'wɔsaa. ¹⁰ Nu, -in
 -ka -Zezu -na dli weee -gu zuɔ, 'in -Lagɔ yia -mi nyumɛ tiklu nya. -In -ka we ŋwɛɛ wleli ni,
 -na dli mi ɔ -gu, gbɔ ɔ yia -mi 'wɔsaa. ¹¹ -Lagɔsɛbhɛ nɛɛ: «Nyɔɔ nyɔɔ -ka ɔ dli -gu zuɔ, ɔ
 'na 'ka dli lɔ.» ¹² We -ka 'sa -mi, Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu, wa 'ni -yɔbhuhhlɔda -mi. Wa 'de
 weee -Kanyɔ -bhlo. -Wa weee laa ɔ 'ŋni, ɔ zɔzɔnɔ ɔ nyɛa wa sa duun. ¹³ -Lagɔsɛbhɛ nɛɛ:
 «-Wa weee laa Nyumaa -Kanyɔɔ 'ŋni, gbɔ 'wɔ ɔ saa wa.»

¹⁴ 'In nyuma 'ni mneni wa 'ka ɔ 'ŋni la, -zugba wa dli 'ni ɔ -gu -mi. We 'ni mɔɔ? Wa
 'ni mneni wa 'ka ɔ dli -gu zuɔ, -zugba wa 'ni -slɔ ɔ -gugbu 'nɔ. 'Ya, wa 'ni mneni wa 'ka
 ɔ -gugbu 'nɔ, -zugba nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ wa -yla -Lagɔgbɔ gba, we 'ni mɔɔ? ¹⁵ 'In

* 10:4 A zɛli -Galasi -nyuma 3.25-27

nyuma 'nɪ mneni wa 'ka -Lagɔgbɔ gba, -zugba wa 'nɪ -slɔ wa tie wa 'ka we gba. We 'nɪ mɔv? We mɪ cɛlɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ: «-Wa gbaa gbɔv nɔ zɔzɔnɔ, wa -ka yi, -a li 'mɔna.»
¹⁶ 'In nyuma weee 'nɪ 'sa wee -Lagɔgbɔ -zɔnɔ -yɔŋwɔnu. Ezaii ka we gba: «Jɛjitapɛ, wɛli -we -in tie -aɪn 'wɔ, nyɔɔ zɔ we dli -gɔa?»¹⁷ -Lagɔgbɔ -zɔnɔ -we wa 'nɔa nɪ, we -gɔ dli zɔzɔvɛ 'bhɔa. 'In wee gbɔzɔnɔ mɪa, Klisu wɛli -wa.

¹⁸ 'Lee, Zuifu 'nɪ wee wɛli 'nɔv? Lɛɛ 'gbɔa, wa ka we 'nɔ. -Lagɔwɛli nɛɛ:
 «Wa ka wa wɛli 'nɔ dɔdɔ weee -gɔ,
 'in wa gbagbawɛli yia dɔdɔvɔ bhlɔlɔda nyɪni.»

¹⁹ 'In we -ka 'sa -mɪ nɪ, Izlaɛlɪnyuma 'nɪ we 'wɔlanɔv? Lɛɛ 'gbɔa. Tɪatɪa -Lagɔ nɛɛ Moizu ŋwɛ nyɛɛ:

«Zenyidli na yia aɪn 'nyɛa,
 -wa 'nɪ bhaa na nyuma, wa gbɛgbɛɪn.
 'Cɛ na yia aɪn 'pali waa nyuma -wa 'nɪa gbɔ -yi,
 wa gbɛgbɛɪn.»

²⁰ 'In Ezaii 'tɛmanɪa dli, ɔ nɛɛ -Lagɔɔ 'ŋɪ nyɛɛ:

«Nyuma -wa 'nɪa na datalɪda -mɪ,
 ma 'yia 'mɪ.
 'In -wa 'nɪa 'mɪ -yɔlayɪbhada -mɪ,
 'in in yia na 'dɛ wa 'klɔslɔlu.»

²¹ Nɪ, -Lagɔ nɛɛ Izlaɛlɪnyumaa daɛ:

«We 'ka 'yɪlɔ 'wɔsɔlɔ bhla 'wɔbhɔ we 'ka we bhlilɪda nyɪni,
 nyuma wa'a zɔa 'mɪ 'nɔŋwɛ,
 'in wa kpɛli 'mɪ,
 na sɔ mɪ wa -yɪa slɔda.»

11

-Lagɔ 'yɪli Izlaɛlɪnyuma nyazi

¹ We -ka 'sa -mɪ, na 'dɛ na yɪbhaa la 'lee, -Lagɔ ka ɔ nyuma sɔ zɔlasali 'kuteyii? -Innya, we 'nɪ 'sa -mɪ! *Izlaɛlɪnyumɛ na 'dɛ -mɪa. Nɪ, Ablaamɔv 'yuoyu in -mɪa, 'in in mɪa Bɛzameɛɛ -glɪgbɔ 'yɪli -nyumɛ nya. ² -Lagɔ 'nɪ ɔ nyuma ɔ -saa -bha we gwɛdɪda sɔ zɔlasali 'kuteyii. -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ, da *Elii mɪa Izlaɛlɪnyumaa gbɔ lapalɪda -Lagɔ -yɪa, wɛli -we ɔ gbaa, amɪaa 'dɛ -yi we. ³ ɔ nɛɛ: «Jɛjitapɛ, wa ka -na gbɔv -falɪpanya 'bha, wa ka -na bɔbɔlɔda lasa. Na 'dɛbhlogbɔɔ -tɔa -bha, wa 'yɪbha wa 'ka 'ya 'mɪ 'bha.»⁴ 'In sa -Lagɔ 'pali we 'bɪgɔa? ɔ nɛɛ: «Nyuma 'wɪlɔ glɔ -bhlo 'wɪlɔ kugbua lɛ gbɔ in zɔa la na -nɔ nyɛ. -Maa 'nɪ yoyolagɔ -Baali 'yu 'kukolu 'sibhli.»⁵ Mɔ -bhlokpade mɪ 'yaa -zɛɛn yɪli nya. Nyuma -sɛɛ -tɔa 'wɔ, 'nanɪdli nya -Lagɔ -saa -bha wa. ⁶ Nɪ, -Lagɔ -ka -bha wa -sa 'nanɪdli nya, we 'nɪ wa lɛnɔgbɔv gbɔ. We 'nɪ -mɔv, -Lagɔɔ 'nanɪdli mɪa, we bhe.

⁷ -We mɪa dɛ nɪ, sa -mɔv 'ji mɪa? -We ka da Izlaɛlɪnyuma talɪa, wa 'nɪ we 'yɪ. 'In -wa -Lagɔ -saa -bha, ma -bhlogbɔɔ 'yɪa we. Nyuma -putu mɪa, -maa 'nɪ mneni -maa 'ka we 'wɔlanɔ. ⁸ Nɪ, we mɪ cɛlɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ: «-Lagɔ ka wa dli 'yɪlaa 'wɔpali. ɔ ka nɪkpɪsɛ wa 'yɪliya 'wɔkpali wa yi layɪ, 'in ɔ yia wa yukwɪli 'wɔsulu wa yi 'nɔ, 'sa -bhlokpade we mɪa we 'ka -zɛɛn yɪli.»⁹ Nyumaa 'wlulapɪlɪnyɔ -Davidɪ nɛɛ 'yɛɛ:

«Wa 'fɛtɪ -sasɛ -zɛ lubhu yabhlo we 'ka wa 'dɛ kpa.
 'In we 'ka 'bhuka yabhlo -zɛ,
 wa 'ka -mɔ bhlili,
 'in we 'ka -kasɔ -zɛ wa -yɪa.»

¹⁰ Wa -zɛ 'lɔlɔnya,
 wa 'na 'yɪli -lu yabhlogbɔɔ -yɔ -nɪ.

Kwɪlanɪ wa kavɪn 'wɔ 'kɔmɔv.»

¹¹ -We mɪa dɛɛ 'gbɔ, in yia layɪbhaɛ: 'lee, Zuifu mɪa nɪ, bhli wa bhli dɛ weee yi? -Innya, we 'nɪ 'sa -mɪ, nɪ, wa gbɔnyuuu 'gbɔ, 'lakpanya yia gbɔ 'wɔbhɔ. 'In we 'ka Izlaɛlɪnyuma zenyi pali. ¹² Zuifu gbɔnyuu nɔa we lɛ, 'in zɔzɔnɔ 'kadu yia dɔdɔ -gɔ lɛnɔ. 'In wa

bhlibhlie yia nyuma -wa 'nia Zuifu zuzɔnu 'kadu 'nye. Nu, da Zuifu weee -ka 'wusɔ, zuzɔnu 'kadu yi 'yaa -gɔwɔlaylimania.

-Wa 'nia Zuifu, sa -Lagɔ -saa wa gbu 'wu

¹³ Amia 'nia Zuifu, amia na salta da 'di -slɛn. -Wa 'nia Zuifu, wa -gbe -Lagɔ tiea 'mi. 'In wee lubho -mini mi na 'muna nya. ¹⁴ In 'yibha wee na lubho 'nye na bhelia Zuifu zenyidli, 'in wa tɔlva 'ka gbu 'wobhu. ¹⁵ Nu, da -Lagɔ palta wa sɔlv la, 'in ɔ -yɔ dɔdɔgɔ -nyuma yia 'wususlolu. ɔ -ka Zuifu kpa 'nanɔv ni, 'lee, lɛɛ -lu we 'ka lenva? -Wa tlia ma yia 'yliyɔgagie 'yia.

-Fliisu -yɔ fafasu

¹⁶ Nu, 'floo kibhee tianɔ -ka -Lagɔɔ -nɔ nya -mi, we -kpabhie mi 'ya ɔ -nɔ nya. 'In suu somi -ka -Lagɔɔ -nɔ nya -mi, we 'kliyanya mi 'ya ɔ -nɔ nya. ¹⁷ Izlaelnyuma 'wlv fafasu -we ka 'kliya tɔlva wa -di. -Mi, -in 'wlv sa -fliisu yabhloo 'kliya -we wa -di, 'in wa yi we fafasuu 'kliya 'biɔv lagbuan. -Slɛn mia, -mi, -fliisuu 'kliya, fafasuu somii 'nyu -na -yɔ we 'kliyanya dlilia. ¹⁸ -In 'na 'ylimani -na 'de fafasuu 'kliyanya -yɔ -ni. -In mi -fliisuu 'kliya nya, 'in we 'ni -mi nye somi 'nyu, nu, somi nyɛa -mi 'nyu. We 'dɛɛ 'gbu, -in 'ni mneni -in 'ka -na 'de 'ylimani.

¹⁹ 'In -mi, gbaa -na yia 'mi -ylɛ: «Nu, wa ka wee fafasuu 'kliya tɔlva -di, wa 'ka 'mi we 'bi 'wɔlagbuan.» ²⁰ Gbuzɔnu -wa, wa 'ni dli zɔv 'gbu wa yia wa -di. 'In -mi, -na dli zɔv wee 'gbu wa yia -mi we 'bi 'wu lagbuan. -In 'na 'ylimani -na 'de -ni, -in sɔ -Lagɔ. ²¹ Nu, -Lagɔ -ka fafasuu 'kliya 'wɔdi ni, ɔ mneni ɔ 'ka 'sa -mi nɔ. ²² -In -tali, -Lagɔɔ dli nani 'yli, 'in ɔ -sunɔwe. -Wa bhlia, ɔ -sunɔwe wa -nɔ nya, nu, ɔ dli nani 'yli -na gbɛgbɛin. -Tu ɔ dlu 'ylinano zɔ. We 'ni 'sa -mi, sa ɔ -dia de fafasuu 'kliya, 'sa ɔ di 'yaa -mi. ²³ Nu, 'yli yabhlo nya, Zuifu -ka dli zɔv wee gbu -yɔɔwɔnu ni, -Lagɔ ka 'tite ɔ 'ka wa wa 'biɔv lagbuan lv. ²⁴ Nu, -mi, -in mi zlɛɛ -fliisuu 'kliya nya, wa ka -mi -di, 'in wa yia -mi fafasu -yɔlagbuan, we 'ni 'sa -in 'wlv. We -ka 'sa -mi, Zuifu -wa mia, wee fafasuu 'kliya nya, -Lagɔ mneni ɔ 'ka -maa wee suu da ɔ -dia wa lagbuan lv.

Izlaelnyuma weee yia gbu 'wobhua

²⁵ Na bheliaɔn, -Lagɔɔ zizelu yabhlo mia, in 'yibha a yibheli we, a yi amiaa 'de 'wobhu gbuyilonya 'bhisa. Izlaelnyumaa falv yabhlo ka dli 'wɔkla bhla -sɛlɛɛ -nɔ nya -Lagɔ -yla. 'Sa we yia -mia, we 'ka 'lakpanya -wa 'kaa gbu 'wobhuɔ wɛ -gbali bhla yli. ²⁶ We bhla mia, Izlaelnyuma weee yia gbu 'wobhua. 'Sa we mia celida -Lagɔɛbhɛ 'wɔ nu: «Gbɔwɔsanyɔ yia *Siɔn 'bhua.

Mɔ yia *Zakɔbɔv -gɔgɔ 'yli -nyumaa 'ylinyunogbu wa -gusaa.

²⁷ A yla! In -ka -bha wa gbɔnyuu -sa,

'in na nva wee *'wususloluɛ ni lɛ wa nya.»

²⁸ Wa 'ni -Lagɔgbu -yɔɔwɔnu, we 'dɛɛ 'gbu wa yia -Lagɔɔ tɔnyuma -zɛ. 'In -mɔv yia aɔn 'wusa. Nu, wa dukpasu 'gbu -Lagɔ -kali wa zɛ, 'in ɔ yia -bha wa -sa wa 'ka ɔ nyuma -zɛ.

²⁹ 'In -we -Lagɔ 'nyɛa nyuma, ɔ'ɔ 'bhɔ we 'wɔ lv: -wa ɔ laa, ɔ'ɔ 'tide wa 'yi. ³⁰ Tiada, a 'ni -Lagɔ 'nɔɔwɛ zɔ. Nu, -slɛn mia, -Lagɔ ka aɔn nyazi 'yili Zuifu 'ni ɔ 'nɔɔwɛ zɔv 'biɔv.

³¹ 'Sa -bhlokpadɛ, wanɔv -Lagɔ wa 'nia 'nɔɔwɛ zɔ, we -ka amianɔv ɔ nyazidli 'yiyie -zɛ nu, ɔ 'ka wa nyazi 'yili 'yaa gbu -wa. ³² Nu, sa nyuma 'na 'kaa -Lagɔ 'nɔɔwɛ zɔ, ɔ ka we wa kwɛɛ ti, 'in ɔ 'ka wa 'de weee ɔ nyazidli -slolu.

-A 'ylimani -Lagɔɔ 'ɔni

³³ -Lagɔɔ 'nanidli 'yli -gɔwɔla. ɔ gbuyilo -yɔ ɔ 'wlukɔv -tɔ 'wɔ. Nyime 'ni mneni ɔ 'ka -we mia ɔ dli 'wɔ 'wɔlanɔ. Sa ɔ nva gbu lɛ, nyime 'ni mneni ɔ 'ka we 'wɔlanɔ. ³⁴ -Lagɔweli nɛɛ:

«Nyɔɔ -yi Jejitapɛɛ 'wlukɔv lapɔpali gbua?

Nyɔɔ 'ka ɔ 'dizva?

³⁵ Nyɔɔ 'nye -Lagɔ -lu tiada,

'in ɔ yi we 'biɔv palta?»

³⁶ Cɔn, -lu weee mia, ɔ -gbɛ we bhua. Mɔ -laa -lu weee la, 'un we mia ɔ -nɔ nya. -Lagɔɔ 'ɲni 'yilimanɔ 'yɪ weee nya. -Amɛnɪ.

12

¹ Na bheliaɔn, -Lagɔ mi yeda 'nanɪ nya -amɪaa -nɔ nya. We 'dɛɛ 'gbɔ, -we in 'yɪbha a nɔ lɛ, mɔ -wa nɪ, a wla amɪaa ku 'yɪyɔga -slaka nya. Mɔ -wa -mɔwɔ -slaka -we nanɪ -Lagɔ dudu. -We mia da, mɔ -wa amɪaa -Lagɔbɔbɔɛ tikli. ² A 'na mnɔnɪ dudugu gbɔ 'bɪ -nɪ, nɪ, a 'tide -Lagɔ 'yɪ, ɔ 'ka amɪaa 'wlukɔvɔn lapɔpaliɛ 'bhiti. ɔ -ka we 'bhiti nɪ, 'un a yibhelia -we ɔ 'yɪbhaa 'ji: mɔ nanɪ 'yɪ, mɔ nanɪ ɔ dudu, mɔ'v bɔa -lu yabhlogbɔɔ 'wɔ.

³ -Lagɔ ka 'mɪ ɔ zɔzɔnɔ 'nyɛ sa bhe. We 'dɛɛ 'gbɔ in nɛɛ aɪn -yɪa -bhlo -bhloɛ: a 'na 'bhulu amɪaa 'dɛ 'wɔ 'kadɔv -nɪ, nɪ, -mɔmɔ -ka -mɪ, dɪzɔzɔɛ -we ɔ 'yɪa -Lagɔ kwɛɛ, ɔ 'bhu 'sa ɔ 'dɛ 'wɔ. ⁴ Nyɪmɛ mia, ɔ ka 'lali duun, 'un wee 'lali wee'e nɔ lubho -bhlo. ⁵ 'Sa we mia -amɪaa -nɔ nya. -A -zu 'wɔ, 'un -a mia nyɪmɛ -bhlogbɔɔ nya, -we ka gbɔ -wa, -a -yɔ Klisi 'sɔ -bhlo. -A 'dɛ weee mi 'wɔsuslɔluda, 'un, -ɔ -ka -mɪ, ɔ ka ɔ 'bɪ, kuu 'lali 'bhisa. ⁶ -Lagɔ ka -aɪn lubho 'nyɛ 'nanɪdɪ nya. -Lubho -we ɔ 'nyɛa -aɪn we 'yɪ -bhlo -bhlo. 'In -ɔ ɔ -ka -Lagɔgbɔv gbagba -lubho 'nyɛ, ɔ nɔ we lɛ -Lagɔɔ dɪgɔzɔzɔɛ nya. ⁷ -ɔ -ka nyɪmaa 'wusa dɪ -ka nɪ, ɔ -sa wa 'wɔ. -ɔ -ka nyɪmaa -slɔlu -lubho -ka nɪ, ɔ -slɔlu wa. ⁸ -ɔ -ka nyɪmaa 'kvayli -papɪɛ 'tɪɛ -ka, ɔ 'pa wa 'kvayli. -ɔ -ka nyɪmaa -lu -nyɛ dɪ -ka, ɔ 'na zɛli we -nɪ, ɔ nɔ we lɛ. -ɔ -ka nyɪmaa 'yugalɔnyɔ nya -mɪ, ɔ nɔ we lɛ -gɔladɔlue nya. -ɔ -ka bobabhanyaa 'wusa dɪ -ka nɪ, ɔ nɔ we lɛ 'muna nya.

⁹ Zɛkalie mia, we -mɪ sa tikli, we'e nɔnɔ -dawli lɛ -nɪ. A nyɛ gbɔnyuu 'wɔ, a nɛ 'nanɪ -nɔnɔ -yɔla. ¹⁰ A 'yɪbhalɪ -yɪbhalɪ, dɪ weee nya nɛɛ -Lagɔbhelia. A 'yɪ 'kli a 'dɛkpɔa 'ka -bhazɔzɔ. ¹¹ A nɔ -amɪaa -Kanyɔɔ lubho -gɔladɔlue -yɔ dɪ weee nya, nɪ, a 'na 'yamɔnɪ -nɪ. ¹² A li 'muna, -we ka gbɔ -wa, a mi -Kanyɔ wuda. A -ka sɪasɪɛ 'wɔ -mɪ, a nɔ dɪtɪɛ, a bhuhhoe -Lagɔ 'zɪabhue zɔ. ¹³ Amɪa -Lagɔnyɪma sɪsalɪ 'wɔ, 'un -wa -ka amɪaa -gbɛ yɪ nɪ, a kpa wa sa 'nanɔv.

¹⁴ -Wa -ka aɪn 'kliyɛ 'wɔpaliɔ -mɪ, a bhuhhoe -Lagɔ ɔ 'ka wa 'nyularɔwɔna. A ɲwɔna wa 'nyu la, a 'na bhlɪli wa gwɛzɛ -nɪ. ¹⁵ -Wa mia 'muna lida, a -yɔ wa 'sɔ li 'muna. -Wa mia wida, a -yɔ wa 'sɔ wi. ¹⁶ A -ka wɛli -bhlo a 'dɛkpɔa nyɪdɪ. A 'na 'bhulu amɪaa 'dɛ 'wɔ 'kadɔv -nɪ, a ɲwɔnɔ lubho -yɪlaasɔ nɔnɔ -yɔ. A 'na 'bhulu amɪaa 'dɛ 'wɔ gbɔyɪlonɔa 'bhisa -nɪ.

¹⁷ Nyɪmɛ -ɔ -ka aɪn gbɔnyuu -yɪa lɛnɔ, a 'na nɔnɔ we 'lɛɛji lɛ -nɪ. Nɪ, a 'yɪ 'kli a 'ka gbɔzɔnɔ gbɔ lɛnɔ nyɪma weee 'yɪliya 'wɔ. ¹⁸ We -ka yaa amɪaa -gbɛ we bhɔ nɪ, sa a mnenɪa a -yɔ nyɪma weee 'ka 'wɔtɔ -dɪɔ, a nɔ 'sa. ¹⁹ Na 'talea, a 'na -salɪ amɪaa 'dɛɛ kpa -nɪ, nɪ, a 'tide -Lagɔɔ 'cɛ 'yɪ, we 'ka amɪaa kpasɔa. -We ka gbɔ -wa, we mi cɛliɔa -Lagɔsɛbhe 'wɔɛ, Jɛjitape nɛɛ: «Kpasasɪɛ mia, na -nɔ -wa. -We ka 'klɔ nyɪmɛ kaa, -amɪ wlaa we.» ²⁰ 'In -Lagɔ nɛɛ 'yɛ:

«ŋwɔ -ka -na tɔnyɪmɛ 'bhada -mɪ,

-in 'nyɛ ɔ lililu,

'nyumatɔ -ka ɔ 'bhada -mɪ,

-in 'nyɛ ɔ 'nyu ɔ 'ka 'ma.

-In -ka 'sa nɔ nɪ,

we 'wɔ -kapɔ -in slɔ ɔ 'wɔlɔ.»

²¹ Gbɔnyuu 'na pɪli -mɪ 'wɔ la -nɪ, nɪ, -in pɪli gbɔnyuu 'wɔ la zɔzɔnɔ nya.

13

A zɔ nyɪmaa 'yugalɔnyɔ 'nɔɲwɛ

¹ -Wa pɪli 'gbɛ 'wɔ la, nyɪma weee pɪli wa zɔla, -we ka gbɔ -wa, 'gbɛɛ 'wlɔlapɪlɔnyɔ -ɔ -Lagɔ 'nɪa lapali, ɔ 'nɪ -mɪ, 'un -wa ɔ palɪa la, 'un ɔ yɪa we 'yoo wa 'nyɛ. ² Nɪ, ɔ -ka wa we 'yoo 'nyɛ nɪ, nyɪmɛ -ɔ -ka wa -yɔwɔsɔlɔ, -zugba -Lagɔ -yɔ ɔ -sɔlɔa 'wɔ. 'In -mama -ka 'sasɔkpa gbɔ lɛnɔ, -kasɔ 'wɔ wa paa -maa. ³ -ɔ -ka 'nanɔnɔnyɔ nya -mɪ, ɔ 'na 'ka 'gbɛɛ 'wlɔlapɪlɔnyɔ kwɛɛ nyɔnɔ nɔ. Nɪ, we -ka gbɔnyuu nyɪmɛ nɔ lɛ, 'un ɔ nɔa wa kwɛɛ nyɔnɔ. We 'dɛɛ 'gbɔ, -we -in 'kaa lɛnɔ, mɔ -wa 'nanɪ -nɔnɔ, 'un wa 'ka -mɪ 'ɲnikwali. ⁴ 'Gbee

'wlulapulunya mia ni, -Lagɔlubho, -we nania 'yli -na -nu nya, 'mɔ wa mia nɔda. 'In -in -ka gɔnyuu lɛnu, -in sɔ wa, -we ka gɔ -wa, wa ka 'tite, wa 'ka -mi -kasɔ 'wupa. -Lagɔ lubhonunya wa -mia, 'in wa slolua -Lagɔ 'ce -wa nua gɔnyuu lɛ -yla. ⁵ We 'dɛ 'gbu, -in pɔli wa zɔla, we 'ni -Lagɔ 'ce -bhlogbɔɔ gɔbu, nu, -mɔ -na 'dɛ 'wlukɔn, 'yoo -zɔnɔ -wa 'yaa 'gbu.

⁶ We 'dɛ 'gbu a 'pɛni 'ya *nisun -gwezi. -Wa saa we, -Lagɔ 'nyɛa wee lubho wa, 'in we 'ka -mi tiklu. ⁷ -We a kaa kwɛɛ nyuma -putuu -nu nya, a 'nyɛ we wa yoo. We -ka nisun -gwezi, a 'pɛni we. We -ka -sasa -lu ni, a 'pɛni we. -Wa a 'kaa 'nɔɔwe zɔ, a zɔ wa 'nɔɔwe. Nyume -ɔ mia -bhazonyo nya, a -zɔ -bha ɔ.

A kɔkali zɛ

⁸ Nu, nyume yabhlogbɔɔ kpagɔ 'na -mi -ni aɔn 'wlu -ni. Kpagɔ -we 'kaa aɔn 'wlu -mi, we -zɛ zekalɔdɔ -bhlogbɔɔ: mɔ 'kaa aɔn nyɔdɔ -mi. Nu, -ɔ -kalia ɔ -libheyii zɛ, -Lagɔ tite ɔ zɔa dɛ 'nɔɔwe sa 'cɛ. ⁹ Amiaa 'dɛ -yi *titenya: -in -yɔ 'ɔɔwɔ -putu 'na -dɔli -budu 'wu -ni.* -In 'na 'bhali nyume -ni, -in 'na yilili 'wie -ni, -lu -we 'nia -na -nu, -na dɔli 'na nynini we 'wu -ni. Wee titenya mia dɛ ni, we -yɔ we pɔni weee 'sɔ mi wɛli ni 'wu, mɔ -wɛ: -in -kali -na -libheyii zɛ -na 'dɛ 'bhisa. ¹⁰ -In -ka -na -libheyii zekali, -in 'ni mnɛni -in 'ka gɔnyuu ɔ -yla lɛnu. We -ka 'sa -mi, mɔ -wa -Lagɔ titee 'nɔɔwezuzɔ sa 'cɛ.

A 'bhu nikpise 'wu -gbunya 'bi

¹¹ Amiaa 'dɛ -yi bhla -we -a mia dɛ 'wu. A ganɔ, a 'na ɔwɔnɔ 'yɔla -ni. Nu, da -a dia dɔlɔzɔvee gwe, -amiaa gɔwɔwɔbhuyɔli tɔlɔ -aɔn -yɔla, nu, we ka -slɛɛn cɔpa. ¹² Sabɔ ka -mɔ 'yu bɛ, zɔ ka cɔpa. We 'dɛ 'gbu, -a 'bhu nikpise 'wu -gbunya 'bi, -a 'tide we 'yi. -A mnazi -amiaa 'dɛ la, -a 'ka zɔli tɔ gɔ. ¹³ -A zɔ -amiaa 'dɛ 'yɔliɔ sa 'nanɔ, zɔli 'wu -nɔnɔ 'bhisa. Nu 'na 'bhali -aɔn -ni. -A -yɔ nyuma weee 'na -dɔli -budu 'wu -ni. -A bhu mɔtɔni -nɔnɔ 'bi. -We weee nania -aɔn dɔdɔ, -a 'na nɔnɔ 'sa we lɛ -ni. -A 'bhu -zɛ -yɔ zenyi 'bi. ¹⁴ A nɔ -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu nɔnɔbhu. Amiaa 'wlukɔn 'na -tɔlɔ amiaa dɔwɔnyɔnɔlii lɛnɛ 'bi -ni.

14

A 'na 'bhulu amiaa bheliaa -yɔgbu 'wu -ni

¹ Nu, -ɔ ka dɔli 'ni 'wɔtɛ -Lagɔ -gɔ, a ɔwɔnɔ ɔ gɔbu -yɔ. Sa ɔ yɔ gɔbu -yɔ, a -yɔ ɔ 'na -sali -zɛ we -gɔ -ni. ² Sa 'bhisa, -ɔ ka dɔli 'tɛa 'wu, ɔ mnɛni ɔ 'ka -lu weee li, 'in -ɔ ka dɔli 'nia 'wɔtɛ, ɔ 'ni mnɛni ɔ 'ka nɔmɛ li. ³ -ɔ lia -lu weee, ɔ 'na nyɛni -ɔ'ɔ lia nɔmɛ 'wu -ni. -ɔ'ɔ lia nɔmɛ, ɔ 'na 'bhulu -ɔ lia -lu weee -yɔgbu 'wu 'nyumɛ -ni, nu, -Lagɔ ka ɔ gɔbu -yɔɔwɔnɔ. ⁴ Nyɔ -in -mi, 'in -na bhu nyume -putuu lubhononyɔɔ -yɔgbu 'waa? ɔ 'ka bhɔlɔo, ɔ 'ka 'yɔliɔbeda -tɔo, ɔ -kanyɔ gɔbu -wa. Nu, 'yɔliɔbeda ɔ yɔ -tua, -we ka gɔbu -wa, -Kanyɔ kaa ɔ la.

⁵ Nu, nyuma -tɔlɔ pupalia 'wlukɔn la ni, 'yɔli tɔlɔ mi 'nanɔ we -zi we tɔlɔ. 'In nyumaa -zakpa -bhlo -ka 'wlukɔn lapɔpali, -maa nɛɛ, 'yɔli weee -bhlo. -ɔ -ka -mi, -we -gɔ ɔ pupalia 'wlukɔn la, ɔ -mi we -gɔ ni, gɔzɔnɔ -wa. ⁶ -ɔ sisalia wee 'yɔliɔ -yɔ, -Kanyɔ -yla ɔ nua we lɛ. -ɔ lia -lu weee, -Kanyɔ -yla ɔ nua we lɛ, 'in ɔ paa -Lagɔ fuo. -ɔ'ɔ lia nɔmɛ ni, -Kanyɔ -yla ɔ nua we lɛ, 'in ɔ pa 'yaa -Lagɔ fuo. ⁷ We 'dɛ 'gbu, -amia -gaa da 'yɔliɔ, -Kanyɔ 'ɔni nya -wa: we 'ni -amiaa 'dɛ tɛun gɔbu. Nyume yabhlogbɔɔ'ɔ tɔli ɔ 'dɛ 'ɔni nya. ⁸ -A -ka 'yɔliɔga, -Kanyɔ 'gbu -a gaa 'yɔliɔ, 'in -a -ka tɔli ni, -Kanyɔ 'gbu -a tɔli. -A yi tɔli, -a yi 'yɔliɔgaa, -Kanyɔ -nu -a -mia. ⁹ Nu, Klisi ka tɔli, 'in ɔ yɔ ganɔ lu, ɔ 'ka tɔlɔliɔ -yɔ 'yɔliɔganyaa -Kanyɔ -zɛ. ¹⁰ -Mi, lɛɛ -lu ka 'gbu -na bhu -na bheli -yɔgbu 'waa? 'In -mi 'ya, lɛɛ -lu ka 'gbu -na nyɛ -na bheli 'waa? Nu, -a 'dɛ weee yɔ -Lagɔ 'yu 'yɔliɔga ɔ 'ka -amiaa -yɔgbu 'wubhu. ¹¹ We mi cɛlɔda -Lagɔsbhɛ 'wɔ:

«-Ami, Jejitape,

'yɔliɔga -Lagɔ,

in nɛɛ aɔn -yla ni,

* 13:9 Glɛkɔwɛli 'wu, we ji -wa ni, -wa kukwalia, wa -yɔ nyuma -putu 'na -dɔli -budu 'wu -ni.

nyuma weee yia 'mɪ 'yu 'kukolu 'sibhlia,
'in wa bhlia na 'ɲni.»

¹² -Bha -a yia -amɪaa lɛnɔgbu gbaa -Lagɔ 'yu.

-In 'na bhli -na bheli la -ni

¹³ -We mia dɛɛ 'gbu, -a 'bhu -amɪaa -limaa -yɔgbu 'wɔbhubhue 'bɪ. -We a 'kaa lɛnɔ, mɔ -wa nu, -we 'kaa -amɪaa bhelia labhli, -we 'kaa wa gbɔnyuu 'yloogblɔ kwa, a 'na nɔnɔ we wa -yla lɛ -ni. ¹⁴ In -yɔ -Kanyɔ -Zezu 'sɔ mɪ -bhloo 'gbu, in -yi we 'ji, 'in in mɪ we -gɔ nu, -lu yabhlogbɔɔ 'ni pɔɪn -ka we 'dɛ 'wɔ. 'In nyumɛ -ka 'wlukɔvɔn lapɔpɔli nu, -lu yabhlo ka pɔɪn, 'in we zɛa pɔɪn -ka -lu ɔ -yla. ¹⁵ -We -na lia, -in -ka we 'gbu -na bheli gbɔyɔkpɔli, -in 'ni -slɛɛn zɛkalɔdli 'wɔ -ka. Klisɪ ka -na bhelii 'gbu tli, we 'dɛɛ 'gbu -in 'na salɪ ɔ la lililuu 'gbu -ni. ¹⁶ -We nania 'yli amɪaa -nɔ nya, we 'na -zɛli nyuma tɔlvaa 'yliya 'wɔ amɪaa 'ɲnisagbɔ -ni. ¹⁷ Nu, we 'ni lilie -yɔ nɔ -mamɛɛ 'gbu -Lagɔ pɪli nyuma 'wlu la. Tɪklɪmɪmɛ klaa, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ klaa, we -yɔ 'mɔna -we Zuzu 'Pupa wlaa, we 'gbu -Lagɔ pɪlia nyuma 'wlu la. ¹⁸ -ɔ -ka 'sa Klisɪ lubho nɔ ni, ɔ nani -Lagɔ dɔdɔ, 'in nyuma kwalia ɔ 'ɲni.

¹⁹ We 'dɛɛ 'gbu, -we nyɛa nyuma 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ -yɔ 'dɛkpɔaa dli latɛmanɛ, -a -tali we da. ²⁰ Lililuu 'gbu, -in 'na -salɪ -Lagɔɔ lubho la -ni. Nu, nyumɛ mneni ɔ 'ka lililu weee li. We mɪ 'sa 'bhie, -in -ka lililu yabhlo li, 'in we -ka nyumɛ yabhlo gbɔnyuu 'wɔkwa, we 'ni 'ylinani. ²¹ -We nania 'yli, mɔ -wa nu: -in 'na lili numɛ -ni, -in 'na 'manɪ nɔ -ni, we -ka nu, mɔvɔ 'ka ɔ labhli. Gbɔ weee -we 'kaa -na bheli labhli, -in 'na nɔnɔ we lɛ -ni. ²² -We mia dɛ -gɔ, -we -in zɛa dli -gɔ -na 'dɛɛ -nɔ nya, we -tɔ -in -yɔ -Lagɔ 'sɔ nyidi. Nyumɛ -ɔ nɔa gbɔ lɛ, 'in ɔ'ɔ dila ɔ 'dɛ gbɔ, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mɪ ɔ -nɔ nya. ²³ Nu, nyumɛ -ɔ -ka li dli lɔlvɛ nya, we 'bɪgɔ, -Lagɔ dila ɔ gbɔ, -we ka gbɔ -wa, ɔ 'ni li dli zɔzɔvɛ nya. 'In lɛnɔgbu weee -we'e 'bhɔa -Lagɔ dli gɔzɔzɔvɛ -gɔ, gbɔnyuu -wa.

15

Sa Klisɪ nɔa, -a nɔ 'sa

¹ Nu, -amɪa 'tɛa da 'wɔ ni, -wa 'nɪa 'wɔtɛ, -a -sa wa 'wɔ wa 'wɔyɔlvɛ 'wɔ. -A 'na nɔnɔ -we nania -aun dɔdɔvɔ 'dɛkpɔa lɛ -ni. ² -ɔ -ka -mɪ, ɔ nɔ ɔ -limaa dɔdɔnanaɔ gbɔ lɛ -mɔɔ nɔ zɔzɔnɔvɔ 'gbɔ. -A -ka 'sa nɔ, 'in we tɛmanɪa wa dli la. ³ Klisɪ 'dɛbhie mia, ɔ 'ni ɔ 'dɛɛ dɔdɔnanaɔ gbɔvɔ dataɪ. Nu, we mɪ cɛlɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ:

«Vɛli wa vɛli dɛ -mɪ ni,
-amɪ wa sa 'yaa 'ɲni.»

⁴ -We weee mia cɛlɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ bha, we 'ka -aun gbɔ -slɔluu gbɔ -wa. We -ka 'sa -mɪ, mɔ nyɛa -aun dliɛ, mɔ paa -aun 'kuayli, 'in -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka -aun 'nyɛ, 'in -a 'ka we wɔ.

⁵ -Lagɔ, -ɔ nyɛa nyuma dliɛ -yɔ 'kuayli -papɛ, 'mɔ na bhuhhoea ɔ 'ka aun 'titɛ 'nyɛ, a 'ka wɛli -bhlo -ka, 'in sa -Zezu Klisɪ nɔa, a 'ka 'sa nɔ. ⁶ 'In dli -bhlo -yɔ wɛli -bhlo nya, a 'ka -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klisɪ Dide -Lagɔɔ 'ɲni bhli.

⁷ Nu, sa Klisɪ ɲwnua amɪaa gbɔ -yɔ 'nanɔvɔ, a kpɔkpɔli 'sa, we 'ka -Lagɔɔ 'ɲni 'ylimani. ⁸ In nɛɛ, -Lagɔ mia, ɔ'ɔ 'bhɔlvɔ ɔ wɛli -gɔ la. We 'dɛɛ 'gbɔ Klisɪ ka Zuifɔvɔ -lubhononyɔ -zɛ, 'in -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wa dukpasɪ 'nyɛ, we yia gbɔzɔnɔ -zɛ. ⁹ 'In, -maa 'nɪa Zuifɔ, -maa 'ka -Lagɔ bhuhhoe -mɔɔ nyazɪdli ɲwɛɛ. 'Sa we mia cɛlɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔ:

«-We mia dɛɛ 'gbɔ na yia -mɪ fuo paa 'lakpanya weee glaa.

'In -na 'ɲni na yia 'ylimani lɔvɔ 'wɔ.»

¹⁰ We nɛɛ 'yae:

«'Lakpanya, nyuma -wa -Lagɔ -saa -bha,
a -yɔ wa 'sɔ li 'mɔna.»

¹¹ We nɛɛ 'yae:

«'Lakpanya, a 'dɛ weee -mnɪni -Lagɔɔ 'ɲni.
Dɔdɔvɔ -nyuma weee, a -mnɪni ɔ 'ɲni.»

¹² -Lagɔgbɔvɔ -falɔpanyɔ Ezaii nɛɛ 'yae:

«*-Zeseee zɔyɪli -nyumɛ yabhlo yia yia.

'Wu ɔ yia -sɔa ɔ 'ka 'lakpanya 'wlulapɔli,
'in wa 'ka ɔ dli 'wudu.»

¹³ -Lagɔ, -ɔ nyuma dia dli 'wu, yeli aun 'muna, 'in ɔ 'nye aun 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ, a ka ɔ dli -gu zuu 'gbu. We -ka 'sa -mi, amiaa ɔ dliwɔdɔdie 'ka -gɔwɔlaylimanɔda -tu Zuzu 'Pɔpaa 'tite nya.

Pɔlɔ lubho, -wa 'nia Zuifuɔ -gbɛ

¹⁴ Na bheliain, in mi we -gu nu, a mi yeda 'nani nya. Amiaa 'dɛ -yi gbu duun, 'in sa a 'kaa 'dizɔzɔ, a -yi we. ¹⁵⁻¹⁶ 'Bhie, 'sɛbhɛ nu datɔlɔa, in 'kaa amiaa dli gwlu -sa, in 'ni na 'dɛ nyeni. -We ka 'gbu na nua we ɛ, mu nu: -Lagɔ -zɛli 'mi -Zezu Klisu lubhonɔnyɔ ɔ 'nani nya -wa 'nia Zuifuɔ -yla. Mɔɔ -saa -bha 'mi in 'ka wa -yla -Lagɔgbu gba, 'in -wa 'nia Zuifuɔ, wa 'ka wlawlalu -we nania -Lagɔ dɔdɔ -zɛ. Nu, Zuzu 'Pɔpa wɔlɔlɔ -mɔ we. ¹⁷ We 'dɛɛ 'gbu, lubho -we -Lagɔ 'nyɛa 'mi, we mi na 'muna nya, -Zezu Klisi 'wu. ¹⁸ Nu, in -ka dli 'tɛmani in 'ka gbu yabhlo gba ni, mu -wa -we Klisi nua na gbɛgbɛin ɛ, we 'ni gbu -putu. Na gbɛgbɛin Klisi nua lubho, 'in -wa 'nia Zuifuɔ, 'in -maa yia -Lagɔ 'nɔɔwɛ zu. -Li -we nya ɔ nua we ɛ, mu nu: wɛli klaa, lɛnɔgbu klaa, ¹⁹ gwɛdigbu klaa, we -yɔ -we sɔbhali nyume ɔwɛgaga, -Lagɔɔ Zuzu 'tite nya. Sanɛɛ in 'bhua *-Zeluzalemɔ, -zugba na gba da weɛ -Lagɔgbu -we gbaa Klisu -gugbu, 'in in yia Ilili nyini. ²⁰ Na dli 'wu -gbu -wa nu, 'gbenya we 'wu nyuma 'nia -slɔ Klisu gbu 'nu, in 'ka -mɔ -Lagɔgbu gbaa mni, -mɔ yi 'wɔ nu, da nyume -putu 'paa -buduu gwe glu, in 'sɔbha -bha -budu. ²¹ Sa we mia ɔɛliɔda -Lagɔsɛbhɛ 'wu, 'sa in nua lubho:

«Nyuma -wa -yla wa 'nia ɔ gbu gba,
'yia wa yia ɔ.
-Wa 'nia ɔ gbu 'nu,
'wu wa yia we lanɔa.»

²² Mu nyenia 'mi -zakpa duun, we 'gbu in 'nia amiaa -gbɛ nyini.

Pɔlɔ 'yibha ɔ 'ka *Wlɔmɔ mni

²³ -Slɛɛn, lubho in mia weɛ 'gbenya 'wu nɔda, we ka bhia. In 'yibha in 'ka amiaa -gbɛ mni, -mɔ -zu duun ka 'plɔ 'gbu, ²⁴ zli in -ka ɛsɔpanyi mniɔda -mi, 'in na plɔli amiaa -gbɛ. Cun, in -ka -mɔ mniɔda -mi na dli mi amiaa 'yiyie -gu. Nu, 'yɔli 'sɔɛ na -yɔ aun yia lia, 'in na dli mi aun -gu a 'ka 'mi 'wusa na ɛsɔpanyi -mniɔda. ²⁵ Nu, -Zeluzalemɔ na mni -slɔ, in 'ka -Lagɔnyuma -wa mia -mɔ 'wusa. ²⁶ Nu, -Zeluzalemɔ -Lagɔnyuma, -wa boba mia 'bhada, Masedvanɔ -yɔ Akaii -Lagɔnyuma 'yibha wa 'ka wa 'wusa 'gwezi nya. ²⁷ Wa 'yibha wa 'ka wa 'wusa, wa -ka yaa we lɛnɔ ni, kpagbu wa -saa. Nu, Zuifuɔ -Lagɔnyuma dlilia -Lagɔɔ 'nyulanɔwanɔwɔnie 'lakpanya nya. 'Sa -bhlokpade -maa ka we 'klɔ -maa 'ka -maa 'ɔnumɛ dlili Zuifuɔ nya. ²⁸ Nu, in -ka we gbu ni bhia, in -ka -Lagɔnyuma, -wa mia -Zeluzalemɔ 'gwezi 'nye, ɛsɔpanyi na yia mni, 'in na plɔli amiaa -gbɛ. ²⁹ In, in -yi we 'ji nu, in -ka amiaa -gbɛ mni, Klisu 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ 'debhie nya na yia -mɔ nyina.

³⁰ Na bheliain, -we na yibhaliɔ aun mu nu: a -yɔ 'mi 'sɔ, -a 'yɔli 'klɔ -a 'ka -Lagɔ bhuhhoe na 'gbu. -Amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'ɔni -yɔ zekaliɔli -we -Lagɔɔ Zuzu 'nyɛa -aun, we 'gbu na yibhaliɔ we aun.

³¹ A bhuhhoe -Lagɔ, in yi Zudee -nyuma, -wa'a zɔa Klisi dli -gu, kwɛɛ bhili. A bhuhhoe -Lagɔ 'in -Zeluzalemɔ -Lagɔnyuma 'ka 'wɔsastɛ -we in -yɔ we mia mniɔda -yɔɔwɔnu dli -zɔnɔ nya. ³² We -ka 'sa -mi, in mneni in 'ka amiaa -gbɛ mni 'muna nya, 'in -Lagɔ -ka ɔwɔnu, in mneni in 'ka amiaa -gbɛ nyape 'yɔli ya 'sɔɛ nya. ³³ Nu, -Lagɔ, -ɔ nyɛa nyuma 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ, ɔ -yɔ a 'dɛ weɛ 'sɔ -mi. -Amɛni.

16

Fusawɛli

¹ Amia na nyɛa -amiaa bhɔlɔ Febɛ yoo. Nu, -Lagɔɔ lubho ɔ nua, -mɔ Sankleeɛ *'leglizɔ 'wu. ² Sa -Lagɔnyuma 'kaa nyuma kpa, a kpa 'sa ɔ -amiaa -Kanyɔɔ 'ɔni nya. Gbu weɛ -we 'wu ɔ -ka aun la, a -sa ɔ 'wu. Nu, ɔ 'dɛ ka nyuma duun 'wusa, we -yɔ na 'dɛ.

³ Plisili -yó Akilasi, -wa -yó 'mí 'sò nva -Zezu Klisu lubho, a -sa wa fu. ⁴ Wa ka wa 'dée nu 'yliyógagie pélu 'pa, wa 'ka 'mí gbu 'wusa. We 'nì na 'dèbhlogbòò 'ka wa 'nanu yibheli: nu, 'lakpanyaa leglizi weee, -maa klaa. ⁵ -Lagonyuma -wa gbelia 'wlu -mò wa -budu zò, a -sa wa fu.

Epaineti, -ò mia na jijli -tale nya, a -sa ó fu. Ómò mia, -wa ñwnua Klisu gbu -yó, mò -wa wa tiatia -nyime -mò -Aziii kibhe lu.

⁶ Malii -ò nva amíaa lubho sa duun, a -sa ó fu.

⁷ A -sa Andlonikusi -yó Zuniasí fu. Wa mí na zóayli -nyuma nya, 'in in -yó wa 'sò yia -kaslu pla. Nu, ma plaa Klisi 'mí 'yu, 'in wa -yia wa nyuma 'kadí nya ó tietienya glaa.

⁸ A -sa Ampliatusi fu. Na jijli -tale -wa -mò -Kanyó 'wv.

⁹ A -sa Ulóben fu, mò -yó -ain 'sò nva Klisu lubho. Ómò -yó na jijli -tale Sitakisi 'sò.

¹⁰ A -sa Apelesi fu. Mò -slolua ó 'dè -Lagonyume tiklu nya. A -sa Alistobulu -budurwée -nyuma fu.

¹¹ A -sa Ewloón fu, nu, na -budurwée -nyime -wa. Nalísisu -budurwée -nyuma -wa zva -Kanyó dli -gu, a -sa wa fu.

¹² A -sa Tlifeni -yó Tlifozu fu. Ma nva -Kanyó lubho. A -sa na jijli -tale Pélisidi fu. Mò nva -Kanyó lubho duun.

¹³ A -sa Wlufusi fu. Nu, -Kanyó -saa -bha ó. Ó 'nyaa -ó mí 'yaa nanu nya, a -sa -mòó fu.

¹⁴ Asenkliti klaa, Flegón klaa, Elímesti klaa, Patlobasi klaa, Elumasí klaa, we -yó bhelia -yó bhólóa -wa -yó wa 'sò mia, a -sa wa fu.

¹⁵ Filológv -yó Zuli klaa, Nele -yó ó bhóló klaa, Olénpasi klaa we -yó -Lagonyuma weee -yó wa 'sò mia, a -sa wa fu.

¹⁶ A sísalí fu 'wugbigbie nya, -Lagonyuma 'bhisa. Klisu leglizi weee nées wa -sa ain fu.

Dizuweli

¹⁷ Bheliaan, -we na 'yibhalia ain, mu ní: -wa sísalia nyuma -yó, a kpa amíaa 'dè 'nanuv wa gbegbein. -Sloluweli a 'yia, wa -ka we gbegbein mnunida -mí, a 'nì nu 'nanuv, 'in wa bhlia nyuma la. A -yó wa 'sò 'na nònu -nì. ¹⁸ We ka gbu -wa, 'sasvka -nyuma mia, wa 'a nu -amíaa -Kanyó Klisu lubho. Wa 'dée nòkplaa lubho wa nva. Weli menó -nu -yó gbu duun wa gbaa nyuma -yia. We nya wa nva nyuma -kpva -dawli 'wv.

¹⁹ 'In amia mia, sa a zva -Lagó 'nurvwe, we 'dì ka da weee lamneni. We 'dée 'gbv, in mí 'muna 'wv amíaa 'gbv. Nu, in 'yibha a yibheli gbu a 'ka 'nanu 'dèkpva nu, 'in a zó amíaa 'dè 'yliyó a yi gbonyuu lenv.

²⁰ -Lagó -ó wlaa 'wututue -dlóó, mò yia dayli *-Saatan lawowlalia amíaa bhv zó.

Nu, -amíaa -Kanyó -Zezu ñwna ain 'nyu la.

²¹ Timotee, -ó -yó 'mí 'sò nva lubho, nées ó -sa ain fu. Lusiusv klaa, Zasóon klaa, we -yó Sosipateli -wa mia na -budurwée -nyuma nya, sa 'yaa ain fu.

²² -Ami, Telitiusi -ó celiá 'sebhe ní, in -sa ain fu -amíaa -Kanyó -ó nva -ain nyime -bhlo nyaa 'ñni nya.

²³ Gayusi nées ó -sa ain fu. Ó -gbe in -dia la, -mò ó -budu zó -Lagonyuma weee gbelia 'wlu.

'Gbee 'gwezilazonyó Elastí -yó -amíaa bheli Kalitusi nées wa -sa ain fu. [²⁴ -Amíaa -Kanyó -Zezu Klisi ñwna a 'dè weee 'nyu la.]

-A 'ylimani -Lagóó 'ñni

²⁵ -A 'ylimani -Lagóó 'ñni! We ka gbu -wa, -Lagógbv na gbaa -Zezu Klisu daa, mò mnenia ó 'ka ain latemaní dlizuzve 'wv we -gu. -Lagóó zizelu, -we ka bí -gwleá 'wv, we gbegbein we 'wlvá bhlee. ²⁶ Nu, -sléen mia, we mí zli 'klv. Nyuma weee -wa 'nia Zuifu, wa mneni wa 'ka we yibheli -we mia celida, we gbegbein. Wee 'sebhenya mia, -Lagógbv -falpanya celi bhaa we. -Lagó -ó mia 'yí weee nya, -ó 'nia bhililida -ka, mò gbaa nu, wee weli 'wlv zli 'klv, 'in 'lakpanya weee 'ka ó dli -gu zv, 'in wa 'ka ó 'nurvwe zv.

²⁷ -Lagó -ó ka 'dèbhlogbòó -yí gbu, ó 'ñni 'ylimani -Zezu Klisu gbegbein 'yí weee nya. -Amení.

Tia -sebhε Pɔlv 'paa Kolentı -nyuma yoo

-Lagɔnyuma -wa mia Kolentıgbe 'wv, 'ma *Pɔlv 'paa 'sebhε -mını yoo. ɔ 'nva nı, -mɔɔ -Lagɔnyuma 'nı -Lagɔ -yloogblv -gv nɔda -mı 'nanv, 'ın wa 'nı zekikalı, -bha ɔ cɛlıa wa 'wv, sa -Lagɔnyuma 'kaa nɔ, ɔ 'ka we wa -slolu.

Fusawɛlı

¹ -Amı *Pɔlv -Lagɔ laa ɔ dvmagbv nya, ın 'ka -Zezu *Klısu *tietienyɔ -zε, ın -yɔ -amıaa bheli Sɔstɛnı cɛlıa da ın 'sebhε nı 'wv. ² Amıa -Lagɔnyuma mia *leglızı 'wv Kolentıgbe nukplε, -wa -Lagɔ -wɔlvɔ -yɔ -Zezu Klısı 'wv, amıa na cɛlıa da 'wv. -Lagɔ ka ın la, a 'ka ɔ -nv -zε. -Wa gbaa -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klısı 'ɣnı da weee, we mı 'ya -maa -nv nya. -Zezu Klısı mı wa -Kanyɔ nya, 'ın ɔ mia -amıaa -Kanyɔ nya.

³ Nı, -amıaa Dıde -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klısı ɣwna ın 'nyu la, 'ın wa 'nyε ın 'wvɔvɔε -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo, -lı -Lagɔ 'nyεa Kolentı -nyumaa 'gbv

⁴ -Lagɔ 'plıta -Zezu Klısı 'wv, 'ın ɔ yia ın 'nanı 'wvuv. We 'gbv, na paa ɔ fuo 'kɔmv amıaa 'gbv. ⁵ Nı, Klısı 'wv, -Lagɔ ka ın 'ɣnımnı -lı weee 'nyε, gbagbıε -yɔ -luyılo ɔ 'nyεa ın bhabha. ⁶ -We ka gbv -wa, Klısı gbudayı -gbv wa gbaa, a ka we -yɔɣwnu, 'ın amıaa -gbε we svan la.

⁷ Nı, -slεεn amıa mia -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klısı yiyıe wuda, -Lagɔɔ wlawlalu yabhlogbɔɔ 'na 'ka ın 'wvɔɔ. ⁸ Nı, mɔ yı 'yaa ın latεmanıa, 'ın a 'ka we 'wlulapalıda nynı. 'ın wa 'na 'ka ın gbv yabhlogbɔɔ 'wlu dı, 'ın -amıaa -Kanyɔ -Zezuu yiyıylı 'kaa nynı. ⁹ -Lagɔ ɔ laa ın, ɔ 'ka a -yɔ ɔ 'Yu -Zezu Klısı -ɔ -wa -amıaa -Kanyɔ 'wvsuslolu, ɔ'ɔ 'bhılv ɔ wɛlı -gv la.

Kolentı -Lagɔnyumaa -yɔbhıvhlvε

¹⁰ Bhelıan, amıa na bhıvhoεa -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klısı 'ɣnı nya: a 'dε weee -ka wɛlı -bhlo. -Yɔbhıvhlvε 'na -mını ın nyıdı -nı, 'ın a -ka dlı -bhlo -yɔ 'wlukvvn lapvpalıε -bhlo. ¹¹ Nı, na bhelıan, Kloεε zvaylınyuma gbaa 'mı -ylεε, -zlıε mı ın nyıdı. ¹² -We ın 'kaa gba, mv nı: ın nyıdı, -ɔ -ka -mı, -mɔɔ wɛlı mı -mɔɔ 'dεε sa. -Bhlo nεε: «-Amı mı Pɔlv -nv nya», 'ın 'yabhlo nεε: «-Amı mı Apolɔsvv -nv nya». 'ın -gvɔv nεε 'yae: «-Amı mı Sefasu* -nv nya», 'ın 'yabhlo nεε: «Klısı -nv -amı -mıa».

¹³ Amıa dlı, Klısı mı 'wvdodaa? 'Lee Pɔlv wa kvlvɔ *su -gv la amıaa 'gbv yı? 'ın Pɔlv 'ɣnı nya wa batızeε ın yı?

¹⁴ -Lagɔ na paa fuo, ın 'nı ın glaa nyumε yabhlogbɔɔ batızeε, 'mv we 'nı Klısvpsı -yɔ Gayvı 'wvıv. ¹⁵ Nı, nyumε yabhlogbɔɔ 'nı mnıni ɔ 'ka gba, na 'ɣnı -gv wa batızeε ın. ¹⁶ Cın, gbvzvɔv -wa, ın ka 'ya Sıtefanısu zvaylınyuma batızeε. 'ın we 'bhv -maa 'wv, na 'wlukvvn lapvpalıε 'nı we -gv -mı nı, ın ka nyumε yabhlogbɔɔ batızeε. ¹⁷ Nı, we 'nı nyumaa batızeε batızeεε 'gbv Klısı yı 'mı tıε. -Lagɔgbvıv gbagbıεε 'gbv ɔ yia 'mı tıε. ın 'na 'ka we gba nyumaa gbvyıloo svlv. Nı, Klısı su -gv tlıtıε yı gbvkpvıa gbv -zε.

Klısı mı -Lagɔɔ 'tıtε -yɔ ɔ gbvyılo nya

¹⁸ Nı, nyuma -wa mia mnɔmnɔ -yloogblv, Klısı su -gv lakvlv -gbv mı, gbvkpvıa nya wa yıa we. 'ın -amıa -mama -Lagɔ mı pıeda, -Lagɔɔ 'tıtε nya -amıa bhıa we 'wv, -amıaa -nv nya. ¹⁹ Nı, -we mıa *-Lagɔsebhε 'wv cɛlıda mv nı:

«Gbvılonıyaa gbvyılo na yıa lasaa,

'ylımnınyaa 'ylımnıε na yıa gbv -kpva -zεlıa».

²⁰ Nı, da gbvyılonıyɔ mıa? Da tıteε gwesınyɔ mıa? 'ın da dıdv -mını -gvıv kpelıkpelınyɔ mıa? Wa nεε lεa? -Lagɔ ka we -slolıε, dıdv nı -gvıv gbvyılo mıa, -sabhε -wa.

* 1:12 Sefısu jı -wa Pıelı (-Zezuu *'bınɔnyɔ -wa).

²¹ Nu, dudugv -nyumaa gbuyilo nya, wa 'nı -Lagɔ yibheli ɔ gbuyilo 'wu. 'In -Lagɔ nɛɛ, -Lagɔgbv -a mia da gbada, -we wa yia -yɔ -sabhe -bha gbu 'bhisa, -wa ɲwnua we gbu -yɔ, 'ma ɔ yia gbu 'wusaa. ²² Nu, *Zuifu 'yibha wa nu gwedigbu ɛ, 'in *Gleki talia gbuyiloo da. ²³ Nu, we -ka -amıa, wa ka Klisi su -gu lakulu, -mɔɔ gbu -amıa gbaa. We mı -nanagbu nya Zuifv -nu nya, 'in -wa 'nıa Zuifu, -maa laa we -sabhe -bha gbu. ²⁴ Nu, -wa -Lagɔ laa, wa yi Zuifu -zɛoo, wa 'nı Zuifvoo, wanuv -gbe Klisi mı -Lagɔɔ 'tite -yɔ ɔ gbuyilo nya. ²⁵ Nu, -we wa laa -Lagɔɔ -sabhe -bha gbu, -muv -zi nyumaa gbuyilo 'wu. 'In -we wa laa -Lagɔɔ 'wuyɔlɔe, we -zi nyumaa lateɔ.

²⁶ Bheliaın, sa a mia, 'in -Lagɔ yia aın la, a yla we. Dudugv gbuyilonya 'nı aın glaa -zu, 'tite nyuma 'nı aın glaa -zu, 'in 'ɲnumı zuaylinyuma 'nı aın glaa -zu. ²⁷ Nu, gbu dudugv -nyuma yia -yɔ -sabhe -bha gbu nya, 'mı -Lagɔ -saa -bha ɔ 'ka gbuyilonya zvbhalı. 'In -we dudugv -nyuma yia -yɔ 'wuyɔlɔ -li nya, 'mı -Lagɔ -saa -bha, ɔ 'ka 'tite nyuma zvbhalı. ²⁸ Nu, -lu -we dudugv -nyuma bhua 'wu 'kienyi, -we 'nıa -lu yabhlogbɔɔ nya -mı, 'in wa tlilia 'ylila, 'mı -Lagɔ -saa -bha, 'in -lu -we nyuma bhua 'wu -lu 'kadu nya, ɔ 'ka we lasa. ²⁹ Sanɛɛ we mıa 'gbv, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nı mneni ɔ 'ka ɔ 'de 'ylimanı -Lagɔ 'yu. ³⁰ Nu, -Lagɔ ka aın 'wuslolu -Zezu Klisi 'wu, 'in Klisi -zɛa -amıa gbuyilo bhua -Lagɔɔ -gbe. Klisi 'gbv -a yia nyuma tiklu -zɛ -Lagɔ 'yu. ɔ 'gbv -a mia -mɔwɔda, 'in -Lagɔ yia -aın 'wuziti gbonyuu kwɛɛ. ³¹ Sa we mia -Lagɔɛbhe 'wu ɛɔɔda mı nı:

«-ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ 'de 'ylimanı,

ɔ 'ylimanı ɔ 'de -we Nyumaa -Kanyɔ nva ɛɛ 'gbv.»

2

-Zezu Klisi -ɔ wa kulva *su -gu la, ɔ gbu Pɔlv gbaa

¹ Nu, bheliaın, da -amı mıa amıa -gbe, in 'nı mıı in 'ka aın -yla -Lagɔɔ zizegbv gba weli 'nanı -yɔ nyumaa gbuyilo nya. ² Nu, in 'nı 'yibha in 'ka gbu -putuu 'jiyibheli, da in mia aın nyıdı, 'mı we 'nı -Zezu Klisi 'wubhu, -Zezu -ɔ wa kulva *su -gu la, mɔ. ³ We 'deɛ 'gbv, da -amı 'kaa aın 'yu 'yigbe, in ka 'wuyɔmanı, in ka nyanɔ nu, -zugba na telıa. ⁴ Nu, na gbu -slolu weli -yɔ na -Lagɔgbv gba ɔɔ 'bhu nyumaa gbuyilo -weli 'nanuv -gbe. Nu, Zuzu 'Pupaa 'tite zva 'mı we ɲwɛɛ. ⁵ 'Saa 'de amıa dıııııııı 'na 'kaa nyumaa gbuyilo -gu ladi, nu, we -dı -Lagɔɔ 'tite -gu la.

-Lagɔɔ gbuyilo

⁶ 'In -zugba -Lagɔnyuma dolua 'yigwela, 'ma -amı slolua gbuyilo. Nu, we gbuyilo -mııı 'nı bhla -mııı gbuyilo, 'in bhla -mııı 'wlulapılunya 'kadı -wa 'kaa labhu, we 'nı 'ya -maa gbuyilo. ⁷ -Lagɔɔ gbuyilo mia zizeda, 'in -we mia zizeda -bhlokpade nyuma kwɛɛ, 'mı -a slolua. -Lagɔ ka -bha we -sa pepe, -amıa 'ɲnu 'ylimanıee 'gbv, 'bhie, ɔ yia dudv lala.

⁸ Dudv nu 'wlulapılunya 'kadı 'yabhlogbɔɔ 'nı we gbuyilo -mııı yibheli. We -ka nu, wa ka yaa we yibheli, wa 'na 'ka 'ɲnumıee -Kanyɔ 'kadı su -gu lakulu. ⁹ Nu, -we mia -Lagɔɛbhe 'wu ɛɔɔda mı nı:

«-We 'yli 'nıa -slɔ -yɔyı,

-we yukwli 'nıa -slɔ 'nu,

-we nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nıa -slɔ 'wlukuun lapupalı,

'mı -Lagɔ mıazıa la -wa 'yibhaa ɔ,

wa -nu nya.»

¹⁰ Nu, -Lagɔɔ gbu mia zizeda, -amıa ɔ -slolua we 'klv ɔ Zuzu nya. -Lagɔɔ Zuzu -yi gbu weee, 'debhie -Lagɔɔ zizegbv -we -tɔa 'wu, ɔ -yi we. ¹¹ Nu, nyumɛ -gbe, ɔ dıı -bhlogbɔɔ -yia ɔ 'wlukuun lapupalı gbu, we 'nı mıı? 'Sa -bhloo 'de -Lagɔɔ Zuzu -bhlogbɔɔ -yia -Lagɔɔ 'wlukuun lapupalı gbu. ¹² Nu, we -ka -amıa, -amıa 'nı dudugv -nyumaa zuzu 'yi, nu, Zuzu bhua -Lagɔɔ -gbe, 'mı -a 'yia. 'In wıawııııı -we -Lagɔ 'nyɛa -aın bhe, -a 'ka we yibheli.

¹³ 'In -a -ka we gbu -gbada -mı, -a'a gba we dudugv -nyumaa gbuyiloo gbuslolu ɔlv. Nu, -Lagɔɔ Zuzu gbuslolu ɔlv -a gbaa we. Sanɛɛ 'sa -a gbaa -Lagɔɔ gbuzɔnu gbonyaa 'ji -wa kaa -Lagɔɔ Zuzu 'wu -yla. ¹⁴ Nu, nyumɛ -ɔ 'nıa -Lagɔɔ Zuzu 'wu -ka, ɔ 'nı mneni ɔ

'ka gbuzɔnu -gbunya bhva ɔ Zuzuu -gbɛɛ gbu -yɔŋwuu. -Sabhe -bha -gbu we -mia ɔnu -gbɛ. ɔ 'ni mneni ɔ 'ka we 'wulanu, nu, Zuzu 'Pɔpaa 'debhlogbɔɔ nya wa mnenia wa 'ka wee -li 'wusali. ¹⁵ Nu, nyume -ɔ kaa -Lagɔɔ Zuzu 'wu, mɔ sɔsalia -lu weee 'wu. 'In ɔ de mia, nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka ɔ gbu 'wludi. ¹⁶ We mi cɛlida -Lagɔɛbhe 'wɛɛ:

«Nyɔɔ -yi Jejitapeɛ 'wlukuun lapupaligbua?

Nyɔɔ 'ka ɔ gbu -slolua?»

'In -amia mia, -a -yɔ Klisi 'sɔɔ 'wlukuun lapupaligbu -bhlo.

3

-We -Lagɔɔ lubhonunya 'kaa lenu

¹ Nunu -gbɛ, bheliaun, in 'ni zlume mneni in 'ka aun -yla gbu gba, nɛɛ nyuma ka -Lagɔɔ Zuzu 'wu, ma -yla na gba gbu. Nu, dɔdɔgbu -nyumaa gbuv -yla -gba sɔlv in gbaa we aun -yla. 'In in 'kaa we aun -yla gba -wa mia 'nyenyeyua nya dli -zɔda Klisi 'wu, 'ma in -tɔlva aun. ² Nu, we 'gbu, in yia aun nyitnyu 'nye, 'in in 'nia aun lililu 'tite 'nye. A 'ni mneni a 'ka we li, 'in -zɛɛn -bhlokpade a 'ni we lilie mneni. ³ -We ka gbu -wa, a mi -slɔ yice 'wu. Da zenyi -yɔ -yɔmumnie mia da aun nyidi, mɔ'v -slolu nu, yice 'wu a miaa? 'In dɔdɔgbu -nyuma 'bhisa a mia nɔdaa? ⁴ Nu, amiaa 'yabhlo -ka gbɛɛ: «Pɔlv -nu in -mia,» 'in -gɔdu -ka gba: «Apolɔsv -nu in -mia», -zugba dɔdɔgbu -nyumaa lenugbu a 'ni -bhadɛ lenuda -mu?

⁵ Nu, nyɔɔ Apolɔsv -mia? 'In nyɔɔ Pɔlv -mia? -Lagɔɔ lubhonunya -kpua, -wa ka 'gbu a yia -Lagɔgbu dli -gu zv, 'ma -a -mia. Da -aun glaa -ɔ -ka -mi, lubho Nyumaa -Kanyɔ 'nyɛa ɔ, 'mu ɔ nua. ⁶ -Ami faa su, Apolɔsv slua we 'nyu -yɔ, 'in -Lagɔ minia we. ⁷ Nu, -ɔ faa su, 'in -ɔ slua we 'nyu -yɔ, -maa 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mi. -Lagɔ, -ɔ minia we, mɔ -zia -bha 'wu. ⁸ -ɔ faa su, 'in -ɔ slua we 'nyu -yɔ, wa 'dɛ 'sɔ mneni 'wu. -ɔ -ka -mi, -mɔɔ 'dɛɛ lubhonu sɔlv -Lagɔ yia -mɔɔ 'penia. ⁹ Nu, -a -yɔ -Lagɔ sɔ nva lubho dabɔdu.

Amia mi -Lagɔɔ kpaa nya, 'in a mi 'yaa ɔ -budu ɔ mia 'subhada nya. ¹⁰ Nu, lubho -Lagɔ 'nyɛa 'mi, ɔ 'nani nya, we sɔlv in 'paa da -buduu gwe glu, -budusubhanyɔ -yia gbu 'bhisa. -Slɛɛn, nyume -putu dia we -gu la. 'In -ɔ -ka -mi, ɔ zv ɔ 'dɛ 'yliyɔ, sa ɔ dia we -gu laa 'gbu. ¹¹ Nu, -buduu gwe mi glu 'cin, mɔ -wa -Zezu Klisi. 'In nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka we gwe -putu glu pal.

¹² Nu, nyɔɔ nyɔɔ -ka wee -budu -gu ladi -can nya, 'gwezi nya, tukpa -zɔnu nya, su nya, yeyɛ -petu -yɔ 'bɛɛ nya ni, ¹³ nu, -ɔ -ka -mi -mɔɔ nuun -lubho yia zli 'klv 'tlaa, -Lagɔɔ nyumaa -yɔgbuv 'wubhu zli. Nu, wee yli yia we 'dɛ -slolua -kosu 'bhisa, -ɔ -ka -mi we 'ka -mɔɔ lubho layla, 'in -we -ka -mi, we 'ka we -slolu. ¹⁴ 'In nyɔɔ -ka -buduu gwe -gu -budu 'subha we 'ni 'sɔkɔ -kosu 'yu, we 'penigwezi ɔ yia. ¹⁵ Nyume -ɔ ka lubho -ka si, ɔ 'ni 'penie -ka. ɔ 'dɛ mia, gbu 'wu ɔ yia 'bhva, nɛɛ nyume -ɔ -di -kosu 'kadɔ kwɛɛ.

¹⁶ A 'ni we 'ji -yi nu, -Lagɔɔ -budu a -miaa? 'In -Lagɔɔ Zuzu -dli aun 'wu laa? ¹⁷ Nu, nyɔɔ -ka -Lagɔɔ -budu lasa, -Lagɔ saa ɔ la. Nu, -Lagɔɔ -budu mi -mɔwlvda, 'in 'mu a -mia.

¹⁸ Nu, nyume yabhlogbɔɔ 'na nuun ɔ 'dɛ -dawli 'wu -ni. Aun glaa nyɔɔ -ka gba ɔ -yi gbu dɔdu -mini -gu, ɔ -zɛ tutujenyɔ, 'bhie, ɔ 'ka gbuyilonyɔ tiklu -zɛ. ¹⁹ Nu, dɔdɔgbu -nyumaa gbuyilo mia, -sabhe -wa -Lagɔ 'yliya 'wu. Nu, we mi cɛlida -Lagɔɛbhe 'wɛɛ:

«-Lagɔ kpaa gbuyilonya wa 'dɛɛ -dawli weli -yɔ.»

²⁰ -Lagɔɛbhe nɛɛ 'yɛɛ:

«Jejitape -yi gbuyilonyaa 'wlukuun lapupaligbu.

ɔ -yi we 'ji nu, we 'ni -lu 'wuku.»

²¹ We 'gbu, nyume yabhlogbɔɔ 'na 'ylimani ɔ 'dɛ nyume 'wu -ni. Nu, -lu weee mi amiaa -nu nya: ²² -de Pɔlv, -de Apolɔsv, -de *Sefasu, -de dɔdɔgbu, -de 'yliyɔgagiee, -de tltlee, we -ka deslɛnoo, we -ka cicoo, we 'dɛ weee mi amiaa -nu nya, ²³ 'in amia, amia mi Klisi -nu nya, 'in Klisi mia -Lagɔɔ -nu nya.

4

Klisu tietienya -a -mia

¹ Nu, a 'bhu -aun 'wu Klisu lubhonunya nya, 'in a 'bhu -aun 'wu -Lagoo zizelii 'yliyozunya nya. ² -We weee wa 'yibhaa -lii 'yliyozunya daa, mu -wa nu, wa yli wa lubhonunya tiklu nya. ³ We -ka nu, a 'ka na -yogbu 'wobhuoo, 'in duduogu gbuwobhunya 'ka na -yogbu 'wobhuoo, nanuu -gbe -muv 'ni gbu, 'in na 'de'e 'bhu na 'dee -yogbu 'wu. ⁴ Nu, na dli'i di 'mi gbu yabhlogbo 'wlu, 'in -muv'u gba nu, in mi tiklu. -o 'kaa na -yogbu 'wobhu, mo -wa Nyumaa -Kanyo. ⁵ We 'gbu, a 'na 'bhulu nyumee -yogbu 'wu -ni, -zugba we bhla 'ni -slo nyini. A wu Nyumaa -Kanyo 'ka yi. -Lu -we -ka zizada -mi nikpise 'wu, mo yia we zli 'klu wlelia. Mo yia nyumee dlozogbu mia zizada 'bhlesaa. 'In -o -ka -mi, -Lago kwalia -moo 'hni -moo lenugbuu solo.

⁶ Bhelian, in -ka gbu -muni gba Apolosu -yo na 'dee da ni, in 'ka aun gbu -sloluu gbu -wa. In 'yibha a -ka we 'wlukuv lapupalida -mi ni, a yibheli gbuzonu -gbu -muni 'ji: «'In a 'na zili -we mia -Lagosebhe 'wu celida -gu -ni.» A 'na 'ylimani amiaa 'de we 'wu -ni. 'In a 'na falu nyume o -libheyi hwee la -ni. ⁷ Nu, -mi, nyoo -zili -mi -na -lima 'wua? -We weee -in kaa, -Lago 'ni -mi we 'nyee? 'In we -ka 'sa -mi, lee -lu ka 'gbu -na ylimani -na 'de, -lu -we -in kaaa 'gbu, nee o 'ni -mi we 'nyea?

⁸ Nu, -we weee a 'yibhaa, a ka 'cin we! A mi 'cin 'hnumida! A ka nyumaa 'wlulapunya -ze, 'in -amia 'ni we nya -mi! -Aa! In 'yibha a -ze nyumaa 'wlulapunya 'pien, 'in -amia -yo aun 'so 'ka 'ya nyuma 'wlulapili. ⁹ Nu, we 'wlu sa 'mi dlu, -amia -Zezuu tietienya, -Lago ka -aun luganya 'wuvu: -a 'wlu sa nyuma -wa wa 'ka 'bha -zejila 'wu. o ka -aun wla ylaylalu nya dudu -kpbahie -yla, we -yo 'anzi -yo nyuma -yla.

¹⁰ Nu, -amia mi -sabhebhanya nya Klisu 'gbu, 'in amia mia gbuylonya nya Klisu 'wu! -Amia yolu 'wu, 'in amia 'tela, amia wa zua 'nonye bhabha, 'in wa tilia -amia 'ylila! ¹¹ Nu, desleen -bhlokpade, -a mi siada hwo -yo 'nyumatu kwee, -a 'ni 'wuplanaa -ka, bhiti wa bhiti -aun, 'in -a 'ni ladida -kli -ka, -a mi mo -a yi mo. ¹² Nu, -amiaa 'dee so nya -a nua lubho 'tite. Wa -ka -aun veli, 'nyu -a hwnaa wa la, wa -ka -aun 'klyie 'wupalida -mi, 'wlu -a dia we zo la. ¹³ Nu, wa -ka -aun -nyumoda -moo, weli -zonu nya -a palu we 'bigu. Da bhla -muni nya -bhloo 'de, dudu -gu kaliko 'bhisa wa yia -aun, puvkalu -we nyuma saa kwnee 'bhisa wa yia -aun.

¹⁴ We 'ni amia zubhaltee 'gbu na celi da aun 'sebhe ni 'wu. Nu, 'di na zua aun na dlu da yua 'bhisa. ¹⁵ Nu, amiaa 'de yi -sloluslolunya 'wlu glu 'so 'wlu kugbua 'yi Klisu 'wuu, amiaa dide -bhlogbo. Nu, -ami gwalia aun -Zezu Klisu 'wu, amiaa -Lagobuu -yla gbagbie nya.

¹⁶ Nu, amia na bhubhoea, a 'tideli 'mi. ¹⁷ Nu, we 'gbu, na tiea amiaa -gbe Timotee, -o -wa na duma -yu -Lago 'wu, 'in -o kpa -Lagobu -kli. Sa na noa -Zezu Klisu 'wu, 'in na slolua we da weee leglizi weee 'wu, o 'ka aun ligbe we nya.

¹⁸ Nu, aun glaa nyuma tova ka we dli zo lapupalu ni, in 'nia amiaa -gbe luyia yi, we 'gbu, wa yia wa 'de 'ylimani. ¹⁹ Nu, Jeitape -ka hwnu, dayli na mnia amiaa -gbe. We 'ni 'dee 'ylimani nyaa hwee weli 'dekpuua 'nunvee gbu, ni, -we wa mnenia lenve, in 'ka we 'tite -yoyu gbu -wa. ²⁰ Nu, *-Lagoo nyumaa 'wlulapilie mia, we 'ni hwee weli wu, 'tite 'wu we mia. ²¹ Lee -lu a 'yibha? In -yo -pni yi amiaa -gbe yaayu, in -yo zekalidi -yo dli -dloo yii?

5

Gbonyuu lenve leglizi 'wu

¹ -We wa gbaa amiaa daa, da weee -a nua we, mu -wa nu, mutnigbu mi aun nyidi. Wee 'sasukpa -mutnigbu -muni 'degbolu 'ni nyuma 'nia -Lago -yi nyidi -mi. Wa nee nu, aun glaa 'yabhlo -yo o didee 'hwno dia -budu 'wu. ² 'In a mi 'ya -bhlokpade amiaa 'de 'ylimanida, 'in a'a nu nee gu 'wlu aun 'wu. 'In -o nua 'sasukpa gbu le a mneni a 'ka yaa o vu amiaa 'de glaa. ³ We -ka -ami, na 'debhie -gbolu 'nia de aun glaa -mi ni, na zuzu -yo aun 'so mi. 'In in ka nyume -o nua 'sasukpa -gbonyuu lee -yogbu 'wobhu pepe, Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'hni nya, nee glaa in mi aun. ⁴ Nu, da a -ka 'wlugbeli, na zuzu -yo aun -ka -mi, 'in -amiaa -Kanyo -Zezuu 'tite -ka -aun nyidi lasibhli, ⁵ 'sasukpa -nyume mia, a -sali o *-Saatan suwola, 'in o gbonyuuu lenv ku 'ka labhu. 'In Nyumaa -Kanyoo yiyizli o 'de 'ka gbu 'wobhu.

⁶ Nu, -we -yɔ a 'kaa amiaa 'de 'ylimani, we 'ni -mi! Amiaa 'de -yi we 'ji nu, «*Gɔɔ -sele yliia 'floo 'pue weee». ⁷ Nu, a -wɔlv amiaa 'de -yɔ, 'in a -sa gɔɔ 'cin amiaa 'de nyidi, 'in 'floo 'pue lolu 'nia gɔɔ -yɔ -ka, a 'ka we -ze. A mi 'cin we nya gbuzɔnv sa, nu, Klisi ka ɔ 'de wla -amiaa *'Wɔzitiylu 'feti -gv -bhlabhle nya, 'in wa yia ɔ 'bha.

⁸ Nu, -a -sa -amiaa 'feti, -a 'na -salı we 'floo kaa gɔɔ 'cin -yɔ nya -ni, gbonyuu -yɔ nukplɛ 'ylinyunoo gɔɔ -ni. Nu, we -ze 'floo 'nia gɔɔ -yɔ -ka, -we -wa -mɔwlvwlvɛ -yɔ gbuzɔnv 'floo.

⁹ Nu, 'sebhɛ -we ka 'bıgv -sebhɛ na paa da aun yoo, in nɛɛ aun -yla we 'wɔɛ, nyuma -wa nva mvtngbv ɛ, a 'na nynini wa 'wɔla -ni. ¹⁰ Nu, in 'ni aun -yla gba, dɔdɔgv -nyuma weee -wa -wa mvtngbvɛ lɛnɔnya, leklician, 'wienya -yɔ yoyolagɔɔ bubɔnya, a 'na nynini wa -yɔla -ni. We -ka nu, a 'na 'ka wa -yɔlanyni, -zugba dɔdɔgv a yia 'bhua! ¹¹ In 'yibha in 'ka aun -yla gbaɛ, nyumɛ -ɔ laa ɔ 'de -Lagɔnyumɛ, 'in ɔ nva mvtngbv ɛ, ɔ kaa lekli, ɔ bubɔa yoyolagɔɔ, ɔ vɛlia nyuma, ɔ bhaltia ɔ 'de nu, 'in ɔ ylia 'wie, a -yɔ -mɔɔ 'sasukpa -nyumɛ 'na lili 'sukwe -bhlo -ni.

¹²⁻¹³ 'Lee -wa 'nia -Lagɔnyuma nya -mi, -ami 'kaa wa -yɔgbv 'wɔbhuyi? -Lagɔ yia wa -yɔgbv 'wɔbhua. 'In amia, amia 'ni mneni a 'ka -Lagɔnyumaa -yɔgbv 'wɔbhuu? Nu, -Lagɔsebhɛ gbaaɛ:

«A vu nukplɛ 'ylinyunonya amiaa 'de nyidi.»

6

-Lagɔnyumaa -yɔgbv 'wɔbhubhue wa 'dekpva nyidi

¹ 'In lɛɛ ka 'gbv amiaa 'yabhlo -yɔ ɔ -Lagɔbheli yabhlo -ka gbv 'yi, 'in ɔ kwa we gbwɔbhunya 'nia tiklu -mi -Lagɔ 'yu -maa -gbaɛ? 'In ɔ kwa we -Lagɔnyumaa -gbaɛ? ² A 'ni we 'ji -yi nu, -Lagɔnyuma yia dɔdɔgv -nyumaa -yɔgbv 'wɔbhuaa? 'In we -ka nu, amia yi dɔdɔgv -nyumaa -yɔgbv 'wɔbhua, a 'ni mneni a 'ka gbv yua -sɛ -sɛ 'wɔbhuu? ³ A 'ni we 'ji -yi nu, -amia yia 'anzinyaa -yɔgbv 'wɔbhuaa? Sa we mi, 'in a 'ni mneni a 'ka dɔdɔ -minu -gv gbv 'wɔbhua? ⁴ 'In amia -ka sanɛɛ -svkpa gbv nyidi -ka, a bhua we 'wɔ, 'in a kwaa we dɔdɔgv -nyumaa gbwɔbhunya 'yu, -wa leglizi 'i laa nyuma! ⁵ 'In, -we na gbaa da, amiaa 'dɛɛ zv -wa. Gbvyilonyɔ yabhloo -kpva 'ni aun nyidi -mi, 'in -mɔɔ 'ka amiaa -yɔgbv 'wɔbhuu? ⁶ Nu, sa bhelia -bhelia kıkılalı dɔdɔgv -nyuma 'nia -Lagɔ -yii gbwɔbhunya 'yua?

⁷ Gbuzɔnv -wa, a 'dekpva -ka 'kıkılalıda -mi, mv slolua nu, a ka bhli tɔɔ tɔɔ. Lɛɛ -lu ka 'gbv a'a 'tide amiaa 'de 'yi, wa'a di aun gbv 'wlu, 'in wa'a li aun 'wlu? ⁸ Nu, amia dia nyuma gbv 'wlu, 'in amia lia nyuma 'wlu, 'in amiaa -Lagɔbhelia -yla a nva we ɛ!

⁹ A 'ni we 'ji -yi nu, -wa nva gbonyuu ɛ, wa 'na 'ka 'bi 'yi -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛ zɔɔ? A 'na nɔnv amiaa 'de -dawli gbonyaa -minu 'wɔ -ni: mvtni -lɛnɔnya, yoyolagɔɔ bubɔnya, nyuma -putuu -budu 'wodinya, nukpasia -wa -yɔ nukpasia di -budu 'wɔ, ¹⁰ 'wienya, leklician, -wa bhaltia wa 'de nu, -wa vɛlia nyuma, -wa bhua nyumaa -lu 'wɔ -gla nya, -maa 'na 'ka 'bi 'yi -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilɛ zɔ. ¹¹ Nu, sanɛɛ amiaa lv -nyuma tɔlvaa mia zlvɛ. 'In -Lagɔ ka aun -yɔwɔlv, ɔ ka -bha aun -sa ɔ -nv nya, 'in ɔ yia aun nyuma tiklu -zɛli, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisi 'ɲni nya, -amiaa -Lagɔɔ Zuzuu sɔlv.

A 'ylimani -Lagɔɔ 'ɲni amiaa -gv ku nya

¹² Aun nyidi, tɔlvaa nɛɛ: «-Lu weee lɛnv se mi 'mi -yla.» Cɔn, 'in -lu weee lɛnvɛ 'ni 'sa 'ylinani. 'In in mneni in 'ka gbaɛ: «-Lu weee lɛnv se mi 'mi -yla», 'in in 'ni mneni in 'ka na 'de 'yitime, 'in in 'ka -lu -gvɔvɔv gaylo -ze. ¹³ A nɛɛ 'yaaɛ: «Lililu mi nukplaa -nv nya, 'in nukplaa mia lililuu -nv nya.» Gbuzɔnv -wa, 'in -zugba la -Lagɔ yia we -saa -bhlo -bhlo. Nu, wa 'ni nyumɛɛ ku lɛnv mvtni 'gbv: we mi Jejitapeɛ -nv nya, 'in Jejitapeɛ mia kuu -nv nya.

¹⁴ -Lagɔ 'bhua Nyumaa -Kanyɔ 'wɔ tilitie lv, 'in mɔ yi 'yaa -amia 'wɔbhua tilitie lv ɔ 'tite nya.

¹⁵ A 'ni we 'ji -yi nu, amiaa ku -kpabhie mi Klisi kuu 'lali nyaa? 'In in mneni in 'ka Klisi kuu kibhe 'wɔbhua, 'in in 'ka we 'naabizɲwɔɔ kuu kibhe 'wɔnvɔ? -Innya! ¹⁶ Nu, -ɔ -yɔ 'naabizɲwɔɔ -ka -mi, ku -bhlogbɔɔ wa 'de 'sɔ zɛa, a 'ni we 'ji -yii? Nu, -Lagɔsebhɛ nɛɛ:

«Nyume -bhlogbɔɔ wa 'desɔbhiɛ yia -zɛa.»

¹⁷ 'In -ɔ -yɔ Jejitape -ka 'wɔsuslo dli zɔ, nyume yabhlo ɔ -yɔ ɔ zɛa.

¹⁸ Nu, a -gwa mɔtnɔgbu kwɛɛ! Gbonyuu -putu weee nyume nva lɛ, we'e pla ɔ ku zɔ. Nu, nyume -ɔ nva mɔtnɔgbu lɛ, ɔ 'dɛɛ ku -yla ɔ nva gbonyuu lɛ. ¹⁹ Zuzu 'Pɔpa -Lagɔ 'nyɛa aun, -we mia aun 'wɔ, a 'nɪ we 'ji -yi nu, amiaa ku mi we -budu nyaa? 'In a 'nɪ amiaa 'dɛɛ -nɪ nya -mu? ²⁰ Nu, -Lagɔ ka aun 'wɔziti -valɛ 'kadu nya. We 'gbu, a 'ylimani ɔ 'ɲni amiaa ku zɔ.

7

Kwɔkwale gbu

¹ Gbu, -we a 'yibhaa 'mi la 'sɛbhɛ 'wɔ, we 'bɪgu na palɪ -slɛɛn da.

Nu, nyume 'nɪ 'ɲwnɔ kwa we nani 'yli. ² Nu, mɔtnɔgbu lɛnveɛ 'gbu, nɔkpasu -ka ɔ 'dɛɛ 'ɲwnɔ, 'in 'ɲwnɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'lowli.

³ -We nɔkpasu nva lɛ 'ɲwnɔ -yla, 'ɲwnɔ 'lowli nu we ɔ 'ɲwnɔ -yla lɛ. 'In -we 'ɲwnɔ nva lɛ nɔkpasu -yla, 'ɲwnɔ nu we lɛ ɔ 'lowli -yla. ⁴ Nu, -we 'ɲwnɔ 'yibhaa, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka we ɔ 'dɛɛ ku -yla lɛnɔ, ɔ ku mia, ɔ 'lowlii -nɔ -wa. 'Sa -bhloo 'dɛ, -we nɔkpasu 'yibhaa, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka we ɔ 'dɛɛ ku -yla lɛnɔ, ɔ ku mia, ɔ 'ɲwnɔ -nɔ -wa. ⁵ Nu, 'yabhlo 'na -mueni ɔ 'dɛ ɔ -libheyi -nɪ. We -ka -Lagɔ a 'ka bhuhoe bhla yabhlo nya a bhli weli -bhlo, 'bhie, a 'ka 'sa nɔ. 'In -mɔv 'bɪgu, a yiyli -yɔ lu -buduu 'wɔɔɔda. We 'nɪ -mɔv, a 'nɪ mneni a 'ka amiaa 'dɛ kpa sayibheli, 'in a bhililia -Saataan laylagbu lu.

⁶ Nu, -we in gbaa da aun -yla, amiaa 'yoo 'nyenyɛɛ 'gbu in yia we gba, we 'nɪ tite in palɪ aun -yla. ⁷ In 'yibha nyuma weee -mɪ nyifi nya na 'dɛ 'bhisa. 'In -ɔ -ka -mɪ, ɔ ka ɔnɔv -Lagɔ wlawlalu -we -Lagɔ 'nyɛa ɔ. Nu, 'yabhloo -nɔ mɪ we 'dɛɛ sa, 'in -gudɔv -nɔ mia we 'dɛɛ sa.

⁸ -Wa 'nia -slɔ 'ɲwnɔ kwa, -wa 'nia -slɔ ylikwɔ, we -yɔ -dɔgbɔɲwnɪ, in nɛɛ aun -ylaɛ: a -ka yaa 'mɪ 'bhisa -tɔ we nani 'yli. ⁹ 'In we -ka a 'nɪ mneni a 'ka amiaa 'dɛɛ dli lakpa, -zugba we nani 'yli, a kwa 'ɲwnɔ, a -kwɔ yli, a yi tli nɔkpasu -yɔ 'ɲwnɔ 'tɔ nya.

¹⁰ Nyuma -wa kwaa 'ɲwnɪ, 'in -wa -kwɔ yli, in nɛɛ wa -ylaɛ, (we 'nɪ -amɪ gba we, Nyumaa -Kanyɔ gbaa we): 'ɲwnɔ 'na 'bhulɔ ɔ 'lowli -glo -nɪ. ¹¹ We -ka nu, 'ɲwnɔ ka ɔ 'lowli -globhu, ɔ 'na -kwɔ yli -putu -nɪ, 'in we 'nɪ -mɔv, ɔ -yɔ ɔ 'lowli suslolu 'wɔ lu. 'In nɔkpasu, -mɔv 'na -salɪ ɔ 'ɲwnɔ kwɛɛ 'titi -nɪ.

¹² -We na gbaa nyuma -tɔlva -wa kaa 'ɲwnɪ -yla mu nɪ, (na 'dɛ gbaa we, we 'nɪ Nyumaa -Kanyɔ gbaa we): nu, -Lagɔbheli ɔ -ka 'ɲwnɔ -ɔ 'nia -Lagɔ 'wɔ -mɪ -ka, 'in ɔ 'ɲwnɔ -ka 'yibha ɔ -yɔ ɔ 'ka -yɔtɔtɔ nɪ, ɔ 'na -salɪ ɔ kwɛɛ -nɪ.

¹³ 'Sa -bhlokpade, -Lagɔɲwnɔ ɔ -ka nɔkpasu ɔ 'nia -Lagɔ 'wɔ -mɪ -ka, 'in ɔ nɔkpasu -ka 'yibha ɔ -yɔ ɔ 'ka -yɔtɔtɔ, ɔ 'na 'bhulɔ ɔ -glo 'titi -nɪ. ¹⁴ Nu, nɔkpasu 'nia -Lagɔ 'wɔ -mɪ, ɔ cɪpa -Lagɔ -yɔ, -Lagɔɲwnɔ ɔ kwaaa 'gbu. 'Sa -bhloo 'dɛ, 'ɲwnɔ 'nia -Lagɔ 'wɔ -mɪ, ɔ cɪpa -Lagɔ -yɔ, -Lagɔbheli ɔ kwaaa 'gbu. We 'nɪ -mɔv, amiaa 'yua mɪ nyuma 'nia -Lagɔ 'wɔ -mɪ 'yua 'bhisa. 'In -zugba amiaa 'yua cɪpa -slɛɛn -Lagɔ -yɔ.

¹⁵ Nu, -ɔ 'nɪ -Lagɔ 'wɔ -mɪ, -de ɔ -Lagɔlowlii, -de ɔ -Lagɔɲwnɔ, ɔ -ka gba ɔ 'ka -mɔv -yɔbhɔ, a 'tide ɔ 'yi ɔ 'ka we lɛnɔ. -Mɔv daa mia, we yi -Lagɔlowli -zɛɔɔ, we yi -Lagɔɲwnɔ -zɛɔɔ, ɔ 'nɪ ɔ -yɔlanɛda -mɪ. Nu, 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔɔ 'gbu -Lagɔ yia aun la. ¹⁶ Nu, ama -Lagɔɲwnɔ, sa a -yi we 'ji, a mneni a 'ka amaa 'lowli gbu 'wɔsaa? -Mɪ -Lagɔlowli, sa -in -yi we 'ji, -in mneni -in 'ka -na 'ɲwnɔ gbu 'wɔsaa?

Sa a mia, 'in -Lagɔ yia aun la, a -tɔ 'sa

¹⁷ We 'bhɔ -mɪnɪ -bhlogbɔɔ 'wɔ, -kwɪkwɪ Jejitape 'nyɛa -mɪ, -in nɔ we sɔlv, 'in sa -in mia, 'in -Lagɔ yia -mɪ la, -in -tɔ 'sa. Tite -we na slɔlua leglizɪ weee da weee, mu mia dɛ.

¹⁸ Nu, -in -ka knɪ 'wɔ -mɪ 'bhie -Lagɔ -ka -mɪ la, -in -tɔ -mɔv sɔlv, 'in -in 'nɪ knɪ 'wɔ -mɪ, -Lagɔ -ka -mɪ la, -in 'na plalɪ knɪ -nɪ. ¹⁹ -In 'ka knɪ plaoo, -in 'nɪ knɪ plaoo, -mɔv 'nɪ gbu yabhlogbɔɔ. Nu, -we nania 'yli, mu -wa nu, -in zv -Lagɔ titeɛ 'nɔɲwɛ. ²⁰ We -mɪ nu, -ɔ -ka -mɪ, sa ɔ mia 'bhie -Lagɔ yia ɔ la, ɔ -tɔ we sɔlv. ²¹ -Lagɔ 'kaa -mɪ la -in mɪ gaylo nyaa? -In 'na sumani dli -mɔv 'gbu -nɪ. We -ka nu, -in mneni -in 'ka gaylo -flii 'tla, -in nu we

le. ²² Nu, gaylo -ɔ Nyumaa -Kanyɔ laa, ɔ mi nyume -ɔ Nyumaa -Kanyɔ zitia 'wu nya. 'Sa -bhloo 'de nyume -ɔ mia ɔ 'de -yla Nyumaa -Kanyɔ laa, -mɔɔ mia Klisu gaylo nya. ²³ Nu, -vale 'kadu nya -Lagɔ zitia ain 'wu. A 'na -zeli nyumaa galı -ni. ²⁴ Bhelian, -ɔ -ka -mi sa ɔ mia, 'in -Lagɔ yia ɔ la, ɔ -tu we sɔlv -Lagɔ 'yu.

-Wa 'ma 'ɣwnı -yɔ 'lowlia -kaa gbu

²⁵ Nu, -wa 'nia -slɔ 'ɣwnı -yɔ 'lowlia -ka, Nyumaa -Kanyɔ 'ni 'mi -yla gbu yabhlogbɔɔ gba -maa daa. Nu, na 'dɛɛ 'wlukvɔn -gbu na gbaa da, Nyumaa -Kanyɔ ka 'mi ɔ nyazidli nya nyume wa dia dli 'wu -zeli. ²⁶ Nu, dɛslɛɛn bhlaa -yɔkaltee 'gbu, -we na pupalia 'wlukvɔn la mu ni: nyume -ɔ -ka -mi, sa ɔ mia ɔ -tu 'sa, mu nania 'yli. ²⁷ 'Lee -in ka 'ɣwnɔɔ? -in 'na -sali ɔ kwɛɛ -ni. -in 'ni 'ɣwnɔ -ka, -in 'na kwali 'ɣwnɔ -ni. ²⁸ 'In -in -ka 'ɣwnɔ kwa, -in 'ni gbɔnyuu lɛnv, 'in 'yieslɔɣwnɔ -ka ylukwu, ɔ 'ni gbɔnyuu lɛnv. -Wa kwɔkwalia, siasie wa yia wa 'pipee 'wu, we 'gbu in 'yibha yaa in 'ka we ain gwevlali.

²⁹ Bhelian, -we in 'yibhaa in 'ka gba mu ni: nu, bhla -tu 'wu -sɛ. We 'bhv -zɛɛn 'wu, nyuma -wa kaa 'ɣwnı, wa nu nɛɛ wa 'ni 'ɣwnı -ka. ³⁰ Nu, -wa mia wida, wa nu nɛɛ wa 'ni wida -mi, -wa mia 'muna lida, wa nu nɛɛ wa 'ni 'muna 'wu -mi. 'In -wa zɔa -li, wa nu nɛɛ -we wa zɔa, we 'ni wa -nu. ³¹ Nu, -wa mia zuzɔnv 'yida dudu -mini -gu, wa nu nɛɛ wa 'ni zuzɔnv 'yida -mi. Nu, wee dudu -mini, sa we mia dɛ, 'pɔia we yia.

³² Nu, in 'ni 'yibha amiaa dli sumanı. -ɔ 'ni 'ɣwnɔ kwa, mɔ kpaa Nyumaa -Kanyɔɔ gbu -kli, 'in sa ɔ 'kaa nu ɔ 'ka Nyumaa -Kanyɔ duduɔnamanı, 'in ɔ talia we yoo da. ³³⁻³⁴ Nu, -ɔ -ka 'ɣwnɔ -ka, dudu -gvɔ gbu -mɔɔ kpaa -kli. 'In sa ɔ 'kaa nu ɔ 'ka ɔ 'ɣwnɔ duduɔnamanı, 'in ɔ talia we 'yoo da. Sanɛɛ 'sa ɔ mia dlilida wee gbu 'sɔ nyidi.

'Sa -bhloo 'de 'ɣwnɔ 'nia yli -mi -yɔ 'yieslɔɣwnɔ 'nia yli -mi kpaa Nyumaa -Kanyɔɔ gbu -kli. Nu, ɔ 'yibha ɔ 'ka Nyumaa -Kanyɔ -nu nya -tu, ɔ kuu lɛnvgbu -yɔ ɔ 'wlukvɔn lapɔpalie weee 'wu. 'In 'ɣwnɔ -ɔ -ka yli -mi, dudu -gvɔ gbu -mɔɔ kpaa -kli, 'in sa ɔ 'kaa nu, ɔ 'ka ɔ 'lowli duduɔnamanı, 'in ɔ talia we 'yoo da. ³⁵ Nu, -we na gbaa da ain -yla, amiaa 'dɛɛ zuzɔnv gbu -wa, we 'ni amiaa 'yoo -kɔlvɛ. In 'yibha nu, -we mia tiklu a nu we lɛ Nyumaa -Kanyɔɔ 'dɛbhlogbɔɔ -yɔlanɛnie nya.

³⁶ -A yla -slɔ gbu 'sɔ -mini. We tianv ni: nu, bhoyi sɔ gbaa wa 'ka kwɔkwali wa mia wuda, 'in nyimeslɔyuu dli 'wɔnyini gbu -ka ɔ ɣwɛla -zili tenyii ni, ɔ dli -ka gba nu, ɔ nu ɔ bhoyi -yla gbɔnyuu lɛ, -zugba wa kwɔkwali, sa ɔ 'yibhaa. Nu, we nani 'yli, ɔ 'ni gbɔnyuu lɛnv. ³⁷ 'In we -ka nyimeslɔyuu dɛ gba ɔ 'nia -slɔ 'ɣwnɔ kwa, we 'ni -gla nya, 'in ɔ -ka mneni ɔ 'ka ɔ dli lakpa, ɔ -ka ɔ 'dɛ nya gba 'piɛin nu, ɔ -yɔ ɔ bhoyi 'nia -budu 'wudi, gbuzɔnv ɔ nva lɛ. ³⁸ We -ka 'sa -mi, -ɔ -ka ɔ bhoyi kwa, gbuzɔnv ɔ nva lɛ. 'In -ɔ 'ni 'ɣwnɔ kwa, gbuzɔnv -mɔɔ nu 'yaa lɛ bhabha.

-Dugbanɣwnu gbu

³⁹ Da 'ɣwnɔɔ 'lowli -gaa -slɔ 'yliyɔ, ɔ -tu ɔ -yɔ 'kɔmvɔ. 'In we -ka nu, ɔ 'lowli ka tli, -ɔ ɔɔ 'ɣwnɔ -ka 'yibha ɔ kwa ɔ. Nu, we -zɛ -Lagɔnyumɛ. ⁴⁰ Nu, nanv dli zɔ, sa ɔ mia, ɔ -ka we sɔlv -tu, 'muna 'wu ɔ yia -tva. 'In -amı 'ya, in di we dli 'wu nu, -Lagɔɔ Zuzu mi 'mi 'wu.

8

-Zila -bubɔnumɛɛ -gv gbu

¹ Nu, -a yla -slɛɛn -zila -bubɔnumɛɛ -gv gbu.

-We a gbaa, gbuzɔnv -wa: «Nu, -a 'dɛ weee -yi -lu.» 'In wee -luyilo mia, 'dɛɛ 'ylimantɛ we palia nyumɛ. 'In zɛkikalie mia, mu yilimantɛ dli zuzvɛ -gvwɔla. ² Nu, nyume -ɔ -ka ɔ 'dɛ 'wlukvɔn -di, ɔ -yi -lu yabhlo, sa ɔ mnenia ɔ 'ka yaa we yibheli, ɔ 'ni -slɔ 'sa we -yi. ³ Nu, -ɔ -ka -Lagɔɔ zɛkali, -Lagɔ -yi -mɔɔ.

⁴ 'Lee -a mneni -a 'ka -zila -bubɔnumɛ lii? -A -yi we 'ji nu, yoyolagɔnya 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mi dudvɔv, 'in -Lagɔ -bhlogbɔɔ.

⁵ Nu, gbuzɔnv -wa, nyima tɔlva nɛɛ -lagɔnya mi yalı -yɔ -seli dudu -gv. 'In wa di we dli 'wu nu, -lagɔ -zu 'wu, 'in nyumaa -cian -zu 'wu. ⁶ Nu, we -ka -amiaa -nu, -Lagɔ -bhlogbɔɔ,

mə -wa Dide, mə -laa -lu weee la, mə -yla -a mia. 'In Nyumaa -Kanyo -bhlogbɔɔ: mə -wa -Zezu Klisi. ɔ 'gbu -lu weee mia la, 'in ɔ 'gbu -amia mi 'yaa la.

⁷ 'In nyuma weee 'ni gbuzɔnu -mini -yi. Nu, tɔlva ka wee yoyolagɔ -yɔlayibheli bhabhaa 'gbu, -slɛɛn 'ya, 'in wa lia wee -zila -bubɔnumɛ, nɛɛ yoyolagɔɔ bubɔnumɛ. Wa dli 'ni late, 'in wa gbaa wa 'dɛɛ daa nu, wee numɛ ka wa puɛn -plali. ⁸ 'In we 'ni nu, lililu 'ka -aun -Lagɔ -yɔlanyneni: -a 'ni we li -a 'na 'ka -lu yabhlogbɔɔ 'wubɔ, 'in -a -ka we lioo, we 'na 'ka -aun -lu yabhlogbɔɔ 'nyɛ.

⁹ Nu, a zu amiaa 'dɛ 'yliyɔ, amiaa 'dɛ -yla -tutvɛɛ lɛnvgbu yi -wa ka dli 'nia 'wɔtɛ labhli. ¹⁰ Nu, -mi -yia gbuzɔnu, we -ka nu, nyumɛ ka dli 'nia 'wɔtɛ, ɔ -ka -mi 'yi lida yoyolagɔɔ bubɔbudu zɔ, 'lee, ɔ 'nia dli 'tɛmania yi, 'in ɔ 'ka wee yoyolagɔɔ bubɔnumɛ lii? ¹¹ Nu, -na gbuzɔnu yiloo 'gbu, -Lagɔbheli -ɔ ka dli 'nia 'wɔtɛ, -ɔ ka 'gbu Klisi yia tli, sanɛɛ 'sa ɔ yia ɔ 'dɛ mnɔnva! ¹² 'In a -ka 'sa -Lagɔbhelia gbonyuu 'wluo nu, a -ka wa dli 'nia 'wɔtɛ lɛnu, -zugba Klisu 'dɛbhie -gbolu -yla a nva gbonyuu lɛ.

¹³ We 'dɛɛ 'gbu, wee lililu -mini 'ka na -Lagɔbheli mnɔnu ni, -zugba in 'nia 'maslɛɛn -zila -bubɔnumɛ lia yi, in yi na bheli mnɔnu.

9

-We ka 'klv -Zezuu *tietienyo kaa, we -yɔ -we ɔ 'kaa lɛnu

¹ 'Lee, in 'ni na 'dɛ -yla -mu? In 'ni -Zezuu tietienyoɔ? In 'ni -amiaa -Kanyo -Zezu 'yu? 'In Nyumaa -Kanyoɔ lubho in nva, a 'ni we yaa? ² We -ka nu, nyuma tɔlva -gbe, in 'ni -Zezuu tietienyo nya -mi, amiaa -gbe, in mi we nya -kpɔ. Nu, a mi Nyumaa -Kanyo 'wɔw 'gbu, amiaa dɛ slolua nu, in mi Nyumaa -Kanyoɔ tietienyo nya.

³ Nu, wa -ka 'mi gbu 'wludi, sa na saa na 'dɛ gbu 'wlu, mu ni: ⁴ 'lee, -a 'ni we 'klv -ka, -a 'ka li, 'in -a 'ka 'ma -amiaa lubhoo 'gbu? ⁵ Sa -Zezuu tietienya tɔlva, Nyumaa -Kanyoɔ bhelia -yɔ *Sefasi 'bhua -Lagɔɲwɔɔ 'wɔ, -amia 'ni we 'klv -ka, -a 'ka -Lagɔɲwɔɔ 'wubhu, -a -yɔ ɔ 'ka mnu? ⁶ Yaayu, -ami -yɔ Banabasi -bhlo 'kaa lubho nu 'bhie, -a 'ka -amianuɔ 'pipee 'yi yi? ⁷ 'Lee, a ka -slɔ 'nu nu, nyumɛ ka 'slɔja pla, 'in ɔ yia ɔ 'dɛ 'pɛni yi? Nyumɛ faa *-dlɔsu, ɔ'ɔ li we 'bhuee? 'In 'nɔɔluu zva yabhlo 'yliyɔzɔnyɔ'ɔ 'ma 'nɔɔluu nyitinyuu?

⁸ 'Lee, nyumaa lɛnvgbuɔ sɔlv -bhloo 'dɛ na gbaa gbu yi? *Moizu tite 'ni wee gbu -bhloo 'dɛ gbada -mu? ⁹ Nu, we mi wee tite 'wɔ cɛldɛ:

«Bhli -ka 'mnɔ 'titlida -mi,
a 'na gbuan -ni we ɲwɛ -ni.»

'Lee, 'bhlinyaa 'gbu -Lagɔ bhali yi? ¹⁰ 'Lee, -amiaa 'gbu ɔ yia sa wɛli -mini gba yi? Cun, -amiaa 'gbu wee wɛli mia cɛlida. Nu, -ɔ -ka 'mnɔ 'pa, ɔ di we dli 'wɔ nu, ɔ -nu ɔ yia 'yia. 'In -ɔ -ka 'mnɔ -dida -mi, ɔ di we dli 'wɔ nu, ɔ -nu ɔ yia 'yia, we 'ni muɔ? ¹¹ -A ka aun 'wɔ Zuzu 'Pɔpaa zɔzɔnyaa glv. 'Lee, -a -ka aun kwɛɛ amiaa dudugbu zɔzɔnyaa 'yi, gbu 'kadu mu yi? ¹² We -ka nu, nyuma tɔlva ka we 'yiyi klv aun -gv, -amiaa nu we 'yiyi -klv 'ni -maa -nu 'wɔzii?

-Amia 'ni -muɔ -yɔlayibha. Nu, gbu weee -a slɔlva 'wlu zɔ la, -muɔ yi 'wlv Klisu gbuzɔnu gbuu 'yoo -a kɪklali. ¹³ A 'ni we 'ji -yi nu, -wa nva lubho *-Lagɔbudu 'kadu zɔ, -Lagɔbudu 'kadu zɔ wa yia wanuɔ lililuu? 'In -wa nva -Lagɔɔ bubɔluda lubho, -Lagɔɔ bubɔluda wa'a 'yi wanuɔ lililuu? ¹⁴ Nu, 'sa -bhloo 'dɛ Nyumaa -Kanyo palia tite, nu, -wa gbaa -Lagɔgbu, wa 'yi wanuɔ lililu -Lagɔgbuɔ gbagbie -yɔ.

¹⁵ Nu, -ami, -li ka 'yiyi klv in kaa, in 'ni we 'yabhlogbɔɔ -yɔlayibha. 'In in 'nia -li ka 'yiyi klv in kaaa 'gbu we celi. We nanı 'yli in 'ka tli! -Muɔ -zi nyumɛ 'ka 'mi 'ɲni 'kadu -mini -gv -sa. ¹⁶ Nu, in 'nia na 'dɛ 'ylimanı -Lagɔgbuɔ gbagbie 'wɔ. -Gla -wa in 'ka we gba. 'In we -ka nu, in 'ni wee -Lagɔgbu gba, gbonyuu mi na -nu nya! ¹⁷ We -ka na dɛ -saa -bha wee lubho -mini, -zugba in mnɛni in 'ka we 'pɛnie 'yi. Nu, -gla nya -Lagɔ dia 'mi wee lubho 'wluu 'gbu, bhe na nva we. ¹⁸ Nu, lɛɛ -lu -wa na 'pɛnia? -Lagɔgbuɔ gbagbie bhe -wa, 'in -li ka 'yiyi klv in kaa, in 'kaa 'yi -Lagɔgbuɔ gbagbie -yɔ, 'in 'yibha we -yɔla.

¹⁹ In mi na 'dɛ -yla, in 'ni nyumɛ yabhlogbɔɔɔ gaylo. 'In in yia na 'dɛ nyuma weee gaylo 'wɔnu, in 'ka nyuma duun 'yi Klisu -nu nya. ²⁰ Nu, in -ka Zuifu nyidi -mi, 'in na nva na

'de Zuifu 'bhisa, 'in, in 'ka wa 'yi Klisu -nu nya. Na 'de'ε zu Moizu tite 'nujwe -gla nya, 'in in -ka -wa zua we 'nujwe nyidi -mi, 'in na nua na 'de wee titee 'nujwezonyo 'bhisa, 'in in 'ka wa 'yi Klisu -nu nya. ²¹ 'Sa -bhloo 'de, -wa 'nia Moizu tite -yi, in -ka wa nyidi -mi, 'in na nua na 'de -maa 'bhisa, 'in, in 'ka wa 'yi Klisu -nu nya. 'In -zugba, in -yi -Lagoo tite, -we ka gbu -wa, Klisu tite na zu 'nujwe. ²² Nu, -wa ka dli 'nia 'wute, in -ka wa nyidi -mi, 'in na nua na 'de -o ka dli 'nia 'wute 'bhisa, 'in in 'ka -maa 'yi. Na 'de na nua -lu weee 'wu, wa 'de weee -yla. 'In, in 'ka tolva gbu 'wusa so weee lu. ²³ -Lagogbu 'gbu na nua gbu weee -mini le, 'in in 'ka we zuzonu 'yi.

²⁴ A -yi we 'ji nu, -gwagwanya weee -ka -gwaa mni, -gwa wa 'de weee gwaa, 'in nyime -bhlogboo bhua we 'kupu 'wu. Nu, amia -gwa 'ya 'sa, 'in a 'ka we 'kupu 'wobhu. ²⁵ -Gwagwanya -ka -gwagwie 'kpiia yi -luu tolva wa tia. We 'penie -we yia labhua wa 'ka we 'yu 'gbu, wa nua we le. 'In 'penie we'e 'bhua la, -amia 'ka we 'yu 'gbu -a nua we le. ²⁶ We -ka -ami, we 'gbu na zua -gwagwie 'yliyoo, 'in in 'ka we 'wlulapalida nyini. 'In, in 'wlu -kwligonyo, 'in 'pa -kwli 'sa -mo bhe. ²⁷ Nu, na ku na pala 'klyie 'wu, 'in in mi we -kanyo nya. -Muu yi 'wlu nyuma tolva -yla in gba -Lagogbu 'bhie, -Lago yi 'mi kwnεε -sa.

10

*Izlaelnyuma mia da bebleε wa gbuu 'wupaligbu

¹ Bheliam, in 'yibha a ligbe gbu -we ylia -amiaa dukpası -wa -yo Moizu noa zlume. Yalupupaa kpoo yabhlo zua wa 'de weee 'yliyoo, 'in wa 'de weee yia *gumunyu Zalu 'wodi.

² Wa -yo Moizu 'so -bhlo, 'in wa yia wa 'de weee batizee yalupupa -yo gumunyu lu. ³ Lililu -Lago wlaa, mu -bhlo wa 'de weee lia. ⁴ 'In 'nyu -Lago wlaa, wa 'de weee 'maa we. Nu, -Lagoo -bazle mia wa yoo kwada, nyu bhua we 'wu, 'mu wa maa. Wee -bazle mia, Klisu -wa. ⁵ 'In wa nyidi nyumaa dumadu 'ni -Lagoo dudunanoo gbu lenu, we 'gbu, wa yia tli da bebleε.

⁶ Nu, wee gbunya -mini, gbuu 'wupaligbu we -mia -amiaa -nu nya, -amiaa dli yi gbunyii 'wonyini wamia 'bhisa 'gbu. ⁷ A 'na -zeli yoyolagoo bubunya -ni, wa nyidi -nyumaa tolva 'bhisa -ni. 'In we mi celida -Lagosebhe 'wue:

«*Izlaelnyuma -dia la,

wa lia, 'in wa yia 'ma.

'Bhie, wa soa 'wu,

'in wa yia 'muna li kpokplalie nya.»

⁸ -A 'na tli -amiaa 'de mutnigbu -ni. Sa wa nyidi nyuma tolva nua, 'in nyumaa 'wlu gbu gbuu -zakpa glu -bhlo 'ya ta (23.000) yia tli 'yli -bhlogboo nya. ⁹ -A 'ni mneni -a 'ka Klisu layla, sa wa nyidi -nyuma tolva ylaa Klisu la, 'in tibhenya yia wa mu, wa yia tli. ¹⁰ A 'na 'njwunweni zo -ni. Sa wa nyidi -nyuma tolva nua, 'in tilitlee 'anzi yia wa 'bha.

¹¹ Gbunyii -mini ylia wa, we 'ka gbuu 'wupaligbu -ze tolva -nu nya gbu -wa. We mi celida, -amia -wa -gaa 'yliyoo, 'in duduu bhiahla yia cipa, we 'ka -amia 'dizu.

¹² We 'gbu, -o -ka we 'wlukusun lapupalı nu, o mi 'yiligbeda gege, o zu o 'de 'yliyoo, o yi bhli. ¹³ Nu, laylagbu -we ylia aun, we ka nyuma yli 'cin. -Lago'oo 'bhulu o weli -gu la, 'in o 'na 'ka aun 'yitide laylagbu -zilia aun njwe la, we 'ka aun yli. 'In da laylagbu -ka aun ylia yi, 'in o nyea aun 'tite a 'ka we zo 'yiligbe, 'in o nyea aun se a 'ka we kwεε 'tla.

A zu amiaa 'de 'yliyoo yoyolagoo bubuee gbegbein

¹⁴ We 'gbu, na 'talea -zonu, a vla yoyolagoo bubue gwel!

¹⁵ Nu, gbuylonya na tolva aun, 'in na gbaa da aun -yla gbu. -We na gbaa da aun -yla, amiaa 'de sisali we 'wu. ¹⁶ -Lagoo nyumaa 'nyulanwana -kopuu 'gbu -a paa -Lago fuo. -A -ka we nukpla nu 'mada -mi, we'e suslolu -a -yo Klisu 'pıon 'wuu? 'In 'floo -a didlia la, -a -ka we lida -mi, we'e suslolu -a -yo Klisu ku 'wuu? ¹⁷ 'Floo -bhlogboo, 'in -amia -Lagonyuma -zu 'wu, 'in -a mia ku -bhlogboo nya. -We ka gbu -wa, 'floo -bhlogboo -a 'de weee lia.

¹⁸ A yla Izlaelnyuma, -wa lia -Lagoo bubuludaa nume, wa -yo -Lago mi 'wusuloluda. ¹⁹ 'Lee, 'sa in 'yibhaa in 'ka gba nu, -zila -bubunume mi -lu -zonu yabhlo nya yi? Yaayu, yoyolago mi -lu -zonu yabhlo nya yi? ²⁰ -Innya! In neε aun -yla nu, -zila -we -wa 'nia -Lago

'wu -mi bubɔa, zuzu 'nyii -yla wa bubɔa we, we 'nı -Lagɔ -yla. 'In in 'nı 'yibha a -yɔ zuzu 'nyii -mi 'wusɔsloluda. ²¹ Nu, a 'nı mneni a 'ka Nyumaa -Kanyɔɔ 'kɔpu 'wu 'manɔda -mi, 'in a 'ka zuzu 'nyiii 'kɔpu 'wu 'manɔ mni. A 'nı mneni a 'ka Nyumaa -Kanyɔɔ lililu lida -mi, 'in a 'ka zuzu 'nyiii lililu lia mni. ²² 'Lee, -a 'yibha -a 'ka Nyumaa -Kanyɔɔ zenyidli 'wusɔlvu? Amia dlu nu, -amɔaa latelɔ -zi ɔɔ?

A nu -lu weee lɛ -Lagɔɔ 'ɲnumnɔwee 'gbu

²³ Nyuma tɔlvu nɛɛ: «We se mi, -a 'ka -lu weee lɛnu». Cun, -lu weee lɛnuve 'nı 'sa 'ylinani. «We se mi, -a 'ka -lu weee lɛnu», gbuɔɔnu -wa, nu, -lu weee lɛnuve'e 'temani -Lagɔnyumaa dli la. ²⁴ Nu, nyime 'na -tali ɔ 'dɛɛ zɔɔnu -bhloo da -ni. ɔ -tali nyuma -putuu -nuv da.

²⁵ Nume weee wa paa pelv lɔkɔ 'wu, a -ka we zɔ, a li we, amɔaa dli 'na dli an gbu 'wlu -ni. ²⁶ Nu, we mi celida -Lagɔɛbhe 'wue:

«Jejitape kaa dɔvɔ -yɔ we -gv -lu weee.»

²⁷ Nyime ɔ 'nia -Lagɔ 'wu -mi, ɔ -ka an la lililu -yɔ, a -ka we -yɔɲwɔnu, -we weee ɔ -ka an 'nye, a li we. Amɔaa dli 'na dli an gbu 'wlu -ni. ²⁸ 'In nyime yabhlo -ka an -yla gba, yoyolagɔɔ bubɔnumɛ -wa ni, ɔ gbaa we an -yla, -mɔɔ klaa, dli klaa, wa 'gbu, a 'na lili we -ni. ²⁹ -We na gbaa da we 'nı amɔaa dli gbu, nu, nyime -putuu dli gbu -wa.

'In in mi na 'dɛ -yla, -we na nva lɛ, lɛɛ -lu ka 'gbu nyime -putuu dli bhu we -yɔgbu 'wua? ³⁰ In -ka -Lagɔ fuo 'pa lililu -we in mia lidaa 'gbu, lɛɛ -lu ka 'gbu wa 'ka 'mi 'ɲnɔsa wee lililu -we ka 'gbu in yia -Lagɔ fuo 'paa 'gbua?

³¹ We 'gbu, a 'ka lioo, a 'ka 'maoo, a 'ka lɛo lɛɛ lɛnuoo, a nu we 'dɛ weee lɛ -Lagɔɔ 'ɲnumnɔwee 'gbu. ³² Nu, -wa -wa Zuifu, -wa 'nia Zuifu -yɔ -Lagɔnyuma, amɔaa lɛnuvbu 'na mɔɔnu wa 'yabhlogbɔɔ -ni. ³³ A nu 'mi 'bhisa: la na gva, gbu weee na nva lɛ 'wu, 'in in 'ka nyuma weee dudɔnamani. 'In -tali na 'dɛɛ zɔɔnu -bhloo da. Nyuma duuun zɔɔnuv da na tala, 'in wa 'ka gbu 'wobhu.

11

Sa -Lagɔ 'yibhaa wa -mi leglizı 'wu

¹ A 'tideli 'mi, sa na 'dɛ tidelia Klisi. ² Nu, -lu weee 'wu, a'a dlv 'mi 'wu, 'in -we weee in -slolua an, -gv a nɔa we, we 'gbu na kwalia an 'ɲni.

³ 'In in 'yibha a 'nu gbu -mni 'wu la: Klisi -wa nuɔpasuu -Kanyɔ, nuɔpasu -wa 'ɲwɔɔ -kanyɔ, 'in -Lagɔ -wa Klisi -Kanyɔ. ⁴ Nu, nuɔpasu ɔ -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, 'in ɔ -ka -Lagɔgbu -falɔpada -mi, -zugba ɔ 'wlu mi 'wuwelida, ɔ -Kanyɔ Klisi ɔ 'bhala zɔ. ⁵ Nu, 'ɲwɔɔ ɔ -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, 'in ɔ -ka -Lagɔgbu -falɔpada -mi, -zugba ɔ 'wlu 'nı 'wuwelida -mi, nuɔpasu ɔ -wa ɔ -kanyɔ, 'mɔ ɔ 'bhala zɔ. ɔ 'wlv sa 'ɲwɔɔ ɔ ka 'nyi wa kpla. ⁶ We -ka ni, 'ɲwɔɔ yabhlo'o weli 'wlu 'wu, ɔ kpla ɔ 'nyi! 'In 'nyi -gvɔɔɔ -yɔ 'nyi kplakplie -ka ɔ zɔ 'bhali, -zugba ɔ weli 'wlu 'wu. ⁷ Nuɔpasu'u weli 'wlu 'wu, ɔ mi -Lagɔɔ 'wuwlv nya, 'in mɔ 'wu wa yia -Lagɔɔ 'ɲnumnɛ -yɔ. 'In 'ɲwɔɔ 'wu wa yia nuɔpasuu 'ɲnumnɛ -yɔ. ⁸⁻⁹ (Nu, -Lagɔ 'kaa nyuma lala: nuɔpasu 'nı 'ɲwɔɔ 'wɔtla, 'ɲwɔɔ 'tlaa nuɔpasu 'wu. 'In -Lagɔ 'nı nuɔpasu lala 'ɲwɔɔ 'gbu, 'ɲwɔɔ ɔ -laa la nuɔpasuu 'gbu.) ¹⁰ We 'dɛɛ 'gbu, 'ɲwɔɔ weli ɔ 'wlu 'wu, 'anzinyaa 'gbu. Mv slolu 'yaa we nu, ɔ ka -kanyɔ.

¹¹ 'Sa we mia, 'bhie, Nyumaa -Kanyɔ 'yu 'ɲwɔɔ gbalia nuɔpasu, 'in nuɔpasu gbalia 'ɲwɔɔ. ¹² Nu, sa 'ɲwɔɔ 'tlaa nuɔpasu 'wu, 'sa -bhloo 'dɛ 'ɲwɔɔ gwalia nuɔpasu, 'in -Lagɔɔ -gbe we 'dɛ weee bhua. ¹³ A sisali -slɔ we 'wu amɔaa 'dɛ nya: 'ɲwɔɔ -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, ɔ 'nı 'wlu 'wuweli, 'lee we nani 'yili? ¹⁴ Nu, dɔvɔ -gv -lii 'dɛbhie slolua we nu, nuɔpasu -ka tlɔlo nyi 'wlu -ka, zɔ -wa, we 'nı mv? ¹⁵ Nu, 'ɲwɔɔ -ka tlɔlo nyi 'wlu -ka, ɔ 'ɲnıkwali -wa. 'In -Lagɔ ka 'ɲwɔɔ tlɔlo nyi 'nye ɔ 'wluu 'wuwelilu nya.

¹⁶ 'In nyime ɔ -ka 'yibha ɔ 'ka 'ya gbu tɔlvu -bha palı ni, nu, -amɔaa 'nı -mv bhlabhu, 'in -Lagɔɔ leglizinya 'nı 'ya -mv bhlabhu.

Nyumaa -Kanyɔɔ 'sukwee gbu

¹⁷ Nu, gbunya in 'yia -yɔ, na yia da aun -yla lapalɔa 'gbu, in 'nı mneni in 'ka aun 'ɲnikwali. Nu, amiaa 'wlugbeliɛ mia, we'e nu aun zɔzɔnu -yla ɛ, gbonyuu we nva aun -yla ɛ bhabha.

¹⁸ Tiada, wa nɛɛ 'mı -ylaɛ, a -ka 'wlugbeli, 'wɔdodoe mı ain nyidi, 'in we mı 'mı dlu nu, wee gbu -minu -zakpa -bhlo mı gbuzɔnu nya. ¹⁹ (We mı nu, 'wɔdodoe -mı ain nyidi, 'in -wa kpaɔ -Lagɔgbu -kli, wa 'ka -maa yibheli.) ²⁰ 'In a -ka 'wlugbeli, we 'nı Nyumaa -Kanyɔɔ 'sukwee liliee gbu.

(Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; Lk 22.14-20)

²¹ 'In a -ka 'wlugbeli 'sukwe gwe, -ɔ -ka -mı kwe ɔ puloa la, 'in ɔ bhua ɔ 'dɛɛ 'sukwe 'wu, 'in ɔ lia we. ɲwɔ mı tɔlva 'bhada, -zugba tɔlva bhali -maa 'dɛ nu. ²² 'Lee, a 'nı amiaa 'dɛɛ -budunya -ka a 'ka we zɔ lilii, 'in a 'ka we zɔ nu 'manu? Yaayu, -Lagɔɔ leglizı a tlilıa 'ylila yı? 'In amiaa -Lagɔbhelia 'nıa -lu -ka, 'ma a 'yibhaa a 'ka zɔ 'bhali yı? Sa a 'yibha in gba aun -yla? In kwali aun 'ɲnu? -Cınya, in 'nı cı mneni in 'ka aun 'ɲnikwali gbu -mı 'wu.

²³ Nu, -we Nyumaa -Kanyɔɔ -slolua 'mı, 'in in -slolua aun mu nı: sabɔ, da wa 'kaa Nyumaa -Kanyɔɔ -Zezu kpa, ɔ 'bhua 'floo 'wu, ²⁴ ɔ 'paa -Lagɔ fuo, ɔ yia wee 'floo ladıdı, 'in ɔ nɛɛ: «-We mia da, na ku -wa, 'mı in wlaa amiaa 'gbu. A li wee 'floo -mı, 'in a 'ka 'mı ligbeda -tu bhla weee nya.» ²⁵ Wa bhıa lilie, -Zezu yı 'yaa wa nu -kɔpu yoo 'nye. 'In ɔ nɛɛ: «Wee 'kɔpu -mı -wa -Lagɔ -yɔ nyuma 'sɔɔ *'wɔsuslolue -lolu, -we ka 'gbu na 'pıɔn yia jite. Bhla weee nya a -ka we nukpla nu 'mada -mı, a -tu 'mı ligbeda.» ²⁶ Nu, sa a lia 'floo -mı -bhlo, 'in sa a maa 'kɔpu -mı nukpla nu -bhlo, -zugba Nyumaa -Kanyɔɔ tıtlıgbu a mı gbada tıklı, 'in ɔ 'ka 'saa yi.

²⁷ We 'gbu, nyıme -ɔ -ka Nyumaa -Kanyɔɔ 'floo li, 'in -ɔ -ka ɔ 'kɔpu -mı nukpla nu 'ma sa 'nyuu sa, -zugba ɔ 'dɛ ɔ dıa Nyumaa -Kanyɔɔ -ku -yɔ ɔ 'pıɔn gbu 'wlu. ²⁸ Nu, -ɔ -ka -mı, ɔ bhı ɔ 'dɛɛ nɔnɔbhı 'yliyɔ la 'nanı, 'bhie, ɔ 'ka 'floo -mı li, 'in ɔ 'ka 'kɔpu -mı nukpla nu 'ma. ²⁹ Nu, nyɔɔ -ka 'floo -mı li, 'in -ɔ -ka 'kɔpu -mı nukpla nu 'ma, -zugba ɔ 'nı Nyumaa -Kanyɔɔ kuu gbu 'wɔsısalı sayı, ɔ 'dɛ ɔ dıa gbu 'wlu. ³⁰ We 'gbu, guzunya -yɔ 'kukunya -zua aun glaa, 'in nyuma duun yia tlı ain nyidi. ³¹ -A -ka -amiaa 'dɛɛ nɔnɔbhı 'yliyɔabhı 'nanı, -a 'nı mneni -a 'ka -Lagɔɔ nyumaa -yɔgbı 'wɔbhıbhıe ɲwe -bho. ³² Nu, Nyumaa -Kanyɔɔ -ka -amiaa -yɔgbı 'wɔbhıda -mı, 'in ɔ -ka -aun gbısloluda -mı nı, wa yı -aun -kası 'wɔpa dudugı -nyuma nyaa gbu -wa.

³³ We 'gbu, na bheliaun, da a -ka 'wlugbeli a 'ka Nyumaa -Kanyɔɔ 'sukwe li, a wɔwı. ³⁴ Nu, ɲwɔ -ka nyıme -mɔmɔ 'bhada -mı, ɔ li ɔ 'dɛɛ -budıwɛɛ, 'in a -ka 'wlugbeli a yı amiaa 'dɛ -Lagɔɔ nyumaa -yɔgbı 'wɔbhıbhıe -gı -lalı.

Da in -ka -mɔ amiaa -gbɛ nyı, 'bhie, in 'ka gbu pnınya -mı gba.

12

Zuzu 'Pɔpa wlawlı

¹ -Slɛn, bheliaun, -li Zuzu 'Pɔpa wlaa, in 'yibha a yibheli we sazɔnu sa. ² A -yi we 'ji nu, da a 'nıa -slɔ -Lagɔ 'wu -mı, amiaa 'dɛ a tidea 'yi, yoyolagɔnya'a gbaa, we 'bilanɔnve nya. ³ We 'gbu, in nɛɛ ain -ylaɛ: nyıme -ɔ -ka -Lagɔɔ Zuzu 'wu -ka, ɔ 'nı mneni ɔ 'ka gbɛ: «Mɛ kpa -Zezu», 'in nyıme yabhlogbɔɔ 'nı mneni ɔ 'ka gbɛ: «-Zezu mı Nyumaa -Kanyɔɔ nya!» 'mı ɔ 'nı Zuzu 'Pɔpa 'wu -ka.

⁴ -Lagɔɔ Zuzu wlawlı -zu 'wu, 'in -Lagɔɔ Zuzu -bhlogbɔɔ wlaa we 'dɛ weee. ⁵ Nu, -Lagɔɔ libhoo 'yılı -zu 'wu, 'in Jejitape -bhlogbɔɔ, mɔ -yla -a nva we 'dɛ weee. ⁶ Nu, -Lagɔɔ libhoo -zu 'wu, 'in ɔ -Lagɔɔ 'dɛbhlogbɔɔ nva we 'dɛ weee ɛ nyuma weee 'wu.

⁷ -ɔ -ka -mı -Lagɔ ka ɔ wlawlı -mɔ 'nye, -mɔ 'ka -Lagɔɔ Zuzu 'tıtɛ -slolu. 'In -mı mı nyuma weee zɔzɔnu 'yıyılı nya. ⁸ Nu, -Lagɔɔ Zuzu nyɛa nyıme yabhlo gbagbıe gbyıloo sɔlv, 'in ɔ Zuzu -bhloo dɛ nyɛa -gıdu gbagbıe, nyuma 'ka -Lagɔ yibheli. ⁹ 'In ɔ Zuzu -bhloo dɛ nyɛa nyıme yabhlo dıızıve, mɔ -bhloo dɛ nyɛa -gıdu guzunya jıpejıpe se. ¹⁰ Nu, ɔ Zuzu nyɛa 'yabhlo gwɛdıgbı lɛnu se, mɔ nyɛa 'yabhlo -Lagɔgbı -falpapıe se, mɔ nyɛ 'yaa 'yabhlo yoyozuzu -yɔ Zuzu 'Pɔpa 'wɔsısalı se. 'In mɔ nyɛa 'yabhlo wɛlı

-putunyaa gbagba se, 'in mō nyēa -gudu wee weli -minu 'jigbagbiee se. ¹¹ Nu, ɔ Zuzu -bhloo de nua we 'de weee le. 'In sa ɔ 'yibhaa, 'sa ɔ nyēa nyuma -bhlo -bhlo -Lagoɔ wlawlalu -bhlo -bhlo -bhlo.

Ku -bhlogbɔɔ 'lali duun

¹² Nu, nyumεε ku -bhlogbɔɔ, 'in we 'lali duun. Wee 'lalinya -zu 'wu, 'in we nua ku -bhlogbɔɔ le. 'Sa -bhloo 'de Klisi mia. ¹³ Nu, Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifoo, galı -yɔ nyuma -zɔnvoo, wa ka -a 'de weee batizee Zuzu -bhlogbɔɔ nya, 'in -a 'ka ku -bhlogbɔɔ -zε. -Lagoɔ ka ɔ Zuzu -a 'de weee yeli.

¹⁴ 'In we 'ni 'lali -bhlogbɔɔ ku ka, nu, we 'lali -zu 'wu. ¹⁵ Bhu -ka yaa gba: «Nu, in 'ni sɔ, we 'gbu, in 'ni kuu -nu nya -mi», -muv 'gbu we 'nia kuu 'lali yi? ¹⁶ 'In yukwli -ka yaa gba: «Nu, in 'ni 'yliya, we 'gbu, in 'ni kuu -nu nya -mi», -muv 'gbu we 'nia kuu 'lali yi? ¹⁷ Ku -kpabhie -ka yaa 'yliyaa 'dekpua nya -mi, sa we 'ka 'nua? 'In we -ka yaa yukwli 'dekpua nya -mi, sa we 'ka ηne 'nua? ¹⁸ 'In sa -Lagoɔ 'yibhaa, 'sa ɔ zua kuu 'lali we -yɔ -bhlo -bhlo. ¹⁹ We -ka yaa nu, we 'de weee mi 'lali yabhlogbɔɔ nya, -zugba da kuu -kpabhie mia? ²⁰ Nu, kuu 'lali -zu 'wu, 'in ku -bhlogbɔɔ.

²¹ Nu, 'yliya 'ni mneni we 'ka gba sɔ -ylaε: «In 'ni -na gbu -ka!» 'In 'wlu 'ni mneni we 'ka gba bhunya -ylaε: «In 'ni amiaa gbu -ka!» ²² Kuu 'lalinya -a yia -yɔ nu, we yɔlv 'wu, we gbu -sua 'wu bhabha kuu -nu nya. ²³ 'In kuu 'lalinya -a yia -yɔ nu, we 'ni 'nuηwe -zɔ sa -mi, 'mu -amia zua 'nuηwe bhabha. 'In kuu danya wa'a 'yia -yɔ, -muv -amia zua sazɔnv sa. ²⁴ Nu, kuu 'lalinya wa yia -yɔ, -muv sazɔnv saa zuzve 'ni gbu 'wu -ka. Nu, -Lagoɔ ka ku lenv 'lalinyaa 'ylilijlie nya, 'in we 'lalinya 'nia 'nuηwe -zɔ sa -mi, ɔ yia we 'nuηwezuzve 'kadu 'nye. ²⁵ Nu, we -ka 'sa -mi, 'wudodoe 'ni kuu 'lalinya nyidi -mi. 'In zuzlv wee 'lali zuzlva 'nanuv. ²⁶ Nu, kuu 'lali yabhlo -ka siada -mi, we 'de weee sia dabudu, 'in wa -ka 'lali yabhlo 'ηnikwali, we 'de weee -yɔ we lia 'muna dabudu.

²⁷ Nu, amia, Klisu ku a -mia. 'In wee kuu 'lali a -mia -bhlo -bhlo. ²⁸ Nu, leglizı 'wu sanεε 'sa -Lagoɔ palia nyuma la: tiada, -Zezuu tietienya ɔ palia la, we 'sɔnv nya ɔ palia *-Lagoɔgbv -falıpanya la, we tanv nya ɔ palia -Lagoɔgbv -slolunya la. -Muv 'bigv gwedıgbv lenunya, 'bhie guzunya jipenya -yɔ nyumaa 'wusanya, we -yɔ nyumaa 'yugalunya. 'In nyuma -wa gbaa weli -putunya wa 'nia -yi, ɔ yi 'yaa -maa lapali. ²⁹ Nu, wa 'de weee 'ni -Zezuu tietienya, wa 'de weee 'ni -Lagoɔgbv -falıpanya, wa 'de weee 'ni -Lagoɔgbv -slolunya, wa 'de weee 'ni gwedıgbv lenunya! ³⁰ Wa 'de weee 'ni guzunyaa jipenya, wa 'de weee 'ni weli -putunya wa 'nia -yii gbagbanya, 'in wa 'de weee 'ni wee welynı -minu 'jigbanya!

³¹ 'In, -Lagoɔ wlawlali 'yia -we -zia -bha 'wu, amiaa dli nyini we 'wu.

Nu, -slεen, 'yloogbv nanıa 'yli -we -zia -bha 'wu, 'mu na yia aın 'kluslolu.

13

Zεkalıdlı

¹ 'In, in -ka mneni in 'ka nyumaa weli gba, 'in 'debhie in 'ka 'anzunyaa weli gba, in 'ni nyumaa zekalı ni, -zugba in 'wlv sa netε wa mia bhıda 'tıtεε, we weli -yɔ -lili gbɔɔn weli.

² 'In, in mneni in 'ka -Lagoɔgbv -falı 'pa, in mneni in 'ka zizelu weee yibheli, 'in, in 'ka we 'de weee 'wulanv, in mneni in 'ka dli 'kadu zv, -we 'kaa -gɔgɔ 'kadı dawulasalı, 'in, in 'ni nyumaa zekalı, -zugba in 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mi. ³ In -ka mneni in 'ka na zuzɔnv weee ηwɔbhanya 'wıladlılı, 'in in 'ka na ku wla wa 'ka we sieoo, in 'ni nyumaa zekalı, -zugba in 'na 'ka -lu yabhlogbɔɔ we 'wu 'yi.

⁴ -ɔ -ka zekalıdlı -ka, ɔ dlıtıe, zuzɔnv ɔ nua le, ɔ dlu nyini nyumaa -lu 'wu zenı sa, ɔ ɔ -slolu ɔ 'de, 'in ɔ ɔ 'ylimanı ɔ 'de. ⁵ -ɔ -ka zekalıdlı -ka, ɔ ɔ nv zıbhalı gbu le, ɔ ɔ -talı ɔ 'debhlogbɔɔ zuzɔnv da, ɔ ɔ 'pa 'ce, ɔ ɔ dli nyumεε gbεgbεın gbu dlu la. ⁶ -ɔ -ka zekalıdlı -ka, -we 'nia -mi tiklu, ɔ ɔ li we 'muna, nu, gbuzɔnv gbv 'muna ɔ lia. ⁷ -ɔ -ka zekalıdlı -ka, nyumaa -yɔgbv ɔ tia 'wu, gbu weee ɔ zua dli -gv, gbu weee ɔ dia dli 'wu, 'in ɔ slılvı gbu weee 'wlv zɔ la.

⁸ Zεkalıdlı 'na 'ka cı labhıa, -Lagoɔgbv -falıpapıe yia labhıa, weli -putunyaa gbagbie yia 'yılıgbea, 'in -luyılo 'ka labhı. ⁹ Nu, -amiaa -luyılo 'ni gbada -mi, 'in -amiaa -Lagoɔgbv

-falıpapıe 'nı gbada -mı. ¹⁰ Nu, 'yılı -we ka zlı -we mia gbada -ka yi, -we 'nıa gbada -mı, 'ın -muv bhva la.

¹¹ Nu, da ın mia zlıme 'yislakpile nya, 'yislakpile 'bhisa na gbaa, 'yislakpile 'bhisa na pupalia 'wlukvun la, 'yislakpile 'bhisa na sısalta gbu 'wu. 'In da ın -zea 'yiligweladolunyö, ın yia 'yislakpilee lenvgbu 'bibhu. ¹² Nu, -zeen, -li -a 'yia -yö 'wluluu, we 'wlv sa 'yigulabhu -vligni 'wu -a yi we -yö. 'In -yö -a yia 'yiyia kpëen kpëen wee 'yılı nya. Nu, -zeen, na -luyilo 'nı gbada -mı, 'ın wee 'yılı nya -Lagö na yia yibhelia kpëen kpëen, sa ö 'de -yia 'mı, 'sa.

¹³ -Sleen, wee -li ta -mını mı la: dlızuvve, dlıwudıdıe, zekalıdı. 'In wee -li weee -mını glaa, -we 'yilia, mv -wa zekalıdı.

14

Zuzu 'Pupaa wlawlali

¹ A -tali nyumaa zekalıdı da tia. Amıaa dlı nyını 'ya Zuzu 'Pupaa wlawlali 'wu. 'In -we amıaa dlı 'kaa 'wonyını bhabha mv -wa -Lagögbuv -falıpapıe. ² Nu, weli -putu wa 'nıa -yi, nyume ö -ka we gba, ö 'nıa nyuma -yla gbu gba, -Lagö -yla ö gbaa gbu. -We ka gbu -wa, nyume yabhlogböö 'nı we 'wula. -Lagö Zuzuu 'tite nya ö gbaa gbuzönnya mı zizeda.

³ Nu, ö paa -Lagögbuv -fali, nyuma -yla ö paa we, 'ın ö 'ka wa dlızuvve -gupalı, ö 'ka wa 'kvaylipa, ö 'ka wa dlı -belv -yöpalı. ⁴ Ö gbaa weli -putunya, ö 'dee dlızuvve ö palı -gv, 'ın ö paa -Lagögbuv -fali, leglızi weee dlızuvve -möö palı -gv.

⁵ In 'yibha nu, a 'de weee gba weli -putunya, 'ın -we ın 'yibhaa 'ya bhabha mv -wa nu, a 'pa -Lagögbuv -fali. Nu, ö paa -Lagögbuv -fali, ö 'yılı ö -zi ö gbaa weli -putunya. 'Mv nyume yabhlo -ka mneni ö 'ka weli -putunya ö gbaaa 'ji gba, -muv 'kaa leglızi weee dlızuvve -gupalı. ⁶ 'In -sleen bheliaın, ın -ka yaa amıaa -gbe yi, 'ın ın 'ka aın -yla weli -putunya gba, 'ın -lu -Lagö -slolua 'mı 'klu, we yi -luyilooö, -Lagögbuv -falıpapıeö, we -yö -Lagögbuv slolueö, ın 'nı aın -yla we gba, zuzönv -muv ın nu aın -yla lea? ⁷ -A 'pa -slö lıvbhlılı dlı -gv, sa legle -yö -pete 'bhisa: we -ka we weli 'nı -yöbhıbhılda -mı -bhlo -bhlo, we -ka bhılda -mı, sa wa 'ka we bhıbhıwelu 'wosısalıda 'yia? ⁸ We -ka nu, tv legle 'nı gba 'nanuv, nyö 'ka lamnazi, 'ın ö 'ka tv gva mıa? ⁹ Nu, 'sa -bhlokpade we mı amıaa -nu nya! A -ka weli -putunya gbada -mı, a 'nı we 'wıylelı 'nanuv wa 'ka we 'wulanv, -zugba amıaa welnıya a mı kwnee 'pada. ¹⁰ Nu, weli 'yılı -bhlo -bhlo -zu dudugv, 'ın we 'yabhlogböö nyume 'e 'nıa 'wula, we 'nı -mı. ¹¹ Nu, weli -we 'ın 'nıa 'wula, nyume ö -ka we 'mı -yla gba, ın mı lakpayu nya -möö -gbe, 'ın -möö mı lakpayu nya na -gbe. ¹² 'Sa -bhlokpade we mı amıaa -nu nya, amıa -wa 'yibhaa -Lagö Zuzuu wlawlali, -we 'kaa leglızi dlızuvve -gupalı mı, a -tali we da bhabha, 'ın a 'ka we 'yılı duun.

¹³ We 'gbv, nyume ö gbaa weli -putu, ö bhıbhıe -Lagö, 'ın ö 'ka wee weli 'bhıti, weli -we wa nıa 'wula, we 'wu. ¹⁴ Nu, ın -ka -Lagö bhıbhıe -mı weli -putu 'wu, -zugba na dlı mı -Lagö bhıbhıe, 'ın na 'ylimnee 'nı lubho yabhlogböö nıda -mı. ¹⁵ 'In sa ın 'ka nıa? 'In -Lagö na yia bhıbhıe na dlı nya, 'ın ın 'ka 'ya ö bhıbhıe na 'ylimnee nya. -Lagölv na yia bhıa na dlı nya, 'ın ın 'ka 'ya we bhı na 'ylimnee nya. ¹⁶ -In -ka -Lagö fuo 'pa na dlı -bhlogböö nya, nyume -kpva ö -dıa -Lagönyuma nyıdı la, ö 'nı -na -Lagö fuo -pa weli 'wulanv, 'lee, sa ö 'ka gba «*-Amenı!» wee fuo -pa -weli -mını daa? ¹⁷ Gbuzönv -wa, -Lagö -na pa fuo 'nanuv, nu, we'e palı -na -libheyı dlızuvve -gv.

¹⁸ -Lagö na paa fuo, nu, weli -putunya na gbaa, ın -zi a 'de weee 'wu. ¹⁹ Nu, -Lagönyuma -ka 'wıgbelı, ın 'yibha ın 'ka weli gö gbu gba weli wa nıa 'wula, we 'wu, 'ın ın 'ka 'ya nyuma -putu gbu -slolu, -muv nanı 'yılı -muv -zi gbuv gö 'wlu glv 'sö 'wlu kugbua (10.000) gbagbe, weli -putunya 'wu.

²⁰ Nu, bheliaın, a 'na -zeli 'yislakpile amıaa lenvgbunya 'wu -nı. We -ka gbonyuuu lenv da, a -ze 'nyenyeyua. 'In amıaa lenvgbunya 'wu, a -ze 'yiligweladolunya. ²¹ We mı celıda tıtee 'sebhı 'wıe:

«Jeıtape nee:

«Nyuma -wa gbaa weli -putunya,

wa gbegbɛn na yia 'plɩa,
 'in in 'ka Izlaɛlɩnyuma -yla gbv gba.
 'Lakpanyaa ɲwe nya na yia wa -yla gbv gbaa.
 'In 'dɛbhiɛ wa 'nɩa 'mɩ yukwli pɩlva yi.»

²² Nu, wɛli -putunyaa gbagbiɛ mia, gbvɩ 'ylislolue -wa, nyuma -wa 'nɩa -Lagɔ 'wu -mɩ -yla. We 'nɩ -lu yabhlogbɔɔ nya -mɩ -Lagɔnyuma 'yliya 'wu. 'In -Lagɔgbvɩ -falɩpapɩɛ mia, gbvɩ 'ylislolue -wa, -Lagɔnyuma -yla. We 'nɩ -lu yabhlogbɔɔ nya -mɩ nyuma -wa 'nɩa -Lagɔ 'wu -mɩ 'yliya 'wu. ²³ Sabhisa, leglizɩ weɛ gbelia 'wlu, wa yia wɛli -putunya gbagbiɛ bhli, -de nyuma -kpɩvaa, -de nyuma 'nɩa -Lagɔ 'wu -mɩ ma pla aun lɩv, wa 'nɩa gbaa yi nɩ, -sabhe mɩ aun 'wluu? ²⁴ We -ka nɩ, a 'dɛ weɛ mɩ -Lagɔgbvɩ -falɩpada, -de nyumɛ 'nɩa -Lagɔ 'wu -mɩ mɔɔ, -de nyumɛ kpɩvaa, mɔ pla aun lɩv, -we weɛ ɔ 'nɩa, we 'gbv ɔ yibhelia ɔ gbvnyuu. 'In -we weɛ ɔ 'nɩa, mɩ yia ɔ -yɔgbv 'wɩbhua. ²⁵ 'In -we weɛ mia ɔ dli zɔ zizeda, zli 'klv we yia 'tlaa, 'in ɔ 'ka 'wlu lagbli, ɔ 'ka -Lagɔ bubɔ, 'in ɔ 'ka gbaɛ: «Cɩn, -Lagɔ mɩ aun nyɩɩ gbuzɔnɩ sa.»

Leglizɩ lɛnɩvɔ

²⁶ Nu, bheliaɩ, sa -a 'ka we nɩa? Da a -ka 'wlugbeli, a -ka leglizɩ lɛnɩvɔ -mɩ, amɩaa 'yabhlo mneni ɔ 'ka -Lagɔlɩv bhli, 'in -gɩvɩ 'ka nyuma -slolu, -li mia zizeda -gɩvɩ 'ka we 'bhlesa, 'yabhlo 'ka wɛli -putunya gba, 'in -gɩvɩ 'ka we 'ji gba, nɩ, -mɩv weɛ yia -Lagɔnyuma -yɔbɛa, 'in wa dliɩzɩvɛ 'ka -gɩvɩ. ²⁷ 'In nyumɛ -ka wɛli -putunyaa gbagbiɛ bhli, nɩ, nyuma 'sɔ, nyuma ta nɩ 'sa -bhlo -bhlo, 'in wɛlɩnya wa gbaa nyumɛ yabhlo 'ka we 'ji gba. ²⁸ Nu, -we wa gbaa, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɩ -mɩ ɔ 'ka we 'ji gba, -zugba wa 'mɩ ɲwe leglizɩ -zejila 'wu. -ɔ -ka -mɩ, ɔ gba ɔ 'dɛɛ dli zɔ, ɔ 'dɛ -yla, we -yɔ -Lagɔ -yla. ²⁹ We -ka -Lagɔgbvɩ -falɩpanya, -de nyuma sɔɔ, -de nyuma taa, -maa gba, 'in -we wa gbaa, nyuma tɔlva sisali we 'wu. ³⁰ 'In nyumɛ yabhlo -ka -bha -mɩ, -Lagɔ -ka ɔ gbv yabhlo 'klɩslolu ɔ -ka we gbada -mɩ, -ɔ mia gbada tia -mɔɔ 'mɩ ɲwe. ³¹ A 'dɛ weɛ mneni a 'ka -Lagɔgbvɩ -fali 'pa 'bɩla -bhlo -bhlo, 'in we 'ka nyuma weɛ -slolu, 'in we 'ka wa dli -bɛlɩ -yɔpali. ³² Nu, -wa paa -Lagɔgbvɩ -fali, wa -yi gbvɩ -falɩpapɩɛ kpa sa. ³³ Nu, -Lagɔ 'nɩ gbv bidi -bidi bidii lɛnɩ -Lagɔ, 'wɩtɩvɛ -dliɩɔɔ -Lagɔ -wa.

We 'gbv, sa wa nɩa we leglizɩ weɛ 'wu -Lagɔnyuma weɛ nyɩɩ, we -mɩ 'sa. ³⁴ Nu, leglizɩ -ka 'wlugbeli 'ɲwɩ 'mɩ ɲwe, wa 'nɩ wa gbagbiɛ 'yoo 'nyɛ. 'Sa Moizu tite gbaa, wa zɩ nukpasia 'nɩɲwe. ³⁵ 'In wa -ka 'yibha wa 'ka gbv yabhlo 'wulanɩ, wa 'yibha wa 'lowlia we la -budɩɲweɛ. 'ɲwɩ 'ka leglizɩ -zejila 'wu wɛli 'wɩbhɩ ɔ 'ka gba, we 'nɩ 'yilinani.

³⁶ 'Lee, amɩa dli, amɩaa -gbɛ -Lagɔwɛli dɩɩa gwe yi? Yaayɩ, amɩaa 'dɛ -bhlogbɔɔɔ -gbɛ we nyɩa yi? ³⁷ We -ka, nyumɛ yabhlo ka we 'wlukɩvɩ lapɩpali nɩ, -Lagɔgbvɩ -falɩpanyɔ ɔ -mia nɩ, 'in Zuzu 'Pɩpaa wlawlalu nya ɔ nɩa gbɩnya lɛ nɩ, ɔ yibheli we 'ji nɩ, -we na cɛɩa da aun 'wu, Jejɩtapɛɛ tite yabhlo -wa. ³⁸ 'In nyumɛ -mɔmɔ 'nɩ we 'wɩyibheli, -Lagɔ 'nɩ cɩ -mɔɔ -yi: wa 'na pɩlɩ -mɔɔ yukwli -nɩ.

³⁹ We 'gbv, na bhelia, amɩaa dli nyɩi -Lagɔgbvɩ -falɩpapɩɛ 'wu bhabha. 'In a 'na -klolu nyuma -tɔlva wɛli -putunyaa gbagbiɛ -nɩ. ⁴⁰ Nu, a nɩ we 'dɛ weɛ lɛ sazɩnɩ sa, 'in we -mɩ 'cɛ 'cɛ.

15

Klɩsɩ tɩtɩɩnya lɩv 'wɩsɔsvɛ

¹ Bheliaɩ, -Lagɔgbvɩ in gbaa aun -yla, a ɲwnua -yɔ, 'in a mɩ 'yaa -slɛɛn da -yɔlanɛda, we 'gbv na saa amɩaa dli glu. ² Sa in gbaa weɛ -Lagɔgbvɩ -mɩnɩ aun -yla a -ka 'sa we -gu nɔ, 'in we puea aun, 'mɩ we 'nɩ -mɩvɩ, -zugba amɩaa dliɩzɩvɛ mia, bhe -wa.

³ Gbɩ -we wa -slolua na 'dɛ, 'mɩ in -slolua aun tia, mɩ -wa nɩ: Klɩsɩ ka tɩ -amɩaa gbɩnyuu 'gbv, sa -Lagɔsɛbhɛ gbaa zɩmɛ we, 'sa. ⁴ 'In wa faa ɔ gbawla 'wu, we 'yɩ tanɩv zli ɔ yia tɩtɩɩnya glaa 'wɩsɔ, sa -Lagɔsɛbhɛ gbaa zɩmɛ we, 'sa. ⁵ ɔ -slolua ɔ 'dɛ *Sefasi 'klv, 'bhie, ɔ yia ɔ 'dɛ ɔ tɩtɩɩnya kugbua lɛ 'sɔ 'klɩslolu. ⁶ -Mɩv 'bɩgv, -Lagɔbhelia -wa zia nyumaa 'wlu 'sɔ glv gbv -gu, ɔ yia wa 'klv 'tɩlɩ dabɩvɩ. Nu, wa duun -ga 'yɩyɩɔ -slɔ, 'yabhlo -bhlo tɩa.

⁷ -Muv 'bigv, o yia *'Zake 'klvtlali, 'bhie, o yi 'yaa tietienya weee 'klvtlali. ⁸ We bhialida, wa 'de weee nu 'bigv, o yi 'yaa -ami 'klvtlali, -ami 'wlva 'yu -o ka gwale 'tlali o 'nyaa.

⁹ Nu, -Zezuu tietienya glaa -ami -wa wa 'kienyile, in 'ni 'debhie -gbolu we 'klu -ka wa 'ka 'mi la -Zezuu *tietienyo, -we ka gbu -wa, in ka leglizi 'klyie 'wupalı. ¹⁰ 'In, sa in mia -zeen da, -Lagoo 'nani nya in mi 'saa. 'In wee o 'nani o nva 'mi 'wu, we 'ni 'wutu bhe: -we ka gbu -wa, lubho in nva, we -zi -Zezuu tietienya weee. We 'ni -ami nu wee lubho, -Lagoo 'nani sua 'mi, 'in na nva we. ¹¹ Nu, we 'ka -ami -zeoo, we 'ka wamia -zeoo, -Lagogbu -a mia gbada, 'in a nwnua -yo, mu mia de.

-Lago yi 'yaa -amia 'wobhua tltlnya glaa

¹² Nu, -Lagogbu -a gbaa da ain -yla, -a nee ain -yla Klisi ka 'wuso tltlnya glaa. 'In sa amiaa lu -nyuma -bhlo -bhlo 'ka gba tltlnya 'ni mneni wa 'ka tltlie lu 'wuso? ¹³ We -ka nu, tltlnya'a -so 'wu tltlie lu, -zugba Klisi 'ni tltlie lu 'wuso. ¹⁴ We -ka nu, Klisi 'ni tltlie lu 'wuso, -zugba -Lagogbu -a gbaa da ain -yla, gbu -kpva -wa. 'In amiaa dlizuzve mi 'yaa gbu -kpva nya. ¹⁵ We -ka nu, tltlnya'a -so 'wu tltlie lu 'pien ni, -zugba -Lago -a zolva yo -yo. -We ka gbu -wa, -a ka gba nu, -Lago ka Klisi 'wobhu tltlie lu. 'In -zugba o 'ni we lenu. ¹⁶ We -ka nu, tltlnya'a -so 'wu tltlie lu, -zugba Klisi 'ni tltlie lu 'wuso. ¹⁷ We -ka nu, Klisi 'ni 'wuso tltlie lu, amiaa dlizuzve mi klo nya, -zugba a mi -slo mnoda amiaa gbunyii lu. ¹⁸ We -ka 'sa -mi, -wa weee tlia, -zugba wa mi Klisi 'wu, -maa ka mno. ¹⁹ We -ka nu, dudu -muni -gvu 'pipee -bhlogbooo 'gbu, -a di Klisi dli 'wu, -zugba nyazinya -a -mia bhabha nyuma weee nyidi.

²⁰ Nu, Klisi ka 'wuso tltlnya lu, gbuzonu -wa. Klisi -saa 'wu tia tltlnya glaa 'bhie, tltlnya tolva 'kaa 'wuso tltlie lu. ²¹ Nu, sa tltlie yia la nyume yabhloo gbegbein, 'sa -bhloo 'de tltlnyaa 'wusove tltlie lu yia la nyume yabhloo gbegbein. ²² Sa nyuma weee -wa nea *-Adan -yo la, wa tlia, 'sa -bhloo 'de nyuma weee -wa nea Klisi -yo la, -maa yia 'yliyogagie 'yia. ²³ Nu, -o -ka -mi o ka onu -galida, Klisi -galia nyuma weee 'yu, Klisi -saa 'wu tia tltlie lu. -Muv 'bigv, -wa -wa Klisu -nu, zli o yia yia, -maa yia tltlie lu 'wuso o 'bi ten. ²⁴ -Muv 'bigv, dudu yia labhua: zuzu 'nyuu nyumaa -gugalie klaa, we se klaa, we -yo we 'tite, Klisi yia we 'de weee lasaa, 'in nyumaa 'wlulapile o yia Dide -Lago yoo 'nyea. ²⁵ We mi nu, Klisi pili nyuma 'wlu la tiklu, 'in -Lago 'ka o tonyuma lu, 'in o 'ka wa o bhv zo lasulu. ²⁶ Nu, tonyumee 'wobhlolonu -o -Lago 'kaa lasa, mu -wa tltlie. ²⁷ Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wve:

«-Lago ka o bhv zo -lu weee lasulu.»

'In -we mia tiklu, mu -wa nu, -Lago -o slulva Klisu bhv zo wee -lu weee la, -moo 'ni wee «-lu weee» glaa -mi. ²⁸ Nu, -Lago -ka Klisi zo -lu weee lasulu, 'in -Lagoo 'Yu -o -Lago slulva -lu weee zo la, 'in -moo slulva -moo 'de -Lago zo la. Sanee 'sa -Lago yia -lu weee 'wlulapila kpeen kpeen.

²⁹ Nu, nyuma -tolva gbaa wa batizee wa tltlnyaa 'bi 'wu, lee -lu wa 'ka we 'wu 'yia? We -ka nu, tltlnya'a -so 'wu tltlie lu gbuzonu sa, lee -lu ka 'gbu waa nyuma -mani gba wa batizee wa tltlnyaa 'bi 'waa?

³⁰ 'In -amia, lee -lu ka 'gbu -a palı -amiaa 'de 'ylo nyume -bha -lu 'yu bhla weee nya? ³¹ Bhelian, in mi tltlie 'yu 'yli weee zli. Na 'de na ylimania amiaa 'gbu -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'wu: we 'dεε 'gbu na gba 'saa. ³² We -ka dudu -gvu -lii 'yiyiee 'gbu, in yi tu gv -fliinuma nya Efezigbe nukple, lee -lu in 'ka we 'wu 'yia? We -ka nu, tltlnya'a -so 'wu tltlie lu, 'in -a gbaa nyuma tolva 'bhisae:

«-A li, -a 'ma, nu,
cızı tlia -a yia.»

³³ A zo amiaa 'de 'yliyoo, nu, «'talea 'nyii kwaa nyume gbonyuu lenve lu.» ³⁴ A yili amiaa 'de 'wu lu, sa we nania 'yli, 'sa. 'In a 'na nnuv gbonyuu le -ni. Nu, ain glaa nyuma tolva 'ni -Lago -yi. -We na gbaa da, amiaa zobhaligbu -wa.

Ku -saa 'wu tltlie lu, sa we mia?

³⁵ 'In nyume yabhlo yia layibhaae: sa tltlunya 'ka 'wusɔ tltlie lva? 'In ku -mumu wa 'ka -ka? ³⁶ -Gowotonyɔ, -in pupali -slɔ 'wlukvɔn la, -in 'nı we 'ji -yi nu, -lu -na glva, we ka tli 'bhie, we mia. ³⁷ -Luu 'ya -kpva -na glva, -de 'mnɔyaa, -de glvglv -luu 'ya -putuu, mu -wa, we 'nı -we mia 'cin, 'mɔ -na glv. ³⁸ -Muv 'bigv, ku -we nania -Lagɔ dɔdɔ, 'mɔ ɔ nyea glvglv -lu. 'In -luu 'ya -we -ka -mı -muv ka -muv 'dɛɛ ku. ³⁹ 'Yliyɔgalu weee 'nı yıce -bhlo -ka: nyuma ka -maa nɔv yıceɛ sa, 'in nıma kaa -muv nɔv yıceɛ sa, 'zianya ka -muv nɔv yıceɛ sa, 'in zibhinya kaa -muv nɔv yıceɛ sa. ⁴⁰ Yalı -lii ku mı 'ya, 'in dɔdɔ -gv -lii ku mia. Yalı -lii 'ylinanɔ ka we 'dɛɛ sa, 'in dɔdɔ -gv -lii 'ylinanɔ ka -muv 'dɛɛ sa. ⁴¹ 'Ylvɔ 'pɔpɔv mı we 'dɛɛ sa, 'cuv lile mı we 'dɛɛ sa, -zɛlu lile mı we 'dɛɛ sa, 'in 'debbie wee -zɛli glaa we lile zizli 'wɔ.

⁴² 'Sa -bhlokpade we mia tltlunyaa tltlie luv 'wusɔ gbu nya. Nyume -ka tli wa -ka ɔ 'bhlu, zɛn ɔ zɛan, da ɔ -ka 'wusɔ tltlie lv, ɔ ku lolu 'nia 'maslɛn tlia yi. ⁴³ Wa -ka ɔ 'bhlu, ɔ 'nı -lu yabhlogbɔɔ. 'In da ɔ -ka 'wusɔ tltlie lv, 'ɲnummie 'kadɔ nya ɔ sɔa 'wɔ. Wa -ka ɔ 'bhlu, ɔ 'nı 'tite yabhlogbɔɔ 'wɔ -ka. 'In da ɔ -ka 'wusɔ tltlie lv, 'tite yea ɔ. ⁴⁴ Wa -ka ɔ 'bhlu, -zugba dɔdɔgv -nyumɛɛ ku wa 'bhlu, 'in ɔ -ka 'wusɔ tltlie lv, Zuzu 'Pupa nyea ɔ 'yliyɔgagie. Dɔdɔgv -nyumɛɛ ku mı, 'in ku -we Zuzu 'Pupa nyea 'yliyɔgagie, -muv mı 'yaa. ⁴⁵ Nu, we mı celıda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔɛ:

«Tia -nyume -Adan -zɛa dɔdɔgvɔv 'yliyɔganyɔ».

'In -Adaan 'wɔbhlo luv -zɛa zuzu -we wlaa 'yliyɔgagie. ⁴⁶ Nu, we 'nı ku -we Zuzu 'Pupa 'nyea 'yliyɔgagie -muv yi tia, dɔdɔgvɔv 'yliyɔganyɔ yia tia, -muv 'bigv ku -we Zuzu 'Pupa 'nyea 'yliyɔgagie yia lɔgada. ⁴⁷ Nu, bla nya -Lagɔ nva tia -nyume lɛ, 'in nyumɛɛ 'sɔnɔv mia, yalı -mɔɔ 'bhva. ⁴⁸ Dɔdɔgv -nyuma 'wlv nyume -Lagɔ nva lɛ bla nya mɔ, 'in yalınyuma 'wlv nyume -ɔ 'bhva yalı mɔ. ⁴⁹ Sa -a -yɔ dɔdɔgv -nyume -ɔ -Lagɔ nva lɛ bla nya 'wɔwlv, 'sa -bhloo 'dɛ -a -yɔ nyume -ɔ 'bhva yalı yi 'yaa 'wɔwlv.

⁵⁰ Bheliau, -we na gbaa mu nı: nyumɛɛ dɔdɔgv -ku kaa yıce -yɔ 'pıɔn 'wɔ, we 'nı mneni we 'ka -Lagɔ nyumaa 'wlulapilie zɔ pla. 'In -we 'kaa tli, we 'nı mneni we 'ka -we'e tliaa 'bı li.

⁵¹ -Slɛn, zizelu yabhlo na yia aun -yla 'bhlesaa: -a 'dɛ weee 'nia tlia yi, nu, -a 'dɛ weee ku wa yia 'bhitia. ⁵² Nu, lɛ we yia nva sa slvı, 'yli kapie 'bhisa, 'wɔbhlo -lɛglɛ gba zlı. Nu, wee leglɛ -ka gba, 'in tltlunya sɔa 'wɔ tltlie lv, -maa -putu'u tli 'maslɛn, 'in -amia, -amiaa ku bhitia. ⁵³ We mı nu, ku -we 'kaa zɛn, we -zɛ ku -we 'na 'kaa zɛn, 'in ku -we 'kaa tli, we -zɛ ku -we 'na 'kaa tli. ⁵⁴ Nu, ku -we 'kaa zɛn, we -ka ku -we 'na 'kaa zɛn -zɛ, 'in ku -we 'kaa tli, we -ka ku -we 'na 'kaa tli -zɛ, -zugba -we -Lagɔsɛbhɛ gbaa we ka gba:

«Tlie ka labhu,

'in -Lagɔ ka tltlie lu kpɛɛn kpɛɛn!»

⁵⁵ «'Oo tltlie, da -na tvɔv lue mnia?

'Oo tltlie, da -na tv -gv kpɛɛ mnia?»

⁵⁶ Nu, tltlie nɔv tv -gv kpɛɛ mia, gbonyuu -wa, 'in Moizu tite mia, mu -wa gbonyuuu 'tite.

⁵⁷ Nu, -a 'pa -Lagɔ fuo, ɔ 'gbv -a yia tv lu, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi 'wɔ.

⁵⁸ We 'gbv, na bhelia -zɔnɔv, a 'tɛmanı 'wɔ, 'in a 'yiligbe gege, a 'ka Nyumaa -Kanyɔv lubho nɔv 'yli wee nya, -guladolue nya. 'In a -yi we 'ji nu, Jejitaɛɛ lubho -we a mia nuda, we 'nia 'wɔtva yi bhe.

16

'Gwezi wa -saa wa 'ka *-Zeluzalemuv -Lagɔnyıma 'nye

¹ 'Gwezi wa -saa wa 'kaa *-Zeluzalemuv -Lagɔnyıma 'nye, we gbu na yia -slɛn da gbaa. Sa in gbaa we -Galasii leglizunya -yla, amia nı 'ya 'sa we. ² Mu -wa nu, diması wee nya, -ɔ -ka -mı ɔ zɔ ɔ 'dɛɛ -gbe 'gwezi la, sa ɔ yia. Nu, wa 'na wlv 'mı in -ka nyini 'bhie, wa 'ka we -sa -nı. ³ Da in -ka amiaa -gbe nyini, nyuma a -saa -bha, 'ma na yia tiea 'sɛbhɛ nya kwɛ amiaa wlawlalu nya -Zeluzalemuv. ⁴ We -ka -mı nu, na 'dɛ -yɔ wa mni 'ya -mɔ nı, 'in na -yɔ wa mnia.

-Li Pɔlv 'kaa lɛnv we gbu

⁵ In -ka Masedvanı -dvdv 'wvdi 'bhie, na yia amıaa -gbe. (Nu, Masedvanı -dvdv -gv na yia 'plıua.) ⁶ In mneni in 'ka amıaa -gbe -tv 'yli sanıme, -de na yi amıaa -gbe tvv 'debbie, 'in nıwvıwıyibhla 'ka 'plu. 'Bhie, mɔ in mıa mnıda, a 'ka -mɔ 'mı yoo kwa. ⁷ Nu, in 'nı 'yibha, in -ka 'plıda -mı, in 'ka aın 'yı bhe, in 'yıbha in 'ka amıaa -gbe ladılı 'yli sanıme nya, -zugba -Lagɔ -ka we -yɔnınu.

⁸ We mı 'sa 'bhie, in 'yıbha in 'ka -slɔ Efɛzıgbe nvkplɛ -tv tıklı, 'in *Pantıkɔtvv 'yli 'ka nıni. ⁹ Nu, 'yoo ka 'mı -yla -kalı sɔ weee lv, in 'ka lubho 'kadv nv. 'In na tvnyıma -zu 'wv.

¹⁰ Timotee -ka amıaa -gbe nıni, a kpa ɔ 'nanıv, 'in ɔ 'ka we 'jıyıbheli aın nyıdı nu, a ka ɔ 'lakpasu kpa. Nu, Nyımaa -Kanyɔɔ libho ɔ nva -amı 'bhısa. ¹¹ Nu, nyıme yabhlogbɔɔ 'na tlılı ɔ 'ylıla -nı. A -sa ɔ 'wv, a 'ka ɔ yoo kwa -dlɔɔ, 'in ɔ 'ka na -gbe nıni, nu, in mı ɔ wuda, ɔ -yɔ bhelia.

¹² Nu, we -ka -amıaa bheli Apolɔsv, in ka ɔ 'dızv duun ɔ 'ka amıaa -gbe mıı bhelia tɔlva nya, 'in ɔ 'nı we -yɔnınu 'mnumnu, ɔ 'ka bhla -mııı nya amıaa -gbe mıı. Nu, da ɔ -ka bhla 'yı, -mɔ ɔ yia mııa.

'Dızvvelı -yɔ fısawelı 'wvıhlolunv

¹³ A zv amıaa 'de 'yılıyɔ, a zv dlı gege, a -ze dlıtelɔnya, a 'temanı la.

¹⁴ A nv gbv weee le zekalıdı nya.

¹⁵ Bheliaın, gbv yabhlo na yıbhalı 'yaa aın. Amıaa 'de -yı we 'jı nu, Sitefanası -yɔ ɔ -budınywee -nyıma plaa -Lagɔ tıa Akai -dvdv -gv, 'in wa yia wa 'de nya -Lagɔlubhoo nıııve bhlı, -Lagɔnyımaa zıvzıııv 'gbv. ¹⁶ We 'gbv, nyıma mıa wa 'bhısa, a zv wa 'nınywe, 'in -wa -yɔ wa nva lubho -bhlo, a zv 'ya -maa 'nınywe.

¹⁷ Da Sitefanası klaa, Fɔtunatusı klaa we -yɔ Akaıkusı yia na -gbe, -mıv ka 'mı 'mına 'wula, da a 'mıa -bha -mı, -we in 'mıa -ka, 'in wa yia 'mı we 'nyɛ amıaa 'bıgv. ¹⁸ Nu, wa ka na dlı lapalı, sa wa palıa amıaa 'deɛ dlı la, 'sa. A yıbheli 'sasıkpa -nyıma 'nııkwalı saɛ.

¹⁹ Leglızınya mıa -Azıı -dvdv -gv, wa nɛɛ, wa -sa aın fıv. Akılası klaa, Plıslıı klaa, we -yɔ leglızı -we gbelia 'wlu wa -budu zɔ, wa nɛɛ, wa -sa aın fıv bhabha Nyımaa -Kanyɔɔ 'nıı nya. ²⁰ -Lagɔbhelia weee mıa -selı, wa nɛɛ, wa -sa aın fıv. A sısalı fıv, 'in a gbıgblelı bhelia -yɔ bhɔlɔa 'bhısa.

²¹ Amıaa fısawelı -amı Pɔlv celıa na 'deɛ sɔ nya.

²² Nu, nyıme -ɔ Nyımaa -Kanyɔ 'nı dvdv nanı, me mı ɔ -nv nya. Malanata!*

²³ Nu, Nyımaa -Kanyɔ -Zezu nıwna aın 'nyu la. ²⁴ In -kalı a 'de weee ze -Zezu Klıı 'wv.

* 16:22 Malanataa ji -wa «-Amıaa -Kanyɔ, -in yı!» , alamvvelı 'wv.

'Sɛbhɛɛ 'sɔnɔ Pɔlv 'paa Kolentı -nyuma yoo

-Lagɔnyuma -wa mia Kolentıgbe 'wɔ, 'sɛbhɛɛ 'sɔnɔ -we *Pɔlv 'paa wa yoo, mɔ -wa. Pɔlv tia -sɛbhɛ ylia Kolentı -Lagɔnyuma, tɔlvɔ yia 'cɛ 'pa, 'in tɔlvɔ yia -maa dli 'bhiti, 'in -maa yia -maa 'dɛ -Lagɔ yoo 'nye 'nanɔv. Wee 'sɛbhɛɛ 'sɔnɔ ɔ 'paa yoo, ɔ nɛɛ -mɔv nukplɛ nu, ɔ dli mɛnı -we ka gbɔ -wa, tɔlvɔ 'yibha wa 'ka nɔ tiklu. 'In ɔ yi 'yaa cɛli -wa 'paa 'cɛɛ gbɛgbɛin, ɔ 'ka ɔ 'dɛ gbɔ 'wlu -sa.

Fusawɛli

¹ -Ami *Pɔlv, -ɔ -wa -Zezu *Klisu *tietienyɔ -Lagɔɔ dɔmagbɔ nya, -amı -yɔ -amıaa bheli Timotee 'sɔ, -amıa cɛlia -Lagɔɔ *leglizı mia Kolentıgbe nukplɛ 'sɛbhɛ 'wɔ, we -yɔ 'ya -Lagɔnyuma weee -wa mia Akai -dɔdɔ -kpabhiɛ -gv. ² Nu, -amıaa Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu ɲwana aun 'nyu la, 'in wa 'nye aun 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo

³ -Lagɔ -ɔ -wa -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klisu Dide, -ɔ -wa nyazıdli -ka -Lagɔ -yɔ -bɛlv -pa -Lagɔ, -a -mnıni ɔ 'ɲni! ⁴ -Amıaa dli ɔ palıa -bɛlv -yɔ, -amıaa sıasie weee 'wɔ, 'in -wa mia sıasie weee lv 'plılda, -a 'ka -maa dli -bɛlv -yɔpalıe kweyɔmnɛnii 'gbɔ. Sa -Lagɔ palıa -amıaa 'dɛɛ dli -bɛlv -yɔ, 'sa. ⁵ Nu, sa -a sıa duun Klisu 'gbɔ, 'sa -bhlokpade Klisu palıa -amıaa dli -bɛlv -yɔ bhabha. ⁶ Nu, -a -ka sıada -mı, amıaa dli -bɛlv -yɔpalıe -yɔ amıaa gbɔwɔbhɔbhɔvɛe gbɔ -wa. 'In -Lagɔ -ka -amıaa dli -bɛlv -yɔpalı, amıaa dli 'ka wɔtɔɔ gbɔ -wa, 'in sıasie -we 'wɔ -a mia, a 'ka we 'wlu zɔ ladı dlıtie nyaa gbɔ -wa. ⁷ -A dı aun dli 'wɔ gege, -we ka gbɔ -wa, -a -yi we 'ji nu, a mı -aun nya sıada, 'in 'sa -bhlokpade -Lagɔ yia -a -yɔ aun 'sɔɔ dli -bɛlv -yɔpalıa.

⁸ Bheliaun, sıasie 'kadɔ -we lv -a 'plıla -Azii -dɔdɔ -gv, -a 'yibha nu, a yibheli we 'ji: we 'gba wɔlv 'wɔ, we -zili -aun ɲwɛ la, 'in -a yia -amıaa 'pɔpɔvɛ dli -sa. ⁹ We mı -aun dli nu, tia -a yia, 'in -amıaa gbɔslɔlɔvɛe gbɔ -wa. -Delee -a yi 'maslɛɛn -amıaa 'dɛ dli 'wɔdı, nu, -Lagɔ -ɔ bhua tlıtlınya 'wɔ tlıtlıe lv, -a 'ka ɔ 'dɛbhlogbɔɔɔ dli 'wɔdı 'gbɔ. ¹⁰ Nu, -Lagɔ -saa -aun sanɛɛ -sokpa -tlıtlıe kwɛɛ, 'in mɔ yi 'yaa -aun wee tlıtlıe kwɛɛ -saa. Cıun, 'mɔ -a dıa dli 'wɔ nu, mɔ yi 'yaa -aun we kwɛɛ -saa. ¹¹ 'In amıa 'ya, -yɔ a yia -aun bɛa -Lagɔbhɔbhɔvɛe nya, -amıaa 'gbɔ. Nu, nyuma duun -Lagɔbhɔbhɔvɛe wɛlv 'gbɔ, -Lagɔ yia -aun 'nanı 'wɔnva yia, 'in nyuma -duun yi 'yaa -Lagɔ fuo 'paa -amıaa 'gbɔ.

Pɔlv mı ɔ 'dɛ 'wɔgvɔda

¹² Gbɔ -we 'wɔ -a 'kaa -amıaa 'dɛ 'ylımanı mɔ nu, -amıaa dli mı we dayılu nya nu, -amıaa nɔnɔbhı mı -mɔwlvɔda, 'in we 'snaa 'wɔ dɔdɔgvɔ -nyuma weee gbɛgbɛin, 'in we mı 'ya 'sa 'dɛbhıe amıaa gbɛgbɛin, sa -Lagɔ 'yibhaa. Nu, we 'nı nyımɛɛ gbɔyılɔɔ sɔlv, -Lagɔɔ 'nanı sɔlv -wa. ¹³ Nu, 'sɛbhɛ -a cɛlia da aun 'wɔ, we 'nı -putu -ka, -we a zɛlta dɛ, 'in a nva dɛ 'wɔla, mɔ -wa. 'In in dı we dli 'wɔ nu, -we mıa da, 'wɔ a yia we lanva kpɛɛn kpɛɛn. ¹⁴ A -yi -slɛɛn we 'ji -sɛɛ nu, -amıa mı amıaa 'ɲni -yɔmnıni nya nya. 'In 'sa -bhloo 'dɛ amıa yi 'yaa -amıaa -nɔ nya -mıa, -amıaa -Kanyɔ -Zezuu yiyızlı.

¹⁵ -We ka gbɔ -wa, in dı wee gbɔ -mıni dli 'wɔ tɛun 'gbɔ, in 'yibha yaa in 'ka amıaa -gbɛ mıni tia, 'in -Lagɔ 'ka aun 'nanı -zakpa 'sɔ 'wɔnɔ. ¹⁶ In 'yibha yaa in 'ka amıaa -gbɛ 'plıli, 'in in 'ka Masedvanı -dɔdɔ -gv mıni, in -ka Masedvanı 'bhı, in 'ka amıaa -gbɛ lıyi, 'bhıe a 'ka 'mı yoo kwa, in 'ka Zudee -dɔdɔ -gv mıni. ¹⁷ Nu, gbɔ -we in pɔpalıa in 'ka lɛnv, 'lee in 'nı we -gv 'wlukɔvɔn lapɔpalı? 'In, in -ka gba gbɔ -mıni na nva lɛ, na 'dɛɛ dɔmagbɔ nya na nva we lɛ 'cɛ yi? 'In in 'ka gba -gba -bhlo 'wɔ «un», 'in «-ınnya» yi? ¹⁸ Nu, gbɔ -a gbaa da aun -yla, -Lagɔɔ 'dɛ -yi we 'ji sazɔnɔ sa nu, we 'nı «un» -yɔ «-ınnya» -a gba -gba -bhlo 'wɔ. ¹⁹ Nu, -amı klaa, Silıven* -yɔ Timotee klaa, -Lagɔɔ 'Yu -Zezu Klisu -ɔ ka gbɔ -a gbaa aun -yla, ɔ 'nı «un» -yɔ «-ınnya». «In» ɔ -mıa 'kɔmɔv! ²⁰ Nu, -lı weee -Lagɔ gbaa ɔ 'ka nyuma 'nye, -Zezu Klisu -wa we «un», 'in ɔɔ -Zezu Klisu 'ɲni nya, gbaa -a yia «*-Amɛnı!»,

* 1:19 Silast.

-zugba -a mnını -Lagoo 'hni. ²¹ Nu, -Lagoo de suslolua -a -yo aun 'wu tenyi tenyii Klisi 'wu. 'In mo hwnaa -ain, -a 'ka o lubho nu. ²² -Lagoo zva -amıaa yibhelida o 'hni nya, 'in o yia -amıaa dli zo Zuzu 'Pupa zo -amıaa pui palie 'bhisa. 'In -li o zva la, o 'ka we -ain 'nye, oo Zuzu -wa we tianu.

²³ -Lagoo in 'bhua 'wu na gbodayinyo nya, in -ka yotubhu o 'bha 'mi. In 'ni 'yibha in 'ka aun sialu 'gbu, in 'nia Kolentı lubhiti. ²⁴ -We a 'kaa dli -gu zo, -a 'ni -gba a nu we le -gla nya. Nu, amıaa dlizove 'te 'wu, 'in -a 'yibha -a 'ka aun -yobe amıaa 'muna 'ka -gwo laylimanı.

2

¹ In nee na 'de nyae, in 'nia amıaa -gbe lubhiti, in yi amıaa dli sumanı lu. ² Nu, -amı -ka amıaa dli sumanı, nyoo mneni o 'ka na dli namanıa? -Wa -bhloo de ka dli in sumanıa ma -wa! ³ 'Sebhe in celia da aun 'wu, we ji -wa nu, in 'ni 'yibha in -ka amıaa -gbe nyini, nyuma -wa 'ka yaa na dli namanı, 'in -maa 'ka na dli sumanı. In di we dli 'wu nu, na 'muna mi a 'de weee 'muna nya. ⁴ Cun, dli sulo -yo dlube, we -yo 'miwo nya 'yliya 'wu in celia zlme 'sebhe -mını aun 'wu. We 'ni amıaa dli sumantee gbu, nu, sa in -kalia amıaa ze a 'ka we 'jiyibhelii gbu -wa.

A ti gbonyuu -lenynyoo -yogbu 'wu

⁵ Nu, nyime yabhlo -ka dli -sumanı gbu lenu, we 'ni na 'debhloo dli o sumanı, nu, a 'de weee dli o sumanı. -A 'na pali gbu -gu -ni, amıaa lonyuma tolva dli o sumanı. ⁶ Gbu -we amıaa lonyuma duun -slolua oo sanee -sokpa -nyime -mını, -muv nani sa 'yli, we -tu sa. ⁷ We 'gbu, -sleen, a ti o -yobhu 'wu, 'in a 'pa o 'kvayli, -delee o dli yi sumanı bhabha, 'kua yi o 'yilawla tootoo. ⁸ We 'gbu, in nee aun -ylae, a -slolu we o 'klu nu, a -kali o ze. ⁹ -We ka 'gbu in yia aun 'woceli mu ni: la in ylaa aun, in 'ka we -yoyi, -de gbu weee in mia aun -sloluda, a ka lamnazi, 'in a 'ka we 'nuhwe zuu. ¹⁰ Nu, a -ka nyime yabhloo -yogbu 'woti, 'in -amı na ti 'yaa -moo -yogbu 'wu. 'In, we -ka gbuzonu -sa in ti -lu yabhloo -yogbu 'wotoo, amıaa 'gbu in yia we 'woti Klisi 'yu, ¹¹ -a yi *-Saatan 'yitide we yi -ain -gogali. Nu, -amıaa 'de -yi we dli 'wonyini -gbunya.

Polo mi Tloasi

¹² Da in nyinia Tloasigbe nukple, in 'ka Klisi gbuzonu gbu gba, Jejitape yia 'mi 'yoo 'nye in 'ka -mo lubho nu. ¹³ Nu, in 'ni -bha na bheli Titi ylu 'gbu, na dli ka sumanı, we 'gbu in yia Tloasi -nyuma weli 'pa, 'in in yia Masedvanı -dudu -gu mını.

-Zezu Klisi nyea -ain tov lulue

¹⁴ 'In -a 'pa -Lagoo fuo, nu, mo kwaa -ain 'yli weee nya Klisi tv -luluee dugba -lilie 'wu. 'In o bhua -ain 'wu -a 'ka Klisi -slolu da weee, nee 'wlu hne -we mneni la da weee. ¹⁵ Nu, -a 'wlv sa wli kaa hne -zonu, -we Klisi nye -Lagoo. -A mi we nya, -wa -Lagoo 'nyea 'pupve glaa, 'in -a mi 'ya we nya, -wa mnda glaa. ¹⁶ Nu, -wa mia mnda, tlitlee hne -we nyea nyime tlitlie, 'mu we -mia -maa -nu nya, 'in -wa -Lagoo 'nyea 'yliyogagie, 'yliyogagiee hne we -mia -maa -nu nya. Nyoo ka gbu -minu lenu klua? ¹⁷ Nu, nyuma -duun -tolva -wa paa -Lagoweli pelu, -amıa 'ni wa 'bhisa -mi. -We ka gbu -wa, -Lagoo tiea -ain, 'in -a gbaa o weli gbuzonu sa, Klisi lubhonunya 'bhisa o 'de 'yu.

3

*'Wwsuslolue loluu lubhonunya

¹ Wee weli -minu ji -wa nu, -amıaa 'de 'ylimanie gwe -a di 'yaa yi? Yaayu -amıaa 'de 'ylimaniee 'sebhe -a -slolua aun 'klu nyuma tolva 'bhisa yi? Yaayu 'mu -a -zlalia aun yi? ² Amıaa de -wa -amıaa 'sebhe, -we mia celida -amıaa dibhe 'wu, -we nyuma weee mnenia wa 'ka yibheli, 'in wa 'ka zeli. ³ Cun, gbuzonu -wa, a mi Klisi celicelisebhe -amıa 'paa yoo nya. Nu, we 'ni celida -mi 'sebhcelinyu nya, nu, 'yliyoga -Lagoo Zuzu nya wa celia we. We 'ni celida -mi tukpa -boklo -falunya -gu, nyumaa dibhe 'wu we mia celida.

⁴ Sanee 'sa -a gbaa, nu, -we ka gbu -wa, -Lagoo -a dia dli 'wu, Klisi 'gbu. ⁵ Nu, -a 'a pupali 'wlukuvn la nu, -a mneni -lii lenve -amıaa 'de nya. -We weee ka lenve -a mnenia kweyo,

-Lagoo -gbe we bhva. ⁶ Nu, mo -zela -ain *'wosuslolue loluu lubhonunya -zovu. We 'nia titee 'sebhεe -gbe 'bhv, nu, -Lagoo Zuzuu -gbe we bhva. Titee 'sebhεe mia, 'bha we bhaa, 'in -Lagoo Zuzu wlaa 'yliyogagie.

⁷⁻⁸ Wa ka tite celi tukpa -boklo -falunya -gv, 'in -Lagoo 'hnumnee san yia 'mni, wee bhla -bhlokpade nya. 'In *Moizu 'klu mi lida wee 'hnumnee san -mini nyaa 'gbv, *Izlaelinyuma 'ni mneni wa 'ka o yla. 'In -zugba, wee san -mini 'plia we yia. 'In tite -we ka lubho -wa nyumaa tilitie lu kwakwie, -muv -ka 'tla 'hnumnee san nya, 'in sa -Lagoo Zuzuu lubhoo 'hnumnee san 'ka -mia? ⁹ Nu, tite -we ka lubho -wa nyumaa gbv 'wludidie, -muv mi yeda 'hnumnie 'kaduv san nya. Zuzu 'Pupa -o ka lubho -wa nyumaa nonve tiklu -Lago 'yu, -muv 'hnumnie 'kaduv san yia -bha 'wuzia. ¹⁰ -A mneni -a 'ka gba nu, 'hnumnie ka san lia zlme, we 'ni 'masleen -lu yabhlogboo nya -mi desleen 'hnumnie 'yu, -muv 'ylilo -zi we 'wuv 'gbv. ¹¹ We -ka nu, -lu -we 'kaa 'pli, we ka 'hnumnie 'kadu 'yi, -zugba -lu -we mia la 'yli weee nyaa 'hnumnie 'kadu 'yli, we -zi we.

¹² Nu, -a di sa -svkpa gbv dli 'wuv 'gbv, -amiaa dli 'te 'wu gege. ¹³ Moizu, -o zizea o 'klu 'wu 'naa nya, 'hnumnie 'kadu -we -wa 'plipli -lu, Izlaelinyuma yi we labhvbhve -yoyi o 'kluvoo 'gbv, -amia 'ni -moo 'bhisa -mi. ¹⁴ Nu, wa 'ylimnee'e 'nu gbv 'wula. 'In we 'ka -zeen yli, wa -ka *'wosuslolue svaa 'sebhεe zelida -mi, wa 'ylimnee mi 'wuwelida wee 'naa -bhloo 'de nya. Nyume -o -ka o 'de Klisi yoo 'nye, 'in wee 'naa bhva la. ¹⁵ Nu, -zeen 'ya, wa -ka Moizu 'sebhεnya zelida -mi -bhloo 'de, wee 'naa wela wa dli 'wu. ¹⁶ Nu, nyume -o -ka Nyumaa -Kanyoo gbεgbεun 'bhiti, wee 'naa ka -bha 'bhv. ¹⁷ Nu, «Nyumaa -Kanyoo» wa gbaa da, we ji -wa -selie, «-Lagoo Zuzu», 'in da -Lagoo Zuzu -ka -mi, 'deε -yla -mumie mi -bha. ¹⁸ Nu, 'naa 'ni 'masleen -a 'de weee 'klu 'wuwelida -mi, Nyumaa -Kanyoo 'hnumnie -a mia -sloluda -vligni 'wu 'bhisa. Nu, Nyumaa -Kanyoo -o -wa Zuzu, o ka -ain 'bhiti, 'in -a 'ka o 'wuwlv -ze, 'in -a 'ka 'hnumnie yabhlo 'wuplilil 'bhie, -a 'ka 'hnumnie 'kadu 'wu pla 'ya. Nu, lubho -we Nyumaa -Kanyoo nva, mu mia de.

4

Mame -nyidanyaa nukpleε 'hnumnilu

¹ Nyazidli nya -Lago 'nyea -ain lubho -mini, we 'gbv 'kva 'ni -ain 'ylilawlada -mi we nuda. ² Nu, 'wiemigbunya -yo zvbhaligbunya mia, -amia ka -muvnya kwneε -sa. -A'a nu -dawligbv ε, 'in -a'a 'bhiti -Lagoweli saputu sa. Nu, -Lagogbv -a gbaa sazovu sa, 'in -a gua la, we 'ka nyuma weee dli dudvnamani -Lago 'yu. ³ -Lagogbv -a gbaa, we -ka nu, we mi zizeda nyuma tɔlva -yla, -zugba, -wa mia mnɔmnɔ -yloogblv, ma -yla we mia zizeda. ⁴ Wa'a hwnu -Lagoo gbv -yo, -we ka gbv -wa, dudv -mini -gvv -lago 'nyuu ka wa 'ylimnee 'lɔlv. Klisi -o -wa -Lagoo 'debhieε 'wuwlv, o 'hnumnee san -Lagogbv mnenia la, 'mu wee -lago -mini kulva 'yoo, wa yi we -yoyu 'gbv. ⁵ Nu, -a -ka -Lagogbv gbada -mi, -a'a gba -amiaa 'deε gbv, Nyumaa -Kanyoo -Zezu Klisi gbv -a gbaa. 'In we -ka -amia, -a mi amiaa lubhonunya nya -Zezuu 'gbv. ⁶ -Lago -o gbaa: «Nu, zli li nikpise nyidu!» mo lili 'yaa o zli -amiaa dli zo, 'in o 'ka -ain o 'hnumnee san yibhelie 'nye. Wee san lia Klisi 'klv.

⁷ -Amia mia mame -nyidanya 'bhisa, wee 'hnumnilu ka -ain 'wuladli. 'In wa 'ka we -yoyi nu, wee 'tite 'kadu -mini -Lagoo -gbe we bhva, we 'nia -amianuv -gbe 'bhv. ⁸ Wa ka -ain 'tuntnu -amiaa stalie nya so weee lv, 'in wa 'ni -ain lawlali. -Amiaa dli -su, 'in 'kva 'ni -ain 'ylilawla. ⁹ 'Klyie 'wu wa paa -ain, 'in -Lago 'ni -ain solv lapalil. Wa ka -ain dudv labhli, 'in wa 'ni -ain lasa. ¹⁰ Nu, 'yli weee nya -a bhua -Zezuu tilitie 'wu -amiaa ku zo, 'in o 'yliyogagie 'ka 'ya we 'de -slolu -amiaa ku zo 'gbv. ¹¹ Nu, -a -ga 'yliyoo, 'in -a mia 'yli weee nya tilitie hweε -Zezuu 'gbv, 'in o 'yliyogagie 'ka 'ya we 'de -slolu -amiaa tiliti ku 'wu. ¹² Sanεε 'sa tilitie nva -amia 'wu lubho, 'in 'yliyogagie 'ka lubho nu amia 'wu.

¹³ Dlizuvε -we ka daa * -Lagosebhεe gbaaε:

«In ka dli zv, we 'gbv in yia gba.»

'In -amia 'ya, wee dlizuvε -bhlokpade nya, -amia ka dli zv, 'in we 'gbv -a gbaa. ¹⁴ Nu, -a -yi we 'jie, -Lago -o 'bhua Nyumaa -Kanyoo -Zezu 'wu tilitinya lv, mo yi 'yaa -amia 'wobhua tilitie lv -Zezu nya, 'in o 'ka -amia -yo amia 'so o 'de 'klwleli. ¹⁵ Nu, gbv weee -mini -ka

-ain ylida -mi, amiaa zuzonnu gbu -wa, 'in -Lagoo 'nanı 'ka nyuma duun 'wulamneni. A 'ka 'yli weee nya 'wuzumani o fuopapie nya, 'in we 'ka -Lagoo 'hni -mnu.

-A no dıuzove 'wu

¹⁶We 'dɛɛ 'gbu, 'kva'a wla ci -amia 'ylila. -Amiaa dudv -gu ku -ka labhuda -mi -se -seoo, -zugba, sa zlı zlia, -amiaa -Lagosu zɛ 'lulolu. ¹⁷Cun, -amiaa desleɛen siasie 'ni 'wuwɔlv, 'in we'e -gwɛ. Nu, -Lagoo 'hnumnie 'kadv 'nia bhloluda -ka, 'mv we mnazia la -ain -yla. 'In wee 'hnumnie -mnu 'yli bhabha we -zi -amiaa siasie 'wu. ¹⁸Nu, -amia'a yla -lu -we nyuma yia -yɔ. -We wa'a 'yia -yɔ, 'mv -amia ylaa. -We wa yia -yɔ, we'e -gwɛ, 'in -we wa'a 'yia -yɔ, -muv -gwɛgwɛ 'ni bhloluda -ka.

5

¹-A -yi we 'ji nu, -amiaa ku mi *'naabudu 'bhisa dudv -gu. We -ka labhu, -Lago ka -ain -budu cɛli yalı, wee -budu 'na 'ka labhu, 'in nyuma 'ni we lenv wa so nya. ²'In -slɛɛn, -a mi kluda -a 'ka -amiaa dudv -gu -ku -mnu 'wu 'tla, nu, -a 'yibha -kpɔ -a 'ka yalı -budu zɔ pla. ³Nu, wee yalı -budu -mnu -ka -ain -gu -mi, -Lago 'na 'ka -ain kpanv nya ylı. ⁴Cun, -a -ka dudv -gu -ku -mnu 'wɔgwɛda -mi, klu -a klu nɛɛ 'gba 'kadv zɔ -a mi. We 'ni nu, 'yibha -a 'yibha -a 'ka -amiaa dudv -gu -ku -mnu 'wu 'tla. Nu, -a 'yibha -a 'ka yalı ku 'wupla -bana 'bhisa, 'in 'yliyogagie 'ka tlıtie mna. ⁵Nu, -Lagoo 'degbolu -saa -bha -ain, -a 'ka sa 'bhiti. 'In mɔ 'nyɛa -ain o Zuzu, zuzonnya o 'kaa -ain 'nye we tianv nya.

⁶Nu, -amiaa dli 'tɛ 'wu bhabha 'kɔmvu, 'in -a -yi we 'ji nu, -a -ka dudv -gu -ku -mnu 'wu -mi, -zugba -a -tlɔlv Nyumaa -Kanyɔ -yɔla. ⁷Nu, dıuzove sɔlv -a nɔa, -a'a nɔ -lu -a yia -yɔɔ sɔlv. ⁸Nu, -amiaa dli 'tɛ 'wu bhabha, 'in -a 'yibha sazɔnv sa nu, -a 'ka dudv -gu -ku -mnu 'wu 'tla, 'in -a 'ka Nyumaa -Kanyɔ kwesi ladılia mnu. ⁹We 'gbu, -a 'ka ku -mnu 'wu 'tlaoo, -a 'ka we 'wu -tuoo, -a 'yibha -a 'ka Nyumaa -Kanyɔ dudvnamanı tia. ¹⁰Nu, -a 'dɛ weee yia Klisi 'yu 'tlaa o 'ka -amiaa -yɔgbu 'wɔbhu. 'In -o -ka -mi, da -mɔɔ -gaa 'yliyɔ dudv -gu, -we -mɔɔ nva lɛ, -de we zuzonnu, -de we 'nyuuu, -mɔɔ 'ka 'pɛnie 'yi -muv sɔlv.

-Lago ka o -yɔ -ain 'wuslolu Klisi -gu

¹¹Nu, -we -wa Nyumaa -Kanyɔɔ sɔsvɛ, -a -yi we 'ji, 'in -a yia 'kli -a 'ka nyuma lu. -Lago -yi -ain kpɛɛn kpɛɛn, 'in in dı we dli 'wu 'ya nu, amia -yi 'mi kpɛɛn kpɛɛn. ¹²-A 'ni -amiaa 'dɛɛ gbu lolu gbaa yi ain -yla. Nu, -a 'yibha -a 'ka ain 'yoo 'nye, 'in a 'ka amiaa 'dɛ 'ylimanı -amiaa 'gbu. 'In -wa 'ylimanıa wa 'dɛ gbunya wa yia -yɔ 'wu, -we 'nia dıuzɔgbu nya -mi, a 'ka we 'bıgɔpali sayibheli wa -yla. ¹³We -ka nu, -a mi -gɔwɔtunya nya, -Lago -yla -wa, 'in -a -ka 'wɔgwɔcian nya -mi, -zugba amia -yla -wa. ¹⁴Nu, Klisi -amiaa zekalie ka -ain hɔwelazili, -amia -yi we 'ji nu, nyumɛ -bhlogbɔɔ ka tlı nyuma weee 'gbu. We 'gbu nyuma weee ka tlı. ¹⁵Nu, o ka tlı nyuma weee 'gbu, 'in -wa -gaa 'yliyɔ, -maa 'ni 'masleɛn 'yliyɔga -maa 'dɛ -yla, nu, Klisi -o tlia, 'in o yia 'wusɔ tlıtlunya lu wa 'gbu, mɔ -yla wa -gaa 'yliyɔ.

¹⁶We 'gbu -a'a 'bhu 'masleɛn nyumɛ yabhlogbɔɔ 'wu dudvɔv -nyumaa sɔlv. 'In zlımɛ -a ka Klisi 'wɔbhu dudvɔv -nyumaa sɔlv, -slɛɛn -a 'na 'ka o 'wɔbhu -muv sɔlv. ¹⁷Nyume -ka Klisi 'wu -mi, o ka nyumɛ lolu -zɛ. Gbu 'cunnya ka 'pli, gbu weee ka gbu lolu -zɛ. ¹⁸-Lago -o suslolua -a -yɔ o 'dɛ 'wu Klisi -gu, o -gbɛ gbunya -mnu bhua. 'In mɔ 'nyɛa -ain o 'dɛ -yɔ nyuma 'sɔɔ 'wuslolu -lubho. ¹⁹Nu, Klisi 'wu -Lago 'plıta, 'in o mia o 'dɛ -yɔ dudvɔv -nyuma 'sɔɔ 'wuslolu. O 'ni wa gbonyuu yla. 'In o yia -ain o 'dɛ -yɔ nyuma 'sɔɔ 'wuslolu wɛlu gbanya 'wɔnv.

²⁰Nu, Klisi 'hni nya -a bhua wɛlı 'wu, nɛɛ -Lagoo dɛ mi ain lada -amiaa hɔwe nya: amia -a bhuhhoea Klisi 'hni nya, a hɔwnu a -yɔ -Lago 'sɔɔ 'wuslolu gbu -yɔ. ²¹Klisi 'ni gbonyuu yabhlogbɔɔ lenv, 'in -Lago yia -amiaa gbonyuuu 'gba o 'wlu dı, 'in -a 'ka o 'wu nyuma tiklu -zɛ -Lago 'yu.

6

¹-Amia -yɔ -Lago sɔ nva lubho dabudv 'gbu, -a zva ain 'dı nu, 'nanı a 'yia -Lago kwɛɛ, a 'na -nyumonu we la -ni. ²Nu, -Lago nɛɛ: «Bhla -we nya in mia 'nanı nuda,

in ka -mı yukwli pılv.
Gbuwıbbıv bhla,
in ka -na -wawıyi.»

Nı, -Lagıw 'nanı -yıwınu bhla nı -slıen. 'In 'yılı -we nya nyıme 'kaa gbu 'wıbbıv, mı nı.
³ -A 'nı 'yıbha -a 'ka nyıme yabhlogbıwıw mıwımnıgbıv lınv gbu yabhlogbıwıw 'wu, wa yı
-Lagıw lubho -a mı nudaa da gbınyıu gba. ⁴ 'In gbu weee 'wu, -a slılua we nı, -a mı
-Lagıw lubhonınyaa 'degbolu nya. Sanıe 'sa -a dılia laylagbu -duun nı 'wlu zı la dıtie
nya: sıasie klaa, gbınyıu -amıaa yılyıe -yı -amıaa lawlalıgbınyaa klaa, ⁵ -amıaa bııtıe
klaa, -amıaa -kaslv 'wıpapıe klaa, nyımaa -zıo yıa -aın -yıwıwıslıv, -a yıa libho 'tıte nı, 'ın
wa yıa -aın 'ylaakple -guelı, wa yıa -aın ıwıwı 'bhalı. ⁶ -Slılu -a slılua we nı, -a mı -Lagıw
lubhonınyaa nya, -amıaa -mıwılwılvıe klaa, -amıaa -Lagıwgbıv yılo klaa, -amıaa dıtie klaa,
-amıaa zıwıwınv lınvıe klaaa sılv. 'In Zuzu 'Pıpa lınvıgbıv -yı -amıaa nyımeıe zekalıdı
tıklu klaa, ⁷ gbıwıwınvı gbıgbıe -yı -Lagıw 'tıte sılv. Nı, -we mı tıklu -Lagıw 'yılyıa 'wu,
'mı -a bhıa 'wu -amıaa tıgv -lı -yı -amıaa -gıladılu -lı nya. ⁸ Wa -ka -aın 'ıııkwalıda
-mı, 'ın wa bhalı 'yaa -aın zı. Wa -ka -amıaa daa gbınyıu gbada -mı, -zıgba wa gba 'yaa
-amıaa daa gbıwınvı, wa yı -aın yocıan 'bhısa, 'ın -zıgba gbıwınvı -a mı gbada. ⁹ 'Wı wa
bhıa -aın nıe wa 'nı -aın -yı, 'ın -zıgba wa 'de weee -yı -aın kpeın kpeın. 'Wı wa bhıa
-aın nıe nyıma mı tııda, 'ın -zıgba -a -ga 'yılyıwı sazınvı sa. -Kaslv 'wu wa paa -aın, 'ın
wa'a 'bha -aın. ¹⁰ -Amıaa dı wa sumanıa, -zıgba -amıaa dı mı 'mına 'wu 'yılı weee nya.
Wanıa dıı, bobabhınyaa -a -mıa, -zıgba -a pa nyıma duun 'ııınmıe -gv. Wanıa dıı, -a
'nı -lı yabhlogbıwıw -ka, -zıgba -a ka -lı weee gbıwınvı sa.

¹¹ -Amıaa 'talea Kolentı -nyıma, -a ka aın -yla gbıwınvı gba, 'ın -a yıa dı 'wıkalı 'kadıv
aın -yla. ¹² -A 'nı -amıaa dı 'wıkla aın -yla, amıa klaa amıaa dı 'wu -amıaa gbıgbıen.
¹³ Nı, gbu na gbaa aın -yla nıe na 'yua a -mı, a nı -amıa 'bhısa, a -kalı amıaa dı 'wu
'kadıv -aın -yla!

A vla gbınyıu gwe

¹⁴ Nyıma -wa'a ıwınu -Lagıw gbu -yı, a -yı wa 'na sıslılu 'wu, 'ın a 'ka wa nya lubho
nı dabıdv -nı. 'Lee, -we mı tıklu mnenı we -yı -we -nyıaylı 'ka 'wıslıslılu? 'In sa zı
mnenı we -yı nıkpıse 'ka 'wıslıslılu? ¹⁵ Sa Klıı mnenı wı 'ka *'Kuzu* nya wılvı -bhılo -ka?
'In sa -Lagınyıme mnenı wı -yı -wıwıwınu -Lagıw gbu -yı 'ka -lı 'wıgbılvı? ¹⁶ Lıe -lı -gv
-Lagıw -budı -yı yıyolagıwı 'ka wılvı -bhılo -ka? Nı, 'yılyıwıga -Lagıw -budı -a -mıa, -Lagıw
'de nıe saıe:

«La na -yı wa yıa -dıa,
'ın nıa na -yı wa yıa,
wa -Lagıw na yıa -zeıa,
'ın wa 'ka na nyıma -zeı.»

¹⁷ We 'gbıv, Jııtıpe nıe:

«A 'bhı waa nyıma nı nyıdı,
'ın a vla wa gwe 'pıpı.
A 'na zılvı pınkılu kwe -nı,
'ın amıaa 'lakpası -amı na yıa kpaı.»

¹⁸ -Lagısebhıe nıe 'yııe:

«'Tıte weee -Kanıwı nıe:
<Amıaa Dıde na yıa -zeıa,
'ın amıa 'ka na nıkpıasıyua -yı na 'ıwınyıua -zeı.»

7

¹ Nı, -we weee -Lagıw gbaı wı 'ka wııa, na jıjlı -talea, we nanı 'yılı -amıaa -nı nya. We
'gbıv, -we plııa ku -yı dı pıın, -a 'bhı we 'bı, 'ın -a gv la, -a 'ka -mıwılvı 'wılaıa, -Lagıw
'nıwıwezıvıe nya.

Pılvı 'mına

* 6:15 Gıekıwılvı nıe: Belıalı.

² Nu, a 'nye -ain 'bı amıaa dlı zə, -a 'nı nyıme yabhlogbəə -yla gbonyuu lenu, -a 'nı nyıme yabhlogbəə 'wlu -nyumə, 'ın -a 'nı nyıme yabhlogbəə 'wluli. ³ We 'nı amıaa gbuv 'wluđıdee 'gbu na gba 'sa. Nu, in ka we gba pepe, we yi tlıtlıe -zəoo, we yi 'yliyogagıe -zəoo, amıaa gbv -su 'wu -amıaa dlı zə. ⁴ In dı ain dlı 'wu bhabha, amıaa 'gbv na ylımanıa na 'de. Nu, -amıaa laylagbv weee 'wu, in ka 'kvaylı gege, 'ın 'muna mıa 'mı yeda.

⁵ Nu, da -a nınia Masedvanı, -a 'nı nyape -bhla yabhlogbəə 'yı. -A ka sıaste 'wıubhu sə weee lu, nyuma dlı -ain -gəlv, 'ın nıyanə mıa -amıaa dlı zə. ⁶ Nu, -wa 'kva wlaa 'ylıla, -Lagə ə paa wa 'kvaylı, ə ka -amıa 'kvaylı 'pa, Titu yiyie nya. ⁷ We 'nı Titu yiyıee 'dekpva 'pa -ain 'kvaylı, nu, sa a 'paa ə 'de 'kvaylı, ə ka -muv ludi -ain -salı. 'In sa a 'yıbhaa a 'ka 'mı 'yı lv klaa, amıaa dlı sulo klaa, 'ın sa a mıa lamnazıda a 'ka 'mı lıpa, ə ka we gba -ain -yla. We 'gbv, na 'muna yia -gəwəlaylımanı.

⁸ Nu, 'debbie, 'sebhe in cəlia ain 'wu, we nukpla gbv ka amıaa dlı sumanı, in 'nı -muv 'gbv dlıluda -mı -sləen. Da in 'yia we -yə nu, wee 'sebhe -mınu nukpla gbv ka amıaa dlı sumanı bhla yabhlo nya, -bha in lva dlı. ⁹ Nu, -sləen, in mı 'muna 'wu, we 'nı amıaa dlı in sumanı gbv, -we ka gbv -wa, amıaa dlısulo -mınu ka amıaa dlı 'bhıti. Nu, -Lagəə de 'yıbhaa amıaa dlısulo -mınu, -amıa 'nı ain gbonyuu yabhlogbəə -yla lenu. ¹⁰ Nu, dlısulo -we bhva -Lagəə səlv, nyıme dlı we bhıtia, 'ın we kwaa nyıme 'pəpve lv, nyıme 'e lv dlı -muv 'gbv. 'In dlısulo -we -wa dıdv -gıv dlısulo, nyıme -muv kwaa tlıtlıe lv. ¹¹ Amıaa dlısulo -we -wa -Lagəə dımagbv, a yla -sləen we lenugbv: 'saa amıaa kwelapuloe, gbılenuve 'wu! 'Saa amıaa zukpa -wlawlıe! 'Saa amıaa dlılve! 'Saa amıaa gbonyuu lenuvee kwəe nıyanənınuve! 'Saa na 'yıyie 'tv ain -yə! 'Saa amıaa -guladolue! 'Saa amıaa sulo gbonyuu -lenunyəə -kaslv 'wəpapie nya! A ka we -slolu sə weee lv nu, a 'nı gbv -mınu 'jı -yi.

¹² Nu, 'sebhe in cəlia da ain 'wu, -ə nva gbonyuu lə, in 'nı ə 'gbv we cəli, 'ın -ə -yla wa nva gbonyuu lə, in 'nı -məə 'gbv we cəli. In 'yıbha in 'ka we ain 'klıslolu -Lagə 'yu nu, amıaa dlı mı -ain -gıv gege. ¹³ We 'deə 'gbv, amıaa gbuv lenuve ka -amıaa dlı lapalı.

Wee dlı lapalıe -mınu -gıv, -a ka 'ya 'muna 'kadı lı, da -a 'yia Titu 'muna -lılıe -yə, a 'de weee ə nıyanə dlı -sasıee 'gbv. ¹⁴ Nu, in ka na 'de 'yılımanı amıaa 'gbv Titı 'yu, 'ın a 'nı 'mı zıbhalı. Sa -bhloo 'de -a gbaa gbızənv ain -yla, 'sa -bhloo 'de amıaa 'ııı -zənv -a gbaa Titı 'yu, we yia gbızənv -zə. ¹⁵ Nu, sa a 'de weee zıva Titı 'nıııwe, 'ın a yia ə 'lakpasu kpa, nıyanə -yə -yətıtıe nya, we ka amıaa zekalıe -gəwəlaylımanı ə dlı zə. ¹⁶ Nu, in mnenı in 'ka ain dlı 'wıdı gbv weee 'wıv 'gbv, 'muna mı na dlı zə!

8

'Gwəzi wa -saa bhabha wa 'ka *-Zeluzalemuv leglızınya 'nye

¹ Bhelıan, 'nanı -we -Lagə nva Masedvanı leglızınya 'wu, -a 'yıbha -a 'ka we 'dı ain -salı. ² Sıaste duun ka -məə -Lagənyuma ylı. 'In wa 'muna 'yılıgəwəlaa 'gbv, wa yia nyuma -lı 'nye bhabha, -zugba boba zalı mı wa 'bhada. ³ Nu, sa waa -Lagənyuma mnenıa wa 'ka wla, wa ka 'sa wla, 'ın wa yia we -gızı, wa 'deə dlı da. 'In in mı we dayınyə nya. ⁴ Nu, wa ka -amıaa zukpapalıe ııwe -yəkpalı, 'ın -a 'ka wa 'yoo 'nye, -lı -Lagənyuma mıa *-Zeluzalemuv -Lagənyuma 'nyeda 'nanı nya, wa 'ka wa -nv we lıpalı. ⁵ Sa we mı yaa -amıa dlı nu, 'sa wa yi wlaa, wa ka -muv -gızı. Tıa wa ka wa 'de Jııtıape yoo 'nye, 'ın -muv 'bıgv, wa yi 'yaa wa 'de -amıa yoo 'nye -Lagəə dlı da. ⁶ We 'gbv, -a yia Titı 'kvaylı 'pa nu, lubho -zənv ka gwe ə dıa amıaa -gbe, ə mınu ə 'ka we 'wıubha 'nanıv. ⁷ Nu, a mı 'ıınumnınya nya sə weee lv: dlızıvıe 'wu, gbada, -Lagəə -lıı yılo 'wu, -guladolue 'nıa bhlıluda -ka -Lagəyloogblı, we -yə -amıaa zekalıdlı a kaa 'wu. We 'gbv, wee -lı -mınu glaa, a -slolu amıaa 'de 'nanııanı nya 'ya bhabha.

⁸ Nu, we 'nı tıte yabhlo in palı ain -yla: in -ka ain -yla -Lagənyuma tılvaa -guladolı gbv gbada -mı -Lagəyloogblı, in 'yıbha amıaa zekalıdlı mıa, a wlelı -mə we gbızənv sa. ⁹ Nu, a -yı -amıaa -Kanyə -Zezu Klısu 'nanı. Mə -wa zlıme 'ıınumnınyə, ə ka ə 'de bobabhanyə 'wınv amıaa 'gbv, 'ın ə 'ka ain 'ıınumnınya -zəlı ə boba 'wu.

¹⁰ Nu, 'di na zva ain gbu -mını 'wu, we nani 'yli amıaa -nu nya, -we ka gwe a dia tia -zv 'wu, a -yo we lenve mni. 'In amıa -gaa 'yu -Zeluzalemuv -Lagonyımaa 'wusasıe nya, 'in we 'nı -muv -bhlogbɔɔ -tolv, 'in amıa 'yibhaa a 'ka wa 'wusa tia. ¹¹ We 'gbv, -slɛn, dli -zɔnv -we nya a dia we gwe, a 'bha 'sa we 'wlu, amıaa 'yiyıluu solv. ¹² Nu, nyımɛ -ka -Lagɔ -lu 'nye dli -zɔnv nya, we gbu -Lagɔ ɣwnua -yo, -we nyımɛ kaa we gbu -Lagɔ kaa, -we nyımɛ 'nıa -ka -Lagɔ 'nı -muv gbu -ka.

¹³ In 'nı -gba nu, a ti amıaa 'de boba 'wu, nyıma tɔlva -yɔbɛbıe nya. -Innya, in nɛɛ: a mneni 'wu -lu -yıda. ¹⁴ Da a kaa da -lu kwɛɛ duun, -wa 'nıa -lu -ka, a bɛ wa -yo. 'Bhie, zlı amıa 'nı -lu -ka, wamıa -ka -lu duun -ka, wa mneni wa 'ka ain -yɔbɛ. Sanɛɛ 'sa a 'kaa 'wumneni 'yiyılu 'wu. ¹⁵ We mı 'sa cɛlıda -Lagɔsɛbhɛ 'wvɛ:

«Nyımɛ -ɔ 'bhua -lu la duun,
we 'nı ɔ ɣwɛlazili,
'in -ɔ 'bhua -lu la -sɛ,
we'e bɔ -mɔɔ kwɛɛ.»

Titı -yo -Lagonyıma tɔlva mnia Kolentı

¹⁶ -Lagɔ na paa fuo! In 'yibha in 'ka ain 'wusa bhabha, 'in mu -bhlokpade -Lagɔ zva Titı dli zɔ. ¹⁷ Nu, amıaa -gbɛ -mnumnie -a 'yibhalıa Titı ɔ ka we -yɔɣwnu. 'In -yɔtıtıe nya 'ya, ɔ 'de 'yibha ɔ 'ka amıaa -gbɛ mni. ¹⁸ Nu, Titı -yo -amıaa -Lagɔbheli yabhlo, -ɔ leglızı weee kwalıa 'ɣnı ɔ -Lagɔgbuv gbagbıe -yo, 'ma -a tiea. ¹⁹ Nu, we 'nı bhıa, 'mɔ leglızınya -saa -bha, -a -yo ɔ 'ka nɔ wee lubho -zɔnv -mını nuda. 'In wee lubho -a nva Nyımaa -Kanyɔɔ 'ɣnumnie -yo -amıaa dli -zɔnv sloluee 'gbv.

²⁰ Nu, 'gwezi 'kadu wa 'nyɛa -ain yoo, 'klı -a yıa, 'in -a kpa we 'nanuv, -delee wa yi -ain 'ɣnısa we 'gbv. ²¹ Nu, 'klı -a yıa, 'in gbu nanıa 'yli Nyımaa -Kanyɔ 'yu, we -yo 'ya nyıma 'yu, -a 'ka we lenv.

²² Nu, -a ka wa -yo -amıaa bheli tie. -A ka ɔ layla gbu duun 'wu, 'in 'kɔmvu ɔ slolua we nu, ɔ -gv mı ladoluda. Nu, -slɛn ɔ -gv mı 'ya ladoluda bhabha, -we ka gbu -wa, ɔ ka ain dli 'wudı 'kaduv. ²³ We -ka Titı, na nɔnɔnyɔ -wa, 'in dabudv ɔ -yo 'mı 'sɔ nva lubho amıaa -gbɛ. We -ka bhelia -tɔlva -wa -yo ɔ nɔa, leglızınya tiea -maa. Klısu 'ɣnumnıngbu wa nva lɛ. ²⁴ A -slolu we leglızınya 'klı nu, a -kalı nyıma -manu zɛ sazɔnv sa. Leglızınya 'ka we 'jıyıbheli nu, -a ka zukpa -a 'ka -amıaa 'de 'ylimanı amıaa 'gbv.

9

-ɔ wlaa 'muna nya, -Lagɔ -kalı ɔ zɛ

¹ Nu, -Zeluzalemuv -Lagonyımaa -yɔbɛgwezi wa -saa, wa 'ka we wa kwa, in 'ka ain 'wucɛlı -muv 'gbv, we mı gbukpva nya. ² In -yi amıaa dli -zɔnv, wee gbu -mını 'wu. 'In in yıa na 'de 'ylimanı amıaa 'gbv, Masedvanı -nyıma 'yu. In nɛɛ wa -ylɛ: «Akai -dudv -gvv -Lagonyıma ka lamnazi, wa 'ka wee -yɔbɛgwezi wla tia -zv 'wu.» 'In amıaa kwɛlapuloe ka wa lonyıma duun 'kvaylı 'pa. ³ Bhelia -manı na tiea amıaa -gbɛ, -delee, 'ɣnı -a kwalıa ain gbu -mını 'wu, we yi yo -zɛ. In 'yibha sa in gbaa we, a mnazi 'sa amıaa 'de la sazɔnv sa. ⁴ We -ka nu, Masedvanı -nyıma -yo 'mı ka amıaa -gbɛ mni, 'in wa 'nı ain lamnazıda ylı, -amıa -wa dia ain dli 'wu, -amıaa zv -wa. In 'nıa amıanuv zvv gbu gba. ⁵ In ka we -yɔyı nu, we nani 'yli, in 'ka bhelia nı -yɔbhubhoe, 'in wa 'ka 'mı 'yugalı amıaa -gbɛ. 'In 'nanılu a -saa, -we ka wɛlı a wlaa, wa 'ka we 'wluɣgwłalı. 'In bhla in 'ka amıaa -gbɛ nyıni, -zugba we mı lamnazıda. 'In wa 'ka we -yɔyı nu, dli -zɔnv nya a wlaa, we 'nı dli sulo nya.

⁶ A yıbheli we 'ji nu: -ɔ -ka glv 'kıenyı, 'kıenyı ɔ dia, 'in ɔ -ka glv duun, duun ɔ dia. ⁷ -ɔ -ka -mı, sa ɔ pupalıa dli zɔ la, ɔ wla 'sa. We 'na -zɛlı dlıve -yo -gla -nı. Nu, -ɔ wlaa 'muna nya, -Lagɔ -kalı ɔ zɛ. ⁸ Nu, -Lagɔ ka we se ɔ 'ka ain zɔzɔnv 'yli -bhlo -bhlo duun 'nye. 'In -we a 'yibhaa -Lagɔɔ dumagbu nya, a 'ka we 'yı bhla weee nya, a -ka amıaa 'deɛ -yɔgbv -bhıa, 'in -we -ka latv ain kwɛɛ, a 'ka -muv nya gbuzɔnv -gbv weee lenv. ⁹ We mı 'sa cɛlıda -Lagɔsɛbhɛ 'wvɛ:

«-Lagɔɔ 'nani 'yılıgwıla bhabha,
'in ɔ nyɛa bobabhanya -lı.

ɔ tiklumimie mi la -zv weee nya.»

¹⁰ -Lagɔ ɔ nyɛa -luglɔnyɔ -luu 'ya, 'in ɔ nyɛa ɔ 'floo ɔ 'kaa li, mɔ yia ain -luu 'ya a 'yibhaa 'nyɛa. Nu, ɔ -ka we 'wɔzumani, 'in ɔ 'ka we mini. Sanɛɛ 'sa amiaa tiklumimieɛ lɛnɔgbu yia -gɔwɔlaylimania. ¹¹ Nu, 'ɲnumnunya ɔ yia ain -zɛlia sɔ weee lv, bhla weee nya, 'in a 'ka amiaa 'dɛ -slolu 'nanɔɔaan 'dɛgbolu nya. 'In -li a wlaa, -a yia wa yoo 'nyɛa, we 'gbu, nyuma duun yia -Lagɔ fuo 'paa.

¹² Nu, 'nani a nva da, we 'ni -Lagɔnyumaa -yɔgbuɔ 'dɛkpɔa we yi -bhia. Nu, wee 'nani yibhelie -yɔ nyuma duun yi 'yaa -Lagɔ fuo 'paa. ¹³ -Slolu a slolua we nu, a mi Klisu gbuzɔnɔ gbu 'nɔɲwɛ zuda. 'Naniɔli nya a -yɔ -Zeluzalemɔ -Lagɔnyuma -yɔ nyuma tɔlva suslolua amiaa zuzɔnɔli 'wɔ. Nu, -mɔv weee 'gbu, wa yia -Lagɔlubho -minu 'nɔɲwɛ -kakiɛ yibhelie, 'in wa yia -Lagɔɔ 'ɲni 'ylimania. ¹⁴ -Lagɔ wa yia bhuhhoea amiaa zɛ wa -kaliaa 'gbu. Nu, -Lagɔ ka ain 'nani 'kadi duun 'wɔnɔ. ¹⁵ -A 'pa -Lagɔ fuo, 'nani -we 'nia 'wɔpali -nani -ka, ɔ nva -ain 'wɔv 'gbu!

10

Pɔlv gbaa ɔ 'dɛɛ -gugbu -wa -sɔlva ɔ -yɔwɔ, wa 'yu

¹ Nu, -ami Pɔlv ka daa wa gbaa, in -ka ain glaa -mi, 'in na tia na 'dɛ 'wɔ 'kienyi, 'in in -ka ain -yɔbhɔda -mi 'pɔpɔ, 'in na sɔlva ain -yɔwɔ, -ami laa ain Klisu dli -dlɔɔ -yɔ ɔ zuzɔnɔ nya. ² Amia na bhuhhoea, da in -ka amiaa -gbe mni, a 'na 'sulu 'mi, 'in in 'ka ain -yla gbu gba 'klv 'ciɔɔ nya -ni! 'In nyuma tɔlva pɔpalia we 'wlukɔvɔn la nu, nyumaa lɛnɔgbuɔ sɔlv -a nva gbu lɛ. Cɔn, -maa -yla na yi 'yaa gbu gbaa 'klv 'ciɔɔ nya. ³ Nu, gbuzɔnɔ -wa, -a mi -glɔnyuma nya, 'in -a 'nia -gɔlv gu -glɔnyumaa gugv sɔlv. ⁴ Nu, tugv -lunya -a gulva tv, we 'ni dɔdɔ -minu -gu -nyumaa tugv -lunya: nu, -Lagɔɔ -gbe we 'tite bhva, 'in -we weee sɔlva -Lagɔ -yɔwɔ, la we saa -mɔv. 'In -a saa yoyowlukɔvɔn lapɔpaliɛ la. ⁵ Nu, weli weee, -we 'dɛɛ 'ylimaninya yia gbaa -Lagɔɔ yiloo gbɛgbɛɛn, -bha -a salia we la. -A 'yibha -a 'ka nyumaa 'wlukɔvɔn lapɔpaliɛ weee -kaslv sa kpa, 'in we 'ka Klisi 'nɔɲwɛ zv. ⁶ 'In -a mi lamnazida, -a 'ka nyumaa 'nɔɲwesanya -kaslv 'wɔpa, -zugba a -ka nyumaa 'nɔɲwezɔnya tiklu nya -mi.

⁷ -Luu ku -yɔ a ylaa! We -ka nu, nyumɛ yabhlo dɔ we dli 'wɔ nu, ɔ 'dɛbhlo mi Klisu -nɔv nya ni, ɔ dɔ 'ya we dli 'wɔ nu, -amia mi 'ya Klisu -nɔv nya. ⁸ Nu, se -we Nyumaa -Kanyɔ 'nyɛa -ain, in -ka na 'dɛ 'ylimani we 'gbu, we -ka -bha -guzi -sɛ ni, amiaa dliɔzɔvee -gɔwɔlaylimanie gbu -wa, we 'ni amiaa lasasieɛ gbu. 'In, in 'na 'ka zu nɔv we 'gbu. ⁹ Nyumɛ yabhlogbɔɔ'ɔ gbalɔ -ni nu, in 'yibha in 'ka ain nyanɔ dlu slu 'sebhɛnya -we na paa ain yoo nya -ni. ¹⁰ Nu, -we wa gbaa mɔ ni, wa nɛɛ: «Pɔlvɔ 'sebhɛnyaa nukpla -welunya wɔlv 'wɔ, 'in we tɛa. 'In ɔ -ka -ain glaa -mi ɔ tɔɔ tɔɔ ɔ lɛnɔgbu 'wɔ, 'in ɔ weli mia gbukpɔa nya.» ¹¹ Nu, ɔ -ka 'sa gba, -mɔɔ yibheli we 'jiɛ: -a -ka -mi 'pɔpɔ sa -amiaa weli 'tɛa 'wɔ 'sebhɛ 'wɔ, -a -ka amiaa -gbe mni, 'sa -amiaa lɛnɔgbu yia 'wɔtɛmania!

¹² Nu, nyuma -tɔlva kwalia wa 'dɛ 'ɲni bhahba, -a'a pɔpali we 'wlukɔvɔn la nu, -a 'ka wa nya 'wɔmneni, 'in -a 'ka 'ya -amiaa 'dɛ wa yibhɔlv, we 'ni mɔv?! Wa 'dɛ wa 'bhua 'wɔ wa yibhɔlv -lu nya, wa 'ka wa 'dɛ yibhɔlv, 'in wa palia wa 'dɛ, wa 'dɛ 'wɔ. Nu, wa 'ni 'ylimna. ¹³ Nu, we -ka -amia, -a'a 'ylimani -amiaa 'dɛ we'e zi -bha -gu. Lubho -we -a 'kaa nu, da -Lagɔ palia we -bɔlv -bha -a -yɔ we nɔnve bhlolua, 'in ɔ yia -ain 'yoo 'nyɛ -a 'ka amiaa -gbe mni. ¹⁴ Da -a mnia amiaa -gbe, -a 'ni wee -bɔlvnya -guzi. Nu, -amia mnia amiaa -gbe tia, 'in -Lagɔgbu -we gbaa Klisu gbuzɔnɔ gbu, 'in -a yia ain -yla we gba. ¹⁵ -A'a zi -bɔlv -gu -amiaa 'dɛɛ 'ylimanie nya, nyuma -putuu lubhoo 'gbu. -A dɔ we dli 'wɔ nu, amiaa dliɔzɔve yia -gɔwɔlaylimania, 'in -a 'ka mneni -a 'ka -amiaa lubho -nɔnve -gɔwɔlaylimani bhahba ain nyidi. 'In -bɔlv -we -Lagɔ palia -ain -yla, -a'a zi we -gu. ¹⁶ -Mɔv 'biɔv, -Lagɔgbu -a yia gbaa, -mɔ amiaa lugbɛɛn -dɔdɔnya -gu. 'In -a 'ni mneni -a 'ka -amiaa 'dɛ 'ylimani lubho -we nyuma -putu nva wa 'dɛɛ nu lubhonɔdaa 'gbu.

¹⁷ Nu, we mi celida -Lagɔsebhɛ 'wɔɛ:
«Nyumɛ ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ 'dɛ 'ylimani,
-mɔɔ 'ylimani -mɔɔ 'dɛ lubho

-we Nyumaa -Kanyo nva lee 'gbu.»

¹⁸ Nu, we 'ni nyume -o kwali o 'de 'hni, 'mo wa sa -bha, nu, nyume -o Nyumaa -Kanyo kwalia 'hni, 'mo wa saa -bha.

11

Pɔlv -yo yocian -wa laa wa 'de -Zezuu tietienya

¹ 'Aa! A -ka mneni a 'ka na -sabhɛ 'wlu zo laslɔlv -sɛ ni, we nani 'yli! Cun, a -tu na 'gba zo. ² In -kali amiaa zɛ zenyidli nya, 'in wee zenyidli nyaa zekalie -muni mia, -Lagoo -gbe we bhva. Nu, in ka amiaa so kpa nukpasu -bhlogbɔɔ -nu nya: mo -wa Klisu. Cun, mo 'yu na kpa aun, nɛɛ 'hwnɔyu -o -yo nukpasu 'ni -slɔ -budu 'wudi mo. ³ Nu, nyanɔ na nva, sa *tibhɛ nva *ɛvu -dawli 'wu, 'in we yia o mnɔnu ni, wa yi 'sa amia 'wlukuvn lapupalte 'nyuu 'nyɛ, a yi Klisu -yolanɛnie sazɔnu sa gwɛvla 'pɪpi. ⁴ Zo a yligbea we gege ni, -Zezu ka gbu -amia gbaa aun -yla, nyume yabhlo yi -Zezu -putuu gbu gba aun -yla. 'In a mi 'ya lamnazida, a 'ka zuzu -yo -Lagɔgbu -putu -we ka gbu -amia 'nia aun -yla gba, a 'ka -muv gbu -yɔhwnu.

⁵ In di we dli 'wu ni, in 'ni -mi 'kienyi -lu yabhlogbɔɔ 'wu amiaa -Zezuu tietienya 'kadi -mani -yo. ⁶ Cun, in 'ni gba sa -yi, gbuzɔnu -wa, nu, we -ka -Lagoo yilo, -muv mi -muv 'dɛɛ sa! -A ka we aun 'kluslolu 'yli weɛ nya, -amiaa lenugbu weɛ 'wu.

⁷ Da in gbaa aun -yla -Lagoo gbuzɔnu gbu, bhe in gbaa we. 'In in yia na 'de 'wvɪ 'kienyi, in 'ka aun 'ylimani 'gbu. 'Lee, gbonyuu in nva lɛ yi? ⁸ Da in mia aun glaa lubho nuda, leglizi -putunya penia 'mi, 'in na bhua wa 'gwɛzinya 'wu, -zugba na sa aun 'wu we nya. ⁹ Nu, da in mia amiaa -gbe, in 'ni nyume yabhlogbɔɔ 'wlugba nya -mi, -lu bɔa 'mi 'wuv 'gbu. Nu, bhelia -wa 'bhva Masedvani, -lu -we ka gbu mia 'mi -yo, -maa 'nyɛa 'mi we. In ka na 'dɛɛ dli lakpa ni, in 'na -zɛli amiaa 'wlugba -ni. 'In 'sa na yia na 'dɛɛ dli lakpaa 'kɔmuv. ¹⁰ Nu, Klisu gbuzɔnu -wɛli mia 'mi 'wuv 'gbu, in nɛɛ, Akai -dɔdɔ weɛ -muni -gv, nyume yabhlogbɔɔ 'na 'ka 'mi 'dɛɛ 'ylimani -gbu -muni hɛwɛ labhali. ¹¹ Lɛɛ -lu ka 'gbu na gba 'sa? In 'ni amiaa zekalu gbu -wa yi? Sa in -kalia amiaa zɛ, -Lagoo -yi we 'ji.

¹² Nu, -we in mia da lenuda, 'mu na yia lenva 'kɔmuv. 'In -wa mia yoyo -wɛlnyaa datalida, wa 'ka wa 'de 'ylimani, nu, -amiaa nunlubho -yo wa nunlubho -bhlo, in 'ka wa 'ji gba. ¹³ Nu, waa nyuma -mani, tietienyaa nuv yoyo -nu wa -mia. Yo wa tubhva wa nunlubho 'wu, 'in wa nva wa 'de Klisu tietienya 'wu. ¹⁴ Hwɛgaga -subhalıgbu yabhlogbɔɔ 'ni we 'wu -mi. 'Lee, -Saataan 'dɛɛ 'bhiliti we 'de zlu 'anzi 'wɔlaa? ¹⁵ Nu, -Saataan lubhonnya 'ka wa 'de -Lagoo -o mia tiklu lubhonnya 'wuv, -muv 'ni -yɔkali. Nu, sa wa lenugbunya mia, 'sa wa yia wa dɔdɔ -gvɔ bhaliida 'yia.

Pɔlvɔv siasɛ

¹⁶ Nu, 'mu na gbaa da: nyume yabhlogbɔɔ 'na 'bhulu 'mi 'wu -sabhebhanɔ 'bhisa -ni. 'In we -ka nu, a ka 'sa we 'wlukuvn gbuzɔnusa ni, a hwnu we -yo ni, in mi -sabhebhanɔ nya, 'in -ami 'ka 'ya mneni, in 'ka na 'de 'ylimani -sɛɛ. ¹⁷ Cun, gbuzɔnu -wa, in -ka na 'de 'ylimani, -we na gbaa da, in 'nia we gba Jejitaɛɛ sɔlv, -zugba -sabhebhanɔ 'bhisa na gbaa. ¹⁸ Nu, nyuma -duun ylimania wa 'de dɔdɔgv -gbonyaa 'gbu. Nu, nanv 'de na yi 'yaa 'ylimania. ¹⁹ Amia -wa laa amiaa 'de gboyilonya, amia hwnunua -sabhebhanɔ, 'dɛɛ 'yibadi, we 'ni muv? ²⁰ Wa 'ka aun 'wobhu galı 'bhisa, wa 'ka aun 'wluli, wa 'ka aun 'wie 'wuyli, wa 'ka aun 'ylilatlıli, wa 'ka aun 'kpayukwli 'wu subha, 'wlu a dıta -muv weɛ zo la. ²¹ Zo mi 'mi 'bhada, we 'ni muv? In 'ni 'wlu 'temani, we 'ni muv? A ka zukpa, gbonyuu in nva!

We -ka nyume yabhlo mneni o 'ka o 'de 'ylimani -lu yabhlo 'wu, -ami mneni in 'ka 'ya 'sa nu. Gba na gbaa -sabhebhanɔ 'bhisa. ²² Eblee* wa -mia yi? -Ami mi 'ya we nya! Izlaelnyuma wa -mia yi? -Ami mi 'ya we nya! *Ablaamuv 'yuoyua wa -mia yi? -Ami mi 'ya we nya! ²³ Klisu lubhonnya wa -mia yi? In mi we nya, in -zi wa. In -ka 'sa gba: -sabhebhanɔ 'bhisa in gbaa! In ka lubho nu, in -zi wa, in ka -kaslv pla, in -zi wa! Wa ka 'mi sɛli duun bhabha, in -zi wa! 'In in ka tlıtlee hɛwɛ -yo 'plıli bhla weɛ nya, in -zi wa.

* 11:22 Zuifunya.

²⁴ Nu, -pnu gbu 'sə -we *Zuifu paa nyuma, 'in -bhlo bhua we ηwεε, in 'plili we zə -zakpa gbu. ²⁵ *Wlomu -nyuma ka 'mi seli 'nyumu -zakpa ta. Wa li 'mi -bho 'wu -zakpa -bhlo. 'Gbu 'kadu -yə 'mi mni 'nyuglu -zakpa ta, 'in in yia 'yli -bhlo li 'nyu -gu -zakpa -bhlo.

²⁶ Na nōve duun 'wu, in ka tilitie ηwe -yə -di, yeye nyu kwεε, 'wienyaa nyuma -bhanya kwεε, na bhelia Zuifu kwεε, -wa 'nia Zuifu kwεε, in ka tilitie ηwe -yə -di, 'gbe 'kadu nukplε, da bebleenyaa, gumunyu -gu -yə yoyobhelia kwεε. ²⁷ In ka stasia -libho duun nu, in ka 'ylaakple -gu bhla tɔlva nya. ηwə -yə 'nyumatv ka 'mi 'bha, 'in bhla tɔlva nya, 'in 'yi lililu, ηwətlo ka 'mi 'bha, 'in in 'ni 'wuplanaa -ka. ²⁸ 'In in 'ni gbu tɔlva gba. Nu, leglizı weee -we -gu na lulva dli, mv -wa na 'wlukvun lapupalie 'ylio 'yli. ²⁹ Nyəə yəmanı 'wu, 'in we 'ni 'ya -amı 'wu -bhoa, nyəə bhilili gbonyuu lv, 'in we 'ni 'mi -yəkpa?

³⁰ We -ka nu, in 'ka na 'de 'ylimanı, -zugba na 'wuyəmanie 'wu na yia na 'de 'ylimanıa. ³¹ -Lagə ə -wa Nyumaa -Kanyə -Zezuu Dide, ə ka 'ηni wa mnınia -zv weee nya, 'in we 'nia bhloluda -ka, ə -yi we 'ji nu, in 'ni yo 'tubhuda -mi. ³² Da in mia -Damasi, dıdvı 'wlulapılınyo ə mia nyumaa 'wlulapılınyo Aletasu lubho nvda, ə yia 'slɔja wee gbee plalıda 'yligbeli, wa 'ka 'mi kpaə 'gbu. ³³ Nu, wee gbee lvı 'suoo finetli 'yli wa wlelia 'mi -cıce 'kadu nukplε, sanεε 'sa in -dia ə kwεε.

12

Pəlvı 'ylikakıe -yə -we -Lagə -slolua ə 'klv

¹ 'Lee, in 'ylimanı na 'dεε? -Mvı 'ni -lu 'wu -ka. Nu, 'ylikakıenya -yə gbonyaa 'klvslolue -we -Lagə wlaa, we gbu na yia -slεen da gbaa. ² Nu, nyıme yabhlo mia Klisi 'wu in -yi ə. We -zv kugbua lε -mnva ni, wa 'bhua ə 'wu, 'in wa yia ə yalu tanv* -gu kwa. (-De ə ka ə ku nukplε -tvı, -de ə ka ə ku nukplε 'tlaa, in 'ni -mvı 'ji -yi, -Lagəə 'debhlogbəə -yia we 'ji.) ³ In -yi we 'ji nu, -Lagə ka nyıme -mənı 'wubhu, 'in ə yia ə yalı kwa. 'Pıen, -de ə ka ə ku nukplε -tvı, 'in -de ə ka ə ku nukplε 'tlaa, in 'ni -mvı 'ji -yi, -Lagəə 'debhlogbəə -yia we 'ji. ⁴ 'In welynıa dıdvıgv -nyıme 'nia mnıni ə 'ka gba, 'in -we ka se wa'a 'nyεa ə, ə ka we lısa, -mə ə 'nva we. ⁵ Nu, nyıme -mənı 'gbu na yia na 'de 'ylimanıa, 'in in 'na 'ka na 'de 'ylimanı na 'dεε 'gbu, -we slolua na 'wuyəmanie, we 'wu na ylimanıa na 'dε. ⁶ In -ka yaa 'yibha in 'ka na 'de 'ylimanı, in 'na 'ka yaa -sabhεbhanyə -zε, nu, gbızvınvı 'dekpva na gba yaa. 'In in 'ni 'yibha in 'ka na 'de 'ylimanı. -We ka gbu -wa, -we na nva lε, wa yia -yə, 'in -we na gbaa, wa nva, in 'ni 'yibha nyıme yabhlogbəəə 'wlukvun lapupalie 'ylimanı we -zi we 'wu.

⁷ 'In 'yılıwıgbınyı -Lagə -slolua 'mi 'klv, in yi na 'de 'ylimanı we 'wıv 'gbu, stasie 'tıtε yia na ku zə pla, -Saataan tietienyo 'bhısa, -zugba we bhıti 'mi, 'in we kvıba 'mi 'yoo in yi na 'de 'ylimanı 'gbu. ⁸ -Zakpa ta in bhıbhıoea Jeıtape nu, ə -sa 'mi stasie -mıni 'wu. ⁹ 'In ə yia we 'bıgıpalı 'mi -ylae: «Na 'nanı ka -na -nv nıni. Nu, -na 'wuyəmanie 'wu na 'tıtε slolua we 'de tenyi tenyii.» In 'yibha in 'ka na 'de 'ylimanı na tətətə -mımie 'wu, 'in Klısu 'tıtε 'ka 'mi -gv yi, 'in we 'ka 'mi 'wıpa. ¹⁰ We 'dεε 'gbu, na 'wuyəmanıenya klaa, na vεıe klaa, na gbu sloo 'yıyıe klaa, na 'klıyıe 'wıpalıe klaa, we -yə na dlıvıenya mıa, -we lv na plıla Klısu 'gbu, 'mına nya na yia we. Nu, in -ka 'wuyəmanı, -bha in 'tea la tenyii.

Kolentı leglızu dlıve mı Pəlv -yə

¹¹ Gba na gbaa -sabhεbhanyə 'bhısa, 'in amıaa dε nva 'mi we 'wu -gla nya. Amıa 'ka yaa na -gıgbı gba. Nu, in 'ni -lu yabhlogbəə nya -mıoo, amıaa tietienya 'kadı 'ni 'mi 'wızı -lu yabhlogbəə 'wu. ¹² Na lınvıgbınyı -we slolua we nı, -Zezuu *tietienyo in -mıa sazınv sa nı, we ka lınvı dııtıe nya kpεen kpεen aın nyıdı. We ka lınvı -lu: -we -wa gwıdıgbınyı -yə gbu 'kadı -yə nınee 'ηnıpalıgbınyı. ¹³ Nu, in 'ni amıaa 'wılgba -zε, we 'ni -mvı 'wubhu, lεε -lu in nv leglızı -putunya -yla lεa, 'in in 'ni -mvı aın -yla lınvıa? A -ka we -yıyı gbınyıuu nya nı, -zugba a tı na -yıgbı 'wu!

* 12:2 Yalı tanv: Zuifu duun dlı nu, yalı -zakpa ta. Pəlv nεε, ə ka yalı tanv -gu pla, mı -Lagəə 'de dıla la.

¹⁴ A -tali, in mi lamnazida in 'ka amiaa -gbe mni -zakpa tanu nya, 'in in 'na 'ka amiaa 'wlugba -ze. Nu, amiaa da na talia, in 'nia amiaa 'gwezii datai. We 'ni nu, yua 'ka 'gwezi lazu wa dideaa -nu nya, 'yuaa didea zua 'gwezi la wa 'yuaa -nu nya. ¹⁵ We -ka -ami, na -lu weee in kaa, 'nye na nyea we ain, 'in na wlaa na 'dɛɛ -kpabhie amiaa 'wusastee 'gbu. 'Lee, amiaa ze in -kalia bhabhaa 'gbu, amiaa na zekalie mia zobeda yi?

¹⁶ -Yo a yia we nwnua nu, in 'ni amiaa 'wlugba -ze. 'In nyuma -tolu yia gbaa nu, in ka -dawli, 'in -dawli nya in kpa aun. ¹⁷ 'Lee, nyuma -wa in tiea amiaa -gbe, in ka wa 'yabhlo -gu 'plili, 'in in yia aun 'wluli yi? ¹⁸ In ka Titı bhuhhoe o mni amiaa -gbe, 'in in yia bheli yabhlo a -yia, o 'bi 'pali. 'Lee, Titı ka aun 'wlulii? O -yo 'mi 'so, dli -bhlo nya -a 'ni noo, 'in 'yoo -bhlo -a 'ni bhlii?

¹⁹ We 'bi ka 'wugwe, -zugba a pupali we 'wlukvun la nu, -a mi -amiaa 'dɛɛ -mumie tiklu 'yiliblanonuda aun 'yliya 'wu. -Innya! Sa Klistı 'yibhaa, 'sa -a gbaa -Lago 'yu. Na jijli -talea, amiaa dıozovee -gwoylaylimanee 'gbu, -a gbaa gbu weee -mni. ²⁰ Nu, in mi nyano nuda nu, da in -ka amiaa -gbe nyini, sa in 'yibhaa in 'na 'ka 'sa aun yli, 'in sa amia 'yibhaa, a 'na 'ka 'sa 'mi 'yi. In mi nyano nuda nu, in 'ka aun nyidi gbunya -mni yli: -zle -yo zenyi, 'ce -yo -yomumie, veli weli -yo nyuma tolva yo -gulazolve, 'dɛɛ 'ylimanie -yo gbu bidi -bidi bidii lenve. ²¹ In mi nyano nuda nu, da na -putu -ka amiaa -gbe mni lu, na -Lago 'bhali 'mi zu aun 'yu. In mi 'ya nyano nuda nu, nyuma duun -wa mia gbonyuu lenvda bha 'bhisa, 'in wa 'nia -slɔ puinplagbunya klaa, mutnıgbuu lenve -yo wa nime -bhogbu lenve 'bibhu, 'in in 'ka wa -gu wili.

13

'Wubhlolu gbu lapalie -yo fusaweli

¹ Nu, na -zakpa tanu yia da amiaa -gbe mnia. Sanɛɛ 'sa we mia celida -Lagoɛbhe 'wue: «Gbu dayinya 'so, gbu dayinya taa weli -gu, wa dia gbu wli 'wu.»

² Nu, -wa weee nva 'cin gbonyuu le, we -yo nyuma -tolva weee -yla na palia gbu la. In ka we gba pepe da na 'sonu mnia amiaa -gbe, 'in 'mu na gba 'yaa -zeen da, da in 'nia aun glaa -mi. Da na -putu -ka aun 'yia mni, in 'na 'ka nyime yabhlogboɔ nyazi 'yili. ³ -We -slolua nu, -ami 'wu Klistı plilia 'in o gbaa, a 'yibha a 'ka we 'yi, 'in 'yia a yia we. Klistı 'ni 'wuyolu amiaa gbegbein, o 'tite o slolua aun glaa. ⁴ Nu, gbuzonu -wa, o 'wuyolve 'wu wa yia o *su -gu lakulu, 'in -slɛɛn -Lagoɔ 'tite nya o -gaa 'yliyɔ. 'In -a mi o 'wuu 'gbu, -amia yolu 'yaa 'wu. Gbonyaa lenve nya amiaa gbegbein, 'klu -a yia we aun -slolua nu, -Lagoɔ 'tite nya -a -yo o -gaa 'yliyɔ.

⁵ A 'yibha amiaa 'de la, 'in a yla amiaa 'de, -de a mi -Lagonyuma nya 'pieun. Amiaa 'de -yi we 'ji nu, -Zezu Klistı mi aun 'wu, we 'ni mu? Yaayu, a 'ni mneni a 'ka amiaa dıozovee lenvgbu -sloluu? ⁶ In di we dli 'wu nu, 'ji a yia we yibhelia nu, we 'ni 'sa -mi -amiaa -nu nya, nu, -amia ka dıozovee lenvgbu -Zezu Klistı 'wu. ⁷ -Lago -a bhuhhoea nu, a 'na nonu gbonyuu yabhlogboɔ le -ni. We 'ni nu, -a 'ka we aun 'kluslolu nu, -a ka zukpa we gbu. -Innya, -a 'yibha nu, a nu gbuzonu 'debhlogboɔ le. -Amia 'ni zukpa -kaoo, -mu 'ni gbu yabhlogboɔ. ⁸ Nu, -a 'ni mneni -a 'ka -Lagoɔ gbuzonuweli -yowuɔlu, we lubho -a 'kaa nu -bhlogboɔ. ⁹ Cun, -a -ka 'wuyolu, 'in amia -ka late, 'muna -wa -amiaa -nu nya. -A -ka 'ya -Lago bhuhhoea -mi, -we -a yibhelia o, mu -wa nu, a -ze -Lagonyuma tiklu. ¹⁰ We 'dɛɛ 'gbu, da in -tlulva -slɔ da aun -yo la, 'in na celia gbu weee -mni aun 'wu. Nu, zli in -ka aun glaa -mi, in yi aun kpa 'nyumu, se -we Nyumaa -Kanyo 'nyea 'mu solu. Wee se Nyumaa -Kanyo 'nyea 'mi, amiaa dlu -gwoylaylimanee gbu -wa, we 'ni amiaa lasasiee gbu.

¹¹ -Slɛɛn, in ka we 'wubha, bheliaun -a gbelie. A -tali amiaa -mumie tiklu da, a 'pupali 'kuayli, amiaa dli -mi -bhlo, a -di la -dlɔɔ, 'in zekalidli -yo 'wututue -dlɔɔ -Lago -yo aun 'so 'ka -mi.

¹² A sisali fu gbıgblelie nya, -Lagobhelia 'bhisa. -Lagonyuma weee nɛɛ wa -sa aun fu.

¹³ Nı, Nyımaa -Kanyo -Zezu Klist ɣwna an 'nyu la, -Lagoo zekalɪdli -yo Zuzu 'Pupa -o suslolua -an 'wɔ, -yo a 'de weee 'so -tu.

'Sebhe Pɔlv 'paa -Galasii -nyuma yoo

-Lagonyuma mia -Galasii -dɔdv -gv, 'ma *Pɔlv 'paa 'sebhɛ yoo. Nyuma tɔlv nɛɛ -Galasii -Lagonyuma -yla nu, wa 'nɪ Zuifv lɛnvgbv tɔlv -gv nɔ, wa 'na 'ka gbv 'wɔbhv. We 'dɛɛ 'gbv Pɔlv yia wa 'wɔɕɛɩ, 'in ɔ nɛɛ wa -yla nu, -ɔ -ka -Zezu *Klisɩ dli -gv zv, 'in -mɔɔ bhva gbv 'wɔ. Nu, -amɩa lɛnvgbnya 'nɪ mneni we 'ka -aun gbv 'wɔsa.

Fusawɛɩ

¹⁻² -Amɩ -Zezu Klisɩ *tietienyo *Pɔlv -yo -Lagɔbhelia weee mia -seli, -amɩa ɕɛɩa da -Galasii *leglizinya 'sebhɛ nɪ 'wɔ. Nyuma 'nɪ 'mɪ lapalɩ, 'in nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ we 'kɔlv nya -mɩ. -Zezu Klisɩ -yo Dide -Lagɔ -ɔ 'bhua ɔ 'wɔ tɩtlɩnya glaa, ma palɩ 'mɪ la. ³ -Amɩaa Dide -Lagɔ -yo -amɩaa -Kanyɔ -Zezu Klisɩ ŋwana aun 'nyu la, 'in wa 'nyɛ aun 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ. ⁴ Klisɩ ka ɔ 'dɛ wla -amɩaa gbɔnyuuu 'gbv, ɔ 'ka -aun pue, 'in ɔ 'ka -aun bhla 'nyii -mɩnɩ kwɛɛ -sa, -amɩaa Dide -Lagɔɔ dumagbv nya. ⁵ -Lagɔɔ 'ŋnɩ 'ylimanɩ 'kɔmvɔ! *-Amɛnɩ!

-Lagɔgbv -putu 'nɪ -mɩ

⁶ Amɩ -Lagɔ laa [Klisɩ] 'nanɩ nya, a 'ka ɔ 'bɩbhv sa slvɩ, 'in a 'ka gbvslolusɔ -putu 'bɩbholu -Lagɔgbv 'bhisa, -mvɔ ka 'mɪ ŋwɛgaga -subhalɩ. ⁷ Nu, -Lagɔgbv -putu 'nɪ -mɩ. Nyuma tɔlv mɩ -bha, -wa 'yɩbhaa wa 'ka Klisɩ -Lagɔgbv 'bhiti saputu sa, ma nua amɩaa dli zɔ bidi -bidi bidi. ⁸ 'In, we yi -amɩaa 'dɛgbolɩ -zɛ, we yi yalu 'anzɩ yabhlo -zɛ, -Lagɔgbv -a gbaa da aun -yla, -ɔ -ka we 'bhiti saputu sa, 'kplɛ kpa ɔ! ⁹ -A ka we gba aun -yla pepe, 'in 'mɔ na gba 'yaa da aun -yla -slɛɛn: -Lagɔgbv a 'nva tia, -ɔ -ka we 'bhiti saputu sa, 'kplɛ kpa ɔ!

¹⁰ 'Lee, nyuma 'ka 'mɪ 'ŋnɩ kwalu da in mia -talɩda, yaayu, -Lagɔɔ -nv -wa yi? -lnnya, -Lagɔɔ -nv in 'yɩbhaa. 'Lee, in 'ka nyumaa dɔdvnamanɩ da in mia -talɩda yi? In -ka yaa nyumaa dɔdvnamanee datalɩda -mɩ, in 'na 'ka yaa Klisɩ lubhonvnyɔ -zɛ.

-Lagɔ ka -bha Pɔlv -sa -Zezuu *tietienyo nya

¹¹ Nu, na bhelia, in nɛɛ aun -ylae: -Lagɔgbv na gbaa da, we'e 'bhv nyumɛɛ -gbɛ. ¹² Nu, we -ka -amɩ, nyumɛ 'nɪ 'mɪ we 'nyɛ, 'in nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ 'mɪ we -slolɩ, -Zezu Klisɩ -slolua 'mɪ we 'klv.

¹³ In mɩ bhaa *Zuifv -Lagɔbvɔ -yloogblv, sa na nɔa a ka we 'nv. Sa na palɩ -Lagɔɔ *leglizinya 'klyɛ 'wɔ 'kva 'tɩtɛ nya, in 'ka wa lasaa 'gbv, a -yi we 'ji. ¹⁴ In mɩ bhaa Zuifv -Lagɔbvɔ -yloogblv, in -zi na -lima 'wɔ Zuifv glaa, 'in in dolu -gula bhabha, in -zi wa, -amɩaa dukpasu lɛnvgbv 'wɔ.

¹⁵⁻¹⁶ 'In, -mvɔ weee 'yu, -Lagɔ ka -bha 'mɪ -sa pepe, -zugba in mɩ -slɔ na 'nyaaa nvkplɛ, 'in ɔ yia 'mɪ la ɔ 'nanɩ nya, in 'ka ɔ lubho nv. Da we namanɩ -Lagɔ dɔdv ɔ 'ka 'mɪ 'wɔ ɔ 'Yu -slolɩ, 'in in 'ka -mɔɔ gbv gba nyuma -wa 'nɩa Zuifv -yla, -bha -bhlokpade in 'nɩ nyumɛ yabhlogbɔɔ 'dɩzɔwɛɩ layɩbha. ¹⁷ 'In -wa -zɛa 'mɪ 'yu -Zezuu tietienya, in 'nɩ -maa -gbɛ mɩnɩ *-Zeluzalemv, nu, -bhagɩgalɩda in mɩnɩ Alabii -dɔdv -gv, 'bhie, in yia lɔbhiti -Damasɩgbɛ nvkplɛ.

¹⁸ -Zv ta 'plɩa, 'in in yia -Zeluzalemv mɩnɩ, Pielu yibheliee 'gbv. 'In in li ɔ -gbɛ 'yɩ kugbua lɛ gbu. ¹⁹ Nu, we 'nɩ Pielɩ -yo Nyumaa -Kanyɔɔ bheli *'Zake 'wɔbhv, in 'nɩ -Zezuu tietienyo -putu 'yɩ 'yɩ nya.

²⁰ -We na ɕɛɩa da aun 'wɔ, gbuzɔnv -wa, 'in -Lagɔɔ 'dɛ -yi we 'ji nu, in 'nɩa yɔtvbhv. ²¹ -Mvɔ 'bɩgv, 'in in yia Silii -yo Silisi -dɔdv -gv mɩnɩ. ²² Nu, Klisɩ leglizinya mia Zudee -dɔdv -gv 'nɩ -slɔ 'mɪ 'yɩ 'yɩ nya. ²³ -We wa gbaa waa leglizinya 'nva zlɩmɛ -bhlogbɔɔ, mɩ -wa nu: nyumɛ -ɔ palɩ bhaa wa 'klyɛ 'wɔ, 'in -Lagɔgbv -we ka 'gbv ɔ gva la, ɔ 'ka we lasa, ɔ mɩ -slɛɛn we gbada. ²⁴ 'In wa yia -Lagɔɔ 'ŋnɩ -mɩnɩda -tv na 'gbv.

2

Wa ka Pɔlv yibheli -Zezuu tietienyo nya

¹ -Zu kugbua ɛ -mnva 'plia, 'in in -yɔ Banabasɩ 'sɔ yia -Zeluzalemv lvmni, 'in in yia Titu 'wobhu, in -yɔ -mɔɔ yi 'yaa mni. ² 'In -Lagɔ -slolua 'mi we 'klv 'gbv, in yia -mɔ mni. In -yɔ nyumaa 'yugalunya 'kadi 'dɛkpva gbelia 'wlu, -Lagɔgbv na gbaa -wa 'nia Zuifu -yla, in ka we 'ji gba wa -yla. In 'ni 'yibha lubho in nva, 'in in mia nva, we tv 'wu bhe. ³ 'In 'debbie, na nɔnɔnyɔ Titu mia *Gleki nya, wa 'ni ɔ *kni 'wɔpa -gla nya. ⁴ -Mv bhla, yoyobhelia -tɔlv -wa -bhoa zlɛ -aun lv 'wiemi, -maa 'yibha yaa ɔ *kni 'wɔpapie. Waa nyuma ni ka -aun lubho, wa 'ka -amiaa 'dɛ -yla -tɔtv -Zezu Klisi nyɛa -aun -yɔlatitali, 'in wa 'ka -aun titee gali 'wɔv lv. ⁵ Nu, waa nyuma -mani, -a 'ni wa 'wlu zɔ laslv 'kienyii -kpva, 'in -Lagɔgbv 'ka aun nyidi -tv gbɔzɔv nya.

⁶ 'In -wa mia leglizinyaa 'yugalunya 'kadi nya ni, -we wa -mia, we 'ni 'mi 'yliya 'wu -lu yabhlogbɔɔ nya -mi, -we ka gbv -wa, -Lagɔ'ɔ yla nyumaa ku -yɔ, in nɛɛ, waa nyuma -mani 'ni 'mi -yla gba -gla nya ni, in nv gbv -putu yabhlo ɛ lv. ⁷ 'In, wa ka we yibheli ni, sa -Lagɔ dia we 'gba Pieli 'wlu, 'in ɔ gbaa Zuifu -yla -Lagɔgbv, 'sa ɔ dia 'mi we 'gba 'wlu, 'in na gbaa nyuma -wa 'nia Zuifu -yla -Lagɔgbv. ⁸ Nu, -Lagɔ -ɔ nva lubho, 'in ɔ yia Pieli ɔ tietienyɔ -zɛli Zuifu nyidi, mɔ -bhlokpade nva lubho, 'in ɔ yi 'yaa -ami ɔ tietienyɔ -zɛli, nyuma -wa 'nia Zuifu nyidi. ⁹ Nu, nyuma -yi *Zake, Sefast* we -yɔ *Zaan, leglizinyaa 'yugalunya 'kadi nya, 'in 'nani -Lagɔ nva 'mi 'wu, -maa ka we yibheli. 'In wa yia in -yɔ Banabasɩ kwɛɛ kpa. Sanɛɛ 'sa -a bhli wɛli -bhlo, -amia 'ka nyuma -wa 'nia Zuifu nyidi lubho nv, 'in wamia 'ka Zuifu nyidi lubho nv. ¹⁰ Gbv yabhlogbɔɔ wa yibhelia -aun: wa nɛɛ -a 'na dlvl leglizinyaa bobabhanya 'wu -ni, 'mv -ami nva ɛ dli weee nya.

Pɔlv palia Pieli -yla gbv la Antioɔvgbe nukple

¹¹ 'In da Pieli nynia Antioɔv, gbonyuu ɔ nva ɛ, in yia we ɔ 'klvɔbha. ¹² Nu, da nyuma 'Zake tiea, -maa 'nia -slɔ nyini, -zugba Pieli -yɔ -Lagɔnyuma -wa 'nia Zuifu lia dabvɔ. 'In da -maa nynia, ɔ yia wa nya lilie 'yiligbeli, ɔ yia wa gwevla. -We ka gbv -wa, Zuifv -Lagɔnyuma gva nyumaa kni 'wɔpapie 'wu, 'ma ɔ sɔa. ¹³ 'In -amiaa -Lagɔbhelia Zuifu yia Pieli dli 'sɔ -bhogbv lɛv, 'in Banabasɩ 'dɛgbolu yi 'yaa we lubho.

¹⁴ Da in 'yia we -yɔ ni, wa'a kpa wa 'dɛ tiklu -Lagɔgbv gbɔzɔv sɔlv, 'in in nɛɛ Pieli -yla nyumaa -zejila 'wvɛ: «-Mi mi Zuifu nya, 'in -in yia -wa 'nia Zuifu, -maa lɛvgbv lɛv, -in 'ni we Zuifv titee sɔlv lɛv. 'In sa -in mneni -in 'ka gba nyuma 'nia Zuifu, wa nv -gla nya Zuifv lɛvgbv lɛa?»

Zuifv -yɔ -wa 'nia Zuifu ka nyuma tiklu -zɛ dlɔzɔvɛe 'gbv

¹⁵ -Amia mia, Zuifv 'zayli -a -mia, -a 'ni gbonyuu -lɛvnya, -wa'a zva -Lagɔ tite 'nɔwɛ, wa nyidi. ¹⁶ -Mv bhla, -a -yi we 'ji ni, -Lagɔ'ɔ yibheli nyɛɛ, nyɛɛ tiklu nya *Moizu titee 'nɔwɛzɔvɛe 'gbv, ni, dlɔzɔvɛ -bhlogbɔɔ -Zezu Klisi -gv gbv -wa. We 'gbv, -amia yi 'yaa -Zezu Klisi gbv -yɔwɔnu, 'in -Lagɔ 'ka -aun yibheli nyuma tiklu nya, -amiaa dlɔzɔvɛ Klisi 'wv 'gbv. Nu, we 'ni titee 'nɔwɛzɔvɛe gbv. Nu, -Lagɔ 'na 'ka nyɛɛ yabhlogbɔɔ yibheli nyɛɛ tiklu nya, titee 'nɔwɛzɔvɛe 'gbv.

¹⁷ 'In, we -ka ni, tiklumɛ -Lagɔ 'yliya 'wv da -a mi -talɔ Klisi 'gbv, 'in -a -ka 'ya gbonyuu -lɛvnya nya -mi, -wa 'nia Zuifu 'bhisa, 'lee, Klisi paa nyuma 'kvayli wa nv gbonyuu ɛ yi? -Innya! ¹⁸ In 'yibha zlɛ in 'ka -mi tiklu -Lagɔ 'yu, titee 'nɔwɛzɔvɛe 'gbv, 'in in yia we 'bɔbv. In -ka we lv lubhiti, -zugba na 'dɛ in 'nia titee 'nɔwɛzɔvɛe 'wv. ¹⁹ Nu, we -ka tite -bhlo, mv -laa 'mi tlɛ, 'in we -ka -ami, in ka tli titee gbɛgbɛin, 'in in 'ka 'yliyɔgada -tv -Lagɔ gbɛgbɛin. 'In in yia *su -gv tli Klisi nya. ²⁰ 'In, in -ka 'yliyɔgada -mi, we 'ni na dɛ -ga 'maslɛn 'yliyɔ, ni, Klisi -gaa 'yliyɔ 'mi 'wv. Nu, -Lagɔ 'Yu ka na zɛkalɛ -slolu, 'in ɔ yia ɔ 'dɛ wla na 'gbv, ɔ dlɔzɔvɛe nya na ku -gaa -slɛn da 'yliyɔ. ²¹ Nu, in 'na 'ka -Lagɔ 'nanu daa gba -innya. We -ka ni, tite nv nyɛɛ tiklu -Lagɔ 'yu, -zugba bhe Klisi tla.

3

-Lagɔ yibhelia nyuma, nyuma tiklu nya Klisi dlɔzɔvɛe 'gbv

* 2:9 Pieli.

¹ Oo -Galasii -nyuma, -gɔwɔtɔnya, nyɔɔ -salɪ aɪn a? Wa 'nɪ da aɪn -Zezu Klisu *su -gɔ lakulve 'klɔslolu vaa? ² Nu, gbɔv gɔ -bhlo mɪa da, a 'palɪ we 'bɪgɔ. Zuzu 'Pɔpa a 'yɪa, tite 'nɔɲwɛzɔvɛe 'gbɔ a yɪa ɔ 'yɪ yaayɪ, -Lagɔgbɔ a 'nɔva, a zɔva dɪlɪ -gɔv gbɔ -wa yɪ? ³ Sa amɪaa -gɔ 'ka 'ya sa 'wɔtɔva? A ka -Lagɔgbɔv gwɛdɪ -Lagɔɔ Zuzu nya, 'ɪn a 'yɪbha a 'ka -slɛɛn we 'wlubha amɪaa 'dɛɛ 'tɪtɛ nyaa? ⁴ -We weee 'wɔ a 'plɪlɪa, bhe -wa yɪ? -ɪnnya, we 'nɪ mnenɪ we 'ka bhe -zɛ. ⁵ 'ɪn -Lagɔ -ka ɔ Zuzu aɪn 'nyɛ, -zugba ɔ nɔ gwɛdɪgbɔ lɛ aɪn nyɪdɪ, amɪaa titee 'nɔɲwɛzɔvɛe gbɔ -wa yaayɪ, -Lagɔgbɔ a 'nɔva 'ɪn a zɔva dɪlɪ -gɔv 'gbɔ, ɔ nɔva we lɛ yɪ?

-Lagɔɔ dɪlɪgɔzɔnyɔ *Ablaamu

⁶ Nu, *-Lagɔsɛbhɛ nɛɛ *Ablaamɔv daaɛ:

«ɔ ka -Lagɔ dɪlɪ -gɔ zɔ.

ɔ dɪlɪzɔvɛe 'gbɔ,

-Lagɔ yɪa ɔ yɪbhɛlɪ nyɪmɛ tɪklɪ nya.»

⁷ We 'gbɔ, a yɪbhɛlɪ we 'jɪ nu, -wa zɔva -Lagɔ dɪlɪ -gɔ, ma -wa Ablaamɔv 'yɔyɔuaa 'dɛbhɛ.

⁸ -Lagɔsɛbhɛ ka we gba, nu, nyɪma -wa 'nɪa Zuɪfɔ, wa dɪlɪzɔvɛe 'gbɔ -Lagɔ yɪa wa yɪbhɛlɪa nyɪma tɪklɪ nya, ɔ 'dɛ 'yɔ. We 'gbɔ, -Lagɔ yɪa Ablaamɔv -yɪa wee gbɔzɔnɔ -mɪnɪ gba pepɛ nu:

«'Nyɔ wa yɪa dɔdɔgɔ -nyɪma weee lɔɲwɪnaa -na 'gbɔ.»

⁹ Ablaamɔv ka -Lagɔɔ gbɔ -yɔɲwɪnɔ, 'ɪn -Lagɔ yɪa ɔ 'nyɔlɔɲwɪna. 'Sa -bhloo 'dɛ -wa weee ɲwɪnɔ -Lagɔɔ gbɔ -yɔ, -Lagɔ ɲwɪnaa wa 'nyɔ lɔ.

¹⁰ Nu, -wa weee zɔva titee 'nɔɲwɛzɔvɛe dɪlɪ -gɔ, mɛ yɪa wa kpaa. Nu, -Lagɔsɛbhɛ nɛɛ:

«-We weee mɪa cɛlɪda -Lagɔɔ titee 'sɛbhɛ 'wɔ,

-ɔ'ɔ zɔva we 'nɔɲwɛ 'kɔmɔv, mɛ yɪa ɔ kpaa.»

¹¹ We mɪ 'ya gbɔzɔnɔ nya, nu, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ mnenɪ ɔ 'ka -mɪ tɪklɪ -Lagɔ 'yɔ titee 'nɔɲwɛzɔvɛe 'gbɔ. Nu, -Lagɔsɛbhɛ nɛɛ:

«-ɔ -Lagɔ yɪbhɛlɪa nyɪmɛ tɪklɪ nya dɪlɪzɔvɛe 'gbɔ,

'yɪlɪyɔgagɛ -mɔɔ yɪa 'yɪa.»

¹² 'ɪn tite'e 'bhɔ dɪlɪzɔvɛe -gbɛ. Nu, we mɪ 'ya cɛlɪdaɛ:

«-ɔ zɔva titee lɛnɔgbɔ weee 'nɔɲwɛ,

ɔ -tɔ we lɛnɔda 'kɔmɔv,

'ɪn ɔ 'ka 'yɪlɪyɔgagɛ 'yɪ.»

¹³ Klɪsɪ ka ɔ 'dɛ mɛyɔlatɪnyɔ -zɛlɪ -amɪaa 'bɪgɔ, sanɛɛ 'sa ɔ zɪtɪa -aɪn 'wɔ titee mɛ kwɛɛ. Nu, we mɪ cɛlɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔɛ:

«Nyɔɔɔ nyɔɔ wa -ka bɪzɪ su 'wɪlɪ,

mɛ mɪ ɔ -nɔ nya.»

¹⁴ Nu, sanɛɛ 'sa we nɔva, 'ɪn 'nyɔlɔɲwɪna -wɛlɪ -Lagɔ gbaa Ablaamɔv -yɪa, nyɪma -wa 'nɪa Zuɪfɔ, wa 'ka we 'yɪ -Zezu Klisu 'gbɔ. 'ɪn Zuzu -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wɪlɪ, -a 'ka we 'yɪ dɪlɪzɔvɛe 'gbɔ.

Tite -yɔ -lu -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wɪlɪ

¹⁵ Na bhɛlɪa, dɔdɔ -gɔv gbɔ yabhlo na yɪa da palɪa: we -ka nu, wɛlɪ nyɪmɛ 'kaa tɪ, ɔ -ka we tɪ sazɔnɔ sa, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'nɪ mnenɪ ɔ 'ka -bha we lasalɪ, 'ɪn ɔ 'na 'ka we -gɔ -lu yabhlogbɔɔ palɪ. ¹⁶ Cɪn, -lɪ -we -Lagɔ 'kaa wɪlɪ, ɔ ka we gba Ablaamɔv -yɔ ɔ 'yɔyɔyɔ -yɪa. 'ɪn -Lagɔsɛbhɛ 'nɪ -gbaaɛ: «Ablaamɔv -yɔ ɔ 'yɔyɔyɔ,» 'ɪn -mɔv 'ka 'wɪlɪ nɛɛ nyɪma duuun gbɔ wa gba, nu, -Lagɔsɛbhɛ nɛɛ saaɛ:

«-ɪn -yɔ -na 'yɔyɔyɔ,»

nyɪmɛ yabhlogbɔɔ we saa 'ɲnɪ, mɔ -wa Klɪsɪ. ¹⁷ -We ɪn 'yɪbhaa ɪn 'ka gba mɔ nu: -Lagɔ ka wɛlɪ tɪ Ablaamɔv -yɪa, 'ɪn ɔ nɛɛ, -gɔ ɔ yɪa we 'yɪlɪgbea -klɪ. -Zɔv 'wɪlɪ 'sɔ -zɔ glɔ -bhlo 'ya kɔgbɔ (430) 'plɪa, 'bhɛ, Moɪzɪ tite yɪa yɪ. -Mɔv 'nɪ mnenɪ -mɔv 'ka wɛlɪ -Lagɔ tɪa -bhalasalɪ, 'ɪn -lu -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wɪlɪ, we 'nɪ mnenɪ we 'ka we lasa. ¹⁸ 'ɪn we -ka nu, 'bɪ -we -Lagɔ wɪlɪ, titee sɔlɔ wa yɪ we, -zugba we 'nɪ -lu -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wɪlɪ sɔlɔ 'bhɔ, 'ɪn, -lu -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wɪlɪ, mɔ -yɔ ɔ -slɔlɔɔ ɔ 'nɔnɪ Ablaamɔv -yɪa.

-We ka 'gbɔ -Lagɔ yɪa tite palɪ

¹⁹ 'In lɛɛ -lu ka 'gbu -Lagɔ yi tite palɩ nyuma -yɩaa? Palɩ ɔ palɩ we, 'in da nyuma -saa ɔ dɔmagbu 'nuɔwɛ ɔ 'ka we -sɩlɔlu. 'In we 'ka 'sa lɛnuda -tɩ tiklu, 'in Ablaamu 'yuoyu -ɔ ka 'gbu -Lagɔ gbaa ɔ 'ka Ablaamu -lu 'nye, 'in -mɔɔ yiyibhla 'ka nyini. -Lagɔ zua wee tite 'anzɩnya ɔwɛɛ, 'in 'anzɩnya yia Moizu 'wɔbhu 'kɔɩ nya, -Lagɔ -yɔ nyuma nyidi. ²⁰ Nu, kɔɩ mia, nyuma 'sɔ nyidi ɔ mia. 'In, -Lagɔɔ 'dɛbhlogbɔɔ: ɔ 'nɩ kɔɩ -ka.

²¹ -Muɔ gbaa nu, -li -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wɩa, tite mɩ we -yɔtɩ nya yi? -Innya! We -ka nu, -Lagɔ ka tite yabhlo palɩ, we mneni we 'ka nyuma 'yliyɔgagɩɛ 'nye, -zugba nyime mneni yaa ɔ 'ka nyime tiklu -ze -Lagɔ 'yɩya 'wɩ, titee 'nuɔwɛzɩvɛɛ sɔɩ. ²² We 'nɩ 'sa -mɩ, nu, -Lagɔɛbhɛ nɛɛ, duduguli weɛ mɩ gbɩnyuuu 'tite zɔ. 'In -lu -we -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wɩa, nyuma -wa ɔwɩnua -Zezuu gbu -yɔ, -maa 'ka we 'yi, wa dɩzɩvɛ -Zezu Klisu -gbu 'gbu.

²³ Da -Zezu Klisu dɩguzɩ bhla 'nɩa -sɩɔ nyini, -zugba -a mɩ -kasɩucɩan nya tite kwɛɛ, weɛ dɩzɩvɛ -Lagɔ 'kaa -aɩn 'kɩsɩlɔlu we wɔwɛ nya. ²⁴ Saɛɛ 'sa, tite -zɛa -amɩaa 'yliyɔzɩnyɔ tiklu, 'bhie, Klisu yia yi, 'in -a 'ka nyuma tiklu -ze -Lagɔ 'yɩya 'wɩ, ɔ dɩguzɩvɛɛ 'gbu. ²⁵ -Sɩɛɛn, -Zezu Klisu dɩguzɩ bhla ka nyini 'gbu, -a 'nɩ 'masɩɛɛn ɔɔ 'yliyɔzɩnyɔ -mɔnɩ kwɛɛ -mɩ.

²⁶ Nu, a 'dɛ weɛ mɩ -Lagɔɔ 'yua nya -Zezu Klisu dɩguzɩvɛɛ 'gbu. ²⁷ Nu, amɩa weɛ -wa wa batizea Klisu 'wɩ, a ka Klisu 'wɔwɩbɩ -ze. ²⁸ We 'gbu, -Lagɔ 'yɩya 'wɩ, 'wɩsɩsɩɩda 'nɩ Zuifɩ -yɔ -wa 'nɩa Zuifɩ nyidi -mɩ, we 'nɩ galɩ -yɔ nyuma -zɔnɩ nyidi -mɩ, 'in we 'nɩ nukpasi -yɔ 'ɔwɩnɩ nyidi -mɩ. Nu, a 'dɛ weɛ -bhlo -Zezu Klisu 'wɩ. ²⁹ A mɩ Klisu -nu nyaa 'gbu, a mɩ Ablaamu 'yuoyua nya. 'Bɩ -Lagɔ gbaa ɔ 'ka wɩa, 'yɩa a yia we.

4

Nu, -a 'nɩ 'masɩɛɛn galɩ, -Lagɔɔ 'yua -a -mɩa

¹ -We in 'yibhaa in 'ka gba mu nɩ: 'bilinyɔ -ka -sɩɔ 'yɩsɩkpile nya -mɩ, 'wɩsɩsɩɩda 'nɩ ɔ -yɔ gaylo nyidi -mɩ, 'in -zugba mɔ -wa weɛ 'bɩ weɛ -kanyɔ. ² Nu, nyuma -wa zua ɔ, 'in -wa zua ɔ -li 'yliyɔ, ɔ mɩ wa kwɛɛ tiklu, 'in bhla -we ɔ dide 'paa ɔwɛɛ, 'in we nyinia. ³ Nu, 'sa -bhloo 'dɛ we mia -amɩaa -nu nya. Da -a mia zɩmɛ 'yɩsɩkpile 'bhisa, -a mɩ dudugɩ 'titenyaa galɩ nya. ⁴ 'In, bhla -we -Lagɔ zua, da we nyinia 'cɛ, ɔ yia ɔ 'Yu yoo 'pa. ɔwɩnɔ gwalia ɔ, 'in ɔ yia Zuifɩvɛ titee zɩnyime -ze. ⁵ 'In -wa mia tite zɔ, ɔ 'ka wa 'wuziti. Saɛɛ 'sa ɔ 'kaa -aɩn -Lagɔɔ 'yua -zɛɩ.

⁶ -Lagɔ 'ka we -sɩlɔlu a mɩ ɔ 'yua nyaa 'gbu, ɔ yia ɔ 'Yuu Zuzu yoo 'pa -amɩaa dibhe 'wɩ, Zuzu -ɔ kpɩa 'wɩ: «Aba* , 'oo Dide!» ⁷ We 'gbu, -in 'nɩ 'masɩɛɛn gaylo, nu, -Lagɔɔ 'yu -in -mɩa. 'In -in mɩ ɔ 'yu nyaa 'gbu nɩ, -in mɩ 'ya 'bilinyɔ nya -Lagɔɔ 'nanu sɔɩ.

Pɔɩ lɩa dɩ -Galasii -nyumaa 'gbu

⁸ Zɩmɛ a -yɔ -Lagɔ 'nɩ wɛɩ -ka, -zugba a mɩ bubɔlii galɩ nya, 'in -mɩnyaa 'nɩ -Lagɔ -zɔnɩ nya -mɩ. ⁹ 'In -sɩɛɛn a -yi -Lagɔ, -we in 'kaa gba mu -wa nu, -Lagɔ -yi aɩn. Dudugɩvɛ 'titenyaa, -we 'nɩa 'tite 'wɩ -ka, 'in -we 'na 'kaa aɩn -lu yabhlogbɔɔ -yɩa lɛnu, sa a bhiti 'ya lɩ -mɩvɛ zɔa? Sa a 'yibha a 'ka 'ya -mɩvɛ galɩ -zɛa? ¹⁰ 'Yɩ klaa, 'cɩ klaa, bhla klaa, we -yɔ -zɩ tɔɩbaa 'nuɔwɛzɩvɛ -wa amɩaa -yɔkpagbu. ¹¹ Amɩaa 'gbu na nua nyano: lubho weɛ in nua amɩaa 'gbu, bhe we yia 'wɩtɩa yi?

¹² Na bhelia, amɩa na bhuhhoe, a -mɩ 'mɩ 'bhisa, -we ka gbu -wa, -amɩ ka na 'dɛ nu amɩa 'bhisa titee gbɛgbɛɩn. 'In a 'nɩ 'mɩ gbɩnyuu yabhlogbɔɔ -yɩa lɛnu, da in mia amɩaa -gbɛ. ¹³ 'In -we nua lɛ, 'in in yia zɩmɛ amɩaa -gbɛ -tɩ, 'in in yia aɩn -yɩa -Lagɔgbu gba, a -yi we. Gu in kaa -yɔɔ gbu -wa. ¹⁴ Na guzɩ -nu mɩ laylagbu nya amɩaa -nu nya, 'in a 'nɩ 'mɩ 'wɩnyɛ, 'in a 'nɩ 'mɩ kwɛɛ -sa. Nu, -Lagɔɔ 'anzɩ yabhlo 'bhisa a kpaa 'mɩ, -Zezu Klisu 'dɛgbolu 'bhisa. ¹⁵ Da amɩaa zɩmɛɛ 'muna -tulva? -We in 'kaa gba amɩaa daa mu -wa nu, we -ka yaa 'yɩ wa sa -mɔ, -zugba a ka -mɔ amɩaa 'yɩ -sa, a ka 'mɩ we yoo 'nye! ¹⁶ 'Lee, gbuzɩvɛgbu na gbaa da aɩn -yɩa, we 'gbu in yia amɩaa tɩnyime -ze -sɩɛɛn yi?

¹⁷ Waa nyuma -wa nyinia aɩn -yɔɩa, wa 'nɩ amɩaa zekalɩ sazɩnɩ sa. Wa 'yibha wa 'ka aɩn 'mɩ 'bɩ -sa, 'in a 'ka wa 'bibholu we gbu -wa. ¹⁸ Cun, gbuzɩvɛ -wa, nyumaa zekalɩ -ka aɩn

* 4:6 Zuifɩwɛɩ -wa. We ji -wa: «-Baba».

ye sazɔnu sa, mu nania 'yli. We -ze dli -zɔnu nya. A nu we le bhla weee nya, we 'na -zeli na 'yibadi -bhlogbɔɔ -ni. ¹⁹ Na 'yua, amiaa 'gbu in mi 'yaa da siada lu, nee ɲwnɔ -bho luzi, mɔ. 'In in mi 'sa siada tiklu, 'in Klisi 'ka ain 'wuladili, 'in a 'ka Klisi 'wuwlu -ze kpeɛn kpeɛn. ²⁰ Nu, in 'yibha in 'ka bhla -mini nya ain kwesi -mi, in 'ka ain -yla gba sɔ -putu lu. -We in 'kaa lenu -sleɛn, in 'ni we -yi. Amiaa 'gbu dilube mia da 'mi -yɔ.

*Agaa -yɔ *Salaa gbuu 'wupaligbu

²¹ A gba -slo we 'mi -yla, amia -wa 'yibhaa a 'ka Moizu tite 'nuɲwe zu, -we wee tite -mini 'sebhɛ gbaa, a'a 'nu wee? ²² Nu, we mi celida we 'wɔɛ, Ablaamu 'yi nukpasuyua 'sɔ. 'Yabhlo ɔ -yɔ gaylonɲwnɔ *Agaa gwalia, 'in -gɔdu ɔ -yɔ nyimezɔnuɲwnɔ *Sala gwalia. ²³ Nu, 'yu ɔ -yɔ gaylonɲwnɔ Agaa gwalia, nyumaa dumagbuu sɔlv wa gwalia -mɔɔ. 'In ɔ ɔ -yɔ nyimezɔnuɲwnɔ gwalia, weli -Lago wlaa, we sɔlv wa gwalia -mɔɔ. ²⁴ Wee gbuu 'wupaligbu -mini 'ji -tɔ 'wu, waa 'ɲwni 'sɔ -manu 'wusuloluee gbu 'sɔ wa slolua. We tianu mia, *'wusuloluee -we -Lago -yɔ Ablaamu -yɔ *Izlaɛlunyuma nua le -gɔgɔ wa laa *Sinaii 'wlu, we yli -wa Agaa, wee 'wusuloluee tite nua nyuma galu 'wu. ²⁵ Nu, Agaa mia, mɔ -wa Sinaii -gɔgɔ Alabii -dɔdɔ -gu. Mɔ -wa dɔdɔ -mini -guu -Zeluzalemugbe, -we ka gbu -wa, we -yɔ we 'yua weee mi galu nya. ²⁶ Nu, yalu -Zeluzalemu mia, mu -wa -Zeluzalemu -we 'nia gaylo nya -mi, 'in mu -wa -amiaa 'nyaa. ²⁷ Nu, we mi celida -Lagɔsebhɛ 'wɔɛ:

«Gblotonɲwnɔ, a li 'muna!
Ama 'nia 'yugwaltee kuu 'cɔnvee 'ji -yi,
a 'kpi 'wu 'muna nya!
Nu, 'wonyɛɲwnɔɔ yua yia 'wuzumana,
wa 'ka 'wuyibharɲwnɔɔ 'yua 'wɔzi.»

²⁸ 'In amia, na bhelia, weli -Lago wlaa amia mia we -guu 'yua nya, *Izakɪ 'bhisa. ²⁹ Zlɛɛ, 'yu wa gwalia nyumaa dumagbuu sɔlv, mɔ palia -ɔ wa gwalia -Lagɔɔ Zuzuu sɔlv 'kliye 'wu. 'In 'sa -bhloo 'de we mia desleɛn nuda. ³⁰ 'In -Lagɔsebhɛ nee lea? We nee:

«-In vu gaylonɲwnɔ -yɔ ɔ 'yu.
Nu, gaylonɲwnɔɔ 'yu -yɔ nyimezɔnuɲwnɔɔ 'yu
'ni mneni wa 'ka wa didee 'bi dlili.»

³¹ We 'gbu, na bhelia, -amia 'ni gaylonɲwnɔɔ yua, nyimezɔnuɲwnɔɔ 'yua -a -mia.

5

-Zezu Klisi ka -ain gaylo -flii -sa

¹ Klisi ka -ain gaylo -flii -sa, 'in -a 'ka -amiaa 'de -yla -mi sazɔnu sa. A -tu -muv sɔlv gege, 'in a zu amiaa 'de 'yliyɔ, a yi 'ya galu -ze lu.

² A yla, -ami Pɔlv nee ain -ylaɛ: wa -ka ain *kni 'wupa, a 'ka -mi tiklu -Lago 'yu ni, -zugba Klisi 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mi amiaa -nu nya. ³ In nee 'ya ain -yla -tapaɛ, nyɔɔ nyɔɔ -ka kni pla, ɔ zu tite weee 'nuɲwe -gla nya. ⁴ Amia -wa 'yibhaa -Lago yibheli ain nyuma tiklu nya titee sɔlv, a -yɔ Klisi ka 'wudo. 'In -Lagɔɔ 'nani ka ain 'wubɔ. ⁵ Nu, we -ka -amia, -Lago -a dia dli 'wu, mɔ yia -ain yibhelia nyuma tiklu nya ɔ 'de 'yu, 'in 'mu -a mia wuda, -Lagɔɔ Zuzuu 'tite -we nua -amiaa dlizuvue 'wu lubho, we nya. ⁶ Nu, -Zezu Klisi 'wu, -in 'ka kni 'wu -mioo, -in 'ni kni 'wu -mioo, -muv 'ni gbu yabhlogbɔɔ. Nu, -we nania 'yli, mu -wa dlizuvue -we nua gbu le nyimeɛ zekalie nya.

A 'na 'bhitili gaylo 'wu lu -ni

⁷ A ka -gwagwie gwedi 'nanuv, nyɔɔ yɔmanu amiaa bhu 'wu, nu, a 'na zɔlv gbuzɔnu 'nuɲwe -nia? ⁸ -We wa gbaa ain -yla, 'in wa yia ain lu, -Lago -ɔ laa ain, we 'nia ɔ -gbe 'bhu. ⁹ 'Lee, wa'a gba da «*Gɔɔ -sɛle wa palia 'flooɔ 'pue weee -yɔ, mu yilia wee»? ¹⁰ -Ami mia, Nyumaa -Kanyɔ 'wu, na dli mi ain -gu nu, amia 'na 'ka 'wlukuvn lapupalie -putu 'yi. 'In nyime ɔ -ka amiaa 'wlu -nyumɔ, -Lago yia ɔ -kaslu 'wupaa.

¹¹ We -ka -ami, na bhelia, we -ka kniɲagbu in mi yaa gbada gbuzɔnu sa, lee ka 'gbu wa pa 'mi 'kliye 'wua? We -ka yaa 'sa -mi, -zugba, Klisi su -gu tliɲigbu in mia gbada, we 'na

'ka nyume yabhlogbɔɔ 'cɛdlɔ -la. ¹² Nu, -wa nva amiaa dli zɔ bidi -bidi bidi, wa lɛli 'ya wa 'dɛ!

¹³ Na bhelia, amiaa 'dɛ -yla -tutvɛɛ 'gbu -Lagɔ yia aun la. A 'na 'yiligbeli we -gu, 'in a 'ka amiaa yicɛɛ lɛnɔgbu lɛnu -ni. Nu, a nɔnnu lubho -yla zekalɔdli nya. ¹⁴ Nu, wɛlu gɔ -bhlo ni nukplɛ tite weɛ 'bhaa 'wlu:

«-In -kali -na -libheyii zɛ -na 'dɛ 'bhisa.»

¹⁵ Nu, -fliinuma 'bhisa, a -ka mumnuda -mi, a -ka lɛnɔnnuda -mi, a zɔ amiaa 'dɛ 'yliyɔ, a yi amiaa 'dɛɛ klu lasa.

Zuzu 'Pupa -gali aun 'yu

¹⁶ In nɛɛ aun -ylaɛ: a nɔ -Lagɔɔ Zuzuu sɔlv, a yi 'maslɛɛn amiaa yicɛɛ dliwɔnyinɔgbu lɛnu.

¹⁷ Nu, -amiaa yicɛɛ dliwɔnyinɔgbu -yɔ -Lagɔɔ Zuzu 'ni wɛli -bhlo -ka, 'in -Lagɔɔ Zuzu -yɔ -amiaa yicɛɛ dliwɔnyinɔgbu 'ni wɛli -bhlo -ka. Nu, -yɔ we munnia, 'in -we a 'yibhaa a 'ka lɛnu, a yi we lɛnve kwɛyɔmneni. ¹⁸ We -ka nu, -Lagɔɔ Zuzu -gali aun 'yu, -zugba a 'ni 'maslɛɛn tite zɔ -mi, 'in we 'ni 'maslɛɛn aun ŋwɛzi.

¹⁹ 'In -a -yi -amiaa 'dɛɛ yicɛɛ lɛnɔgbu, -we -wa: mɔtni klaa, pɔɔnplagbu klaa, we -yɔ gbɔnyuu weɛ lɛnve, ²⁰ yoyolagɔ weɛ bubvɛ, -dlabhaa lɛnve, nyuma 'wɔnyinyɛniɛ, -zlesasie, zenyinɔnve, 'cɛpapie, -yɔmunnie, zɔa 'wɔdidie, gwɛpapie -pue ŋwɛɛ, ²¹ nyime -putuu -luu dli 'wɔnyinyie, nu nyumɛɛ 'bhabhie, nyɔgbalilie, 'in we -yɔ we 'wɔwlv -gbu tɔlvaa lɛnve. In ka we gbu aun -yla gba tia, 'in 'mu na gbaa -slɛɛn da aun -yla: nyuma -wa nu 'saa, -maa 'na 'ka *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilte 'wɔ 'bi 'yu.

²² Nu, zɔzɔnɔgbu bhva -Lagɔɔ Zuzuu -gbɛ, mu ni: zekalɔdli, 'munadli, 'wɔtɔvɛ -dlɔɔ, dlitie, gbu -zɔnɔv lɛnve, dli -zɔnɔ -kakie -yɔ wɛli -gɔtɔvɛ, ²³ dli -dlɔɔ -kakie, we -yɔ 'dɛɛ dli lakpakɛ 'sɔ. Tite'e -sɔlv -mɔv weɛ -yɔ 'wɔ. ²⁴ -Wa mia [-Zezu] Klisu -nu nya, wa yicɛɛ -yɔkpagbu -yɔ we dliwɔnyinɔgbu, wa ka we lakulu *su -gu. ²⁵ -Lagɔɔ Zuzu ka -aun 'yliyɔgagie 'nyɛɛ 'gbu, -a nɔ 'ya zɔ Zuzuu sɔlv. ²⁶ -A 'na 'ylimani -amiaa 'dɛ -ni, -a 'na lilali 'cɛdlɔ -ni, -a 'na nɔnnu zenyi -gbɛ -ni.

6

A sisali 'wɔ amiaa -yɔgbɔv 'gba nya

¹ Na bhelia, we -ka nu, nyume yabhlo ka gbɔnyuu lubhlili, amia -wa nɔa -Lagɔɔ Zuzuu sɔlv, a 'slamani ɔ 'wɔ -Lagɔɔ 'yloogblv. 'In a nu we lɛ dli -dlɔɔ nya. A zɔ amiaa 'dɛ 'yliyɔ, amia yi 'ya laylagbu lubhlili. ² A sisali 'wɔ amiaa -yɔgbɔv 'gba nya. A -ka 'sa nu, -zugba Klisu tite a bhelia 'yli. ³ We -ka nu, nyume yabhlo pupali 'wlukɔv la nu, ɔ mi nyume 'kadv nya, 'in -zugba ɔ 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mi ni, ɔ 'dɛgbolu ɔ nva -dawli 'wɔ. ⁴ Nu, nyume -ɔ -ka -mi, ɔ bhli ɔ 'dɛɛ lɛnɔgbu 'yliyɔ la, 'in -we ɔ nva lɛ, we -ka 'ylinani ni, ɔ -ka ɔ 'dɛ 'ylimania yi we 'wɔ, we -zɛ ɔ 'dɛbhlogbɔɔ -yla, ɔ 'na pali ɔ 'dɛ nyume -putu 'wɔ -ni. ⁵ 'In nyume -ɔ -ka -mi, mɔ 'kaa ɔ 'dɛɛ 'gba 'wɔbhu.

⁶ Nyume -ɔ wa slɔlua -Lagɔwɛli, ɔ zɔzɔnɔnya mia, ɔ 'nyɛ we tɔlvaa nyume -ɔ slɔlua we ɔ.

⁷ A 'na nɔnv amiaa 'dɛ -dawli 'wɔ -ni: nyumɛ'ɛ pali -Lagɔ gla. -We ka gbu -wa, -we nyume gla, we 'ya ɔ yia 'kwaa. ⁸ -We nania nyumɛɛ yicɛ dɔdɔ, ɔ -ka we glu, tilitie 'nia bhloluda -ka, 'mu ɔ yia 'kwaa. 'In, we -ka nu, -we nania -Lagɔɔ Zuzu dɔdɔ, 'mu ɔ glu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu ɔ yia 'kwaa. ⁹ -A 'na stali gbuzɔnɔv lɛnve 'wɔ -ni. We -ka nu, 'kva 'ni -aun 'ylilawla, bhla -zɔnɔv yia yia, 'in -lu -a gla, -a 'ka we 'ya 'kwa. ¹⁰ We -ka 'sa -mi, da -a kaa bhla, -a nu nyuma weɛ -yla gbuzɔnɔv lɛ. -Amiaa bhelia -wa zɔa -Zezu Klisi dli -gu, ma -yla -a 'kaa we lɛnu tia.

Dizwɛlu 'wɔbhlolunv -yɔ fɔsawɛli

¹¹ A yla 'sɛbhɛɛ 'ya 'kadɔ -mɔni, na 'dɛɛ sɔ nya in cɛlia da we aun 'wɔ.

¹² Nyuma -wa 'yibhaa a pla kni -gla nya, -wa 'yibhaa wa 'yi wa -yɔ gbu weɛ lɛnuda, ma -wa. Nu, wa 'yibha tɛin wa 'na 'pali wa 'klyie 'wɔ, Klisu suu 'gbu -ni. ¹³ Nu, waa nyuma -wa dia kni la, wa 'dɛgbolu 'u zɔ tite 'nɔŋwɛ. 'In wa 'yibha a pla kni, wa 'ka wa 'dɛ 'ylimani nu, wa ka aun 'bi ku -yɔti. ¹⁴ We -ka -ami, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu sugutlilie -bhlogbɔɔ

'gbv na ylimanta na 'dɛ. Nu, wee suu 'gbv dɔdɔguli yia tɪ na gbɛgbɛɪn. 'ɪn -amɪ yia tɪ dɔdɔguli gbɛgbɛɪn. ¹⁵ Nyɪmɛ 'ka knɪ 'wɔ -mɪoo, nyɪmɛ 'nɪ knɪ 'wɔ -mɪoo, -mɪv 'nɪ gbv. Nu, -we nana 'yɪlɪ, mɪ -wa, nyɪmɛ -zɛ nyɪmɛ lolu. ¹⁶ -Wa weɛ nɔa na gbɪslɔluwɛɪ -mɪnɪ -gv, -Lagɔɔ 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ -yɔ ɔ nyazɪdlɪ -mɪ wa -gv, 'ɪn we -mɪ 'ya -Lagɔɔ Izlɛɪnyɪma weɛ* -nɪ nya.

¹⁷ Bhla -we yia yia, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'na sɪalɪ 'maslɛɪn 'mɪ -nɪ. -We ka gbv -wa, 'kpakɔnnɪa mɪa da na ku -yɔ, mɪ slɔlua nɪ, -Zezuu -nɪ ɪn -mɪa.

¹⁸ Na bhelia, -amɪa -Kanyɔ -Zezu Klɪsɪ ŋwna aɪn 'nyu la. -Amɛn!

---

* 6:16 We ji -wa: -Lagɔnyɪma tɪklɪ.

'Sɛbhɛ Pɔlv 'paa Efezi -nyuma yoo

-Lagɔnyuma mia Efezigbe nɔkplɛ, 'ma *Pɔlv 'paa 'sɛbhɛ ni yoo. Ɔ mi -kaslv 'wv *Wlɔmv, 'bhie ɔ yia wee 'sɛbhɛ ni cɛli. Ɔ nɛɛ we 'wv ni, -Lagɔnyuma weee -bhlo, we 'dɛɛ 'gbv wa kɪkali zɛ.

Fusawɛli

¹ Amia -Lagɔnyuma mia Efezigbe nɔkplɛ, -wa zva -Zezu *Klisi dli -gv, -amɪ Pɔlv -zɛa -Lagɔv dumagbv nya -Zezu Klisu *tietienyo, -amɪ cɛlia da ain 'wv.

² Ni, -amiaa Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ηwna ain 'nyu la, 'in wa 'nye ain 'wvɔvɔvɛ -dlɔv.

-Lagɔ ka -ain zɔvɔvɔvɛ 'nye -Zezu Klisi 'wv

³ -A -mnɪni -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu Dide -Lagɔv 'ηni! Ɔ ka -ain 'nyulanhwna Zuzu 'Pɔpaa 'nyulanhwnie weee nya, -mɔ yali 'pɪpɪ Klisi 'wv. ⁴ Ni, dɔdɔv lalalie 'yu -Lagɔ ka -bha -ain -sa, -a 'ka ɔ -nv -zɛ Klisi 'wv. 'In -a 'ka -mɔwlvɔda -tv, -zugba gbɔnyuu yabhlogbɔv 'ni -ain kweyli -mi ɔ 'yliya 'wv.

-Lagɔ -kali -amiaa zɛɛ 'gbv, ⁵ ɔ yia 'cɪn gba ni, ɔ 'ka ɔ 'yua -ain 'wvɔvɔvɛ -Zezu Klisi 'wv. Ni, ɔ zɔvɔvɔvɛ 'wv, -we ɔ 'yibhaa, mv mia dɛ. ⁶ We 'gbv -a -mnɪni -Lagɔv 'ηni bhabha, ɔ 'nanɪ 'kadɔv 'gbv. Dli weee nya ɔ nyɛa -ain we, ɔ dɔma yuu 'ηni nya. ⁷ Ni, -Zezuu 'pɪɔn zɪtɪa -ain 'wv, 'in -Lagɔ yia -amiaa -yɔgbv 'wvɔvɔvɛ. Sanɛɛ 'sa -Lagɔ -slɔlvɔ ɔ 'nanu 'ylilo, ⁸ wee 'nanɪ -we ɔ nva -ain 'wv bhabha, mv -wa ni, ɔ ka -ain gbuyilo -yɔ 'ylimnee weee 'nye. ⁹ Ɔ dli da -gbv mia zizeda, ɔ ka we -ain 'klɔslɔlvɔ. 'In ɔ ka 'cɪn gba ni, ɔ 'yibha ɔ 'ka we gbalɪ Klisi 'wv. ¹⁰ Wee gbv -Lagɔv gbaa, ɔ 'ka we lɛnvɛ gbalɪ, bhlanɪ -mɪni bhɪalɪda, mv -wa ni, ɔ 'ka yali -lu weee -yɔ dɔdɔv -gv -lu weee 'wlvugwlvɔli. 'In Klisu 'dɛbhlogbɔv 'ka we 'wlvɔlvɔlvɔvɔ -zɛ.

¹¹ -A -yɔ Klisu 'wvɔsvɔlvɔvɔvɛ 'gbv, 'pɔpɔvɛ ka gbv -Lagɔv gbaa, -a ka -amiaa -nv 'yɪ. Ni, -Lagɔv ka 'cɪn -bha -ain -sa, gbv ɔ 'kaa lɛnv, we sɔlv. Cɪn, gbv -we ɔ gbaa 'in -we ɔ 'yibhaa, ɔ ka -lu weee lɛnv, we sɔlv. ¹² Ni, -amiaa dia Klisi dli 'wv tɪa, -a 'ylimanɪ -Lagɔv 'ηni! We 'gbv -Lagɔv yia -bha -ain -sa.

¹³ Amia 'ya, gbɔvɔvɔvɔvɛ -wɛli -we amia pɔlvɔ yukwli, -Lagɔv gbv -we 'nyɛa ain 'pɔpɔvɛ, we 'gbv a ka Klisi dli -gv zɔ. 'In -Lagɔv yia amiaa yibhelɪda zɔ, Zuzu 'Pɔpa ka gbv ɔ gbaa nya, 'in ɔ yia we ain 'nye. ¹⁴ Zɔvɔvɔvɔvɔvɛ -Lagɔv dia la ɔ nyumaa -nv nya, Zuzu 'Pɔpa -wa we tɪanv, 'in mv tɛmanɪa -amiaa dli la ni, -amiaa 'wvɔvɔvɔvɛ -ka gba, 'in -a yia wee -li -mɪni. Ni, -a -mnɪni -Lagɔv 'ηni 'kadu we 'gbv!

Pɔlv bhuhhoɛa -Lagɔv Efezi -Lagɔv nyumaa 'gbv

¹⁵ We 'dɛ weee 'gbv, sa a zva Nyumaa -Kanyɔ -Zezu dli -gv, 'in a -kalia -Lagɔv nyuma weee zɛ, -amɪ ka 'ya -mvɔv 'nvɔv 'gbv, ¹⁶ na paa -Lagɔv fuo 'kɔmvɔv, amiaa 'ηni nya. 'In in -ka -Lagɔv bhuhhoɛda -mɪ, 'in na paa ain dli -gv. ¹⁷ 'In -we na yibhalɪa -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'ηnɪmɪni -Dide -Lagɔv mv ni: ni, ɔ 'nye ain gbuyilo -Zuzu, we 'ka -Lagɔv ain 'klɔslɔlvɔ, 'in a 'ka ɔ yibheli sazɔvɔvɔvɔvɛ sa. ¹⁸ Ɔ -kali amiaa dli 'wv ɔ zli 'ka -mɔ slo. 'In -we a dia dli 'wv, -we ka 'gbv ɔ yia ain la, a 'ka we 'wlvɔlvɔvɔ. 'In zɔvɔvɔvɔvɔvɛ ɔ nyɛa ɔ -mɔwlvɔvɔvɔvɛ, a 'ka we 'ylilo 'kadu yibheli. ¹⁹ -Lagɔv na bhuhhoɛa, 'in -amiaa zva Klisi dli -gv, -gblɔv -yɔvɔvɔvɔvɛ 'kadu -Lagɔv dia la -amiaa -Lagɔv nyumaa -nv nya, a 'ka we yibheli. 'In wee 'tɪtɛ ɔv -Lagɔv -slɔlvɔvɔvɔvɛ 'kua 'tɪtɛ weee nya, ²⁰ da ɔ 'bhua Klisi 'wv tɪtɪtɪe lv, 'in ɔ yia ɔ ladɪ ɔ lilɔslɔlvɔ -mɔ yali 'pɪpɪ. ²¹ Ni, yali 'tɪtɛ weee -gv, se weee -gv, ηwɛzɪlvɔ weee -gv, nyumaa 'wlvɔlvɔlvɔvɔvɛ weee -gv, we -yɔ 'ηnɔv 'ηni wa 'kaa la da, dɔdɔv -mɪni -yɔv dɔdɔv 'ka 'yaa yi -gv, Klisi pɪlvɔ we 'dɛ weee 'wlvɔ la. ²² -Lagɔv ka -lu weee Klisu bhv zɔ lvɔlvɔ. 'In ɔ yia ɔ 'yɪlɪgbeli *Leglɪzɪ 'yugalɪnyɔv 'kadu nya. Leglɪzɪ -kpabhɪɛ 'wlvɔ Klisi -mɪa, ²³ *Leglɪzɪ -wa Klisu ku -kpabhɪɛ. 'Mv ɔ yea kɛkɛ, 'in, -Lagɔv lala -li weee ɔv Klisi ye 'yaa.

2

-A ka tltlie lv 'wusɔ, 'in -a yia 'yliyɔgagie 'yi

¹ Zlume a ka 'yliyɔga -tltlie tli, amiaa gbu -mnɔmnɔe -yɔ amiaa gbunyiii 'gbu. ² Wee dudu -mɔnɔ -gbu lenugbu 'nyii a nva le zlume. 'Tite 'nyii -kanyɔ mia yali -yɔ dudu 'sɔ nyidi, 'mɔ a zva 'nɔŋwe. Nyuma -wa'a zva -Lagɔ 'nɔŋwe, wee zuzu mi 'yaa -slɛen da wa 'wu lubhonuda. ³ -Amia weee mi 'ya zlume nyuma -manɔ 'bhisa. -Amiaa yicɛɛ dliwɔnyingbu 'cɔnnya -a nva le. 'In -a nva -amiaa yicɛ -yɔ -amiaa 'wlukɔvɔn lapɔpalie 'nyiii dɔmagbu le. 'Sa -bhloo 'de -amia miaa 'gbu, -a yi 'yaa -Lagɔ 'ce zɔ 'plɔla nyuma tɔlva 'bhisa.

⁴ 'In, -Lagɔ nyazɔdli 'yli, 'in ɔ -kali -amiaa ze bhabha. ⁵ We 'deɛ 'gbu, da -a tlia 'yliyɔga tltlie gbunyaa mnɔmnɔe lv, 'in -Lagɔ yia -aɔn 'yliyɔgagie 'nye Klisi nya. Cun, -Lagɔ 'nanu 'gbu a yia 'pu. ⁶ -A mi -Zezu Klisi 'wuv 'gbu, -Lagɔ yia -a -yɔ ɔ 'sɔ 'wubhu tltlie lv. 'In ɔ yia ɔ -yɔ -aɔn 'sɔ -mɔ yali 'pɔpɔ ladu. ⁷ Zuzɔnɔ -we -Lagɔ nva -aɔn -yla le -Zezu Klisi 'wu, -we ka 'gbu ɔ yi 'saa nu, mu -wa nu: ɔ 'nanɔ 'kadu ka 'ɔnummie 'nia bhloluda -ka, ɔ 'yibha ɔ 'ka we 'yli -slolu -zv weee yia yiaa -nu nya. ⁸ Nu, -Lagɔ 'nanu 'gbu a yia 'pu, amiaa dliwɔvɔe -yɔ. Wee 'pɔpɔe 'e 'bhv amiaa -gbɛ, -Lagɔ wlawlalu -wa. ⁹ Wee 'pɔpɔe 'e 'bhv amiaa 'deɛ lenugbu -gbɛ. We 'gbu, nyume yabhlogbɔɔ 'na 'ylimanɔ ɔ 'de -ni. ¹⁰ Nu, -Lagɔ nva -aɔn le, 'in mɔ -laa -aɔn la -Zezu Klisi 'wu, gbuzɔnɔ -gbunyaa lenvee 'gbu. 'In wee gbuzɔnɔ -gbunya mia, -Lagɔ ka we lamnazi pepe, -a 'ka we lenuv 'gbu.

-A mi nyuma -bhlo nya Klisi 'wu

¹¹ Nu, amiaa -mɔmɔ -kwikwi cun mia, a ligbe we! A 'ni *Zuifu tɛɔn nya -mi. 'In Zuifu laa aɔn «nyuma -wa 'ni kni 'wu -mi». 'In wa laa wa 'de «kni 'wu -nyuma», nyumeɛ sɔ ka wa kni 'wu 'paa 'gbu. ¹² We bhla a 'ni Klisi -yi, a mi 'lakpanya nya, 'in -Lagɔ nyuma ɔ -saa -bha, a 'ni wa glaa -mi. Welinya -we -Lagɔ -yɔ ɔ nyuma bhla, -lu ɔ 'kaa wa 'nye -gu, amiaa -nu 'ni we lv -mi. A 'ni dli 'wɔdi -lu -ka, 'in a 'ni -Lagɔ -yi dɔdɔgɔ. ¹³ 'In -slɛen, -Zezu Klisi 'wu -mimieɛ 'gbu, amia -tlɔlva zlume -Lagɔ -yɔ la, -Zezu 'pɔn ka aɔn ɔ -yɔ belɔ.

¹⁴ Nu, Klisi de -wa -amiaa 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ. Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu, 'ma ɔ -zɛlia nyume -bhlo. ɔ wlaa ɔ ku tltlie -yla, 'suo -we sisalia wa -yɔ, 'in we nva wa tɔnyuma 'wu, ɔ yia we -wɔ, ¹⁵ 'in ɔ yia Zuifu tite -yɔ we -gba -yɔ we lenv sɔ lamumni. 'In ɔ yia wa 'de 'sɔ nyume lolu -bhlo -zɛli ɔ 'de 'wu. Sanɛɛ 'sa ɔ zva 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ wa nyidi. ¹⁶ Klisi *su -gu tltie nya ɔ -zɛlia waa nyumaa -zakpa 'sɔ nyume -bhlogbɔɔ, 'in ɔ yia wa -yɔ -Lagɔ 'wɔsuslolu, ɔ yia 'wɔnyunyɛnie lasa. ¹⁷ Amia -wa 'nia Zuifu, -wa -tlɔlva zlume -Lagɔ -yɔ la, 'in -wa -wa -Zuifu, -wa cɔpaa -Lagɔ -yɔ, sanɛɛ 'sa Klisi yia, 'in ɔ yia aɔn -yla 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ weli -zɔnɔ gba. ¹⁸ Nu, ɔ Klisi 'gbu, -a 'de weee, Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu, -a mnɛni -a 'ka Dide -Lagɔ 'yu 'yiligbe, -Lagɔ Zuzu -bhlogbɔɔ nya.

¹⁹ We 'gbu, amia 'nia Zuifu, a 'ni -slɛen 'lakpanya, a 'ni 'plɔplɔnya, nu, -Lagɔ -mɔwɔnyumaa bhelia a -mia -slɛen, 'in a mia -Lagɔ zɔyali -nyuma nya. ²⁰ -Budu -we ka gwe mia -Zezu tietienya -yɔ *-Lagɔgbu -falɔpanya nya, 'mu a -mia. 'In -Zezu Klisi 'de mia we gwɔgwɔ 'yli -tukpa -zɔnɔ nya. ²¹ Wee -budu wa mia 'subhada, mɔ tɛmania we da weee la, mɔ nva we le, 'in we -klu tlɔmanɔ, 'in we zɛa -mɔwɔ -budu 'kadu, Jejitape 'wu. ²² A -yɔ Klisi 'wɔsuslolue 'wu, amia mi 'ya -budu wa subhaa lv. Wee -budu -we zɔ -Lagɔ dula la ɔ Zuzu nya, 'in a -yɔ amiaa bhelia -tɔlva weee 'ka we -zɛ.

3

Lubho -we Pɔlv 'kaa nu -wa 'nia Zuifu nyidi

¹ We 'gbu, -ami *Pɔlv -wa -Zezu Klisi -kasɔnyume amia -wa 'nia Zuifu 'gbu, -ami na bhuhhoea da -Lagɔ.

² -Lagɔ 'nanɔ nya, lubho ɔ gbaa in nu amiaa 'gbu, a ka we 'di 'nu gbuzɔnɔ sa. ³ -Lagɔ ka na 'yli -blo 'ylikakie 'wu, ɔ gbu mia zizada, ɔ 'ka 'mi we 'kluslolu. (In ka 'cun weli ya 'sɔle celi we 'gbu. ⁴ 'In a -ka we zelida -mi, a 'ka we 'jiyibheli nu, Klisi gbu mia zizada -de 'wu na nu we laa, -de 'in 'nu we 'wɔlaa!) ⁵ -Lagɔ 'ni zlume zizegbu -mɔnɔ -amiaa dukpasɔ 'kluslolu. Nu, ɔ ka -slɛen we -Zezu tietienyaa -mɔwɔnɔ -yɔ -Lagɔgbu -falɔpanya 'kluslolu ɔ Zuzu

nya. ⁶ Wee zizegbu nu: -Lagōgbu 'gbu, -wa 'nia Zuifu, wa -yō Zuifu 'sō ka ku -bhlo -zē. 'In -lu -Lagō zva la, 'yia wa -yō Zuifu yia we dabudu. 'In -lu -we -Lagō gbaa o 'ka wa 'nye -Zezu Klisi 'wu, 'yia wamīa yi 'yaa we.

⁷ -Lagō ka 'mī o 'nanī 'wōnu, 'in o yi 'saa 'mī -Lagōgbu lubhononyo 'wōnu o 'tite nya. ⁸ Nu, -amī -wa -Lagōnyuma weee 'kienyile. 'In -Lagō yia 'mī 'nanī nī 'wōnu, nu, in gba Klisi 'hnumnie -we -tōa 'wōnu gbu, -wa 'nia Zuifu -yla. ⁹ Sa -Lagō nva o zizegbu le, -amī yia we nyuma weee 'kluslolu vaa. -Lagō -laa -lu weee la, 'in o yia gbu -mūnī zizeda tī o 'dē 'wō pepe -zū duun nya. ¹⁰ 'In -slēn, *Leglizi gbēgbēn, se -yō 'titeē -cian mīa yali, -maa 'kaa -Lagō gbuyilo yibheli. Wee gbuyilo mīa, sō weee lu -Lagō slolu we. ¹¹ Nu, gbu -Lagō gbaa o 'ka lēnu, -we ka gbagbē o -ka bhaa bhli, we 'dē weee lēnu ka gba -amīaa -Kanyō -Zezu Klisi 'wu. ¹² -A mī Klisi 'wu, 'in -a zva o dli -gūu 'gbu, -a mneni -a 'ka -Lagō -yōlanyni -amīaa 'dē nya, o dliwōdīdīe weee nya. ¹³ We 'gbu, in nēē aūn -ylae: siasie -we lu in mīa da 'plilida amīaa 'gbu, we 'na wlali aūn 'kvaylila -nī: amīaa 'hni -yōmūnī -gbu -wa.

-Zezuu nyumaa zekali gbu

¹⁴ We 'dē weee 'gbu, na sibhli 'kukolu Dide -Lagō 'yu. ¹⁵ Mō zva yali -yō dudu -gūu zva weee 'hni. ¹⁶ -We na zlalia o, mū -wa nu, o 'tēmanī amīaa dli la, o 'hnumnie 'kadu sōlu, o Zuzuu 'tite nya. ¹⁷ 'In amīaa dliozvee gbēgbēn, Klisi -dli amīaa dibhe 'wu la. 'In -Lagō na bhuhoe 'yaa nu, a fa somi gege nyūmēē zekalidli 'wu. ¹⁸ 'In, sa Klisi nyumaa zekalidli 'yliagwula, we -tlulva la, we 'paa 'wu, 'in we -tōa 'wu, 'in a -yō -Lagōnyuma weee 'ka we 'wulanūnūe kweyōmneni. ¹⁹ 'In, Klisi nyūmēē zekalie -we -zia -lu weee wa -yia 'wu, a 'ka we yibheli 'ya. Nu, -Lagō yeli aūn o lēnu -lu weee -nya, 'in a 'ka o 'wōwlu -zē -kpō.

²⁰ -Lagō 'hni ylimanī! O 'tite nva -aūn 'wu lubho. 'In da -a -ka o -lu -zlali, o mneni o 'ka we lēnu, 'in o -luu lēnu se -zi -amīaa -zlazla -li weee -yō -amīaa 'wlukūn lapupali -gbu weee 'wu. ²¹ O 'hni 'ylimanī *Leglizī 'wu, 'in we 'ylimanī -Zezu Klisi 'wu, bhla weee -yō -zū weee nya! *-Amenī!

4

A -ka dli -bhlo Klisi 'wu

¹ Nu, -amī mīa -kaslu 'wu Nyumaa -Kanyō lubhonūnūe 'gbu, -amī bhuhoea da aūn. -Lagō ka aūn la, amīaa nōnōbhū -ka we 'klū. ² A tī amīaa 'dē 'wu 'kienyi, a -ka dli -dlō -yō dlitie 'kōmū. A bibeli -yō zekalidli nya. ³ Nu, a gū la, 'wōsusloluē -Lagō Zuzu 'nyēa aūn, 'wōtūtue -dlō nya, a 'ka we lakpa. Mū kpukpalia aūn la. ⁴ Ku -bhlogbō a -mīa, 'in -Lagō Zuzu -bhlogbō. 'Sa -bhlokpade dliwōdī -lu -we ka 'gbu -Lagō yia aūn la, -mū mī 'yaa -bhlogbō. ⁵ Nyumaa -Kanyō -bhlogbō, dliozvee -bhlogbō, -amīaa batizee batizee Klisi 'wu -bhlogbō. ⁶ -Lagō -bhlogbō, mō -wa nyuma weee Dide, mō plia nyuma weee 'wlu la, mō nva nyuma weee 'wu lubho, 'in o dliwa 'dē weee 'wu la.

⁷ Nu, -Lagō ka -a 'dē weee 'nanī 'wōnu -bhlo -bhlo, 'in -o -ka -mī, sa Klisi yibhōlva o -nu, 'sa o yia we. ⁸ We mī celuda *-Lagōsebhe 'wūe:

«Da o -gblaa yali,

o -yō -kaslūnyuma ka -gbla.

'In o yia nyuma -li 'nyē.»

⁹ «O ka -gbla» sa -mū 'ji mīa? Klisi 'kaa yali -gbla, o ka dudu zō lasibhli tīa. ¹⁰ O kwlia, mō -bhloo 'dē -gbla 'yaa yali 'pūpū, 'in o 'ka dudu weee -gū ye. ¹¹ -Li Klisi 'nyēa nyuma mū nu: mō -zēlia nyuma tōlva tietienya, tōlva -Lagōgbu -falipanya, tōlva -Lagō gbugbanya, tōlva *leglizinyaa 'yugalunya -yō -slolunya. ¹² Sanēē 'sa o mnazīa -Lagōnyuma -yō, o lubhonūnūe 'gbu, 'in Klisi ku 'ka -gūwūlaylimanī dliozvee 'wu. ¹³ Sanēē 'sa -a 'dē weee 'kaa 'wōsuslolu -bhlo, -a 'ka dli -bhlogbō zū, 'in -a 'ka -Lagō 'Yu yibheli sazōnu sa. -A 'ka 'yilgweladolu, 'in sa Klisi mīa gbada -lu weee 'wu, -a -yō o 'ka 'sa 'wōmneni tēn.

¹⁴ -Mū 'dēē 'gbu, -a 'nī -slēn 'nyenyeyua, -wa -yō 'glū -yulē 'wōwlu, 'in yoyogbu -slolunya gbuslolu sō 'wlu 'nyugbugbu -yō -pūpū, 'in we 'ka -aūn kwa sō weee lu. 'Bhie, waa nyuma -wa kwaa wa -lima -putu gbonyuu lu -dawli nya, 'in wa 'ka -aūn daalasali.

¹⁵ Nu, -a -mi Klisti 'bhisa. -A -ka gbuzōnu gbada -mi zekalte nya, 'in -a ylimania gbu weee 'wu, Klisti -o -wa -amīaa 'yugalinyo, o gbegbein. ¹⁶ Cun, Klisti mi ku -kpabhiee 'wlu nya. O 'gbu 'lali weee kikalta la gege, 'in we mia -bhlo. 'Lalii 'wugbelida -bhlo -bhlo mia, mu susloluwa ku 'wu, 'in 'lali weee -ka we lubhonuda -mi, ku -kpabhie ylimania, 'in we dolua 'wula zekalte nya.

-Mumiso lolu Klisti 'wu

¹⁷ Nu, gbu na gbaa ain -yla, 'in na kpalia ηwe Nyumaa -Kanyo 'ηni nya, mu ni: nyuma -wa 'nia -Lago 'wu -mi, 'in wa 'wlukuvn lapupalu gbu'v bhlia 'yoo -zōnu, a 'na nōnu wa 'bhisa -ni. ¹⁸ 'In wa 'ylimnee mi nikpise 'wu. 'Yliyogagie -we -Lago wlaa, wa 'ni we -ka. -We ka gbu -wa, wa 'ni gbu -yi, 'in wa dli -gu 'tea la. ¹⁹ Wa ka zu kwnεε 'pa, 'in wa yia wa 'de gbunyii suwlasali, puinplagbu weee lenve -yo lekli -kakie nya.

²⁰ 'In amia, -we a 'kpa Klisti daa, we 'ni -muv mi de! ²¹ A ka 'piεn o -gubgu weee 'nu. A mi -Lagonyuma nya, 'in gbuzōnu mia -Zezu 'wu, wa ka we ain -slolu. ²² We 'gbu, a 'bhu amiaa nōnōbhu 'cun 'bi. Amiaa -mumiso 'cun -we ka dli 'wōynigbu nva -dawli, 'in we kwaa ain mnōmnōε lu, a 'bhu we 'wu. ²³ A 'tide amiaa 'de 'yi, -Lago 'ka ain nyuma lolu -zeli kpεen kpεen, amiaa dli -yo amiaa 'wlukuvn lapupalie 'wu. ²⁴ A -ze nyuma -lolu -wa -Lago -laa la o 'deε 'wōwlv nya. 'In, gbu tiklu -yo -mōwlvgbu -we bhva gbuzōnu -gbe, a -ze we lenunya.

²⁵ We 'gbu, a 'na 'tubhulu yo -ni! Nu, -o -ka -mi o gba gbuzōnu o -libheyi -yla. Nu, ku -bhlogbōō 'lali -a 'de weee -mia. ²⁶ 'In da a -ka 'ce 'pa, a zu amiaa 'de 'yliyō a yi gbonyuu lv bhlii. Nu, amiaa 'ce 'na -bhleli 'ylo -ni. ²⁷ A 'na 'nyeni *'Kuzu 'yoo, 'in we 'ka ain ηwezi -ni. ²⁸ -O -ka -benyi 'wienyo nya -mi, o 'bhu 'wie 'bi. O nu lubho o 'deε sō nya, o 'ka -lu 'yi sazōnu sa, 'in o 'ka bobabhanya 'wusa.

²⁹ Welu 'nyuu yabhlogbōō 'na 'tlali ain ηweε -ni. A gba weli -zōnu 'dekpuva, -we 'kaa amiaa -lima 'wusa, 'in we 'ka wa dliuzve -gōwlaylimani. 'In we 'ka -wa pulva ain yukwli, 'nani 'wōnu. ³⁰ A 'na tili -Lagō Zuzu 'Pupaa -gu 'wu yuoyuo -ni. O Zuzu nya -Lagō zva amiaa yibhelida o -nu nya, 'in 'wōzitiyili nya, o 'ka ain gbonyuu kwεε -sa 'taataa. ³¹ Gbu dli 'wu ladilie, 'ce -yo 'klukalo, -ze -yo veliweli weee mia, a vlali we amiaa 'de gwe! A kpa amiaa 'de la, a 'na nōnu 'nyii yabhlogbōō -ni. ³² A nōnu 'nani 'wu, 'in a -ka nyazidli. A titli -yōgbu 'wu, sa -Lagō tia amiaa -yōgbu 'wu Klisti 'wu.

5

A nō zli 'klv

¹ Nu, a mi -Lagō 'wuyibha yua nyaa 'gbu, a -ze o 'tidelinya. ² Nu, a nō zekikalī bhv, sa Klisti -sloluwa we 'yli, 'sa. O -kali -amīaa ze, 'in o yia o 'de wla -Lagō -yla -amīaa 'gbu, 'nyenyelu -yo -zila -bubōlu ka ηne nania -Lagō dudu 'bhisa.

³ A mi -Lagō -mōwlvnyaa lv -nyuma nyaa 'gbu, mōtnigbu klaa, puinplagbu weee klaa, we -yo leklikagbu 'na 'tlali ain nyidi -ni. ⁴ ηweε 'nyuu weli, gbukpuva weli -yo puinpla weli gbagbie mia, we 'ni 'ylinani, we 'na 'tlali ain ηweε -ni. Nu, a yibheli -Lagō 'nani, a 'pa o fuo. ⁵ A yibheli we 'ji nu: mōtnigbuv lenvnyo, puinplagbuv lenvnyo -yo leklikanyo (lekli mi yoyolagō bubue 'bhisa), muv -kanyo 'ni 'bi -ka Klisti -yo *-Lagō nyumaa 'wlulapule zō.

⁶ Nu, nyume yabhlogbōō 'na mnōnu ain -dawliweli nya -ni. Sanεε -sukpa -gbonyaa 'gbu, nyuma -wa'a zva -Lagō 'nūηwe, 'in o palia wa 'ce -yo. ⁷ A -yo wa 'sō 'na gbōlv -lu yabhlogbōō 'wu -ni. ⁸ -Benyi a mi nikpise 'wu, 'in -sleen a -yo Nyumaa -Kanyo ka 'wōsuslolu 'gbu, a mi zli 'klv. We 'gbu a nō zli 'klv -nyuma 'bhisa. ⁹ Nu, zli 'klv -nyuma mia, zuzōnu weee 'yligbe sō tiklu -yo gbuzōnu wa nva le. ¹⁰ -We nania Nyumaa -Kanyo dudu, a -tali we 'wōusalīdaa da. ¹¹ Nikpise 'wu -gbu -we'e wlaa -lu yabhlogbōō, a 'na nōnu we le -ni. Nu, a weli we zli 'klv. ¹² Nu, gbu waa nikpise 'wu -nyuma nva le zizewiemī, we gbagbie ka 'debhie zu. ¹³ Wa -ka wa lenvgbunya 'bhlesa, 'in we tlaa zli 'klv bebλεε. ¹⁴ 'In -we weee mia 'bhlewlvda, zli we zεa. We 'gbu wa nεε:

«-Mi mia 'yila 'wu, -in ganō,

-in -sɔ 'wɔ tɪtɪnɪya lɔ,
'in Klisi 'ka ɔ zɪ -mɪ -gɔ zɪlɔ.»

¹⁵ A zɔ amiaa nɔnɔbhu 'yɪliɔ. A 'na nɔnɔ -gɔwɔtɔnɪya 'bhisa -nɪ, nɪ, a nɔ gbɔyɪlɔnɪya 'bhisa. ¹⁶ Nɪ, zɪnɪya -we 'wɔ -a mɪa da, we -nyu 'yɪli, a 'na -nyumɔnɔ bhla la -nɪ. ¹⁷ We 'gbɔ, a 'na -zɛli -gɔwɔtɔnɪya -nɪ. Nɪ, a gɔ la, a 'ka Nyumaa -Kanyɔɔ dɔmagbɔ 'wɔlanɔ.

¹⁸ A 'na lɔlɔ nɔ 'wɔ -nɪ. Nɔ duuun mamie mɪa, gbɔ bidi -bidi bidii lɛnve lɔ we kwaa aɪn. Nɪ, -Lagɔɔ Zuzu ye aɪn. ¹⁹ A 'pɔpali 'kvayli, -Lagɔsɛbhɛɛ lɔv nɪya, gbaliɛ -yɔ Zuzu 'Pɔpaa lɔv nɪya. A bhli Jejitapeɛ 'ɲɪkwalɪ -lɔv amiaa dɪi weɛɛ nɪya. ²⁰ A 'pa Dide -Lagɔ fɔo 'kɔmɔv, 'in gbɔ weɛɛ 'gbɔ, -amiaa -Kanyɔ Klisi 'ɲɪ nɪya.

-Lagɔnyuma kwɔkwali, wa nɔnɔbhu

²¹ Klisi sɔsɔdɪi a kaa 'wɔv 'gbɔ, a zɔzɔ -bha.

²² 'ɲwɪnɪ, sa a zɔa -bha Nyumaa -Kanyɔ, a zɔ 'sa -bha amiaa 'lowli. ²³ Nɪ, 'ɲwɪnɔɔ 'lowli mɪ 'ɲwɪnɔɔ -kanyɔ nɪya, 'sa Klisi mɪa *Leglizɪ -Kanyɔ nɪya. Nɪ, Leglizɪ -we -wa Klisi ku, Klisi mɪ we 'wɪlɔ nɪya, 'in ɔ mɪ 'yaa we Gbɔwɔsanyɔ nɪya. ²⁴ Sa Leglizɪ zɔa Klisi -bha, 'ɲwɪnɪ zɔ 'sa -bha wa 'lowli sɔ weɛɛ lɔ.

²⁵ 'ɲwɪnɪ 'lowli, a -kali amiaa 'ɲwɪnɪ zɛ, sa Klisi -kali Leglizɪ zɛ, 'in ɔ yia ɔ 'dɛ wɪa we 'gbɔ. ²⁶ Sanɛɛ 'sa ɔ wɔlɔa Leglizɪ -yɔ, wɛli -yɔ 'nyu nɪya, we 'ka -Lagɔɔ -nɔ -zɛ. ²⁷ Nɪ, Klisi 'yɪbha ɔ 'ka Leglizɪ -sɪlɔ ɔ 'dɛ 'yɪ we 'yɪlinɔnɔ weɛɛ 'wɔ. -Zugba we mɪ -mɔwɪlɔda, 'sla 'nɪ we -yɔ -mɪ, we ku 'nɪ 'pɪnada -mɪ, 'in 'ɲɪnɪ yabhlogbɔɔ 'nɪ we -yɔ -mɪ. ²⁸ Sanɛɛ 'sa, 'ɲwɪnɪ 'lowli 'kaa wa 'ɲwɪnɪ zɛkali, wa 'dɛɛ ku 'bhisa. -ɔ -ka ɔ 'ɲwɪnɔɔ zɛkali, ɔ 'dɛgbɔlɔv zɛ ɔ -kali. ²⁹ Nɪ, nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'mɪ ɔ -sɪlɔ ɔ 'dɛɛ ku 'wɔnyɛ, 'in ɔ ku ɔ nyɛa lililɪ, 'in ɔ kpaa we 'nanɔv. 'Sa Klisi nɪa Leglizɪ gbɛgbɛɪn, ³⁰ -we ka gbɔ -wa, -a mɪ ɔ ku -kpabhiɛɛ 'lalɪnɪya nɪya. ³¹ Nɪ, we mɪ ɔɪlɔda -Lagɔsɛbhɛɛ 'wɔv:

«We 'gbɔ,

nyɪmɛ yia ɔ dide -yɔ ɔ 'nyaa kwesi 'bhɔa yia,

'in ɔ 'ka ɔ 'ɲwɪnɔ -yɔlanɛ,

'in wa 'dɛ 'sɔ 'ka ku -bhɔ -zɛ.»

³² We zizɛgbɔ -mɪnɪ 'yɪli. 'In -amɪ, in nɛɛ aɪn -yɪlɛ: Klisi -yɔ Leglizɪ 'sɔɔ 'wɔpaliɔgbɔ -wa.

³³ 'Sa we mɪ 'yaa amiaa 'ɲwɪnɪ 'lowliaa -nɔ nɪya, -ɔ -ka -mɪ, ɔ -kali ɔ 'ɲwɪnɔɔ zɛ, ɔ 'dɛ 'bhisa, 'in 'ɲwɪnɔɔ -ɔ -ka -mɪ, ɔ zɔ -bha ɔ 'lowli.

6

'Yua -yɔ wa didea

¹ Amia 'yua, -we a 'kaa lɛnɔ mɔ nɪ: a zɔ amiaa didea 'nɔɲwɛ, nɪ, mɔ mɪa tɪkɪlɔ Nyumaa -Kanyɔ 'yɪliya 'wɔ. ² «-In zɔ -na dide -yɔ -na 'nyaa 'nɔɲwɛ», mɔ -wa titeɛ tɪanɔ -we -Lagɔɔ dia zɔzɔnɔ ɔ 'kaa wɪlɔa wɛli -gɔ: ³ mɔ -wa nɪ,

«-In 'ka zɔzɔnɔ -dlɔɔ 'yɪ,

'in -in 'ka -gwɪɛ dɔdɔ -gɔ.»

⁴ 'Yuaa didea, a 'na palɪ amiaa 'yua 'ɔɛ -nɪ. 'In a zɔ wa, wa 'wɔslamantɛ nɪya, 'in a 'ka wa 'dizɔ Jejitapeɛ wɛlɔ sɔlɔ.

Gali -yɔ wa -ɔɪn

⁵ Gali, a zɔ amiaa -ɔɪn 'nɔɲwɛ -seli dɔdɔ -gɔ, wa sɔsvɛ -yɔ wa -bhazɔzɔvɛ dɪi -zɔnɔ nɪya. Sa a zɔa Klisi 'nɔɲwɛ, 'sa. ⁶ We 'nɪ nɪ, da wa mɪa aɪn -gɔtalɔda -bhɔ, -bha a 'ka wa -yɪlɔ lubhɔ nɔ, 'in a 'ka wa dɔdɔnamanɪ 'gbɔ -nɪ. Nɪ, a nɔ -Lagɔɔ dɔmagbɔ lɛ, amiaa dɪi weɛɛ nɪya, Klisi lubhɔnɔnɪya 'bhisa. ⁷ Nɪ, a nɔ amiaa -ɔɪn -yɪlɔ lubhɔ dɪi -zɔnɔ nɪya, nɛɛ Nyumaa -Kanyɔɔ 'dɛ -yɪlɔ a mɪ we nɔda, we 'nɪ nyɪma -yɪlɔ. ⁸ Nɪ, a yɪbheli we 'jɪ nɪ, we yɪ nyɔɔɔ nyɔɔ nɪya -mɪ, ɔ -ka -lɔ -zɔnɔ lɛnɔ, ɔ yɪ gali -zɛ, ɔ yɪ nyɪmɛ -zɔnɔ -zɛ, we 'pɛnɪɛ ɔ yɪa Nyumaa -Kanyɔ kwɛɛ.

⁹ Amia -wa -ɔɪn, a nɔ 'sa amiaa galɪ gbɛgbɛɪn, a 'na palɪ wa -yɪlɔ gbɔla 'ɔɛ nɪya -nɪ. A yɪbheli we 'jɪ nɪ, a -yɔ wa 'sɔɔ -Kanyɔ -bhlogbɔɔ yali. Nɪ, ɔ'ɔ gbɔzɪ nyuma 'wɔ.

-Lagɔɔ tɔgɔ -li

¹⁰ 'In -slɛɛn, a titali amiaa 'titeɛ da Nyumaa -Kanyɔ -yɔ ɔ -gblɔɔyɔ 'tite 'kadu 'wu. ¹¹ A 'bhu -Lagɔɔ tɔgbu -lu weee 'wu, a 'ka 'yiligbe gege 'Kuzuu -dawli 'yu. ¹² Nu, -a -yɔ -glɔnyuma 'ni tu nyidi -ka. Nu, yali 'pɪpu zuzu 'nyiii 'tite -yɔ nikpise -dɔdɔ -mɪni -gbu 'wlulapɪnya -yɔ -wa kaa se -yɔ -cian, 'ma -a -yɔ wa kaa tu nyidi. ¹³ We 'gbu, a 'bhu -Lagɔɔ tɔgbu -lu weee 'wu! 'In da 'yli 'nyuu -ka nyini, a 'ka amiaa tonyimɛ 'yu 'yiligbe gege. 'In, a -ka gbu weee lu, 'in a 'ka amiaa 'yiligbe sɔ -gu -tu gege.

¹⁴ A mnazi la, a 'bhu gbuzɔnu 'wu amiaa -jlaa 'bhisa. A -pla tiklumimɛ 'wu nɛtɛ -bana nya. ¹⁵ A -pla -guladolue bhu 'wu -sakwla 'bhisa, 'in -Lagɔgbu -we wlaa 'wɔtɔtue -dlɔɔ, a 'ka we gba. ¹⁶ A 'bhu 'kɔmɔv dɪzɔzɔve 'wu, amiaa lɔvzize -lu nya. 'In we nya a mnenia a 'ka gbunyuuu didɛɛ 'gbiɔ weee kaa -kosu ŋwɛɛ nyumonɔ. ¹⁷ A 'bhu 'pɔpɔve 'wu kna -kloo 'bhisa, 'in a 'ka -Lagɔɔ ŋwɛɛ wɛli 'wɔbhu tɔgbuɔble -we -Lagɔɔ Zuzu wlaa 'bhisa. ¹⁸ A -zlali we 'dɛ weee -Lagɔ, ɔ bhubhoe nya. Bɪla weee nya, a bhubhoe -Lagɔ ɔ Zuzu nya. Amiaa dli -tu -gada 'kɔmɔv. A bhubhoe -Lagɔ, -Lagɔnyuma weee 'gbu. ¹⁹ A bhubhoe 'ya nanɔv 'gbu -Lagɔ. 'In in -ka gbaa yi -Lagɔ 'ka 'mɪ ɔ wɛli tiklu ŋwɛɛ zɔ. 'In dli tɛlɔ nya, in 'ka zizegbu mia -Lagɔgbu 'wu 'bhlesa, we gbagbie nya. ²⁰ In yi -slɛɛn -kasɔ 'wu -mɪoɔ, we -Lagɔgbu -zɔnɔv wɛli -kwanyɔ in -mia. We 'gbu a bhubhoe -Lagɔ, 'in sa in 'kaa we gba, in 'ka 'sa we gba dli tɛlɔ nya.

Fusawɛli 'wɔbhɔlɔnu

²¹ -Amiaa bheli -zɔnu -yɔ -amiaa nɔnɔnyɔ -zɔnu Tisiki, ɔ -a -yɔ ɔ nva Nyumaa -Kanyɔɔ lubho, mɔ yia na -gɔgbu weee aɪn -yla gbaa. 'In -we in mia -zɛda a 'ka we yibheli. ²² -Amɪ tiea ɔ amiaa -gbɛ na 'dɛ nya, ɔ 'ka aɪn -amiaa -gbɛ dɪ -salɪ, 'in ɔ 'ka amiaa dli latɛmanɪ.

²³ Nu, Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisɪ 'nyɛ -Lagɔbhelia weee 'wɔtɔtue -dlɔɔ -yɔ zɛkalie, we -yɔ dɪzɔzɔve. ²⁴ Nu, nyuma weee -wa -kalɪa -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisɪ zɛ, zɛkalɪdli -we'e 'bhva la nya, -Lagɔ ŋwɛna wa 'nyu la.

'Sebhe Pɔlv 'paa Filipov -nyuma yoo

-Lagonyuma mia Filipugbe nukple, 'ma *Pɔlv 'paa 'sebhe ni yoo. ɔ mi -kaslv 'wu *Wlɔmv, 'bhie ɔ yia wee 'sebhe ni celi. Nu, Filipov -Lagonyuma 'paa Pɔlv -lu yoo, we 'dɛɛ 'gbv, ɔ yia wa 'wuceli ɔ 'ka wa fuo 'pa, wa ɔ 'wusastɛ -yɔ ɔ zɛ wa -kaliaa 'gbv.

Fusaweli

¹ -Amia -Zezu *Klisu lubhonunya, *Pɔlv -yɔ Timotee 'sɔ, -amia celi da 'sebhe ni aun 'wu. Amia, -Lagonyuma weee mia -mɔ Filipugbe nukple, -wa mia -Zezu Klisu 'wu, we -yɔ amiaa 'yugalinya kpasɪ, we -yɔ amiaa *diaklinya 'sɔ, -a -sa aun fu.

² -Amiaa Dide -Lagɔ -yɔ -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu ŋwana aun 'nyu la, 'in wa 'nye aun 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo Filipugbee -Lagonyumaa 'gbv

³ Sa na paa amiaa da dli 'kɔmvɔv ni, 'sa na paa na -Lagɔ fuo. ⁴ In -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi a 'dɛ weee 'gbv, 'muna nya na nua we lɛ 'kɔmvɔv. ⁵ -We ka gbv -wa, 'yli -we nya a zva Klisu dli -gv, 'in we 'ka -zɛɛn yli, amia -saa 'mi 'wu, -Lagɔgbv 'ka lamneni. ⁶ Na dli mi we -gv ni, -Lagɔ -ɔ dia wee lubho -zɔnv -minu gwe -mɔ amiaa dli zɔ, we lenuda ɔ yia -tua tiklu, 'in we 'ka 'wlubha -Zezu Klisu luyizli.

⁷ In -ka a 'dɛ weee daa 'wlukvɔv lapɔpalɪda -mi sa, we klv -wa, -we ka gbv -wa, amiaa zɛ in -kalia. Na 'dɛ yi -kaslv 'wu -mi, in yi -Lagɔgbv 'wuguda -mi we gbagbie nya nyuma 'yu, 'nani -we -Lagɔ nua 'mi 'wu, in -yɔ a 'dɛ weee 'sɔ, 'in -a yia we 'yi dabɔdɔ. ⁸ Nu, -Lagɔɔ 'dɛ -yi we 'ji nu, sa -Zezu Klisu 'yibha aun tetenyi ni, 'sa in 'yibhaa a 'dɛ weee.

⁹ In -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi amiaa 'gbv, -we na zɔlɪa ɔ mv ni: amiaa -Lagɔ -yɔ nyumɛɛ zɛkalɪdli 'ylimani -gɔwɔla bhabha, 'in we -sa aun 'wu, a 'ka -li -yɔyɪ vaa, 'in a 'ka -li 'wulanu kpeɛn kpeɛn. ¹⁰ In a 'ka gbv -zɔnv -bhasa sayibheli, a 'ka -mɔwɔlɪda -tu, a yi 'ŋni -yɔ -ka Klisu luyizli. ¹¹ Gbuzɔnv -gbv tiklu -we -Zezu Klisu 'nyɛa aun -nya ni, we nu lubho 'nanu -mɔ amiaa dli zɔ tetenyi, 'in wa 'ka -Lagɔɔ 'ŋni 'ylimani -mvɔ 'gbv, 'in wa 'ka ɔ 'ŋni bhli.

Sa -Lagɔgbv mnenia la

¹² Bheliaun, in 'yibha a 'ka we 'jyibheli nu, -we yɪa da 'mi ni, we ka -Lagɔgbv lamneni sazɔnv sa. ¹³ -We ka gbv -wa, 'slɔja weee -wa kva nyumaa 'wlulapɪlɪnyɔ 'kadɔ *Sezaaa -budu ŋwɛ, wa -yɔ nyuma weee -yi we 'ji nu, Klisu 'gbv in mia -seli -kaslv 'wu. ¹⁴ Na -kaslv -plapɪe 'gbv, -Lagɔbhelia duun yia -amiaa -Kanyɔ dli 'wɔdɪ. Wa 'tɛmanɪa dli bhabha, 'in wa yia -Lagɔgbv gba nyuma -yla, wa 'ni nyano nv.

¹⁵ Nu, gbuzɔnv -wa, wa glaa tɔlva gbaa Klisu gbv zenyi -nɔnvɛ -yɔ -yɔmɪmɪnɪe nya. 'In tɔlva gbaa we dli -zɔnv nya. ¹⁶ -Mama gbaa -Lagɔgbv 'nanɪdli nya, -Lagɔ -yɔ na zɛkalɪe 'gbv, -maa -yi we 'ji nu, in 'ka -Lagɔgbv 'wugvɔv 'gbv in mia -seli -kaslv 'wu. ¹⁷ -Wa gbaa Klisu gbv -yɔmɪmɪnɪ dli nya, wa'a gba ɔ gbv gbuzɔnv sa. Wa 'yibha wa 'ka na siastɛ -gɔpalɪ -seli -kaslv 'wu.

¹⁸ -Mvɔ 'ni gbv, wa yi we gba dli 'sɔ nyaoɔ, wa yi we gba dli -bhlo nyaoɔ, Klisu gbv wa mia gbada. In mi we 'muna lida, 'in we 'muna na yia lia 'kɔmvɔv! ¹⁹ Nu, in -yi we 'ji, -Lagɔ a bhuhhoeda na 'gbv, laylagbv weee -minu 'wu 'pɔpɔve na yia 'yia, -Zezu Klisu Zuzuu na 'wusastɛ 'gbv. ²⁰ Nu, -we in 'yibhaa tenyi tenyii, 'in in dia dli 'wu, mv -wa zɔ yabhlogbɔɔ 'na 'ka 'mi 'bha. We yi dɛslɛɛn -zɛ, we yi 'kɔmvɔv -zɛ, na 'dɛ yi 'yliyɔgaoɔ, in yi tlɔoɔ, in 'yibha Klisu 'ŋni 'ylimani 'mi 'wu, we 'gbv na dli 'tɛa 'wu.

Pɔlv nɛɛ -Zezuu 'gbv ɔ -gaa 'yliyɔ

²¹ We -ka -ami, nu, Klisu -wa na 'yliyɔgagɪe. 'In in -ka tli, -tnɔv in 'yia. ²² In in -ka 'yliyɔgada -tu dɔdɔ -minu -gv, in mneni in 'ka lubho -zɔnv nv -Lagɔ -yla. Nu, -we in 'kaa -bhasa, -de 'yliyɔgagɪeoo, -de tɪtɪeoo, in 'ni we -yi. ²³ Na dli mi sɔ 'sɔ lv. In 'yibha in 'bhv dɔdɔ -minu -gv, 'in in 'ka Klisu kwesi mni, mv nania 'yli bhabha na -nv nya. ²⁴ In in -ka 'yliyɔga dɔdɔ ni -gv, -mvɔ nani 'yli amiaa 'gbv. ²⁵ We 'gbv, na dli zɔ, -tua na -yɔ a 'dɛ

weee yia, in 'ka ain 'wusa, 'in amiaa dlizovze 'ka -gɔwɔlaylimani, amiaa 'muna 'ka -gɔbho.
²⁶ 'Bhie, zli in -ka amiaa -gbe luyi, -Zezu Klisu 'ɲni a yia -mnunia bhabha -gɔladolue nya, na 'gbu.

-Lagɔnyumaa nɔnɔbhv

²⁷ -We nania 'yli, mv -wa nu, amiaa nɔnɔbhv -ka Klisu -Lagɔgbv 'klv. We -ka 'sa -mi nu, in -ka ain 'yia mɔɔo, in 'ni mɔɔo, in 'nv nu, amiaa weli -yɔ amiaa dli mi -bhlo, 'in dlizovze -we -Lagɔgbv wlaa, a gv we 'wv dɔvɔv. ²⁸ A 'na nɔnv nyanɔ amiaa tɔnyuma kwɛɛ -ni. Wa -ka ain -yɔwɔsɔluda -mi, mv slolua nu, wamia ka mɔɔ, 'in mv slolu 'yaa nu, amia ka gbu 'wɔbhv. 'In -Lagɔɔ -gbe we bhva. ²⁹ Nu, -we mia Klisu -nv nya, amia -Lagɔ nva 'nanu 'wv, we 'ni ɔ dlizovze -bhloo gbu, nu, a sia 'ya ɔ 'gbv. ³⁰ -Gɔlv -we ka guda a 'yia zlɛɛ 'mi, 'in a nva nu, in mi we guda 'kɔmv, mv -bhlokpade amia mi 'yaa de guda.

2

-Zezu Klisu 'dɛɛ 'kienyi -tite -yɔ ɔ 'ylilo

¹ Nu, Klisu temania ain la, ɔ amiaa zɛkale paa ain 'kvayli, ɔ Zuzu nva ain -bhlo, we 'ni mvv? Klisu 'gbv a 'yibhali -yibhala, a ka nyazidli a 'dɛkpva nyidi -bhlo -bhlo, we 'ni mvv?

² Nu, we -ka 'sa -mi, amia na bhuhoea, a -ka dli -bhlo, amiaa 'wlukvɔvɔ lapɔpale -mi -bhlo, a kɔkɔlɛ zɛ. A -ka 'sa nuda -mi, 'in a yelia 'muna na dli zɔ. ³ A 'na nɔnv -lu yabhlogbɔɔ lɛ -yɔmɔmɔnie -yɔ 'dɛɛ 'ylimanie klo nya -ni. A ti amiaa 'de 'wv 'kienyi. A 'bhu amiaa -lima 'wv nɛɛ ma 'yli ma -zi ain. ⁴ Nu, nyumɛ 'na titali ɔ 'dɛɛ zɔvɔv -bhlogbɔɔ da -ni. Amia weee titali 'ya amiaa -limaa nvv zɔvɔv da.

⁵ Dli -we -Zezu Klisu kaa, a -ka we a 'dɛkpva nyidi.

⁶ -Zezu Klisu, sa -Lagɔ mia,
 'sa ɔ mia -kpɔ.

Sa ɔ -yɔ -Lagɔ 'sɔ mɔnɛnia 'wv,
 ɔ 'ni we 'klili.

⁷ 'In -we weee ɔ kaa,
 ɔ ka we -yɔɲwɔnu ɔ 'ka we 'yitide,
 'in ɔ yia ɔ 'de gaylo 'wɔnv.

Cun, ɔ ka nyumɛɛ 'dɛɛbhie -zɛ:
 ɔ -yɔ nyuma 'sɔ yia 'wɔwlv weee.

⁸ ɔ ka 'ya ɔ 'de 'wɔvɔ 'kienyi:
 -Lagɔɔ 'nɔɲwɛzɔvɛɛ 'gbv,
 'in ɔ yia tɛtɛɛ gbu -yɔɲwɔnu.

Wa yia 'dɛɛbhie ɔ *su -gv lakɔlv,
 'in ɔ yia tɛ.

⁹ We 'gbv,
 -Lagɔ yia ɔ nyumaa 'wlulapɔlikpe 'kadv -gv ladi,
 'in 'ɲni -we 'yilia -we zia 'ɲni weee 'wv,
 -Lagɔ yia we ɔ 'nyɛ.

¹⁰ Nu, -Lagɔ 'yibha,
 ɔ lalalu weee mia yali,
 -we mia dɔvɔ -gv -yɔ dɔvɔv zɔ,
 we 'sibhli 'kukolu -Zezu 'yu,
 ɔɔ -Zezuu 'ɲni 'nɔɲwɛzɔvɛɛ 'gbv.

¹¹ 'In we 'ka lalalu weee ɲwɛɛ 'tla nu,
 -Zezu Klisu -wa Nyumaa -Kanyɔ.

'In Dide -Lagɔɔ 'ɲni 'ka mɔnda -tv.

-Lagɔnyuma mi dɔvɔ -gv zli 'bhisa

¹² We 'dɛɛ 'gbv, na 'talea -zɔnv, da in mia -benyi amiaa -gbe, a ka -Lagɔ 'nɔɲwɛ zɔ 'kɔmv, 'in da in 'nia -slɛɛn da amiaa -gbe -mi, a zɔ 'ya ɔ 'nɔɲwɛ bhabha. A nv lubho, 'in

a 'ka amiaa 'pupve gbali. A nu we le -Lagoo sɔsɔve -yɔ -yɔtɛle nya. ¹³ Nu, -Lagoo 'de mi amiaa dli zɔ lubho nɔda, ɔ dɔmagbu 'ka aɔn dɔdɔnamani, 'in a 'ka 'ya we lenɔ.

¹⁴ Amiaa lenɔgbu weee 'wu, a 'na 'ɲwunweni zɔ -ni, 'in a 'na kpikpeli -ni. ¹⁵ 'In gbonyuu 'na -mi -ni aɔn kweyli -ni, 'in a -tu -mɔwɔlɔda, a 'ka -Lagoo 'yua tiklu -zɛ, gbonyuu -lenɔnya -yɔ -dawlician nyidi. A -nyuma wa nyidi dɔdɔ -gu yɔ 'bhisa, nikpise 'wu. ¹⁶ 'In weli -we wlaa 'yliyɔgagie, a gba we nyuma -yla, 'in zli -Zezu Klisi -ka luyi, 'muna na yia lia ɔ 'yu amiaa 'gbu. 'In 'ji na yia we yibhelia nu, lubho in nɔva, we 'ni bhe, 'in in 'ni sia bhe.

¹⁷ Amiaa -Lagoo dliɔzɔzɔve -we mia 'slaka 'bhisa, wa yi 'debbie we 'gbu na 'pɔn laslu nɛɛ we nyu, 'muna na lia. 'In na -yɔ a 'de weee lia 'muna dabɔdɔ. ¹⁸ Nu, amia li 'sa -bhloo 'de 'muna, 'in a -yɔ 'mi li we dabɔdɔ.

Timotee -yɔ Epafloditi 'sɔ

¹⁹ Nyumaa -Kanyo -Zezu -ka we -yɔɲwɔnu ni, Timotee na yia dayli amiaa -gbɛ tiea. 'In da ɔ -ka luyi, ɔ 'ka 'mi -yla amiaa -zɔɔ di -sa, 'in -mɔv 'ka 'ya 'mi 'kuayli 'pa. ²⁰ Nu, -wa -yɔ 'mi 'sɔ mia -seli, ɔ 'debhlogbɔɔ kaa amiaa gbu. 'In mɔ 'yibhaa ɔ 'ka aɔn -yɔbɛ, ɔ 'ka aɔn 'wusa. ²¹ 'In -wa weee -tɔa 'wu, wa 'dɛɛ zɔzɔnɔ wa nɔnɔa 'yilibɔla, nu, wa 'a lɔ -Zezu Klisi gbu 'gbu dli. ²² Amiaa 'de -yi we 'ji nu, Timotee ka 'mi 'wusa bhabha. Sa 'yu saa ɔ dide 'wu, 'sa. ɔ -yɔ 'mi 'sɔ, 'in -a yia -Lagoo gbu gba dabɔdɔ. ²³ In di we dli 'wu nu, da in -ka na 'dɛɛ gbɛgbɛin gbu -yɔyɔ tiklu, 'mɔ na yia amiaa -gbɛ tiea slɔ. ²⁴ 'In na dli mi we -gu nu, Nyumaa -Kanyo ka we -yɔɲwɔnu, dayli na 'de yi 'yaa aɔn 'yia.

²⁵ Na bheli Epafloditi a tiea zlɛɛ na -gbɛ, ɔ 'ka 'mi 'wusa, 'in -li in 'yibhaa, 'in a yia we ɔ kwɛɛ zɔ. 'Mɔ na -yɔ ɔ nɔva lubho, 'in 'mɔ na -yɔ ɔ gɔa tɔ dabɔdɔ. 'In -slɛɛn, we mi nu, in 'bhitali ɔ lɔ la amiaa -gbɛ. ²⁶ A 'de weee 'tɔ mi ɔ 'bhadaa 'gbu, ɔ 'yibha ɔ 'ka aɔn 'yi. Da ɔ 'nɔa nu, a ka ɔ gunɔ di 'nɔ, 'in we yia ɔ dli sumani. ²⁷ Gbuzɔnɔ -wa, ɔ ka gu nu, ɔ fɛli 'debbie tɛa, 'in -Lagoo yia ɔ nyazi 'yili. We 'ni ɔ 'de -bhlo, nu, -Lagoo ka 'ya -amɔ nyazi 'yili, na -gu yi 'wɔtɔ -kɔvɔn bhabhaa 'gbu. ²⁸ We 'gbu, kwɛ na puloa la, in 'ka ɔ lɔlabhitali amiaa -gbɛ, 'in a -ka ɔ 'yi, a 'ka 'muna li, 'in na siasiɛ 'ka zɔbɛ. ²⁹ A kpa ɔ 'muna weee nya, -Lagoo bheli 'bhisa. 'In a zɔ ɔ -sukpa -nyuma 'nɔɲwɛ. ³⁰ -We ka gbu -wa, Klisi lubhoo 'gbu ɔ fɛlia tɛa. ɔ 'dɛɛ 'pupve ɔ -saa dli, 'in sa a 'ka yaa 'mi kwalɔ, 'in ɔ yi 'saa nu.

3

Sa nyumɛ 'kaa -mi tiklu -Lagoo 'yiliya 'wu

¹ 'In -slɛɛn, na bhelia, a li 'muna Nyumaa -Kanyoo 'gbu. Weli in cɛlia zlɛɛ aɔn 'wu, mɔ -bhloo 'de na cɛlia da aɔn 'wu. Nu, we 'e siɔli 'mi, 'in we nanɔ 'yili amiaa -nɔ nya.

² A zɔ amiaa 'de 'yliyɔ lubho 'nyuuu nɔnyaa gbɛgbɛin, a zɔ amiaa 'de 'yliyɔ gwu -bhonyumaa gbɛgbɛin, 'in a zɔ amiaa 'de 'yliyɔ, nyuma 'yibhaa nyumaa *kni 'wɔpape -gla nya, -maa gbɛgbɛin! ³ -We ka gbu -wa, -amiaa bɔbɔa -Lagoo ɔ Zuzu nya, -amiaa mia kni 'wu 'degbolu. -Zezu Klisi 'gbu -a yilimania -amiaa 'de, 'in -we nyuma dia dli 'wu, -a 'a di we dli 'wu.

⁴ 'In -amɔ mneni in 'ka na 'de dli 'wɔdi, 'mɔ nyuma tɔlɔa -ka mneni -maa 'ka -maa 'de dli 'wɔdi, na -nɔ -zi 'ya -maa -nɔ 'wu. ⁵ Nu, wa gwalia 'mi, we 'yili gbɛtaa zli wa 'paa 'mi kni 'wu. *Izlaɛli -dɔdɔwɔlakpɛ in -mia, Eblee 'zayli* in -mia, Bezamɛɛɛ zɔyali, we -ka -Lagoo titee 'nɔɲwɛzɔda, *Falizinyumɛ in -mia. ⁶ Na -guladolue *Zuifɔv -Lagoo loogblɔv 'gbu, in yia *leglizinya 'klyie 'wɔpali. 'In we -ka -mimie tiklu ka da nyuma mia -talida, -Lagoo titee 'nɔɲwɛzɔzɔve 'wu, 'ɲni yabhlogbɔɔ 'ni 'mi -yɔ -mi.

⁷ Nu, -li weee mia zlɛɛ 'mi 'yiliya 'wu -tɔvɔ nya, -slɛɛn -Zezu Klisi 'gbu -li -kpua nya na bhua we 'wu. ⁸ Cɔn, -li weee mia, -li -kpua 'bhisa na bhua we 'wu. -We ka gbu -wa, in -ka na -Kanyo -Zezu Klisi yibheli, -mɔv nanɔ 'yili -mɔv -zi -li weee. ɔ 'gbu, in yia -li weee kwɛ 'bisa, 'in na bhua we 'wu kalikɔ 'bhisa, in 'ka -Zezu Klisi 'yu 'gbu, ⁹ 'in in 'ka ɔ 'wu -mi. We 'ni na 'dɛɛ tiklimimie bhua -Lagoo titee 'nɔɲwɛzɔzɔve -gbɛɛ gbu. -Cɔnnya, na dliɔzɔzɔve Klisi -gɔv -gbɛ we bhua. Tiklimimie -we bhua -Lagoo -gbɛ, 'in -we -Lagoo nyɛa -ɔ zɔa ɔ dli

* 3:5 Zuifɔv 'zayli -wa.

-gv, mu -wa. ¹⁰ -We in 'yibhaa, mu -wa: in 'ka -Zezu Klisi yibheli ηwεεηwεε, we -yɔ 'tite -we 'bhua ɔ 'wɔ tɪtɪle lɔ. In 'yibha in 'ka ɔ siasie yibheli, 'in sa ɔ tɪa, in 'ka 'sa tɪ. ¹¹ 'Sa -bhloo 'dɛ, in dɪ we dɪ 'wɔ nu, 'wɔ -amɪ na yi 'yaa -sɔa tɪtɪlɪnya glaa.

-A -gwa -a 'ka we 'wlulapalɪda nyini!

¹² In 'nɪ gba nu, in ka na -gwagwɪe 'wlulapalɪda nyini. 'In, in 'nɪ gba nu, sa -Lago 'yibhaa in -mɪ, in mɪ 'sa -slɔ tɛɪn. 'In na -gwagwɪe na zɔa 'yɪlɪyɔ, -we ka 'gbu in mɪa -gwada, in 'ka we kpa. -We ka gbu -wa, -Zezu Klisi ka 'ya na 'dɛ kpa. ¹³ Na bhelia, in 'nɪ gba nu, in ka we 'pɛnɪe 'yɪ. Nu, gbu -we na nua lɛ: -we 'plɪa, 'wɔ na dɪvɔ -mɪvɔ, 'in na gua la, -we mɪa 'mɪ 'yu in 'ka we yɪ. ¹⁴ We 'gbu na gwaa, in 'ka we 'wlulapalɪda nyini. 'In 'pɛnɪe ka 'gbu -Lago yia -ain la yalɪ, in 'ka we 'yɪ -Zezu Klisi 'wɔ.

¹⁵ -Amɪa weee dolua da 'yɪlgwe la -Lago yloogblɔ, -a pɔpɔlɪ 'sa 'wlukɔvɔn la. 'In we -ka nu, saputu sa a pɔpɔlɪ 'wlukɔvɔn la, -Lago yia amɪaa 'wlukɔvɔn -bloa we -gv. ¹⁶ Sa we -ka -mɪoo, 'yoo -we -a bhɪlɪa tɪkɪlɪ, 'in we yia -zɛɛn yɪ, -a zɔ we 'yɪlɪyɔ.

¹⁷ Na bhelia, a 'dɛ weee 'tideli 'mɪ. -A ka we 'yɪ -slolu, -we -a -slolua nyuma -wa nɔa we -gv, a yla wa. ¹⁸ Nu, Klisi, -ɔ tɪlɪa *su -gv, nyuma -duun nɔa ɔ tɔnyuma 'bhisa. In ka ain -yla we gbada -gwɛ, 'in 'mɪ na gba 'yaa da -zɛɛn ain -yla, wie nya. ¹⁹ Wa nu we 'wlulapalɪda -wa, wa mɔmɔmɔ. Wa nɔkplɪ -wa wa -Lago. Zɔbhɪlɪgbunya wa nua lɛ, we 'wɔ wa yɪlɪmanɪa wa 'dɛ. 'In dɔdɔgv gbu 'dɛkɔvɔ -gv wa pɔpɔlɪa dɪ la. ²⁰ Nu, we -ka -amɪa, yalɪnyuma -a -mɪa. 'In -amɪaa Gbuwɔsanyɔ, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisi, -ɔ 'kaa yalɪ 'bhɪ, 'mɔ -a mɪa wuda. ²¹ Mɔ yia -amɪaa ku -we 'kaa zɛn 'bhɪtɪa, 'in ɔ 'ka we ɔ 'dɛɛ lɪluku 'bhisa nu. -We ka gbu -wa, ɔ ka se 'kadɔ, -we nyɛa ɔ -li weee 'wlulapɪtɛ.

4

'Dɪzɔwɛlɪ

¹ Na bhelia -zɔvɔ, amɪaa 'tɔ mɪ 'mɪ 'bhada bhabha, in 'yibha in 'ka ain 'yɪ. 'Mɔna a laa 'mɪ 'wɔ. Amɪaa 'gbu, na yɪlɪmanɪa na 'dɛ. We 'gbu, na 'talea -zɔvɔ, a -tɔ Nyumaa -Kanyɔ 'wɔ gege.

² Evodii -yɔ Sentisi, amɪa na bhuhhoe, a 'nɔvɔvɔ 'wɔla, 'in a -mɪ -bhlo Nyumaa -Kanyɔ 'wɔ. ³ 'In -mɪ, -ɔ na -yɔ ɔ nua lubho dabɔdɔ nɪ, in nɛɛ -mɪ -ylɛ: -in -sa waa 'ηwɔnɪ -manɪ 'wɔ. -We ka gbu -wa, wa -yɔ 'mɪ 'sɔ ka lagɔ, 'in -Lago gbu yia lamneni. Wamɪa klɛa, Klema -yɔ bhelia -tɔlɔvɔ -wa ka 'ηnɪ mɪa cɛlɪda 'yɪlɪyɔgagɛe 'sebhɛ 'wɔ, 'ma na -yɔ wa nua lubho dabɔdɔ.

⁴ A li 'mɔna 'kɔmɔvɔ Nyumaa -Kanyɔ 'wɔ. 'Mɔ na gba 'yaa da, a li 'mɔna! ⁵ Nyuma weee yibheli amɪaa dɪ -dlɔɔ 'jɪ. Nu, Nyumaa -Kanyɔ ka cɪpa. ⁶ A 'na lɔlɔ -lu yabhlogbɔɔ 'gbu dɪ -nɪ. Gbu weee 'wɔ, -we a -ka 'yibha a -zlalɪ we -Lago, ɔ bhuhhoe nya, we -yɔ ɔ fuopapɪe nya 'ya. ⁷ 'In a -ka 'sa nu, 'wɔtɔtɔvɔ -dlɔɔ -we -Lago wɪaa, -we -zia nyumaa 'yɪlɪmnee weee 'wɔ, mu yia amɪaa dɪ -yɔ amɪaa 'wlukɔvɔn lapɔpɔlɪe 'yɪlɪyɔzɔvɔ, -Zezu Klisi 'wɔ.

⁸ Nu, na bhelia, gbu weee 'wɔ, -we weee nania 'yɪ, 'in -we ka 'ηnɪ wa 'kaa -mɔnɪ, we ye amɪaa dɪ zɔ: -we weee -wa gbuzɔvɔ, -we wa 'kaa 'nɔηwɛ zɔ, -we weee mɪa tɪkɪlɪ, -we weee mɪa -mɔwɪdɔ, -we weee nania -Lago -yɔ nyuma dɔdɔ, 'in we -yɔ -we weee wa 'kaa 'yɪlɪmanɪ. ⁹ Nu, -we in -slolua ain, -we a 'yɪa 'mɪ kwɛɛ, -we a 'nua 'mɪ ηwɛɛ, 'in -we in nua lɛ a 'yɪa -yɔ, a nu we lɛ. 'In -Lago -ɔ nyɛa nyuma 'wɔtɔtɔvɔ -dlɔɔ, -mɔɔ -yɔ ain 'sɔ 'ka -mɪ.

Pɔlɔ paa Filipovgbee -Lago nyuma fuo

¹⁰ Nyumaa -Kanyɔ 'mɔna -zu 'mɪ 'wɔ, -we ka gbu -wa, sa a -kalɪa na zɛ -benyi, a ka we -slolu -slɛɛn lɔgada. Gbu zɔvɔ -wa, na gbu ka ain -yɔkpa bhabha. 'In sa a 'kaa 'mɪ we -slolu, 'sa 'nɪ -mɪ. ¹¹ 'In we 'nɪ nu, -lu in 'nɪ -kaa 'gbu na gba 'sa. Nu, in ka 'mɔna 'wɔ -mɪmɪe 'kɔpɪa, saa 'dɛ na gbɛgbɛɪn gbu yɪ -mɪ. ¹² In -ka boba 'wɔ -mɪ, in -yɪ na 'dɛ kpa sa. In -ka -lu duun -ka, in -yɪ na 'dɛ kpa sa. 'Yɪ weee -yɔ da weee, ηwɔ yɪ 'mɪ 'bhada -mɪoo, 'in in yɪ lɔoo, in -yɪ na 'dɛ kpa sa -lu duun -yɔ -lu -sɛɛ 'wɔ sazɔvɔ sa. ¹³ Klisi 'tɪtɛ ɔ 'nyɛa 'mɪ 'gbu, in mneni we 'dɛ weee kwɛyɔ. ¹⁴ -Mɔvɔ bhɪla, gbuzɔvɔ a nua lɛ, 'in a yia 'mɪ 'wɔsa na siasie lɔ.

¹⁵ Filipov -nyuma, amiaa 'de -yi we 'ji nu, in 'kaa -Lagɔgbɔv gbagbɛe gwedi, da in 'bhva Masedvanɩ -dudu -gv, *leglizi yabhlogbɔɔ 'nɩ 'mɩ 'wusa 'gwɛzi nya, amia -bhlogbɔɔ -saa 'mɩ 'wɔ. ¹⁶ Cɩn, da in mia zlume Tesaloniki, -zakpa -nyacɩn a 'paa 'mɩ -we in 'nia -ka yoo! ¹⁷ We 'nɩ nu, 'nyenyɛluu da na tali. Nu, in 'yibha -Lagɔ ɲwana ain 'nyu la, 'in amiaa 'yiyulu 'ka -gɔbho. ¹⁸ -Lu weee a 'paa 'mɩ yoo, Epafloditi ka we wla. -Li in 'yibhaa, amiaa wlawlalu ka we 'wuzi. 'In -lu yabhlogbɔɔ'ɔ bɔ -sɛɛn 'mɩ 'wɔ. Amiaa wlawlali 'wɔ *-'lasiklɔ ka ɲɛ mɛnɩa, we -yɔ 'slaka -we nana -Lagɔ dudu, mv. ¹⁹ We 'gbu, na -Lagɔ kaa 'ɲnumɩlu weee, -we weee a 'nia -ka, 'nyɛa ɔ yia we ain ɔ 'nanɩli 'kadu nya, -Zezu Klisi 'wɔ. ²⁰ -Amiaa Dide -Lagɔɔ 'ɲnɩ 'ylimanɩ -zɔ weee nya! *-Amɛnɩ.

Pɔlvɔ 'wɔbhɩlu wɛɩ

²¹ In -sa -Lagɔbhelia weee fu -Zezu Klisi 'wɔ. Na bhelia -wa -yɔ 'mɩ 'sɔ mia -seli, -maa -sa 'ya ain fu. ²² -Selii -Lagɔnyuma weee -yɔ nyɩmaa 'wlulapɩnyɔ 'kadu *Sezaaa -budu zɔɔ lubhonɩnya -sa ain fu.

²³ Nu, Nyɩmaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ɲwana ain 'nyu la.

'Sɛbhɛ Pɔlv 'paa Kolosu -nyuma yoo

-Lagɔnyuma mia Kolosugbe nukple, 'ma *Pɔlv 'paa 'sɛbhɛ ni yoo. ɔ mi -kaslv 'wv *Wlɔmv, 'bhie ɔ yia wee 'sɛbhɛ ni celi. Nu, Epaflasi 'bhva Kolosugbe nukple, -zugba nyuma mi -mɔ yoyogbv -sloluda, 'in ɔ yia Pɔlv 'di -la. -Bha Pɔlv cɛlia -Lagɔnyuma 'wv nu, -Zezu -wa -lu weee -Kanyɔ, 'in -a mneni -a 'ka gbv 'wvɔhv -we ka gbv -wa, ɔ ka -amiaa 'gbv tli.

Fusawɛli

¹-Ami *Pɔlv, -ami -wa -Zezu *Klisu *tietienyo -Lagɔɔ dvmagbv nya, in -yɔ -amiaa bheli Timotee sɔ cɛlia da ain 'wv. ² Amia, -amiaa bhelia, -wa mia -Lagɔnyuma nya Kolosugbe 'wv, -wa'a 'bhulva -Lagɔwɛli -gv la, -a -sa ain fu.

-Amiaa Dide -Lagɔ ɣwna ain 'nyu la, 'in ɔ 'nye ain 'wvɔtvɛ -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo Kolosuv -Lagɔnyumaa 'gbv

³ -Amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu Dide -Lagɔ -a paa fuo amiaa 'gbv, 'in -a mi -Lagɔ bhuhhoeda 'kɔmvv amiaa 'gbv. ⁴ Sa a zva -Zezu Klisu dli -gv, 'in sa a -kalia -Lagɔnyuma weee zɛ, -a ka we 'nv. ⁵ Nu, -li -zɔnv -we mia ain wuda yali, -we ka 'di a 'nva we gwedilida ni, mv -wa -Lagɔwɛli -zɔnv. We 'gbv a zva -Lagɔ dli 'wv, 'in a -kalia nyuma weee zɛ. ⁶ Wee -Lagɔgbv -we mia ain nyidi, 'in we yia 'bhue 'pa ni, we mi 'ya gbvzɔnv lenve nya lamnenida -dɔdv weee -gv. 'Yli -we nya wee -Lagɔgbv nynia amiaa -gbɛ tia ni, a ka we 'jyibheli gbvzɔnv sa nu, -Lagɔ ka ain 'nanɔ 'wvɔv. ⁷ -Amiaa jijli -tale Epaflasi, -ɔ -yɔ -ain 'sɔ nva -Lagɔlvbho ni, -ɔ mia Klisu lubhonvnyɔ tiklu nya -ain nyidi, mɔ -slolua we ain. ⁸ Zekalidi -we -Lagɔɔ Zuzu zva ain 'wv, mɔ -salia we 'di -ain.

⁹ We 'gbv, 'yli -we nya -a 'nva amiaa -gvgbv ni, we 'bhv wee 'yli 'wv -a mi -Lagɔ bhuhhoeda amiaa 'ɣni nya 'kɔmvv. -Lagɔ -a bhuhhoea, ɔ 'ka ɔ dvmagbv ain 'kvlslolu, 'in a 'ka we yibheli kpɛɛn kpɛɛn. Nu, Zuzu 'Pɔpa 'nye ain gbvɔyilo -yɔ 'ylimnee. ¹⁰ Amiaa nɔnɔbhv -ka 'sa we 'kvl -Lagɔ 'yu, 'in a 'ka ɔ dɔdɔnamani weee. A 'ka 'bhue 'pa, 'in a 'ka gbvzɔnv -gbv weee lenv, amiaa -Lagɔɔ yibhelie 'ka -gvwvlaylimani. ¹¹ -Lagɔ -a bhuhhoea nu, ɔ 'tɛmani ain la -lu weee 'wv, ɔ 'tite 'kadu -we -zia 'tite weee 'wv nya, 'in a 'ka 'sa we lakpa 'kɔmvv, dlitie nya. ¹² 'In a 'ka Dide -Lagɔ fuo 'pa 'mɔna nya. ɔ 'gbv, 'bɔ -we -Lagɔnyuma yia 'yia zli 'kvl, we mi amiaa -nv nya. ¹³ Nu, mɔ -saa -ain nikpisee 'tite kwɛɛ, 'in ɔ yia -ain ɔ dɔma yuu nyumaa 'wlvlapilte zɔ kwa. ¹⁴ ɔ Yu zitea -ain 'wv, ɔ 'gbv -Lagɔ yia -amiaa gbvnyuu 'wvɔti.

Klisu 'dɛ -yɔ ɔ lenvgbv

¹⁵ Klisu -wa -Lagɔ wa'a 'yia -yɔɔ 'wvɔlv. Mɔ mia la tia lalalu weee 'yu. ¹⁶ Nu, mɔ 'wv -Lagɔ nva yali -lu -yɔ dɔdv -gv -lu weee lɛ, -we wa yia -yɔ, 'in -we wa'a 'yia -yɔ klaa. 'ɣnumnikpe, 'wlvlapilte, 'tite -yɔ se, mv weee -Lagɔ -laa la ɔ gbɛlv, 'in ɔ -yla. ¹⁷ ɔ Klisu mi la -lu weee 'yu, 'in ɔ 'gbv -lu weee kikalɔ la. ¹⁸ Sa 'wlv mia nyumɛɛ -kpabhiee -kanyɔ nya ni, 'sa ɔ mia *Leglizi 'wlv nya. Mɔ -wa 'yliyɔgagtee gwedilida, mɔ -saa 'wv tilitunya glaa tiatia, 'in ɔ 'ka -lu weee 'yugalɔ. ¹⁹ Nu, -Lagɔ 'yibha sa ɔ 'dɛ mia, ɔ 'Yu mi 'sa -kpɔ. ²⁰ -Lagɔ 'yibha 'ya ɔ 'ka ɔ 'Yu 'wvplli, 'in ɔ -yɔ ɔ lalalu weee 'ka 'wvsuslolu. -Zezu tia, ɔ 'pɔn jitea *su -gv, we 'gbv, -Lagɔ yia 'wvɔtvɛ -dlɔɔ wla yali -yɔ dɔdv -gv.

²¹ Amia -wa mi bhaa 'lakpanya nya, 'in a mia -Lagɔɔ tɔnyuma nya amiaa 'wlvkɔvɔv lapɔpale 'nyuu -yɔ amiaa gbvnyuu lenvee 'gbv ni, ²² -slɛɛn, -Lagɔ ka ain 'wvsuslolu ɔ 'dɛ nya, -Zezuu nyumɛ kuu tilitie lv. 'in a 'ka ɔ 'kvl 'yiligbe -mɔvlɔda, -zugba 'sla 'ni ain -yɔ -mi, a 'ni 'ɣni -yɔ -ka. ²³ Nu, amiaa dlizɔvɛ -tv 'wv gege, 'in we 'tɛmani 'wv. -Lagɔgbv -we a dia dli 'wv, a 'na vlali we gwe -ni. Wee -Lagɔgbv -we a -ka bhaa 'nv, wa gbaa dɔdvɔv -nyuma weee -yla, we lubhonvnyɔ -ami Pɔlv -zɛa.

Pɔlv mi ɔ -Lagɔlvbhoo gbv gbada

²⁴ -Slɛɛn, stada in mia da amiaa 'gbv ni, in mi we 'mɔna 'wv. Nu, Klisu siasie tɔlva -tua lv ni, 'mv in mia gbalida nanv kuu siasie nya, ɔ ku -kpabhie -we wee *Leglizi -miaa 'gbv.

²⁵ -Ami, in ka *Leglizu lubhononyo -ze. -Lago -saa -bha 'mi, in 'ka aun glaa o lubho nu, 'in in 'ka o gbu an -yla gba kpeen kpeen. ²⁶ -Lago zizelu 'kadu -ka bhaa -benyi -mi, nu, 'mu -Lago -saa -sleen 'bhle o -mawlonya -yla. ²⁷ Nu, 'ma -Lago 'yibhaa o 'ka wa o 'hnumni -zizelu 'kadu 'kluslolu. Nyuma -wa 'nia *Zuifvu 'gbu, o yia o zizelu 'bhlesa. Wee zizeluu ji nu: Klisi mi aun 'wu, 'in a -yi sa we 'ji nu, a ka 'bi -Lago 'hnumnie 'kadu 'wu.

²⁸ O Klisi gbu -a mia da gbada nyuma weee -yla, wa gbu -yla lapalte -yo wa gbuslolue nya, gbuyilo bhabha nya, 'in o -ka -mi o 'ka -mawlonyo -ze -Lago 'yu, Klisi 'wu. ²⁹ We gbu, Klisi 'tite 'kadu -we mia 'mi 'wu lubho nuda, we nya na nua lubho, 'in na gua la.

2

¹ Nu, in 'yibha a yibheli we 'ji nu, amia kkaa, Laodisee -Lagonyuma -yo nyuma weee -wa 'nia -slo 'mi 'yi wa 'yli nya, amiaa 'gbu in mia da lagoda. Tu 'kadu -wa! ² In -ka 'sa nuda -mi ni, -zugba in 'yibha wa 'temani dli, wa kikalɔ ze, 'in wa 'ka nyume -bhlo -ze. 'In wa 'ka 'ylimna bhabha, 'in wa 'ka -Lago zizelu yibheli kpeen kpeen. Wee zizelu mia, mu -wa Klisi. ³ Gbuyilo -yo -luyiloo 'hnumnie weee bhva -Lago -gbe, mo 'wu we mia zizeda.

⁴ -We na gbaa da an -yla ni, nyuma yi an 'yloogbu lasali -dawliweli nyaa gbu -wa. ⁵ Nu, na 'debhie -gbolu 'ni an glaa -mi ni, na dli -yo an 'so mi. Amiaa lenugbunya mia 'cece, 'in a zva Klisi dli -gu gege ni, in -ka we -yoyida -mi, na dli menɔ.

Dhuzuve -we ka gbu wa -slolua an ni, a -tu we -gu gege

⁶ Nu, sa a hwnua -Zezu Klisi gbu -yo amiaa -Kanyo nya ni, a no 'sa o 'wu. ⁷ Dhuzuve -we ka gbu wa -slolua an ni, a -tu we -gu gege. A -ka somi -Zezu Klisi 'wu. O mi -buduu gwe nya: a -tu 'ylimanida o -gu. A 'pa 'yli weee nya -Lago fuo, -we weee o nua an -yla lee 'gbu.

⁸ A zva amiaa 'de 'yiyio, nu, nyume yabhlogbo 'na 'pali an yo -yo weli -kpuaa lubhu hwe -ni. -We -wa dudugu -nyumaa gbuslolue ni, dudugvu 'titenyaa -gbe we bhva, nu, we'e 'bhv Klisi -gbe. ⁹ -We weee mia -Lago 'wu, Klisi o -zea nyume ni, mo 'wu we 'de weee -dila la.

¹⁰ A ka -lu weee 'yi o 'wu, mo -wa 'tite weee -yo se weee 'wlulapilnyo.

¹¹ 'In 'ya ni, Klisi 'wu wa 'paa an kni 'wu, nyumee so 'ni we lenv, nu, Klisi nyumee kni 'wupapie mia, -we saa nyume o lenugbu 'cin 'bi, mu -wa. ¹² Sa a -yo Klisi 'so tlia amiaa batizee batizee lv, 'sa wa 'bhlu a an o nya. 'In -Lago yia a -yo o 'so 'wobhu tilitnya glaa, dli -we a zva -Lago 'tite -gvu 'gbu. Wee 'tite nya -Lago 'bhua Klisi 'wu tilitnya glaa. ¹³ A ka zlume 'yiyogaga -tilitie tli, amiaa gbonyii -yo kni a 'nia 'wu -mu 'gbu. Nu, -sleen, -Lago ka a -yo Klisi 'so 'yiyogagie 'nye, 'in o yia -amiaa gbonyuu weee 'woti. ¹⁴ Tite -we mia celuda 'sebhe -gu, -we dia -an 'gbu 'wlu ni, -Lago ka we lamumni, 'in o yia we lasa, we lakolve nya -Zezu *su -gu. ¹⁵ Zuzu 'nyii -we kaa nyumaa 'wlulapile -yo senya ni, we su -gu -Lago -saa we 'tite kwee. O ka we lu, 'in o yia we -zejila 'wu wleli -kaslonnyuma 'bhisa.

¹⁶ We 'bhv -zeen 'wu, -we a lia, -we a maa, 'fetu 'yli, 'cv lolu -yo *Nyapeylu 'gbu, nyume yabhlogbo 'na 'bhulu amiaa -yogbu 'wu we 'gbu -ni. ¹⁷ -We mia da weee, -li -we yia yia, we zuzu -wa. We 'ni we 'debhie -gbolu. Nu, Klisi -wa we 'debhie -gbolu. ¹⁸ Nu, nyume o -ka o 'de 'woti 'kienyi -dawli sa, 'in o -ka an -yla gba nu, a bubo -Lago 'anzunya, a 'na hwnunu we -yo -ni. Nyume o -ka 'sa nu ni, o 'ka amiaa 'penie -gvsaa gbu -wa. Nu, -moo 'sasokpa -nyume mia, -we -nya yia o 'yli -gu, 'mu o tolva dli, 'in o ylimania o 'de, 'in o pupalia 'wlukuvn la dudugu -nyuma 'bhisa. ¹⁹ Nu, Klisi o -wa wlu, o 'o ne -moo -yola. Klisi 'gbu ku lia 'nanvu, 'in 'kvanya -yo tolunya mimnia 'wu. Sa -Lago 'yibhaa, 'in ku ylimani 'saa.

A ka tli, 'in a yia 'yiyogagie lolu 'yi Klisi nya

²⁰ A ka tli Klisi nya, 'in o yia an dudugvu 'titenya kwee -sa. 'In lee ka 'gbu, -we bhva dudugu -nyumaa -gbe, a nu we lee? Cun, lee ka 'gbu a tide nyuma 'yi, 'in wa pali an -yla sanee -sokpa -titea, ²¹ 'in wa gba: «-In 'na 'bhulu we 'wu -ni», «-In 'na 'yli we hwe -ni», 'in «-In 'na zili we kwe -nia»? ²² Nu, wee titenya -muni mia, -we -wa 'plipli -li, -we 'kaa

labhu, we gbu we gbaa. Dɔdɔgbu -nyumaa gbvslolu sɔ -yɔ wa titenya -wa. ²³ Gbuzɔnu -wa, titenya -mɔni 'wlu gbuyilo nyuma 'yiliya 'wu, we -yɔ wa -Lagɔ bubɔ -sɔ bhua dɔdɔgbu -nyumaa -gbɛ. Wa tia wa 'dɛ 'wu 'kienyi -dawli sa, 'in wa palta wa ku 'klyɛ 'wu. Nu, we 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -mi, we 'ni mneni we 'ka -amɔaa dli 'nyuu lenɔgbu -an 'bi -sa.

3

¹ A ka tɔtɔle lu 'wɔsɔ, 'in a yia 'yliyɔgagie luyi Klisi nya, we 'gbu, a titali yali -lii da, mɔ Klisi -dia -Lagɔ lilisɔlu la. ² Amɔaa dli -tu yali -li -yla, amɔaa dli 'na -tɔlu dɔdɔ -gu -li -yla -ni. ³ Nu, a ka tli -nya, 'in amɔaa 'yliyɔgagie mi zizeda Klisi -gbɛ -Lagɔ 'wu. ⁴ Klisi -wa amɔaa 'yliyɔgagie tiklu, zli ɔ yia 'bhlewɔa, we zli a -yɔ ɔ 'sɔ wɔa 'bhle, 'in ɔ 'ɲimɔnie zɛa amɔaa -nu 'ya.

'Wɔwɔle lolu -Zezu Klisi 'wu

⁵ We 'dɛɛ 'gbu, gbunya mia aun 'wu, -we -wa dɔdɔ -gu -nu, a 'bhu we 'bi. Sabhisa: mɔnɔgbu klaa, pɔnplagbu lenve klaa, zɔbhalɔ gbɔu 'tu klaa, dli 'nyuu -lii 'wɔnyinɔnie klaa, we -yɔ lekli. (Nu, lekli mia ni, yoyolagɔnyaa bubue -wa.) ⁶ Wee gbunyii -minu 'gbu, -Lagɔ 'cɛ 'kaa nyuma -wa'a zua -Lagɔ 'nɔɲwɛ bhiti. ⁷ Nu, bhla -we nya a mia wee gbunyii -minu lu ni, 'sa a nva -nya.

⁸ Nu, -sɛɛn, 'cɛpɔie klaa, nyime 'cɛdlɔlɔle -yɔ nɔkpɛɛ 'ylinyuno mia, a vla we gwe. Nyimeɛ velivɛle -yɔ wɛli 'nyuu 'na 'tlali aun ɲwɛɛ -ni. ⁹ A 'na 'tɔbhulu -tɔbhulu yo -yla -ni, amɔaa -wa 'bhua amɔaa -mimɔsɔ 'cin -yɔ we lenɔgbu 'nyii 'bi. ¹⁰ Nu, a ka nyime lolu -zɛ. 'In nyime -lolu bhiti 'kɔmɔsɔ, ɔ 'ka ɔ lala -Lagɔ 'wɔwɔ -zɛ. 'In ɔ 'ka 'ya -Lagɔ yibheli kpɛɛn kpɛɛn. ¹¹ Nu, nyime -ɔ 'nia Zuifu klaa, -ɔ -wa Zuifu klaa, -ɔ mia kni 'wu klaa, -ɔ 'nia kni 'wu -mi klaa, yiyinyɔ klaa, titinanyɔ* klaa, gaylo -yɔ -ɔ 'nia gaylo klaa, wa 'ni -seli -mi. Nu, Klisi mi we 'dɛ weɛ nya, 'in ɔ mia -a 'dɛ weɛ 'wu.

¹² -Lagɔ ka -bha aun -sa, ɔ 'yibha a -zɛ ɔ 'dɛɛ nyuma -kpɔ, ɔ -kali amɔaa zɛ. We 'gbu a -ka nyazidli, a -ka 'nanɔdli, a ti amɔaa 'dɛ 'wu 'kienyi, a -ka dli -dlɔ, 'in a -ka dltie. ¹³ A bibɛli -yɔ, 'in 'yabhlo -ka ɔ -libheyi -yɔ 'cɛ 'pali -we ɔ nva ɔ -yla lɛɛ 'gbu ni, a titli -yɔgbu 'wu. Sa -bhlokpɔɔ Klisi tia amɔaa -yɔgbu 'wu ni, amɔaa titli 'ya 'sa -yɔgbu 'wu. ¹⁴ We 'dɛ weɛ 'wlu ni, a kikalɔ zɛ. Nyimeɛ zɛkalɔdli mi amɔaa nyɔllikpe nya tɛin: mɔ zɛtia aun nyime -bhlo. ¹⁵ Klisi 'wɔtɔtɔ -dlɔ, -we ka 'gbu -Lagɔ yia aun la, a 'ka ku -bhlo -zɛ ni, wee 'wɔtɔtɔ -dlɔ 'bhu amɔaa dli weɛ 'wu, we 'ka we -ka. 'In a 'pa -Lagɔ fuo 'yɔ weɛ nya. ¹⁶ Nu, Klisi wɛli -mi aun nyidi duun ɛ. A sɔslolu gbu, 'in a pɔpali gbu -yla la, gbuyilo nya. A 'pa -Lagɔ fuo, a bhli ɔ 'ɲimɔni -lɔ, -we mia lɔsɛbhɛ 'wu. A gbalɔ ɔ, a bhli ɔ lɔ weɛ, -we ɔ Zuzu 'Pɔpa zua aun 'wu, 'mɔnadli nya. ¹⁷ -We weɛ a nva lɛ, 'in -we weɛ a gbaa, we -mi Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'ɲni nya. A 'plili ɔ gbɛgbɛin, 'in a 'ka Dide -Lagɔ fuo 'pa.

-Lagɔnyumaa -gɔgbɔ 'yɔ gbu

¹⁸ Ylikwɔɲwɔni, -ɔ -ka -mi ɔ zɔ ɔ 'lowli 'nɔɲwɛ, 'sa we mia Nyumaa -Kanyɔ 'yiliya 'wu.

¹⁹ 'ɲwɔni 'lowlia, -ɔ -ka -mi ɔ -kali ɔ 'ɲwɔzɔ zɛ, ɔ 'na 'sulu ɔ 'klu -yɔ -ni.

²⁰ 'Yua, a zɔ amɔaa didea 'nɔɲwɛ gbu weɛ 'wu, mɔ nania Nyumaa -Kanyɔ dɔdɔ.

²¹ 'Yuaa didea, a 'na -lali amɔaa 'yua 'cɛdlɔ -ni, we yi wa 'kvayli lawla.

²² Gali, a zɔ amɔaa -cian 'nɔɲwɛ -seli dɔdɔ -gu, gbu weɛ 'wu. We 'na -zɛli wa 'yibadi -bhlo -ni, we yi 'wɔ nɛɛ nyuma a mi 'ylimanida. Nu, a zɔ wa 'nɔɲwɛ dli -zɔnu nya, Nyumaa -Kanyɔ sɔsɔdli a kaaa 'gbu. ²³ We yi lɛɛ -lubho -zɛ, a nu we dli weɛ nya, nɛɛ Nyumaa -Kanyɔ lubho a mi nɔda, a 'na 'yɔli we nyumaa -nu 'bhisa -ni. ²⁴ A yibheli we 'ji ni, Nyumaa -Kanyɔ yia aun 'pɛnia. 'In zɔzɔnuɔ ɔ zua la amɔaa -nu nya, a 'ka we 'yɔ. Nu, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisi lubho a mia nɔda. ²⁵ Nyime -ɔ nva gbunyuu lɛ, we 'pɛnie ɔ yia gbunyuu nya. Nu, -Lagɔ'ɔ gbɔzi nyuma 'wu.

* 3:11 Gɛkɛ nɛɛ «Siti -nyime». Siti -nyumaa dɔdɔ mia, -mɔ tɔlɔ la bhabha, 'in wa laa wa titinanya.

4

¹ Amia nyumaa -cian, a zu amiaa gali 'nanuu, 'in a nu -we mia tiklu ɛ wa -yla. A yibheli we 'ji nu, amia ka 'ya -Kanyɔ yali.

Dizuweli

² A -tu -Lagɔ bhubhoeda 'kɔmɔv, amiaa dli -tu -gada, 'in a 'ka -Lagɔ fuo 'pada -tu 'yli weee nya. ³ A bhubhoe 'ya -Lagɔ -amianuu 'gbu -nya, 'in -Lagɔ 'ka -aun 'yoo 'nyɛ, -a 'ka ɔ gbu gba nyuma -yla. Klisu gbu mia zizeda, -a mneni -a 'ka we gba, we 'gbu in mia -seli -kaslu 'wu. ⁴ A bhubhoe -Lagɔ, 'in sa in 'kaa we -slolu, in 'ka 'sa we gba kpɛɛn kpɛɛn.

⁵ A zu amiaa nɔnɔbhu 'yliyɔ, -wa 'nia -Lagɔ 'wu -mu gbɛgbɛin, gbu yilo sa. Bhla -we -Lagɔ nyɛa aun wa nya ni, a 'na -nyumɔnu we la -ni. ⁶ Amiaa njwɛɛ weli -mi tiklu 'yli weee nya, we -mi gumu 'bhisa, 'in a yibheli nyuma -yla gbuu 'bɔgɔpali sa 'nanuu.

Fɔsaweli 'wɔbhlolunu

⁷ -Amiaa bheli -zɔnu Tisiki, -ɔ mia lubhononyɔ tiklu nya, -ɔ na -yɔ ɔ nua Nyumaa -Kanyɔɔ lubho, mɔ yia aun -yla na -gbɛ -gbu weee gbaa. ⁸ Na 'dɛɛ 'yibadi in tiea ɔ amiaa -gbɛ, a 'ka -amiaa -gbɛ gbu yibheli, 'in ɔ 'ka amiaa dli latɛmanu. ⁹ Tisiki -yɔ amiaa 'yibha 'yibha -bheli tiklu Onezimu in tiea da aun 'wu, 'in wa 'ka -we weee mia -seli 'plida -amiaa -gbɛ aun -yla gba.

¹⁰ Alisitaki in -yɔ ɔ 'sɔ mia -kaslu 'wu ni, ɔ nɛɛ, ɔ -sa aun fu. We -yɔ 'ya Banabasuu didee bheli 'yu Maliki, -ɔ ka gbu wa gbaa aun -yla ni, ɔ -ka amiaa -gbɛ mni, a kpa ɔ 'nanuu.

¹¹ -Zezu -ɔ wa laa Zutusu sa 'yaa aun fu. -Zuifu -wa -zɛa -Lagɔnyuma glaa, waa nyuma ta -manu -bhlogbɔɔ nya na nua *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapili -lubho. Ma paa 'mi 'kuayli.

¹² Epaflasti -ɔ -wa amiaa -zɔɔ -bheli ni, ɔ nɛɛ, ɔ -sa aun fu. -Zezu Klisu lubhononyɔɔ 'zayli ɔ -mia: 'kɔmɔv, ɔ mi laguda, -zugba ɔ bhubhoe -Lagɔ amiaa 'gbu. ɔ 'yibha a -tu -Lagɔnyuma genyii -yɔ -wa suan la nya -Lagɔ 'yu, 'in a 'ka ɔ dumagbu ɛnu 'yli weee nya.

¹³ In mneni in 'ka ɔ daa gba nu, amia klaa, Laodisee -yɔ Ielapolisi -nyumaa 'gbu, ɔ mi siada.

¹⁴ -Dɔtlɔɔ -yu Luki -ɔ ka zɛ -a -kalia bhabha, ɔ -yɔ Demasi 'sɔ nɛɛ wa -sa aun fu.

¹⁵ Amiaa bhelia -yɔ amiaa bhɔlɔa mia Laodisee, a -sa wa fu, we -yɔ Nɛfaa -yɔ *leglizɔ -we gbelia 'wlu ɔ -budu zɔ.

¹⁶ Nu, a -ka 'mu 'sɛbhɛ ni zeli amiaa -gbɛ ni, a 'pa we yoo Laodisee leglizɔ -gbɛ. 'In wa 'ka 'ya we zeli -maa nyidi. 'In -we in 'paa Laodisee -nyuma yoo, we -ka amiaa -gbɛ nyini, amia zeli 'ya -muv.

¹⁷ A 'tɔlv Alisipu nu, ɔ zu ɔ 'dɛ 'yliyɔ, Nyumaa -Kanyɔɔ lubho -we ka 'gba wa dia ɔ 'wlu, ɔ 'ka we nu tiklu.

¹⁸ -Ami Pɔlv mia -slɛɛn da fɔsaweli -mini ɛlida na 'dɛɛ sɔ nya: in -sa aun fu. A 'na dlɔlv -ni, nu, in mi -kaslu 'wu -ni.

-Lagɔɔ 'nanidli -yɔ aun -mi.

Tia -sebhē Pōlv 'paa Tesalonikī -nyuma yoo

-Lagonyuma -wa mia Tesalonikigbe nukplē, 'ma *Pōlv 'paa 'sebhē ni yoo. Pōlv ka wee 'gbe nukplē mni, 'in ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -mɔ -tv, *Zuifunya ka ɔ -yɔwɔsɔlv 'gbv. 'Sebhē ni ɔ 'paa -mɔ -Lagonyuma yoo, ɔ 'ka -maa -yla -Lagɔwelu 'ji gba kpɛɛn kpɛɛn, 'in sa -Lagonyuma 'kaa nɔ, ɔ 'ka we wa -slolu.

Pōlv -saa Tesalonikī -nyuma fu

¹ -Ami *Pōlv celia 'sebhē ni, we -yɔ Silasī -yɔ Timotee 'sɔ. Amia, *leglizī -we mia Tesalonikī, Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu *Klisu sɔ nya, amia -a celia 'wv.

-Lagɔ ŋwana ain 'nyu la, 'in ɔ 'nyɛ ain 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ.*

-We Tesalonikī -nyuma nva le

² 'Yli weee nya, -a paa -Lagɔ fuo amiaa 'gbv. Nu, -a -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, -amiaa dli'i 'bhv ain -gv. ³ -We a nva le, amiaa dli mi -Zezu -gvv 'gbv, we -yɔ lubho a nva, a -kalī -Zezuu zɛɛ 'gbv, a 'ni -amiaa -Kanyɔ -Zezu dliɣvzvzve 'yitidee 'gbv, -a -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi, we 'dɛ weee mi -amiaa dli zɔ. ⁴ -Amiaa bhelia, -a -yi we 'ji nu, -Lagɔ -kalī amiaa zɛ, 'in ɔ yia -bha ain -sa, a 'ka ɔ -nv -zɛ. ⁵ -We ka gbv -wa, -Lagɔgbv -a gbaa ain -yla 'tite nya, 'in Zuzu 'Pupa yia -ain 'wusa, a -yi we 'ji nu, -we -a gba gbuzɔnv -wa. We 'ni gbagbawelu 'dɛkpva. Nu, a yibheli we 'ji, -a -yɔ ain 'sɔ mia, a ka -amiaa nɔnɔbhv 'yi, amiaa zɔzɔnv 'yiyiee 'gbv -a yi 'saa nv. ⁶ Nu, amia, a ka -ain 'tideli, -a -yɔ -amiaa -Kanyɔ. Da a mia siada bhabha, 'in a yia -Lagɔweli 'wɔŋwɔnu 'muna nya. Wee 'muna mia, Zuzu 'Pupa wlaa we. ⁷ -Slɛɛn amiaa nɔnɔbhv tiklu Masedvanī -yɔ Akaii -Lagonyuma mia nɔda.† ⁸ Nu, -Lagɔweli 'bhva amiaa -gbɛ, 'in we yia da weee lamneni. We 'ni Masedvanī -yɔ Akai -bhlogbɔɔ, nu, amiaa -Lagɔɔ dliɣvzvzvee 'di ka da weee lamneni. -We ka 'gbv -a 'kaa we gba -tapa, we 'ni -mi. ⁹ -A mnia amiaa -gbɛ, sa a kpaa -ain, 'in su a telia -we -zɛa amiaa -lagɔ, sa a 'bhva we 'bi, 'in a yia -Lagɔɔ -gbɛ 'bhiti, -ɔ -wa 'yliyɔga -Lagɔ, -Lagɔ -zɔnv, nyuma weee mi we gbada. ¹⁰ -Lagɔ mia, ɔ 'Yu a mia wuda, -ɔ 'kaa yali 'bhv, mɔ -wa -Lagɔɔ 'Yu -Zezu. 'Mɔ, -Lagɔ -sɔlva titlunya glaa 'wv, 'in ɔ 'ka -ain -Lagɔɔ 'cɛ -we cipaa 'wusa.

2

-We Pōlv nva le Tesalonikī

¹ -Amiaa bhelia, amiaa 'dɛ -yi we 'ji nu, we 'ni bhe -a mni amiaa -gbɛ.*

² 'In, a -yi 'ya we 'ji nu, wa ka -ain kpa 'nyumɛɛ, wa ka -ain veli Filipvgbe 'wv. Da nyuma -sɔlva -ain -yɔ 'wv, 'in -Lagɔ yia -ain 'kuayli 'pa -bhlokpade -a 'ka wee -Lagɔgbv gba. ³ Da -a mia ain 'dizvda, -a 'ni yotubhv. Dli -zɔnv nya -a gbaa we. -A 'ni nyumɛ -dawli 'wɔnv. ⁴ Nu, we 'ni 'sa -mi, sa -Lagɔ 'yibhaa, 'sa -a gbaa we. -We ka gbv -wa, -Lagɔ ka -ain layla, 'in ɔ yia -amiaa gbv -yɔŋwɔnu, -a 'ka ɔ gbv gba. -A 'ni nyumaa dɔdɔnamanee datalida -mi, nu, we 'ni 'sa -mi. -Lagɔɔ dɔdɔnamanee da -a talia. ɔɔ -Lagɔ mia, mɔ sisalia -amiaa dli -yɔ. ⁵ A -yi we 'ji nu, we 'ni ŋwɛɛ 'nini nya -a gba ain -yla, 'in -Lagɔ mi -amiaa gbudayinyɔ nya. We 'ni amiaa kwɛɛ -luu dataliee 'gbv -a yi we gba. ⁶ Amia klaa, nyuma -putu klaa, -a 'ni ŋwɔnu nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ka -amiaa 'ŋni -mnini. -A mneni yaa -a 'ka nyuma 'kadɔ zɛ ain glaa, -we ka gbv -wa, -Zezu Klisu tietienya -a -mia. ⁷ Nu, we 'ni 'sa -mi. -A mi ain glaa -dlɔɔ nɛɛ 'ŋwɔnɔ -ɔ mi ɔ 'yu kwɛ -yɔlatitlida. ⁸ -A 'ni ain 'yibha -sɛ, 'in -a 'ni -Lagɔweli -bhlogbɔɔ ain 'nyɛ, nu, -amiaa 'dɛ -a wlaa. -We ka gbv -wa, a ka -ain dudu namanī -slɛɛn.

* 1:1 nu, a zeli -Zezuu tietienyaa lenvgbunya 15.22 'in a 'ka Silasu -gvvgbv 'wolanv. Timotee -nv mia, a zeli lenvgbunya 16.1. Tesalonikigbe mia, mv -wa 'gbe 'kadɔ Glesī -dɔdɔ -gv. 'Mv wa laa -slɛɛn Salonikī (lenvgbunya 17.1-9). † 1:7 nu, Masedvanī, Wlɔmv -dɔdɔ -wa bha, -slɛɛn, Glesī -dɔdɔ kibhe -wa. Akai, Glesī -dɔdɔ kibhe -putu -wa. * 2:1 A zeli -Zezuu tietienyaa lenvgbunya 16.19-24; 17.1-9

⁹ -Amiaa bhelia, sa -a nva lubho, zluoo, saboo, -a mi lubho 'wu -muv yi 'wlu nu, -a -tu nyime yabhlogboo so nya.

¹⁰ Amia, a -yo -Lago 'so mi -amiaa gbudayinya nya. -We -a nva le, -Lagonyima 'yu, we mi tiklu, we 'ni gbunyuu lu -ka. Nyime yabhlogboo 'ni mneni o 'ka -aun gbu dli. ¹¹ A -yi we 'ji nu, sa dide kpa a o 'yua, 'sa -a kpa aun -bhlo -bhlo. ¹² -A 'paa aun 'kvayli, 'in -a yia aun -belv -yopali. 'Yli weee nya -a slolua aun, a 'ka amiaa lenugbu 'bhiti, we 'ka -Lago dumagbu -ze. Oo -Lago laa aun, 'in nyuma -wa 'wlu o plia la, a 'ka wa glaa -mi. 'in a 'ka o 'hnumnie 'yi.

¹³ -Lago -a pa 'yaa fuo 'yli weee nya. -We ka gbu -wa, da -a gbaa aun -yla -Lagoweli, a ka we yukwli pulv. A 'ni we -yohwnu nyumaa weli 'bhisa, -Lagoweli 'bhisa a hwnua we -yo. 'Mu we -mia gbuzonu nya. 'Sa wee weli nva lubho -wa zva -Lago dli -gv, wa dli zo. ¹⁴ -Amiaa bhelia, gbu -we ylia Zudee -leglizinya -we mia -Zezu Klisu -nu nya, wee gbu -bhlokpade ylia aun. Sa Zuifu sialia Zudee -leglizinya, 'sa amiaa -zoo -bhelia sialia aun. ¹⁵ Waa Zuifu, wa ka *-Lagogbuv -falipanya 'bha, 'in wa yia -amiaa -Kanyo -Zezu 'bha, 'in wa yia aun 'klyie 'wopalia mni. Wa 'ni -Lago dudu nani, nyuma weee tunyuma wa -mia.† ¹⁶ Wa 'yibha wa 'ka yaa -aun 'yoo -kulv -a yi nyuma -wa 'nia Zuifu -yla -Lagogbu gba. Gbunyuu wa nva le, sanee wa yelia we -gv. We 'wlu lapalida, 'in -Lago ce yia wa yli.

Tesaloniki -nyumaa tu bhaa Polv

¹⁷ -We mia -amiaa -nu nya, mu -wa nu, bhelia, we 'yli 'sole ka 'pli. -A tia -bha aun, -amiaa 'yli ka aun -yobhu, nu, -amiaa dli mi aun -gv, 'in amiaa 'tu mi -aun 'bhada, 'in -a yia 'kli 'yi, -a 'ka aun 'yi. ¹⁸ -A 'yibha -a 'ka amiaa -gbe lumni. -Ami Polv, we 'ni -zakpa -bhlogboo in ylal amiaa -gbee mnumnie la. Nu, *-Saatan ka -aun 'yoo -kulv. ¹⁹ -We ka 'gbv -a 'yibhaa -a 'ka aun 'yi, mu -wa nu, da -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu -ka luyi nu, -mama ka 'gbv -a 'ka dli zo o 'yua? -Mama ka 'gbv -a 'ka 'muna lia? Nyoo slolu we nu, -a ka gbu weee 'wlubha? Amia -wa, we 'ni nyuma -putu. ²⁰ Gbuzonu -wa. -Wa laa -aun 'muna 'wu, -wa mia -amiaa 'hnumnilu nya, amia -wa.

3

¹ -Sleen, amiaa 'tu ka -aun 'bha bhabha. We 'dae 'gbv, -a yia weli bhli nu, na 'debhlo -tu Aten.*

² 'In -a yia -amiaa bheli Timotee tie, o -yo -aun 'so nva -Lagolubho, 'in -o gbaa -Zezu Klisu gbu. 'Mo -a tiea amiaa -gbe, o 'ka aun 'kvayli 'pa, 'in o 'ka aun latemanu -Lago dliguzuzve 'wu, ³ -muv yi 'wlu nu, stasie -we mia -aun ylida, we yi -aun glaa nyime yabhlogboo lazuklu. Amiaa 'de -yi we 'ji nu, -Lago ka hwnu wee 'sasukpa -stasie 'ka -aun yli. ⁴ Da -a mia -slu aun kwesi, 'in wee stasie 'nia -slu aun yli, -a ka aun -yla gba nu, -a 'de weee wa yia sialia. A -yi we 'ji nu, gbuzonu -wa, 'sa we 'pia sa. ⁵ We 'gbv in 'ni mneni in 'ka we -gv ladi, 'in in yia Timotee tie, sa amiaa dli mia -Lago -gv, o 'ka we -yoyi. In ka nyanu nu, -ami nee yaa 'sa -Saatan yia aun laylaa, 'in -amiaa lubho 'ka 'wutu bhe.

⁶ Nu, -sleen, Timotee ka amiaa -gbe 'bhv, 'in o yia lumni, 'in o yia amiaa 'di 'nanv -aun -sali. Sa amiaa dli mia -Lago -gv, 'in sa a kikalta ze, o nee nu, 'yli weee nya, amiaa dli mi -aun -gv 'muna nya. Sa -a 'yibhaa -a 'ka aun 'yi, 'sa -amiaa 'yiyiee 'tu bhaa aun.† ⁷ 'Sa -bhlokpade, amiaa gbu ka -aun 'kvayli 'pa stasie -yo -yokali gbu nyidi. -We 'paa -aun 'kva 'yli, mu -wa amiaa dli mi -Lago -gv. ⁸ -Sleen, a ka -Lagogbu lakpa -klee 'gbv, we ka -amia pue. ⁹ 'Muna a laa -aun 'wu -Lago 'yu. We 'gbv, sa -a 'kaa -sleen -Lago fuo 'pa, we 'ni -mi. ¹⁰ Zluoo, saboo, -a mi -Lago bhubhoeda bhabha, o 'ka -aun 'yoo 'nye, -a 'ka 'wogbeli, 'in -we a 'nia 'wolanu, a 'ka we -aun -slolu, 'in we 'ka amiaa dli -gupalu.

¹¹ Nu, -amiaa Dide -Lago 'debhie -gbolu -yo -amiaa -Kanyo -Zezu -sa -amiaa 'yoo, -a 'ka aun 'yia mni. ¹² -Amiaa -Kanyo nu le, sa -a -kalta amiaa ze dli weee nya, a 'ka 'sa

† 2:15 A zeli -Zezuu tietienyaa lenugbunya 9.22-29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; 18.12

* 3:1 A zeli -Zezuu tietienyaa lenugbunya 17.15 † 3:6 A zeli -Zezuu tietienyaa lenugbunya 18.5. Polv 'paa Kolentu -nyuma 'sebhe yoo.

zekikalı, 'ın a 'ka 'sa nyuma weee zekalı. ¹³ Sanεε ɔ yia amıaa dlı latεmanıa, 'ın 'yli -we nya -amıaa -Kanyɔ -Zezu 'kaa yi, ɔ -yɔ ɔ -mɔwlnıya 'sɔ, a 'ka -mı tiklu, a yi gbu 'wlu -ka -amıaa Dide -Lagɔ 'yu. [*-Ameni.]

4

Amıaa nɔnɔbhv -we nania -Lagɔ dɔdɔ, mv ni

¹-Slεen, -amıaa bhelia, sa a 'kaa nɔ, 'ın a 'kaa -Lagɔ dɔdɔ namanı, a ka we yibheli -amıaa -gbε. Gbuzɔnɔ -wa. 'Sa a mıa nɔda. Nu, amıa -a palıa zukpa bhabha -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'ɣnı nya, a nɔ we lε -tapa. ²-Amıaa -Kanyɔ -Zezuu -gugbu -a slolua aın, amıaa 'dε -yi we -slεen. ³-We -Lagɔ 'yibhaa mv -wa nu, a -mı tiklu, a -yɔ 'ɣwnı -putu -yɔ nɔkpasu -putu 'na -dılı -budu 'wv -nı. ⁴A 'dε weee glaa, -mɔmɔ -ka -mı, ɔ yibheli ɔ 'ɣwnɔ -kwa sa sa tiklu, wa yi aın 'ɣnı sa.*

⁵ Amıaa 'ɣwnı latalı dlı 'na -zılı aın ɣwε la -nı, 'lakpanya -wa 'nıa -Lagɔ -yi 'bhisa. ⁶ Nyımε yabhlogbɔɔ 'na nɔnɔ ɔ -libheyi gbonyuu 'wluo -nı. ɔ 'na nɔnɔ ɔ -dawlı 'wv -nı. -A ka 'cın gbu nı aın -yla gba 'klv 'cıcı nya. Nu, -wa -ka 'sasɔkpa -gbu nı lεnɔ, -Lagɔ yia wa -kaslv 'wɔpaa. ⁷We 'nı nyımε -putu nya -budu 'wɔdɔdɔ 'gbv, -Lagɔ yi -aın la. -A 'ka -mı tikluu 'gbv ɔ yia aın la. ⁸-We ka gbu -wa, nyımε -ɔ 'nı wee gbu nı -yɔɣwnu, we 'nı nyımε ɔ -sa kwnεε, -Lagɔ -ɔ 'nyεa aın ɔ Zuzu 'Pupa, 'mɔ ɔ -saa kwnεε.

⁹We -ka amıaa bheliaa zekalı gbu, welı -we ın 'kaa we 'bıgɔpalı, we 'nı -mı. Nu, sa a 'kaa amıaa bheliaa zekalı, -Lagɔ ka we amıaa 'dε -slolu. ¹⁰'Sa -bhlokpade, -amıaa bhelia -wa mıa Masedvanı -dɔdɔ weee -gv, a -kalıa wa zε. Nu, bhelia, amıaa zukpa -wa, a kpa we la -kılı. ¹¹-We -a 'kaa amıaa dlı zɔ zɔ, mv -wa nu, a -mı -dlɔɔ, a 'na plalı amıaa -lımaa gbu 'wv -nı. A nɔ amıaa 'dεε lubho. -A ka 'cın we aın -yla gba. ¹²A -ka 'sa nɔ nı, -wa 'nıa -Lagɔ -yi, 'ın wa zva aın 'nɔɣwε, 'ın a 'na 'ka nyımε -putuu kwe nya -mı.

-Zezuu yiyigbu

¹³-Slεen, bhelia -wa 'mıa 'yli, -a 'yibha nı, a yibheli wa -gugbu, amıaa dlı yi sumanı, -wa 'nıa -Lagɔ dlı -gv zɔ 'bhisa. ¹⁴-Amıa dlı 'wv nu, -Zezu ka tlı, 'ın ɔ yia 'wɔsɔ, we mı 'ya -amıa dlı 'wv nu, -wa 'mıa 'yli, 'ın wa dlı mıa -Zezu -gv, -Lagɔ yia wa 'wɔsɔlva wa -yɔ -Zezu 'sɔ. ¹⁵-We Nyımaa -Kanyɔ -slolua -aın, 'ın -a yia we aın -yla gba, mv -wa nu, da Nyımaa -Kanyɔ -ka yi, -amıa -gaa da 'yılıyɔ, -a 'na 'ka tlıtlınya 'yugalı. ¹⁶-Lagɔ yia we ɣwε -gv -saa, 'ın 'anzınyaa -kanyɔ 'ka 'wɔkɔpı. Nyıma yia -Lagɔɔ leglε 'nıa, tɔn, Nyımaa -Kanyɔɔ 'dεbhıe -gbolu yia yalı 'bhıa, ɔ 'ka lasıbhılı. -Wa ka dlı mıa -Zezu Klısı -gv, 'ın wa yia tlı, -maa yia 'yılıyɔgagıe 'yıa tıa. ¹⁷Tɔn, -amıa -mama -gaa da -slεen 'yılıyɔ, -Lagɔ yia -aın 'wɔbhıa yalıpupa 'wv, -a -yɔ wa 'sɔ, -a 'ka Nyımaa -Kanyɔ yoo mıı -mɔ yalı. -Slεen, -a -yɔ ɔ 'ka -mı 'yli weee -nɔ nya. ¹⁸We 'dεε 'gbv, a 'pɔpalı 'kɔaylı welı nı nya.

5

¹Bheliaın, we -ka we bhıa -yɔ we 'yılı gbu, -we -a 'kaa aın -yla gba, we 'nı -mı. ²Amıaa 'dε -yi we 'jı nu, Nyımaa -Kanyɔ yiyılı mıa, da nyımε 'nıa ɔ wɔda -mı, -bha ɔ yia yia, sa 'wıenyɔ tlalıa nyımε 'bhısa. ³Nyıma -ka gbada -mı: «-A mı -dlɔɔ. Gbu 'nı -aın yılı!» -Bha -bhlokpade gbu 'kadı 'kadı yılı wa glagla sa! Wa 'nı mnenı wa 'ka we 'wɔtla. Sa 'ɣwnɔɔ gwalı gwalıeε sıasıe tlalıa ɔ, 'sa we yia wa 'tlalıa. ⁴Nu, -amıaa bhelia, a 'na nɔnɔ nεε nyıma -wa mı nıkpıse 'wv 'bhısa -nı. Nu, wee 'yılı 'na 'tlalı aın 'wıenyɔ 'bhısa -nı. ⁵A 'dε weee, zlı nyıma a -mıa, 'ın a mıa saan nyıma nya. -A 'nı sabɔ -yɔ nıkpısee nyıma nya -mı. ⁶We 'dεε 'gbv, a 'na ɣwɔnɔ 'ylaa nyımε -putu 'bhısa -nı. A -tv 'yılıyɔgada, 'ın a 'ka -mı 'cε. ⁷Nu, sabɔ wa ɣwɔa 'ylaa, sabɔ wa lva nɔ 'wv. ⁸-Amıa mıa, -a mı zlı nyıma nya. -A -tv 'wv 'cε. -A zɔ -Lagɔ dlı -gv, -a -kalı ɔ zε, we 'ka 'wlv 'slıjayu -pla ɔ nεte -bana 'wv. -A dı we dlı 'wv nu, -Lagɔ yia -aın gbu 'wɔsa, 'ın we 'ka 'wlv nεε, -a ka 'slıjaa nεte -kloo 'wluo -pla. ⁹Nu, -Lagɔ 'nı -bha -aın -sa, ɔ 'ka -aın 'kılıye 'wɔpaa 'gbv. ɔ 'ka -aın gbu 'wɔsa -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klısı 'ɣnı nyaa 'gbv, ɔ yia -aın -bha -sa. ¹⁰-Zezu mıa, -amıaa 'gbv

* ^{4:4} We 'jı -putu -waε: a 'dε weee glaa, -mɔmɔ -ka -mı, -mɔɔ yibheli -mɔɔ ku kpa sa sa tiklu, wa yi aın 'ɣnı sa.

o yia tli, -a -ka 'yliyogao, -a -ka 'yli 'muoo, -a -yo o 'so 'ka -mi. ¹¹ We 'dεε 'gbu a 'pupalı 'kvayli, a sısalı 'wu, sa a mia da nuda 'bhisa.

¹² Dızuweli -yo fusaweli

¹² Bheliau, amiaa zukpa -wa. -Wa mia lubho nuda ain glaa, -wa -Lago tiea wa 'ka ain 'yugali, wa 'ka ain gbu -slolu, nu, a zu wa 'nuhwe. ¹³ A zu -bha wa zekalidli nya wa lenugbuu 'gbu. 'Wututue -dloo -mi ain nyidi.

¹⁴ Bheliau, amia -a bhubhoea. -Wa 'yaa, a zu wa 'di. -Wa mia nyano nuda, a 'pa wa 'kvayli. -Wa 'nia late, a -sa wa 'wu. 'In a 'ka dlitie -ka nyuma weee gbegebein. ¹⁵ A zu amiaa 'de 'yliyoo, a 'na nonu 'nyii 'leeji nyii le -ni. -We a 'kaa lenu, we -ze gbuzonu lenve a 'dekpuva nyidi, we -yo nyuma -putuu gbegebein.

¹⁶⁻¹⁸ -We -Lago 'yibhaa, a nu le -Zezu Klisi 'wu, mu -wa nu, 'yli weee nya a li 'muna. 'Yli weee nya a bhubhoe -Lago, gbu weee -we 'wu a yia 'plilia, a 'pa -Lago fuo.

¹⁹ A 'na -kulu -Lagoo Zuzu yoo -ni. ²⁰ Weli -we o wlaa, a 'na nyeni we 'wu -ni. ²¹ A sısalı -lu weee 'wu, 'in -we -ka 'ylinanı a 'ka -muv lakpa. ²² A zu amiaa 'de 'yliyoo: a 'tide 'ylinyuno -lu weee 'yi.

²³ 'Wututue -dloo -Lago nu le a 'ka -dloo -mi. Amiaa zuzu klaa, amiaa dli klaa, amiaa ku klaa, we -yo a 'de weee, 'in 'yli -we nya -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi -ka yi, a yi gbonyuu yabhlogbooo kwεε -ka. ²⁴ -Lago -o laa ain, le o yia we nua. -We ka gbu -wa, o'o -salı -bha o weli la.

²⁵ -Amiaa bhelia, a bhubhoe -Lago -amiaa 'hni nya.

²⁶ A -sa -amiaa bhelia fu dli weee nya.

²⁷ In nεε ain -yla -Lago 'yu, a zeli 'sebhe ni -Lagonyuma weee 'yibadi.

²⁸ Nu, -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi hwna ain 'nyu la.

'Sɛbhɛɛ 'sɔnu Pɔlv 'paa Tɛsaloniki -nyuma yoo

'Sɛbhɛɛ 'sɔnu *Pɔlv 'paa Tɛsaloniku -Lagɔnyuma yoo, mv -wa. Nu, sa -Lagɔnyuma 'kaa nɔ, -zugba wa wv -Zezuu luyiyie dɔdv -gv, 'mv ɔ -slolua wa 'sebhɛ ni 'wv.

Pɔlv -saa Tɛsaloniki -nyuma fu

¹ -Ami *Pɔlv cɛlia 'sebhɛ ni, we -yɔ Silasi -yɔ Timotee 'sɔ. Amia, *leglizɪ -we mia Tɛsaloniki, Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu *Klisu sɔ nya, amia -a cɛlia 'wv.

² Nu, Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ηwna ain 'nyu la, 'in wa 'nye ain 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ.

-Lagɔɔ gbɔwɔbhubhue tiklu

³ Bhelian, we mi -amɪaa dli zɔ, -a 'ka -Lagɔ fuo 'pa amɪaa 'gbv 'yli weee nya. Nu, dli a zva -Zezu -gv, we mi -gubhoda, 'in amɪaa zɛkɪkalɪdli mi -gv 'wɔlaylimanɪda, we 'gbv, we mi tiklu, -a 'ka -Lagɔ fuo 'pa. ⁴ We 'gbv -bhlokpade, amɪaa 'gbv -a slolua -amɪaa 'dɛ -Lagɔnyuma glaa. Gbv -we ka 'gbv -a slolua -amɪaa 'dɛ, mv -wa nu, a mi siada, wa mi ain 'kliyie 'wɔpalɪda, 'in a yia dlitie 'yi, a 'ni -Lagɔ dli -gv -sa.

⁵ Wee gbv ni slolua nu, -Lagɔɔ gbɔwɔbhubhue tiklu. Nu, gbv -we weee lv amia 'plɪda, -wa -Lagɔ pɪla 'wlu la, a 'ka wa -zɛɛ gbva. -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɪlie mia, we 'gbv a mia siada. ⁶ Nu, -we mia tiklu, 'mv -Lagɔ yia lɛnva. -Wa mia ain siada, siada ɔ yia wa. ⁷ Mɔ yia ain siasie 'wɔsaa, a -yɔ -ain 'sɔ. Lɛ ɔ yia we nva, da wa yia -amɪaa -Kanyɔ -Zezu 'yia, -mɔ yali, ɔ -yɔ ɔ 'anzi 'titenya 'sɔ. ⁸ Yia ɔ yia -kosuu mɔ -we 'yɪlia nya, -wa 'nia -Lagɔ -yi we -yɔ -wa 'nia -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbv -yɔηwnu, ɔ 'ka wa -kasɪ 'wɔpa. ⁹ Waa nyuma mia dɛ, -Lagɔ yia wa -kasɪ 'wɔpaa, 'in ɔ 'ka wa lasa 'yli weee -nv nya. Wa 'na 'ka -amɪaa -Kanyɔ kwesi -mi. ɔ -ka yi, wa 'na 'ka ɔ 'tɪtɛ -yɔ ɔ 'ηnumɪe -yɔyɪ. ¹⁰ Wee yli mia, we nya ɔ yia yia, ɔ nyuma tiklu 'ka ɔ 'ηni 'ylimani, 'in -wa -ka ɔ dli -gv zv, wa 'ka ɔ yla 'muna nya. Amɪaa 'dɛ, glaa a yia wa -mia. -We ka gbv -wa, a ka -amɪaa gbɔdayɪwɛli dli -gv zv.

¹¹ We 'dɛɛ 'gbv, -a bhubhoea -Lagɔ 'yli weee nya amɪaa 'gbv. A -zlali -Lagɔ, a 'ka -mi 'nanɔv, 'in 'yoo -we ka 'gbv ɔ yia ain la, a 'ka we -gv nɔ tiklu. Gbɔzɔnv lɛnvee 'tv -we mia ain 'bhada, -Lagɔɔ 'tɪtɛ 'ka ain -yɔbɛ, a 'ka we lɛnv, 'in -we a nva lɛ amɪaa dli mi -Lagɔ -gvv 'gbv, we 'ka we -gv yeli. ¹² We -ka 'sa 'plɪda -mi ni, -amɪaa -Kanyɔ -Zezuu ηni yia 'ylimania amɪaa 'gbv, 'in amɪaa 'ηni 'ka 'ylimani ɔnv 'gbv. -We ka 'gbv ɔ 'kaa we lɛnv, mv -wa nu, -amɪaa -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ka ain 'nani 'wɔnv.

2

Nɔkplɛ 'yɪlɪnyunonyɔɔ gbv

¹ -We mia -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klisu yiyigbv nya, -a 'yɪbha -a 'ka we ain -yla gba. Bhelian, amɪaa zukpa -wa. Wa -ka gba -Zezu yiyiyli ka nyini, ² a 'na nɔnv nyanɔ sa slɪ -ni, a 'na sumani amɪaa 'dɛɛ 'wlukɔvɪn la -ni. Wa yi gba nu, Zuzu gbaa weoo, nyɪmɛ gbaa weoo, wa -ka gba -we in cɛlia mv gbaa weoo, a 'na lali we gbɔzɔnv -ni. ³ Nyɪmɛ 'na nɔnv ain -dawli 'wv -ni. -We ka gbv -wa, wee 'yli 'ni -slɔ nyini. Nu, nyɪmɛ 'ni -slɔ -Lagɔ -yɔwɔsɔlv, 'in nɔkplɛ 'yɪlɪnyunonyɔɔ -ɔ -Lagɔ 'kaa lasa, ɔ 'ni -slɔ yi, wee 'yli 'na 'ka nyini. ⁴ ɔɔ nɔkplɛ 'yɪlɪnyunonyɔɔ mia, -lu weee -we nyuma bubɔa, wa laa wa -Lagɔ, we -yɔ ɔ yia 'wɔsɔlva, ɔ 'ka we 'yu -gali, 'ya *-Lagɔbudu 'kadɔ zɔ ɔ yia plaa, ɔ 'ka -mɔ ladi, 'in ɔ 'ka gba nu, mɔ -wa -Lagɔ.

⁵ Da in mia ain kwesi, in ka -we weee mia ni ain -yla gba, 'lee, a ka we 'wɔdlɔv? ⁶ Nu, -we kɔlva ɔ 'yoo, 'in ɔ ɔ yia, amɪaa 'dɛ -yi we. 'Sa -bhlokpade ɔ bhla 'ni -slɔ nyini, ɔɔ nɔkplɛ 'yɪlɪnyunonyɔɔ 'na 'ka yi. ⁷ 'Tɪtɛ -we -nyua 'yli, 'in -we mia zizeda, we mi we lubho nɔda 'gamv. ɔ kɔlva we 'yoo, ɔ 'ni -slɔ labhv, wee gbv 'na 'ka nyini. ⁸ -Bha wa yia ɔɔ nɔkplɛ 'yɪlɪnyunonyɔɔ -yɔyɪa. 'Mɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu yia 'bhaa ɔ ηwɛɛ -pɪpɛ nya. 'Mɔ -Zezuu yiyiee lɪle yia lasaa. ⁹ ɔɔ nɔkplɛ 'yɪlɪnyunonyɔɔ yia -Saataan 'tɪtɛ nya yia, gbv 'kadɪ -yɔ

gwedigbu ɔ yia lenva yo nya. ¹⁰ Ylinyuno -gbu weee ɔ yia lenva, 'in ɔ 'ka -wa mia mnɔda -dawli 'wɔnu. Mnɔa wa yia. -We ka gbu -wa, gbuzɔnu -we 'kaa wa gbu 'wusa, wa 'ni we 'yibha, 'in wa 'ni we 'wɔɔwɔnu. ¹¹ We 'dɛɛ 'gbu -Lagɔ paa wa yoyo -tite yoo, wa 'ka gbu 'nia gbuzɔnu nya -mi, wa 'ka we dli -gu zu. ¹² Sa 'bhisa, -wa 'nia gbuzɔnu dli -gu zu, 'in wa 'yibhaa gbonyuu, -Lagɔ yia wa gbu -dilia.

A 'temani dli

¹³ Nu, bhelia, -Lagɔ -kali amiaa ze, we mi -amiaa -nu nya -a 'ka -Lagɔ fuo 'pa amiaa 'gbu, 'yli weee nya. -We ka gbu -wa, we gwedida, -Lagɔ ka -bha ain -sa, a 'ka gbu 'wubhu. -Lagɔ Zuzu nva we le, a 'ka -Lagɔ -nu -ze, we -yɔ amiaa gbuzɔnu dliguzuzve 'sɔ, mu -saa ain gbu 'wu. Nu, -Lagɔ ka -bha ain -sa, 'in -wa ɔ -saa gbu 'wu tiada, a 'ka wa glaa -mi. ¹⁴ ɔ ka ain la -Lagɔgbu -a gbaa ain -yla, we gbɛgbɛin, a 'ka -Zezu Klisu 'ɔnumɛ 'yi. ¹⁵ Bhelian, we 'gbu a 'temani dli, 'in gbu -a slolua ain we -yɔ -we -a cɛlia ain 'wu, a kpa we la -kli.

¹⁶ -Amiaa Dide -Lagɔ, ɔ -kalia -amiaa ze, mɔ 'palia -amiaa dli belu -yɔ 'yli weee -nu nya, 'in ɔ yia -ain dliwɔdidie -zɔnu 'nye ɔ 'nanidli nya. ɔ -yɔ -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'dɛbhie ¹⁷ 'temani amiaa dli la, 'in wa 'nye ain 'tite, gbu weee mia tiklu, a 'ka we lenv, 'in a 'ka we gba.

3

Pɔlv nɛɛ: «Wa bhubhoe -Lagɔ, wa nu lubho»

¹ -Slɛn, bhelian, a bhubhoe -Lagɔ -amiaa 'gbu, -amiaa -Kanyɔ wɛli 'ka lamneni da weee, 'in nyuma 'ka -bha we zu, amiaa -gbɛ 'bhisa. ² A bhubhoe 'ya -Lagɔ, ɔ 'ka -ain nyuma 'nyii -yɔ nɔkple 'ylinyunonya kwɛɛ -sa, we ka gbu -wa, we 'ni nyuma weee zu -Lagɔ dli -gu. ³ Nu, Nyumaa -Kanyɔ mia, ɔ mi ɔ wɛli -gu, la ɔ yia ain 'temania, 'in ɔ 'ka ain 'yliyɔzu gbonyuuu dide kwɛɛ. ⁴ -Lagɔ ka -amiaa dli 'wu 'temani ain -gu, nu, -we -a 'yibhalia ain, a mi we lenvda, 'in le a yia we nva. ⁵ Nyumaa -Kanyɔ -slolua -ain, 'in sa -Lagɔ -kalia nyumaa ze, a zu we dli -gu, 'in -Zezu Klisi 'ka amiaa dli latemani.

⁶ Bhelian, -a nɛɛ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'ɔnumɛ nya, amiaa bhelia -wa 'yaa, 'in wa 'nia -amiaa -sloluwɛli 'wɔɔwɔnu, a 'bhu wa kwesi. ⁷ Sa a 'kaa -ain 'tideli, amiaa 'dɛ -yi we, nu, -a mia amiaa -gbɛ, -a 'ni 'ya. ⁸ -Amia, -a ka nyumɛ yabhloo lililu li bhee? -lɔnya, we 'ni 'sa -mi. -A ka lubho nu, -a ka sia bhabha. Zlɔo, sabɔo, -a mi lubho nuda, -mɔv yi 'wlv nu, -a -mi ain glaa nyumɛɛ sɔ nya. ⁹ We mi yaa tiklu -a 'ka amiaa lililu li, we 'ni -a 'ni we mnenii 'gbu -a yi lubho nu. Nu, -we a 'kaa lenv, 'mv -a -slolua ain. ¹⁰ Nu, da -a mia amiaa -gbɛ, -a ka ain -yla gbu ni pali: «Nyumɛ ɔ 'ni 'yibha ɔ 'ka lubho nu, ɔ 'na lili -ni.»

¹¹ -A ka 'nu nu, ain glaa, nyuma tɔlva 'ya, wa'a pla lubho, wa -limaa gbɛgbɛin -gbu wa plaa 'wu. ¹² Waa nyuma mia ni, -a 'pa wa 'kvayli -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'ɔnumɛ nya, wa nu lubho -dlɔ, wa 'ka wa 'dɛɛ lililu 'yi. ¹³ Amia, bhelia, gbuzɔnu lenve -ka ain sialida -mi, a 'na 'tideli we 'yi -ni.

¹⁴ Nu, -we -a yibhalia da ain 'sɛbhɛ ni 'wu, nyumɛ -mɔmɔ 'ni we 'nɔɔwɛ zu, a zu ɔ 'yliyɔ, a 'na nyini -ni ɔ -yɔ la -ni, 'in we 'ka ɔ zu 'bhalɔ. ¹⁵ Nu, a 'na 'bhulu ɔ 'wu amiaa tonyumɛ nya -ni, a zu ɔ 'di amiaa bheli 'bhisa.

Wɛlipapɛ

¹⁶ -Amiaa -Kanyɔ, ɔ -mia -dlɔ, ɔ 'nye -ain 'wɔtutve -dlɔ 'yli weee nya sɔ weee lv. Nyumaa -Kanyɔ -yɔ a 'dɛ weee 'sɔ -mi.

¹⁷ -Ami Pɔlv cɛlia wee fusawɛli ni, 'sa na tlia na 'sɛbhɛ weee -gu na 'ɔnumɛ la sa. Mu -wa na cɛli.

¹⁸ Nu, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi 'ɔnumɛ nya a 'dɛ weee 'nyu la.

Tia -sebhε Pɔlv 'paa Timotee yoo

'Sebhε *Pɔlv 'paa ɔ 'tale Timotee yoo, mv -wa. Timotee mia, nyimeslɔyu, -ɔ -saa Pɔlv 'wu ɔ lubho -nuda, mɔ -wa. Sa -Lagɔnyumaa 'Yugalunyɔ 'kaa -mɪ tiklu, 'mv Pɔlv cɛlia Timotee 'wu.

Fusawɛli

¹ -Amɪ *Pɔlv cɛlia 'sebhε nɪ. -Zezu *Klɪsɪ *tɪetienyɔ in -mia. Nɪ, -Lagɔ -ɔ -saa -an gbu 'wu, ɔ -yɔ -Zezu Klɪsɪ -a mia wuda, ma -zɛlia 'mɪ wa tɪetienyɔ.

² -Mɪ Timotee na cɛlia 'wu. -Amɪaa -Lagɔ dlɔguzɔvɛ 'wu, -mɪ -wa na 'yuu 'zayli.

Nɪ, -amɪaa Dide -Lagɔ -yɔ -amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klɪsɪ ɣwna -mɪ 'nyu la, wa 'yɪli -mɪ nyazi, 'in wa 'nyε -mɪ 'wɔtɔvɛ -dlɔɔ.

³ Da in mia Masedvanɪ mɪnda, in nεε -mɪ -yɪla: «-In -tu Efɛzi, -in -tu -bha.» Nyuma -wa mia yoyogbu -sloluda, -in -kɔlv wa yoo. ⁴ -In 'tulv wa, wa 'sasɔkpa -nɪnɛnya nɪ -yɔ wa dukpasu zɛlɪzɛliε -we 'nɪa bhloluda -ka, wa 'bhv we 'bɪ. Wee gbunya mia dε nɪ, -zɛ we laa, 'in we'e kwaa -an 'yloogblv we 'wu wa nɔa -Zezu 'bɪ dlɔzɔvɛ nya. ⁵ -We ka 'gbv in yia gbu nɪ gba, mv -wa nɪ, wa 'ka zɛkɪkali. Nyuma 'ka wa -limaa zɛkali, wa -ka dli -zɔnv, wa nɪ gbuzɔnv 'dekpva lε, 'in wa zv -Lagɔ dli -gv dli weε nya. ⁶ Nyuma tɔlv ka wee 'yloogblv labhɔlv. Wa'a nɪ -slɛn gbuzɔnv lε, -zɛ -klo -kpva wa saa. ⁷ Wa 'yɪbha wa 'ka -Lagɔ tite -slolunya -zε. Nɪ, gbu wa slolua, wa 'nɪ we -yɪ, 'in wɛli -we wa mia gbada 'tɪtɛ nya, wa 'dε'ε 'nɪ we 'wɔla.

⁸ -A -yɪ we 'jɪ nɪ, -Lagɔ tite nanɪ 'yɪli. -In -ka we 'yɪlyɔzv sa we mia cɛlɪda, 'in we nanɪ 'yɪli. ⁹ -A 'nɪ we 'wɔla nɪ, -Lagɔ 'nɪ ɔ tite palɪ nyuma tikluu 'gbv. Nɪ, nɔkplɛ 'ylɪnyunonyaa 'gbv ɔ yia we palɪ. -Wa nɪa 'ylɪnyuno gbu lε, ma -wa. -Wa sɔlv -Lagɔ -yɔ 'wu, -wa'a zva -Lagɔ 'nɔɣwε, -wa nɪa gbunyuu lε, -wa 'nɪa -mɪ tiklu -Lagɔ 'yu, -wa nyamɪ -Lagɔgbv, -wa bhaa we 'nɪ wa dide -zε wa 'nyaa, -wa bhaa nyuma, ma -wa. ¹⁰ Nɪ, -wa kaa mɔtnɪ kwε, nɔkpasɪa -wa -yɔ nɔkpasɪa dɪa -budu 'wu, -wa paa galɪ pɛlv, -wa tubhva yo we -yɔ -wa'a gba gbuzɔnv gbɔwɔbhunya 'yu. -Lagɔ palɪ 'yaa ɔ tite, gbunyuu pɪnu 'gbv, nɪ, mv nyumoa gbu -slolue tiklu. ¹¹ Weε -slolue mia, we mɪ -Lagɔgbv -we -Lagɔ tɪa 'mɪ -yɔ lubho nya, we mɪ we glaa. Nɪ, mv gbaa 'wɔtɔvɛ -dlɔɔ -Lagɔ 'ɣmɪylɪlo gbu.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo ɔ nyazɪdlu 'gbv

¹² -Amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klɪsɪ na paa fuo. Mɔ 'nyεa 'mɪ 'tɪtɛ, in 'ka ɔ lubho nɪ. Mɔ 'yɪa 'mɪ nyumε -ɔ kaa we 'klv, in 'ka ɔ lubho nɪ nya. ¹³ -Amɪ, -ɔ gba bhaa ɔ daa gbunyuu, -amɪ, -ɔ 'palɪ bhaa ɔ 'kɪlyε 'wu, -amɪ, -ɔ vɛli bhaa ɔ, nɪ, ɔ ka 'mɪ nyazi 'yɪli. -We ka gbu -wa, -we na nɪ bhaa lε, in 'nɪ we -yɪ. In 'nɪ ɔ dli -gv zɔv 'gbv. ¹⁴ -Amɪaa -Kanyɔ ka 'mɪ 'nanɪ 'wluo nɪ, 'in dlɔzɔvɛ -yɔ zɛkalɛ -we -a gbɔlv 'wu -Zezu 'wu, ɔ yia 'mɪ -mɔv 'nyε.

¹⁵ Nɪ, wɛli -zɔnv -we nyuma weε 'kaa -yɔɣwnu, mv -wa nɪ, -Zezu Klɪsɪ yia dɔvdv -gv, ɔ 'ka gbunyuu -lɛnɪnya gbu 'wusa, -amɪ -wa gbunyuu -lɛnɪnyaa -kanyɔ. ¹⁶ Nɪ, -Lagɔ ka 'mɪ nyazi 'yɪli. -We ka 'gbv ɔ yia -amɪ gbunyuu -lɛnɪnyaa -kanyɔ nyazi 'yɪli, mv -wa nɪ, -Zezu Klɪsɪ 'ka ɔ dlɪtɪ weε -slolu nyuma -yɪla. 'In sa -wa yɪa -Zezu dli -gv zva, 'in wa 'ka 'yɪlyɔgagɪε 'yɪ, -amɪ 'ka wa 'yɪli -slolunyɔ -zε. ¹⁷ Nyumaa 'wlulapɪlɪnyɔ -ɔ ka nyumaa 'wlulapɪlɪε 'nɪa bhloluda -ka, -ɔ 'na 'kaa tɪlɪ, -ɔ wa'a 'yɪa -yɔ, mɔ -wa -Lagɔ -bhlogbɔɔ. 'ɣnɪmɪε -yɔ -bhazɔvɛ -mɪ ɔ -nɪ nya 'yɪli weε nya! *-Amɛnɪ!

¹⁸ Na 'yu Timotee, 'dɪ na yɪa -mɪ zva, we -yɔ wɛli -we -Lagɔ 'nyε bhaa ɔ gbv -falɪpanya, we 'dε 'sɔ -bhlo. -In kpa weε wɛli la -kli, 'in -in 'ka -gɔlv -zɔnv gv. ¹⁹ Zv -Lagɔ dli -gv, -in 'na nɔnv zɔbhali gbu lε -nɪ. Tɔlv ka wee 'yoo -zɔnv -gv labhɔlv, 'in wa yɪa dli -Lagɔ -gɔsa, 'in wa dlɔzɔvɛ yɪa wa 'wu -nyumɔ. ²⁰ Imeneε -yɔ Alɛzandɪ mɪ wa glaa. 'Ma in tɪla *-Saatan, 'in wa 'ka we 'wɔla 'nɪ nɪ, wa'a vɛli -Lagɔ.

2

A bhubhoe -Lagɔ nyuma weε -nɪ nya

¹ Tiada, -we in gbaa a nu le, mu -wa nu, a bhuhhoe -Lago nyuma weee -nu nya, a 'pali -Lago -belu -yo, a 'pali o zukpa -yo wa -nu nya, 'in a 'ka o fuo 'pa wa 'gbu. ² -Wa pulia -ain 'wlu la -yo -wa -galia -ain 'yu, a bhuhhoe -Lago wa 'hni nya, tu yi -amtaa -gbe yi, -a 'ka 'wututue -dlao 'yi -Lago 'nuhwezuzue nya, we -yo bhu tiklu nonve nya o 'yu. ³ -We mia da ni, we mi tiklu -amtaa gbuwusa -Lago 'yu, 'in mu nania o dudv. ⁴ Nu, o 'yibha nyuma weee 'bhu gbu 'wu, 'in wa 'ka o gbuzonu 'wuhnu. ⁵ Nu, -Lago -bhlogbo, 'in -a -yo o 'so nyidi 'kalo -bhlogbo, mo -wa nyume -Zezu Klisi, ⁶ -o wlaa o 'de o 'ka nyuma weee 'wuziti. -We mia de ni, mu slolua we bhlaa 'debhie -gbolu nu, -Lago 'yibha nyuma weee 'bhu gbu 'wu. ⁷ -We mia daa 'gbu -Lago yia -bha 'mi -sa, in 'ka o *tietienyo -yo o gbubanyo -ze. Mo tiea 'mi 'lakpanya -wa 'nia *Zuifuv -gbe, in 'ka wa o weli -zonu -yo wa dli o -gu -zuzue -slolu. -We mia da, gbuzonu -wa, in 'ni yo -tubhuda -mi.

Sa nukpasia -yo 'hwni 'kaa -Lago bhuhhoe

⁸ We 'de 'gbu in 'yibha nukpasia bhuhhoe -Lago da weee. Wa -ka -Lago bhuhhoeda -mi, wa 'bhu wa -mawlu so 'wu -Lago 'yu, wa 'na 'pali 'ce -ni, gbu 'na -mi -ni wa dli zo -ni.

⁹ -We mia 'hwni -nu nya ni, in 'yibha wa -pla -bana 'wu sa tiklu, wa 'de 'nuhwezuzue nya, wa 'na weli wa 'de -yo -ni. Wa 'na lwalu wa nyi 'nanvu, nyumaa dli 'wu gbizee 'gbu -ni. -Can klaa, tukpa yua -zonu klaa, 'naa -we ka -vale 'tea klaa, wa 'na -plali we 'wu -ni.

¹⁰ -We 'kaa wa 'ylinamani mu -wa nu, wa nu -lu -zonu le, -we mia da ni, 'hwni -wa gbaa nu, wa mi -Lago 'nuhwe -zoda, wa nu we le.

¹¹ Nu, wa -ka 'hwni -sloluda -mi, wa hwni we -yo -dlao, wa zu -bha we. ¹² 'in 'nye 'hwno 'yoo o 'ka nukpasia gbu -slolu. Wa 'na -kali 'tite nukpasia -gu -ni, nu, wa 'na gbalu hwe -ni. ¹³ Nu, -Lago -laa *-Adan la tia, -muv 'bigu, o yia *Evu la -la. ¹⁴ -o -Saatan nva -dawli 'wu, we 'ni -Adan, Evu -Saatan nva -dawli 'wu, 'in o 'nia -Lago tite 'nuhwe zu.

¹⁵ We yi 'sa -moo, hwni yia 'yua gwalia, 'in -Lago yia wa gbu 'wusaa, wa -ka -Lago dli -gu -zoda -mi, wa -ka wa -limaa zekali, wa -ka -mi tiklu, wa -ka wa 'de 'nuhwe -zoda -mi, 'in -Lago saa wa gbu 'wu.

3

-Lagonyumaa 'yugalunya

¹ -We na yia gbaa gbuzonu -wa, nu, nyume -ka gba o 'ka -Lagonyumaa 'yugaluno -ze, lubho -zonu o 'yibhaa. ² -Lagonyumaa 'yugaluno mia, o -mi tiklu, wa 'na 'hwniweni o zo -ni. -o -mi 'hwno -bhloo 'lowli nya, o -mi sa 'ce. -o yibheli o 'de kpa sa. -We nania 'yli, 'mu o 'kaa lenu, o kpa 'lakpanya sa 'nanvu, 'in o yibheli gbu -slolu sa. ³ -o 'na -zeli nubhanyo -ni. -o 'na -zeli -golgonyo -ni. -o 'na -zeli 'gwezii ze -zonu -ni. ⁴ -o yibheli o 'de -buduhwee 'yliyozu sa. -o zu o 'yua so -we lu wa 'kaa o 'nuhwe zu sazonu sa. ⁵ Nu, nyume -o 'nia mneni o 'ka o 'de -buduhwee 'yliyozu, o 'ni mneni o 'ka -Lagonyuma 'yliyozu. ⁶ Nyume -o 'nye o 'de -Lago yoo 'lulolu, we 'na -zeli -moo -ni, we 'ni -muv, 'in -moo ylimania -moo 'de, 'in -Lago dila -moo gbu, sa o dila -Saatan gbu. ⁷ -o 'kaa -Lagonyuma 'yugal, o nu gbuzonu le, 'in o -mi 'nuhwezu sa, -wa 'nia -Lago -yi, wa 'yilya 'wu, we 'ni -muv, 'in -maa nyea o 'wu, 'in o bhoa -Saatan -lubhu hwe.

*Diakli -lubho

⁸ 'Sa -bhlokpade, *diakli -mi 'nuhwezu sa. Wa 'na 'tubhulu yo -ni. Wa 'na 'ma -ni nu duun -ni. Wa 'na -tali 'gwezi la -dawli nya -ni. ⁹ Gbuzonu -we -Lago wlelia -ain -yla zli 'klu, wa -tu we 'klilida dli weee nya. ¹⁰ A -ka amtaa diaklunya -bha -saa yi, a yla wa la. Wa 'ni gbonyuu kwe -ka, wa nu diakli -lubho. ¹¹ 'Sa -bhlokpade, wa 'hwni -mi 'nuhwezu sa, wa 'na -zeli fen -cian -ni. Wa -mi 'ce. -We mia -lu -zonu nya, wa nu we le 'yli weee nya. ¹² Waa diakli mia, wa -mi 'hwni -bhlo -bhloo 'lowli nya. Wa yibheli wa 'yua -yo wa -buduhwee kpa sa. ¹³ Wa -ka wa lubho nu 'nanvu, 'in wa zu wa 'nuhwe, 'in wa zu wa dli weee -Zezu Klisi -gu, wa 'na 'ka dli lu.

Gbu 'kadu -Lago -slolua -ain

¹⁴ In mi 'sebhε ni celida, -zugba na dli mi nu, in 'ka -mi 'yia mni dayli. ¹⁵ In -ka -seli -gwleda -mi, -a 'ni 'yiyi lida -mi -pa, 'sebhε ni -na yia 'yia, sanεε -na yibhelia sa wa 'kaa -Lagɔ zwayli nɔ, mu -wa 'yiyi ɔga -Lagɔɔ *leglizɪ. Wee leglizɪ -gu gbuzɔnu -dia la, 'in 'mu wa 'kaa lakpa -kli. ¹⁶ Nu, gbuzɔnu -wa, weli -we gbaa sa -a 'kaa -Lagɔɔ 'yloogblu nɔ, -we mi yaa zizeda, -Lagɔ ka we -ain 'kluslolu, wee weli 'yili.

'Mɔ wa 'yia nyime nya,
 'mɔ Zuzu 'Pupa 'yia nyime tiklu nya,
 'mɔ 'anzi 'yia -yɔ,
 ɔ gbu wa gbaa 'lakpanya -yla.
 'Mɔ wa zua dli -gu dudu -gu,
 'mɔ -Lagɔ 'bhua 'wu ɔ 'ɲnumnie 'wu.

4

Yoyogbu -slolunya

¹ -Lagɔɔ Zuzu nεε sa 'vayɪ nu, dudu bhua -bhla mia, nyuma tɔlva yia -Lagɔ dli -gvsaa. -Dawli -ka -zuzu wa yia 'nɔɲwε zua, 'in zuzu 'nyii yia wa gbu -slolua. ² Weli 'sɔ -nyuma -wa tubhua yo, ma yia wa 'yloogblu -zɔnu -gu lasalia. Waa nyuma mia, wa 'wlukvun ka -gba 'wulabhulu, wa 'ni 'maslεen mneni wa 'ka gbunyu -yɔ gbuzɔnu -yɔsiali. ³ Wa nεε, wa 'na kwali 'ɲwnɔ -ni, wa 'na lili lililu tɔlva -ni. Nu, -Lagɔ -laa wee lililu la, 'in -wa zua ɔ dli -gu, 'in -wa yia ɔ gbuzɔnu yibhelia, wa 'ka we li ɔ fuopapie nya. ⁴ -We weee -Lagɔ -laa la, we nani 'yili, -we wa 'kaa we glaa -sa, we 'ni -mi. A kpa we 'dε weee la -Lagɔɔ fuopapie nya. ⁵ Nu, -Lagɔweli -yɔ -amɪaa -Lagɔɔ bhuhoe nva we ε, 'in -lu weee yia -lu tiklu -zε.

-Zezu Klisu lubhonnyɔ -zɔnu

⁶ Wee gbu mia da ni, -in -ka we -na bhelia -sloluda -mi ni, 'in -na zεa -Zezu Klisu lubhonnyɔ -zɔnu. Nu, -Lagɔɔ dliɔzɔweli -yɔ gbuzɔnu -we 'bi -in mia, mu -wa -na lililu -zɔnu. ⁷ Titina -nine -we -Lagɔ 'nia 'yibha, -in 'bhu we 'bi. -We -in 'kaa lenu, mu -wa nu, -we -Lagɔ 'yibhaa -in -mi we 'bi. ⁸ Nyime -ka -gwa, ɔ ku 'ka latεmani, we nani 'yili -sε. -Lagɔ -yloogblu -gwagwie mia, we nani 'yili -lu weee glaa. Mu kaa -amɪaa -zεen gbu -yɔ -amɪaa 'yiyi ɔgagie -we mia yida kwεε. ⁹ Wee weli mia, we mi dliɔzɔ sa, 'in we nani 'yili wa 'ka we -yɔɲwnu dli weee nya. ¹⁰ -We ka 'gbu -a mia lubho nuda, -a mia siada, mu -wa nu, -a ka 'yiyi ɔga -Lagɔ dli 'wudi. Nu, mɔ saa nyuma weee gbu 'wu, 'in -wa zua ɔ dli -gu, 'ma ɔ saa gbu 'wu, we -zi nyuma -putu.

¹¹ -We mia da, zu we 'di wa, 'in -in 'ka we wa -slolu. ¹² Wa 'na tili -mi 'yili la -ni nu, -in mi nyimeslɔyu nyaa 'gbu. Nu, -we -na nva ε, we -slolu sa -Lagɔnyuma 'kaa nɔ. -Na weli -zε weli -zɔnu, -na lenugbu -mi 'nanu, -in -kali -na -limaa zε, -in zu -Lagɔ dli -gu, -in -mi tiklu. ¹³ Bhla in 'nia -slɔ yi, -in tili -na 'dε -Lagɔweli zεhe -zejila 'wu, nyumaa 'kwayli -papie, we -yɔ nyumaa gbuslolu. ¹⁴ -We -Lagɔ 'nyεa -mi, -we mia -mi 'wu, -we ɔ 'nyεa -mi, da nyuma gbaa -Lagɔweli -na gbεgbεin, 'in nyuma kpasɪ yia -mi sɔ -gu lapali, -in 'na -sali we 'klv -gu la -ni. ¹⁵ Wee gbu mia dε ni, -in nu we ε dli weee nya, 'in nyuma weee 'ka we -yɔɪ nu, -in mi 'yu mnida -Lagɔ -yloogblu. ¹⁶ Zu -na 'dε -yɔ -na -slolugbu 'yiyi. -In kpa we la -kli. -In -ka 'sa nuda -mi, 'in -na saa -na 'dε gbu 'wu, we -yɔ -wa mia -mi yukwli puluda.

5

Sa Timotee 'kaa -Lagɔnyuma weee kpa

¹ -In 'na subhali nyuma kpasɪ 'klv wa gbunyii 'klv 'ciɪ nya -ni, nu, sa -in 'kaa -na dide -yla gba, -in gba 'sa wa -yla. -In 'bhu nyimesia 'wu -na bhelia 'bhisa, ² 'ɲwnɪ -kpasɪ 'wu -na 'nyaa 'bhisa, 'yiesia 'wu -na bhɔlɔa 'bhisa. -Na dli -mi tiklu -maa 'yu.

³ -Dugbarɲwnɪ -wa 'nia nyuma -ka, -in kpa wa 'nanu. ⁴ -Dugbarɲwnɔ -ka 'yu -ka, we 'ni -muvu, ɔ -ka 'yuoyu -ka, nu, -we nania 'yili -Lagɔgbu 'wu, -we -Lagɔnyuma nva ε wa -buduɲwεε, waa 'ylaasɪ 'kpi we tia. -We wa didea -yɔ wa 'nyaanya nva wa -yla ε, wa

nu we 'lɛɛji ɛ wa -yla. Mu nania -Lagɔ dɔdɔ. ⁵ Nu, -dugbarɔwɔ -zɔnu, -ɔ 'nia nyumɛ -ka, -Lagɔ ɔ dia ɔ dli weee 'wu, zlioo, sabɔoo, ɔ mi -Lagɔ bhubhoeda, ɔ mi ɔ zukpa 'palida -mɔɔ 'ka ɔ 'wusa. ⁶ -Dugbarɔwɔ -ɔ nua ɔ 'dɛɛ dɔmagbu ɛ, ɔ 'dɛ yi 'yliyɔgao, ɔ ka tli. ⁷ 'Dɪ -in 'kaa wa zu, 'in nyuma 'na 'kaa wa gbu dli, mu -wa nu, ⁸ nyumɛ kpa ɔ zuayli -nyuma 'nanuu, ɔ kpa ɔ -buduɔwɛɛ -nyuma 'nanuu we -zi -maa 'wu, ɔ 'ni 'sa nu, ɔ 'ni -Lagɔgbu -yɔɔwɔnu, ɔ -zi 'lakpanya -wa 'nia -Lagɔ -yi.

⁹ Nu, -dugbarɔwɔ -ɔ ka -zu 'nia -slɔ -zu glu ta nyini, -in 'na 'bhulu ɔ 'ɔni 'wu -dugbarɔwɔ 'sebhe -gu -ni. -Muu 'bɪgu, ɔ -ka nukpasu -bhlogbɔɔ ɔwɔ, ¹⁰ 'in wa 'ka gba nu, gbuzɔnu ɔ nua ɛ, ɔ ka ɔ 'yua zu 'nanuu, ɔ ka ɔ 'lakpanya kpa 'nanuu, ɔ ka -Lagɔnyumaa bhu -yɔwɔlv, 'in ɔ ka gbuzɔnu -gbu weee ɛnu.

¹¹ -Dugbarɔwɔ -dɔgbunya mia, -in 'na 'bhulu wa 'ɔni 'wu 'sebhe -gu -ni, we 'ni -muvu, ylikwu -tu yia wa 'bhaa, 'in wa 'ka Klisi sɔ lu lapali. ¹² Nu, wa -ka 'sa nu, -Lagɔ yia wa -yɔgbu 'wubhua, -we ka gbu -wa, wa nɛɛ tia wa ka wa 'dɛ wla -Lagɔ -yla, 'in wa 'ni we ɛnu. ¹³ -Muu 'bɪgu, 'yamanɪ wa yamania, 'in wa -yɔ -ziezie plua -budu -bhlo -bhlo ɔwɛɛ. We 'ni 'ya -bhlogbɔɔ wa 'ya, -zɛɛ -cian wa yia -zɛa, 'in wa 'ka wa -limaa gbu 'wusili, 'in -we wa 'na 'ka yaa gba, 'in wa gbaa we. ¹⁴ We 'dɛɛ 'gbu, in 'yibha waa -dugbarɔwɔ -dɔgbu -kwu yli, wa gwali 'yua, wa zu wa -buduɔwɛɛ 'yliyɔ. -Amiaa tɔnyuma yi -aun 'ɔni sa. ¹⁵ Nu, -dugbarɔwɔ -dɔgbu tɔlva ka 'yoo -zɔnu -gulabhulu, 'in wa yia -Saatan 'bi mni. ¹⁶ -Lagɔwɔ -ka -dugbarɔwɔ -buduɔwɛɛ -ka, ɔ -sa -mɔɔ 'wu, ɔ 'gba yi leglizɪ 'wlu -mi. We -ka 'sa -mi, -dugbarɔwɔ -wa 'nia nyuma -ka, 'in leglizɪ saa wa 'wu.

¹⁷ Nyuma kpasɪ -wa zu -Lagɔnyuma 'yliyɔ 'nanuu, -in zu wa 'nuɔwɛ, a zu wa 'nuɔwɛ -zakpa 'sɔ. Nu, -wa mia sɪada -Lagɔgbu gbagbɛ -yɔ we -sloluee gbu 'wu, wa zu wa 'nuɔwɛ, wa 'ka nyuma pni -zi. ¹⁸ Nu, *-Lagɔsebhe nɛɛ: «'Bhli -ka 'mno 'titlida -mi, -in 'na gbuan -ni we ɔwɛ -ni.» We nɛɛ 'yaa: «Nyumɛ -ɔ nua lubho, we nani 'yli ɔ 'ka ɔ 'penigwɛzi 'yi.» ¹⁹ Wa -ka nyuma kpasɪ gbu 'wlu la dli, we gbudayɔnyaa 'sɔ, ta 'ni -mi, -in 'na pulu wa yukwli -ni. ²⁰ Nyumɛ -ka gbonyuu ɛnu, gba ɔ -yla gbu -zejila 'wu, 'in we 'ka nyuma tɔlva nyano dli 'wɔpali.

²¹ -Mi na palu -belu -yɔ, -Lagɔ klaa, -Zezu klaa, we -yɔ -Lagɔɔ 'anzɔnyaa, wa 'yu. Wee gbu mia, -in zu we 'nuɔwɛ, -in 'na sɪsali nyuma -yɔ -ni, -in 'na 'bhulu nyumɛɛ -yɔgbu 'wu yilo -ɔwɛɛ -ni. ²² -In 'na palu nyumɛ sɔ -gu la slɔ ɔ 'ka -Lagɔlubho nu -ni. -In 'na plali nyumɛ -putuu gbonyuu 'wu -ni, -in -mi tiklu.

²³ -In 'na 'mani -slɛn 'nyuu 'dekpuva -ni, nu, -in 'ma nu -sɛ, -na nukplɛɛ 'gbu. -We ka gbu -wa, 'yli tɔlva nya, 'in -na nukplɛ glɔpoa.

²⁴ Nyuma tɔlva nu gbonyuu mia, wa yi sa -muvu -yɔ -gwu, 'bhie wa bhua wa -yɔgbu 'wu. 'In tɔlva -nu mia, wa ka wa -yɔgbu 'wubhu 'bhie wa yia wa gbonyuu -yɔ. ²⁵ 'Sa -bhlokpade, ɛnuɔgbu -zɔnu mia, -yɔ wa yi we, 'in -we wa 'a yia -yɔ, we 'ni mneni we 'ka zizada -tu.

6

¹ -Wa mia galɪ nya, wa zu wa -cian 'nuɔwɛ dli weee nya, nyuma yi -Lagɔ velɪ, 'in -we in -slolua aun, wa yi we daa gbonyuu gba. ² We -ka nu, wa -cian mi -Lagɔnyuma nya, wa 'na nyɛni wa 'wu -ni, -maa mi wa bhelia nyaa 'gbu. We 'ni -muvu, -we wa 'kaa ɛnu, mu -wa nu, wa nu wa zɔlubho sazɔnu sa. -We ka gbu -wa, -wa ka zɔlubho wa mia nuda, wa -Lagɔbhelia -wa, 'in wa 'yibha -maa.

'ɔnimnlii 'zayli

Gbu -in 'kaa -slolu, 'in 'dɪ -in 'kaa wa zu, mu mia da: ³ nu, nyumɛ -ka gbu -putu -sloluda -mi, ɔ 'ni -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu wɛli -zɔnu 'wɔɔwɔnu, we -yɔ -we -a -slolua aun -Lagɔgbu 'wu, ⁴ ɔ 'dɛ ɔ 'ylimania, ɔ 'ni gbu -yi. -Zɛɛ gu mi ɔ -yɔ, kpɛli ɔ kpɛlia. -We mia da ni, mu kwaa nyumɛ zenyi -nɔnɔ 'wu, 'in wa gva -gɔlv, 'in wa velɪ wa -lima, wa pupalɪ 'wlukɔn la 'nyumɛɛ. ⁵ -Zɛɛ wa saa we 'e bhlo, wa dli -nyu 'yli, 'in wa 'ni gbuzɔnu gbu -yii 'gbu, wamia nɛɛ nu, -wa mia -Lagɔɔ 'yloogbu, 'ɔni wa yia mnia.

⁶ Nu, gbuzɔnu -wa, nyumɛɛ 'gba -ka ɔ dlu da nyini, -Lagɔɔ 'yoo mneni we 'ka ɔ 'ɛnumnie -zɛ. ⁷ Kwɛ klo nya -a yia dɔdɔ -gɔ, kwɛ klo nya -a yia labhva. ⁸ We -ka 'sa -mɪ, -a -ka lililu -ka, -a -ka -bana -ka, -amɪaa -nu -tu sa. ⁹ -Wa 'yibhaa wa 'ka 'ɛnumnunya -zɛ, -Saatan ylaa wa la, 'in wa bhoa lubhu ɛwɛ: wee lubhu mia, mɔ -wa gbu -klo wa 'yibhaa, -we nyumɔa nyumɛ, 'in we saa wa la weee. ¹⁰ Nu, 'gwɛzii 'yibha -dli mia, gbonyuu 'yili -bhlo -bhloo gwe -wa. 'Gwɛzii 'yiyɛɛ 'tu ka nyuma tɔlva 'bha, 'in wa yia -Lagɔɔ 'yloogblu labhɔlɔ 'pɪpɪ. We ka siaste wa plɛ zɔ zɔ.

'Dɪzɔwɛli

¹¹ Nu, -mɪ -Lagɔnyumɛ, -in 'bhu wee gbu ni 'bi, -in -mɪ tiklu -Lagɔ 'yu, -in -yɔ -Lagɔ 'sɔ -mɪ, -in zɔ ɔ dli -gɔ, -in -kali -na -limaa zɛ, -in -ka dlitie, -in -ka dli -dlɔɔ. ¹² -In gɔ -gɔlɔ -zɔnu -we mia -Lagɔɔ 'yloogblu -nu nya. -In kpa 'yliyɔgagie -zɔnu -lakli la. Wee 'yliyɔgagie mia, 'mɔ -Lagɔ lalia -mɪ, -in -ka we yibheli, gbuzɔnu -in ɛwnua -yɔ, 'in -in yia we gba nyuma duuun 'yibadi. ¹³ -Lagɔ ɔ 'nyɛa -lu weee nyapeli, ɔ -yɔ -Zezu Klisi, ɔ mia gbuzɔnu dayinyɔ nya Pɔnsi Pilati 'yu, wa 'yu in nɛɛ -mɪ -yla: ¹⁴ -in zɔ -Lagɔɔ tite 'nɔɛwɛ, -in 'na -nyumɔnu we -ni, -in -mɪ tiklu wa yi -mɪ gbu dli. -Amɪaa -Kanyɔ -Zezu Klisi 'ni -slɔ yi, -in -mɪ 'sa. ¹⁵ Bhla -Lagɔ -saa -bha, we nya ɔ yia yia. ɔmɔ, mɔ -wa 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ -Lagɔ, mɔ -wa -Lagɔ -bhlogbɔɔ, mɔ pɪlia nyumaa 'wlulapɪlunya 'wlu la, mɔ -wa -cian weee -Kanyɔ. ¹⁶ Mɔ -bhlogbɔɔ 'na 'kaa labhu, ɔ ladida mia, san 'tite -we nyumɛ 'nia mneni ɔ 'ka -yɔlanyni, mɔ bibeaa we. Nyumɛ 'ni mneni ɔ 'ka ɔ -yɔyɪ. Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ ɔ 'yɪ, 'in wa 'na 'ka ɔ 'yɪ. Wa -mnɪnɪ ɔ 'ɛni, 'tite weee -mɪ ɔ -nu nya 'yili weee nya. -Amɛni!

¹⁷ -We -ka dɔdɔ -gɔ -ɛnumnunya -nu ni, -in gba wa -yla ni, wa 'na 'ylimani wa 'dɛ -ni. Gba wa -yla ni, wa 'na dli wa 'ɛnumnulu dli 'wɔ -ni, ni, we'e -gwɛɛ, wa zɔ -Lagɔ dli -gɔ. Mɔ nyɛa -ain -lu weee, we -gɔ palie nya, 'in -a 'ka 'mɔna lii 'gbu. ¹⁸ Gba wa -yla, wa nu gbuzɔnu lɛ, wa 'ɛnumnie mia, we -zɛ gbuzɔnu lɛnuɛ. Wa bɛ wa -lima -yɔ wa 'ka wa 'wusa wa 'ɛnumnulu nya. ¹⁹ Wa -ka 'sa nu, 'in wa subhaa wa 'ɛnumnulu -zɔnu -we 'na 'kaa lazuklu, wa cicu 'gbu, 'in wa 'ka 'yliyɔgagie -zɔnu 'yɪ.

²⁰ Timotee, -we -Lagɔ zɔa -mɪ kwɛɛ, zɔ we 'yliyɔ sa 'nanɔ. -Zlɛ klo -yɔ -Lagɔgbu'v gba, we 'dɛɛ 'gbu, wa -ka we -sada -mɪ, -in 'na pali we ɛwɛɛ -ni. Wa -ka gbu wa laa -luyiloo gbu gbada -mɪ, -in 'na pali we ɛwɛɛ -ni. Wee gbu mia, yɔ -wa yɔ. ²¹ Nyuma tɔlva nɛɛ, wa ka wee -luyilo 'yɪ, ni, wa dli 'ni -slɛɛn -Lagɔ -gɔ -mɪ.

-Lagɔ ɛwna ain 'nyu la.

'Sēbhēē 'sōnu Pōlv 'paa Timotee yoo

'Sēbhēē 'sōnu *Pōlv 'paa ɔ 'tale Timotee yoo, mv -wa. Pōlv mī -kaslv 'wv *Wlōmv, 'bhie ɔ yia wee 'sēbhē nī cēli. 'Dizwēli tōlvā Timotee 'kaa -Lagōnyūmaa 'yugalīnyā zv, wā 'ka -mī tiklv, 'mv Pōlv cēliā ɔ 'wv.

Fvsawēli

¹ -Amī *Pōlv cēliā 'sēbhē nī, -Lagō ka we 'wōḡwnu, 'in in yia -Zezu *Klisu *tietienyō -zē. -Lagō nēē gbuzōnu nya nu, 'yliyōgagie ɔ yia wlaa, wee 'yliyōgagie mia, -wa -yō -Zezu 'sō -ka -mī, mā yia we. 'in ɔ yia 'mī tie, in 'ka we gbvgbanyō -zē.

² -Mī Timotee, nā dudunānō -yu, -mī nā cēliā 'wv. Nu, -amīāā Dide -Lagō -yō -amīāā -Kanyō -Zezu Klisu ḡwnā -mī 'nyū lā, wā 'yūli -mī nyāzī, 'in wā 'nyē -mī 'wututue -dlōō.

Pōlv 'paa Timotee 'kvayli

³ -Lagō nā paa fuo, nā dūkpasi ka ɔ bubō, wā 'bīgv, -amī nā bubō 'yāā ɔ dli tiklv nya. in -ka ɔ bhūbhōēdā -mī, zliōō, sabōōō, nā dli'i 'bhv -mī -gv, we 'gbv nā paa -Lagō fuo.

⁴ Nu, nā dli'i 'bhv -nā 'mīō -gv, -nā 'tū mī 'mī 'bhada, mv 'kaa 'mī 'mūnā 'wūlā. ⁵ in 'nī we 'wūdlv. Nu, -nā dli mī -Zezu Klisu -gv. Tīada, -nā 'nyāāā Loisu ka ɔ dli -gv zv, ɔ 'bīgv, -nā 'nyāā Enisī -wā. 'in in -yī we 'jī nu, -nā dli mī 'yā ɔ -gv, we 'gbv nā paa ɔ fuo. ⁶ We 'dēē 'gbv in nēē -mī -ylāē: 'tīē -Lagō 'nyēā -mī, -in 'ka ɔ lubhō nu, dā in palā -mī sō -gūlā, -in 'nā 'tideli we 'yī -nī, we yī -nyūmō. ⁷ Nu, Zuzu -Lagō faa -ain 'wv, we 'nī nyanō -zuzu: -we ɔ Zuzu nūā lē, mv -wā nu, 'tīē ɔ yēliā -ain, amīāā bheliāā zēkalīdlī ɔ nyēā -ain, 'in -ā 'ka -amīāā 'dē kpa sā -yī.*

⁸ Zv 'nā 'bhālī -mī -amīāā -Kanyōō gbv -gbada -nī. -Amī, -ɔ wā 'paa -kaslv 'wv ɔ 'gbv, zv 'nā 'bhālī -mī nā 'gbv -nī. -We -in 'kaa lēnv, mv -wā nu, wā -ka -mī sialā yī -Lagōgbv 'gbv, -in ḡwnu we -yō 'tīē -we -Lagō 'nyēā -mī nya. ⁹ Mō -sāā -ain gbv 'wv, 'in mō lāā -ain, -ā 'ka ɔnsv nyūmā tiklv -zē. ɔ -ka 'sā nū, we 'nī -amīāā lēnvgbv -zōnsv gbv, nu, ɔ ka 'cūn we -yōḡwnu 'nanīdlī nya, -zugbā ɔ 'nī -slō -lu yabhlogbōō lālā. ¹⁰ -Slēēn, -Lagō ka we -ain -slōlū -amīāā Gbūwūsanāyō -Zezu Klisu gbēgbēin. Nu, mō luā tūtliē. ɔ ka we -ain 'klūsōlōlū nu, -ā -ka -Lagōgbv -yōḡwnu, 'yliyōgagie -we 'nīā bhōlōlūdā -ka, 'in -ā 'yīā we. ¹¹ Weē -Lagōgbv mia, -Lagō ka -bhā 'mī -sā in 'ka we gbā, in 'ka ɔ tietienyō -yō ɔ gbv -slōlūnyō -zē. ¹² We 'gbv sīāsīē -we 'wv in mia 'plūlūdā, we'e 'bhālī 'mī zv. -We ka gbv -wā, -ɔ in zvā dli -gv, in -yī ɔ, 'in nā dli 'tēli we -gv nu, -we ɔ tīā 'mī -yō, 'wv ɔ yīā we 'pāā, 'in gbvūbhūyli 'ka nynī.

¹³ Wēli -zōnv -in 'nūā dā 'mī ḡwēē, -in gbā we wēli -bhōlpādē -nā -līmā -ylā. -in nu we lē dlīzōzōē -yō zēkalīdlī nya -Zezu Klisu 'wv. ¹⁴ Wēli -zōnv -Lagō tīā -mī -yō, -in zv we 'yliyō, Zuzu 'Pūpā -ɔ -dīliā -ain 'wūlāā 'gbv.

¹⁵ Nu, -in -yī we 'jī nu, -wā mīā -Azīī -dūdō -gv, wā ka 'mī 'bī 'bhv, Fīzēli -yō ēlīmōzēnī mī wā glāā. ¹⁶ Nu, Onēzīfōlv mia, ɔ ka 'mī 'kvayli 'pā tenyīī, zv 'nī ɔ 'bhā in mī -kaslv 'wv 'gbv. -We ɔ nūā lē, -Lagō 'palī we 'bīgv ɔ nyūmā -ylā. ¹⁷ Dā ɔ nynīā *Wlōmv, 'in ɔ yīā 'mī 'yilibīlānōnv bhābhā, 'in ɔ yīā 'mī 'yī. ¹⁸ -Lagō 'yūli ɔ nyāzī ɔ nyūmāā gbvūbhūzli. Dā -ā mīā Efēzīgbe nūkpālē, -nā 'dē -yīī 'dēbhīē we 'jī nu, ɔ ka 'mī 'wūsā sō wēē lū.

2

-Zezu Klisu 'slvja -zōnv

¹ -Mī nā 'yū, -mī -Zezu Klisu 'nyēā 'nanīdlī -in kpa we lā -kli, 'in we 'ka -mī latēmanī. ² -We -in 'nūā 'mī ḡwēē nyūmā dūun 'yībādī, -in zv we 'dī nyūmā -zōnv, 'in -māā mnēnī -māā 'ka we nyūmā -putū -slōlū. ³ -in -ka sīādā -mī -Zezu Klisu 'gbv, -in ḡwnu we -yō ɔ 'slvja -zōnv 'bhīsā. ⁴ Nyūmā -ka 'slvja plā, -ɔ -ka gbā ɔ 'ka ɔ -kanyō dūdō nāmānī, ɔ'ɔ plā

* 1:7 We 'jī -putū -wāē: -Lagō 'nī -ain nyanōdlī nūkpālē zv, 'tīē klāā, nūnnānīē klāā, we -yō 'dē -kpkāpīē 'nānv, we dli ɔ zvā -ain nūkpālē.

nyuma -kpvaagb'u. ⁵ Nyuma -ka -gwagwada gbeli, -o 'ni wee -gwagwitee tite 'nuṅwe zu, wa 'na 'ka gba ni, -moo nyina tia. ⁶ Kpaapanyo -o nua o kpaalubho sa 'titee, mo yia we lililuu tianu. ⁷ -We in mia gbada, pupali we 'wlukoon la sa 'nanuu, 'in -Lago 'ka -mi 'tite 'nye -in 'ka we 'de weee 'wolanu.

⁸ -Na dli -bho -Zezu -gu, mo -soa 'wu tilitnya glaa, *-Davidi mi o dukpasa nya, mu -wa -Lagogbu -we na gbaa nyuma -yla. ⁹ Wee -Lagogbu 'gbu in mia siada, wa ka 'mi gbuan, 'in wa yia 'mi -kaslo 'wupa gbonyumonyo 'bhisa. Nu, -Lagoweli mia, we 'ni gbvanda -mi. ¹⁰ We 'dee 'gbu, in 'nia wee siaste 'wluzolasali -mi, -wa -Lago -saa -bha o -nu nya, 'in wamia 'ka 'yoo 'yi. Wee 'yoo -gu -Zezu Klisi -salia wa gbu 'wu, 'in o 'nnumnie -we 'nia bhloluda -ka, wa 'ka we 'yi. ¹¹ Wee welnya ni mi gbuzonu nya:

«-A -yo o 'so ka tli,

'yliyogagie -a -yo o 'so yia 'yia.

¹² -A 'ni siaste 'wluzolasali,
-a -yo o so yia nyuma 'wlulapua.

-A -ka o gbu kpeli,
'in o kpelia -amuaa gbu.

¹³ -Amuaa dli -ka o -gubhu,
onu dli mi -ain -gu,
-we ka gbu -wa,
o 'ni mneni o 'ka o 'de kpeli.»

-We nania -Lago dudu, mu ni

¹⁴ -In -sa wa dli glu gbu ni -gu, zu wa 'di nu, wa 'na kpeli weli 'ji -gu -ni. Wee kpeli kpeli mia, we mi bhe. Nu, -lu -bhlogbo we nua le, mu -wa nu, -wa pulva we yukwli, 'ma we bhlia la. ¹⁵ Nu, -we mia -na -nu nya, -in gu la, 'in nyime wa ylaa la, 'in wa yia o 'yi nyime tiklu nya -Lago 'yu, -in 'ka o -ze, mo -wa lubhononyo -o o lubho'o 'bhalia zu, 'in -o gbaa weli -zonu tiklu. ¹⁶ Nu, -zle -klo wa saa nee -Lago 'ni yaa lami, -in 'na pali we nwee -ni. -Wa palia we nwee, -Lago -yo wa mia 'bhoda. ¹⁷ Wa weli mia, 'gbia vou -wa, 'in we lia yice. Imenee -yo Fileti mi waa nyuma glaa. ¹⁸ Wa ka weli -zonuu 'yloogbu labhulu, wa nee: «-Lago ka -ain tilitnya glaa 'wusolu pepe.» 'in we yia nyuma talva -Lago dliguzove -nyumo. ¹⁹ -Mu bhla, *-Lagobuduu bhu 'tite o palia glu, we mi -bha gege, -mo wa celia: «-Lago -yi onu nyuma, 'in nyuma weee gbaa nu, wa -mi -Lago -nu nya, wa 'bhu gbonyuu 'bi.»

²⁰ Nu, 'nnumnyoo -budu zo mia, we 'ni -can kna -yo 'gwezi kna 'dekpa wa yli -mo. Nu, talva mi mame nya, 'in talva mia su nya. We tianu mia, 'feti 'kadu zli wa lilia we 'wu. 'in we 'zonu mia, 'yli weee nya wa lilia -mu 'wu. ²¹ We -ka 'sa -mi, nyime -o -ka gbonyii ni 'bibhu, -Lago yia o 'dee nu lubho wlaa kna -zonu 'bhisa. Nu, o -kanyo yia -bha o -saa -moo 'dee -nu nya, o gbu -su 'wu -moo kwee. O so mi lubho -zonu weee -yla. ²² Nyimesiaa dliwonyinili mia, -in -gwa we kwee. -We -yo -in 'kaa lanyni, mu -wa nu, -in nu gbu tiklu le, -in zu -Zezu dli -gu, -in -kali -na -limaa ze, -in -mi -dloo. -Wa kaa dli tiklu, 'in wa bhuhoea -Lago, -in -yo wa 'so nu gbu ni le. ²³ Wa -ka kpeli -mi, we -tukwlaa, -we wa gbaa, wa 'ni we -yi, -in 'na pali we nwee -ni. -In -yi we 'ji nu, wee kpeli mia de, -gol -gu we palia 'wlu la. ²⁴ We 'ni 'ylinani -Lago lubhononyo 'ka -gol gu, -we o 'kaa lenu, mu -wa nu, o -ka 'nani nyuma weee gbegein. O yibheli gbu -slolu sa, o 'na zulu gbu nukple la -ni. ²⁵ Nyuma -wa kpelia o, o pali wa -yla gbu la dli -dloo nya, -zugba o dli mi nu, -Lago yia we lenua, 'in wa 'ka wa dli 'bhiti. ²⁶ Sa 'bhisa, wa -ka 'wlu -gu -ka, 'in wa bhua '*Kuzuu lubhu nwee, mu kpa wa, wa 'ka we dumagbu lenu.

3

Dudu 'wobhlolu -bhla -gbunya

¹ -In yibheli we 'ji nu, dudu 'wobhlolu bhla, dudugu -gbu yia 'temania. ² Nu, nyuma yia wa 'de 'yibhaa, 'gwezii 'talea wa yia -zea, wa 'de wa yia -slolua, wa 'de wa yia 'ylimania, -Lago wa yia velia. Wa 'na 'ka wa dide -yo wa 'nyaa 'nuṅwe zu. Wa 'na 'ka 'nani yibheli, wa

'na 'ka -Lagoo -lu 'nuhwe zu. ³ Wa 'na 'ka wa nyuma 'yibha, wa 'na 'ka nyazidli -ka. Nyuma wa yia yo -yo zolva, -golva wa yia kwe -kaa, wa 'na 'ka wa 'de kpa sa -yi, wa 'na 'ka gbuzonu 'yibha. ⁴ Waa nyuma mia, wa -lima wa yia -dawli 'wunva, dli -slo wa yia -kaa, wa 'de wa yia 'ylimania bhabha. -We nania wa 'de dudv, mu wa yia 'yibhaa we 'ka -Lago -zi. ⁵ Ma yia 'wlv nne nyuma mi -Lagoo 'yloogblo, wa 'ka o 'titee 'zayli -bhalasali. Waa mia de, -in 'na nynini wa kwesi la -ni. ⁶ Tolva dilia -buduhwee la -dawli nya, 'in 'hwni -wa -yolva 'wu 'in wa kpaa -maa. Waa hwni mia, wa ka gbonyuu lenv duun, 'in gbu -kpva wa 'yibhaa, 'in wa mnia we 'bi. ⁷ -Lu -kpiakpie nani wa dudv, 'in wa 'ni mneni wa 'ka gbuzonu yibheli. ⁸ Zanesi -yo -Zablesi ka *Moizi -yowosolv, 'sa -bhlokpade waa nyuma ni -solva -Lagogbu -yowv. Wa 'wlukuvn ka -nyumv, 'in wa dluzove bhe. ⁹ Nu, wa 'na 'ka 'yugbein mni, wa -sabhe wa yia -yoyia, sa wa 'yia waa nyuma so nu -nv -yo.

'Dizuweli

¹⁰ Nu, -mi, sa in kpaa na 'de, -in ka we -yoyi, -we na slolua nyuma, -we in nva le, -we in gbaa in 'ka lenv na lubho 'wu, -in -yi we. Sa na zva na dli -Lago -gv, sa in kaa dltie, sa in -kalia na -limaa ze, sa na temania dli, -in -yi we. ¹¹ Sa wa palta 'mi 'klyie 'wu, sa wa sialia 'mi, -in -yi we. Sa wa sialia 'mi Antiosv, Ikoniumv we -yo Listligbe nukple, -in -yi we. Nu, Nyumaa -Kanyo yia 'mi we 'de weee 'wusaa. ¹² Gbuzonu -wa, nyuma weee -wa 'yibhaa wa 'ka -Lagoo 'yoo bhli, wa -yo -Zezu 'so, 'klyie 'wu wa yia wa 'palta. ¹³ Nu, -mumv -wa 'nyii -cian -yo -dawli -cian, gbonyuu lv -maa yia plaa. Nyuma wa yia -dawli 'wunva, 'in wa 'ka wamia -dawli 'wunv. ¹⁴ Nu, -mi, -we -in 'nva, -we -in hwnua -yo dli weee nya, -in 'temani dli we -gv. -Wa -slolua -mi we, -in -yi wa. ¹⁵ Nu, we 'ka -na 'yislo bhla 'bhv, -in -yi -Lagoweli. Wee weli mia, we mneni we 'ka -mi gbuyilo 'nye, 'in -in 'ka -Zezu dli -gv zu, -Lago 'ka -mi gbu 'wusa. ¹⁶ Weli weee -we mia celida *-Lagosebhe 'wu, -Lagoo 'wonyapelweli -wa. -We we nva le, mu ni: nyuma we slolua, nyume -ka gbonyuu lenv, 'in we slolua we o, nyume we mnazia, 'in we slolua -ain sa -a 'kaa tiklu -mi, ¹⁷ 'in we 'ka -Lagonyume la mnazi 'ce, o 'ka gbu -zonv weee lenv.

4

¹⁻² In nne -mi -yla: -in gba -Lagogbu. -Mi na zva 'di -Lago -yo -Zezu Klisi 'yu. -Zezu -o 'kaa tlitlunya -yo 'yliyoganyaa -yogbu 'wobhu, -o 'kaa lv yi, o 'ka nyuma 'wlulapili, o 'gbu na zva -mi 'di. -In gba wa -yla -Lagogbu, -in 'temani 'wu we -gv. Da -ka 'ylinanoo, da -ka 'ylinyunooo, -in gba we, -in lu wa. Nyuma -ka gbonyuu lenv, gba we wa -yla, 'in -wa -ka gbu -zonv lenv, 'pa wa 'kvayli. -In nv -we weee mia ni le, nu we le gbuslolue -yo dltie nya. ³ Nu, bhla mia yida, wa 'na 'ka gbuslolue tiklu yukwli pulv. -We nania wa 'de dudv, 'mu wa yia lenva. Gbu -slolunyaa -zlo wa yia 'wlu gogwlalia, 'in -we menia wa yukwlii 'yoo 'wu, 'in -maa 'ka we gba. ⁴ Gbuzonu -yla wa yia yukwli 'sumania, 'in wa 'ka we -kali ninenya -yla. ⁵ Nu, -mi, -in kpa -na 'de 'nanuv, -in di siaste 'wlu zola, -in gba -Lagogbu, gbal -na lubho -Lagoo 'yloogblo.

⁶ Nu, -ami mia, in ka na 'de wla 'slaka nya pepe, 'yli -we nya in 'kaa labhv, we ka cipa. ⁷ In ka -golv -zonv gv, in ka wee -gwagwie bhloluda nyini, in 'ni -Lagogbu 'yitide. ⁸ -Sleen, -o nynia -gwagwie nya tia, o -tnuv mia, -Lago ka we la mnazi 'mi -yla, mu -wa nu, mo bhua nyumaa -yogbu 'wu tiklu. We 'ni na 'de -bhlo -yla, nu, -wa weee mia o yiyie wuda zekaludli nya, ma yia wee -tnuv 'yia.

Polv 'wobhlolu -gbunya

⁹ -In 'yi 'kli -in 'ka na -gbe yi slvi. ¹⁰ Nu, Demasi 'yibha desleen -dudugv gbuv 'gbu, o ka 'mi 'bibhv, 'in o yia Tesaloniki mni. Klesansi ka -Galasii mni, 'in Titu yia Dalumasi mni. ¹¹ Luku 'debhlo -tva 'mi -yo. -In -ka yida -mi, -in 'bhu Maluki 'wu, -in -yo o 'so yi, nu, 'wu o saa 'mi bhabha na lubho 'wu. ¹² In ka Tisiki tie Efezi. ¹³ Nu, na -guslunaa in tia Tloasi -mo Kalipusu -buduhwee, -in -yo we yi, we -yo na gligli -sebh. Nu, -in 'na dlolv we numeku -nv 'wu -ni.

¹⁴ Alɛzandli, -ɔ mia bhlablanya nya, ɔ ka 'mi gbu -yɔkpali bhabha. -We ɔ nva ɛ, Nyumaa -Kanyɔ 'kaa we 'lɛɛji wla. ¹⁵ 'In -mi, -in zɔ -na 'dɛ 'yliyɔ ɔ gbɛgbɛin, nu, ɔ ka -amɪaa wɛli -yɔwɔsɔlu bhabha.

¹⁶ Da wa kwaa 'mi gbɔwɔbhunya 'yu tiada, nyimɛ yabhlogbɔɔ 'ni 'mi gwɛlu -mi. Wa 'dɛ weɛ ka 'mi 'bɪbhɪ. Nu, -Lagɔ 'na dili weɛ gbu wa 'wlu -ni. ¹⁷ Nu, -amɪaa -Kanyɔ mia, ɔ mi 'mi kwesi, 'in ɔ ka 'mi 'tɪtɛ 'nyɛ, 'in in yia ɔ wɛli gba we -gu yɛliɛ nya, 'in 'lakpanya weɛ -wa 'nia *Zuɪfɪ, wa yia we 'nu. 'In -Lagɔ yia 'mi -jla ŋwɛɛ -sa. ¹⁸ Nyumaa -Kanyɔ yia 'mi gbɔnyuu weɛ zɔ 'wɔbhua. Mɔ yia 'mi gbu 'wɔsaa, 'in da ɔ pɪlia nyima 'wlu la yali in 'ka -mɔ nyi. Wa -mnɪn ɔ 'ŋni 'yɪ weɛ nya. *-Amɛni!

Pɔlu 'paa wɛli

¹⁹ Nu, in -sa Plisɪli -yɔ Akilasɪ fɪ, we -yɔ Onɛzɪfɔlvɪ -budunwɛɛ -nyima. ²⁰ Ewlasɪti ka Kolɛntɪ -tv, 'in Tlofɪmɪ ka gu bhli, we 'gbu in yia ɔ Mileɛ tɪ. ²¹ Da ŋwɔtlɔyɪbhla 'nia -sɔ da nyi, -in 'yɪ 'kɪ -in 'ka na -gbɛ nyi. Ebulusɪ klaa, Pudɛn klaa, Linusɪ klaa, Klodia klaa, we -yɔ -amɪaa bhɛliɛ weɛ, wa nɛɛ wa -saa -mi fɪ.

²² -Amɪaa -Kanyɔ -yɔ -mi 'sɔ -tv. -Lagɔ ŋwna aɪn nyu la.

'Sɛbhɛ Pɔlv 'paa Titu yoo

Titu mia, *Pɔlv 'tale yabhlo -ɔ -saa ɔ 'wv ɔ -Lagɔlubho nuda, mɔ -wa. Nu, -Lagɔnyumaa 'yugalunyɔ yabhlo ɔ -mi bhaa Kletu. Sa nyumɛ 'kaa -Lagɔnyumaa 'yugalunyɔ -zɔnv -zɛ, 'mv Pɔlv cɛlia ɔ 'wv. 'Sɛbhɛ 'sɔ Pɔlv 'paa Timotee yoo, we nukpla gbu -yɔ -we ɔ 'paa Titu yoo 'wɔwlv.

Fɔsawɛli

¹ Nu, -ami *Pɔlv, -ɔ -wa -Lagɔv lubhonvnyɔ -yɔ -Zezu *Klisu *tietienyɔ, -ami cɛlia 'sɛbhɛ ni. Lubho -we -Lagɔ 'nyɛa 'mi, mv -wa nu, -wa ɔ -saa -bha, in kwa wa dlizvzvee 'yoo -gv, 'in in -slolu wa, wa 'ka gbuzɔnv yibheli, wa 'ka -Lagɔv sɔlv nɔda -tv. ² We -ka 'sa -mi ni, -maa mneni -maa 'ka we dli 'wvdi ni, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, -Lagɔ yia we -maa 'nyɛa. Nu, -Lagɔ, -ɔ'ɔ 'tubhva yɔ, ɔ ka ɔ wɛli wla wee 'yliyɔgagie -minu -maa 'nyenyiee daa, -zugba -lu yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ lamu. ³ Nu, bhla -we -Lagɔ 'paa ŋwɛɛ, we nynia, 'in ɔ yia ɔ wɛli zli 'klu wleli. Wee wɛli mia ni, mv -wa gbu -we ɔ tia 'mi -yɔ nu, in mni gbaa da weee, sa -amɛaa Gbuvvanyɔ -Lagɔ gbaa we -mi, we sɔlv.

⁴ Titu, na 'yuu 'zayli -amɛaa dlizvzve -bhlo Klisi 'wv, -mi na cɛlia da 'wv: Nu, Dide -Lagɔ -yɔ -amɛaa Gbuvvanyɔ -Zezu Klisi nu -mi 'nanu 'wv, 'in wa 'nyɛ -mi 'wɔtɔtɔv -dlɔɔ.

-Lagɔnyumaa 'yugalunyɔv lapalie

⁵ Nu, in -ka -mi Kletidvdu -gv ti ni, -in 'ka gbu -we -tva 'wv 'wlvbhaa gbu -wa. 'Gbeo 'gbe -we -ka -mi, we mi nu, -in pali -mɔ -Lagɔnyumaa kpasɛ la, sɔ -we in -slolu -mi lv: ⁶ -Lagɔnyumɛ kpasɛ mia, ɔ -mi 'cɛ, ɔ -mi 'ŋwɔv -bhloo 'lowli nya. ɔ 'yua -mi dlizvnyɛ nya,* 'in nyuma 'na -salɛ wa 'yliyɔtɛlv dɛ -yɔ wa gbuvv 'nvŋwɛ -sa dɛ -ni. ⁷ Nu, -Lagɔnyumaa 'yugalunyɔ mia, ɔ kwɛ nya -Lagɔlubho mia. We 'dɛɛ 'gbv, ɔ lɛnvgbv -mi 'cɛ: ɔ 'na -mi -ni 'dɛɛ 'ylimanunyɔ klaa, 'cɛkanyɔ klaa, nvbhanyɔ klaa, we -yɔ -gɔlvɔnyɔ nya -ni. ɔ 'na titali dli 'nyuu nya 'gwezi la -ni. ⁸ Nyuma -ka ɔ -gbe yi, ɔ yibheli wa kpa sa, 'in ɔ -kalɛ zvzɔnv lɛvɛɛ zɛ. ɔ yibheli ɔ 'dɛ, ɔ -mi nyumɛ tiklu nya, -mɔwlvda, 'bhie ɔ yibheli ɔ 'dɛ kpa sa. ⁹ Wɛli -we mia dlizvzv sa, 'in -we -yɔ -we wa -slolu ɔ 'sɔ mia -bhlo ni, ɔ -tv we -gv. We -ka 'sa -mi ni, 'in ɔ mnenia ɔ 'ka nyuma 'kvayli 'pa gbu tiklu sloluɛ nya. 'in ɔ slolu ɔ kpɛlvkɛlvnyɛ sa -maa mnɔa.

Yoyogbv sloluɛ labvbalnya

¹⁰ Nu, gbu -nyumanya -zu 'wv. Wa glaa, dumadu mi *Zuifu -wa -zɛa -Lagɔnyuma nya. Gbuvvagbv gbabiee lubho -yɔ -dawli wa kaa. ¹¹ We mi nu, -in 'munu wa ŋwɛ. -We ka gbu -wa, -gligbɔ -kpabhie wa mumnia la, -we wa 'na 'kaa -slolu, we sloluɛ nya wa 'ka 'gwezi 'yi zvbhalɛ sɔlv. ¹² Nu, wa 'dɛɛ bheli Kletu -nyumɛ yabhlo, -ɔ -wa gbuvv -falpanyɔ, ɔ nɛɛ: «Kletu -nyuma, yocɛaan klu, numa 'nyii, 'yalɔnya -wa ka -yɔkpagbv weee -wa lilie.» ¹³ 'in wee gbudayiwɛli ni mi gbuzɔnv nya. We 'dɛɛ 'gbv, -in gba wa -yla 'klu 'cɛɛ nya, 'in wa 'ka dli tiklu zv. ¹⁴ Wa 'na neni 'maslɛɛn Zuifv ninenya -yɔ nyuma -wa 'bhulva gbuzɔnv 'yoo -gvlaa 'wlvkvv -titenya -yɔla -ni. ¹⁵ Nu, -lu weee mi -mɔwlvda nyuma -wa ka dɛ mia -mɔwlvda -yla. -Wa kaa pvun, 'in wa'a zva dli ni, -lu yabhlogbɔɔ 'ni -mɔwlvda -mi wa -yla, -we ka gbu -wa, wa 'ylimnee -yɔ wa 'wlvkvv ka pvun. ¹⁶ Wa -ka ladɛ, wa nɛɛ nu, wa -yi -Lagɔ, 'in wa lɛnvgbv -nanv palia -Lagɔ -bligv. Zɛn wa kaa, yukwliyɔsulonya -yɔ -wa 'nia -lu -zɔnv yabhlogbɔɔv lɛvɛ mneni, 'ma wa -mia.

2

Gbvsloluɛ tiklu

¹ Nu, -mi, -we -yɔ -sloluɛ tiklu 'sɔ mia -bhlo, -in -slolu we. ² -In gba nyuma kpasɛ -yla nu, wa -mi 'cɛ. Wa -mi 'nvŋwɛzv sa, wa yibheli wa 'dɛ, 'in wa -mi gege wa dlizvzve klaa, zɛkale klaa, we -yɔ wa dlitɛ 'wv.

* ^{1:6} Tɔlv nɛɛ: ɔ 'yua -mi 'yua -zɔnv nya.

³ Sa -bhlokpade, gba 'hwnu kpasu -yla nu, wa tili wa 'de -Lago. Wa 'na -zeli nyumaa 'hnu -nyumanya -yo nuu gali -ni. Wa -mi 'hwnu 'dizunya -zonu nya. ⁴ We -ka 'sa -mi, 'in wa slolua 'hwnu -dɔgbu -maa 'lowlia -yo -maa 'yuaa zekalie. ⁵ 'In wa slolua -maa -maaa 'de yibhelie -yo -maaa 'lowlii 'debhlo -yla -mumie, we -yo -gligbɔkanhwnu -zonu -wa zva wa 'lowlia 'nuhwe. Nu, -muv yi 'wlv nu, nyume yabhlo gba gbu 'nyuu -Lagowelu daa.

⁶ Sa -bhlokpade, gba nyimesia -yla nu, wa yibheli wa 'de. ⁷ -Mi, -na 'de, -in -mi so weee lv ladidie -zonu 'ylislolunyo nya. -In -ka -sloluda -mi, -in nu we le sazonu sa, -in 'na kpukplali -ni. ⁸ Nu, -in gba weli tiklu -we zo wa 'na mnene wa 'ka 'hwnu. We -ka 'sa -mi ni, 'in -na kpelikpelunya zea zuu nima, gbu 'nyuu yabhlogbo -we wa 'kaa gba -amiaa daa, we 'ni -mu 'gbu.

⁹ We mi nu, gali pili wa -cian zola gbu weee 'wu, 'in wa -tu -maa dumagbu lenuda. Wa 'na kpeli -maa hwe -yo -ni, ¹⁰ 'in wa 'na ylili -maa -lu yabhlogbo -ni. Nu, -we wa 'kaa lenu, mu -wa nu, wa -slolu 'yli weee nya nu, wa mi gali -zonu nya wa -cian -yla. We -ka 'sa -mi ni, gbuslolue -we gbaa -amiaa Gbuwsanyo -Lago gbu, 'in wa nyea we 'hnu so weee lv.

¹¹ Nu, -Lago ka o 'nanidli zli 'klv wleli. Mu 'wu nyuma weee gbuwbhvbhue bhva. ¹² 'In nonobhu -we -yo -Lago 'so'ɔ gbaa -yo dudugu -nyumaa dluwonyili, sa -a 'kaa we 'bibu, mu slolua we -ain. 'In -amiaa nonobhu 'ka -mi 'ce dudu ni -gu, we 'ka -mi tiklu -Lago 'nuhwezv sa. ¹³ Nu, 'muna -yli -we -a dia dli 'wu, 'sa -a 'kaa we wu. -Zezu Klisi -o -wa -amiaa -Lago 'kadu, we -yo -amiaa Gbuwsanyo, we zli o 'hnumie 'kaa bhlewlv. ¹⁴ O -Zezu ka o 'de wla -amiaa 'gbu, o 'ka -ain 'wuziti gbunyu weee kwee, 'in o 'ka -ain -mowlvl -a 'ka nyuma -wa mia o 'debhlogbo -nu nya -ze, 'in -a 'ka -guladoluda -mi -lu -zonu lenuda.

¹⁵ Nu, -we -in 'kaa -slolu 'tite nya, -zugba -na pa -na yukwlipulunya 'kuayli, we -yo -na subha wa lenvgbu 'nyii wa 'klv, mu mia de. Nyume yabhlogbo 'na tili -mi 'yli la -ni.

3

-Lagonyumee nonobhu

¹ Nu, ligbe -Lagonyuma nu, wa pili nyumaa 'yugalinya -yo 'gbee -cian zola. Wa zu -maa 'nuhwe, 'in wa -mi -kli wa 'ka lubho -zonu weee nu. ² Wa 'na gbal weli 'nyuu nyume yabhlogbo daa -ni. Wa -mi -dlɔ, wa -ka dli -zonu, 'bhie wa -yo nyuma weee -mi nnada 'yli weee nya. ³ -We ka gbu -wa, bha, -amia mi 'ya 'sa titinanya -yo gbu 'nuhwesanya nya, -a ka mnɔ. Dluwonyili -yo dudunanalii 'yli -bhlo -bhloo gali -a -mia -benyi. Nukple 'ylinyuno -yo -luu 'tu 'wu -a mia -benyi, 'in -a mia bha 'wonye sa, 'in -a -yo -amiaa -lima nyunya 'wu. ⁴ Nu, da -amiaa Gbuwsanyo -Lago -slolua o 'nanidli -yo o nyumaa zekalidli nyuma 'klv, ⁵ o ka -ain gbu 'wusa. We 'ni nu, libho -zonu -a nuu gbu, nu, nyazi o 'yilia -ain gbu -wa. O ka -ain gbu 'wusa, 'in o yia Zuzu 'Pupaa 'tite nya -amiaa 'lulolu gwali -a 'ka 'yliyogagie lolu 'yi, -amiaa -yowolwe nya. ⁶ O Zuzu 'Pupa -Lago yia -ain -guslua sa duun, -amiaa Gbuwsanyo -Zezu Klisu gbegbein. ⁷ 'In, o 'nanidli nya -a 'ka nyuma tiklu nya -mi -Lago 'yu, 'in 'yliyogagie -we 'na bhloluda -ka, -we -a mia dli 'wodida, a 'ka we 'yi. ⁸ Nu, weli ni mi dliguzv sa. 'In 'yibha nu, -in gba wee gbunya mia da -zakpa duun, 'in -wa zva -Lago dli -gu, wa 'ka libho -zonu nunve 'yliyozv 'nanuv, 'in wa 'ka wa 'de we tili. -We nana 'yli, 'in -we kaa 'nuhwe nyumaa 'yilia 'wu, mu mia de.

⁹ Nu, gbukpvagbu -gu kpeli klaa, -we weee -wa dukpasu 'hnu 'sebhe klaa, we -yo -zle -yo *Moizu tite -gu kpeli, -in bhili we -yola. We bhebhe, 'in we 'ni 'ji -ka. ¹⁰ -O sisalta nyuma -yo, -in 'pali o zli -zakpa -bhlo, -zakpa 'so, 'bhie, -in 'ka o -na 'de -yɔjlali. ¹¹ We -ka 'sa -mi ni, -in -yi we 'ji nu, 'sasokpa -nyume ka 'yoo -zonu -gulabhulv, o gbunyii slolua nu, o mi 'yoo 'nyuu -gu.

'Wubhlolu -yibhali -gbunya

¹² Nu, Alitemasi -yo Tisiki 'so nyidi, nyoo in -ka -mi 'wotie, -in 'yi 'kli -in 'ka 'mi 'yia mni Nikopolisi, in ka dli -sa in 'ka -meme hwtloyibhla 'paa 'gbu. ¹³ 'In, titee yilonyo 'kadu Zenasi -yo Apolovs 'so -ka 'lakpa 'wu mnida -mi, -in 'yi 'kli -in 'ka wa -yobe. Sa -in

'kaa nu, 'in wa -yɔgbɔ weee 'ka gba, -in nu 'sa. ¹⁴ Cɔn, we mi nu, -amɪaa -Lagɔnyɪma 'kɔɪa libho -zɔnɔɔ nɔnɔve, wa tɪlɪ wa 'dɛ we, 'in wa 'ka nyɪmaa -yɔbɛbɛ kweyɔmnɛni. Nu, wa 'na -dɪlɪ la bhe -nɪ.

¹⁵ Nu, nyɪma weee -wa -yɔ 'mɪ 'sɔ mɪa -seli, wa nɛɛ wa -sa -mɪ fɔ. Nyɪma -wa -kalia -amɪaa zɛ dɪzɔzɔve 'wɔ, -in -sa wa fɔ -aɪn -yɪla.

-Lagɔ ɣwɪna a 'dɛ weee 'nyu la.

'Sēbhē Pōlv 'paa Filemō yoo

'Sēbhē *Pōlv 'paa ɔ 'tale Filemō yoo, mu -wa. Filemō ka gaylo yabhlo -ɔ wa laa Onezimv. Ɔɔ Onezimv ka -flii -bho ɔ -kanyɔ kwɛɛ. Ɔ -yɔ Pōlv gbelia 'wu -kaslv 'wu, 'in ɔ yia -Lagɔgbv -yɔɣwnu. 'Sēbhē ni 'wu, -we Pōlv yibhaha Filemō, mu -wa nu, ɔ ɣwnu ɔ gayloo 'wubhu gbv -yɔ, 'in ɔ kpa -mɔɔ -Lagɔbheli 'bhisa. Nu, ɔ 'na kpali ɔ gaylo -ɔ -bhoa ɔ kwɛɛ -flii 'bhisa -ni.

Fusaweli

¹ Filemō, -na fuv! -Ami *Pōlv, -ami mia -Zezu *Klisu 'gbv -kaslv 'wu ni, in -yɔ -amīaa bheli Timotee sɔ paa da -mi 'sēbhē yoo. ² -Mi, -amīaa jijli -tale Filemō, -mi -yɔ -aun 'sɔ nva -Lagɔlubho dabɔɔv ni, -in -yɔ -amīaa bhɔlv Afia klaa, -Lagɔɔ tɔgɔnyɔ Alisipv klaa, we -yɔ *leglizv -we gbelia 'wlv -na -buduɣwɛɛ, in -sa aun fv. ³ Nu, -amīaa Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu ɣwna aun 'nyu la, 'in wa 'nyɛ aun 'wutvɔvɛ -dlɔɔ.

Pōlv paa -Lagɔ fuo Filemō 'gbv

⁴ Filemō, na jijli -tale, 'kɔmvv in -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mi ni, 'in na paa -mi dlv -gv, -Lagɔ na paa fuo -na 'gbv. ⁵ Nu, sa -in zva dlv Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'wu ni, 'in -in -kalia -Lagɔnyuma weee zɛ, in ka we 'nv. ⁶ Nu, -Lagɔ na bhuhhoeda -na 'gbv, dlizvzve -bhlo -a kaa, we -slolu zɔzɔnv weee lenve tenyi tenyii -in 'ka Klisu lubho nv. ⁷ Na bheli -zɔnv, sa -in -kalia -Lagɔ -yɔ ɔ nyumaa zɛ, mv -laa 'mi 'mvna 'wu, 'in mv 'paa 'mi 'kvayli. -We ka gbv -wa, -in ka -Lagɔnyumaa dlv -belv -yɔpali.

Pōlv bhuhhoeda Filemō Onezimv 'gbv

⁸ Nu, -we -in 'kaa lenv, we se mi 'mi -yla, in 'ka -mi -yla we gba Klisu 'wu. ⁹ -Ami Pōlv, -ɔ -wa nyisɔa, 'bhie, -ɔ mia -kaslv 'wu -Zezu Klisu 'gbv, in nɛɛ -mi -ylɛ: -a kikalv zɛ, we 'gbv na bhuhhoeda -mi. ¹⁰ -In -talv, da in mia -seli -kaslv 'wu, Onezimv ka na 'yu -zɛ -Zezu Klisu 'wu, ɔ 'gbv na bhuhhoeda -mi. ¹¹ Cuv, -benyi, ɔ 'ni nyumɛ 'wu -ka -mi 'yliya 'wu, nu, -slɛɛn mia da, ɔ mi nyumɛ nya -a 'dɛ 'sɔɔ -nv nya.*

¹² -Ɔ na bhitiya da lv -na -gbɛ, na 'dɛɛ dibhe -wa. ¹³ Da in mia da -kaslv 'wu, -Lagɔgbv gbagbɛɛ 'gbv, in 'yibha yaa, in 'ka ɔ na 'dɛ kwesi tv, ɔ 'ka 'mi 'wusa -na 'bigv. ¹⁴ Nu, -we ka gbv -wa, in 'ni 'yibha, in 'ka -lu yabhlogbɔɔ lenv, -zugba in 'ni -na ɣwɛɛ wɛlv 'nv. In 'na 'ka gba nu, -in nv 'mi -yla zɔzɔnv lɛ -gla nya, nu, we -zɛ -na 'dɛɛ dlv da gbv.

¹⁵ Na dlv nɛɛ nu, -we ka 'gbv ɔ yia -mi -yɔ 'bhv bhla -sɛɛ nya ni, ɔ 'ka -mi kwesi -tv 'yvl weee nyaa gbv -wa. ¹⁶ Nu, ɔ 'ni 'maslɛɛn gaylo -kpva nya -mi, ɔ -zi -slɛɛn gaylo 'wu. Ɔ mi na yicɛ nya -Zezu 'wu, 'in ɔ mnɛni ɔ 'ka -na yicɛ nya -mi, we 'ka na -nv 'wuzi. Filemō, ɔ mi -na gaylo nya, 'in ɔ mi 'yaa -na -Lagɔbheli -zɔnv nya.

¹⁷ -In -ka 'mi 'wubhu -na nɔnɔnyɔ nya ni, in -ka yaa -na -gbɛ yi, sa -in 'kaa 'mi kpa, -in kpa 'sa ɔ. ¹⁸ -Ɔ -ka -mi -yla gbonyuu lenv, -na kpagbv -ka ɔ 'wlv -mi, nu, -in zv 'mi we 'wlv. ¹⁹ -Ami Pōlv, na 'dɛɛ sɔ nya na cɛlva da we: -ami yia wee kpagbv -saa. 'In in 'na 'ka -mi ligbe nu, na kpagbv mi -mi 'wlv. -Na 'yliyɔgagie -we mia -Lagɔ 'wu, mv -wa na kpagbv -mi 'wlv, we 'ni mvv? ²⁰ Cuv, na bheli, -we na gbaa -in nv lɛ ni, -in nv we lɛ -amīaa -Kanyɔɔ 'ɣni nya. -In 'pali na dlv belv -yɔ Klisu 'gbv.

²¹ In mia 'sēbhē ni cɛlva, -zugba na dlv 'tɛ -mi -gv 'wu. Nu, -we na yibhaha -mi, in -yi we 'ji, lɛ -na yia we nva, we 'ka -mvv 'wu -zi. ²² -Mvv 'bigv, -in mnazi -buduu 'yu yabhlo zɔ la 'mi -yla. -Lagɔ a mia bhuhhoeda na 'gbv, in dlv we dlv 'wu nu, -yɔ -Lagɔ yia we ɣwnua, 'in in 'ka aun 'yia mni.

'Wubhlolu -fusaweli

* 1:11 Onezimv ji -wa glekivɛlv 'wu: «ɔ mi nyumɛ nya!»

²³ Epaflasi, -o -yo 'mi mia -kaslu 'wo -Zezu Klisu 'gbu ni, o nɛɛ, o -sa -mi fu. ²⁴ -Wa na -yo wa nva -Lagoo lubho: Maliki klaa, Alistaki klaa, Demasi klaa, we -yo Luki 'so, wa nɛɛ, wa -sa -mi fu.

²⁵ Nu, Nyɔmaa -Kanyo -Zezu Klisi ɲwana aɲi 'nyu la.

'Sɛbhɛ wa 'paa Eblenya yoo

-Lagɔnyɪma wa mia 'kɪyɪɛ 'wɔpɔlɪda, wa 'ka wa 'kɔyɪli 'paa 'gbɔ wa yia 'sɛbhɛ nɪ cɛli. Wee 'sɛbhɛ slɔlua we -aɪn nɪ, *Klɪsɪ ka -aɪmɪaa 'gbɔ tɪ. We 'dɛɛ 'gbɔ, -a 'nɪ 'masɛɛn mneni -a 'ka 'slaka -putu -sa -Lagɔ -yɪla. Mv gba 'yaa -aɪn -yɪla *'wɔsuslɔlue svaa 'sɛbhɛɛ nɔkplɔ -nyɪma -wa zɔa -Lagɔ dɪlɪ -gɔ bhabhaa -gɔgbɔ.

-Zezuu gbɛgbɛɪn -Lagɔ gbalɪa -slɛɛn -aɪn -yɪla

¹ Bha mia, -aɪmɪaa dukpasɪ -yɪla -Lagɔ gbaa ɔ gbɔv -falɪpanyaa gbɛgbɛɪn. ɔ ka wa -yɪla gbɔ gba -zakpa duun, we -yɔ sɔɔ 'yɪli -bhlo -bhlo lɔ. ² -Slɛɛn, -lu weee bhɪa bhɪa, ɔ 'Yuu gbɛgbɛɪn ɔ gbalɪa aɪn -yɪla. ɔɔ 'Yu gbɛgbɛɪn ɔ -laa dɔdɔ la, 'ɪn ɔ nɛɛ nɪ, mɔ yia -lu weee 'yɪa. ³ Sa -Lagɔ mia, ɔ ka we -aɪn -slɔlu, 'ɪn ɔmɔ mɪ 'ya 'sa. ɔ wɛlu 'tɪtɛ nya ɔ kaa dɔdɔ. ɔ ka nyɪmaa gbɔnyuu -bhasa, 'ɪn ɔ -dɪa 'tɪtɛ -ka -Lagɔɔ lɪlɪsɔlɔ la.

-Lagɔɔ 'Yu 'yɪli ɔ -zi 'anzɪnya

⁴ Nɪ, ɔɔ Yu mia, 'kadɔ -we -Lagɔ -zɛɪa ɔ, sa we -zia 'anzɪnyaa -nɔ 'wɔ, 'sa -bhlokpade 'ɪnɪ -we ɔ 'yɪa ɔ kwɛɛ -mɔv -zia 'anzɪnyaa 'ɪnɪ 'wɔ.

⁵ 'Lee, -Lagɔ ka -slɔ 'anzɪ yabhlo -yɪla gbɛ:

«-ɪn mɪ na 'Yu nya, nɪ -zɛɛn,

ɪn ka -na Dide -zɛɛ?»

Yaayu:

«ɔ Dide na yia -zɛa, 'ɪn ɔmɔ 'ka na 'Yu -zɛɛ?»

⁶ Da -Lagɔ tiea ɔ 'Yu tɪanɔ dɔdɔ -gɔ, ɔ nɛɛ:

«-Lagɔɔ 'anzɪ weee -gbɪli 'wɪlu la ɔ 'yu.»

⁷ Nɪ, -we -Lagɔ gbaa 'anzɪnyaa da, mɔ nɪ:

«-Pɪpɛ 'bhɪsa 'anzɪnya yia na lubho nɔa,
-kosuu mɔ 'bhɪsa we yia we nɔa.»

⁸ 'ɪn -Lagɔ nɛɛ ɔ 'Yu -yɪla:

«-Mɪ -Lagɔ, -mɪ yia nyɪma 'wlulapɪɪa
'yɪli weee -nɔ nya.

Sa -na pɪɪa nyɪma 'wɪlu la we tɪkɪlu.

⁹ -We mia tɪkɪlu, 'mɔ -ɪn 'yɪbhaa.

Gbɔnyuu mia, 'wɔ -na nyɛa we,
we 'dɛɛ 'gbɔ, -Lagɔ, -na -Lagɔ,
ɔ yia -bha -mɪ -sa ɔ -nɔ nya.

'ɪn, ɔ yia -mɪ 'mɔna yɛli -na 'bɪ -zɔnɔv 'nyɛnyɛ nya,
we 'ka -na nɔnɔnyaa -nɔ 'wɔzi.»

¹⁰ -Lagɔ nɛɛ 'yɛɛ:

«Nyɪmaa -Kanyɔ, -lu weee gwɛdɪda,
-mɪ mia,
-mɪ -laa dɔdɔ la,
'ɪn -ɪn yia yalɪ lɛnɔ -na sɔ nya.

¹¹ We 'dɛ weee mia,
'pɪɪa we yia.

'ɪn, -mɪ mia,
-ɪn mɪ -bha 'yɪli weee nya.

-Bana 'bhɪsa we 'dɛ weee yia gɔa,

¹² 'naa 'bhɪsa -na yia we glɪa.

Gbɔzɔnɔ -wa,
'naa 'bhɪsa -na yia we 'bhɪtia.

'ɪn -mɪ, -ɪ'ɪn 'bhɪti,
-na 'yɪlɪyɔgagɪɛ 'nɪ bhɪlɔlɔda -ka.»

¹³ -Lagɔ 'nɪ -slɔ 'anzɪ yabhlo -yɪla gbɛ:

«Yi na lilisɔɔ ladula,
 'in in 'ka -na tɔnyima -na bhu zɔ lapali.»

¹⁴ 'Anzinya mia, zuzunya -we nua -Lagɔɔ lubho, 'mu we 'de weee -mia. We 'ni muv? Nu, 'mu -Lagɔ tiea nyima -wa ɔ 'kaa gbu 'wusa, we 'ka wa kwali.

2

Gbuwɔsastie 'kadu

¹ We 'dɛɛ 'gbu, wɛli -we -a 'nua, -a zu we 'yliyɔ 'nanuu, we 'ni -muv, 'in -a bhulva 'yoo -zɔnu -gula. ² Wɛli -we -Lagɔ zua 'anzinya ŋwɛɛ, nyima ka we 'jiyibheli nu, we mi gbuzɔnu nya. Tɔlva 'ni we -bha zu, tɔlva 'ni we 'nuŋwɛ zu, 'in -Lagɔ yia wa -kasɔ 'wɔpa wa lɛnɔgbuu 'gbu.

³ We -ka 'sa -mi, 'bhie, -amia -ka -Lagɔɔ 'sasukpa gbuwɔsastie 'kadu yɔɔɔkpali ni, 'lee, sa -a 'na 'ka -kasɔnyima nya -mia? Wee gbuwɔsastie mia, Nyumaa -Kanyɔ gbaa we gbu tia. -Muv 'bigu, -wa 'nua wee gbu wa yia we -gu nɔ, 'in wa yia -ain -slolu nu, we mi gbuzɔnu nya.

⁴ -Lagɔɔ 'de ka 'ya wee gbu gwelupa. Gbu 'kadu -yɔ gwɛdigbuu 'yli -bhlo -bhlo nya ɔ 'palia we gwelɔ, we -yɔ ɔ Zuzu 'Pɔpaa 'titɛɛ 'yli -bhlo -bhlo -we ɔ dlilia ɔ dumagbu nya, we nya.

⁵ Nu, dudu -we mia yida, we gbu -a gbaa. -Lagɔ 'ni 'anzinya 'titɛ 'nye we -gu. ⁶ -Lagɔwɛlu beta yabhlo nɛɛ:

«-Lagɔ, nyɔɔ nyumɛ -mi,
 'in -na pɔpali ɔ -gu dli laa?

'In nyɔɔ nyumɛɛ 'yu -mi,
 'in -na mnazi ɔ -yɔgbua?

⁷ -In ka ɔ 'anzinya zɔ -gali bhla -sɛɛɛ -nu nya.

-In ka ɔ 'ŋni -mnuni, -in ka -bha ɔ -zu,

⁸ 'in -in yia ɔ 'titɛ 'nye -lu weee -gu.»

-Lagɔ ka nyumɛ 'titɛ 'nye -lu weee -gu, -muv ji -wa nu, ɔ pɔli -lu weee 'wlu la, 'in -zɛɛn yli nya, -a yi we -yɔ nu, nyumɛ 'ni -slɔ 'titɛ -ka -lu weee -gu. ⁹ -We -a yia -yɔ muv ni: nu, -Zezu ka 'anzinya zɔ -gali bhla -sɛɛɛ -nu nya, 'in -Lagɔɔ 'nani nya ɔ 'ka tli nyima weee 'gbu. Nu, ɔ ka tɛtɛɛ stasie ŋwɛ 'yu 'gbu, -a yia -slɛɛn ɔ -yɔ, -zugba ɔ 'ŋni mni, 'in wa zu -bha ɔ.

¹⁰ -ɔ -laa dudu la, -Lagɔ -wa, 'in mɔ kaa we 'de weee la. We 'dɛɛ 'gbu, we menɔ nu, ɔ gbalɔ -Zezuu tɛklumumɛ -mɔɔ stasie 'wu, -mɔɔ 'ka 'yuaa -zlo ɔ 'ŋnumɛ 'wukwa. Nu, mɔ saa wa gbu 'wu.

¹¹ Nu, -Zezu -ɔ wɛlɔ -mɔ nyima -yɔ -wa ɔ wɛlɔ -mɔ, wa 'de weee ka Dide -bhlo. We 'dɛɛ 'gbu -Zezu -ka wa la bhelia ni, we'e 'bhalɔ ɔ zu. ¹² -Zezu nɛɛ -slɛɛn -Lagɔ -yla:

«-Na -gugbu na yia na bhelia -yla gbaa.

-Mɔ nyumaa -zlo nyidi,
 -na 'ŋni na yia bhla.»

¹³ ɔ nɛɛ 'yaɛ:

«-Ami mia, -Lagɔ -gu na yia na dli zua.»

We 'bigu:

«-Ami mi -bha, in -yɔ 'yua,
 -wa -Lagɔ 'nyɛa 'mi yoo.»

¹⁴ Waa yua mia, yɛɛ -yɔ 'pɔn wa gbɔɔɔ 'wu. We 'dɛɛ 'gbu -Zezuu 'dɛbhie -gbolu yia nyumɛ -zɛ wa 'bhisa, 'in ɔ yia tli ɔ 'ka *'Kuzu, -we kaa tɛtɛɛ 'titɛ kwɛɛ, lu. ¹⁵ Nu, nyima 'wlu gali, wa mi tɛtɛɛ sɔda dudu -guu 'gbu. -Zezuu tɛtɛɛ ka wa gaylo 'wusa. ¹⁶ We -slɛɛn 'vayɔ nu, we 'ni 'anzinya ɔ yi 'wusaa, nu, *'Ablaamu 'yua ɔ yia 'wusaa. ¹⁷ -We mia dɛɛ 'gbu, ɔ 'ka yaa ɔ bhelia nya 'wuwɔ sɔ weee lu, 'in *'Lagɔɔɔɔnyaa -kanyɔ 'kadu kaa nyazɔɔli, -ɔ nua -Lagɔɔɔɔɔ 'nanuu, ɔ 'ka we -zɛ wa -yla. 'Sa ɔ nua, 'in -Lagɔ tia nyumaa gbonyuu 'wu. ¹⁸ Nu, -Zezuu 'de ka sia bhabha, 'in 'Kuzu yia ɔ layla. We 'dɛɛ 'gbu, -wa 'Kuzu -ka laylaa yi, ɔ mneni ɔ 'ka wa 'wusa.

3

-Zezu 'yli ɔ -zi *Moizi

¹ Na -Lagobhelia, amia weee -wa -Lago laa, a yla ɔ -Zezu. 'Mɔ ɔ tiea, -amiaa dɩzɔgbu -we -a gbaa, -mɔ ɔ 'ka we -Lagobubɔnyaa -kanyɔ 'kadu -zɛ. ² Sa *Moizi nu bhaa -Lagɔ lubho 'nanu -mɔ -Lagɔ -budu zɔ, 'sa -Zezu nua ɔnu lubho -we -Lagɔ 'nyea ɔ. ³ Nu, -ɔ 'subhaa -budu, 'mɔ wa zua -bha we 'ka -buduu 'debie -zi. 'Sa -bhlokpade, -Zezu mi -bhazusa ɔ 'ka Moizi -zi. ⁴ -Buduu, -we -ka -mi, we ka wenu 'subhanyɔ. 'In -ɔ 'subhaa -lu weee, -Lagɔ -wa. ⁵ Bha mia, Moizi -wa lubhononyɔ -zɔnu -mɔ -Lagɔ -buduu -kpahie zɔ. -We -Lagɔ 'kaa gba, 'mu ɔ gbaa. ⁶ -Sɛɛn, Klisi -wa 'Yu -ɔ -wa wee -Lagɔ -buduu -kanyɔ. Wee -budu mia, -amia -wa, -zugba we -ka nu, -a 'te dli, 'in -we -a dia dli 'wu we'e 'bhali -ain zɔ.

-Lagonyumaa nyapelida

⁷ Nu, Zuzu 'Pupa nɛɛ:

«A -ka -zɛɛn -Lagɔ gbagbaweli 'nu,

⁸ a 'na 'temani amiaa dli la -ni,
nɛɛ da a -sɔva zɩmɛ -Lagɔ -yɔ 'wu da bebleɛ,
'in a yia ɔ layla, we 'bhisa -ni.

⁹ -Mɔ wee da bebleɛ,
-we in nua lɛ -zɔ glu 'sɔ zɔ,
amiaa dukpasɩ ka we -yɔyɩ.

We mi 'sa 'bhie, wa yia 'mi layla.

¹⁰ We 'dɛɛ 'gbu in yia wa -yɔ 'ɛɛpali.
'In in nɛɛ na 'dɛ -ylaɛ:

«Waa nyuma mia dɛ,
'kɔmu wa mɔɔa wa 'wlukuu lapupalte nya,
wa'a ŋwnu na gbagbaweli 'wu.»

¹¹ In 'paa 'ɛɛ, 'in in yia bi:

«In nɛɛ nu, nyapelida in mnazia la wa -yla,
wa 'na 'ka -bha pla.» »

¹² Bhelian, a nu 'nanu, -mu yi 'wlu nu, ain glaa nyume yabhlogbɔɔ ple 'nyuu -yɔ ɔ -Lagɔ dɩgusastee 'gbu ɔ 'bhu 'yliyɔga -Lagɔ 'bi. ¹³ A 'pupali 'kuayli 'yli weee nya, wee 'yɩnya -we *-Lagɔɛbhe laa «-zɛɛn», we nya, gbonyuu yi ain glaa nyume yabhlogbɔɔ -dawli 'wɔnu, 'in ɔ yi -Lagɔ -yla yukwli sumanu. ¹⁴ -A -ka Klisi dli -gu zuda -tu we 'ka we gwedida 'bhu we 'ka we bhloluda nyini, -zugba -a mi Klisi nɔnɔnya nya.

¹⁵ A ligbe nu, -Lagɔweli nɛɛ:

«A -ka -zɛɛn -Lagɔ gbagbaweli 'nu,
a 'na 'temani dli la -ni,
da a sɔva ɔ -yɔ 'wu, we 'bhisa -ni.»

¹⁶ 'Lee, nyɔɔ -nyuma 'nu -Lagɔ gbagbaweli, 'in wa yi ɔ -yɔwɔsɔva? -Wa weee Moizi -saa gayloflii Eziputu -dudu -gu, ma -wa. ¹⁷ 'Lee, nyɔɔ -yɔ -Lagɔ pali 'ɛɛ -zɔ glu 'sɔ zɔɔ? -Wa weee nua gbonyuu lɛ, 'in wa yia da bebleɛ tlɩ, ma -wa. ¹⁸ -Lagɔ bia, ɔ nɛɛ: «Nyapelida in mnazia la wa -yla, wa 'na 'ka -bha pla.» 'Lee, -mama ɔ sa 'ŋnia? -Wa 'nia ɔ 'nuŋwe zɔ, ma -wa. ¹⁹ -A ka we 'jiyibheli nu, wa 'ni -Lagɔ dli -gu zɔ, we 'gbu wa 'nia wee nyapelidaa plaplie mneni.

4

¹ -Lagɔ ka weli wla nu, nyapelida ɔ mnazia la, -mɔ -a yia plaa. Nu, a nu 'nanu -mu yi 'wlu nu, ain glaa nyume yabhlogbɔɔ bhli -bha -plaplie. ² Wa ka -ain -yla -Lagɔgbu gba, -amia dukpasɩ 'bhisa. Nu, wa 'nua we, we bhe wa -gbɛ, -we ka gbu -wa, wa 'ni wee weli 'wɔŋwnu dɩzɔzve nya. ³ -Mumu -ka -amia, -amia -wa zua -Lagɔ dli -gu ni, nyapelida -we ɔ mnazia la, -mɔ -a plaa. -Lagɔ nɛɛ we daɛ:

«Da in mia 'ɛɛ 'pada,

-bha in bia nu,
nyapelida in mnazia la wa -yla,
wa 'na 'ka -mō pla.»

'Sa ɔ gbaa, 'in -zugba ɔnɔv lubho ka -nanv dɔdɔv lalalie -gv 'wlubhali. ⁴Nu, -mō -Lagɔweli 'wu, 'yli gbesɔnɔv -gugbu we gbaa: «-Lagɔ nva lubho weee, wee 'yli gbesɔɔ zli ɔ nyapea.»

⁵Wee gbu -bhlokpade -Lagɔ gbaa:

«Nu, nyapelida in mnazia la wa -yla,
wa 'na 'ka -mō pla.»

⁶-Wa 'nva tiada -Lagɔgbu, wa 'nɪ we -yɔŋwɪnu, we 'dɛɛ 'gbu, nyapelida -Lagɔ mnazia la, wa 'nɪ -mō pla. Nu, tɔlvɔ mneni wa 'ka -mō pla. ⁷We 'dɛɛ 'gbu -Lagɔ yia 'yli yabhlo -bhasa. Wee 'yli ɔ laa «-zɛɛn.» Wee 'yli mia, ɔ ka bha -mō 'yugbein *Izlaelinyumaa 'wluapulinyɔ *-Davidi 'wɔplɪli, 'in ɔ yia we -gugbu gba. -A ka bha we -yɔyɪ, ɔ nɛɛ ɔ weli 'wu nu:

«A -ka -zɛɛn -Lagɔɔ gbagbaweli 'nɪ,
a 'na 'tɛmanɪ amiaa dli la -nɪ.»

⁸Nyapelida, -we ka -gugbu -Lagɔ gbaa, we -ka yaa nu, *-Zozue ka nyuma we 'wɔkwa, -Lagɔ 'na 'ka yaa -mō 'yugbein 'yli -putuu -gugbu gba. ⁹-Mɔv ji -wa nu, -Lagɔnyumaa nyapelida mɪ -bha, 'yli gbesɔnɔv -we nya -Lagɔ nyapea, we -yɔ we 'wɔwlv. ¹⁰-Lagɔ nva lubho, 'in ɔ yia nyape. 'Sa -bhlokpade, nyapelida -we -Lagɔ mnazia la, -ɔ -ka -bha pla, nyapea -mōɔ yi 'yaa. ¹¹We 'dɛɛ 'gbu, -a fa -mō 'kva la, 'in -a 'ka wee nyapelida pla. -A 'yɪ 'kli, -mɔv yi 'wlv nu, -aɪn glaa nyumɛ yabhlogbɔɔ bhli ɔ 'nɪ -Lagɔ 'nɔŋwɛ zɔv 'gbu, Izlaelinyuma 'bhisa.

¹²-Lagɔweli -ga 'yliyɔ, 'in we kaa 'tɪtɛ 'wv. We 'nɛ we -zi 'yilisɔ -tɔgugble. Nyumɛɛ ku zɔ we plaa, 'in da ɔ zuzu -yɔ ɔ nyapeli suslolua 'wv, 'in we sisalia -bha 'yli, 'in we sisali 'yaa 'lali 'ylijjɪlɪda -yɔ we bɪv 'yli. Nyumɛɛ 'wlukɔvɪn lapɔpaliɔgbu -yɔ ɔ dliwɔnɪnɪluu gbu we bhua 'wv. ¹³-Lu weee -we ɔ -laa la -we 'kaa zizeda -mɪ ɔ 'yu, we 'nɪ -mɪ. We 'dɛ weee mɪ ɔ 'yu, ɔ 'yli yɪ we -yɔ. ɔ -yla -a yia -amiaa lɛnɔgbu weee gbaa.

-Zezu -wa -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu

¹⁴-A ka *-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu, ɔ 'tɛ la. Mɔ mɪa -Lagɔɔ -gbɛ. Mɔ -wa -Lagɔɔ 'Yu -Zezu. We 'dɛɛ 'gbu, -we -a zɔv dli -gv, -a kpa we la. ¹⁵-Amiaa -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu mia, -a -ka siada -mɪ, ɔ mneni ɔ -yɔ -a ka sia dabɔdɔ, 'in ɔ 'ka -amiaa 'wuyɔlvɛ 'wɔlanɔ. Nu, 'Kuzu ka ɔ layla sɔ weee lv -aɪn 'bhisa, 'in ɔmɔ 'nɪ gbɔnyuu lɛnɔ. ¹⁶We 'dɛɛ 'gbu, -a -yɔ dli 'wɔtɛlo nyɪnɪ -Lagɔɔ 'ŋɪnumɪkpe -yɔla. -Bhɛdɛ mia, ɔ 'nanɪdli mɪ -bha. -A -ka -bha nyɪnɪ, 'in -Lagɔ yɪla -aɪn nyazi, 'in ɔ saa -aɪn 'wv -amiaa sɪasia bhla 'nanɪdli nya.

5

¹-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu -mɔmɔ -ka -mɪ, nyuma glaa wa -saa ɔ, 'in ɔ nva -Lagɔlubho nyuma -yla. Mɔ wlaa -li -yɔ 'slaka nyumaa gbɔnyuu 'gbu. ²ɔ -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔɔ dɛ mia, ɔ 'nɪ 'wɔtɛ. We 'dɛɛ 'gbu -wa 'nɪa gbu -yɪ, -wa mɔɔ, ɔ mneni ɔ 'ka wa gbɛgbɛin gbu kpa sayibheli. ³ɔ 'dɛ 'nɪ 'wɔtɛɛ 'gbu, we 'nɪ nu, nyumaa gbɔnyuu -yɔ -slaka -bhlogbɔɔ ɔ 'ka -sa, nu, ɔ 'dɛɛ -yɔ -nɔv klaa 'ya. ⁴ɔ 'kaa ɔ 'dɛɛ 'ylimanɛ nya ɔ 'dɛ -sa -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ nya, ɔ 'nɪ -mɪ. -Lagɔ -bhlogbɔɔ mnenia ɔ 'ka nyumɛ *-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ -zɛli *-Awlɔɔn 'bhisa.

⁵'Sa -bhlokpade, Klɪsɪ 'nɪ ɔ 'dɛ 'ylimanɪ, ɔ 'nɪ ɔ 'dɛ la -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu. -Lagɔ gbaa ɔ -ylaɛ:

«Na 'Yu -in -mia, nu,
-zɛɛn in ka -na Dide -zɛ.»

⁶-Lagɔ nɛɛ 'ya -Lagɔsbhɛɛ beta -putu 'wɔɛ:

«Mɛlikisɛdɛku -bho *-Lagɔbubɔnyɔ -in -mia,
'yli weee -nɔv nya.»

⁷Da Klɪsɪ mia dɔdɔ -gv nɪ, 'in ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe. -Mɔ ɔ bhuhhoe weli 'wv, -Lagɔ ɔ -zɪlɪa -li, 'wɔkpɪkɪɛ -yɔ wie nya. -Lagɔ -ɔ mnenia ɔ 'ka ɔ tɪtɪɛ gwɛvlɪli, 'mɔ ɔ bhuhhoea. 'in ɔ pɪli -Lagɔ zɔlaa 'gbu, -mɔɔ yia ɔ yukwli pɪlv. ⁸Klɪsɪ mia dɛ nɪ, -Lagɔɔ Yu -wa. We mɪ

'sa 'bhie, 'in ɔ yia ɔ stasie 'wɔ -Lagɔɔ 'nuɲwɛzɔvɛ 'kɔɔ. ⁹ ɔ tiklumumie gbaa, nyuma weee -wa zua ɔ 'nuɲwɛ, 'in ɔ yia wa Gbuwɔsanyɔ -zɛ, 'yɪ weee -nu nya. ¹⁰ 'In -Lagɔ yia ɔ -bhasa ɔ bubɔnyaa -kanyɔ 'kadu nya, Melikisedeku lenugbuɔ sɔɔ.

A li lililu 'tɪtɛ

¹¹ Wee gbu ni -gɔ, gbu -duun -a yia gbaa. Nu, a'a 'nu gbu 'wɔɔ slɔɔ, we 'gbu amiaa gbuɔ 'ji -yla gbagbie -kali -yɔ. ¹² Amiaa 'bi ka -Lagɔgbu -yɔwɔgwɛ. A mneni a 'ka yaa -slɛɛn gbuɔslolunya -zɛ 'bhie, amia 'ka yaa -mɔɔ lɛnu, we mi tɛn nu, wa -slolu aɔn -Lagɔwɛlu tɪnɔ. Amia 'kaa lililu 'tɪtɛ li, amia mia nyitinyu 'nyɛda. ¹³ ɔ tɔɔ nyitinyu 'nyɛda, 'yuyolu -wa. ɔ 'ni gbuɔzɔnɔ -yɔ gbuɔnyuu -yɔsɔsɔɔ sa -yi. ¹⁴ 'In lililu 'tɪtɛ mia, nyuma kpasu -nu -wa. Gbu weee -we 'wɔ wa 'plɪɪa, we ka wa 'wlukɔɔn latɛmanɪ, 'in wa yia gbuɔnyuu -yɔ gbuɔzɔnɔ -yɔsɔsɔɔ 'kɔɔ.

6

¹ We 'dɛɛ 'gbu, Klisu -gugbuɔ sloluee gwɛdɪɪda mia, -a 'na -tɔɔ -mɔɔ -bhlogbɔɔ -gɔ -ni, nu, -a nɔ -slɛɛn nyuma kpasu -sloluwɛɪ -zɔnɔ -gɔ. Wee sloluee gwɛdɪɪda, mɔ -wa nu, -a 'bhu gbu -kpɔɔ 'bi, -a zɔ -Lagɔ dɪ -gɔ. ² Nu, batizee batizee* gbu klaa, nyumaa sɔ 'wlu lapalɛ klaa, tɪtɪnya glaa 'wɔsɔsɔɔ klaa, we -yɔ -Lagɔɔ nyumaa -yɔgbu 'wɔbhuzɪ, -a 'na -tɔɔ we -gɔ ni. ³ -A bɛ 'yu, nu, -Lagɔ -ka ɲwɔnɔ, 'mɔ -a yia lɛnu.

⁴ Lee, nyuma -wa bhɪɪa, wa mneni wa 'ka luyii? Nu, wa ka -Lagɔɔ san 'yɪ, wa yia -Lagɔɔ wɪɪwɪɪ -we bhɪɪa yɪ ɲwɛyɪ, 'in wa yia Zuzu 'Pɔpa yibheli. ⁵ Wa ka -Lagɔwɛɪ ɲwɛyɪ, 'in wa yia we 'jiyibheli ni, we nanɪ 'yɪ. 'In da -Lagɔ -ka nyuma 'wlulapɪɪda -mɪ, 'tɪtɛ -we 'kaa yɪ, wa ka we yibheli. ⁶ -Mɔɔ 'bɪgɔ, wa -ka bhɪɪ ni, waa nyuma mia, wa 'ni wa dɪ bhɪɪɛ 'sɔnɔ mneni, -we ka gbu -wa, -zakpa 'sɔnɔ wamɪ kulɔɔ -Lagɔɔ 'Yu *su -gɔ la, 'in wa yia nyuma 'yoo 'nyɛ wa 'ka ɔ wɛɪ.

⁷ Kpaa dɔdɔ mia ni, 'nyu -ka lɔɔ -zakpa duun, 'in we maa we, 'in -wa nɔɔ -bha lubho, 'in we wɪɪa wa -yla kpaa -lu -zɔnɔ. We -ka 'sa -mɪ ni, -Lagɔ ɲwɔnɔ we 'nyu la. ⁸ 'In wee dɔdɔ -ka 'wɪɪa -sunya -yɔ -petu 'nyuu wɪɪa ni, -zugba wee dɔdɔ 'ni -lu 'wɔkɔ, -Lagɔ yia we mɛ -yɔlatɪa slɔɔ, 'in siea we yia.

⁹ Na bhɪɪa -zɔnɔ, -a -ka 'sa gba, -a mi we -gɔ ni, 'yoo -zɔnɔ a bhɪɪa. Wee 'yoo mia, gbuwɔsa -yoo -wa. ¹⁰ -We 'nia tiklu -mɪ, -Lagɔ'ɔ nu we lɛ: -we a nɔɔ lɛ, we -yɔ sa a -slolua nu, a -kali ɔ zɛ -Lagɔnyumaa 'wɔsasɛ nya, 'in a mia we lɛnuɔda, ɔ 'na 'ka we 'wɔdɔ. ¹¹ -We -a yɪbhɪɪa aɔn, mɔ -wa nu, a 'dɛ weee -gɔ -tɔɔ ladoluda, 'in a 'ka we 'wlulapalɪɪda nyɪni, 'in -we weee a dia dɪ 'wɔ, we 'ka lɛnu. ¹² We 'dɛɛ 'gbu a 'na 'yamɔnɪ -ni, nu, a 'tideli nyuma -wa zua -Lagɔ dɪ -gɔ, 'in -wa kaa dɪtɪɛ ɔ gbu 'wɔ. Waa 'sasukpa -nyuma mia, ma yia -Lagɔɔ kwɛlu -we ka wɛɪ ɔ wɪɪa.

-Lagɔ wɪɪa Abɪɪamɔ -yla ɔ wɛɪ

¹³ Da -Lagɔ wɪɪa Abɪɪamɔ -yla ɔ wɛɪ, ɔ ka ɔ 'dɛɛ 'ɲni nya bi. Nu, -ɔ 'yɪɪa ɔ -zia -Lagɔ, ɔ -kanyɔ 'ni -mɪ, we 'gbu, ɔ 'dɛɛ 'ɲni nya ɔ bia. ¹⁴ ɔ nɛɛ: «Cun, 'nyu na yia -mɪ laɲwɔnɔ, 'in in 'ka -mɪ 'yuoyuaa -zɔɔ 'nyɛ.» ¹⁵ Abɪɪamɔ nɔɔ dɪ tiee, 'in -we ka wɛɪ -Lagɔ wɪɪa, 'in ɔ yia we 'yɪ.

¹⁶ Nyuma -ka bia yɪ ni, nyumɛ -ɔ 'yɪɪa -ɔ -zia wa 'wɔ, -mɔɔ 'ɲni nya wa bia. Wa -ka 'sa nu, -bha wa yia we gbuɔzɔnɔ nya. Nu, mɔ saa -zɪɛ la.

¹⁷ 'Sa we mia Abɪɪamɔ zɔyɪɪ -nyumaa -nu nya. Nu, -lu -zɔnɔ -we ka wɛɪ -Lagɔ wɪɪa ma 'kaa we 'yɪ. -Lagɔ 'yɪbha ɔ 'ka -slolu ni, ɔ'ɔ 'bhɪɪɔ ɔ wɛɪ -gɔ la, we 'dɛɛ 'gbu, ɔ wɪɪa ɔ wɛɪ, 'in ɔ yia bi.

¹⁸ Nu, gbu 'sɔ -we'e 'bhɪɪa, mɔ -wa ɔ wɛɪ -wɪɪwɪɪɛ -yɔ bibie. -We mia dɛ -gɔ, -Lagɔ 'ni mneni ɔ 'ka yo 'tɔbhɔ. We 'dɛɛ 'gbu, -amia -wa 'yɪɪa zizɛda -Lagɔ zɔ dɪɪwɔdɪɪɛ -we ɔ dia -aɔn 'yɪ la we 'knɪɪɛ nya, we ka -aɔn 'kɔyɪɪ 'pa bhɪɪa.

¹⁹ -We -a dia dɪ 'wɔ, mɔ zua -aɔn 'yɪɪyɔ. -A mi we -gɔ -kli, we 'tɛ la, 'in we plaa -Lagɔɔ -mɔwɪɪda 'tata, -we ka gbu -wa, we gege -buduu gwe 'bhɪɪa.

* 6:2 nu, Zuifɔɔ budobudoe -yɔ batizee batizee -gugbu we gba 'yaa.

²⁰ Nu, we 'wu -Zezu plaa tia -ain 'yu o 'ka -ain 'wusa. O ka Melikisedeku -bho *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -ze, 'yli weee -nu nya.

7

-Lagobubonyo Melikisedeki

¹ Nu, o Melikisedeki mia, mo -wa zlume Salemugbee 'wlulapilinyo, 'in -Lago o mia -mo yali 'pipi, -moo bubonyo o -mia. Da Ablaamu mia tu -yo 'bhuda, -zugba o ka nyumaa 'wlulapilunya lu ni, 'in o Melikisedeki yia o yoo mni. Wa gbelia 'wu, 'in o yia Ablaamu 'nyulajwna. ² 'In -moo yia -we weee -moo 'yia waa nyumaa 'wlulapilunya kwεε, we kugbuaa -gu -bhlonu o 'nye. O Melikisedeku 'hnu ji -wa nyumaa 'wlulapilinyo tiklu. 'In, o mi 'yaa Salemugbee 'wlulapilinyo nya, muv ji -wa, -o pili nyuma 'wlu la 'wototue -dloo nya. ³ O Melikisedeki mia, o dide klaa, o 'nyaa klaa, we -yo o dukpasi, -a 'ni wa -yi. O gwaligbu -yo o tlitligbu 'so, wa'a gba -muv -gugbu. O 'wlu -Lago 'Yu, o mi -Lagobubonyo nya 'yli weee -nu nya.

⁴ Amiaa 'de yla sa o 'yilia, 'in -amiaa dukpasa Ablaamu yia -lu o 'yia tu -guda, we kugbuaa -gu -bhlonu o 'nye. ⁵ Nu, -Lago tite neε nu, *Leviii 'yuoyua -wa mia -Lagobubonyo nya, wa 'yibhali -lu weee kugbuaa -gu -bhlonu Izlaelunyuma. Wa 'yibhali we wa, -maa 'de yi, Ablaamu 'yuoyua nya -mi wamia 'bhisa. ⁶ Melikisedeki 'ni Leviii zwayli -nyume, 'in Ablaamu yia o -luu kugbuaa -gu -bhlonu 'nye, 'in Ablaamu -o -yla -Lago wlaa weli, omo yia -moo 'nyulajwna. ⁷ -A -yi we 'ji nu, kpasa njwna 'bisuayu 'nyu la. -Muv 'ni kpelie -gula -ka. ⁸ -Lagobubonyo mia, ma yia nyuma kwεε -luu kugbuaa -gu -bhlonu. Nu, nyuma -maa -mia, 'in 'yli yabhlo nya, tlia -maa yia. 'In Melikisedeki mia, omo ka 'ya wee -luu kugbuaa -gu -bhlonu 'yi, 'in o mi 'yliyogada 'yli weee -nu nya, 'sa -Lagoweli gbaa. ⁹ Leviii zwayli -nyuma yia nyuma kwεε -lu kugbuaa -gu -bhlonu. 'In wa mneni wa 'ka gba ni, Ablaamu gbegbein Leviii 'debbie ka wee -lu kugbuaa -gu -bhlonu 'peni. ¹⁰ Nu, Ablaamu mi *Leviii dukpasa nya. 'In da o -yo Melikisedeki 'kaa 'wugbeli ni, -zugba Levii mi o 'pion 'wu, wa 'ni -slo o gwali.

-Zezu -yo Melikisedeki

¹¹ Leviii solu -Lagobubue -wa Moizu titee gwe. Nu, Leviii solu -Lagobubue -ka yaa gba ni, wa 'na 'ka yaa -Lagobubo so -putu ligbe: -we mia Melikisedeku -bho -nu nya, 'in -we 'nia -Awlon -bho -nu. We 'ni muv? ¹² 'In wa -ka -Lagobubo so 'bhiti ni, we mi nu, wa 'bhiti tite. ¹³⁻¹⁴ Nyumaa -Kanyo -o ka -gugbu -Lagoweli gbaa, zva -putu 'yli -nyume o -mia. Nyuma weee -yi we 'ji nu, Zudaa zwayli -nyume -wa. Nu, -Lagobubonyo yabhlogbo 'ni wee zva ni 'yli 'bhulu. 'In Moizu mia -Lagobubonyaa -gugbu gbada, o 'ni wee zva ni 'yli -nyumaa -gugbu gba.

¹⁵ -A yi -sleen we -yo 'nanuu nu, -Lagobubonyo -putu -ka yi ni, -moo 'wlu Melikisedeki. ¹⁶ We 'ni zwayli -tite -gu o -zeli -Lagobubonyo. 'Yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, we 'tite -gu o -zelta we. ¹⁷ Gbuzonu -wa, -Lagoweli neε:

«-Mi -wa Melikisedeku -bho -Lagobubonyo

'yli weee -nu nya.»

¹⁸ -Sleen mia, tite sva ka 'pli, -we ka gbu -wa, we 'ni 'tite -ka, 'in we bhe. ¹⁹ Nu, Moizu tite 'ni mneni we 'ka -lu yabhlogbo -mowlulu, 'in -muv 'ka gba. Nu, dluwodidie -we -zia tianu 'wu, -Lago ka we -ain -slolu. We gbegbein -a nynia o -yola.

²⁰ We bhli -muv -gu, -Lago yia bi. Nu, -wa -zea o bubunya tiada, o 'ni -maa 'gbu bi. ²¹ Nu, -Zezu o -zelta -Lagobubonyo bibie nya, o neε o -yla:

«Jeitape ka bi,

'in o 'na 'ka o weli -gu luyi:

«-Mi -wa na bubonyo

'yli weee -nu nya.» »

²² We 'dεε 'gbu, -sleen, *'wususlolue -we -Lago -yo -ain nua le -Zezuu gbegbein, we 'yli we -zi 'wususlolue -we o -yo nyuma nua le Moizu gbegbein.

²³ -Muu 'bɪgʊ, gbu -putu mɪ -bha. Nu, -Lagɔbubɔnya duun ka 'plɪ, -we ka gbu -wa, -bhlo ka tli, 'in wa palia -bhlo ɔ 'bɪgʊ. Wa 'yabhlogbɔɔ 'nɪ -Lagɔ bubɔda -tu 'yɪ weee -nu nya.

²⁴ Nu, -Zezu mia, -mɔɔ mɪ -bha 'yɪ weee -nu nya, 'in -ɔ 'kaa ɔ 'bɪgʊ 'plɪ -Lagɔbubɔnya nya, -mɔɔ -kanyɔ 'nɪ -mɪ. ²⁵ We 'dɛɛ 'gbu -wa nynia -Lagɔ -yɔla ɔ gbɛgbɛn, ɔ mneni ɔ 'ka wa gbu 'wusa, 'yɪ weee -nu nya. -We ka gbu -wa, -Zezu -ga 'yɪyɔ 'yɪ weee nya, 'in ɔ mɪ -Lagɔ bhuhhoeda -maa 'gbu.

²⁶ We mɪ tiklu nu, -Zezu -mɪ -amaa *-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu nya, -we ka gbu -wa, ɔ mɪ -mɔwɔlɔda, 'sla -yɔ gbɔnyuu yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ 'wɔ -mɪ. ɔ -yɔ gbɔnyuu -lɛnɔnya mɪ -yɔbhɔbhɔlɔda, 'in -Lagɔ yia ɔ 'wɔbhu yalɪ, ɔ pɪlɪ -lu weee 'wlu la. ²⁷ ɔ 'nɪ -Lagɔbubɔnyaa -cian 'kadɪ tɔlva 'bhisa -mɪ. We 'nɪ nu, sa zɪ zɪa -bhlo, 'sa ɔ 'ka 'slaka -sa -Lagɔ -yla ɔ 'dɛɛ gbɔnyuu -yɔ nyɪmaa gbɔnyuuu 'gbu, -maa 'bhisa. We 'nɪ -mɔɔ. Nu, -zakpa -bhlogbɔɔ ɔ -saa 'slaka ɔ 'dɛɛ wlawɪɛ 'slaka nya. ²⁸ Nyɪma 'nɪ 'wɔtɛ, 'in 'ma Moizu tite saa -Lagɔbubɔnyaa -cian 'kadɪ nya. 'In titee 'bɪgʊ -Lagɔ bia. Wee bibie mia, mɔ -zɛɪa -Lagɔɔ 'Yu -ɔ mia tiklu we 'ka gba 'yɪ weee -nu nya, ɔ bubɔnyaa -kanyɔ.

8

-Zezu -wa 'wɔsuslɔlue loluu 'kɔlɔ

¹ -We -a mia gbada, we ji nu: -a ka 'sasɔkpa -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu -ɔ -ɔɪa 'tɪtɛ -ka -Lagɔɔ 'ɲnumɪkpee lilisɔlɔ la -mɔ yalɪ. ² -Lagɔɔ -mɔwɔlɔda ɔ nva lubho. -Mɔ -wa numɛkupalɔv dɛbhie. 'Mu Jejitape 'subhaa, we 'nɪ nyɪmɛ 'subha we.

³ -Lagɔbubɔnyaa -cian 'kadɪ weee wa -saa -bha wa 'ka -lu wla, 'in wa 'ka 'slaka -sa -Lagɔ -yla. We -ka 'sa -mɪ nu, da -Zezu yia, -lu -we ɔ 'kaa wla, we mɪ ɔ kwɛɛ. ⁴ Klisɪ -ka yaa dɔdɔ -gɔ -mɪ, ɔ 'nɪa -Lagɔbubɔnyɔ -zɛa yi, -we ka gbu -wa, Moizu titee sɔlɔ, -Lagɔbubɔnya -wa wlaa -li -Lagɔ -yla wa mɪ dɔdɔ -gɔ. ⁵ Waa -Lagɔbubɔnya mia, *-Lagɔbudu zɔ wa nva lubho. Wee -Lagɔbudu -yɔ yalɪ -nu 'wɔwɔlɔ, 'in yalɪlɪ -zɔnɔv zuzu -wa. Da Moizu 'kaa 'wɔsuslɔluee numɛkupalɔv 'subha nɪ, -Lagɔ nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-In -mna 'wɔ, -in 'subha we, we 'wɔwɔlɔ -nu -we in -slɔlua -mɪ 'klɔ -gɔgɔ 'kadu 'wlu 'bhisa.» ⁶ Sa lubho -we -Lagɔ 'nyɛa -Zezu 'yɪa we -zia waa -Lagɔbubɔnyaa -nu, 'sa -bhlokpade wee 'wɔsuslɔlue -we ka 'kɔlɔ -Zezu -miaa 'ylilo -zia 'wɔsuslɔluee tɪanɔ. -We ka gbu -wa, wee 'wɔsuslɔluee mia, -Lagɔɔ wlawlawɛɪnya -gɔ we bhva.

⁷ We -ka yaa nu, wee 'wɔsuslɔluee tɪanɔ mɪ gbada, wa 'na 'ka yaa we 'lulɔlu lɛnɔ.

⁸ Nu, -Lagɔ dɪɪa ɔ nyɪma gbɔ:

«Jejitape nɛɛ:

ɔ'Yɪ -we nya in 'kaa *'wɔsuslɔlue lolu lɛnɔ,
in -yɔ Izlaɛɪnyɪma -yɔ Zudaɪ nyɪma 'sɔ nyɪɔ,
wee 'yɪ mɪ yɪda.

⁹ 'Wɔsuslɔlue -we in -yɔ wa dɔkpasɪ nva lɛ
-maa sɔ -yɔwɔbhulɔvɛ -yɔ
-maa Eziputɔ -nyɪmaa kwɛɛ -sasɛ nya,
wee 'wɔsuslɔlue -lɔlu -mɔnɪ -yɔ we 'na 'ka 'wɔwɔlɔ.

Wa 'nɪ wee 'wɔsuslɔlue 'nɔɲwɛ zɔv 'gbu,
'in in yia wa sɔ 'bɪsa,
'sa Jejitape gbaa.

¹⁰ Wee 'ylɪnya -mɪnu 'bɪgʊ,
sa in -yɔ Izlaɛɪnyɪma 'sɔ 'kaa 'wɔsuslɔlu,
mɔ nu: na tite na yia wa 'wlukɔvɔn zɔa,
'in in 'ka we cɛɪ wa dɪ zɔ,
'in in 'ka wa -Lagɔ -zɛ,
'in wamɪa 'ka na nyɪma -zɛ.

¹¹ Wa 'na 'ka 'masɛɛn wa -lima gbu -slɔlu.
Nyɪmɛ yabhlogbɔɔ 'na 'ka ɔ bhɛɪ -yla gbɛɛ:
«-In yɪbhɛɪ Jejitape» -we ka gbu -wa,

we 'ka 'nyenyeyua -gu 'bhu we 'ka nyuma kpası ylı,
yibhelia wa 'de weee yia 'mi.

¹² Wa gbunyii na yia 'wotia,

'in in 'na 'ka 'masleen wa lenvgbu 'nyii dli -gu 'pa. »

¹³ Nu, -Lagɔ -ka 'wɔsuslolue loluu gbu gba ni, -zugba ɔ ka we tianv 'sva -zeli. 'In -we -ka sva, we ka gɔ, 'in la we yia dayli 'bhva.

9

'Wɔsusloluee tianv 'slaka

¹ 'Wɔsusloluee tianv mia, we ka tite, sa nyume 'kaa -Lagɔ bubɔ, 'mv we slolua. We ka -Lagɔbubɔda yabhlo dudu -gu. ² We 'dɛɛ 'gbu nyuma yia -bha numekupalv 'subha. We nukplɛɛ tianv mia, 'mv wa laa -Lagɔɔ -mɔwɔlɔda. We nukplɛɛ mia, 'napɛ -yɔ 'tabhle -yɔ 'floo wa 'nyɛa -Lagɔ, we mi -bha. ³ -Mɔ we lv, 'naa yabhlo -dia wee numekupalv 'wv 'sɔ. Wee 'naa lv -wa we nukplɛɛ 'sɔnv -we wa laa -Lagɔɔ -mɔwɔlɔda 'tata. ⁴ -Bhɛɛ mia, 'wligusielilu -we mia -can nya, we mi -bha. 'In 'kesu -we nukplɛɛ 'wɔsusloluee weli mia, we mi -bha. Wee 'kesuu ku -yɔ mi -can nya. We nukplɛɛ mia, -can -tukpv -we kaa *manı 'wv klaa, -Awɔɔn kɔɔsu -we minia -yɔ klaa, we -yɔ tukpanya -we -gu -Lagɔ cɛlia ɔ 'wɔsusloluee weli, we mi -mɔ. ⁵ -Mɔ we -gu *selubɛɛn 'sɔ -we wa telia, we mi -bha. Mu slolua nu, -Lagɔ mi -bha. 'Kesuu 'wlu -we -gu wa mnia numɛɛ 'pɔn gbonyuu lamumnie saa, -mɔ we -kapuenya nynia. Nu, we 'ni we 'ji -gba -bhla.

⁶ Nu, we nukpla -luu ladidie -ka sa bhia, 'yli weee nya, -Lagɔbubɔnya plaa we nukplɛɛ tianv 'wv, 'in wa nva wa -Lagɔbubɔ -lubho. ⁷ We nukplɛɛ 'sɔnv mia, -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadv -bhlogbɔɔ plaa -mɛmɛ. -Zv 'wv, ɔ pla -mɔ -zakpa -bhlogbɔɔ. Numɛɛ 'pɔn 'ni ɔ kwɛɛ -mi, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -mɔ pla. ɔ -ka -mɔ pla ni, 'in ɔ wlaa we -Lagɔ -yla, ɔ 'dɛɛ 'gbu, we -yɔ nyumaa gbunyii -we ka 'ji wa 'nia -yii 'gbu. ⁸ Sanɛɛ 'sa Zuzu 'Pupa slolua -ain nu, yalu -mɔwɔlɔda 'tataa 'yoo 'ni -slɔ -kali. 'Mu, wee numekupalv tianv 'ni -slɔ labhu, we 'na 'ka -kali. ⁹ -We mia dɛ, we 'yli yabhlo -wa. Mu slolua -zɛɛn -ain nu, -we weee wa wlaa -Lagɔ -yla, 'slaka weee wa -saa, we 'ni mneni we 'ka nyume -ɔ bubɔa -Lagɔ, ɔ dli dli tiklu -zeli we 'ka gba. ¹⁰ Wee wlawlali -yɔ 'slakanya mia dɛ ni, lilie klaa, 'mamie klaa, we -yɔ budobudoeɛ gbuv 'dɛkpa we gbaa. We'e nɔnv nyumaa dli -lu yabhlogbɔɔ, 'in bhla -we nya -Lagɔ nva -lu weee 'wɔsuslolue lolu lɛ, -bha wee 'sasokpa -tite 'bhva la.

Klisu 'pɔn 'ylilo

¹¹ Nu, Klisu yia *-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadv nya. 'In -li -zɔnv -we mi bhaa la, mɔ yia we -ain 'nyɛa. Numekupalv -we zɔ ɔ nva ɔ lubho ni, we 'yli, 'in we mia 'nanv we 'ka dudu -gu -nv -zi. We 'ni nyuma 'subha we. -We -Lagɔ -laa la dudu -gu, we 'ni we glaa -mi. ¹² Nu, Klisu pla -Lagɔɔ -mɔwɔlɔda 'tata -zakpa -bhlogbɔɔ 'yli weee -nv nya. ɔ ka -mɔ pla, 'in we 'ni -vlɔɔ 'pɔn -yɔ 'bhliyuu 'pɔn ɔ wla 'slaka nya, ni, ɔ 'dɛɛ 'pɔn ɔ wlaa. 'Sa ɔ -saa -ain gbu 'wv 'yli weee -nv nya. ¹³ Nu, -vlɔɔ 'pɔn klaa, 'bhligbɔɔ 'pɔn klaa, we -yɔ 'bhlii 'tɔtɔ, 'mv wa slua, -wa plaa pɔn, wa 'wluo. Tɔn, 'in wa pɔn mumnia la, 'in wa wɔa -mɔ. ¹⁴ We -ka 'sa -mi, Klisu 'pɔn 'yli, we ka 'tite 'wv we -zi numaa -nv. Nu, -Lagɔɔ Zuzu -ɔ mia la 'yli weee -nv nya, we 'tite nya ɔ wlaa ɔ 'dɛ, 'slaka -we 'nia 'sla -yɔ -ka nya -Lagɔ -yla. We 'dɛɛ 'gbu, ɔ 'pɔn mneni we 'ka -amıa dli zɔ lawɔlv, 'in gbu -we kwaa -ain tɔtɔ 'wv, we 'ka we -ain 'wusa. 'In -a 'ka 'yliyɔga -Lagɔɔ lubho nv.

'Wɔsuslolue loluu 'kɔlv

¹⁵ We 'dɛɛ 'gbu, Klisu mia -Lagɔ -yɔ nyuma 'sɔ nyidu 'wɔsuslolue loluu 'kɔlv nya. Nu, nyuma -wa -Lagɔ laa, 'in -wa -yla ɔ wlaa ɔ weli zuzɔnv -we mia 'yli weee -nv nyaa daa, -maa 'ka we 'yi Klisu tɔtɔ 'gbu. 'In ɔ 'ka wa 'wɔzıti gbonyuu -we wa nva lɛ 'wɔsusloluee tianv bhla, we gbɛgbɛn.

¹⁶ Weli nyume tia, wa 'ni -slɔ we -slolu ni, ɔ ka tli, wa'a nɔ we -gu. ¹⁷ Nu, nyume -ka weli ti 'bhie ɔ 'ka tli, we ka 'nɔwɛ. -Mɔɔ -ka 'yliyɔga, we sa bhe. ¹⁸ We 'dɛɛ 'gbu 'pɔn 'ni laslue ni, 'wɔsusloluee tianv 'na 'ka lenv. ¹⁹ Nu, tiada mia, Moizi zɛlia -Lagɔɔ titee

nukpla -weli weee nyuma weee -yla. Toun, o gbuania *isopusu 'kliya 'wluo 'kwleeni zalu la, o faa we 'bhliyuaa 'pion klaa, -vloa 'pion klaa, we -yo 'nyu lu, 'in o yia we 'mni -Lagoo titee 'sebhie -yo nyuma weee -gu. ²⁰ 'In o nee: «-We mia da ni, mu -wa 'wusloluuee 'pion. 'Wusloluue -we -Lagoo gbaa a zu 'nonye, mu -wa.» ²¹ 'Ya 'sa -bhlokpade o 'mnia 'pion numekupalu -gu, we -yo -li -we 'wu wa bubaa -Lagoo, -muu weee -gu. ²² -Mo tite 'wu, -lu -we 'pion 'nia -mawulu, we 'ni 'wuzu. 'Pion 'ni laslue ni, nyumaa -yogbu 'wutitie 'ni -mi.

Klisi plaa yali nyumaa 'gbu

²³ Wee numekupalu nukplali mia, yalili zuzu we -mia, 'in numaa 'pion nya wa 'kaa we -mawulu. Nu, we mi nu, wee yalili -yo -slaka 'yli we -zi dudu -gu -nu. ²⁴ We 'ni nyumaa 'subha 'subha -mawulu -we -wa yali -nuu zuzu, we 'wu Klisi pla. Nu, -mo yali 'debbie -gbolu o plaa, 'in o mia -sleen -Lagoo 'yu -amuaa 'gbu. ²⁵ -Zu nyee * -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu plaa -mawulu 'tata numaa 'pion nya. Nu, Klisi 'ni yali pla o 'ka o 'de wla -zakpa duun. ²⁶ We -ka yaa 'sa -mi, we 'ka dudu lalabha 'wobhu, o ka yaa sia -zakpa duun. -Innya, we 'ni 'sa -mi. Nu, -sleen mia, dudu bhia bhla Klisi 'wluo dudu -gu -zakpa -bhlogbo o 'ka gbonyuu lasa, o 'de wlawlie 'slaka nya. ²⁷ Sa nyuma weee yia tlia -zakpa -bhlogbo, 'in we 'bigu -Lagoo 'ka wa -yogbu 'wobhu, ²⁸ 'sa -bhlokpade Klisi wlaa o 'de -zakpa -bhlogbo o 'ka nyuma duun gbonyuu lamumni. O -zakpa 'sonu yia 'wluo. -Muu mia, we 'ni gbonyuu o yi lamumnia, nu, -wa mia o wuda, 'ma o yia gbu 'wusaa.

10

Klisi yia -Lagoo dumagbu lenu

¹ Moizu tite mia, we 'ni yalili 'yli 'debbie. Nu, zuzunu -we 'kaa lenu, we zuzu -wa. We 'de 'gbu, -zu nyee -slaka -bhlokpade -we wa tua -sada, nyuma -wa nymia -Lagoo -yola, we 'ni mneni we 'ka wa nu tiklu we 'ka gba. ² We -ka yaa -muu ni, -zugba -mama bubaa -Lagoo, -maa dli 'na 'ka -maa gbu dli -maa gbonyiii 'gbu, 'in wa 'na 'ka 'slaka -sada -tu, wa ka -mawulu 'yli weee -nu nya 'gbu. ³ Nu, we 'ni 'sa -mi. Wee 'slaka wa saa da -zu nyee, mu nua le, 'in wa ligbea wa gbonyii. ⁴ -We ka gbu -wa, 'bhligbloa 'pion -yo -vloa 'pion 'ni mneni we 'ka nyumee gbonyii lamumni.

⁵ We 'de 'gbu Klisi 'kaa dudu -gu yi ni, o nee -Lagoo -ylae:

«-In 'ni 'slaka -yo wlawlali 'yibha.

Nu, -in ka 'mi ku 'nye.

⁶ 'Slaka -numa -we wa siea we -yo gbonyuuu 'slaka

'ni -mi dudu nani.

⁷ We nya, in gbae:

«-Lagoo, -ami ni.

Yi in yia in 'ka -na dumagbu lenu.

Mu mia na daa celida,

-mo -Lagoo gligli -sebhie 'wu.» »

⁸ Klisi nee tiae: «'Slaka klaa, wlawlali klaa, 'slaka -numaa -siesie klaa, we -yo gbonyuuu 'slaka, -in 'ni we 'yibha, 'in we 'ni -mi dudu nani.» Omoo ka 'sa gba, 'in Moizu tite -nanu nee nu, wa nu we le. ⁹ O nee 'yae: «-Ami, yi in yia, in 'ka -na dumagbu lenu.» Bhlasabha -slaka mia, 'mu Klisi -saa la onnu 'slaka nya. ¹⁰ -We -Lagoo 'yibhaa, 'mu -Zezu Klisi nua le, nu, o 'de o wlaa -zakpa -bhlogbo 'slaka nya 'yli weee -nu nya. We gbegebeu -a wuluva -mo.

¹¹ Zluo zlu, -Lagobubonyo -momo -ka -mi, -moo yligbe bhv -gu -moo -Lagobubo -lubho nuda. 'Slakaa 'yli -bhlo o saa -zakpa duun, 'in we 'ni mneni we 'ka nyumaa gbonyii -bhasa.

¹² Nu, Klisi -sa 'slaka -zakpa -bhlogbo 'yli weee -nu nya nyumaa gbonyiii 'gbu, 'in o yia -Lagoo lilisolu ladi. ¹³ -Sleen mia, o mi -Lagoo wuda -moo 'ka o tonyuma o bhv zo lapali.

¹⁴ Nu, 'slaka -bhlogbo nya o nua nyuma weee -wa o mia -mawulu, tiklu we 'ka gba 'yli weee -nu nya.

¹⁵ Zuzu 'Pupa mi 'ya we gbudayinyo nya -an 'yu. O nee:

¹⁶ «Jejitape nee:

«'Wwsuslolue na -yɔ wa 'sɔ yia ci lenva, mu nu:
na tite na yia wa dli zɔ zva.

'In, in 'ka we celi wa 'wlukoon.» »

¹⁷ ɔ nɛɛ 'yaɛ:

«In 'na 'ka wa gbunyii -yɔ wa mnɔmnɔɛ dli -gu 'pa.»

¹⁸ Nu, -Lagɔ -ka wa gbunyii 'woti ni, -zugba wa 'ni 'masleen gbonyuuu 'slakaa gbu -ka.

A -tu dli zoda

¹⁹ Na bhelia, -amɔaa dli 'te 'wu -mɔwɔluda 'tataa plada -Zezuu 'pɔɔn 'gbu. ²⁰ ɔ ka 'yoo -lolu -we kwaa nyuma 'yliyɔgagie 'wu -ain -yla lapali. We ka numekupaluu nyidi naa 'wuplilu. -Muu ji -wa nu, ɔ 'dɛɛ ku 'wu we 'plɔɔ. ²¹ -Muu 'biɔ, -a ka *-Lagɔbɔbɔnyaa -kanyɔ yabhlo, mɔ -wa -Lagɔɔ -buduu -kanyɔ. ²² -Amɔaa dli mi -mɔwɔluda gbonyuuu -we dɔɔ -ain gbuu daa, -amɔaa ku mi -yɔwɔluda 'nyu -zɔnu nya, we 'gbu, -amɔaa -gu -bi, 'in -a nyini -Lagɔ -yɔla dli weee nya. ²³ Nu, dliwɔdɔdie -we ka gbu -a mia nyuma -yla gbada, -a kpa we la -kli, -we ka gbu -wa, -Lagɔ -ɔ wlaa ɔ weli, ɔ'ɔ 'bhulu we -gu la. ²⁴ -A 'yi 'kli sa -a 'kaa 'kvayli 'pɔpali, -a 'ka nyumaa zɛkali, 'in -a 'ka 'nani nu, we daa. ²⁵ Nu, 'wlu -a gbelia da zli tɔlva zli, -a 'na -sali -muu kwɛ 'bi -ni, sa tɔlva mia we nɔda 'bhisa. -A 'pɔpali 'kvayli, we mi nu, -a nu we le bhabha, da a mia we -yɔyɔda nu, Nyumaa -Kanyɔɔ yiyibhla ka cɔpa.

²⁶ -A ka gbuzɔnu 'kɔɔ, 'in -sleen, -a -ka gbonyuu lenvda -tu -amɔaa 'dɛ 'yibadi ni, 'slaka -we 'kaa -amɔaa gbunyii lamummi, we 'ni -mi. ²⁷ We -ka 'sa -mi, -we -bhlogbɔɔ -a 'kaa wu nyano dli nya, mu -wa nu, -Lagɔ yia -amɔaa -yɔgbu 'wɔbhua, 'in ɔ 'ka ɔ tonyuma -sie -kosu 'kadu 'wu. ²⁸ Nyume -ɔ 'ni Moizu tite 'nuɔwe zɔ, nyuma 'sɔ, nyuma ta -ka we gbudayunya nya -mi, wa 'na 'ka ɔ nyazi 'yili, 'in wa bhaa ɔ. ²⁹ We -ka 'sa -mi, nyume -ka -Lagɔɔ 'Yu 'wɔnyɛ, -kasɔ 'wu -Lagɔ yia ɔ 'paa 'nyumɛɛ. We 'ni muu? Nu, ɔ nyume mia, 'wwsusloluee 'pɔɔn -we 'wɔlɔ -mɔ ɔ, ɔ -ka we 'yi gbu -kpua nya, 'in -Lagɔɔ Zuzu -ɔ slɔɔ -ain -Lagɔɔ 'nani, ɔ -ka ɔ vɛli ni, -a -yi we 'ji nu, -Lagɔ yia ɔ -kasɔ 'wɔpaa 'nyumɛɛ. ³⁰ «Kpasasie mia, na -nu -wa. -We ka 'klu nyume kaa, -ami wlaa we.» -ɔ gbaa we, -a -yi ɔ. 'In ɔ nɛɛ 'yaɛ: «Jɛitape yia ɔ nyumaa -yɔgbu 'wɔbhua.» ³¹ 'Yliyɔga -Lagɔɔ kwɛɛ bhilie mia, we -kali -yɔ.

³² A ligbe amɔaa -Lagɔgbuu gwɛɔda, da -Lagɔɔ san 'mnia ain 'wu. -Muu 'biɔ, a yia sia bhabha, 'in a yia we 'wu amɔaa 'dɛ lakpa -kli. ³³ Zli tɔlva zli, 'in wa vɛlia ain, 'in wa palɔ ain 'klyie 'wu -zejila 'wu. -Wa wa mi 'saa nuda, 'in a yia -maa luu 'yiligbe. ³⁴ A -yɔ -wa mia -kasɔ 'wu ka sia. Wa -saa ain amɔaa zɔzɔnu kwɛɛ, 'in a yia we -yɔɔwnu 'muna nya. -We ka gbu -wa, a -yi we 'ji nu, a ka 'ɔnumɛ yabhlo, we -zi -lu weee 'wu, 'in we mia 'yili weee -nu nya. ³⁵ 'Kua 'na wɔli ain 'ylila -ni, nu, -lu -we ka 'klu a kaa, we mi we bhilɔda. ³⁶ We mi nu, a -ka dɔtie, 'in a -ka -Lagɔɔ dɔmagbu lenv, 'bhie a yia -we ka weli -Lagɔ wlaa ain -yla. ³⁷ 'In -mɔ -Lagɔweli 'wu, -Lagɔ nɛɛ:

«Bhla -sele nya, sa -sele,

'in -ɔ 'kaa yi, -mɔɔ 'kaa yi.

ɔ 'na 'ka 'masleen -mɔ -gwɛ.

³⁸ -ɔ zva 'mi dli -gu,

-mɔɔ mi nyume tiklu nya 'mi 'yu,

'in 'yliyɔgagie -mɔɔ yia 'yia.

Nu, ɔ -ka lubhiti ni,

ɔ 'na 'ka 'masleen 'mi dudunamani.»*

³⁹ -Wa bhiti lu, 'in wa mɔa, -amɔaa 'ni wa glaa -mi. Nu, -wa zva -Lagɔ dli -gu, 'in ɔ saa wa gbu 'wu, wa glaa -a mia.

11

Nyuma wa yibhelia wa dli zɔ zvee 'gbu

* 10:38 We ji -wa 'yaɛ: nyume -ɔ mia nyume tiklu nya 'mi 'yu, dli zɔ zvee 'yoo -gu ɔ yia nɔda -tua.

¹ Nyime -ka -Lago dli -gu zu ni, -lu -we -gu o dli mia, o mneni o 'ka gba nu, o 'ka we 'yi. O -yi we 'ji nu, -lu -we o' o 'yia -yo, we mi la gbuzonu nya. ² Bhlasabhla -nyuma ka -Lago dli -gu zu 'gbu, o yia wa 'yi nyima tiklu nya. ³ -A ka -Lago dli -gu zu 'gbu, -a nua we 'wula nu, o ka dudv lala o weli nya. -Lu weee wa yia -yo, o ka we lala, -lu wa 'nia mneni wa 'ka -yo, we nya.

⁴ *Abeli ka -Lago dli -gu zu, we 'dεε 'gbu 'slaka o -saa -Lago -yla, we yia o bheli kpassa Kaεen -nu 'wuzi. Dlizuzvee 'gbu Abeli yia nyime tiklu -ze, 'in -Lago yia o wlawluluu gbv -yohwuu. Abeli ka tli, 'in o mi gbada 'yili weee nya, -we ka gbv -wa, o ka -Lago dli -gu zu.

⁵ Enaku ka -Lago dli -gu zu, 'in -Lago yia o 'wobhu -muv yi 'wlv nu, o tli. -Lago yia o 'de kwesi o bel. We 'dεε 'gbu wa 'ni mneni wa 'ka o 'yi. -Lagoweli nεε nu, da -Lago 'nia -slε Enaku 'wobhu, -mεε nanu o dudv. ⁶ Nyime -o 'ni -Lago dli -gu zu, -mεε 'ni mneni -mεε 'ka o dudv namani. Nyime -o -ka -Lago -yolanyni, dli o zua nu, -Lago mi, 'in -wa talia o da, 'in o nua wa 'nanu 'wu.

⁷ *Nowee ka -Lago dli -gu zu. Gbunya -we 'kaa ci lεnu, 'in -we wa'a 'yia -slε -yo, we -gugbv -Lago gbaa o -yla, 'in o yia we -yohwuu. We 'dεε 'gbu o bhlaa batoo 'kadu nu, 'in we yia o -yo o -buduηweε -nyuma gbuvusa. 'Sa Nowee dilia dudvugv -nyuma gbv. Nu, -Lago 'yia o nyime tiklu nya, -we ka gbv -wa, o ka -Lago dli -gu zu.

⁸ Ablaamu ka -Lago dli -gu zu. Da -Lago laa o, 'in o yia -mεε weli 'wohwuu, -mεε 'nuηwezuzve nya. -Lago nεε nu, o 'ka o dudv 'nye o -nu nya. O yia wee dudv gbεgbεin mni, -zugba o 'ni -bha da -yi. ⁹ Dlizuzvee 'gbu, dudv -we -Lago 'kaa o 'nye, o yia -mεε ladili 'lakpayu 'bhisa. -Mεε o -dilia *'naabudu zo la. 'Sa *Izaki -yo *Zakobu 'so nu 'yaa. -Lu -we ka weli -Lago wlaa Ablaamu -yla, wamia yi 'yaa we 'yia. ¹⁰ Nu, 'gbe yabhlo, -we ka -budunya mia 'gwlu sa 'nanu, 'mu Ablaamu mia wuda. Wee gbe mia, -Lago de tlia we la, 'in o yia we 'subha.

¹¹ Ablaamu ηwno *Sala ka -Lago dli -gu zu. We nya -Lago 'nyeε o 'yu -yiyiee 'tite, -zugba o ka go. -We ka gbv -wa, o mi we -gu nu, -Lago' o 'bhulu o weli -gu la. ¹² We 'dεε 'gbu, o nyime yabhlogbo yia zua 'kadu lala, -zugba o gogve kapa kapaa 'gbu o 'wlv nyime -o mi tlida yida. Waa zvayli -nyumaa 'wuzulo 'wlv sa -zeli we mi yali. Wa 'wlv 'ya gumunyuu ηweyo -buse, nyime 'ni mneni o 'ka wa zeli.

¹³ Dlizuzve nya waa nyuma weee tlia. Zuzonunya, -we ka weli -Lago wlaa wa -yla, wa 'ni we kwezi, nu, wa ka we -yo, 'pipi, 'in we yia wa 'muna 'wula. Wa nεε nu, 'lakpanya wa -mia, 'in wa mia nononya nya dudv -gu. ¹⁴ Wa -ka 'sa gba ni, mu slolua nu, dudv -we -gu wa 'kaa ladi, wa mi we datalida. ¹⁵ Da wa 'bhua ni, wa'a pupali wa 'wlukuvu we -gula. We -ka yaa wa dli mi we -gu, -zugba wa mneni wa 'ka luhiti. ¹⁶ Nu, dudv -zovu -we -gu wa 'kaa ladi, -we ka da wa mia talida, -we mia yali, mu -wa. We 'dεε 'gbu wa -ka -Lago la wa Dide, we'e 'bhali o zu. Nu, o ka wa -yla 'gbe yabhlo 'subha.

¹⁷ Ablaamu ka -Lago dli -gu zu. We nya o wlaa Izaki 'slaka nya da -Lago ylaa o la. Nu, o ka ηwnu o 'ka o 'yu yabhlogbo wla 'slaka nya, -zugba -Lago ka o -yla weli wla. ¹⁸ -Lago nεε 'cin o -ylae: «'Yuoyua -wa in gbaa -mi -yla nu, 'yia -na yia wa, Izaku gbεgbεin -na yia wa 'yia.» ¹⁹ -Bha Ablaamu pupalia 'wlukuvu la nu, -Lago ka 'tite o 'ka Izaki 'wusulu tilitnya glaa. We 'dεε 'gbu, -Lago 'nyeε o 'yu o yoo lv, we 'wlv sa tilitnya glaa -mεε bhv.

²⁰ Izaki ka -Lago dli -gu zu. We nya o ηwnaa *Zakobu -yo *Ezau 'nyu la, -we 'kaa wa 'yili cu 'gbv.

²¹ Zakobu ka -Lago dli -gu zu. We nya o tiliti bhla cipaa, 'in o yia *-Zεzεfu 'yua 'nyularjwna -bhlo -bhlo. O kwlia 'wu o koosu -gu, 'in o yia -Lago bubo.

²² -Zεzεfu ka -Lago dli -gu zu. We nya, o tiliti bhla cipaa, 'in o yia Izlaelunyumaa Eziputu -tla gbv gba. 'in -we wa 'kaa o 'kwie nu, o yia we gba.

²³ Moizu dide -yo o 'nyaa ka -Lago dli -gu zu. We nya wa gwalia o, 'in wa yia o zize 'cu ta zo. Wa 'yia nu, o 'yu nanu 'yili, wa 'ni tite 'nuηwe -sasiee daa nyano nu Eziputu -nyumaa 'wlulapilnyo kwεε.

²⁴ Moizi ka -Lago dli -gu zu. We nya o 'ylimania, o 'ni 'yibha wa gbaa nu, Moizi mia, Eziputu -nyumaa 'wlulapilnyo ηwnoyuu yu -wa. ²⁵ O ka we -yohwuu o 'ka sia -Lago

nyuma glaa. We mi 'sa 'bhie, ɔ mneni yaa ɔ 'ka gbonyuuu lenve 'wu -muna li bhla -selee -nu nya. ²⁶ Eziputu 'ɲnumnuli -zu 'wu, nu, wa 'ka ɔ veli -Lagɔɔ -Bhasanyo 'bhisa, -muv nani ɔ dudu we -zi -lu weee. Nu, -we -Lagɔ 'kaa ci ɔ 'nye we -gu ɔ 'yli mia.

²⁷ Moizi ka -Lagɔ dli -gu zu. We 'gbu ɔ yia Eziputu 'bhu, 'in ɔ 'ni wa 'wlapilinyo kwɛɛ nyanɔ nu. ɔ ka dli 'temani nɛɛ nyime -ɔ yi -Lagɔ -yɔ, -Lagɔ -ɔ wa'a 'yia -yɔ. ²⁸ ɔ dliuzvee 'gbu ɔ yia *'Wuzitiyilu 'fetu -sasiɛ ladi. 'In ɔ nɛɛ Izlaelinyuma -yla wa tli klolo 'pɔn -yɔ, -muv yi 'wlu nu, 'anzi -we -Lagɔ zua tliɛ kwɛɛ, we 'bha Izlaelinyumaa 'yuaa tianɔ.

²⁹ Izlaelinyuma ka -Lagɔ dli -gu zu. We nya wa yia *gumunyu Zalu lɔplɔ dudu klo -gu 'bhisa. 'In Eziputu -nyuma -wa mia wa 'bi 'kaa 'plia yi, 'in 'nyu yia -maa -gu yeli.

³⁰ Izlaelinyuma ka -Lagɔ dli -gu zu. We nya wa bibeɛ Zelikogbe 'yli gbesɔ, 'in we suo yia bhli.

³¹ 'Naabizɔɲwɔ *'Wlaabu ka -Lagɔ dli -gu zu. We nya -wa'a zua -Lagɔ 'nuɲwɛ, 'in ɔ -yɔ wa 'nia tli dabudu. Nu, nyumaa didedidenya -wa mia Izlaelinyuma nya, ɔ ka wa zize.

³² Sa in 'ka 'ya gbaa? Nu, Zedeɔn klaa, -Balaku klaa, Samuɔn klaa, Zefute klaa, -Davidi klaa, Samuɛli klaa, we -yɔ *'Lagɔgbuu -falɔpanya, -maa -gugbuu gbagbie -tlɔlu 'mi -yla la.

³³ -Maa ka -Lagɔ dli -gu zu. We nya -maa lua dudu duuun -gu -nyuma, -maa pɔlia nyuma 'wlu la tiklɔmɔɛ nya, -we ka weli -Lagɔ wlaa -maa -yla, 'in -maa yia we 'yi. Nu, -maa ka -jlaa ɲwɛ gbuan, ³⁴ 'in -maa yia -kosu 'tite nyumonɔ, 'in -lu 'nia -maa yli tugugble 'yu. Nu, wa 'ni bha late, 'in wa yia latemani. Tu 'wu, wa ka latemani, 'in wa yia wa tonyuma -gugali. ³⁵ 'ɲwɔnɔ tɔlva ka -Lagɔ dli -gu zu. We nya wa 'yia wa tliɛnya 'wusɔda, 'in wa -yɔ wa 'sɔ yia -mi.

Nu, tɔlva wa 'palia 'kliyɛ 'wu bhabha. We mi 'sa 'bhie, -maa 'ni -maa 'dɛɛ 'yitide gbu -yɔɲwɔ. Nu, 'kliyɛ 'wu -maa tliɛ, 'in we 'biɔ, -maa 'ka 'yliyɔgagie -zɔnu 'yi. ³⁶ Tɔlva mia, -maa wa veli, 'in wa seli -maa. Tɔlva wa gbuan netɛ -llukpe nya, 'in wa yia wa -kaslu 'wopa. ³⁷ Tɔlva wa 'bhaa gbɔku 'wu, wa yia tɔlva 'wudi 'sɔ, 'in wa yia tɔlva 'bha tugugble nya. Tɔlva gwaa la, bhlabhɛɛ ku -yɔ wlii ku -wa -maa -bana. Wa yia -maa boba 'wuti, wa yia -maa 'kliyɛ 'wopali, 'in wa yia -maa gbonyuu 'wluo nu. ³⁸ Dudugu -nyuma 'ni waa nyuma -manu 'klu -ka. -Maa -yɔ lagwagwie ka da weee 'plɔli: wa ka da bɛblɛɛ 'plɔli, wa ka -gɔgɔ 'wlu mni, 'in wa yia tukpanya -yɔ 'bhokanya 'wu ladɔli.

³⁹ -Lagɔ ka wa yibheli dliɔnya nya, -we ka gbu -wa, wa 'dɛ weee ka ɔ dli -gu zu. Nu, -we ka weli -Lagɔ wlaa wa -yla, wa 'ni 'masɛɛn we 'yi. ⁴⁰ -Lagɔ ka 'ya -a 'dɛ weee -yla -lu -zɔnu ladi, we 'dɛɛ 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka -mi tiklu we 'ka gba, -zugba -a 'ni wa glaa -mi.

12

A 'temani dli siasie 'wu

¹ Waa gbudaynyaa -zlo bibeɛ -aun, 'in wa mia -aun ylada. We 'dɛɛ 'gbu, -we weee nyenia -aun -a 'bhu we 'bi. Gbonyuu, -we bhliɛ -aun la bhebhe, -a 'bhu we 'bi. Gwagwa -yoo wa palia -aun -yla la, -a 'temani dli -a -yɔ gwagwie 'ka we bhloluda nyini. ² -A yla -Zezu 'yli weee nya. Mɔ -wa -amɔaa dliuzvee gwedɔda, 'in mɔ -wa we gbalinyo. ɔ yi 'muna -we ɔ 'kaa li -yɔɔ 'gbu, ɔ ɲwnua wa 'ka ɔ *su -gu lakulu, ɔ 'ni -muv zu -lu la. -Sɛɛn mia, ɔ -dli -Lagɔɔ 'ɲnumnikpee lilisɔlu la.

³ Cun, a 'pa -Zezu dli -gu. Sa gbonyuu -lenunya -sɔlva ɔ -yɔwɔ, 'in ɔ 'nia -maa kwɛɛ -gwa, a ligbe we, 'kua yi aun 'ylila wla, 'in a yi -Lagɔ dli -gu -sa. ⁴ A ka gbonyuu nya gu, 'in a 'ni we nya tliɛ 'yu nyini. ⁵ -Lagɔ ka aun 'dizu, 'in a yia dlu. ɔ 'yua 'bhisa ɔ gbaa aun -ylaɛ:

«Na 'yu, Jejitape -ka -mi 'wuslamani ni,
-in zu -na 'dɛ 'yliyɔ.

ɔ -ka -mi -yla -na gbu lapali ni,
'kua 'na wlali -mi 'ylila -ni.

⁶ Jejitape mia,
-wa ka zɛ ɔ -kaliɛ,
'ma ɔ slamania 'wu.

-Wa weee ɔ yia ɔ 'yua 'bhisa,
'ma ɔ paa -kaslu 'wu.»

⁷ A -ka siada -mi, -Lagɔ 'ka aun 'wuslamanu gbu -wa. ɔ 'yua 'bhisa ɔ bhua aun 'wu. 'Yu, -ɔ ɔ dide'e 'slamania 'wu, -mɔɔ 'ni -mi. ⁸ -Lagɔ mia, ɔ 'yua weee ɔ slamanua 'wu. ɔ 'ni aun 'wuslamani ni, -zugba bhoyi -gu -yua a -mia, a 'ni ɔ 'yuaa 'debbie -gbolu. ⁹ -Amiaa dudu -gu -didea ka -ain 'wuslamani, 'in -a yia wa 'nuɔwe zu. Nu, we -ka 'sa -mi, -amiaa Dide -Lagɔ -ɔ mia yali, -a pɔli ɔ zɔla, -a 'ka 'yliyogagie 'yi. ¹⁰ -Amiaa dudu -gu -didea mia, 'wu wa slamanua -ain bhla -sɛɛ yabhlo nya wa dlu da. 'In -Lagɔ mia, -amiaa 'dɛɛ zuzɔnu 'gbu ɔ slamanua -ain 'wu, -a 'ka -mɔwɔda -mi ɔ 'dɛ 'bhisa. ¹¹ Wa -ka -ain 'wuslamani da -mi, we'e namanu -ain dudu, we'e -la -ain 'mɔna 'wu. 'In cɔci, -wa wa 'slamani 'saa 'wu, 'in -maa tua 'wu tiklu 'wutɔtɔe -dlɔɔ nya.

¹² We 'dɛɛ 'gbu amiaa sɔnya -we sia, 'in -we a belia zɔ, a 'bhu we 'wu. Amiaa 'kukolu -we sia, a 'temani we la. ¹³ A pɔli 'yoo -zɔnu la amiaa bhv -yla, -ɔ mia 'tɔgida ɔ yi bhli, nu, ɔ 'ka 'pu.

'Yibhaligbunya

¹⁴ Nu, a fa -mɔ 'kva la a 'ka 'wɔtu -dlɔɔ nyuma weee nya, 'in bhv -we nanua -Lagɔ dudu, a 'ka we nɔ. We 'ni -mɔv ni, nyume yabhlogbɔɔ 'na 'ka Jejitape 'yi. ¹⁵ A zu amiaa 'dɛ 'yliyɔ, -mɔv yi 'wɔv nu, a pɔli -Lagɔɔ 'nanɔdli -bligv. 'In -petu 'nyuu yabhlogbɔɔ 'na mini aun glaa -ni, we 'ka gbu duun -nyumo, 'in we 'ka we gu nyuma 'wɔlamneni -ni. ¹⁶ A zu amiaa 'dɛ 'yliyɔ -mɔv yi 'wɔv nu, aun glaa nyume yabhlogbɔɔ -ka mɔtni kwe, 'in a yi -we mia -Lagɔɔ -nu nya 'wɔnyɛ Ezau 'bhisa. Nu, mɔ 'paa ɔ 'dɛɛ kpasabi pɛlv ɔ 'bisvayu kweɛ lililuu -kaklv -bhlogbɔɔɔ 'gbu. ¹⁷ A -yi we 'ji nu, -mɔ 'yu gbɛgbɛin, ɔ 'yibha ɔ dide ɔwɔna ɔ 'nyu la, 'in -mɔɔ 'ni we -yɔɔwɔnu. Nu, wie nya ɔ bhuhhoea ɔ dide -mɔɔ 'ka -mɔɔ wɛli 'bhiti, 'in -mɔɔ 'ni we mneni.

¹⁸ Amianuv -Lagɔɔ -yɔlanynie -yɔ bhlasabhla -Izlaɛlunyuma -nu 'ni -bhlo -mi. Nu, -gɔgɔ 'kadu -we wa mnenia wa 'ka kwezi, amia 'ni we -yɔlanyni. -Kosu 'kadu klaa, nikpise klaa, -sabɔ klaa, we -yɔ 'nyuu -pɔpɛ 'kadu, a 'ni we -yɔyi. ¹⁹ A 'ni ɛglɛ -yɔ wɛli 'nu. Nu, Izlaɛlunyuma ka 'sasukpa wɛli 'nu, 'in wa nɛɛ wa 'nia we -putu yukwli pɔlv. ²⁰ -We ka gbu -wa, -Lagɔ nɛɛ wa -yla: «-ɔ -ka -gɔgɔ 'kadu ni kwezi, we yi nime -ze, a 'bha ɔ gbɔkv 'wu.» Wee wɛli mia dɛ, we -kali -yɔ wa -yla. ²¹ -We wa 'yia -yɔ, we ka wa nyanɔdli 'wɔslu, 'in Moizi nɛɛ: «In mi telida, nyanɔ ka 'mi dli 'wɔslɔ.»

²² 'In amia, a ka -gɔgɔ 'kadu wa laa *Siɔn -yɔ 'yliyoga -Lagɔɔ 'gbe -yɔlanyni. Yalu *-Zeluzalemv, mɔ 'anzu 'wlu -nyacun mia 'mɔna lida, -mɔ -wa. ²³ -Lagɔɔ tia -yua -wa ka ɔni mia yali celida, da wa gbelia 'wlu, a ka -bha -yɔlanyni. -Lagɔ, -ɔ bhua nyuma weee -yɔgbv 'wu, a ka ɔ -yɔlanyni. A ka nyuma tiklu -wa ka tiklumumie gbaa -yɔlanyni. ²⁴ -Zezu -ɔ -wa *'wɔsuslolue loluu 'kɔlv, a 'ka ɔ -yɔlanyni. 'In ɔ 'pɔɔn -we wa slua la, 'in -we 'yilia we -zia Abelu 'pɔɔn, a 'ka we -yɔlanyni.

²⁵ We -ka 'sa -mi, a zu amiaa 'dɛ 'yliyɔ, a yi -ɔ mia aun -yla gbu gbada, -bligupali. Da dudu -gu, Moizi ka Izlaɛlunyuma 'dɔzu, -maa 'ni ɔ wɛli 'wɔɔwɔnu, 'in -Lagɔ yia wa -kaslv 'wɔpa. -We -ka -amia, yali -Lagɔ mia -ain -yla gbu gbada. Nu, -a -ka ɔ -bligupali, -a 'ni mneni -a 'ka ɔ kweɛ 'tla. ²⁶ Bha mia, -Lagɔɔ wɛli zuklua dudu. -Zɛɛn mia, ɔ ka we gba -ain -yla, ɔ nɛɛ: «Duduɔ -tapa na yia zuklua, 'in -slɛɛn we 'ni dudu -bhlogbɔɔ, nu, dudu -yɔ yali 'sɔ na yia zuklua.» ²⁷ ɔ -ka gba «-tapa» ni, gbu yabhlo we sloua -ain. Mu -wa nu, -lu -we -Lagɔ -laa la, -we 'kaa zuklu, la we yia 'bhua. Nu, -we 'nia mneni we 'ka zuklu, -bha we yia -tua.

²⁸ -Amia mia, -Lagɔ ka -ain 'tite 'nye, -a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka nyuma 'wlulapɔli. Wee 'wlulapalɛ 'ni mneni we 'ka zuklu, we -ka 'sa -mi, -a 'pa -Lagɔ fuo, -a bubɔ ɔ ɔ dumasa, 'nuɔwezuve -yɔ sɔsve nya. ²⁹ Cun, -amiaa -Lagɔ mia, -kosu -we saa -lu la, 'mu ɔ -mia.

¹ Nu, a -tu zekikalida, sa -Lagobhelia 'kaa we nu, 'sa. ² 'Lakpanya, -wa yia amiaa -gbe, a kpa wa so 'so nya. Nyuma tolva nu 'saa, 'in wa yia 'anzunyaa 'lakpasu kpa, wa 'ni we 'jiyibheli. ³ -Wa mia -kaslu 'wu, a 'pa wa dli -gu nee amia -yo wa so mi -kaslu 'wu. -Wa, wa mia stalida, a 'pa 'ya -maa dli -gu, -we ka gbu -wa, amia ka ku, 'in wa mneni wa 'ka aun stali.

⁴ Nu, nyuma weee zo kukwalie 'nuhwe. 'Lowli -yo o 'hwno mumni -yla tiklu. Motni kwe -cian -yo -wa -yo nyuma weee dia -budu 'wu, -Lago yia wa -yogbu 'wubhua.

⁵ 'Gwezii 'ylibulanonve 'na -zeli amiaa dli zo gbu -bhlogbo -ni. -We a kaa, we namani aun dudu. -Lago 'de nee:

«In 'na 'ka ci 'sa -mi ti,
in 'na 'ka ci -mi 'bubhu.»

⁶ We -ka 'sa -mi, -a mneni -a 'ka gba, -amiaa -gu nya -bie:

«Jeitape yia 'mi 'wusaa.

In 'na 'ka nyanon nu.

Lee -lu nyuma 'ka 'mi nonva?»

⁷ A ligbe amiaa 'yugalunya tianu -wa gbaa aun -yla -Lagobu. Da wa -gaa 'yliyoo, bhu -we wa noa, amiaa 'de ka we -yoyi. Sa wa nua -Lago dli -gu -zoda, a nu 'sa. ⁸ -Zezu mi -Zezu -bhlokpade nya. Zubha klaa, -zeen klaa, we -yo 'yli weee nya, o' o 'bhiti. ⁹ -Slolue loluu 'yli -bhlo -bhlo -we bhua da -putu, a 'na 'tideli nyuma 'yi wa 'ka aun -dawli 'wunu we nya. -We 'kaa aun 'kuayli 'pa, we nani 'yli nu, we -mi -Lago 'nani nya, lililuu titee 'nuhwezuzve -we'e -saa we 'nuhwe -zunya 'wu, we 'na -zeli -muv -ni.

¹⁰ -Amia ka 'slakagusalilu yabhlo. We -gu -slaka mia, -Lagobubonya, -wa saa *Zuifuv numekupalu zo 'slaka, wa 'ni we 'klu -ka wa 'ka we li. ¹¹ Wanuu -gbe, *-Lagobubonyaa -kanyoo 'kadu mia, -mowluda 'tata o -yo numaa 'pion plaa. Nu, mu -wa nyumaa gbonyuuu 'slaka. Wee numaa -kpabhie mia, wa 'gbe -glima wa siea we. ¹² We 'dee 'gbu, -Zezu yia -Zeluzalemugbee -glima tliti, o 'ka nyuma -mowlulu o 'dee 'pion nya. ¹³ -We mia 'dee 'gbu, -a 'tla -mo, -a -yo o 'so 'ka 'wugbeli 'gbe -glima, 'in wa 'ka -aun veli o 'bhisa. ¹⁴ Da dudugu -gbe -we 'wu -a mia, 'plia we yia. Nu, 'gbe -we 'kaa ci yi, we da -a mia -talida. ¹⁵ Nu, 'slaka -we -a 'kaa -sa -Lago -yla -Zezuu gbegebeun, mu -wa nu, -a bhli -Lago 'hni 'yli weee nya. -Muv ji -wa nu, hwee -a wlelia we nu, -Lago 'yli. ¹⁶ A 'na dlulu gbuzonuu lenve -yo 'wusisalie 'wu -ni, nu, mu -wa 'slaka -we nania -Lago dudu.

¹⁷ A zo amiaa 'yugalunya 'nuhwe, a pili wa zola. Ma zua amiaa zuzu 'yliyoo. -We ka gbu -wa, 'ma -Lago yia we -gugbu layibhaa. A -ka wa 'nuhwe zu, 'in wa nua wa lubho 'muna nya. We 'ni -muvu, 'klu -susue nya wa yia we nua, 'in -muv 'na 'ka aun 'wusa.

¹⁸ A bhuhoe -Lago -amiaa -nu nya. A -yi we 'ji nu, -amiaa 'wlukuv'bn dli -aun gbu, nu, gbuzonuu lenve 'klu -a mia 'yida 'yli weee nya. ¹⁹ Amiaa zukpa -wa, -we na yibhala aun 'debbie mu -wa nu, a bhuhoe -Lago o 'ka 'mi 'yoo 'nye, 'in in 'ka aun glaa nyini slui.

²⁰ -Lago, o nyee -aun 'wututve -dloo, mo 'bhua bhlabhle 'yliyozonyoo 'kadu, -amiaa -Kanyoo -Zezu 'wu tlitlunya glaa, 'wusulolue -we 'nia bhloluda -kaa 'pion nya. ²¹ Oo -Lago 'nye aun 'tite a 'ka gbuzonuu o 'yibhaa lenu. -We nania o dudu, o nu we le -aun 'wu -Zezu Klisu gbegebeun. 'Hnumnie -mi -Zezuu -nu nya 'yli weee nya. *-Amenu.

Welipapie

²² Bheliaun, amia na palia zukpa. Nu, a pulu 'kuayli -pa -weli ni yukwli dlitie nya. Nu, -we in celia da 'sebhe ni 'wu, we 'ni tlulu bhabha. ²³ In 'yibha a yibheli we 'ji nu, wa ka -amiaa bheli Timotee -kaslu 'wusa. O -ka na -gbe yi -pa ni, in -yo o 'so, 'in -a mnia amiaa -gbe.

²⁴ A -sa amiaa 'yugalunya weee -yo -Lagonyuma weee fu. Italii -dudu -gu -bhelia nee, wa -sa aun fu.

²⁵ -Lago hwna a 'de weee 'nyu la.

'Zakee 'Sεbhε

*'Zake -wa bha *-Zeluzalεmυv -Lagōnyūmaa 'yugalūnyō yabhlo. 'Sεbhε nī c cēlia, c 'ka -Lagōnyūma we -slolu nū, wa -ka -Zezu dli -gu zv, we mī nū, wa nōnōbhv -mī tiklu.

Fusawēli

¹ -Amī, *'Zake, saa aūn fv. -Lagō -yō Nyūmaa -Kanyō -Zezu *Klisu lubhōnūnyō in -mīa. *Zuifv weee mīa -Lagōnyūma nya, wa palīa 'klyie 'wv, -wa mnenīa la dudv weee -gv, 'ma na paa na fusawēli yoo.

Dlīzūzve -yō gbūyilo

² Na bhelia, laylagbv -bhlo -bhlo -nya -we lv a yia 'plīia, a yla we 'mūna 'kadv nya. ³ A yibheli we 'ji nū, a -ka dli 'tēmanī laylagbv 'wv, dltīe we nyēa aūn. ⁴ Nū, amīaa dltīe lēnūgbv -zōnv nū lē tiklu, 'in a 'ka -mī tiklu gbada, -lu yabhlogbōō 'na bōlv aūn 'wv -nī. ⁵ Amīaa lūnyūmε yabhlo 'nī gbv -yi nī, c -zlālī we -Lagō, -c 'kaa we c 'nyε. -Lagō nyēa nyūma weee -lu bhe 'nanīdli nya, 'in c'c' kpōtōa we, c 'ka we c 'nyε. ⁶ Nū, c -zla we dlīzūzve weee nya, c 'na lūlv dli -nī. Nū, nyūmε -c lva dli, c 'wlv gumūnyūu -gbūgbv, -we -pīpε bhua 'wv, 'in we kwaa we sō weee lv, mū. ⁷ -Mūv 'sasūkpā -nyūmε 'na -dli dli zō, c 'na gbālī -mīε: «Jējitapεε kwε -lu na yia 'yīa.» ⁸ Nū, dlīlūnyō -wa, dli c lva c lēnūgbv weee 'wv.

Boba -yō 'hnumnie

⁹ Na bheli bobabhanyōō dli namānī, nū, -Lagō yia c 'hni 'wūbhua. ¹⁰ 'In 'hnumnūnyōō dli namānī, nū, -Lagō ka c 'hni zōbelī. Nū, bhīa c 'hnumnie yia -fliīi -petūu -bvī 'bhīsa. ¹¹ Sa 'yīlv -ka 'wūsv we suloo 'tītē nya, we yēlia -petu, we -bvī bhīia, 'in we 'yīlinānō bhva la, 'sa 'hnumnūnyō yia labhva c lēnūlv glaa.

¹² Nyūmε -c dia laylagbv zō la dli 'tītē nya, 'wūtvōtūe -dlōō mī c -nv nya. Nū, c laylayhēe 'bīgv, c yia c 'pēnīe 'yīa. C 'pēnīe mīa, 'yīlyōgagīe -we 'mīa bhīlōluda -ka, -we -Lagō gbāa c 'ka -wa -kālīa c zε 'nyε, mū -wa.

Gbūnyūuu lēnv tv'v 'bhv -Lagōō -gbε

¹³ Nū, gbūnyūuu lēnv tv -ka nyōō 'bha, c 'na gbālī -mīε: «-Lagō ka 'mī we 'tv 'bhālī».

Gbūnyūuu lēnv tv'v 'bha -Lagō, 'in c'c' 'bhālī nyūmε gbūnyūuu lēnv tv. ¹⁴ Nū, nyūmεε 'dēε dli 'wūnyīnī -gbūnyūu mīa, mū yīlāa c la. Mū gbīzēa c 'wv, 'in c bhōa we lubhū hūwε. ¹⁵ 'In wee dli 'wūnyīnī -gbūnyūu mīa, mū plāa nūkpīa, 'in we gwālīa gbūnyūu. 'In da gbūnyūu -ka 'yīlīmānī 'kadūv, 'in -mūv gwālīa tītīe.

¹⁶ Na bhelia -zōnv, a 'na nūnv amīaa 'dē -dawlī 'wv -nī. ¹⁷ Nyēnyēlu weee -we nānīa 'yīlī, 'in -we mīa tiklu, -Lagōō -gbε we bhua. 'Ylv klāa, 'cv klāa, -zēlī klāa, mō -lāa we la. 'Bhītī wee -lī -mīnī bhītīa, 'in we tīa -aūn nīkpīse 'wv. -Lagō'c 'bhītī we 'bhīsa. ¹⁸ C dūmagbv nya, c -lā -aūn la gbūzōnv wēlī nya. 'In -a 'ka c lālālū weee 'yūgalūnyā -zε.

Wēlu yukwli pūlvε -yō we -gūgbv lēnvε

¹⁹ Na bhelia -zōnv, a yibheli we 'jīε: nyūma -mī yukwli -pūnyā slvī nya, 'in wa -mna 'wv gbv -gbada, wa -mna 'wv 'cε -pada. ²⁰ Nū, 'cεpanyō mīa, c'c' nū gbv tiklu lē -Lagō 'yīlīyā 'wv. ²¹ We 'gbv, a palī pūnplāgbv -yō lēnūgbv 'nyūu weee -blīgv. Wēlī -Lagō faa aūn dli zō, a hūwnū 'dēε 'wūtvītīe 'kīenyī nya we gbv -yō. Nū, mū mnenīa we 'ka aūn gbv 'wūsa.

²² A 'na nūnv amīaa 'dē -dawlī 'wv -nī: a 'na pūlv -Lagōwēlī yukwli bhe -nī, a nō we -gv zūzōnv sa. ²³ Nū, -c pūlvā -Lagōwēlī yukwli, 'in c'c' nōa we -gv, c 'wlv sa nyūmε -mōnī: nyūmε -c yīlāa c 'dē -vlīgnī 'wv, ²⁴ 'in -mūv 'bīgv, c -ka c 'dē yīlayīe bhīa, c mīnīa -bha -bhīlōkpādē sa c mīmīnīa 'wūlā, 'in c dlva we 'wv. 'Sa cō nyūmε mīa. ²⁵ Nū, nyūmε -c bhīia -Lagōō tītē tiklu 'yīlyō la, 'in c nōa we -gv, 'mō -Lagō yīa 'nyūlāhūwāa c lēnūgbv 'wv. Wee tītēε 'gbv, c 'kaa c 'dē -yīlā -tv. C 'na pūlv we yukwli bhe -nī, 'in c 'na dlūlv we 'wv -mūv 'bīgv -nī. Nū, c zv we 'nūhūwε.

²⁶ Nyume -o dia we dli 'wu, 'in o gbaa: «-Lagonyume in -mia», o 'ni o mio kpa sa -yi, o 'de o nva -dawli 'wu: bhe o mia -Lago 'wu. ²⁷ Nu, -we Dide -Lago ylaa sa -mowlu -Lago 'wu -mumie -yo -Lago 'wu -mnumie -zonu nya, mu ni: -Lagonyume kpa kwiiyua -yo -dugbarwni 'nanuu wa staste 'wu, 'in o 'ka o 'de 'yliyozu duduguu gbonnyuu gbegbein.

2

Amiaa lenugbu -mi -bhlo nyuma weee gbegbein

¹ Na bhelia, -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi -o ka 'hni -zia 'hni weee 'wu, amia zua o dli -gu. Amiaa lenugbu -mi -bhlo nyuma weee gbegbein. ² Sabhisa, 'hnumnyo yabhlo plaa amiaa *-Lagobudu zo sowu -can -yo 'ylinano -bana -zonu bhabha nya, 'in bobabhanyo yabhlo yia -mo pla 'ya -bana -zuzu nya. ³ A 'bhitia -o kaa -bana -zonu 'wuu -gbe la, a yia o 'nuhwe zu, 'in a nee o -yla: «-Mi, -in -di da la 'hnumnyaa ladida!» 'in a nee bobabhanyo -yla: «-Mi, -in -tu de 'yligbeda! We 'ni -muvu, -in -di da la, dudu na bhv -yo.» ⁴ We -ka 'sa -mi, -yosialugbu a nva le a 'dekpa nyidi, 'in a bhua nyumaa -yogbu 'wu wa ku -yo, 'wlukvun lapvpaie 'nyuu nya.

⁵ A pu yukwli, na bhelia -zonu: dudu -guv bobabhanya -Lago -saa -bha wa 'ka 'hnumnyaa -ze dlizuzue 'wu. 'in -Lago 'hnumngbe -Lago gbaa -wa 'yibhaa o, o 'ka we wa 'nye, wa 'ka we 'yi, we 'ni muv? ⁶ 'in amia, amia nyea bobabhanya 'wu! 'hnumnyaa 'ni aun 'nyii 'wuvuda -mu? 'in ma 'ni aun gbuvubhunya dlu kwada -mu? ⁷ -Zezuu 'hni -zonu -Lago 'nyea aun, maa'a -nyumoo wee?

⁸ Cun, na bhelia, -Lago 'hnumni -tite, sa we mia celida *-Lagosebhe 'wu, mu ni: «-In -kai -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

A -ka we -gu no, -zugba -lu -zonu a nva le. ⁹ Nu, amiaa lenugbu 'ni -mi -bhlo nyumaa gbegbein, gbonnyuu a nva le. 'in -Lago tite luelia aun gbu, a 'ni we 'nuhwe zu 'gbu. ¹⁰ Nu, nyume -o 'ni -Lago tite weee lu -tite yabhlo 'nuhwe zu, we 'de weee o 'nia 'nuhwe zu. ¹¹ Nu, -Lago -o gbaa:

«-In -yo 'hwno -putu 'na -dili -budu 'wu -ni»,*
o nee 'yae:

«-In 'na 'bhali nyume -ni.»

-Muv 'gbu, -in -yo 'hwno -putu 'ni -budu 'wudi, -in -ka nyume 'bha, -in 'ni -Lago titee 'nuhwezuvu.

¹² -Lago tite -we ka 'gbu a 'kaa amiaa 'de -yla -tu, amiaa -yogbu -Lago yia 'wubhua we gbegbein. A gba 'sa, 'in a nu 'sa. ¹³ Nu, nyoo nyoo 'yilia o -lima nyazi, -Lago 'nia o nyazi 'yilia yi o gbuvubhu zli. Nu, nyazidli mia, mu lua gbuvubhubhue.

Dlizuzue -yo lenugbu -zonunya

¹⁴ Na bhelia, nyume -o gbaa nu, o ka dlizuzue, 'in we lenugbu -zonunya 'nia -mi, lee -lu o 'yi we 'wua? -Muv 'sasokpa -dlizuzue mneni we 'ka o gbu 'wusaa? ¹⁵ Sabhisa, -de amiaa bheli yabhloo, -de amiaa bhelo yabhloo, wa 'ni 'naa -ka, 'in hwo -ka wa 'bhada -mi 'yli weee nya, ¹⁶ 'in amiaa lonyume yabhlo -ka wa -yla gba: «A no 'nanuu -nyae, hwoilo 'bhv aun -gu la, 'in a lu -nyae!» 'in -we wa ku 'yibhaa, o 'ni we wa 'nye, lee -lu o 'yi we 'wua? ¹⁷ 'Sa we mia dlizuzuee -nu nya. We lenugbu -zonunya 'ni -mi, -zugba we ka tli.

¹⁸ Nu, nyume yabhlo yia gbaae: «-Ami, in ka dlizuzue, 'in -mi, -in ka lenugbu -zonunya.» Gbaa na yia o -yla: «-Na dlizuzue 'nia lenugbu -zonunya -ka, sa we 'ka -mia? -Slolu 'mi we. 'in -ami 'ka -mi na dlizuzue -slolu na lenugbu -zonunya gbegbein.» ¹⁹ -In -yi we 'ji nu, -Lago -bhlogbo, we nani 'yli bhabha! Zuzu 'nyii -yi 'ya we 'ji, 'in we telia nyano nyaa 'debbie.

²⁰ -Guvuvonyo, dlizuzue -we 'nia lenugbu -zonunya -ka, we 'ni -lu 'wuku, -in 'yibha -in 'ka we 'jiyibhelii? ²¹ 'Lee, sa -Lago yibheli -amiaa dukpasa *Ablaamu, nyume tiklu nya? O lenugbu -zonunya gbu -wa, da o wlaa o 'yu *Izakl 'slaka nya -Lago -yla. ²² -Na yi we -yo: o dlizuzue -yo o lenugbu -zonunya 'so da yabhlo we noa -nya. 'in o lenugbu -zonunya -we

* 2:11 Gekiweli 'wu, we ji -wa nu: -wa kukwalia, wa -yo nyuma -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.

kwaa ɔ dlizuzve yoo 'gbu, ɔ dlizuzve yia tiklu -mɪ. ²³ -We -Lagosebheɛ 'ya gbaa gbuzɔnu -wa, 'sa we nva:

«Ablaamu ka -Lago dli -gu zv.

ɔ dlizuzvee 'gbu,

-Lago yia ɔ yibheli nyime tiklu nya.»

'In wa yia ɔ la -Lagoɔ 'tale. ²⁴ A yi we -yɔ nu, nyimeɛ lenugbu -zɔnunya -yɔ -Lago yibhelia ɔ nyime tiklu nya, we 'ni ɔ dlizuzve -bhlogbɔɔ -yɔ.

²⁵ 'Sa -bhloo 'de we nva 'naabizɪɲwɔ *Wlaabuu -nu nya. ɔ 'bhua Zuifvu tietienya 'wu, 'in ɔ yia wa 'wusa 'yoo -putuu 'wɔplɪɪe nya. ɔ lenugbunya -yɔ -Lago yibhelia ɔ nyime tiklu nya, we 'ni muv? ²⁶ Gbuzɔnu -wa, ku -we 'nia nyapelɪ 'wu -ka, sa we tɪa, 'sa -bhloo 'de dlizuzve -we 'nia lenugbu -ka, -muv tɪa.

3

Ʒwɛɛ mɔ

¹ Na bhelia, amiaa lɔnyuma duun 'na ɲwnunu nyɪmaa gbuslɔlunyaa -zɛ gbu -mɪ. Nu, amiaa 'de -yi we 'ji nu, -amia nyɪmaa gbuslɔlunyaa -yɔgbu -Lago yia 'wɔbhua, we 'ka nyɪma weee -yɔgbu -zi. ² Mɔɔ -a 'de weee mɔɔ sɔ duun lɔ. Nyime -ɔ'ɔ mɔɔa cɪ ɔ gbagbawelɪ 'wu, nyime tiklu -wa. ɔ -yi ɔ 'de kpa sa sazɔnu sa.

³ Sabhisa, nɪmɛsɔnnɪyaa ɲwɛɛ -a zva nɛtɛ we 'ka -aɪn 'nɔɲwɛ zɔv 'gbu, 'in -a mneni, -a 'ka we ku -kpabhie 'yoo da -slolu. ⁴ Mu mia, 'glɔnyaa 'debhie -we 'yɪa, 'in -we -pɪpɛ 'tɪtɪɛnya sua, we 'yoo daslolu -lu 'kienyi -lɛ! Mu slɔlua we 'yoo da -nya. 'In da we 'papanyɔ 'yɪbhaa, 'in we mɪa -mɔ -nya. ⁵ 'Sa -bhloo 'de, mɔɔ mɪa ku -kibhe -sɛɛ nya -amiaa 'lalɪnya nyɪɪ, 'in we yɪlɪmɪa we 'de gbu 'kadɪ 'wu.

A yla, 'sa -kosu 'kienyi -lɛ mnenia, we 'ka 'kwla 'kadɪ 'yɪlɪpalɪ! ⁶ Mɔɔ 'wɔ sa -kosu yabhlo. Dɔdɔgbɔv 'nyuu 'bhɔlɔda -wa. Mɔɔ mɪ -amiaa 'lalɪnya nyɪɪ, mu plalɪa -amiaa ku weee pɔvɪn. Sa we nva, mu nɪ: we 'wɔ sa -Kosuu -kapɔ ka wee mɔɔ 'de 'yɪlɪfa, 'in we 'de faa nyimeɛ dɔdɔ -gu -gbu weee 'yɪ.

⁷ -Fliinɪma weee -yɔ 'zɪanya, dlɔnɔv -nɪma -yɔ 'nyulɔ -nɪma, nyime mneni, ɔ 'ka we gbu -slolu, 'in nyime slɔlua we gbu. ⁸ Nu, nyime yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni, ɔ 'ka mɔɔ gbu -slolu. We 'wɔ sa tɪbhe: gbɔnyuu -we nyime 'nia kpa sa -yi, 'mu we -mɪa, nyime 'bha -gu yea we.

⁹ 'Mu -a bhua 'wu, 'in -a mɪnɪa -amiaa Dide Jejitapɛɛ 'ɲɪ. 'In 'mu -a bhu 'yaa 'wu, nyɪma -wa -Lago -laa la ɔ 'deɛ 'wɔwɔɔ nya, 'in -a bhɪa wa gwɛzɛ. ¹⁰ Wee ɲwɛ yabhlogbɔɔ 'wu Jejitapɛɛ 'ɲɪmɪnɪe -yɔ gwɛzɛ -bhɪbɪhɪe tɪaa. Na bhelia, we 'na -mɪnɪ 'sa -nɪ. ¹¹ 'Wɔwɔlɔnyu yi we 'bhɔka yabhlogbɔɔ 'de 'wu mɛnɔ nyu -yɔ kalɔ nyu wɪlɪi? ¹² Na bhelia, magloosu yi gwɪi 'bhue 'paa? Yaayu, *-dlɔsu yi magloo tɪvɔ? -lɔnya. 'In 'ya, gumunyuu 'wɔlɔda 'nɪ mneni we 'ka mɛnɔ -nyu -kpua wɪa.

Gbuɪlo -we bhua -Lagoɔ -gbɛ

¹³ Aɪn glaa nyɔɔ -yi gbua, 'in -ɔ mna 'yɪa? ɔ -slolu we ɔ lenugbu nya ɔ nɔnɔbhɔ -zɔnɔv gbɛgbɛɪn, gbuɪlo -yɔ dɪ -dlɔɔ nya. ¹⁴ Nu, zenɪ 'nyuu -yɔ kpɪkpɛɪ -zuzu -ka aɪn 'wu -mɪ, a 'na 'yɪlɪmɪ amiaa 'de -nɪ, a 'na 'tɔbhɔlɔ yɔ -Lagoɔ gbuzɔnu -yɔ -nɪ. ¹⁵ -Muv gbuɪlo 'nia -Lagoɔ -gbɛ 'bhɔ, nu, dɔdɔ -gbɔ -nu mu, nyimeɛ zuzu -nu mu, *'Kuzuu 'debhiee -gbɛ we bhua. ¹⁶ Nu, da zenɪ -yɔ kpɪkpɛɪ -zuzu -ka -mɪ, gbu bɪdɪ -bɪdɪ bɪdɪ -yɔ gbɔnyuuu 'yɪ -bhlo -bhlo weee mɪ 'ya -bhade.

¹⁷ Nu, gbuɪlo -we bhua -Lagoɔ -gbɛ we mɪ -mɔwɔlɔda tɪa, -muv 'bɪgɔ, we 'yɪbha 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ, we -yi we 'de kpa sa nyɪmaa gbɛgbɛɪn. Nyɪma we zva 'nɔɲwɛ, we ka nyazɪɪ, 'in we nva gbuzɔnunya lɛ. We 'nɪ nyimeɛ -yɔgwɛpalɪe -yɔ dɪ 'sɔɔ gaylo nya -mɪ. ¹⁸ Dɪ -dlɔɔ -nyɪma -wa bɪbɪa nyɪma -yɔ, wa dɪ -dlɔɔ mɪa, mu yɪa 'yɪyɔgagɪe tiklu wɪaa.

4

Dɔdɔgɔlɪi 'yɪbhayɪbhɪe

¹ -Gələnya -yō -zlenya mia aun nyidi, da we bhulva? Amiaa dliwonyinili, -we sumania amiaa dli, mu nua we le, we 'ni muv? ² A 'yibha -lu yabhlo, 'in a'a 'yi we. A ka nyime -bha dli nukple, 'in amiaa dli nynia -lu 'wu, 'in a 'ni mneni, a 'ka we 'yi. A ka -zlenya -yō -gələnya kwē. 'In a'a -zlali -Lagō -lu, we 'gbu, a'a 'yia we. ³ 'In we 'ni 'sa -mi ni, -lu a zlaa 'nyumu a 'ka amiaa dliwonyinilu dumagbu lenu, we 'gbu, a'a 'yia we.

⁴ -Lagōō -dawlinunya a -mia! A 'ni we 'ji -yi nu, dudugulii 'yibhayibhie sisalia nyime -yō -Lagō -yōō? Cun, a -yō dudugu -li -ka 'tale li, -Lagōō tonyuma a -zēa. ⁵ -Lagōsebheē 'ya nēē: «Zuzu -zōnu -Lagōō zva -aun 'wu, 'mu o yibhaa -yōla zenyidli nya.» Amiaa dli nu, weli -we we gbaa, bhe -wa yi? ⁶ Nu, 'nanu 'kadu -Lagōō nua -aun 'wu, we 'gbu -Lagōsebhe nēē 'yae:

«'Temanu -Lagōō temania 'dēē 'ylimanunya -yō.

'In -wa tia wa 'dē 'wu 'kienyi,

o nua wa 'nanu 'wu.»

⁷ Nu, a ti amiaa 'dē 'wu 'kienyi -Lagōō 'yu. A 'temanu amiaa 'dē 'Kuzu -yla, 'in we 'ka aun -yōbhu 'pipi. ⁸ A nyni -Lagōō -yōla, 'in o 'ka aun -yōlanyni. Gbonyuu -lenunya, a -wəlu amiaa kwenya -yō! Dli 'sō -nyuma, a mnazi amiaa dli -yō! ⁹ A yibheli amiaa 'dēē nyazu 'ji. A wi, 'in amiaa 'mō kwli! A 'bhitili amiaa nyanyie wie 'wu, 'in a 'bhitili amiaa 'monalilie dli sulo 'wu! ¹⁰ A ti amiaa 'dē 'wu 'kienyi Jejitape 'yu, 'in o 'ka amiaa 'ḡni 'wobhu 'kadu.

-In 'na 'bhulu -na bhelii -yōgbu 'wu -ni

¹¹ Na bhelia, a 'na gbali weli 'nyuu bheliaa daa -ni. -o -ka o bhelii daa weli 'nyuu gba, -o -ka o bhelii -yōgbu 'wobhu, -zugba -Lagōō tite -yla o gbaa weli 'nyuu, 'in we -yōgbu o 'bhua 'wu. -In -ka titee -yōgbu 'wobhu, -in 'ni we 'nuḡwezonyo, we -yōgbu 'wobhunyo -in -mia. ¹² -Lagōō 'dēbhlogbōō palia tite, 'in o 'dēbhlogbōō -wa gbuwobhunyo. Mō mnenia nyumēē puepue, 'in mō mnenia nyumēē mnōnue. 'In -mi, nyōō -in -mia, 'in -na bhu -na -libheyii -yōgbu 'wua?

A 'na 'ylimanu amiaa 'dē -ni

¹³ Amia -wa gbaa: «-Zēēn, cizi, 'gbe -muni 'wu -a yia mnia, -a 'ka -mō -zu -bhlo li, -a 'ka -vale 'pa, 'in -a 'ka 'gwezi 'yi», a pulu 'mi yukwli -slēēn. ¹⁴ Amia -wa 'nia -we 'kaa cizi lenu -yi! Sa amiaa dudu -gu mia? 'Nyuu bhuhui -we sōa 'wu, 'in we mna la -bha -bhlokpade, 'mu a -mia.

¹⁵ Sanēē a 'ka yaa gba: «-Lagōō -ka ḡwnu, -a -ka 'puda -mi, sanēē -yō sanēē -a yia nua.»

¹⁶ Nu, -slēēn a mi 'dēē 'ylimanunya nya, 'in a ylimania amiaa 'dēē 'ḡni. 'Dēē 'ylimantie mia, 'yli we -nyua. ¹⁷ -Muv 'gbu, -o -yia gbuzōnu -we o 'kaa lenu, 'in o'w nua we le, gbonyuu o nua le.

5

Gbuu lapalie 'ḡnumnunya -yla

¹ 'In -slēēn amia 'ḡnumnunya pulu 'mi yukwli! A wi, 'in a klu, gbonyii yia aun yliaa 'gbu. ² Amiaa 'ḡnumnuli ka zen pla, 'in -muta yia amiaa 'naanya pla. ³ 'Gli ka amiaa -can -yō amiaa 'gwezi kpa, wee gli yia amiaa -yōgbu daylu -zēa, 'in mu yia amiaa yice lia -kosu 'bhisa. A ka 'ḡnumnuli 'wlugugwli 'wobhlolu -yli weee 'wu. ⁴ Amiaa lubhonunya -wa nua amiaa kpaanya lubho, a 'ni wa 'penigwezi wla. A pulu wa gbuu lapaliwelinya yukwli! -Wa plalia amiaa kpa -lii 'ya, wa 'wukpaweli ka 'Tite -ka -Lagōō yukwliyoo mni tiklu. ⁵ Amiaa 'dēē 'ḡnumnuli -yō amiaa 'dēē dumagbunya a nua le dudu -gu, -zugba a li 'kpilu -li, a zu ku nēē numa -we wa 'ka 'bha we 'bha yli nya, 'in wa 'ka li mu. ⁶ A ka nyuma tiklu gbu 'wlu ladli, 'in a yia wa 'bha, wa 'ni -gla zu aun -yla.

Dlitie -yō -Lagōō bhuhoe

⁷ We 'dē weee 'gbu, na bhelia, a -ka dlitie tiklu, 'in Nyumaa -Kanyō 'ka yi. A yla, kpaapanyō wua o kpa -luu 'ya -zōnu dudu 'kaa wla, dlitie nya tiklu, 'in 'nyu tianu -yō 'wobhlolonyu lva o kpa. ⁸ We 'gbu, amia -ka 'ya dlitie, a 'temanu dli, nu, Nyumaa -Kanyōō

yibhla ka cipa. ⁹ Na bhelia, a 'na 'pupalı ylv -yɔ -nı, nu, -Lagɔ yi amıaa -yɔgbv 'wɔbhı. Gbɔwɔbhunyo ka cipa, ɔ ka plada cipa 'le!

¹⁰ Na bhelia, a 'pa *-Lagɔgbv -falpanya dlı -gv, -wa gba bhaa -Lagɔgbv Jejitape 'ɲnı nya. A 'tideli wa dltie, wa siasie 'wɔ. ¹¹ A yla, nyuma -wa sia dltie nya -a nɛɛ 'wɔtɔtve -dlɔɔ mı wa -nɔ nya. A ka *Zɔbɔv dltiee 'di 'nɔ, 'ın -we Jejitape nva ɔ -yla le lugada, a ka we -yɔyi. Nu, Jejitape mı yeda zɔzɔnɔ -yɔ nyazıdlı nya.

¹² Na bhelia, gbv weee 'yu, a 'na bili yalı -nı, a 'na bili dɔdɔ -nı, a 'na bili -lu yabhlogbɔɔ gwɛzɛ nya -nı. Nu, amıaa un -zɛ un, 'ın amıaa -ınnya -zɛ -ınnya, -Lagɔ yi amıaa -yɔgbv 'wɔbhı.

¹³ Amıaa lɔnyımɛ yabhlo mı stadaa? ɔ bhuhhoe -Lagɔ. Amıaa lɔnyımɛ yabhlo mı 'mɔna 'wɔw? ɔ bhlı -Lagɔlɔnya. ¹⁴ Amıaa lɔnyımɛ yabhlo ka gu -yɔɔ? ɔ la *leglızu nyuma kpası, 'ın waa nyuma kpası 'ka ɔ 'kpı -yɔtli Nyımaa -Kanyɔɔ 'ɲnı nya, 'ın wa 'ka ɔ -Lagɔ bhuhhoe. ¹⁵ -Lagɔbhuhhoe dlızɔve nya, mı yia guzɔnyɔ -mɔnı puea, 'ın Jejitape yia ɔ 'wɔbhı. 'ın ɔ -ka gbɔnyıı leɔv, -Lagɔ yia ɔ gbɔnyıı 'wɔtı. ¹⁶ We 'gbv, a gbɔgbalı amıaa gbɔnyıı -yla -bhlo -bhlo, 'ın a 'ka -Lagɔ bhuhhoe -bhlo -bhlo, 'bhie, a 'ka 'pɔ. -Lagɔ bhuhhoe weli -zɔnɔ -we nyımɛ tiklu 'bhıa 'wɔ -Lagɔ 'yu, we ka 'tıtɛ 'kadɔ 'wɔ.

¹⁷ 'Sa -mɔv mı 'yaa -Lagɔgbv -falpanyɔ *Eliıı gbv nya. ɔ mı zlımɛ nyımɛ nya -aın 'bhısa. 'ın ɔ yia -Lagɔ bhuhhoe dlı weee nya nu, 'nyu 'na lvalı -nı, 'ın -zɔ ta 'cɔ gbelıbhlo 'wɔ 'nyuu 'ya 'nı dɔdɔ -gv bhlı. ¹⁸ -Mɔv 'bıgv, ɔ yi 'yaa -Lagɔ bhuhhoe, 'ın 'nyu yia lva, 'ın dɔdɔ -gv -lı yia zɔ.

-Lagɔnyıma mɔɔa, wa lɔlalıe

¹⁹ Na bhelia, amıaa lɔnyımɛ yabhlo -ka gbɔzɔnɔ 'bıbhı ɔ -ka mɔɔ, 'ın nyımɛ yabhlo -ka ɔ lɔlalı, gbɔzɔnɔ ɔ nva le. ²⁰ A yıbheli we 'ji nu, gbɔnyuu -lenɔnyɔɔ 'yloogblı 'nyuu, -we -gv ɔ mıa, ɔ salıa we -gv ɔ la, ɔɔ gbɔnyuu -lenɔnyɔɔ zuzu ɔ -saa tıtıtıe 'wɔ. 'ın ɔ 'gbv -Lagɔ yia gbɔnyuu duun lamumnia.

Tia 'sebhε Pielt 'paa yoo

Pielt cεlia 'sebhε ni. Nu, -Zezuu *'binɔnya kugbua lε 'sɔɔ glaa -nyumε yabhlo ɔ -mi bhaa. -Lagɔnyuma -wa wa palia 'kliyε 'wu, 'ma ɔ 'paa 'sebhε ni yoo. ɔ nεε wa -yla nu, wa ka -Zezu 'kliyε 'wupalɪ, 'in ɔ yia sia. We 'dεε 'gbu, -Lagɔnyuma -ka siada -mi, wa -ka wa 'kliyε 'wupalɪda -mi, we mi nu, wa 'yiligbe gege, 'in wa 'ka -Lagɔ dli -gu zu.

Fusawεli

¹ -Ami Pielt -wa -Zezu *Klisu *tietienyɔ, amia -wa -Lagɔ -saa -bha, 'in -wa mia lamnenida laga -dudu -gu, -mɔ Pɔɔn, -Galasii, Kapadɔsu, -Azii -yɔ Bitinii, amia na cεlia 'wu.

² Dide -Lagɔ ka -bha ain -sa, ɔ gbu ɔ gba bhaa tiaa sɔlv, 'in a mi ɔ -nu nya, ɔ Zuzuu 'gbu, 'in a 'ka -Zezu Klisu 'nuhwe zu, 'in ɔ 'pɪɔn -ka ain -gu slo, a 'ka -mɔwlv.

Nu, -Lagɔ 'nye ain zuzɔnu -yɔ 'wɔtɔtve -dlɔɔ bhabha.

Dliwɔdidie -we'e 'bhva la

³ -A -mnini -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu Dide -Lagɔɔ 'ηni! ɔ nyazɪdli 'kadu nya ɔ 'nyεa -ain 'yliyɔgagie lolu, -Zezu Klisu 'wɔbhuhue nya tlɪtlɪnya glaa. We 'dεε 'gbu -amiaa dli 'tεa 'wu 'kɔmɔv. ⁴ -A wu zuzɔnu -Lagɔ zva la ɔ nyumaa -nu nya. Wee zuzɔnunya -mini 'ni mneni we 'ka -nyumɔ, we 'ka pɔvɪpla, 'in we 'yli 'na 'ka tli. -Lagɔ ka wee zuzɔnu -mini lazv yali amiaa -nu nya. ⁵ Amia -Lagɔ mia 'yliyɔzvda ɔ 'tite nya, amiaa dliuzvεe 'gbu, 'pɔpve -Lagɔ yia -slolua 'wɔbhlolu bhla, amia yia we 'yia.

⁶ A li we 'wu 'mɔna, we -ka nu, laylagbuv 'yli -bhlo -bhlo -mɔmɔ -ka ain yli dεslεn, 'in we 'ka amiaa dli sumani, bhla -sεlεε bhla, -bhlokpade a li 'mɔna. ⁷ We -ka nu, -Lagɔ ka laylagbu 'yitide we yli ain, amiaa dli 'yiyie gbu -wa. Amiaa 'dε -yi we 'ji nu, -can mneni we 'ka labhu, 'in wa paa we -kosu 'wu, wa 'ka we 'dεgbolu 'yi. 'in amiaa dliuzvεe 'yilia -we zia -can, 'mɔ wa ylaia la. 'in zli -Zezu Klisu -ka lvyi, wa 'ka amiaa 'ηni 'ylimani, wa 'ka amiaa 'ηni -mnini, wa 'ka ain 'nuhwe zu. ⁸ A 'ni -Zezu 'yi, 'in a -kala ɔ ze. 'in a'a 'yi -slɔ ɔ -yɔ, 'in a zva ɔ dli -gu. ɔ 'gbu a lia 'mɔna 'kadu -we ka gba -weli wa 'nia -ka. ⁹ -We ka gbu -wa, a ka amiaa dliuzvεe 'pɛnie 'yi, amiaa zuzuu 'pɔpve nya.

¹⁰ *-Lagɔgbuv -falɪpanya ka 'kli 'yi, wa 'ka wee 'pɔpvee 'ji 'wɔlanv. 'in zuzɔnu -Lagɔ 'kaa ain 'nye, wa yia we -falɪ 'pa. ¹¹ Gbu -we Klisu Zuzu gbaa wa -yla, bhla -we nya we 'kaa lεnv, 'in sa we 'kaa lεnv, 'in wa gva la, wa 'ka we yibheli. Nu, ɔɔ Zuzu mia wa 'wu, mɔ gbaa wa -yla tia Klisu siasia gbu -yɔ ɔ 'ηnumie 'kadu 'kaa we 'bigv yi. ¹² -Lagɔ ka ɔ gbuv -falɪpanya we 'kluslolu nu, gbu wa mia zlumε gbada, we 'ni wa 'dεε -nu, nu, amiaa -nu -wa. Wee weli -zɔnv -mini waa -Lagɔgbuv gbanya mia -slεn da ain -yla gbada, Zuzu 'Pɔpaa 'tite bhva yali nya, wa gbaa we. 'in 'anzinyaa 'dεbhie -gbolu 'yibha we 'ka we 'ji 'wɔlanv.

A -tv -mɔwlvda amiaa lεnvgbu weee 'wu

¹³ We 'dεε 'gbu, a mnazi amiaa 'dε la amiaa 'wlukvɔn lapɔpale 'wu, 'in a 'ka gbu lεnv! A zv amiaa 'dε 'yliyɔ. 'in -lu -zɔnv -we -Lagɔ 'kaa ain 'nye -Zezu Klisu yiyizli, amiaa dli 'tεmani we -gu 'wu. ¹⁴ Sa 'yua zva wa didea 'nuhwe, a zv 'sa -Lagɔ 'nuhwe. Amiaa dliwɔnyinili a nu bhaa lε, -zugba a 'ni -slɔ -Lagɔ -yi, a 'na mnini 'maslεn we 'bi -ni. ¹⁵ 'in -we ka gbu -wa, -Lagɔ -ɔ laa ain, ɔ mi -mɔwlvda. Amia -tv 'ya -mɔwlvda amiaa lεnvgbu weee 'wu. ¹⁶ Nu, we mi cεlida *-Lagɔsebhε 'wυε,
«In mi -mɔwlvdaa 'gbu,
a -tv -mɔwlvda.»

¹⁷ -Lagɔ -ɔ bhua nyumεε -yɔgbu 'wu, nyumεε lεnvgbuv sɔlv, 'in ɔ'ɔ gbuzia nyuma 'wu, 'in a laa «Dide», amiaa -Lagɔbhuhoe weli 'wu, da a -gaa -slɔ 'yliyɔ dudu -gu, amiaa nɔnɔbhv 'wu a zv -Lagɔ 'nuhwe, 'in a sɔ ɔ. ¹⁸ Amiaa 'dε -yi we 'ji nu, we 'ni 'gwezi -yɔ -can -we bhva la nya -Lagɔ ziti ain 'wu, amiaa nɔnɔbhv -kpua amiaa dɔkpasi tia ain -yɔ kwεε. ¹⁹ Nu, Klisu 'wlvā bhlabhlεyu, 'sla -yɔ gbu yabhlogbɔɔ 'nia -yɔ -mi, ɔ 'pɪɔn -zɔnv nya -Lagɔ zitia ain

'wu. ²⁰ -Lagɔ 'nɪ -sɔ dɔdɔ lala, 'in ɔ yia -bha Klisi -sa, amiaa Gbuwusanyɔ nya. 'In ɔ yia ɔ -sɔlolu 'wubhlolu -ylɪnya nɪ nya, amiaa zɔzɔnɔv 'gbu. ²¹ -Lagɔ -ɔ 'bhua Klisi 'wu tɪtɪlɪnya glaa, 'in ɔ yia ɔ 'ɲɪmmɪe 'nye, Klisi 'gbu a ɲwnua ɔ gbu -yɔ. We 'gbu a zɔa dli, 'in a dia -Lagɔ dli 'wu.

²² A ka gbuzɔnɔ 'nɔɲwe zɔv 'gbu, -Lagɔ ka ain -yɔwɔlv. 'In a 'ka amiaa -Lagɔbhelia 'yibha sazɔnɔ sa. A kɪkali zɛ dli weee nya. ²³ -Lagɔ ka ain nyɪma lolu -zɛli, we 'nɪ -luu 'ya -we tɪa nya. -Luu 'ya we'e tɪa, we nya -wa. -Lagɔwɛli -we -gaa 'yɪiyɔ, 'in -we mɪa la 'yɪli weee nya, mɪ nya ɔ -zɛli aɪn nyɪma lolu. ²⁴ Nu, we mɪ celɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔe:

«Nyɪma weee 'wlv -petu,

'in wa 'ɲɪmmɪe weee 'wlv -petuu -bvi.

-Petu -ka ye, 'in we -bvi bhɪa.

²⁵ 'In -Lagɔwɛli mɪ la 'yɪli weee nya.»

Wee wɛli nya wa gbaa aɪn -yla -Lagɔgbu.

2

'Yɪiyɔga -tɔkpa -yɔ -mɔwlv -nyɪma

¹ We 'gbu, nɔkpleylɪnyuno, yo, wɛli 'sɔ -kakɛ, zenɪ -yɔ vɛli -wɛlɪnya mɪa, a 'bhv we 'dɛ weee 'bɪ. ² Sa 'yuyolua 'yibhaa nyɪtɪnyu, a 'yibha 'sa nyɪtɪnyu 'wlalaa -we -wa -Lagɔwɛli. A -ka we 'nyɛda -mɪ, a 'ka 'ylɪmani, 'in a 'ka 'pɔpɔe 'yɪ. ³ Nu, a ka we ɲwe 'yɪ, 'in a yia we 'jɪyibheli nu, Jɛɪɪtɛ mɛni.

⁴ A nyɪ Nyɪmaa -Kanyɔ -Zɛzu -yɔla, mɔ -wa 'yɪiyɔga -tɔkpa, -we nyɪma -saa kwnɛɛ, 'in -Lagɔ -saa -bha ɔ dli da -tɔkpa tɪklu nya. ⁵ Amia -zɛ 'ya 'yɪiyɔga -tɔkpa, 'in -Lagɔ 'ka ɔ -budu 'sɔbha aɪn nya, -budu -we zɔ a 'kaa -Lagɔwɛli 'dɛɛ bɔbɔnya -zɛ. 'Slakanya -we nana -Lagɔ dɔdɔ -Zɛzu Klisi 'gbu, a 'ka we -sa. ⁶ We mɪ celɪda -Lagɔsɛbhɛ 'wɔe:

«A yla! Tɔkpa tɪklu in -saa -bha,

'mɪ in mɪa ladɪda *Siɔngbe nɔkple,

'in we 'ka -buduu gwɪgwɪyɪli -tɔkpa -zɔnɔ -zɛ.

-ɔ -ka we dli -gv zɔ,

'kva 'na 'ka ɔ 'ylɪlawla -gba.»

⁷ Amia -wa ɲwnua -Lagɔwɛli gbu -yɔ, we tɔkpa ka 'ɲɪnɪ -gv, amia -Lagɔwɛli 'yuaa -nɔ nya. 'In -wa'a ɲwnua -Lagɔwɛli gbu -yɔ,

«Tɔkpa -budusɔbhanya -saa kwnɛɛ,

mɪ -zɛa -buduu gwɪgwɪyɪli -tɔkpa -zɔnɔ.»

⁸ We mɪ 'ya celɪdaɛ:

«Tɔkpa -we nyɪma gozoa,

'in we bhɪa wa la, mɔ -wa.»

Wa'a ɲwnu -Lagɔwɛli -yɔwɔ 'gbu, wa gozoa we. 'Sa -Lagɔ zɔa we la, wa -nɔ nya.

⁹ 'In amia, amia -Lagɔ -saa -bha, a ka nyɪmaa 'wlulapɪlɪnyɔwɔ -Lagɔsɔbɔnya -zɛ. A ka -Lagɔwɛli -mɔwlvnya -yɔ ɔ 'dɛbhlogbɔwɔ -nɔ -zɛ, 'in a 'ka ɔ lɛnɔgbu 'kadɪ gba. -We ka gbu -wa, mɔ -saa aɪn nɪkpɪsɛ 'wu, 'in ɔ yia aɪn ɔ zɪ 'kadɪ 'klɔ -la. ¹⁰ -Benɪ, amia 'nɪa -Lagɔwɛli nyɪma, a ka -slɛɛn ɔ nyɪma -zɛ. 'In amia -Lagɔwɛli 'yɪli -benɪ nyazi, 'in -slɛɛn amia ɔ yɪli nyazi.

A nɔ -Lagɔwɛli lubhɔnɔnya 'bhisa

¹¹ Na jɪli -talea, in nɛɛ aɪn -ylaɛ: a mɪ 'lakpanya -yɔ 'plɪplɪnya nya dɔdɔ -gv. A zɔ amiaa 'dɛ 'yɪiyɔ nyɪmaa dliwɔnɪnɪli 'nyɪii gbɛgbɛɪn, -we gva amiaa zuzu -gbɛ tv. ¹² Amiaa nɔnɔbhɔ -mɪ tɪklu -wa 'nɪa -Lagɔwɛli -yɪ 'yɪliya 'wu. Wa -ka sa aɪn gbɔnyɪi lɛnɔnya 'wɔpaltɔo, amiaa lɛnɔgbu -zɔnɔ wa yia yibhelia. 'In da -Lagɔwɛli -ka yɪ, ɔ 'ɲɪnɪ wa yia -mnɪna.

A zɔ nyɪmaa 'wlulapɪlɪnya 'nɔɲwe

¹³ Nyɪmaa -Kanyɔwɛli 'gbu, a zɔ nyɪma weee 'wlulapɪlɪnya 'nɔɲwe. A zɔ nyɪmaa 'wlulapɪlɪnyɔ 'kadɪ 'nɔɲwe, mɔ kaa sɛ 'kadɪ aɪn -gv. ¹⁴ 'Gbee -cian, -wa nyɪmaa 'wlulapɪlɪnyɔ 'kadɪ tiea, wa 'ka gbɔnyɪi -lɛnɔnya -kaslv 'wupa, 'in wa 'ka gbuzɔnɔv

lenunya 'hnikwali, a zu wa 'nuhwe. ¹⁵ Nu, -Lago 'yibha a nu gbuzonu le, 'in a 'ka titinanya -yo gbukpuua gbanya hwe 'munu. ¹⁶ A mi amiaa 'de -yla, 'in a 'na -tolu -muv dli, a 'ka gbonyuu lenu -ni. Nu, a no -Lagoo lubhonunya 'bhisa. ¹⁷ A zobha nyuma weee, a -kali amiaa -Lagobheliala ze, a so -Lago, 'in a zobha nyumaa 'wlulapilunyɔ 'kadu.

A no -Zezuu nonobhu

¹⁸ Lubhonunya, a ti amiaa 'de 'wu 'kienyi amiaa -cian 'yu, 'in a so wa. We 'ni -wa mia -dlɔɔ, 'in wa kaa 'nani -bhlo -yla a 'ka we lenu, a nu we le 'ya -wa 'tea -yla. ¹⁹ We -ka nu, -in 'ni gbu lenu, 'in wa pali -mi 'klyie 'wu, -in -ka we 'gba 'wluzoladi -Lagoo 'gbu, 'in -Lago hwnaa -mi 'nyu la. ²⁰ Nu, wa -ka ain 'klyie 'wupalɔ gbonyuu a nva lee 'gbu, 'in a -ka we 'wluzoladi, 'hni -mumu we nye ain a? Nu, a -ka gbu -zonu lenu, wa -ka we 'gbu ain 'klyie 'wupalɔ, a -ka we 'wluzoladi, 'in -Lago hwnaa ain 'nyu la. ²¹ -We mia dee 'gbu -Lago yia ain la. Nu, Klisu 'de ka 'ya sia amiaa 'gbu, o ka ain 'yoo da -sloɔ, a 'ka o nonobhu no.

²² «O 'ni gbonyuu yabhlogboɔ lenu,
'in o 'ni yoweli hwee -ka.»

²³ Da wa velia o, o 'ni we 'bigupali velie nya. Da wa palɔ o 'klyie 'wu, o 'ni wa 'wluo 'kpili. Nu, -Lago -o bhua nyumee -yogbu 'wu tiklu, 'mo o tili o 'de. ²⁴ 'In mo 'bhua -amiaa gbonyuuu 'gba 'wu, o 'dee ku zo, o 'dee *su -gu. 'In -a 'ka tli gbonyuuu gbegbein, -a 'ka 'yliyogagie tiklu 'yi. O lenunve -yo a 'yia 'pupue. ²⁵ Nu, a 'wlv zlume mnomno -bhlahlɛ. 'In -sleen, nyume -o -wa amiaa 'Yliyozonyo, 'in -o kua amiaa zuzu hwe, a ka o -gbe luyi.

3

-Lagonyumaa 'hwnu -yo wa 'lowliaa ladi so

¹ 'Hwnu, amia zu 'ya amiaa 'lowlia 'nuhwe. 'In wa toɔva -wa'a hwnua -Lagogbu -yo, amiaa nonobhu -zonuv 'gbu, wa 'ni wa -yla -Lagogbu gbaoɔ, wa 'ka -Zezuu gbu -yohwnu. ² 'In wa 'ka amiaa nonobhu mia -mowluda -yo nyumee 'nuhwezuzue -yoyi, 'in we 'ka wa dli kwezi. ³ Amiaa 'ylinano 'na -zeli ku -yoo 'ylinano -ni, -we -wa 'nyii -yomnazie, -can kpelie, we -yo -bana -zonuv 'wuplapiɛ. ⁴ Nu, amiaa 'ylinano -ze kuzoo 'ylinano -we mia dibhe 'wu, we'e 'bhua la. -We -wa dli -zonu -yo dli -dlɔɔ, mu 'yia -Lago 'yliya 'wu. ⁵ Zlume -Lagohwnu -wa dia -Lago dli 'wu, 'sa wa namania wa 'de 'yli sa. Wa 'lowlia wa zua 'nuhwe. ⁶ 'Sa *Sala zua *Ablaamu 'nuhwe, 'in o yia o la: «Na -kanyo», 'in -sleen a ka o 'hwniyua -ze, a -ka gbuzonu lenuda -mi, -zugba a'a nu nyanɔ gbu yabhlogboɔ kwee.

⁷ Amia 'hwnu 'lowlia 'ya, a yibheli amiaa 'hwnu kpa sa, a -yo wa 'soɔ lenugbu weee 'wu. A yibheli we 'ji nu, wa 'ni late ain 'bhisa. A zobha wa, -we ka gbu -wa, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -Lago wlaa, 'yia wa yia we ain 'bhisa 'ya. A -ka 'sa nu, -lu yabhlogboɔ 'na 'ka amiaa -Lagobhubhoe weli 'yoo -kulu.

A 'yi dli -bhlo

⁸ Nu, -sleen, a 'de weee 'yi dli -bhlo. A kikalɔ ze -Lagobheliala 'bhisa. A -ka nyazidli, 'in -o -ka -mi, o ti o 'de 'wu 'kienyi o -libheyi 'yu. ⁹ A 'na 'pali gbonyuu 'bigu gbonyuu -ni, a 'na 'pali velie 'bigu velie -ni. Nu, a 'pali we 'bigu 'nyularwana weli nya. We 'gbu, -Lago yia ain la, o 'ka ain 'nyularwana. ¹⁰ -Lagosebhe nee:

«Nyume -o -ka gba o 'ka 'pipee -zonu 'yi,
'in o 'ka 'muna 'wu -mi 'yli weee nya,
gbonyuu 'na 'tli o hwee -ni,
'in o 'na 'tubhulu yo -ni.

¹¹ O pali gbonyuu lenve -bligɔ,
o nu gbuzonu le.

'In o -tali 'wututue -dlɔɔ da so 'so nya.

¹² Nu, nyuma -wa mia tiklu,
Jeditapee 'yli mi wa -yo,
'in o pulva wa -Lagobhubhoe weli yukwli.
'In o solva gbonyuu -lenunya -yo 'wu.»

A mnazi la, -we ka 'gbu, amiaa dli 'tea 'wu, a 'ka we gba

¹³ A -ka gbuzonu lenuda -mi dli weee nya, nyoo 'ka ain -yla gbonyuu lenva? ¹⁴ We -ka nu, gbuzonu lenvee 'gbu a mi siada, 'muna mi amiaa -nu nya.

«A 'na nonu nyanoo nyuma kwee -ni,

'in amiaa dli 'na sumani -ni.»

¹⁵ Nu, a 'ylimani Klisi -mo dibhe 'wu, amiaa -Kanyo nya. 'In a mnazi la 'komsu, -we -gu amiaa dli 'tea 'wu, nyoo nyoo -ka ain layibha, a 'ka we 'ji gba o -yla. ¹⁶ 'In a nu we le dli -dloo -yo nyumee 'nuhwezuzve nya. Amiaa 'wlukusun -dloo -mi tiklu, 'in -wa dia ain gbu 'wlu, 'in -wa gbaa amiaa nonobhu Klisi 'wuu daa gbonyuu, 'in zu 'ka wa 'bha. ¹⁷ We -ka -Lagoo dumagbu, nu, a -ka gbuzonu lenuda -mi, a sia, -muv nani 'yli, we -zi a 'ka sia gbonyuu lenve nya.

Sa Klisi sia amiaa 'gbu

¹⁸ Nu, Klisi 'debbie -gbolu tlili 'wu -zakpa -bhlogbooo, gbonyuuu 'gbu. Mo -wa gbuzonu lenonyo, mo tlia 'nyiiciaan 'gbu, 'in o 'ka ain -Lagoo -gbe kwa. Wa ka o nyume ku 'bha, 'in -Lagoo yia o 'wobhu tlitlie lu Zuzu 'Pupa nya. ¹⁹ Oo Zuzu nya o mnia gbu gbaa zuzunya mia -kaslu 'wu -yla. ²⁰ Nyuma -wa 'nia zlume -Lagoo weli 'nuhwe zu, da -Lagoo mia wuda dlitie nya, bhla -we nya *Nowee bhlaa batoo 'wu, wa zuzu -wa. We bhla, nyuma ya 'so -le -wa -gblaa wee batoo 'wu, wa gbeta, ma 'pua 'nyu -gu. ²¹ Wee 'nyu -muni, batizee batizee -we saa -zeen da ain gbu 'wu, we 'wuwlu -wa. Wee batizee batizee 'ni pun ku -yosasi 'nyu nya. Nu, mu slolua -Lagoo 'bi -a yia noa 'wlukusun -dloo nya. -Zezu Klisi ka 'wuso tlitlie lu 'gbu, wee batizee batizee puea ain. ²² -Zezu Klisi mnia yali, o -di -Lagoo lilisolu la. -Mo o pula 'anzi -yo senya, we -yo yalu 'tite weee 'wlu la.

4

A nu -Lagoo dumagbu le

¹ Klisi ka sia o ku zo, we 'gbu, amia kpa 'ya amiaa 'de la -muv solu. -O -ka sia o ku zo, o -yo gbonyuu ka 'ylibhobhu. ² -Sleen da, o dudu -guv pnu -tua 'wu, o 'na nonu nyumaa dliwonyni -gbonyuu le -ni, o nu -Lagoo dumagbu le. ³ Cun, amia mia de, zlume a ka nyuma -wa 'nia -Lagoo -yii dumagbu lenv. 'In a nva mutnigbu le, amiaa dli nynia nyumaa -lu 'wu 'nyumee, nu bhaa ain, a lia duun, a maa bhabha, 'in a buboo yoyolagonya titina sa. ⁴ Wa ka we -yoyi nu, a -yo wa 'so 'ni gwagwabhv -bhlo 'wu -mi, wa gbonyuu -lenve -we -zua 'wu nya. Mu subhala wa hwegaga, we 'gbu wa vela ain. ⁵ -Lagoo -o mnazia la, 'in -o yia 'yliyoganya -yo tlitlunya -yogbu 'wobhua, mo 'yu wa yia wa lenvgbunya gbaa. ⁶ We 'gbu, wa yia -Lagogbu gba 'debbie tlitlunya -yla. Gbu -we wa nva le, da wa mia dudu -gu, 'in wa yia wa -yogbu 'wobhu we 'gbu, nyuma weee 'bhisa. -Sleen, sa -Lagoo -gaa 'yliyoo, wa 'ka 'sa 'yliyoga o Zuzu 'Pupaa solu.

A yibheli -Lagoo wlawlalu kpa sa

⁷ -Lu weee labhu bhla ka cipa. A -ze gbuyilonya -yo -guladolunya, 'in a 'ka -Lagoo bhubhoe mneni. ⁸ Nu, -lu weee 'yu, a kikal zee dli weee nya. Nu, zekalie mia, gbonyii -duun we mumnia la. ⁹ A kpukpali 'lakpasu 'nanvu, a 'na 'hjuwjuweni -hjuwjuweni zo -ni. ¹⁰ -Lu -Lagoo 'nyea ain -bhlo -bhlo, a nonnu 'nani 'wu we nya. A -ka 'sa nuda -mi, 'in a zea -Lagoo wlawlali 'yliyozunya -zonu. ¹¹ -O -ka gbagbtee -nu 'yi, o gba weli -Lagoo zua o hwee. -O -ka nyumaa 'wusaste -nu 'yi, o nu we le 'tite -we -Lagoo nyea o, we nya. 'In -lu weee 'wu, -Lagoo 'hni 'ka 'ylimani -Zezu Klisi 'wu, -Zezu -o kaa 'hnumnie -yo 'tite, -zu weee nya. *-Amen!

Wa -ka ain 'klyie 'wupalida -mi Klisi 'gbu, a li 'muna

¹² Na 'talea -zonu, stasiee -kosu 'kadu -we yia ain ylia, 'in we 'ka ain layla, we 'na subhala ain hwegaga -ni. 'In a 'na 'bhulu we 'wu, nee gbu -we 'na 'ka yaa ain yli 'bhisa -ni. ¹³ Sa wa sialta Klisi, wa -ka 'sa ain sialta -mi, a li 'muna. 'In zli o 'hnumnie yia 'bhlewlva, amiaa dli 'ka naman, 'in a 'ka 'muna li. ¹⁴ Wa -ka ain veli Klisi 'hnu 'gbu, 'wutotue -dloo mi amiaa -nu nya. Nu, 'hnumni -Zuzu, -Lagoo Zuzu mi ain -gu. ¹⁵ Nu, ain glaa wa 'na siali

nyume yabhlogbɔɔ nyume -bhabhie klaa, 'wie -yilyie klaa, gbɔnyuu lenve klaa, we -yɔ nyume -putuu gbɔ 'wuyligbie 'gbɔ -ni. ¹⁶ 'In -ɔ -ka siada -mi, ɔ mi Klisu -nu nyaa 'gbɔ, ɔ 'na nunu zɔ -ni, ɔ 'pa -Lagɔ fuo, Klisu 'ɲni ɔ -gu -mumiee 'gbɔ.

¹⁷ Bhla -we nya gbɔwubhubhue 'kaa gwedi, we ka nyini. 'In -Lagɔnyuma -gu we yia gwedilia tia. 'In wee gbɔ 'wubhubhue -ka -amɔ -gu gwedili, sa we 'ka 'wlulapali -wa'a ɲwnua -Lagɔgbɔ -yɔɔ -nu nya? ¹⁸ -Lagɔsebhɛ nɛɛ:

«Nyuma tiklu nu 'pɔpɔe -ka -yɔkamanɔ ni,
sa we 'ka -mi gbɔnyuu -lenunya -yɔ
-wa'a ɲwnua -Lagɔgbɔ -yɔɔ -nu nya?»

¹⁹ We 'gbɔ, sa -Lagɔ 'yibhaa, -wa weee mi 'saa siada, -lu weee lalanyɔ -ɔ'ɔ 'bhulva ɔ gbagbaweli -gu la, wa zɔ wa 'de ɔ kwɛɛ. 'In wa -tu zɔzɔnu lenuda.

5

Pieli zva -Lagɔnyuma kpasɔ 'di

¹ Nu, -sleen -wa mia aun glaa -Lagɔnyuma kpasɔ nya, ma -yla na gbaa gbɔ. -Amɔ mi 'ya -Lagɔnyume kpasɔ nya. In ka Klisu siasiee da 'yi. 'In 'ɲnumnie 'kadu yia 'bhlewlva, na -nu mi we glaa. 'Di -we na zva aun mu ni: ² sa 'nɔɔluu zɔanyaa 'yliyɔzɔnya zva 'nɔɔlu 'yliyɔ, -Lagɔnyuma -Lagɔ 'nyɛa aun yoo, a zɔ 'sa wa 'yliyɔ, dli -zɔnu nya, we 'na -zeli -gla -ni, sa -Lagɔ 'yibhaa we, 'sa. A 'na nunu we le 'gwezi -yiyiee 'gbɔ -ni. A nu we le, -guladolue nya, wa zekaliee 'gbɔ. ³ Nyuma -wa 'wlu -Lagɔ palia aun la, a 'na nunu wa 'nyii 'wu -ni. Amɔaa gbɔlenɔ sɔ -zɛ -Lagɔnyuma -yla gbɔ 'yilisolue. ⁴ 'In zli bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnyaa -Kanyɔ 'kadu -ka lɔyi, -can -kloo -we'e 'bhua 'yiligula, a 'ka we 'yi.

Pieli zva -Lagɔnyuma tɔlva 'di

⁵ Sa -bhlokpade, nyimesia, a ti amɔaa 'de 'wu 'kienyi nyuma kpasɔ 'yu. 'In a 'de weee, a ti amɔaa 'de 'wu 'kienyi, -ɔ -ka -mi ɔ 'ka ɔ -libheyii zɔlubho nu. Nu, -Lagɔsebhɛ nɛɛ:

«Nyuma -wa ylimanɔ wa 'de,
-Lagɔ sɔlva wa -yɔ 'wu,
'in -wa tia wa 'de 'wu 'kienyi,
-Lagɔ nua -maa zɔzɔnu 'wluo.»

⁶ A ti amɔaa 'de 'wu 'kienyi -Lagɔ sɔ 'tite zɔ, 'in 'yli -we ɔ zva, we -ka nyini, ɔ 'ka aun 'ylimanɔ. ⁷ A zɔ amɔaa -yɔkpagbɔ weee -Lagɔ kwɛɛ. Nu, mɔ zva aun 'yliyɔ.

⁸ Amɔaa -gu -tu ladoluda, 'in a zɔ amɔaa 'de 'yliyɔ! Nu, amɔaa tɔnyume, *'Kuzu, mi 'ce 'pada, ɲwɔ -bha -jla 'bhisa, 'wɔkpɔkpɔe nya, 'in -ɔ we 'kaa lii datale nya. ⁹ A 'yiligbe we 'yu gege dliɔzɔve nya. Nu, amɔaa 'de -yi we 'ji, amɔaa -Lagɔbhelia mnenia dudu weee -gu la, wa mi siada aun 'bhisa.

¹⁰ 'In a -ka sia bhla -sɛɛ nya, -Lagɔ -ɔ -wa 'nanɔ weee -kanyɔ, -ɔ laa aun, ɔ 'ɲnumnie 'ni bhloluda -ka, -we 'wlva 'bhle -Zezu Klisi 'wu, a 'ka we yibheli. ɔ de yia aun -yɔmnazɔ, mɔ yia aun 'wɔtemanɔ, mɔ yia aun 'tite 'nyɛa, mɔ yia aun 'yiligbelia gege. ¹¹ 'Tite -mi ɔ -nu nya -zɔ weee nya. *-Ament!

'Wubhlolu -fusaweli

¹² 'Sebhɛ na paa da aun yoo, Silivɛɛn* sɔ cɛlia we. -Amɔ 'yliya 'wu -Lagɔbheli tiklu yabhlo -wa. Wee 'sebhɛ -kibhe 'ni na paa aun yoo, in 'ka aun 'kuayli 'pa, 'in in 'ka aun -yla gba nu, -Lagɔ wlawlalu -zɔnu ni, a kpa we la -gli.

¹³ -Lagɔnyuma mia -seli Babilɔnvgbe† nukple, -wa -Lagɔ -saa -bha aun 'bhisa, wa nɛɛ, wa -sa aun fu. 'In na 'yu Maliki nɛɛ, -mɔɔ -sa 'ya aun fu. ¹⁴ A sisali fu, a gbigbleli zekikalie nya.

Amɔaa weee mia Klisi 'wu, 'wɔtɔtve -dlɔɔ -tu amɔaa -nu nya.

* 5:12 Silast. † 5:13 Babilɔnu: Wlɔmɔu 'tuɔɲni -wa.

'Sebhεε 'sɔnu Pielt 'paa yoo

'Sebhεε 'sɔnu -we Pielt celta, mu -wa. Pielt mi -Zezuu *'binɔnya kugbua lε 'sɔɔ glaa -nyume yabhlo nya. -Lagɔnyuma -yla ɔ celta 'sebhε ni, ɔ 'ka wa -yla gba nu, wa zu wa 'de 'yliyɔ yoyogbuu -slolunyaa gbεgbεin. Nu, wa 'na nɔnu yoyogbuu -slolunya 'bi -ni.

Fusaweli

¹ -Ami Simɔ Pielt, -ɔ -wa -Zezu *Klisu lubhononyɔ -yɔ ɔ *tietienyɔ, -ami celta da aun 'sebhε ni 'wu. -Amiaa -Lagɔ -yɔ Gbuwɔsanyɔ -Zezu Klisu mi tiklu, we 'gbu a yia dɔzɔzve -zɔnu 'yi -amia 'bhisa. ² A -yi -Lagɔ -yɔ -amiaa -Kanyɔ -Zezuu 'gbu, wa 'nye aun zɔzɔnu -yɔ 'wɔtɔtue -dlɔɔ bhabha.

-Lagɔɔ -amiaa lalee -yɔ -amiaa -bhasasie

³ -Li -we -a 'kaa -ka, 'in sa -Lagɔ 'yibhaa -a -mi dudu -gu, -a 'ka 'sa -mi, ɔ ka we -aun 'nye ɔ 'tite nya. -ɔ laa -aun, 'in -a 'ka ɔ 'dεε 'ɲnumnie -yɔ ɔ zɔzɔnu dlili, -Lagɔɔ 'gbu -a yia ɔ yibheli. ⁴ Sanεε 'sa -Lagɔ gbaa ɔ 'ka -aun -li -zɔnu -yɔ -li 'kadɔ 'nye. -Li -Lagɔ gbaa ɔ 'ka -aun 'nye, -a 'yia, mu saa aun 'wiewliyie -yɔ duduguvu -lii dɔwɔnyinyie 'nyii 'bi. 'In we nyea aun we se, 'in amiaa dli 'ka -Lagɔɔ dli 'bhisa -mi.

⁵ We 'dεε 'gbu, a gu la, a 'ka amiaa dɔzɔzve -gu amiaa lenugbu -zɔnu pali, 'in a 'ka amiaa lenugbu -zɔnu -gu -Lagɔɔ yibhelie tiklu pali. ⁶ A gu 'ya la, a pali -Lagɔɔ yibhelie -gu amiaa 'dεε kpakpie tiklu, a pali amiaa 'dεε kpakpie tiklu -gu dɔtie, 'in dɔtie -gu a pali -bha gbuu 'klv -gu zɔzve, 'in gbuu 'klv -gu zɔzve -gu a pali -bha -Lagɔɔ -yɔlanεnie. ⁷ Amiaa -Lagɔɔ -yɔlanεnie -gu, a -yɔ amiaa -Lagɔbhelia 'yibhali -yibhali, 'in -Lagɔbheliaa 'yibha 'yibhie -gu, a pali -bha nyumeε zekalie. ⁸ -Kwikwi -zɔnunya a 'kaa -ka mu ni, a -ka wee -kwikwi -zɔnunya -muni -ka duun, 'in we yilmania amiaa lenugbu -guwɔla, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu yibhelie 'wu. ⁹ Nu, -ɔ 'ni -kwikwinya -muni -ka, ɔ 'wlv sa 'lɔlɔnyɔ ɔ 'yi la 'pɔpɔ, 'in sa -Lagɔ -saa ɔ gbunyii 'cun -yɔ, ɔ ka we 'wudlv.

¹⁰ We 'gbu, bheliaan, a 'temani amiaa 'dε la 'ya bhabha, -Lagɔ ka aun la, 'in ɔ yia aun -bhasa, a kpa we gbu -kli. Nu, a -ka 'sa nuda -mi, a 'na 'ka ci gbonyuu lɔbhlili. ¹¹ -Amiaa -Kanyɔ -yɔ -amiaa Gbuwɔsanyɔ -Zezu Klisu 'ɲnumnigbe 'na 'kaa labhu, sanεε 'sa -Lagɔ 'kaa we 'yoo -kali aun -yla.

Gbuslɔlue -we -wa gbuzɔnu

¹² We 'dεε 'gbu na yia aun ligbea, wee -li -muni 'gbu 'kɔmuvu. In -yi we 'ji nu, a -yi -li -muni, 'in -Lagɔgbu -zɔnu wa -slɔlua aun, a mi we -yɔlanεda. ¹³ 'In, in 'yibha tenyu, in 'ka amiaa dli glusa, amia ligbeligbie nya, da in -gaa -slɔ da 'yliyɔ na ku -muni 'wu. ¹⁴ Nu, in -yi we 'ji dayli na bhua wee tlitliku -muni 'wu, sanεε -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu -slɔlua 'mi we 'klv. ¹⁵ Nu, la na yia gva, 'in, in -ka tli, na 'bɔgbu, a 'ka gbunya -muni ligbeda -tu 'kɔmuvu.

-Wa 'yia -Zezu Klisu 'ylilo -yɔ

¹⁶ Nu, -a 'kaa da -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu yiyigbu -yɔ ɔ 'titeε gbu gba aun -yla, we 'ni nine wa -di 'wlukuvu wa 'pa, 'mu -a 'nu. Nu, -amia ka ɔ 'ylilo -yɔyɔ -amiaa 'dεε 'yili nya. ¹⁷ -Amiaa 'yibadi Dide -Lagɔ 'paa ɔ 'ɲnumnie -gu, 'in ɔ yia ɔ 'yilmani. -Lagɔɔ 'ɲnumnie 'kadu 'wu ɔ nεε ɔ -ylae: «-ɔ mia da na duma -yu -wa, mɔ 'wu na zua na 'muna weee.» ¹⁸ Wee weli -we 'bhua yali -amiaa 'dε ka we 'nu, da -a -yɔ ɔ 'sɔ mia -mɔwlv -gɔgɔ 'wlv.

¹⁹ We 'dεε 'gbu, -amia zua -Lagɔgbu -falpanyaa weli dli -gu gbuzɔnu nya. A -ka wa weli yukwli pulu, gbuzɔnu a nua lε. Wee weli 'wlv sa 'napε mi -nyumada nikpise 'wu tiklu, 'in zli yi zli, 'in zlvkpa -zeli 'ka amiaa dli zɔ li. ²⁰ A yibheli we 'ji tia nu, -Lagɔgbu -falpanyaa weli mia celida * -Lagɔsebhε 'wu, * -Lagɔgbu -falpanyɔ yabhlogbɔɔ 'ni mneni, ɔ 'ka we 'ji gba ɔ 'dε nya. ²¹ Nu, nyume yabhlogbɔɔ 'ni cun -slɔ -Lagɔgbu -fali 'pa ɔ 'dεε dumagbu nya. Nu, Zuzu 'Pupa sua wa 'bhie, weli -Lagɔ zua wa ɲwεε, 'in wa gbaa we.

2

Yoyogbɔvɔ -slolunya
(Zudi 4-13)

¹ Bha bhlasabhla, yoyogbɔvɔ -falɔpanya ka 'tla *Izlaelinyuma nyidi. 'Sa -bhloo 'de yoyogbɔvɔ -slolunya yia 'tlaa ain nyidi. Yoyogbɔnya mnɔnva nyime, we slolunya suaa. 'In wa 'ka 'debbie Nyumaa -Kanyɔ, -ɔ zitia wa 'wu, kwɛɛ -sa. Sanɛɛ 'sa wa yia wa 'de lasaa slɔ. ² Nyuma -duun yia wa 'bibholua, wa pɔnpla -gbunyaa lenve nya. Wa 'gbu, wa yia -Lagɔɔ 'yoo -zɔnv gla palɔ. ³ Wa 'gwezii dɔdɔnanvɔ 'gbu, yoyogbɔnya wa yia ain -slolua, 'in wa 'ka ain 'gwezi 'wlusa. 'In wa -kaslɔ mɔ lamnazida pepe we 'bɔ ka 'wɔgwɛ. 'In wa lasanyɔ 'nɔ 'yɔlaa ŋwɔda -mɔ.

⁴ Nu, 'anzinya -we nva gbonyuu ɛ, -Lagɔ 'nɔ we 'wɔtɔ, ɔ ka we gbuan, 'in ɔ yia we *glukaslɔ 'wu viteli nikpise 'wu. -Mɔ ɔ dia we la tiklu, 'in gbuwɔbhu yɔ 'ka nyini. ⁵ Nu, -Lagɔ 'nɔ bhabenyi -nyuma 'wɔtɔ. ɔ -lɔvɔ zezeguda, 'in 'nyu yia gbonyuu -lenunya weee lasa. -Lagɔɔ titee gbɔ tiklu mɔ, 'mɔ *Nowee gbaa, 'in ɔ 'debhlogbɔɔ -yɔ nyuma gbesɔ -Lagɔ puea. ⁶ -Lagɔ ka *Sodɔmɔgbɛ -yɔ *-Gomɔlɔgbɛ lasasɛ -dɔlɔ -kosu nya, gbɔ yia gbonyuu -lenunya weee yɔ, we 'ylisɔlɔe -wa. ⁷ *Lɔvɔ -wa nyime tiklu, -ɔ mɔ mutnɔgbɔvɔ lenunya nyidi, 'in -maa lenvgbɔ sumania ɔ dɔlɔ, -Lagɔ ka ɔ pue. ⁸ Nu, ɔ nyime tiklu -ɔ mɔ wa nyidi, wa -sabhebhagbɔ 'nyuu wa nva ɛ, ɔ yia -yɔ, 'in ɔ nva 'kɔmɔvɔ, mɔ sumania ɔ nyime -zɔnv dɔlɔ -weii -weii. ⁹ Sanɛɛ 'sa, Jejitape -yia nyuma, -wa nɛa ɔ -yɔla, laylagbɔ 'wusa sa, 'in ɔ yia gbonyuu -lenunya sɔ yabhlo lɔ ladia, 'in ɔ 'ka wa -kaslɔ 'wɔpa gbuwɔbhu zɔlɔ. ¹⁰ Nu, -wa nva wa 'dɛɛ yɛɛɛ dɔmagbɔ ɛ, 'in wa nyɛa -Lagɔɔ wa 'wlɔlapɔlɔe 'wu, 'ma -Lagɔ yia -kaslɔ 'wɔpaa yia tia.

Waa yoyogbɔvɔ -slolunya 'teyliyɔ, 'in wa ylimania wa 'dɛ. Wa'a zɔ yalu 'ŋnumnunya 'nɔŋwɛ, 'in wa velɔ -maa. ¹¹ 'Anzinya ka 'dɛɛ latelɔ -yɔ 'tite -zia yoyogbɔvɔ -slolunya 'wu, -mɔvnya'a dɔlɔ yalu 'ŋnumnunya gbɔ 'wɔlɔ la, Jejitape 'yu, 'in we'e velɔ wa. ¹² 'In waa nyuma -manɔ velɔ -lu wa'a 'nva 'wɔla. Nyimeɛ zuzu slolua wa 'yoo da. Wa 'wɔlɔ -fliinuma 'nɔ 'ylimna, -we we gwɔlɔ, wa 'ka we kpa, 'in wa 'ka we 'bhaa gbɔ -wa. 'Bhaa wa yia wa -fliinuma 'bhisa. ¹³ Sanɛɛ 'sa wa yia sia, sa wa sɔlɔ nyuma tɔlɔ. We nanɔ wa dɔdɔ wa 'ka wa dɔmagbɔ 'nyii lenv zɔlɔ beblɛɛ. Da wa -yɔ ain 'sɔ -ka amɔaa 'fetɔ -sada -mɔ, 'in wa nva ain -dawli 'wu. Wa amɔaa nyidi -mumɛ mɔ, pɔnplagbɔ -yɔ zɔbhɔlɔgbɔ -wa. ¹⁴ Nu, nyuma -putuu -budu 'wɔdɔ -lubho wa kaa. Gbonyuu'u -lɔvɔ wa -gba, nyuma -wa yɔlɔa 'wu 'in wa sala -bha -maa la. 'Gwezi 'yɔyɔe -bhlogbɔɔ wa dɔlɔ nyina 'wu. We 'gbu -Lagɔɔ mɛ mɔ wa -gu! ¹⁵ Wa ka 'yloogbɔvɔ -zɔnv -gu 'bhv, 'in wa yia wa 'dɛ mnɔnv. 'In wa yia Bozɔɔ 'yu *-Balamvɔ 'yoo bhli. -Mɔɔ 'yɔbha bhaa gbonyuuu 'pɛnɔgwezi. ¹⁶ Nu, -Lagɔ ka -Balamvɔ gbɔ -yɔla lapalɔ, ɔ 'nɔ ɔ 'nɔŋwɛ zɔv 'gbu. -Sokofalɔ ŋwɔɔ -we'e gbaa, 'in we yia ɔ -yɔla nyime wɛlɔ gba. 'In we yia -Balamvɔ, -ɔ -wa -Lagɔgbɔvɔ -falɔpanyɔ, ɔ gbɔkpɔvɔgbɔvɔ lenve 'yɔlɔgbɛli.

¹⁷ Waa yoyogbɔvɔ -slolunya 'wɔlɔ sa 'nyuu 'wlukɔa mna, 'in wa 'wɔlɔ yalɔpɔpa -pɔpɛ 'kadu mɔ 'suda. -Lagɔ ka wa 'bɔ lazɔ nikpise -dlugba tliitlii 'wu. ¹⁸ Wa 'dɛɛ 'ylimanɔ -gbɔkpɔvɔnya wa gbaa, 'in nyuma -wa 'bhva 'lulolɔ gbonyii lenunya nyidi, 'in wa sala -maa 'yloogbɔvɔ la, wa yɛɛɛ dɔmagbɔnyaa lenve -yɔ wa mutnɔgbɔvɔ lenve nya. ¹⁹ Wa nɛɛ -maa -yɔlɔ: «Amɔaa 'dɛ -yɔla a yia -tva.» -Zugba wa 'dɛ mɔ lenvgbɔvɔ cɔn saa wa la, we galɔ nya. Nu, nyimeɛ lenvgbɔvɔ -zɔlɔ ɔ ŋwɛ la, we gaylo ɔ -mɔ.

²⁰ Nu, nyuma -wa -ka dɔdɔ -gɔvɔ pɔnplagbɔvɔ lubhu, -amɔaa -Kanyɔ -yɔ -amɔaa Gbɔwɔsanyɔ -Zezu Klisu yibheliee 'gbu, 'in -mɔv 'bɔgɔ, wa -ka wa 'dɛ 'yitide, -mɔv -ka wa lu, wa 'wɔbhlolɔ -kwɔkwɔ nyumania 'yɔlɔ, 'in we zia we tianv. ²¹ Wa ka 'yoo tiklu yibheli, 'in -Lagɔɔ tite wa -slolua wa, wa yia we -bligɔpali. Nu, wa 'nɔ yaa wee 'yoo tiklu yibheli, -mɔv nanɔ 'yɔlɔ wa -nv nya. ²² -We yɔlɔ wa, mɔ slolua we nu, -we gbɔvɔvɔ nine nɔ gbaa gbɔzɔnv -wa:

«-We gwɔ gwɛzɛa 'mɔ we lia lɔ.»

'In

«-Bobo -we wa budoa, plapɔlɔ we mɔnɔ 'yaa dlɔlɔ.»

3

Lv -Zezu yia yia

¹ Na jijli -talea, 'sebhεε 'sɔnu na paa da aun yoo. We 'de 'sɔ nukplε, amiaa dli na saa glu, amiaa -guladolue nya, 'in amiaa 'wlukvun lapɔpalɔ sɔ 'ka -mɪ tiklu. ² Nu, weli -Lagɔgbvɔ -mɔwlv -falɔpanya gbaa zlɪmε, amiaa dli -tv we -gv. We -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -yɔ Gbuvɔsanyɔ tite, tietienya -slolua aun.

³ A yibheli we 'ji gbv weee 'yu nu, 'wobhloluyinya 'wv, nyumaa glapalunya yia 'tlaa, wa 'dεε dvmagbv 'nyii lɛnvε nya. 'In wa 'ka aun gla palɔ. ⁴ 'In wa gbaε: «ɔ nεε lv ɔ yia yia, we 'nɪ mv? Gbuzɔnv -wa, da ɔ mia? -Amiaa didea ka tli 'bɪ ka 'wɔgwɛ, 'in sa -li mia dɔdɔv gwedɪlɪda 'cɪn, 'sa -bhlokpade we mia!» ⁵ 'Dεε 'yibadɪ waa nyuma dlva gbunya -mɪnɪ 'wv, nu, -Lagɔ -laa yalɔ la ɔ weli nya, we 'bɪ ka 'wɔgwɛ. 'Nyu lv dɔdɔv 'tlaa, 'in 'nyu nya ɔ nva we lε. ⁶ 'In -bhlokpade zezeguda lva, wee 'nyu yea tɪa -dɔdɔv -gv, 'in we yia we lasa. ⁷ Wee -Lagɔweli -bhlokpade zva bhla -mɪnu yalɔ -yɔ dɔdɔv la, we 'ka gbvnyuu -lɛnvnyaa -yɔgbv 'wobhu bhla -yɔ wa lasa bhla yli. Wee bhla -bhloo 'de nya -kosu 'kadv yia wee yalɔ -yɔ dɔdɔv lasaa.

⁸ 'In na jijli -talea, -lv -we a 'na 'kaa 'wodlv mɪ nɪ: nu, Jejitapeε -gbε, 'yli -bhlo 'wlv -zvɔ 'wlv gbv, 'in zvɔ 'wlv gbv 'wlv 'yli -bhlo. ⁹ Jejitape'ε kpeke gbv ɔ gbaaa lɛnvε nya, sa nyuma tɔlvɔ pɔpalɪa we 'wlukvun la 'sa. 'In dlɪtɪe ɔ kaa amiaa gbεgbεun. Nu, ɔ 'nɪ 'yɪbha nyumε yabhlogbɔɔ 'bhv la, ɔ 'yɪbha nyuma weee dli 'bhiti.

¹⁰ Sa 'wienyɔ tlalɪa nyumε, 'sa Nyumaa -Kanyɔ yia yia. Wee 'yli nya yalɔ yia labhva -jiji 'kadv nya, 'in -kosu 'ka yalɔ -li -sie. 'In dɔdɔv -yɔ we -gv -lv weee 'ka labhv. ¹¹ Nu, la wee -li weee -mɪnɪ yia 'bhva saa 'gbv, -we a 'kaa lɛnv, a 'nv we 'wɔla 'nanvɔ! Amiaa nɔnɔbhv -mɪ -mɔwlvɔda, 'in a nε -Lagɔ -yɔla. ¹² A wv -Lagɔɔ yiyiyli, 'in a gv la sɔ weee lv, 'in wee 'yli 'ka nyni dayli. Wee 'yli nya -kosu yia yalɔ lasaa, 'in yalɔ -li weee 'ka nyanɔ -kosuu slo kwεε. ¹³ 'In -Lagɔ nεε: yalɔ lolu -yɔ dɔdɔv -lolu -we -gv tiklɪmɪmɪε mia, 'mɪ ɔ yia wlaa, 'in 'mɪ -amɪa mɪa wɔda.

¹⁴ Na jijli -talea, -we ka gbv -wa, a -ka 'yli -mɪnɪ wɔda -mɪ, a gv la, a 'ka -mɔwlv, gbvnyuu 'na -mɪnɪ aun kwεyɪli -nɪ -Lagɔ 'yu, 'in 'wɔtɔtɔvε -dlɔɔ 'ka a -yɔ ɔ 'sɔ nyɪdɪ -mɪ. ¹⁵ A zv we 'wlukvun nu, -amiaa -Kanyɔɔ dlɪtɪe -wa -amiaa puepue. 'Mv -amiaa bheli -zɔnv *Pɔlv cɛɪa aun 'wv, gbvyilo -Lagɔ 'nyεa ɔ, we nya. ¹⁶ 'Mv ɔ cɛɪa ɔ 'sebhε weee 'wv, da ɔ gbaa wee gbv -mɪnu daa. -Mɔ we nukplε weli tɔlvaa 'wɔlanvε 'tε. Titinanya -wa 'nɪa -Lagɔ -yɪ 'nanvɔ, -maa kamania wee weli 'ji 'wv. Sa wa nva -Lagɔweli, datɔlvɔ 'sa. Sanεε 'sa wa saa wa 'de la.

¹⁷ 'In amia, na jijli -talea, -slɛɛn a -yɪ gbunya -mɪnu 'gbv, a zv amiaa 'de 'yliyɔ, nyuma 'nyii palɪa -Lagɔ -blɪgv, wa yɪ aun mnɔnv. 'In a 'ka 'yɪlɪgbɛda -tv gege amiaa dlɪzvzve 'wv. ¹⁸ 'In a -tv 'yɪlɪmanɪda -amiaa -Kanyɔ -yɔ -amiaa Gbuvɔsanyɔ -Zezu Klisu 'nanɪ -yɔ ɔ yibhelie 'wv. ɔ 'ɲnɪ mɪnɪ deslɛɛn -yɔ 'yli weee nya!

*-Amen!

Tia -sebhε Zaan 'paa yoo

*Zaan -o celta -Zezuu -gugbu, mɔ -bhlokpade celta 'sebhε ni. -Lagonyima -yla o celta 'sebhε mia da o 'ka wa -yla gba nu, wa zu wa 'de 'yliyɔ yoyogbu -slolunya gbegebein. -We ka gbu -wa, -maa 'yibha -maa 'ka wa -dawli 'wunu. O nee nu, -Lagonyima -ka zekikalida -mi, 'in wa -ka -Lagoo tite 'nuhwe zuda -mi, wa mneni wa 'ka we 'jiyibheli nu, wa mi -Lagoo 'yua nya.

Weli -we nyεa nyime 'yliyogagie

¹Weli -we nyεa nyime 'yliyogagie, we -gugbu -a celta ain 'wu. Nu, da -Lagoo 'nia -slo -lu weee lala, we mi la. Wee Weli mia da ni, -a ka we 'nu, -a ka we -yoyi -amiaa 'yili 'so nya. -A ka we yla, 'in -amiaa so yia we kwezi. ²Nu, wee 'yliyogagie 'wɔva 'bhle, -a ka we -yoyi. We gbudayunya -a -mia. 'Yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -yɔ -amiaa Dide -Lagoo 'so mia, -moo ka we -ain 'kluslolu. Wee 'yliyogagiee gbu -a gbaa ain -yla. ³Nu, -we -a 'yia -yɔ, -we -a 'nua, we gbu -a gbaa ain -yla, a -yɔ -ain 'so 'ka dli -bhlo -ka. We -ka 'sa -mi nu, -a 'de weee 'ka dli -bhlo -ka, -a -yɔ Dide -Lagoo -yɔ o 'Yu -Zezu *Klisi 'so. ⁴Nu, 'mu -a celta ain 'wu, 'in -amiaa 'muna 'ka gba.

-A no zli 'klɔ

⁵Gbu -we -a 'nua -Zezu Klisi hweε, 'in -a mia ain -yla gbada, mu mia da: -Lagoo mi zli nya, 'in nikpise 'ni o 'wu -mi -gba. ⁶-A -ka gba nu, -a -yɔ -Lagoo 'so ka dli -bhlo, -zugba -a no nikpise 'wu, yo -a kaa, 'in gbuzonu 'ni -amiaa lenugbu 'wu -mi. ⁷Nu, -Lagoo mi zli 'klɔ 'gbu, -a -ka zli 'klɔ no, -zugba -a -yɔ -amiaa -lima 'so ka dli -bhlo, 'in o 'Yu -Zezuu 'pɔon wɔva -ain -yɔ -amiaa gbonyuu weee gbegebein.

⁸-A -ka gba nu, -a'a nu gbonyuu le, -amiaa 'de -a nua -dawli 'wu, 'in gbuzonu 'ni -ain 'wu -mi. ⁹-Lagoo mi tiklu, 'in -we o -ka gba, 'mu o nua le. We 'deε 'gbu -a -ka -amiaa gbonyii o -yla gba, 'in o tia -amiaa gbonyii 'wu. 'in o wɔva -ain -yɔ, -we weee 'nia tiklu -mi, we gbegebein. ¹⁰-A -ka gba nu, -a 'ni gbonyuu lenu, yokanyo -a -zεlia o, 'in o weli 'ni -ain 'wu -mi.

2

¹Na 'ylaasli, a yi gbonyuu lenu 'gbu na celta ain 'sebhε ni 'wu. Nu, we -ka nu, nyime yabhlo ka gbonyuu lenu ni, -a ka 'wuplalinyo Dide 'yu, mɔ -wa -Zezu Klisi, nyime tiklu. ²Omo mia, o ka o 'de wla -amiaa 'slaka nya -Lagoo 'ka -amiaa gbonyii 'woti. We 'ni -amiaa -bhlogbooo gbonyii o 'ka 'woti, nu, dudugbu -nyuma weee gbonyii o 'kaa 'woti.

-A -kali -amiaa bheliaa ze

³-A -ka -Lagoo tite 'nuhwe zuda -mi, -a mi we -gu nu, -a -yi o. ⁴Nyime -o -ka gba nu, o -yi -Lagoo, 'in -zugba o' o zu o tite 'nuhwe, yokanyo -moo -mia, 'in gbuzonu 'ni -moo 'wu -mi. ⁵We 'ni -muvu ni, -o -ka o weli 'nuhwe zu, -Lagoo zεε 'debhie -moo -kalia we 'ka gba. Sa -a 'kaa we 'jiyibheli nu, -a mi -Lagoo 'wu, mu ni: ⁶nyime -o -ka gba o mi -Lagoo 'wu, sa -Zezu noa, o no 'sa.

⁷Na bhelia -zonu, -we in celta ain 'wu, we 'ni tite lolu, nu, tite sua -wa, 'in we -yɔ ain 'so mi we gwedilida. Wee tite sua mia, weli -we a 'nua, mu -wa. ⁸We mi 'sa 'bhie, tite lolu in celta ain 'wu. Sa wee tite mia gbuzonu nya -Zezu -yɔ ain 'wu, wa mneni wa 'ka we -yoyi. Nu, nikpise mi mnida, 'in zlu 'zayli mi lida pepe.

⁹-O -ka gba nu, o mi zli 'klɔ noa, -zugba o nye o bheli 'wu, oo nyime mia, o mi -slo nikpise 'wu. ¹⁰-O -ka o bheli zekali, o mi zli 'wu. -We 'kaa o labhli, we 'ni o 'wu -mi.* ¹¹Nyime -o nyεa o bheli 'wu, o mi nikpise 'wu. Nikpise 'wu o noa. Mo o mia mnida, o 'ni -bha da -yi, nikpise ka o 'lɔlu 'gbu.

A 'na zuɔv dudugulu dli -gu -ni

* 2:10 We 'ji yabhlo ni: -we 'kaa o bheli labhli, we 'ni o 'wu -mi. We 'jii 'sonu ni: -we 'kaa o labhli, we 'ni we 'wu -mi.

¹² Na 'yilaasli, -we ka 'gbu na celta ain 'wu, mu -wa nu, -Lago ka amiaa gbonyii 'woti -Zezuu 'gbu. ¹³ Na didea, -we ka 'gbu na celta ain 'wu, mu -wa nu, -o mi bhaa -bha da -lu 'kaa gwedi, a -yi o. Nyimesia, -we ka 'gbu na celta ain 'wu, mu -wa nu, a ka gbonyuuu dide lu. ¹⁴ Na 'yilaasli, a -yi Didee 'gbu, na celta ain 'wu. Didea, -o mia we gwedida, a -yi o, we 'gbu na celta ain 'wu. Nyimesia, a 'te la, -Lagoweli mi ain 'wu, a ka gbonyuuu dide lu, we 'gbu na celta ain 'wu.

¹⁵ A 'na -kali duduvu ze -ni. A 'na -kali dudugulu yabhlogbodo ze -ni. Nyime -o -ka duduguluu zekali, o 'ni Dide -Lagoo zekali. ¹⁶ -Lu weee mia dudugu, mu nu: nyimee dliwonyinili 'nyii klaa, nyuma -wa yia -lu -yo, 'in we 'tu bhaa wa klaa, we -yo nyuma -wa ylimania wa 'de wa 'nnumnee 'gbu. Wee -li mia de, we'e 'bhu Dide -Lagoo -gbe, dudugu we bhua. ¹⁷ A yibheli we 'ji nu, duduvu mi 'plida, we -yo nyumaa dliwonyinili. Nu, nyime -o nua -Lagoo dumagbu le, o 'yliyogagie 'ni bhloluda -ka.

Klisu tonyume

¹⁸ Na 'yilaasli, duduvu bhia bhla ka cipa. A ka 'nu nu, Klisu tonyume mi yida. 'In -sleen, Klisu tonyumaa -zlo ka yi, we 'dee 'gbu, -a -yi we 'ji nu, duduvu bhia bhla ka cipa. ¹⁹ Waa nyuma mia, -ain glaa wa 'bhua. Nu, wa 'ni -amiaa lonyuma nya -mi. We -ka yaa nu, -amiaa lonyuma wa -mi, -zugba wa ka -ain glaa -tu. Wa jlajle slolua sa 'vayi nu, wa 'yabhlogbodo 'ni -amiaa lonyume nya -mi.

²⁰ -Mumu -ka amiaa, -Zezu Klisi ka ain Zuzu 'Pupa 'nye. We 'dee 'gbu a 'de weee -yi gbuzonu. ²¹ We 'ni nu, a 'ni gbuzonu -yii 'gbu, in yi ain 'woceli. Nu, a -yi gbuzonu, 'in a -yi we 'ji nu, gbuzonu'v gwali yoo 'gbu na celta ain 'wu.

²² Nyoo -wa yokanyo? Nyime -o gbaa nu, -Zezu 'ni *-Lagoo -Bhasanyo nya -mi, mo -wa yokanyo, mo -wa Klisu tonyume. 'In o 'ni Dide -Lago -yo o 'Yuu gbu -yohwuu. ²³ Nyoo nyoo 'ni o 'Yu -Zezuu gbu -yohwuu, Dide -Lagoo gbu o 'ni 'yaa -yohwuu. -o -ka o 'Yuu gbu -yohwuu, Dide -Lagoo gbu o 'yoo -yo. ²⁴ We 'dee 'gbu, weli -we a 'nua we gwedida, we -tu ain dli zo. We -ka 'sa -mi, 'in a tua -Lago -yo o 'Yu 'so 'wu. ²⁵ -We ka weli -Zezu wlaa, mu -wa nu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu o yia -ain 'nyea.

²⁶ -Wa 'yibhaa wa 'ka ain -dawli 'wunu, wa 'gbu in yia ain gbu ni 'woceli. ²⁷ Amia mia, -Zezu Klisi ka ain Zuzu 'Pupa 'nye, 'in we -dli ain 'wola. -sleen, a 'ni gbuslolunyaa gbu -ka. Nu, oo Zuzu slolua ain gbu weee, 'in gbu o slolua ain, we mi gbuzonu nya, we 'ni yo. We 'dee 'gbu, a -tu Klisi 'wu, sa oo Zuzu -slolua we ain 'bhisa.

²⁸ Cun, na 'yilaasli, a -tu Klisi 'wu, 'in zli o -ka yi ni, -amiaa dli 'ka 'wote, -muvu yi 'wlu nu, zu 'bha -ain o 'yu -muvu zli.

-Lagoo 'yua

²⁹ A -yi we 'ji nu, Klisi mi tiklu, we 'dee 'gbu a mneni a 'ka 'ya we 'jyibheli nu, nyime -o nua gbu tiklu le, o mi -Lagoo 'yua nya.

3

¹ A yla, Dide -Lago 'ni -amiaa zekali -se! O ka 'debbie -ain la o 'yua. Nu, gbuzonu -wa, o 'yua -a -mia. -We ka 'gbu dudugu -nyuma 'nia -ain -yi -Lagoo 'yua nya, mu -wa nu, wa 'ni -Lagoo 'de -yi. ² Na bhelia -zonu -wa ka ze in -kali, -sleen, -a mi -Lagoo 'yua nya, 'in -we -a 'kaa -ze, we mi zizada. -A -yi we 'ji nu, Klisi -ka yi ni, sa o mia, 'sa -a yia -mia, -we ka gbu -wa, -yo -a yia o 'yia sa -gwu. ³ Nyime -o ka dli 'te 'saa Klisi -gu 'wu, sa Klisi mia -mawluda, 'sa o yia -mawluda -tua.

⁴ Nyime -o nua gbonyuu le, -Lago -yo -moo -solva 'wu. Nu, gbonyuuu lenve mia, -Lagoo -yowusolva -wa. ⁵ Nu, a -yi we 'ji nu, -Zezu Klisi ka yi o 'ka nyumaa gbonyuu lamumni, 'in gbonyuu 'ni o 'wu -mi. ⁶ Nyime -o -ka -Zezu 'wu -mi, o'v -tu gbonyuu lenvada. -o tua gbonyuu lenvada, -moo 'ni o 'yi, -moo 'ni o -yi.

⁷ Na 'yilaasli, nyime 'na nunu ain -dawli 'wu -ni. Nyime -o nua gbu tiklu le, sa -Zezu mia tiklu, 'sa o mia tiklu. ⁸ Nyime -o nua gbonyuu le, o mi '*Kuzuu -nu nya. -We ka gbu -wa,

we 'ka we gwedilida 'bhv, 'Kuzu mi gbonyuu lenvda. Nu, -we ka 'gbv -Lagoo 'Yu yia yi, mv -wa nu, o 'ka 'Kuzuu lenvgbv lasa.

⁹-Wa weee mia -Lagoo 'yua nya, wa'a -tu -sleen gbonyuu lenvda, -we ka gbv -wa, -Lagoo 'yliyogagie mi wa 'wu. Wa mi -Lagoo 'yua nyaa 'gbv, wa 'ni mneni wa 'ka gbonyuu lenvda -tu. ¹⁰Sa wa sisalia -Lagoo 'yua -yo 'Kuzuu 'yua 'wu, mv ni: nyuma -wa'a nva gbv tiklu le, 'in nyuma -wa 'nia wa bheliaa zekali, waa nyuma mia, wa 'ni -Lagoo 'yua nya -mi.

-A kikalizε

¹¹Cun, weli a 'nva we gwedilida, mv ni: -a kikalizε. ¹²-A 'na -mi -ni *Kaen 'bhisa -ni, -o mia gbonyuuu didee -nv nya, 'in o yia o bheli 'bha. -We ka 'gbv o yia -moo 'bha, mv -wa nu, o lenvgbv -nyu 'yili, -zugba o bheli nva gbv tiklu le.

¹³Bheliau, dudvgv -nyuma -ka ain 'wonyeda -mi, we 'na subhali ain ηwegaga -ni. ¹⁴-Amia, -a kikalizε 'gbv, -a -yi we 'ji nu, -a ka yaa tli, 'in -a yia 'yliyogagie 'woplili. -Wa'a kikalizε, tilitie 'wu -maa tva. ¹⁵Nyume -o nyea o bheli 'wu, nyumebhanyo o -mia, 'in a -yi we 'ji nu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, we 'ni nyumebhanyo yabhlogboo 'wu -mi. ¹⁶Sa -a 'kaa nyumaa zekali, -a ka -sleen we yibheli. -Zezu Klisi ka o 'yliyogagie wla -amiaa 'gbv. We 'dεε 'gbv, -a wla -amiaa 'yliyogagie -amiaa bheliaa 'gbv. ¹⁷We -ka 'sa -mi, nyume 'ka 'yilile -ka, 'in o bheli 'ka gbv 'yi, 'in o 'ka -moo -yo nukple 'wukla, wa 'ni mneni wa 'ka gba nu, -Lagoo zekalie mi oo nyume 'wu. ¹⁸'Ylaashi, a 'na kikalizε ηweε la -yo gbagbawelu 'dekpuva 'wu -ni. A kikalizε gbuzonu sa amiaa lenvgbv 'wu. ¹⁹Wee gbv ni 'wu, -a -yi we 'ji nu, -a mi gbuzonus 'yoo -gv, 'in -amiaa dli pia la -Lagoo 'yu. ²⁰We -ka nu, -amiaa dli ka -ain gbv dli, -a -yi we 'ji nu, -Lagoo 'yili o -zi -amiaa dli, 'in o -yi gbv weee.

²¹Nu, na bhelia -zonu, -amiaa dli 'ni -ain gbv dli ni, 'in -a yia -Lagoo 'yu kalo nya, ²²'in -we weee -a -ka o -zlali, 'nyε o nyea we -ain. -We ka gbv -wa, o titenya -a zva 'nnywe, 'in -a nva o dudunanoo gbv le. ²³O tite ni: -a zu o 'Yu -Zezu Klisi dli -gv, 'in -a kikalizε, sa Klisi gbaa, we solv. ²⁴-o -ka -Lagoo titenya 'nnywe zu, o mi -Lagoo 'wu, 'in -Lagoo mi o 'wu. Nu, -Lagoo ka -ain o Zuzu 'nyε, we 'dεε 'gbv -a -yi we 'ji nu, o mi -ain 'wu.

4

A sisali -Lagoo Zuzu -yo yoyo -zuzu 'wu

¹Na bhelia -zonu, -wa -ka gba nu, wa ka -Lagoo Zuzu 'wu, -a 'na zolv wa 'dε weee dli -gv -ni. Yoyogbv -falipanya duun mneni da weee la. We 'dεε 'gbv a yla wa 'dε weee la, 'in -wa -ka -Lagoo Zuzu 'wu -ka, a 'ka we 'jiyibheli. ²Sa a 'kaa -Lagoo Zuzu yibheli, mv ni: -wa weee gbaa nu, -Zezu Klisi ka yice 'wu yili, wa ka -Lagoo Zuzu 'wu. ³-Wa wee'e gba 'saa, wa 'ni -Lagoo Zuzu 'wu -ka. Zuzu -we mia wa 'wu, Klisu tonyumεε -nv -wa. A ka 'nu nu, yia we yia, 'in -sleen, we mi dudu -gv.

⁴Cun, amia na 'ylaashi, a mi -Lagoo -nv nya. A ka yoyogbv -falipanya lu. -We ka gbv -wa, Zuzu -o mia ain 'wu, o -zi -we pia dudvgv -nyuma 'wlulaa -nv. ⁵Wamia mi dudvgv -nyuma nya, 'in wa gbaa dudvgv -nyumaa gbugba solv. We 'dεε 'gbv dudvgv -nyuma pulva wa yukwli. ⁶Nu, -amia mia, -a mi -Lagoo -nv nya. Nyume -o -yia -Lagoo, mo pulva -ain yukwli. 'in -momo 'nia -Lagoo -nv nya -mi, -moo salia -ain yukwli -gula. Wee gbv ni -gv -a sisalia gbuzonu -Zuzu -yo yoyo -zuzu 'wu.

-Lagoo mi zekalie nya

⁷Na bhelia -zonu, -a kikalizε, -we ka gbv -wa, zekalie mia, -Lagoo -gbe we bhua. -Wa weee -ka zekalidli -ka, -Lagoo 'yua wa -mia, 'in wa -yi -Lagoo. ⁸-Wa 'ni zekalidli -ka, wa 'ni -Lagoo -yi, -we ka gbv -wa, -Lagoo mi zekalie nya. ⁹Sa -Lagoo -slo lua -ain nu, o -kali -amiaa zε, mv ni: o ka o 'Yu yabhlogboo tie dudu -gv -a 'ka 'yliyogagie 'yi -moo gbεgβεin.

¹⁰Zekalie mia, we 'ni nu, -amia -kali -Lagoo zε. Nu, -Lagoo -kalia -amiaa zε, 'in o yia o 'Yu tie, -moo 'ka -moo 'dε wla 'slaka nya, 'in -Lagoo 'ka -amiaa gbonyii 'woti.

¹¹Na bhelia -zonu, -Lagoo -ka 'sa -amiaa zekali ni, we mi nu, -a kikalizε. ¹²Nu, nyume yabhlogboo 'ni -slo -Lagoo 'yi. -A -ka zekikalizε, -zugba -Lagoo mi -ain 'wu, 'in o zekalie ka gba -ain 'wu. ¹³Sa -a yibhelia we 'ji nu, -a mi -Lagoo 'wu, 'in -Lagoo mi -ain 'wu, mv ni: o

ka -ain ɔ Zuzu 'nyε. ¹⁴ 'In -a ka -Lagɔɔ 'Yu 'yi. Dide -Lagɔ ka ɔ 'Yu tie -mɔɔ 'ka dɔdɔgbu -nyuma gbu 'wɔsa. Nu, -amia ka we da 'yi, 'in we gbudayiweli -a mia da gbada. ¹⁵ Nyime -ka gba nu, -Zezu mi -Lagɔɔ 'Yu nya, -Lagɔ mi -mɔɔ 'wu, 'in -mɔɔ mi -Lagɔ 'wu. ¹⁶ 'In sa -Lagɔ -kalia -amīaa zε, -a -yi -mɔɔ, 'in -amīaa dli mi we -gu. -Lagɔ mi zεkalie nya. -ɔ -ka zεkalidli -ka, ɔ mi -Lagɔ 'wu, 'in -Lagɔ mi ɔ 'wu. ¹⁷ -We slolua nu, -Lagɔɔ zεkalie ka gba -ain 'wu, mu ni: -Lagɔɔ gbuwɔbhu zli, dli -a yia 'temania ɔ 'yu, -we ka gbu -wa, sa -Zezuu Klisi mia, 'sa -amia mia dɔdɔ ni -gu. ¹⁸ Nyime -ka zεkalidli -ka, ɔ ɔ nu nyanɔ. Nu, zεkalidli -we gbaa, mu vua nyanɔdli. Nyime -ka nyanɔdli -ka, we 'wlv sa nu, -Lagɔ dli ɔ gbu. We -ka 'sa -mi, -ɔ nva nyanɔ, -mɔɔ zεkalie 'ni gba.

¹⁹ -Amia mia, -a ka zεkalidli. -We ka gbu -wa, -Lagɔ -kalia -amīaa zε tia. ²⁰ Nyime -ka gba nu, ɔ -kali -Lagɔɔ zε, 'in ɔ -ka ɔ bheli 'wɔnyε, yokanyɔ -mɔɔ -mia. Gbuɔɔnu -wa, nyime 'ni ɔ bheli -ɔ ɔ yia -yɔɔ zεkali, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -Lagɔ -ɔ ɔ 'yia -yɔɔ zεkali. ²¹ Nu, tite -we -Lagɔ 'nyεa -ain, mu ni: nyime -ɔ -ka -Lagɔɔ zεkali, we mi nu, ɔ -kali ɔ bhelii zε.

5

A zɔ -Lagɔɔ 'Yu dli -gu

¹ -Wa weee zɔa dli nu, -Zezu mi -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya, -Lagɔɔ 'yua wa -mia. 'In -wa -kalia didee zε, wa -kali 'ya ɔ 'yuaa zε. ² -A -ka -Lagɔɔ zεkali, 'in -a -ka ɔ titenya 'nuɔwε zɔ ni, -bha -a yibhelia we 'ji nu, -a -kali ɔ 'yuaa zε. ³ Nu, sa wa kalia -Lagɔɔ zε, mu ni: ɔ titenya wa zɔa 'nuɔwε. 'In ɔ titenya 'ni 'tε -ain -yla, -we ka gbu -wa, ⁴ -wa weee mia -Lagɔɔ 'yua nya, wa ka dɔdɔ lu. Sa -a mneni -a 'ka dɔdɔ lua? Nu, -amīaa dliɔzɔve nya -a mneni -a 'ka dɔdɔ lu. ⁵ Nyɔɔ mneni ɔ 'ka dɔdɔ lu, we 'ni -ɔ zɔa dli nu, -Zezu mi -Lagɔɔ 'Yu nya 'wɔbhva?

⁶ -Zezu Klisi mia, mɔ -yɔ 'nyu -yɔ 'pɔɔn 'sɔ yia.* We 'ni 'nyu -bhlogbɔɔ nya ɔ yi. 'Nyu -yɔ 'pɔɔn nya ɔ yia. Nu, Zuzu -ɔ -wa gbuzɔnu, ɔ mi we gbudayinyɔ nya. ⁷ Gbudayinya ta mi -bha: ⁸ -Lagɔɔ Zuzu klaa, 'nyu klaa, we -yɔ 'pɔɔn. 'In we 'dε ta ka weli -bhlo. ⁹ Nyuma -ka gbu da 'yi, wa -ka we gba, 'in -a laa we gbuzɔnu. -Lagɔ -ka gbudayinyɔ nya -mi, ɔ weli 'yli we -zi -mɔɔ. Gbu -we ka da -Lagɔ 'yia, mu ni: ɔ 'Yuu gbudayinyɔ ɔ -mia. ¹⁰ Wee gbu mia da, -ɔ zɔa -Lagɔɔ 'Yu dli -gu, we mi ɔ dli zɔ. Nu, -ɔ ɔ zɔa -Lagɔ dli -gu, mɔ zεtia ɔ yokanyɔ, -we ka gbu -wa, -we ɔ gbaa ɔ 'Yuu -gugbu nya, -mɔɔ 'ni we gbuzɔnu la. ¹¹ -Lagɔɔ gbudayiweli ni: ɔ ka -ain 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'nyε, 'in ɔ Yu -wa wee 'yliyɔgagiee 'bhuluda. ¹² -ɔ -ka -Lagɔɔ 'Yu 'wu -ka, wee 'yliyɔgagie mi ɔ -nu nya, -ɔ 'ni ɔ 'Yu 'wu -ka, we 'ni ɔ -nu nya -mi.

'Yliyɔgagie -we 'nia -bhloluda -ka

¹³ Nu, -we ka 'gbu in yia ain 'sebhε ni 'wɔcɛli, mu -wa nu, a 'ka we 'jiyibheli nu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, mu -wa amīaa -nu, amīa, -wa zɔa -Lagɔɔ 'Yu dli -gu. ¹⁴ -We ka 'gbu -a temania dli -Lagɔ 'yu, mu ni: -a -ka -Lagɔ -lu -zlali ɔ dli da, 'in ɔ pulva -ain yukwli. ¹⁵ -A -yi we 'ji nu, -a -ka ɔ -lu -zlali, yukwli ɔ pulva -ain 'gbu, -a yibheli we 'ji nu, -luo -lu -a yia ɔ -zlalia, 'yia -a yia we.

¹⁶ Gbu nyuu -we'e kwaa nyime tɔtɔle 'wu, -ɔ -ka ɔ bheli 'yi we lenuda, -mɔɔ bhuhhoe -Lagɔ -mɔɔ bhelii 'gbu, 'in -Lagɔ yia ɔ bheli 'yliyɔgagie 'nyεa. 'Sa we mia -wa ka gbunyuuu 'u kwaa wa tɔtɔle 'wɔɔ daa. Nu, gbunyuuu -we kwaa nyime tɔtɔle 'wu, -mɔɔ mi. -Wa nva gbu -mimi ε, in 'ni -gba nu, a bhuhhoe -Lagɔ -maa 'gbu. ¹⁷ Gbu weee -we 'nia tiklu -mi, gbunyuuu -wa. Nu, gbunyuuu -we'e kwa nyime tɔtɔle 'wu, -mɔɔ mi.

¹⁸ -A -yi we 'ji nu, -wa weee mia -Lagɔɔ 'yua nya, wa'a -tɔ gbunyuuu lenuda, -we ka gbu -wa, -Lagɔɔ 'Yuu dεbhie zɔa wa 'yliyɔ, 'in gbunyuuu dide 'na 'ka wa 'yi.

¹⁹ -A -yi we 'ji nu, -a mi -Lagɔɔ -nu nya, 'in dɔdɔ weee mi gbunyuuu didee 'tɔtɔ kwεε.

* 5:6 Wee 'nyu mia, we lv Zaan batizea ɔ. 'In we 'pɔɔn mia, we jitea ɔ tɔtɔle bhla, mu -wa.

²⁰ -A -yi we 'ji nu, -Lagoo 'Yu ka dudu -gu yi. O ka -an gbuyilo 'nye, -a 'ka -Lagoo 'zayli yibheli. -A mi -Lagoo 'zayli 'wu, o 'Yu -Zezu Klisu gbegebein. Mo -wa -Lagoo 'zayli, 'in mo -wa 'yliyogagie -we 'na bhloluda -ka.

²¹ 'Ylaasli, a zu amiaa 'de 'yliyogagie yoyolagoo gbegebein.

'Sɛbhɛɛ 'sɔnu Zaan 'paa yoo

'Sɛbhɛɛ 'sɔnu *Zaan cɛlia, mu -wa. Zaan nɛɛ weɛ 'sɛbhɛ 'wu nu, we nanɪ 'yli -Lagɔnyumaa -nu nya wa 'ka zɛkɪkali.

Fɔsawɛli

¹ -Amɪ -Lagɔnyumɛ kpasa, ama 'ɲwɔɔ -ɔ -Lagɔ -saa -bha, ɔ -yɔ ɔ 'yua 'sɔ, 'in amɪaa ka zɛ in -kalia gbuzɔnu sa, amɪaa na cɛlia 'wu. We 'ni na 'dɛbhlogbɔɔ -kali amɪaa zɛ. Nu, -wa weɛ -yia gbuzɔnu, wa -kali 'ya amɪaa zɛ. ² -We ka gbɔ -wa, gbuzɔnu -dɪli -ain 'wɔla, 'in 'wu we yia -ain -tua 'yli weɛ -nu nya.

³ Nu, Dide -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yu -Zezu *Klɪsɪ ɲwɔna -ain 'nyu la, wa 'yɪli -ain nyazi, 'in wa 'nye -ain 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ. Wa nu we lɛ gbuzɔnu sa, zɛkalɪdli nya.

Gbuzɔnu -yɔ zɛkalɪdli

⁴ In 'yia nu, amaa 'yua tɔlva mi gbuzɔnu 'yloogblɔ nɔda, sa Dide -Lagɔ gbaa -ain -yla, we sɔlv, -mɔv ka 'mi 'mɔna 'wɔla bhabha. ⁵ -Slɛɛn, 'ɲwɔɔ -zɔnuɔma, -we a 'kaa lɛnu, mu nu: -a kɪkali zɛ. We 'ni tite lolu in cɛli ain 'wu, nu, -we -a 'nva we gwɛdɪda, mu -wa. ⁶ Zɛkalɛ mia, mu -wa -Lagɔɔ titenyaa 'nuɲwɛzɔvɔɛ. 'In tite -we a 'nva we gwɛdɪda, mu -wa nu, a kɪkali zɛ.

A zɔ amɪaa 'dɛ 'yliyɔ yocɪaan gbɛgbɛɪn

⁷ Nu, -dawlician duun ka dɔdɔ weɛ -gɔlamneni. Sa -Zezu Klɪsɪ -zɛa nyumɛ, 'in ɔ yia dɔdɔ -gɔ yi, wa'a la we gbuzɔnu. Nu, 'sasɔkpa -nyumɛ mia, -dawlikanyɔ -yɔ Klɪsɪ tɔnyumɛ ɔ -mia. ⁸ A zɔ amɪaa 'dɛ 'yliyɔ, -we ka 'gbɔ a yia lubho ni nu, a yi we mɔnɔnu, a 'ka we -tɔnu weɛ 'yi. ⁹ Nyumɛ -ɔ'ɔ -tua Klɪsɪ -slɔluwɛli -gɔ, 'in ɔ palɪa we -gɔ, -mɔɔ 'ni -Lagɔ 'wu -ka. -ɔ tua Klɪsɪ -slɔluwɛli -gɔ, -mɔɔ kaa Dide -Lagɔ -yɔ ɔ 'Yu 'sɔ 'wu. ¹⁰ Nu, nyumɛ -ka amɪaa -gbɛ gbɔ -slɔlua yi, we -yɔ Klɪsɪ -nu 'ni -bhlo -mi ni, a 'na 'nye -ni ɔ kpe -ni. A 'na -sali ɔ fu -ni. ¹¹ A -ka ɔ fu -sa ni, gbɔnyuu ɔ nva lɛ, we lv a bhlilia.

Wɛlɪpapɛ

¹² In 'yɪbha in 'ka gbɔ duun gba. In 'nia we 'sɛbhɛ 'wɔcɛlia yi. Nu, -we na dli mia -gɔ ni, mu -wa nu, in mni -mɔ amɪaa -gbɛ, 'in -a 'ka we 'klɔ gbɔgbali, 'in -amɪaa 'mɔna 'ka gba.

¹³ Nu, amaa bhɔlɔ -ɔ -Lagɔ -saa -bha, ɔ 'yua nɛɛ nu, wa -sa ain fu.

'Sebhēe tanv Zaan 'paa yoo

'Sebhēe tanv *Zaan cēlia, mv -wa. ɔ 'tale Gayusi ɔ 'paa wee 'sebhēe yoo. Nu, Gayusi mi bha -Lagōnyimaa 'yugalinyo yabhlo nya. ɔ 'dizuzvee 'gbv Zaan yia ɔ 'wuceli. Diotlefu mi Gayusi *leglizu nukpla -nyime yabhlo nya, 'in ɔ'ɔ zv Gayusi 'nuḡwe. -We Gayusi 'kaa lenv, 'mv Zaan cēlia ɔ 'wv, 'in ɔ nēe 'ya nu, Diotlefu bhli Gayusi 'nuḡwezuzve.

Fusaweli

¹-Ami, -Lagōnyime kpasā, -mi Gayusi, -ɔ -wa na bheli -zōnv, 'in -ɔ ka zē in -kali gbuzōnv sa, -ami cēlia -mi 'wv.

²Na bheli -zōnv, in 'yibha nu, -in -ka 'kvayli gbv weee 'wv. In -yi we 'ji nu, we nani 'yli -na zuzuu -nv nya, nu, we -mi 'ya 'sa -na kuu -nv nya. ³Bhelia tōlva yia -amīaa -gbē, wa gbaa nu, gbuzōnv mi -mi 'wv, 'in -in mi gbuzōnv 'yloogblv nōda, -mvv ka 'mi 'mūna 'wula bhabha. ⁴In -ka 'nv nu, na 'yua mi gbuzōnv 'yloogblv nōda, 'mūna -mvv laa 'mi 'wv, we -zi gbv weee.

Gayusi -saa ɔ bhelia 'wv

⁵Na bheli -zōnv, -mi saa -na bhelia 'wv, 'in 'lakpa -bhelia -wa mīa wa glaa, 'in -na saa wa 'wv. -In -ka 'sa nuda -mi, we mi tiklu -Lagō 'yu. ⁶Sa -in -kalia wa zē, -maa ka -seli we gba -Lagōnyima 'yu. -Maa -ka 'lakpa 'wv mīa yi, sa -in 'kaa -maa -yōbē, 'in we 'kaa -Lagō dudu namani, -in -ka 'sa wa -yōbē, we nani 'yli. ⁷Nu, *Klisu 'ḡni nya wa bhelia 'yoo! 'In -wa 'nia -Lagō -yi, wa 'ni -maa kwēē -lu yabhlogbōō 'wōbhū. ⁸We -ka 'sa -mi, we mi nu, -amīa bē 'sasvka -nyima -yō. -A -ka 'sa nu, -zugba -a -yō wa 'sō mi lubho -bhlo -gū -Lagō gbuzōnv labōbanīe 'wv.

Diotlefu -yō Demetlius

⁹In ka leglizī weli kibhe 'wuceli. Nu, Diotlefu ɔ 'yibhaa nyimaa 'yugale, ɔ'ɔ ḡwnunu -ain 'wv. ¹⁰We 'dēē 'gbv, in -ka -mō yi ni, -we ɔ nva lē, 'in gbvnyuu ɔ gbaa -amīaa daa, zli 'klv na yia we wlelia. We 'ni -we mīa dē -bhlo ɔ nv lē, ɔ'ɔ kpa -amīaa bhelia sō 'sō nya. 'In -wa 'yibhaa wa 'ka we lenv, 'in ɔ panīa -maa 'wv, 'in ɔ -vua -maa -Lagōnyima glaa.

¹¹Na bheli -zōnv, -ɔ nva gbvnyuu lē, -in 'na 'tideli ɔ -ni. Nu, -ɔ nva gbuzōnv lē, 'mō -in 'kaa 'tideli. -Wa nva gbuzōnv lē, wa mi -Lagō -nv nya, 'in -wa nva gbvnyuu lē, wa 'ni -Lagō -yi. ¹²Nyima weee nēe nu, Demetlius mi nyime -zōnv nya, 'in gbuzōnv gba 'yaa we, ɔ daa. 'In -amīa, -a nēe 'ya nu, ɔ mi nyime -zōnv nya. 'In, -in -yi we 'ji nu, -amīaa gbudayiweli mi gbuzōnv nya.

Welipapie

¹³Nu, gbv duun na yi yaa -mi -yla gbaa, 'in in 'ni 'yibha in 'ka we celi 'sebhēe 'wv. ¹⁴Na dli mi nu, 'yiyli -a yia dayli, 'in -a 'ka we 'klv gbvbalī.

¹⁵Nu, 'wutvte -dlō -mi -na -nv nya. -Na 'talea mīa -seli, wa nēe nu, wa -sa -mi fv, 'in -amīaa 'talea mīa -mō, -in -sa wa fv -bhlo -bhlo.

Zudu 'sebhε

-Lagonyima -yla Zudi cεlia 'sebhε ni, ε 'ka wa -yla gba nu, gbu -we yoyogbvu -slolunya paa nyuma ηwe, wa zu wa 'dε 'yliyε we gbegebein. Yoyogbvu -slolunya slolua -Lagonyima nu, wa mneni wa 'ka gbonyuu lenu. Zudi neε nu, -Lagε yia waa yoyogbvu -slolunya -kaslu 'wupaa.

Fusawεli

¹ Amia -Lagε laa, -wa ka ze -amiaa Dide -Lagε -kala, 'in -wa ε paa 'wu -Zezu *Klisu -nu nya, amia, -ami -Zezu Klisu lubhononyε, *'Zakee bheli Zudi paa da 'sebhε ni yoo.

² Nu, -Lagεε nyazidli klaa, ε 'wututue -dlεε klaa, we -yε nyumaa zεkale 'yiliman -gwwula tenyi tenyii aun glaa.

Yoyogbvu -slolunya

(2 Pi 2.1-17)

³ Na jijli -talea, in 'yibha zlume bhabha nu, in 'ka aun 'wu cεli, 'pupue -we -a 'dε weee gbεlva 'wu, we gbu -gv. 'In na dli ka -slεen 'mi 'su -gla nya nu, in cεli 'sebhε -minu aun 'wu, 'in in 'ka aun 'kvayli 'pa, a 'ka dlizvzve Klisu 'wvu -yεtu gv, -we -Lagε 'nyεa ε nyuma -zakpa -bhlogbεε, -zu weee -nu nya. ⁴ Nu, gbonyuuu lenunya tεlva ka aun nyidi pla 'wiemi, -wa'a sεa -Lagε. Wεli -we gbaa -amiaa -Lagεε 'nanu gbu, ma kamania we 'wu, 'in wa nua wa pvinplagbu, gbu tikli 'bhisa. -Zezu Klisu -ε -wa -amiaa 'wlulapilunyε -yε Nyumaa -Kanyε -bhlogbεε, 'in wa kpεlia ε gbu. Nu, wa -kaslu 'wu -pa -gbu -we mia wa wuda, *-Lagεsebhε ka we gbu gba, -muv 'bi ka 'wugwle.

⁵ Nu, gbu na yia da gbaa, amiaa 'dε yi we 'ji -yioo, amiaa dli na sibhlia we -gula. Nu, Jejitape -saa ε nyuma gbu 'wu Eziputu -dεdu -gv, 'in -muv 'bεgv, nyuma -wa 'nia ε dli -gv zu, 'in ε yia wa 'bha. ⁶ A ligbe 'ya 'anzinya 'nia se wa 'nyεa we -gv -tu, 'in we yia we 'dεε ladida 'bhv: -Lagε yia we *glukaslu 'wupa, nikpise -dlugba 'wu, gbuan -llukpe 'na 'kaa do 'wu, 'in we 'ka -mε gbuvubhu -yli 'kadu wulu. ⁷ Nu, a ligbe *Sodεmu klaa, *-Gomεlv klaa, we -yε we kwesi -gbenyaa gbu. Wee 'gbenya -minu nukpla -nyuma ka wee 'anzinya -mνnu mνtni -bho -gbu weee lenu. Nukpasi -yε nukpasia dia -budu 'wu, 'in 'ηwni -yε 'ηwni dia -budu 'wu. 'In -slεen, wa mi -kosu -we'e nyumoaa -kaslu 'wu. Wee wa gbu -minu, gbu 'kaa ci lenu, we 'yli -slolue -wa.

⁸ Nu, waa yoyogbvu -slolunya -mani, sanεε -svkpagbu -bhlokpade wamia nua le: wa 'wlukvun lapupali -gbukpvanya 'wlv 'ylaaylayle 'dekpa, mv sua wa, 'in wa nua wa 'dεε ku -yla gbonyuu le. Wa tlilia -Lagεε se 'ylila, 'in wa vεlia yalu 'ηnumnunya 'kadi.

⁹ 'Debbie, 'anzinyaa -kanyε Miseli 'ni -muv lenu. Da Miseli -yε 'kuzunyaa 'yugalunyε mia *Moizu 'kwie 'tvtada, vεli wεli 'ni we ηweε 'tla *'Kuzuu gbegebein. We neε 'Kuzu -yla sa -bhlogbεε: «Jejitape 'kpili -mi 'wluo!» ¹⁰ Nu, waa nyuma -mani, -lu wa 'nia -yi 'mv wa vεlia, 'in -lu wa -yia dεdu -gv -luyilo ηweε, -fliinumaa -luyilo 'bhisa, -muv mnεnva wa. ¹¹ Gbonyuu yli wa! Wa ka Kaεen yoo -gv nεε 'gbu, wa ka nyuma -dawli 'wvnu 'gwezii 'gbu *-Balamv 'bhisa, 'in wa zva yia labhu, wa ka nyumaa 'yugalunya -yεwusεlv Kolee 'bhisa 'gbu.

¹² Nu, wa -ka aun nyidi -mi, amiaa -Lagεsukwe 'kadu a gbεlva 'wu, we gwe, -nana -wa. 'In zu 'v 'bha wa, wa 'dεε lvluε -bhlogbεε wa nεnva 'yli 'bila. Wa 'wlv sa yalvupa -we -pεpe su, 'in we'e lvali 'nyu. Wa 'wlv sa su we'e 'pa 'bhue, we 'bhue -pa bhla. 'In we -ka 'tlu, tltlee -zakpa 'sε we tlia. ¹³ Wa 'wlv sa gumonyuu -bhalibhla -gbvgbu, 'in wa nua wa zubhaligbunya le, neε 'nyuu 'fuflii pvinplanu. Wa 'wlv sa -zεli mnε -we mni mε, -we yi mε, 'in -Lagε ka wa 'bi lazv nikpise dlugba 'wu, 'yli weee -nu nya.

¹⁴ Waa nyuma -manu daa, Enεkv -ε -wa *-Adaan 'yuoyua gbesεnu, -mεε 'paa gbvu -fali -minu, ε neε: «A -talv, Jejitape -yε ε -mεwlv -anzinyaa 'wlv sanime yia yia, ¹⁵ 'in ε 'ka dεdvgv -nyuma weee -yεgbv 'wubhu. 'In nyuma weee -wa'a sεa -Lagε, ε 'ka wa -kaslu 'wupa, wa lenu -gbonyuu weee -we nya wa -sεlva ε -yεwv 'gbu. 'In 'yliyεtite -wεli waa

gbonyuu -lenunya gbaa ɔ -yla, 'in wa 'nia ɔ 'nɔŋwe zu, we 'gbu.» ¹⁶ Nu, waa nyuma -mani, 'yli weee nya wa ŋwurwenia zɔ, 'in wa bhua gbuvu: wa 'dɛɛ dliwɔnynigbuɔ sɔlv wa nɔa. 'In wa gbaa 'dɛɛ 'ylimanɔwɛli, 'in wa nva nyuma -dawli 'wu -maa 'ŋnikwale nya, wa 'ka -maa -tnuv kwɛɛ 'yu 'gbu.

-Lagɔnyumaa 'dizuwɛli

¹⁷ Nu, na jijli -talea, a ligbe gbv -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klisu tietienya gbaa zlime ain -yla. ¹⁸ Wa nɛɛ ain -yla nu: «'Wɔbhlolu -bhlanya nya, nyuma -wa yia -Lagɔ -yɔ ain glapalia, yia wa yia, 'in wa 'ka wa 'dɛɛ dliwɔnynili 'nyii sɔlv -mɔ.» ¹⁹ Nu, ma sisalia nyuma -yɔ, nyumɛɛ zuzu mia wa 'wu, mv sua wa, 'in -Lagɔɔ Zuzu 'nɔ wa 'wu -mɔ.

²⁰ 'In, amɔa, na jijli -talea, amɔaa -mɔwlv dliwɔvve 'wlv sa -buduu gwe wa palɔ glu. A di we -gv la 'kɔmvv. 'In a bhuhhoe -Lagɔ ɔ Zuzu 'Pɔpaa 'tite nya. ²¹ 'In a -tu -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klisɔ wɔda, 'in ɔ 'ka ain 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'nye, ɔ nyazɔdli nya. Sanɛɛ 'sa a 'kaa -Lagɔɔ nyumaa zɛkalɔdli 'wɔtv.

²² A 'yilɔ dli 'sɔ -cian nyazi. ²³ A pue tɔlvɔ, wa gbuvɔbhv -kosuu 'wusaste nya. 'In a 'yilɔ 'ya tɔlvɔ nyazi, nyanɔ dli nya. 'In wa -bananya wa lenv -gbvnyii plalia pɔvɔn, a nye we 'wu.

'Nyularɔwɔna wɛlv 'wɔbhlolunv

²⁴ -Lagɔ -ɔ mnenia ɔ 'ka ain 'yliyɔzv, 'in a 'na 'kaa gbonyuu lubhlili, ɔ mneni ɔ 'ka ain ɔ 'ŋnumnie 'kadv 'yu wleli, -zugba 'sla yabhlogbɔɔ 'nɔ ain -yɔ -mɔ, 'in a mɔ yeda 'mɔna 'kadv nya. ²⁵ -Lagɔ -ɔ -wa -Lagɔ -bhlogbɔɔ, -ɔ 'plɔlvɔ -amɔaa -Kanyɔ -Zezu Klisɔ 'wu, mɔ -saa -ain gbv 'wu. Mɔ kwɛɛ 'ŋnumnie klaa, 'ylilo klaa, we -yɔ 'tite -yɔ se mia, bhabenyi bhla, dɛslɛɛn -yɔ 'yli weee -nv nya!

*-Amenɔ.

Zaaan 'yliwɔgbɔv 'sebhɛ

*Zaan -ɔ cɛlia -Zezuu -gɔgbɔ, mɔ cɛlia 'sebhɛ -mɪnɪ. -Mɔ Zaaan 'yli -kakte 'wɔ, -li -we 'kaa cɪ lɛnɔ, 'mɔ -Lagɔ -slɔlua ɔ 'klɔ. Sa -Zezu 'kaa -lu weee 'wlulapɪli, 'ɪn sa ɔ -yɔ -Lagɔnyɪma yia 'yliyɔgada -tɔa 'yli weee -nɔ nya, wee 'sebhɛ slɔlua we -an. -We weee mɪa dɛ Zaan cɛlia -an 'wɔ, -a 'ka we zɛli, 'ɪn we 'ka -an 'kɔayli 'pa -zugba -a wɔ -Zezuu yiyɪli.

-We -Zezu wlelia zli 'klɔ

¹ Nɪ, zizegbɔ weee -we -Zezu *Klɪsɪ wlelia zli 'klɔ, 'mɔ 'sebhɛ nɪ slɔlua. -Lagɔ 'nyɛa we -Zezu yoo, ɔ 'ka we ɔ lubhonɔnya 'kluslɔlu. 'ɪn -we yia dayli lɛnɔ, wa 'ka we yibheli. We 'dɛɛ 'gbɔ -Zezu yia ɔ 'anzɪnya tie ɔ lubhonɔnyɔ Zaaan -gbɛ, ɔ 'ka weee gbɔnya ɔ 'kluslɔlu. ² 'ɪn -we *Zaan 'yia -yɔ, ɔ yia we nyɪma -yla gba. ɔ nɛɛ -Lagɔwɛli -wa, -Zezu mɪ we gbɔdayɪnyɔ nya. ³ ɔ -ka 'sebhɛ nɪ zɛli, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mɪ ɔ -nɔ nya. -Wa -ka wee wɛli -we 'bhɔa -Lagɔɔ -gbɛ yukwli pɔlv, 'ɪn wa -ka we 'nɔɣwɛ zɔ, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mɪ wa -nɔ nya. Nɪ, wee gbɔnyaa bhla ka cɪpa.

Fusawɛli

⁴⁻⁵ -Amɪ, Zaan, cɛlia *leglizɪ gbesɔ, -we mɪa -Azii -dɔdɔ -gu 'wɔ. -Lagɔ, -ɔ mɪ -bha, -ɔ mɪ bhaa -bha, -ɔ yia yia, ɔmɔ klaa, zuzu gbesɔ -we mɪa ɔ 'ɣnumɪkpe 'yɪ klaa, we -yɔ -Zezu Klɪsɪ ɣwna an 'nyɪ la, 'ɪn wa 'nyɛ an 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ. ɔɔ -Zezu Klɪsɪ mɪa, -we 'plɪa, 'mɔ ɔ gbaa gbɔzɔnɔ nya. Mɔ -sɔa tɪtlɪnya glaa 'wɔ tɪa, mɔ pɪlia dɔdɔgbɔ -nyɪma weee 'wlulapɪlɪnya 'wɪ la. -Zezu Klɪsɪ -kalt -amɪaa zɛ. ɔ tɪa, ɔ 'pɪɔn nya ɔ -saa -an gbɔnyuu kwɛɛ. ⁶ ɔ suslɔlua -an 'wɔ ɔ 'ka -an 'wlulapɪli, ɔ ka -an ɔ bɔbɔnya -zɛli -a 'ka ɔ Dide -Lagɔɔ lubhɔ nɔ. Nɪ, nyɪma weee -mɪnɪ ɔ 'ɣnɪ. 'ɪn 'tɪtɛ weee 'ka ɔ -nɔ nya -mɪ 'yli weee nya. *-Amenɪ!

⁷ A yla, yia ɔ yia -mɔ yalɪpɔpa 'wɔ, nyɪma weee yia ɔ -yɔyɪa. Nɪ, -wa ka 'dɛbhɪe tɪnɔ ɔ, 'yia wa yia ɔ, 'ɪn 'lakpanya weee yia wia ɔ 'gbɔ. Cun, we -mɪ 'sa. -Amenɪ!

⁸ Jejitapɛ nɛɛ: «-Amɪ -wa we gwɛdɪda, -amɪ -wa we bhɪalɪda. 'Tɪtɛ weee mɪ 'mɪ kwɛɛ, ɪn mɪ -bha, ɪn mɪ bhaa -bha, yia na yia.»

Zaan 'yia -Zezuu 'tɪtɛ -yɔ

⁹ -Amɪ, amɪaa bheli Zaan, wa mɪ ɪn -yɔ an 'sɔ sɪalɪda bhabha. ɪn -yɔ an 'sɔ, -Lagɔ pɪli -an 'wɪ la, ɪn -yɔ an 'sɔ, -a 'tɛmanɪ dlɪ, -a -yɔ -Zezu 'sɔ mɪ. -Amɪ Zaan, -ɔ gbaa -Lagɔgbɔ, ɪn mɪ -Zezuu gbɔdayɪnyɔ nya, we 'gbɔ wa yia 'mɪ kpa, ɪn wa yia 'mɪ 'nyɪnyɪdɪdɔdɔ -gu tɪ. Wee dɔdɔ wa laa Patɪmɔsɔ. ¹⁰ -Lagɔyɪli nya, 'ɪn -Lagɔɔ Zuzu yia 'mɪ 'wɔbhɪ. -Mɔ 'mɪ lɔv, wɛli 'tɪtɛ -we 'wɪvɔ lɛglɛ, 'mɔ ɪn 'nɔa. ¹¹ We nɛɛ: «-We -na yia -yɔ, -ɪn cɛli we 'sebhɛ 'wɔ. -ɪn -ka we cɛli, -ɪn 'pa we yoo leglizɪ gbesɔɔ -gbɛ. Efɛzɪgbɛɛ -nɔ mɪ, Sɪmɪnɪgbɛɛ -nɔ mɪ, Pɛlɪgamɔgbɛɛ -nɔ mɪ, Tɪatɪlɪgbɛɛ -nɔ mɪ, Saldɪgbɛɛ -nɔ mɪ, Fɪladɛlɪgbɛɛ -nɔ mɪ, 'ɪn Laodɪsɛgbɛɛ -nɔ mɪ.»

¹² ɪn 'bhɪtɪa la, ɪn 'ka -ɔ mɪa 'mɪ -yla gbɔ gbada yibheli, 'ɪn ɪn yia -can -napɛ gbesɔ -yɔyɪ. ¹³ Wee 'napɛ nyɪdɪ, -bha ɪn 'yia nyɪmɛɛ 'wɔwɔlv -yɔ, ɔ ka -bana -blɔlɔɔ 'wɔ, ɔ 'kɪklɛ 'yli mɪ gbɔvanda -can -cɛsli nya. ¹⁴ ɔ 'wɪlɔ nyɪ pɔlv 'paɪnpaɪn 'kwɛɛnɪ 'bhɪsa, 'ɪn ɔ 'yli nyɪmaa -kosu 'bhɪsa. ¹⁵ ɔ bhɪ lia nɛtɛ wa fa -kosu 'wɔ 'bhɪsa, 'ɪn ɔ wɛli mɪa -wɔwɔlɔ gumɔnyuu -jɪjɪ 'bhɪsa. ¹⁶ -Zɛli gbesɔ mɪ ɔ lɪlɪsɔ 'wɔ. 'ɪn 'nɛnɔ 'ylɪsɔ -tɔgbɔgbɛɛ mɪa ɔ ɣwɛɛ. ɔ klɔ lia 'yɪlɔgbagbɔ ylv 'bhɪsa. ¹⁷ ɪn 'yia ɔ, 'ɪn ɪn yia ɔ bhɪ -yɔ bhɪlɪli, 'ɪn ɪn yia -gbɔ. 'ɪn ɔ yia 'mɪ ɔ lɪlɪsɔ -gɔlapalɪ. ɔ nɛɛ: «-ɪn 'na nɔnɔ nyɪnɔ -nɪ. -Amɪ -wa we gwɛdɪda, -amɪ -wa we bhɪlɔlɔda. ¹⁸ -Amɪ -wa 'yliyɔganyɔ. ɪn ka bha tɪlɪ, -slɛɛn ɪn -ga 'yliyɔ 'yli weee nya. Tɪtlɪe mɪ 'mɪ kwɛɛ, 'ɪn ɪn pɪlia tɪtlɪnyaa 'gbɛ 'wɪ la. ¹⁹ -We -ɪn 'yia -yɔ, -ɪn cɛli we. -We -na yia -yɔ, we -yɔ -we -na yia -yɔyɪa dɛslɛɛn, -ɪn cɛli we. ²⁰ -We mɪa -zɛli gbesɔɔ -nɔ nya, -we mɪa 'mɪ kwɛɛ, we -yɔ -can -napɛ gbesɔ, we 'jɪ -we mɪa zɪzɛda, 'mɔ na yia gbaa. Wee -zɛli

gbesɔ mia, mv -wa 'anzi gbesɔ -we -Lagɔ tiea leglizɔ gbesɔ 'wu. Wee -can -napɛ gbesɔ mia, mv -wa wee leglizɔ gbesɔ.»

2

'Sebhe -we Zaan cɛla Efɛzu leglizɔ 'wu

¹ «Nu, leglizɔ -we mia Efɛzɔgbe nukplɛ, -in cɛli we 'anzi 'wu:

«Nyumɛ ɔ kaa -zɛli gbesɔ lilisɔ 'wu, 'in ɔ nɔa -can -napɛ gbesɔ nyidi, ɔ wɛli ni: ² -We weee -in nva lɛ, in -yi we. Sa -in nva lubho 'tɛtɛ, 'in -in yia dltie 'yɪ, in -yi we. In -yi we 'ji nu, -in -yɔ 'nyii -cia'an nna. Tɔlva nɛɛ, -Lagɔɔ tietienya wa -mia, 'in wa 'ni we nya -mi. -In ylaa wa la, 'in -in yia we 'jiiyibheli nu, yocian wa -mia. ³ -In ka dltie, wa ka -mi sialɪ na 'gbv, 'in 'kva 'ni -mi 'ylila wla.

⁴ «Cun, 'sa we mia, 'bhie gbv -we mia -ain nyidi, mv ni: sa -in -kala na zɛ we gwedida, -in 'ni -slɛɛn 'sa na zɛkali. ⁵ We -ka 'sa -mi, sa -in -kali bhaa na zɛ, -in 'pa we dli -gv. 'bhiti -na dli, 'in -we -in nva lɛ we gwedida, mv we lɛ lv. -In 'ni 'bhiti ni, 'in na yia -na -gbɛ, 'in na salia -na 'napɛ we 'bi 'wɔla. ⁶ Cun, gbv yabhlo gbaa -na daa: 'Nikolaa 'bunyimaa lɛnvgbv -na nyɛa 'wu -ami 'bhisa.

⁷ «-ɔ -ka 'nunv -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nu we. -Gugalunya na yia suu 'bhue 'nyɛa. Wee su mi -Lagɔɔ -gbɛ. We bhue mia, mv nyɛa nyumɛ 'yliyɔgagie.»

'Sebhe -we Zaan cɛla Siminu leglizɔ 'wu

⁸ «Nu, leglizɔ -we mia Siminɔgbe nukplɛ, -in cɛli we 'anzi 'wu:

«-ɔ mia tia, ɔ mia we bhloluda, ɔ tli bhaa, 'in ɔ yia 'yliyɔgagie 'yɪ lɔgada, ɔ wɛli ni: ⁹ Wa mi -mi sialɪda, -in mi bobabhanyɔ nya, in -yi we 'ji. Nu, -in mi 'ɛnumnunyɔ nya. In -yi we 'ji nu, tɔlva ka -mi vɛli 'nyumɛɛ. -Maa nɛɛ -maa mi *Zuifv nya, 'in -maa 'ni we nya -mi. *-Saataan 'ɛni nya wa suslolua 'wu. ¹⁰ Nu, sia -na yia, -in 'na nunv nyano -ni. A yibheli we 'ji nu, *'Kuzu yia ain laylaa: -kaslv 'wu wa yia amiaa tɔlva 'paa we 'ka ain sialɪ 'yli kugbua 'wu. Nu, wa -ka -mi 'bhaa yi, -in 'na -salɪ 'mi dli -gv -ni. 'In, in 'ka -mi -can -kloo 'nyɛ. Wemv -can -kloo mia, nyuma -wa ka 'yliyɔgagie 'nia bhloluda -ka, ma plaa we 'wluo.

¹¹ «-ɔ -ka 'nunv -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nu we. -Gugalunya mia, tɛtlɛɛ 'sɔnv 'na 'ka wa 'bha.»

'Sebhe -we Zaan cɛla Peligamuv leglizɔ 'wu

¹² «Nu, leglizɔ -we mia Peligamugbe nukplɛ, -in cɛli we 'anzi 'wu:

«-ɔ kaa 'nenɔ 'yilisɔ -tugvɛble, ɔ wɛli ni: ¹³ In -yi -na ladida da, mɔ *-Saatan pulia nyuma 'wlu la. In -yi we 'ji nu, -na dli mi 'mi -gv. Da wa 'bhaa Antipasɔ ɔ gbaa na gbv tiklu, -mɔ -Saataan ladida, -in 'ni 'mi dli -gusa.

¹⁴ «Cun, we mi 'sa 'bhie, gbv 'kienyi mi -ain nyidi. -Mɔ -na -gbɛ, nyuma tɔlva slolua *-Balamuv gbv. ɔɔ -Balamv slolua -Balakɪ sa ɔ 'kaa *Izlaelunyuma gbvnyuuu 'yoo 'wɔkwa. ɔ nɛɛ wa li -zila -bubɔnumɛ, 'in wa -ka mutni kwɛ. ¹⁵ 'Sa -bhlokpade tɔlva -wa ɛwnua 'Nikolaa 'bunyimaa gbv -yɔ, -maa mi 'yaa -na -gbɛ. ¹⁶ We 'dɛɛ 'gbv, -in 'bhiti -na dli. We 'ni -muvv, 'in na yia amiaa -gbɛ dayli, 'in na dɪta ain tv na ɛwɛɛ -tugvɛble nya.

¹⁷ «-ɔ -ka 'nunv -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nu we. -Gugalunya mia, -Lagɔɔ lililu -we mia zizeda, 'mv na yia wa 'nyɛa we -yɔ tukpa 'pupa. Wee tukpa mia, 'ɛni lolu mi we -gv cɛlida. Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni we -yi, we 'ni ɔ 'yia wee tukpa 'wɔbhv.»

'Sebhe -we Zaan cɛla Tiatilu leglizɔ 'wu

¹⁸ «Nu, leglizɔ -we mia Tiatilɔgbe nukplɛ, -in cɛli we 'anzi 'wu:

«ɔɔ -Lagɔɔ 'Yu ɔ ka 'yli nyumaa nɛɛ -kosu, 'in ɔ bhv la tɛltɛlɛnɛtɛ 'bhisa, ɔ wɛli ni: ¹⁹ In -yi -na lɛnvgbv. In -yi we 'ji nu, a kɪkalɪ zɛ. -Na dli mi 'mi -gv, 'in -na saa -na -lima

'wu, 'in -in kaa dltie. In -yi we 'ji nu, -we -na nva -sleɛn lɛ, we -zi -we gwedɪdaa -nu 'wu.

²⁰ «We mi 'sa 'bhie, gbu yabhlo mia in -yo -mi 'sɔ nyidi, mu nu: 'ɣwnɔ -ɔ wa laa Zezabeli, -ɔ laa ɔ 'dɛ -Lagɔgbu -falupaɣwnɔ, 'in -ɔ a 'tidea 'yi amiaa 'dɛɛ -gbe, mɔ nva na lubhonunya -dawli 'wu ɔ gbagbaweli 'wu. Mɔ kwaa wa gbonyuu lu, 'in wa kaa mutni kwe, 'in wa lia -zila -bɔbɔli. ²¹ In ka ɔ 'yɪ zɔ ɔ 'ka ɔ dli 'bhiti, 'in ɔ 'ni we -yɔɣwnu. ²² We 'dɛɛ 'gbu, lɛ na yia we nva, 'in ɔ 'ka gu 'kadu bhli ɔ -yo -wa ɔ -yo wa dia -budu 'wu 'sɔ. Nu, -maa 'ni -maa dli 'bhiti, 'in -maa 'ka ɔ lenugbu 'bibhu ni, 'in na paa -maa siaste ɣwe. ²³ ɔ 'yua na yia 'bhaa. 'In leglizɪ weee 'ka we 'jiyibheli nu, -ɔ yia nyumɛɛ dli zɔ -yo ɔ 'wlukɔɔn la, -amɪ -wa. -ɔ -ka -mi, -we -in -ka lenu, we 'klɔlu -na yia 'yia 'mi kwɛɛ. ²⁴ Nu, amia Tiatilunyima tɔlva, a 'ni wee slolue -yɔɣwnu. Wee gbu wa laa: <-Saataan naci -we mia zizeda.> In nɛɛ aɪn -yla, in 'ni aɪn 'gba -putu 'wludida -mi. ²⁵ Nu, in 'ni -slɔ lu yi ni, -we mia aɪn kwɛɛ, a kpa we la -kli.

²⁶⁻²⁸ «-Wa -ka -gugali, -wa -ka na dumagbu -yɔɣwnu we 'ka we bhloluda nyini, 'tite -we in 'yia na Didee kwɛɛ, 'mu na nyɛa wa. 'In na nyɛa wa 'tite wa 'ka laganya 'wlulapɪ, wa 'ka wa kpa -gla nya, 'in wa 'ka wa -wɔ bla -nyida 'bhisa. 'In na nyɛa wa zɔkpa -zelɪya. ²⁹ -ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nu we.»

3

'Sebhe -we Zaan cɛlia Salɪdu leglizɪ 'wu

¹ «Nu, leglizɪ -we mia Salɪdigbe nɔkplɛ, -in cɛli we 'anzi 'wu:

«Nu, -ɔ kaa -Lagɔɔ zuzu gbesɔ -yo -zɛli gbesɔ kwɛɛ, ɔ wɛli nu: In -yi -na lenugbu. Wa nɛɛ: -in -ga 'yɪyɔ, -zugba -in ka tli. ² -In ganɔ, -we -tva 'wu, 'in we mia -mi kwɛɛ, -in 'tɛmanɪ we la, we yi tli. -We ka gbu -wa, in ka we 'jiyibheli nu, -na lenugbu 'ni -mi tiklu na -Lagɔɔ 'yɪya 'wu. ³ Nu, -in ligbe wɛli -we -in 'nva, 'in -in yia we -yɔɣwnu. -In zɔ we 'nɔɣwɛ, 'in -in 'ka -na dli 'bhiti. We 'ni -mɔɔɔ, -in 'ni ganɔ ni, 'in na tlalia -mi 'wu 'wienyɔ 'bhisa, 'in bhla -we nya in 'kaa -na -gbe yi, -in 'na 'ka we yibheli.

⁴ «We mi 'sa 'bhie, -Lagɔnyuma tɔlva mia Salɪdigbe nɔkplɛ, wa 'ni -slɔ wa -bana puɪnplalɪ. Waa nyuma mia -bana 'pupa wa yia 'wɔplaa, wa -yo 'mi 'sɔ ka nɔ, -we ka gbu -wa, wa ka we 'klɔ. ⁵ 'Sa -bhlokpade, -wa -ka -gugali, ma plaa wee -bana 'wu, 'in wa 'ɣni -we mia cɛlida 'yɪyɔga -sɛbhe 'wu, in 'na 'ka we lamumni. 'In na gbaa wa 'ɣni -zɔnɔ na Dide -yo ɔ tietienya 'yu. ⁶ -ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nu we.»

'Sebhe -we Zaan cɛlia Filadɛlufii leglizɪ 'wu

⁷ «Nu, leglizɪ -we mia Filadɛlufigbe nɔkplɛ, -in cɛli we 'anzi 'wu:

«-ɔ mia tiklu, -ɔ gbaa gbuzɔnɔ, -ɔ kaa nyumaa 'wlulapɪnyɔ *-Davidu -lakli kwɛɛ, -ɔ -ka klolo -kali, 'in wa 'nia mneni wa 'ka we kla, 'in -ɔ -ka -bha kla, wa 'nia mneni wa 'ka -bha -kalt, ɔ wɛli nu: ⁸ In -yi -na lenugbu, in -yi we 'ji nu, -in 'ni late 'nanɔɔ, -zugba -na zɔ na wɛli 'nɔɣwɛ, 'in -in 'ni na gbu kpɛli. -In -talɪ, in ka klolo yabhlo -kali -mi -yla, -we nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nia mneni ɔ 'ka kla. ⁹ Nyuma -wa susolua 'wu -Saataan 'ɣni nya, 'in wa laa wa 'dɛ Zuifu, 'in wa 'nia we nya -mi, yocian wa -mia. -In -talɪ, -we in 'kaa wa -yla lenu, mu nu: 'kva 'tite nya na yia wa -mi 'yu -laa, 'in wa 'ka -mi 'yu 'kukolu 'sibhli, 'in wa 'ka we 'jiyibheli nu, in -kali -na zɛ. ¹⁰ -In ka na wɛli dli -gɔ zɔ dltie nya, we 'dɛɛ 'gbu na yia -mi 'wukua siasta bhla. Nu, wee siaste mia dɔdɔ weee -gɔ yida, we 'ka nyuma weee layla.

¹¹ «Dayli na yia. -We -in kaa, -in kpa we la -kli. We -ka 'sa -mi, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka -mi -na -can -kloo kwɛɛ -sa. ¹² -ɔ -ka -gugali, mɔ yia *-Lagɔbudu 'kaduɔ bhv -zɛa, 'in wa 'na 'ka -bha ɔ vu. ɔɔ -gugalinyɔ -gɔ na yia na -Lagɔɔ 'ɣni cɛlia we -yo -Lagɔɔ 'gbee 'ɣni. Wee -Lagɔɔ gbe mia, mu -wa *-Zeluzalɛmu -lolu, -we 'kaa -Lagɔɔ -gbe 'bhv yali, 'in we 'ka lasibhli. ɔɔ -gugalinyɔ -gɔ in 'kaa na 'ɣni lolu cɛli. ¹³ -ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nu we.»

'Sebhe -we Zaan cɛli Laodisee leglizi 'wɔ

¹⁴ «Nu, leglizi -we mia Laodisege nukple, -in celi we 'anzi 'wɔ:

«-ɔ gbaa -Lagɔɔ dumagbu, -ɔ -wa gbudayinyɔ tiklu, -ɔ'ɔ 'tubhua yo, -ɔ ka sɔ nya -Lagɔ -laa -lu weee la, ɔ weli ni: ¹⁵ In -yi -na lenugbu. -In 'ni wɔtɔ, -in 'ni -su. Na dli nɛɛ, -in -zɛ we 'yabhlo. ¹⁶ Nu, -in 'ni -su, -in 'ni wɔtɔ, -in wlɔwlɔ, we 'dɛɛ 'gbu, gwɛzɛa na yia -mi. ¹⁷ -In nɛɛ nu, 'ɛnumninyɔ -in -mia. -In ka -lu duun 'yi, 'in -in ka -lu weee -in 'yibhaa. -In mi 'sa gbada, -zugba -in mi poli poli nyazinyɔ nya, bobabhanyɔ -in -mia. -In mi kpanu nya, -in mi 'lɔlɔnyɔ nya. -In mi 'sa, 'in -in 'ni we 'ji -yi. ¹⁸ We 'dɛɛ 'gbu, 'di -we na zɔa -mi, mu ni: -in yi na -gbɛ, -can -we wa 'kplia 'wɔ -kosu 'wɔ, -in 'ka we zɔ, 'in -in 'ka 'ɛnumninyɔ -zɔnu -zɛ. Yi, -in 'ka -bana 'pɔpa zɔ, -in 'ka we 'wɔpla, -na kpanu yi -mi zɔbhalɩ. -In zɔ 'ya nyakpɔ, -in 'ka we 'yiliya 'wɔ palɩ, 'in -in 'ka layɩ.

¹⁹ «-We mia na -nu nya, nyuma -mama ka zɛ in -kalia, -maa na sialia, in 'ka -maa gbu sloluu 'gbu. We -ka 'sa -mi, -in 'bhiti -na dli, -in yi 'mi 'bi -guladolue nya. ²⁰ -In pu yukwli! In 'yiligbe -buduɛwɛɛ, in mi kɔkɔ bhlɩda. -ɔ -ka na weli 'nu, 'in ɔ -ka -bha -kali, 'in na plaa ɔ -budu zɔ, 'in na -yɔ ɔ 'sɔ lia dabhlo.

²¹ «-Ami, in mi -gugalinyɔ nya. In -yɔ na Dide ka ɔ 'ɛnumnikpe -guladi. We 'dɛɛ 'gbu, -ɔ -ka -gugalinyɔ nya -mi, mɔ -yɔ 'mi 'sɔ 'kaa na 'ɛnumnikpe -guladi. ²² -ɔ -ka 'nɔnu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagɔɔ Zuzu gbaa -Lagɔnyuma -yla, ɔ 'nu we.»

4

-Mɔ yali wa -mnunia -Lagɔɔ 'ɛni

¹ -Muɔ 'biɔ, 'in in yia -mɔ na 'yili -kakiɛ 'wɔ gbu -putu -yɔyɩ: klolo yabhlo mi ɛwekalɩda yali. Wee weli -we in 'nua tiada, -we 'wɔba leglɛ, we nɛɛ 'mi -yla: «-Gbla -seli, -we 'kaa ci lenu, in 'ka -mi we 'klɔslolu.» ² Tɔnu, -Lagɔɔ Zuzu 'bhua 'mi 'wɔ, 'in in yia 'ɛnumnikpe -yɔyɩ -mɔ yali ladɩda -zugba we -guladinyɔ mi we -gu. ³ -ɔ -dia kpe -gula, li ɔ lia tukpa -zɔnu wa laa zasɩpu -yɔ salɩdvanɩ 'bhisa. -Zuku lia tukpa -zɔnu wa laa emewlodu 'bhisa, mu bibeaa wee kpe. ⁴ Wee 'ɛnumnikpe mia, 'ɛnumnikpe -putu glu -bhlo 'ya -mnua bibeaa we. Nyuma kpasɩ glu -bhlo 'ya -mnua, -wa kaa -bana 'pɔpa 'wɔ, 'in wa kaa -can -kloo 'wluo, ma -dia wee kpenya -gula. ⁵ 'Nyuu 'yika -papɛ klaa, weliɩya klaa, we -yɔ -dɛɛ -gangie, mu bhua wee 'ɛnumnikpe 'wɔ. We 'yu, yɩ gbesɔ mi -nyumada sa 'titɛɛ, mu -wa zuzu gbesɔ -we mia -Lagɔ 'yu. ⁶ Wee 'ɛnumnikpe 'yu, we 'wɩsa gumunyu ka klu mi 'sese 'veli 'bhisa, mu mi -bha.

Wee 'ɛnumnikpe kwesi, 'yiliyɔgali -mnua mi -bha. 'Yli mneni we ku -yɔla weee. We mi we 'yugbeɩn -yɔ we lugbeɩn. ⁷ Wee 'yiliyɔgaluu tianu -yɔ -jla 'wɔwɩ. We 'sɔnu -yɔ 'bhligblɔ -yule 'wɔwɩ, we tanu klu -yɔ nyumɛɛ -nu 'wɔwɩ, 'in we -mnuanu 'wɩba -galibha -ciɛ -we mia -bhlɩda. ⁸ Wee 'yiliyɔgali -mnua mia dɛ ni, we 'yabhlo ka -kapue gbelibhlo. 'Yli mnenia we ku -yɔla. We mi we -kapue dli, 'in we tɔlva mia we -gu. Zhoɔ, sabɔɔo luu we bhliɩ -nya. We nɛɛ:

«Jɛitapɛ, -ɔ mi tiklu, -ɔ mi tiklu, -ɔ mi tiklu,
'titɛ weee mi ɔ kwɛɛ,
-ɔ mi bhaa -bha, -ɔ mia -bha, -ɔ yia yia.»

⁹ Wee mia luu bhlɩda -zugba we mnunia -ɔ -dia 'ɛnumnikpe -gulaa 'ɛni, -ɔ -gaa 'yiliyɔ 'yili weee nya, 'in we gbaa ɔ 'ɛni -zɔnu, 'in we paa ɔ fuo. ¹⁰ Da wee 'yiliyɔgali -ka luu bhli -bhlo, 'in waa nyuma kpasɩ glu -bhlo 'ya -mnua sibhliɩ 'kukolu -ɔ -dia 'ɛnumnikpe -gu la 'yu. 'In wa bubɔa -ɔ -gaa 'yiliyɔ 'yili weee nya, 'in wa vitelia wa -can -kloo ɔ 'ɛnumnikpe 'yu, -zugba wa gbɛ:

¹¹ «Jɛitapɛ, -amɩaa -Lagɔ,
we mi tiklu -a 'ka -na 'ɛni -mnuni,
-a 'ka -bha -mi zɔ,
'in we mi tiklu -a 'ka -mi fuo 'pa
-na 'titɛɛ 'gbu.

-Wee ka gbu -wa, -mi -laa -lu weee la.

-ln nɛɛ, -lu yi la, 'in -lu yia layi,
'in -in yia we lala.»

5

*Gh*gli -sebhɛɛ klalili wa -wɔa

¹ 'In in yia ghgli -sebhɛ -yɔyi, we mi ɔɔ 'ɛnumnikpee -guladinyɔɔ liliso 'wɔ. We -gu -yɔ we dlu mi celida. We mi klada -luu klalili gbesɔ nya. ² In 'yia 'anzi 'tite yabhlo -yɔ, we 'yibhaa la weli 'tite nya, we nɛɛ: «Nyɔɔ ka we 'klu ɔ 'ka -luu klalili gbesɔ ni -wɔ, 'in ɔ 'ka 'sebhɛ ni -bloa?» ³ Nu, nyume ɔ 'kaa we -kali, ɔ 'ni -mi. ɔ 'ni yali -mi, ɔ 'ni dudu -gu -mi, ɔ 'ni glu -mi. Nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka wee 'sebhɛ 'wɔtali. ⁴ Nyume ɔ kaa we 'klu ɔ 'ka 'sebhɛ ni -blo, ɔ 'ka we zeli, ɔ 'ni -mi. We 'gbu in yia wi -wɔwɔ. ⁵ Tɔɔn, waa nyuma kpasu 'yabhlo nɛɛ 'mi -ylae: «-ln 'na wili -ni. -ln -tali, ɔmɔ Zudaa zwayli -jla, ɔ -wa 'wlulapɔnyɔ -Davidu yu, ɔ ka -gɔgali, mɔ kaa we 'klu ɔ 'ka wee -luu klalili gbesɔ -wɔ, 'in ɔ 'ka 'sebhɛ ni -blo.»

⁶ -Bha in 'yia *Bhlabhleyu -yɔ 'yiligbeda. ɔ mi 'ɛnumnikpe kwesi 'yliyɔgali -mnva -yɔ nyuma kpasu nyidi. ɔɔ Bhlabhleyu 'wɔusa -blu wa -di ɔ 'slakaa -nu nya. ɔ ka 'gwɔ gbesɔ -yɔ 'yili gbesɔ. Mu -wa zuzu gbesɔ, -we -Lagɔ 'paa yoo dudu weee -gu. ⁷ ɔɔ Bhlabhleyu bea ɔ -dia 'ɛnumnikpe -gu la -yɔ, 'in ɔ yia wee 'sebhɛ 'wɔbhu -mɔɔ lilikwesɔ 'wɔ. ⁸ ɔ 'bhua wee 'sebhɛ 'wɔ, tɔɔn wee 'yliyɔgali -mnva -yɔ nyuma kpasu glu -bhlo 'ya -mnva yia ɔ 'yu 'kukolu 'sibhli. -ɔ -ka -mi, ɔ ka ɔ -pete kwɛɛ, 'in -can -dɔkɔ -we nɔkplɛ 'wli mia, -mɔɔ ka -muv kwɛɛ. Wee wli mia, mu -wa -Lagɔnyumaa bhuhhoe -weli. ⁹ -Bha wa bhliu luu lolu:

«-ɔ kaa we 'klu ɔ 'ka 'sebhɛ ni 'wɔbhu,
-mi -wa.
-ɔ kaa we 'klu ɔ 'ka we -luu klalili -wɔ,
-mi -wa,
-we ka gbu -wa,
-ɔ jitea ɔ 'pɔn ɔ 'ka nyuma 'wuziti -Lagɔ -yla,
-mi -wa.
Nyuma -wa 'bhua zua weee 'yili klaa,
weli 'yili -bhlo -bhlo -gbanya klaa,
klu weee nyuma klaa,
we -yɔ -wa 'bhua laga dudu weee -gu,
-ɔ zitia wa 'wɔ -Lagɔ -yla,
-mi -wa.

¹⁰ Nu, ɔ nva we lɛ,
'in -Lagɔ pɔla -maa 'wlu la,
-mi -wa.
-ɔ nva we lɛ -maa 'ka -Lagɔbubɔnya -zɛ,
'in -maa 'ka ɔ dumagbu lɛnu,
-mi -wa.
-Mi nva we lɛ -maa 'ka nyuma weee 'wlulapɔ
dudu weee -gu.»

¹¹ In -tali 'yaa -bha, 'in in yia 'anzinyaa weli 'nu. We -zu 'wɔ, wa 'ni mneni wa 'ka we zeli. Nu, wee 'yliyɔgali -mnva klaa, nyuma kpasu klaa, we -yɔ 'ɛnumnikpe, 'mu we bibea -nya. We 'dɛ weee mia luu bhliu 'titeɛ, ¹² we nɛɛ:

«Nu, Bhlabhleyu ɔ wa -dia -blu 'slaka nya,
'tite klaa, 'ɛnumnie klaa, gbuyilo klaa,
we -yɔ lateɔ mi ɔ -nu nya.
We 'dɛɛ 'gbu, we mi tuklu nyuma 'ka -bha ɔ zu,
wa 'ka ɔ 'ɛni -mnuni,
'in wa 'ka ɔ 'ɛni -zɔnu gba.»

¹³ 'In in yi 'yaa luu -putu 'nu. -Lu weee -Lagɔ -laa la, -we mia yali, -we mia dudu -gu, -we mia glu, we -yɔ -we mia gumunyu lu, we 'dɛ weee bhliu luu, we nɛɛ:
«-ɔ -dia 'ɛnumnikpe -gu la,

o -yo Bhlabhleyu 'so,
 'tite weee mi wa -nu nya,
 'hnumnie weee mi wa -nu nya.
 Wa bhli wa 'hni, 'in wa zu -bha wa
 'yli weee -nu nya.»

¹⁴ 'In wee 'yliyogali -mnua nee: «-Amen!» Nyuma kpası 'sibhlia 'kukolu, 'in wa yia o bubo.

6

Bhlabhleyu -wloa -luu klalili gbeso

¹ Toun, 'in in yia o Bhlabhleyu -yoyi. 'In o yia wee gliglı -sebhεε klaliluu tianu -wlo. -Bha -bhlokpade 'yliyogali -mnua 'yabhlo 'kpa 'wu 'titeε, -de 'bhisa. 'In in yia we 'nu. We nee: «Yi!» ² In -talia -bha, 'in in yia numesvun 'pupa -yoyi. -o -dia we -gu la, o ka pnu kwεε, 'in wa yia o -can -kloo yoo 'nye. Nu, o ka -gugalı, 'in -gu o yi 'yaa -galia mnia.

³ -Muu 'bigu, o Bhlabhleyu yia wee -luu klaliluu 'sonu -wlo. -Bha -bhlokpade, 'in in yia 'yliyogaluu 'sonu weli 'nu. We nee: «Yi!» ⁴ 'In numesvun -putu yabhlo yia 'tla, we -za -kosu 'bhisa. -o -dia we -gula, 'mo wa 'nyea 'yoo, o 'ka dudu -gu tu -la, 'in dudugu -nyuma 'ka 'bhvbhali. -Bha wa 'nyea o tugvble yoo.

⁵ -Muu 'bigu, o Bhlabhleyu yia wee -luu klaliluu tanu -wlo. -Bha -bhlokpade, in 'nua 'yliyogaluu tanu weli. We nee: «Yi!» In -talia -bha, 'in in yia numesvun -ylukpa -yoyi. -o -dia we -gu la, o ka kilo kwεε. ⁶ Weli yabhlo 'tlaa wee 'yliyogali -mnua nyidi, we nee: «'Mno -yo -gooo 'kli yia yia. Nu, 'mno kilo -bhlo kaa 'yli -bhlo -lubhoo 'penigwezi, -gooo kilo ta kaa 'yli -bhlo -lubhoo 'penigwezi. -Mumu -ka 'kpi -yo nu, -in 'na zıli we kwe -ni, we -vale -tu sa 'ce.»

⁷ -Muu 'bigu, o Bhlabhleyu yia wee -luu klaliluu -mnuanu -wlo. -Bha -bhlokpade in 'nua 'yliyogalu -mnuanu weli. We nee: «Yi!» ⁸ In -talia -bha, 'in in yia numesvun -yoyi, we fuakaa. -o -dia we -gula, o 'hni wa laa tıtlıe. Tıtlınyaa 'gbe -yo o 'so no. 'In wa yia wa 'tite 'nye wa 'ka nyuma 'bhaa mni dudu kibhe -mnuanu -bhlo -gu. 'Sa wa mnia wa 'ka nyuma 'bha tugvble klaa, hwo klaa, tıtlıgu klaa, we -yo -fliinuma 'nyii nya.

⁹ -Muu 'bigu, o Bhlabhleyu yia wee -luu klaliluu gbunu -wlo. -Bha -bhlokpade, in yia nyuma wa 'bhaa, wa zuzu -yoyi 'slakagusalılu zo. Waa nyuma mia, wa ka -Lagoweli -yohwuu, 'in wa mia we gbudayınya nya, we 'gbu wa yia wa 'bha. ¹⁰ Wa 'kpa 'wu 'titeε, wa nee: «-Amıaa -Kanyoo 'zaylı -o mi -mowluda, dudugu -nyumaa -yogbu -na yia 'wubhua, 'in -in 'ka wa gbu dıli -amıaa -yokpasasıee saa. 'Lee, bhla -mumu -na wulu wea?» ¹¹ Toun, wa yia -maa -bana 'pupa 'wuladıli, 'in wa nee -maa -yla, -maa wu -se, nu, -maa bhelia -yo -maa lubhonu -lima -wa wa yia 'bhaa -maa 'de 'bhisa, -maa hwe -ka gba 'bhie.

¹² In -talia -bha, 'in in yia Bhlabhleyu -yoyi, 'in o yia -luu klaliluu gbeliblonu -wlo. -Bha dudu zuklua 'titeε. 'In 'ylo yia yumanı nee -gbenaa, 'in 'cu yia zamanı 'pıon 'bhisa. ¹³ 'In -zeli yia bhli dudu -gu, su wa zvbhalta, -pıpe -ka 'pli, sa we 'bhue jitea, 'sa -zeli jitea dudu -gu. ¹⁴ 'In yalı yia labhu nyumaa 'yliya 'wu, nee -bita wa gli. -Gogoo weee -yo dudu weee mia 'nyu nyidi, 'in we yia 'tlu. ¹⁵ Toun, dudugu -nyumaa 'wlulapılunya klaa, nyumaa 'yugalunya klaa, 'slojaa 'yugalunya klaa, 'hnumnınya klaa, nyuma 'tite klaa, galı klaa, we -yo -wa 'nia galı nya -mi, wa 'de weee yia zize -gogoo 'bhoka 'wu, we -yo tukpa -nyidi. ¹⁶ Wa nee tukpa -yo -gogoo -yla: «A bhlıli -aun -gu. A zize -aun 'pıpi, -o -dia 'hnumnikpe -gu la kwεε. A zize -aun 'pıpi Bhlabhleyuu 'ce kwεε. ¹⁷ Nu, we ka nyini, wa 'cepaylı 'kadu ka nyini. Nyoo mneni o 'ka we 'yu 'yiligbea?»

7

Nyuma 'wlu glv ta -zakpa kugbua le 'so (144.000)

¹ -Muu 'bigu, 'in in yia 'anzi -mnua -yoyi 'yiligbeda dudu gwıgwı -mnua 'yli. -Muu mi dudu -pıpe -mnua 'yoo -kuluda, -muu yi 'wlu nu, -pıpe yabhlogbo 'pli dudu -gu, gumunyu -gu we -yo su 'wlu. ² 'In, in yia 'anzi -putu yabhlo -yoyi 'wusoda 'yloo 'wusoluda. -Lu -we nya wa zua -Lagoo yibhelida nyuma -yo, we mi we kwεε. 'Anzi -mnua -we -Lago

'nyɛa 'tɪtɛ we 'ka gumunyu -yɔ dɔdɔ sialɪ, we 'kɔɪa 'wɔ 'tɪtɛɛ we -yɪa, we nɛɛ: ³ «A 'yɪgbe -slɔ, nɪ, -a 'nɪ -slɔ 'yɪɪyɔgɔ -Lagɔ yibhelida -Lagɔ lubhonɔnyaa 'klɔ -yɔ zɔ, dɔdɔ klaa, su klaa, we -yɔ gumunyu, a 'na sialɪ we -nɪ.» ⁴ 'ɪn -wa -Lagɔ zɔa ɔ 'dɛɛ yibhelida -yɔ, 'ɪn ɪn yia wa ŋwɛ yibheli. *ɪzlaɛlu zɔa weɛɛ 'yɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta -zakpa kugbua lɛ 'sɔ (144.000).

⁵ Zɔdaa zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

Lubenu zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

Gadu zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

⁶ Asɛlu zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

Nɛfɔtalɪɪ zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

Manasee zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

⁷ 'Simeɔ zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

*Leviii zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

Isakaaa zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

⁸ Zɔbulɔɔn zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

*-Zɛzɛfɔvɔ zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

Bɛzameɛɛ zɔayɪlɪ, nyɪma 'wɪlu glɔ ta (12.000).

Wa 'dɛ weɛɛ 'klɔ -yɔ wa zɔa -Lagɔ yibhelida.

Nyɪmaa -zɔlɔ bibeɛa 'ŋnumnikpe

⁹ -Mɔv 'bɪgɔ, ɪn -talia -bha, 'ɪn ɪn yia nyɪmaa -zɔlɔ -yɔyɪ. Waa nyɪma -zɔ 'wɔ, -ɔ mnenia ɔ 'ka wa zɛɪ, ɔ 'nɪ -mɪ. Nɪ, dɔdɔ weɛɛ -gɔ -nyɪma wa -mia: laga weɛɛ -gɔ -nyɪma mɪ -bha. Zɔa weɛɛ 'yɪlɪ -nyɪma mɪ -bha. Klu weɛɛ nyɪma mɪ -bha. Wɛɪɪ weɛɛ nyɪma mɪ -bha. Wa 'yɪgbe 'ŋnumnikpe -yɔ Bhlabhɛyɪ 'yɪ. Wa ka -bana 'pɔpa 'wɔ, 'ɪn saɪn mia wa kwɛɛ.

¹⁰ Wa 'kɔɪa 'wɔ 'tɪtɛɛ, wa nɛɛ:

«-Amiaa -Lagɔ -ɔ -dia 'ŋnumnikpe -gɔ la,

ɔ -yɔ Bhlabhɛyɪ 'sɔ,

gbɔwɔsasiɛ mɪ wa -nɔ nya!»

¹¹ Nɪ, 'anzi weɛɛ bibeɛa weɛɛ 'yɪɪyɔgali -mnɔa klaa, waa nyɪma kɔasi klaa, we -yɔ 'ŋnumnikpe. Wa -gbɪa 'wɪlu la 'ŋnumnikpe 'yɪ, 'ɪn wa yia -Lagɔ bɔbɔ. ¹² Wa nɛɛ:

«-Amɛnɪ!

Nyɪma weɛɛ gba ɔ 'ŋnɪ -zɔnɔ.

Nɪ, nyɪma weɛɛ -mnɔnɪ ɔ 'ŋnɪ,

gbuyɪlɔ weɛɛ mɪ ɔ -nɔ nya,

nyɪma weɛɛ 'pa ɔ fuo, nyɪma weɛɛ zɔ -bha ɔ,

'tɪtɛ -yɔ latɛlɔ weɛɛ mɪ ɔ -nɔ nya.

We -mɪ 'sa, 'ɪn we 'ka 'sa -tɔ

'yɪlɪ weɛɛ -nɔ nya.»

¹³ -Bha nyɪmɛ kɔasa yabhɪlɔ 'yɪbhaa 'mɪ laɛ: «'Lee, waa nyɪma kaa dɛ -bana 'pɔpa 'wɔ, mɔɔ -nyɪma wa -mɪ, 'ɪn mɔ wa 'bhɔlɔa?»

¹⁴ ɪn nɛɛ ɔ -yɪa: «Na -kanyɔ, -ɔ -yɪa we 'jɪ, -mɪ -wa!»

ɔ nɛɛ: «Waa nyɪma mia dɛ, wa ka wa sialɪ bhabha. Wa ka wa 'dɛɛ -bana -wɔlɔ Bhlabhɛyɪ 'pɔn lɔ, 'ɪn we yia pɔmanɪ tenyii. ¹⁵ We 'gbɔ wa 'yɪgbeɛ -Lagɔ 'ŋnumnikpe 'yɪ, zɪlɔ, sabɔɔ, wa 'ka ɔ dumagbɔ lɛnɔ ɔ -budu 'kadɔ zɔ, 'ɪn -ɔ -dia 'ŋnumnikpe -gɔ la, 'ɪn -mɔɔ kua wa 'wɔ. ¹⁶ ŋwɔ 'na 'ka 'masɛɛn wa 'bha, 'nyumatɔ 'na 'ka 'masɛɛn wa 'bha, 'yɪlɔ -yɔ slo 'na 'ka 'masɛɛn wa 'bha. ¹⁷ Nɪ, Bhlabhɛyɪ -ɔ mia 'ŋnumnikpe kwesi, mɔ yia wa 'nyuwɪlɔkɔ lɔ kwaa, bhlabhɛɛ 'yɪɪyɔzɔnyɔ 'bhisa. 'ɪn -Lagɔ yia wa 'mɔ weɛɛ sia.»

8

Bhlabhɛyɪ -wɔlɔ glɪglɪ -sɛbhɛɛ klalɪluu gbesɔnɔ

¹ Nɪ, Bhlabhɛyɪ -wɔlɔ weɛɛ glɪglɪ -sɛbhɛɛ klalɪluu gbesɔnɔ, 'ɪn -Lagɔ -gɛɛ yia 'wɔtɔ blenyɪɪ 'lɛlu kibhe -bhɪlɔ. ² 'ɪn, ɪn yia 'anzi gbesɔ -yɔyɪ 'yɪgbedɔ -Lagɔ 'yɪ. ɔ yia we lɛglɛ gbesɔ 'wɔladlɪlɪ.

³ 'Anzi -putu yia, 'in we yia 'slakagusalilu kwesi 'yiligbe, -can -dɔkɔ mi we kwɛɛ, we nukplɛ wa siea 'wli. Wa 'nyɛa we 'wli duun yoo, we suslolua -Lagɔnyuma weee bhubhoewɛli -yɔ 'wli 'wu, 'in we -yɔ we yia 'slakagusalilu 'yu mni, we 'ka we -Lagɔ 'nyɛ. Wee 'slakagusalilu mi -can nya, 'in we mia -Lagɔɔ 'ɲnumnikpe 'yu. ⁴ 'In 'wlu gbeylo -yɔ -Lagɔnyuma weee bhubhoewɛli yia 'wusɔ 'anzi kwɛɛ -Lagɔ 'yu. ⁵ Tɔn, 'anzi 'bhua -dɔkɔ 'wu, we yia we yeli 'slakagusaliluu -kosu nya, 'in we yia we dɔdɔ -gɔ 'mni. -Bha -bhlokpade, -dɛ -gaan, welinya gbaa, 'nyu 'paa 'yika, 'in dɔdɔ yia zuklu.

Tia -lɛglɛ -mnɔaa wɛli

⁶ 'Anzi gbesɔ, -we kaa lɛglɛ gbesɔ kwɛɛ, mu mnazɪa we 'dɛ la we 'ka we bhli.

⁷ We tianɔ bhliɪa we lɛglɛ, 'in -zɛli nyu klaa, -kosu klaa, we -yɔ 'pɔn, -we mia 'wusloluda, in we yia we dɔdɔ -gɔ 'mni. Dɔdɔ kibhe ta -gɔ -bhlo yia si, su ta glaa -bhlo -yɔ -petu yalɔ weee yia si.

⁸ We 'sɔnɔ bhliɪa we lɛglɛ: -kosu 'kadu 'wlɔa -gɔgɔ -we mi sida, 'mu wa vitelia gumunyu lu, 'in gumunyu taa nuɔ -bhlo yia 'pɔn -zɛ. ⁹ Gumunyu lu -li ta glaa -bhlo yia tli, 'in we yia 'glɔ ta glaa -bhlo lasa.

¹⁰ We tanɔ bhliɪa we lɛglɛ: -zɛliɪa 'kadu 'bhua yali, 'in we yia bhli, wee -zɛliɪa mia, -kosuu miɔ 'bhisa we nyumaa, mu bhliɪa 'nyuwlukɔnya -yɔ -gbɔa 'kadu ta glaa -gbɔa -bhlo lu. ¹¹ Wee -zɛliɪa wa laa kalɔlu, 'in wee -gbɔa ta glaa -bhloo 'nyu yia kamani. 'In wee 'nyu yia nyuma duun 'bha we 'kikaloo 'gbu.

¹² Wee 'anzi -mnɔanɔ bhliɪa we lɛglɛ, 'in 'ylɔu kibhe taa nuɔ -bhlo klaa, 'cuɔ kibhe taa nuɔ -bhlo klaa, we -yɔ -zɛli ta glaa -bhlo yia -nyumo. Sa zlu taa nuɔ kibhe -bhlo -tua nikpise 'wu, 'sa sabɔɔ taa nuɔ kibhe -bhlo 'nia 'cu -yɔ -zɛli san 'yi.

¹³ Nu, in -talia -bha, 'in in yia -galibhacɛɛ mia -bluda -mɔ yali 'pɔpu 'wɔkpɔwɛli 'tɪtɛ 'nu, we nɛɛ: «Gbɔnyuu, gbɔnyuu, gbɔnyuu mi dɔdɔgɔ -nyumaa -nu nya 'anzi taa pnu -ka wa lɛglɛ bhli!»

9

Lɛglɛɛ gbunɔ

¹ Nu, 'anzu gbunɔ bhliɪa we lɛglɛ, -zɛliɪa yabhlo -we bhliɪa dɔdɔ, 'in in yia we -yɔyi. 'Bhuka -we 'nia bhloluda -ka, we -lakli wa 'nyɛa wee -zɛliɪa yoo. ² We -kalia wee 'bhuka, gbeylo -we 'wlɔa -klaaa gbeylo mu 'tlaa -mɔ, 'in we yia 'ylɔ -yɔ -pɔpɛ ylumani. ³ Wee gbeylo 'wu -gangannya 'tlaa, 'in we yia dɔdɔ -gɔ lamneni. 'In -Lagɔ yia 'tɪtɛ -we -yɔ -klagbetaa 'tɪtɛ 'wɔwlɔa we 'nyɛ. ⁴ Wa nɛɛ we -yla we 'na nuɔnu gbɔnyuu -petu -yla lɛ -ni, we -yɔ sunya -yɔ -titi -wɔtɔ. Nu, nyuma -wa 'nia -Lagɔɔ yibhelida 'klu -yɔ -ka, 'ma we 'kaa gbɔnyuu -yla lɛnu. ⁵ Wa 'ni wee -gangannya 'yoo 'nyɛ we 'ka nyuma 'bha. Wa nɛɛ nu, we sialɔ wa bhabha 'cu gbu zɔ. Sa -klagbeta -ka 'pa, 'in -bha glopoa ni, we nu 'sa we. ⁶ We bhli, tɪtɪlee da wa yia -talia, 'in wa 'na 'ka we 'yi, we tu yia nyuma 'bhaa, 'in kwɛɛ -muɔ yia wa -gwaa.

⁷ Wee -gangannya 'wlɔsa nimesɔn, -we wa mnazɪa la tɔgɔ -nu nya, 'in -we ka 'wluo 'wlɔa nɛɛ -can -kloo mi -bha. We 'klu -yɔ nyumaa 'klu 'wɔwlu. ⁸ We 'nyi 'wlu 'ɲwnu 'nyi. 'In we gla 'wlu -jlɔa gla. ⁹ We ka nɛtɛbana 'wu, 'in we -kapuee paa -jiji. We -jiji mia, we 'wlu nɛɛ nimesɔn duun mi -wotloo 'wɔgbizeda -gwagwie nya we 'ka tu -gɔa mni. ¹⁰ Wee -gangannya gɔn 'wlɔsa wee -klagbetaa gɔn, -we mia 'ylitelɪda seeni 'bhisa. We gɔn nya we mnenia we 'ka nyuma -yla gbɔnyuu lɛnu 'cu gbu zɔ. ¹¹ Wee -gangannya ka 'wlɔlapɪlunɔ: 'bhuka -we 'nia bhloluda -ka, we 'wu -Kuzuu 'anzi we -mia. Nu, we 'ɲni -wa Abadɔn zuifwɛli 'wu, Apolɔn *glɛkɪwɛli 'wu. We ji -wa -Lunyumonyɔ. ¹² Tɪtɪa -gbɔnyuu 'plɪa dɛ, nu, we -tu lu 'sɔ.

Lɛglɛɛ gbelibhlonɔ

¹³ Nu, 'anzu gbelibhlonɔ bhliɪa we lɛglɛ ni, 'in, in yia wɛli yabhlo 'nu. -Lagɔɔ 'slakagusaliluu gwɔgwɔ -mnɔa 'yli we 'bhua. Wee 'slakagusalilu mi -can nya, 'in we mia -Lagɔ 'yu. ¹⁴ Wee wɛli nɛɛ wee 'anzu gbelibhlonɔ kaa lɛglɛ kwɛɛ -yla: «'Anzi -mnɔa -we

mia gbvanda, -gbva 'kadu wa laa Eflatɔ kwesi, -in -blo we -nya.»¹⁵ Wee 'anzi -mnva mia, -Lagɔ ka we lamnazi ɔ lubhoo -nu nya. Wee -zv nu cu nu yli nu 'leti tɛun -nu nya ɔ mnazɔa we la, we 'ka mni, we 'ka nyuma 'wɔsisali, 'in we 'ka nyuma ta glaa -bhlo 'bha. Nu, weli gbaa, 'in wa yia we -blo.¹⁶ 'Sloja -wa mia numesvun -gu, wa zɛli wa 'mi -yla, wa nɔwe nɔni minion 'wlu -bhlo.¹⁷ -Mɔ na 'yli -kakiɛ 'wɔ, -wa -dia wee numesvun -gɔla, sa in 'yia wa -yɔ mu nu: netebana mia wa 'wɔ, we -za -kosu 'bhisa, we ylu yali 'bhisa, we -za lu -bhuhɛɛ nukplɛ 'bhisa. Wee numesvunnya 'wlu 'wɔlsa -jlaa 'wlu. 'In -kosu klaa, gbeylo klaa, we -yɔ -bhuhui slo tlaa we nɔweɛ.¹⁸ Nu, -kosu klaa, gbeylo klaa, we -yɔ -bhuhui slonya 'tlaa da we nɔweɛ ni, mu -wa siasie ta. Mu 'bhaa dɔdɔgu -nyuma ta glaa -bhlo.¹⁹ Nu, wee numesvunnya 'tite mia, we mi we nɔwe -yɔ, 'in we mia we gun -yɔ. We gun 'wɔlsa tibɛ. We ka 'wlu, we nya we nva nyuma -yla gbonyuu lɛ.

²⁰ Wee siasie 'ni dɔdɔgu -nyuma weee 'bha. Nyuma -wa -tua -bha, wa 'ni wa tɛlitɛlulu 'bibhu. Wa mi -bhlokpade 'kuzunya bubɔda, tɛlitɛlulu mia -can nya klaa, 'gwezi nya klaa, nɛtɛ nya klaa, tukpa nya klaa, we -yɔ su nya, wa 'ni we bubue 'bibhu. 'In wee tɛlitɛlulu mia, we'e 'yi la, we'e 'nu 'in we'e nɔ.²¹ Nu, wa 'ni wa dli 'bhiti, wa mi nyuma 'bhada -bhlokpade, wa mi ylisi lɛnvda, 'in wa -yɔ nyuma weee dia -budu 'wɔ, 'in tɔlva ylia 'wie.

10

'Anzi -yɔ gɔgɔ -sɛbɛ -yule

¹ 'In in yi 'yaa 'anzi 'tite -putu -yɔyɔ yali 'bhuda. Yalɔpɔpa wɛliɛ we 'wɔ -bana 'bhisa, 'in -zuku yia we 'wlu bibe. We klu nyumaa 'ylo 'bhisa, 'in we bhɔgu 'wɔla -kosuu -dɔlu.² Gɔgɔ -sɛbɛ -yule mi we kwɛɛ, we mi nɔwekalɔda. Gumunyu -gu we dia lilibhu la, 'in we yia dudu -gu kɔpɛbhu ladi.³ Sa -jla kpia 'wɔ 'titeɛ, 'sa we 'kpia 'wɔ. We 'kpia 'wɔ tɔun, 'in -dɛ gbesɔ yia -gan.⁴ Wee -dɛ gbesɔ -gangɛɛ 'bigu, in 'yibha yaa in 'ka we weli cɛli. -Bha -bhlokpade, 'in weli yabhlo yia gba -mɔ yali. We nɛɛ 'mi -ylɛ: «Weli -we wee -dɛ gbesɔ gbaa, -in zize we. -In 'na cɛli -lu yabhlogbɔɔ -ni.»

⁵ Nu, wee 'anzi in 'yi yaa -yɔ 'yiligbedɔ, -we ka bhu yabhlo mia gumunyu -gu, 'in we 'yabhlo mia dudu -gu, we yia lilisɔ 'wɔbhu yali.⁶ 'In we yia bi -Lagɔ -ɔ -gaa 'yliyɔ 'yli weee nya, ɔ 'nɔni nya, -Lagɔ -ɔ -laa yali -yɔ we 'wɔ -lu weee la, -ɔ -laa dudu -yɔ we -gu -lu weee la, we -yɔ gumunyu -yɔ we lu -lu weee. Wee 'anzi nɛɛ: «We bhla 'ni 'maslɛɛn latlɔlu.⁷ Nu, zli 'anzu gbesɔnu yia we lɛglɛ bhliɛ, -Lagɔɔ 'wlukvun -gbu mia zizedɔ, we zli ɔ nva we lɛ. Cun, lɛ ɔ yia we nva, sa ɔ gbaa we, ɔ lubhonnya -wa mia ɔ gbuv -falpanya nya -yla, 'sa.»

⁸ 'In weli -we in 'nu yaa -mɔ yali, we nɛɛ 'ya 'mi -ylɛ: «'Anzi yiligbea gumunyu -yɔ dudu -gu, -in mni we -gbɛ, 'in 'sɛbɛ -we mia nɔwekalɔda we kwɛɛ, -in 'bhu we 'wɔ.»

⁹ 'In in yia we -yɔbɛ. In nɛɛ we -yla ni, we 'nyɛ 'mi wee 'sɛbɛ -yule yoo. We nɛɛ 'mi -yla: «-In 'bhu we 'wɔ, -in 'ka we li. Nu, kamanɔ we yia -na nukplɛ, ni, luv 'kpi 'bhisa we yia menɔ -na nɔweɛ.»¹⁰ In -saa wee 'sɛbɛ we kwɛɛ, in lia we, luv 'kpi 'bhisa we menɔ 'mi nɔweɛ. -Slɛɛn in mnaa we, 'in we yia kamani na nukplɛ.

¹¹ Wa nɛɛ 'mi -yla, we mi 'ya ni, in gba -we -Lagɔ yia lɛnva, klu duun klaa, laganya klaa, weli 'yli -bhlo -bhlonya klaa, we -yɔ nyumaa 'wlulapɔnya daa.

11

-Lagɔɔ gbudayinya 'sɔ

¹ -Muv 'bigu, gbleɛ yabhlo -we -yɔ su -we nya wa yibhɔlva -lu 'sɔ 'wɔwɔlva, wa yia 'mi we yoo 'nyɛ. 'In wa nɛɛ 'mi -ylɛ: «-In -sɔ 'wɔ -in 'ka -Lagɔbudu 'kadu -yɔ we 'slakagusalulu yibhɔlva mni. -Wa mia -mɔ -Lagɔ bubɔda, -in zɛli wa.² Nu, -in ti -budunɔweɛ 'wɔ. -In 'na yibhɔlva -bha -ni, -we ka gbu -wa, -wa 'nia Zuifu, wa ka we wa 'nyɛ, 'in ma yia -Lagɔɔ -mɔwɔlva gbe -gɔnɔa 'in wa 'ka we lawɔwɔlali 'cu glv 'sɔ, 'cu 'sɔ zɔ.³ Nu, na gbudayinya 'sɔ na yia yoo 'paa wa 'ka -Lagɔweli gba wee 'yli 'wlu gbelibhlo 'yli glv ta nya, -gbɛnaa nya 'wɔ.»⁴ Nu, ma -wa *olivusu 'sɔ -yɔ 'napɛ 'sɔ -we 'yiligbea dudu -Kanyɔ -Lagɔ 'yu.⁵ Nyime -ka we -yla gbonyuu lɛnva yi, 'in -kosu tlaa we nɔweɛ, 'in we bhaa ɔ. Nyime -ɔ -ka

we -yla gbonyuu lenva yi, 'sa -bhlokpade -moo yia tlia. ⁶ Waa gbodayunya ka 'tite wa 'ka 'nyu 'yigbeli -moo yi 'wlu we lua wa -Lagogbuu -falipa bhla. Nu, wa ka 'tite wa 'ka 'nyu 'pion 'wolabhitili. 'In wa ka 'tite wa 'ka dudu -gu siastee 'yli -bhlo -bhlo lala wa dlu da.

⁷ 'In gbu -we ka da wa 'yia ni, wa -ka we gbagbie bhia, 'in 'bhoka -we 'nia bhloluda -ka, -mo nime yabhlo yia 'tlaa, we 'ka wa tu dili, we 'ka wa lu, 'in we 'ka wa 'bha. ⁸ 'In wa 'kwienya 'ka lasluda -tu -mo 'gbe 'kaduu -gblagblu 'wu, da nyuma kulva wa -Kanyo *su -gula. Wee gbe mia, 'mu wa palia *Sodomu -yo Eziputu 'wu. ⁹ Nu, nyumaa 'yli -bhlo -bhlo -wa 'bhua zua -bhlo -bhlo 'yli, -wa gbaa weli 'yli -bhlo -bhlo, we -yo -wa 'bhua laga -bhlo -bhlo -gu, -maa yia wa 'kwie ylaa 'yli ta kibhe nya. Wa 'na 'ka wa 'bhlubhugbu -yogwnu. ¹⁰ Waa *-Lagogbuu -falipanya so nu tilitie yia dudugu -nyuma 'muna 'wulaa, 'in wa 'ka -lu 'nyinyenu 'muna nya. Waa nyuma so ni ka wa siali tenyiii 'gbu.

¹¹ Nu, 'yli ta kibhe -ka 'pli ni, 'in nyapelie bhua -Lagoo -gbe, 'in we plaa wa 'wu, 'in waa nyuma saa 'wu. -Maa -ka wa -yoyi, 'in -nyanigbo kpalia -maa. ¹² 'In weli 'tite yabhlo yia wa 'de 'so -yla gba yali: «A -gbla -seli.» 'In wa yia -mo yali -gbla yalipupa 'wu -zugba wa tunyuma yla wa. ¹³ -Bha -bhlokpade dudu zuklua 'titee, 'in wee 'gbe kibhe kugbuaa -gu -bhlonu yia labhu. 'In nyuma 'wlu glu -bhlo 'wlu kugbua le gbu (7.000) yia tli wee dudu zukluee 'bigu. Nyuma talva -wa -tua -bha, -nyanigbo yia -maa -kpali, 'in wa yia -Lago -o mia yalu 'hni -mnini.

¹⁴ Gbonyuuu 'sonu ka 'pli, -sleen, wee gbonyuuu tanu yia dayli yia.

Leglee gbesonu

¹⁵ 'Anzu gbesonu bhla we legle, 'in wa yia weli 'tite -nya 'nu yali. We nee:

«Dudu 'wlulapilie mi -sleen -amiaa -Lago Jeitape

-yo o -Bhasanyo 'so kwee.

Ma yia nyuma weee 'wlulapila,

'yli weee -nu nya.»

¹⁶ 'In waa nyuma kpasu glu -bhlo 'ya -mnuva, -wa -dia 'hnumnikpenya -gu la -Lago 'yu, wa -gblia 'wlu la, 'in wa yia -Lago bubo. ¹⁷ -Mo wa -Lagobuboweli 'wu wa nee:

«Jeitape, 'tite weee -Kanyo -Lago,

-mi -o mi bhaa, 'in -o mia,

-mi -a paa fuo.

Nu, -na 'tite nya -in pilia -sleen nyuma weee 'wlu la

¹⁸ Nu, laga ka 'ce 'pa,

'in -na 'cepapie yia 'wuso.

'Yli -we nya -in 'kaa tilitinyaa -yogbu 'wobhu we ka nyini.

Wee yli nynia -in 'ka -na gbuu -falipanya

-wa nva -na lubho,

we -yo -na nyuma -wa saa -na 'hni -yo,

we 'ka nyuma kpasu -zeeo,

we 'ka 'nyenyeyua -zeeo,

-in 'ka wa -tnuu wla,

'in -wa -saa dudu la,

-in 'ka wa lasa.»

¹⁹ Nu, -Lagobudu 'kadu -we mia yali -kalia hwe, 'in wa yia -mo 'kesu -yoyi. Nu, wee 'kesu nukple, weli -we suslolua -Lago -yo o nyuma 'wu, 'in -we wa celia -li -gu, mu mia -mo. Toun, 'nyu 'paa 'yika, weli nya gbaa, -de -gaan, dudu zuklua, 'in -zeli nyu yia lua.

12

*-Zatibhe -solva 'hwno yabhlo -yowu

¹ Nu, gwedilu yabhlo 'tlaa yali: 'hwno yabhlo -wa. 'Ylu mi o 'wu -bana nya, 'in 'cu mi o bhv zo. -Zeli kugbua le so mia o 'wluo -kloo 'bhisa. ² Oo 'hwno mi nukpla. O gwali bhla ka nyini, o mi luzii 'gbu o kpia 'wu. ³ 'In gwedilu -putu yi 'yaa yali 'tla. *-Zatibhe 'kadu -wa, we -za. We ka 'wlu gbeso, we -yo 'gwi kugbua. We 'wlu -mumu -ka -mi, -moo ka -can

-kloo -gɔ. ⁴ We gun nya we ylipɛa -zɛli ta glaa -bhlo la, 'in we vitelia we dɔdɔ. Nu, ɔɔ 'ɛɛwɔ mɪ gwaliɔ yida, 'in wee -zatibhɛ yia ɔ 'yu 'yiligbe, nu, ɔ -ka gwali ni, we 'ka ɔ 'yu mna. ⁵ 'In ɔɔ 'ɛɛwɔ yia nukpasuyu gwali. Nu, nukpasuyu -ɔ 'kaa dɔdɔ weee -gɔ nyuma 'yoo da -slolu 'klu 'ciɔɔ nya, mɔ -wa. 'In wa yia -Lagɔ -yɔ ɔ 'ɛɛnumnikpe kwesi ɔɔ 'yu belɪ. ⁶ Tɔɔn, ɔɔ 'ɛɛwɔ yia -flii -bho, 'in ɔ yia da bebleɛ mni, da -Lagɔ mnazia ɔ -yla 'bi la. ɔ li -mɔ 'yli 'wlu gbelibhlo, 'yli glɔ ta (1.260), 'in -zugba ɔ yi lililu ɔ li.

⁷ -Slɛɛn, tɔ yia yali bhli. 'Anzɔnyaa -kanyɔ Miseli -yɔ ɔ -anzɔnya, we -yɔ -zatibhɛ yia gɔ, 'in -zatibhɛɛ 'anzɔnya yia we 'wusa. ⁸ 'In we yia -zatibhɛ -yɔ we 'anzɔnya lu. Nu, we 'ni we 'klu -ka we 'ka yali -tu. ⁹ 'In wa yia wee -zatibhɛ 'kaduɔ 'dɛ 'pipee viteli. Mu -wa da bhlasabhla *-tibhɛ -we wa laa *'Kuzu, 'in wa la 'yaa -Saatan. Mu nva dɔdɔgɔ -nyuma weee -dawli 'wu. Wa vitelia we dɔdɔ, 'in wa yi 'yaa we 'anzɔnya we 'bi viteli.

¹⁰ -Muv 'biɔgɔ, in yia weli 'tite yabhlo 'nu -mɔ yali. We nɛɛ: «Nyumaa gbɔwɔsabhla ka nyini. -Slɛɛn mia, -amɪaa -Lagɔ ka ɔ 'tite -slolu, 'in dɔdɔwɔ 'wlulapili mɪ ɔ kwɛɛ. -Slɛɛn mia da, ɔ -Bhasanyɔ ka we -slolu nu, mɔ kaa se. Nu, -we dɪla -amɪaa bhelia gbɔ 'wlu la, wa ka we 'pipee viteli. Cɪn, zlioo, sabɔoo, -we dɪla -amɪaa bhelia gbɔ 'wlu la -Lagɔ 'yu, 'mu wa vitelia. ¹¹ Nu, -amɪaa bhelia ka -gɔgali, Bhlabhleyuu 'pɔɔn -yɔ gbɔdayiweli 'gbɔ. Wee weli 'gbɔ wa yia ɛɛwɔ wa 'ka wa 'yliyɔgagie wla, 'in wa 'ka tli. ¹² We 'dɛɛ 'gbɔ yali -in li 'mɔna. Wa ka wee -zatibhɛ viteli, we 'dɛɛ 'gbɔ, -wa weee -ɔɔ yali la, a li 'mɔna! Nu, gbɔnyuu mɪ dɔdɔ -yɔ gumunyuu -nu nya. -We ka gbɔ -wa, 'Kuzu ka -mɔ lasibhli 'cɛ nya. Nu, we 'yli 'ni 'wɔzu, we 'dɛ -yi we 'ji.»

¹³ Wee -zatibhɛ 'yia nu, wa ka we dɔdɔ viteli ni, ɔɔ 'ɛɛwɔ -ɔ gwaliɔ da nukpasuyu, 'in we yia ɔ 'bi wuvue bhli. ¹⁴ Nu, -Lagɔ 'nyɛa ɔ -galibhaciceɛ -kapue 'sɔ, ɔ 'ka -blu, da bebleɛ -Lagɔ mnazia la ɔ -nu nya, ɔ 'ka -mɔ mni. -Mɛmɛ mia ɔ mneni ɔ 'ka -mɔ -zu ta kibhee* lililu 'yi ɔ 'ka we li. 'In tibhɛ 'ni ɔ -yɔɔɔpa. ¹⁵ Wee tibhɛ yia 'nyu gwɛzɛ ɔ 'bi, 'in we yia -gbɔa -zɛ, we 'ka yaa ɔɔ 'ɛɛwɔ mna. ¹⁶ 'In dɔdɔ yia ɔɔ 'ɛɛwɔ 'wusaa yi. Wee dɔdɔ -kalia ɛɛwɛ, -gbɔa -we -zatibhɛ gwɛzɛa, 'in we yia we 'ma. ¹⁷ 'In wee -zatibhɛ yia ɔɔ 'ɛɛwɔ -yɔɔɔɔpali, 'in we yia ɔ 'yua pnu -yɔ ɔ 'yuoyuaa -gbɛ tu kwa. -Maa mia, -Lagɔ tite -maa zua 'nuɛwɛ, 'in -maa mia -Zezuu gbɔdayɪnya nya. ¹⁸ -Bha wee -zatibhɛ bea gumunyuu -gɔgɔ -gɔ, 'in we yia -bha 'yiligbeda -tu -bɔsɛ -gɔ.

13

Nimɛ -we 'tlaa gumunyu -gɔ

¹ -Muv 'biɔgɔ, in yia nimɛ yabhlo -yɔyi gumunyu -gɔ 'tlada, we 'gwi kugɔua, 'in we 'wlu gbesɔ. 'In we 'gwi -mɔmɔ -ka -mi, -mɔv ka -can -kloo -gɔ. 'In we 'wlu -mɔmɔ -ka -mi, -Lagɔ weli ɛɛni mɪ we -gɔ cɛliɔa. ² Wee nimɛ in 'yia -yɔ, we 'wɔsa gbi. We bhɔ 'wlu sa 'cɛkanumɛ 'kadu yabhloo bhɔ, 'in we ɛɛwɛ 'wɔa -jlaa ɛɛwɛ. 'Mu -zatibhɛ 'nyɛa we lateɔ, we -yɔ we 'ɛɛnumnikpe -yɔ we 'tite. ³ Wee nimɛɛ 'wlu yabhlo 'wlu sa titlile mɪ we -yɔ, -mɔv 'biɔgɔ 'in we yi 'pɔ. Nu, ɛɛwɛgaga -subhaliɔ nyuma weee, 'in wa yia we 'bi mni. ⁴ Nu, wee -zatibhɛ mia, 'mu dɔdɔgɔ -nyuma weee bubɔa, -we ka gbɔ -wa, mu 'nyɛa wee nimɛ 'tite. 'In nyuma weee bubɔ 'yaa wee nimɛ, -zugba wa gbɛ: «Nyɔɔ mɪ nimɛ ni 'bhisa? 'Lee, nyɔɔ 'ka we nya gɔa?»

⁵ We ka 'yoo 'yi we 'ka we 'dɛ 'ylimani, 'in we 'ka -Lagɔ weli. 'In we ka 'tite 'yi, we 'ka we lɛnɔ 'cu glɔ 'sɔ 'cu 'sɔ nya. ⁶ We -bloa ɛɛwɛ 'in we yia -Lagɔ weli bhli: we weli ɔ 'ɛɛni, we weli ɔ ladida, 'in we yia -wa -ɔɔ yali la weli. ⁷ Wee nimɛ ka yoo 'yi we -yɔ -Lagɔnyuma 'ka tɔgɔ, 'in we 'ka wa lu. We yia 'yoo 'yi we 'ka zua weee 'yli -nyuma klaa, nyumaa klu weee klaa, weli 'yli -bhlo -bhloo gbanya weee klaa, we -yɔ laga weee 'wlulapili. ⁸ 'In dɔdɔgɔ -nyuma weee yia we bubɔa. Nu, dɔdɔwɔ lalabhla, nyuma ka ɛɛni 'nia 'yliyɔga -sɛbhɛ 'wɔ cɛliɔa -mi, ma yia we bubɔa. Wee 'sɛbhɛ mia, Bhlabhleyu wa 'bhaa 'slaka nya, ɔ -nu -wa.

⁹ Nu, ɔ -ka 'nunɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nu we.

¹⁰ Nu, -lu -we 'yli nyimɛ 'kaa mni,

* 12:14 -zu ta kibhe we -yɔ 'cu 42 -yɔ 'yli 1.260 mɪ -lu -bhlo nya.

we 'yli ɔ mnɪnɪa.
 Nyɪmɛ ɔ 'kaa -kasɩ 'wɔ mɪnɪ,
 -kasɩ 'wɔ ɔ mnɪa.
 Nyɪmɛ ɔ tɔgɔgbɛ 'kaa 'bha,
 tɔgɔgbɛ bhaa ɔ.
 We -ka 'sa -mɪ, -Lagɔnyɪma -ka dɪtɪe, wa -tɔ -Lagɔ dɪ -gɔ -zɔda.

Nɪmɛ -we 'tlaa glu

¹¹ Tɔn, in yia nɪmɛ -putu -yɔyɪ glu 'tlada. We ka 'gwi 'sɔ 'wlu, -mɔv 'wlu bhlabhleyuu 'gwi, nɪ, -zatɪbhɛ 'bhɪsa we gbaa. ¹² Nɪmɛɛ tɪanɔv 'tɪtɛ we kaa. We -ka nyɪma 'yu 'tla, mɔ nɪa lɛ, 'in -maa bɔbɔa nɪmɛɛ tɪanɔv -we tɪtɪlɛ fɛɪɪa 'bhaa. ¹³ 'In we nɪmɛ nɪa gwɛdɪgbɔ 'kadi lɛ, 'in we sɔbhɪaɪa -maa ŋwɛgaga. Sa 'bhɪsa, we sa -kosu yalɪ, 'in we laa we dɔdɔ -gɔ, nyɪma weɛ 'yɪbadɪ. ¹⁴ Gwɛdɪgbɔnyɪa -we we nɪmɛ nɪa lɛ nɪmɛɛ tɪanɔv 'yu, we nɪa we nɪa dɔdɔgɔ -nyɪma -dawli 'wɔ. 'In we gbaa -maa -yla nɪ, nɪmɛ -we tɔgɔgbɛ nɪa lɛ, 'in we yia 'pɔ, wa tɛɪ we 'wɔwɔ. ¹⁵ Nɪmɛ -we 'tlaa glu, mɔ 'yia 'tɪtɛ we 'ka weɛ tɛɪtɛɪɪlu nyapɛɪtɛ 'nyɛ -mɔv 'ka gbɔgbɛ mɪnɪ. 'In -wa 'nɪa we bɔbɔe ŋwɪnɪ, we 'ka wa 'bha. ¹⁶ Mɔ nɪa we lɛ, 'in nyɪma weɛ, 'yuaaɔ, nyɪma kpasɔɔ, 'ŋɪnɪnɪnyaaɔ, bɔbɔbhɪnyaaɔ, -wa 'nɪa galɔɔ, we -yɔ galɪ, 'in wa yia we yɪbhɛɪɪda -yɔka -gɪa nɪa. We 'nɪ wa lɪɪsɔ -yɔ -mɪ, -zugba wa 'klɔ -yɔ -wa. ¹⁷ Nɪ, nyɪmɛ ɔ 'nɪ we nɪmɛɛ yɪbhɛɪɪda -yɔka, ɔ 'nɪ we 'ŋɪnɪ -yɔka, ɔ 'nɪ we nɪmɛɛ -yɔka, wa 'a 'nyɛ ɔ 'yoo ɔ 'ka -lu zɔ, 'in ɔ 'ka -lu pɛɩ 'pa.

¹⁸ Nɪ, gbɔyɪɪlo -bhɪla bɛa. ɔ -ka 'ylɪmɪna, ɔ sɪsalɪ we nɪmɛɛ nɪmɛɛ 'wɔ, 'in ɔ 'ka we 'wɔlanɔ. Nɪ, we nɪmɛɛ mɪa, nyɪmɛ yabhɪlo ŋɪnɪ -wa: mɔ -wa 'wlu ta glu ta 'ya gbɛɪbhɪlo (666).

14

Nyɪma wa zɪtɪa 'wɔ, wa lɔv

¹ 'In -talɪ 'yaa -bha, 'in in yia Bhlabhleyu -yɔyɪ. ɔ mɪ *Sɪɔngɔgɔ 'wlu 'yɪɪgbɛda, we -yɔ nyɪma 'wlu glu ta -zakpa kɔgbua lɛ 'sɔ (144.000). ɔ Bhlabhleyu -yɔ ɔ Dɪdɛɛ 'ŋɪnɪ mɪ wa 'klɔ -yɔ ɔɛɪɪda. ² Wɛɪ yabhɪlo yia yalɪ 'bhɔ. Weɛ wɛɪ 'wlu gumɪnyuu -jɪjɪ, we 'wlu 'ya sa -dɛ -gan. Weɛ wɛɪ mɛnɪ -pɛtɛ wa mɪa bhlɪdaa wɛɪ 'bhɪsa. ³ Waa nyɪma mɪ 'ŋɪnɪnɪkɛ klaa, 'yɪɪyɔgalɪ -mɪnɪa klaa, we -yɔ nyɪma kpasɪ 'yu lɔv lɔlu bhlɪda. Weɛ lɔv mɪa, nyɪmɛ yabhɪlogbɔɔ 'nɪ mɪnɪ ɔ 'ka we bhɪ, we 'nɪ waa nyɪma 'wlu glu ta -zakpa kɔgbua lɛ 'sɔ (144.000) -wa -Lagɔ zɪtɪa 'wɔ dɔdɔgɔ -nyɪma glaa 'wɔbhɔ. ⁴ -Maa mɪa, -maa 'nɪ -maa 'dɛ pɔn -plalɪ 'ŋwɪnɪ duun nɪa. Cɪn, 'sa -maa -tɔa 'wɔ sa 'pɪnɪpɪn. Da Bhlabhleyu -ka 'plɪɪ, -maa mɪ ɔ 'bɪ. -Lagɔ ka -maa 'wɔzɪtɪ dɔdɔgɔ -nyɪma glaa -maa 'ka ɔ -yɔ Bhlabhleyuu tɪa -nyɪma -zɛ. ⁵ -Maa 'nɪ yɔtɔbhɔ. Cɪn, -maa 'nɪ gbɔnyuu 'wlu -ka -Lagɔ 'yu.

'Anzɪ ta

⁶ Tɔn, in yia 'anzɪ -putu -yɔyɪ -blɔda -mɔ yalɪ 'pɪpɪ. Mɔ yia -Lagɔgbɔ gbaa yia, dɔdɔgɔ -nyɪma -yla. Weɛ -Lagɔgbɔ 'nɪ bhɪlɔlɔda -ka. Nɪ, laga weɛ klaa, zɔa weɛ 'yɪ -nyɪma klaa, wɛɪ 'yɪ -bhɪlo -bhɪlo gbɪnyɪa klaa, we -yɔ nyɪmaa kɪlɔ weɛ -yla we yia we gbaa. ⁷ Weɛ 'anzɪ nɛɛ wɛɪ 'tɪtɛ nyɛ: «A sɔ -Lagɔ! A bhɪ ɔ 'ŋɪnɪ! Nɪ, bhɪla -we nɪa ɔ 'kaa nyɪmaa -yɔgbɔ 'wɔbhɔ, we ka nɪnɪ 'gbɔ. Yalɪ klaa, dɔdɔ klaa, gumɪnyu klaa, we -yɔ 'nyuwɪlɔkɔnyɪa, ɔ -laa we la, a bɔbɔ ɔ.»

⁸ 'Anzɪ 'sɔnɔ yia tɪanɔv 'bɪ yɪ, -zugba we gbɛ: «ɔ ka bhɪ, Bɪbɪlɔnɔgbɛ 'kadɔ ka bhɪ. ɔ ka ɔ 'mama nɔ laga weɛ 'nyɛ sa duun, wa 'ka we 'ma. Nyɪmɛ ɔ -ka we nɔ 'ma, 'in -mɔɔ bhɪɪɪa ɔ mɔtɪnɪ lɔ.»

⁹ Tɔn, 'in 'anzɪ tanɔv yia sɔ -gaa 'yu 'bɪ yɪ. We nɛɛ wɛɪ 'tɪtɛ nyɛ: «Nyɪmɛ ɔ -ka we nɪmɛ -yɔ we tɛɪtɛɪɪnɔv bɔbɔ, ɔ -ka we yɪbhɛɪɪda 'klɔ -yɔ -kaɔɔ, ɔ -ka we sɔ -yɔ -kaɔɔ, ¹⁰ ɔ nyɪmɛ yia -Lagɔɔ 'cɛɛ nɔ 'maa. Weɛ nɔ mɪa, we 'tɛ, 'in -Lagɔ yia we ɔ 'cɛ -kɔpɔ 'wɔslɔa. ɔ nyɪmɛ yia sɪa -kosu -yɔ -bhɪbhɪ sɪlo 'wɔ. Sɪa ɔ yia -Lagɔɔ -mɔwɔ -anzɪnyɪa -yɔ Bhlabhleyu 'yu. ¹¹ -Kosu -we yia wa sɪalɪ sa bhɪbhɪ, we gbɛyɪlo yia -gblada -tɔa 'yɪlɔ weɛ -nɔ nɪa. -Slɛɛn, -wa bɔbɔa we nɪmɛ klaa, we tɛɪtɛɪɪnɔv klaa, we -yɔ -wa kaa we yɪbhɛɪɪda -yɔ, sabɔɔ, zɪɪɔ, wa mɪ sɪada, wa sɪasɪɛ 'na 'ka bhɪlo.»

¹² We 'gbv -wa mia -Lagoo -nv nya, -wa zva o tite 'nɔɔwe, 'in wa dli tva -Zezu -gv ni, -maa mia, -maa -ka -sleen dltie.

¹³ Toun, 'in in yia weli yabhlo 'bhua yali 'nv, we nɛɛ: «-We na yia -mi -yla gbaa ni, -in celi we: «-Wa tliua -Lagolubho 'wu ni, 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ mi wa -nv nya.»

«-Bha -bhlokpade, -Lagoo Zuzu nɛɛ: «Nyapea wa yia wa lubhoo 'bigv. Wa lenugbu -zɔnɔnya -yɔ wa nɔ.» »

*-Dlɔya -sa bhla

¹⁴ In yla 'yaa -bha, 'in in yia yalɔpɔpa -yɔyi. -o mia we -gɔladida, o 'wlv sa nyime. -Can -kloo mi o 'wluo, 'in 'nenɔ -bhleka mi o kwɛɛ. ¹⁵ 'Anzi -putu 'tlaa -Lagobudu 'kadu zɔ, we 'kɔɔa 'wu 'titeɛ, we nɛɛ -o -dia yalɔpɔpa -gv la -ylaɛ: «-In 'bhu -na -bhleka 'wu, -in bhli -lu -didie. Nu, -luu -didi bhla nynia, -we ka gbv -wa, -didi bhla bea dudu weee -gv.» ¹⁶ Toun -o -dia yalɔpɔpa -gv la, o yia o -bhleka latli dudu -gv, 'in we yia -li -di dudu -gv.

¹⁷ -Muv 'bigv, 'in 'anzi -putu yia -Lagobudu 'kadu, -we mia yali, zɔ 'tla. -Muv ka 'ya 'nenɔ -bhleka kwɛɛ.

¹⁸ Toun, 'yabhlo yia 'slakagɔsaliluu gbegbeɛn 'bhulv. -Muv mia, -muv ka -kosu -gv 'tite. We nɛɛ, we kaa 'nenɔ -bhleka kwɛɛ -yla weli 'tite nyae: «-In 'bhu -na -bhleka 'wu, -in -sa *-dlɔya, 'in -in 'ka we 'wluɔɔgwɔlali. Nu, -dlɔya -we mia -mɔ su 'wlu dudu -gv, we ka zal.» ¹⁹ Wee 'anzi tlia we -bhleka la dudu -gv, 'in we yia -dlɔyaa gwɔna -sa. 'in we yia we -dlɔyaa 'wɔnyazɔlu 'kadu nɔkɔɔle viteli. -Muv -wa -Lagoo 'cɛ. ²⁰ Nu, 'gbe luv wa 'nyazɔa weee -dlɔya 'wu, 'in 'pɔɔn yia -mɔ 'tla. Wee 'pɔɔn mia, mu 'mnia kilo 'wlu gbeta (1.600) -gv, 'in we -gɔwɔpape yia nimesɔɔɔn ɔwe -yɔ nyini.

15

'Anzi gbeso -yɔ 'wɔbhlo -siasie gbeso

¹ -Muv 'bigv, 'in in yia gwɛdilu -putu -yɔyi -mɔ yali: we 'yli, 'in we yia nyima ɔweɔgaga sɔbhali. 'Anzi gbeso ka siasie gbeso kwɛɛ. Wee siasie -wa 'wɔbhlo -siasie. Nu, mu nya -Lagoo gbala o 'cɛ.

² Toun, in yia -lu yabhlo -yɔyi, we 'wlv sa gumunyu 'sese -we -yɔ -kosu mi 'wɔsusloluda. -Wa lua nime klaa, we teliteluv klaa, we -yɔ we nimeloo, wa 'yiligbe gumunyu -gv. Wa ka -Lagoo -pete kwɛɛ. ³ Wa mi -Lagoo lubhonunyo *Moizi -yɔ Bhlabhleyuu luv bhliɔa. Wa nɛɛ:

«Jeitape,

'tite weee -Kanyo -Lagoo,
-na lenugbunya 'yli,
'in we nania 'yli.

Nyima weee 'wlulapilunyo,
-na yoo mi tiklu,
'in we nania 'yli.

⁴ -o 'nia ɔwɔnu o 'ka -mi sɔ,
'in o 'ka -na 'ɔni 'ylimani,
-mɔ -kanyo 'ni -mi.

-We ka gbv -wa,
-mi -bhlogoo mia -mɔwɔlɔda.

Nu, dɔdɔgv -nyima weee yia -mi 'yu 'wlulagblia
wa 'ka -mi bubo,
-we ka gbv -wa,
wa ka -na lenugbu tiklu -yɔyi.»

⁵ -Muv 'bigv, 'in in yia -Lagobudu 'kadu -yɔyi ɔwekalida -mɔ yali. -Mɔ we nɔkɔɔle, -Lagoo -mɔwɔlɔ -ladilida mi -mɔ. ⁶ 'Anzi gbeso -we siasie gbeso mia kwɛɛ, mu 'tlaa -Lagobudu 'kadu zɔ. We ka -bana 'pɔpa 'paɔpaɔn 'wu. We 'kikleyli mia, -can -cesli mia -bha. ⁷ Wee -yliyogali -mnuaa 'yabhlo 'nyea wee 'anzi gbeso -can -kɔpɔ gbeso yoo. Wee 'kɔpɔ mi yeda 'yliyoga -Lagoo 'cɛ nya. ⁸ Gbeylo yabhlo 'bhua -mɔ -Lagoo 'tite -yɔ o

'ɛnnumnie 'wu, mu yea -Lagɔbudu 'kadu. Nu, stasie gbesɔ -we mia 'anzi gbesɔ kwɛɛ, we 'ni -slɔ 'pli ni, nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka -Lagɔbudu 'kadu zɔ pla.

16

Siasie gbesɔ

¹ -Muu 'bigu, in 'nua weli 'tite yabhlo -we 'bhua -Lagɔbudu 'kadu zɔ, we nɛɛ 'anzi gbesɔ -ylaɛ: «-Lagɔɔ 'cɛɛ kɔpu gbesɔ ni, a mni we nukpla -li jitea dudu -gu.»

Siasiee tianu

² 'Anzu tianu mnia, 'in we yia wenu 'kɔpu nukpla -lu jite dudu -gu. 'Gbia 'nyii -we cɔnɔa, 'in we yia nyuma -yɔyi. Nu, nyuma -wa kaa wee nime yibhelida -yɔ, 'in wa bubɔa -we wa telia, 'ma wee 'gbianya yia -yɔ.

Siasiee 'sɔnu

³ -Muu 'bigu, 'anzu 'sɔnu yia wenu 'kɔpu nukpla -lu jite -mɔ gumunyu lu, 'in 'nyu yia 'pɔn -zɛ, 'kwiee 'pɔn 'bhisa. 'In gumunyu lu -lu weee yia tli.

Siasiee tanu

⁴ Wenu 'anzu tanu yia we -nu jite -mɔ -gbuanya -yɔ 'nyuwlukuanya lu, 'in we 'dɛ weee yia 'pɔn -zɛ. ⁵ 'Anzi -we kaa 'nyi weee -gu weli, 'in in yia we weli 'nu, we nɛɛ:

«-Mi ɔ mi -bha,
-mi ɔ mi bhaa tiada,
-mi -wa -Mɔwɔnyɔ.

Sa -na bhua dudugu -nyumaa -yɔgbu 'wu ni,
we tikli.

⁶ -We ka 'gbu we mia tikli,
mu -wa ni,
maa jitea -Lagɔnyuma -yɔ ɔ gbu -falpanyaa 'pɔn.

We 'dɛɛ 'gbu,
-in ka wa 'pɔn 'nyɛ,
'in wa yia we 'ma,
mu -wa wanu 'penie.»

⁷ Nu, -mɔ 'slakagusalulu 'wu weli yabhlo 'bhua, in 'nua we, we nɛɛ:

«Jitape,
'tite weee -Kanyɔ -Lagɔ,
gbuzɔnu -wa:

-na gbuwɔbhubhue mi gbuzɔnu nya,
'in we mi tikli.»

Siasiee -mnuanu

⁸ -Muu 'bigu, 'anzu -mnuanu yia -mnuanu 'kɔpu nukpla -lu jite 'yɔ -gu. 'In 'yɔ san yia 'wɔtɛmani, 'in we yia nyuma -sie. ⁹ Tɔn 'yɔ 'pua, 'in we yia nyuma -sie 'nyumɛɛ, -zugba wa velia -Lagɔ ɔ 'paa wee gbunyii yoo. 'Sa we mia 'bhie, wa'a 'bhiti wa dli 'in wa'a ɛwnu wa 'ka -Lagɔɔ 'ɛni 'ylimani.

Siasiee gbunu

¹⁰ -Muu 'bigu, 'anzu gbunu jitea wenu 'kɔpu nukpla -lu wee nime 'ɛnnumnikpe -gu. Tɔn, 'in sabo yia bɛ da wee nime pɔla -lu weee 'wlu la. Nu, nyuma mua wa 'dɛɛ -kwitaya wa siasiee 'gbu. ¹¹ Wa kuu 'cɔnɔe -yɔ wa 'gbianya 'gbu wa velia -Lagɔ ɔ mia yali, -zugba wa zɔ wa gbunyii lenve 'yɔyɔ.

Siasiee gbeliblonu

¹² Nu, wee 'anzu gbeliblonu yia -mnuanu 'kɔpu nukpla -lu jite -gbua 'kadu -we wa laa Eflatu lu, 'in we yia mna, nyumaa 'wlulapɔnya -wa mia 'yɔ 'wɔsɔlɔda, wa -ka yi, wa 'ka 'pli 'gbu. ¹³ -Muu 'bigu, in yia zuzu 'nyii* ta -we -yɔ gboɔwu 'wɔwɔla -yɔyi, -zugba we tlaa -zatɔbhe klaa, wee nime klaa, we -yɔ yoyogbu -falpanyɔ ɛwɛɛ. ¹⁴ Nu, 'Kuzu

* 16:13 Zuzu 'nyii: 'sebhe tɔla nɛɛ pɔn -ka zuzu.

'paa wee zuzunya yoo, gwedigbunya we nua le. Dudu weee -gu we mnia we 'ka nyumaa 'wlulapilunya weee 'bumni, we 'ka wa 'wlugugwlah, 'in wa 'ka tu gu, 'tite -ka -Lagoo 'yli 'kadu zlu.

¹⁵ Nyumaa -Kanyo nEE: «Nu, 'wienyo 'bhisa na yia yia. -Momo 'ni 'ytaa 'wu -mi, 'in o -ka o -bana lazv o 'de kwesi ni, 'wututue -dlao mi o -nu nya. 'In o nyume 'na 'ka no kpanu nya, nyuma -ka o ylada -mi, zv 'na 'ka o 'bha.»

¹⁶ Wamta nyumaa 'wlulapilunya weee, 'ma zuzu 'nyii gugwlahia 'wlu da yabhlo. -Mo wa laa zuifweli 'wu Amagedon.

Stasiee gbesonu

¹⁷ Nu, wee 'anzu gbesonu jitea wenuv 'kopyu nukpla -lu -mo yali -pue 'wu. -Mo -Lagobudu 'kadu zo, o 'hnumnikpe 'wu weli 'tite yabhlo 'ttaa, we nEE: «We ka bhia.» ¹⁸ Toun, 'nyu 'paa 'yika, welynua gbaa, -de -gaan, 'in dudu yia zuklu 'tite. Nu, nyuma -ka bhia dudu -gu lamu we 'ka -zeen yli, dudu 'nia -slo 'sa zuklu. ¹⁹ 'Gbe 'kadu yia ladidli ta, 'in laga -gbenya yia labhu. -Lagoo dli yia Babilonu -gu -bho, 'in o yia we nu -kopyu 'nye, we 'ka 'ma. Wee 'kopyu mi yeda o 'ce 'kadu nya. ²⁰ Dudunya -we mia gumunyu nyidi, 'nyu ka we 'de weee mna, wa'a 'yi 'masleen -gogonyaa 'wlu -yo. ²¹ Hwotlo -pue bhua yali, -zugba we bhili nyuma -gu tukpa 'kadu 'bhisa. We 'wuwolve mneni we 'ka kilo glu 'so nyini. 'In hwotlo -pue nu 'gbu nyuma velia -Lago, -we ka gbu -wa, 'yli wee stasie 'yilia.

17

-Lago 'bhua Babilonu -yogbu 'wu

¹ Wee 'anzi gbeso -we kaa 'kopyu gbeso kwEE, we 'yabhlo bea 'mi -yo, 'in we nEE 'mi -yia: «Yi, sa -Lago yia 'naabizihwano 'kadu -kaslu 'wupaa, in 'ka -mi we 'kluslolu. Oo hwno -wa 'gbe 'kadu -we mia 'nyii -zlo kwesi. ² Nu, dudugv -nyumaa 'wlulapilunya -yo oo 'hwno 'so ka -budu 'wudi. Dudugv -nyuma ka o nu 'ma sa duun. 'In -momo -ka o nu 'ma, -moo -kanyo ka o motni lu bhili.»

³ -Lagoo Zuzu 'bhua 'mi 'wu, 'in 'anzi yia 'mi da beblee kwa. -Meme mia, 'in in yia 'hwno yabhlo -yoyi, -zugba o -di nime zalv -gula. Wee nime -gu wlu gbeso, 'in we 'gwu kugbua, 'in -Lagoo veli -hnyunya mia we -yocelida da weee. ⁴ Oo 'hwno ka 'naa -zono -bana zalv 'wu. Nu, -can klaa, tukpa -zono klaa, we -yo 'hnumnili wa laa 'pelu, mu nya o -kpea. -Can -kopyu mia o kwEE. Nu, -nyani yea wee 'kopyu: mu -wa o -yo nukpasiaa -budu 'wudidiee puu. ⁵ 'In yabhlo, -we ka ji mia zizeda, -muv mi o 'klv -yo celida. Mu -wa:

BABILONUGBE 'KADU
'NAABIZIHWNU 'NYAA -YO
DUDU -GUU -NYANU GWEDIDA

⁶ 'In in yia we 'jiyibheli nu, -Lagonyumaa 'pion -yo -Zezuu gbudayinyaa 'pion -we o 'maa, we nu mi o 'bhada.

'In 'yia o -yo, 'in we yia 'mi hwegaga -subhali. ⁷ 'Anzi nEE 'mi -yia: «Lee -lu ka 'gbu we yi 'sa -mi -lvelia? Nu, oo 'hwno -yo nime -we -gu o -dia la, nime -we kaa 'wlu gbeso -yo 'gwu kugbua, we 'ji -we mia zizeda, 'mu na yia -mi -yia gbaa. ⁸ Nime -we -in 'yia de -yo, we mi bha la. -Sleen mia, we 'ni lamu. 'Bhuka -we 'nia bhiloluda -ka, we 'wu we yia 'taa, 'in wa 'ka we lasa. We 'ka dudu gwedida bhili, nyuma -wa ka hni 'nia 'yliyoga -sebhe 'wu celida -mi, hwegaga yia wa subhaa wa -ka wee nime 'yi. -We ka gbu -wa, wee nime mi bha la, -sleen mia, we 'ni lamu, nu, lu we yia yia.

⁹ «-Sleen mia, -in 'nu gbu 'wula gbuyilo nya. We -gu wlu gbeso mia, -gogo gbeso -wa. -Mo oo 'hwno -dila la. 'In we mi 'yaa nyumaa 'wlulapilunya gbeso nya. ¹⁰ Nu, nyumaa 'wlulapilunya gbu mia waa gbeso -manu glaa, -maa ka bhli, wa 'ni -sleen wa 'bi 'wu -mi. Nu, wa gbelihlonu pila -slo nyuma 'wlu la. Wa gbesonu 'ni -slo nyini. 'In o -ka yi, o 'na 'ka -gwle. ¹¹ Bhasabha -nime tianu mia, -we mi bhaa la, 'in -we 'nia -sleen lamu, mu -wa nyumaa 'wlulapilunyoo gbetanu. We mi waa nyumaa 'wlulapilunya gbeso -manu glaa. La wa yia we -saa.

¹² «'Gwɪ kugbua -in 'yia dɛ -yɔ ni, nyɪmaa 'wlulapɪlɪnya kugbua -wa. Wa 'nɪ -sɔ wa 'tɪtɛ 'yɪ. Nu, wa -ka wa 'tɪtɛ 'nyɛ ni, 'in wa -yɔ wee numɛ 'sɔ pɪlɪa nyɪmaa 'wlu la, bhla -sɛɛɛ -nɔ nya. ¹³ Waa nyɪmaa 'wlulapɪlɪnya weee mɪa, wa 'wlukvɔngbɔ -bhlo. We 'dɛɛ 'gbɔ wa yia wa latɛlo -yɔ wa 'tɪtɛ wee numɛ -yla tɪ. ¹⁴ Ma yia Bhlabhɛyɔ tɔ dɪlɪa, 'in lua ɔ yia wa. -We ka gbɔ -wa, mɔ pɪlɪa nyɪmaa 'wlulapɪlɪnya weee 'wlu la, 'in ɔ mɪ -ciaan nɔ -kanyɔ nya. Nyɪmaa -Lagɔ laa, 'in ɔ yia -bha wa -sa, 'in wa mɪa tɪklu -Lagɔ 'yɪ, -maa -yɔ ɔ sɔ yia wa lua.»

¹⁵ -Mvɔ 'bɪgɔ, 'anzɪ nɛɛ 'mɪ -ylaɛ: «'Nyɪ -we -in 'yia dɛ -yɔ, da 'naabɪzɪɲwɔ -dɪa la, mɔ -wa nyɪmaa klu klaa, nyɪmaa -zlo klaa, laga klaa, we -yɔ wɛlu 'yɪ -bhlo -bhlo gbanya. ¹⁶ 'Gwɪ kugbua -we -in 'yia dɛ -yɔ, we -yɔ wee numɛ, mɔnya yia ɔ 'naabɪzɪɲwɔ 'wɔnyɛa. -We weee ɔ kaa kwɛɛ, kwɛɛ we yia we ɔ -saa -nya, 'in we 'ka ɔ tɪ kpanɔ nya. ɔ yɪɛ we yia lia, 'in we 'ka ɔ pɪnɪ -kosu 'wɔpa. ¹⁷ -We ka 'gbɔ we 'kaa we lɛnɔ -nya, mɔ -wa nu, -Lagɔ zua we we dɪ 'wɔ, we 'ka dɪ -bhlo -ka, 'in we 'ka we 'tɪtɛ numɛ -yla tɪ ɔ dɔmagbɔ nya. We 'dɛɛ 'gbɔ, 'tɪtɛ weee waa nyɪmaa 'wlulapɪlɪnya yia wee numɛ yoo 'nyɛa. 'Sa we yia -mɪa, 'in we 'ka -Lagɔ wɛlu -gɔgbɔ lɛnɔbhla yɪ. ¹⁸ Nu, 'ɲwɔ -in 'yia dɛ -yɔ, wee 'gbɛ 'kadɔ -wa. Mɔ pɪlɪa da dɔdɔgɔ -nyɪmaa 'wlulapɪlɪnya weee 'wlu la.»

18

Babilɔnɔgbee bhlibhlie

¹ -Mvɔ 'bɪgɔ, 'in in yia 'anzɪ -putu -yɔyɪ yalɪ 'bhɔda. We ka 'tɪtɛ, 'in we san nyɪnia dɔdɔ da weee. ² We 'kpɪa 'wɔ 'tɪtɛɛ, we nɛɛ:

«ɔ ka bhli, Babilɔnɔgbe 'kadɔ ka bhli.

-Bha zuzu 'nyɪ dɪlɪa -sɛɛn la.

Pɔɪnkazuzu weee -yɔ pɔɪnkazia weee

-we wa nyɛa 'wɔ,

mɔ dɪlɪa -bha la.

³ Nu, ɔ ka laga weee ɔ nɔ 'nyɛ sa duun,

'in -mɔmɔ -ka ɔ nɔ 'ma,

'in -mɔɔ -kanyɔ bhliɪa ɔ mɔtɪnɪ lɔ.

Dɔdɔgɔ -nyɪmaa 'wlulapɪlɪnya -yɔ ɔ 'sɔ ka -budu 'wɔdɪ.

'Ya, ɔ 'ɲɪmɪnɪɛ 'kadɔ 'gbɔ,

dɔdɔ -gɔvɔ -vɛɛpanya ka 'gwɛzi duun 'yɪ.»

⁴ 'In in yia wɛlɪ -putu 'bhɔa yalɪ 'nɔ, we nɛɛ:

«Na nyɪma, a 'tɪa Babilɔnɔgbe nɔkplɛ.

A -ka we lɛnɔ, a 'na 'ka ɔ gbɔnyuu glaa -mɪ,

'in sɪastɛ -we yia ɔ bhɪtɪa,

a 'na 'ka we 'wɔ -mɪ.

⁵ Nu, ɔ gbɔnyɪi yɪlɪa yalɪ.

-Lagɔ 'nɪ ɔ lɛnɔgbɔ 'nyɪi 'wɔdɪlɔ.

⁶ Sa ɔ nɔa ɔ nyɪma, a nɔ 'sa ɔ.

-We ɔ nɔa nyɪma -yla lɛ,

a nɔ we -zakpa 'sɔ lɛ ɔ -yla.

'Kɔpɔ -we 'wɔ ɔ 'nyɛnɪa nyɪma nɔ,

a palɪ -mɔ 'tɛlɔ nɔvɔ -zakpa 'sɔ ɔ -yla.

⁷ 'Dɛɛ 'yɪlɪmanɪɛ -yɔ 'ɲɪmɪnɪɛ ɔ 'yɪbhaa.

We 'dɛɛ 'gbɔ, a 'nyɛ ɔ 'sasɔkpa -sɪastɛ

-yɔ guwɔwɔlɔwɔlɔɛ.

ɔ nɛɛ ɔ 'dɛ -yla:

«In -dɪ 'ɲɪmɪnɪkpe -gɔla.

In 'nɪ -dɔgbɔɲwɔ,

'in gu 'na 'ka 'mɪ 'wɔwɔlɔ.»

⁸ We 'dɛɛ 'gbɔ, sɪastɛ 'kadɪ

-we yia ɔ ylia 'yli -bhlo nya, mv nu:
nyume -bhagu klaa, guwɔwɔwɔlwe klaa,
we -yɔ ɲwɔ.

We 'dɛ weee yia ɔ -gbɛ yia.

'In -kosu 'ka ɔ -sie.

Cun, Jejitape ɔ 'bhua ɔ -yɔgbu 'wu,
ɔ ka 'tite.»

⁹ Nu, dɔdɔgbu -nyumaa 'wlulapulunya -yɔ ɔ ka -budu 'wɔdi. Wa ka ɔ 'gwezi li. We mi 'saa 'gbu, -kosu -we yia ɔ -siera, wa -ka we gbeylo -yɔyi, wia wa yia. -Gle wa yia 'paa wee 'gbee 'gbu. ¹⁰ Wa 'na 'ka we kwesi lanyni, -we ka gbu -wa, nyanɔ wa yia nua wee siaste 'kadu 'gbu, 'in wa 'ka gbaɛ:

«Gbonyuu! Gbonyuu!

Babilɔnugbe 'kadu, 'gbe 'tite,
-Lagɔɔ 'cɛ 'kadu ka ɔ lasa
'leli -bhlogbɔɔ nya.»

¹¹ Nu, dɔdu -gɔv -valepanya mi wida, wa mi -gle 'pada wee 'gbee 'gbu. Wa -vale'ɛ zo -slɛɛn. ¹² Wa pelupa -li ni: -can klaa, 'gwezi 'pupa klaa, tukpa -zɔnu klaa, 'pelili klaa, 'naa -zɔnu klaa, 'naa -zalu -we ka -vale 'tea klaa, -mislɔ naa klaa, we -yɔ suu 'yli -bhlo -bhlo -we wa'a 'yia bhebhe. Telitelili mi 'ya -bha, tɔlva mi lɔɛgla nya, tɔlva mi su -zɔnu nya, tɔlva mi nɛte -zɔnu nya, 'in tɔlva mia tukpa 'nani nya. ¹³ -Zapɔv nnanli mi -bha, -li -we ka ɲɛ mɛnia, we mi 'ya -bha, -mu -wa: *-lasiklɔ klaa, *mili klaa, we -yɔ 'wli. Nu, nu klaa, 'kpi klaa, bleya -yɔ we bhɔbhu klaa, 'bhinya klaa, bhlabhlenya klaa, nimesuɔnnya klaa, we -yɔ -nimesuɔn 'wugbizewotlonya mi 'ya -bha. 'Bhie, galɔ -yɔ nyuma tɔlva mi -bha. ¹⁴ Nu, -valepanya nɛɛ wee 'gbe -ylɛ: «-Lu weee a 'yibhaa, wa'a 'yi -slɛɛn we amaa -gbɛ. -We ka -vale 'tea, -we nania 'yli, we ka amaa -gbɛ mɔɔ, wa 'na 'ka 'maslɛɛn we 'yi amaa -gbɛ.» ¹⁵ -Valepanya, -wa 'yia 'gwezi wa -vale 'bi wee 'gbe 'wu, wa 'na 'ka we kwesi lanyni. Nyanɔ wa yia nua wee siaste 'kadu 'gbu. Wia wa yia, -gle wa yia 'paa. ¹⁶ 'Wu wa yia 'kpiɛ:

«Gbonyuu! Gbonyuu!

Gbe 'kadu mia da ni,
'naa -zɔnu -yɔ 'naa -zalu
-we ka -vale 'tea,
zɔmɛ mv kaa we kuu.
-Can klaa, tukpa -zɔnu klaa, we -yɔ 'pelili,
'mu ɔ kpelia zɔmɛ.

¹⁷ Nu, 'leli -bhlogbɔɔ nya
we -li -zɔnu weee 'bhua la.»

Batoo -panya weee klaa, -wa plilia gumunyu -gu klaa, we -yɔ -wa nua batoo 'wu lubho -yɔ -wa yia wanɔv lililu 'nyu -gu -valepapie 'bi, wa 'dɛ weee ka wee 'gbe gwɛvla. ¹⁸ -Kosu mia wee 'gbe -sieda, wa -ka we gbeylo -yɔyi, 'in wa 'kpiɛ 'wɛ: «Gbe mia dɛ, we 'sɔnu 'ni -mi.» ¹⁹ Bla wa slua 'wluo, -zugba wa wi, wa pa -gle, wa gbaɛ:

«Gbonyuu! Gbonyuu!

Babilɔnugbe 'kadu,
nyuma weee -wa plilia amaa -gbɛ
batoo 'wu gumunyu -gu,
wa ka 'gwezi -cian -zɛ amaa 'gbu.
Ama 'bhua la 'leli -bhlo nya.»

²⁰ Yali, wee 'gbe ka labhu, a li 'muna. -Lagɔnyuma, ɔ tietienya, ɔ gbɔv -falɔpanya, amia li 'ya 'muna. Nu, -Lagɔ ka wee 'gbe ɔ 'cɛ 'klɔslolu gbu -we we nua lɛ aɔn -yla, we 'gbu.

²¹ Tɔvɔn, 'anzi 'tite yabhlo yia tukpa 'wɔbhu. Nu, wee tukpa wɔlɔ 'wu -glɔgbɔ 'bhisa. We 'bhua we 'wu, we vitelia we gumunyu lv, 'in we nɛɛ:

«A yla, 'sa -bhlokpade wa yia Babilɔnugbe vitelia,
'in we 'ka labhu.

²² Wa 'na 'ka 'masɛɛn lɔv 'nɔ Babilɔnɔgbɛ nɔkplɛ.

Wa 'na 'ka -petee wɛlɛ 'nɔ.

Wa 'na 'ka 'masɛɛn ɛglɛ 'nɔ.

Wa 'na 'ka lubho -yɔ lubhonɔnya 'yɪ.

Wa 'na 'ka 'masɛɛn 'wuu -jiji 'nɔ.

²³ 'Napeɛ san 'na 'ka 'masɛɛn lɪ
-mɔ Babilɔnɔgbɛ nɔkplɛ.

Wa 'na 'ka nyimeslɔyɔ -yɔ ɔ 'ɲwɔnɔ wɛlɛ 'nɔ.

Nɪ, amaa -valepanya 'yɪlɪ -benyi dɔdɔ weɛ -gu,
'in a yia laga weɛ -dawli 'wɔnɔ
amaa yɪlɪ nya.»

²⁴ Nɪ, -Lagɔgbɔv -falɔpanya -yɔ -Lagɔnyumaa tɪtlɛ, we -yɔ nyuma weɛ -wa wa 'bhaa
dɔdɔ -guv tɪtlɛ mɪ ɔ 'wɪ.

19

Luluee lɔv

¹ -Mɔv 'bɪgɔ, 'in in yia nyumaa -zloo wɛlɛ 'nɔ -mɔ yalɪ gbada. Wee wɛlɛ nɛɛ:

«*Aleluya!

-Amɪaa -Lagɔ ka -aun gbɔ 'wɔsa.

-Lagɔ ɔ 'yɪlɪ, 'in ɔ 'tɛa la,
'mɔ ɔ -mɪa.

² Nɪ, ɔ gbɔwɔbhɔbhue tɪklɪ,
'in ɔ gbɔa gbɔzɔnɔ.

'Naabɪzɪɲwɔnɔ 'kadɔ mɪa,
ɔ ka ɔ gbɔ dilɪ.

ɔ ka dɔdɔgɔ -nyuma duun pɔnplalɪ
wa nya mɔtɪnɪ lɛnɔvɛ nya.

ɔ ka -Lagɔnyuma 'bha:
we 'dɛɛ 'gbɔ, -Lagɔ yia wa kpasa.»

³ Wee wɛlɛ nɛɛ 'yɛɛ:

«Aleluya!

Wee 'gbɛ 'kadɔv gbɛyɔlɔ mɪ 'wɔsɔda
'yɪlɛ weɛ -nɔ nya.»

⁴ Waa nyuma kpasɪ glɔ -bhɪlɔ 'yɛ -mnɔvɛ -yɔ 'yɪlɪyɔgali -mnɔvɛ -kɔlvɛ 'kukɔlɔ -Lagɔ ɔ -dɪa
'ɲnɪmɪkɛ -gu la, ɔ 'yɪ, 'in wa yia ɔ bɔvɔ, -zugba wa gbɛɛ:
«-Amɛnɪ! Aleluya!»

Bhlabhlɛyuu 'ɲwɔnɔkwafɛtɪ

⁵ 'Yɛ, wɛlɛ yabhɪlɔ 'tɪlɛ 'ɲnɪmɪkɛ 'wɔ, we nɛɛ:

«Amɪa, -Lagɔv lubhonɔnya,

amɪa sɔa da ɔ,
we 'dɛ yɪ 'yua -sɛsɛ -zɛɔɔ,
we 'dɛ yɪ nyuma 'kadɪ -zɛɔɔ,

a 'dɛ weɛ bhɪlɛ -amɪaa -Lagɔv 'ɲnɪ.»

⁶ Tɔvɔn, in yia wɛlɛ -we 'wɪvɛ nyumaa -zɪlɔ mɪa gbadaa wɛlɛ 'nɔ. -We 'wɪvɛ 'yɛ gumunyuuv
-yɔ -dɛɛ -jiji. We nɛɛ:

«Aleluya!

Cun, -slɛɛn mɪa, Jeɪtɛpɛ,

'tɪtɛ weɛ -Kanyɔ -Lagɔ pɪlɪ
nyuma weɛ 'wɪlɔ la.

⁷ -A lɪ 'mɔna,
-a 'yɪlɪmɔnɪ -Lagɔv 'ɲnɪ 'mɔna nya.

Nɪ, -slɛɛn mɪa,

Bhlabhleyuu 'hwnakwakwie -wa.
'hwno -o o -saa -bha o -nu nya,
-moo ka -moo 'de 'ylinamani.

⁸ O ka 'wupla -bana yabhlo 'yi.

'Naa -zonu -bana -wa,
li we lia,
'in we mia -mowluda.»

(Nu, wee 'naa -zonu mia, mu -wa -Lagonyumaa libho -zonu.)

⁹ 'Anzi nee 'mi -yla: «-We in mia gbada, -in celi we, -Lagoweli 'debhie -gbolu -wa. Nu, -wa wa laa Bhlabhleyuu 'hwnakwafeti 'wu, 'wututue -dlao mi wa -nu nya.»

¹⁰ Toun, in yia 'kukolu 'sibhli 'anzu bhu -yo, in 'ka we bubo. 'in we nee 'mi -yla: «-In nu 'nanu, -in 'na nuu 'sa -ni. Nu, -ami mia, -Lagoo lubhononyo in -mia, -mi -yo -na bhelia -yo -na bhola -wa mia -Zezuu gbodayinya nya, aun 'bhisa. -Lagoo 'de -bhlo -in 'kaa bubo.»

Cun, -Zezuu gbodayiweli -wa -Lagobbu -falipanyaa weli somi.

Nimesuun 'pupaa -guladinyo

¹¹ -Muu 'bigu, 'in in yia yalu hwekali -nu -yoyi. -Bhede mia, nimesuun 'pupa mia -bha. Wee nimesuun -guladinyo wa laa Weli -bhlo -yo Gbuzonu. O gbuwubhuso -yo o tuguso tiklu. ¹² O 'yli nyumaa -kosu 'bhisa. -Can -klooo -zlo mia o 'wluo. 'hni yabhlo mi o -yocelida, nyime yabhlogbo 'ni we -yi, we 'ni o 'de -bhlo 'wubhu. ¹³ -Bana -we mia o 'wu, 'pion wotomania we, tugonyoo -bana 'bhisa. O hni -wa -Lagoweli. ¹⁴ Yalu 'sluja mi o 'bi, wa 'de weee mi nimesuun 'pupanya -gu. -O -ka -mi, 'naa -zonu -bana 'pupa 'painpaun mi o 'wu. ¹⁵ -O -dia wee nimesuun -gu la, o ka 'nenoo -tugugble hwee. Wee tugugble nya o yia dudugu -nyuma bhita. 'Ma o yia hwe -gu zva 'tite nya. Mo yia -dlao 'wunyazaa 'tite -ka -Lagoo 'ce 'kadu 'wu. ¹⁶ Nu, 'hni yabhlo mi o -bana -yo o bhogu -yo celida. Wee hni -wa:

NYIMAA 'WLULAPILINYAA 'WLULAPILINYO
WE -YO

NYIMAA -CIAAN NU -KANYO

¹⁷ -Muu 'bigu, 'in in yia 'anzi yabhlo -yoyi 'yilu nukple. 'Zia weee, -we mia -bluda -mo yali 'pupi, we 'kpi 'wu 'titee we -yla, we nee: «A yi. A suslolu 'wu, -Lagoo lililu 'kadu 'gbu. ¹⁸ Nu, a yi nyumaa 'wlulapilunya klaa, 'slujaa 'yugalunya klaa, we -yo nyuma 'tite, a yi wa 'kwie lia. A yi nimesuunnya -yo we -guladinyaa 'kwie lia. A yi nyumaa 'yli -bhlo -bhloo 'kwie lia: we 'de yi gali -zeoo, we yi -wa 'nia gali nya -mi -zeoo, we yi 'yilaasu -zeoo, we yi nyuma kpa -zeoo, a yi wa 'de weee 'kwie lia.»

¹⁹ Toun, wee nime klaa, nyumaa 'wlulapilunya klaa, we -yo we 'sluja, 'in in yia we -yoyi. Wa ka 'wlugugwali wa -yo oo nimesuun -guladinyo -yo -moo 'sluja 'so 'ka tu gu. ²⁰ Nu, wa ka wee nime -yo wee yoyolagobbu -falipanyo kpa. Wee yoyogbu -falipanyo ka gwedigbu lenu wee nime 'yu we 'ka nyuma -dawli 'wunu. Nyuma -wa kaa wee nime yibhelida -yo, 'in wa bubo we telitelu, 'ma we nua -dawli 'wu. Nu, we 'de 'soo 'yliyaganu wa vitelia -kosu 'kadu -yo -bhubhui -slo 'wu.

²¹ 'in nimesuun -guladinyo yia nyumaa pnu 'bha o 'nenoo -tugugble -we mia o hwee, we nya, 'in 'zia weee yia wa 'kwie li.

20

-Zezu pilia nyuma 'wlu la -zu 'wlu gbuu -nu nya

¹ -Muu 'bigu, 'in in yia 'anzi yabhlo -yoyi yali 'bhuda. -Lakli yabhlo -yo -pekle 'kadu yabhlo mi we kwee. Nu, 'bhuka -we 'nia bhloluda -ka, we -lakli -wa. ² 'in we yia -zatibhe kpa. *-Zatibhe mia, *tibhe, -we mi bhaa, mu -wa. Nu, 'Kuzu wa laa *-Saatan, mu -wa. Wee 'anzi kpa we, 'in we yia we gbuu we -pekle nya, -zu 'wlu gbuu -nu nya (1.000).

³ We vitelia we 'bhuka 'wu, we 'paa we -lakli hwe, 'in we yia we -gugbalu: -mu yi 'wlu nu, we 'tla we 'bhuka 'wu, -zugba -zu wa -dila we, we 'ni -slo gba, we yi -mo 'tla, we yi dudugu -nyuma -dawli 'wunu. Nu, we bhla -ka bhia ni, 'in wa 'ka we 'yitide bhla -selee -nu nya.

⁴ Tɔn, 'in in yia 'ɛnumnikpenya -yɔyi. -Wa -dia we -gula, ma 'yia 'tite wa 'ka nyumaa -yɔgbɔ 'wɔbhu. Nyuma wa -dia 'wlu -gu, 'in in yia wa zuzunya -yɔyi. -We ka 'gbɔ wa yia wa 'bha, mɔ -wa ni, -Zezuu gbɔdayinya wa -mia, 'in wa yi 'yaa -Lagɔgbɔ gba. Waa nyuma mia, wa 'ni wee numɛ -yɔ -we wa tɛla bubɔ. Wa 'ni wee numɛ yibhelida 'klɔ -yɔ -ka, 'in wa 'ni we sɔ -yɔ -ka. Waa nyuma mia, wa ka tɛtɛnya glaa 'wɔsɔ, 'in wa -yɔ Klisi 'sɔ yia nyuma 'wlulapɛli -zɔ 'wlu gbuu (1.000) -nɔ nya. ⁵ Ma -wa tiatia -nyuma -wa -Lagɔ -sɔlva tɛtɛnya glaa 'wɔ. Wee -zɔ 'wlu gbu 'ni -sɔ bhia ni, nyuma tɔlva 'na 'ka 'wɔsɔ. ⁶ Nyuma -wa -Lagɔ -sɔlva 'wɔ tia tɛtɛnya glaa, 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ mi wa -nɔ nya, -Lagɔɔ -nɔ wa -mia. Tɛtɛlee 'sɔnɔ 'ni 'tite -ka wa -gu. Waa nyuma mi -Lagɔ -yɔ Klisi bubɔnya nya. Wa -yɔ Klisi sɔ yia nyuma 'wlulapɛli -zɔ 'wlu gbuu -nɔ nya.

-Saataan lulue

⁷ Zɛ wee -zɔ 'wlu gbu -ka bhia ni, 'in wa tidea -Saatan 'yi. ⁸ 'In we mɛtia dɔdɔ beta -mɛnɔ -gu -nyuma -wa wa laa Gɔgɔ -yɔ Magɔgɔ* -dawali 'wɔnɔ. 'Wlu we yia wa gugwlalia, wa 'ka tɔ gu. 'Wɔ wa yia zumania gumunyuu ɛweyɔ -bɔsɛ 'bhisa. ⁹ Dɔdɔ weee -gu wa yia 'pɛli, 'in wa 'ka -Lagɔnyumaa ladɛda -we -wa 'gbe -we -Lagɔ 'yibhaa, wa 'ka we gbeli. Ni, -kosu yabhlo yia yali 'bhua, nyuma -wa -Saatan gugwlalia 'wlu, we 'ka wa lasa.

¹⁰ Tɔn, *'Kuzu -we nɔ -benyi nyuma -dawali 'wɔ, wa kpaa we, -kosu 'kadɔ -yɔ -bhuhui -sɔ -we 'wɔ wa vitelia wee numɛ -yɔ yoyogbɔ -falɔpanyɔ, 'in wa yia -mɔ we viteli. Sabɔɔ, zɛlɔɔ, sia wa yia 'kɔmɔ.

'Wɔbhlolu gbɔwɔbhubhue

¹¹ -Mɔ 'bɛgɔ, 'ɛnumnikpe 'kadɔ -we pɔlva, we -yɔ we -gɔladɛnyɔ mia, 'in in yia wa -yɔyi. Dɔdɔ -yɔ yali ka ɔ kwɛɛ -gwa: wa'a 'yi 'masɛɛn we -yɔ. ¹² Nyuma 'kadɔ -yɔ nyuma -kpɔ -wa tɛla, 'in in yi 'yaa -maa -yɔyi 'ɛnumnikpe 'kadɔ 'yu. 'In 'anzunya yia 'sɛbhɛnya 'wɔkɛli. Ni, 'in wa yi 'yaa 'sɛbhɛ -putu 'wɔkɛli: 'yɛliyɔgɔ -sɛbhɛ -wa. Tɛtɛnya mia, wa lɛnɔgbɔ -gu wa bhua wa -yɔgbɔ 'wɔ, sa we mia cɛlida wee 'sɛbhɛnya 'wɔ, 'sa. ¹³ Tɛtɛnya mia gumunyu lɔ, -maa ka -mɔ 'tɛla. Tɛtɛlee -yɔ tɛtɛnyaa -zɔɔ ka 'ya -mɔ -nɔ wɛla. -ɔ -ka -mi, -mɔ lɛnɔgbɔ -gu -Lagɔ 'bhua -mɔ -yɔgbɔ 'wɔ, 'sa. ¹⁴ 'In wa yia tɛtɛlee -yɔ tɛtɛnyaa -zɔɔ -kosu 'kadɔ 'wɔ viteli. Mɔ -wa tɛtɛlee 'sɔnɔ. ¹⁵ 'In nyɔɔ nyɔɔ ka ɛni 'nɔ 'yɛliyɔgɔ -sɛbhɛ 'wɔ cɛlida -mi, 'in wa yia -mɔ -kosu 'kadɔ 'wɔ viteli.

21

-Zeluzalɛmɔ lolu

¹ -Mɔ 'bɛgɔ, 'in in yia yali lolu -yɔ dɔdɔ lolu -yɔyi. Yali tɛnɔ -yɔ dɔdɔ tɛnɔ ka labhu, 'in gumunyu 'ni -sɛɛn lamɔ. ² 'In -Lagɔɔ 'gbe -we -wa -Zeluzalɛmɔ -lolu, 'in in yia we -yɔyi yali -bhɔda. We yia we 'dɛ 'yɛlinamanɔ nɛɛ 'ɛwɔnyɔ -ɔ mi ɔ 'lowli wɔda. ³ Tɔn, wɛli 'tite yabhlo 'bhua -mɔ 'ɛnumnikpe 'wɔ, 'in in yia we 'nɔ. We nɛɛ: «-Sɛɛn mia, -Lagɔɔ ladɛda mi nyuma glaa, wa glaa ɔ yia ladɛda. Ma yia ɔ nyuma -zɛa. -Lagɔɔ 'dɛbhie -yɔ wa sɔ yia -mia, 'in ɔ 'ka wa -Lagɔ nya -mi. ⁴ Wa -ka wi ni, -Lagɔ yia wa 'mɔ weee sɛa. Tɛtɛlee 'na 'ka lamɔ. Guwɔwɔlɔbe klaa, wiwie klaa, we -yɔ kuu 'cɔnɔ, -mɔ weee 'na 'ka lamɔ. Ni, gbu -svanya ka labhu.»

⁵ -ɔ -dia 'ɛnumnikpe -gu la, ɔ 'bhua wɛli 'wɔ, ɔ nɛɛ: «'In ka -lu weee 'bhiti, 'in we yia -lu lolu -zɛ -sɛɛn.» ɔ nɛɛ 'yaa: «-We na gbaa, -in cɛli we, ni, wee wɛli ni mi dɛgɔzɔ sa, 'in we mia gbɔzɔnɔ nya.»

⁶ 'In ɔ nɛɛ 'ya 'mi -yɛla: «Ni, we ka -sɛɛn bhia. -Amɔ -wa we gwɛdɛda, 'in in mia we bhɛlɛda nya, we tɛnɔ -yɔ we 'wɔbhlolunɔ. Nyumɛ, -ɔ 'nyumatɔ -ka 'bhada -mi, bhe na nyɛa ɔ 'nyu. 'Nyuu, -we na nyɛa ɔ ni, 'wɔwɔlɔ nyuu -we wɛla 'yɛliyɔgagɛ, mɔ -wa. ⁷ -ɔ -ka -gɔgalɛnyɔ nya -mi, mɔ kaa we 'yɛli klɔ: ɔ -Lagɔ na yia -zɛa, 'in ɔmɔ 'ka na 'yu -zɛ. ⁸ Ni, -wa 'nɔ dɛlɔ 'tɛ klaa, -wa 'nɔ 'mi dɛlɔ -gu zɔ klaa, gbɔnyii 'kadɔ lɛnɔnya klaa, nyuma -bhanya

* 20:8 Gɔgɔ -yɔ Magɔgɔ: ni, 'ɛni -we wa zɔa -Lagɔɔ tɔnyuma, mɔ -wa.

klaa, mvtni kwe -cian klaa, ylisinunya klaa, -wa bubaa yoyo -lago klaa, we -yo yocian weee, -wa weee mia de, -kosu 'kadu -yo -bhuhui slo mi wa -nu nya: mu -wa titlhee 'sonu.»

⁹ Nu, 'anzi gbeso, -we kaa 'kopy -we mia yeda 'wobhlolu -siaste gbeso nya kwee, we 'yabhlo bea 'mi -yo, 'in we nee: «Yi, in 'ka -mi 'hwnoyu 'kluslolu, -o Bhlabhleyu -saa -bha o 'ka o 'hwno -ze.» ¹⁰ -Lagoo Zuzu 'sibhlia 'mi -gula, 'in we yia 'mi -gogo 'kadu 'wlukwa. Wee -gogoo -gu mi 'wupada. 'In we yia 'mi -mawlu gbe 'kluslolu. Mu -wa -Zeluzalem -we mia yali 'bhuda -Lagoo -gbe. ¹¹ -Lagoo san lia wee 'gbe nukple. We lile 'wlu sa tukpa -zonu, we 'wlu sa tukpa 'nuonuo -we ka nukple wa yia la 'veli 'bhisa. ¹² 'Suo -we bibeaa wee 'gbe, we 'tu 'wu, 'in we mia yali 'pada. Wee 'gbe ka klolo kugbua le 'so, 'in 'anzi kugbua le 'so kua we hwe. 'In mi wee klolonya -yocelida, nu, *Izraelu *zua kugbua le soo hni -wa. ¹³ Klolo ta mia beta yabhlo -gu, -mo wee 'gbe 'wu. Ta mi 'ylu 'wusoluda, ta mi 'ylu bhilida, we gbelibhloo pnu yilala 'klu -yo, ta beta yabhlo, 'in ta mia beta -putu. ¹⁴ Wee 'gbee 'suo gwe mia, tukpa kugbua le 'so nya we mia. Bhlabhleyuu tietienya kugbua le 'soo 'hni mi wee tukpanya -yocelida.

¹⁵ 'Anzi, -we mia 'mi -yla gbu gbada, -can gblee -we nya we yibhola -lu, we mi we kwee, we 'ka 'gbe klaa, we klolonya klaa, we -yo we 'suo yibhola. ¹⁶ Wee 'gbee beta -mnua weee -bhlo. Nu, 'anzi 'bhua we -can gblee 'wu, 'in we yia wee 'gbe yibhola. We tlolo klaa, we 'wulaylilo klaa, we -yo we -gupalo, we 'de weee -bhlo. We nyini -luu yibhola 'wlu glu ta. ¹⁷ 'Anzi yia we 'suonya yibhola: we tlolo nyini yibhola glu gbeso 'ya -mnua. -Luu yibhola -we 'anzi kaa, mu -bhlokpade dudugu -nyuma kaa. ¹⁸ Wee 'gbee suo mia, tukpa -zonu -we wa laa zaspu, we nya wa 'subhaa we. -Caan 'zayli nya wa 'subhaa wee 'gbe. Li we lia 'veli 'bhisa, 'in wa yia we 'wula. ¹⁹ Nu, wee pa mia, tukpa -we -gu we mia 'subhada, tukpa -zonu 'yli -bhlo -bhlo nya we mia. Tukpa tianu mi zaspu nya, we 'sonu mi safili nya, we tanu mi agati nya. We -mnuanu mi emewlodu nya. ²⁰ We gbu mi onisi nya, we gbelibhlonu mi salidani nya. We gbesonu mi klisoliti nya, we gbetanu mi belili nya. We gbomnuanu mi topazi nya. We kugbuanu mi klisopazi nya. We kugbua le -bhlonu mi tulikuazi nya. We kugbua le 'sonu mi ametisti nya. ²¹ Wee klolo kugbua le so mia, 'pelili kugbua le so -wa, 'in klolo -bhlo mia wee 'pelili -bhlo nya. Wee 'gbee -gblagblu 'wu mia we mi -caan 'debhie -gbolu nya, 'in wa yia we 'wula 'veli 'bhisa.

²² Nu, wee 'gbe nukple, in 'ni *-Lagobudu yabhlogboo -yoyi, -we ka gbu -wa, Jejitape, 'tite weee -Kanyo -Lagoo 'debhie -gbolu -yo Bhlabhleyu mi we nya. ²³ Wee 'gbe 'ni 'ylu -yo 'cuu saan gbu -ka. -We ka gbu -wa, -Lagoo 'hnumnie san lia we 'wu, 'in Bhlabhleyu mia we zli nya. ²⁴ Nu, dudugu -nyuma yia wee 'gbee zli 'klu na, 'in dudugu -nyumaa 'wlulapilunya -yo wa 'hnumnili yia yia. ²⁵ We klolonya 'na 'ka kla 'mnumnu, -we ka gbu -wa, sabo 'na ka wee 'gbe nukple be.

²⁶ Dudu -gu 'hnumnie weee -yo we 'tite yia wee 'gbe nukple yia. ²⁷ Pwinkalu -we 'kaa wee 'gbe nukple pla, we 'ni -mi. Nyuma -wa nua zubhalgbu le, we -yo yocian, wa 'ni mneni wa 'ka wee 'gbe nukple pla. Nu, -wa ka hni mia Bhlabhleyuu 'yliyoga -sebbe 'wu celida, ma -bhlogboo 'kaa -mo pla.

22

¹ Nu, 'anzi yia 'mi -gbua yabhlo 'kluslolu. -Gbua -we 'wu 'nyu -we wlaa 'yliyogagie wlua, mu -wa. Li wee 'nyu lia lili veli 'bhisa. -Lago -yo Bhlabhleyuu 'hnumnikpe 'wu we tlaa, ² 'in wee 'nyu plila wee 'gbee -gblagblu 'wu. Da wee -gbuaa so bhuhlua -yo su yabhlo mi -bha, mu wlaa 'yliyogagie. -Zu -bhlo 'wu, we tnuu 'wula -zakpa kugbua le 'so. 'Cu -bhlo, 'in we tnuu. 'In we kpi jipea dudugu -nyuma weee. ³ Me 'na 'ka -sleen lamu. Nu, -Lago -yo Bhlabhleyuu 'hnumnikpe yia wee 'gbe 'wu -mia, 'in -Lagoo lubhonunya yia o bubaa. ⁴ O 'klu wa yia -yoyia, 'in o 'hni 'ka wa 'klu -yo celida -mi. ⁵ Sabo 'na 'ka be, nyume yabhlogboo 'na 'ka 'nape -yo 'ylu saan gbu -ka, Jejitape yia o zli wa -gu 'mniaa 'gbu, 'in wa 'ka nyuma 'wlulapili 'yli weee -nu nya.

-Zezuu yiyigbu

⁶ -Muv 'bigv, 'anzi nɛɛ 'mɪ -ylae: «Wee wɛli mɪ dliɔzɔv sa, 'in we mia gbuzɔnv nya. Nu, Jejitape -ɔ 'nyɛa ɔ gbuv -falɔpanya ɔ Zuzu, mɔ tiea ɔ 'anzi, -we 'kaa dayli lɛnv, we 'ka we ɔ lubhonunya 'kɔslolu.»

⁷ -Zezu nɛɛ: «A pɔ yukwli, yia na yia dayli! -Falɔpawɛli -we mia 'sɛbhɛ nɪ 'wɔ, -wa zva we 'nɔɣwɛ, 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ mɪ wa -nv nya.»

⁸ Nu, -amɪ *Zaan, -amɪ 'nva wee wɛli, 'in -amɪ 'yia wee -li -yɔ. Da in bhia we 'nɔnvɛ -yɔ we -yɔyɔyɛ, 'anzi -we -slɔlua 'mɪ we 'kɔv, 'in in yia we bhv -yɔ bhlili in 'ka we bubɔ. ⁹ 'In we nɛɛ 'mɪ -ylae: «-In nv 'nanuv, -in 'na nɔnv 'sa -nɪ. Nu, -mɪ klaa, -na bhelia -Lagɔgbuv -falɔpanya klaa, we -yɔ -wa weee zva 'sɛbhɛ nu wɛli 'nɔɣwɛ klaa, -Lagɔɔ lubhononyɔ -amɪ -mia aun 'bhisa. Nu, -Lagɔɔ 'dɛ -bhlo -in 'kaa bubɔ!»

¹⁰ -Muv 'bigv, we nɛɛ 'mɪ -ylae: «-Falɔpawɛli -we mia da 'sɛbhɛ nɪ 'wɔ, -in 'na zizeli we -na 'dɛbhloo -nv nya -nɪ. Nu, we lɛnvbhla ka cɔpa. ¹¹ -ɔ -ka nyɛmɛ 'nyuu, ɔ -tv gbonyuu lɛnvda, -ɔ -ka pɔvin -ka, ɔ -tv pɔvinplada, -ɔ -ka nyɛmɛ tikli, ɔ -tv gbuzɔnv lɛnvda. -ɔ -ka -mɔwɔlɔda -mɪ, ɔ -tv -mɔwɔlɔda.»

¹² -Zezu nɛɛ: «A pɔ yukwli. Dayli na yia. In -ka yida -mɪ, cɛliɪ nya na yia yia. 'In -ɔ -ka -mɪ, -we ka 'yɔyɔkɔv ɔ -ka -ka, 'in na nyɛa we ɔ, ɔ lɛnvgbuv 'gbv. ¹³ -Amɪ -wa *Alifa -yɔ *Omega, -amɪ -wa we gwɛdɪda, 'in in mia we bhialɪda nya, we tianv -yɔ we 'wɔbhlolunv.»

¹⁴ -Wa wɔlvɔ wa -bana, 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ mɪ wa -nv nya. Nu, ma kaa we 'kɔv su -we wlaa 'yliyɔgagɛ, wa 'ka we 'bhue li, wa ka we 'kɔv wa 'ka 'gbee klolo ɣwɛɛ plalɪ. ¹⁵ -Wa 'na 'kaa wee 'gbe nɔkplɛ pla, ma nɪ: -wa nva nɛmɛgbv lɛ klaa, ylisinunya klaa, mɔtnɪ kwɛ -cian klaa, nyɛma -bhanya klaa, -wa bubɔa yoyo -lagɔ klaa, we -yɔ -wa 'yibhaa yɔ 'in wa tubhva yɔ. 'Pipee wa tua.

¹⁶ «-Amɪ -Zezu tiea na 'anzi aun 'wɔ we 'ka wee wɛli nɪ gba -mɔ leglizɪnya -yla. We 'dɛ weee mɪ gbuzɔnv nya. Nyɛmaa 'wlulapɪlɪnyɔ -Davidu zɔayli -nyɛmɛ in -mia: zɔkpa -zɛliya in -mia.»

¹⁷ -Lagɔɔ Zuzu -yɔ 'ɣwɔnɔyɔ -ɔ Bhlabhleyu -saa -bha ɔ 'ka ɔ 'ɣwɔnɔ -zɛ, wa nɛɛ: «Yi!» Nyɛmɛ -ɔ -ka we 'nv, -mɔɔ -kanyɔ gba: «Yi!» -ɔ 'nyumatv -ka 'bhada -mɪ, ɔ yi. Nyɛmɛ -ɔ -ka 'nyu -we wlaa 'yliyɔgagɛ 'yibha, sa bhe ɔ yia we.

'Wɔbhlolu -yibhalɪgbv

¹⁸ We 'dɛɛ 'gbv, -amɪ Zaan nɛɛ aun -yla: -wa weee -wa 'nva -falɔpawɛli -we mia 'sɛbhɛ nɪ 'wɔ cɛliɪda, -ɔ -ka we -lu -lɛ -gɔpali, -Lagɔ yia siasɛ, -we mia da 'sɛbhɛ nɪ 'wɔ cɛliɪda, ɔ siasɛ -gɔpali. ¹⁹ Wee -falɔpawɛli -we mia *-Lagɔsɛbhɛ nɪ 'wɔ cɛliɪda, -ɔ -ka we -gusa, su -bhue -we wlaa 'yliyɔgagɛ, -mɔɔ -kanyɔ 'na 'ka we li, 'in ɔ 'na 'ka -mɔwɔlv gbe nɔkplɛ pla.

²⁰ -Zezu nɛɛ: «-We weee mia dɛ, gbuzɔnv -wa.» 'In ɔ nɛɛ: «Cun, yia na yia dayli.»

-Amɛni! Yi, Nyɛmaa -Kanyɔ -Zezu!

²¹ Nu, Nyɛmaa -Kanyɔ -Zezu ɣwɔna nyɛma weee 'nyu la.